

1352
001
4-10



Ўрта Осиё олимлари қомуси

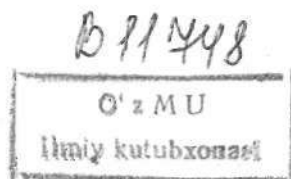
Тошкент – 2007

Узба.
001
4-80

Тузувчи: Абдуллоҳ Абдулҳамид Саад

ЎРТА ОСИЁ ОЛИМЛАРИ ҚОМУСИ

Проф. З.И. Мунавваров
тахрири остида



Имом Бухорий республика
илмий-маърифий маркази нашриёти
Тошкент - 2007

Абдуллоҳ Абдулҳамид Саад. Ўрта Осиё олимлари қомуси.

Ўрта Осиё, жумладан Ўзбекистон, жаҳон цивилизациясига салмоқли улуш қўшган минглаб олимларнинг ватанидир. Мисрлик тадқиқотчи 9-р Абдуллоҳ Саад томонидан тузилган ва эътиборингизга ҳавола этилаётган ушбу қомусда ана шундай олимлар хусусида сўз боради.

Масъул муҳаррир: З.И. Мунавваров

Махсус муҳаррир: Н.И. Жабборов

Таржимонлар: З.И. Мунавваров, С.Р. Иноғомов, Н.И. Жабборов,
У. Уватов, И. Усмонов, С. Оқилов, А. Юсупов

Техник муҳаррир: А.Р. Умаров

Ушбу қомус Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳомийлигида нашр этилди

ISBN 978-9943-308-02-2

© Имом Бухорий республика илмий-маърифий маркази, 2007

СУЗБОШИ

«Узбекистан — алломалар юрти» деган иборани барчамиз кўп эшитганмиз, кези келганда, ўзимиз ҳам ғурур билан айтаемиз. Зеро, ушбу сўзлар замирида шундай улкан ҳақиқат ва ибратли эътироф ётадики, уларга сазовор бўлиш дунёдаги санокли ўлкаларгагина насиб этган. Лекин тарих гардиши билан ушбу ҳақиқат узоқ йиллар давомида хаспўшлаб келинди, унинг умуминсоний аҳамияти атайлаб пастга урилиб, талкин этилди. Мана, бугун, алҳамдулиллоҳ, замон ўзгарди: халқимиз истиқлол нашидасини сурмоқда, барча моддий ва маънавий хазиналарига ўзи эгалик қилмоқда. Жумладан, нафақат мусулмон оламининг ривожини, балки умуминсоний тараққиётнинг юксалишига беназир ҳисса қўшган аллома аждодларимизни янгидан кашф этмоқдамиз.

Қалбимизга завқу сурур бағишлайдиган жиҳатлардан бири шундаки, бу ишда хорижлик дўстларимиз ҳам бизга холис ёрдам бермоқдалар. Ана шундай инсонлардан бири — мисрлик истеъдодли олим, дунёга машҳур «ал-Азхар» университетининг собиқ талабаси, ҳозирда эса, профессори, доктор Абдуллоҳ Абдулхамид Сааддир. Қўлингиздаги нашр — олимнинг кўп йиллик машаққатли, шу билан биргаликда, мазмун-моҳияти билан эзгуликка йўғрилган илмий изланишларининг маҳсулидир. Унинг эзгулиги шундаки, қомус мозийда араблар томонидан «Мовароуннаҳр» деб аталган ўлкамизнинг

умуминсоний тамаддундаги алоҳида ўрнини янада тиниқлаштиради, юртимиздан етишиб чиққан алломалар жаҳон илму фани тараққиётига қўшган салмоқли ҳиссанинг ҳақиқий залворини ойдинлаштиради. Масаланинг иккинчи тарафи — ушбу асар қалбимиздаги энг нозик ҳиссиётларни жунбушга келтириб, аждодларимиз билан фахрланиш, уларга муносиб ворис бўлиш, мазкур заминга мансубликдан ғурурланиш туйғуларини уйғотади. Оддий қилиб айтганда, ватанпарварлик дея аталмиш олий инсоний фазилатни мустаҳкамлайди. Бунинг учун муаллифга ҳар қанча таҳсинлар айтсак, оз.

Таъкидлаш жоизки, А. Саад билан ҳамкорлигимиз Имом ал-Бухорий халқаро жамғармаси таъсис этилган 1998 йилдан бошланган эди. Ўзбекистонда бундай муассаса тузилгани ҳақидаги хабарни эшитган олим Мисрда унинг бўлимини ташкил этиш, шу тарика улуғ алломанинг илмий меросини ўрганишни янада чуқурлаштириш, буюк муҳаддиснинг киндик қони тўкилган юртнинг ўтмиши, бугуни ва келажакка оид боғлиқ ишлар ҳамда режалардан араб жамоатчилигини вакиф этишда биз билан ҳамкорликка тайёр эканлигини изҳор қилди. Дарҳақиқат, ўтган давр мобайнида А. Саад бу йўлда катта жидду жаҳд кўрсатди, ибратли ишларни амалга оширди, жумладан, Сиз, муҳтарам ўқувчига тақдим этилаётган қимматли тадқиқотни ниҳоясига етказди. Унинг айрим

Сўзбоши

қисмларини тегишли араб нашрларида чоп эттирди: бу билан янги Ўзбекистоннинг араб ва мусулмон дунёсидаги эътирофига амалий ҳисса қўшди. Аллоҳ таоло ҳеч бир яхшилиқни ажрсиз қолдирмас, зеро, Қуръони каримда таъкидланганидек, **«Агар (шундан кейин) эзгу иш қилсангиз - ўзларингизга эзгулик қилган бўлурсиз».** (Қуръони карим, 17:7)

Ҳар қандай қомусий тадқиқотни амалга ошириш — бениҳоят мураккаб жараён. Айниқса, узок ўтмиш ва турли ўлкаларда фаолият кўрсатган олимларнинг ҳаёти ва ижодига бағишланган энциклопедик қомус тузиш кишидан том маънодаги билимдонлик, туганмас сабру матонат, чексиз фидойилик ва ҳақиқий меҳнатсеварликни талаб этади. Ана шундай фазилатларнинг биратўла бир кишида жамулжам бўлиши камдан-кам учрайдиган ҳодисадир. Шунинг учун ҳам бундай қомусларнинг сони оз, шунинг учун ҳам бундай қаҳрамонликни амалга оширган сиймоларнинг табаррук исмлари тарих зарварақларига абадулабад мукрланиб қолади. Асарлари мазкур қомус учун асосий манба бўлиб хизмат қилган Абдулкарим ас-Самъоний, Ёкут ал-Ҳамавий, Ибн Халликон, Ҳожи Халифа, Ризо Каҳҳола ва бошқалар ана шундай улў алломалар жумласига кирадилар.

Демак, мазкур қомуснинг тузилишида йўл кўрсатувчилик вазифасини бажарган асарлар — ас-Самъонийнинг «Китобу-л-ансоб» («Насабнома китоби»), Ибн Халликоннинг «Вафаёту-л-аъён» («Таниқли кишиларнинг

вафотномалари»), Ҳожи Халифанинг «Кашфу-з-зунун ан асоми ал-кутуб ва-л-фунун» («Китоблар ва илмлар билан боғлиқ шубҳаларнинг ечими»), Ёкут ал-Ҳамавийнинг «Муъжаму-л-булдон» («Мамлакатлар қомуси»), Ризо Каҳҳоланинг «Муъжаму-л-муаллифин» («Муаллифлар қомуси») каби йигирма бешта энг муҳим ва асосий манбалар унда келтирилган маълумотлар нақадар ишончли эканининг қатъий исботидир. Ўрта асрларда битилган мазкур асарларнинг ҳар бири ўн ва ундан ортиқ жилддан иборат китоблар экани, уларнинг жами эса, икки юздан ортиқ жилдни ташкил этиши назарда тутилса, ушбу ишонч янада кучаяди.

Қўлингиздаги қомусда жами 972 *нисба* {*нисба* — арабча *нисбатун* сўзидан келиб чиққан, о дат да, муайян олимнинг туғилган жойи, юрти, эли, қабиласи ва бошқа белгилари билан боғлиқ илмий таҳаллусидир) берилган бўлиб, уларнинг ҳар бирига мансуб олимларнинг исми шарифи, имкон бўлган тақдирда, туғилган ва вафот этган саналари, ҳаёти, фаолияти ва илмий мероси ҳақида маълумотлар, келтирилган. Иложи борича, ҳар бир олимнинг қаламига тегишли асарларнинг номи зикр этилиб, уларнинг қисқача мазмуни баён қилинган.

Табиийки, турли *нисбалар* остида келтирилган олимларнинг сони бири-бирдан фарқланади. Масалан, айрим *нисбалар* остида (№ 3, 11, 15, 16 ва ҳоказо) биргина олим зикр этилган бўлса, баъзиларида (№ 329, 447, 497, 194, 108 ва ҳоказо) ўнлаб, ҳатто юздан ортиқ олимлар ҳақидаги маълумотлар баён этилган. Бундан мамлакатимиз тарихий

Сўзбоши

тараққиёти давомида муҳим роль ўйнаган ўзига хос илмий ва маданий марказларнинг жуғрофияси ва кучи ҳақида ҳам хулоса чиқариш мумкин. Хоразм Маъмун академияси, Мирзо Улуғбек расадхонаси ва мадрасаи олияси, Бухородаги Мир Араб ва Тошкентдаги Қўқалдош мадарасалари каби юзлаб илму ирфон марказларининг қандай шаклланишини чуқурроқ билиб олса бўлади.

Шу тариқа, мазкур қомусдан 2700 нафардан зиёд олиму уламолар ҳақидаги қисқача маълумотлар жой олган. Улар УШ-ХІХ асрларда яшаб, ижод қилган аждодларимиз бўлиб, бундан Ўзбекистон заминида илму фан тараққиёти, маърифат зиёси ҳамиша мунаввар бўлиб келгани, энг оғир дамларда ҳам юртимизда бунёдкорлик тўхтаб қолмагани ҳақидаги мантиқий хулоса келиб чиқади.

Масаланинг яна бир муҳим тарафи борки, уни ҳам алоҳида таъкидлаш жоиз. Қомусда келтирилган аллома аждодларимиз фақат диний илмлар билан шуғулланибгина қолмасдан, балки уларнинг фаолияти бугун биз дунёвий ва аниқ фанлар деб номлайдиган соҳаларнинг беистисно барча тармоқлари, яъни тариху фалсафадан бошлаб, кимё, тиббиёт ва математикагача, ҳаттоки давлат ва жамият қурилиши масалаларигача бўлган кенг қўламини ўз ичига қамраб олгандир. Улар ижодининг жуда катта қисми ханузгача тадқиқ этилмай, номаълум бўлиб қолаётгани назарда тутилса, бизни келгусида қанчадан-қанча кашфиётлар кутаётгани маълум бўлади.

Гарчи ушбу тўплам «Ўрта Осиё олимлари қомуси» деб номланган

бўлса-да, унда айрим Кавказорти худудлари номларидан ясалган *нисбали* олимлар ҳам учрайди. Бунинг сабаби эса, айрим ҳолларда, бундай кишиларнинг олим сифатида шаклланиши Мовароуннаҳрда кечгани бўлса, бошқа ҳолларда, уларнинг илмий изланишлари Ўрта Осиё билан боғлиқ экандир. Бу ҳол қомусда қамраб олинган давр, айниқса ўрта асрларда, умуман Ўрта Осиё ва, хусусан унинг «юраги» Ўзбекистоннинг, жаҳондаги энг нуфузли илмий-маданий марказлардан бири бўлганини кўрсатади. Шу билан баробар, тўпламдан жой олган олимларнинг мутлақ кўпчилиги айнан Ўрта Осиёдан чиққан алломаи замонлар-улуғ аждодларимиз эканини алоҳида таъкидлаш лозим.

Тўпламнинг аҳамиятли жиҳатларидан яна бири — унда келтирилган анчагина олимларни санокли тадқиқотчиларгина билиши, баъзан эса, ҳатто улар ҳам билмаслиги билан боғлиқ. Китобдаги кўплаб олимларнинг кенг жамоатчиликка номаълумлиги, ҳатто узбек ва рус тилларидаги қомусий нашрларда ҳам учрамаслиги унинг илмий-амалий қимматини янада оширади.

Бир сўз билан айтганда, мазкур қомусий нашр Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримовнинг «Ўзбекистон — умумжаҳон цивилизацияси бешиklarидан бири» деган фикрининг амалдаги яна бир ҳужжати-тасдиғидир.

Китобнинг узбек ва араб тилларидаги матни биргаликда нашр этилмоқда. Бунинг ҳам сабаблари бор.

Сўзбоши

Уларнинг энг биринчиси муаллифнинг истаги билан боғлиқ. А.Саад ўз китобини яқунлар экан, бизга мурожаат қилиб, уни араб ва узбек тилларида бир пайтда нашр этиш ғоясини таклиф қилди ҳамда бу заруратни қомусдаги маълумотлар ҳам араб, ҳам узбек ўқувчиси учун бирдек муҳимлиги билан асослади. Дарҳақиқат, бундай соғлом мантиққа эътироз билдириш қийин.

Иккинчи сабаб шу билан боғлиқки, унда келтирилган асарларнинг номи, айрим ҳолларда, рамзий-мажозий маъноли сўзлар бирикмасидан иборат. Ана шундай асарларнинг харфий ёки сўзма-сўз таржимаси ҳар доим ҳам муайян асарнинг мазмун-моҳиятини адекват тарзда ифода этолмайди. Бунда таржимонни айблаш ноўрин, зеро, унинг тасарруфида бундай асарлар мазмуни ҳақида деярли ҳеч қандай маълумот йўқ. Шу боне, баъзан, муайян асарлар номининг таржимаси билан боғлиқ англашилмовчиликлар ҳам пайдо бўлиш эҳтимоли йўқ эмас. Ана шундай ҳолатлар юзага келган тақдирда, қурби етган киши аслиятга, яъни асарнинг арабча матнига мурожаат қилиш имконига эгадирки, бу, хусусан тадқиқотчилар учун бениҳоя муҳимдир. Қолаверса, Марказий Осиё тарихининг ўрта аерлар ва янги даврларидаги араб ва форс тилларининг илму фан ҳамда адабиёт майдонидаги алоҳида мақоми туфайли қомусда зикр этилган асарларнинг мутлақ кўпчилиги айнан ана шу икки тилда битилган. Ҳар иккала тилнинг асосини эса, араб ёзуви ташкил этади. Бу арабча матннинг ўқувчи тасарруфига қўйилиши аҳамиятини янада оширади.

Мазкур нашрни муҳтарам ўқувчига тақдим этар эканмиз, унинг дунё юзини кўришига алоҳида ҳисса қўшган азиз инсонларга ҳам самимий ташаккурлар билдиришни ўз бурчимиз деб биламиз. Бунда мамлакатимизнинг Миср Араб Республикасидаги элчихонаси ходимларининг хизматлари айниқса катта эканлигини таъкидлашни истар эдик.

Ушбу нашр мустақиллик йилларида Ўзбекистонда амалга оширилаётган миллий-маънавий ва маданий-маърифий қадриятларни тиклаш, умумжаҳон тамаддунига салмоқли ҳисса қўшган улуғ аждодларимизнинг илмий меросини ўрганиш ва эъзозлаш билан боғлиқ кенг қамровли ишларга қўшилаётган камтарона ҳисса бўлади, деган умиддамиз. Хусусан, у олий ўқув юртлари профессор-ўқитувчилари ҳамда талабалари, Марказий Осиё тарихи, илму фани ва маданиятини ўрганишга ихтисослашган илмий тадқиқот муассасалари ва уларнинг мутахассислари, қолаверса, юртимиз ўтмиши билан қизиққан ҳар бир ўқувчи учун қимматли маънавий манба бўлиб хизмат қилишига шубҳа йўқ.

Зеро, у нисбатан яқин ўтмишда тарихимизнинг замон зайлига мослаштириб талқин қилинган, баъзан, ҳатто, сохталаштирилган саҳифалари ҳақидаги ҳақиқатни аллома аждодларимиз ёзиб қолдирган асл манбалардан билиб олишга етаклайди.

**З.И.Мунавваров,
сиёсий фанлар доктори,
профессор**

ҚИСҚАРТМАЛАР

(а.с.) — алайҳиссалом

(р.а.) — раҳматуллоҳи алайҳи

(с.а.в.) — саллаллоҳу алайҳи ва саллам

ваф. — вафоти

тав.— таваллуди

м.а.— милодий аср

ҳ.а. — ҳижрий аср

м.й.— милодий йил, милодий йили, милодий йилда, милодий йилнинг

ҳ.й. — ҳижрий йил, ҳижрий йили, милодий йилда, ҳижрий йилнинг

Т. — тахририят

Муаллиф қомусга топонимларни ва олимларнинг нисбаларини араб тили талаффузига мослаштирган ҳолда киритган ёки айнан шу тарзда иқтибос қилган: Масалан, у Нишопурни «**Найсабур**», Паздавийни «**Баздавий**», Пойкандийни «**Байкандий**», Озарбайжонни «**Азарбайжон**», Исфижобийни «**Исбижобий**», «**Асбижобий**», Ромитанийни «**Ромисаний**», Заргаронийни «**Заркароний**», Ахсикатийни «**Ахсикасий**», Рудакийни «**Рувзакий**» тарзида қайд этган. Таржимада бундай номларни имкон қадар ўзбекчалаштиришга ҳаракат қилдик.

Қомусда ҳар бир олимнинг таваллуд топган ва вафот этган санаси ўша олимнинг исми шарифидан кейин баъзан фақат ҳижрий тақвимда — «**Али ал-Абрийнакий (440-523 х.й.)**», баъзан эса ҳижрий-милодий тақвимда — «**Аҳмад ал-Омулий (333-421/944-1030)**» имкон қадар тўлиқ кўрсатилган. Баъзан эса, мазкур саналардан фақат маълум бўлгани ёки ўша олим ҳаёт бўлган йиллар кўрсатилган: «**Муҳаммад ал-Омулий (ваф. 753/1352 й.)**», «**Аҳмад ал-Омулий (ваф. 299 х.й.)**», «**Муҳаммад Аҳмад ал-Ардабилиий (тав. 810/1399 й.)**», «**Асрам ал-Азжохий (тав. 470 х.й.)**», «**Абдуллоҳ ал-Бухорий (747/1346 йилда ҳаёт бўлган)**», «**Али ал-Ўзгандий (405 х.й.да ҳаёт бўлган)**» ва ҳоказо. Шу билан биргаликда, муаллиф қомусда айрим олимлардан кейин муайян санани кўрсатиб, унга аниқлик киритмаган, масалан, «**Муҳаммад ан-Нақшбандий (791/1389)**», «**Муҳаммад ал-Бухорий (619/1222)**». Биз ҳам таржимада арабча матн шаклини имкон қадар сақлаб қолишга ҳаракат қилдик.

Ҳар бир муаллифнинг исми шарифидан кейин унинг ҳаёти, фаолияти ва мероси ҳақидаги маълумотни қамраб олувчи лавҳа якунида келган қавс ичидаги рақамлар орқали ўша маълумотнинг қайси манбадан олингани кўрсатилган. Бунда дастлабки рақам манбанинг номини, икки нукта (:)дан кейин келадиган рақам жилдини, ажратиш (/) аломатидан кейин келадиган рақам эса унинг саҳифасини англатади. Манбалар эса бири икинчисидан қуйидаги белги (;) орқали ажратилган. Масалан, Хошид ал-Оғизуний ҳақидаги лавҳадан кейин шундай рақамлар берилган: (2: 1/266; 11: 1/194). Демак, ушбу маълумот учун «Муъжаму-л-булдон» (1-жилд, 266-бет) ва «ал-Ансоб» (1-жилд, 194-бет) каби манбалар асос бўлган ва ҳоказо.

д Манбалар рўйхати

Қомусга асос қилиб олинган асосий манбалар рўйхати

- 1 Китобу урафо ва машойих
- 2 Китобу муъжами-л-булдон
- 3 Китобу вафаёти-л-вафаёт
- 4 Китобу муҳаддисин
- 5 Китобу уламо ва нужум
- 6 Китобу ҳукамо ва атиббо
- 7 Китобу муаррихин ва жуғрофийин
- 8 Китобу доирати-л-маориф
- 9 Китобу таҳзиби-л-камол
- 10 Китобу-т-тарихи-л-кабир
- 11 Китобу-л-ансоб
- 12 Китобу- ш-шуаро
- 13 Китоб ад-давъ ал-ломиъ
- 14 Китобу табақоти-л-фуқаҳои-ш-шофиъийин
- 15 Китобу кашфи-з-зуннун
- 16 Китобу вафаёти-л-аъён
- 17 Китобу муъжами-л-муаллифийн
- 18 Китобу мутакаллимин ва фуқаҳо
- 19 Китобу уламои адаб
- 20 Китобу жавомиъи-л-ҳикоёт
- 21 Китобу сияри аъломи-н-нубало
- 22 Китобу-л-фихрист
- 23 Китобу ал-жавоҳир ал-музия
- 24 Китобу ҳадияти-л-орифин
- 25 Китобу шазароту-з-заҳаб

АЛОҒИЗУНИЙ

«Оғизун»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Ҳошид ал-Оғизуний (ваф. тахм. 250 х.й.)

(Абу Абдуррахмон) Ҳошид ибн Абдуллох ибн Абдулвоҳид ибн Муҳаммад ибн Абдуллох ибн Айман ибн Абдуллох ибн Мурра ибн ал-Аҳнаф ибн Қайс ас-Саъдий ал-Оғизуний. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 250 х.й.да вафот этган (2: 1/266; 11: 1/194).

2. Абдулвоҳид ал-Оғизуний (ваф. тахм. 200 х.й.)

(Абу Абдуллох) Абдулвоҳид ибн Муҳаммад ибн Абдуллох ибн Айман ибн Абдуллох ибн Мурра ибн ал-Аҳнаф ибн Қайс ат-Тамимий ал-Оғизуний — юкорида номи зикр этилган Абу Абдуррахмон Ҳошиднинг бобоси. Қудамо имомлардан бўлган, Оғизун қишлоғида яшаган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 200 х.й.да вафот этган. (2: 1/74; 11: 1/64, 194).

АЛОФИРОНИЙ

«Офирон»дан ясалган

нисба. У — Насафдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар игу қишлоққа мансубдирлар:

1. Абдуллох ал-Офироний (ваф. 1321/1903 й.)

(Абу Солим) Абдуллох ибн Муҳаммад ал-Офироний ал-Ҳасаний — фозил одам бўлган. Асарларидан: «Фихрист» («Кўрсаткич») (17: 2/273).

2. Муҳаммад ас-Сағир ал-Офироний (ваф. 1138/1726 й.)

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ас-Сағир ибн Муҳаммад ибн Абдуллох ал-Офироний ал-Марокаший — асли офиронлик муаррих, адиб, Мароқашдаги ал-Мавло Исмоил салтанатидаги давлат арбобларидан бўлган. Унинг асарларидан: «Сафва ман инташара мин ахбори сулаҳои-л-қарни-л-ходий ашара фи давлати-с-саъдия фи мароқаш» («Мароқашдаги саъдийлар давлати ҳақида ўн биринчи аср солихларининг хабарларини тарқатганларнинг энг саралари»), «ал-Малик ас-сахл фи шарҳи тавшиҳи ибн Саҳл» («Бандлари турлича қофияланган Ибн Саҳл шеърларининг шарҳи ҳақидаги «Малик ас-Саҳл» номли асар) (17: 3/603).

3. Муҳаммад ал-Офироний (1080-1140/1669-1728)

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Муҳаммад ас-Сағир ал-Офироний — факих, муҳаддис, хофиз, муаррих, адиб, шоир, нахвшунос ва баёншунос олим бўлган. Тахм. 1080 х.й.да Мароқашда таваллуд топган. Тахм. 1140 х.й.да вафот этган. Унинг асарларидан: «Шарҳу-т-тавших» («Бандлари турлича қофияланган шеърларга шарҳ»), «Тальату-л-муштарий фи тавбати-з-Замахшарий» («Замахшарийнинг тавбаси ҳақидаги Муштарий — Юпитер сайёрасининг чиқиши»), «ал-Ифодот вал-ишорот» («Ифодалар ва ишоралар») (17: 3/648).

4. Ал-Васир ал-Офироний

(Абу Мусо) ал-Васир ибн ал-Мунзир ибн Жанак ал-Офироний ан-Насафий. У «Калому-з-зуҳход» («Зохидлар каломи»)ни ривоят қилган (2: 1/74; 11: 1/64).

5. Муҳаммад ибн Самъон ал-Офироний (ваф. 413/1023 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Иброҳим ибн Самъон ал-Офироний — факих бўлган. Бухорода муқим яшаган ва 413 х.й. шаввол ойида, ёши саксондан ошганда, шу ерда вафот этган (11: 1/65).

6. Муҳаммад ибн Ҳомид ал-Офироний (ваф. 422 Х.й.)

ал-Офироний/ал-Олувзоний/ал-Олийний/ал-Омулий

(Абу Ахмад) Мухаммад ибн Акмад ибн Амру ибн Наср ибн Ҳомид ал-Офироний. 422 х.й.да Офиронда вафот этган (11: 1/65).

1. Аш-Шаъбий ал-Офироний (ваф. 383/993 й.)

Абулфазл аш-Шаъбий ибн Абдуллох ибн Мансур ибн Наср ибн Форис ал-Офироний, лақаби — Шох. У бандаргоҳлардаги байроқларни йиғиб юрвчи ва кўп ҳадис айтувчи шахе бўлган. 383 х.й. муҳаррам ойининг бошида вафот этган (11: 1/65).

8. Жаброил ал-Офироний

(Абу Мухаммад) Жаброил ибн Авн ал-Офироний — кудамолардан ва Мухаммад ибн Исмоил ал-Бухорийнинг дўсти ҳамда Насафда турган вақтда, унинг айтганларини ёзиб олувчи бўлган (11: 1/65).

9. Абдулмалик ал-Офироний (ваф. 388/998 й.)

Абуттайиб Абдулмалик ибн Исҳоқ ибн ал-Мухтадий ал-Офироний — адиб ва шоир бўлган. Марвга борган ва у ерда фақиҳ бўлиб етишган. 388 х.й. шаъбон ойининг иккинчи ўн кунлигида вафот этган (11: 1/65).

10. Абдуссалом ал-Офироний (ваф. 400/1010 й.)

Абу Тамом Абдуссалом ибн Исҳоқ ибн ал-Мухтадий ал-Ҳомидий ал-Офироний — шофиъий фақиҳ, адиб ва шоир бўлган. 400 х.й.нинг шаввол ойида вафот этган (И: 1/65).

11. Мухаммад ал-Офироний ал-Ҳомидий

(Абу Бакр) Мухаммад ибн Ахмад ибн ал-Офироний ал-Ҳомидий. У уламолардан ҳадис айтган (2: 1/269).

3

АЛОЛУВЗОНИЙ

«Олувзон»дан ясалган нисба. У — Сарахсдаги бир қишлоқ. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Сура(т) ал-Олувзоний

Сурат ибн ал-Ҳасан ал-Олувзоний. У Абу Ҳанифанинг замондоши (шогирди) — Мухаммад ибн ал-Ҳасан аш-Шайбонийдан ҳадис ривоят қилар эди (2: 1/75; И: 1/65).

4

АЛОЛИЙНИЙ

«Олийну»дан ясалган нисба. У — Хорқон дарёсининг куйи оқимида жойлашган Марвдаги бир қишлоқ. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Фирот ал-Олийний

Фирот ибн ан-Назр ал-Олийний. Фазилятли

нуроний кудамолардан бўлган. У уламолардан, уламолар ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/75; И: 1/66).

2. Талха ал-Олийний

Абу Мансур Талха ибн Разик ибн Асад ал-Олийний — шу қишлоқнинг кудамоларидан ва ўн икки нақибнинг бири бўлган. Абу Муслим уни Ҳиротнинг хироҷ солиғи учун масъул шахе этиб тайинлаган. Орадан кўп ўтмай хаворижлар уни қатл қилганлар (11: 1/66).

3. Мисъаб ибн Разик

Мисъаб ибн Разик ибн Асад ал-Олийний — юкорида номи зикр этилган Талханинг биродари бўлган (11: 1/66).

4. Тохир ал-Олийний

Тохир ибн Мухаммад ибн Сулаймон ал-Олийний — сермахсул шоир бўлган (11: 1/66).

5

АЛОМУЛИЙ

«Омул»дан ясалган нисба. «Омул» исми икки мавзеъ мавжуд бўлиб, шулардан биринчиси — Табаристон «Омул»и. У Табаристондаги энг катта шаҳар бўлиб, ислом бу ерга алқ дафъа кириб келганда, бу ердаги ах,олидан икки минги қурооланган эди. Иккинчиси — Жайхуннинг

«Омули». Бу ҳам Марвдан Бухорога олиб борувчи йўл устида, Жайхуннинг ғарб қисмида жойлашган машхур шах, ардир. Уни «Омули замм», «Омули Жайх,уп», «Омули-л-мафоза» («Сақро Омули») ва «Омули-ш-шатт» («Сох,ил Омули») деб атайдилар. Куйидаги олимлар шу қишлоқдан етишиб чиққан:

1. Аҳмад ал-Омулий (333-421/944-1030)

Аҳмад ибн ал-Хусайн ибн Хорун ибн Муҳаммад ал-Ҳасаний ал-Омулий — Аллоҳ таолога қаттиқ суянувчи имом, тилшунос, нахвшунос ва фикҳшунос олим бўлган. Қуръоний илмлар ва шеърийат билан шуғулланган. Табаристон Омулида туғилган ва халифаликка байъат қилинган. Арафа куни Билинхода вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Шарху-т-тажрид» («ат-Тажрид шарҳи»), «Китобу-л-ифода» («Ифода китоби») (17: 1/130).

2. Аҳмад ат-Табарий (ваф. 275/888 й.)

(Абу Абдуллоҳ) Аҳмад ибн Муҳаммад ат-Табарий ал-Омулий ал-Халилий — муҳаддис бўлган, уни «Ғулом Халил» деб атаганлар. Бағдодда яшаган ва шу ерда ҳадис айтган. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Вусул ила маърифати-л-усул»

(«Усулни англаб етиш йўллари»), «ал-Кашф» («Кашф»), «Фазоилу амири-л-муъминийн алайҳиссалом» («Амиру-л-муъминийн алайҳиссаломнинг фазилатлари») (17: 1/270).

3. Жавод ал-Омулий (ваф. 1303/1886 й.)

Жавод ал-Омулий аш-Шийъий. Унинг «Минҳожу-л-киром» («Иззат-икром кўрсатиш дастури») номли асари бўлган (17: 1/509).

4. Ал-Ҳасан ат-Табарий (698/1299 йилда ҳаёт бўлган)

(Имодуддин) ал-Ҳасан ибн Али ибн Муҳаммад ибн Али ибн ал-Ҳасан ат-Табарий ал-Мозандароний ал-Омулий ал-Астрободий — мутакаллим ва усул ал-фикҳ билан шуғулланган олим бўлган. У тасниф қилган асарлардан: «Асрору-л-имомат» («Имомлик сирлари»), «Муъжизату-н-набий вал-аъимма» («Пайғамбарнинг муъжизалари ва имомлар»), «ал-Минҳаж фи фикҳи-л-ибодат» («Ибодатга оид фикҳ ҳақидаги дастур»), «Накзу-л-маъожим ли Фахриддин ар-Розий» («Фахруддин ар-Розийнинг асаридаги мавҳум жумлаларга ойдинлик киритиш ва ножоиз ҳукмларни инкор этиш»), «Нахжу-л-Фурқон ила хидояти-л-

имон фи-л-фикҳ» («Фикҳдаги соғлом имонга олиб борувчи қуръоний йўл») (17: 1/572).

5. Ҳайдар ал-Омулий (770/1368 йилда ҳаёт бўлган)

Ҳайдар ибн Ҳайдар ал-Хусайний ал-Омулий — мутасаввиф бўлган. Унинг «Манбаъу-л-асрори-л-илоҳия бирасми-л-хуфрати-л-жалолия фи-т-тасаввуф» («Тасаввуф ҳақидаги жалолий жоҳ расми билан боғлиқ илоҳий сирларнинг манбаи») номли асари бор (17: 1/663).

6. Ҳайдар ал-Омулий (787/1385 йилда ҳаёт бўлган)

Ҳайдар ибн Али ибн Ҳайдар ибн ал-Алавий ал-Хусайний ал-Мозандароний ал-Омулий — кўпроқ Омулий нисбаси билан танилган муфассир, муҳаддис, фақиҳ, суфий ва мутакаллим. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Муҳит ал-аъзам фи тафсири-л-Қуръони-л-карим» («Қуръони карим тафсири ҳақидаги улкан уммон»), «Фассу-л-фусус фи шарҳи фусуси-л-ҳикам» (Ибн ал-Арабийнинг «Фусусу-л-ҳикам» асарини шарҳлаш ҳақидаги нодир дурдоналар), «Жомиъу-л-асрор» («Сирлар

ал-Омулий

хазиnasi»), «Манъу-л-анвор фи-р-риёз фи илми-т-тажвид» («Тажвид илмидаги бўстонларга нурлар таратишни ман этиш»), «Талхису-л-истилохоти-с-суфия» (ал-Кошоний қаламига мансуб «Тасаввуф истилохотлари» асарининг қисқача мазмун-моҳияти»), «ал-Бахр ал-хизам фи тафсири Қуръони-л-аъзам» («Қуръони аъзам тафсири ҳақидаги уммоний бахр») (17: 1/664).

7. Иззуддин ал-Омулий (X ҳ.а./XVI м.а.)

Иззуддин ал-Омулий — олим ва фақиҳ бўлган. Али ибн Х.ИЛОЛ ал-Жазоирийдан илм ўрганган. У таълиф қилган асарлардан: «Шарҳу на х жи - л - б а л о ғ а» («Нахжу-л-балоға» асари-га шарҳ), «ар-Рисола ал-хусайния фи-л-усули-д-диния» («Диний асослар ҳақидаги Хусайний рисоласи») (17: 2/375).

8. Али ал-Омулий (1298-1355/1881-1937)

Али ибн Ахмад ибн ал-Хусайн ал-Хусайний ал-Алавий — «Мумтозу-л-уламо» — «Уламоларнинг сараси» (Абулҳасан) лақаби билан машҳур бўлган фақиҳ. Келиб чиқиши жихатидан Омугла мансуб бўлган имом. Бомбейда таваллуд топган. Маълум бир муддат Карбалода истикомат қилиб, у ердаги

уламолардан илм ўрганган. Ҳиндистоннинг Лакхнав шаҳрида вафот этган. Унинг асарларидан: «Китоб фи-л-фатово» («Фатволар ҳақидаги китоб»), «Расоил фи-л-ижтиҳод ва исботи-н-нубуввати ва-л-имомат» («Ижтиҳод, пайғамбарлик ва имомликни исботлаш ҳақидаги рисоалар») (17: 2/392).

9. Али ал-Омулий (1220-1306/1805-1888)

Али ибн Қурбон Али ибн Қосим ибн Муҳаммад ибн Али ал-Омулий ал-Киний — асли келиб чиқиши Мозандарондаги Омугдан бўлган олим, лекин баъзи боболари Техроннинг шимолидаги Кин қишлоғида муқим яшаганлар. У ҳам Кинда туғилиб, шу ер да ўқиш-ёзишни ўрганган. Сўнгра Ирокка кўчиб борган ва у ердаги аҳли илмга мансуб фозилу фузалолар ҳузурида илмини камолига етказиб, ижтиҳод қилишга ижозат олган. Сўнгра Техронга қайтиб борган ва у ердаги хосу омнинг ишончини қозонган. Одамлар ундан ўрнат олганлар. Муҳаррам ойининг 27 куни вафот этган. Унинг асарларидан: «Талхису-л-масоил фи-л-фикҳ» («Фикҳий масалаларнинг қисқача мазмун-моҳияти»), «Таҳқику-л-далоил» («Далилларни текшириб кўриш» деб номланган

шарҳ), «Тавзиҳу-л-мақол фи илми-д-дирия ва-р-рижол» («Билиш илми ва одамлар ҳақида айтилган фикр-мулоҳазаларнинг баёни») (17: 2/471).

10. Муҳаммад ал-Омулий (ваф. 750/1349 й.)

(Шамсуддин) Муҳаммад ал-Омулий — ақлий ва нақлий илмлар билан шуғулланган олим. У Шерозга ташриф буюрган ва тахм. 750 х.й.да вафот этган. У тасниф қилган кўпгина асарлардан: «Нафоису-л-фунун ва ароису-л-уйун» («Илм-фаннинг нафис жихатлари ва манбаларнинг келин-чаклари»). Муаллиф мазкур асарда илм-фаннинг усул ал-фикҳ, фуруъ ал-фикр[^], манқул ва маъқул каби барча соҳаларини жам қилган (17: 3/139).

11. Муҳаммад ат-Табарий (ваф. 525/1131 й.)

Муҳаммад ибн Абулқосим ибн Муҳаммад ибн Али ал-Омулий, ал-Кажий ат-Табарий аш-Шиъий ал-Имомий — Бағдодда муқим яшаб қолган фозил инсон (Имодуддин). Абу Али ат-Тусийдан илм ўрганган ва тахм. 525 х.й.да вафот этган. Унинг асарларидан: «Бишорату-л-Мустафо ли-шиъати-л-Муртазо» («Муртазо Алининг шиъалиги ҳақидаги Пайғамбар башорати»), «Шарҳу масоили-з-зариъа,

ал-Омулий

аз-зуҳд ва-т-тақво» («Оклаш, зуҳд ва тақво масалаларига шарҳ»), «ал-Фарж фи-л-авқот ва-л-махраж би-л-баййинот» («Куёшнинг чиқиши аниқ кўриниб турган вақт билан бошқача услубда аниқданган вақт ўртасидаги оралиқ вақт») (17: 3/531, 598).

12. Муҳаммад ал-Исфандиёрий (750/1349 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад ибн Муҳаммад ал-Исфандиёрий ал-Омулий — муаррих олим бўлган. Унинг асарларидан: «Тариху Табаристон» («Табаристон тарихи») (17: 3/627).

13. Муҳаммад ал-Омулий (ваф. 753/1352 й.)

(Иззудин) Муҳаммад ибн Маҳмуд ал-Омулий — фозил одам бўлган. Унинг асарларидан: «Шарху куллиёти-л-Қонун» (Ибн Сино қаламига мансуб бўлган «ал-Қонун фи-т-тибб» тўпламига шарҳ), ~«Нафоису-л-фунун фи ароъиси-л-уйун» («Илм-фанларнинг нафис жихатлари ва манбаларнинг келинчаклари» — форсча) (15: 6/159; 17: 3/701).

14. Муҳаммад ал-Омулий (744/1343 йилда ҳаёт бўлган)

(Шамсуддин) Муҳаммад ибн Маҳмуд ибн Муҳаммад ибн Али ибн Юсуф ал-

Кокиёний ал-Хуроний ал-Анзоний ал-Омулий — шоир, луғатшунос, усул ал-фикх ва илм-фаннинг бошқа соҳалари билан шуғулланган олим. Унинг қаламига мансуб бўлган кўпгина асарлар бор (17: 3/707).

15. Иброҳим ал-Омулий (ваф. 295 х.й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Бишор ал-Омулий. У бошқалардан, ундан эса бошқалар ҳадис айтганлар. 295 х.й.да вафот этган (2: 1/77).

16. Абдуллоҳ ал-Омулий (ваф. 269/882 й.)

(Абу Абдуррахмон) Абдуллоҳ ибн Ҳаммод ибн Айюб ибн Мусо ал-Омулий. У бошқалардан, ундан эса уламолар ҳадис айтганлар. 269 х.й. рабиъу-с-соний ойида вафот этган (2: 1/78; 11: 1/67).

17. Халаф ал-Омулий

Халаф ибн Муҳаммад ал-Хайём ал-Омулий (2: 1/78).

18. Аҳмад ал-Омулий (ваф. 299 х.й.)

Аҳмад ибн Абдат ал-Омулий ўзигача бўлган уламолардан, ундан эса бошқа уламолар ҳадис ривоят қилганлар. 299 х.й.да вафот этган (2: 1/78; 11: 1/67).

19. Мусо ал-Омулий

Мусо ибн ал-Хасан ал-Омулий. У уламолар айтган

ҳадисларни тинглаган ва, ўз навбатида, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/78).

20. Ал-Фазл ал-Омулий

(Абулаббос) ал-Фазл ибн Аҳмад ибн Саҳл ибн Сайд ибн Тамим ал-Омулий. Бухорода ҳадис айтган, уламолар ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/78; 11: 1/67).

21. Убайдуллоҳ ал-Омулий (338 х.й.да ҳаёт бўлган)

(Абу Муҳаммад) Убайдуллоҳ ибн Али ал-Омулий. Бағдоддаги Яҳё бозорида 338 х.й.да ҳадис айтган (11: 1/67).

22. Муҳаммад ал-Омулий

(Абу Сайд) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Алавия ал-Омулий (2: 1/78; 11: 1/67).

23. Ал-Лайсий ал-Омулий

(Абу Наср) ал-Лайсий ибн Жаъфар ибн ал-Лайсий ал-Бухорий ал-Омулий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/67).

24. Исҳоқ ал-Омулий

(Абу Яъқуб) Исҳоқ ибн Яъқуб ибн Иброҳим ибн Исҳоқ ал-Омулий. У Бағдодда ҳадис айтган ва ундан бошқалар ҳадис айтганлар (2: 1/78).

ал-Омулий/ал-Абрийнакий/ал-Абғарий/ал-Абҳарий

25. Аҳмад ал-Омулий
Аҳмад ибн Мухаммад ибн Исҳоқ ибн Ҳорун ал-Омулий (2: 1/78; 11: 1/67).

6 АЛАБРИЙНАҚИЙ

«Абрийнак»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Одамлар уни «Ибрина» деб х,ам атайдилар. Қуйидаги бир жамоа олимлар ту к,ишлоқдан этишиб чикк,анлар:

1. Али ал-Абрийнакий (440-523 х.й.)

(Абулҳасан) Али ибн Мухаммад ад-Дихон ал-Абрийнакий — ёқимтой, кўп нарсаларни ёд олган солиҳ фақиҳ бўлган. У парҳезкор, такводор, хушсуҳбат ва илм аҳлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса уламолар ҳадис ривоят қилганлар. Таваллуди тахм. 440 х.й.да ёки ундан илгарироқ содир бўлган. 523 х.й.да Қаринин (Марв водийсидаги кичкина шаҳарча)да вафот этган (2: 1/93; 11:1/73).

2. Ал-Ҳасан ал-Абрийнакий

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Аҳмад ат-Тоъий ал-Абрийнакий — араб тили, грамматикаси ва бадиий нафосатини яхши билгувчи олим бўлган (11: 1/73).

3. Ал-Ҳасийн ал-

Марвазий

(Абу Абдуррахмон) ал-Ҳасийн ибн ал-Мусанно ал-Абрийнакий ал-Марвазий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис тинглаганлар (11: 1/73).

7 АЛАБҒАРИЙ

«Абғар»дан ясалган нисба. У — Самарқанддаги қишлоқ ёки бир неча туташ қишлоқлардан иборат туман. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Холид ас-Самарқандий

(Абу Язид) Холид ибн Карда ал-Абғарий ас-Самарқандий — хофиз ва олим бўлган (2: 1/96; 11: 1/75).

2. Мухаммад ал-Абғарий

(Абу Абдуллоҳ) Мухаммад ибн Мухаммад ибн Имрон ал-Абғарий — Сомонийлар ҳукмронлиги даврида саройда котиблик қилган. Етук ва комил инсон бўлган (2: 1/96).

8 АЛАБҲАРИЙ

«Абх,ар»дан ясалган нисба. У — Қазвин, Занжон ва Ҳамадон оралиғидаги ақолиснинг қаммаси хушсурат ва ах,ли суннага мансуб бўлган машқур шаҳар. Мабодо бирор-бир

қукмдор унинг халкига зулм ёки тўск,инлик к,илгудек бўлса, асло зафар куча олмаган. Бу жойни 24 х,й.да — Усмон ибн Аффон разияллох,у анх,у даврида ибн Озиб фатх, цилган. Бу ердан жуда кўп моликий уламо ва фақиҳ,лар этишиб чиққанлар. Жумладан, к,уйидаги олимлар Анас ибн Молик фикрларини қўллаб-қувватлаганлар:

1. Абдуррахмон ал-Абҳарий (730/1330)

Абдуррахмон ибн Умар ал-Абҳарий — муҳаддис бўлган. Унинг «Мишкотул-анвор фи анвоъи улуми-с-сунан» («Сунна билан боғлиқ илмларнинг турлари ҳақидаги нурларнинг тағзамини» ва 730 х.й.да тасниф этилган бошқа асарлари бор (17: 2/102).

2. Абдулазиз ал-Абҳарий (ваф. 843/1439 й.)

(Имодуддин) Абдулазиз ибн Мухаммад ибн Абдулазиз ал-Абҳарий — муҳаддис бўлган. У тасниф қилган асарлардан: «Минҳожу-л-мишкоти ала мишкоти-л-масобийх фил-ҳадис» (Ҳадис илмидаги «Мишкоту-л-масобих» асари тағзаминининг дастури» (17: 2/167).

3. Мухаммад ал-Абҳарий (ваф. 673/1274 й.)

Мухаммад ибн Аҳмад ал-Абҳарий (Абу Абдуллоҳ) — қозилардан

ал-Абҳарий

бири бўлган. Унинг асарларидан: «Кофияту-н-нухуз фи масоили-аруз» («Аруз масалалари ҳақидаги камолотнинг етарли даражаси»), «Лавомиъу-л-масоил фи матолиъи-р-расоил» («Рисолаларнинг келиб чиқиши ҳақидаги масалаларнинг ёрқин лавҳалари») (15: 6/131; 17: 3/45).

4. Муҳаммад ал-Абҳарий (289-375/902-986)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абдуллох ибн Муҳаммад ибн Солих ибн Умар ибн Мисъаб ибн аз-Зубайр ал-Абҳарий ал-Моликий — фақиҳ, кори, донишманд, Молик ибн Анас мазҳабини шархлашга оид кўпгина асарлар мусаннифи, муҳаддис, усул ал-фиқҳ соҳаси бўйича етук олим бўлган. Унинг Молик ибн Анас мазҳабини тушунтириш ва унга қарши чиққанларга раддия тарзида ёзилган асарлари бор. Ўз давридаги замондошларининг пешвоси бўлган. У Бухрон, Бағдод ва Куфада ҳадис тинглаган. Молик ибн Анас мазҳабидаги пешволик у билан биргаликда ниҳоясига етган. Шунингдек, у ўз давридаги барча олимларнинг улуғи бўлган. Бирор-бир киши ундан олдин гапирмаган. Агар козийу-л-қузот

билан биргаликда бир мажлисда ўлтирадурғон бўлса, бош қози доимо уни ўзининг ўнг томонига ўтказган, ундан кейин гувоҳлар ва фақиҳлар ўтирганлар. У қозилик қилишдан воз кечган. Тоғли Абҳарда 289 х.й.да таваллуд топган. Бағдодда истиқомат қилган ва шу ерда фақиҳ бўлиб етишган, қироат ва иснод илмларини эгаллаган. Бағдодда ҳадис айтган ва 375 х.й.да шу ерда вафот этган. Унинг асарларидан: «Шарху мухтасари ибн ал-Ҳакам» (Ибн ал-Ҳакам «Мухтасари»га шарх»), «ар-Радд ала-л-Музнӣй фи салосина масъала» («Ўттиз масала ҳақида ал-Музнӣйнинг фикрларига қарши битилган раддия»), «Китоб фи усули-л-фиқҳ» («Фикҳ илмининг асослари ҳақидаги китоб»), «Фазлу-л-Мадина ала Макка» («Мадинанинг Маккага нисбатан устувор фазилати»), «Шарху китоби Абдулҳаким ал-Кабийр ва-с-сағийр» (Абдулҳакимнинг «Катта ва кичик ҳукмлар китоби»га шарх») (11: 1/77, 78; 15: 6/50; 17: 3/455).

5. Муҳаммад ал-Абҳарий (588/1192 йилдан олдин ҳаёт бўлган)

Муҳаммад ибн Муҳаммад ал-Абҳарий — луғатшунос олим бўлган. Унинг асарларидан: «Китобу-л-ҳадоик» («Боғлар ҳақидаги китоб»)

(17: 3/619).

6. Ал-Муфаддал ал-Абҳарий (ваф. 663/1264 й.)

Ал-Муфаддал ибн Умар ибн ал-Муфаддал ал-Абҳарий (Асируддин) — файласуф (ҳаким), мантиқшунос ва фалакиётшунос олим бўлган. У тасниф қилган асарлардан: «Ҳидоят-л-хикмат» («Хикмат илмидаги тўғри йўл»), «Танзилу-л-афкор фи таъдили-л-асрор» («Сирларни ўзгартириш ҳақидаги фикрларнинг нозил бўлиши»), «Шарху Исағувчи» («Исағучи рисоласи»га шарх»). Сўнгги икки асар мантиқ илмига оид. «Дироят-л-афлок ва-з-зижи-ш-шомил» («Фалак ва ялпи зиж сирларини англаш»), «Кашфу-л-ҳақоик фи таҳрири-д-дақоик» (Фалсафа илмидаги «Нозик масалаларни таҳрир қилишга оид ҳақиқатларнинг кашф этилиши»), «ал-Мажистий фи-л-ҳайъат» («Фалакиёт илми ҳақидаги Алмагест рисоласи»), Фалак илми ва мўътадил зиж ҳақидаги учта рисола (15: 6/469; 17: 3/904).

7. Муҳаммад ал-Моликий ал-Абҳарий (289-375 х.й.)

(Имом Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абдуллох ибн Муҳаммад ибн Солих ибн Умар ибн Мисъаб ибн аз-Зубайр ибн Саъд ибн Каъб ибн Аббод ибн ан-

Наззол ибн Мурра ибн Убайд ибн ал-Ҳорис ибн Тамим ал-Моликий ал-Абҳарий ат-Тамимий — моликий фақиҳ бўлган. У моликий мазҳаб ҳақида бир неча асарлар тасниф қилган ва ўз давридаги замондошларининг пешвоси ҳисобланган. Перҳезкор, тақводор ва зуҳд аҳлидан бўлган. Бағдодда қозилик қилишга даъват этилганда, у бундан воз кечган. 289 ҳ.й.да туғилган ва 375 ҳ.й.да вафот этган (2: 1/106).

8. Абдурраҳмон ал-Абҳарий (ваф. 342 ҳ.й.)

(Абу Бакр) Абдурраҳмон ибн Муҳаммад ибн Алавия ал-Абҳарий — қози бўлган. Шощда қозилик қилган, Бухорода яшаган. Хуросондаги жабрдийдаларнинг шикоятлари билан боғлиқ ишларни бошқарган. Ёлғончи бўлган, мансабини суистеъмол қилган. 342 ҳ.й.да Тошкент дарвозасининг ташқарисида вафот этган (11: 1/78).

9. Абдулворис ал-Абҳарий

(Абулмакорим) Абдулворис ибн Абдулмунъим ал-Абҳарий — фозил адиблардан бири бўлган. Абулало ал-Маъаррийга шогирд бўлиб, ундан адабни ўрганган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/

78).

10. Муҳаммад ибн Тоҳир ал-Абҳарий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Тоҳир, одамлар уни Абдуллоҳ Тоҳир деб ҳам атаганлар — энг машҳур суфий шайхлардан бири бўлган. Аш-Шиблий даврида зоҳир ва ботин (тариқат, ҳақиқат) илмларидан сўйлар эди. У барча томонидан суюкли бўлган. Ҳадисларни ёзиб олар ва уларни ривоят қилар эди (2: 1/106).

11. Саид ал-Абҳарий

Саид ибн Жобир ал-Абҳарий — Жунайднинг дўсти. У аш-Шиблий даврида ҳаёт бўлган (2: 1/106).

12. Муҳаммад ибн Исо ал-Абҳарий

Муҳаммад ибн Исо ал-Абҳарий — Қазвинда муқим истиқомат қилган. Одамларни амри маъруфга даъват қилиб, уларни ёмон ишлардан сақлаган. Унга куняси («Абу Абдиллоҳ»)ни айтиб мурожаат қилганлар. Одамлар орасида эса «Саффор» («хуштакчи») номи билан маълум бўлган (2: 1/106).

13. Абдулвоҳид ал-Абҳарий (443 ҳ.й.да ҳаёт бўлган)лган)

(Абу Наср) Абдулвоҳид ибн ал-Ҳасан ибн Муҳаммад ибн Халаф ал-Мукрий ал-Абҳарий — 443 ҳ.й.да Исфаҳонга

келган ва у ердаги шайхлардан ҳадис айтган Исфаҳоннинг илм аҳлига мансуб бўлган бир жамоаси у ҳақда ёзиб қолдирган (2: 1/106).

14. Ал-Ҳусайн ал-Абҳарий

(Абу Али) ал-Ҳусайн ибн Абдурраззоқ ибн ал-Ҳусайн ал-Абҳарий — қози бўлган. Шайхлардан ҳадис айтган (2: 1/106).

9

АЛ-АБИВАРДИЙ

«Абивард»дан ясалган нисба. У — Хуросондаги Сарахс билан Насо оралиғида жойлашган шаҳар. Шаҳар 31 ҳ.й.га Абдуллоҳ ибн Омир томонидан фатҳ этилган. Қуйидаги олимлар шу шаҳарга мансубдирлар:

1. Ҳасан ал-Абивардий (761–816/1360–1413)

(Абу Муҳаммад, Ҳисомуддин) Ҳасан ибн Али ибн Ҳасан ас-Сарахсий ал-Абивардий аш-Шофиъий — келиб чиқиши жиҳатидан абивардлик бўлган ва илм-фаннинг турли соҳаларида фаолият кўрсатган шофиъий олим. Абивардда туғилиб, шу ерда нашъу намо топган. Саъд ат-Тафтазоний билан доимо бирга бўлган. Бағдодга борган ва у ерда бир жамоадан илм ўрганган. Шундан сўнг Исфаҳонга

ал-Абивардий

борган ва риёзиёт (математика) илмини ўрганган. Маккада яшаган ва жумоду-л-увло ойининг 13-куни Яманнинг Таизида вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Хошия ала шарҳи Қутбуддин ар-Розий ли матолиъи-л-анвор фи-л-мантиқ ли-л-Армавий» («ал-Армавийнинг мантиқ илми ҳақидаги «Матолиъу-л-анвор» асарига Қутбуддин ар-Розий томонидан ёзилган шарҳга хошия-изоҳ»), «Рабиъу-л-жинон фи-л-маъоний ва-л-баён» («Маъно ва баён илми ҳақидаги жаннат боғларининг баҳори») (17: 1/566).

2. Абдулҳаққ ал-Абивардий (ваф. 542/1148 й.)

Абдулҳаққ ибн ал-Фазл ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Абивардий — аттор, муҳаддис ва ҳофиз бўлган. Унинг Қуръони каримга битган тафсири бор (17: 2/59).

3. Али ал-Абивардий (ваф. 966/1559 й.)

Али ибн Аҳмад ал-Абивардий аш-Шофиъий — мутакаллим бўлган. У «Машҳад ар-Ризавий»га келиб, шу ерда муқим истикомат қилган. Асарларидан: «Исботу-л-вожиб» («Вожибнинг исботи»), «Равзату-л-жинон фи-л-ҳикмат» («Ҳикмат ҳақидаги жаннат

боғи»), «аш-Шаворик фи-л-калом» («Калом илми ҳақида ёрқин фикрлар») (17: 2/390).

4. Али ал-Абивардий (ваф. 551/1156 й.)

Али ибн Исҳоқ ал-Абивардий ал-Ховуроний (Авхадуддин) — шоир ва файласуф бўлган. Унинг асарларидан: «ал-Бишороту фи шарҳи-л-ишорот» (Ибн Синонинг «Шарҳу-л-ишорот» асари ҳақидаги башоратлар»), «Девони шеър» («Девон») (17: 2/404).

5. Муҳаммад ал-Абивардий (457-507/1065-1113)

(Садруддин, Абулмузаффар) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Исҳоқ ибн ал-Хасан ибн Мансур ибн Муовия ал-Умавий ал-Анбасий ал-Муъовий ал-Абивардий аш-Шофиъий — адаб ҳақидаги жозибадор ва кенг маъноли асарлар муаллифи, адиб, шоир, тилшунос, насабшунос, муаррих олим ва фозил инсон бўлган. У бир жамоадан, бошқа бир жамоа эса ундан ҳадис тинглаган. Хуросондаги Абиварда таваллуд топган ва ёши улғайганда рабиъу-л-аввал ойининг 25-куни Исфажонда захарланиб, вафот этган. У тасниф қилган кўп сонли асарлардан: «Зоду-р-рифок фи-л-муҳодароти-

л-мухталиф ва-л-муъталиф» (Арабларнинг насаблари ҳақида ўзаро мое келувчи ва бир-биридан фарқ қилувчи фикрлар хусусида битилган «Ихтилоф ва мурасага оид маърузалар ҳақидаги ўзаро биродарлик озуқаси» номли асар), «Табакоту-л-илми фи кулли фан» («Хар бир фан соҳасидаги олимларнинг табақалари»), «Девону шеър» («Девон»), «Тариху Абиварда ва Насо» («Абивард ва Насонинг тарихи»), «Кавкабу-л-мутаъаммал» («Орзулар сайёраси», унда хаёл-фантазиялар васф этилган), «Девону мажмуъ қасоъид мухтора» («Танланган шеърий қасидалардан тузилган девон»), «Шарҳу-л-қасоиди-н-наждиёт» («Нажда қасидаларининг шарҳи», унда насаблар баён этилган), «Қабсату-л-ажлон фи насаби оли Аби Суфён» («Абу Суфён авлодларининг насаби ҳақида тез ўзлаштириладиган билим»), «Нухзату-л-хофиз» («Хофизнинг қулай фурсати»), «ал-Мужтабий мина-л-мужтабий» («Танловчидан танловчи»), «Табакоту-л-илми фи кулли фан» («Хар бир фан соҳасидаги олимларнинг табақалари»), «ад-Дурра ас-самина» («Қимматбаҳо гавҳар»), «Саҳлату-л-қорих» («Кекса айёрнинг кинояли кулгиси»),

12 ал-Абивардий

«Девону шеър» («Девон»), «ан-Наждиёт» («Наждий касидалар»), «Талувву-л-хамоса» («Мардлик тепалиги»), «Буғяту-ш-шодий фи илали-л-аруз» («Аруз иллатлари ҳақида хониш қилувчининг мақсади»), «Шарху-л-қасоиди-н-наждиёт» («Нажда қасидаларининг шархи», унда насаблар баён этилган), «Таржимату-с-салафий фи ахбори Жоҳиз» ^«Жохдз хабарлари ҳақидаги салафийнинг таржимаси»), «ад-Дурра ас-самина» («Қимматбаҳо гавҳар»), «Таъиллату-л-мақрур фи васфи-л-барди ва-н-нийрон» («Совуқ ва оловни васф қилиш ҳақидаги совукни сезадиган кишининг важхи») (2: 1/110; 3: 71; 15: 6/81; 16: 674; 17: 3/47).

6. Муҳаммад ал-Абивардий (601-667/1205-1269)

(Зайнулдин, Абулфатх) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Абу Бакр ал-Абивардий — муҳаддис ва хофиз бўлган. Қоҳирага келиб, шу ерда яшаб қолган. Дамашқда истиқомат қилган, ўзи учун луғат тузган. Жумоду-л-увло ойида Қоҳирада вафот этган (17: 3/51,631).

7. Ал-Маъофий ал-Абивардий (ваф. 360/970 й.)

(Абуннаср) ал-

Маъофий ибн Хузайм ал-Абивардий ал-Хузаймий — Абивард ахлидан бўлган адиб ва шоир. Бухорода кўпгина лавозимларда ишлаган ва у ердаги фозил раҳбарларга хизмат қилган. Унинг асарларидан: «Маҳосину-ш-шеър» («Шеърнинг фазилатлари»), «Аҳосину-л-маҳосин» («Эзгуликларнинг энг яхшиси»), «Дивону шеър» («Девон»), «Муъжаму-ш-шуйух» («Шайхлар комуси») (15: 6/128; 17: 3/896).

8. Юсуф ал-Абивардий (ваф. 400/1010 й.)

(Абу Яъқуб) Юсуф ибн Муҳаммад ал-Абивардий — Хуросон ахлидан бўлган фақиҳ. У Тохир аз-Зубодийдан илм ўрганган. Тахм. 400 х.й.да вафот этган. Асарларидан: «Китобу-л-масоил фи-л-фикҳ» («Фикҳдаги масалалалар китоби») (15: 6/550; 17: 4/179).

9. Муҳаммад ал-Варроқ ал-Абивардий

(Абу Тохир) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн ал-Аббос ибн Мусо ибн Иброҳим ал-Варроқ ал-Абовердий. Халқ орасида у «Ибн Аби ал-Қутрий», яъни «Абулқутрийнинг ўғли» номи билан танилган. Бағдодга келган ва шу ерда ҳадис айтган. Тўғрисиъ ва ишончли одам

бўлган (11: 1/70).

10. Аҳмад ал-Абивардий (359-425/970-1034)

(Абулаббос) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Абдурраҳмон ибн Сайд ал-Абивардий — шофиий фақиҳлардан бири, ширинсўз ва илмда собитқадам инсон бўлган. Гўзал шеърлар айтган. Бағдодда истиқомат қилган ва у ерда қозиликни бошқарган. Сўнгра узлатга берилиб, ўзининг ижоди билан шуғулланган. «Ар-Рабиъ», маҳалласида ўқиган ва «ал-Мансур» жомеъ масжидида фатволар билан шуғулланадиган тўғараги бўлган. Хуросон ўлкасида ҳадис эшитган. Бироқ унинг қози Али ибн ал-Қосимдан Х,амадон ва Райда ёзиб олганларини айтмаганда, бошқа эшитган ҳадисларидан деярли биронтаси ҳам тасарруфида сақланиб қолмаган. Ўз вақтида рўза тутган, ифторлик учун энг кўп истеъмол қиладиган неъмат, асосан, нон ва туздан иборат бўлган. Фақир бўлган, лекин одамларга кўп мурувват кўрсатган. Таваллуди 359 х.й.да содир бўлган ва 425 х.й. жумоду-л-охира ойида вафот этган. Жасади эртаси куни «Бобу харб», яъни «Уруш дарвозаси» деб аталадиган қабристонга дафн этилган (11: 1/79, 80).

ал-Атшандий/ал-Ажниқоний/ал-Ахсикатий

10 АЛАТШАНДИЙ

«Атшанд»дан ясалган нисба. У — Насаф қишлоқ^аридан бири. Бу қишлоқдан хўйидаги олимлар етишиб чишқанлар:

1. Муҳаммад ал-Атшандий

(Абулмузаффар) Муҳаммад ибн Ахмад ибн Муҳаммад ибн Ҳомид ибн Нуъайм ибн ал-Фазл ибн Саҳл ал-Котиб ал-Атшандий ан-Насафий — фасоҳат, риторика, назм ва наср соҳаларида машҳур бўлган. Ҳадисларни тинглаган ва Бухоро уламоларидан уларни ёзиб олган. Фикҳ илмида Абу Ҳанифа ва калом илмида муътазиллийлар тарафдори эди. У — ҳадису-р-рубобийёт соҳиби, яъни исноди бири бошқасига ривоят қилғувчи тўрт ровийдан иборат ҳадислар (ҳақидаги китобнинг) муаллифи (2: 1/111; 11: 1/81).

2. Муҳаммад ал-Атшандий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Жаъфар ал-Агшандий ан-Насафий. У Абу Сайд ал-Фарёбийдан Муҳаммад ибн Тамим ал-Фарёбий тўқиган мавзуъ (тўқима) ҳадисларни ривоят қилган (И: 1/81).

11 АЛ-АЖНИҚОНИЙ

«Ажниқон»дан ясалган нисба. У — Сарахсдаги қишлоқлардан бири. Одамлар уни Ажниқон деб ҳам атаганлар. Қўйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Ажниқоний

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Абдулвоҳид ал-Ажниқоний — машҳур мунозарачи олимлардан бири бўлган. Уламолардан иборат бир жамоа ҳузурда фақиҳ бўлиб етишган ва ўзи ҳам кўпчиликни фақиҳ қилиб тарбиялаган (11: 1/60).

12 АЛАХСИКАТИЙ

«Ахсикат»дан ясалган нисба. У — Фарғона диёридаги шах, ар. У — Мовароуннах, рнинг энг озода ўлкаси. Бу ўлкадан ўтмишда х, ам, бугун ҳам адаб ва илм ақлига шансуб бўлган кўплаб уламолар етишиб чиққанлар. Қўйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Аҳмад ал-Ахсикатий (466-528/1074-1134)

(Абу Рашод, Зулфазоил) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн ал-Қосим ибн Аҳмад ибн Ҳазийу ал-Ахсикатий —

адиб, муаррих, ширинсухан инсон ва ширали шеърлар муаллифи бўлган. Хуросондаги кўпчилик фозиллар ундан таълим олиб, етук олим ва адиб бўлиб етишганлар. У султонларнинг саройларига номалар ёзиб турган. У тасниф қилган асарлардан: «Китоб фи-т-тарих» («Тарихи Аби Рашод», яъни «Абу Рашод тарихи» номи билан машҳур бўлган «Тарих ҳақидаги китоб»), «Шарҳу девони сақати-з-занд» (унинг «аз-Завоид» — «Қўшимчалар» деб номлаган «Зиндиқлик сарқитлари девонига шарҳ»), «Китоб фи қавлиҳим казаба алайка казо» («Уларнинг сени бундай деб алдаган сўзлари ҳақидаги китоб»), «Дивону шеър» («Девон») (2: 1/148; 11: 1/95; 17: 1/289).

2. Муҳаммад ал-Ахсикатий (ваф. 644/1247 й.)

(Ҳисомуддин) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Умар ал-Ахсикатий ал-Ҳанафий — фикҳ илмининг усул соҳаси билан шуғулланган ханафий фақиҳ бўлган. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Мухтасар фи усули-л-фикҳ» («ал-Мунтахаб» — «Сайланма» номи билан машҳур бўлган «Усул ал-фикҳ ҳақидаги мухтасар китоб»), «ал-Ҳисомий» («Ҳисомуддин китоби»),

алАхсикатий/ал-Озарбайжоний/ал-Арбанажний

«Мифтоху-л-усул» («Усулнинг калити»), «Ғоят-т-тахқиқ» («Текширишни.нг чегараси»), «Дақоик-л-усул ва-т-табйин» («Усул ва баён этишнинг нозик кирралари») (17: 3/663).

3. Муҳаммад ал-Ахсикатий (ваф. 520/1126 й.)

(Абулвафо) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн ал-Қосим ал-Ахсикатий — муаррих, истеъдодли тилшунос ва мазмунли шеърлар муаллифи бўлган. Пархезкор, салоҳиятли, хушсийрат инсон бўлган. Кўпгина асарлар тасниф қилган, айниқса, тарих ва уни англашга оид китобларни ҳеч бир қийинчиликсиз битган. Ахсикасда ҳадис тинглаган. 520 ҳ.й.дан бироқ кейин «Сахдон»нинг энг чекка жойида вафот этган. Асарларидан: «ат-Тарих» («Тарих») (2: 1/148; 11: 1/95; 15: 6/85; 17: 3/667).

4. Нух ал-фарғоний ал-Ахсикатий

(Абу Исмаил) Нух ибн Наср ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Амру ибн ал-Фазл ибн ал-Аббос ибн ал-Ҳорис ал-Фарғоний ал-Ахсикатий — фарғоналик навқирон йигит бўлган. У бир неча бор Насафга ташриф буюриб, у ердаги ва Бухоро шайхларидан ҳадис ёзиб олган. Сўнгра у ерни тарқ этиб, ҳадис

излаб Ироққа борган. Ироқ, Шом ва Хуросонда ҳадис тинглаган (2: 1/148; 11: 1/95).

13

АЛОЗАРБАЙЖОНИЙ

«Озарбайжон» дан ясалган нисба. У — Ироқдаги тоғдан кейин келадиган ўлка, ундан кейин ғарб томондан Арманистон ўлкаси келади. Бу жой илк маротаба Умар ибн ал-Хаттоб разияллох, у анху х, укмронлиги даврида Хузайфа ибн ал-Ямон томонидан фатх, қилинган. Сўнгра Усмон ибн Аффон разияллоху анх, у даврида ал-Валид ибн ал-Муғйра томонидан иккинчи маротаба фатх, этилган. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Аҳмад ал-Кисравий (1367/1947 йилдан кейин вафот этган)

Аҳмад ал-Кисравий ал-Азарбайжоний (ал-Озарбайжоний — Т.) — ҳуқуқ соҳасидаги олимлардан бири, қозилиқни бошқарган, матбуот соҳасида ишлаган ва Техронда қатл этилган. Унинг араб тилидаги асарларидан: «ат-Ташаййуъ ва-ш-шиъа» («Шиалиқ ва шиъалар») (17: 1/232).

2. Абулфатх ал-Маръаший (ваф. 1150/

1737 й.)

Абулфатх ал-Хусайний ал-Маръаший ат-Тасужий ал-Озарбайжоний — фақиҳ, усул ал-фикх соҳасидаги етук олим бўлган. Унинг асарларидан: «Китоб фил-иншоот» («Иншолар ҳақидаги китоб») (17: 2/610).

3. Муҳаммад ал-Озарбайжоний (1248-1322/1832-1904)

Муҳаммад ибн Фазл ибн Али аш-Шаробиёний — «Шаробиёний фозил» ва «Мулло Муҳаммад ал-мукаррар» номлари билан танилган усул ал-фикх соҳасидаги етук олим. У Озарбайжон қишлоқларидан бири бўлган «Шаробиён»да таваллуд топган. Нажафда Хусайн ат-Турк ал-Кухдан илм ўрганган. Озарбайжон ва Кавказда Мирзо Шерозийдан кейин устозига таклид қилган ва унинг сабоқларини такрорлаган. Нажафда Муҳсин ал-Амин ал-Омилийдан ҳадис тинглаган. Рамазон ойининг 18-куни вафот этган (17: 3/588).

14

АЛАРАБНАЖНИЙ

«Арабнажн»дан ясалган нисба. У — аввалги Сўғд, х,озирги Самарканд ноҳ,иялардан бири. Қуйидаги олимлар шу жойга мансуб-

дирлар:

1. Аҳмад ал-Арбанажний (ваф. 369/979 й.)

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Мусо ибн Рижоъ ибн Ҳанаш ал-Арабнажний — келиб чикиши Самарқанднинг Сўғдидан бўлган, ханафий фақиҳ. Падари бузрукворидан ҳадис ривоят қилган. Арабнажинда қозилик қилган. Ривоятлари ҳам ўзи ҳам чакки бўлмаган. 369 х.й. рабиъу-с-соний ойида вафот этган (2: 1/169; 11: 1/104).

2. Муҳаммад ал-Арабнажний (ваф. 293 х.й.)

Муҳаммад ибн Қутн ибн Усмон ибн Абдуллоҳ ибн Осим ибн Холид ибн Курра ибн Мушриф ал-Ҳамадоний ал-Арабнажний — кизиқарли ривоятлар айтувчи, меҳр-оқибатли, фозил инсон бўлган. Кўп ёзган. 293 х.й.да вафот этган (11: 1/104).

**15
АЛАРЖИЙШИЙ**

«Аржийш»дан ясалган нисба. Аржийш — «Буюк Арманистон»нинг

Халлот яқинидаги энг йирик ноҳ,ияларидан бирига қарашли қадимий шах,ар бўлиб, ах,олисининг аксарияти христиан динига эътиқод қилувчи арманлардан иборат. Қуйидаги олим шу жойга

мансубдир:

1. Али ал-Аржийший (Абулҳасан) Али ибн Муҳаммад ибн Мансур ибн Довуд ал-Аржийший — солиҳ фақиҳ бўлган. У Аржийшдаги вилоятлардан бири — Абу Исҳоқ хонақоҳида туғилган. Шофиъий фақиҳ бўлиб етишган. Ҳалабдаги «аз-Зужожин» мадрасасида художўйликда, келган ризқу насибасига қаноат қилиб кун кечирган, меъёридан ортиқчасини мутлақо қабул қилмаган, «бас, менга шу етиб ортади», деган. Ўта тақводор ва сокинликни хуш кўрадиганлардан бўлган (2: 1/173).

**16
АЛАРХАСИЙ**

«Архас»дан ясалган нисба. У — Самарқанддаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоқдан чиққан:

1. Ал-Аббос ал-Архасий Ал-Аббос ибн Абдуллоҳ ал-Архасий ёки ар-Рихсий. У уламолардан, ундан эса уламолар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/174; И: 1/107).

**17
АЛАРДАБИЛИЙ**

«Ардабил»дан ясалган нисба. У — Озарбайжондаги энг машх,ур шах,арлардан. Ислом динидан илгари

х,ам бу шах,ар — ноҳ,иянинг цасабаси бўлиб, унинг кўпчилиги ах,олиси илм билан шуғулланган. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Аҳмад ибн ал-Ақо ал-Ардабилий (1290-1350/1873-1931)

Аҳмад ибн ал-Ақо бобо ал-Ардабилий — олим бўлган. У тасниф қилган асарлардан: «Ғаноиму-д-дахри фи аҳкоми-л-усбуъи ва-ш-шаҳри» («Ҳафта ва ой ҳукмлари ҳақидаги даврнинг инъоми»), «Танзиху-л-илал фи аҳкоми-л-халал» («Янглиш ҳукмлардаги иллатлардан покланиш»), «Т а к м и л а т у - л - мутааммилийн фи шарҳи т а б с и р а т и - л - мутаъаллимийн» («Т а б с и р а т у - л - мутаъаллимийн» шарҳи ҳақида фикр ю р и т у в ч и л а р н и н г қўшимчаси»), «Вазифату-л-ҳажжож фи мустажоби-л-ҳаж ва-л-мазорот фи Макка ва-л-Мадина ва-ш-Шом» («Макка, Мадина ва Шомдаги мазорларни зиёрат қилиш ва ҳаж амалларини адо этиш ҳақидаги ҳожиларнинг вазифалари») (17: 1/106).

2. Аҳмад ал-Ардабилий (ваф. 993/1585 й.)

Аҳмад ибн Муҳаммад ал-Ардабилий — илм-фаннинг турли соҳаларида

22 ал-Ардабилий

фаолият олиб борган олим. У таълиф қилган асарлардан: «Ҳадиқату-ш-шиъати фи тафсили аҳволин-набий саллаллоҳу алайҳи ва саллам ва-л-аъиммати алайҳими-с-салом» [«Пайғамбар (с.а.в.) ва имомлар (а.с.) ахволининг тафсилоти ҳақидаги шиъаларнинг бўстони»], «Жамъу-л-фоидати ва-л-бурҳон фи шарҳи иршоди-л-азҳон» («Иршоду-л-азҳон» шарҳи ҳақидаги исбот ва фойдага оид фикрлар тўплами», «Шарҳу илоҳиёти-т-тажрид» («Илоҳиёту-т-тажрид»га шарҳ»), «Зубдату-л-баён фи шарҳи оёти аҳкоми-л-Қуръон» («Қуръони карим аҳкомлари жо бўлган оятларни шарҳлаш ҳақидаги энг сара баён»), «Таълиқот фи шарҳи-л-мухтасари-л-аздий» («Мухтасару-л-аздий» шарҳига қўшимча изохлар») (17: 1/250).

3. Исҳоқ ал-Ардабилий (ваф. 1055/1645 й.)

Исҳоқ ибн Аҳмад ал-Ардабилий ал-Ҳанафий — ханафий қозилардан бўлган. «Рисола ала-л-иштибоҳ ва-н-назоир» [Ибн Нажимнинг «Иштибоҳ ва-н-назоир» («Шубҳалар ва ўхшашликлар») китобига раддия тарзида ёзилган рисола] — унинг қаламига мансуб асардир

(17: 1/339).

4. Исмоил ал-Бадрий (763/1362 йилда ҳаёт бўлган)

Исмоил ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ал-Бадрий ал-Ардабилий. Унинг даъват ва зикрлар ҳақидаги «Анису-л-қулуб ва ғояту-л-матлуб» («Кўнгилларнинг ёқимли дўсти ва сўралганнинг авж нуктаси») номли асари бор. Муаллиф мазкур асарни 763 х.й.да «ал-Ақсо» масжидида ёзиб тугатган (17: 1/359).

5. Ҳасан ал-Ардабилий (ваф. 1294/1877 й.)

Ҳасан ибн Абдуллоҳ ал-Ардабилий — фақиҳ бўлган. У муҳаррам ойининг 24-куни Ардабилида вафот этган. Жасадини Ҳоизга олиб бориб, ўша ерга дафн қилганлар. Унинг асарларидан: «Симору-л-фирор фи-л-фикҳи-л-исломий» («Қочокликнинг исломий фикҳ ҳақидаги самаралари») (17: 1/558).

6. Ҳусайн ал-Ардабилий ал-Абҳарий (ваф. 950/1543 й.)

Ҳусайн ал-Ардабилий ал-Абҳарий — суфий уламолардан бўлган. У тасниф қилган асарлардан: «Ҳошия ала шарҳи-л-азуди ли мунтаҳийи-с-суал ва-л-амал фи илмай усул ва-л-жадал» («Усул ва жадал илмлари ҳақидаги савол ва умидлар юзасидан якуний хулоса

чиқаришга ёрдам берувчи шарҳга ёзилган хошия-изоҳ»), «Шарҳ ала рисола фи исботи-л-вожиб» (Даввонийнинг «Вожибнинг исботи ҳақидаги рисоласига шарҳ») (17: 1/603).

7. Ҳусайн ал-Алоҳий ал-Ардабилий (ваф. 950/1543 й.)

Ҳусайн ибн Абдулҳаққ ал-Ардабилий — эл орасида «Алоҳий» номи билан танилган, илм-фаннинг турли соҳаларида фаолият олиб борган олим. 950 х.й.да, ёши етмишдан ошганда, Ардабилида вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Шарҳу таҳзибу-л-усул» (аллома Тафтазонийнинг «Таҳзибу-л-усул» асарига шарҳ»), «Ҳошия ала шарҳи-ш-шамсия ли-л-Қутби-р-Розий» (Қутб ар-Розийнинг «Шамсия рисоласи шарҳи»га ёзилган хошия-изоҳ»), «Шарҳ ала шарҳи таҳрири Иқлидис фи-л-ҳандаса» (Евклиднинг «Геометрия ҳақидаги таҳрири шарҳи»га ёзилган шарҳ»), «Тафсиру-л-Қуръон» («Қуръон тафсири»), «Шарҳу исботи-л-вожиб» (Даввонийнинг «Исботу-л-вожиб ҳақидаги рисоласига шарҳ») (17: 1/614).

8. Ҳафс ал-Ардабилий (ваф. 339/950 й.)

Ҳафс ибн Умар ал-Ардабилий (Абулқосим) —

мухаддис, хофиз, Озарбайжон аҳлига мансуб сайёҳ бўлган. Сайру сафар қилган ва асарлар тасниф этган (17: 1/648).

9. Али Акбар ал-Ардабилий (1269-1354/1853-1935)

Али Акбар ибн Мухсин ал-Ардабилий — отасининг кўлида нашъу намо топган олим. Дастлабки таълимни ўз юртида олгач, Ироққа борган. У ерда Ҳабибуллоҳ ар-Руштий ва бошқаларга шогирд тушиб, илм ўрганган. Сўнгра Ардабилига қайтиб борган. Ардабилида фикҳ, усул, ҳадис, калом ва илм-фаннинг бошқа соҳалари бўйича йирик олим сифатида эътироф этилиб, катта шухрат қозонган. Унинг асарларидан: «Рисолату авомили-н-нос» («Одамларнинг омиллари ҳақидаги рисола»), «Баъс ва нушур» («Қайта тиклаш ва номутаносиблик»), «Фатху-л-улум» («Илмларнинг фатҳ этилиши»), «Кайфияту-т-таълим ва-т-таъаллум ли дини-л-ислом» («Ислом динини ўрганиш ва ўқитиш йўллари») ва хоказо (17: 2/395).

10. Али ат-Табризий ал-Ардабилий (677-746/1278-1345)

Али ибн Абдуллоҳ ибн Абулхасан ал-Ардабилий ат-Табризий аш-

Шофиъий (Тожуддин, Абулхасан) — тафсир, ҳадис, фикҳ, усул, арифметика, геометрия, калом, грамматика ва табобат каби илм-фаннинг турли соҳаларида фаолият кўрсатган шофиъий олим. Озарбайжондаги Ардабелида туғилган. Табризда истиқомат қилган. Аввал Бағдодга, сўнгра Маккага бориб хожи бўлган. Шундан сўнг Мисрга борган. Бу ерда бир жамоадан ҳадис эшитган ва кўпгина ҳадис китобларини қўлга киритган. Одамларни илм-фаннинг усул, фикҳ, грамматика, тафсир, риторика, мантиқ, жадал, фароиз, математика, геометрия, алгебра каби соҳалари билан шуғуллантирган. «Ҳисомия» мадрасасида даре берган ва тўғарақлар очган. Талабаларининг сафи кенгайиб борган, одамлар эса мураккаб саволларни ундан сўраб билиб олганлар. Тафсир, ҳадис, усул ва маъқул каби илм соҳалари бўйича асарлар тасниф этган. Кейинчалик Шаҳризўр, Султония ва Мароғага сафар қилган. Ундан кейин Бағдодга, у ердан Маккага, сўнгра Тайиба (Ясриб)га борган. Шундан сўнг 722/1322 й.да Қоҳирага кириб борган ва шу ерда рамазон ойида вафот этган. У тасниф қилган

асарлардан: «Хошия ала шарҳи-л-ҳовийи-с-сағийр ли-л-Қазвиний фи фуруъи-л-фикҳи-ш-шофиъий» (Шофиъий фикҳнинг соҳалари ҳақидаги Қазвинийнинг «Шарҳу-л-ҳовийи-с-сағийр» асарига хошия-изоҳ»), «Мабсуту-л-аҳком фи тасҳихи ма йатааллаку би-л-калим ва-л-калом мин шарҳи Кофияти ибн ал-Ҳожиб» («Ибн ал-Ҳожиб қаламига мансуб «Шарҳу кофия»даги жумлалар ва ибораларга тегишли тузатишлар киритиш ҳақида батафеил баён қилинган ҳукмлар»), «Мухтасару улуми-л-ҳадис» ли ибн ас-Салоҳ» (Ибн ас-Салоҳ қаламига мансуб «Улуму-л-ҳадис» китобининг қисқартирилган шакли»), «ат-Тазкира фи-л-ҳисоб» («Арифметикага оид тазкира») (17: 2/466).

11. Умар ал-Ардабилий (ваф. 570/1174 й.)

Умар ибн Муҳаммад ибн Хизр ал-Ардабилий (Муъинуддин, Абу Жаъфар) — суфий бўлган. Дамашққа келиб, шу ерда муқим истиқомат қилган. Мосулда туғилган ва динни мунаввар айлаган. Унинг асарларидан: «Васийлату-л-мутаъббидийн фи сийрати саййиди-л-аввалийн» («Илк саййидларнинг сийрати хусусида художўйларга хос услуб») (17: 2/573).

12. Исо ал-Ардабилий (ваф. 1100/1689 й.)

Исо (хон) ал-Ардабилий — Исфахондаги мажлисларда кироат қилган фозил инсон. Хиндистонга бориб, у ер да йигирма йилга яқин истикомат қилган. Тахм. 1100 х.й.да вафот этган. Унинг асарларидан: «Фавоиду ва таълиқот» («Фойдалар ва таълиқалар») (17: 2/590).

13. Фараж ал-Ардабилий (ваф. 749/1348 й.)

Фараж ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Абулфараж ал-Ардабилий атт-Шофиъий (Нуруддин, Абу Муҳаммад) — факих, фикх илмининг усул соҳаси бўйича етук олим бўлган. Табризда фалсафий категорияларни ўқиб ўрганган, сўнгра Дамашкка келган ва шу ерда шаҳид кетган. Жасади «ал-Боб ас-сағийр» — «Кичик дарвоза» мазорига дафн этилган. Унинг асарларидан: «Ҳақоиқу-л-усул фи шарҳи минҳожил-л-вусул» («Байзовийнинг усулу-л-фикхни ёритишга бағишланган «Мақсадга етиш. дастурини шарҳлаш»га оид усулларнинг ҳақиқатлари»), «Шарҳ қитъа мин минҳожил-л-толибийн» (Нававийнинг шофиъий фикх соҳаларига бағишланган «Талабалар дастури» асарига бир қитъага шарҳ») (17: 2/618).

14. Муҳсин ал-Ардабилий (ваф. 1294/1877 й.)

Муҳсин ибн Абдуллоҳ ал-Ардабилий — факих бўлган. Отасининг тижоратидан бешиб, Ҳоизга қочиб борган ва «Завобит» асарининг муаллифи Иброҳимдан таҳсил олган. Муҳаррам ойида Ардабилида вафот этган. Унинг жасадини Ҳоизга олиб бориб, ўша ерга дафн қилганлар. Унинг асарларидан: «Китоб фи-л-фикҳ» («Фикҳга оид китоб», ўн тўрт жилддан иборат бўлган бу асарни *чгуьдзг&Цткт-* уз и «Симору-л-фирор», яъни «Қочоклик мевалари» деб номлаган) (17: 3/20).

15. Муҳаммад Аҳмад ал-Ардабилий (тав. 810/1399 й.)

Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Ҳилол ибн Иброҳим ал-Ардабилий сўнгра ал-Қоҳирий аш-Шофиъий (Рукнуддин, Абу Язид) — факих бўлган. Тахм. 801 х.й.да Жаблада туғилган. Унинг асарларидан: «Шарҳу-л-минҳожил-л-аслий» («Асл дастур шарҳи», муаллифнинг ўзи ушбу асарни «Ниҳояту-л-вусул» («Мақсадга етишнинг якуни» деб номлаган), «Шарҳу-л-ҳовий» («Ҳовийу-л-фатово»га ёзилган бу шарҳ «Кенг кўламли шарҳ» деб аталади, муаллифнинг ўзи

уни «Таҳриру-л-фатово» («Фатволарни таҳрир этиш» деб номлаган), «Шарҳу-л-масобийх» (ҳадислар ҳақидаги «Мишкоту-л-масобийх»га шарҳ») (17: 3/108).

16. Муҳаммад Амин ал-Ардабилий (875/1470 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад ибн Амин ас-Саидий ал-Ардабилий — «Мир Абулфатҳ» номи билан машҳур бўлган фозил инсон. Қозизода ар-Румийдан илм ўрганган. У таълиф қилган асарлардан: «Ҳошия ала шарҳи одоби-л-фозил» («Фозил инсон одоби ҳақидаги шарҳга хошия-изоҳ»), «Ҳошия ала шарҳи Қозизода ли-аш-коли-т-таъсис» (Шамсуддин ас-Самаркандийнинг «Ашқолу-т-таъсис» асарига Қозизода Румий томонидан ёзилган шарҳга хошия-изоҳ»), «Ҳошия ала шарҳи-т-Табризий» («ат-Табризий шарҳига хошия-изоҳ»), «Ҳошия ала қисми-л-мантик мина-т-тахзиб ли-т-Тафтазоний ва ала шарҳи таҳзиби-л-мантик ли-Жалолуддин ад-Даввоний» (Тафтазоний қаламига мансуб «Таҳзиб»нинг мантикка оид қисмига ва Жалолуддин Даввонийнинг «Таҳзибу-л-мантик» шарҳига хошия-изоҳ»), «Ҳошия ала шарҳи-л-одоби-л-аздия» («Шарҳу-л-одоби-л-аздия»га хошия-изоҳ») (17: 3/142).

ал-Ардабилий

17. Муҳаммад Ҳасан ал-Ардабилий (1278-1348/1861-1930)

Муҳаммад Ҳасан ибн Муҳаммад Али ал-Мусовий ал-Ардабилий ан-Нажафий — усул ал-фикҳ соҳасида етук олим бўлган. Тахм. 1278 х.й. Ардабилида таваллуд топган ва ўша ерда ўсиб-улғайган. Ўз юртидаги фозил одамлардан бошланғич таълим олган. Сўнгра Нажафга борган. У ерда Муҳаммад Козим ал-Яздий ва бошқа олимлардан сабоқ олган ва шаввол ойида шу ерда вафот этган. Жасади «ас-Салом» водийсига дафн этилган. Унинг фикҳ асослари ва соҳалари ҳақидаги маърузалари бор (17: 3/235).

18. Муҳаммад Тохир ал-Ардабилий (1091/1680 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад Тохир ибн Муҳаммад Толиб ал-Ҳусайний ал-Ардабилий ал-Машҳадий — одамларни яхши билгувчи фозил инсон бўлган. Унинг асарларидан: «Китобу-р-рижол» («Машхур инсонлар ҳақидаги китоб»), муаллиф ушбу китобни 1091 х.й.да ёзиб тугатган (17: 3/367).

19. Муҳаммад ал-Ардабилий ар-Румий (980-1036/1572-1627)

(Жамолуддин)
Муҳаммад ибн Абдулғаний ал-Ардабилий сўнгра ар-

Румий — «Ғанизода» номи билан танилган муфассир, фақиҳ ва наҳвшунос олим. Айтишларича, у тахм. 886 х.й.да вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Хошия ала анвори-т-танзил» (Байзовийнинг тафсир илми ҳақидаги «Анвур-т-танзил» асарига ҳошия-изох»), «ал-Анвор фи-л-фикҳи-ш-шофиъий» («Шофиъий фикҳдан таралган нурлар»), «Шарху-л-унмузаж ли-з-Замахшарий фи-н-наҳв» (Замахшарийнинг наҳв илми ҳақидаги «ал-Унмузаж» асарига шарх»), «ар-Рисола ал-қаламия» («Қаламий рисола») (15: 6/213; 17: 3/417).

20. Муҳаммад ибн Бобавия ал-Ардабилий (тахм. 1100/1689 й.)

Муҳаммад ибн Али ал-Ҳусайн ибн Мусо ал-Қамий ал-Ардабилий — «Ибн Бобавия» номи билан танилган муҳаддис, усул ал-фикҳ соҳасида етук олим бўлган. Унинг асарларидан: «Тасхиҳу-л-асонид» («Иснодларга ўзгартиришлар киритиш») (17: 3/507).

21. Юсуф ал-Ардабилий (ваф. 779/1377 й.)

Юсуф ибн Иброҳим ал-Ардабилий, аш-Шофиъий — Ардабили аҳлига мансуб муҳаддис ва фақиҳ бўлган. Тахм. 779 х.й.да ёши тўқсондан ошганда

вафот этган. Унинг асарларидан: «ал-Анвору ли-амали-л-аброр фи фуруъи-л-фикҳи-ш-шофиъий» («Шофиъий фикҳ ҳақида улуғларнинг амалидан таралган нурлар»), «Шарху-л-масобийх ли-л-Буғавий» (Буғавийнинг «ал-Масобийх» асарига ёзилган шарх», ушбу шарх уч жилддан иборат) (15: 6/558; 17: 3/139).

22. Захируддин ал-Ардабилий (ваф. 930/1524 й.)

Захируддин ал-Ардабилий ал-Ҳанафий — «Қозизода» номи билан машхур бўлган олим ва адиб. Ажам ўлкаларидаги уламолардан илм ўрганган. Султон Салим Табризга Шох Исмоилни қатл қилиш учун бостириб кирганида, уни ўзи билан биргаликда Рум диёрига олиб кетган. Рабиъу-с-соний ойида Қохирада қатл қилинган. Унинг асарларидан: «Мухтасару вафаёти-л-аъён» («Вафаёту-л-аъён» асарининг қисқартмаси») (17: 2/21).

23. Яъқуб ал-Ардабилий (ваф. 381/991 й.)

(Абулхусайн) Яъқуб ибн Мусо ал-Ардабилий. Бағдодда яшаган ва шу ерда ҳадис айтган. Ишончли, тўғрисўз инсон, шофиъий мазҳаби бўйича фозил фақиҳ бўлган. 381

ал-Ардабилий/ал-Арзакиёний/ал-Арзанжоний

х.й. рабиъу-л-аввал ойида Бағдодда вафот этган (11: 1/107).

24. Абдулвахҳоб ал-Ардабилий (ваф. 415/1024 й.)

(Абу Зарқа) Абдулвахҳоб ибн Муҳаммад ибн Айюб ал-Ардабилий — зоҳид шайх бўлган. 415 х.й. ражаб ойида якшанба куни Форс диёрида вафот этган (11: 1/107).

25. Жаъфар ал-Ардабилий (342 х.й. да ҳаёт бўлган)

(Абу Муҳаммад) Жаъфар ибн Муҳаммад ибн Жаъфар ал-Ардабилий. 342 х.й. да ҳадис излаб, Исфаҳонга келган. Уламолар ундан ҳадис айтганлар (11: 1/107).

18 АЛАРЗАКИЁНИЙ

«Арзакиён»дан ясалган нисба. У — Бухоро ах,лидан бўлган, қвлиб чиқиши шу жойга мансуб бобонинг исми шарифи. У:

1. Муҳаммад ал-Арзакиёний (ваф. 344/955 й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ибн Али ибн ал-Ҳасан ибн Наср ибн Бобож ал-Арзакиён ал-Арзакиёний ал-Бухорий — Бухоро ахлидан бўлган, Али ибн

Абу Толиб разияллоху анхудан исломни қабул қилган. Бухоро ва Бағдодда ҳадис тинглаган. Хуросон ва Ироққа борган. Шайхларнинг энг донишманди бўлган. Ўғли ундан ҳадис ривоят қилган. 344 х.й. шаъбон ойида вафот этган (11: 1/110).

19 АЛАРЗАНЖОНИЙ

«Арзанжон»дан ясалган нисба. Уни «Арзанкон» деб х,ам атайдилар. У — одамларнинг самимийлиги ва эзгуликларитиш кўплиги билан машхур бўлган Армения ўлкасидаги обод, яхши шах,ар. Бу ерда мусулмонлар х,ам бўлиб, улар шах,ар ах,олисининг авёнлари дурлар. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Иброҳим ал-Арзанжоний (ваф. 724/1324 й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн ал-Ҳусайн ал-Арзанжоний — суфий бўлган. Унинг «Сирожу-с-сойирийн» («Йўловчилар чироғи») номли асари бор (17: 1/20).

2. Аҳмад ал-Арзанжоний (ваф. 800/1398 й.)

Аҳмад ал-Арзанжоний (Бурхонуддин) - Арзанжон қозиси бўлган. Ҳалабда ўқиган. У тасниф

қилган асарлардан: «Ҳошия ала-т-талвийх» («Талвийхга ҳошия-изоҳ». муаллиф уни «ат-Таржих», яъни «Афзал кўриш» деб номлаган), «Иксийру-с-саодат фи-т-тасриф» («Тасрифга оид саодатнинг умрбоқий шарбати») (17: 1/100).

3. Аҳмад Номий ал-Арзанжоний (1314/1896 йилда ҳаёт бўлган)

Аҳмад Номий ибн Абдуррахмон Номий ал-Арзанжоний ал-Ҳанафий — келиб чиқиши Арзанжондан бўлган. Унинг «ат-Таҳонийу-л-хамдийёт» («Ҳамдга йўғрилган табриклар») номли Султон Абдулхамидни қутлашга бағишланган қасидалардан иборат асари бор (17: 1/168).

4. Умар ал-Арзанжоний (871/1467 йилда ҳаёт бўлган)

Умар ибн Абдулмуҳсин ал-Арзанжоний ал-Ҳанафий (Важихуддин) — муҳаддис, нахшунос, усул ал-фикҳ бўйича етук олим бўлган. У тасниф қилган асарлардан: «Ҳадойику-л-азҳор фи шархи ҳадо йиқи-л-анвор (Соғонийнинг ҳадис илмига оид «Шарху ҳадойиқи-л-анвор» асари ҳақида гуллар боғи». муаллиф мазкур асарни 871 х.й.да ёзиб тугатган), «Шарху усули-л-Баздавий» («Паздавийнинг

«Усулу-л-фикх» асарига шарх»), «Хошия ала-л-фавоиди-з-зиёъия» (Абдуррахмон Жомийнинг ўз ўғли Зиёвуддинга бағишлаб ёзган араб тили нахвига оид «ал-Фавоид аз-зиёъия» асарига хошия-изоҳ», «Манокибу Аби Ханифа» («Абу Ханифа манокйби») (17: 2/565).

5. Файзуллох ал-Арзанжоний (ваф. 1323/1905 й.)

Файзуллох ал-Арзанжоний, ар-Румий ал-Ханафий — фозил инсон бўлган. Сука шаҳрида тахсил олган ва шу ерда вафот этган. Унинг «Тасхиху-л-албоб» («Гавҳарларни тартибга солиш») номли асари бор (17: 2/633).

6. Муҳаммад Содик ал-Арзанжоний (ваф. 1223/1808 й.)

Муҳаммад Содик ибн Абдуррахим ибн Сулаймон ибн Абдуллатиф ал-Арзанжоний, ар-Румий, ал-Ханафий — «Муфтизода» номи билан машҳур бўлган мантикшунос, риторик (баёнчи) олим. Константинополда вафот этган. Унинг асарларидан: «Хошия ала-л-хусайния фи-л-адаб» («Адаб ҳақидаги «ал-Хусайния»га хошия-изоҳ»), «Хошия ала шарҳи-л-Кутб ли-ш-шамсия фи-л-мантик» («Мантик илмига оид

Қутбуддиннинг «аш-Шамсия» рисоласига хошия-изоҳ»), «Шарҳ ала шарҳи-л-истиора ли-Исомиддин ал-Исфирайний фи-л-балоға» («Исомуддин Исфирайнийнинг балоғат илмига оид «Шарҳу-л-истиора» асарига шарх») (17: 3/349).

7. Муҳаммад ар-Румий ал-Арзанжоний (ваф. 784/1382 й.)

(Шарафуддин) Муҳаммад ибн Абдуллох ал-Арзанжоний, ар-Румий — муҳаддис бўлган. Унинг асарларидан: «Шарҳу машориқи-л-анвори-н-набавия мин Саҳиҳи-л-ахбори-л-муствафия» (Сағонийнинг «Машориқу-л-анвори-н-набавия мин Саҳиҳи-л-ахбори-л-муствафия» — «Танланган хабарларнинг ишончли тўпламидан набавий нурларнинг таралиши» асарига шарх») (15: 6/171; 17: 3/429).

8. Муҳаммад ал-Хилватий ал-Арзанжоний (ваф. 879 х.й.)

Муҳаммад Баҳоуддин ал-Арзанжоний, ал-Хилватий — Саййид Яҳё аш-Ширвоний халифаларидан бўлган. 879 х.й.да вафот этган. Унинг асарларидан: «Мақомоту-л-орифийн ва маъорифу-с-соликийн» («Орифларнинг мақомлари ва солиқларнинг билимлари», туркий назмда

битилган асар) (15: 6/209).

**20
АЛАРЗАНИЙ**

«Арзан»дан ясалган нисба. У — Армениянинг Халлот яцинидаги энг обод ноқиясиш қарашли машҳур шах, ар. Ах, ли илмдан бўлган бир қавм шу шақарга мансубдир:

1. Салома ал-Қумий ал-Арзаний (ваф. 339/950 й.)

Салома ибн Муҳаммад ибн Исмоил ал-Арзаний, ал-Қумий, аш-Шиъий (Абулхасан) — факих бўлган. Бағдодда истикомат қилган. Шомга борган ва яна Бағдодга қайтиб келиб, шу ерда вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Маносику-л-ҳажж» («Ҳаж амаллари»), «ал-Ғийба» («Ғийбат»), «ал-Мукниъ фи-л-фикҳи-ш-шиъий» («Шиалик фикҳи ҳақида етарли маълумот берувчи китоб»), «Кашфу-л-хайрат» («Хайратнинг кашф этилиши») (17: 1/773).

2. Яҳё ал-Арзаний (ваф. 512/1118 й.)

Яҳё ибн Муҳаммад ал-Арзаний (Абу Муҳаммад) — адиб, нахвшунос, тилшунос, Бағдод ахлидан, тез ва чиройли ёзадиган хаттот бўлган. Унинг нахв илми ҳақидаги асари ва шеърлари бор (17: 4/112).

ал-Арзаний/ал-Арсобандий/ал-Арфудувий/ал-Армавий

3. Иёш ибн Иброҳим ал-Арзаний

(Абу Ғассон) Иёш ибн Иброҳим ал-Арзаний — бадий жихатдан етук шеърлар, чиройли ва бехато ёзув устаси бўлган. Унинг наҳв илми ҳақидаги «Муқаддима» номли асари бор. У уламолардан ҳадис айтган (2: 3/349; И: 1/111).

21 АЛАРСОБАНДИЙ

«Арсобанд»дан ясалган нисба. У — Марвга яқин бўлган бир қишлоқ, Бу қишлоқдан илм ахлига мансуб бир тоифа, жумладан ҷуйидаги олимлар етишиб чиққанлар:

1. Муҳаммад ал-Арсобандий (512/1118)

(Фахруддин Абу Бакр) Муҳаммад ибн ал-Ҳусайн ибн Муҳаммад ал-Арсобандий, ал-Ҳанафий — мазкур қишлоқдан, факих, усул ал-фикҳ соҳасида етук олим ва козилардан бўлган. Марвда Абу Ханифа (Р-а.) тарафдорларининг пешволиги у билан биргаликда ниҳоясига етган. Олийҳиммат, сахий, хушхулқ ва камтарин инсон бўлган. 512 х.й. рабиъу-л-аввал ойида вафот этган ва жасади «Ҳасийн» мазорига дафн этилган. У таълиф қилган асарлардан: «ал-Усул фил-фикҳ» («Фикҳ илмининг асослари»), «Амолий»

(«Имло қилинган ҳадислар»), «Шарҳу-л-жомий-л-кабийр» (Шайбонийнинг фикҳ илмининг соҳалари ҳақидаги «ал-Жомий ал-кабийр» асарига шарҳ), «Мухтасару тақвими-ладилла» (Абу Зайд Даббусий қаламига мансуб «Тақвиму-адилла» асарининг қисқартирилган шакли») (2: 1/181; 11: 1/112; 15: 6/83; 17: 3/257).

2. Муҳаммад ал-Арсобандий

(Абулфазл) Муҳаммад ибн ал-Фазл ал-Арсобандий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/112).

3. Муҳаммад ал-Арсобандий

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Имрон ибн Жаъфар ибн Мусо ибн Файруз ал-Арсобандий — тўғри, ишончли ҳадисларнинг таянчи, бу соҳа бўйича обрў-эътиборли инсон ва ровийлардан бўлган. Унинг ривоятлари мавжуд тўпламлар: «Китобу-с-сунан» (Ҳасан ибн Али ал-Ҳалвонийнинг ундан ривоят қилиб ёзган «Китобу-с-сунан» тўплами) (2: 1/181; 11: 1/112).

4. Ҳадия ал-Арсобандий
Ҳадия ибн Абдулвахҳоб ал-Арсобандий. Маккага ёндош бўлган жойда ўттиз

йилдан ортиқ вақт мобайнида истиқомат қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис тинглаганлар (11: 1/112).

22 АЛАРФУДУВИЙ

«Арфуду»дан ясалган нисба. У — Самарканд туманларидан бўлган Карманага қарашли Бухоро йўлидаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Арфудувий (ваф. 380 х.й.)

(Абу Аҳмад) Муҳаммад ибн Маҳфуз ал-Арфудувий — фозил шайх бўлган. Имом ал-Бухорийнинг «Китобу-т-тарихи-л-авсат» асарини ундан эшитганлар. Шахсан унинг ўзи тўқиб айтган биронта ҳам ривоят бўлмаган. Унинг ўзи ҳам, диёнати ҳам чакки бўлмаган. Тахм. 380 х.й.да вафот этган (2: 1/183; 11: 1/114).

23 АЛАРМАВИЙ

«Урмия»дан ясалган нисба. У — Озарбайжондаги серсаховат, кўх,на ва йирик шах,ар. Қуйидаги олимлар шу шах,арга мансубдирлар:

1. Али ал-Армавий (ваф. 835/1432 й.)

ал-Армавий

Али ибн Аҳмад ибн Али ибн Аҳмад ал-Армавий ал-Ҳанбалий (Зайнуддин) — фозил инсон бўлган. У тасниф қилган асарлардан: «Жавохиру-т-табсира фи илми-р-равоя» («Ривоят илмига оид дурдона изоҳлар») (17: 2/396).

2. Муҳаммад ал-Армавий (ваф. 656/1258 й.)

(Тожуддин, Абулфузайл) Муҳаммад ибн ал-Ҳусайн ибн Абдуллоҳ ал-Армавий аш-Шофиъий — қозилардан бўлган усулшунос фақиҳ. Мухаррам ойида Бағдодда вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Ҳосилу-л-маҳсул фи усули-л-фикҳ» («Усул ал-фикҳ ҳақида йиғилган маълумотларнинг хулосаси») (15: 6/126; 17: 3/252).

3. Маҳмуд ал-Армавий (594-682/1198-1283)

(Сирожуддин) Маҳмуд ибн Абу Бакр ибн Ҳомид ибн Аҳмад ал-Армавий, ат-Танухий, ад-Димашқий, аш-Шофиъий — усулшунос фақиҳ, мутакаллим, файласуф (ҳаким), мантиқшунос, қози, келиб чиқиши жихатидан Озарбайжон ўлкасидаги Урмия шаҳрига мансуб инсон бўлган. Мосулда ўқиган, Дамашқда яшаган, Қунияда вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Шарху-л-важиз» (Имом

Ғазолийнинг шофиъий фикҳ соҳалари ҳақидаги «ал-Важиз» асарига шарҳ), «Лавомиъу-л-асрор фи шарҳи лавомиъи-л-анвор» (Мантиқ илмига оид «Шарху лавомиъи-л-анвор» ҳақидаги сирларнинг жило-ланиши), «Талхису-л-арбаъин фи усули-д-дин» (ар-Розий қаламига мансуб «Дин асослари ҳақидаги арбаъин» асарининг қисқача маъмуни-моҳияти), муаллиф уни «ал-Лубоб», «Ўзак» деб атаган), «Шарху-л-ишорот» (Ибн Синонинг мантиқ ва фалсафа ҳақидаги «ал-Ишорот» асарига шарҳ), «Мухтасару-л-маҳсул» (Фахруддин ар-Розий қаламига мансуб фикҳ илми асослари ҳақидаги «ал-Маҳсул» асарининг қисқартирилган шакли), муаллиф уни «ат-Таҳсил» деб атаган), «Китобу баёни-л-ҳаққ» (Фалсафага илмига оид бўлмаган «Ҳақ баёни ҳақидаги китоб»), «Таҳсилу-л-усул мин китоб «ал-Маҳсул» («ал-Маҳсул» китобидан фикҳ асосларини ўқиб ўрганиш») (15: 6/406; 17: 3/801).

4. Маҳмуд ал-Армавий (646-722/1248-1322)

Маҳмуд ибн Абу Бакр ибн Муҳаммад ал-Ҳасаний ибн Яҳё ибн ал-Ҳусайн ал-Армавий (Сафиюддин) — суфий,

муҳаддис ва тилшунос олим бўлган. Ҳадис излаб, кўп жойларга борган, кўп эшитган ва ёзиб олган. Жумоду-л-охира ойида вафот этган. Унинг асарларидан: «Зайлу-н-нихоя» (Ибн ал-Асирнинг ғариб ҳадислар ҳақидаги «ан-Нихоя» асарига қўшимча), «Мухтасару шарҳи-с-сунна» (ал-Буғавий қаламига мансуб «Шарху-с-сунна»нинг қисқартмаси), «Таҳзибу-л-муҳкам ва-л-муҳити-л-аъзам» (Ибн Сайдининг тил хусусидаги «Мустаҳкам тарбия ва улкан муҳит» асари) (17: 3/801).

5. Ал-Ҳусайн ал-Армавий (ваф. 460 х.й.дан кейин)

(Абу Абдуллоҳ) ал-Ҳусайн ибн Абдуллоҳ ибн Муҳаммад аш-Шувайх ал-Армавий, аш-Шофиъий — асли мазкур Урмия шаҳридан, кейинчалик Мисрга келиб, шу ерда муқим яшаган ва ҳадис айтган. Бағдод, Басра ва бошқа шаҳарларга бориб, ҳадис тинглаган. 460 х.й.дан кейин Мисрда вафот этган (2: 190; 11: 1/115).

6. Муҳаммад ал-Армавий (457-547 х.й.)

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Умар ибн Юсуф ал-Бағдодий ал-Армавий — Шайх Абу Исҳоқ аш-Шерозий хузурида шофиъий фақиҳ бўлиб

ал-Армавий

етишган. Кўп баҳс-мунозаралар олиб борар ва ўз мазхабининг қарашларини ҳимоя қилар эди. Офул шаҳрида қозилик маҳкамасини бошқарган. Узоқ умр курган, замондошлари нариги дунёга равона бўлгандан кейин ҳам у ҳамон ўша шайхлардан ривоят қилишда давом этаверган. 547 х.й.нинг ражаб ойида вафот этган (2: 1/190; 11; 1/116).

7. Музаффар ал-Армавий

Музаффар ибн Юсуф ал-Армавий — кўп тарбияли инсон бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис айтганлар (2: 1/191).

8. Юнус ал-Армавий

Ал-Армавий — «Девон» котибларининг моҳир устаси, фозил инсон ва зарринқалам котиб бўлган. Бағдодда Носируддин Юнус ибн Музаффар ибн Юсуф учун девон хизматини бошқарган (2: 1/191).

9. Муҳаммад ал-Армавий (ваф. 536 х.й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн ал-Хусайн ибн Умар ал-Армавий — хушсийрат ва фозил фақиҳ бўлган. Шайх Шерозий ҳузурда фақиҳ, бўлиб етишган. Ўзи эътиқод қилган мазхабнинг қарашларини ҳимоя қилган. Бағдоддаги «Низомия» мадрасасида

яшаган ва фикҳ илмидан сабоқ олган. Гарчи келиб чиқиши бўйича ровийлардан бўлса ҳам, лекин исми шарифи бошқа бир исмга қўшилиб, чатишиб кетгани учун биронта ҳам ҳадис ривоят қилмаган. 536 х.й.да вафот этган (11: 1/115).

10. Наср ал-Армавий

(Абулфатх) Наср ибн Аҳмад ибн Санот ал-Армавий — фозил фақиҳ бўлган. Марвга келган ва қозиликни бошқарган. Ўз дастхати билан шеърӣ қитъалар битган (11: 1/116).

11. Ал-Фараж ал-Армавий

(Абуррух) ал-Фураж ибн Абу Бакр ибн ал-Фураж ал-Армавий — келиб чиқиши жихатидан Урмия шаҳри аҳлига мансуб хушсийрат, салоҳиятли, солиҳ ва фозил фақиҳ бўлган. Навкон Қавс ҳузурда фақиҳ бўлиб етишган, сўнгра Марвга келган. Имло ҳақида бир китоб ёзган. Шеър ҳақида ундан кўп нарсаларни ёзиб олганлар (11: 1/116).

12. Муҳаммад ал-Армавий

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Қахтон ибн Абу Абу Абдуллох ал-Армавий — серсармоя, пиру бадавлат, солиҳ шайх бўлган. Тижорат қилиш учун денгизга чиққан

пайтда, у чиққан кема парчаланиб кетган. Шундан сўнг одамлар кўп нарсаларни йиғиб олганлар ва ундан қочиб, Нишопурдаги «ал-Ғуз» («Ўғузлар») ғорида паноҳ топганлар. Бухоро, Марв ва Сарахсда ҳадис тинглаган. У хушсийрат инсон бўлган (11: 1/116).

13. Нуъайм ал-Армавий (ваф. 460 х.й.)

(Абуттаййиб) Нуъайм ибн Мусофир ибн Жаъфар ал-Армавий — Урмия шаҳрининг қозиси бўлган. Бағдодга келган ва шу ерда кўп ҳадис тинглаган. Ўз навбатида бошқалар ҳам ундан ҳадис тинглаганлар. 460 х.й.да вафот этган (11: 1/116).

14. Абдулғаффор ал-Армавий

(Абу ннажиб) Абдулғаффор ибн Абдулвоҳид ал-Ҳофиз ал-Армавий. «Мухтасару-л-ҳосил мина-л-маҳсул» (Фахрудд^{III} ар-Розийнинг «ал-Маҳсул» асаридан йиғилганларнинг қисқартмаси») (2: 1/191).

15. Муҳаммад ал-Армавий (644-715 х.й.)

(Сафиюддин) Муҳаммад ибн Абдурраҳим ибн Муҳаммад ал-Армавий ал-Ашъарий. Ҳинд ва Рум диёрларига сафар қилган, у ердан Дамашққа ўтган ва то ўлгунича шу ерда истиқомат қилган. 644 х.й.да туғилган ва 715 х.й.да

вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «ар-Рисола ас-сунния фи-л-усул» («Усул ал-фикҳ хақида сунний рисола»), «Зубдату-л-калом фи илми-л-калом» («Калом илми хақида айтилган гапларнинг сараси»), «ал-Фоиқ фи усули-д-дин» («Дин асослари хақида мўътабар китоб»), «Ниҳояту-л-вусул ила илми-л-усул» («Усул ал-фикҳни ўрганишдан кўзланган якуний мақсад») (15: 65/143).

24 АЛ-АРМАНИЙ

«Армения»дан ясалган нисба. У — Бусфуржон ўлкасидаги шах, ар. Исломи дини бу шах, арни фатх, этгунига қадар, у румликларнинг қўлига асло тушмаган. Ах, ли илмдан бўлган бир қавм, жумладан қуйидаги олим ту шах, арга мансубдир:

1. Исо ал-Арманий

(Абу Абдуллоҳ) Исо ибн Молик ибн Шамар ал-Арманий. Миср ва Мағрибга сафар қилган (2: 1/193; 11: 1/117).

25 АЛАРВОЪИЙ

«Арво»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар ту жойга мансубдирлар:

1. Аҳмад ал-Марвазий

(Абулаббос) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Умайра ибн Умар ибн Яҳё ибн Салим ал-Арвоъий ал-Марвазий. У адабиёт ва тил билан боғлиқ кўп нарсаларни ёд олган эди. У янгиликлар ва нодир воқеалардан доимо хабардор, қизиқарли ва ибратли хикоятларни билгувчи, хуснихат соҳиби ва фозил олим бўлган. «Китобу-с-самир ва-н-надим» («Сухбатдош ва надомат чекувчи китоби»)ни тасниф этган. Табобат илмига кўп даъво қилгувчи бўлган. Ҳадис излаб, Ироқ ва Ҳижозга борган, кўп ҳадисларни ёзиб олган (11: 1/117).

2. Аҳмад ал-Арвоъий

(Абулфазл) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Яъқуб ал-Арвоъий (11: 1/118).

26 АЛАЗЖОҲИЙ

«Азжох»дая ясалган нисба. У — Сарахс ноҳияларидан бўлган Хобирондаги қишлоқлардан бири. Сарахс — фойзли диёр бўлиб, ундан бир жамоа имомлар етишиб чикдан. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Асрам ал-Азжоҳий (тав. 470 х.й.)

(Абу Бакр) Асрам ибн Муҳаммад ибн Асрам ал-Азжоҳий ал-Мукрий —

қори, парҳезкор ва солиҳ инсон бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 470 х.й.да туғилган (2: 1/200; 22, 11: 1/119).

2. Муҳаммад ал-Азжоҳий (ваф. 543/1148 й.)

(Абулфатх) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муовия ал-Азжоҳий — Азжохдаги жомеъ масжиднинг имом-хатиби, олийжаноб, саховатпеша, ҳадисларни кўп билгувчи, солиҳ фақиҳ бўлган. 543 х.й.нинг сафар ойида Азжохда вафот этган (2: 1/200; 11: 1/119).

3. Абдулкарим ал-Азжоҳий (ваф. 486 х.й.)

(Абулфазл) Абдулкарим ибн Юнус ибн Муҳаммад ибн ал-Мансур ал-Азжоҳий — парҳезкор, фозил имом ва шофиъий мазҳабига эътиқод қилгувчи фақиҳ бўлган. У Нишопур ва Марвда фақиҳ бўлиб етишган. 486 х.й.да вафот этган (2: 1/200; 11: 1/119).

4. Абдулжаббор ал-Азжоҳий (ваф. 530 х.й.)

(Абу Бакр) Абдулжаббор ибн Али ибн Сайд ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Ҳарб ал-Азжоҳий — харбий, фақиҳ, имом, хушсийрат, фозил ва олийжаноб инсон бўлган. 530 х.й.да вафот этган (11: 1/119).

5. Муҳаммад ал-Азжохий

(Абулфазил)

Муҳаммад ибн Абдулжаббор ал-Азжохий ал-Харбий — юкорида зикр этилган (Абу Бакр)нинг ўғли. Фақиҳ бўлган. Уламолар Сарахсда ундан ҳадис тинглаганлар (11: 1/119).

27

АЛАЗКИЁНИЙ

«Азкиён»дан ясалган нисба. У — Бухоро аҳлига мансуб бўлган бир бобонинг исми шарифи. Илк эътиқоди мажусий бўлган бу инсон Али ибн Абу Толибдан ислом динини қабул қилган. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Азкиёний (ваф. 344/955 й.)

(Абу Абдуллох)

Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ибн Али ибн ал-Ҳасан Бобож ибн ал-Азкиён — Бухоро аҳлидан бўлган. Ирокқа борган. Бухоро, Бағдод ва бошқа жойларда ҳадис тинглаган. 344 х.й.нинг шаъбон ойида вафот этган (11: 1/123).

28

АЛАСБОНИКАСИЙ

«Асбоникас»дан ясалган нисба. У — Мовароуннахрдаги Исфижоб шаъраларидан бири. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Аҳмад ал-Асбоникасий (ваф. 360 х.й.)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Зоҳир ибн Ҳотам ибн Рустам ал-Асбоникасий — адиб, серҳиммат, саховатпеша, салоҳиятли, ишончли ва фозил одам бўлган. Тахм. 360 х.й.да вафот этган (2: 1/204; 11: 1/127).

2. Ал-Ҳусайн ал-Асбоникасий (ваф. 390 х.й.)

(Абу Али) ал-Ҳусайн ибн Муҳаммад ибн Зоҳир ибн Ҳотам ибн Рустам ал-Асбоникасий — юкорида номи зикр этилган Абу Наср биродарининг ўғли. Самарқандда фақиҳ бўлиб етишган ва Асбоникасга борган. Арифметика ва фароиз илмларини чуқур билгувчи фозил фақиҳ бўлган. Самарқанддан Асбоникасга кўчиб борган ва ўша ерда 390 х.й.да вафот этган. Фараб ва Исфижобда уламолардан ҳадис ёзиб олган. Самарқандда эса уламолар ундан ҳадис ёзиб олганлар (11: 1/127).

3. Сайд ал-Асбоникасий (ваф. 380 х.й.дан кейин)

(Абулҳасан) Сайд ибн Ҳотам ибн Адий ал-Асбоникасий — парҳезкор, фозил шайх ва шофиъий фақиҳ бўлган. Узоқ вақт Самарқандда яшаган ва шу ерда фақиҳ

бўлиб етишган. Унинг ўғли — ал-Ҳасан шу ерда туғилган. Сўнгра туркий ўлкаларга борган ва 380 х.й.дан кейин Асбоникасга ташриф буюрган ва шу ерда вафот этган (11: 1/128).

4. Зафар ал-Асбоникасий (ваф. 320 х.й.дан кейин)

Зафар ибн ал-Лайсий ибн Қулли ас-Суғрий ал-Асбоникасий — асли Исфижобдан, ишончли ҳадисларни ўзига яраша тарзда ривоят қиладиган фақиҳ бўлган. 320 х.й.дан кейин вафот этган (11: 1/128).

5. Муҳаммад ал-Асбоникасий (ваф. 375 ёки 376 х.й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Суфён ал-Асбоникасий — шофиъий фақиҳ бўлган, маълум бир муддат Насаф ҳукуматида хизмат қилган. Парҳезкор ҳукмдорлардан, уларнинг энг афзали ва покдомони бўлган. Имом аш-Шофиъий (р.а.)нинг авлодидан, кам ҳадис айтувчи бўлган. 375 ёки 376 х.й.да Сўғдда вафот этган (11: 1/128).

29

АЛАСБАСКАСИЙ

«Асбаскас»дан ясалган нисба. У — Самарқанд ноқиясидаги қишлоқ. Қуйидаги олим шу қишлоқда мансубдир:

1. Ахмад ал-Асбаскасий
(Абу Ҳомид) Ахмад ибн Ҳомид ибн Бакр ал-Асбаскасий. У улмолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/205; 11: 1/129).

30 АЛИСТОНИЙ

«Истон»дан ясалган нисба. У — Самарканд қишлоқларидан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоҳда мансубдирлар:

1. Солих ал-Ҳазоъий ал-Истоний

Абу Шуъайб Солих ибн Умар ибн ал-Аббос ибн Ҳамза ибн Амру ибн Аъян ал-Ҳазоъий ал-Истоний. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/206; 11: 1/129).

2. Исо ал-Ҳазоъий ал-Истоний

Исо ибн Умар ибн ал-Аббос ибн Ҳамза ибн Амру ибн Аъян ал-Ҳазоъий ал-Истоний — юкорида номи зикр этилган Солихнинг биродари. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/129).

31 АЛАСТАРСАНИЙ

«Астарсан»дан ясалган нисба. У — туркии ўлкалардан

бўлган Қошғар билан Ҳўтан оралиғидаги имшар. Қуйидаги олим шу шах,арга мансубдир:

1. Ахмад ал-Астарсаний

(Абу Наср) Ахмад ибн Муҳаммад ибн Али ал-Астарсаний ал-Бозкандий. Бағдодга борган ва у ерда ҳадис айтган. Астрободда ҳадис тинглаган. У уламолардан, ахли илмга мансуб бўлган бир жамоа олимлар эса ундан ҳадис тинглаганлар (2: 1/208).

32 АЛАСТУҒДОДИЙЗИЙ

«Астуғдодийза»дан ясалган нисба. У — Нахшаб ноҳиясига қарашли Насафдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Абдулазиз ал-Астуғдодийзий (408"-456 ёки 408-457 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Абдулазиз ибн Муҳаммад ибн Осим ибн Рамазон ал-Астуғдодийзий — Нахшабий номи билан машхур бўлган ҳофиз уламолардан. Ҳадисларнинг иснодларини яхши билган ва дастхати билан кўп нарсалар битган. Кам ҳадис айтган. Узок вақт Исфаконда яшаган. У Насаф, Самарқанд, Марв, Балх, Сарахс, Басра, Бағдод, Шероз, Рамла, Байту-л-

муқаддас, Сур, Миср, Искандария ва бошқа ўлкаларда ҳадис тинглаган. 408 х.й.да туғилган. 456 ёки 457 х.й.да Нахшабда вафот этган (2: 1/208; 11: 1/133).

2. Муҳаммад ал-Астуғдодийзий (ваф. 378/989 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Осим ибн Рамазон ибн Али ибн Афлах ибн Космона ал-Астуғдодийзий — Насаф ахлидан бўлган солих инсон ва фозил факих. 378 х.й. зу-л-хижжа ойининг ўртасида вафот этган (11: 1/133).

3. Муҳаммад ал-Астуғдодийзий (ваф. 425 х.й.)

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Осим ал-Астуғдодийзий — юкорида номи зикр этилган Абу Бакрнинг биродари. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 425 х.й. ёшлигида вафот этган (11: 1/133).

4. Муҳаммад Ҳамдон ал-Астуғдодийзий (ваф. 439/1047 й.)

(Абу Аҳмад) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Абунназр Аҳмад ибн Абулқосим Ҳамдон ал-Астуғдодийзий — солих ва босиқ шайх, одобли олим бўлган. Ҳазнага борган ва у ерда Султон Маҳмуд Сабуктегиннинг баъзи

фарзандларини тарбиялаш билан вдуғулланган. Сўнгра. ўз ватанига қайтиб, шу ерда муқим яшаб қолган. Фақат ибодат билан машғул бўлган. 439 х.й. рабиъу-лаввал ойида вафот этган. Жанозасига Насаф қасабаси ва кишлоқларидан кўп одам келган (11: 1/134).

33 АЛ-УСРУШАНИЙ

«Усрушана»дан
ясалган нисба. У — Мов ароуннаж, р д аги Самарқандга шарашли шаҳар. Бу ердан илм-фаннинг турли соқалари бўйича етук олимлар етишиб чиққанлар. К,уйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Муҳаммад ал-Усрушаний (ваф. 632/1235 й.)

(Маждиддин, Абулфатх) Муқаммад ибн* Маҳмуд ибн Хусайн ал-Усрушаний, ал-Ханафий — ханафий факих бўлган. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Фусул фи фуруъи-л-фикҳи-л-ханафий» («Ханафий фикҳ соқалари ҳақидаги фасллар»), «Жомиъу ахкоми-ссифор» («Болаларга оид ҳукмлар тўплами»), «ал-Фатово» («Фатволар»), «Курратул-айнайни фи ислоҳи-д-дорайни» («Икки уйни ислоҳ этиш ҳақидаги

кўзнинг қорачуғи») (15: 4/19; 17: 3/702; 18: 11).

2. Юнус ал-Усрушаний

(Абу Сайд) Юнус ибн ал-Фазл ал-Усрушаний — факих, фозил ва ҳимматли инсон бўлган. Усрушанада ундан фозил ворислар қолган. Ўзи Самарқандга борган ва у ерда ҳадис айтган (11: 1/142).

3. Муҳаммад ибн Амру ал-Усрушаний (ваф. 404/1013 й.)

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Амру ибн Сулаймон ал-Усрушаний — Бухорода қозиликка хизмат қилган, ўз билими билан бошқалардан яққол ажралиб турувчи олим бўлган. Самарқандда қозиликни бошқарган ва қозилик мансабини эгаллаб турган пайтда, 404 х.й.нинг сафар ойида, шу ерда вафот этган (11: 1/142).

4. Мутриф ал-Усрушаний

(Абу Бакр) Мутриф ибн Жумхур ибн ал-Фазл ал-Усрушаний — хожи бўлиб Бағдодга келган ва шу ерда ҳадис айтган. У уламолардан, уламолар ундан ҳадис айтганлар (11: 1/142).

5. Ҳомид ал-Усрушаний

Ҳомид ибн Абу Ҳомид ал-Усрушаний — хожи бўлиб Хуросонга келган ва Нишопурда ҳадис айтган (11: 1/142).

АЛИСФАРАНЖИЙ

«Исфаранж»дан
ясалган нисба. У — Самарқанд туманларидан бўлган Сўғддаги қишлоқлардан бири. К,уйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Исфаранжий

(Абу Зайд) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Исмоил ал-Исфаранжий — «Байтул-илм»дан бўлган фозил ва навқирон олим, хушсухбат инсон, фикҳ илмини чуқур билгувчи факих. У ёқимли шеърлар битган ва кўп нарсаларни ёд олган (2: 1/212; И: 1/145).

АЛИСФАСИЙ

Айни пайтда
«Сибсвалзон» деб дам аталадиган «Исфас»дан ясалган нисба. У — «Фоз» як,инидаги Марв қишлоқларидан. К,уйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Холид ал-Исфасий

Холид ибн Руқод ибн Иброҳим ад-Духлий ал-Исфасий — адиб, шоир, котиб, олим ва фозил инсон бўлган (2: 1/213; 11: 1/146).

АЛИСФИЖОБИЙ

«Исфижоб»дан
ясалган

нисба. У — туркий
ўлкаларнинг аввал-
бошида жойлашган
Матриц заминдаги йирик
шаҳар. Унинг х,удудида
бир улкан вилоят, х,ар
қайсиси бир шах,арга
монанд кўп цишлоқлар
мавжуд бўлган.
Аҳолисининг эътиқоди
мустах,кам, олий-
жаноблиги аниқ-тиниқ
кўриниб турган.
Уларнинг тақводорлиги,
ибодати ва исломга
эътиқоди янги узилган
ж,осилдек тотли ва
пўрмагно калимадек
ёқимли бўлган. Улар
ўзларининг худудларини
қаттиқ муқофаза
циладилар ва урф~
одатларига доимо риоя
этадилар. Улардан
бидъат асло зух,ур
этмаган. Қуйидаги
олимлар шу жойга
мансубдирлар:

1. Ал-Ҳасан ал-Исфижобий (ваф. 380 х.й.дан кейин)

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Мансур ибн Абдуллоҳ ибн Аҳмад ал-Муаддиб ал-Мукрий ал-Исфижобий — обрў-эътибори йўк ишончсиз одам бўлган, бу ҳақда кўп гапирганлар. Ҳисоб-китоб қилганда, доимо кўшиб ҳисоблар, бировлар айтган ҳадисларни ўғирлаб олар, умрида асло учрашмаган, кўзи кўрмаган одамлардан ҳадис айтар эди. 380 х.й.дан кейин вафот этган (2: 1/214; 11: 1/147).

2. Аҳмад ал-Исфижобий (ваф. 480/1087 й.)

(Абуннаср) Аҳмад ибн Мансур ал-Исфижобий, ал-Ҳанафий — ҳанафий факих бўлган, қозиликни бошқарган. У тасниф қилган асарлардан: «Шарху мухтасари-т-Таҳовий» («Мухтасару-т-Таҳовий»га шарх), «Шарху ала китоби-с-садри ибн Моза ала тартиби-д-даббос ли-л-жомиъи-с-сағийр» ли-ш-Ш а й б о н и й » [Шайбонийнинг «ал-Жомий ас-сағийр» («Кичик тўплам»)ига асалчи тартибида садруш-шариъа ибн Моза таълиф этган китобга шарх], «Шарху-л-кофий» («ал-Кофий»га шарх) «Фатово» («Фатволар»). Мазкур асарларнинг барчаси ҳанафий фикхнинг соҳаларига бағишланган (17: 1/311).

37

АЛИСКОРАНИЙ

«Искоран»дан ясалган нисба. У — Дабусия як,инида жойлашган Самарканд Сўғдидаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Бакр ал-Искораний

Бакр ибн Ҳанзала ибн Анумард ал-Искораний ас-Сўғдий. У уламолардан, ундан эса ўғли ҳадис

ривоят қилган (2: 1/215; И: 1/148).

2. Муҳаммад ал-Искораний (ваф. 370 х.й.дан кейин)

Муҳаммад ибн Бакр ибн Ҳанзала ал-Искораний ас-Сўғдий. У отаси — юкорида номи зикр этилган Бакрдан ҳадис ривоят қилган. 370 х.й.дан сўнг вафот этган (2: 1/215; 11: 1/149).

3. Юсуф ал-Искораний

Юсуф ибн Халаф ибн Ҳорун ибн Ҳотам ал-Искораний. Уламолар ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/149).

38

АЛ-АСМАНДИЙ

«Асманд»дан ясалган нисба. У — Самарқанд-даги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар игу цишлоқца мансубдирлар:

1. Муҳаммад ибн Абдуррашид ал-Асмандий (ваф. 488/1095 й.)

(Алоуддин, Абу Ҳомид) Муҳаммад ибн Абдуррашид ибн ал-Ҳасан ибн ал-Ҳусайн ас-Самарқандий ал-Асмандий — ҳанафий факих ва муфассир бўлган. Унинг асарларидан: «Таълиқа» (Бир неча жилддан иборат «Таълиқа»), хилоф илми ҳақидаги таснифлар ва тафсир (17: 3/409).

**ал-Исмайсний/ал-Аштобдийзакий/ал-Аштохавсатий/ал-Уштуржий/
ал-Иштихоний**

39

АЛИСМАЙСНИЙ

«Исмайс»дан ясалган нисба. У — Самаркандга якин ерда жойлашган Кошония кишлокларидан. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Исмайсний (ваф. 320 х.й.дан олдин)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн ан-Назр ал-Исмайсний. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 320 х.й.дан олдин вафот этган (2: 1/224; 11: 1/156).

40

АЛАШТОБДИЙЗАКИЙ

«Аштобдийза»дан ясалган нисба. Дастон дарвозасига туташиб кетган Самарқанддаги катта мақалла. Куйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Солиҳ ал-Аштобдийзакий

Солиҳ ибн Маҳмуд (Муҳаммад) ибн ал-Ҳайсам ал-Аштобдийзакий — юқорида номи зикр этилган Муҳаммад ибн Солиҳнинг падари бузруквори. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/162).

2. Сайҳоы ал-Аштобдийзакий

(Абу Муҳаммад) Сайҳон ибн ал-Ҳусайн ибн Ҳозим ал-Муаддаб ас-Самарқандий ал-Аштобдийзакий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/161).

3. Муҳаммад ад-Дорамий ал-Аштобдийзакий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Жаъфар ад-Дорамий, ас-Самарқандий, ал-Аштобдийзакий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/162).

41

АЛАШТОХАВСАТИЙ

«Аштохавсат»дан ясалган нисба. У — Марвдаги кишлоклардан бири. Куйидаги олим шу кишлоққа мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Аштохавсатий

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ал-Аштохавсатий — солиҳ, зоҳид, салоҳиятли ва такводор инсон бўлган (2: 1/232; 11: 1/162).

42

АЛУШТУРЖИЙ

«Уштурж»дан ясалган нисба. У — Марвнинг юқри қисмидаги қишлоқ. Куйидаги олимлар игу ишлода мансубдирлар:

1. Шоҳ ибн ан-Наззол ал-Уштуржий (ваф. 301/914 й.)

(Абулқосим) Шоҳ ас-Саъдий ал-Уштуржий. Айтишларича, у — ан-Наззол ибн Абда ибн Ҳузайфа ал-Уштуржийнинг ўғли. Уштурж қишлоғида унинг фозил фарзандлари бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 301 х.й. рамазон ойида вафот этган (2: 1/232; 11: 1/162).

2. Умайр ал-Уштуржий

(Абу Нуъайм) Умайр ибн Муҳаммад ибн Сахтавия ал-Уштуржий — хофиз бўлган (11: 1/163).

3. Ал-Фазл ал-Уштуржий

(Абулҳасан) ал-Фазл ибн Умайр ибн Асам ибн ал-Мунтажиъ ибн Амру ас-Саъдий ал-Марвазий ал-Асмий ал-Уштуржий — адаб ва балоғат илмларини пухта эгаллаган, ўта ишончли инсон бўлган. Ироқ ва Ҳижозга борган (11: 1/163).

43

АЛИШТИХОНИЙ

«Иштихон»дан ясалган нисба. У — Самарканд Сўвдидаги ўта покиза ва куркам, сўлим гўшаларию боғ-роғлари, экин экиладиган далаларию майсазорлари, дарахт-ларию мевалари кўп бўлган серх,осил ва шинам кишлоқ. Ах,ли илмга мансуб бўлган кўп сонли жамоа, жумладан

қуйидаги олимлар шу
қишлоққа мансубдирлар:

**1. Муҳаммад ибн
Матта ал-Иштихоний
(ваф. 381 ёки 388 х.й.)**

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Матта ал-Иштихоний — фикх илмида Имом аш-Шофиъий (Р-&.) издошларига мансуб имомлардан, зоҳид ва фозил инсон, Имом ал-Бухорийнинг «ал-Жомийъ ас-саҳийх» («Ишончли тўплам») китобидан ҳадис айтганлардан бўлган. 381 х.й. ражаб ойининг бошида вафот этган. Бу санани 388 х.й. деб ҳам айтадилар (2: 1/233; 11: 1/163).

2. Наср ал-Иштихоний

(Абуллайс) Наср ибн ал-Фатҳ ибн Аҳмад ал-Иштихоний. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/164).

44

АЛУСРУШАНИЙ

«Усрушана»дан ясалган нисба. У — Сайхун (Сирдарё) ва Самарканд оралиғида жойлашган Мовароуннахрдаги катта ишқар. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ҳаким ал-Усрушаний

(Абу Талха) Ҳаким ибн Назр ибн Хониж ибн Хандабик ал-Усрушаний — Усрушана аҳлидан бўлган. У уламолардан,

уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/141).

45

АЛУШФУРҚОНИЙ

«Ушфурқонядан ясалган нисба. У — «ар-Руз» қишлоқларидан. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Усмон ал-Ушфурқоний (471-549 х.й.)

Усмон ибн Аҳмад ибн Абулфазл ал-Ушфурқоний ал-Ҳасарий — хушсийрат, ҳар бир ишни қойилмақом адо этадиган фозил йўлбошчи, Ушфурқондаги жомеъ масжиднинг имоми бўлган. Тахм. 471 х.й.да туғилган. 549 х.й.да вафот этган (2: 1/235).

46

АЛУШМИЙУНИЙ

«Ушмийундан»дан ясалган нисба. У — Бухоро қишлоқларидан бири. Айтишларича, унда шундай мақалла бўлган. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Ҳотам ал-Ушмийуний

(Абу Абдуллох) Ҳотам ибн Қадид ал-Ушмийуний — Муҳаммад ибн Исмоил ал-Бухорий шайхларидан бўлган. Ундан Имом ал-Бухорий ва бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/238; 11: 1/169).

2. Нух ал-Ушмийуний
(Абу Аҳмад) Нух ибн Мансур ал-Ушмийуний ал-Бухорий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/169).

47

**АЛУШНОНИЙ/
АЛУШНАҲИЙ**

«Ушнах»дан ясалган нисба. Қуйидаги олимлар шу нисбага мансубдирлар:

**1. Умар ал-Ушноний
(ваф. 339/950 й.)**

Умар ибн ал-Ҳасан ибн Молик аш-Шайбоний, ал-Бағдодий (Абулҳасан) — «ал-Ушноний» нисбаси билан танилган муаррих. Тахм. 339 х.й.да вафот этган. Унинг асарларидан: «Фазоилу Али ибн Аби Толиб» («Али ибн Абу Т о л и б н и н г фазилатлари»), «Мақталу Ҳусайн ибн Али» («Ҳусайн ибн Али қатлномаси»), «Мақталу Зайд ибн Али» («Зайд ибн Али қатлномаси»), «Китобу-л-хайл» («Отлар хақидаги китоб») (17: 2/557).

2. Муҳаммад ал-Ушноний

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Амру ибн Ҳафс ал-Ушноний — «Ушна» қишлоғидан бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис

ривоят қилганлар (2: 1/239; 11: 1/171)

3. Абдулазиз ал-Ушнахий (ваф. тахм. 550/1155 й.)

(Абулфазл) Абдулазиз ибн Али ал-Ушнахий аш-Шофиъий — шофиъий фақиҳ бўлган. Али ибн Исҳоқ Иброҳим ибн Али ал-Файрузободийдан фикҳ илмини ўрганган ва унинг хузурида фақиҳ бўлиб етишган. Абу Жаъфар ибн Муслимадан ҳадис тинглаган. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Фароиз ал-ушнахийя» («Ушнахийнинг фароиз илмига қўшган ҳиссаси»). Тахм. 550 х.й.да вафот этган (2: 1/239; 17: 2/164).

**48
АЛАФРАХШИЙ**

«Афрахш»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Аҳмад ал-Афрахший (301-384 х.й.)

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Исмоил ибн Исҳоқ ибн Иброҳим ибн Исроил ибн Мустаъжир ал-Афрахший ал-Бухорий — раису-л-уламо ва уларнинг пешвоси, келиб чиқиш жихатидан эса Бухоро ахлидан бўлган. «Исмоилий» номи билан танилган. 301 х.й.да туғилган ва 384 х.й. рамазон ойида вафот

этган. У саксон тўрт йил умр курган (2: 1/270; 11: 1/196).

2. Муҳаммад ибн Азкар ал-Афрахший

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Ҳотам ибн Азкар ал-Афрахший — эл орасида «Ибн Ҳайс», яъни «Ҳайснинг ўғли» номи билан танилган Бухорий шайхларидан бири. Ҳадис айтган (И: 1/196).

**49
АЛАФШАВОНИЙ**

«Афшавон»дан ясалган нисба. У Бухородаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Аҳмад ал-Афшавоний (Абусннаср) Аҳмад ибн Иброҳим ибн Абдуллох ибн Асад ибн Комил ибн Холид ал-Афшавоний. У уламолардан ҳадис ривоят қилган (2: 1/275; И: 1/198).

2. Хол (Холид) ал-Афшавоний

(Абу Аҳмад) Хол ибн Абу Карома ал-Афшавоний. Айтишларича, у — Холид ал-Бухорий. Уни «Холон» деб атаганлар. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/198).

**50
АЛИФШИРҚОНИЙ**

«Ифширк,он»дан ясалган нисба. У —

Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ал-Аббос ал-Афширқоний

(Абулфазл) ал-Аббос ибн Абдуррахим ал-Афширқоний аш-Шофиъий — фозил адиб ва фақиҳ бўлган. Самарканд ва Насога борган, Насаби араблардан бўлган олим эди. Ҳадис ва фикҳга оид битиклари бор (2: 1/275; 11: 1/198).

**51
АЛАМДИЙЗИЙ**

«Амдийза»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Бишор ал-Амдийзий

(Абу Башр) Бишор ибн Абдуллох ал-Амдийзий ал-Бухорий — асли «Амдийза» қишлоғидан. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/299; 11: 1/208).

**52
АЛАМИН**

«Амонат» сифатидан ясалган нисба. Ах,ли илмга мансуб бўлган бир жамоа олимлар шу сифат билан тавсифланганлар. Улардан бири — қуйидаги олимдир:

1. Исҳоқ ал-Амин

(Абу Саҳл) Исҳоқ ибн Муҳаммад ибн Исҳоқ ал-Амин ал-Марвазий. У Бухорода Абдурраззоқ китобидан ҳадис айтган (11: 1/211).

53

АЛАНБАРДУВОНИЙ

«Анбардувон»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Аҳмад ал-Анбардувоний (ваф. 449/1075 й.)

(Абу Комил) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Али ибн Муҳаммад ибн Басийр ибн Аҳмад ибн ал-Ҳусайн ал-Басийрий ал-Анбардувоний. Эл орасида у кўпроқ «Басрий» номи билан маълум бўлган. У Муҳаммад ибн Абу Идрис ал-Журжоний ва бошқалардан ҳадис эшитган. Насаблар билан шуғулланган олим, шу ҳақда маълумотларни жамлаган ва бир китоб тасниф қилган ҳамда уни «ал-Музохот ва-л-музофот фи-л-асмои ва-л-ансоб» («Исмлар ва насаблар ҳақидаги қўшимчалар ва ўхшашликлар») деб атаган. Кейин унга кўп тузатишлар киритган. У ўз фикрларини аниқ-тиник ифода эта олмайдиган ва кўп хато қиладиган инсон бўлган. 449 х.й.да вафот

этган (2: 1/306; 11: 1/213; 17: 1/283).

54

АЛАНЖОФИРИНИЙ

«Анжофирийн»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Умар ал-Анжофириний (ваф. 326 х.й.)

(Абу Ҳафс) Умар ибн Жазийр ибн Хайдам ибн Шашбал Хуморшер ал-Анжофириний ал-Бухорий — анжофиринлик адиб. 326 х.й.да вафот этган (2: 1/307; И: 1/214).

55

АЛАНДОҚИЙ

«Андоқ»дан ясалган нисба. У — Самарқанд қишлоқларидан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Ал-Ҳасан ал-Андоқий

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Али ибн Сабоъ ибн Наср ал-Бакрий ас-Самарқандий ал-Андоқий. У кўпроқ «Ибн Абулҳасан» ва «ас-Сибоъий» номлари билан танилган (2: 1/308; 11: 1/215).

2. Муҳаммад ал-Андоқий (ваф. 370 х.й.дан кейин)

(Абу Мансур) Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ибн Муҳаммад ибн Наср ибн Сабоъ ад-Дехқоний ал-Андоқий — усули ишончли, эшитиш қобилияти яхши бўлган ҳадис асхобларидан. 370 х.й.дан кейин вафот этган (11: 1/215).

56

**АЛАНДАХУЗИЙ/
АННАХЗИЙ**

«Андахуз»дан ясалган нисба. У — Балх билан Марв оралиғида жойлашган қишлоқ. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Юсуф ал-Андхузий (440-530 х.й.)

(Абу Яъқуб) Юсуф ибн Аҳмад ан-Нахзий — Бухорода фикҳ илмини ўрганган ва у ерда бир муддат яшаб, Муҳаммад ал-Барқий ва бошқалардан ҳадис эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 440 х.й.да таваллуд топган ва 530 х.й. Андхузда вафот этган (11: 5/472). (2: 1/308).

57

АЛ-АНДАДИЙ

«Андадий»дан ясалган нисба. У — Насаф қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

ал-Андадий/ал-Андаробий/ал-Андағаний/ал-Андакий/ал-Андоконий

1. Мухаммад ал-Андадий

Мухаммад ибн ал-Фазл ибн Аммор ибн Сокин ибн Осим ал-Андадий. У илм ахлидан, ундан эса ўғли ва набираси хадис ривоят қилганлар (2: 1/216).

58

АЛАНДАРОБИЙ

«Андроб»
(«Андароба»)дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Аҳмад ал-Андаробий

(Абу Абдуллоҳ) Аҳмад ибн Абу Умар ал-Андаробий — «Аҳмад аз-зоҳид» номи билан танилган кори, энг кўп хадис тинглаган инсон бўлган. Унинг кироат илми ҳақида тасниф қилган асарлари бор (17: 1/216).

2. Аҳмад ал-Андаробий

Аҳмад ал-Каробисий ал-Андаробий. У илм ахлидан, олимлар эса ундан хадис тинглаганлар (2: 1/309; 11: 1/216).

3. Аҳмад ал-Андаробий

(Абу Зарр) Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн Молик ибн Исмоил ат-Термизий ал-Андаробий — Термиз ахлидан бўлган. Андаробда қозилик маҳкамасини бошқаргани учун унга Андаробий нисбаси берилган. Ироққа бориб, у ердаги уламолардан хадис

тинглаган. Сўнгра Бухоро ва Насафга бориб, у ерларда хадис айтган (11: 1/216).

59

АЛАНДАҒАНИЙ

«Андатнядан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Аббод ал-Андағаний

Аббод ибн Усайд ал-Андағаний — зоҳидлардан ва ибн ал-Муборак билан хамнишин бўлган (2: 1/310).

2. Мухаммад ал-Андағаний (548/1153 йилда қатл қилинган)

(Абу Бакр) Мухаммад ибн Абдуррахим ал-Андағаний — фозил фақиҳ, ҳалол баҳс-мунозара олиб борувчи инсон бўлган. Ўша пайтларда солиқ илми ва илм сардорлари учун фикх илми жомеъда аҷамий тилда ўқитилар ва ваъз ҳам қилинар эди. 548 х.й. ражаб ойида туркийлар (мамлуклар) хужум қилган вақтда қатл қилинган (11: 1/216).

60

АЛАНДАҚИЙ

«Андақ»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Абдулкарим ал-Андакий (400-481/1009-1088)

(Абулмузаффар) Абдулкарим ибн Абу Ханифа ибн ал-Аббос ал-Андакий — хушсийрат, камтарин, фозил фақиҳ ва пархезкор зоҳид бўлган. 400 х.й.дан сўнг туғилган ва 481 х.й. шаъбон ойида вафот этган (2: 1/310; 11: 1/217).

2. Ал-Ҳасан ал-Андакий (460-552/1068-1157)

(Абу Мухаммад) ал-Ҳасан ибн ал-Хусайн ал-Андакий — юқорида номи зикр этилган Абдулкаримнинг набираси, ўша пайтдаги муридларни тарбия қилиш учун яхши тариқатга эга етук шайх бўлган. Берган ризқ-насибаси учун Аллоҳ таоло ҳаққига мудом дуои хайрлар қилиш, ибодатда бардавом бўлиш, риёзат чекиш, суннага риоя қилиб, одобни Пайғамбар (с.а.в.)дан ўрганиш — Имом Юсуф ибн Айюб ал-Ҳамадоний издошларига, айниқса, Хоразм ва Бағдод сафарида унга хамроҳ бўлган муридларига хос сифатлардан эди. 460 х.й.дан кейин таваллуд топган. 552 х.й. 26 рамазонда вафот этган (11: 1/217).

61

АЛАНДУКОНИЙ

«Андукон»дан ясалган нисба. У — Фарғона ва

ал-Андоконий/ал-Аншамийсаний/ал-Анқалиқоний/ал-Анисуний/ал-Авданий

Сарахсдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Умар ал-Андоконий (480-545/1087-1150)

(Абу Ҳафс) Умар ибн Муҳаммад ибн Тоҳир ал-Андаконий ал-Муқрий ал-Фарғоний ас-суфий — хушсийрат ва солиҳ инсон, олийжаноб шайх ҳамда Қуръони каримни кўп тиловат қилувчи қори, Каломуллоҳ қироати ва ривоят бўйича етук олим бўлган. Кўпчилик ундан сабоқ олган. Сўнгра Кошонга бориб, у ердаги хонақоҳ фақиҳларига хизмат қилган. Бухоро ва Марвда ҳадис тинглаган. Тахм. 480 х.й.да Андиконда туғилган ва Фарғонада нашъу намо топан. Кейинчалик 504 х.й.да Марвга борган ва у ердаги қишлоқлардан бири — Кошонда 545 х.й. жумоду-л-увло ойида вафот этган (2: 1/310; 11: 1/217).

2. Муҳаммад ал-Андоконий (726-777/1326-1375)

(Камолуддин) Муҳаммад ибн Абу Муҳаммад Қажжож ибн Юсуф ибн Аммод ибн ал-Ғозий ал-Андаконий. У 726 х.й. шаъбон ойида Фарғонанинг Андикон кншлоғида туғилган ва шу ерда нашъу намо топан. Сўнгра ўлка бўйлаб сафар

диёри ва Озарбайжонга борган. У тасниф қилган асарлардан: Ақоид илмининг оғриқли нукталари ва дин асосларининг қонуниятлари узра зиё таратувчи ҳамда инсон қалбидаги сирларни зангорлардан тозаловчи «Сидқу-л-калом фи илми-л-калим» (чиройли муқоваланган «Калом илми ҳақидаги ишончли гаплар») номли асар, муаллиф уни 777 х.й. ражаб ойида ёзиб тугатган (15: 6/170).

62

АЛАНШАМИЙСАНИЙ

«Аншамийсан»дан ясалган нисба. У — Насаф қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Ҳамид ал-Аншамийсаний

(Абулҳасан) Ҳамид ибн Нуъайм ал-Аншамийсаний — фақиҳ бўлган. Кўп ҳадис эшитган ва солиҳ одам бўлган (2: 1/315; 11: 1/219).

63

АЛАНҚАЛИҚОНИЙ

«Анқолиқон (Анқалиқон)»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Музаҳхир (Мутаҳхир)

Музаҳхир (Мутаҳхир) ибн ал-Ҳакам (Абу Абдуллоҳ) ал-Байъ ал-Анқалиқоний — илм ва Қуръон ахлидан, Али ибн ал-Ҳусайн ибн Воқид китоблари ва Муқотил тафсирини ривоят қилувчилардан бўлган. Ундан Муслим ибн ал-Ҳажжож ва бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. Умрини илму Қуръонга бахшида қилган инсон бўлган (2: 1/322; 11: 1/222).

64

АЛ-АНИСУНИЙ

«Анисун»дан ясалган нисба. У — Бухоро қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Наср ал-Анисуний

(Абуллайс) Наср ибн Зоҳир ал-Анисуний ал-Бухорий. У илм ахлидан ҳадис ривоят қилган, бир жамоа олимлар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/324; 11: 1/224).

65

АЛАВДАНИЙ

«Авдана (Авдан)»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Довуд ал-Авданий (ваф. тахм. 320/932 й.)

Абу Сулаймон Довуд

ибн Хррун ал-Авданий, ал-Ханафий — факих, илм-фаннинг баъзи соҳалари билан шуғулланган олим, асли Авданадан, Бухоро кориларидан бўлган. У тасниф қилган асарлардан: «Зикру-с-солихийн», («С.олихлар зикри»), «Фазоилу-л-Қуръон» («Қуръони карим фазилатлари»), «ал-Жавоҳир ал-музния» («Адо бўлган гавҳарлар»), «Ихдосу-з-замон» («Замоннинг ўзгариши»), «Ажрору-л-баҳоим» («Хайвонларнинг тортиши») (2: 1/329; 11: 1/226; 15; 4/16; 17: 1/702).

2. Муҳаммад ал-Авданий (ваф. 385/995 й.)
(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абдуллох ибн Муҳаммад ибн Басир (Наср) ибн Варақа (Варко) ал-Авданий — ўз давридаги аш-Шофийий издошларидан бўлган имом. У доимо илм излашни ёқлаб чиқар ва уни кенг кўламда ёйишни хоҳлар эди. У умрининг сўнгги дамигача шу талабига содик қолган. У вафот этганда, уйдан ўзи ва бир неча дафтардан бошқа бирон-бир нарса чикмаган. 385 х.й. рабиъу-л-аввал ойида Бухорода вафот этган (2: 1/329; 11: 1/226).

3. Аҳмад ал-Авданий (ваф. 303 х.й.)

(Абу Мансур) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Наср ал-Авданий, ал-Бухорий —

аҳли илмнинг баъзилари ундан ҳадис айтган. 303 х.й.да вафот этган (2: 1/329; 11: 1/226).

66 АЛ-ЎЗГАНДИЙ

«Ўзганд»дан ясалган нисба. У — Фарвона нож,иясидаги шаҳар. Қуйидаги олим шу шах,арга мансуб:

1. Али ал-Ўзгандий (405 х.й.да ҳаёт бўлган)

(Абулҳасан) Али ибн Сулаймон ибн Довуд ал-Хатибий ал-Ўзгандий — 405 х.й.да Ҳамадонга келган. У уламолардан, уламолар ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/333).

67 АЛ-ЎШИЙ

«Ал-Ўший»дан ясалган нисба. У — Фаррона нох,иясидаги шах,ар. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Али ал-Ўший (ваф. 569/1174 й.)

Али ибн Усмон ал-Ўший — Мовароуннаҳр ўлкаларидан Фарғона диёридаги Ўш шаҳрига нисбат берилган — илм-фаннинг баъзи соҳаларида фаолият олиб борган усулшунос факих. У тасниф қилган асарлардан: «Машорику-л-анвор фи шарҳи нисоби-л-ахбор ли тазкирати-л-ахёр» («Нисобу-л-ахбор ли

тазкирати-л-ахёр» — «Улуғ зотларнинг тазкираси учун хабарларнинг асоси» номли асарнинг шарҳидан таралаётган нурлар»), «Шарҳу манзумати Умар ан-Насафий фи-л-хилоф» (Хилоф илми ҳақидаги «Умар ан-Насафийнинг манзумасига шарҳ», шарҳловчи уни «Мухталифу-р-ривоя» деб номлаган), «Қасида ёъийя» («Ёъий қасида»), «ал-Қасида ал-ломия» (Дин асосларини ёритишга бағишланган «Ломли қасида», муаллиф уни «Бадъу-л-амолий» («Имло қилишнинг ибтидоси») деб атаган (17: 2/469; 18: 4).

2. Муҳаммад ал-Ўший (ваф. 513/1119 й.)

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Али ибн Холид ал-Фарғоний ал-Ўший, ал-Ханафий — ханафий факих бўлган. Бухорода яшаган. Х,ожи бўлиб, Бағдодга борган ва унинг аҳлидан ҳадис эшитган. 612 х.й.да Бухорога қайтиб келган ва 613 х.й.да шу ерда вафот этган. Унинг асарларидан: «Маносикул-Холидий» («Холидий амаллари») (2: 1/334; 15: 6/84; 17: 3/84).

3. Имрон ал-Ўший

Имрон ибн Мусо ал-Ўший — Фарғона диёридаги Ўш шаҳридан (2: 1/334; 11; 1/228).

4. Масъуд ал-Ўший
(ваф. 519/1126 й.)

Масъуд ибн Мансур ибн Мурсал ал-Ўший. Самарқандда яшаган. Фозил факих бўлган. Ўзи, ўғли, аҳди аёли'хаммалари 519 х.й. зу-л-ҳижжа ойининг қоқ ярмида бир кечада вафот этганлар (2: 1/334; 11: 1/228).

68
АЛИХРИЖИЙ

«Их,риж»дан ясалган нисба. У — Озарбайжондаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Яъмур ал-Ихрижий

Яъмур ибн ал-Ҳасан ибн ал-Музаффар ал-Мунший ал-Ихрижий — адиб бўлган. Унинг қаламига мансуб кизиқарли рисоалар бор (2: 1/337).

2. Абдулваҳҳоб ал-Ихрижий

Абдулваҳҳоб ибн Яъмур ибн ал-Ҳасан ибн ал-Музаффар ал-Мунший ал-Ихрижий — юқорида номи зикр этилган Яъмурнинг ўғли. У падари бузруквори сингари фозил ва етук арбоб бўлган (2: 1/337).

69
АЛИЙБСАНИЙ

«Ийбсан»дан ясалган нисба. У — Нахшаб қишлоқларидан бири.

Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Юсуф ал-Ийбсаний
(478-552/1085-1157)

(Абу Яъқуб) Юсуф ибн Абу Бакр ибн Аҳмад ибн Яъқуб ал-Ийбсаний — у ҳақдаги маълумотларни эшитиб, уни шундай нисбага мансуб деб топганлар. У хушсийрат, такводор қори ва фозил шайх бўлган. 478 х.й. сафар ойида туғилган ва 552 х.й.да вафот этган (2: 1/342; 11: 1/234).

2. Маймун ал-Ийбсаний

(Абулмуъин) Маймун ибн Аҳмад ибн Абу Бакр ал-Ийбсаний — юқорида номи зикр қилинган Абу Яъқуб биродарининг ўғли (11: 1/234).

3. Муҳаммад ал-Ийбсаний (ваф. 425/1034 й.)

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Ғоним ал-Ийбсаний. Ҳадис тинглаган ва айтган. 425 х.й. жумодул-охира ойининг 19-куни вафот этган (11: 1/234).

70
**АЛИЙЗУЖИЙ/
АЛ-ИЙЗЎЖИЙ**

«Ийзуж» («Ийзўж»)дан ясалган нисба. У — Самарқандда, тоғ ёнбағирларида жойлашган қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Ийзужий (ваф. 387 х.й.)

(Абулхусайн) Муҳаммад ибн ал-Ҳусайн ал-Ийзужий (ал-Ийзўжий) — «ас-Самарқандий», «аш-Шовзорий» деб зикр этилган. У Абулқосим ал-Ҳаким билан ҳамнишин бўлган. Абулқосим ал-Ҳаким айтган кўпгина хикमतлар ва жумлаларни унинг ўзидан эшитиб, ўрганган. 387 х.й.да вафот этган (2: 1/343; 11: 1/237).

71
АЛИЛОҚИЙ

«Илоқядан» ясалган нисба. У — туркий ўлкаларга туташиб кетган Шош диёридаги шах,ар. Аллох, (навари тушган) шах,арларнинг энг озодаси ва яхшиси. Тоғлари олтин ва мисга бой. Бу ердан бир жамоа имомлар етишиб чишанлар, уларнинг энг машҳурлари куйидагилардир:

1. Муҳаммад ибн Юсуф ал-Илоқий (428/1037 йилдан олдин ҳаёт бўлган)

(Шамсуддин) (Шарафуззамон, Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Юсуф ал-Илоқий — Ибн Синонинг шогирди, табиб ва файласуф бўлган. Унинг асарларидан: «Китобу-л-лавоҳика» («Иккинчи даражали лавҳалар китоби»), «Китоб фи иъдоди-л-вифк»

ал-Илоқий/ал-Бобоний

(«Келишувга хозирлик кўриш ҳақидаги китоб»), «Китобу-л-хайвон ва мухтасару-л-қонун» (Ибн Сино қаламига мансуб «Тиб қонунлари» китобининг қисқартмаси»), «ал-Асбобу ва-л-аломот фи-т-тибб» (Тиб илми ҳақидаги «Касалликларнинг келиб чиқиш сабаблари ва белгилари»), «ал-Фусул ал-илоқия фи куллиёти-т-тибб» («Табобат қомусидаги Илоқий таълиф этган фасллар») (15: 6/71; 17: 3/149, 780).

2. Жаъфар ибн ар-Розий (IV х.а./XV м.а.)

(Абу Мухаммад) Жаъфар ибн Аҳмад ибн Али ал-Қумий — Рай шаҳрига келиб, шу ерда муқим яшаб қолган. «Ибн ар-Розий ал-Илоқий» номи билан машҳур бўлган муҳаддис ва фақиҳ. Унинг асарларидан: «Жомиъу-л-аҳодиси-л-мусалсилот» («Ровийлари уч кишидан иборат бўлган ҳадислар тўплами»), «ал-Аъмол ал-мониъа мин духули-л-жанна» («Жаннатга киришга тўсиқ бўладиган амаллар»), «Адабу-л-имом ва-л-маъмум» («Имом ва унга муктадо этган қавмга хос одоб-ахлоқ мезонлари»), «Китобу-л-ғоёт» («Охирги даражалар китоби») (17: 1/486).

3. Тохир ал-Илоқий (ваф. 465/1072 й.)

(Абуррабиъ) Тохир ибн Абдуллоҳ ал-Илоқий — шофиъий фақиҳ ва имом бўлган. Марв, Нишопур ва Бухорода фақиҳ бўлиб етишган. Абу Исҳоқ ал-Исфироийнидан усул ал-фикҳни ўрганган. Шош аҳли ундан фикҳ илмини ўрганган. У ўз устозлари ва бошқалардан ҳадис ривоят қилган. 465 х.й.да тўксон олти ёшида вафот этган (2: 1/347; 11: 1/238).

4. Мухаммад ибн Довуд ал-Илоқий (ваф. 539/1144 й.)

(Абу Абдуллоҳ) Мухаммад ибн Довуд ибн Аҳмад ибн Ризвон ал-Илоқий ал-Хатиб — Фарғонанинг Илок аҳлидан бўлган хатиб. Маълум бир вақт Марвда истиқомат қилган ва Али ал-Хасан ибн Масъуд ибн ал-Фиро йўлини маҳкам тутган. Сўнгра Нишопурга кўчиб ўтган ва шу ерда яшаган. Али Мухаммад ибн Яҳё ал-Жизийга қарши таълиқалар битган, доимо биродарларининг оғирини енгил қилиш истагида бўлган. Шунингдек, ҳар бир ишни қойилмақом қилиб адо этгувчи, серсаховат, хушсийрат, олийжаноб ва солиҳ фақиҳ бўлган. Ал-Фуровий, Абдулмунъим ал-Қушайрий, Зоҳир аш-Шаҳомий ва уларнинг табақасидаги бошқа уламолардан ҳадис тинглаган. Кейинчалик Марвга келган ва 539 х.й.

рабиъу-л-аввал ойида вафот этгунига қадар шу ерда истиқомат қилган (2: 1/347; 11: 1/238).

5. Наср ал-Илоқий (ваф. 370 х.й.дан кейин)

(Абу Салма) Наср ибн Мухаммад ибн Ғариб аш-Шоший ал-Қоид ас-Суфий ал-Илоқий — Илок раҳнамоларидан бири бўлган. Шошда яшаган. Химматли ва фозил инсон бўлган. Ҳажга борган, ҳадис айтган ва одамлардан кўп нарсаларни ёзиб олган. Самарқандга хожи бўлиб келган ва «Боби дастон» («Дастон дарвозаси») яқинидаги подшоҳ саройида турган. 370 х.й.дан кейин вафот этган (11: 1/239).

72

АЛБОБОНИЙ

«Бобон»дан ясалган нисба. У — Марв ўлкасидаги мах,алла. Уни «Бой Бобон» деб ҳам атайдилар. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдилар:

1. Исмоил ал-Бағдодий (ваф. 1339/1920 й.)

Исмоил ибн Мухаммад Амин ибн Салим ал-Бобоний — асли, туғилган ва яшаган жойига нисбатан ал-Бағдодий, яъни бағдодлик, муаррих, адиб, китоблари кўп бўлган олим. Унинг асарларидан: «Изоҳу-л-

макнун фи-з-зайл ала кашфи-з-зуннун» (Илм-фан соҳалари ва китобларнинг исмлари ҳақидаги «Кашфу-з-зуннун»га кўшимча»га оид пинҳон сирнинг изоҳи», ушбу изоҳ икки жилддан иборат), «Х,адияту-л-орифийн» («Орифларнинг тухфалари» — муаллифларнинг исми шарифлари ва тасниф этган асарлари ҳақида икки жилддан иборат асар) (17: 1/377).

2. Абда ал-Бобоний Марзавий (ваф. 244 х.й.)

(Абу Сайд) Абда ибн Абдурраҳим ибн Ҳаббон ал-Марзавий. Кўп ҳадис тинглаган. Ироқ, Миср ва Шомга сафар қилган. Миср диёрида истикомат қилган ва шу ерда ҳадис айтган. 244 х.й. Дамашқда вафот этган (2: 1/360; 11: 1/240).

73

АЛБОБОНИЙ

«Бобу-л-абвоб»дан ясалган нисба. У — Озарбайжондаги шах, ар. Уни Дарбанд деб х, ам атайдилар. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Абдулмуътий ал-Бобий (1221-1296/1806-1879)

Абдулмуътий ибн Абдулқодир ал-Бобий. Асли келиб чиқишига қараб, нисбаси — ал-

Бобий ва яшаган жойига қараб эса, нисбаси — ал-Ҳалабий бўлган. Арифметика, фароиз, нахв, тасриф ва илм-фаннинг бошқа соҳаларида фаолият олиб борган олим. Муборак рамазон ойининг иккинчи куни вафот этган. У таълиф этган асарлардан: «Шарху назми-л-ужрумия» (Умритийнинг нахв илми ҳақидаги «Назм-л-ужрумия» асарига шарх), «Шарху мутуни-л-Иззий» (Тасриф илми ҳақидаги «Иззий матнлари»га шарх), «Шарху мутуни-с-саховия» (Арифметика ҳақидаги «Саховий матнлари»га шарх) (17: 2/315).

2. Зуҳайр ибн Нуъайм ал-Бобий

Зуҳайр ибн Нуъайм ал-Бобий — муҳаддис бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/363).

3. Иброҳим ал-Бобий

Иброҳим ибн Жаъфар ал-Бобий — муҳаддис бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/363).

4. Ал-Ҳасан ал-Бобий

Ал-Ҳасан ибн Иброҳим ал-Бобий — муҳаддис бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/363).

5. Ҳилол ал-Бобий

Ҳилол ибн ал-Алоъ ал-Бобий — муҳаддис бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/363).

6. Зуҳайр ибн Муҳаммад ал-Бобий

Зуҳайр ибн Муҳаммад ал-Бобий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/363).

7. Муҳаммад ибн Ҳишом ал-Бобий

(Абулҳасан) Муҳаммад ибн Ҳишом ибн ал-Валид ибн Абдулҳамид ал-Бобий. У эл орасида «Ибн Аби Имрон ал-Бобий», яъни «Абу Имрон ал-Бобийнинг ўғли» номи билан танилган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/363).

8. Ҳабиб ал-Бобий

(Абулҳасан) Ҳабиб ибн Фаҳд ибн Абдулазиз ал-Бобий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/363).

9. Муҳаммад ибн Абу Имрон ал-Бобий

Муҳаммад ибн Абу Имрон ал-Бобий ас-Сақафий — асли «Бобу-л-абвоб»дан. Барзаъага келиб, шу ерда муқим яшаб қолган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/363).

74

АЛ-БОБИДАСТОНИЙ

«Боби Дастон»дан ясалган нисба. У — Самарқанддаги машх,ур қишлоқ. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. **Али ал-Бобидастоний (ваф. 368 х.й.)**

(Абулҳасан) Али ибн ал-Ҳасан ибн Наср ибн Хуросон ибн Абдуллох ибн Талха ибн Қайс ибн Саълаба ибн Молик ибн Хешон ал-Қайсий ал-Бобидастоний — ўта ишончли, обрў-эътиборли, фозил, асҳобу-р-раъйга мансуб факихлардан, доимо ҳадис излаш ва илм олишни хоҳловчи инсон бўлган. Эшитганлари ишончли ва аниқ-тиниқ, танлаган у сули — яхши, асарлар ёзиш, ҳисоб ва фикҳ илмида мохир инсон бўлган. 368 х.й.да Самарқандда вафот этган (2: 1/365; 11: 1/240).

75

АЛ-БОБШЕРИЙ

«Бобшер»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. **Иброҳим ал-Бобшерий (ваф. 306 х.й.)**

Иброҳим ибн Аҳмад ибн Али ал-Бобшерий. У уламолардан, уламолар

эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 306 х.й.да вафот этган (2: 1/366; 11: 1/242).

76

АЛБОБИШИЙ

«Ал-Бобиши»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. **Иброҳим ал-Бобиший (ваф. 303 х.й.)**

(Абу Исҳок) Иброҳим ибн Муҳаммад ибн Исҳок ибн Абдуллох ибн Ҳайдар ибн Зорий ал-Асадий, ал-Бобиший. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 303 х.й.да вафот этган (11: 1/242).

77

АЛБОБАҚАРОНИЙ

«Бобақарониядан ясалган нисба. У — Марвнинг юзоргги қисмида жойлашган қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. **Аҳмад ал-Бобақароний**

(Абулҳасан) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Исо ал-Бобақароний. Ироқка борган ва Бағдодда ҳадис тинглаган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/366; И: 1/242).

78

АЛБОБУКИСИЙ

«Бобу Кис»дан ясалган нисба. У — Самарқанддаги яхши мах,алла. Уни «Дарвоза-и Кае» деб х,ам айтайдилар. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. **Иброҳим ал-Бобукисий (ваф. 257/871 ёки 259/873 й.)**

(Абу Исҳок) Иброҳим ибн Исмоил ибн Жаъфар ибн Довуд ибн Юсуф аз-Зоҳидий ал-Бобукисий ас-Самарқандий — Самарқанддаги «Мураббаъ» («Квадрат») работи биносини бошқарган. Ўз юртидаги фозиллик ва зоҳидикнинг намояндаларидан бўлган. 257 ёки 259 х.й. 11 рамазонда жума куни вафот этган (2: 1/366; 11: 1/242).

79

АЛ-БОБИЙ

«Бобах»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. **Иброҳим ал-Бобий (ваф. 548/1153 й.)**

(Абу Исҳок) Иброҳим ибн Муҳаммад ибн Исҳок ал-Асадий, ал-Бухорий ал-Бобий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 548 х.й.

рамазон ойида вафот этган (2: 1/371; 11: 1/245).

2. Юсуф ал-Бобий

Юсуф ибн Абу Солих ал-Бобий — эл орасида «Рўш» номи билан танилган, асли Бухоро рустоқидаги Бобах қишлоғидан бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/244).

80

АЛБОТИКРУВИЙ

«Ботикру»дан ясалган нисба. У — Жайх, ун соҳлидаги йирик қалъа. Қуйидаги олим шу шалъага мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Ботикрувий

(Абулфатх) Муҳаммад ибн Акмад ибн ал-Ҳасан ибн Али ибн Абдулазиз ал-Ботикрувий (2: 1/371).

81

АЛБОЖХУСТИЙ

«Божхуст»дан ясалган нисба. У — Марвнинг юқори қисмидаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ан-Нуъмон ал-Божхустий (ваф. 548 х.й.)

(Абу Саҳл) ан-Нуъмон ибн Муҳаммад ибн ан-Нуъмон ал-Аккор ал-Божхустий — тақводор, таҳажжуд намозини кўп

ўқийдиган солих шайх бўлган. Бутун умри оғир меҳнат, пешона тери билан топилган ҳалол ризқ-рўз касб этишда ўтган. 548 х.й.да вафот этган (2: 1/372; 11: 1/245).

82

АЛБОДАНИЙ

«Бодан»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Боданий (ваф. 267 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн ал-Ҳусайн ибн Жаъфар ибн Ғазвон ал-Боданий ал-Бухорий. Ирокқа борган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 267 х.й.да вафот этган (2: 1/377; 11: 1/249).

83

АЛБОЗИҒАЙСИЙ

«Борзирайс»дан ясалган нисба. У — Хирот ва Марварруз х,удудидаги қишлоқларни қамраб олувчи ноҳ,ия. Айтишларича, Борзигайс эфталитлар давлатининг пойтахти бўлган, кейинчалик Халид ибн Абдуллоҳ, ал-Ҳанафий уни Усмон ибн Аффон разияллох,у анх,у даврида фатх, этган экан. Қуйидаги олим игу жойга мансубдир:

1. Аҳмад ал-Бозиғайсий

Аҳмад ибн Амру ал-Бозиғайсий — Бозиғайсининг қозиси, ишончли, мустақим ҳадис айтувчи инсон бўлган. Нишопурда яшаган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/378; 11: 1/250).

84

АЛБОЗАНИЙ

«Ал-Бозаний»дан ясалган нисба. У — Сараҳсга қарашли Хоброндаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Абу Абдуллоҳ ал-Бозаний (ваф. 549/1154 й.)

Абу Абдуллоҳ ал-Бозаний — солих, навкирон йигит, Майҳанадаги энг мохир хаттот бўлган. Кўп ҳадис тинглаган. Ўғузлар (Мамлуқлар) уни 549 х.й. рамазон ойида қатл қилганлар (11: 1/251).

85

АЛБОРОБИЙ

«Бороб» («Фороб» — Т.)дан ясалган нисба. У — Сайх, ун дарёсининг ортидаги Матриц ўлкаларидан бўлган кенг х,удудли ноҳдя. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Яхё ал-Боробий (ваф. 425/1034 й.)

(Абу Закариё) Яхё ибн Аҳмад ибн Абу Закариё ал-Боробий — адиб, тилшунос ва тилнинг софлиги учун курашувчи пешво олимлардан бири бўлган. Мовароуннаҳрдаги Фороб ахлидан бўлган бир жамоа унинг ҳузурда ўкиб ўрганиб, етук олим бўлиб етишганлар. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. Унинг асарларидан: «ал-Масодир фи-л-луғати» («Тил ҳақидаги манбалар») (2: 1/379; 11: 1/251; 17: 4/86).

2. Исмоил ал-Жавҳарий

(Абу Наср) Исмоил ибн Ҳаммод ал-Жавҳарий — тил ҳақидаги «Китобу-с-сахийх» («Ишончли китоб») асарининг муаллифи бўлган (2: 1/379).

3. Исҳоқ ибн Иброҳим

Исҳоқ ибн Иброҳим — тилшунос олим, «Девону-ладаб» («Адаб девони»)нинг муаллифи бўлган (2: 1/379).

86**АЛБОРОНИЙ**

«Борон» («Заррату Борон»)дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ал-Ҳотам ал-Бороний

Ҳотам ибн Муҳаммад ибн Ҳотам ал-Бороний. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/379; 11: 1/251).

87**АЛ-БОРДИЗИЙ**

«Бордиз(и)дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Ал-Ҳасан ал-Бордизий (ваф. 326 х.й.)

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн ал-Дахҳоқ ибн Мутир ибн Ҳаннод ал-Бордизий ал-Бухорий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 326 х.й.да вафот этган (2: 1/379; 11: 1/252).

2. Яъқуб ал-Бордизий (ваф. 309/921 й.)

(Абу Исҳоқ) Яъқуб ибн Исроил ибн Абуссамийдаъ ал-Бордизий — Бордизах қишлоғидан. Хуросонга борган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 309 х.й. жумоду-л-увло ойида вафот этган (11: 1/252).

88**АЛБОРИСКАСИЙ**

«Борискасядан ясалган нисба. У — Шошдаги шаҳарлардан бири. Қуйидаги олим шу шаҳарга мансубдир:

1. Аҳмад ал-Борискасий

(Абу Аҳмад) Аҳмад ибн Ҳаммод аш-Шоший ал-Борискасий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/379; 11: 1/253).

89**АЛБОРКАСИЙ**

«Боркас»дан ясалган нисба. У — Усрушанадаги қишлоқлардан бири, кейинчалик Самарканд тасарруфига ўтган. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Уҳайд ал-Боркасий

(Абу Сайд) Уҳайд ибн ал-Ҳакам ибн Худош ибн Арфаж ал-Муаллим ал-Боркасий — боркаслик ўқитувчи. Кейинчалик бу ердан Самарқанддаги маҳаллалардан бири — Варсанинга кўчиб борган ва ўша ерда яшаган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/380; 11: 1/254, 255).

90**АЛБОРБОБОЗИЙ**

«Борбобоз» («Борнобоз»)дан ясалган нисба. У — Марвдаги Шористон (Шах,ристон — Т.) дарвозасига як,ин жойлашган мах,ал-лалардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Базий ал-Борбобозий
(Абулқосим) Базий ибн ал-Ҳайсам ал-Борбобозий — ўз маҳалласининг оқсоқоли, масжидда муаззин, аскиябоз-қизикчиларнинг устаси фаранги бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/380; 11: 1/255).

91 АЛБОЗИЙ

«Боз» («Фоз»)дан ясалган нисба. У — Марвдаги маҳдлалардан бири. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Зиёд ал-Бозий
(Абу Иброҳим) Зиёд ибн Иброҳим ал-Бозий аз-Зухлий ал-Марвазий — Фоз қишлоғидан бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис айтганлар (2: 1/382; 11: 1/257).

2. Салом ал-Бозий
(Абулмунзир) Салом ибн Сулаймон ал-Бозий — Садюр қишлоғидан бўлган. У тобиийларни яхши билган ва улардан ҳадис ривоят қилган. Тобиийларнинг энг узок умр курган намояндаси бўлган (11: 1/257).

3. Муҳаммад ибн ал-Фазл ал-Бозий
(Абулаббос) Муҳаммад ибн ал-Фазл ибн ал-Аббос ал-Фозий ал-

Марвазий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/257).

4. Аҳмад ал-Фозий
(Абу Жаъфар) ибн Муҳаммад ибн Исмоил ал-Фозий ат-Тажий — адиб бўлган. Абу Исмаил ал-Ибодий ва бошқалар ундан адабни ўрганганлар. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар ва кўп нарсаларни ёзиб олганлар (11: 1/258).

5. Муҳаммад ибн Ҳамдавия ал-Фозий (ваф. 327/939 й.)
(Абу Наср) Муҳаммад ибн Ҳамдавия ибн Саҳл ал-Фозий ал-Мутаввийий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 327 х.й. ражаб ойида вафот этган (11: 1/258).

92 АЛБОЗКАНДИЙ

«Бозкандядан ясалган нисба. У — Туркий ўлкалардан бўлган Қошғар билан Хўтан оралиғидаги шах, ар. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Аҳмад ал-Бозкандий
(Абу Наср) Аҳмад ибн Муҳаммад Али ал-Астарсаний ал-Бозкандий. У бир жамоа уламолардан ҳадис тинглаган (2: 1/382).

93 АЛБОҒИЙ

«Боғ» (уни «Бог», «Барзан» деб ҳам атайдилар)дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Исмоил ал-Боғий
Исмоил ал-Боғий — шу қишлоқнинг аҳлига мансуб қудамолардан бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/387; 11: 1/263).

94 АЛБОҒНОБОЗИЙ

«Боғнобоз»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Боғнобозий
(Абу Амру) Муҳаммад ибн Абдулазиз ал-Боғнобозий — зоҳид бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2:1/387).

95 АЛБОФИЙ

«Боф»дан ясалган нисба. У — Хоразмдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Абдуллоҳ ал-Бофий (ваф. 398 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ал-Бофий — Бағдодда яшаган адиб, Имом ал-Бухорий ҳадисларини пухта биладиган шофиъий фақиҳ бўлган. Айниқса, наҳв илми ва адабни, бадиий тил ва унинг нозик жиҳатларини яхши билган. Унинг бадиий асарлари ва таъсирчан шеърлари бор. Ўз хоҳиши билан шеърлар айтадиган, бадиъиятни намоён эта оладиган ибораларни топиб айта оладиган ширинсўз нотик бўлган. Хатиб бўлиб фаолият кўрсатган ва ривоят т а ф а к к у р и й кўшимчалардан холи узундан-узоқ китоблар ёзган. 398 х.й.да вафот этган (2: 1/388; 11: 1/264; 15: 1/317; 25: 3/115).

96

АЛБОКУВБИЙ

«Боку» деб х.ам аталадиган «Бокув-ба»дан ясалган нисба. У — Хазарон Дарбандининг Ширвон яқинидаги ўлкаларидан бири. Қуйидаги олим игу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Бокувбий (340-428/951-1037)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Бокувия аш-Шерозий ал-Бокувбий. Бобоси

туфайли унга шу нисба берилган. Суфий ва кўп ҳадисларни биладиган уламолардан бўлган. 340 х.й.дан кейин вафот этган. Суфийликка оид ҳикоялардан тўплам тузган. Абу Бакр ибн Халаф ундан ривоят қилган. 420 х.й.да Шерозда вафот этган. Унинг асарларидан: «Ахбору-л-орифийн» («Орифлар айтган хабарлар»), «Бидоятү холи ал-Хусайн ибн Мансур ал-Х,аллож ва ниҳоятүху» («Мансур Халлож таржимаи ҳолининг ибтидоси ва якуни») (И: 1/267; 17: 3/431).

97.

АЛБОЛОЪИЙ

Айни пайтда «Куволо» деб ҳсгм аталадиган «Боло»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Аммора ал-Болоъий

(Абулҳасан) Аммора ибн Итоб ал-Болоъий — Ибн ал-Муборакнинг дўсти бўлган (2: 1/390; 11: 1/276).

98

АЛ-БОЛҚОНИЙ

«Болқон»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қ,ишлоқ,лардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Болқоний (478-557 х.й.)

(Абулфатҳ) Муҳаммад ибн Абу Ханифа ан-Нуъмон ибн Муҳаммад ибн Абу Осим ал-Болқоний. У «Абу Ханифа» номи билан танилган. Олим шайх бўлган. Илму-н-нужумни билиши ва маёт қилгувчи шароб ичишига карамасдан Қуръони карим (Китобуллоҳ)даги тарихлару воқеаларни яхши билган ва Унга мудом кунт қилган. 478 х.й.да таваллуд топган ва 557 х.й.да вафот этган (2: 1/392; 11: 1/269).

99

АЛБОЛУЖИЙ

« Болужузжон » дан ясалган нисба. У — С а р а х с д а г и қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Хорижа ал-Болужий

(Абулҳажжож) Хорижа ибн Мисъаб ибн Хорижа ибн ас-Зубаъий ал-Болужий — шу қишлоқ аҳлидан бўлган. Унинг падари бузруквори Мисъаб эса ҳазрат Али разияллоҳу анҳу билан биргаликда сафма-саф шаҳодат келтирган. Уни Хорижа деб атаганлар, чунки онаси ўлиб қолгандан кейин уни марҳуманинг қорнидан чиқариб олганлар. Ибн ал-Муборак унга иззат-икром кўрсатган ва у ҳақда яхши

ал-Болужий/ал-Болузий/ал-Бонабий

гаплар айтган. Ибн ал-Муборак ва бошқалар ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/392; 11: 1/269).

100 АЛ-БОЛУЗИЙ

«Болуз»дан ясалган нисба. У — Насодаги қишлоқлардан бири. Куйидаги олим шу қишлоқда мансубдир:

1. Ал-Ҳасан ал-Болузий (ваф. 303 х.й.)

(Абулаббос) ал-Ҳасан ибн Суфён ибн Омир ибн Абдулазиз ибн ан-Нуъмон ибн Ато аш-Шайбоний ан-Насавий ал-Болузий — ҳимоясиз қолган ҳадис, фикҳ ва адаб илмлари бўйича ўз даврининг пешво олими бўлган. «Ал-Муснад ал-кабийр» («Катта муснад»), «ал-Жомий» («Тўплам»), «ал-Муъжам» («Комус») каби асарларни тасниф қилган. Шох асарлар ёзган ва улуғ уламолар учун китоблар тасниф қилган. У Хуросондаги шох асарларни ривоят қилувчи ровий бўлган. Куфа ва ундан бошқа жойларда — Ибн Абу Шийбадан «Мусаннифот ибн ал-Муборак» («Ибн ал-Муборак тасниф қилган асарлар» ва «ал-Муватто а л - к а б и й р » «Соддалаштирилган катта тўплам», ал-Мусайб ибн Возихдан «ас-Сунан» («Сунналар»), Мухаммад

ибн Абу Бакр ал-Мукаддаимидан «ат-Тафсир» («Тафсир») каби шох асарлар ёзган. Туркий халқларга тегишли мулклардан бўлган Хуросонга борган. У ерда Али ибн Ҳажар билан Абулаббоснинг хужрасида яшаб, унинг ҳузурини ҳадис ўқиби ўрганган. 303 х.й.да вафот этган (2: 1/392; 11: 1/270).

101 АЛБОНАБИЙ

«Бонаб»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Куйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Ҳалвон (Жалвон) ал-Бонабий

(Абуттаййиб) Ҳалвон (Жалвон) ибн Самра ибн Моҳон ибн Хоқон ибн Умар ибн Абдулазиз ибн Марвон ибн ал-Ҳаким ибн Абулосс ибн Умайя ал-Бонабий ал-Бухорий — обид, парҳезкор ва зоҳид бўлган. Бағдодга келган ва шу ерда муқим яшаб, ҳадис айтган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/393; 11: 1/272).

2. Вакиъ ал-Бонабий ал-Бухорий

(Абу Суфён — Абу Толиб) Абдуллоҳ ибн Вакиъ ибн Аҳмад ибн ал-Мунзирр ал-Ҳамадоний ал-Бонабий ал-Бухорий. У

уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/393; 11: 1/273).

3. Аҳмад ал-Бонабий

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Саҳл ибн Абдуррахмон ибн Тархун ал-Бонабий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/273).

4. Ал-Ҳусайн ал-Бонабий

(Абу Абдуллоҳ) ал-Ҳусайн Мухаммад ибн Қурайш ал-Бонабий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/273).

5. Аҳмад ибн Закариё ал-Бонабий

(Абу Мухаммад) Аҳмад ибн Мухаммад ибн Закариё ибн Қутн ал-Ансорий ал-Бонабий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/273).

6. Яъқуб ал-Бонабий

(Абу Юсуф) Яъқуб ибн Юсуф ибн Қутн ибн ал-Жунайд ибн Иброҳим ибн Машдуд ал-Ансорий ал-Бонабий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/273).

7. Ал-Ҳасан ал-Бонабий (ваф. 296 х.й.)

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Мухаммад ибн Маъруф ал-Бонабий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис

ал-Бонабий/ал-Бовардий/ал-Боёний

ривоят қилганлар. 296 х.й.да вафот этган (11: 1/273).

8. Ал-Ҳасан ал-Бонабий (ваф. 338/949 й.)

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Муҳаммад ибн Исмоил ал-Бонабий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 338 х.й. рабиъу-с-соний ойида вафот этган (11: 1/273)

9. Ал-Ҳусайн ал-Бонабий (ваф. 347 х.й.)

(Абу Али) ал-Ҳусайн ибн Муҳаммадон ибн Хашвия ал-Бонабий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 347 х.й.да вафот этган (11: 1/273).

10. Сайд ал-Бонабий (ваф. 326/938 й.)

(Абу Сайд) Сайд ибн Исмаил ибн Умар ибн Рижо ибн Самра ибн Моҳон ал-Бонабий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 326 х.й. шаввол ойида вафот этган (11: 1/273).

102

АЛ-БОВАРДИЙ

«Бовард»дан ясалган нисба, уни «Обивард» деб х,ам атайдилар. У — Хуросондаги Сарахс билан Насо шах,арлари оралиғида жойлашган шах,ар. Бу шах,ардан имомлар ва мух,аддис уламолардан иборат бир жамоа, шу жумладан

хуйидаги олимлар етишиб чиққанлар:

1. Абдуллох ал-Бовардий (ваф. 410 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Абдуллох ибн Муҳаммад ибн Укайл ал-Бовардий — ўта муътазилий бўлган. Муътазилага муккасидан кетган. Исфаҳонда истиқомат қилган ва шу ерда ҳадис айтган. 410 х.й.да вафот этган (2: 1/396; 11: 1/274).

2. Ал-Ғамр ал-Бовардий

(Абу Аҳмад) ал-Ғамр ибн Муҳаммад ибн Абдуррахмон ибн ал-Ғамр ибн Ибод ибн ан-Нуъмон ал-Бовардий. Бағдодга келган ва шу ерда ҳадис айтган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/274).

3. Муҳаммад ал-Бовардий (ваф. 350 х.й.)

(Абу Саҳл) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Исҳоқ ал-Бовардий — факих бўлган. 297 х.й.да Бағдодга келган ва шу ерда муқим яшаб, ҳадис айтган. 350 х.й.да вафот этган (11: 1/274).

4. Абдуллох ал-Бовардий

(Абу Муҳаммад) Абдуллох ибн Аҳмад ибн Хузайма ал-Бовардий. Бағдодга келган ва шу ерда ҳадис айтган. У уламолардан, уламолар

эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/275).

5. Муслим ал-Бовардий (ваф. 292/904 й.)

(Абу Абдуллох) Муслим ибн Абдуллох ибн Мукаррам — асли хуросонлик бўлган муаддиб, у эл орасида «ал-Бовардий» номи билан танилган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 292 х.й. муҳаррам ойида вафот этган (11: 1/275).

103

АЛБОЁНИЙ

«Боён»дан ясалган нисба. Насафдаги машх,ур дах_а. Уни «Сиккату Боён», яъни «Боён дах,аси» деб х_ам атайдилар. Имом Муҳаммад ибн Исмоил ал-Бухорий хам Насафга келганида шу даҳада турган. Уламолардан иборат бир жамоа шу дах,адан етишиб чиққан. Қуйидаги олим шулар жумласидандир:

1. Муҳаммад ал-Бовардий (ваф. 367 х.й.)

(Абу Яъло) Муҳаммад ибн Абу Толиб ибн Носир ал-Боёний — араб тили ва адабини пухта биладиган имом бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 367 х.й.да вафот этган (2: 1/396; 11: 1/276).

ал-Бутхазоний/ал-Бутаниний/ал-Бажворий/ал-Бужайрий

104
АЛБУТХАЗОНИЙ

«Бутхазон»дан
ясалган нисба. У —
Насафдаги қишлоқ.
Куйидаги олим ту
қишлоққа мансубдир:

1. Ал-Ҳасан ал-
Бутхазоний ан-Насафий
(491-551/1097-1156)

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн
Абдуллоҳ ибн Муҳаммад
ибн ал-Ҳасан ал-
Бутхазоний ал-Мукрий
ан-Насафий — насафлик
қори, обрў-эътиборли,
олийжаноб, покдомон,
хушсийрат, солиҳ инсон
ва фозил шайх бўлган. 491
х.й. муҳаррам ойининг
бошида Бутхазонда
туғилган ва 551 х.й.дан
кейин Насафда вафот
этган (2: 1/398; 11: 1/279).

105
АЛБУТАНИНИЙ

«Бутанин»дан
ясалган нисба. У —
Самарканд Сўғдидаги
Дабусия нох,иясига
царашли цишло^лардан
бири. Куйидаги олимлар
шу қишлоққа
мансубдирлар:

1. Жаъфар ал-
Бутаниний

Жаъфар ибн Муҳаммад
ибн Баҳр ал-Бутаниний. У
уламолардан, уламолар
эса ундан, ҳадис ривоят
қилганлар (2: 1/399; 11: 1/
281).

2. Ал-Қосим ал-
Бутаниний

Ал-Қосим ибн Жаъфар
Муҳаммад ибн Баҳр ал-
Бутаниний. У — юқорида
номи зикр этилган
Жаъфарнинг ўғли. У
уламолардан, уламолар эса
ундан ҳадис ривоят
қилганлар (2: 1/399; 11: 1/
281).

106
АЛБАЖВОРИЙ

«Бажвор»дан ясалган
нисба. У — Марв
шах,рининг қуйи к,исмида
жойлашган катта
мақалла. Уни «Бажвор»
мах,алласи деб х,ам
атайдилар, чунки
мах,алланинг бошланиш
қисми сувга туташган.
Куйидаги олим шу
мақаллага мансубдир:

1. Ал-Ҳасан ал-
Бажворий

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн
Муҳаммад ибн Сахлон ал-
Хайёт ал-Бажворий —
солиҳ шайх бўлган.
Бажворда яшаган (2: 1/405;
11: 1/286).

107
АЛБУЖАЙРИЙ

Кичкина қоринчаси
бўлган бобо —
«Бужайр»дан ясалган
нисба. Ушбу нисбага эга
бўлган олимларнинг
машқурлари к,уйида-
гилар:

1. Умар ал-Бужайрий
(223-331 х.й.)

(Абу Хафс) Умар ибн
Муҳаммад ибн Бужайр
ибн Хозим ибн Рошид ал-
Ҳамадоний ал-Хушүфғий
ас-Сўғдий ал-Бужайрий
— «ал-Жомий ас-сахих»
(«Ишончли тўплам»)нинг
муаллифи бўлган. 223
х.й.да таваллуд топган ва
331 х.й.да вафот этган. У
уламолардан, уламолар эса
ундан ҳадис ривоят
қилганлар (11: 1/286).

2. Муҳаммад ал-
Бужайрий (ваф. 268/882
й.)

(Абу Умар) Муҳаммад
ибн Бужайр — юқорида
номи зикр этилган
Умарнинг падари
бузруквори. Ундан ўғли
ривоят қилган. 268 х.й.
шаъбон ойида вафот этган.
У уламолардан, уламолар
эса ундан ҳадис ривоят
қилганлар (11: 1/286).

3. Муҳаммад ибн Умар
ал-Бужайрий (ваф. 345/
956 й.)

(Абулҳасан) Муҳаммад
ибн Умар ал-Бужайрий —
юқорида номи зикр
этилган Умарнинг ўғли
бўлган. У отасидан, ундан
эса бошқалар ривоят
қилганлар. 345 х.й. рабиъул-
л-аввал ойида вафот этган.
У уламолардан, уламолар
эса ундан ҳадис ривоят
қилганлар (11: 1/287).

4. Аҳмад ал-Бужайрий
(ваф. 372/982 й.)

(Абулаббос) Аҳмад ибн
Муҳаммад ибн Умар ал-
Бужайрий — юқорида

ал-Бужайрий/ал-Бухорий

номи зикр этилган Умарнинг набираси бўлган, У бобоси ва бошқалардан ҳадис ривоят қилган. У бобосидан «ал-Жомиъ» («Тўплам») ва «ас-Сафина» («Кема») асарларини ривоят қилган. 372 ҳ.й. рабиъу-л-аввал ойида вафот этган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/287).

108 АЛБУХОРИЙ

«Бухоро» шах,ридан ясалган нисба. У — йирик шах,арлардан иборат к,адимий шах,ар бўлиб, бундан икки минг йил ёки ундан х,ам кўпроқ, вақт муқаддам нашъу намо топган. Бугун у — мустақил Ўзбекистон Республикасини ташкил қилувчи ўн икки вилоятнинг бири бўлган Бухоронинг маркази. Ривоятларда айтилишича, ушбу шах,ар илк бор Каёнийлар сулоласига мансуб бўлган к,ах,рамон Сиёвуш ибн Кайковус ибн Қайқубод томонидан бунёд этилган. У шах,арнинг ичиди мустах^ам кўрғон — Арк цурган. Исломи келиб, бу ердан зоҳид ва уламолар зухур этгандан кейин Бухоро «Қуббатул-ислом», яъни «Исломининг гумбази» ва «ал-Жомиъ ас-сах,ийх,» («Ишончли тўплам»)

тўпламининг муаллифи — Имом ал-Бухорийнинг киндик цони тўкилган табаррук замин сифатида «Бухоро-и шариф» деб васф этила бошлаган. Бухоро шах,ри шўролар даврида х,ам ўзининг бутун Туркистон ўлкаси бўйлаб кенг тарқ,алган университетлар, мадрасалар ва мактаблар учун ислом оламида катта ну фу зга эга бўлган етакчи ва мух,им илмий-маданий марказ сифатидаги илмий-маданий фаолиятини асло тўхтатмаган. Ундаги олий ўшув юртли ва мадрасалардан фуқаролиги ва миллати турли-туман бўлган минг-минглаб уламолар етишиб чик,к,анлар. Куйидаги олимлар шулар жумласидандир:

1. Муҳаммад ал-Бухорий (1041-1110/1631-1698)

Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Мавҳаб ал-Бухорий, ал-Бурҳонпурий, ал-Ҳиндий, ал-Ҳанафий, ан-Накшбандий — муҳаддис, муаррих ва факих бўлган. У тасниф қилган асарлардан: «Тарғибу-л-ҳасанот ва тарҳибу-с-саййиъоти» («Эзгуликлар тарғиботи ва ёвузликлар даҳшати»), «Жомиъату-д-далоил» («Далиллар тўплами»), «Хулосату-р-расоил фи фазоили

Макка» («Макка фазилатлари ҳақидаги рисолаларнинг хулосаси»), «Хулосату-с-сияр фи-т-тарих» («Тарих ҳақидаги сийратлардан келиб чиқадиган хулоса»), «Рисола фи-л-ҳажж ва-л-умра» («Ҳажж ва умра ҳақидаги рисола») (17: 3/690).

2. Абдуллох ал-Муснадий (229/844)

(Абу Жаъфар) Абдуллох ибн Муҳаммад ибн Абдуллох ибн Жаъфар ибн ал-Ямон, ал-Жуъфий, Мавлоҳум (уларнинг мавлоси) ал-Бухорий — муҳаддис ва хофиз бўлган. Унинг асарларидан: «Муснаду-с-сахоба» («Саҳобалар таянчи») (17: 2/284).

3. Абдулваҳҳоб ал-Бухорий (932/1526)

Абдулваҳҳоб ибн Аҳмад ал-Бухорий, кейин ал-Моликий, ал-Ҳиндий, ал-Ҳанафий — суфий ва муфассир бўлган. Унинг асарларидан: «Тафсиру-л-Қуръон» («Қуръон тафсири») (17: 2/338).

4. Сафийуддин ал-Бухорий (1200/1786)

Сафийуддин ал-Бухорий, ал-Ҳанафий — муҳаддис ва муаррих бўлган. Банорасда вафот этган. Асарларидан: «ал-Қавл ал-жалий фи таржимати-ш-шайхи Тақийуддин ибн Таймия ал-Ҳанбалий» («Шайх

ал-Бухорий

Тақиюддин ибн Таймия ал - Ҳ а н б а л и й н и н г таржимаи ҳоли ҳақида айтилган аниқ сўзлар») (17: 1/804).

5. Муҳаммад ал-Бухорий (ваф. 850/1446 й.)

(Шамсуддин) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Маҳмуд ал-Бухорий, ал-Ҳанафий — фақиҳ, фароиз илми бўйича олим ва мутакаллим бўлган. Шомда яшаган. 850 х.й.да вафот этган. Унга «аш-Шайх ал-Бухорий», яъни «Бухорий шайх» деб мурожаат этганлар. Унинг асарларидан: «Шарху дуруру-л-бихор фи фуруъи-л-фикҳи-л-ҳанафий» («Ҳанафий фикҳнинг соҳалари ҳақида уммонларнинг қаъридан териб олинган дурлар шархи», муаллиф уни «Фуруру-л-афкор» деб атаган), «Шарх ала назми-с-сирожия фи-л-фароиз» («Фароиз илми ҳақидаги «Назму-с-сирожия»га шарх»), «Китоб фи усули-д-дин» («Дин асослари ҳақидаги китоб»), «ал-Муршид» (ат-Тафтазоний қаламига мансуб «Иршоду-л-ҳодий» шархи ҳақидаги «ал-Муршид» — «Раҳнамо» номли асар) (15: 4/67; 17: 3/691).

6. Маҳмуд ал-Калободий ал-Бухорий (644-700 х.й.)

Ал-Ҳофиз Шамсуддин Абулало Маҳмуд ибн Абу Бакр ибн Абулало ал-

Калободий ал-Бухорий ал-Ҳанафий — илми фароиз билан шуғулланган олим. 644 х.й.да туғилган ва 700 х.й.да Мординда вафот этган. Унинг асарларидан: «Ҳаллу-л-фароиз фи шарҳи назми-с-сирожия» («Шарху назми-с-сирожия»даги фароиз илми билан боғлиқ масалаларнинг ечими»), «Давъу-с-сирож фи шарҳи-с-сирожия» («Шарху-с-сирожия» ҳақидаги чирокнинг ёғдуси»), «Муштабиҳу-н-насаб фи асмоъи-р-рижол» («Одамларнинг исми шарифларидаги шубҳали насаблар»), «Муъжаму-ш-шуйух» («Шайхлар комуси»), «ал-Минҳож ал-мунтахаб мин давоъи-с-сирож» («Чирокдан таралаётган зиёлардан танланган дастур») (15: 4/406).

7. Абдуллоҳ ал-Бухорий (747/1346 йилда ҳаёт бўлган)

Абдуллоҳ ибн Масъуд ибн Маҳмуд ал-Бухорий, ал-Маҳбубий, ал-Ҳанафий — «Садру-ш-шариъати-л-асғару», яъни «Кенжа Садру-ш-шариъа», фақиҳ ва усулшунос олим бўлган. Унинг асарларидан: «Танқиҳу-л-усул» («Усулларни иллатлардан тозалаш»), «Таъдилу-л-улуми фи аҳкоми улуми-л-фикҳия» (Фикҳий илмлар ҳақидаги «Таъдилу-л-улуми», яъни «Илмларга

тузатишлар киритиш» деб номланган китоб) (17: 2/296; 18: 10; 19: 14).

8. Али ал-Бухорий (1134-1221/1722-1806)

Али ибн Аҳмад ибн Тақиюддин ал-Бухорий, ал-Маданийу-л-асли, ал-Маккий — асли Мадинаи мунавварадан бўлган, кейинчалик Мисрга бориб, ўша ерда муқим яшаб қолган олим, адиб ва шоир. Ўзига шайхлик мазҳабида бўлган. У «ал-Қаббоний» номи билан танилган. Маккада туғилган. Кейинчалик Мисрга келган. Унинг асарларидан: «Бадиъия ва шарҳу» («Яратувчанлик ва унинг шарҳи», муаллиф уни «Мароқийу-л-фараж фи мадҳи олами-д-дураж» — «Даражалар оламининг мадҳидаги қувноқлик босқичлари» деб атаган), «Нафху-л-икмом» (Унинг калом илми ҳақидаги манзумасига ёзилган «Нафху-л-икмом» — «Енгларга дам солиш»(?)) — номли шарх), «Девону-ш-шеър» («Девон») (17: 2/391).

9. Аҳмад ал-Калободий (323-398/935-1008)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн ал-Ҳусайн ибн Али ибн Рустам ал-Бухорий, ал-Калободий — муҳаддис ва ҳофиз бўлган. Жумоду-л-охира ойида вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Иршод фи маърифати

ал-Бухорий

рижולי ал-Бухорий» («Бухорий шайхларини билиш хақидаги кўрсатма») (15: 4/88; 17: 1/260).

10. Суҳайл ал-Бухорий (341/952 йилда ҳаёт бўлган)

Саҳл ибн Абдуллоҳ ал-Бухорий — фозил инсон бўлган. Унинг «Сирру-с-силситати-л-алавия» («Алавий силсиланинг сири») номли асари бор (17: 1/802).

11. Муҳаммад ал-Бухорий (619/1222)

(Заҳируддин, Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Умар ал-Бухорий, ал-Ханафий — фақиҳ, усулшунос олим ва қозилардан бўлган. Бухорода ҳисоб-китоб ишларини бошқарган. Унинг асарларидан: «ал-Фатово аз-заҳирия» («Заҳируддин фатволари»), «Фавоид ала-л-жомийи-с-сағийр» [(Шаҳид кетган Ҳисомуддин қаламига мансуб «ал-Жомий ас-сағийр» («Кичик тўплам»)га фойдали шарҳлар] номли асар, шарҳловчи уни «ал-Фавоид аз-заҳирия», яъни фикҳ илми ҳақидаги «Заҳирий фойдалар» деб номлаган] (15: 6/111; 17: 3/88; 18: 11).

12. Маҳмуд ал-Бухорий (ваф. 570/1174 й.)

(Бурҳонуддин, Ибн Моза) Маҳмуд ибн Аҳмад ибн ас-Садр аш-шариъа аш-Шаҳид ал-Бухорий — шаҳид кетган «Садр аш-шариъа» унвонли олимнинг ўғли ва фақиҳ бўлган. Тахм. 570 х.й.да вафот этган. Унинг асарларидан: «ал-Мухит ал-бурҳоний фи-л-фикҳ» («Фикҳ илми ҳақидаги Бурҳонуддин уммони»), «аз-Заҳира ал-бурҳония фи-л-фатово» («Фатволар ҳақидаги Бурҳонуддин хазинаси»), «Татиммату-л-фатово» («Фатволарга қўшимчалар»), «Шарху-л-жомийи-л-кабийр» («ал-Жомий ал-кабийр» — «Кичик тўплам»га шарҳ») (17: 3/795; 14: 22).

13. Умар ал-Лайсий (ваф. 466/1074 й.)

Умар ибн Али ибн Аҳмад ибн ал-Лайсий ал-Бухорий (Абу Муслим) — муҳаддис, ҳофиз ва сайёҳ бўлган. Маълумотлар тўплаган ва асарлар тасниф этган. 466 х.й.да Жузистонда, бошқа бир ривоятда айтилишича, ал-Аҳводда вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Жамъу байна-с-саҳихайни ал-муснад ва-с-саҳийх» («ал-Муснад» ва «ас-Саҳийх» номли икки ишончли тўплам уйғунлашган асар») (17: 2/566).

14. Муҳаммад ал-Бухорий (839/1435)

Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Иброҳим ал-Бухорий, ал-Хазаржий, аз-Замузий — фозил инсон бўлган. Унинг асарларидан: «ал-Масотиъу-л-анвор фи истихрожи ма фи ҳадисил-исроъ мина-л-асрор» [«Муҳаммад пайғамбар (с.а.в.)нинг Маккаи мукаррамадан Қуддусга тунги саёҳати асносида намоён бўлган сирлар ҳақидаги ҳадисдан олинган фикрларга ойдинлик киритувчи нурларнинг порлаши»] (17: 3/618).

15. Муҳаммад ал-Кашмирий (1057-1130/1647-1718)

Муҳаммад Мурод ибн Али ал-Кашмирий ал-Бухорий ан-Нақшбандий — муфассир ва суфий бўлган. Ёшлигида Дамашққа, у ердан Рум диёрига борган ва ўша ерда вафот этган. Унинг асарларидан: «Жомийу-л-муфрадоти-л-куръония» («Қуръоний муфрадотлар тўплами»), «Рисола фи-т-тариқатин-нақшбандия» («Нақшбандия тарикати ҳақидаги рисола») (17: 3/710).

16. Алам ал-Бухорий (950/1543)

Алам ал-Бухорий (аш-Шариф Мир) — фозил инсон бўлган. Константиноплда вафот этган. Унинг асарларидан:

ал-Бухорий

«Шарху-л-фавоиди-л-ғиёсия» (Риторика ҳақидаги «ал-Фавоид ал-ғиёсия» асарига шарх») (17: 2/385).

17. Ҳасан ал-Қунужий (1210-1253/1795-1837)

Ҳасан ибн Али ибн Лутфуллоҳ ал-Бухорий, сўнгра ал-Қунужий, ал-Ҳиндий — факих ва мутакаллим бўлган. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Ихтисос фи-л-худуд ва-л-қисос» («Ҳад ва чегирмалар ҳақидаги мутахассисликни касб этиш»), «Таквияту-л-якин фи-р-радди ала ақоидии-л-мушрикийн» («Мушрикларнинг ақидаларини рад этишга бўлган ишончни кучайтириш»), «Нуру-л-вафо фи миръоти-с-сафо» («Сафолик кўзгусида кўринган вафо нури»), «Ҳидоят-л-муъминийн» («Мўминларни тўғри йўлга бошлаш»), «Равзату-л-уламо», («Уламолар бўстони») (17: 1/571; 7: 20).

18. Ал-Ҳасан ал-Қаттон (465-548/1073-1153)

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Али ибн Муҳаммад ибн Иброҳим ибн Аҳмад ал-Қаттон ал-Марвазий ал-Бухорийу-л-асли — келиб чиқиши нуқтаи назаридан бухоролик бўлган, адаб, табобат ва бошқа илмлар билан шуғулланган тилшунос ва насабшунос олим. Гарчи асли Бухородан бўлса-да, лекин

туғилган ва вафот этган жойи Марв бўлган. Унинг асарларидан: «ад-Давҳа фи-л-ансоб» («Насаблар ҳақидаги катта дарахт»), «ар-Расоил фи-т-тибб» («Тиббий рисоалар»), «ал-Фавоид» («Фойдалар») (17: 1/571).

19. Али ал-Қунужий (1248-1307/1832-1890)

Али ибн Ҳасан ибн Али ибн Лутфуллоҳ ал-Ҳусайний, ал-Қунужий, ал-Бухорий — унга «Садик Ҳасан» деб мурожаат этганлар. Ҳадис айтган. 19 жумлоду-л-увлода туғилган ва ражаб ойида вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Хутта фи зикри-с-сихохи-с-ситта» («Олти ишончли тўпламни зикр этиш ҳақидаги режа»), «Тахрижу-л-васоё мин хабаё-з-завоё» (Қосим ал-Хоразмийнинг «аз-Заваё ва-л-хабаё фи-н-нахв» — «Нахв илмидаги аниқ ва пинхон жиҳатлар» асаридан ихтиёрий хулосалар чиқариш») (17: 1/571).

20. Али ал-Бухорий (666/1267)

Али ибн Муҳаммад ибн Иброҳим ал-Бухорий, аз-Зарир (Ҳамидуддин, Абулҳасан) — адиб, нахвшунос, факих ва усулшунос олим бўлган. Унинг асарларидан: «Мухтасару-н-нахви» («Нахвнинг қисқартмаси»), «Китобу-л-аруз» («Аруз

китоби»), «Шарху-л-ғояти» («ал-Ғоят» шарҳи), «Таълиқа ала усули-л-Баздавий» (Паздавийнинг «Усулу-д-дин» асарига таълиқа, яъни қўшимча шарх») (17: 2/491).

21. Тоҳир ал-Бухорий (482-542/1089-1147)

Тоҳир ибн Аҳмад ибн Абдуллоҳ ар-Рашид ал-Бухорий, ал-Ҳанафий (Ифтихоруддин) — факих бўлган. Бухорода туғилган ва жумоду-л-увло ойида Сарахсда вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Хулосату-л-фатово» («Фатволарнинг хулосаси»), «Хизонату-л-воқийот ва нисобу-л-факих» («Воқеалар хазинаси ва факихнинг асоси») (14: 39; 17: 2/9).

22. Муҳаммад ал-Бухорий (381/991)

(Абу Бақр) Муҳаммад ибн ал-Фазл ал-Каморий ал-Бухорий, ал-Ҳанафий — фозил инсон бўлган. Унинг асарларидан: «ал-Фавоид фи-л-фикҳ» («Фикҳ ҳақидаги фойдали маслаҳатлар») (14: 4; 17: 3/588).

23. Муҳаммад ал-Бухорий (991/1583 йилда ҳаёт бўлган)

(Алоуддин) Муҳаммад ибн Абдулбоқий ал-Бухорий, ал-Маккий (Абулмаъолий) — адиб, насрда китоб ёзадиган ижодкор, хатиб ва козилардан бўлган. 991

ал-Бухорий

х.й.да Мадина шахрида хатиб бўлган. Унинг асарларидан: «ат-Тироз ал-манкуш фи маҳосинил-л-хубуш» («Хабашларнинг яхши одатларига нақш бўлган намуна»), муаллиф мазкур асарни 991 х.й.да ёзиб тугатган ва уни «Нузхату-н-нозир ва сулвату-л-хотир» («Нозирнинг сайр қилиши ва хавф солувчининг таскин топиши» деб атаган), «Икду-л-фароид фима нузума мина-л-фавоид» («ал-Фавоид»дан назм этилган нодир дурлар шодаси») (17: 3/382).

24. Салоҳ ал-Бухорий (785/1383 йилда ҳаёт бўлган)

Салоҳ ибн Муборак ал-Бухорий. Унинг қаламига мансуб бўлган асарлар: «Анису-т-толибийн ва уддати-с-соликийн фи маноқиби Баҳоуддин» (Баҳоуддин Нақшбанд маноқиби ҳақидаги «Толибларнинг дўсти ва солиқларнинг дастури», муаллиф ушбу асарни қуйидаги тўрт жуздан: «биринчиси — валийлик таърифи ҳақида, иккинчиси — Алоуддин ал-Аттор маноқиби ҳақида, учинчиси — Баҳоуддин маноқиби ҳақида, тўртинчиси — имомликнинг зикри ҳақида» — иборат қилиб тузган ва уни 785 х.й.да ёзиб тугатган) (15: 4/ 197; 17: 1/842).

25. Иброҳим ас-Саффор (ваф. 534/1139 й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Исмоил ас-Саффор ал-Бухорий, ал-Ханафий — мазкур Исмоилнинг ўғли бўлган. У калом илмининг олимларидан бўлиб, «аз-Зоҳид ас-саффор» номи билан машхур эди. У — мазкур Абу Иброҳимнинг ўғлидир. У хушомадгўйликдан узок, султонларга таъсир ўтказиш ва подшоҳларнинг қаҳрини кўзғатишда бамисоли отаси каби диёнатли ва зоҳид имом бўлган. Узок муддат Марвда яшаган ва Мовароуннаҳр ҳокимлигини ҳам эгаллаган эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 534 х.й.нинг 26 рабиъу-л-аввалида Бухорода вафот этган. Унинг асарларидан: «Талхису-л-адиллати ли-кавоиди-т-тавҳид» («Тавҳид илми қоидалари ҳақидаги далилларнинг қисқача баёни») (11: 3/548; 17: 1/14).

26. Аҳмад ар-Риғзамуний (414-493/1022-1100)

Аҳмад ибн Абдурраҳмон ибн Исҳоқ ибн Аҳмад ибн Абдуллоҳ ар-Риғзамуний ал-Бухорий — «Қози Жамол» номи билан танилган (Абу Наср), Бухоро уламолари ва қозиларидан бўлган. Шаввол ойида туғилган ва рамазон ойида Бухорода

вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Ғуруру-ш-шурут ва дуруру-с-сумут» («Хом шартлар ва шода дурлар») (17: 1/165).

27. Аҳмад ас-Саботий (447/1055)

Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн Аҳмад ибн Собит ас-Саботий ал-Бухорий — фақих ва фароиз илми бўйича етук олим бўлган. Бағдодда таҳсил олган ва ўша ерда вафот этган. У таълиф этган асарлардан: «ал-Муҳаззиб фи-л-фароиз» («Фароиз илми бўйича тарбия берадиган китоб») (17: 1/177).

28. Аҳмад ас-Сулаймоний (311-404/923-1014)

(Абулфазл) Аҳмад ибн Али Амр ибн Аҳмад ибн Иброҳим ибн Юсуф ибн Анир ас-Сулаймоний, ал-Пойкандий. Бир қанча юртларга сафар қилган. Уз даврида иснод келтириш, ёдлаш ва ишончли ҳадисларни келтиришда унга тенг келадигани бўлмаган. Кўплаб катта ва кичик асарлар яратган. Ҳар ҳафтада бирон нарса ёзар ва уни Пойканддан Бухоро жомеъ масжидига олиб борар ва у ерда ҳадис ўрганар эди. У уламо-лардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 3у-л-қаъда ойида вафот этган (11: 3/286; 17: 1/207).

29. Аҳмад ас-Собуний (580/1184)

Аҳмад ибн Маҳмуд ибн Абу Бакр ас-Собуний ал-Бухорий, ал-Ҳанафий (Нуруддин, Абу Муҳаммад) — фақиҳ ва мутакаллим бўлган. Бухорода сафар ойининг 6-куни вафот этган. У тасниф қилган асарлар: «ал-Кифоя фи-л-хидоя» («Ҳидоя» ҳақида етарли маълумот берувчи китоб»), «ал-Бидоя ва-н-нихоя» («Ҳидоя»нинг боши ва охири»), «ал-Муғний» («Қаноатлангирувчи китоб»). Мазкур асарларнинг барчаси дин асослари ҳақида (14: 41; 17: 1/304).

30. Исҳоқ ас-Саффор (ваф. 405/1014 й.)

(Абу Наср) Исҳоқ ибн Аҳмад ибн Шийс ибн Наср ибн ал-Ҳакам ал-Адиб ас-Саффор ал-Бухорий — Бухоро ахлидан бўлган йирик фақиҳ, араб тили бўйича таниқли олим ва шоир. Унинг илм ҳақидаги байтлари (шеърлари) Бухорода ҳозиргача ўқилади. Илмнинг турли соҳаларига оид ҳадисларни ўрганган. У Маккада узок муддат яшаган ва кўп асарларини шу шаҳарда яратган. Унинг илми Маккада кенг тарқалган эди. Унинг асарларидан: «ал-Мадҳал ила Сибавайҳ» («Сибавайҳ наҳвига кириш»), «ал-Мадҳал ас-сағийр фи-н-наҳв» («Наҳв илмига оид ихчам кириш»), «ар-Раъд

ала ҳамза фи ҳудуси-т-тасқийф» («Талаффузда хижолаар содир бўлиши ҳақида ҳамзага раддия»), У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 405/1014 йилда Тоифда вафот этган (11: 3/547; 17: 3/340).

31. Исҳоқ ал-Бухорий (ваф. 206/821 й.)

(Абу Ҳузайфа) Исҳоқ ибн Бишр ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Солим ал-Бухорий — муаррих бўлган. Балхда туғилган. Бухорони ватан тутиниб, шу ерда истикомат қилган. Илму маърифатда пешво, ўта истеъдодли фақиҳ бўлган. Бухорога мансуб бўлган ва 206 х.й. шу ерда вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Китобу-л-футуҳ» («Фатҳлар китоби»), «Китобу-р-ридда» («Муртадлик ҳақидаги китоб»), «Китобу-л-жумал» («Жумлалар китоби»), «Китобу сиффийн» («Сиффин китоби»), «Китобу-л-мубтадиъ» («Бошловчи учун қўлланма-китоб»), «Манзума арабия фи-т-тасриф» («Тасрифга оид арабча манзума») (17: 1/340).

32. Муҳаммад ал-Бухорий (ваф. 1173 х.й.)

Муҳаммад Ашраф Мир Абу ал-Барака ал-Бухорий — нақшбандия тариқатининг улуғларидан, таҳаллуси «якто», яъни

«ягона» бўлган. Маккаи мукаррамага келиб, шу ерда муқим яшаган ва 1173 х.й.да шу ерда вафот этган. Унинг асарларидан: «Девон» (форсча шеърлардан тузилган «Девон») (15: 6/332).

33. Асъад ас-Сайрафий (1088/1677)

Асъад ибн Юсуф ибн Али ас-Сайрафий ал-Бухорий (Мажидуддин) — фақиҳ бўлган. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Фатово ас-сайрафия» («Сайрафий тузган фатволар») (17: 1/353).

34. Ал-Ҳусайн ал-Бухорий (ваф. 774/1372 йилдан олдин)

Ал-Ҳусайн ибн Ҳажжож ас-Сифноқий ал-Бухорий ал-Ҳанафий — фақиҳ, ва усулшунос олим бўлган, кўпинча «ал-Ҳисом» номи билан аниқланган. Бағдодга борган. Марвда вафот этган. Унинг асарларидан: «Шарху-л-хидоя фи фуруъи-л-фикх» («Фикх соҳалари ҳақидаги «Хидоя»га шарх»), «Шарху усули-л-фикх» (Ахсикатийнинг фикх асослари ҳақидаги «Усулу-л-фикх» асарига шарх») (17: 1/606).

35. Ал-Ҳусайн ал-Ҳалимий (338-403/949-1012)

(Абу Абдуллоҳ) ал-Ҳусайн ибн ал-Ҳасан ибн Муҳаммад ибн Ҳалим ал-

ФО ал-Бухорий

Бухорий аш-Шофиъий — факих, мухаддис, мутакаллим ва адиб бўлган. Бухорода туғилган ва шу ерда нашъу намо топган. Бухорода қозиликни бошқарган. Рабиъу-л-аввал ойида вафот этган. У тасниф этган асарлардан: «Минхожу-д-дин фи шаъби-л-имон» («Имон аҳли ҳақидаги дин дастури», салкам уч жилддан иборат), «Оёту-с-соат ва ахволу-л-қиёмат» («Қиёмат ҳақидаги оятлар ва унинг ахволи») (14: 1/350; 17: 1/607).

36. Салим ал-Бухорий (1268-1347/1851-1928)

Салим ал-Бухорий, ад-Димашкий — олим ва адиб бўлган. 1268 х.й.да Дамашқда туғилган. Усманийлар қўшинида фатволар бўлимини бошқарган. Биринчи жаҳон уруши тугагандан кейин, аввало, Шўровий Кенгашига, сўнгра Маорифнинг катта Мажлисига аъзо, кейинчалик уламолар кенгашига раис қилиб тайинланган. Араб илмий жамиятига аъзо қилиб сайланган. Жумоду-л-увло ойининг ўнинчи куни Дамашқда вафот этган. У таълиф этган асарлар: «Рисола фи адаби-л-бахси ва-л-мунозарати» («Баҳс-мунозара ва тадқиқот олиб бориш ҳақидаги рисола»), «Халлу-р-румуд фи ақоиди-д-дуруз»

(«Дурузларнинг ақидаси ҳақидаги рамзларнинг хал бўлиши») (17: 1/777).

37. Тохир ал-Бухорий (504/1110)

Тохир ибн Маҳмуд ибн Аҳмад ибн Абдулазиз ал-Бурхоний ал-Бухорий, ал-Ҳанафий — факих бўлган. Унинг асарларидан: «Фатово» («Фатволар»), «Фавоид» («Фойдалар») (17: 2/9).

38. Абдуррахим ат-Тамимий (382-461/992-1068)

(Абу Закариё) Абдуррахим ибн Аҳмад ибн Наср ибн Исҳоқ ибн Мазоҳим ибн Ғиёс ибн Амру ат-Тамимий ал-Бухорий — Мисрга келиб, шу ерда муқим яшаган. Мухаддис, ҳофиз ва сайёҳ бўлган. Рабиъу-л-аввал ойида туғилган. Мағрибу Машрикда ҳадис тинглаган ва ўзи ҳам ҳадис айтган. Сўнгра Мисрда истикомат қилган ва шу ерда ҳадис айтган. Ҳофизлардан бўлган. Ҳаврода вафот этган. Унинг қаламига мансуб бўлган асарлар: «Рисолату-р-рихлати ва асбобуҳо» («Рихлат ва унинг сабаблари ҳақидаги рисола»), «Рисола «Ло илоҳа иллоллоҳ ва савобуҳо» («Ло илоҳа иллоллоҳ» калимаси ва уни тўғри айтиш ҳақидаги рисола»), «Муштабаху-н-нисбати» («Шубҳали нисбалар») китобида

Абдулғаний ибн Саиддан ҳадис айтган (2: 1/422; 17: 2/129).

39. Абдуррахим ал-Бухорий (1103/1692)

Абдуррахим ибн Абдуллоҳ ар-Ромитаний ал-Бухорий . ан-Нақшбандий — суфий, тариқат аҳлидан бўлган. Тахм. 1103 х.й.да вафот этган. Унинг «ас-Силсила аз-заҳабия ат-тайфурия ал-хафия ан-нақшбандия» («Тайфурий хафий нақшбандийга хос олтин силсила») номли асари бор (17: 2/132).

40. Абдулазиз ал-Бухорий (730/1330)

(Алоуддин) Абдулазиз ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ал-Бухорий ал-Ҳанафий — факих ва усулшунос олим бўлган. У тасниф қилган асарлардан: «Кашфу-л-асрор фи шарҳи усули ал-Баздавий» («Паздавийнинг дин асослари ҳақидаги асарига ёзилган шарҳ билан боғлиқ сирларнинг кашф этилиши»), «ат-Таҳқиқ фи шарҳи-л-мунтахаб фи усули-л-мазҳаб» (Ахсикатийнинг «Шарху-л-мунтахаб фи усули-л-мазҳаб» асари ҳақида олиб борилган изланишлар), «Китобу-л-афния» («Фанолар ҳақидаги китоб», унда масжид ва бу дунёнинг ҳамда амалларнинг ўткинчи эканлиги зикр этилади), «Шарху-л-хидоя

фи фуруъи-л-фикхи-л-ханафий» («Ханафий фикхнинг соҳалари ҳақидаги «Ҳидоя» асарига шарҳ», унда «Ҳидоя»нинг «Никоҳ» бобигача бўлган қисми шарҳ қилинган)- (14: 51; 15: 4/112; 17: 2/157).

41. Абдулкарим ал-Бухорий (373/983)

(Абдулкарим ибн Муҳаммад ибн Мусо ал-Миғий ал-Бухорий ал-Ханафий (Абу Муҳаммад) — суфий бўлган. Унинг асарларидан: «Насойиху-л-аброр» («Суюкли зотларнинг насиҳатлари») (17: 2/211).

42. Иброҳим ал-Бухорий (ваф. 322 х.й.)

Али Ромитаний Бухорий (Алийу-т-тож) — «Хўжа-и азизон» лақабли зот. 322 х.й.да вафот этган (1: 4).

43. Абдуллоҳ ибн Ризвон (718-784/1318-1382)

Абдуллоҳ ибн Юсуф ибн Ризвон ибн Юсуф ибн Ризвон ал-Бухорий ал-Моликий, кейин ал-Фосий (Абулқосим) — фақиҳ, хатиб, наҳвшунос, тилшунос олим ва ровийлардан бўлган. Назм ва насрда асарлар битган, котибларнинг сардорларидан бўлган. Измир да вафот этган. Унинг «Китоб фи-с-сиёсати-с-султония» («Султоний сиёсат ҳақидаги китоб») номли асари бор (17: 2/306).

44. Атоуллоҳ ал-Бухорий (1213/1798)

Атоуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ал-Бухорий, ал-Ханафий — Шайхулислом номи билан машҳур бўлган олим. Уз юртида таҳсил олган ва фақиҳ бўлиб етишган. Тахм. 1213 х.й.да вафот этган. У тасниф этган асарлардан: «Рафъу-л-ғавоши би-изоҳи татиммати-л-ҳавоший» («Ҳошияларга ёзилган кўшимчаларни изоҳлаш йўли билан шубҳаларни бартараф этиш»), «Ҳошия ала татиммати-л-Қаробоғий» («Қаробоғий кўшимчасига хошия-изоҳ») (17: 2/380).

45. Али ал-Мақдисий ал-Бухорий (596-690/1200-1291)

(Фахруддин, Абулҳасан) Али Аҳмад ибн Абдулвоҳид ал-Мақдисий ал-Ҳалабий — «Ибн ал-Бухорий», яъни «ал-Бухорийнинг ўғли» номи билан танилган фақиҳ. Унинг асарларидан: «Иснайу-л-мақосид ва аъзабу-л-маворид фи тарожими шуйухихи» («Имом ал-Бухорий шайхлари ҳақидаги манбаларнинг ифода-ларидан энг ёқимлиси ва мақсадларнинг энг олийси») (17: 2/396).

46. Али (Мир) ал-Бухорий (950/1543)

Али ал-Бухорий (Мир) — муфассир, муҳаддис ва риторик олим бўлган.

Константинополда вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Шарҳ ала-л-фавоиди-л-ғиёсия фи илми-л-балоға» (Балоғат илми ҳақидаги Аддуддин қаламига мансуб «ал-Фавоиду-л-ғиёсия» номли асарга шарҳ») (17: 2/409).

47. Али ал-Бухорий (823/1420 йилдан олдин ҳаёт бўлган)

(Алоуддин) Али ибн Муҳаммад ал-Бухорий — фозил одам бўлган. Унинг асарларидан: «Нузхату-н-назар фи-л-фарқ байна-л-иншо ва-л-ҳабар» («Иншо билан хабар ўртасидаги фарққа назар ташлаш»), муаллиф уни 823 х.й.да ёзган (17: 2/496).

48. Али аз-Зандависий ал-Бухорий (505/1111)

Али ибн Яҳё ал-Бухорий аз-Зандависий — фозил одам бўлган. Унинг асарларидан: «Равзату-л-уламо» («Олимлар бўстони») (17: 2/542).

49. Шавкат ал-Бухорий (ваф. 1108 х.й.)

Шавкат Бухорий. 1108 х.й.да вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Девон»и бор (12: 7).

50. Умар ал-Бухорий (903/1497)

(Хисомуддин) Умар ибн Абдулазиз ал-Бухорий — фақиҳ бўлган. Унинг асарларидан: «Рисола фил-фикх» («Фикх ҳақида рисола») (17: 2/562).

51. Иноятуллоҳ Охунд (1176/1762)

Иноятуллоҳ ибн Абдуллоҳ ал-Вобканий, ал-Бухорий, ал-Ҳанафий — «Охунд» номи билан танилган, илм-фаннинг баъзи соҳаларида фаолият олиб борган олим. Унинг асарларидан: «Хошия ала тафсири сурати-л-Бақара» («Байзовийнинг «Тафсиру сурати-л-Бақара» асарига битилган хошия-изоҳ»), «Хошия ала шарҳи-л-аздия» («Даввонийнинг «Шарху-л-аздия» асарига ёзилган хошия-изоҳ»), «Хошия ала шарҳи исботи-л-вожиб» («Шарху исботи-л-вожиб»га хошия-изоҳ»), «Хошия ала шарҳи-л-кофия» («Жомийнинг наҳв илми ҳақидаги «Шарху-л-кофия» асарига ёзилган хошия-изоҳ»), «Хошия ала шарҳи ҳикмати-л-айн» («Муборакшоҳнинг «Шарху ҳикмати-л-айн» асарига битилган хошия-изоҳ») (17: 2/587).

52. Муҳаммад ал-Калободий (380/990)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Иброҳим ал-Калободий ал-Бухорий — муҳаддис ва илм-фаннинг баъзи соҳаларида фаолият олиб борган олим бўлган. Унинг асарларидан: «Баҳру-л-фавоид» («Маъонийу-л-ахёр» номи билан машҳур бўлган «Фойдалар уммони»), «Нубза мин «Китоби-т-таъарруф ли мазҳаби-т-

тасаввуф» («Китобу-т-таъарруф ли мазҳаби-т-тасаввуф»дан парча»), «Арбаъун ҳадисан», («Қирқ ҳадис»), «ал-Ашфоъ ва-л-автор» («Жуфт ва тоқ ўқиладиган дуолар»), «Мифтоҳу маъонийи-л-осор» «Асарларнинг мазмун-моҳиятини очувчи калит» (15: 4/105, 225; 17: 3/37).

53. Зайнуддин ал-Бухорий (ваф. 586 х.й.)

Зайнуддин Итобий Бухорий. 586 х.й.да вафот этган. Унинг асарларидан: «Жавомиъу-л-фикх» («Фикх аҳкомларининг тўпламлари»), «Шарху жавомиъи-л-калим» («Жавомиъу-л-калим»га шарҳ»), «Китобу-з-зиёdot» («Кўшимчалар китоби») ва бошқа (14: 36).

54. Муҳаммад ал-Бухорий (604/1207)

(Абу Сайд) Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Бухорий — шофиъий фақиҳ бўлган козилардан. У тасниф этган асарлардан: «ал-Мисбоҳ» («Чироқ»), «ал-Мухаллас» («Ихчам мазмун-моҳият»). Мазкур икала асар ҳам шофиъий фикҳнинг соҳаларини ёритишга бағишланган (17: 3/51).

55. Муҳаммад ал-Бухорий (ваф. 264/878 й.)

(Абу Ҳафс, Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Бухорий ,-г ҳанафий фақиҳ бўлган.

Унинг асарларидан: «Муқаддима», Абуссаъуд уни ўзининг баъзи фатволарида зикр этган (17: 3/51).

56. Муҳаммад ал-Бухорий (316/928)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Сулаймон ал-Бухорий — муҳаддис ва муаррих бўлган. Унинг асарларидан: «Тариху Бухоро» («Бухоро тарихи») (17: 3/67).

57. Муҳаммад ал-Бухорий (1154-1200/1741-1786)

Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Хайруллоҳ ал-Бухорий — муҳаддис, келиб чиқиши асли Бухородан бўлса-да, лекин ўзи Шом аҳлига мансубдир. Фаластиндаги Нобилусда яшаган ва шу ерда вабо касилага чалиниб, вафот этган. Унинг асарларидан: «ал-Қавлу-л-жалий фи таржимати Ибн Таймия»; («Ибн Таймиянинг таржимаи холи ҳақидаги илоҳий калом»), «Муъжаму-ш-шуйух» («Шайхлар комуси») (17: 3/100).

58. Муҳаммад Ғунжор (337-412/948-1021)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Сулаймон ибн Комил ал-Бухорий — «Ғунжор» номи билан машҳур бўлган муҳаддис,

хофиз, муаррих ва факих. 412 х.й.да вафот этган. Шайхлик қилган. Унинг асарларидан: «Тариху Бухоро» («Бухоро тарихи»), «Мусаннаф фи фазоили-с-саҳобати-л-арбаъати» («Ч а х о р ё р л а р н и н г фазилатлари ҳақида тасниф этилган китоб»). У жуда кўп ҳадисларни билган ва уларни алоҳида варақларга ёзиб борган, шунингдек, ҳадис илмини ҳам яхши билган. Уни «Ғунжор» деб атаганлар. Зотан, у Исо ат-Тамимийнинг (ал-Ғунжор) ҳадисига риоя қилган. Марвга борган ва у ердаги шайхлардан ҳадис ёзиб олган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/293; 15: 6/61; 17: 3/101).

59. Муҳаммад ал-Бухорий (734/1334)

Муҳаммад ибн Исҳоқ ибн Али ибн Исҳоқ ал-Хусайний ал-Бухорий, сўнгра ад-Дехлий — суфий бўлган. У назм ва насрнинг нозик жиҳатларини яхши билган. Қуръони каримни ёд олган ва уни Аҳмад ан-Нишопурийдан ўқиб, ўрганган. Унинг асарларидан: «Анвору-лмажолис фи-т-тасаввуф» («Тасаввуф ҳақидаги мажлислардан таралган нурлар») (17: 3/122).

60. Муҳаммад ал-Бухорий (194-256/810-870)

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Исмоил ибн Иброҳим ибн ал-Муғийра ал-Бухорий, ал-Жуъфий — Шарқ ва ва Ғарбда «ҳадис аҳлининг пешвоси» номи билан машҳур бўлган, муҳаддис, хофиз, факих, муаррих ва илм-фаннинг турли соҳаларида фаолият олиб борган етук олим. 13 шаввол куни тунда тугилган. Ўсибулғайғач, ўз юртидаги устоз уламолардан таҳсил олган. Сўнгра ҳадис излаб, бошқа ўлкалардаги муҳаддислар хузурига борган. Болалигида Хуросон, ал-Жибол ва Ироқнинг шаҳарларида, навқиронлик ёшида Хижоз, Шом ва Мисрда ҳадис ёзиб олган. Ноҳақ тухматдан аразлаб, Бухорони тарк этиб, Хартанг сари йўл олган ва ўша ерда оламдан ўтган. У Ийд ал-фитр — Рамазон ҳайити кечаси Хартангда вафот этган ва шу ерга дафн этилган. У тасниф қилган кўп сонли асарлардан: «ал-Жомиъ ас-саҳийх» («Ишончли тўплам»), «ат-Тарих ал-кабийр» («Катта тарих»), «ат-Тарих ас-сағийр» («Кичик тарих»), «ат-Тарих ал-авсат» («Ўрта тарих»), «ас-Сунан фи-л-фикх» («Фикх ҳақидаги сунналар»), «ал-Асмоу вал-куно» («Исмлар ва кунялар»), «Халку афъолил-ибод» («Бандаларга хос феъл-атворларнинг яратилиши»), «ал-Адаб ал-

муфрад» («Адаб дур доналари»), «Рафъу-л-йадаини фи-с-салот» («Намоз вақтида банданинг икки кўлини кўтариши»), «Аволийу-с-Сихоҳ» («Сихоҳга кирмаган заиф ҳадислар?»), «Асмоу-с-саҳоба» («Саҳобаларнинг исми шарифлари»), «Бирру-л-волидаини» («Ота-онага яхшилик қилиш»), «Бадъу-лмахлуқот» («Олам яратилишининг ибтидоси»), «Тафсиру-л-Қуръон» («Қуръон тафсири»), «Китобу-р-риқок» («Нозик иборалар китоби»), «Китобу-з-зуъафо» («Заиф ҳадислар китоби»), «Китобу-л-фавоид» («Фойдалар китоби»), «Китобу-л-вахдон» («Биттагина ҳадис айтган саҳобалар китоби»), «Китобу-л-хайъат» («Хайъат китоби»), «Китобу-л-қироъати халфа-л-имом» («Имомга иқтидо қилган кишининг қироати ҳақидаги китоб»), «ал-Мабсут фи-л-ҳадис» («Ҳадис илми ҳақидаги улғайиш ва камолот китоби») (2: 1/422; 3: 329; 7: 45; 11: 1/293; 15: 6/16; 17: 3/130).

61. Муҳаммад ал-Бухорий (499-570 х.й.)

(Абурризо) Муҳаммад ибн Маҳмуд ибн Али ал-Хдсан ибн Юсуф ал-Бухорий — тиловат, зикр ва таҳажжуд намозини кўп қиладиган, художўй,

вд ал-Бухорий

пархезкор, такводор, таникли ва фозил имом бўлган. 499 х.й.да Бухорода туғилган. Тахм. 570 х.й.да вафот этган (14: 2/672; 25: 4/237).

62. Муҳаммад ал-Бухорий (XIII х.а./XIX м.а.)

Муҳаммад Оқил ибн Муҳаммад ибн Кошиф ал-Бухорий — XIII х.а. охири — XIV х.а. бошларидаги муаррихлардан бўлган. Унинг асарларидан: «Дурару-с-сулук фиман ҳакама мисра мина-н-нубвоб ва-л-мулук» («Мисрни бошқарган маликлар ва уларнинг ўринбосарлари ҳаётидан дурдоналар»), «Лавбйиху тажхизия ли тарихи-д-диёри-л-мисрия» («Миср диёри тарихини ёритиш учун тайёрланган лавҳалар») (17: 3/377).

63. Муҳаммад аз-Зоҳид (ваф.546/1151)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Абдуррахмон ибн Аҳмад ал-Бухорий, ал-Алобий, ал-Ҳанафий — «Соҳибу-л-Ҳидоя» машойихларидан, «зоҳид» лақабли фақиҳ, мутакаллим, муфассир, воиз ва усулшунос олим бўлган. 546 х.й. жумоду-л-охира ойининг 12-куни вафот этган. Унинг асарларидан: «Тафсиру-л-Қуръони-л-карим» («Қуръони карим тафсири»), ушбу тафсир

кўп жуздан, айтишларича, минг жуздан иборат экан (15: 6/91; 17: 3/389).

64. Муҳаммад ан-Номусий (XIV м.а.)

Муҳаммад ибн Али ан-Номусий ал-Бухорий — фозил инсон бўлган. Унинг асарларидан: «Китобу-д-дуъо» («Дуолар китоби») (17: 3/550).

65. Муҳаммад ал-Бухорий (895/1490)

(Шамсуддин, Абулмажид) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ал-Бухорий ар-Ромитаний — фақиҳ ва нахвшунос олим бўлган. Маккада ҳанафия мақомида имомлик қилган. Унинг асарларидан: «Шарху-л-муқаддиматил-аждрумийа» («Муқаддимату-л-ажрумийа»га шарх»), «Шарху танкихи-л-лубоб» («Танкиху-л-лубоб»га шарх), мазкур шархларнинг икаласи ҳам нахв илмига бағишланган (15: 6/216; 17: 3/676).

66. Муҳаммад ал-Бухорий (779-841/1377-1438)

(Алоуддин) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ал-Бухорий, ал-Ажамий — ақлий ва нақлий илмлар билан шуғулланган олим

бўлган. Ажам диёрида туғилган ва Бухорода нашъу намо топган. Отаси ва амакиси ал-Ало Абдуррахмон хузурида ўқиб-ўрганиб, фақиҳ бўлиб етишган. Саъдуддин ат-Тафтазоний ва бошқалардан адабиёт ва ақлий илмлар бўйича таҳсил олган. Сўнгра Ҳинд диёрига йўл олган ва у ерда маълум муддат истиқомат қилган. Унинг ишлари ўша диёрнинг ҳукмдорлари томонидан эъзозланган. Сўнгра Маккага келган ва шу ерда яшаган. Кейинчалик Мисрга борган, у ерда яшаб, қориликни ўрганишга киришган ва Қоҳирада юксак унвон олган. Сўнгра Шомга борган ва то вафот этгунига қадар, яъни 5 рамазонгача Муздада — Дамашкнинг атрофидаги жойда истиқомат қилган. Унинг асарларидан: «Шарху иршоди-л-осий ли Саъидин ат-Тафтазоний» (Саъдуддин ат-Тафтазонийнинг «Иршоду-л-осий» асарига шарх»), «Фозихату-л-мулҳидийн ва носихату-л-муваххидийн» («Худосизларнинг шармандали иллоти ва ваҳдат аҳлининг ибратли насихати») — муаллиф ушбу асарни Дамашқда тасниф этган), «Рисола фир-радди ала-л-вужудия» («Вужудияни рад этиш ҳақидаги рисола»), «Фусусу-ш-шайхи-л-акбар» («Улуғ шайхнинг

дурдона ҳикматлари», ушбу асар тўрт дафтардан иборат), «Нузҳату-н-назар фи кашфи ҳақиқати-л-иншо ва-л-хабар» («Иншо ва хабар билан боғлиқ ҳақиқатларни кашф этиш ҳақидаги фикрга назар ташлаш»), «Таҳқику-л-аркони-л-арбаъати ли дини-л-ислом» («Ислом динининг тўрт аркони (тавҳид, маърифат, имон ва ислом)ни ўрганиш» (15: 6/191; 15: 2/1215; 17: 3/688).

67. Муҳаммад ан-Накшбандий (791/1389)

(Баҳоуддин) Муҳаммад ибн Муҳаммад ан-Накшбандий ал-Бухорий — воиз бўлган. Унинг асарларидан: «Танбеҳу-л-ғофилийн» («Ғофилларга танбеҳлар»), «ал-Аврод ал-баҳоия» («Баҳоуддин айтган дуолар») (17: 3/696).

68. Муҳаммад ал-Бухорий (678/1279)

Муҳаммад ибн Махмуд ал-Бухорий, ан-Нокуравий ал-Ҳиндий ас-Сухравардий (Хамидуддин) — қозилардан бўлган. Дехлида вафот этган. Унинг «Таволиъу-ш-шумус фи асмоъи-л-қуддус» («Муқаддас исмлар ҳақидаги қуёшларнинг чиқиши» ёки «Шарху асмоиллоҳи-л-хусна» («Аллоҳ таолонинг гўзал исмларини шарҳлаш» деб ҳам аталадиган асари бор (14: 47; 17: 3/701).

69. Махмуд ал-Бухорий (627-671/1230-1272)

(Абулмаҳомид) Махмуд ибн Муҳаммад ибн Довуд ал-Луълуъий ал-Бухорий, ал-Ифсанжий (Абулмаҳомид) — факих, муҳаддис, хофиз, муфассир, мутакаллим, адиб ва усулшунос олим бўлган. Бухорода туғилган ва мўғул-татарларнинг Бухорога қарши жангида қатл қилинган. Унинг асарларидан: «Шарҳ ала манзумат-н-Насафий» («Насафий манзумасига шарҳ», муаллиф уни «Ҳақоиқу-л-манзума» — «Манзуманинг ҳақиқатлари» деб номлаган), «Хусулу-л-маъмул фи-л-хилоф» (Насафийнинг хилоф илми ҳақидаги «Хусулу-л-маъмул», яъни «Умид қилинганга эришиш» деб номланган асари) (17: 3/828).

70. Мурод ибн Али (1050-1132/1640-1720)

Мурод ибн Али ибн Довуд ибн Камолуддин ибн Солиҳ ибн Муҳаммад ал-Хусайний, ал-Ханафий, ал-Бухорий ан-Накшбандий — суфий бўлган, тафсир, ҳадис, фикҳ ва бошқа ақлий ва нақлий илмлар ривожига ҳисса қўшган олим. Ҳаж амалини адо этиш ва Расулulloҳ (с.а.в.)нинг қабрини зиёрат қилиш учун Ҳижоз диёрига борган ва уч йил давомида Маккага қўшни бўлиб яшаган. Сўнгра Бағдод

сари юзланган, у ердан Бухоро ва Исфохонга борган. Ушбу сафар асносида Самарқанд ва Балх уламолари билан ҳамсухбат бўлиб, улар билан дўстлашган. Сўнгра Бағдодда маълум муддат яшаб, у ердан иккинчи марта Маккага борган. Ундан кейин Мисрга келган ва шу ерда истикомат қилган. Сўнгра Константинополга кўчиб борган. Султон Мустафо Дамашқда жойлашган ўзига қарашли ўқув даргоҳлари — «ал-Мадраса ал-муродия», «ал-Мадраса ан-накшбандия ал-буруния» ва жожеъ масжиддаги баъзи қориларни унга тақдим қилган, ундан эса кейинчалик Аҳмад ал-Маниний қабул қилиб олган. У рабиъу-с-соний ойининг 12-куни Константинополда вафот этган. Жасади «Дарсхона» мадрасасига дафн этилган. У таълиф этган асарлардан: «ал-Муфрадот ал-Қуръония» (араб, форс ва туркий тиллардаги «Қуръоний муфрадотлар»), нақшбандия тариқатига оид кўпгина рисолалар, жумладан «Силе илату-з-захаб» («Олтин силсила») (17: 3/839).

71. Масъуд ал-Бухорий (461/1069)

Масъуд ибн Муҳаммад ал-Бухорий (Абуляман) — муаррих бўлган. Унинг

^^ ал-Бухорий

асарларидан: «Мухтасару тарихи Бағдод» (Хатиб ал-Бағдодий каламига мансуб «Тариху Бағдод» асарининг қисқартмаси») (7: 29; 15: 4/288; 17: 3/850).

72. Мирмоҳ ал-Бухорий (1063/1653)

Мирмоҳ ибн ал-Ҳасан ибн ал-Ҳусайний ал-Бухорий — суфий ва фақиҳ бўлган. Мадина-и мунавварада муқим яшаб қолган ва шу ерда вафот этган. Унинг асарларидан: «Маражу-л-бахрайни» («Икки уммоннинг бўҳрони»), «ал-Жамъ байна-л-мазхабайни» («Икки мазхаб вакилларига, яъни ботин ва зохир аҳдига оид фикрлар уйғунлашган тўплам») (15: 5/486; 17: 3/947).

73. Насруллоҳ ар-Рўёний (766-833/1365-1430)

(Жалолуддин, Абулфатх) Насруллоҳ ибн Абдуррахмон ибн Аҳмад ибн Исмоил ал-Ажамий ал-Ансорий ал-Бухорий ар-Рўёний ал-Кажуравий — суфий, файласуф (ҳаким), араб, форс ва турк тилларининг билимдони бўлган. Тахм. 766 х.й.да Ажам ўлкасидаги Рўён кишлокларидан бўлган — Кужварда туғилган. Сўнгра Қоҳирага келган ва бу ердаги амирлару аёнлар билан дўстлашган. Нафис ва нодир китобларни тўплаган. Давлатда ўз кадр-қимматига эга бўлган.

Ражаб ойининг 6-куни Қоҳирада вафот этган, жасади ўзининг уйига дафн этилган. У бу жойнинг Хон ал-Халилийга яқин жойдаги зовия бўлиб қолишини васият қилган. Унинг асарларидан: «Иъл о му - ш - ш у х у д биҳақоики-л-вужуд» (Тасаввуф илмига оид «Шоҳидларнинг вужуд ҳақиқатлари хусусида хабар беришлари» номли асар), «Ғуняту-т-толиб фима иштама алайҳи-л-вахму мина-л-матолиб» («Талаб қилинган нарсадан ваҳима чулғаб олган толибнинг заҳираси») (17: 4/27).

74. Муҳаммад ал-Бухорий (986/1578)

Муҳаммад ибн Абдуллатиф — «Бухорийзода» номи билан машҳур бўлган муфассир ва фақиҳ. Шомнинг Триполисида козилик фаолиятини давом эттираётган вақтда вафот этган. Бу вақтда унинг ёши тўксондан ошган эди. Унинг асарларидан: «Хавош ала тафсири-л-Байзовий» («Байзовий тафсирига хошиялар-изоҳлар»), «Шарху китоби-кароҳияти ва китоби-л-васоя мина-л-Ҳидоя» («Ҳидоя» асаридан «Китобу-л-кароҳияти ва китобу-л-васоя» қисмларини шарҳлаш») (17: 3/425).

75. Абдулҳолик ал-Мулатий (575/1179)

Абдулҳолик ибн Абдулжамил ал-Мулатий, ал-Ғиждувоний ал-Бухорий — суфий бўлган. Унинг тасаввуф ҳақида «ал-Васоё» («Васиятлар») деб аталадиган асари бор (17: 2/69).

76. Муҳаммад Имомзода (491-573/1098-1177)

Муҳаммад ибн Абу Бакр ал-Қумий, ал-Жуғий ал-Бухорий, ал-Ҳанафий — «Имомзода» номи билан машҳур бўлган фақиҳ ва мутакаллим. Бухоро аҳлининг энг ёш вакили. Бухоро аҳли учун фатволар чиқарган. Унинг асарларидан: «Шуръату-л-ислом» («Ислом шариати»), ёки «Уқуду-лақоид фи фунуни-л-фавоид» («Фойдали фанлар ҳақидаги ақидаларнинг шодаси») (15: 6/98; 17: 3/171).

77. Умар Тожу-ш-шариъа (672/1273)

(Тожу-ш-шариъа) Умар ибн Аҳмад ибн Убайдуллоҳ ал-Маҳбубий ал-Бухорий — ханафий фақиҳ бўлган. Унинг асарларидан: «Нихояту-л-кифоя фи дироят-л-хидоя» (Ханафий фикҳ соҳалари ҳақидаги «Ҳидоя» асарини билиш учун етарли бўлган сўнги маълумотлар») (17: 2/552).

78. Умар ал-Уқайлий (576/1180)

(Абу Ҳафс) Умар ибн Муҳаммад ибн Мукаммад ибн Аҳмад ал-Уқайлий ал-Ансорий ал-Бухорий (Шарафуддин) — ханафий фақиҳ ва мутакаллим бўлган. Унинг асарларидан: «Минхожул-фатово фи-л-фикх» («Фикх илми ҳақидаги фатволар дастури»), «ал-Ҳодий фи илми-л-калом» («Калом илми ҳақида тўғри йўлга бошловчи китоб») (17: 2/577).

79. Аҳмад ал-Уқайлий (657/1259)

(Шамсуддин) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Уқайлий ал-Ансорий ал-Бухорий — ханафий фақиҳ бўлган. У фикх илмини онаси томонидан бобоси (Шарафуддин)дан ўрганган. Бухорода вафот этган. Унинг асарларидан: «Назм ал-жомий ас-сағийр» (Шайбоний қаламига мансуб «ал-Жомий ас-сағийр»нинг назмий шакли) ва ханафий фикх соҳаларини ёритишга бағишланган мазкур асарнинг шарҳи (17: 1/245).

80. Абдулазиз ал-Ҳалвоий (ваф. 456/1064 й.)

(Абу Муҳаммад) Абдулазиз ибн Аҳмад ибн Наср ибн Солиҳ ал-Бухорий ал-Ҳалвоий — ханафий фақиҳ бўлган. Бухорода вафот этган. Унинг асарларидан: «Шарҳу адаби-л-қози ли-л-Хассоф» (Хассофнинг

«Қозилик одоби» асарига шарҳ), «ал-Воқийот» («Воқеалар»), «Шарҳу «ал-Жомий ал-кабийр» (Шайбоний қаламига мансуб «ал-Жомий ал-кабийр» — «Катта тўплам»га шарҳ). Иккала асар ҳам ханафийлик фикҳининг соҳаларини ёритишга бағишланган. «А л - Ф а т о в о» («Фатволар»), «ал-Мабсут» («Кенгайтирилган»), «Китобу-н-нафақот» («Нафақалар китоби») (17: 2/158).

81. Абдуллоҳ ал-Бухорий (ваф. 799 х.й.)

(Тожуддин) Абдуллоҳ ал-Бухорий. 799 х.й.да вафот этган. «Ал-Баҳр ал-жорий фи-л-фатово» («Фатволар ҳақидаги оқар дар» номли асар унга тегишли (13: 4/224; 15: 4/224).

82. Али ал-Бухорий

Али Шоҳ Муҳаммад ибн Қосим ал-Хоразмий — «Алоу ал-Бухорий ал-мунажжим» номи билан танилган. Унинг асарларидан: «ал-Ашжор ва-л-асмор» (хукмлар ҳақидаги «Дарахтлар ва мевалар» номли китоб), «Аҳком у-л-аъвом» («Саналарнинг ҳукмлари», форсча) (15: 4/84, 103).

83. Абулмаҳосин аз-Заранжирий (589/1193 йилда ҳаёт бўлган)

Абулмаҳосин ибн Мансур ибн Маҳмуд ал-

Бухорий — ханафий шайхлардаы бўлган. Унинг қатор асарлари бор (17: 3/16).

84. Муҳаммад ал-Бухорий (603/1207 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад ибн Абдулазиз ибн Муҳаммад ибн Умар ибн Абдулазиз ибн Умар Моза ал-Бухорий — «Садри жаҳон» лақаби билан танилган ханафий фақиҳ. Унинг асарларидан: «Таълика фи-л-хилоф» («Хилоф илми ҳақидаги асарга таълика-қўшимча изоҳ») (17: 3/416).

85. Муҳаммад ал-Бухорий (967/1560 йилда ҳаёт бўлган)

(Алоуддин) Али ибн Али ибн Аҳмад ал-Бухорий ал-Ханафий — мутакаллим бўлган. Унинг асарларидан: «Фароиду-л-қалоид ғузару-л-фавоид фи шарҳи-л-ақоид» (Насафийнинг «Шарҳу-л-ақоид» — «Акидалар шарҳи» китоби ҳақидаги «Фароиду-л-қалоид ғузару-л-фавоид» — «Маржонларнинг дурдоналари ва фойдаларнинг саралари» номли асар). Муаллиф ушбу асарни 967 х.й. ёзиб тугатган (17: 2/478).

86. Муҳаммад ал-Нужобозий (ваф. 533/1139 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Али ибн Муҳаммад

фф ал-Бухорий

ан-Нужобозий ал-Бухорий — фақиҳ ва муҳаддис бўлган. Унинг асарларидан: «Мартаъу-н-назар фи фазои-ла-аъмол» («Амалларнинг фазилатлари ҳақидаги қарашлар майдони»), «Маҳосину-л-ахлоқ» («Гўзал ахлоқлар») (17: 3/416).

87. Маҳмуд аш-Шаҳид (ваф. 570/1174 й.)

(Бурхонуддин ибн Моза) Маҳмуд ибн Аҳмад ибн ас-Садр аш-шаҳид ал-Бухорий — фақиҳ бўлган. Тахм. 570 х.й.да вафот этган. Унинг асарларидан: «ал-Мухит ал-Бурҳоний фи-л-фикҳ» (Фикҳ илми ҳақидаги «Бурҳоний уммон»), «аз-Захира ал-бурҳония фи-л-фатово» («Фатволар ҳақидаги Бурҳоний захира»), «Татиммату-л-фатово» («Қўшимча фатволар»), «Шарху-л-жомиъи-л-кабийр» (Шайбонийнинг «ал-Жомиъ ал-кабийр» — «Катта тўплам» асарига шарх») (17: 3/795).

88. Маҳмуд ал-Ҳасирий (546-636/1151-1238)

(Абулмаҳомид, Жамолуддин) Маҳмуд ибн Аҳмад ибн Абдуссайд ибн Усмон ибн Наср ибн Абдулмалик ал-Ҳасирий — Бухоро худудига қарашли Ҳасир қишлоғидан, ханафий фақиҳ ва муҳаддис бўлган. Жумоду-л-увло ойида Бухорода таваллуд топган.

Кўп ҳадис тинглаган. Сўнгра Дамашққа бориб, у ердаги «Нурия» мадрасида таҳсил олган. Сафар ойининг 8-куни Дамашқда вафот этган. Жасади суфийларнинг мозорига дафн этилган. Унинг асарларидан: «Шарху-л-жомиъи-л-кабийр» (Муҳаммад Шайбоний қаламига мансуб ханафий фикҳнинг соҳалари ҳақидаги «ал-Жомиъ ал-кабийр» «Катта тўплам»га шарх), у саккиз жилддан иборат). У «ал-Жомиъ ал-кабийр»га бундан бошқа ҳам яна иккита шарх битган. Мазкур шархларнинг бири — «Мухтасар» («Мухтасар»), иккинчиси эса — «Мутаввал» («Узундан-узок» бўлиб, муаллиф уни «ат-Таҳрир» деб номлаган). Унинг яна бир китоби бор, муаллиф унга «Хайру-л-матлуб фи илми-л-марғуб» («Кўнгил тусаган илм ҳақида талаб этилганларнинг яхшиси») деб ном берган. «Шарху-с-сияри-л-кабийр» (Шайбонийнинг «ас-Сияр ал-кабийр» асарига шарх») (17: 3/796).

89. Ал-Хусайн ал-Ҳаким ал-Бухорий (370-428/980-1037)

(Абу Али) Шайху-р-раис ал-Хусайн ибн Абдуллоҳ ибн Сино — ишлари ва асарлари билан кадр-қиммат топган, кўп асарлар муаллифи ва файласуф бўлган. 370 х.й.

Бухородаги Афшона қишлоғида таваллуд топган. Аҳволи батамом ёмонлашиб, 428 х.й. шаъбон ойида 58 ёшида Ҳамадонда вафот этган. Унинг асарларидан: «Мухотабатул-арвоҳ баъда муфорақати-л-иттибоҳ» («Шарпалардан ажралгандан кейин руҳларнинг бир-бири билан ўзаро гашлашиши»), «ал-Мамолик ва нақъу-л-арсад хайъати-л-ард» («Мамлакатлар ва ер таркибини кузатишни қиёмага етказиш»), «ал-Ажвиба ала масоили-лашар» («Ўн саволга ўн жавоб»), «Ахлоқу-ш-шайхи-р-раис» («Шайхур-раиснинг ахло-ки»), «ал-Адвия ал-қалбия» («Юрак дори-лари»), «Авсату-л-Журжоний» («Журжонийнинг қоқ ўртаси»), «Уржуза фи-т-тибб» («табобатга оид уржуза»), «ал-Истибсор» («Синчиклаб кўриб чиқиш»), «ал-Ишорот ва-т-танбихот фил-мантиқ ва-л-ҳикма» («Мантиқ ва фалсафа ҳақидаги ишоралар ва танбехлар»), «ал-Ишора фи исботи-н-нубуввати» («Пайғамбарликнинг исботига оид бир ишора»), «ал-Инсоф ва-л-иттисоф» («Адолат ва ўзига хосликлар»), «ал-Барир ала-атам фи-л-ахлоқ» («Энг олий ахлоқ»), «Китобу-л-қонун фи-т-тибб» («Тибб қонунлари китоби») (2: 1/423; 6: 1; 7: 46; 15: 4/12, 36; 16: 419).

ал-Бухорий/ал-Бахжармаений

90. Абу Абдуллох ал-Бухорий

Абу Абдуллох ибн Абу Хафс ал-Бухорий. Унинг «Зоду-л-муттакийн» («Махорат сохибларининг йўл озукаси» номли асари бўлган (14: 62).

91. Абулфазл ал-Бухорий (ваф. 693 х.й.)

(Хофизуддин) Каср Абулфазл Муҳаммад ал-Бухорий. 693 х.й.да вафот этган (14: 48).

92. Муҳаммад ал-Бухорий (ваф. 852 х.й.)

(Алоуддин) Муҳаммад ибн Абдуррахмон ал-Бухорий. 852 х.й.да вафот этган. «Тафсиру-л-Алобий» («Алобий тафсири»), «Шарху иршоди-л-ходий» («Иршоду-л-ходий» — «Тўғри йўлга бошловчининг кўлланмаси»га шарх») номли асарлар унга тегишли (15: 4/79; 21: 11).

93. Муҳаммад ал-Бухорий

(Нуруддин) Муҳаммад ибн Муҳаммад Яхё ибн Тохир ибн Усмон ал-Авфий ал-Бухорий ал-Хднафий ал-Ушавий — хижрий бешинчи асрнинг охири ва олтинчи асрнинг бошларидаги фозил инсонлар ва Туркистон уламоларидан бири бўлган. «Жавомиъу-л-хикоёт ва ладомиъу-р-ривоёт» («Хикоятлар тўплами ва энг қайғули

ривоятлар») номли асарлар унга тегишли (20: 560).

94. Муҳаммад ал-Бухорий

Муҳаммадамин ибн Убайдуллох ал-Мўминободий ал-Бухорий ал-Ханафий. Унинг асарларидан: «ал-Амния фи-л-фурӯ» («Муҳаммадаминнинг фикҳ соҳалари ҳақидаги қарашлари»). Бу асар — қисқартма бўлиб, унинг аксарият қисми Бухоро аҳли учун форсча матнлардан иборат, шунингдек унда Қўхистонийнинг «Шарху мухтасари-л-виқоя»сидан ҳам кўпгина фасллар келтирилган. Асар «Ё доима-л-фазли алайна...илах», яъни «Эй, фазилатларимизни бардавом айлагувчи Зот!... хоказо» деб бошланади (15: 4/169; 18: 15).

95. Муҳаммад ал-Бухорий

Муҳаммад ибн Муҳаммад Абулфатх ал-Бухорий — хофиз бўлган. Унинг «Шарху хадиси-л-арбаъийн» («Қирк хадисга шарх») номли асари бор (14: 57; 15: 4/58).

96. Муҳаммад ал-Бухорий (ваф. 400 х.й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Муҳаммад ибн Халаф ибн Хизр ал-Каробисий — асли бухоролик бўлган, лекин Нишопурда яшаган.

400 х.й.да вафот этган. «Муъжизоту-л-анбиё» («Пайғамбарларнинг муъжизалари», қисқартирилган шаклда ёзилган асар, эҳтимол у («Тожу-л-фирдавс», яъни «Жаннатий боғнинг тожи»идан) танланган «Қисасу-л-анбиё» («Пайғамбарлар ҳақидаги қиссалар») бўлиши ҳам мумкин (24: 1/7).

97. Мир ал-Бухорий (ваф. 1246 х.й.)

Мир Абдулкарим Бухорий. 1246 х.й.да вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Бадру саодат» («Саодатнинг тўлин оий»), «Саёхатнома» (Туркистон ва Афғонистон тарихи ҳақидаги «Саёхатнома» номли асар) (7:11).

98. Муҳаммад ал-Бухорий (ваф. 482 х.й.)

Абу Бакр Муҳаммад ибн Ҳусайн Бухорий (Хохарзода). 482 х.й.да вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Изох» («Изох») — «Мабсут» («Соддалаштирилган китоб») (14: 23).

109

АЛБАХЖАРМАЁНИЙ

«Бахжармон» деб ҳам аталадиган «Бахжармаён»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқ. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

ал-Бахжармаёний/ал-Бодокирий/ал-Будахкасий/ал-Бадёнавий/
•0 ал-Будайлий/ал-Бадахший

1. **Хафс** ал-
Бахжармаёний
Хафс (Хасн) ибн
Абдулхалим ал-
Бахжармиёний. Ирок ва
Ҳижозга борган,
уламолардан хадис
тинглаган (2: 1/423; 11: 1/
294).

110
АЛБАДОКИРИЙ

«Бодокирий» деб х,ам
а т а л а д и г а н
«Бодокир»дан ясалган
нисба. У — Бухородаги
шишлоц. Қуйидаги олим
шу қишлоққа мансубдир:

1. **Ризвон** ал-
Бодокирий

(Абу Жаъфар) Ризвон
ибн Солим ал-Бодокирий
ал-Бухорий. У
уламолардан, ундан эса
бошқалар хадис ривоят
қилганлар (2: 1/424; 11: 1/
295).

111
АЛБУДАХКАСИЙ

«Будахкас»дан ясалган
нисба. У — Исфижоб ёки
Шошдаги қишлоқлардан
бири. Қуйидаги олим шу
қишлоққа мансубдир:

1. **Микоил** ал-
Будахкасий (324 х.й.да
катл қилинган)

(Абу Сайд) Микоил ибн
Хднифа ал-Будахкасий. У
уламолардан, ундан эса
бошқалар хадис ривоят
қилганлар. 324 х.й.да

шахидларча қатл қилинган
(2: 1/425; 11: 1/295).

112
АЛБАДЁНАВИЙ

«Бадёна» деб х,ам
аталадиган «Бадёно»дан
ясалган нисба. У —
Насафдаги қишлоқлардан
бири. Қуйидаги олим шу
қишлоққа мансубдир:

1. **Абу Салма** ал-
Бадёнавий

Абу Салма ал-
Бадёнавий — зоҳидлардан
бири бўлган. Абу Салма
ал-Бадёнавийнинг
зоҳидлик ва унинг нозик
жиҳатларини англаш
ҳақида билдирган фикр-
лари бор (2: 1/428; 11: 1/
297).

113
АЛБУДАЙЛИЙ

«Будайл»дан ясалган
нисба. У — Бухоро
ахлидан бўлган бир
бобонинг исми. Қуйидаги
олимлар шу нисбага
мансубдирлар:

1. **Абдуллоҳ** ал-
Будайлий (ваф. 343 х.й.)

(Абу Бакр) Абдуллоҳ
ибн Муҳаммад ибн Будайл
ал-Ашқар ал-Будайлий —
ўз давридаги ахли раъйга
мансуб шайх, уларнинг
Бухородаги пешвоси, ўз
мазҳабида ўта матаассиб
инсон бўлган. Кўп
ҳадисларни билган,
уларни аниқ-гиник
эшитган ва айтиб бера

олган. Бухоро, Марв ва
Райда хадис тинглаган. 343
х.й.да вафот этган (И: 1/
298).

2. **Муҳаммад ибн**
Жаъфар (ваф. 400 х.й.дан
олдин)

(Абулфазл) Муҳаммад
ибн Жаъфар ибн
Абдулкарим ибн Будайл
ибн Вурко ал-Хазобий ал-
Будайлий ал-Мукрий ал-
Журжоний — Журжон
ахлидан бўлган. Қироат
турларини яхши билган.
Ўзининг илмлари бўйича
китоблар тасниф қилган.
У уламолардан, ундан эса
бошқалар хадис ривоят
қилганлар. 400 х.й.дан бир
оз олдин вафот этган.

114
АЛБАДАХШИЙ

«Бадахшонядан
ясалган нисба. У —
Тўхористоннинг юқори
к,исмидаги шах,ар,
туркий халицлар тасар-
руфидаги ўлкаларнинг
чегараси. Қуйидаги олим
шу жойга мансубдир:

1. **Иброҳим** ал-
Бадахший

(Абу Исҳок) Иброҳим
ибн Хррун ал-Бадахший,
ал-Балхий. У уламолардан,
ундан эса бошқалар
ҳадис ривоят қилганлар
(2: 1/429).

ал-Базихуний/ал-Базийсий/ал-Бароражоний/ал-Барокадий/ал-Бароний

115
АЛБАЗИХУНИЙ

«Базихун»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим иғу жойга мансубдир:

1. Исмоил ал-Бадихуний

(Абу Иброҳим) Исмоил ибн Ақмад ибн Иброҳим ибн Муҳаммад ал-Мактаб ал-Базихуний. Қуръони каримни ёддан биладиган ҳофиз бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/431; 11: 1/302).

116
АЛ-БАЗИЙСИЙ

«Базийс»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоқда мансубдир:

1. Абдуссамад ал-Базийсий (ваф. 533 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) Абдуссамад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ал-Базийсий — Марвдаги «ас-Соғий» масжидининг имоми бўлган. Зоҳири яхши ва салоҳиятли шайх бўлган. 533 х.й.да вафот этган ва Саждонга дафн этилган (2: 1/431; 11: 1/302).

117
АЛБАРОРАЖОНИЙ

«Бароражон»дан

ясалган нисба. У — Марвдаги бир дах, а. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ал-Қосим ал-Бароражоний (ал-Барозажоний) (ваф. 292 х.й.)

(Абу Муҳаммад) ал-Қосим ибн Муҳаммад ибн Али ибн Ҳамза ал-Фароҳиноний ал-Бароражоний (ал-Барозажоний). Ҳадисларни ёддан билган ҳофиз ва имом бўлган. Отаси ҳам машхур муҳаддислардан бўлган. Унинг шаҳар дарвозасига яқин жойдаги жомеъ масжид ичида ҳофиз ва уламолар иштирок этадиган ўз тўгараги бўлган. 292 х.й.да вафот этган (2: 1/433; 11: 1/305).

118
АЛБАРОКАДИЙ

«Барокад» <«Барокади»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ал-Фазл ал-Барокадий ал-Бухорий

(Абулаббос) ал-Фазл ибн Муҳаммад ибн Сун ал-Барокадий ал-Бухорий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/436; 11: 1/305).

119
АЛБАРОНИЙ

«Фарвон» ва «Фароний» деб х, ам аталадиган «Барон~Барони»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Али Нидо ал-Бароний (1291/1874 йилда ҳаёт бўлган)

Али Нидо ал-Бароний — нахвшунос олим бўлган. Унинг асарларидан: «Шарху иснайи-л-матолиб ли ҳидояти-т-толиб» («Иснайу-л-матолиб ли ҳидояти-т-толиб» — «Илми толибни тўғри йўлга бошлаш учун лозим бўлган икки талаб» асарига шарҳ), муаллиф мазкур асарни 1291 х.й. муҳаррам ойида ёзиб тутатган (17: 2/538).

2. Муҳаммад ал-Бароний

Абу Бакр Муҳаммад Исмоил ал-Бароний — фақиҳ, ишончли, ростгўй ва имонли инсон бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/437; 11: 1/305).

3. Маҳмуд ал-Бароний

(Абу Саҳл) Маҳмуд ибн Муҳаммад ибн Исмоил ал-Бароний — юқорида номи зикр этилган Абу Бакрнинг ўғли. У уламолардан, ундан эса

ал-Бароний/ал-Бархушоний/ал-Бардодий/ал-Бардаъий

бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/437; 11: 1/305).

4. Саҳл ал-Бароний (ваф. 524 х.й.)

(Абулмаъолий) Саҳл ибн Маҳмуд ибн Муҳаммад ибн Исмоил ал-Бароний — юқорида номи зикр этилган Маҳмуд ал-Баронийнинг ўғли. Илмига амал қилувчи олимлардан, воиз, имом ва фозил инсон бўлган. Илм билан шуғулланган ва ундан кўпчилик сабоқ олган. Сўнгра тоат-ибодат ва Куръон тиловатига берилган. Маълум бир муддат Маккага қўшни жойда яшаган. Ибодат ва ижтиҳодни кўп қилувчи банда бўлган. 524 х.й.да вафот этган (2: 1/437; 11: 1/305).

5. Муҳаммад ибн Саҳл ал-Бароний

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Саҳл ибн Маҳмуд ибн Муҳаммад ибн Исмоил ал-Бароний — хатиб ва юқорида номи зикр этилган Саҳлнинг ўғли бўлган (11: 1/305).

6. Муҳаммад ибн Муҳаммад ал-Бароний

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Абу Бакр ал-Бароний — солиҳ ва фозил фақиҳ бўлган (11: 1/306).

7. Абдулалим ал-Бароний

(Абу Муҳаммад) Абдулалим ибн Муҳаммад

ибн Абу Бакр ал-Бароний — адиб ва қори бўлган (11: 1/306).

8. Муҳаммад ибн Исҳоқ ал-Бароний

(Абу Наср) Муҳаммад ибн Абу Асома ибн Зайд ибн Муҳаммад ибн Сайд ибн Ҳамдон ибн Исҳоқ ал-Бароний — адиб бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/306).

120

АЛБАРХУШОНИЙ

«Бархушон»дан ясалган писба. У — Мовароуннах,рдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Абдуллоҳ ал-Бархушоний

Абдуллоҳ ибн Али ал-Фарғоний. У Бархушонда туғилган (2: 1/446).

121

АЛБАРДОДИЙ

«Бардоди»дан ясалган писба. У — Самарқанддаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ан-Назр ал-Бардодий

(Абу Салма) ан-Назр ибн Расул ал-Бардодий ас-Самарқандий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/446; 11: 1/312).

122

АЛБАРДАЪИЙ

«Бардаъа»дан ясалган писба. У — Озарбайжон ўлкасидаги олис шах, ар. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Муҳаммад ал-Бардаъий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Яҳё ибн Ҳилол ал-Бардаъий. Бағдодда яшаган. Самарқандга келган. Фозил адиб ва шоир бўлган.

2. Мунаббих ал-Бардаъий

(Абу Аҳмад) Мунаббих ибн Абдулмажид ибн Убайдуллоҳ ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Бехбуд ал-Бардаъий. Самарқандда яшаган. Аҳли суннага мансуб фозил инсон бўлган (11: 1/314)

3. Ал-Ҳусайн ал-Бардаъий (349-406/960-1016)

(Абу Али) ал-Ҳусайн ибн Али ибн Муҳаммад ибн ал-Ҳусайн ибн Тохир ибн Холид ибн Идрис ибн Бакр ибн Ҳабиб ибн Зухайр ибн Яғлуб ибн Осим ибн Мудрик ал-Бардаъий. У — Самарқандда яшаган ва шу ерда нашъу намо топганлардан бири. Кўп обрўли хофиз бўлган. Ирок ва Хуросонга борган. 349 х.й.да таваллуд топган ва 406 х.й. рамазон ойида Самарқандда вафот этган (11: 1/305).

123
АЛ-БАРДИЙЖИЙ

«Бардийж»дан ясалган нисба. У — Озарбайжоннинг энг олис шақри. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Аҳмад ал-Бардийжий (230-301/845-915)

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Хорун Рух ал-Бардийжий — муҳаддис, хофиз, ишончли, имонли ва обрўли инсон бўлган. Бағдодга келиб, шу ерда муқим яшаб қолган. Мазкур хофиз, факих ва ҳадис илмининг ишончли манбаси ҳисобланган муҳаддислардан бири бўлган. 230 х.й.дан кейин ёки олдин туғилган. Кўп маълумотларни тўплаган ва тасниф қилган. Археология илми бўйича истеъдодли олим бўлган. Ҳадислар айтган. Рамазон ойида Бағдодда вафот этган (2: 1/449; 11: 1/315; 17: 1/320).

124
АЛБАРЗАЪИЙ

«Барзаъаядан ясалган нисба. У — Озарбайжондаги энг олис шах, ар. Куйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Сайд ал-Барзаъий (ваф. 292/905 й.)

(Абу Усмон) Сайд ибн Умар ибн Усмон ибн Аммор ал-Аздий ал-

ал-

:й/ал-Барзаъий

Барзаъий — муҳаддис, хофиз, сайёҳ, кўчманчи ва мусанниф бўлган (2: 1/453; 17: 1/768).

2. Маккий ал-Бардаъий (ал-Барзаъий) (ваф. 354 х.й.)

(Абу Бакр) Маккий ибн Аҳмад ибн Саъдавия ал-Бардаъий. Самарқандда ҳадис айтган ва у ердаги имло мажлисига раҳбарлик қилган. 330 х.й.да Нишопурга келган ва шу ерда яшаган. Кейинчалик 350 х.й.да Мовароуннаҳр сари йўлга отланган ва ҳадис излаб юртма-юрт кезган машҳур уламоларнинг бири. Хуросонда инсон ақли бовар қилмайдиган даражада кўп ҳадис ёзиб олган. 354 х.й. Шошда вафот этган. У уламолардан, ундан эса уламолар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/452; 11: 1/314).

3. Абдулазиз ал-Барзаъий (ваф. 323 х.й.)

(Абу Бакр) Абдулазиз ибн ал-Ҳасан ал-Барзаъий — зоҳид, обид, хофиз ва сайёҳлардан бўлган. Нишопурга келиб, шу ерда истикомат қилган. Сўнгра 318 х.й.да у ердан Фарова саройига бориб, ўша ерда маълум бир муддат яшаган. Умрининг сўнгида Насода яшаган ва 323 х.й.да шу ерда вафот этган (2: 1/453; 11: 1/317).

4. Сайд ал-Барзаъий (ваф. 362 х.й.)

(Абу Амру) Сайд ибн ал-Қосим ибн ал-Ало ибн Холид ал-Барзаъий. Тарозда яшаган. 350 х.й.да хожи бўлиб, Бағдодга келган ва шу ерда ҳадис айтган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 362 х.й. Исфижобда вафот этган (11: 1/316).

5. Ал-Ҳусайн ал-Барзаъий (ваф. 340/952 х.й.)

(Абу Али) ал-Ҳусайн ибн Сафвон ибн Исҳоқ ибн Иброҳим ал-Барзаъий — Бағдод аҳлидан, содда ва ишончли одам бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 340 х.й. шаъбон ойида вафот этган (11: 1/316).

6. Муҳаммад ал-Барзаъий

(Абулхусайн) Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Абдуллоҳ ал-Мукрий ал-Барзаъий. У эл орасида «Ибн ас-Собуний», яъни «Собунийнинг ўғли» номи билан танилган. Барзиъа аҳлидан бўлган. Ҳожи бўлиб, Бағдодга келган ва шу ерда ҳадис айтган (11: 1/317).

7. Муҳаммад ал-Барзаъий (358-423/968-1032)

(Абулҳасан) Муҳаммад ибн Абдулазиз ибн Жаъфар ибн Муҳаммад

ал-Барзаъий/ал-Бурзий/ал-Барзанжий

ал-Барзаъий. У «Маккий» номи билан танилган. Барзиъа ахлидан бўлган. 358 х.й.да таваллуд топган, сўнгра оиласи у ердан Бағдодга кўчиб борган. Бу пайтда у икки ёшда бўлган. У Бағдодда ўсиб-улғайган ва шу ердаги уламолардан хадис тинглаган. 423 х.й. 21 шавволда вафот этган (11: 1/317).

8. Убайдуллоҳ ал-Барзаъий (363-434/973-1043)

(Абулқосим) Убайдуллоҳ ибн Абдулазиз ибн Жаъфар ал-Барзаъий. У уламолардан, ундан эса бошқалар хадис ривоят қилганлар. 363 х.й.да туғилган. 434 х.й. зу-л-хижжа ойида вафот этган (11: 1/317).

125

АЛ-БУРЗИЙ

«Бурзу»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Сулаймон ал-Бурзий (ваф. 230 х.й.дан кейин)

Сулаймон ибн Омир ибн Умайр ал-Киндий ал-Бурзий — содда ва ишончли одам бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар хадис ривоят қилганлар. 230 х.й.дан кейин вафот этган (2: 1/454; 11: 1/320).

126

АЛБАРЗАНЖИЙ

«Барзанж»дан ясалган нисба. У — Арон ноҳда-сидаги шах, ар. Куйидаги олимлар игу шақарга мансубдирлар:

1. Ақмад ал-Барзанжий (1332/1914 й.)

Ақмад ибн Исмоил ибн Зайнулобидин ибн Муҳаммад ал-Одий ибн Зайн ибн Жаъфар ибн Хасан ибн Абдулкабир ал-Барзанжий, ал-Хусайний, ал-Мусовий, ал-Маданий — илм-фаннинг турли соҳаларида фаолият олиб борган олим. Мадина шаҳрида вафот этган. Унинг асарларидан: «Рисола фи манокйби Умар ибн ал-Хаттоб» («Умар ибн ал-Хаттоб манокйби хақидаги рисола»), «Мақосиду-т-толиб фи манокйби Али ибн Аби Толиб» («Али ибн Абу Толиб манокйбини изловчининг мақсадлари»), «ан-Насиха ал-омма ли мулуки-л-ислом ва-л-омма» («Ислом подшоҳлари ва жамики ҳукмдорларга умумий насихат»), «Фаткату-л-барроз би-т-тараккузийи-л-муътараз ала-л-қози Айёз» («Қози Айёзга кучли эътироз билдиришга ошиққан қалдирғочларнинг инкирози», ушбу асар Муҳаммад аш-Шанқитийга жавоб сифатида ёзилган), «ал-Манокйб ас-сиддиқия»

(«Ишончли манокйблар») (17: 1/104).

2. Аҳмад ал-Барзанжий (1258-1336/1842-1918)

Аҳмад Фоиз ал-Барзанжий — мутакаллим, илм-фаннинг баъзи соҳаларида фаолият олиб борган олим. Унинг асарларидан: «Абхайу-л-қалоид фи шархи манзумати Аҳмад ан-Навдехий ли қасоиди-н-Насафий» («ан-Насафий қасидалари хақида Аҳмад ан-Навдехий манзумасига ёзилган шарҳ хақидаги шодаларнинг энг чиройлиси»), «ас-Сехр ал-халол фи таърифоти-л-улум» («Илмларнинг таърифлари хақидаги халол сеҳр») (17: 1/222).

3. Жаъфар ал-Барзанжий (ваф. 1317/1899 й.)

Жаъфар ибн Исмоил ибн Зайнулобидин ибн Муҳаммад ал-Барзанжий, ал-Хусайний — фақиҳ ва Расулуллоҳ (с.а.в.)нинг сийратини яхши биладиган олим бўлган. «Ал-Азҳар» университетида ўқиган. Мадинада шофиъий мазҳабига оид фатволар чиқаришни бошқарган ва шу ерда вафот этган. Унинг асарларидан: «Тожу-л-ибтиҳожи ала-н-нури-л-вахҳож фи-л-исроъ» [«Муҳаммад пайғамбар (с.а.в.)нинг Маккаи мукаррамадан Қуддусга тунги саёҳати асносида кўзни кўр қиладиган

даражада таралган ёрқин нурлардан хайратланишнинг авжи], «ал-М е ъ р о ж» («Меърожнома»), «ал-Кавокиб ал-анвар ала икди-л-жавхар фи мавлиди-н-набийи-л-азхар» («Нурли пайғамбарнинг таваллуди ҳақидаги марваридлар шодасини нурафшон этаётган энг ёруғ юдуз»), «Нузхату-н-нозир фи масжиди саййиди-л-аввалийн ва-л-охирийн» («Саййиди-л-аввалин ва-л-охирийн масжидига масъул нозирнинг хатти-харакати») (17: 1/488).

4. Жаъфар ал-Барзанжий (ваф. 1187/1764 й.)

Жаъфар ибн Ҳасан ибн Абдулкарим ибн Муҳаммад ибн Абдуррасул ал-Барзанжий, ал-Маданий — фақиҳ ва адиб бўлган. Шаъбон ойида Мадинада туғилган. Мадинада шофиъий мазҳабига оид фатволар чиқаришни бошқарган ва шу ерда вафот этган. Унинг асарларидан: «Назму мавлиди-н-набий (с.а.в.)» [Назмда битилган «Мавлиди-н-набий (с.а.в.)»], «Қиссату-л-меърож» («Меърожнома»), «Маноқибу саййиди-ш-шукадо саййидина Ҳамза» («Шаҳидларнинг саййиди — жанобимиз Ҳамзанинг маноқиб»), «ал-Арин ли асмой-с-саҳоба ал-бадрийин ал-файз ал-

латиф биижобати ноиб-ш-шаръи-ш-шариф» («Шариатнинг шарафли издоши жавобидаги латиф ва файзли икки тўлин ойдек саҳобалар исмларининг мавқеи»), «Жолияту-л-куруб би асмоъи саййиди-л-ажам ва-л-араб» («Араб ва ажамликлар жанобининг исми шарифини эшитганда қайғуга тушувчилар?»), «Икду-л-жавхар фи мавлиди соҳиб-л-хавзи ва-л-кавсар» («Жаннатий арик ва кавсар соҳибининг таваллуди ҳақидаги гавҳарлар шодаси»), «Талъату-л-бадр» («Тўлин ойнинг чиқиши»), «Манзума роъия фи асмоъи аҳли бадр ала ҳуруфи-л-муъжам» («Тўлин ой аҳлининг алифбо тартибидаги исми шарифлари ҳақида кўриниб турадиган манзума») (17: 1/490),

5. Ҳасан ал-Барзанжий (ваф. 1172/1759 й.)

Ҳасан ибн Муҳаммад ибн Али ибн Бобо Расул ал-Ҳусайний ал-Барзанжий ас-Саъдоний аш-Шаҳрўзий аш-Шофиъий — суфий бўлган. Унинг асарларидан: «Асрору-л-кулуб ва кашфу-л-хижоб ани-л-махжуб» («Кўнгил сирлари ва хижобга ўранган пинҳона сирларнинг кашф этилиши»), «Изолату-л-вахм ва-л-илтибос»

ал-Барзанжий

(«Шубҳалар ва чалкашликларнинг бартараф этилиши»), «Изохату-л-васвос ан баъзи-н-нос» («Баъзи одамларнинг қалбларидаги васвосликни кетказиш») (17: 1/588).

6. Абдуссамад ал-Барзанжий (ваф. 1220/1805 й.)

Абдуссамад ибн Ҳасан ибн Муҳаммад ибн Али ибн Бобо Расул ал-Барзанжий ал-Ҳусайний аш-Шаҳрўзий аш-Шофиъий — суфий, олим ва адиб бўлган. Илм-фаннинг баъзи соҳаларида фаолият олиб борган. Унинг асарларидан: «Манзумату тухфати-с-салот» («Тухфату-с-салот» манзумаси), «Ҳошия ала шарҳи-л-алфия ли-с-Суютий» (Суютийнинг «Шарҳу-л-алфия» асарига хошия-изох»), «Шарҳу далоили-л-хайрот» («Далоилу-л-хайрот»га шарҳ»), «Манзума фи мусалласот кутруб» («Ёвуз рухнинг учликлари ҳақидаги манзума») (17: 2/153).

7. Абдулқодир ал-Барзанжий (1323/1905 йилда ҳаёт бўлган)

Абдулқодир Наврўзий ал-Барзанжий — фозил инсон бўлган. Унинг асарларидан: «Муктатафот адабия ли талабати-л-ийъодия» («Бошланғич мактабларнинг ўқувчилари учун мумтоз адабиёт намуналаридан

тузилган тўплам», ушбу тўплам «Хусну-т-тартиб ва-л-интихоб ли туллобил-анжоб», яъни «Иктидорли талабалар учун гўзал тартиб ва танланмалар асосида тузилган китоб», деб ҳам аталади). М аз кур тўплам 1323 х.й.да чоп этилган (17: 2/200).

8. Али ал-Барзанжий (XII х.а./XIII м.а.)

Али ибн Х,асан ал-Барзанжий ал-Маданий аш-Шофиъий — адиб ва асарларни назмда битадиган ижодкор бўлган. Ўн иккинчи х.а.нинг охирларида вафот этган. Унинг асарларидан: «Назму асмой аҳли Бадр» («Бадр аҳли исми шарифларининг назми»), «Назму мавлидин-н-набий» [Назмда битилган «Мавлидин-н-набий (с.а.в.)», ушбу асар унинг акаси Жаъфарга мансубдир] (17: 2/421).

9. Муҳаммад ал-Барзанжий (1134/1722 йилда хаёт бўлган)

Муҳаммад Шариф ал-Барзанжий ал-Маданий аш-Шофиъий — фозил инсон бўлган. Унинг асарларидан: «Иддату-л-инсон ли маърифати мадохили-ш-шайтон» («Шайтон кириши мумкин бўлган жой ва вақтларни билиш учун инсонга қўлланма»), муаллиф ушбу асарни 1134 х.й.да ёзиб тугатган (17: 3/343).

10. Муҳаммад ал-Барзанжий (1040-1103/1630-1691)

Муҳаммад ибн Абдуррасул ибн Қаландар ибн Абдуссайд ал-Барзанжий аш-Шаҳризўрий ал-Маданий аш-Шофиъий — муфас-сир, муҳаддис, усулшунос, адиб, тилшунос, риторик, илми сарф ва бошқа илм соҳаларида фаолият олиб борган олим. Шаҳризўрда туғилган ва шу ерда ўсиб-улғайган. Хамадон, Бағдод, Дамашқ, Константинополь ва Мисрга борган. Мадина-и мунавварада истикомат қилган ва сабоқ олган. Мухаррам ойининг бошида Мадина шаҳрида вафот этган. Унинг кўп сонли асарларидан: «Холису-т-талхис фи мухтасари талхиси-л-мифтоҳ» («Мухтасару талхиси-л-мифтоҳ»нинг холис ва қисқача мазмун-моҳияти), «Мирқоту-с-суъуд фи тафсири авоили-л-укуд» («Шодаларнинг бошларини тафсир қилиш бўйича юксакликка олиб чиқадиган зинапоя»), «ал-Мақолат ас-сунния фи тавзиҳи эътирофи-л-Жомий ала-л-хамария» («ал-Хамария қасидасининг Жомий томонидан қай тарзда эътироф этилганини изоҳлаш ҳақида сунний мақола»), «ат-Таъйид ва-л-авн ли-л-қоилийн биимони Фиръавн» («Фиръавн имони ҳақида сўзловчиларни қўллаб-

қувватлаш ва уларга ердан бериш»), «ас-Сино ва-с-санавот фима йатааллақу би-л-қунут» («Художўйликка оид йиллар ва олий мақом»), «Шарху-л-махориқ ва жарху-л-морак» («Афсунгарлик шарҳи ва зинапояларнинг синиши»); «Анхору-с-салсабийл фи шарҳи анвори-т-танзил ли-л-Байзовий» («Байзовийнинг «Шарху анвори-т-танзил» асаридаги салсабил анхорлар»), «Мазожу-л-занжабийл ли ҳиёзи асрори-т-таъвил фи-т-тафсир» («Тафсир ҳақидаги таъвил сирларидан иборат ҳовузларнинг сокин ҳолати»), «Зиёу-с-сирож фи лайлати-л-исроъ ва-л-меърож» («Исроъ ва меърож кечасидаги чирокнинг зиёси»), «ал-Ишоъа фи ашроти-с-соъа» («Қиёмат аломатлари ҳақидаги миш-мишлар»), «Бағияту-т-толиб ли иймони Аби Толиб» («Абу Толибнинг имони талабида бўлган банданинг мақсади»), «ан-Нафаҳа ал-фойиха фи масоили-л-фотиҳа» («фотиҳа билан боғлиқ масалалар ҳақидаги муаттар тухфа»), Айтишларича, у олтмишдан ортиқ асарни таълиф этган (15: 6/302).

11. Муҳаммад ан-Навдеҳий ал-Барзанжий (1166-1254/1753-1838)

Мухаммад Маъруф ибн Мустафо ибн Аҳмад ан-Навдехий аш-Шахризўрий ал-Барзанжий аш-Шофиъий л-Қодирий — адиб ва илм-фаннинг баъзи соҳаларида фаолият олиб борган олим. Шаҳрибозорда таваллуд топган. Ироқдаги Сулаймонияда вафот этган. Унинг кўп сонли асарларидан: «ал-Ағроб фи назми кавоидил-эъроб» («Ажнабийлар изофа қоидаларининг назми ҳақида»), «Зоду-лмаъод фи масоили-л-этикод» («Эътикод масалалари хусусидаги укбо захираси»), «Тарсифу-л-мабоний фи назми тасрифи-з-Зинжоний» («Тасрифу-з-Зинжоний» назмидаги бунёд этилган асосларнинг кўприклар орқали ўзаро боғланиши»), «ал-Жавҳар ан-назид фи кавоиди-т-тажвид» («Тажвид қоидалари ҳақида устма-уст кўйилган гавҳар»), «Қатру-л-ориз фи илми-л-фароиз» («Фароиз илми ҳақидаги туман томчилари») (17: 3/727).

12. Мустафо ал-Барзанжий (1235-1302/1820-1885)

Мустафо ибн Бобо Расул ал-Барзанжий — адиб ва шоир бўлган. Араб, курд ва форс тилларини яхши билган. Барзанжада таваллуд топган. Сулаймонияда фатво чиқарувчи мақомидаги

ишларни бошқарган. Унинг ханузгача нашр этилмаган баъзи хошиялари ва асарлари бор (17: 3/859).

127

АТБАРЗАНДИЙ

«Барзандядан ясалган нисба. У — Озарбайжон диёридаги кичкина шах, арча. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Солих ал-Барзандий (ваф. 493 х.й.)

(Абу Мансур) Солих ибн Будаил ибн Али ал-Барзандий — фақиҳ бўлган. Бағдодга келган ва шу ерда отаси билан бирга юриб, кўп ҳадис тинглаган. 493 х.й.да Бағдодда вафот этган (2: 1/454; 11: 1/319).

2. Будаил ал-Барзандий

(Абулқосим) Будаил ибн Али ибн Будаил ал-Барзандий — фақиҳ, ростгўй ва самимий инсон бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/454; 11: 1/319, хошияда).

3. Маҳмуд ал-Барзандий (ваф. 505 х.й.)

(Абулқосим) Маҳмуд ибн Юсуф ал-Хусайн ал-Барзандий ат-Тифлисий. Бағдодга келган ва шу ерда фақиҳ бўлиб етишган, ҳадислар тинглаган. Сўнгра ўз юртига қайтиб борган ва ўша ерда ҳадис

айтган. 505 х.й.да вафот этган (11: 1/319).

4. Ал-Ҳасан ал-Барзандий

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн ал-Ҳасан ал-Барзандий. Табаристоннинг Омулида ҳадис айтган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/319).

128

АЛБАРЗАНИЙ

«Барзану»дан ясалган нисба. «Барзану» ва «Боғ» — Марвдаги икки қишлоқ бўлиб, улар Бармоқон билан туташган. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Аҳмад ал-Котиб

(Абу Иброҳим) Аҳмад ибн Аҳмад ибн Абдулвоҳид ал-Котиб ал-Барзаний — Бармоқоннинг Барзанидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/454; 11: 1/319).

2. Исмоил ал-Котиб

Исмоил ал-Барзаний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/454; 11: 1/319).

129

АЛБУРСОНЖИРДИЙ

«Бурсонжирд»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқ.

78 ал-Бурсонжирдий/ал-Бурсоний/ал-Бурсахий/ал-Барфашхий/ал-Барқоний

Куйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. **Холид ал-Бурсонжирдий**

Холид ибн Абу Барзах ал-Асламий ал-Бурсонжирдий — тобиий уламолардан бўлган. Шу қишлоқда яшаган, сўнгра шу нисбани олган (2: 1/456; 11: 1/321).

130 АЛБУРСОНИЙ

«Бурсон»дан ясалган нисба. У — Самарқанддаги қишлоқ. Куйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. **Аҳмад ал-Бурсоний**

Аҳмад ибн Халаф ибн ал-Хусайн ал-Бурсоний У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/456; 11: 1/321 хошияда).

131 АЛБУРСАХИЙ

«Бурсахонядан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқ. Куйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. **Мансур ал-Бурсахий**

(Абу Бакр) Мансур ал-Бурсахий — «Тарихи Бухоро» («Бухоро тарихи») номли асарнинг муаллифи. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/456; 11: 1/321).

2. **Ал-Ало ал-Бурсахий**

(Абу Рофиъ) ал-Ало ибн Мансур ал-Бурсахий — шофиий фақиҳ, юкорида номи зикр этилган Мансурнинг ўғли бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/456; И: 1/322).

132 АТБАРФАШХИЙ

«Барфашхядан ясалган нисба. У — Бухородаги хишлоқ. Куйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. **Фарином ал-Барфашхий ал-Бухорий**

(Абу Ҳотам) Фарином ибн Жамоҳир ал-Барфашхий ал-Бухорий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/459; 11: 1/323).

133 АЛБАРҚОНИЙ

«Барқ,он»дан ясалган нисба. У — Жайх_уннинг шарқий соҳ,илида жойлашган Қотдаги қишлоқлардан бири. Куйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. **Аҳмад ал-Барқоний (336-425/948-1034)**

(Абу Бакр) ал-Х,офиз ал-Имом Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Ғолиб ал-Хоразмий ал-Барқоний аш-Шофиий — Куръони карим, ҳадис,

фикҳ ва нахв илмларини яхши билган олим. Журжон, Хуросон ва бошқа кўп шаҳарларда ҳадис тинглаган. Сўнгра Бағдодда яшаган ва шу ерда ҳадис ҳадис айтган. Уламолар ундан ҳадисларни ёзиб олганлар. Ҳофизу хатиблар ва бошқа имомлар эса ундан хутбалар айтганлар. Ишончли, обрўли, парҳезкор, истеъдодли, қатъий сўзли ва фаҳм-фаросатли инсон бўлган. Шайхларимиз орасида Куръони каримни ёддан айтиб бера оладиган ҳофизлик ва фикҳ илмини чуқур биладиган олимлик бобида унингдек бошқа бирор-бир шайхни кўрмадик. Араб тили илмидан унга омад кулиб боққан эди. У кўб ва ҳўб ҳадисларни ёддан билар, зехни ўткир, фаҳм-фаросатли ва ҳар бир нарсанинг моҳиятини кўриш қобилиятига эга эди. Масъулияти зиммасида турган илмга фидойи, уни кўз қорачиғидек асраб, химоя қила оларди. Унинг китоблари жуда кўп бўлиб, бу китоблар солинган жомаларнинг умумий сони — 63 қути ва икки сандикдан иборат эди. Икки «Саҳих» тўпламни ўқиб чиққандан кейин, унинг ўзи ҳам бир «Муснад» тасниф қилган. Бу «Муснад» таркиб жиҳатидан Имом ал-Бухорийнинг «Саҳих»и ва

ал Барқоний/ал-Барқий

Муслимнинг тўпламини қамраб олган. Маълумот йиғиш ва китоб тасниф қилишни то вафот этгунига қадар асло тарк этмаган. 336 х.й.нинг охирида таваллуд топган. 425 х.й. ражаб ойининг аввалида вафот этган, жасади эса «ал-Жомеъ» мақбарасига дафн қилинган (2: 1/460; 11: 1/323; 14: 1/386; 17: 1/246; 25: 3/228).

2. Али ал-Барқоний (ваф. 549/1154 й.)

(Абулхасан) Али ибн Носир ибн Муҳаммад ал-Бурқоний — аш-шофиъий фақих, мўлжалга аниқ етиб борадиган фатволар чиқариш бўйича мохир усто ва ибодатни кўп қиладиган такводор инсон бўлган. 549 х.й.нинг рамазон ойида вафот этган (14: 2/631; 25: 4/154).

134

АЛБАРҚИЙ

«Барқ,»дан ясалган нисба. У — Хоразм ашшуга мансуб бўлган баъзи боболарга хос сифат. Қуйидаги олимларга ту нисба берилган:

1. Аҳмад ал-Барқий (ваф. 270/884 й.)

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Абдуллоҳ ал-Барқий — хофиз бўлган. Рамазон ойида вафот этган. Унинг саҳобаларни билиш ҳақидаги асарлари бор (17: 1/178).

2. Муҳаммад ал-Барқий (ваф. 249/863 й.)

Муҳаммад ибн Абдурраҳим ибн Абу Заръа ал-Барқий — муҳаддис, ровий ва муаррих бўлган. Унинг асарларидан: «Таълиф фи мухтасари ибн Абдилҳаким ас-сағийр» («Ибн Абдулҳаким Кичкинанинг мухтасари ҳақида таълиф этилган китоб»), «Китоб фи-т-тарих ва-т-табақот» («Тарих ва табақалар ҳақидаги китоб») (17: 3/404).

3. Аҳмад ал-Барқий (ваф. 274/788 й.)

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Муҳаммад ал-Барқий — одамларни (ҳадис ровийлари)ни яхши биладиган инсон бўлган. Унинг ровийлар ҳақида таълиф этган китоби бор (17: 1/254).

4. Муҳаммад ал-Барқий (183/799 йилда ҳаёт бўлган)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Холид ибн Абдурраҳмон ибн Муҳаммад ибн Али ал-Барқий — адиб, хабарчи ва фақих бўлган. Унинг асарларидан: «ал-Авийс» («Чалқаш»), «ат-Табсира» («Баён»), «ал-Маҳосин» («Эзгу хислатлар»), «ар-Рижол» («Ровийлар»), «Китобу-н-наводир» («Нодир воқеалар ҳақидаги китоб») (17: 3/272).

5. Муҳаммад ал-Хоразмий ал-Барқий

(Имом Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Юсуф ибн Исмоил ибн Шох ал-Хоразмий ал-Барқий — бадиий тилнинг нозик жиҳатларию нафосатини яхши билган хатиб ва уламолардан бири бўлган. Ирокқа сафар қилган. Х,аждан кейин Бухорога келган ва шу ерда яшаган. Илмнинг фикҳ, шеър, тил, наҳв ва маърифат каби соҳаларида пешво олим бўлган (11: 1/325).

6. Умар ал-Хоразмий ал-Барқий

(Абу Ҳафс) Умар Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Юсуф ибн Исмоил ал-Хоразмий ал-Барқий — юқорида номи зикр этилган Абу Абдуллоҳнинг ўғли. Ориф, фақих, зоҳид, илм аҳлидан ва шеър айтадиганлардан бўлган (11: 1/325).

7. Аҳмад ал-Барқий (ваф. 376/986 й.)

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Юсуф ибн Исмоил ибн Шох ал-Хоразмий ал-Барқий. Зоҳид, илм аҳли ва шеър айтадиганлардан, тасаввуф ва калом илми ҳамда адабиёт бўйича мутақаддим (етук) фозиллардан бўлган. Кароматлар кўрсатган. Унинг мазмунли ва яхши шеърлари бор. 376 х.й.

ал-Баркий/ал-Баркадий/ал-Барванжирдий/ал-Барвизий/ал-Паздавий

муҳаррам ойида вафот этган (11: 1/325).

8. Аҳмад ал-Баркий

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Мукаммад ибн Аҳмад ибн Юсуф ибн Исмоил ибн Шоҳ ал-Хоразмий ал-Баркий. У — юкорида номи зикр этилган Абу Бакрнинг ўғли. Дастлабки билимларни Бухорода олгач, аввал шу ерда козиликни, сўнгра Тамғочхон вазирлигини бошқарган. Кейинчалик Бухоро раёсатига раҳбарлик қилган. Муфтий ва бошланғич синфлар мударриси бўлган. Кўп ҳадисларни ва мўътабар китобларни тинглаган. Унга «Шарафур-руъасо» «Раисларнинг шарафлиси» лақаби билан мурожаат этганлар. Ишончли, ростгўй, имонли инсон ва фозил адиб бўлган. Унинг шеърлари бор (11: 1/326).

135

АЛБАРКАДИЙ

«Баркад»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқ. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа маисубдирлар:

1. Муҳаммад ал-Баркадий (ваф. 389/999 й.)

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Мусо ибн Салом ал-Баркадий — кози бўлган,

Бухородаги жабрдийдаларни химоя қилган. Уз юртдошларидан ва ал-Маровиза аҳлидан ҳадис тинглаган. У отасидан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 389 х.й. зу-л-ҳижжа ойида Амир Абу Иброҳим Исмоил ибн Аҳмад вилоятида вафот этган (2: 1/475; 11: 1/326).

2. Жиноҳ ал-Баркадий

Жиноҳ ибн Абдуллох ал-Баркадий — ад-Даҳҳок ибн Жиноҳнинг отаси. Адиб бўлган. У Исо ибн Мусо ал-Ғунжордан ҳадис ривоят қилган. Ундан эса, ўғли ад-Даҳҳок ҳадис ривоят қилган (11: 1/326).

136

АЛБАРВАНЖИРДИЙ

«Барванжирд»дан ясалган нисба. У — Марвдаги хишлоқ. Қуйидаги олим иғу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Барванжирдий

(Абу Муҳаммад) Муҳаммад ибн Тохир ибн ал-Аббос ал-Барванжирдий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/481; 11: 1/333).

137

АЛБАРВИЗИЙ

«Барвизи»дан ясалган нисба. У — Марв ах^ига мансуб бўлган бобонинг исми шарифи. Қуйидаги

олимга шу нисба берилган:

1. Аҳмад ал-Барвизий (315 х.й.да ҳаёт бўлган)

(Абу Абдуллох) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн ал-Фазл ал-Барвизий ас-Сарахсий. Асли сарахелик бўлса-да, лекин Марвда яшаган. У кўп ҳикояларни ёддан билган, қувваи хофизаси кенг қамровли инсон бўлган. 315 х.й. Райда яшаган. Сўнгра почта хизматини бошқарган, унга отаси Абулфазл ал-Балъамий валийлик қилган. Сўнгра Хоразмда алоқа хизматини бошқарган. Кейинчалик бу ерни тарк этиб, Марвга борган ва ўша ерда вафот этган (11: 1/333).

138

АЛПАЗДАВИЙ

«Баздава» деб х, ам аталадиган «Баздат»дан ясалган нисба. У — Насафдаги мустах, кам кўрғон. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Али ал-Паздавий (400-482/1010-1089)

(Абулхасан Фахрулислом) Али ибн Муҳаммад ибн ал-Хусайн ибн Абдулкарим ибн Мусо ибн Исо ибн Мужоҳид ибн ал-Паздавий — усулшунос факих, муҳаддис ва муфассир бўлган. Хатиб Муҳаммад ибн Наср ал-Мадиний ундан Самарқандда ҳадис ривоят

қилган. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Мабсут» («Кенгайтирилган», 11 жилддан иборат асар), «Шарху-л-жомиъи-л-кабийр» (Шайбонийнинг ханафий фикҳ соҳалари ҳақидаги «ал-Жомиъ ал-кабийр» — «Катта тўплам» асарига шарх), «Кашфу-л-астор фи-т-тафсир» («Никобларни ёриб чиққан гўзал тафсир»), «Канзу-л-вусул ила маърифати-л-усул» («Усул илмини эгаллашга олиб борадиган хазина»), «Шарху-л-жомиъи-с-саҳийх» (Имом ал-Бухорийнинг «ал-Жомиъ ас-саҳийх» — «Ишончли тўплам» асарига шарх) (2: 1/486; 11: 1/339; 15: 4/112; 17: 2/501).

2. Муҳаммад ал-Паздавий (421-493/1030-1100)

(Абулюср) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн ал-Хусайн ибн Абдулкарим ибн Мусо ибн Исо ал-Ханафий ал-Паздавий — «қози» лақабли усулшунос факих бўлган. Унинг фикҳ илми асослари ва соҳаларига бағишланган асарлари бор. Бундай асарлардан: «ал-Мабсут» (фикҳ илмининг соҳалари ҳақидаги кўп жилдли «ал-Мабсут» — «Кенгайтирилган» номли асар), «Усулу-д-дин» («Дин асослари»), «Шарху-л-ажрумийа» («ал-Ажрумийа»га ёзилган

шарх») (15: 6/77; 17: 3/638).

3. Ал-Ҳасан ал-Паздавий (470-557 х.й.)

(Абу Собит) ал-Ҳасан ибн Али ал-Паздавий. У Самарқанд ва Бухорода қозиликни бошқарган. Сўнгра узлатга берилиб, Паздага борган ва у ерда яшаган. Ҳадислар тинглаган ва уларни ривоят қилган. 470 х.й.дан кейин туғилган ва 557 х.й.да вафот этган (2: 1/486).

4. Азиз ал-Паздавий

Азиз ибн Салим ибн Мансур ал-Басрий ал-Паздавий — Басра аҳлидан, Қутайба ибн Муслим билан биргаликда Хуросонга келган ва Паздада яшаган. Шу тариқа у Паздага мансуб бўлиб, ал-Паздавий нисбасини олган (2: 1/487).

5. Убайдуллоҳ ал-Паздавий (ваф. 323 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) Убайдуллоҳ ибн Амру ибн Ҳафс ибн Иброҳим ал-Паздавий. 323 х.й.да вафот этган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/339).

6. Абдуллоҳ ал-Паздавий

(Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ ибн Наср ибн Сухайл ибн Абдувайх ибн Яздод ал-Паздавий. У уламолардан, ундан эса

ал-

вий/ал-Базғомий

бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/339).

7. Довуд ал-Паздавий

(Абу Сулаймон) Довуд ибн Наср- ибн Сухайл ибн Абдувайх ал-Паздавий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/340).

8. Абдулкарим ал-Паздавий

(Абу Муҳаммад) Абдулкарим ибн Мусо ибн Исо ал-Баздий ал-Паздавий — юқорида номи зикр этилган Абулҳасаннинг бобоси бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/340).

9. Юсуф ал-Паздавий

(Абу Муслим) Юсуф ибн Муҳаммад ибн Одам ибн Исо ибн Баздавия ал-Қуссор ал-Паздавий. Катта бобосига асосланиб, нисба берилган. Муҳаддислардан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/340).

139

АЛ-БАЗҒОМИЙ

«Базғом»дан ясалган нисба. У — Насафдаги қишлоқ,. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Ҳамза ал-Базғомий (ваф. 412/1021 й.)

(Абу Тоҳир) Ҳамза ибн Муҳаммад ибн Асад ал-

Базғомий ас-Савоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 412 х.й. рамазон ойида навқирон ёшлигидаёқ вафот этган (2: 1/487; 11: 1/342).

140 АЛБУЗМОҚОНИЙ

«Бузмақонядан ясалган нисба. У — Насафдаги қишлоқ. Қуйидаги олим шу қишлоҳда мансубдир:

1. Иброҳим ал-Бузмоқоний (ваф. 300 х.й.дан кейин)

Иброҳим ибн Аҳмад ибн Абдулвоҳид ал-Котиб ал-Бузмоқоний — Бузмақоннинг Барзанидан. У — Бузмоқонга туташ қишлоқ. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 300 х.й.дан кейин вафот этган (11: 1/342).

141 АЛБУЗНОНИЙ

«Бузноядан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқ. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Аҳмад ал-Бузноний

Аҳмад ибн Биндун ибн Сулаймон ал-Бузноний. Ҳадис ривоят қилган. Кўпинча унда адаб устувор бўлган. У уламолардан, ундан эса

бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/488; 11: 1/342).

2. Абдулазиз ал-Бузноний

(Абу Муҳаммад) Абдулазиз ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Бузноний. У Абулаббос ал-Маъдоний ва бошқалардан кўп ҳадисларни ёзиб олган. Чиройли дастхат эгаси, хуснихат соҳиби бўлган (11: 1/342).

3. Муҳаммад ал-Бузноний

Муҳаммад ибн Айюб ибн Сулаймон ал-Бузноний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/342).

142 АЛБИСКОСИЙ

«Бискос»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқ. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Набахон ал-Бискасий (ваф. 310 х.й.)

(Абу Аҳмад) Набахон ибн Исҳоқ ибн Микдос ал-Бискосий ал-Бухорий — Бискос қишлоғидан бўлган. Ҳадис излаб, Миср ва Шомга борган ва у ерлардаги уламолардан кўп ҳадислар эшитган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 310 х.й.да вафот этган (2: 1/501; 11: 1/353).

143 АЛБАСКОЙИР

«Баскойир»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқ. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Аҳмад ал-Баскойирий (ваф. 320/932 й.)

(Абулмашхар) Аҳмад ибн Али ибн Тохир ибн Муҳаммад Тохир ибн Абдуллоҳ мин валади Яздигирд ибн Баҳром ал-Баскойирий (яъни Яздигирд ибн Баҳром ал-Баскойирийнинг фарзандларидан) — шу қишлоқнинг ахлидан бўлган. Адаб ва араб тилини яхши биладиган фозил олим бўлган. Хуросон, Ироқ ва Ҳижозга борган. Ҳадис эшитган, лекин тўғри, ишончли усулга эга бўлмаган. Бошқа шайхларга қараганда узоқ яшаган. Ўз салоҳияти билан Бухорони кўркига кўрк кўшиб турган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 320 х.й. муҳаррам ойида вафот этган (2: 1/501; 11: 1/353).

144 АЛБАСКАТИЙ

«Ал-Баскат»дан ясалган нисба. У — Шошдаги шахарлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Исмоил ал-Баскатий (ваф. 400 х.й.дан кейин)

(Абу Иброхим) Исмоил ибн Ахмад ибн Сайд ибн ан-Нажм ибн Валоса ал-Баскатий аш-Шоший. У Марвда хадис эшитган. У уламолардан, ундан эса бошқалар хадис ривоят қилганлар. 400 х.й.дан кейин вафот этган (2: 1/501; 11: 1/354).

145 АЛБАСИЙНИЙ

«Басийнах»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқ., Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Сулаймон ал-Марвазий

(Абу Довуд) Сулаймон ибн Иёс ал-Басийний ал-Марвазий — хадислар ёзган. Ирокқа борган. Хадислар эшитган ва уларни ёзиб олган. У уламолардан, ундан эса бошқалар хадис ривоят қилганлар (2: 1/503; 11: 1/355).

2. Ал-Хусайн ал-Басийний (ваф. 220 х.й.)

(Абу Али) ал-Хусайн ибн Зиёд ал-Басийний. У уламолардан, ундан эса бошқалар хадис ривоят қилганлар. 220 х.й.да Тарсусда вафот этган (11: 1/355).

146 АЛБУШОНИЙ

«Бушон»дан ясалган нисба. У — Марвдаги

қишлоқ. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Исҳоқ ал-Бушоний (ваф. 280 х.й.дан олдин)

Исҳоқ ибн Иброхим ибн Жарир ал-Бушоний — шайх ва солиҳ инсон бўлган. Салома ас-Садрга мурожаат қилган. Эшитганини қўллаб-қувватлаган, ўзи ҳам хадис айтган ва Ибн ал-Муборакнинг китобларини ривоят қилган. 280 х.й.дан олдин вафот этган (2: 1/504; 11: 1/356).

147 АЛ-БУШБАКИЙ

«Бушбак»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқ. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Али ал-Бушбакий (453-544/1061-1149)

(Абулхасан) Али ибн Муҳаммад ибн ал-Аббос ал-Бушбакий ат-Таъовизий — фикҳ илмини ёшлигида пухта эгаллаган, ёши улуғ, нуроний ва солиҳ шайх бўлган. Дуо-и бад ва тилсимлар битган. 453 х.й.да туғилган. 544 х.й. мухаррам ёки шаввол ойида вафот этган (2: 1/504; И: 1/356).

148 АЛБУШТОНИЙ

«Буштон»дан ясалган нисба. У — Насафдаги қишлоқ. Қуйидаги

олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Бишр ал-Буштоний

Бишр ибн Имрон ал-Буштоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар хадис ривоят қилганлар (2: 1/504; 11: 1/357).

2. Муҳаммад ал-Буштоний

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Исмаат ал-Мактаб ал-Буштоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар хадис ривоят қилганлар (11: 1/357).

3. Муҳаммад ибн Аваз ал-Буштоний (ваф. 401/1011 й.)

(Абу Ахмад) Муҳаммад ибн Аваз ал-Буштоний. У ширинсухан, доно инсон, овози ширали ва ёкимли қори бўлган. Ҳазилкаш ва кизиқчи бўлган. 401 х.й. ражаб ойи бошланмай туриб, ўз шаҳрида вафот этган. Унинг жасадини она кишлоғига кўтариб олиб борганлар ва ўша ерга дафн этганлар (11: 1/357).

149 АЛ-БУШВОЗАКИЙ

«Бушвозақ»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқ., Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Салма ал-Бушвозакий

Салма ибн Бишор ал-Бушвозакий. У — қози

Мухаммад ибн Бишор ал-Бушвозақийнинг биродари бўлган (2: 1/509; 11: 1/362).

2. Мухаммад ал-Бушвозақий

Қози Мухаммад ибн Бишор ал-Бушвозақий (2: 1/509; 11: 1/362).

3. Абдуллоҳ ибн Бишор ал-Бушвозақий

Абдуллоҳ ибн Бишор ал-Бушвозақий. У — Салма ва Мухаммад ибн Бишорнинг биродари бўлган (11: 1/362).

4. Абдуллоҳ ибн Сабийх ал-Бушвозақий

Абдуллоҳ ибн Сабийх ал-Бушвозақий. У Бушвозақ қишлобидан Умар ибн Абдулазиз ҳузурига келган (11: 1/362).

150

АЛБУСАЙРИЙ

«Бусайр»дан ясалган нисба. У — Бусайрдан бўлган бир бобога берилган нисба. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Аҳмад ибн Бусайр ал-Бухорий

(Абу Комил) Аҳмад ибн Мухаммад ибн Бусайр ал-Бухорий — (китоблар) тасниф қилган ва (маълумотлар) йиққан. «Китобу-л-музоҳот» («Ўшашликлар китоби»)ни тасниф қилган. Кўп ғализ, мавҳум ва чалкаш ёзадиган инсон бўлган (11: 1/364).

151

АЛБУҒОВИЗЖОНИЙ

«Буғовизжон» («Фовизжон» «Фовизгон»)дан ясалган нисба. У — Сарахсдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Али ал-Буғовизжоний

(Абулҳасан) Али ибн Али ал-Буғовизжоний — фозил, оқил, топқир, зехни ўтқир ва доно инсон бўлган (2: 1/541; 11: 1/372).

152

АЛ-БАҒДХАЗАРҚАНДИЙ

«Бағдхазарқанд» дан ясалган нисба. У — (Бағдод — Хоразм — Самарқанд) ўлкаларининг номларидан таркиб топган қўшма от. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Абдулхай ал-Бағдхазарқандий (ваф. 421/1030 й.)

(Абу Рух) Абдулхай ибн Абдуллоҳ ибн Мусо ибн ал-Хусайн... ас-Саломий ал-Бағдхазарқандий — хофиз бўлган. Унинг падари бузруквори доимо шундай дер эди: «Ўғлимни ал-Бағдхазарқандий дейишларининг боиси шуки, унинг отаси — Бағдодий (бағдодлик), онаси — Хазария (хазариялик) бўлиб, ўзи эса Самарқандда туғилган». У падари

бузруквори айтган ҳадисларни тинглаган. 421 х.й. сафар ойининг тўққизинчи куни Насафда вафот этган ва эртаси куни Кешдаги мазорга дафн қилинган (2: 1/541; 11: 1/373).

153

АЛБАҒВИЙ

«Баю» (ва «Бағшур»)дан ясалган нисба. У — Хуросондаги шахар. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Ал-Хусайн ал-Бағвий (433-516/1042-1122)

(Абу Мухаммад) ал-Хусайн ибн Масъуд ибн Мухаммад ал-Бағвий аш-Шофиъий — «Ибн ал-Фараъ» («Ёввойи эшак ўғли») номи билан танилган шофиъий фақиҳ ва муфасссир. У Хирот билан Марварруз оралиғидаги Бағшурда туғилган. 516 х.й. Хуросон шахарларидан бўлган Марваррузда вафот этган. А й р и м л а р н и н г айтишларича, у етмиш йил яшаган, ривоятда келтирилишича эса, саксон йилдан кўп умр курган. У тасниф қилган асарлардан: «Маъолиму-т-танзил фи-т-тафсир» («Тафсир ҳақида нозил бўлган аниқ аломатлар»), «Масобийху-с-сунна» («Сунна чироқлари»), «ат-Тахзиб фи фуруъи-л-фикҳи-ш-шофиъий» («Шофиъий фикҳ

ал-Бағвий

соҳалариний ўқитиш»), «Шамойилу-н-набийи-л-мухтор» («Танланган Пайғамбарнинг фазилятлари»), «ал-Жамъу байна-с-саҳихайни» («Икки саҳих тўплам мужассам бўлган китоб»), «Китоб фи-л-алфоз ва-с-сунан» («Сунна ва лафзлар ҳақидаги китоб»), «Кашфу-л-маноҳиж ва-т-таноқиҳ фи таҳрижи аҳодиси-л-масобих» («Масобих — чирокларнинг ичидан ҳадисларни чиқариб олиш соҳасида кашф этилган қайта кўриб чиқиш йўллари ва услублари», бу ерда «масобих» деганда ҳадислар ўқитиладиган китоблар назарда тутилмоқда — Т.), «Фатово ал-Марвазий» («Марвазий фатволари»), «Шарҳу-с-сунна» («Суннанинг шарҳи», уни «Муҳйиу-с-сунна», яъни «Суннани тирилтиргувчи» деб атаганлар). 433 х.й. жумоду-л-увло ойида туғилган. 516 х.й. шаввол ойида вафот этган (2: 1/553; 16: 185; 17: 1/644).

2. Абдуллоҳ ал-Бағвий (214-317/829-929)

(Абулқосим) Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Абдулазиз ибн ал-Марзиён ибн Шобур ибн Шаҳаншоҳ ал-Бағвий — ўта самимий, ишончли, фаҳм-фаросатли, ҳадисларни яхши билгувчи инсон бўлган. Кўп

маълумотларни жамлаб, «ал-Муъжам ал-кабийр», («Катта қомус»), «ал-Муснад» («Муснад»), «Муъжаму-с-саҳоба» («Саҳобалар қомуси»), «Ҳикоёту Аби Бистом» («Абу Бистом хикоялари») ва «Таъриху вафоти-ш-шуйух» («Шайхларнинг вафот этган саналари») номли китобларни тасниф қилган. Ўз давридаги Ироқнинг пешво муҳаддиси бўлган. 213 х.й.да туғилган. 317 х.й.да вафот этган (2: 1/553; 11: 1/375; 17: 2/283).

3. Муҳаммад ал-Бағвий (ваф. 227 х.й.)

(Абулаҳвас) Муҳаммад ибн Ҳайён ал-Бағвий — ўта самимий ва ишончли инсон бўлган. Бағдодда яшаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 227 х.й.да вафот этган (2: 1/553; И: 1/375).

4. Ал-Ҳасан ал-Бағвий

(Абу Муҳаммад ал-Ҳусайн) ал-Ҳасан ибн Масъуд ал-Фароъ ал-Бағвий — юқорида номи зикр этилган олимнинг биродари, илм аҳлидан ва қалби нозик инсон бўлган (2: 1/553).

5. Аҳмад ал-Бағвий (160-244/777-859)

(Абу Жаъфар) Аҳмад ибн Маниъ ал-Бағдодий ал-Бағвий — Абулқосим ал-Бағвийнинг бобоси, муҳаддис, асли

Марварруздан бўлган. Ҳадис излаб бошқа ўлкаларга борган, маълумотлар тўплаган ва «ал-Муснад»ни тасниф қилган. Ҳадис айтган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 244 х.й.да вафот этган (11: 1/375; 17: 1/313).

6. Муҳаммад ибн Ҳаявия ал-Бағвий

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Ҳаявия ибн Салмавия ибн ан-Назр ибн Мардос ал-Бағвий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/375).

7. Юсуф ал-Бағвий

(Абу Яъқуб) Юсуф ибн Яъқуб ибн Иброҳим ал-Бағвий — фақиҳ бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/375).

8. Муҳаммад ал-Бағвий ад-Даббос (400-488/1009-1089)

(Ал-Қози) Абу Сайд Муҳаммад ибн Али ибн Абу Солиҳ ал-Бағвий ад-Даббос — шаҳарчанинг аҳлидан, олим ва фозил инсон бўлган. Кўп умр курган, хатто Термизий тўпламини бу дунёда ривоят қилган охириги инсон бўлган. 400 х.й. ёки ундан олдинроқ туғилган. 488 х.й.да вафот этган (11: 1/376).

9. Али ал-Бағвий (ваф. 286/899 й.)

д@ ал-Бағвий/ал-Бакирдий/ал-Бакрий/ал-Балосоғуний/ал-Булғорий

Али ибн Абдулазиз ибн ал-Марзибон ибн Шобур ал-Бағвий — муқаддис ва ҳофиз бўлган. 190 х.й.дан кейин туғилган. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Муснад ал-кабийр» («Катта суянчик») (17: 2/459).

154
АЛБАКИРДИЙ

«Бакирд»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқ. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Салом ал-Бакирдий

Салом ал-Бакирдий. Унинг уйида нахвшунос Язид бекиниб олган. Абу Муслим уни уйидан чиқарган ва нахвшунос Язид билан биргаликда, бўйнига уриш ҳақида буйрук берган (2: 1/562; 11: 1/385).

155
АЛБАКРИЙ

«Бакридан ясалган нисба. Ушбу нисба Самарканд ашлига мансуб бўлган Бакр ибн Воғилнинг баъзи боболарга нисбатан айтилган. Жумладан, к.уйидаги олимларга шу нисба берилган:

1. Аҳмад ал-Бакрий

Аҳмад ибн Хотам ибн Абдулхамид ибн Абдулмалик ал-Бакрий. У уламолардан ҳадис ривоят қилган (11: 1/385).

2. Абдуллоҳ ал-Бакрий
(ваф. 275/888 й.)

(Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ ибн Башир ибн Умайра ибн ас-Судай ибн Ҳамл ибн Башир Ҳубайл ал-Бакрий ат-Толқоний. Нишопурда яшаган ва 275 х.й. ражаб ойида шу ерда вафот этган (11: 1/385).

156
АЛ-БАЛОСОҒУНИЙ

«Балосоғун»дан ясалган нисба. У — Қошғарга яқ_ин жойдаги турк ўлкаларига мансуб шах,ар. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ибн ал-Балосоғуний (ваф. 506 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Мусо ал-Балосоғуний — «турк» номи билан танилган. Бағдодда ҳанафийлик фикҳини ўқиб-ўрганиб, фақиҳ бўлиб етишган. Шомга борган. Аввал Б а й т у - л - м а қ д и с (Йерусалим)да козиликни бошқарган, сўнгра Дамашқ қозиси бўлган. Сийрати мақтовга лойиқ эрмас. Абу Ҳанифа мазҳабига ва шофиийлик мазҳабидаги воқеликка мутаассибларча берилган. 506 х.й. Дамашқда вафот этган (2: 1/564; 11: 1/424).

157
АЛБУЛҒОРИЙ

«Булғор»дан ясалган нисба. У — славянларнинг шах,ри бўлиб, шимол томондан кесиб ўтади. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Иброҳим ал-Булғорий (ваф. 600/1204 й.)

(Бурхонуддин) Иброҳим ибн Юсуф ал-Булғорий. Унинг «Шарҳу одобил-л-бахс» (Самарқандийнинг «Одобу-л-бахс» асарига шарҳ») номли асари бор (17: 1/84).

2. Абдуннасир ал-Булғорий

(Абуннаср) Абдуннасир ибн Иброҳим ал-Қурсовий ал-Булғорий ал-Қозоний ал-Ҳанафий — мутакаллим бўлган. Бухорода таҳсил олган. Сўнгра ўз юртига қайтиб бориб, мударрислик қилган. Константинополда вафот этган. Унинг асарларидан: «Шарҳу-лақоъиди-н-насафия» («ал-Ақоъиду-н-насафия»га шарҳ»), «ал-Лавоих фи ақоъиди аҳли-с-сунна ал-хакка» («Ҳақиқий сунна аҳли ақоиди ҳақидаги лавҳалар» ва бошқалар (17: 2/329).

3. Муҳаммад ал-Булғорий (ваф. 821/1418 й.)

Муҳаммад ибн Маҳмуд ал-Булғорий, ал-Ҳанафий

ал-Булғорий/ал-Балкиёний/ал-Бамижқасий/ал-Бамлоний/ал-Банокитий #у

— фозил инсон бўлган. Унинг асарларидан: «Хазинату-л-уламо ва зийнату-л-фуқаҳо» («Олимларнинг хазинаси ва фақиҳларнинг зийнати») (17: 3/701).

158

АЛБАЛКИЁНИЙ

«Балкиён»дан ясалган нисба. У — Марвадаги қишлоқ. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ақмад ибн Итоб ал-Балкиёний

Ақмад ибн Итоб ал-Балкиёний — солиҳ шайх бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/580; 11: 1/393).

159

АЛБАМИЖҚАСИЙ

«Бамижқас»дан ясалган нисба. У — Бухоро қишлоқларидан бири. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Али ал-Бамижқасий (ваф. 386/996 й.)

(Абулҳасан) Али ибн ал-Ҳасан ибн Шуъайб ал-Бамижқасий — адиб, ўз қишлоғининг хатиби бўлган. Ҳадислар ривоят қилган. 386 х.й. Рамазон хайити кечаси тунда вафот этган (2: 1/586; 11: 1/398).

2. Ибод ал-Бамижқасий

(Абу Жамил) Ибод ибн Ҳишом аш-Шомий ал-

Бамижқасий. У Бамижқас қишлоғида истиқомат қилган. Ундан ривоят қилган Бухайр ибн ан-Назр шундай деган: «У ўзининг азонлари билан Бамижқас масжидининг кўркига кўрк қўшиб турадиган инсон, Бамижқас масжидининг зийнати бўлган» (11: 1/398).

3. Муҳаммад ал-Бамижқасий (ваф. 279/892 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Иброҳим ибн Абдуллоҳ ибн Қасий ал-Бакр ал-Бамижқасий — қори ва Бухайр ибн ан-Назрнинг дўсти бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 279 х.й. рамазон ойида ўз қишлоғида вафот этган. Бу — Бамижқасда бозор бўладиган кун юз берган. Жанозага шунчалик кўп одам келганки, уларнинг ададини Аллоҳ таолодан ўзга ҳеч ким билмайди (11: 1/398).

160

АЛБАМЛОНИЙ

«Бамлон»дан ясалган нисба. У — Марвадаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Ан-Нуъмон ал-Бамлоний (430-510 х.й.)

Ан-Нуъмон ибн Исмоил ибн Абу Ҳарб Абу Ҳанифа

ал-Бамлоний ал-Марвазий — солиҳ фақиҳ бўлган. Тахм. 430 х.й.да туғилган. 510 х.й.да вафот этган (2: 1/587; 11: 1/398).

2. Аҳмад ал-Бамлоний

(Абу Ҳомид) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Ҳаявия ал-Анмотий ал-Бамлоний — ишончли ва обрў-эътиборли инсон бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/587; 11: 1/398).

161

АЛБАНОКИТИЙ

«Банокит»дан ясалган нисба. У — Самарқанддаги шах, ар. Қуйидаги олимлар шу шах, арға мансубдирлар:

1. Абдуллоҳ ал-Банокитий

(Абу Али) Абдуллоҳ ибн Абдуррахмон ал-Банокитий ас-Самарқандий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/589).

2. Довуд ал-Банокитий (ваф. 730/1330 й.)

(Фахруддин Абу Сулаймон) Довуд ибн Муҳаммад ал-Банокитий — муаррих ва шоир бўлган. Унинг асарларидан: «Равзату увло-л-албоб фи таворихи-л-ақобир ва-л-ансоб» («Улуғ зотларнинг таърихлари ва насаблари

38 ал-Банокитий/ал-Буноний/ал-Банжий/ал-Банжадехий

хақидаги оқиллар бўс-тони») (17: 1/701).

3. Муҳаммад ал-Банокитий (ваф. 891/1486 й.)

(Ф а х р у д д и н Абулхасан) Муҳаммад ибн Сулаймон ал-Банокитий, ал-Ашъарий — муаррих бўлган. Унинг асар-ларидан: «Тариху Хитой» («Хитой тарихи»), «Равзату увло-л-албоб фи-т-тарих» («Тарих хақидаги оқиллар бўсгони») (15: 6/214; 17: 3/331).

162 АЛБУНОНИЙ

«Бунон»дан ясалган нисба. У — Марви аш-Шоқжондаги қишлоқ. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Али ал-Буноний

(Абу Абдурахмон) Али ибн Иброҳим ал-Буноний ал-Марвазий — Абдуллоҳ ибн ал-Муборакнинг дўсти бўлган, китобларининг деярли ҳаммасини ундан ривоят қилиб ёзган. Ишончли ва обрў-эътиборли одам бўлган. Марв аҳли ундан кам ривоят қилган. Нишопурга борган ва у ердаги шайхлардан ҳадис тинглаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/589; 11: 1/399).

163 АЛБАНЖИЙ

«Банжи» («Панжи»)дан ясалган нисба. У — Самарканд ноҳияларидан бўлган Рудакдаги цишлоқ^ардан. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Жаъфар ар-Рудакий (ваф. 329 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) Жаъфар ибн Муҳаммад ибн Ҳаким ибн Абдурахмон ибн Одам ар-Рудакий — самарқандлик шоир. Панж қишлоғидан, сўзлари таъсирчан, мазмундор ва яхши шеърлар битадиган истеъдодли ижодкор бўлган. У — форс тилида яхши шеър битган илк инсон бўлган. Арабу Ажамда унга ўхшаш бошқа шоир бўлмаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 329 х.йда вафот этган (2: 1/590; 11: 1/401).

164 АЛБАНЖАДЕХИЙ (АЛПАНЖДЕХИЙ)

«Банждех», («Фанждех»,) (асли форсча «Панждех», яъни «Бет. қишлоқ» — Т.)дан ясалган нисба. У — Марварруз ноҳияларидан бўлган шах, ар. Қуйидаги олимлар шу шах, арга мансубдирлар:

1. Муҳаммад ал-Масъудий (522-584/1128-1188)

(Абу Сайд, Абу Абдуллоҳ, Тожуддин) Муҳаммад ибн Абдурахмон ибн Муҳаммад ибн Масъуд ал-Масъудий ал-Хуросоний ал-Марвазий ал-Банжадехий — шофиий факих, суфий, муҳаддис, адиб ва тилшунос олим бўлган. Рабиъу-с-соний ойининг бошида туғилган. У ал-Малик ал-Афзал ибн Салоҳуддинни тарбиялаган. Мисрда мажлислар ўтказган. Рабиъу-л-аввал ойида Дамашқда вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Шарху-л-мақомот ли-л-Ҳаририй» («Ҳаририй битган мақомларга шарх», бу — беш йирик жилддан иборат асар), «ал-Эътибор фи носих ва мансухи-л-ҳадис» («Хукмлар чиқаришда бошқа ҳукмларни бекор қилувчи ёки ўзининг ҳуқуқий кучини йўқотган ҳадисларга эътибор қаратиш»), «ал-Изоҳ фи жамъи-л-мағриб» («Шом намозини кўшиб ўқиш хусусидаги изоҳ»), «ал-Авзоҳ фи шархи-л-мақомот» («Шарху-л-мақомот»га изоҳлар») (15: 6/101; 17: 3/402).

2. Муҳаммад ал-Масъудий (521-584 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Масъуд ибн Аҳмад ибн ал-Хусайн ибн Масъуд ал-Масъудий ал-Банжадехий — фозил ва

машхур инсон бўлган. Айникса унинг адаб соҳасида омади чопган, ал-Ҳаририйнинг мақомларига улардаги маълум хабарлар ва лавҳалардан ташқари деярли тўлиқ шарҳ битган. Шунингдек, ҳадисларни излаш ва ҳадис илмини эгаллаш борасида аник маълумот бера олар эди. Ироқ, ал-Жибол, Шом, Миср, ас-Суғур ва Искандарияга куп сафар қилган. Ўз юртида падари бузруквори, Исфаҳонда Масъуд ас-Сақафий ва Искандарияда Абу Тохир ас-Салафий айтган ҳадисларни тинглаган. У Ҳофиз ад-Дамашқийдан, Ҳофиз ад-Дамашқий эса ундан ҳадислар ёзиб олган. У ҳамма китобларини Дамашқдаги «ас-Сумайсотий» давирасига вақф қилган. 521 х.й.да таваллуд топган. 584 х.й.да вафот этган (2: 1/591).

165

АЛ-БАНЖАХИНИЙ

«Банжахин»дан ясалган нисба. У — Самарқанддаги мах,алла. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Али ал-Банжахиний (ваф. 360 х.й.)

Али ибн Муҳаммад ибн Ҳомид ал-Каробисий ал-Фақиҳ ал-Банжахиний — банжахинлик фақиҳ бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 360

х.й.да вафот этган (2: 1/591; 11: 1/400).

166

АЛБУНЖИЙКАСИЙ

«Бунжийкас»дан ясалган нисба. У — Самарқанддаги цишлоқ. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Мўмин ал-Бунжийкасий

(Абу Муслим) Мўмин ибн Абдуллоҳ ибн Юнус ал-Бунжикасий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/592; И: 1/401).

167

АЛБУНДУКОНИЙ

«Бундукон»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Куйидаги олим шу цишлоққа мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Бундуконий

(Абу Тохир) Муҳаммад ибн Абдулазиз ал-Ажалий ал-Бундуконий — фақиҳ, таърихларни яхши билгувчи, баҳс-мунозарага лаёқатли ва фозил имом бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/592; 11: 1/402).

2. Али ал-Бундуконий (Абулқосим) Али ибн Муҳаммад ибн Иброҳим ал-Бундуконий. Ахён-

ахёнда шаҳарга келиб турган. Ташки кўриниши чиройли, ёқимли нуруний бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/592; 11: 1/402).

168

АЛБАНДИЙМАШИЙ

«Бандиймаш»дан ясалган нисба. У — Самарқанддаги цишлоқлардан бири. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Абдурраҳмон ал-Бандиймаший (ваф. 524 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Абдурраҳмон ибн Абдурраҳим ал-Қассор ал-Қассор ал-Бандиймаший — қози ва ҳофиз бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 524 х.й.да вафот этган (2: 1/592; 11: 1/404).

169

АЛ-БАНСОРАҚОНИЙ

«Бансорақон»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ат-Таййиб ал-Бансорақоний (466-532/1073-1138)

(Абу Мансур) ат-Таййиб ибн Абу Сайд ибн ат-Таййиб ал-Хилол ал-Бансорақоний —

хушсиират, еқимли, меҳрли, нуроний оксоқол ва солих шайх бўлган. Шаҳардаги Садақа ибн ал-Фазл мавзесида истиқомат қилган. Ҳадисларни тинглаган ва уларни ривоят қилган. Ҳижозга бориш учун йўлга чиққан, лекин манзилига етолмай йўлда вафот этган. 466 х.й. Марвда туғилиб, 532 х.й. шаъбон ойида Ҳамадонда вафот этган (2: 1/593; 11: 1/404).

170
АЛБАНКАТИЙ

«Банкат»дан ясалган нисба. У — Самарқанднинг Сўғдидаги Иштихонга қарашли бўлган қишлоқ. Қуйидаги олим иғу жойга мансубдир:

1. Али ал-Банкатий

(Абулҳасан) Али ибн Юсуф ибн Муҳаммад ал-Банкатий — солих фақиҳ бўлган. У Маккада уламолардан ҳадис тинглаган, ундан эса уламолар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/593; И: 1/404).

171
АЛБАНКАСИЙ

«Банкаса»дан ясалган нисба. У — Шошдаги бир ҷасаба. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ал-Ҳайсам ал-Банкасий (ваф. тахм. 350 х.й.)

(Абу Сайд) ал-Ҳайсам ибн Кулайб ибн Сурайж ибн Муъаққил аш-Шоший ал-Банкасий — асли Термиздан бўлса-да, лекин Банкасда яшаган. Шу боис, у Банкасга мансубдир. Сайёх адиб, ҳофиз имом, айтилганларни аниқ-тиниқ эшитадиган ва тўғри усулга эга инсон бўлган. Икки улкан жилддан иборат «ал-Муснад ал-кабийр» («Катта муснад»)ни тузган. Хуросон ва Ироқ ахлидан ҳадис ривоят қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 350 х.й. ёки ундан олдин вафот этган (2: 1/593; 11: 1/405).

172
АЛБАНИРҚОНИЙ

«Банирқон»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Абдуллоҳ ал-Банирқоний

Абдуллоҳ ибн ал-Валид ибн Аффон ал-Банирқоний. У уламолардан ҳадис тинглаган (2: 1/595; 11: 1/405).

173
АЛБУТАҚИЙ

«Бутақи»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Аслам ал-Бутақий (ваф. 350 х.й.дан кейин)

(Абулфазл) Аслам ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Фароша ал-Бутақий — Марв ахлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 350 х.й.дан кейин вафот этган (2: 1/600; 11: 1/408).

174
АЛБУРНАМАЗИЙ

«Бурнамаздан» ясалган нисба. У — Самарқанддаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Абдуллоҳ ал-Бурнамазий

(Абу Аҳмад) Абдуллоҳ ибн Абдурраҳмон ал-Бурнамазий — зоҳид бўлган. Зоҳидлик ва умрини ўтаб бўлган аскетизмга муккасидан кетган эди. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/600; 11: 1/411).

175
АЛБУЗАНЖИРДИЙ

«Бузанжирдий»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Иброҳим ал-Бузанжирд (ваф. 289 х.й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Ҳилол ибн Амру ибн

Сиёвуш ал-Ҳошимий ал-Бузанжирдий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 289 х.й.да вафот этган (2: 1/601; 11: 1/412).

2. Муҳаммад ал-Бузанжирдий (ваф. 323 х.й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Маҳмуд ал-Бузанжирдий — факих, хофиз ва кўп ҳадисларни тинглаган инсон бўлган. 323 х.й.да вафот этган (11: 1/412).

3. Муҳаммад ибн Маҳмуд ал-Бузанжирдий

(Абулҳасан) Муҳаммад ибн Маҳмуд ал-Бузанжирдий — юқорида номи зикр этилган Абу Бакрнинг биродари бўлган (11: 1/413).

176

АЛБУЗАНШОҲИЙ

«Бузаншоҳ»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Зирор ал-Бузаншоҳий (453-531/1061-1136)

Зирор ибн Амру Абдуррахмон ал-Бузаншоҳий — тобиийлардан, имом, хофиз, муфтий, фозил инсон, «Байту-л-илм ва-л-ҳадис»га мансуб олим бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис

ривоят қилганлар. 453 х.й. сафар ойида туғилган ва 531 х.й. рабиъу-л-аввал ойининг еттинчи куни вафот этган (2: 1/601; 11: 1/413).

177

АЛБУҒИЙ

«Буғ»дан ясалган нисба. У — Термиздаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Буғий аз-Зарир (ваф. 275 х.й.)

(Имом Абу Исо) Муҳаммад ибн Исо ибн Сура ибн Шаддод ат-Термизий ал-Буғий аз-Зарир — ўз давридаги ҳимоясиз имом, кўп асарлар, шу жумладан, «Китобу-с-сахийх» («Ишончли китоб»)нинг муаллифи бўлган. 275 х.й.да вафот этган (2: 1/604; 11: 1/415).

178

АЛБУЙНАЖИЙ

«Буйна» («Буйнак»)дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим иу жойга мансубдир:

1. Ал-Ҳасийн ал-Буйнажий (ваф. 300 х.й.дан олдин)

(Абу Абдуррахмон) ал-Ҳасийн ибн ал-Мусанно ибн Абдулкарим ибн Рошид ал-Буйнажий ал-Марвазий — Буйна

қишлоғидан бўлган. Ироққа борган. Рай ва Куфада ҳадис ёзиб олган. Ўзи ҳам ҳадис айтган, одамлар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 300 х.й.дан олдин вафот этган (2: 1/609; 11: 1/417).

2. Абу Сайд ал-Буйнажий

Абу Сайд ал-Буйнажий — ибн ал-Муборакнинг дўсти, Буйна қишлоғидан бўлган (11: 1/417).

179

АЛБАҲОРИЙ

«Бах,ор» («Бах,орин»)дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Рикод ал-Баҳорий (ваф. 246 х.й.)

Рикод ибн Иброҳим ал-Баҳорий. Уламолардан ҳадис ривоят қилган. 246 х.й.да вафот этган (2: 1/609; 11: 1/419).

180

АЛБАҲВАНИЙ

«Бах,вана»дан ясалган нисба. У — Марварруз ноҳ,иясидаги Банждея (яъни «Бешқишлоқ» маъносини англатувчи форсча «Панж дгед» и б о р а с и н и н г арабчалашган шакли — Т.) қишлоқ^аридан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Аҳмад ал-Бахваний (466-544 х.й.)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн Абдулрахмон ибн Абдуллоҳ ибн Шамр ал-Бахваний — фозил имом, шоир ва адиб бўлган. Умрининг охирида ақлдан озган. 466 х.й.да туғилган ва 544 х.й.да вафот этган (2: 1/612).

**181
АЛБАЙДАРИЙ**

«Байдараядан ясалган нисба. У — Бухородаги цишлоқлардан бири. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муқотил ал-Байдарий

(Абулҳасан) Муқотил ибн Масъад аз-Зоҳид ал-Байдарий ал-Бухорий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/621; 11: 1/427).

**182
АЛБАЙРОНИЙ**

«Байронядан ясалган нисба. У — Насафдаги қишлоқлардан бири. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Умар ал-Байроний (419-550 х.й.)

Умар ибн Муҳаммад ибн Абдулмалик ибн Банкий ибн Мазкур ибн Хафс ибн ал-Байроний ал-Фархузидзий ан-Насафий — Байрон

аҳлидан бўлган. Бухорога келган ва шу ерда истиқомат қилган. Солиҳ шайх, таниқли олим ва ишларни қойилмақом қилиб адо этувчи инсон бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис тинглаганлар. Тахм. 419 х.й.да Фархузидза қишлоғида туғилган ва 550 х.й.да Бухорода вафот этган (2: 1/621).

**183
АЛБАЙРАМАСИЙ**

«Байрамасядан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Аҳмад ал-Байрамасий

(Абу Муҳаммад) Аҳмад ибн Умар ал-Бахорий ал-Байрамасий. У Бухоро аҳлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/622; 11: 1/428).

**184
АЛБАЙФОРИНИЙ**

«Байфоринядан ясалган нисба. Куйидаги олимга шу нисба берилган:

1. Мусо ал-Байфориний (ваф. 291/904 й.)

(Абу Имрон) Мусо ибн Афлах ибн Холид ибн Шарик ал-Байфориний

ал-Бухорий — узоқ умр кўрувчилардан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 291 х.й. жумоду-л-охира ойида вафот этган (11: 1/433).

**185
АЛПОЙКАНДИЙ**

«Байкандядан ясалган нисба. У — Бухоро билан Жайх,ун оралиғида жойлашган шах,ар. Куйидаги олимлар шу шах.арга мансубдирлар:

1. Муҳаммад ал-Пойкандий (162-227/779-841)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Салом ибн Фараж ас-Сулламий Мавлоҳум (уларнинг раҳнамоси) ал-Бухорий ал-Пойкандий — Бани Салимининг мавлоси, Мовароуннаҳр аҳлига мансуб муҳаддис ва фақиҳ бўлган. Кўпгина ҳадисларнинг бизгача етиб келишида унинг хиссаси бор. Шунингдек, у илмининг деярли ҳар бир бобига оид асарлар тасниф қилган ва ҳадис излаб бошқа ўлкаларга борган. 225 ёки 227 х.й. сафар ойида якшанба куни вафот этган (2: 1/633; 11: 1/434; 17: 3/327).

2. Али ал-Пойкандий (719/1319 йилда хаёт бўлган)

Али ибн Муҳаммад ибн Али ибн Абу Бакр ибн Али

ал-Пойкандий

ан-Насафий сўнгра ал-Пойкандий — фозил инсон бўлган. Унинг асарларидан: «Шарху-л-қисми-с-солис мин мифтоҳи-л-улум» (ас-Саккокий қаламига мансуб «Мифтоҳу-л-улум», яъни «Илмларнинг очкичи» номли асарнинг учинчи қисмига шарх»), муаллиф ушбу асарни 719 х.й.да ёзиб тутатган (17: 2/515).

3. Аҳмад ал-Пойкандий (311-412/923-1014)

(Абулфазл) Аҳмад ибн Али ибн Амру ибн Аҳмад ибн Иброҳим ибн Юсуф ас-Сулламий ал-Пойкандий ал-Бухорий — муҳаддис бўлган. Ирок ва Шомга борган. Кўп маълумотларни жам ва тасниф қилган, айниқса ҳадис илми соҳасида илғорлаб кетган. Айтишларича, унинг қаламига мансуб каттаю кичик тўрт юздан зиёдрок асарлар бор. Кўп нарсаларни ёд олган хофизлардан бўлган. Деярли ҳар ҳафтада бир асар тасниф қилган ва уни жомеъ масжидда жума куни одамларга айтиб берган. 414 х.й. зу-л-ҳижжа ойида вафот этган (2: 1/633; 11: 1/434; 17: 1/207).

4. Яҳё ал-Пойкандий (ваф. 243/857 й.)

(Абу Закариё) Яҳё ибн Жаъфар ибн Аъян ал-Аздий ал-Бакрий ал-

Пойкандий — муфасссир бўлган. Пойкандда яшаган ва шу ерда вафот этган. Унинг асарларидан: «Тафсиру-л-Қуръон» («Қуръон тафсири») (11: 1/434; 17: 4/90).

5. Муҳаммад Аҳмад ал-Пойкандий (412-482/1021-1089)

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Хомид ибн Убайд ал-Пойкандий, ал-Ханафий — қозилардан, илми каломни яхши билган, муътазилий олим бўлган. Ёши тўқсондан ошган пайтда Бағдодда вафот этган. Унинг асарларидан: «ал-Худо ва-л-иршод ли аҳли-л-хайрат ва-л-ибод» («Ибодат ва хайрат аҳли учун тўғри йўл ва кўрсатма»), «ар-Рисола ал-масъудия фи-л-мабоҳиси-н-нафсия» («Нафс ҳақидаги тадқиқотлар ҳақида Масъудий битган рисола»), «Таҳқику-р-рисолати би авзаҳи-д-далола фи-н-нубуват» («Пайғамбарлик ҳақидаги рисола ни изоҳлари энг кўп далиллар билан тадқиқ этиш») (11: 1/435; 15: 6/75; 17: 3/58).

6. Муҳаммад ал-Пойкандий

(Абу Аҳмад) Муҳаммад ибн Юсуф ал-Пойкандий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 1/633; 11: 1/434).

7. Исмоил ал-Пойкандий (ваф. 273 х.й.)

(Абу Сайд) Исмоил ибн Ҳамдавия ал-Пойкандий. 229 х.й.да Дамашққа келган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 273 х.й.да вафот этган (2: 1/633).

8. Муҳаммад ибн Абу Абдуллоҳ ал-Пойкандий

(Абу Наср) Муҳаммад ибн Абу Абдуллоҳ ибн Салом ибн Фураж ал-Пойкандий. Унча-мунча ҳадисларни яхши билган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/434).

9. Усмон ал-Пойкандий (465-552/1073-1157)

(Абу Амру) Усмон ибн Али ибн Муҳаммад ибн Али ал-Пойкандий — ишончли, обрў-эътиборли солиҳ имом бўлган. 465 х.й. шаввол ойида Бухорода туғилган. Унинг падари бузруквори — Пойкандий (Пойкандлик). Ҳадисларни тинглаган. У Сараҳс имомидан фикҳ илмини ўрганиб, фақиҳ бўлиб етишган. Устозидан ва ундан бошқа бир жамоа олимлардан ҳадис тинглаган. 552 х.й. шаввол ойида вафот этган (11: 1/435).

10. Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Пойкандий

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Холид ибн Мусо ибн Зиёд

**ал-Пойкандий/ал-Байлақоний/ал-Баймоний/ал-Бийвардий/ал-
дл, Байвуқоний/ат-Тобиший**

ибн Фарухон ал-Пойкандий. У Бағдодга келган ва шу ерда ҳадис айтган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/435).

11. Аҳмад ибн Юнус ал-Пойкандий (ваф. 372 х.й.)

(Абу Яхё) Аҳмад ибн Юнус ибн ан-Назр ибн Шамил ал-Пойкандий — хатиб бўлган, Пойкандда хатибликни бошқарган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 372 х.й.да Пойкандда вафот этган (11: 1/435).

12. Муҳаммад ибн Жаъфар ал-Пойкандий

Муҳаммад ибн Жаъфар ал-Пойкандий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (И: 1/434).

**186
АЛБАЙЛАҚОНИЙ**

«Байлақон»дан ясалган нисба. У — Ширвондаги Дарбанд (Бобу-л-абвоб)га яқин жойда жойлашган шещар. Қуйидаги олим шу шах,арга мансубдир:

1. Абдулмалик ал-Байлақоний (ваф. 496 х.й.)

(Абулмаъолий) Абдулмалик ибн Аҳмад ибн Абдулмалик ибн Абдикон ал-Байлақоний — ростгўй ва ҳуснихат соҳиби бўлган. У илм

излаб, Хуросон ва Ироққа борган, у ерда уламолардан ҳадис тинглаган. 496 х.й.да вафот этган (2: 1/633; 11: 1/435).

**187
АЛБАЙМОНИЙ**

«Баймон»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Солиҳ ал-Баймоний

Солиҳ ибн Яхё ал-Баймоний — «Солиҳ ибн Хаёвия» номи билан танилган. Араб тили ва нахвини яхши биладиган олим ва фозил инсон бўлган (2: 1/634; 11: 1/437).

**188
АЛБИЙВАРДИЙ**

«Абийвард»дан ясалган нисба. У — Хуросон шах,арларидан бири. Қуйидаги олим шу шах,арга мансубдир:

1. Шаъсам ал-Бийвардий (ваф. 240 х.й.)

(Абу Аҳмад) Шаъсам ибн Асил ал-Ажалий ал-Бийвардий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилган. 240 х.й.да вафот этган (11: 1/437).

**189
АЛБАЙВУҚОНИЙ**

«Байвуқон»дан ясалган нисба. У — Сарахсдаги қишлоқ-лардан бири.

Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Аҳмад ал-Байвуқоний (ваф. 466 х.й.)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Абу Али Абдулкарим ал-Байвуқоний ас-Сарахсий — солиҳ шайх бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 466 х.й.да вафот этган (2: 1/638; 11: 1/437).

**190
АТТОБИШИЙ**

«Тобиша»дан ясалган нисба. У — Бухоро ах,лидан бўлган баъзи боболарнинг исми шарифи. Қуйидаги олимлар шу нисбага мансубдирлар:

1. Абдуррахмон ат-Тобиший (ваф. 257/871 й.)

(Абулфазл) Абдуррахмон ибн Зарнак ибн Тобиша ал-Бухорий ат-Тобиший — Бухоро ахлидан бўлган. Болалари ундан ҳадис ривоят қилганлар. 257 х.й. рабиъу-с-соний ойининг тўртинчи куни вафот этган (11: 1/440).

2. Муҳаммад ат-Тобиший

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абдуррахмон ат-Тобиший — Бухоро ахлидан, юқорида номи зикр этилган Абдуррахмоннинг ўғли

ат-Тобиший/ат-Тодиний/ат-Тодийзий/ат-Тубоний/ат-Тибризий

бўлган. У падари бузрукворидан ҳадис ривоят қилган (1-1: 1/440).

**191
АТТОДИНИЙ**

«Тодин» («Тозин»)дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқ, -лардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Ал-Ҳасан ат-Тодиний (ат-Тозиний)

(Абу Муҳаммад) ал-Ҳасан Жаъфар ибн Ғазвон ас-Сулламий ат-Тодиний (ат-Тозиний) — Тодин қишлоғи аҳлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/6; 11: 1/442).

**192
АТТОДИЙЗИЙ**

«Тодийза»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ал-Ҳасан ат-Тодийзий (ваф. 326/938 й.)

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн ад-Дахҳоқ ибн Матар ибн Ханнод ат-Тодийзий ал-Бухорий — Бухоро аҳлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 326 ҳ.й. шаъбон ойида вафот этган (2: 2/6; 11: 1/441).

**193
АТТУБОНИЙ**

«Тубон»дан ясалган нисба. У — Насаф ноҳ,иясидан бўлган Сувайхдаги қишлоқ[^]ардан бири.Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Аҳмад ат-Тубоний (ваф. 793/1391 й.)

(Жалолуддин) Аҳмад ибн Юсуф ат-Тубоний — илми усул билан шуғулланган ханафий фақиҳ, навҳшунос олим. Ражаб ойида вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Шарҳу-л-манор» («ал-Манор» шарҳи), «Рисола фи адами жавози сихҳати-л-жумъа фи мавозий» («Жума намозини ўқишга ижозат берилмаган жойлар ҳақидаги рисола»), «Нукат ала-л-хидоя фи фуруъи-л-фикҳи-л-ханафий» («Ханафийликдаги фуруъ ал-фикҳ масалаларига бағишланган «Хидоя» асарига оид нукталар», у мазкур асарни «ал-Хидоя»нинг шаънига «ал-Иноя» деб номлаган (17: 1/327).

2. Абу Ҳорун ат-Тубоний

(Абу Ҳорун) Мусо ибн Хафс ибн Нух ибн Муҳаммад ибн Мусо ат-Тубоний ал-Касий — илм излаб, Ироқ ва Ҳижозга борган олим. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис

ривоят қилганлар (2: 2/11; (11: 1/446).

**194
АТТИБРИЗИЙ**

«Тибриз»дан ясалган нисба. У — Озарбайжондаги шаъар: Қуйидаги олимлар шу шах,арга мансубдирлар:

1. Иброҳим ал-Жорубердий (712/1312)

Иброҳим ибн Аҳмад ибн ал-Ҳасан ал-Жорубердий ат-Тибризий аш-Шофиъий. Дамашққа келган ва шу ерда вафот этган. У падари бузрукворини ёқлаб, «ар-Радд ала-л-узд» («Ёрдамга жавоб») номли асар ёзган (17: 1/9).

2. Иброҳим ат-Тибризий (673/1274)

Иброҳим ибн Исҳоқ ибн Сулаймон ат-Тибризий (Абу Исҳоқ), зоҳид олимлардан бири. Унинг «Асрору-л-вусул би-л-вусул ила айни-н-нур» («Нурнинг манбаига етиб бориш сирлари») номли асари бор (17: 1/14).

3. Иброҳим ат-Тибризий (1065-1145/1655-1732)

Иброҳим ибн Масъум ибн Фасиҳ ат-Тибризий хафа бўлган жойига нисбатан ат-Тибризий, яшаш жойига нисбатан ал-Қазвиний, насл-насабига нисбатан ал-Ҳусайний — олим амир

д@ ат-Тибризий (ат-Табризий)

бўлган. Унинг қаламига мансуб 14 та асардан машхурлари: «Ҳошия ала ояти-л-аҳком ли-л-Ардабили» («Ардабилининг «Ояту-л-аҳком» асарига ёзилган хошия-изоҳ»), «Рисола фи тахқиқи-л-илми-л-илоҳий» («Илоҳий илми ўрганиш ҳақидаги рисола»), «Мақомот камақомоти-л-Ҳаририй» («ал-Ҳаририй мақоматларига ўхшаш мақоматлар»), «Ажвиба масоили фикҳия ва аклия» («Фикҳий ва аклий масалаларга жавоблар»), шунингдек, у қасидалар ҳам битган (17: 1/74).

4. Аҳмад ал-Куроний (813-893/1410-1488)

Аҳмад ибн Исмоил ибн Усмон ибн Аҳмад ибн Рашид ибн Иброҳим аш-Шаҳрузурий, ал-Ҳамадоний, ат-Тибризий ал-Куроний, сўнгра ал-Қохирий, аш-Шофиъий, сўнгра ал-Ханафий (Шарфуддин, Шихобуддин) — Рум уламоларидан бўлган. Ҳарбий судни, сўнгра фатво чиқарувчи идорани бошқарган. Константинополда вафот этган. У таълиф қилган асарлардан: «Шарҳу Саҳийҳи-л-Бухорий» («Саҳийҳ ал-Бухорий»га шарҳ), «Кашфу-л-асрор ан қироати-л-аъиммати-ла-хёр» («Фозил имомлар қироати ҳақидаги сирларнинг кашф

этилиши»), «Шарҳу жамъи-л-жавомий фи усули-л-фикҳ» («Усул ал-фикҳ ҳақидаги тўпламлар тўламига шарҳ»), «Ғояту-л-амоний фи тафсири-л-каломи-р-раббоний» («Раббоний калом тафсири ҳақидаги эҳтиёткорликдан кўзланган мақсад»), «Қасида фи илми-л-аруз» («Аруз илми ҳақида қасида»), «ал-Кавсар ал-жорий фи аходиси-л-Бухорий» («Бухорий ҳадислари ҳақида жорий кавсар» (17: 1/104).

5. Аҳмад ат-Тибризий (1271/1855 йилда ҳаёт бўлган)

Аҳмад ибн Боқир ибн Иброҳим ат-Тибризий — усул илми билан шуғулланган фақих. Асарларидан: «Китоб фи усули-л-фикҳ» («Усул ал-фикҳ ҳақидаги китоб», уч жилдли) (17: 1/253).

6. Аҳмад ат-Тибризий (1265/1849)

Аҳмад ибн Лутф Алихон ибн Муҳаммад ибн Содик ал-Қародоғий, ат-Тибризий — фақих, олим бўлган. Табризда падари бузруквори тарбиясида вояга етган, сўнгра Исфаҳонга сафар қилган, кейинчалик у ердан Ироққа кўчиб ўтган ва Карбалода истикомат қилган. Нажафда вафот этган ва шу ерда дафн қилинган. Асарларидан: «Манҳажу-р-рашод фи шарҳи-л-иршод» («Шарҳи

иршод» ҳақидаги соғлом фикр дастури») (17: 1/253).

7. Аҳмад ал-Аминий (1287-1370/1870-1915)

Аҳмад ибн Нажаф Али ал-Аминий, ат-Тибризий. Табриз ноҳияларидан бўлган Сардҳо кишлоғида таваллуд топган, Техронда вафот этган. Асарларидан: «Таълика ала-л-макосиб» («Макосиб» китобига таълика») (17: 1/318).

8. Исмоил ал-Мирандий (1318/1900)

Исмоил ал-Мирандий ат-Табризий — усул ал-фикҳ бўйича фақих ва муфассир бўлган. Табризда 4 рабиъу-лаввалда тахм. 90 ёшида вафот этган. Жасади Нажафга олиб келинган. Асарларидан: «Ҳошия ала китоби-т-тахора ва китоби-л-макосиб» (Шайх Муртазонинг «Тахорат» ва «Макосиб» китобларига хошия-изоҳ»), «Рисола фи-т-таъодули ва-т-таржих» («Тенглик ва таржих ҳақида рисола»), «Дурару-л-фавоид фи-ла-ахлоқ» («Ахлоққа оид фойдали маслаҳатлар дурдонаси»), «ал-Мавозийн фи шарҳи-л-қавонийн» («Қонунларни шархлаш ҳақидаги мезонлар», етти жилддан иборат асар) ва «Шарҳу фусуси-л-ҳикам ли ибн Арабий» («Ибн Арабийнинг «Фусусу-л-ҳикам» асарига шарҳ») (17: 1/380).

ат-Тибризий (ат-Табризий)

9. Бадал ат-Тибризий (601/1205)

Бадал ибн Исмоил ат-Табризий (Бадруддин) — мухаддис, хофиз. Асарларидан: «Тухфату-лавлиёи-л-аткиё фи зикри холи саййиди-л-аткиё» («Тақводорлар саййидининг холини зикр этиш ҳақида покдоман авлиёлар тухфаси»), 601 х.й.да қирк ҳадисни имло этган (17: 1/423).

10. Башир аз-Зайний (570-646/1174-1248)

Башир ибн Ҳомид ибн Сулаймон ибн Юсуф ибн Сулаймон ибн Абдуллоҳ ал-Ҳошимий, ал-Жаъфарий, аз-Зайний, ат-Табризий, аш-Шофиъий (Нажмуддин, Абуннуъмон) — муфассир, мухаддис, суфий, факих. Ардабилда таваллуд топган, сафар ойида Маккада вафот этган. Асарларидан: «Тафсир кабийр» (кўп жилдлик «Катта тафсир»), «Аҳосину-л-калом ва маҳосину-л-киром» («Сўзларнинг энг яхшилари ва иззат-икромнинг гўзал намуналари»), «Арбаъуна ҳадисан фи умури-д-дин» («Диний амаллар хусусидаги қирк ҳадис») (17: 1/428).

11. Ҳасан ал-Мужтаҳид (1268-1337/1852-1919)

Ал-Ҳасан ибн Боқир ибн Аҳмад Лутф Али ибн

Муҳаммад Содик ал-Қародоғий, ат-Табризий — факих ва усул-ал-фикҳ бўйича олим бўлган. «Мужтаҳид» номи билан танилган. Табризда таваллуд топган. Илм излаб, Нажаф сари отланган. У Ҳабибуллоҳ ар-Руштий, Али ибн Фатхуллоҳ ан-Наҳорвандий, Ҳусайн ат-Турк ва бошқалардан илм ўрганган. Жумоду-лохира ойининг 9-куни Табризда вафот этган, жанозаси Нажафда ўтказилган ва шу ерда абадий қўним топган. У тасниф қилган асарлардан: «Ташриҳу-л-усул» («Усул шарҳи»), «Рисола фи муқаддимати-л-вожиб» («ал-Вожиб»нинг муқаддимаси ҳақидаги рисола»), «Китобу-т-тахорат» («Таҳорат китоби») (17: 1/541).

12. Ҳасан ат-Табризий (790/1388)

Ҳасан ибн Шараф ат-Табризий (Ҳисомуддин Абу Абдуллоҳ) — факих ва адиб бўлган. 790 х.й.дан кейин вафот этган. Асарларидан: «Манзума фи фуруъи-л-фикҳи-л-ханафий» («Ҳанафий фикҳ соҳалари ҳақидаги манзума»), «Домиғату-л-мубтадиъийн ва носирату-л-мужтаҳидийн» («Мубтадиъларнинг рад этиб бўлмайдиган далиллари ва мужтаҳидларнинг тарафдорлари») (17: 1/554).

13. Ҳасан ал-Ҳаштарудий (1304/1887)

Ҳасан ибн Абдуллоҳ ибн Али ал-Ҳаштарудий ат-Табризий — факих ва усул-ал-фикҳ бўйича етук олим бўлган. Карандда вафот этган ва шу ерга дафн этилган. У тасниф қилган асарлардан: «ат-Такрирот» («Ечимлар»), «Мимман ал-аброр фи таржимати ошири-л-бихор» («Уммондаги ўнинчи олимнинг таржимаи холи ҳақида улуғ зотларнинг айтган сўзларидан парчалар») (17: 1/561).

14. Муҳаммад ат-Табризий (1304/1887)

Муҳаммад ибн Ҳасан ибн Абдуллоҳ ал-Ҳаштарудий ат-Табризий — олим ва адиб бўлган. Нажафда истикомат қилган ва Муртазо ал-Ансорийдан илм ўрганган. Унинг илмий ва адабий асарлари бор (17: 3/223).

15. Ҳасан ат-Табризий (1357/1939)

Ҳасан ибн Али ибн Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Муҳибуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Жаъфар ал-Алёрӣ, ал-Қарочадоғӣ, ат-Табризий — илми усул бўйича олим ва факих бўлган. Ўн йилдан кўпроқ вақт мобайнида Нажафда турган. Шу давр мобайнида ал-Момқонӣ, ал-Мозандаронӣ, Муҳаммад Али ал-Бақоу

дд ат-Табризий (ат-Табризий)

ва бошқалардан илм ўрганган. Сўнгра ватанига қайтиб, ўзи йўлланма олган диний вазифаларни бажарган. У тасниф қилган асарлардан: «Мишкоту-л-анвор фи усули-д-дин» («Дин асослари бўйича нурлар манбаи», икки жилдли), «Мишкоту-л-усул фи илми-л-усул» («Илм асослари ҳақида усуллар манбаи», уч жилдли) «Сироту-н-нажот» («Нажот кўприги»), «Жомиъу-с-саодат» («Кони саодат»), «Бадӯиу-л-ислом фи шарҳ шаройиъи-л-ислом» («Ислом шариатининг шарҳи ҳақидаги исломий бадиалар» (17: 1/569).

16. Ҳасан ат-Табризий (1338/1920)

Ҳасан ибн Муҳаммад ибн Боқир ибн Аҳмад ибн Лутф Али ибн Муҳаммад Содиқ ал-Қародоғий, ат-Табризий — олим ва фақиҳ бўлган. У Табризда таваллуд топиб, шу ерда вояга етган, сўнгра Нажафга кўчиб ўтган ва у ерда беш йил қолиб кетган. Кейинчалик Озарбайжонга қайтиб келган ва шу ерда жумоду-л-охира ойида вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Ташриъу-л-усул» («Усулнинг қонуний асослари»), «Рисола фи муқаддимати-л-вожиб» («ал-Вожиб»нинг муқаддимаси хусусидаги рисола»), «Китобу-т-

тахорат» («Таҳорат китоби»), «ар-Рисола ал-илмия» («Илмга бағишланган рисола») (17: 1/581).

17. Ҳусайн ал-Қазвиний (1126-1208/1714-1794)

Ҳусайн ибн Иброҳим ибн Муҳаммад Маъсум ибн Муҳаммад Фасиҳ ал-Ҳусайний, ат-Табризий — фақиҳ, баъзи илмлардаги усулларни ишлаб чиқишда иштирок этган олим. Падари бузруквори ва биродари, Муҳаммад Маҳдий ва Насруллоҳ ал-Ҳоъирий ва бошқалардан илм ўрганган. Ундан ат-Таботабоъийнинг «Баҳру-л-улум» — «Илмлар уммони» асарини тинглаган. Қазвинда вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Маъорижу-л-аҳком фи шарҳи масолики-л-афҳом» («Тушунчаларнинг йўл-йўриқларини шарҳлаш ҳақидаги ҳукмларнинг зинапоялари»), «Шароъиу-л-ислом фи мустадракоти-л-васоил» («Воситаларни идрок этиш ҳақидаги ислом шариати»), «Мустақсо ал-ижтиҳод фи шарҳи захирати-л-маъод ва-л-иршод» («Захирату-маъод ва-л-иршод» шарҳи ҳақидаги уринишларни чуқур ўрганиш»), «Тазкирату-л-укул фи усули-д-дин» («Дин асослари ҳақидаги акллар тазкираси»), «ал-Лаъолий ас-самина фи-т-тарожим» («Таржималар

ҳақидаги қимматбаҳо гавҳарлар»), «Бароҳину-с-садод фи шарҳи-л-иршод» («Иршод» шарҳи ҳақидаги соғлом фикрга асосланган исботлар», кўп жилдли). (17: 1/600).

18. Ҳусайн ат-Табризий (1176/1762 йилда ҳаёт бўлган)

Ҳусайн ибн Ҳайдар ат-Табризий, ал-Маръаший ар-Румий, ал-Ҳанафий. Асарларидан: «Жомиъу-л-кунуз» («Пинҳон бойликлар манбаи»), «Нафоису-т-тақрир фи шарҳи-л-валадияти мин одоби-л-мунозарати» («Мунозара одоби бобидан фарзандлик шарҳи ҳақидаги нафис ечимлар»). Ушбу асарни муаллиф 1176 х.й.да ёзиб тугатган (17: 1/609).

19. Ҳусайн ат-Табризий (ваф. 1280/1863 йилдан кейин)

Ҳусайн ибн Абдурраззоқ ат-Табризий — олим, хатиб ва адиб бўлган. Асарларидан: «Башоиру-л-бокийна ва анису-з-зокирийн» («Илк йиғловчилар ва зокирларнинг дўсти») (17: 1/615).

20. Ҳусайн ат-Табризий (1346/1927 йилда ҳаёт бўлган)

Ҳусайн ибн Абдулғалий ат-Табризий, ат-Тутинжий — мутакаллим бўлган. Асарларидан: «Изолату-л-васвос ва-л-

ат-Тибризий (ат-Табризий)

авхом фи-р-радд ала-н-насорий ва ибтоли акволиҳим» («Носароларга раддия бериш ва улар айтган сўзларнинг ботиллигини фош этишда васвос ва оғма ғоялардан холи бўлиш») (17: 1/616).

21. Ҳусайн ал-Хусравшоҳий ат-Табризий (ваф. 1281/1864 йилдан кейин)

Ҳусайн ибн Али ал-Хусравшоҳий, ат-Табризий — фозил инсон бўлган. У Карбалода Козим ар-Руштийдан илм олган. Асарларидан: «Рисола фи-л-адъбияти-с-салоса» («Уч дуо ҳақидаги рисола») (17: 1/625).

22. Ҳусайн ат-Табризий (1159-1251/1746-1835)

Ҳусайн ибн Нажаф ибн Муҳаммад ат-Табризий, ан-Нажафий (Абулжавод) — фақиҳ, адиб ва шоир бўлган. У Нажафда таваллуд топган ва шу ерда 2 муҳаррам куни вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «ат-Тухфа ан-нажафия фи радди ала-л-ашъария фи масъалати-л-хусни ва-л-қабхи ва-л-аклийийин» |«Хусни муомала, қабоҳат за ақл тарафдорлари масаласи хусусида ашъарийлар фикрини рад этиш ҳақида нажафий тухфа»), «Девону шеър фи мадҳи аҳли-л-байт» («Аҳлу-л-байт мадҳи хусусидаги девон») (17: 1/646).

23. Жаъфар ат-Табризий (1262/1846)

Жаъфар ибн Ақмад ибн Лутф Алихон ибн Муҳаммад ал-Мағоний, ат-Табризий — фақиҳ бўлган. У Нажафда «ал-Жавохир» китобининг муаллифи Али Муҳаммад Ҳасан хузурида илм ўрганган. Асарларидан: «Шарҳу-ш-шаройиъ» («Шаръий ҳукмлар шарҳи»), «Рисола фи-л-асири-л-инабий» («Узум ш а р б а т и н и н г хусусиятлари ҳақидаги рисола») (17: 1/486).

24. Жаъфар ат-Табризий (1290-1346/1873-1927)

Жаъфар ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад Жаъфар ат-Табризий — олим, фикҳ илмининг усул соҳаси бўйича фақиҳ бўлган. Рабиъу-л-аввал ойида таваллуд топган ва Табризда вояга етган. Сўнгра Нажафга кўчиб ўтиб, у ерда ўн йил истиқомат қилган. Яна Табризга қайтиб келиб, тахм. 1324 х.й.да вафот этгунига қадар шаръий вазифаларни бажариш ва китоблар таълиф этиш билан шуғулланган. У тасниф қилган асарлардан: «Равойиъу-л-усул» («Усул бўйича шоҳона асарлар»), «Мабониъу-л-усул» («Усулнинг манбалари»), «Далоилу-л-хайрот» («Эзгулик далиллари»), «Китобу-т-тахорат» («Тахорат китоби»),

«Китобу-с-салот» («Намоз китоби») (17: 1/498).

25. Жамолуддин ат-Табризий (1326-1369/1908-1950)

Жамолуддин ибн Абулқосим ибн Муҳаммад Ризо ибн Абулқосим ибн Али ибн Асғар ат-Табризий, ан-Нажафий — олим, фақиҳ ва усул ал-фикҳ бўйича етук мутахассис бўлган. У Нажафда туғилиб, шу ерда ў с и б - у л ғ а й г а н . Асарларидан: «ал-Кашкул» («Тўплам») (17: 1/503).

26. Жавод ал-Маликий (1343/1925)

Жавод ибн Шафиъ ал-Маликий, ат-Табризий — фақиҳ ва суфий бўлган. У Нажафда илм ва фазл аҳлига мансуб бўлган бир жамоадан сабоқ олган. Қумни ватан тутинган ва Қурбон ҳайити куни вафот этгунига қадар шу ерда истиқомат қилган. У тасниф қилган асарлардан: «Асрору-с-салот» («Намоз сирлари»), «ас-Сийар ва-с-сулук» («Тасаввуфдаги сулуклар ва улардаги шайхларнинг сийратлари») (17: 1/510).

27. Ражаб ал-Исфаҳоний (XII х.а./XVIII м.а.)

Ражаб Али ат-Табризий, ал-Исфаҳоний — ҳаким, мутакаллим ва фақиҳ бўлган. У ҳижрий

100 ат-Тибризий (ат-Табризий)

ўн иккинчи асрнинг бошларида ҳаёт бўлган. У таълиф этган асарлардан: «ал-Усул ал-асфия» («Соф усуллар»), «Татбиқ мо вурида фи-ш-шаръи мин амри-л-маъод ала сифотин-нафс ва маликатухо ва улумухо» («Нариги дунё ҳаётидаги нафснинг сифатлари, унинг соҳиблари ва илмлари ҳақидаги шаръий ҳукмларда келган амалларни ҳаётга татбиқ қилиш») (17: 1/712).

28. Ризо ат -Табризий (1249/1833 йилдан илгари ҳаёт бўлган)

Ризо ибн Ризо ат-Табризий — Табризда ўсиб-улғайган ёзувчилардан. У 1249 х.й. вафот этган Аббос Мирзо Фатх Алишоҳ билан яқин алоқада бўлган. Унинг «Зийнату-т-таворих» («Тарихлар зийнати») номли асари бор (17: 1/719).

29. Рафиъуддин ат-Табризий (1326/1908)

Рафиъуддин ибн Али Асғар ибн Абу Толиб ал-Ҳасаний, ат-Таботабъий, ат-Табризий — баъзи илм соҳаларида фаолият кўрсатган олим. Лақаби — «Низому-л-уламо». Табризда вафот этган. Асарларидан: «ал-Мақолот ан-низомия» («Низомий мақолалар»), «Тухфату-ламсол» («Мақоллардан тузилган тухфа»), «ат-Таҳқиқот ал-алавия» («Алавий тадқиқотлар»),

«ал-Мажолис ан-низомия» («Низомий кенгашлар»), «Ташриху-т-тақвим» («Таквим шарҳлари») (17: 1/723).

30. Шариф аш-Ширвоний (1228/1813 йилда ҳаёт бўлган)

Шариф ибн ар-Ризо аш-Ширвоний, ат-Табризий — баъзи илм соҳаларида фаолият кўрсатган олим. Унинг «ат-Тухфа ал-баҳия фил-ҳисоб» («Ҳисоб ҳақидаги гўзал тухфа»), «Садафу-л-мушаҳаммун» («Безакчилар садафи»), «Мисбоҳу-л-вусул» («Мақсад сари етакловчи чирок»). Муаллиф ушбу асарни 1228 х.й.да таълиф этган. (17: 1/713).

31. Абдулҳусайн ат-Табризий (1277-1358/1860-1939)

Абдулҳусайн ибн Муҳаммад Ҳасан ибн Муҳаммад Карим аз-Занузий, ат-Табризий — табиб. Отасининг қўйнида ўсиб-улғайган. Отасидан ва бошқалардан илму маърифатни ўрганган. 1358 х.й. кейин вафот этган. Асарларидан: «Матраҳу-ланзор фи тарожими атиббоъи-л-аъсор ва филосафату-л-амсор» («Мисрлик файласуфлар ва замона табибларининг таржимаи ҳоллари ҳақидаги (ножоиз) қарашлар улоқтириб юбориладиган жой»), «Мифтоҳу-л-адвия» («Дори-дармонларнинг

калити») «Маърифату-с-самум» («Заҳарни аниқлаш»), «Рисола фи марази қариб» («Хафаконлик касали ҳақида рисола»), «Рисола фи-л-жизом» («Мохов касаллиги ҳақида рисола»), «Рисола фи-л-жадарий» («Чечак касаллиги ҳақида рисола») (17: 1/510).

32. Абдулҳамид ал-Хусравшоҳий (580-652/1184-1254)

Абдулҳамид ибн Исо ал-Хусравшоҳий ат-Табризий аш-Шофиъий (Шамсуддин) — табиб, ҳаким, фақих, усулий олим, мутакаллим ва муҳаддис бўлган. У Хусравшоҳда таваллуд топган, сўнгра Дамашк сари юзланган ва у ерда 25 шаввол куни вафот этгунига қадар истикомат қилган. Жасади «Қосйун» тоғига дафн қилинган. Қўйидаги китоблар унга тегишлидир: «Мухтасару китоби-л-музаҳҳиб ли Аби Исҳоқ аш-Широзий фи фуруъи-л-фикҳи-ш-шофиъий» («Шофиъийлик мазҳабидаги фуруъ ал-фикҳ масалаларига бағишланган Абу Исҳоқ аш-Широзий қаламига маснуб «Китобу-л-музаҳҳиб» асарининг қисқартмаси»), «Мухтасару китоби-ш-шифо ли ибн Сино» (Ибн Сино қаламига мансуб «Китобу-ш-шифо» нинг қисқартмаси), «Татиммату китоби-л-оёти-л-

баййиноти ли ибн Хатиб ар-Рай Фахруддин ар-Розий» (Рай хатибининг ўғли Фахруддин ар-Розий қаламига мансуб «Китобил-оёти-л-баййинот» асарига кўшимча») (17: 2/64).

33. Абдуррахим ат-Табризий (710/1310)

Абдуррахим ибн Иброҳим ат-Табризий — Табризнинг машҳур фақиҳдаридан. У тахм. 710 х.й.да таваллуд топган. У тасниф қилган асарлар бор (17: 2/128).

34. Абдуррахим ал-Ансорий (1272-1334/1856-1915)

Абдуррахим ибн Насруллоҳ ал-Ансорий ат-Табризий — олим, фақиҳ. У 1272 х.й. атрофларида Андалусда «Қародоғ» кишлоғида таваллуд топган. Илмларнинг муқаддималарини ўқиб-ўрганиб, сўнгра Нажафга кўчиб борган. У ерда эса Али Хусайн ал-Халилий, Муҳаммад Козим ал-Хуросоний ва бошқаларнинг даргоҳларида илм ўрганиб, яна Табризга қайтиб борган. 1334 х.й. 9 сафар куни вафот этгунига қадар Табризнинг машҳур уламоларидан бири бўлган. Асарларидан: «Сироту-н-нажот фи-л-ақоид» («Илми ақоид бўйича нажот кўприги»), «Мишкоту-с-солик фи зулми-л-масолик фи-л-адбия ва ғайриҳо» («Йўлни

босиб ўтиш, дуолар ва бошқа лозим нарсалар хусусида йўлга чиққан банданинг чироғини кўйишга муносиб жой») (17: 2/136).

35. Абдуссамад ат-Табризий (765/1364)

Абдуссамад ат-Табризий — қори бўлган. Ирокқа келиб, шу ерда муқим истиқомат қилган. А с а р л а р и д а н : «Мухтасару-ш-шотибия фи-л-қирооти-с-сабъи» («Етти хил қироат хусусидаги «аш-Шотибия» китобининг қисқартмаси») (17: 2/152).

36. Абдулқохир ат-Табризий (648-740/1250-1339)

Абдулқохир ибн Муҳаммад ибн Абдулвоҳид ат-Табризий, ал-Хароний, ад-Димашкий — асли табризлик қозилардан. Харронда таваллуд топган ва Дамашқда ўсиб-улғайган. Сафад ва Думётда қозилик маҳкамасини бошқарган ҳамда бу ишни то вафот этгунига қадар давом эттирган. Унинг бир мажмуъа хитоблари бор (17: 2/202).

37. Абдуллоҳ ат-Табризий (700/1301 йилда ҳаёт бўлган)

Абдуллоҳ ибн Али ибн Муҳаммад — «Алоу-т-Табризий» номи билан маълум бўлган нахшунос олим. У тасниф қилган

асарлардан: «ал-Ҳодия ила ҳалли-л-кофия фи-н-наҳв» — «Наҳв илмидаги «Кофия»нинг ечимларига олиб борувчи Китоб». Муаллиф ушбу асарини тахм. 700 х.й.да амир вазир Х,ожи ибн Муҳаммад ас-Соважийга ҳадя қилган. «Аз-Завобид ал-кофия ли-т-таъриф фала хулосату-н-наҳви ва-т-тасриф» («Аниқловчи учун етарли белгилар ва илмун-наҳв ва-т-тасрифнинг батафсил баёни») (17: 2/263).

38. Абдуллоҳ ибн Шариф (955/1548)

Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ат-Табризий — «Шариф» лақаби билан машҳур бўлган шоир. Ҳиротга келиб, шу ерда қолиб кетган. Асарларидан: «Девону шеър» («Девон») (17: 2/276).

39. Абдулмалик ас-Сиддикий (896/1491)

Абдулмалик ибн Али ибн Али ибн Муборакшоҳ ибн Абу Бакр ал-Бакрий, ас-Сиддикий, ас-Соважий, ат-Табризий, ундан кейин эса ал-Қазвиний, аш-Широзий, аш-Шофийий (Абулқат) — суфий бўлган. Асарларидан: «Х,адийяту-л-муҳиббийн фи-л-ахбор ва-л-адбияти ва-л-азкор» («Хабарлар, дуолар ва зикрларни ёктирадиганларнинг ҳадяси»), «ал-Ҳабалу-л-матин фи-л-

102 ат-Тибризий (ат-Табризий)

азкор ва-л-адъияти-л-маъсурати ан саййиди-л-мурсалийн» («Мурсал набийларнинг сарвари ҳақидаги унутилмас зикрлар ва дуолардан тузилган мустаҳкам арқон»), «Дурару-л-маъони-л-жалия» («Маъноларнинг ялтироқ дурлари») номли асари бор (17: 2/319).

40. Али ат-Табризий (610/1213)

Али ибн Аҳмад ибн Ҳабал ат-Табризий ал-Бағдодий — табиб бўлган. Унинг қаламига мансуб «ал-Мухтор фи-т-тибб» («Табобатга оид танланган лавҳалар») (17: 2/400).

41. Али ал-Қунавий (668-729/1270-1329)

Али ибн Исмоил ибн Юсуф ал-Қунавий, ат-Табризий, аш-Шофиъий (Алоуддин, Абулҳасан) — факих, мутакаллим, усулий олим, адиб ва суфий бўлган. У Рум диёрига мансуб Қунияда туғилган, сўнгра Қоҳирага келган. Кейинчалик Дамашққа келиб, у ерда Шом қозиси бўлган. Зу-л-қаъда ойида Дамашқда вафот этган. У тасниф этган асарлардан: «Шарху-л-ҳовийи-с-сағийр фи фуруъи-л-фикҳи-ш-шофиъий» («Шофиъийлик мазҳабидаги фуруъ ал-фикҳга оид «ал-Ҳовий ас-с-сағийр» шарҳи»), «Мухтасару минҳожиддин» (Калободийнинг «Шаъбу-л-имони-т-

таарруф ли мазҳаби-т-тасаввуф» — «Тасаввуф мазҳабининг дониш ва имон аҳли» асари ҳақидаги Ҳалимийнинг қаламига мансуб «Минҳожуддин»нинг қисқармаси»), «Мусаннаф фи ҳаёти-л-анбиё» («Пайғамбарларнинг ҳаёти ҳақидаги китоб»), «аш-Шофий фил-усул» («Илми усул бўйича ишончли асар»), «ал-Ибтиҳож фи интиҳоби-л-минҳож» («Дастур танлашдаги хурсандчилик»), унинг шеърлари ҳам бор (17: 2/406).

42. Али ат-Табобабобий (1274-1366/1858-1947)

Али ибн Хусайн ибн Аҳмад ибн Раҳим ат-Табобабобий, ат-Табризий — олим, мужтахид ва қозилардан бўлган. Зу-л-ҳижжа ойининг 13-куни Табризда таваллуд топиб, зиёли хонадонда ўсиб-улғайган. Баъзи фозил одамлардан илм ўрганган. Падари бузруквори, Мусо ат-Табризий ва бошқаларнинг шогирди бўлган. Сўнгра Нажафга кўчиб кетган ва у ерда масжидда ал-Фозил аш-Шаробиёний, Муҳаммад Ҳасан ал-Момақоний ва бошқаларнинг хузурида бўлиб, суҳбатларини олган. Рабиъу-л-аввал ойининг 6-куни чоршанба кечаси вафот этган. Асарларидан: «Тафсиру-л-Қуръон» («Қуръон тафсири») (17: 2/423).

43. Али ат-Табризий (677-746/1278-1345)

(Тожуддин, Абулҳасан) Али ибн Абдуллоҳ ибн Абулҳасан ал-Ардабилий, ат-Табризий, аш-Шофиъий — тафсир, ҳадис, фикҳ, усул, арифметика, геометрия, калом, грамматика ва табобат соҳаларида фаолият олиб борган олим. У Озарбайжондаги Ардабилида таваллуд топган. Табризда истикомат қилган. Бағдод ва Маккага бориб, хожи бўлган. Сўнгра Мисрга бориб, у ерда жамоадан ҳадислар тинглаган ва ҳадис ҳақидаги қатор китобларни ўрганиб чиққан. Сўнгра илми усул, фикҳ, грамматика, тафсир, баён, мантиқ, арифметика, фароиз, математика, геометрия ва алгебра каби соҳаларга тасниф этиб, уларни одамларга ўргатиш билан шуғулланган. «Ҳисомия» мадрасасида даре ўтган ва қимматли маслаҳатлар берган. Талабаларининг сони кўпайиб кетган. Одамлар унинг тафсир, ҳадис, усул ва мантиқ ҳақидаги китобларидан кўп фойдаланганлар. Сўнгра • Шаҳризўр, Султония ва Мароғага, ундан кейин Бағдодга, Бағдоддан эса Маккага, у ердан Ясрибдаги Тибага сафар қилган. Кейинчалик 722 х.й (1322 м.й.) муҳаррам ойида Қоҳирага келган ва шу ерда рамазон

ойида вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Ҳошия ала шарҳи-л-ховийи-с-сағийр» («Қазвинийнинг шофиъийлик мазҳабидаги фуруъ ал-фикҳга оид «Шарҳу-л-ховий ас-сағийр» асарига хошия-изох»), «Мабсуту-л-аҳком фи тасҳиҳ ма йатааллақу би-л-калим ва-л-калом мин шарҳи «Кофия» ли ибн ал-Ҳожиб» («Ибн Ҳожиб қаламига мансуб «Кофия»нинг шарҳидаги сўзлар ва жумлаларни тузатишга оид ҳукмларнинг баёни», «Мухтасар улуми-л-ҳадис ли ибн Салоҳ» (Ибн Салоҳ қаламига мансуб «Ҳадис илмлари» китобининг қисқартмаси», «ат-Тазкира фи-л-ҳисоб» («Арифметика ҳақидаги тазкира») (17: 2/413, 466).

44. Али ат-Табризий (1282/1865)

Али ибн Абдулазим ал-Ҳукмободий, ат-Табризий, ал-Хиёбоний — муаррих, адиб ва олим бўлган. У Ҳукмободдаги Табриз маҳалласида 1282 х.й. шаввол ойининг 28-куни таваллуд топган. Грамматика, морфология, балоғат, мантик, риёзиёт илмларига оид кўп китоблар мутолаа қилиб, хатиблик санъатининг сирларини пухта ўрганган. Натижада Эроннинг машҳур воизларидан бирига айланган. Асарларидан: «Вақоийу-л-

айём» («Кундалик воқеалар», кўп жилдли), «Мунтахабу-л-мақосид» («Мақосид» китобининг қисқартмаси), «Мунтахаб» («Худди «Кашкул» сингари фароиз ва бошқа кўпгина мавзуларни камраб олган 9 жилдли танланма»), «Қошиъу-л-айём» («Кунларни ойдинлаштирувчи» китоб), «Тухфату-л-аҳиббо фи қасидати саййиди-ш-шуъаро» («Шоирлар хожаси, яъни Ҳаримийнинг «Қасида»си ҳақида суюклилар тухфаси»). 1366 х.й. дан кейин вафот этган (17: 2/459).

45. Али ат-Табризий (1284/1867)

Али ибн Лутф Али ал-Мағоний, ат-Табризий — фақиҳ ва усул-ал-фикҳ бўйича етук олим бўлган. Унинг етти жилддан иборат «Тақриру баҳси Хусайн ат-Туркий ва-л-Момақий фи-л-усул» («Хусайн ат-Туркий билан ал-Момақий ўртасида усул хусусида кечган баҳс-мунозаранинг ечими») номли асари бор (17: 2/489).

46. Али Мусовий (1316/1898)

Али ибн Муҳаммад ал-Мусовий, ат-Табризий — адиб ва табиб бўлган. Унинг «Қонуну-л-илож» («Даволаш қонуни»), «Зоду-л-мусофирийн» («Йўловчиларнинг йўл заҳираси»), «Рисолату-л-

жадарий» («Чечак рисоласи» каби асарлари бор. (17: 2/525).

47. Али ат-Табризий (1318/1900)

Али Нақий ибн Али Лутф Али ибн Аҳмад ал-Мағоний ат-Табризий — фозил инсон бўлган. Табризда вафот этган. Асарларидан: «Райоҳинур-риёз» («Бўстонлардаги райхонлар») (17: 2/539).

48. Али ат-Табризий (1275-1330/1859-1911)

Али ибн Мусо ибн Шафиъ ибн Рафиъ ат-Табризий («Сикату-л-ислом») — фозил инсон («Ислом ишончи»). Табризда таваллуд топган. 1330 х.й.да руслар Табризга бостириб кираётганда, ошуро куни осиб ўлдирилган. У таълиф қилган асарлардан: «Рисола фи исботи йавми милоди-р-расул» («Расулulloҳ таваллуд топган куннинг исботи ҳақидаги рисола») (17: 2/535).

49. Камолуддин ат-Табризий (803/1401)

Камолуддин ат-Табризий — фозил инсон бўлган. Табризда истиқомат қилган. Вафот этгач, жасади Табриздан ярим фарсах масофадаги «Валиёникуҳ» («Тоғлик валийлар») қабристонига дафн этилган. Асарларидан: «ал-Улум аз-зоҳирия ва-л-ботиния»

^04 ат-Табризий (ат-Табризий)

(«Зоҳирий ва ботиний илмлар»), унинг шеърлари ҳам бор (17: 2/671).

50. Лутф Али ан-Насоъий (1268-1350/1852-1931)

Лутф Али ибн Козим Аминун-с-суфарои ибн Лутф Али ибн Козим ибн Муҳаммад ан-Насоъий, ат-Табризий, аш-Широзий, ал-Мадъуфоний, сўнгра Дониш («Садру-л-афозил», яъни «Фозиллар пешвоси») — адиб, котиб, шоир, тилшунос, муаррих, мантиқшунос ва хаттот бўлган. Асарларидан: «Алқату-ш-шодий ва булғату-л-ҳодий» («Жарчининг улуши ва туябоқарнинг насибаси»), «ал-Калим ва-л-ҳилм» («Калималар ва ҳалимлик»), «ал-Вашиъа фи шайъин мин кутубиш-шиъа» («Шиалик китобларидаги лавҳалардан тузилган курама»), «ад-Домис» («Тимқора»), «Тухфату-л-лабиб ва турфату-л-адиб» («Зукконинг туҳфаси ва адибнинг турфаси»). (17: 2/674).

51. Мажидуддин ал-Ҳалвоий (884/1479 йилда ҳаёт бўлган)

Мажидуддин ибн Муҳаммад ал-Ҳалвоий, сўнгра ал-Хунжий, ат-Табризий — суфий бўлган. Мисрда истикомат қилган. Асарларидан: «Таъдибун-нафс ва тасҳиху-л-

эътиқод ли-аҳли-с-сафо ва-л-вудод» («Сафо ва вафо аҳлининг нафсини тарбиялаш ва эътиқодини мустаҳкамлаш») (17: 3/15).

52. Муҳаммад ат-Табризий (1370 м.й.да ҳаёт бўлган)

Муҳаммад ибн Аҳмад ат-Табризий — қозилардан бўлган. Унинг «Дастуру-л-қозот» («Қозилар дастури») номли асари бор (17: 3/54).

53. Муҳаммад ат-Табризий (1302-1357/1885-1938)

Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Мусовий, ал-Каморий, ат-Табризий — фақиҳ ва усул соҳаси бўйича етук олим бўлган. Асарларидан: «Ҳошия ала-р-расоил фил-усул» («Усул ҳақидаги рисоаларга ҳошия-изоҳ») (17: 3/111).

54. Муҳаммад ал-Қозий (1285-1366/1868-1947)

Муҳаммад Боқир Муҳаммад Али ибн Абдулжаббор ибн Маҳдий ал-Қозий, ат-Таботабоъий, ат-Табризий — фақиҳ ва баъзи илм соҳаларида фаолият олиб борган олим. Ражаб ойининг 3-куни вафот этган. Асарларидан: «Махзану-л-фавоид» («Фойдалар кони»), «Ҳошия ала-л-фусул» («Фаслларга ҳошия-изоҳ»), «ад-Дурар ал-ғиравия» («Ёпишқоқ

дурлар»), «Рисола фи-л-иштирок фи-л-луғати» («Луғатда иштирок этиш ҳақидаги рисола»), «Рисола фи ақди-л-байъи» («Тижорат шартномаси ҳақидаги рисола») (17: 3/157).

55. Муҳаммад ат-Табризий (1276-1320/1859-1902)

Муҳаммад ат-Табризий — шоир бўлган. Табризда таваллуд топиб, кейинчалик тижорат максатида Ироққа кўчиб кетган. Хиллада вафот этган. Жасади Нажафга олиб келиниб, шу ерда дафн этилган. Асарларидан: 800 саҳифадан иборат «Девон» (17: 3/177).

56. Муҳаммад ат-Табризий (1248-1312/1822-1895)

Муҳаммад Нақий ибн Муҳаммад ибн Хусайн ибн Зайнулобидин ибн Али ибн Иброҳим ал-Момақоний, ат-Табризий — олим, адиб ва шоир бўлган. Лақаби — «Наййир» («Юзидан нур ёғилиб турувчи»). Табризлик «Ҳужжату-л-ислом» («Ислом ҳужжати») номи билан машҳур бўлган. Нажафда маҳдий мақомида вафот этган. У тасниф этган асарлардан: «Саҳифату-л-аброр» («Улуғлар саҳифаси»), «ал-Лаъолий ал-манзума» («Назмий дурдоналар»), «Мафотиҳу-л-ғайб» («Ғайб илмининг

калитлари»), «Илму-с-соати» («Вақт илми»), «Л а м х у - л - б а с а р» («Лахзалар»). (17: 3/183).

57. Муҳаммад Нажаф (1323/1905)

Муҳаммад Таҳо Нажаф ибн Муҳаммад Махдий ат-Табризий — фақиҳ ва усул соҳаси бўйича етук олим бўлган. 1323 х.й.нинг 13 шавволида вафот этган. Унинг «ал-Қавоид ан-нажафия» («Нажафий коидалар») номли асари бор (17: 3/506).

58. Муҳаммад ат-Табризий (1310/1893)

Муҳаммад Хасан Абдулкарим аз-Занузий — адиб ва табиб бўлган. Нажаф да яшаган. Махдий ан-Нажафий ва бошқалардан илм ўрганган. Сўнгра Табризга қайтиб бориб, у ерда то 26 шаввол куни вафот этгунига қадар диний лавозимларда ишлаган. Жасади Нажафга олиб келиниб, «Водий ас-Салом» («Тинчлик водийси»)га дафн қилинган. Асарларидан: «Китобу-л-хажж» («Хаж китоби»), «Мабоҳису-л-алфоз» («Лафзлар ҳақидаги илмий мақола»), «Аслу-л-бароа» («Рухсатнинг асли»), «ал-Истисҳоб» («Ҳамроҳлик») (17: 3/222).

59. Муҳаммад ал-Қозий (1293/1876)

Муҳаммад Хусайн ибн Али Асғар ибн Муҳаммад

Такий ал-Қози, ат-Таботабоъий, ал-Ҳасаний, ат-Табризий — фақиҳ, усул бўйича етук олим ва муҳаддис бўлган. Нажафга кўчиб борган. У ерда «Жавоҳир» асарининг муаллифи Муҳаммад Хасан, Муҳаммад Жаъфар Шариатмадор ал-Астрабодий ва бошқалардан илм ўрганиб, Табризга қайтиб борган ҳамда ёши саксондан ошганда, вафот этган. Асарларидан: «Минхажу-р-рашод фи шарҳи-л-иршод фи-л-фикх» (Фикх бўйича «Иршод шарҳи ҳақидаги соғлом фикр дастури»), «Ҳошияту-л-қавонийн фи-л-усул» («Усул ҳақидаги қонунларга ҳошия-изоҳ»), «Рисолут-з-занни-л-хос» («Хос фикр ҳақидаги рисола»), «Илалу-ш-шаройиъ» («Шариат коидаларидаги нуқсонлар»), «Сирру-л-ғайбати-л-лохутия» «Илоҳий ғойиблик сири» (17: 3/254).

60. Муҳаммад ат-Табризий (1310/1892)

Муҳаммад ал-Хусравшоҳий, ат-Табризий — фозил инсон бўлган. У Муртазо ал-Ансорийдан илм ўрганган. 1310 х.й.дан анча кейин Табризда вафот этган. Жасади Нажафга олиб келинган ва шу ерга дафн қилинган. Асарларидан: «Мишкоту-л-масобих фит-таъодул ва-т-таржих» («Тенглик ва таржих

хусусидаги чироклар қўйиладиган жой») (17: 3/273).

61. Муҳаммад ат-Табризий (680/1281 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад ибн Довуд ибн Юсуф ат-Табризий (Абулфараж) — муҳаддис бўлган. Асарларидан: «Шарҳу мушкilotи-л-масобих ли-л-Бағавий» («Бағавийнинг «Мушкilotу-л-масобих» асари-га шарҳ»). У мазкур шарҳни 680 х.й.да ёзиб тугатган (17: 3/285).

62. Муҳаммад ат-Табризий (909/1503 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад Ражаб ат-Табризий — фозил инсон бўлган. Асарларидан: «Нафху-л-мушки фи татиммати-с-силки» («Йўл якунидаги мушкнинг уфуриши»), муаллиф ушбу асарни 909 х.й.да ёзиб тугатган (17: 3/291).

63. Муҳаммад ат-Табризий (ваф. 1158/1745 й.)

Муҳаммад Ризо ибн Абдулмуталлиб ат-Табризий — муҳаддис ва қозилардан бўлган, Султоннинг ҳарбий трибуналини бошқарган. Асарларидан: «ал-Масобих фи шарҳи-л-мафотихи» («ал-Мафотих» шарҳи ҳақидаги чироклар»), «аш-Шофий ал-жомиъ байна-л-бихор

| 0 0 ат-Тибризий (ат-Табризий)

ва-л-вофий» («Денгизлар ва водийлар ўртасидаги ишончли тўплам»), «аш-Шифо фи ахбори оли-л-Мустафо» («Сарвари олам якинлари ҳақида хабар берувчи шифо китоби» (17: 3/298).

64. Муҳаммад ат-Табризий (1131/1719)

Муҳаммад Замон ибн Калб Али ат-Табризий аш-Шибий, ал-Имомий — факих, усул ва бошқа фан соҳаларида фаолият олиб борган олим. У тахминан 1131 х.й.да вафот этган. Асарларидан: «Шарху зубдати-л-усул» («Зубдату-л-усул шарҳи»), «Фароиду-л-фавоид фи ахволи-л-мадорис ва-л-масожид» («Масжидлар ва мадрасаларнинг ахволи ҳақидаги фойдали дурдоналар») (17: 3/306).

65. Муҳаммад Манло Ҳанафий (900/1459)

Муҳаммад Шамсуддин ат-Табризий — мутакаллим ва мантиқ-шунос олим бўлган. Кўпроқ «Манло Ҳанафий» номи билан машҳур бўлган. Асарларидан: «Ҳошия ало исботи-л-вожиб ли Муҳаммад Асъад ад-Даввоний» «Муҳаммад Асъад ад-Даввонийнинг «Исботу-л-вожиб» асарига ҳошия-изоҳ»), «Шарху-л-одоби-л-аздия» «Уздуддин ал-Айжий қаламига мансуб «Одобу-л-аздия» асарига шарҳ») (17: 3/348).

66. Муҳаммад ал-Хатиб (737/1337 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ал-Хатиб ат-Табризий, ал-Умарий (Валийуддин) — муҳаддис (Асарларидан:) «Камалу-л-масобиҳ фи-л-ҳадис ва зайлу абвобиҳи» («Ҳадис илми ва ундаги бобларга кўшимчалар ҳақидаги чироқларнинг мукам-мали») (17: 3/437).

67. Муҳаммад ат-Табризий (954/1547)

Муҳаммад ибн Абдулаввал ат-Табризий — фозил инсон ва Рум ҳукмдорларидан бўлган. Унинг «Х,ошия ала шарҳи хидояти-л-ҳикма» (Мавлонозоданинг («Шарху хидояти-л-ҳикма» асарига ҳошия-изоҳ») номли асари бор (17: 3/382).

68. Муҳаммад ат-Табобаъий (1316/1898 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад ибн Абдулфаттоҳ ат-Табобаъий ат-Табризий — олим, адиб ва шоир бўлган. Ундан жамоа, жумладан, 1316 йилда вафот этган Шарафуддин Али Саййиду-л-атиббои-л-Хусайний ат-Табризий ривоят қилган. У таълиф этган асар: «Китоб фи-л-адъияти ва-л-азкор» («Дуо ва зикрлар ҳақидаги китоб») (17: 3/418).

69. Муҳаммад ат-Табризий (1240-1320/1825-1902)

Муҳаммад ибн Абдулазим ат-Табризий — нозим (назмда асар ёзадиган ижодкор) бўлган. Табризда таваллуд топган. Сўнгра Ироққа кўчиб ўтган. Кўпгина ўлкаларни кезган. Тижорат билан шуғулланиб, бадавийларнинг ибораларини яхши билган. Хиллада муқим ўрнашиб қолган ва шу ерда вафот этган. Жасади Нажафга олиб келиниб, шу ерга дафн қилинган. Асарларидан: «Девон». Вафотидан кейин ушбу девонни унинг ўғли тузган (17: 3/416).

70. Муҳаммад ат-Табризий (1294-1360/1877-1941)

Муҳаммад ибн Абдулкарим ал-Мусовий ас-Саробий, ат-Табризий — ориф ва одамларни яхши биладиган инсон бўлган. Унинг «Тариқату-л-хидоя фи илми-д-диroyа» («Билиш илми ҳақидаги хидоя йўли») номли асари бор (17: 3/424).

71. Муҳаммад ат-Табризий (1268/1852)

Муҳаммад ибн Али ибн Абулҳасан ал-Хусайний ал-Хусравшоҳий, ат-Табризий — фозил инсон бўлган. 1268 х.й.дан кейин вафот этган. Асарларидан: «Мишкоту-л-масобиҳ» («Чироқлар қўйиладиган жой»), «Рисола фи вадъи-

л-алфоз ва-л-хақиқати-ш-шаръия» («Лафзларнинг ўрни ва шаръий ҳақиқат ҳақидаги рисола») (17: 3/502).

72. Муҳаммад ал-Авфасовий (1310/1892)

Муҳаммад Али ибн Аҳмад ал-Авфасовий ал-Қарочадоғий ат-Табризий — фақиҳ ва баъзи илм соҳаларидан фаолият олиб борган олим. 1300 х.й.да Машҳади Ризо алайҳиссаломга келган ва шу ерда маълум муддат яшаган, сўнгра Техронга бориб, у ерда маълум муддат ўқув ишлари билан шуғулланган. 1310 х.й. 2 рабиъу-л-аввалда жума куни вафот этган. Асарларидан: «ар-Рисола ат-тамриния фи-л-мантик» («Мантик илмига оид машқли рисола»), «Зайну-л-маъобид» («Муқаддас кадамжоларнинг зийнати»), «ат-Танқиҳот ал-усулия» («Илми усулга оид қайта кўриб чиқишлар»), «Тийшату-л-қавонийн» («Қонунларнинг ўзгарувчанлиги») «Хошияту-р-равзати-л-бахия» («ар-Равзат ал-бахия» асарига хошия-изоҳ») (17: 3/780).

73. Муҳаммад ал-Ардубодий (1312-1380/1894-1960)

Муҳаммад Али ибн Муҳаммад Такий ибн Муҳаммад Қосим ал-Ардубодий, ат-Табризий, ан-Нажафий — олим, адиб

ва фақиҳ бўлган. Асарларидан: «Кашкул» жанридаги олти жилддан иборат катта китоб. Унда ибратомуз тарихий лавҳалар, биографиялар ҳамда илм ва адабга оид турли мавзулардаги маълумотлар жам қилинган (17: 3/534).

74. Муҳаммад ат-Табризий (740/1339 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ат-Табризий, ал-Оқсаръий (Жамолуддин) — нахшунос олим бўлган. Асарларидан: «Кашфу-л-иъроб фи шарҳи-л-лубоб» (ал-Исфароинийнинг нахв илмига оид «Шарҳу-л-лубоб» асаридаги изофали бирикмаларнинг кашф этилиши), Муаллиф ушбу асарни 740 х.й.да Шерозда ёзиб тутатган (17: 3/676).

75. Муҳаммад ал-Бардаъий (927/1521)

Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ал-Бардаъий ат-Табризий, ал-Ҳанафий (Мухйуддин) — баъзи илм соҳаларида фаолият олиб борган олим. Рум хукмдорларидан бўлган. Падари бузруквори ва бошқалардан сабоқ олган. Шероз ва Ҳиротга бориб, у ердаги баъзи уламолардан илм ўрганган. Сўнгра Рум ўлкасига бориб, Бруса шаҳридаги Аҳмад пошо мадрасасида, кейинчалик Бодирнада даре берган ва шу ерда

вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Ҳавош ала тафсири-л-Байзовий» («Байзовий тафсирига хошия-изоҳлар»), «Ҳавош ала хошияти шарҳи-т-тажрид» (Сайид Шарифнинг «Хошияту шарҳи-т-тажрид» асарига хошия-изоҳлар»), «Ҳавош ала-т-талвих» («ат-Талвих» асарига хошия-изоҳлар»), «Шарҳ ала одоби-л-бахс» («Уздуддиннинг «Одоби-л-бахс» асарига шарҳ») (17: 3/676).

76. Муҳаммад ат-Табризий (VIII х.а./XIУ м.а.)

(Иззуддин) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Маҳмуд ибн Яндор ат-Табризий, ал-Асл ал-Муқаддасий, ал-Баълий — муҳаддис ва фақиҳ бўлган. «Байту-л-муқаддас»да туғилган ва Гизада қозиликни бошқарган. Асарларидан: «Мухтасару-р-равзат» («ар-Равзатнинг қисқартмаси»), «Мухтасару жомиъи-л-усул» («Жомиъу-л-усул»нинг қисқартмаси) (17: 3/692).

77. Муҳаммад ал-Озарбайжоний (1333/1915)

Муҳаммад Маҳдий ибн Муҳаммад ат-Такий Муҳаммад Жаъфар ал-Эроний, ал-Озарбайжоний, ат-Табризий —

102 ат-Табризий (ат-Табризий)

(доктор) ва фозил инсон бўлган. Қоҳирага келиб, шу ерда қолиб кетган. Асарларидан: «Мифтоҳу боби-л-абвоб фи шариати-т-тоифати-л-бобия» («Бобия тоифасининг шариати ҳақидаги «Бобу-л-абвоб»нинг калити» (17: 3/740).

78. Муҳаммад ат-Таботабоъий (1326/1908)

Муҳаммад ибн Юсуф ибн Боқир ат-Таботабоъий ат-Табризий — фақих, илм усул билан шуғулланган олим. Асарларидан: «Усулу-л-фикҳ» («Фикҳ илмининг асослари»), «Такрирот фи-л-фикҳ» («Фикҳ илмига оид ечимлар»), «Рисола фи-р-рибо» («Рибо ҳақида рисола») (17: 3/780).

79. Маҳмуд ат-Таботабоъий (1310/1892)

Маҳмуд ибн Али Асғар ибн Муҳаммад Тақий ат-Таботабоъий, ат-Табризий — фақих, муҳаддис ва одамларни яхши билган инсон. Ҳаждан кейин Маккада вафот этган. Унинг «Китоб фи илми-д-дироя ва-р-рижол» («Англаш илми ва одамлар ҳақидаги китоб»), «Даккату-л-казо фи-л-аҳком ва-ш-шаҳодат» («Хукмлар ва шаҳодат ҳақидаги қозилик масъулияти») (17: 3/820).

80. Муҳаммад ат-Табризий (1313-1385/1895-1965)

Муҳаммад Али ибн Яъқуб ибн Жаъфар ат-Табризий, ан-Нажафий, ал-Яъқубий — хатиб, шоир ва изланувчан олим бўлган. Гарчи Нажафда туғилиб, вояга етган бўлса-да, лекин асли Табриздан. Отаси Хуллага кўчиб ўтганда, уни ҳам ўзи билан бирга олиб борган эди. Ўшанда у жуда кичкина эди, шу ерда ўсиб-улғайган, Қуръон ўқиган. Сўнгра Хулладаги марказларга тез-тез катнайдиغان бўлган. Отасининг вафотидан сўнг, ўзини батамом Муҳаммад ал-Қазвиний хизматига бағишлаб, унинг илми ва адабидан кўп истифода этган. Сўнгра, Жаножага, ундан Нажафга кўчиб ўтган. Кейинчалик Куфада маълум муддат истикомат қилган. Шундай оворагарчиликлардан кейин Нажафга батамом кўчиб келган, бу ерда минбарлардан туриб ваъзхонлик ишини адо этган, тадқиқот ва нашр ишлари билан машғул бўлган. Умрининг охирига қадар ёзувчилар уюшмасининг раиси лавозимига сайланган. 1385 х.й. 21 жумоду-л-охирада душанба куни тунда вафот этган. Асарларидан: «ал-Максура ал-алавия фи сийрати-л-имом Али»

(«Имом Али сийрати ҳақидаги алавий ҳужра»), «Унвону-л-масоъиб фи мактали-л-имом Али» («Имом Али қатломасидаги мусибатлар унвони»), «ал-Бобилиёт» (уч жумдан иборат «ал-Бобилиёт» номли назмий девон), «аз-Захоир» («Ахлу-л-байт ҳақидаги «Захиралар» деб номланган девон»), «Девону жиҳоди-л-мағриби-л-арабий» («Арабий Мағриб жиҳоди ҳақидаги девон»), «ал-Жаъфариёт» («Жаъфариёт», шеърий тўплам), «Вақоийю-л-айём» («Кундалик воқеалар»), «Маъа Шариф ар-Разий» («Шариф ар-Разий билан мулоқот»), «Накду китобу шуъарои Хулла» («Ғалий ал-Ҳоконийнинг «Китобу шуъарои Хулла» — «Хулла шоирлари китоби»га тақриз») (17: 3/368).

81. Маҳмуд ат-Табризий (1287/1870 йилда ҳаёт бўлган)

Маҳмуд ибн Муҳаммад ибн Махдий ал-Алавий, ат-Табризий — қори, Табриз ахлидан ва Султон Носируддин шоҳ олимларидан бўлган. У тасниф қилган асарлардан: «Жавоҳиру-л-Қуръон фит-тажвид» («Тажвид илми ҳақидаги қуръоний гавҳарлар»), «Рисола фи ахлоқи-л-уламо» («Уламолар ахлоқи ҳақидаги рисола») (17: 3/829, 830).

82. Ал-Музаффар ат-Табризий (558-621/1163-1224)

Ал-Музаффар ибн Исмоил ибн Али ал-Вароний, ат-Табризий, аш-Шофиъий (Аминуддин) — факих ва усул ал-фикх бўйича етук олим бўлган. Бағдодда факих бўлиб етишган, фатво чиқарган, нозир бўлган, даре берган, хадис эшитган ва ўзи ҳам хадис айтган. Сўнгра Шерозга кўчиб борган ва шу ерда зу-л-хижжа ойида вафот этган. У тасниф этган асарлардан: «ат-Танких» (Фахруддин ар-Розий қаламига мансуб усулу-л-фикх ҳақидаги «Маҳсул» асарининг қисқартмаси, муаллиф уни «ат-Танких», яъни «Қайта кўриб чиқиш», деб номлаган), «Симту-л-масоили-л-фикхия» («Фикхий масалалардан тузилган маржон», уч жилдли), «Мухтасару-т-Табризий фи фуруъи-л-фикх-и-ш-шофиъий» («Шофиъийлик мазҳабидаги фуруъ ал-фикхга оид масалалар ҳақида Табризийнинг қисқартмаси») (17: 3/893).

83. Мусо ат-Табризий (669-736/1271-1336)

(Муслихуддин, Абулфатх) Мусо ибн Амир Хож ибн Муҳаммад ат-Табризий — факих ва усул бўйича етук олим бўлган. Дамашкқа, ундан Қоҳирага келган. У Расулulloх (с.а.в.) қабрини

зиерат қилиш мақсадида йўлга чиққан ва Хижоз йўлидаги Бани Салим водийсида вафот этган. Унинг усул ал-фикх хусусида бир асари бор, муаллиф уни «ар-Рафиъ фи шарҳи-л-бадойиъ» («Бадиалар шарҳи ҳақидаги мартабали китоб») деб номлаган (17: 3/930).

84. Яҳё ат-Табризий (431-502/1039-1109)

(Абу Закариё) Яҳё ибн Али ибн Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ибн Бистом, аш-Шайбоний, ат-Табризий — адиб, нахвшунос, тилшунос ва арузшунос олим бўлган. Хатиб номи билан танилган. Бағдодда ўсиб-улғайган, сўнгра Шом диёрига кўчиб ўтиб, у ерда Абулало ал-Маъаррийдан таълим олган. Салим ибн Айюб Басурдан хадис тинглаган, ундан ал-Хатиб ал-Бағдодий, ал-Ҳофиз ибн Носир хадис ривоят қилганлар. Кўпчилик унга шогирд бўлиб, таҳсил олган. У бир муддат Дамашкда турган, сўнгра Мисрга ташриф буюрган. Ундан яна Бағдодга қайтиб бориб, у ерда то умрининг охиригача — жумоду-лохира ойида тўсатдан вафот этгунига қадар «Низомия» мадрасасида кутубхона фондини бошқарган. У тасниф этган асарлардан: «Шарху сакти-з-занд» (Абулало ал-Маъаррийнинг «Сақту-з-занд» — «Аланга учқуни»

асарига шарҳ»), «Шарху девони-л-хамоса» («Абу Таммомнинг «ал-Хамоса» девонига шарҳ»), «Таҳзибу ислоҳи-л-мантиқ» («Ибн ас-Сакийтнинг «Ислоҳу-л-мантиқ»ни тузатиш»), «ал-Мулаххас фи иъробил-л-Қуръон» («Қуръон ифодалари ҳақидаги мўъжаз изоҳлар», тўрт жилдли), «ал-Кофий фи илмайи-л-аруз ва-л-кавофий» («Аруз ва кофия илмлари хусусида етарли китоб»), «Мишкоту-л-масобих» («Чироқлар кўйиладиган жой»), «Ихтиёроту-л-муфаддал» («ал-Хатиб ат-Табризийнинг «Ёқимли танловлар» асари), «Шарху-л-муъаллақот» («Муаллақотларга бағишланган шарҳ»). Бундан ташқари унинг шеърлари ҳам бор (2: 2/15; 11: 1/446; 17: 4/106).

85. Фаттоҳ ат-Табризий (1252-1311/1836-1893)

Фаттоҳ ас-Саробий ат-Табризий — факих ва усул соҳаси бўйича етук олим бўлган. Асарларидан: «Усулу-л-фикх» («Фикх асослари») (17: 2/610).

86. Аҳмад ал-Ашъарий (XII ҳ.а./XУШ м.а.)

Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Абдулмалик ал-Ашъарий, ат-Табризий. Унинг «Сирожу-л-қулуб» («Қалблар чироғи») номли асари бор (17: 1/277).

ЛО ат-Тибризий (ат-Табризий)/ат-Тухорий/ат-Тахсонжжасий/ат-Тахсийжий

87. Муҳаммад ат - Табризий (ваф. 1120/1708 й.)

Муҳаммад Такийуддин ибн Муҳаммад Солиҳ ал-Хусайний, ат-Табризий, ал-Исфаҳоний — фозил инсон бўлган. Унинг асарларидан: «Рисола фи мухосабати-н-нафс» («Нафс билан ҳисоблашиш ҳақидаги рисола») (17: 3/183).

88. Абулқосим ат- Табризий (1286-1362/ 1869-1943)

«Аллома» номи билан шуҳрат қозонган Абулқосим ибн Муҳаммад Ризо ибн Абулқосим ибн Али Асғар ат-Табризий, ат-Таботабоъий, ал-Хоирий — факих, усул ал-фикҳ соҳаси бўйича етук мутахассис бўлган, илм соҳаларида фаолият олиб борган олим. Табризда таваллуд топган. Сўнгра Ироққа кўчиб ўтган. Карбалода бир жамоадан илм олган. Нажафда вафот этган. У тасниф қилган кўп сонли асарлардан: «Лубобу-л-усул» («Усулнинг моҳияти»), «Анису-л-адиббо» («Адибларнинг кадрдон суҳбатдоши»), «Кароиму-л-Қуръон» («Қуръон карималари»), «ан-Навомис ал-илоҳийя фи-л-аҳкоми-л-фикҳия» («Фикҳий ҳукмлар ҳақидаги илоҳий қонунлар»), «Унмузажу-л-улум» («Илмларнинг намуналари») (17: 2/651).

89. Шуъайб ат- Табризий

(Абу Солиҳ) Шуъайб ибн Солиҳ ибн Шуъайб ат-Табризий — қози бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан кўп ҳадис ривоят қилганлар. (2: 2/15; 11: 1/446).

195 АТТУХОРИЙ

«Тухарон ба(х,)»дан ясалган нисба. У — Марвдаги ҷишлоқлардан бири (Марвдаги машх.ур йўлни «Тухарон ба(х_)» деб атайдилар). Қуйидаги олимлар шу ҷишлоққа мансубдирлар:

1. Муҳаммад ат- Тухорий

(Абу Исо) Муҳаммад ибн Али ибн ал-Хусайн ал-Баззоз — ат-Табризий, ал-Исфаҳоний — Тухорий номи билан маълум бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/449).

2. Ҳаммод ат-Тухорий

Ҳаммод ибн Аҳмад ибн Ҳаммод ибн Абурижо ат-Торикий ат-Тухорий (2: 2/19; 11: 1/449).

196 АТТАХСОНЖЖАСИЙ

«Тахсонжжас»дан ясалган нисба. У — Самарқанд Сўғдидаги к,ишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу к,ишлоққа мансубдир:

1. Муҳаммад ат- Тахсонжжасий

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ат-Тахсонжжасий. У уламолардан, эса ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/19; 11: 1/449).

197 АТТАХСИЙЖИЙ

«Тахсийж»дан ясалган нисба. У — Самарқанддаги ҷишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоқдан етишиб чик^анлар:

1. Холид ат-Тахсийжий

(Абу Жаъфар) Холид ибн Карда ас-Самарқандий ат-Тахсийжий — олим ва ҳофиз бўлган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/19; 11: 1/450).

2. Ар-Расул ат- Тахсийжий

Ар-Расул ибн Зайд ибн Саъдон ат-Тахсийжий, ас-Самарқандий — солиҳ шайх бўлган. У амакиси Атодан, ундан эса Бухоро хатиби (ал-Муҳаллабий) ҳадис ривоят қилган. Шунингдек, у уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/450).

3. Ато ат-Тахсийжий

Ато ибн Саъдон ат-Тахсийжий. Ундан ар-

Расул ибн Саъд, у эса уламолардан хадис ривоят қилган (11: 1/450)

198 АТТАДЁНИЙ

«Тадёна»дан ясалган нисба. У — Насаф қишлоқдан бири. Бу қишлоқдан қуйидаги олимлар етишиб чикданлар:

1. Ахмад ат-Тадёний (ваф. 366/976 й.)

(Абулфарорис) Ахмад ибн Муҳаммад ибн Жумъа ибн ас-Сакан ибн Умайя ибн Разин ибн Абдуллоҳ ан-Насафий ат-Тадёний — Тадёна қишлоғи аҳлидан. Ундан ўз диёрининг аҳли ва Бухоро шайхлари хадис ривоят қилганлар. У уламолардан, ундан эса бошқалар хадис ривоят қилганлар. 366 х.й.нинг муҳаррам ойида вафот этган. (2: 2/23; 11: 1/452).

2. Иброҳим ад-Тадёний

Иброҳим ибн Набахон ат-Тадёний — шу қишлоқдан, Балхда факих бўлиб етишган ва шу ерда унинг аҳли ҳақида китоб битган. У 392 х.й. рабиъул-аввал ойида якшанба куни Тадёна қишлоғига келмай туриб, ёшлигидаёқ вафот этган (11: 1/452).

3. Ал-Қосим ат-Тадёний (334-421/945-1030)

(Абу Муҳаммад) ал-Қосим ибн ал-Ҳасан ибн Муҳаммад ибн Тавба ибн Ҳарис ат-Тадёний — котиб бўлган. Асли Тадёна қишлоғидан бўлган. Устози бўлмаган. 334 х.й.да таваллуд топган ва 421 х.й. 8 шавволда жума арафасидаги тунда вафот этган ва жума куни намоздан олдин дафн этилган (11: 1/453).

199 АТТУРОБИЙ

Бу — тупрок, маъносини англатувчи арабча «туроб» сўзидан ясалган нисба. Марвлик бир жамоанинг тупроқ сотиши билан боғлиқ касби ҳам туроб деб номланади. Уларнинг ўз бозори бўлиб, унда уруғ ва донлар сотилади. Қуйидаги олимлар шу жамоага мансубдирлар:

1. Муҳаммад ат-Туробий (ваф. 463/1071 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абулхайсам Абдуссамад ибн Али ат-Туробий ал-Марвазий. У уламолардан, ундан эса бошқалар хадис ривоят қилганлар. 463 х.й. рамазон ойида 96 ёшида вафот этган (11: 1/454).

2. Муҳаммад ибн Ахмад ат-Туробий

(Абулҳасан) Муҳаммад ибн Ахмад ал-Ҳусайн ат-Туробий. У уламолар, ундан эса бошқалар хадис

ривоят қилганлар (11: 1/454).

3. Абдуллоҳ ат-Туробий (ваф. 494 х.й.дан кейин)

(Абу Бакр) Абдуллоҳ ибн Абдуссамад ибн Ахмад ибн Иброҳим ибн Исҳоқ ибн Жаъфар ибн Исҳоқ ибн Ахмад ибн Шаржил ибн Сироқа ибн Молик ибн Жаъшам ат-Туробий солих шайх бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар хадис ривоят қилганлар. 494 х.й.дан кейин вафот этган (11: 1/454).

4. Абдуррахмон ат-Туробий (ваф. 530 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Абдуррахмон ибн Абдуллоҳ... ибн Жаъшам ат-Туробий — юкорида номи зикр этилган Абдуллоҳнинг ўғли, илм аҳлига мансуб олийжаноб инсон, солих ва нуфузли шайх бўлган. 530 х.й.да вафот этган (11: 1/454).

200 АТ-ТАРОХИЙ

«Тароха»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоқда мансубдир:

1. Муҳаммад ат-Тарохий (ваф. 350/962 й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Мусо ибн Ҳаким (Ҳалим) ибн Атия ибн Абдуррахмон ат-

112 ^{***}Тарохий/ат-Турбоний/ат-Турконий/ат-Туркистоний/ат-Термизий

Тарохий ал-Бухорий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 350 ҳ.й. зу-л-ҳижжа ойининг охири куни вафот этган ва мухаррам ойининг биринчи куни Дафн этилган (2: 2/23; 11: 1/455).

201 АТТУРБОНИЙ

«Турбону»дан ясалган нисба. У — Бухородаги ҷишлоцлардан бири. Қуйидаги олим шу ҷишлоцқа мансубдир:

1. Муҳаммад ат-Турбоний (ваф. 323 ҳ.й.)

(Абу Али) Муҳаммад ибн Юсуф ибн Иброҳим ат-Туробоний — фақиҳ ва муҳаддис бўлган. Фақиҳлардан бири, машҳур муҳаддислардан бўлган. У уламолардан, ундан эса уламолар ҳадис ривоят қилганлар. 323 ҳ.й.да вафот этган (2: 2/23; И: 1/455).

202 АТ-ТУРКОНИЙ

«Туркон»дан ясалган нисба. У — Ҳамадондан бўлган баъзи аجدодларнинг исми. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Аҳмад ал-Ҳамадоний ат-Турконий

(Абулаббос) Аҳмад ибн Иброҳим ибн Аҳмад ибн Туркон ибн Жомий ибн

ал-Ҳусайн ал-Хаффоф ат-Тамимий ал-Ҳамадоний ат-Турконий — Ҳамадоннинг муҳаддисларидан ва машҳур кишиларидан. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/458).

203 АТТУРКИСТОНИЙ

«Туркистон»дан ясалган нисба. Туркистон — туркларнинг ўлкаларини ифодаловчи умумий ном. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Муҳаммад ат-Туркистоний (671-733 ҳ.й.)

(Бадруддин) Муҳаммад ибн Ҳибатуллоҳ ибн Аҳмад ибн Маъалло ибн Маҳмуд ат-Туркистоний, ал-Ҳанафий — фақиҳ бўлган. Фатволар чиқарган ва уларни тасниф қилган. У кўпинча «Тирозий» номи билан танилган, Қоҳирага келиб, шу ерда муқим истиқомат қилган. 671 ҳ.й.да туғилган ва 733 ҳ.й.да вафот этган. У тасниф этган асарлардан: «ал-Иршод фи-л-фуруъ» («Фуруъ ал-фикҳ ҳақида қўлланма»), «Табсирату-л-асрор фи шарҳи-л-манор» (Насафийнинг «Шарҳу-л-манор» асаридаги сирларнинг ойдинлашуви), «Шарҳу-л-жомийи-л-кабийр» (Шайбонийнинг фуруъ ал-

фикҳ ҳақидаги «ал-Жомий ал-кабийр» — «Катту тўплам» асарига шарҳ), «Шарҳу ақийдати-Таҳовий» («Таҳовий ақида» сига шарҳ), «Манозилу аҳли-л-ихтиёр» («Аҳли ихтиёр манзиллари») (15: 4/70; 17: 3/758).

204 АТТЕРМИЗИЙ

«Тирмизядан ясалган нисба. Термиз — Жайхун дарёси сохдлидаги асосий шах, арлардан х, исобланган машх, ур шах, ар. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Умар ат-Термизий (857/1453 йилда ҳаёт бўлган)

Умар ат-Термизий — суфий ва воиз бўлган. Асарларидан: «Тафсиру сурати-л-ихлос» (857 ҳ.й.да вафот этган Подшоҳ Зоҳир Муҳаммад Абу Сайд учун таълиф этилган «Ихлос сурасининг тафсири»), шу асарнинг муқаддимасида у мазкур подшоҳнинг ихлосга оид насихатини зикр этган (17: 2/555).

2. Муҳаммад ат-Термизий (200-295/817-908)

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Наср ат-Термизий — Термиз аҳлидан, фақиҳ, фозил, парҳезкор ва хушсыйратли инсон

бўлган. Бағдодда истиқомат қилган ва шу ерда ҳадислар айтган. Дунёдаги илм, фазл ва зуҳд аҳлининг ишончлиси бўлган. У — парҳезкор, кафолатли ишонч намунаси. 29 йил ҳадис ёзган. Ироқдаги шофиъий шайхлардан. У 200 х.й. зул-ҳижжа ойида туғилган ва 11 муҳаррам куни вафот этган. Ҳаётининг сўнгги даврида бироз чалғиган. Шофиъийлик мазҳабида ундан парҳезкорроқ ва меҳнати кўп синган бошқа инсон бўлмаган. Камбағалликка сабр-бардош қилувчи, парҳезкор, ўта ночор ҳолатда ҳам кам таом истеъмол қилувчилардан бўлган. Асарларидан: «Ихтилофу аҳли-с-салот фи-л-усул» («Усул ҳақида намоз аҳли қарашларидаги ихтилофлар») (11: 1/460; 17: 3/112).

3. Муҳаммад ат-Термизий (ваф. 280/893 й.)

(Абу Исмоил) Муҳаммад ибн Исмоил ибн Юсуф, ас-Суллабий, ат-Термизий — муҳаддис, хофиз ва мусанниф бўлган. Аҳли сунна мазҳабида машҳур, ўткир зехли ва бағрикенг банда бўлган. Бағдодда яшаган ва шу ерда ҳадис айтган. Кейинчалик Ҳижоз ва Мисрга сафар қилган. Термизий (ўз «Тўплами»да) ва Насоий ундан ҳадис ривоят қилганлар. Рамазон ойида Бағдодда вафот этган (2: 2/21; 11: 1/461; 17: 3/136).

4. Муҳаммад ат-Термизий (318/930 йилда ҳаёт бўлган)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Али ибн ал-Ҳасан ибн Башир ал-Ҳаким, ат-Термизий — муҳаддис, хофиз ва суфий бўлган. Хуросон ва Ироқда кўпчиликдан ҳадис эшитган, сўнгра Нишопурга келиб, бу ерда ҳадис айтган. 318 х.й.да ундан ҳадис эшитганлар. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Акёс ва ва-л-муғтарийна» («Қўлқоп ва алданганлар»), «Риёзату-н-нафс» («Нафс тарбияси»), «ал-Касб» («Хунар»), мазкур учала китобнинг ҳаммаси тасаввуфга оид. «Наводиру-л-усул фи маърифати а х б о р и - р - р а с у л» («Расулуллоҳ хабарларини билишдаги нодир усуллар»), «Илалу-л-убудия» («Бандалик иллатлари»), «Жавобу китобин минар-рай» («Райдан келган китобга жавоб»), «Хатаму-л-анбийё» («Пайғамбарларнинг сўнгиси»), «ас-Салот ва макосидуҳо» («Намоз ва ундан. кўзланган мақсадлар») (11: 1/459; 15: 4/9; 17: 3/502).

5. Муҳаммад ат-Термизий (280/893)

Муҳаммад ибн Умар ат-Термизий, кейин ал-Балхий, аш-Шофиъий (Абу Бакр) — фозил инсон бўлган. Асарларидан: «ал-Олим ва-л-мутакаллим»

(«Олим ва мутакаллим») (17: 3/558).

6. Муҳаммад ал-Варроқ (240/854 йилдан олдин ҳаёт бўлган)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Умар ал-Варроқ ат-Термизий — валиятарош (муаддибу-л-авлиё) ва суфий бўлган. Термизда туғилган. Балхда яшаган. 240 х.й.да вафот этган Аҳмад ибн Хадравайх ал-Балхийнинг дўсти бўлган. У тасниф қилган асарлардан: «ар-Риёзиёт» («Машқлар») (11: 1/459; 17: 3/569).

7. Муҳаммад ат-Термизий (210-279/825-892)

(Абу Исо) Муҳаммад ибн Исо ибн Сура ибн Мусо ибн ад-Даҳҳок ас-Суллабий, аз-Зарир, ал-Буғий, ат-Термизий — муҳаддис, хофиз, муаррих, фақиҳ ва ҳадис илмида иқтидо қилинадиган имомлардан бири бўлган. Тахм. 210 х.й.да туғилган. Муҳаммад ибн Исмоил ал-Бухорийдан сабоқ олган ўқувчи. Имом ал-Бухорий Кутайба ибн Сайд, Али ибн Хажар, ибн Бишор сингари кўпчилик машойихлардан ҳадис ривоят қилганда, иштирок этган. Сўнгра Хуросон, Ироқ ва икки муқаддас масжидга бориб, ҳадис тинглаган. Ўша ерда устози Шайх ал-Бухорий ҳақида ҳам эшитган. 13 ражабда Термиздаги Буғ кишлоғида

цд ат-Термизий

вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Жомиъ ас-саҳийх» («Ишончли тўплам»), «аш-Шамоил фи шамоили-ннабий» («Пайғамбар фазилатларини мужассам этган тўплам»), «Рисола фи-л-хилоф ва-л-жадал» («Хилоф ва баҳс-мунозара хақида рисола»), «ат-Таърих» («Тарих»), «ат-Таҳзиб» («Тузатиш»), «ал-Илал» («Иллатлар») (2: 2/31; 11: 1/459; 16: 408; 17: 3/573).

8. Аҳмад ат-Термизий

(Абулҳасан) Аҳмад ибн Жунайдуб Абулҳасан ат-Термизий — хофиз ва сайёр бўлган, Шом ва Ироққа бир неча бор борган. Миср, Шом ва Ироқда ҳадис эшитган. Имом ал-Бухорий, ат-Термизий, Ибн Хузайма ва бошқалар ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/32).

9. Исҳоқ ат-Термизий

Исҳоқ ибн Иброҳим ибн Жабала ибн Божавия ат-Термизий (11: 1/459).

10. Абу Аҳмад ат-Термизий

Абу Аҳмад ибн ал-Ҳасан ат-Термизий (11: 1/459).

11. Холид ат-Термизий

Холид ибн Зиёд ибн Жарулаздий ат-Термизий — Термиз аҳлидан бўлган. Қутайба ибн Сайд ва бошқалар, шунингдек, юртдошлари ундан ҳадис

ривоят қилганлар. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. Юз ёшида Термизда вафот этган. Термизда қози бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/459).

12. Абдулазиз ат-Термизий

Абдулазиз ибн Холид ибн Зиёд ибн Жарулаздий ат-Термизий — юкорида номи зикр этилган Холиднинг ўғли. Марвда қози бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/459).

13. Сайд ат-Термизий

(Абу Усмон) Сайд ибн Холид ибн Муҳаммад ибн Махлад ибн Холид ат-Термизий. Бағдодга хожи бўлиб келган ва шу ерда ҳадис айтган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис айтганлар (11: 1/460).

14. Солиҳ ат-Термизий

(Абу Муҳаммад) Солиҳ ибн Муҳаммад ибн Довуд ат-Термизий — обид. 345 х.й.да Нишопурга келган ва шу ерда ҳадис айтган. Сўнгра ҳаж қилиш учун отланди. Йўлда иситмага чалинди. Маккага етиб келганида, вафот этган ва жасади Таҳога дафн этилган. У уламолардан, ундан уламолар ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/460).

15. Муҳаммад ат-Термизий

(Бурхонуддин) Муҳаммад ибн Муҳаммад аз-Зайн ал-Хусайний. У Шайх Муҳаммад ибн Али ат-Термизий авлодларидан. Унинг «ал-Мухтасар ал-бурхоний» («Бурхонуддин қисқартмаси») номли асари бор (14: 22).

16. Али ат-Термизий

(Жамолуддин) Абу Жаъфар ал-Хусайний ибн ал-Мажид Али ибн Аҳмад ал-Хусайний ат-Термизий ал-Айний. Унинг «Мазоқу-л-ушшоқ фи илми-л-офоқ фи-н-нужум» («Илми офоқдаги юлдузлар хақидаги ошиқларнинг завқи»).

17. Аҳмад ат-Термизий

(Носируддин) Аҳмад ат-Термизий. Унинг «Исобату-р-раъйи ва-л-ақвол в таҳорати-з-зайл ва-л-афъол» («Раъй, қавллар, қўшимча таҳорат ва саъй-ҳаракатларнинг мақсадга мувофиқ келиши» номли асари бор. Бу ўн икки бобдан иборат мавъизалардан ташкил топган кўп жилдли китоб бўлиб, ундаги дастлабки боб «Алхамду лиллоҳи-ллазий халақа афдала-л-халқи... ал-исобату-р-раъйи ва-л-ақвол ва таҳорати-з-зайл ва-л-афъол», деб бошланади (15: 4/106).

205
АТТАРНОВАЗИЙ

«Тарноваз»дан ясалган нисба. У — Бухородаги ҷишлоцлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоқдан чиққан:

1. Аҳмад ат-Тарновазий
(Абу Ҳомид) Аҳмад ибн Исо ал-муаддаб ат-Тарновазий ибн Исмоил ибн Бутун ат-Тифлисий — шу қишлоқдан (2: 2/32).

206
АТТУШКИДАЗИЙ

«Тушкидаза»дан ясалган нисба. У — Самарқанддаги қишлоцлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Аҳмад ат-Тушкидазий
Аҳмад ибн Муҳаммад ат-Тушкидазий. Уламолар ундан ҳадис айтганлар (2: 2/37).

207
АТТАФТАЗОНИЙ

«Тафтазон»дан ясалган нисба. У — Насо ноҳиясидаги қишлоқ. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Ҳасан ат-Тафтазоний (1070-1137/1660-1725)
Ҳасан ибн Муҳаммад ат-Тафтазоний — олим, илми фароиз бўйича етук мутахассис ва адиб бўлган. Илм-фаннинг баъзи

соҳаларида фаолият кўрсатган. Тахм. 1070 х.й.да таваллуд топган. Маккада вафот этган. Асарларидан: «Низаму-с-сирожия ва шархухо» («Сирожий низомлар ва уларнинг шархлари»). Унинг шеърлари бор (17: 1/582).

2. Муҳаммад ал-Ғанимий (1312-1355/1894-1936)

Муҳаммад ибн Абдуррахмон ал-Ғанимий, ат-Тафтазоний — суфий, тариқат аҳлидан, адиб, шоир, инглизча эркин сўзлаша ва ёза оладиган инсон бўлган. Мисрдаги Зақозикда ишчи оиласида таваллуд топган. «Тариқа ғанимия тафтазония» номли тариқат шайхлигини бошқарган. Асарларидан: «Музаккирот сиёсият ани-л-масъалати-л-мисрия ва баъди рижолоти-с-сиёсияти-л-маъруфийн мина-л-мисриййина ва-л-инклиз» («Миср масаласи ҳамда таниқли мисрлик ва инглиз сиёсат арбобларидан баъзилари ҳақидаги сиёсий ёдномалар» (17: 3/379).

3. Масъуд ат-Тафтазоний (712-791/1312-1389)

Масъуд ибн Умар ибн Абдуллоҳ ат-Тафтазоний (Саъдуддин) — грамматика, морфология, риторика, фикҳ ва унинг усуллари, мантиқ ва бошқа кўпгина

соҳаларда тадқиқотлар олиб борган олим. Насо ноҳиясидаги қишлоқлардан бири — Тафтазонда таваллуд топган. Қутбуддин ва Уздуддиндан илм ўрганиб, ўзини китобларни тасниф этишга бахшида қилган. Самарқандда вафот этган. Унинг кўп сонли асарларидан: «Шарҳу талхиси-л-мифтоҳ фи-л-маъоний ва-л-баён» («Риторикадаги калитлар моҳиятининг шарҳи»), «Ҳошия ала-л-кашшоф» (аз-Замахшарийнинг илми тафсир ҳақидаги «ал-Кашшоф» асарига хошия-изоҳ»), «ат-Таҳзиб фи-л-мантиқ» («Мантиқ илмидаги тарбия»), «ал-Мақосид фи илми-л-калом» («Калом илмидан кўзланган мақсадлар»), «Ҳақоиқу-т-танқиҳ ли-садри-ш-шариати фи-л-усул» («Садрушшарианинг илми усулга оид қайта кўриб чиқиш ҳақидаги қарашлари билан боғлиқ ҳақиқатлар»), «Шарҳу хикмати-л-ишроф» («Ҳикмату-л-ишроф» га шарҳ), «Шарҳу-л-ақоиди-н-насафия» («ал-Ақоид ан-насафия» га шарҳ), «Ҳошия ала шарҳи-л-мухтасари-л-мунтаҳий» («ал-Ийжийнинг ақоид ҳақидаги «Шарҳу-л-мухтасари-л-мунтаҳий» асарига хошия-изоҳ»), «Шарҳу мухтасари-ш-шамсия фи-л-мантиқ» («Мантиқ илми ҳақидаги

ЛФ ат-Тафтазоний/ат-Тафлисий

«Мухтасари-ш-шамсия» — «Шамсия рисоласининг қисқартмаси» номли асарга шарх»), «ат-Талвих фи кашфи хақоики-н-танқиҳ» («Қайта кўриб чиқиш ҳақиқатларини кашф этиш ҳақидаги аломатлар»), «Шарҳу мухтасари-л-Занжоний» («Занжоний қисқартмасига шарх»), «ал-Мутаввал фи-л-балоға» («Балоғат илми ҳақидаги батафсил китоб»), «ал-Мухтасар ала талхиси-л-мифтоҳ» («Талхису-л-мифтоҳ қисқартмаси»), «Шарҳу тасрифи-л-ғазий фи шарҳи мифтоҳи-л-улум» («Шарҳу мифтоҳи-л-улум» ҳақидаги Ғазийнинг морфологик шарҳи), «ар-Радду ала ибн Арабий фи фусусихи» («Фусус ал-хикам» асари ҳақида Ибн Арабийга раддия»), «Халлу-л-маоқид фи шарҳи-л-қавоид» (Ибн Ҳишом ал-Ансорийнинг «Қоидалар шарҳи ҳақидаги ўринларнинг ечим»), «Шарҳу абёти-л-мисбоҳ» («ал-Мисбоҳ»даги байтлар шарҳи), «ал-Иршод ал-ҳодий» («Хидоят сари етакловчи «Иршод»), «ал-Мутаввал» («Муфассал»), «Шарҳ ҳикмати-л-ишроқ» («Ҳикмату-л-ишроқ» шарҳи), «Иршоду-л-осий» («Осийни хидоят йўлига бошловчи кўрсатма»), «ал-Арбаъин» («Қирқ ҳадис»), «Иршоду-л-ҳодий» («Хидоятга олиб

борувчи иршод», муаллиф ушбу асарни 778 х.й.да таълиф этган). Соҳибқирон Амир Темур даргоҳидаги кенгашда Саййид Шариф ал-Журжоний ва Саъдуддин ат-Тафтазоний Аллоҳ таолонинг «**Увлаика ала ҳуда мин раббихим**» («**Айнан улар Парвардигорлари томонидан** (ато этилган) **хидоят узра (барқарор)дирлар ва ана ўшалар** (охиратда) **нажот топувчилардир**») қавли истиораси хусусида тортишиб қолганлар. Шунда Саййид унга ўзининг фасохатдаги маҳоратини намоён этиб, тилига эрк берган эди. Дарвоқе, Саййиднинг тили унинг қаламига (ёзувдаги ифодасига) қараганда анча бадиийроқ эди. Тафтазонийда эса бунинг акси эди. Фозиллар улардан қайси бири афзалроқ эканини аниқлашда икки қисмга бўлинган эдилар, лекин кўпчилик Саъдуддин тарафида қолган эди (15: 4/56, 222; 16: 339; 17: 3/849).

4. Яхё ат-Тафтазоний (887/1482)

Яхё ибн Муҳаммад ибн Масъуд ибн Умар ат-Тафтазоний, ал-Ҳиравий, ал-Ҳанафий — муфассир бўлган. У «Ҳафид» («Набира») номи билан машхур. Лақаби — Ш а й х у л и с л о м . Асарларидан: «Ҳошия ала

авоилу-л-кашшоф» (Бобосининг «Авоилу-Кашшоф» «Кашшофнинг аввал қисмлари» асари хошия-изоҳ») (17: 4/115

5. Абдуллоҳ а Тафтазоний

(Абу Бакр) Абдуллоҳ ибн Иброҳим ибн Абу Бакр Фозил имом, тафсикироат, фикҳ, усул-а. фикҳ ва ваъзхонлик яхши билувчи ине бўлган. Нишопур, уламолардан ҳад! тинглаган. Тусда эса А(Ҳомид ал-Ғазолг ҳузурида фақиҳ бўл)* етишган (2: 2/42; 11: 1/47:

6. Муҳаммад а Тафтазоний

(Абу Иброҳим) Муҳаммад ибн Иброҳим ибн ал-Ало ал-Муқрий а! Насавий ат-Тафтазоний Балхдаги суфийларнш шайхи бўлган. хушахлокли, камтари] олийжаноб, саҳиз машойих ва акобирларнш қиблагоҳи бўлган. Бағдодг ҳадис тинглаган ва шу ер/ 547 х.й.нинг охирироғш вафот этган (11: 1/471).

208

АТТАФЛИСИЙ

«Тафлис»дан ясалган нисба. «Тафлис» — «Боб/ л-абвоб» яқинидаг Журзон ноҳ,иясиг қаратли қасаба. Куйидаг олимлар шу қасабаг мансубдирлар:

1. Ҳабаш ат-Тафлисий (тахм. 600/1203)

(Абулфазл) Ҳабаш ибн Иброҳим ибн Муҳаммад ал-Камолий ат-Тафлисий — табиб, адиб, тилшунослик, нахв, фалакиёт ва бошқа илм соҳаларида фаолият олиб борган олим. Қуниёда яшаган ва шу ерда 629 х.й.да вафот этган. У илм-фан ва маърифатнинг турли соҳаларида ўттизга яқин китоб ёзиб қолдирган. Асарларидан: «Нузуму-с-сулук» («Сулук коидалари»), «Таквиму-ладвия» («Дориларнинг тақвими»), «Лубобу-ласбоб» («Сабабларнинг моҳияти»), «Таҳсилу-с-сиххати би-л-асбоби-с-ситта» («Олти сабаб туфайли соғлиқни ўрганиш»), «Комилу-т-тадобир» («Тадбирларнинг мукаммали»), «Ихтисори фусули Букрот» («Гиппократ текширув усулининг ихчам шакли»), «Усулу-л-малоҳим» («Малҳам тайёрлаш усули», бу — Дониёл малҳамини тайёрлаш хусусида), «Адвияту-ладвия фи-л-адвияти-л-муфрада» ва кайфияту ахзиҳо» («Содда дориларнинг энг сараси ва уни тайёрлаш тартиби»), «Таквиму-л-адвия фи жадовилу-л-муфрадат» («Содда дориворлар жадвалидаги дориларнинг тақвими»), «ат-Талхис фи илали-л-адвия» («Дорилар етказиши мумкин бўлган

зарарлар ҳақида қисқача изох»), «ар-Рисола фима ятааллақу би-л-ағзияти-л-мутлақа ва-л-адвия» («Мутлоқ озуқалар ва дорилар ҳақидаги рисола»), «ар-Рисола ал-мутаъорифа биасмои-л-муродифа» («Таркиби ўхшаш дориларнинг номларини билишга хизмат қилувчи рисола»), «Румузу-л-минҳож ва кунузу-л-илож» («Дастур рамзлари ва даволаш хазиналари»), «Шарҳу баъзи-л-масоил мина-л-асбоб ва-л-аломат» (Ибн Синонинг «Тиб қонунлари»дан танлаб олинган «Сабаблар ва аломатлар билан боғлиқ баъзи масалаларнинг шарҳи»), «Сиххату-л-абдон» («Бадан соғломлиги»), «Қонуну-л-лубоб» («Моҳият қонуни»), «Комилу-т-тадобир» («Тадбирларнинг мукаммали»), «Кифою-т-тибб» («Табобат бўйича кифоя қилувчи китоб»), «Лубобу-л-асбоб» («Сабабларнинг моҳияти»), «Мажмуъа расоили тиббия» («Тиббий рисолалар тўплами»), «Нузуму-с-сулук» («Сулук коидалари»), «Вужуху-л-Қуръон» («Қуръон вазҳлари») (17: 1/527).

2. Ҳусайн ат-Тафлисий (1197/1783 йилда ҳаёт бўлган)

Ҳусайн ат-Тафлисий — муфассир бўлган. У — 1197 х.й.да вафот этган

Муҳаммад ибн Муҳаммад Рафиъ ал-Жилонийнинг замондоши. Исфаҳонда вафот этган. У тасниф этган асарлардан: «Тафсиру-л-Қуръон» («Қуръон тафсири») (17: 1/605).

3. Муборак ат-Тафлисий (644/1246 йилда ҳаёт бўлган)

Ал-Муборак ибн Муҳаммад ибн Али ал-Мусовий, ат-Тафлисий — шофиъий фақиҳ. Унинг 644 х.й.да ёзиб тугатган фикҳ ҳақидаги китоби бор (17: 3/11).

4. Муҳаммад ат-Тафлисий (480/1087)

Муҳаммад ибн ал-Мухсин ат-Тафлисий, ал-Хусайний (Абу Ҳарб) — насаб битувчи олим бўлган. Бағдодда истиқомат қилган. Ажам ўлкаларига сафар қилган. 480 х.й.нинг купи ортда қолганда, Ғазнада вафот этган. Унинг насаблар ҳақида тасниф қилган асарлари бор (17: 3/616).

5. Ҳомид ат-Тафлисий (ваф. 484 х.й.дан кейин)

(Абу Аҳмад) Ҳомид ибн Юсуф ибн Аҳмад ибн ал-Хусайн ат-Тафлисий — Тафлис ахлидан бўлган. Бағдодга келган, бу ердан ундан ва бошқа ўлкалардан келганлардан ҳадис тинглаган. Ўзига хос фазилати билан бошқалардан ажралиб турган. 484 х.й.дан кейин

112 ат-Тафлисий/ат-Тилёний/ат-Тумуртоший

вафот этган (2: 2/43; И: 1/472).

6. Мухаммад ат-Тафлисий

(Абу Бакр) Мухаммад ибн Исмоил ибн Батун ибн ас-Сиррий ат-Тафлисий. Отаси Нишопурда истикомат қилганлардан. Ҳадисларнинг ишончли манбаи эди. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/471).

7. Мухаммад ат-Тафлисий

Мухаммад ибн Баён ибн Ҳамрон ал-Мадоиний ат-Тафлисий. Асли Тафлисдан бўлган, лекин Бағдодда яшаган. Отасидан ва бошқалардан ҳадис айтган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 1/472).

209

АТТИЛЁНИЙ

«Тилёнъдан ясалган нисба. «Тилён» — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Ҳомид ат-Тилёний (ваф. 239 х.й.)

Ҳомид ибн Одам ат-Тилёний ал-Марвазий. Илм аҳлидан бўлган. У раъйга эътибор қаратган, ривоятда ҳаддидан ошиб кетган, бу ҳақда кўп гапирганлар. У уламолардан, ундан эса

бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 239 х.й.да вафот этган (2: 2/35; 11: 1/475).

210

АТТУМУРТОШИЙ

«Тумуртош»дан ясалган нисба. У — Хоразмдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Аҳмад ат-Тумуртоший (ваф. тахм. 600/1203 й.)

Аҳмад ибн Исмоил ибн Мухаммад Ийдғамиш ат-Тумуртоший ал-Хоразмий, ал-Ҳанафий (Захируддин, Абу Мухаммад) — Хоразм муфтиси бўлган. У таълиф қилган асарлардан: «Шарху-л-жомиъи-ссағийр» («Кичик тўплам»га шарх), «Китобу-т-тарвих» («Хона хавосини янгилаш ҳақидаги китоб») (17: 1/106).

2. Солих ат-Тумуртоший (980-1055/1572-1645)

Солих ибн Мухаммад ибн Абдуллоҳ ибн Аҳмад ибн Мухаммад ал-Хатиб, ал-Ҳаззий, ат-Тумуртоший, ал-Ҳанафий — факих, адиб, баъзи илм соҳаларида фаолият олиб борган олим. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Иноя фи шарҳи-н-ниқоя» («Шарху-н-ниқоя» ҳақидаги ғамхўрлик»), «Завоҳиру-л-жавоҳир» («Жавоҳир гуллари»), «ан-Назоир ала-л-иштибоҳ ва-н-назоир фи-л-фикҳи-л-ҳанафий»

(«Шубҳали қарашлардаги ўхшашликлар ва ҳанафий фикҳ ҳақидаги фикрлар»), «Абкору-л-афкор ва фокхату-л-ахёр» («Фикрлар нишонаси ва эзгуликлар меваси»), «Шарху-л-алфия фи-н-нахв» («Грамматикага оид «ал-Алфия» асарига шарх») (17: 1/833).

3. Мухаммад ат-Тумуртоший (1035/1626)

Мухаммад ибн Солих ибн Мухаммад ибн Абдуллоҳ ибн Аҳмад ал-Ҳаззий ат-Тумуртоший — фароиз ва грамматика билан шуғулланган олим, адиб ва шоир бўлган. Ғизза ва Қоҳирада таълим олган. Ғиззада вафот этган. Асарларидан: «Шарху-р-рахбия фи-л-фароиз» («Фароиз илми ҳақидаги муфассал асарга шарх»), «Назму алфия фи-н-нахв» («Грамматика оид «Алфия» асарининг назмий шакли»), «Рисола фи тафзили-л-инсон» («Инсон кадрини улуғлаш ҳақидаги рисола»), «Манзума фи-л-муносаҳот» («Мураккаб вазиятдан чиқиб кетиш ҳақидаги манзума»), шунингдек, унинг кўпгина шеърлари ҳам бор (17: 3/356).

4. Мухаммад ат-Тумуртоший (1327/1909)

Мухаммад ибн Абдуллоҳ ибн Аҳмад ибн Мухаммад ибн Иброҳим ибн Мухаммад ал-Хатиб,

ат-Тумуртоший, ал-Ғаззий, ал-Ҳанафий — фақиҳ, усул ал-фикҳ бўйича етук олим ва мутакаллим бўлган. Ғиззада туғилган ва ражаб ойининг охирларида шу ерда вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Танвиру-л-абсор ва жомиъу-л-биҳор ва шарҳу» («Кўзларнинг нурланиши ва денгизларнинг жамланиши» ва шу асарга ёзилган шарҳ, муаллиф уни «Манҳу-л-Ғаффор», яъни «Ғаффорнинг мукофоти» деб атаган), «Иъонат-л-ҳақир ва лаззату-л-фақир» («Ҳақирнинг кўмаги ва фақирнинг лаззати»), иккала асар ҳам ҳанафийлик мазҳабидаги фуруҳ ал-фикҳ ҳақидадир. «Ал-Фавоид ал-мурзия фи шарҳи-л-қасидати-л-ломия» (Илми ақоидга оид «Шарҳу-л-қасидати-л-ломия» ҳақида қоникарли фойдалар»), «ал-Вусул ила қавоиди-л-усул» («Усул қоидаларига етиб бориш»), «Ақду-л-жавоҳири-н-наййирот фи баёни хасоиси-л-киромил-л-ашарати-с-сикот» («Ўн муқаррам обрўли зотнинг фазилятларини баён этиш ҳақидаги равшан жавҳарлардан тузилган маржон», «Саъфату-л-ҳукком ала-л-аҳкоми-л-мутаъаллика би-л-қазот ва-л-ҳукком» («Қозилар ва ҳокимларга тегишли ҳукмларга ҳокимларнинг кўмаги»), «Маъину-л-муфтий фи жавоби-л-

мустафти фи-л-фуруъи-л-фикҳия ала мазҳаби Аби Ҳанифа» (Абу Ҳанифа мазҳабидаги фуруъ ал-фикҳга оид масалалар бўйича фатво чиқаришни сўраб мурожаат этувчининг жавоби ҳақида муфтининг ишончли манбаси») (17: 3/427).

5. Нажмуддин ат-Тумуртоший (1156/1743 йилда ҳаёт бўлган)

Нажмуддин ибн Солиҳ ат-Тумуртоший ал-Умарий — муаррих бўлган. Асарларидан: «Фатҳу-л-Маннон фи мафоҳири оли Усмон» («Усмон авлодларининг ифтихори ҳақида Маннонинг фатҳи»). Муаллиф мазкур асарни 1156 х.й.да таълиф этган (17: 4/13).

211

АТ-ТУМУШҚАСИЙ

«Тумушқас»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Аҳмад ат-Тумушқасий

Аҳмад ибн Абдуллоҳ ал-Муқрий Абу Бакр ат-Тумушқасий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/54).

212

АТТАНКАТИЙ

«Танкат»дан ясалган нисба. У — Жайх,ун ва Сайқун ортидаги

Шошинг шах,арларидан бири. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Наср ат-Танкатий (406-480 х.й.)

(Абуллайс) Наср ибн ал-Ҳасан ал-Қосим ибн ал-Фазл ал-Танкатий — Танкат аҳлидан бўлган. Кейинчалик Мағриб ўлкаларига кўчиб борган. Андалус диёрида ўзи ҳадис эшитиб бўлмагунча ва бошқалар ҳам ундан ҳадис эшитиб қоникмагунларича истиқомат қилган. Савоб ишлари ва эзуликка йўғрилган табиати билан кўпчиликка таниш, машхур тужжорлардан бўлган. Муслимининг «Китобу-с-саҳиҳ»ини ривоят қилиш билан Ирок, Миср ва Андалусда шуҳрат қозонган. 406 х.й.да таваллуд топган. 480 х.й.да вафот этган (2: 2/58; 11: 1/483).

213

АТТУБАНИЙ

«Тубан»дан ясалган нисба. У — Мовароуннах,рдаги Насаф қишлоқларидан бири. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Муҳаммад ат-Тубаний

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Муҳаммад ибн ал-Аббос ат-Тубаний ал-Амир ад-

120 ат-Ту баний/ат-Ту сий/ат-Ту зий/ат-Тузияжий

Дехкон — шу кишлоқ одамларидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 380—480 х.й.да Камисра (Ғузордаги кишлоқ)да ночорликдан вафот этган. Жасадини Тубонга олиб бориб, ўша ерга дафн этганлар (2: 2/64; И: 1/489).

2. Жаъфар ибн Муҳаммад ат-Тубаний (ваф. 278 х.й.дан кейин)

(Абулфазл) Жаъфар ибн Муҳаммад ибн ал-Аббос ат-Тубаний — Тубан дехкони, амиру-л-мўминийн мавлоси. Уни «Жаъфар ал-Кабийр», яъни «Катта Жаъфар» деб атайдилар. У Тубонга келган ва шу ерда яшаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 278 х.й.дан кейин вафот этган (11: 1/489).

214 АТ-ТУСИЙ

«Тусядан ясалган нисба. Туе — Марвдаги цишлоқларидан бири. Куйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Бақр ат-Тусий

(Абулфайз) Бақр ибн Абдуллоҳ ибн Бақр ат-Тусий ал-Марвазий — ўта одобли ва илмли фозил инсон бўлган. Абу Довуд ас-Санжийнинг шогирдларидан бўлган (2: 2/65; 11: 1/489).

2. Жобир ат-Тусий

(Абуссалут) Жобир ибн Язид ат-Тусий — маърифат аҳлидан бўлган, Умар ибн Абдулазиз даврида водийни бошқарган. Унинг бир Салут исмли ўғли бўлган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ва ўғлидан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/65; 11: 1/490).

3. Муҳаммад ат-Тусий

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Ҳайён ат-Тусий. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/65).

4. Муҳаммад ат-Тусий (460-530 х.й.)

(Абу Мансур) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн Мансур ат-Тусий ал-Марвазий — солиҳ ва олийжаноб инсон ҳамда етук фақиҳ бўлган. Кўпгина ҳадисларни ёзиб қолдирган. Тахм. 460 х.й.да туғилган. 530 х.й.да вафот этган (2: 2/65).

5. Абдулвоҳид ат-Тусий (ваф. 548/1153 й.)

Абдулвоҳид ибн Муҳаммад ибн Абдулжаббор ибн Абдулвоҳид ибн Абдулжаббор ибн Абу Бақр ат-Тусий, ал-Марвазий — ўз кишлоғида фақиҳ бўлган. 90 ёшга тўлгунча умр курган. 548 х.й. шабон ойида қуллик жазоси оқибатида вафот этган (2: 2/65).

6. Аҳмад ат-Тусий
(Абу Юсуф) Аҳмад/Муҳаммад ибн Юсуф Тусий — солиҳ обидлардан бири бўлган (1/490).

215 АТТУЗИЙ

«Туз»дан ясалган нисба. Туз — Самар-қанд цишлоқлардан бири. Куйидаги олимлар қишлоққа мансубдир:

1. Муҳаммад ат-Ту

Муҳаммад ибн Ибр ибн ал-Хаттоб ат-Тузв Варсанисий. У Самарқанддаги Варсанисий қишлоғида истиқомат қилган, кейин у ердан кўчиб ўтган. У уламолардан эса бошқалар; ривоят қилганлар (2: 11: 1/491).

2. Наср ат-Тузий

(Абуллайс) Наср Муҳаммад ибн Ибр ибн ал-Хаттоб ат-Тузв ал-Варсанисий. ханафий фақиҳла бўлган. Самарқанд вафот этган (2: 2/67; 1/491).

216 АТ-ТУЗИЯЖИЙ

«Тузияж»дан ясалган нисба. У — Сағортдаги Шош қишлоқларидан бири. Куйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Аҳмад ат-Тузияжий
(ваф. 526/1132 й.)

(Абу Ҳомид) Аҳмад ибн Ҳамза ибн Муҳаммад ибн Исҳоқ ибн Аҳмад ал-Мутаввийий ат-Тузияжий ар-Рўзборий. У Самарқандда яшаган ва шу ерда ҳадис айтган. Сўнгра Ботқир (Ботқир — Жайхун соҳилидаги Термиздан битта олдинги қалъанинг номи) сари йўлга чиққан ва ўша ерда 526 х.й. рамазон ойининг 12-куни вафот этган (2: 2/67; 11: 1/491).

217
АТ-ТУРОНИЙ

«Турон»дан ясалган нисба. У — Ҳарон дарвозаси олдидаги қишлоқнинг номи. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Саад ал-Ҳароний
(ваф. 580/1185 й.)

Саад ибн ал-Ҳасан Абу Муҳаммад ал-Арузий ал-Ҳароний. Унинг гўзал шеърлари бор. Хуросонга келган ва шу ерда ёшини яшаб, 580 х.й. зу-л-қаъда ойида вафот этган (2: 2/67).

218
АТТЎСАКОСИЙ

«Тўсақос»дан ясалган нисба. Тўсақос — Самарқанддаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Абу Абдуллоҳ ат-Тўсақосий

Абу Абдуллоҳ ат-Тўсақосий ас-Самарқандий. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/68; 11: 1/492).

219
АТТУНКАСИЙ

«Тунқас»дан ясалган нисба. У — Шош қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ҳам ат-Тунқасий
(ваф. 313 х.й.)

(Абу Жаъфар) Ҳамм ибн Умар ал-Бухорий ат-Тунқасий — Бухоро ахлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 313 х.й.да вафот этган (2: 2/73; 11: 1/494).

220
АТТУЯҚИЙ

«Туяқ»дан ясалган нисба. У — Марвдаги даҳ,анинг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Аҳмад ат-Туяқий
(Абу Муҳаммад) Аҳмад ибн Исҳоқ ас-Сукрий ат-Туяқий — солиҳ инсон бўлган (2: 2/73; 11: 1/495).

221
АТТИРҚОНИЙ

«Тирқон»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоқда мансубдир:

1. Муҳаммад ат-Тирқоний (ваф. 205 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Абду раббихи ибн Сулаймон ал-Марвазий ат-Тирқоний. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 205 х.й.да вафот этган (2: 2/76; 11: 1/496).

222
АТ-ТИЙМАҚИЙ

«Тиймақ»дан ясалган нисба. Тиймақ (Тийм) — Самарқанддаги хоннинг исми. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Муҳаммад ат-Тиймақий (ваф. 321/933 й.)

(Абу Абдуллаҳмон) Муҳаммад ибн Иброҳим ибн Мардавия ибн ал-Ҳусайн ал-Каробисий ат-Тиймақий. Каробисийлар қаторида Самарқанддаги хонга қарашли бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 321 х.й. рабиъул-аввал ойида вафот этган (2: 2/76; 11: 1/496).

^ 2 ас-Собитий/ал-Жожаний/ал-Чокардизий/ал-Жомиъ/ал-Жоварсий/ал-Жубуний

223 АССОБИТИЙ

«Собит»дан ясалган нисба. Собит — Бухоро ахлидан бўлган айрим аждодларнинг исми тарифы. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Аҳмад ас-Собитий (ваф. 449/1057 й.)

(Абу Наср) Аҳмад Абдуллоҳ ибн Собит ал-Бухорий ас-Собитий — фақиҳ, Бухоро ахлидан. Бағдодда яшаган. Фикҳни ўрганган ва қимматли маслаҳатлар берган. Вафотига қадар шофиъий фикҳини ўрганган. «Ал-Мансур» жомеъ масжидида унинг иккита тўгараги бўлган. Абу Ҳомид ал-Исфироъинийдан шофиъий фикҳни ўрганган. Ривоят айтишда юмшоқ табиати, майин товуши ва ўзига хос маҳорати билан ажралиб турган. 449 х.й. ражаб ойида вафот этган ва жасади «Бобу Ҳарб» мақбарасига дафн этилган (11: 1/502).

224 АЛЖОЖАНИЙ

«Жожан»дан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу қитлоққа мансубдирлар:

1. Аҳмад ал-Жожаний (Абу Наср) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн ал-Ҳорис ал-Жожаний. Дуббу-л-

ҳадидда Имом Абу Бакр ибн ал-Фазл мадрасида яшаган. Бухоро, Ирок ва Ҳижозда ҳадислар ёзиб қолдирган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/107; 11: 2/6).

2. Ҳамза ал-Жожаний

(Абу Уқайл) Ҳамза ибн Муҳаммад ад-Дихон ал-Жожаний. У ҳам шу қишлоқ ахлидан. Ундан Абу Комил ал-Бусайрий ҳадис ёзиб олган, уламолар ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/6).

225 АЛЧОКАРДИЗИЙ

«Чокардизаядан» ясалган нисба. Чокардиза — Самарқанддаги катта махалла. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Чокардизий

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Исҳоқ ибн Иброҳим ибн Абдуллоҳ ал-Чокардизий ас-Самарқандий. Ҳадис излаб Ирок, Ҳижоз ва Мисрга борган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/110; И: 2/12).

226 АЛЖОМИЪ

«Жомиъ»дан ясалган нисба. Жомиъ — Марвда Абу Ҳанифа фикҳини илк бор жамъ қилган

одамнинг олим шу нисбага мансубдир:

1. Нуҳ ал-Жомиъ (ваф. 173 х.й.)

(Абу Исмаил) Нуҳ ибн Абу Марям. Унинг исми Язид ибн Жаъуна ал-Жомиъ ал-Марвазий. У — Марв ахлидан. У аз-Зухрий ва Муқотилдан, ўз юртдошлари ва ирокликлардан ҳадис ривоят қилган. Ҳадис иснодларини тўнтариб қўйганлардан, унинг бу ишини асло оқлаб бўлмади. 173 х.й.да вафот этган (11: 2/13).

227 АЛЖОВАРСИЙ

«Жоварса»дан ясалган нисба. Жоварса — Марвдаги қишлоқлардан бири. Унда Абдуллоҳ, ибн Бариданинг, разияллоҳу анхума, қабри бор. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Солим ал-Жоварсий

Солим ал-Жоварсий, Абдуллоҳ ибн Буриданинг мавлоси (2: 2/112; 11: 2/13).

228 АЛЖУБУНИЙ

«Ал-Жубун»дан ясалган нисба. Жубун («Сузма») — қитлоқдан тайёрланадиган бир нарсани, у Бухоро ахли орасида машҳурдир.

**ал-Жубуний/ал-Жихорий/ал-Жуходий/ал-Жахзаний/л-Жадидий/
ал-Жўрабозий/ал-Жаррохий | 23**

Куйидаги олим шу бири. Куйидаги олим ту нисбага мансубдир: қишлоққа мансубдир:

1. Исҳоқ ал-Жубуний (ваф. 395/1005 й.)

(Абу Иброҳим) Исҳоқ ибн Муҳаммад ибн Ҳамадон ибн Муҳаммад ибн Нуҳ ал-Муҳаллабий ал-Хатиб — ханафий фақиҳ бўлган. У Жубуний номи билан маълум. Ироққа хожи бўлиб келган ва шу ерда ҳадис айтган. Абу Ҳанифа мазҳабига қарши чиққан фақиҳлардан бири. 395 х.й. зу-л-қаъда ойининг аввалида жума куни вафот этган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/21).

**229
АЛЖИҲОРИЙ**

«Жих,ор (Сийжор)»дан ясалган нисба. У — Бухородаги Нур қишлоғи. Куйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Солиҳ ал-Жихорий
(Абу Шуъайб) Солиҳ ибн Муҳаммад Шуъайб ал-Жихорий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/128; 11: 2/25).

**230
АЛЖУХОДИЙ**

«Жухода»дан ясалган нисба. У — Бухородаги катта к,ишлоқ,лардан

1. Муҳаммад ал-Жуходий (тав. 417 х.й.)

(Абу Али) Муҳаммад ибн Исмоил ал-Жуходий — муҳаддис ва ҳофиз бўлган. 417 х.й.да туғилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/130).

**231
АЛЖАХЗАНИЙ**

«Жахзаний»дан ясалган нисба. У — Самарқанддаги қишлоқлардан бири. Куйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Аъян ибн Жаъфар ал-Жахзаний (ваф. 354/965 й.)

Аъян ибн Жаъфар ибн ал-Ашъаб ал-Жахзаний ас-Самарқандий — фозил ва мукаррам шайх бўлган. Унинг кизиқарли китоблари бўлган. Кеш йўлида работ курган ва йўқолган ўлжаларнинг бир қисмини унга вақф қилган. Али ибн Исҳоқ ал-Ҳанзалий ас-Самарқандий тасниф қилган «Китобу-л-мушофаҳот» («Огзаки суҳбатлар китоби»)ни айтиб берган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 354 х.й.да вафот этган (2: 2/130; 11: 2/27).

**232
АЛЖАДИДИЙ**

«Жадид»дан ясалган нисба. У — Бухородаги дах,а. Куйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Жадидий

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Абдука-л-Бухорий ал-Жадидий — Бухоро ахлидан бўлган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/31).

**233
АЛЖЎРАБОЗИЙ**

«Жўрабоз» (Курабоз)дан ясалган нисба. У — Марв к,ишлоқ,ларидан бири. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Жўрабозий

Абу Бакр Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ал-Жўрабозий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/135; 11: 2/36).

**234
АЛЖАРРОХИЙ**

«Жаррох»дан ясалган нисба. Жаррох, — Марв шах,аншоҳ,ларидан бўлган баъзи аждодларнинг исми шарифи. Куйидаги олимлар шу нисбага мансубдирлар:

1. Абдулжаббор ал-Жарроҳий (ваф. 412 х.й.)

(Абу Мухаммад) Абдулжаббор ибн Мухаммад ал-Марвазий ал-Жарроҳий — солиҳ ва обрӯли шайх бўлган. У Абу Исо ат-Термизийнинг китобини ривоят қилиб берган. Ундан хиротлик бир жамоа кўп ҳадислар ривоят қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 412 х.й.да вафот этган (11: 2/36).

2. Мухаммад ал-Жарроҳий (ваф. 420 х.й.)

(Абу Бакр) Мухаммад ибн Абдулжаббор ибн Мухаммад ал-Марвазий ал-Жарроҳий — содиқ ва обрӯли инсон бўлган. У — юқорида зикр этилган Абдулжабборнинг угли. Падари бузрукворидан ҳадислар тинглаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 420 х.й.нинг кўп қисми ўтганда вафот этган (11: 2/36).

**235
АЛЖАРОДИЙ**

«Ал-Жарод»дан ясалган нисба. У — Марв Шох,анжон (Марвазийлар)дан бўлган баъзи аждодларнинг исми шарифи. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Убайдуллоҳ ал-Жародий (ваф. 383/993 й.)

Абу Мухаммад) Убайдуллоҳ ибн Мухаммад ибн Али ибн Абдуррахмон ибн Мансур ибн Зиёд ал-Котиб ал-Жародий, асли марвлик бўлган. Бағдодда яшаган. Фозил, серкитоб, зиёли инсон бўлган. 383 х.й. ражаб ойида вафот этган (11: 2/37).

**236
АЛЖИРМИЙ**

«Жирм»дан ясалган нисба. У — Бадахшон ўлкаларидан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Сайд ал-Жирмий (ваф. 540 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) Сайд ибн Ҳайдар ал-Жирмий — фақиҳ бўлган. У уламолардан ҳадис тинглаган. 540 х.й.нинг купи ўтганда, Жирмида вафот этган (2: 2/151; 11: 2/49).

**237
АЛЖУРМИХАНИЙ**

«Журмих,ан»дан ясалган нисба. У — Марв қишлоқларидан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоҳха мансубдирлар:

1. Иброҳим ал-Журмиҳаний (ваф. 250 х.й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Холид ибн Наср ал-Журмиҳаний — хофиз ва ўз даврининг етук имоми бўлган. Куръони каримни

ёддан билиш ва Уни мохирона баён этишда ўз асрининг икки зукко имоми деб эътироф этилган Абу Заръа Убайдуллоҳ ибн Абдулҳаким ар-Розий ва Абу Абдуллоҳ Мухаммад ибн Исмоил ал-Бухорийга ўхшаб кетар эди. Лақаби — «Таботабоъий», у Ироқда шу лақаби билан танилган эди. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 250 х.й.да вафот этган (2: 2/151; 11: 2/47).

2. Абдуррахмон ал-Журмиҳаний

(Абу Осим) Абдуррахмон ал-Журмиҳаний — фақиҳ, фозил ва мохир инсон ҳамда усул соҳаси бўйича етук олим бўлган. Ал-Муваффақ ибн Абдулкарим ал-Ҳиравийдан фақиҳликни ўрганган, ҳадис тинглаган (2: 2/151; 11: 2/47).

**238
АЛ-ЖАСИНИЙ**

«Жасин»дан ясалган нисба. У — Марвдаги мах,алла. Кейинчалик текисланиб, маъбарга айланган. Баъзи саъобалар шу жойга дафн этилганлар. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Аҳмад ал-Жасиний
(Абу Бакр) Аҳмад ибн Бакр ибн* Сайф ал-Жасиний — аҳлу-н-

назарга мойиллиги бўлган обрўли инсон. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/164; И: 2/64).

2. Умар ал-Жасиний

(Абу Хафс) Умар ибн Исмоил ибн Умар ал-Жасиний — ҳарбий кози ва шофиъий факих бўлган (2: 2/164).

3. Муҳаммад ал-Жасиний

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Али ибн Муҳаммад ал-Жасиний ас-Суфий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/64).

239

АЛЖАЪОБ

«Жаъоб»дан ясалган нисба. У — камон ўқларини қўйиш учун махсус тайёрланадиган жома, айниқса, марвликлар шу жих,оз билан машхурдирлар. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Аҳмад ал-Жаъоб

Аҳмад ибн Ҳаммод ал-Жаъоб — марвлик обрўли зот. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/65).

240

АЛЖИКИЛИЙ

«Жикил»дан ясалган нисба. У — Сайх,ун

дарёсининг ортидаги Туркистон ўлкаларидан бири, Тароз яқинида жойлашган. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Абдуррахмон ал-Жикилий (ваф. 516/1122 й.)

(Абу Муҳаммад) Абдуррахмон ибн Яҳё ибн Юнус ал-Жикилий — хатиб, Қадархон ҳукмронлиги даврида Самарқанд хатиби бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 516 х.й. 8 шаъбон куни Самарқандда вафот этган (2: 2/173; 11: 2/72).

241

АЛЖУЛАХТУЖОНИЙ

«Жулахтужон»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоқда мансубдир:

1. Сайд ал-Жулахтужоний

(Абу Молик) Сайд ибн Ҳабира ал-Жулахтужоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/175; 11: 2/73).

242

АЛЖУЛФАРИЙ

«Жулфарядан» ясалган нисба. У — Марв қишлоқларидан бири.

Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар.

1. Муҳаммад ал-Жулфарий (ваф. 463 х.й.дан кейин)

(Абу Наср) Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ибн Али ибн Аҳмад ал-Қаззо ал-Жулфарий. У фозил факих, жасоратли, етарли даражадаги раҳнамо бўлган. Кўп сафар қилган. Ироқ ва Шомга борган ва у ерда машойихлар ва улуғ арбоблар билан учрашган. 413 х.й.да Шомга бориб-келиб, ўз юртида ҳадис айтган. Марв ва Манбажда ҳадис тинглаган. Умрининг охирида, кўчада бошини Абдулкаримнинг йўлига уриб олгандан сўнг, узлатда ҳаёт кечирган ва лозим топилганда уйига келган. 463 х.й.дан сўнг вафот этган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/179; 11: 2/74).

2. Аҳмад ал-Жулфарий

Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Ҳошим ал-Жулфарий. У — соҳиби тафсир, яъни тафсир битган муфассир. У Муғис ибн Бадрдан, ундан эса Хорижа ҳадис тинглаган (11: 2/73).

243

АЛЖАМИЛИЙ

«Жамил»дан ясалган нисба. У — Марв ахлидан бўлган баъзи

126 ал-Жамилий/ал-Жунбазий/ал-Жундий/ал-Жундафарқоний/ал-Жанзай

аждодларнинг исми шарифи. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Жамилий (369-446/979-1054)

(Абу Сайд) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Жамил ал-Марвазий ал-Жамилий. Самарқандда яшаган. Бағдодга бориб, у ерда таълим олган. У тинглаган ҳадислар ишончли бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 369 х.й.да Бобил (Византия)да таваллуд топган ва 446 х.й. сафар ойида Бағдодда вафот этган (11: 2/88).

244 АЛЖУНБАЗИЙ

«Жунбаз»дан ясалган нисба. У — айлана аркага ўхшаш, арабча «кубба» ва тунга ўхшаш сўзлар билан ифодаланганларидек, форсча уни «гунбаз» деб атайдилар. Қуйидаги олимлар шу нисбага эгадирлар:

1. Муҳаммад ал-Жунбазий

Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Бухорий ал-Жунбазий — ишончли инсон бўлган (11: 2/91).

2. Муҳаммад ал-Иштихний ал-Жунбазий

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Умар ал-Иштихний ал-Жунбазий — адиб, фақих, одамларга эзгулик хоҳловчи

солих шайх бўлган. Қуръонни ривоятлар билан ўқиган. Самарқандда яшаган ва шу ерда болаларни тарбия қилган (11: 2/91).

245 АЛЖУНДИЙ

«Жунд»дан ясалган нисба. У аскар маъносини англатади, Фаргона ах^лидан бўлган. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Абдуллоҳ ал-Жундий

Абдуллоҳ ибн Аҳмад ал-Фарғоний ал-Жундий (11: 2/96).

246 АЛЖУНДИЙ

1. «Жунд»дан ясалган нисба. Жунд — Сайх,ун тарафдаги турк х,удудлариға қарашли шах.ар.

., 2. Бундан ташқари Бухородаги «Янги қишлоқ» нох,иясидаги қавм х,ам жунд деб аталади.

Қуйидаги олим биринчи нисбага мансубдир:

1. Яъқуб ал-Жундий

Яъқуб ибн Ширин ал-Жундий — қози, адиб, шоир, мунши ва наҳвшунос олим бўлган. Фозил ва фаол одамлардан бўлган. Бухорога Хоразмдан элчи бўлиб

келган. Абулқосим аз-Замахшарийни ўқийдиган авлодлардан бўлган. Хоразмда истиқомат қилган (2: 2/196; 11: 2/95).

Қуйидаги олим иккинчи нисбага мансубдир:

1. Аҳмад ал-Жундий

(Абу Наср) Аҳмад ибн ал-Фазл ибн Мусо ал-Музаққир ал-Жундий — имомлардан бири. Унинг «Лисону-л-маърифат» («Маърифат забони») ва «Китобу-л-ҳадис» («Ҳадис китоби») каби асарлари бор. Муфассирларнинг сабоқларини олган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/95).

247 АЛЖУНДАФАРҚОНИЙ

«Жундафарқон» (« Жунф арқон ») дан ясалган нисба. У — Марвдаги бир қишлоқ. Қуйидаги олим шу қишлоҳда мансубдир:

1. Асбаъ ал-Жундафарқоний

Асбаъ ибн Алқам ибн Али ал-Ҳанзалий ал-Жундафарқоний. У илм ахлидан ҳадис тинглаган (2: 2/198; 11: 2/94).

248 АЛЖАНЗАЙ/ АЛЖАНЗАВИЙ

«Жанза»дан ясалган нисба. У — Озарбайжондаги катта порти билан

машх.ур шах.арлардан Куйидаги шах,арга *бўлган бири. олимлар шу мансубдирлар:*

1. Умар ал-Жанзай (478-550/1085-1155)

(Абу Ҳафс) Умар ибн Усмон ибн Шуъайб ал-Жанзай — адиб, фозил, хушсийрат ва диндор одам бўлган. Тақрибан 478 х.й.да Жанзада туғилган ва 550 х.й. 14 рабиъу-л-аввалда Марвда вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Тафсиру-л-Қуръон» («Қуръон тафсири») (2: 2/199; 11: 2/97; 17: 2/565).

2. Иброҳим ал-Жанзай

Иброҳим ибн Муҳаммад ал-Жанзай. У ҳадис ёзиб қолдирад эди. Шофиъий мазхаби бўйича етук фақиҳ бўлиб етишган. Оқил, ҳар бир насрсанинг моҳиятини кўра биладиган зукко инсон бўлган (11: 2/97).

249

АЛЖУНУВЖИРДИЙ

«Жунувжирд» («Кунувкирд»)дан нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Куйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Сурат ал-Жунувжирдий

(Абулҳасан) Сурат ибн Шаддод ал-Жунувжирдий. Унга тобиъийларни кўриш насиб этган. Ҳадис тинглашда ишончли бўлган. У уламолардан,

ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/200; 11: 2/98).

2. Абдон ал-Жунувжирдий (220-293/835-905)

(Абу Муҳаммад) Абдон ибн Муҳаммад ибн Исо ал-Жунувжирдий — хофиз ва зоҳид имомл-ардан бири бўлган. Унинг исми шарифи — Абдуллох, лекин Абдон номи билан танилган. Марвда Аҳмад ибн Сайёрдан кейин шофиъийлик мазхабини давом эттирган одам шу бўлади. Мисрга борган ва у ерда бошқалардан билиб бўлмайдиган нарсаларни фақиҳлар ва машойихлардан ўрганиб олган. Улардан олиш мумкин бўлган билимларни ўзлаштириб, сўнгра Шом ва Ироққа борган. Миср аҳли ҳақида (китоб) ёзгандан кейин, Марвга қайтиб борган. 220 х.й.да арафа кечаси таваллуд топган ва 293 х.й.да вафот этган. Бир китоб тасниф қилиб, уни «ал-Муватто» («Соддалаштирилган тўплам») деб атаган (2: 2/201; 11: 2/98).

3. Абдуллох ал-Жунувжирдий

Абдуллох ибн Масъуд ал-Жунувжирдий — мунозарали фақиҳ бўлган. Ироққа сафар қилган.

4. Убайдуллох ал-Жунувжирдий (ваф. 440 х.й.)

(Абу Абдуррахмон) Убайдуллох ибн ал-Ҳусайн ал-Жунувжирдий — солих шайх бўлган. 400 х.й.да Яманга борган ва унинг шайхларидан ҳадис тинглаган. Ҳатто ёши улғайганда ҳам то 440 х.й.да Самарқандда вафот этгунига қадар ҳадис тинглаган (11: 2/99).

250

АЛЖУНАЙДИЙ

«Жунайд»дан ясалган нисба. У — Бухоро ах,лидан танланган бир бобонинг исми шарифи. Куйидаги олим шу нисбага эга:

1. Ҳайдар ал-Жунайдий

(Абу Муҳаммад) Ҳайдар ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн ал-Жунайд ал-Бухорий ал-Жунайдий — Бухоро ахлидан бўлган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/99).

251

АЛЖАВВОЛУ

«Жаввол»дан ясалган нисба. У — машх,ур муқаддислардан иборат жамоа. Насо ах,лидан бўлган бу жамоа жуда кўп ўлкаларга сайр ва сафар қилган. Куйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Аҳмад ал-Жаволу (Абулаббос) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Рамих ан-

128 ал-Жаволлу/ал-Жуваликий/ал-Жувборий/ал-Жувбоний/ал-Жавбакий

Насавий ал-Жавволу. Кўп сафар қилиб, ҳадисларни йиққан. Хуросон, Ироқ ва Журжонда ҳадис айтган. Миср ва Шом аҳли ҳақида кўп яхши фикрлар билдирган (И: 2/103).

252 АЛЖУВОЛИКИЙ

«Жувалих»дан ясалган нисба. Бухоро аҳли орасида жуволиц (хўржин) тайёрлаш ва сотиш машхур бўлган. Қуйидаги олим шу нисбага мансуб.

1. Аҳмад ал-Жуваликий (ваф. 372/982 й.)

(Абу Исмаил) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Умар ибн Сайд ал-Жуваликий ал-Бухорий — Бухоро аҳлидан. У уламолардан ва ундан бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 372 х.й. рабиъу-л-аввал ойида вафот этган (11: 2/104).

253 АЛЖУВБОРИЙ

«Жувбор»дан ясалган нисба. Жувбор — Марв қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Абдуррахмон ал-Жувборий (ваф. 530 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Абдуррахмон ибн ал-Жувборий ал-Буйанжий. У Жўйбор Буйанг номи билан маълум. У Абу Бақр ал-Хатибнинг «Шарафу

асҳоби-л-ҳадис» («Асҳобу-л-ҳадиснинг шарафи») китобини ривоят қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 530 х.й.да вафот этган (2: 2/205; 11: 2/106).

254 АЛЖУВБОНИЙ

«Жувбон»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Муҳаммад ал-Жувбоний (450-530 х.й.)

(Абу 1, Абдуллох) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Абу Зарр ал-Жувбоний — кўп ибодат қилувчи, солих шайх ва ҳадисларга бой одам бўлган. Тахм. 450 х.й.да таваллуд топган. 530 х.й.да вафот этган (2: 2/205; 11: 2/108).

2. Шоҳ ал-Жувбоний

(Абу Муҳаммад) Шоҳ ибн Иброҳим ал-Жувбоний — қудамолардан бўлган. (11: 2/108).

3. Аҳмад ал-Жувбоний

Аҳмад ибн Мусо ал-Жувбоний — қудамолардан бўлган (11: 2/108).

4. Абас ал-Жувбоний

Аҳмад ибн Мусо ал-Жувбоний —

қудамолардан бўлган (11: 2/108).

255 АЛЖАВБАКИЙ

«Жавбак»дан ясалган нисба. У — Насафдаги «Хон»га ўхшаш мавзе. Хон — одамлар тўпланадиган жой. Қуйидаги олимлар шу мавзегга мансубдирлар:

1. Аҳмад ан-Насафий ал-Жавбакий (ваф. 340/951 й.)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Али ал-Жавбакий — насафлик адиб ва шоир ҳамда шофиъий фақиҳ бўлган. Лақаби — «Абу Ҳомидот» бўлган. Ироқ ва Хуросонга бориб, фикх ўрганган. 340 х.й.да вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Шарҳу мухтасари-л-Музнӣ фи фуруъи-л-фиқҳи-ш-шофиъий» (Шофиъийлик мазҳабига оид фуруъ ал-фиқҳ ҳақидаги «Мухтасару-л-Музнӣ»га шарҳ») (2: 2/206; 11: 2/109; 17: 1/203).

2. Исмоил ал-Жавбакий (ваф. 430 х.й.дан кейин)

(Абу Туроб) Исмоил ибн Тохир ибн Юсуф ибн Амру ибн Маъбад ибн Соҳиб... ал-Жавбакий, ан-Насафий — фозил, хофиз, кони ҳадис одам бўлган. Кўп ҳадисларни тинглаган ва уларни ўз дастхати бирла ёзиб қолдирган. У уламолардан, ундан эса

бошқалар хадис ривоят қилганлар. 430 х.й.дан кейин вафот этган (2: 2/207; 11: 2/109).

3. Абу Иброҳим ал-Жавбақий (ваф. 410 х.й.дан кейин)

Абу Иброҳим ибн Аҳмад ибн Али ал-Жавбақий — Насаф ахлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар хадис ривоят қилганлар. 410 х.й.дан кейин вафот этган (11: 2/109).

4. Али ал-Жавбақий (ваф. 412 х.й.)

• (Абулхасан) Али ибн Аҳмад ибн ал-Хусайн ибн Ҳисон ибн Али ... ал-Жавбақий — Насаф ахлидан бўлган. У уламолардан, бошқалар эса ундан хадис ривоят қилганлар. 412 х.й.да вафот этган (И: 2/109).

**256
АЛЖУВБАҚИЙ**

«Жувбақядан ясалган нисба. Жувбак, — Марвдаги мавзе бўлиб, одамлар унда мева-чева ва кўкатлар билан ўзаро савдо-сотик қиладилар. Қуйидаги олим шу мавзеге мансубдир:

1. Тамим ал-Жувбақий (ваф. 505 х.й.)

(Абу Бакр) Тамим ибн Муҳаммад ибн Али ал-Баққол ал-Жувбақий — солих шайх бўлган. Адабиётни ўрганган. Ёшлигидан хадис тинглаган.

505 х.й.да вафот этган (2: 2/206; 11: 2/109).

**257
АЛЖУВИКИЙ**

«Жувик»дан ясалган нисба. Жувик — Насафдаги мах,алланинг номи. Қуйидаги олим шу мах,аллага мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Жувикий

Муҳаммад ибн Ҳайдар ибн ал-Хусайн ал-Жувикий. У уламолардан хадис ривоят қилган (2: 2/222; 11: 2/128).

**258
АЛЖИЁСАРИЙ**

«Жиёсар»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Абдуссалом ал-Жиёсарий

(Абулхалил) Абдуссалом ибн Халил ал-Марвазий ал-Жиёсарий — тобийий бўлган. У Анас ибн Моликни билган. У уламолардан, ундан эса бошқалар хадис ривоят қилганлар (2: 2/226; 11: 2/139).

**259
АЛЖИХАНИЙ**

«Жихан»дан ясалган нисба. У — Марвдаги к,ишлоқ,лардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Муҳаммад ибн ал-Жиханий (ваф. 539 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Жиханий — хушсийратли, олижаноб, солих шайх ва покдомон (ҳалол) одам бўлган. Кўп тиловат қилувчи ахлу-л-Қуръондан бўлган. 539 х.й. вафот этган (2: 2/229; 11: 2/140).

**260
АЛЖИЙРОХИШТИЙ**

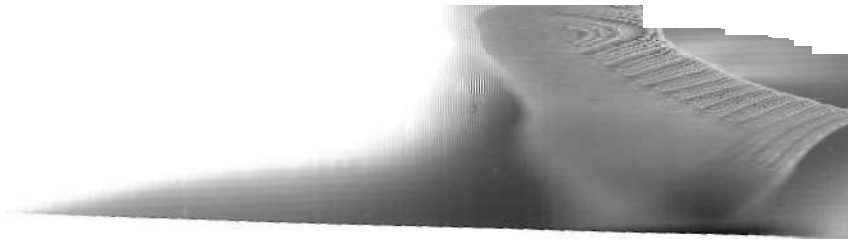
«Жийрохиштядан ясалган нисба. У — Бухоро қишлоқ,Ларидан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Умар ал-Жийрахиштий (ваф. 466 х.й.)

(Абу Муслим) Умар ибн Али ал-Лайсий ал-Жийрахиштий — хадисни ёддан билган ҳофизлардан бири эди. У уламолардан, ундан эса бошқалар хадис ривоят қилганлар. У икки «Саҳих» тўпламининг мазмун-моҳиятини ўзига хос «Арбаъин»да жам қилганки, уларнинг ҳар бири бир жилдга яқин бўлган. 466 х.й.да вафот этган (2: 2/229; 11: 2/141).

**261
АЛЖИЙРМАЗДОНИЙ**

«Жийрмаздон»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқ^ардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоқ^а мансубдир:



130 ал-Жийрмаздоний/ал-Жийранжий/ал-Жийшабурий/ал-Ҳотимий/ал-Ҳожибва!

1. Али ал-Жийрмаздоний
(Абулҳасан) Али Аҳмад ибн Яҳё ал-Жийрмаздоний — имом, олим, зоҳид ва адабиётнинг забардаст намояндаси эди. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/230; 11: 2/142).

**262
АЛЖИЙРАНЖИЙ**

«Жийранж»дан ясалган нисба. У — Марвнинг юқори қисмидаги катта қишлоқ. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Аҳмад ал-Жийранжий
(Абу Бакр) Аҳмад ибн Муҳаммад ал-Жийранжий. Бағдодга келган ва шу ерда ҳадис айтган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/231; 11: 2/142).

2. Синжон ал-Жийранжий
Синжон ибн Фархасарий ал-Жийранжий. Абдуллоҳ ибн ал-Муборак ҳузурда бўлган ва ундан кўп ҳадислар тинглаган (11: 2/142).

3. Аҳмад ал-Жийранжий
Аҳмад ибн ал-Ҳусайн ибн Зайд ал-Қассор ал-Жийранжий — Жийранж

қишлоғидан. Марв машойихларидан ҳадис тинглаган (11: 2/142).

4. Аҳмад ал-Жийранжий
(Абўлаббос) Аҳмад ибн ал-Ҳасан ибн Муҳаммад ал-Жийранжий. Парҳезкор, такводор ва саховатпеша инсон бўлган (11: 2/142).

5. Имрон ал-Жийранжий
(Абу Мусо) Имрон ибн Мусо ал-Жийранжий. Жийранж қишлоғида адиб ва шоир бўлган (11: 2/140).

**263
АЛЖИЙШАБУРИЙ**

«Жийшабур»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқ. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Жийшабурий
(Абу Яҳё) Муҳаммад ибн Абу Алавия ибн Шаддод ал-Жийшабурий. Кўп ҳадис тинглаганлардан бири бўлган (2: 2/233; 11: 2/145).

**264
АЛҲОТИМИЙ**

«Ҳотимядан ясалган нисба. Ҳотим — Насаф ақлига шансуб бўлган бобонинг сифати. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Маймун ал-Ҳотимий (442-513 х.й.)

(Абулмуайяд) Маймун ибн Абулало Аҳмад ИОЕ ал-Ҳасан ибн Адий ибн Ҳотим... ал-Ҳотимий. 1 узоқ вақт Насаф қозиси бўлган. У уламолардан-ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 442 х.й.да туғилган. 513 х.й.да вафот этган (11: 2/148):

**265
АЛҲОЖИБИЙ**

«Ҳожиб»дан ясалган нисба. Ҳожиб — Марв ва Кушония а^лидан бўлган бобога мансуб сифат. Қуйидаги олимлар шу нисбага мансубдирлар:

1. Саҳр ал-Ҳожибий
Саҳр ибн Муҳаммад ибн Ҳожиб ал-Ҳожибий — Марв ахлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/149).

2. Исмоил ал-Ҳожибий (ваф. 391 х.й.)

(Абу Али) Исмоил ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Ҳожиб ибн Нуъмон ал-Дехкон ал-Кашоний ал-Ҳожибий — Кушония ахлидан, солиҳ, машхур, ишончли ва нуфузли шайх бўлган. Одамлар унинг ҳузурига бориб, ундан ҳадис тинглаганлар. 391 х.й.да вафот этган (11: 2/149).

3. Маймун ал-Ҳожибий (ваф. 480 х.й.)

(Абулфатх) Маймун ибн Тохир ибн Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Ҳожиб ал-Кушоний — бош қози ва хатиб ҳамда Кушония аҳлига мансуб инсон бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқа уламолар ҳадис ривоят қилганлар. 480 х.й.да Самарқандда вафот этган ва Чокардиза қабристонига дафн қилинган (11: 2/150).

266 АЛҲОСИБИЙ

«Ҳосиб»дан ясалган нисба. У — Самарқанд а^лидан х,йсоб-китобни билган одамнинг сифати. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Ал-Ҳасан ал-Ҳосибий (ваф. 279 х.й.)

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Муҳаммад ал-Ҳосиб — Самарқанд аҳлидан, обрӯли одам бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 279 х.й. вафот этган (11: 2/153).

267 АЛҲОФИЙ

«Ҳофий»дан ясалган нисба. У — Марв ақлидан, пойафзал кийишни тарқ қилган одамнинг сифати. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Бишр ал-Ҳофий (ваф. 227 х.й.)

(Абу Наср) Бишр ибн ал-Ҳорис ибн Абдулрахмон ибн Ато ибн Ҳилол ибн Моҳон ибн Абдуллоҳ ал-Марвазий. У «Ҳофий» номи билан танилган. У зухд ва тақво борасида ўз даврининг аҳлидан ўзиб кетганлардан бўлган. У ўта оқиллиги, кўп фазилатларга эгаллиги, хуснутгарикати, нафс балосига берилишдан ҳазар қилиши, ҳар нарсага қизиқувчанлик табиати йўқлиги, ҳадисларни кўп билиши билан бошқалардан яққол ажралиб турган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 227 х.й.да вафот этган (11: 2/158).

268 АЛҲОМИДИЙ

«Ҳомид»дан ясалган нисба. У — Насаф а^лидан бўлган бобога хос сифат. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Наср ал-Ҳомидий (ваф. 396 х.й.)

(Абулҳасан) Наср ибн Аҳмад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Муҳаммад ибн Ҳомид ал-Ҳомидий ан-Насафий — фақиҳ бўлган. У Марйга кўчиб бориб, у ерда фақиҳ бўлиб етишган ва унинг аҳлидан ҳадислар ёзиб олган. Марвнинг уламоларидан ҳадис тинглаган. Бу пайтда у ёш фақиҳ, такводор зоҳид,

диндор ва фозил инсон бўлган. 396 х.й.да вафот этган (11: 2/159).

269 АЛҲОМИЗИЙ

«Ҳомиз»дан ясалган нисба. Нордон — Марв ах,лидан боши ачиган одамнинг лақаби. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Абдуллоҳ ал-Ҳомизий (ваф. 329/1941 й.)

(Абу Ҳайсам) Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Исҳоқ ибн Язид ибн Наср ибн Маҳрон ал-Ҳомизий, ал-Марвазий — муҳаддис бўлган. У «Ҳомиз раъсук», яъни «боши ачиган» номи билан танилган. Асли — маврвлик бўлган. Бағдодда яшаган. Унинг ҳадисларидан танланган китоби бор. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 329 х.й.да вафот этган (11: 2/160; 17: 2/244).

270 АЛҲАБОБИЙ

«Ҳабоб»дан ясалган нисба. Ҳабоб (живирлаш) — Хоразм аҳлидан бўлган бобонинг сифати. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Аҳмад ал-Ҳабобий (299-389 х.й.)

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Иброҳим ибн Ҳабоб ал-Хоразмий ал-Ҳабобий —

садоқат, диёнат ва омонат каби сифатлар билан тавсифланганлардан бири бўлган. У омонатга садоқат намунаси, обрўли одам бўлган. 299 х.й.да туғилган. 389 х.й.да вафот этган (11: 2/161).

271 АЛҲАБИБИЙ

«Ҳабибдан ясалган нисба. Ҳ,абиб (суюкли) — Марв ах,лидан бўлган бобонинг сифати. Қуйидаги олимлар шу нисбага мансубдирлар:

1. Али ал-Ҳабибий (ваф. 351 х.й.)

(Абу Аҳмад) Али ибн Абдуллох ибн Муҳаммад ибн Ҳабиб ибн Ҳаммод ибн Яхё ибн Ҳаммод ал-Марвазий ал-Ҳабибий. У Бухоро ва Марвда ҳадис айтган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 351 х.й.да вафот этган (11: 2/171).

2. Абдуррахмон ал-Ҳабибий

(Абу Бакр) Абдуррахмон ибн Абдуллох ибн Муҳаммад ибн Ҳабиб ибн Ҳаммод ибн Яхё ибн Ҳаммод ал-Марвазий ал-Ҳабибий (11: 2/171).

272 АЛҲУББИЙНИЙ

«Ҳуббийн»дан ясалган нисба. Ҳуббийн — Марвдаги машшур дах,а.

Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Абдуллох ал-Ҳуббийний

(Абу Мансур) Абдуллох ибн ал-Ҳасан ибн Абу Саҳл ал-Ҳуббийний ал-Марвазий — Марв аҳлидан бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис айтганлар (2: 2/250; И: 2/172).

273 АЛҲИЖЖИЙ

«Ал-Ҳ,ижж»дан ясалган нисба. У Хоразм ахдидан х,ажга бориб-келганларга нисбатан айтилади. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Ал-Музаффар ал-Ҳижжий (тав. 496 х.й.)

(Абу Осим) ал-Музаффар ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Ирок ибн ал-Ҳижжий ал-Косий — хушсийрат, ҳуқуқларга риоя этгувчи, бажарган ҳар бир иши гўзал, фозил фақиҳ бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 496 х.й.да туғилган. (И: 2/180).

274 АЛҲДМОДИЙ

«Ҳаддод»дан ясалган нисба. У Марв ах^идан темирга ишлов берган ва темир билан тавсифланганларга нисбатан айтилади. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Ҳаддодий (ваф. 388 х.й.)

(Абулфазл) Муҳаммад ибн ал-Ҳусайн ибн Муҳаммад ибн Мусо ибн Махрон ал-Ҳаддодий ал-Марвазий — ҳоким бўлган, Марв ва Бухорода қозилик маҳкамасини бошқарган. У асхобу-р-раъй тарафдорларидан ва фозил фақиҳ бўлган. 388 х.й.да вафот этган (11: 2/182).

275 АЛҲАЗЗОМ

«Ҳ,аззом»дан ясалган нисба. Ҳ,аззом деб Мовароуннақрда цоғоз боғловчиларга ва Марв ах,лидан эса х,оғоз боғламларини бир-бирининг устига кўйиб маркам қилувчиларга айтадилар. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Ҳаззом (ваф. 350 х.й.)

Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Али ибн ал-Ҳасан ал-Ҳаззом ал-Марвазий — Марв аҳлидан бўлган. Бир муддат Самарқандда яшаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис тинглаганлар. 350 х.й.да вафот этган (11: 2/213).

276 АЛҲАССОБУ

«Ҳассоб»дан ясалган нисба. Ҳассоб деб Бухоро ах,лидан х,исоб ва ўлчовларни билган

одамга айтадилар.
Куйидаги олим шу
нисбага мансубдир:

1. Муҳаммад ад-Хассобу (ваф. 339/951 й.)
Муҳаммад ибн Иброҳим ибн Ҳамдавия ал-Хассобу ал-Бухорий ал-Фароизий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 339 х.й. зу-л-қаъда ойида вафот этган (11: 2/217).

277

АЛҲАФСОБОЗИЙ

«Қафзобозий»дан ясалган нисба. У — Сарахс цитлоКуЛаридан бири. Куйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Усмон ал-Хафсабозий (460-530 х.й.)
(Абу Амру) Усмон ибн Абу Наср ал-Хафсабозий — хушсийрат, солих шайх бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 460 х.й.да туғилган ва тахм. 530 х.й.да вафот этган (2: 2/318; 11: 2/238).

278

АЛҲАЛБАСИЙ

«Халбас»дан ясалган нисба. У — Марв ах`идан бўлган баъзи аждодларнинг исми шарифи. Куйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Халбасий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Халбас ал-Марвазий ал-Халбасий. У — «аъмаш», яъни «шапкўр» номи билан машҳур бўлган. Самарқандда яшаган. Кўп ҳадисларни ёзиб қолдирган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/246).

279

АЛҲАЛВОИЙ

«Қалво»дан ясалган нисба. «Қалвоий» деб Бухоро ах,лидан х,алво пиширувчи ва уни сотувчиларга нисбатан айтилади. Куйидаги олимлар шу нисбага мансубдирлар:

1. Абдулазиз ал-Халвоий (ваф. тахм. 448 ёки 449 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Абдулазиз ибн Аҳмад ибн Наср Солих ал-Халвоий — Бухоро ахлидан, ўз даврининг ахлу-р-раъй имоми бўлган. Лақаби — Шамсулаъимма. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис айтганлар. Тахм. 448 ёки 449 х.й.да вафот этган (11: 2/248).

2. Абу Муҳаммад ал-Халвоий (ваф. 452 х.й.)

Шамсулаъимма (Абу Муҳаммад) ал-Халвоий — шайх, илмнинг турли йўналишлари бўйича етук олим, илми ҳадис ва аҳли ҳадиснинг улуғи бўлган. У

уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 452 х.й.да вафот этган (11: 2/248).

3. Абдуллоҳ ал-Халвоий (ваф. 539 х.й.)

(Абулмаъоли) Абдуллоҳ ибн Аҳмад ибн... ал-Халвоий — Марв ахлидан бўлган. У ўзи ҳақида фақиҳ, олим, хофиз, ҳадисларнинг билимдони деб ёзиб қолдирган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 539 х.й.да вафот этган (11: 2/249).

280

АЛҲИЙЗОНИЙ

«Қийзон»дан ясалган нисба. Ҳийзон — Армениянинг шаҳарларидан бири. У Ширвон яқинида жойлашган. Куйидаги олим шу шахарга мансубдир:

1. Ҳамдун ал-Ҳийзоний (Абулҳасан) Ҳамдун ибн Али ал-Ҳийзоний ал-Асърдий. Уламолардан ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/380; 11: 2/300).

281

АЛХОХАСРИЙ

«Хохаср»дан ясалган нисба. Хохаср — Самарқанд яқинидаги Дарғам қишлоқларидан бири. Куйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

134 ал-Хохасрий/ал-Холабарзаний/ал-Холидабозий/ал-Холидий/ал-Хонақохий

1. Саад ал-Хохасрий

(Абулқосим) Саад ибн Сайд ал-Хохасрий — факих, Абу Али Юноний факихнинг ходими бўлган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/384; 11: 2/303).

2. Атиқ ал-Хохасрий (477-560 х.й.)

(Абу Бакр) Атиқ ибн Абдулазиз ибн Абдулкарим ибн Ҳорун ибн Ато ибн Яхё ад-Дарғамий ал-Хохасрий, ас-Самарқандий, ан-Нишопурий — адиб, шоир, хусниназм ва тил ҳақидаги китобларни ёддан айтиб берувчилардан бўлган. Унинг отаси Самарқанддаги кишлоқлардан бири — Хохистардан бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 477 х.й.да туғилган. 560 х.й.да вафот этган (2: 2/384).

3. Абдулқодир ал-Хохасрий (463-527/1071-1133)

(Ал-Қози) Абдулқодир ибн Аҳмад ибн ал-Қосим ибн Наср ибн ал-Фазл ал-Фазлий аз-Зарибийний ал-Хохасрий. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 463 х.й. ражаб ойида туғилган. 527 х.й. рабиъу-л-аввал ойида вафот этган (11: 2/303).

282

АЛХОЛАБАРЗАНИЙ

«Холабарзан»дан ясалган нисба. У — Сараҳс қишлоқларидан бири. Қуйидаги олими шу нисбага мансубдир:

1. Жаъфар ал-Холабарзаний

Жаъфар ибн Абдулвахоб ал-Холабарзаний — муҳаддис Умар ибн Алининг тоғаси. У уламолардан ҳадис ривоят қилган (2: 2/387; 11: 2/310).

283

АЛХОЛИДАБОЗИЙ

«Холидабоз»дан ясалган нисба. У — Сараҳс қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Иброҳим ал-Холидабозий (ваф. 340 х.й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Муҳаммад ал-Холидабозий ал-Марвазий — ўз даврининг дунёдаги беназир имоми бўлган. Илми усул бўйича асарлар тасниф этган, Музнийнинг «Мухтасар»ини шарҳлаган. У ўз ҳаётини турли ўлкалардаги одамларга хизмат қилишга бағишлаган. Фикҳ илмини кенг тарғиб ва ташвиқ қилган. Унинг даргоҳидан етмиш нафар машхур уламолар етишиб чиққанлар. Аввал Бағдоддаги, сўнгра Мисрдаги

мажлисларда қатнашган. Кейинчалик ўзи одамлар кўп йиғиладиган шофибий мажлиси ва ҳалқасини ташкил этган. 340 х.й.да Мисрда вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Усул» («Усул»), «Шарҳу-л-мухтасар» ли-л-Музний» («Музнийнинг «Мухтасар»ига шарҳ») (2: 2/387; И: 2/310; 17: 1/69).

284

АЛХОЛИДИЙ

«Холид»дан ясалган нисба. Холид — Марваҳ, лидан баъзи аждодларнинг исми. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Али ал-Холидий (ваф. тахм. 300 х.й.)

(Абулҳасан) Али ибн Муҳаммад ибн Яхё ибн Холид ал-Марвазий ал-Холидий. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 300 х.й.да вафот этган (11: 2/311).

285

АЛХОНАҚОХИЙ

«Хонақоҳ»дан ясалган нисба. У — Сараҳс аҳлидан бўлган саховатпеша инсонлар истиқомат қиладиган жой. Қуйидаги олимлар шу нисбага мансубдирлар:

1. Ал-Хонақохий ас-Сараҳсий

(Абулаббос) ал-Хонақоҳий ас-Сарахсий — Сарахс ахлидан, такводор, зоҳид, илм ва аҳди Қуръондан бўлган. У ёши Қуръони карим билан катта бўлган одамларни яхши билар эди (11: 2/313).

2. Тохир ал-Хонақоҳий
(Абу Наср) Тохир ибн Муҳаммад ал-Хонақоҳий — Сарахс ахлидан, хушсийрат, ширинсухан, ваъзи қизик воиз бўлган (11: 2/313).

286 АЛХОВАСИЙ

«Ховас»дан ясалган нисба. Ховас — Усрушана ўлкаларидан, икки даре (Жайх,ун ва Сайқун) оралиғида жойлашган *М а ш р и қ з а м и н шах,арларидан бири. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:*

1. Муҳаммад ал-Ховасий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абдурахмон ал-Ховасий — хатиб бўлган. Самарқандда хадис айтган. У уламолардан, уламолар эса ундан хадис ривоят қилганлар (2: 2/391; 11: 2/315).

2. Аз-Зоҳид ал-Ховасий
Аз-Зоҳид ал-Ховасий — зоҳид ва фақих бўлган. Одамларни наҳий >гункардан қайтариб, амри маъруфга даъват этар, уларнинг ҳаётидан бунга

мисоллар келтирар эди (11: 2/315).

3. Мусо ал-Ховасий

(Абу Аҳмад) Мусо аз-Зоҳид ас-Самарқандий. У уламолардан, ундан эса бошқалар хадис ривоят қилганлар (И: 2/315).

287 АЛ-ХАБОҚИЙ

«Хабок»дан ясалган нисба. У — Марв кишлокларидан бири, Жийранж яқинида жойлашган. Қуйидаги олим шу кишлокқа мансубдир:

1. Али ал-Хабоқий (ваф. 519/1126 й.)

(Абулҳасан) Али ибн Абдуллоҳ ал-Хабоқий ас-Суфий — обид, солих, диндор, саховатпеша, хушсийрат ва кўп такводор одам бўлган. Шом ва Ироқда хадис тинглаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар хадис ривоят қилганлар. 519 х.й. 6 зу-л-ҳижжада Марвда вафот этган (2: 2/392; 11: 2/317).

288 АЛХУТТАЛИЙ

«Хуттал»дан ясалган нисба. У — шақарлари кўп бўлган вилоят. Қуйидаги олимлар шу вилоятга мансубдирлар:

1. Исҳоқ ал-Хутталиий (203-283/818-896)

(Абулқосим) Исҳоқ Иброҳим ибн Муҳаммад ал-Бағдодий ал-Хутталиий — муҳаддис бўлган. Асарларидан: «ад-Дибож» («Дебоча») (17: 1/342).

2. Иброҳим ал-Хутталиий (ваф. тахм. 260/874 й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн ал-Жунайд ал-Хутталиий — муҳаддис, хофиз, зоҳид, хадисни ёддан айтиб бера оладиган хофизлардан бўлган. Бағдодлик бўлган, лекин Сомарага келиб, бу ерда хадис айтган. У кўп китобларни тасниф ва жам қилган. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Ваҳд» («Дебоча»), «ал-Маҳаббат» («Муҳаббат»), «ал-Хавф» («Хавф»), «ал-Вараъ» («Такводорлик»), «ар-Раҳбон» («Роҳиблик») (17: 1/39).

3. Ибод ал-Хутталиий
Ибод ибн Мусо ал-Хутталиий (2: 2/396; И: 2/322).

4. Исҳоқ ал-Хутталиий
(Абу Яъқуб) Исҳоқ ибн Ибод ибн Мусо ал-Хутталиий ал-Бағдодий. 251 х.й.да вафот этган (2: 2/396; 11: 2/322).

5. Имрон ал-Хутталиий (ваф. 400 х.й.)

(Абулфараж) Имрон ибн ал-Ҳасан ибн Юсуф ал-Хутталиий ал-Хаффоф. У уламолардан, ундан эса бошқалар хадис ривоят

ал-Хутталиий/ал-Хўтаний

қилганлар. 400 х.й.да вафот этган (2: 2/396).

6. Муҳаммад ал-Хутталиий

Муҳаммад ибн Али ибн ал-Х,асан ибн Тавқ ал-Хутталиий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/322).

7. Мусо ал-Хутталиий

(Абу Исо) Мусо ибн Али ал-Хутталиий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/322).

8. Аҳмад ал-Хутталиий

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн Зайд ал-Хутталиий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/322).

9. Абдуррахмон ал-Хутталиий

(Абу Абдуллоҳ) Абдуррахмон Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн Зайд ал-Хутталиий. У ёдномалар битар ва китоблар тасниф этар эди. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/322).

10. Али ал-Хутталиий

Али ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Ҳомид ибн Одам ибн ал-Азрак ал-Хутталиий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/322).

11. Умар ал-Хутталиий (261-356 х.й.)

(Абулқосим) Умар ибн Жаъфар ибн Аҳмад ибн Салим ал-Хутталиий. У солих одамлардан бўлган. 261 х.й.да таваллуд топган. 356 х.й.да вафот этган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/322).

12. Аҳмад ал-Хутталиий

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Жаъфар ибн Аҳмад ибн Салим ал-Хутталиий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/322).

13. Муҳаммад ал-Хутталиий

Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Аҳмад ибн Салим ал-Хутталиий. Юқорида зикр этилган Умар ва Жаъфарнинг биродари (11: 2/322).

14. Али ал-Хутталиий

(Абулҳасан) Али ибн Умар ибн Муҳаммад ал-Хутталиий. У вафот қилганда, унинг ҳузурда кўп машойихлар бўлган. Бу машойихлардан Хутталийдан бошқа ҳадис эшитган одам бўлмаган. (11: 2/322).

олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Муҳаммад ал-Хўтаний (1214-1389/1896-1969)

Муҳаммад ибн Иброҳим ибн Саъдуллоҳ ибн Абдуррахим ал-Фузайлий ал-Хўтаний — туркистонлик мударрис бўлган. Туркистон худудидаги Хўтанга қарашли Қарақош шаҳрида туғилган. Шу ерда ва Қошғар шаҳрида билим олган. Сўнгра Остонага, ундан хожи бўлиб Маккага борган ва Мадинаи мунавварада турган. «Низомия» мадрасасида, сўнгра шаръий илмлар мадрасасида дарё берган. Саудия Арабистони ҳукумати уни Мадинадаги кутубхоналарга ва кейинроқ эса Оммавий кутубхонага бошлиқ қилиб тайинлаган. У Шом, Ироқ, Туркия ва бошқа ўлкаларга сафар қилган. Маданада вафот этган. У араб тили билан биргаликда, урду, турк, форсий ва бухорий тилларини ҳам яхши билган. «Набавия» маежидида дарё берган. Араб ва бошқа тилларда кўп китоблар тасниф қилган. Улардан: «Мажмуъату-л-фатово» («Фатволар тўплами»), «Танқиҳу-н-наҳвий» («Грамматикани қайта кўриб чиқиш»), «Тухфату-л-мустажирийн

биасониди аълами-л-мухиззийн фи-л-хадис» («Хадис илми дарғаларидан ёрдам сўровчиларнинг тухфаси»), «Фатху-р-раъуф зи-л-минан фи тарожими уламои Хўтан» («Хўтан уламоларининг таржимаи холлари ҳақида меҳр сохиби бўлган меҳрибоннинг зафари» (17: 3/30).

2. Сулаймон ал-Хўтаний

(Абу Довуд) Сулаймон ибн Довуд ибн Сулаймон ал-Хуттаний — фақиҳ бўлган. У «Хужжожу-л-хўтаний», яъни «Хўтаний хожилар» номи билан машҳур бўлган. Абу Ҳафс Умар ибн Аҳмад ан-Насафий деди: — «523 х.й.да ал-Хужжож Сулаймон ибн Довуд менинг тўпламларим ва эшитганларимдан ажралган ҳолда қасида ёзган эди». У уламолардан: уламолар эса ундан хадис ривоят қилганлар (2: 2/397; 11: 2/324).

290 АЛХУЖОДИЙ

«Хужода»дан ясалган нисба. У — Бухородаги катта қишлоқлардан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Хужодий (тав. 417 х.й.)

(Абу Али) Муҳаммад ибн Али ибн Исмоил ал-

Хужодий — одамларни яхши тушунадиган обрўли одам бўлган. У уламолардан, бошқалар эса ундан хадис ривоят қилганлар. 417 х.й.да туғилган (2: 2/397; 11: 2/327).

291 АЛ-ХЎЖАНДИЙ

«Хўжанд»дан ясалган нисба. У — Мовароуннах,рдаги машх,ур шах,ар, Фарғонага чегарадош, Сайх,ун дарёси сохдлида жойлашган. Қуйидаги олимлар шу шах,арга мансубдирлар:

1. Муҳаммад ал-Хўжандий (483/1090)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Собит ибн ал-Ҳасан ибн Иброҳим ал-Хўжандий, аш-Шофиъий — воиз, фақиҳ, муҳаддис, усул ал-фикҳ бўйича етук олим бўлган. Исфаҳонга келиб, шу ерда муқим истиқомат қилган. Абу Саҳл ал-Абивардий ҳузурида фақиҳ бўлиб етишган. Жамоадан хадис тинглаган ва ўзи ҳам жамоага хадис айтиб берган. Шу ерда мадрасани тугатиб, дарё берган. Зу-л-қаъда ойида вафот этган: У тасниф қилган асарлардан: «Равзату-л-манозир» («Мунозаралар бўстони») ва «Завоҳиру-д-дурар фи накди жавоҳири-н-назар» («Назар жавоҳирларини

бартараф этишдаги дурлар гулдастаси») (17: 3/188).

2. Аҳмад ал-Хўжандий (700/1301)

(Тожуддин) Аҳмад ибн Маҳмуд ибн Умар ал-Хўжандий — илму-н-наҳв ва-с-сарф бўйича етук олим бўлган. У тасниф қилган асарлардан: «Шарху-л-муфассал ли-з-Заммахшарий» (Заммахшарийнинг «Муфассал» асарига шарх), муаллиф унга «ал-Икдид» деб ном берган), «Шарху-л-мисбоҳ ли-л-Матразий» (Матразийнинг «Мисбоҳ» асарига шарх, муаллиф уни «аз-Завъ» («Зиё») деб номлаган). Мазкур иккала асар ҳам грамматикага оиддир. «Уқуду-л-жавоҳир фи илми-т-тасриф» («Морфология ҳақида маржон») (17: 1/305).

3. Ҳомид ал-Хўжандий (390/1000)

Ҳомид ибн Хизр ал-Хўжандий — фалакиётшунос олим бўлган. Тахм. 390 х.й.да вафот этган. Қуйидаги асар унинг қаламига мансуб: «Китобу-л-илохати-ш-шомила фи-л-фалак» («Фалакдаги умумий Илох») (17: 1/521).

4. Умар ал-Хўжандий (629-691/1232-1292)

(Жалолуддин Абу Муҳаммад) Умар ибн Муҳаммад ибн Умар ал-Хўжандий ал-Хаббозий,

|оо ал-Хўжандий

ал-Ханафий — факих ва усул ал-фикҳ бўйича етук олим бўлган. Асли Мовароуннаҳрдаги Хўжанд деб аталадиган ўлкадан бўлган. Хоразм ва Бағдодда ўқиган. Хажга борган ва дин йўлида фидокорлик (зохидлик) қилган. Дамашққа келиб, шу ер да ҳам сабоқ олган. 691 х.й. зу-л-хижжа ойида 62 ёшида вафот этган ва суфийлар қабристонига дафн этилган. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Муғний фи усули-л-фикҳ» («Фикҳ асослари ҳақида бойитилган китоб»), «Хавош ала-хидоя фи фуруъи-л-фикҳи-л-ханафий» («Хднанийлик мазҳабидаги фуруъ ал-фикҳга оид «Хидоя» асарига хошия-изоҳлар») (17: 1/576).

5. Муҳаммад ал-Хўжандий (755/1345)

Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ал-Хўжандий — фозил инсон бўлган. Қуйидаги асар унинг қаламига мансуб: «Равзату-л-мулук» («Маликлар бўстони») (17: 3/595).

6. Мусо ал-Хўжандий (ваф. 360 х.й.дан олдин)

(Абу Имрон) Мусо ибн Абдуллоҳ ал-Муаддиб ал-Хўжандий — ривоятлардаги мақоллар ва ҳикматлар соҳиби, фозил, адиб бўлган. У уламолардан ҳадис айтган. 360 х.й.дан илгари

вафот этган (2: 2/398; 11: 2/327).

7. Яхё ал-Хўжандий

(Абу Закариё) Яхё ибн ал-Фазл ал-Варроқ ал-Хўжандий — кўп хорижга чикиб, асарлар йиққан олим бўлган. У саҳобалар ва вужуд ҳақида бир китоб тасниф қилган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/327).

8. Умар ал-Хўжандий

(Абу Хафс) Умар ибн Ҳорун ибн Толиб ал-Хўжандий — хушсийрат, ширинсухан, ҳалим, солиҳ шайх, суфий машойихлардан бўлган. У уламолардан кўп ҳадис эшитган, бу борада унга тенг келадиган одам бўлмаган (И: 2/327).

9. Салмон ал-Хўжандий

(Абу Абдуллоҳ) Салмон ибн Исроил ибн Жобир ибн Қутн ибн Ҳабиб ибн Абу Ҳабиб ал-Хўжандий. Бағдодда ва ундан бошқа жойларда ҳадис айтган. Уламолар ундан ажойиб ҳикоялар ва хабарларни айтиб берганлар (11: 2/328).

10. Аҳмад ал-Хўжандий

(Абулфазл) Аҳмад ибн Яъқуб ибн Уфайр ибн ал-Жунайд ибн Мусо ат-Тамимий ал-Хўжандий — муҳаддислардан бўлган (11: 2/328).

11. Бадр ал-Хўжандий (ваф. 514 х.й.)

(Абулмунаввар) Бадр ибн Зиёд ибн Абдуллоҳ ибн ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ал-Хўжандий — қози бўлган, Самарқандда яшаган ва шу ерда ҳадис айтган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис айтганлар. 514 х.й.да вафот этган (11: 2/328).

12. Муҳаммад ал-Хўжандий

Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Қосимий ал-Хўжандий. У Имом Абу Юсуфнинг «Адабу-л-қози» («Қозининг одоби») китобини ривоят қилиб берган (15: 4/46).

13. Иброҳим ал-Хўжандий

Иброҳим ибн Абдуллоҳ ибн Абдуллатиф ал-Хўжандий. Унинг қаламига мансуб «ал-Арбаъин» («Қирқлик») номли асари бор, муаллиф уни «ал-Моу ал-айш» («Тириклик суви») деб номлаган (15: 1/55).

14. Убайдуллоҳ ал-Хўжандий

Убайдуллоҳ ибн Муҳаммад ал-Хўжандий. Унинг қаламига мансуб «ал-Арбаъин фи фазоили-л-аъиммати-л-арбаъа» («Тўрт имом фазилатлари ҳақидаги қирқлик») номли асари бор (15: 1/57).

15. Иброҳим ибн Аҳмад ал-Хўжандий (ваф. 851 х.й.)

(Бурҳонуддин) Иброҳим ибн Аҳмад ал-Хўжандий, ал-Ҳанафий, ал-Маданий. 851 х.й.да вафот этган. Унинг қаламига мансуб «Шарҳу-л-арбаъини-н-Нававий» («Нававийнинг кирқ ҳадисига шарҳ» номли асар бор (15: 4/59).

16. Муҳаммад ал-Хўжандий

Муҳаммад ибн Али ибн Муҳаммад — «Тожуддин ал-Хўжандий» номи билан машҳур бўлган. Қуйидаги асар унинг қаламига мансуб: «Бўстону-л-атторийн» («Атторлар бўстони»). Муаллиф ушбу асарга ўндан ортиқ китоблардаги фойдали маслаҳат ва ҳикматларни жо этган (15: 4/224).

17. Муҳаммад ал-Хўжандий

Муҳаммад ибн ал-Хўжандий. Қуйидаги асар унинг қаламига мансуб: «Усулу-т-тарокиб мина-т-тибб» («Табобатда қўлланадиган дорилар таркибининг асослари»). Бу — мухтасар асар бўлиб, у «Наҳмудуллоҳа ала мо ҳадона сабила-р-рашод... илах» («Бизни тўғри йўлга бошлаган Аллоҳга ҳамду санолар бўлсин... ва ҳоказо»), деб бошланади. Муаллиф гшбу асарни икки қисмга бўлган (15: 4/112).

18. Муҳаммад ал-Хўжандий (ваф. 552 х.й.)

(Фахруддин) ат-Таййиб Муҳаммад ибн Абдуллатиф, уни Абдуллоҳ ал-Хўжандий деб ҳам айтадилар. 552 х.й.да Исфаҳонда вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «ат-Талвийҳ ила асрори-т-талқийҳ» («Эмлаш сирларига ишора қилувчи аломатлар»), «Танқийҳ ал-макнун мин мабоҳиси-л-қонун» (Ибн Синонинг «Табобат қонунлари» қаъридаги пинҳон хазинани кўриб чиқиш») (15: 6/92).

292

АЛ-ХУДОБОЗИЙ

«Худобоз»дан ясалган нисба. У — Бухородаги асосий қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансуб-дирлар:

1. Иброҳим ал-Худобозий (ваф. 501 х.й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Ҳамза Банинкий ибн Муҳаммад ибн Али ал-Худобозий — солиҳ, фозил имом, илмига амал қиладиган олим бўлган. 501 х.й.да вафот этган (2: 2/398; 11: 2/329).

2. Иброҳим ал-Худобозий (ваф. 486 х.й.)

(Абулмакорим) Ҳамза ибн Иброҳим ибн Ҳамза Банинкий ибн Муҳаммад ибн Али ал-Худобозий. Отаси вафот этгандан сўнг

Мадинадан Хуросонга қайтиб келган ва Имом Иброҳим ибн Аҳмад ал-Марвазий аш-Шофиъий даргоҳида фақиҳ бўлиб етишган. Али ал-Калободий ва бошқа олимлардан ҳадис тинглаган. Бухоро, Марв ва Маккада ҳадис эшитган. 486 х.й.да Бухорода таваллуд топган (2: 2/398; 11: 2/329).

293

АЛХИДОМИЙ

«Хидом»дан ясалган нисба. У — Сараҳс аҳлидан бўлган бир бобонинг исми. Қуйидаги олимлар шу нисбага мансубдирлар:

1. Зухайр ал-Хидомий (ваф. 450 х.й.)

(Абуннаسر) Зухайр ибн ал-Ҳасан ибн Али ибн Муҳаммад ибн Яҳё ибн Хидом ибн Ғолиб ал-Хидомий ас-Сараҳсий — фозил одам бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 450 х.й.нинг аксарият қисми ўтганда вафот этган (11: 2/329).

2. Зухайр ал-Хидомий (ваф. 430 х.й.)

(Абуннаسر) Зухайр ибн Али ибн Зухайр ибн ал-Ҳасан ал-Хидомий — юқорида зикр этилган Зухайрнинг набираси. У («Тухфату-л-олим ва қурхату-л-мутааллим», яъни — «Олимнинг

ал-Хидомий/ал-Худфароний/ал-Худисарий/ал-Худиманканий/
^ д ал-Хузандий/ал-Хародиний

тухфаси ва ўқувчининг яраси») китобини айтиб берган. 430 х.й.нинг аксарият қисми ўтганда, вафот этган (11: 2/329).

3. Али ал-Хидомий
(ваф. 493 х.й.)

(Абулҳасан) Али ибн Муҳаммад ибн ал-Хусайн ибн Хидом ал-Хидомий. Бобосига мансуб бўлган. 493 х.й.да вафот этган (11: 2/330).

294
АЛ-ХУДФАРОНИЙ

«Худфарон»дан ясалган нисба. У — Самарканд Сўғдидаги қишлоқлардан бири. Куйидаги олим шу қишлоқца мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Худфароний (так. 483/1090 й.)

Ад-Дехкон ал-Имом ал-Ҳажжож Муҳаммад ибн Абу Бакр ибн Абу Содик ибн ал-Муфтий ал-Худфароний — мударрис ва фақих бўлган. 483 х.й. шаввол ойида туғилган (2: 2/399; 11: 2/331).

295
ААХУДИСАРИЙ

«Худисар»дан ясалган нисба. У — Усрушана вилоятидан бўлган Самарханднинг атрофларидан. Куйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Ҳамд ал-Худисарий
(Абулқосим)
(Абулфаворис) Ҳамд ибн Ҳамид ал-Худисарий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/399; И: 2/332).

296
АЛ-ХУДИМАНКАНИЙ

«Худиманкан»дан ясалган нисба. У — Самарканд ноҳиясидан бўлган Карманадаги асж,обу-л-х,адис билан ажралиб турувчи қишлоқлардан бири. Куйидаги олимлар шу қишлоқца мансубдирлар:

1. Аҳмад ал-Худиманканий

(Абу Наср) Аҳмад ибн Абу Бакр Муҳаммад ибн Абу Убайд Аҳмад ибн Урва ибн Аҳмад ибн Иброҳим ал-Худиманканий — хатиб бўлган. «Саҳих ал-Бухорий»ни тинглаган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/399; 11: 2/332).

2. Салим ал-Худиманканий

(Абу Умар) Салим ибн Мужоҳид ибн Яъиш ал-Худиманканий. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/33).

3. (Абу Сайд) Яҳё ибн Муъин ибн Салим ибн Мужоҳид ибн Яъиш ал-

Худиманканий — юқорида зикр этилган Абу Умарнинг набираси. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/333).

4. Урва ал-Худиманканий (ваф. 321 х.й.)

(Абу Ҳошим) ибн Аҳмад ибн Иброҳим ибн ал-Худиманканий а'л-Каримий. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 321 х.й.да вафот этган (11: 2/333).

297
АЛҲУЗАНДИЙ

«Хузанд»дан ясалган нисба. У — Самарканд қишлоқларидан бири. Куйидаги олим шу қишлоқца мансубдир:

1. Аҳмад ал-Хузандий
Аҳмад ибн Муҳаммад ал-Мутавваъ ал-Хузандий ад-Дехкон. У илм ахлидан ҳадис ривоят қилган (2: 2/400; 11: 2/334).

298
АЛХАРОДИНИЙ

«Хародин»дан ясалган нисба. У — Бухородаги бир қишлоқ. Куйидаги олим шу қишлоқца мансубдир:

1. Ҳорун ал-Хародиний (ваф. 343 х.й.)

(Абу Мусо) Ҳорун ибн Аҳмад ибн Ҳорун ар-

**ал-Хартангий/ал-Харашкитий/ал-Хартатий/ал-Хазъувний/
ал-Харғонкасий /ал-Харқоний** | ^ |

Розий ал-Х,офиз ал-Хародиний — Бухоро ахлидан бўлган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган. 343 х.й.да вафот этган (2: 2/400; 11: 2/335).

**299
АЛ-ХАРТАНГИЙ**

«Хартанг»дан ясалган нисба. У — Самарқанддаги бир қишлоқ. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Ғолиб ал-Хартангий (Абу Мансур) Ғолиб ибн Жаброил ал-Хартангий — илм ахлидан бўлган. Имом ал-Бухорий (Самарқандга бораётиб) шу кишининг меҳмони бўлган ва унинг Хартангдаги уйида вафот этган. Дафн маросими билан боғлиқ сарф-харажатларни ҳам шу киши кўтарган ва у ҳақда «Маноқиб ал-Бухорий»да хикоя қилган. Орадан кўп ўтмай ўзи ҳам вафот этган ва унинг ёнига дафн қилишларини васият қилиб қолдирган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/409; 11: 2/341).

**300
АЛ-ХАРАШКИТИЙ**

«Харашкит»дан ясалган нисба. У — Самарқанднинг шарқидоги Шош ўлкаларидан. Қуйидаги олим шу ўлкага мансубдир:

1. Саъд ал-Харашкитий (ваф. 340 х.й.)

(Абу Сайд) ибн Абдуррахмон ибн Хамид ал-Харашкитий. У ҳадис ривоят қилган, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 340 х.й.да вафот этган (2: 2/410; 11: 2/345).

**301
АЛХАРТАТИЙ**

«Хартат»дан ясалган нисба. У — Марвдаги бир қишлоқ. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Ҳабиб ал-Хартатий

Ҳабиб Абу Ҳабиб ал-Хартатий, ал-Марвазий. Тўқима ҳадисларни ривоят қилиш билан шуғулланар эди. Шунинг учун ундан ҳеч ким ҳадис ёзиб олмас ёки ривоят қилмас эди (2: 2/411; 11: 2/346).

**302
АЛХАЗЪУВНИЙ**

«Хазъувн»дан ясалган нисба. У — Самарқанд қишлоқларидан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоқда мансубдирлар:

1. Муҳаммад ал-Хазъувний (ваф. 301 х.й.)

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Ҳомид ибн Ҳамид ал-Хазъувний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. У билан суҳбат қурганлар. 301 х.й.да вафот этган (2: 2/411; 11: 2/346).

2. Аҳмад ал-Хазъувний Аҳмад ибн Ҳомид ал-Хазъувний. У — юқорида зикр этилган Мухаммаднинг биродари. Уч ёшлигидаёқ акаси билан Имом Абулҳасан ас-Самарқандийнинг «Китобу-т-тафсир» («Тафсир китоби»)ни ўрганган (11: 2/347).

3. Мусо ал-Хазъувний (Абу Имрон) Мусо ибн ал-Хорис ал-Хазъувний. Илми адабни ўрганган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/347).

**303
АЛ-ХАРҒОНКАСИЙ**

«Харғонкас»дан ясалган нисба. «Харғонхас» — Бухородаги бир қишлоқ. Қуйидаги олим шу қишлоқда мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Харғонкасий (ваф. 357/968 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн ал-Хизр ибн Шоҳвия ибн Суллам ал-Харғонкасий. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 357 х.й. ражаб ойида вафот этган (2: 2/411; 11: 2/346).

**304
АЛХАРҚОНИЙ**

«Харқон»дан ясалган нисба. У — Самарқанддаги қишлоқлардан бири. Ушбу

« 12 ал-Харқоний/ал-Харқий

цишлок, «Работи воиз» деб аталадиган работи билан машх,ур. Куйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Аҳмад ал-Харқоний (496-505 х.й.)

(Абулфатх) Аҳмад ибн ал-Хусайн ибн Абдуррахмон ибн Абдурраззоқ ал-Аббосий аш-Шоший, ал-Харқоний ал-Фаробий — адиб бўлган. Отаси Шошдан бўлган, у Харқонда туғилган. Самарқанд тоғидаги Фороб қишлоғида яшаган. У уламолардан ал-Хофиз ал-Бағдодий тасниф этган асарлардан бир китобни ўрганган. 496 х.й.да таваллуд топган ва 505 х.й.да вафот этган (2: 2/412).

2. Аҳмад ал-Харқоний (ваф. 499/1106 й.)

(Ал-Қози) Аҳмад ибн ал-Хусайн ибн ал-Харқоний — қози бўлган. У «Моҳи андаржиба» («Халат ичидаги ой») номи билан шуҳрат қозонган. 499 х.й. рамазон ойининг охирида Форобда вафот этган (11: 2/348).

3. Бакр ал-Харқоний (ваф. 525/1131 й.)

Бакр ибн Абдуллоҳ ибн Абдуррахим ал-Харқоний — имомлардан бири бўлган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 525 х.й. 18 зу-л-қаъдада сешанба куни аср вақтида вафот

этган ва жасади Чокардиза қабристонига дафн этилган (2: 2/348).

4. Ал-Хусайн ал-Харқоний (ваф. 524/1130 й.)

Ал-Хусайн ибн Абу Шихоб ибн Аҳмад ибн Ҳамза... ал-Алавий ал-Харқоний. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 524 х.й. ражаб ойида 76 ёшида Самарқандда вафот этган ва Самарқанд жомеъ масжидининг рўпарасига дафн этилган (11: 2/348).

5. Ал-Хусайн ал-Харқоний (434-550 х.й.)

(Абу Али) ал-Хусайн ибн Юсуф ибн Абу Яъқуб ал-Харқоний — имом хатиб ва фозил фақиҳ бўлган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 434 х.й.да туғилган. 550 х.й.да вафот этган (11: 2/348).

6. Муҳаммад ал-Харқоний (452-522 х.й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Жибрил ибн Яхё ибн Жибрил ибн Солиҳ ибн Юсуф ал-Харқоний — хатиб бўлган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 452 х.й.да туғилган ва 522 х.й.да вафот этган (11: 2/348).

7. Масъуд ал-Харқоний

(Абу Муҳаммад) Масъуд ибн Маҳмуд ибн Аҳмад ал-

Харқоний — фозил олим бўлган. Отасидан сўнг Хараконнинг хатиби бўлган ва Харакон бош қозисининг ўринбосари лавозимида ишлашдан бўйин товлаган. Қози эса ўз мақсадида қатъий туриб олгач, у Қошғарга қочиб борган ва ўша ерда вафот этган (11: 2/348).

305

АЛ-ХАРҚИЙ

«Харқ.»дан ясалган нисба. У — Марв к,ишлок,ларидан бири. Куйидаги олимлар шу хишлоққа мансубдирлар:

1. Ал-Хусайн ал-Харқий (299/912)

(Абу Али) ал-Хусайн ибн Абдуллоҳ ибн Аҳмад ал-Харқий, ал-Ҳанбалий — фақиҳ бўлган. Рамазон ҳайити куни вафот этган. Асарларидан: «ал-Мухтасар фи фуруъи-л-фикҳи-л-ханбалий» («Ҳанбалия мазҳабининг фуруъ ал-фикҳи ҳақида қисқартма») (17: 1/617).

2. Абдулжаббор ал-Харқий (477-553/1084-1158)

(Абу Муҳаммад) Абдулжаббор ибн Абдулжаббор ибн Муҳаммад аш-Шобитий ал-Харқий аш-Шоший, аш-Шофиъий — фақиҳ, муаррих ва муҳаддис, баъзи илм соҳаларида фаолият олиб борган олим бўлган. Рабиъу-л-аввал

ойида Марвдаги кишлоқлардан бири — Хиркда туғилган. Марвда кўп ҳадислар эшитган ва фақиҳ бўлиб етишган. Асарларидан: «Тариху Марв» («Марв тарихи»), «Фазоилу-л-авқот» («Фазилларнинг фазилатлари»), «Мунтаҳийу-л-идрок фи тақосими-л-афлок» («Фалаклар тақсимоти хусусида идрок этилган фикрларнинг якуний хулосаси») (17: 2/47).

3. Абдуллоҳ ал-Харкий (579/1183)

Абдуллоҳ ибн Аҳмад ибн Абулфатҳ ал-Харкий — муҳаддис, Исфаҳон таянчи бўлган. Асарларидан: «ал-Фавоид ал-мултафиза ва-л-фавоиду-л-мултақита» («Айтилган маслаҳатлар ва жамланган фойдалар») (17: 2/228).

4. Умар ал-Харкий (334/946)

(Абуқосим) Умар ибн ал-Хусайн ибн Абдуллоҳ ибн Аҳмад ал-Харкий ал-Бағдодий, ал-Ханбалий — фақиҳ бўлган. Унинг кўпгина асарлари Бағдодда қолган, ўзи бошқа ўлкага сафар қилган вақтда асарлари ёниб кетган. Дамашқда вафот этган ва жасади «Жироҳ» жомеъи рўпарасига дафн этилган. У таълиф этган асарлардан: «ал-Мухтасар фи фуруъи-л-фикҳи-л-ханбалий» («Ханбалия

мазҳабининг фуруъ ал-фикҳи хақида қискартирилган китоб») (17: 2/557).

5. Муҳаммад ал-Харакый (469-533/1076-1139)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Бишр ал-Харакый, ал-Марвазий, ал-Ханафий — фозил фақиҳ, мутакаллим, фалакиётшунос, риёзиётчи, усул илмини яхши билувчи олим бўлган. Бир муддат Нишопурда истикомат қилган. 530 х.й.дан кейин Марвда вафот этган. Бу иккала жой ҳам Хуросон вилоятига қарашлидир. Асарларидан: «ар-Рисола аш-шомила фи-л-ҳисобот» («Хисоб-китоб хақидаги комусий рисола») «Мунтаҳийу-л-идрок фи илми-л-афлок» («Фалаклар илми хусусидаги идрок этилган фикрларнинг якуний хулосаси») (2: 2/417; 11: 2/349; 17: 3/51).

6. Зухайр ал-Харакый

Зухайр ибн Муҳаммад Абулмунзир ат-Тамимий ал-Анбарий ал-Хуросоний ал-Марвазий ал-Харакый. Макка ва Шомда яшаган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис айтганлар (2: 2/412).

7. Муҳаммад ал-Харакый

(Абу Қобус) Муҳаммад ибн Мусо ал-Харкий — фозил одам бўлган. У

уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/349).

8. Муҳаммад ал-Харакый

(Абу Мазъур) Муҳаммад ибн Убайдуллоҳ Мусо ал-Харкий ал-Марвазий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/349).

9. Исҳоқ ал-Харакый

Исҳоқ ибн ал-Лайсий ал-Жаддий ал-Харакый. Харк кишлоғида яшаган. Ўғли ундан ҳадис айтган (11: 2/349).

10. Ал-Ҳасан ал-Харакый

Ал-Ҳасан ибн Рашид ал-Харакый. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/349).

11. Абдуллоҳ ал-Харакый

(Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Қутн ал-Харакый — Харк кишлоғидан бўлган. У араб тили ва Анас ибн Молик билан боғлиқ масалаларни яхши биладиган олим бўлган (11: 2/349).

12. Абдуллоҳ абн Абдуррахмон ал-Харакый (ваф. тахм. 540 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ ибн Абдуррахмон ибн

ал-Харқий/ал-Хармайсанӣй/ал-Харурий/ал-Ғузорӣй/ал-Хузондӣй/
ал-Хузвонӣй/ал-Хусрувшоҳӣй

Муҳаммад ибн Собит ал-Харақий — Харк қозиси, уламолар наслидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 540 х.й.да вафот этган (11: 2/349).

306 АЛ-ХАРМАЙСАНИЙ

«Хармайсан»дан ясалган нисба. У — Бухоро қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Довуд ал-Хармайсанӣй

(Абулфазл) Довуд ибн Жаъфар ибн ал-Ҳасан ал-Хармайсанӣй — Бухоро аҳлидан бўлган, У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/414; 11: 2/352).

307 АЛХАРУРИЙ

«Харури»дан ясалган нисба. У — Хоразм қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Харурий

(Абу Тоҳир) Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ал-Харурий ал-Хоразмӣй — шоир бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/415; 11: 2/353).

308 АЛҒУЗОРИЙ

«Ғузор»дан ясалган нисба. У — Насаф яқинидаги ноҳия. Қуйидаги олимлар шу ноҳияга мансубдирлар:

1. Мусо ал-Ғузорӣй

(Абу Ҳорун) Мусо ибн Жаъфар ибн Нух ибн Муҳаммад ибн Мусо ал-Ғузорӣй ал-Касӣй — Ғузор аҳлидан бўлган. Ироқ ва Хижозга борган. Хуросонга келган. У уламолардан ҳадис тинглаган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/417; 11: 2/356).

2. Ҳашӣйм ал-Ғузорӣй

(Абу Ажӣйф) Ҳашӣйм ибн Шоҳид ибн Барид ал-Ғузорӣй — солиҳ одам бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/356).

309 АЛХУЗОНДИЙ

«Хузонд»дан ясалган нисба. Хузонд — Самарқанд қишлоқларидан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Муҳаммад ал-Хузондӣй

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Хузондӣй ас-Самарқандӣй. У уламолардан, ундан эса

бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/420; И: 2/359).

2. Муҳаммад ал-Хузондӣй (ваф. 382 х.й.)

(Абу Наср) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Умар ибн Тож ибн ал-Хузондӣй ал-Мукрӣй — солиҳ шайх бўлган. Хузондда яшаган. Ҳадис ва ривоят борасида беназир маҳорат соҳиби бўлган. 382 х.й.да вафот этган (11: 2/359).

310 АЛХУЗВОНӣЙ

«Хузвон» («Хусвон»)дан ясалган нисба. У — Бухоро қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Муҳаммад ал-Хузвонӣй (ваф. 480 х.й.)

(Абулало) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн ал-Хусайн ал-Хузвонӣй ал-Бухорӣй. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 480 х.й.да вафот этган (2: 2/423; 11: 2/362).

311 АЛХУСРУВШОҲӣЙ

«Ал-Хусрувшоҳ»дан ясалган нисба. У — Марв қишлоқларидан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Муҳаммад ал-Хусрувшоҳӣй (472-548/1079-1153)

(Абу Саад) Мухаммад ибн Ахмад ибн Али ибн Мужохид ал-Хусрувшохий — қалби пок, тақводор, саховатпеша, солих шайх бўлган. 472 х.й.нинг муҳаррам ойида таваллуд топган. 548 х.й.нинг ражаб ойида вафот этган (2: 2/424; 11: 2/365).

312 АЛ-ХУШОҒИРИЙ

«Хушоғир»дан ясалган нисба. У — Бухородаги бир қишлоқ. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Иброхим ал-Хушоғарий

(Абу Исҳоқ) Иброхим ибн Язид ибн Ахмад ал-Ғушоғарий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/425).

313 АЛХУШМИНЖАКАСИЙ

«Хушминжакас» дан ясалган нисба. У — Кешдаги қишлоқлардан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Яхё ал-Хушминжакасий (ваф. 420/1029 й.)

Яхё ибн Ҳорун ибн Ахмад ибн Микёл ибн Жаъфар ибн Ҳам ибн ал-Микёлий ал-Хушминжакасий ас-Сарром —

солих ёшлардан, ёшлигидаёқ бидъат аҳлига қарши қатъий чора кўриш хусусида аҳли суннадан ҳадис ёзиб олган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 420 х.й.нинг жумоду-л-увло ойида вафот этган (2: 2/425; 11: 2/373).

2. Ал-Ҳасан ал-Хушминжакасий (тав. 450 х.й.)

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Ахмад ибн Исмоил ибн Мансур ибн Яхё ал-Хушминжакасий ал-Кеший — Самарқанднинг ишончли қозиларидан бири бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 450 х.й.да туғилган (11: 2/374).

314 АЛХУШУВФАҒАНИЙ

«Хушувфаван»дан ясалган нисба. У — Мовароуннаҳрдаги Сўғди қишлоқлари кўп бўлган катта қишлоқ, Иштихрн билан Кушония ўртасида жойлашган. Ҳозир бу жой «Тўғонбоши» («Раёсу Қантара») деб аталади. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Умар ал-Хушувфағаний (223-311 х.й.)

(Абу Ҳафс) Умар ибн Мухаммад ибн Бухайр ибн

Хозим ибн Рошид ал-Бухайрий ал-Хушувфағаний — «ал-Жомий ас-саҳийх» («Ишончли тўплам») китобининг муаллифи. 223 х.й.да туғилган ва 311 х.й.да вафот этган (2: 2/428; 11: 2/370).

2. Ахмад ал-Хушувфағаний (ваф. 372/982 й.)

(Абулаббос) Ахмад ибн Абулҳасан Мухаммад ибн Абу Ҳафс Умар ибн Мухаммад ибн Бухайр ибн Хозим ас-Сўғдий ал-Хушувфағаний. Юқорида номи зикр этилган бобоси (Абу Ҳафс)дан «ал-Жомий ас-саҳийх» («Ишончли тўплам») ва «Китобу-с-сафина» («Кема китоби») асарларини тинглаган. Ушбу китобларни бобосининг ўзи тасниф этган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 372 х.й.нинг рабиъу-л-аввал ойида вафот этган (2: 2/428; 11: 2/370).

315 АЛ-ХАШУВНАНЖАКАСИЙ

«Хашувнанжакас»дан ясалган нисба. У — Самарқандга тегишли қишлоқ билан кўшилиб кетган Кешдаги бир қишлоқ. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

I <с ал-Хашувнанжакасий/ал-Хашяндизий/ал-Халхолий

1. (Абу Аҳмад) ал-Хашувнанжакасий

(Абу Аҳмад) ал-Хашувнанжакасий. Унинг исми ва насаби маълум эмас. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/428; 11: 2/370).

316 АЛ-ХАШЯНДИЗИЙ

«Хашяндиза»дан ясалган нисба. У — Насафдаги бир қишлоқ. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Исмоил ал-Хашяндизий

Исмоил ибн Махрон ал-Хашяндизий. Абулҳасан ал-Омирийнинг куёви бўлган. У уламолардан кўп ҳадис тинглаган (2: 2/428; 11: 2/374).

317 АЛХАЛХОЛИЙ

«Халхол»дан ясалган нисба. У — Озарбайжон атрофидаги бир ўлка ва игаҳар, Жилон тоғининг ўрта қисмига чегарадош бўлган. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Муҳаммад ал-Халхолий (745/1344)

(Шамсуддин) Муҳаммад ибн Музаффаруддин ибн аш-Шофиъий. У — «ал-Халхолий», «ал-Хатибий»

номлари билан маълум бўлган, ақлий ва нақлий билимлар соҳасида фаолият олиб борган олим. Эронда вафот этган. У тасниф этган кўп сонли асарлардан: «Шарҳ мишкоти-л-масобих» (ал-Бағавийнинг «Мишкотул-масобих» асарига шарҳ), муаллиф уни «Танвиру-л-масобих», яъни «Чирокларнинг нур таратиши» деб номлаган), «Манзума фи-л-мантик» («Мантик ҳақида манзума»), «Шарх мунтаҳийи-с-суал ва-л-амал фи илмайи-л-усул ва-л-жадал» («Усул ва жадал илмлари ҳақидаги саволлар ва умидларнинг якуни»), «Шарху талхиси-л-мифтоҳ» (Қазвинийнинг риторика ҳақидаги «Талхису-л-мафотих» асарига шарҳ), «Шарху мифтоҳи-л-улум» (Саккокийнинг «Мифтоҳу-л-улум» — «Илмлар калити» асарига шарҳ) (17: 3/726).

2. Муҳаммад ал-Халхолий (1134/1722 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад Солиҳ ибн Муҳаммад ибн Сайд ал-Халхолий — фозил одам бўлган. Муҳаммад Содик ал-Аржистонийдан таълим олган. Асарларидан: «Рисола фи маърифати-л-лоҳи ва маърифати-н-нафси» («Аллоҳни ва ўзини англаш ҳақидаги рисола»), «ал-Урвату-л-вуско»,

(«Мустаҳкам халқа») (17: 3/356).

3. Муҳаммад ал-Халхолий (1333/1915)

Муҳаммад Бокир ал-Халхолий — муаррих ва хатибий олим бўлган. Тахм. 1333 х.й.да Машҳадда вафот этган. Асарларидан: «ал-Жаннот ас-самон фи таворихи-л-машоҳиди-с-самония» («Саккизинчи обида тарихи ҳақидаги саккизлик жаннатлари») (17: 3/152).

4. Муҳаммад ал-Халхолий (1262/1846 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад Али ибн Муҳаммад Хусайн ибн Муҳаммад Сайд ибн Муҳаммад Солиҳ ал-Халхолий — фозил одам бўлган. Асарларидан: «Уйуну-л-асрори-л-макнуну фи баъни-л-вахйи ва-л-илҳом ва-л-кашф ва-н-нубуввати ва-л-валоят» («Ваҳий, илҳом, кашф, пайғамбарлик ва валийлик истилоҳларини баён этиш ҳақидаги пинҳона сирлар манбаи»), Муаллиф уни Лоҳайжон хокими Муҳаммад Алихоннинг топшириғига биноан 1262 х.й.да ёзиб тугатган (17: 3/538).

5. Али ал-Халхолий (XII х.а./XУШ м.а.)

Алиқули ибн Муҳаммад ал-Халхолий, ал-Исфажоний — тилшунос, муфассир, адиб, шоир, ҳаким, котиб, нахв ва сарф

илмлари билан шуғулланган олим. Ўн иккинчи х.а.нинг бошларида Исфаҳонда вафот этган. Асарларидан: «Хошия ала тафсири-л-Байзовий», («Байзовийнинг тафсирига хошия-изох»), «Шарху-шофия» (Ибн ал-Ҳожибнинг «аш-Шофия» асарига шарх), «Тибёнул-хикматайни фи-л-фарк байна хикмати-л-қудамо» («Қадим олимларнинг хикматлари ўртасидаги фарққа оид икки хикматнинг баёни»), «Ихёул-хикмат» («Хикматни қайта тиклаш»), «Мазомиру-лошикийн фи ҳақиқати-нафси ва-т-тарғиб ила олами-л-ақлий ва-т-тазхид ани-л-олами-л-хиссий» («Хиссий оламдан узоклашиш ва ақлий оламини тарғиб этиш ва нафс билан боғлиқ ҳақиқат ҳақидаги ошиқларнинг қўшиқлари») (17: 2/488).

6. Насруллоҳ ал-Халхолий (946/1539)

Насруллоҳ ибн Муҳаммад ал-Умарий ал-Ажамий аш-Шофиъий — муфассир, баъзи илм соҳаларида фаолият олиб борган олим. Халабга келиб, шу ерда муқим истиқомат қилган. У ал-Халхолий номи билан танилган. Асарларидан: «Х.ОШИЯ ала анвори-т-танзил» (Тафсир ҳақидаги Байзовийнинг «Анвору-т-танзил» асарига хошия-

изох»). «Х,ошия ала шарх ҳидояти-л-хикмат» (Қози Мирнинг «Шарху ҳидояти-л-хикмат» асарига хошия-изох), «Шарху исботи-л-вожиб» («Даввонийнинг «Исботу-л-вожиб» асарига шарх»), «Мажмуъату-л-хисоб» («Арифметика илми ҳақидаги тўплам»), «ал-Жомиъ ал-кабийр фи соъати-л-манзум мина-л-каломи ва-л-мансур» («Калом ва сажъдан тузилган манзуманинг бўлмаси ҳақида катта тўплам»), «Расоилу ибн ал-Асир» («Ибр ал-Асир рисоалари»), «Тухфату-л-ажойиб ва турфату-л-ғаройиб», («Ажойиботлар тухфаси ва ғаройиботлар турфаси») (17: 4/28).

7. Ҳасан ал-Халхолий (1014/1605)

Ҳасан (Х,усайн) ал-Х,усайний ал-Халхолий, ал-Ҳанафий — мутакаллим, муфассир, нахвшунос ва фалакиётшунос олим бўлган. Асарларидан: «Х,ошия ала шархи-лақоиди-л-аздия» («Жалолуддин ад-Даввонийнинг «Шарху-лақоиди-л-аздия» асарига хошия-изох»), «Шарху-доирати-л-ҳиндия» («Садруддин аш-Широзийнинг «Доирату-л-ҳиндия» асарига шарх»), «Х,ошия ала анвори-т-танзил» (Байзовийнинг Ёсин сурасидан то Қуръони карим охиригача

тафсир этилган «Анвору-т-танзийл» асарига хошия-изох»), «Рисола фи таҳқиқ вақти-н-нузули» («Нузул вақтини ўрганиш ҳақидаги рисола»), «Рисола фи-л-мабдаъи-л-аввал ва сифотиҳи» («Аллоҳ ва унинг сифатлари ҳақидаги рисола») (17: 1/549, 606).

318

АЛХАЛУВҚИЙ

«Халувқ,а»дан ясалган нисба. У — Араб қавмларидан бири. Марв бузунишоҳ,ларидан бўлган бир жамоа х,ам шу қавмга мансуб. Қуйидаги олимлар шу жамоага мансубдирлар:

1. Муҳаммад ал-Халувқий

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Юсуф ибн Муҳаммад ибн Юсуф ал-Халувқий — фозил имом бўлган. Мазҳабнинг нозик жиҳатларини яхши билган (11: 2/393).

2. Абдулвоҳид ал-Халувқий (ваф. 493 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Абдулвоҳид ибн Муҳаммад ал-Халувқий, ибн Юсуф ибн Муҳаммад ибн Юсуф ал-Халувқий. Унинг отаси — юқорида номи зикр этилган Абу Абдуллоҳ. Қироат билан ваъз қиладиган солиҳ фақиҳ бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 493 х.й.да вафот этган (11: 2/393).

319
АЛ-ХАМОНИЙ

«Хамона»дан ясалган нисба. У — Кушония (шлдан бўлган бобонинг исми. Куйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Исмоил ал-Кушоний (ваф. 391/1001 й.)

(Абу Али) Исмоил ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Ҳожиб ал-Кушоний. У — Абу Умарнинг набираси, «Саҳиҳ ал-Бухорий»ни ал-Фирабрийдан ривоят қилганларнинг охиргиси ҳисобланади. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 391/1001 йилда вафот этган (2: 4/523; 11: 5/73).

320
АЛХУМХАЙСАРИЙ

«Хумхайсараядан ясалган нисба. У — Бухоро шишлоқларидан бири. Куйидаги олим шу шишлоқга мансубдир:

1. Аҳмад ал-Хумхайсарий

(Абу Саҳл) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн ал-Хусайн ибн Наҳий ибн ан-Назр ал-Хумхайсарий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/444; 11: 2/397).

321
АЛХУМРАКИЙ

«Хумрак»дан ясалган нисба. У — Мовароуннахр ноҳияларидан бўлган Шошдаги кичкина шах, арча. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ал-Муаммал ал-Хумракий (ваф. 516 х.й.)

(Абуррижо) ал-Муаммал ибн Сарвар ал-Хумракий аш-Шоший. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 516 х.й.да Марвда вафот этган ва «ар-Разик» дарёсининг бўйига дафн этилган. Унинг юқори қисмида жойлашган работда истикомат қилар эди (2: 2/444; 11: 2/397).

322
АЛХИМҚОБОЗИЙ

«Химқ_обоз»дан ясалган нисба. У — Марв қишлоқларидан бири. Куйидаги олимлар шу қишлоққа мансуб бўлганлар:

1. Исҳоқ ал-Химқобозий

Исҳоқ ибн Иброҳим ибн аз-Зибирқон ал-Химқобозий — ўзига яраша шайх бўлган. Ҳадис ёзиб қолдирган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/444; И: 2/398).

2. Аҳмад ал-Химқобозий

Абу Наср Аҳмад ибн Маъмун ал-Химқобозий — илми адабнинг забардаст вакили бўлган (11: 2/398).

323
АЛ-ХАМҚАРИЙ

«Хамса шура»дан ясалган нисба. Айни вақтда «Панж дех.» деб ҳам аталадиган «Хамса шура» («Беи қишлоқ») Айфон, Марсат, Маду, ва Кур икон ва Бах, уна шишлоқларидан таркиб топган. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Абдуллоҳ ал-Хамқарий (ваф. 543 ёки 545 х.й.)

(Абулмаҳсин) Абдуллоҳ ибн Сайд ибн Муҳаммад ибн Сайд ибн Муҳаммад ибн Мусо ибн Саҳл ибн Мусо ибн Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Мусо ал-Хамқарий. Тақаддум ва фазл борасидаги машхурлардан бўлган. Тарих илмини яхши билган. Раъй, мантик ва ақл соҳиби бўлган. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис тинглаганлар. 543 ёки 545 х.й.да вафот этган (2: 2/445; 11: 2/399).

324
АЛХУМИСАНИЙ

«Хумисан»дан ясалган нисба. У — Самарқанддаги бир қишлоқ. Куйидаги

**ал-Хумисаний/ал-Хуноматий/ал-Хунбожий/ал-Ханбунний/ал-Хунлиқий/
ал-Хоразмий 11_д**

олимлар шу жойга
мансубдирлар:

1. Юсуф ал-Хумисаний
(Абу Яъқуб) Юсуф ибн
Ҳайдар ал-Хумисаний —
Самарқанд аҳлидан,
фароиз ва бошқа илмлар
бўйича етук олим, фозил
имом бўлган. Бу илм
борасида унга мурожаат
қилганлар. У уламолардан,
бошқалар эса ундан ҳадис
ривоят қилганлар (2: 2/446;
11: 2/399).

**2. Абдулғаффор ас-
Самарқандий**
(Абу Муҳаммад)
Абдулғаффор ибн
Муҳаммад ибн
Абдулмалик ибн Довуд ибн
Аҳмад ал-Хумисаний, ас-
Самарқандий. У
уламолардан, бошқалар
эса ундан ҳадис ривоят
қилганлар (11: 2/399).

**325
АЛХУНОМАТИЙ**

«Хуноматий»дан
ясалган нисба. У —
Бухоро қишлоқларидан
бири. Қуйидаги олим шу
қишлохха мансубдир:

**1. Ат-Таййиб ал-
Хуноматий**
(Абу Солих) ат-Таййиб
ибн Муқотил ибн
Сулаймон ибн Хдмод ал-
Хуноматий ал-Бухорий. У
уламолардан, уламолар эса
ундан ҳадис ривоят
қилганлар (2: 2/447; 11: 2/
403).

**326
АЛХУНБОЖИЙ**

«Хунбож»дан ясалган
нисба. У — Бухоро аҳлидан
бўлган бобонинг нисбаси.
Қуйидаги олим шу жойга
мансубдир:

1. Али ал-Хунбожий
(Абулҳарас) Али ибн
ибн Аҳмад ибн Хунбож
ибн Юнус ибн Убайд ибн
Х,исон ат-Тамимий ал-
Хунбожий — Бухоро
аҳлидан. У уламолардан,
бошқа уламолар эса ундан
ҳадис ривоят қилганлар.
(11: 2/403).

**327
АЛХАНБУНИЙ**

«Ханбун»дан ясалган
нисба. У — Бухоро
қишлоқларидан бири.
Қуйидаги олимлар шу
қишлоққа мансуб
бўлганлар:

1. Восил ал-Ханбунний
(ваф. 467 х.й.)
(Абулқосим) Восил ибн
Хамза ибн Али ибн Наср
ибн ас-Суфий ал- ал-
Ханбунний — ҳадис излаб
йўлга чиққан сайёҳлардан
бири. Солих, ишончли,
бообрў одам бўлган.
Ҳадисларни яхши
биладиган ва уларнинг
моҳиятини теран
англовчилардан бўлган.
Бухоро, Насаф, Исфаҳон ва
бошқа шаҳарларда ҳадис
тинглаган. Бағдодга келган
ва бу ерда ҳадис айтган.
Уламолар ундан ҳадис

эшитганлар. 467 х.й.да
вафот этган. У
уламолардан, бошқалар эса
ундан ҳадис ривоят
қилганлар (2: 2/447; 11: 2/
406).

2. Аҳмад ал-Ханбунний
(Абу Рижа) Аҳмад ибн
Довуд Муҳаммад ал-
Ханбунний — юкорида зикр
этилган Ханбун
қишлоғидан. У
уламолардан, уламолар эса
ундан ҳадис ривоят
қилганлар (И: 2/406).

**328
АЛХУНЛИҚИЙ**

«Хунлик»дан ясалган
нисба. У — «Бобу-л-абвоб»
яқинидаги Дарбанди
Хазарон шах, арларидан
бири. Қуйидаги олим игу
жойга мансубдир:

1. Ҳаким ал-Дарбандий
(ваф. 538/1144 й.)

Ҳаким ибн Иброҳим
ибн ал-лакзий ал-
Хунлиқий ад-Дарбандий
— фозил, шофиъий факих
ва ишончли кўриқчи бўлган.
Бағдодда факих бўлиб
етишган. Умрининг
охиригача бир неча йил,
яъни то 538 х.й. шаввол
ойининг 12-кунида вафот
этгунига қадар Бухорода
яшаган (2: 2/450; 11: 2/407).

**329
АЛХОРАЗМИЙ**

«Хоразм»дан ясалган
нисба. У — Хоразмшоҳ,
лар оиласига мансуб

ал-Хоразмий

бўлган, милодий таъвим бўйича иккинчи (хдждрий таъвим бўйича хдждратдан олдинги учинчи) асрдаги Хоразм шах,ри. Унинг пойтахти Жайхун дарёсининг ўнг сох,илидаги Кат бўлган. Араблар Хоразмни фапиц этганларида, х,укмрон сулола ўз ўрнида мавжуд бўлган. Дарх,ол бир сулолага асос солганларки, у меросий йўл билан х,укуматни бошқарган. Вапиц ўтиши билан мусулмон подшоҳ,лар мустақил давлат барпо қилганларки, у коммунистлар ўлкани босиб олганларидан кейин Ўзбекистон Республикасининг бир вилоятига айланган. Бу вилоятнинг пойтахти Урганч шах,ри бўлган. Истиқлол йилларида Хоразм кўп гуллаб-яшнади, унда турли саноат корхоналари ривож топди. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Муҳаммад ал-Қоким (531/1137)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Али ибн Аҳмад ал-Ҳокимий, ал-Хоразмий — факих, хатиб, воиз, адиб ва шоир бўлган. Асарларидан: «Фатх Манқишлоғ» («Манқишлоқнинг фатх этилиши»), Муаллиф мазкур асарда ал-Малик ал-Музаффар Отсиз

Хоразмшоҳни мадҳ этган (17: 3/495).

2. Иброҳим ал-Хоразмий (тав. 559/1164 й.)

Иброҳим ибн Муҳаммад ибн Хайдар ибн Али ал-Муъаззий ал-Хоразмий — адиб бўлган. Зу-л-хиджа ойида туғилган. У тасниф қилган асарлардан: «Девону-л-анбиё» («Пайғамбарлар девони»), «ал-Васоил ила-р-расоил» («Расулларга етишишнинг воситалари»), «Ятмияту-л-ятимия» («Нодир дурдоналар»), «Мартаъ ал-васоил» («Воситалар яйлови»), «Марбаъу-р-расоил» («Рисолалар майдони») (17: 1/61).

3. Муҳаммад ал-Хоразмий (ваф. 568/1173 й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Арслон ибн ал-Аббосий ал-Хоразмий Али ибн Аҳмад ал-Х,окимий, ал-Хоразмий — муаррих бўлган. Асарларидан: «Тариху Хоразм» («Хоразм тарихи») (7: 32; 17: 3/626).

4. Мансур ал-Хоразмий (ваф. 425/1034 й.)

Мансур ибн Али ибн Ирок ал-Хоразмий — математик ва фалакиётшунос олим бўлган. Умрининг аксарият қисмини Хоразмда ўтказган. Абу Райхон ал-Беруний ундан

илм ўрганган. Тахминан 425 х.й.да вафот этган. Асарларидан: «Китоб ал-Мажистий аш-Шоҳий», («ал-Магестнинг шоҳона китоби»), «Рисола фи-л-уструлоби-с-саратоний» («Саратоний устурлоб ҳақида рисола»), «ал-Мужаннаҳ фи ҳақиқатиҳи би-т-тариқи-с-синоати» («Ўз ҳақиқати ҳақида яратувчанлик йўли билан қанотланган банда»), «Рисола фи маърифати-л-қасийи-л-фалакия би тариқи ғайри тариқи нисбати-л-муаллифа» («Таълиф этилган нисбат йўлидан бошқа услуб орқали фалакий мураккабликларни билиш ҳақидаги рисола»), «Китоб фи-с-самовот» («Осмонлар ҳақида китоб») (17: 3/917).

5. Мансур ал-Қоъоний ал-Хоразмий (ваф. 775/1373 й.)

(Абу Муҳаммад) Мансур ибн Аҳмад ибн Язид ал-Хоразмий, ал-Ҳанафий — факих ва илми усул бўйича етук олим бўлган. Маккада вафот этган. Асарларидан: «Шарху-л-Муғний» (Бухорийнинг усул ал-фикх ҳақидаги «ал-Муғний» асарига шарҳ), «Х,ошия ала-л-мунтахаб фи шарҳи-л-мунтахаб фи усули-л-мазхаб» (Мазхабдаги усулга оид «Мунтахаб фи шарҳи-л-мунтахаб» асарига хошия-изоҳ») (17: 3/912).

ал-Хоразмий

6. Ал-Қосим ал-Хоразмий (555-617/1160-1220)

(Абу Муҳаммад) ал-Қосим ибн ал-Ҳусайн ибн Муҳаммад ал-Хоразмий (Садру-л-афозил) — факих, адиб, нозим, носир, тилшунос ва нахвшунос, риторик олим бўлган. Хоразмда таваллуд топган ва мўғул-татарлар томонидан қатл этилган. У тасниф қилган асарлардан: «аз-Заваё ва-л-хабаё фин-наҳв» («Наҳв илмидаги аниқ ва пинҳон жиҳатлар»), «ал-Мухассали-л-маслахати фи-л-баён» («Баён илми ҳақидаги маслахатнинг мазмуни»), «Ужолату-ссафар фи-ш-шеър» («Шеър оламига сафар қилишдаги шошма-шошарлик»), «Шарҳу мақомоти ли-Ҳаририй» («Ҳаририй «Мақомоти»ига шарҳ», муаллиф уни «Тавзиҳ», яъни «Изоҳлаш» деб атаган), «Лахжату-ш-шуръи фи шарҳи алфозил-фикҳ» («Фикҳий атамларни шарҳлашдаги қонун шеvasи»), «ал-Мухтасар» («Қисқартма», аслида бу — аз-Замахшарий қаламига мансуб «Китобу-л-муфассал фи-н-наҳв»га ёзилган шарҳ), «ал-Калим ва-л-хукам» («Калималар ва ҳукмлар»), «Таржимату-л-асмои-л-арбаъуна» («Қирқ исмнинг таржимаси»), «Бадойиъил-милх» («Ёқимли бадиалар») (7: 3; 17: 2/640).

7. Али ал-Хоразмий (555-617/1160-1220)

(Абулҳасан) Али ибн Ирок ас-Синорий ал-Хоразмий — факих, муфассир, нахвшунос, тилшунос ва арузшунос олим бўлган. Хоразм қишлоқларидан бўлган Мазонада вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Шамориху-д-дураар фи тафсири-л-Қуръон» («Қуръон тафсиридаги дурлар шодаси»), «Фазлу-л-видоъайни-л-мунтазиъ ан китоби танзиҳи-ш-шариат», «Шариат софлигини таъминлаш китоби ҳақидаги икки ажратилган келишувнинг фазилати») (17: 2/455).

8. Довуд ал-Хоразмий (ваф. 239 х.й.)

(Абулфазл) Довуд ибн Рашид Абулфазл ал-Хоразмий — асли Хоразмдан бўлган, лекин Бағдодда яшаган. Ундан Муслим ибн ал-Хажжож ва бошқа уламолар ҳадис ривоят қилганлар. 239 х.й.да вафот этган (2: 2/455; 11: 2/408).

9. Яъқуб ал-Хоразмий

(Абу Юсуф) Яъқуб ибн ал-Жарроҳ ал-Хоразмий. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/408).

10. Солиҳ ал-Хоразмий

(Абу Абдуллоҳ) Солиҳ ибн Молик ал-Хоразмий — ҳадисларнинг тўғриси. Бағдодда яшаган. У

уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/408).

11. Иброҳим ал-Хоразмий

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Байтор ал-Хоразмий. Хоразм қозихонасида бўлган. Балхга келган ва бу ерда ҳадис айтган (11: 2/408).

12. Муҳаммад ал-Хоразмий (333-383/935-993)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн ал-Аббос ал-Хоразмий — таниқли шоир ва адиб бўлган. Уни, кўпинча, ат-Табарий деб атаганлар, чунки у Муҳаммад ибн Жарир ат-Табарий опасининг ўғли бўлган. Луғат ва шеър ёдлашда ўз замонасининг яктоси бўлган. Хоразмда ўсиб-улғайган. Болалигидаёқ илм излаб айрим ўлкаларга борган. Йўл-йўлакай Сижистонга ташриф буюрган ва унинг волийси Тоҳир ибн Муҳаммадни аввал мадх, сўнгра мазах қилган. Волий эса уни хибсга олган. Кейинчалик у йўлга отланиб, ўз саёҳатини давом эттирган. Дамашқда бир муддат турган, сўнгра Ҳалаб ноҳиясида яшаган. Кейинчалик Нишопурга кўчиб борган ва у ерда дўсти ибн Ибод билан мулоқотлар олиб борган. 383 х.й. рамазон ойида шу ер (Нишопур)да вафот этган. У уламолардан,

бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. Асарларидан: «ал-Жавомиъ» матбаъасида 1297 х.й.да чоп этилган «Девону шеър» («Девон»), «Мажмуъа расоил» («Мактублар тўплами») ва «Расму-л-маъмур мина-л-билод» («Обод диёрнинг чизмаси») (11: 2/408; 16: 33; 17: 3/380; 19: 7).

13. Мужоҳид ал-Хоразмий (158-244/774-858)

(Абу Али) Мужоҳид ибн Мусо ибн Фаррух ал-Хоразмий. Бағдодда яшаган ва шу ерда ҳадис айтган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 158 х.й.да таваллуд топган. 244 х.й. рабиъу-л-аввал ойида вафот этган (11: 2/409).

14. Юсуф ал-Хоразмий (X х.а./XV I м.а.)

Юсуф ибн Муҳаммад ал-Хоразмий, ал-Фийдий — факих бўлган. Асарларидан: «Китоб фил-фикх» («Фикх ҳақидаги китоб») (11: 2/409).

15. Ал-Ҳасаъ ал-Хоразмий (551/1106 йилда ҳаёт бўлган)

Ал-Ҳасан ибн Ҳорис ал-Хоразмий, ал-Хубубий — математик олим бўлган. Асарларидан: «Китобу-л-ихтисоб, ал-истиксо фил-жабр ва-л-муқобала» («Алгебра илми ҳақидаги чуқур тадқиқот ва ҳисоб-китоб китоби»). Унда

янглиш алгебрадаги васиятлар билан боғлиқ масалалар бўйича ҳисоб-китоб олиб бориш йўллари мухтасар тарзда баён қилинган (15: 80; 17: 1/544).

16. Нохид ал-Хоразмий (ваф. 610 қ.й.)

(Абулфатх) Нохид ибн Абулмақорим Абдуссайд ибн Али, ал-Матризий ал-Хоразмий — адиб ва ханафий факих бўлган. 610 х.й.да вафот этган (16: 8).

17. Аҳмад ал-Хоразмий (ваф. тахм. 430 х.й.)

Аҳмад ибн Муҳаммад «Муҳаммад ибн Аҳмад» ал-Беруний (Абу Райхон...) ал-Хоразмий. Тахм. 430 х.й.да вафот этган. Асарларидан; «ал-Иршод фи аҳкоми-н-нужум» («Юлдузларнинг ҳукмлари ҳақидаги йўлланма»), «ал-Осору-л-боқия ани-л-қурони-л-ҳолия» (Юлдузлар ва саналар ҳақидаги «Қадимги халқлардан қолган ёдгорликлар», «ал-Истишход би-ихтилофил-ирсод» («Кузатувдаги ихтилофга ишора») (15: 4/70).

18. Аҳмад ал-Хоразмий (418/1027)

Аҳмад ибн Муҳаммад ас-Сухайлий ал-Хоразмий — адиб бўлган. Унинг «ар-Равза ас-сухайлия фил-авсофи ва-т-ташбиҳот» («Васфлар ва ўхшатишлар

ҳақидаги Сухайлий бўстони») номли асари бор (17: 1/268).

19. Тохир ал-Хоразмий (771/1369 йилда ҳаёт бўлган)

Тохир ибн Қосим ибн Аҳмад ал-Ансорий ал-Хоразмий — факих бўлган. Асарларидан: «Жавохиру-л-фикх фил-ибодот» («Ибодат ҳақидаги фикхнинг гавҳарлари»), Муаллиф мазкур асар таълифини 771 х.й.да тугатган (17: 4/149).

20. Аҳмад ал-Хоразмий (ваф. 425 х.й.)

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Муҳаммад ал-Хоразмий ал-Барқоний. 425 х.й.да вафот этган. Унинг «Жомиъ ас-саҳихайни Барқоний» («Иккала «ал-Жомиъ ас-саҳих»нинг Барқоний тўплами») номли асари бор (4: 11).

21. Абу Сайд ал-Хоразмий

Абу Сайд. Хоразм қозисининг ўғли. Унинг «Тариху Хоразм» («Хоразм тарихи») номли асари бор (7: 33).

22. Абдуссалом ал-Хоразмий

(Абу Муҳаммад) Абдуссалом ал-Хоразмий. Унинг «Сирру-с-саҳоба ва-з-зуҳход ва-л-уламо ва-л-ибод» («Саҳобалар, зоҳидлар, уламолар ва обидларнинг сири») (7: 17).

ал-Хоразмий

23. Ал-Муваффақ ал-Хоразмий (ваф. 568/1172 й.)

(Абулмуъайяд) ал-Муваффақ ибн Аҳмад ал-Маккий ал-Хоразмий — факих, адиб, хатиб, шоир бўлган. Хоразмда аз-Замахшарийдан араб тилидан сабоқ олган. Жомеъ масжидда хатибликни бошқарган ва шу ерда ундан Носир ибн Абдуссайд ал-Матразий сабоқ олиб, илм ўрганган. Асарларидан: «Манокибу Али ибн Аби Толиб» («Али ибн Абу Толиб манокиби»), «Манокибу-л-имом Аби Ҳанифа» («Имом Абу Ҳанифа манокиби»), «Мақталу-л-Хусайн» («Хусайн қатлномаси»), «Девону шеър» («Девон») (7: 42; 17: 3/940).

24. Хусайн ал-Хоразмий

Хусайн Ҳасан ал-Хоразмий. «Ҳошияту урафо ва машойих» («Орифлар ва машойихлар ҳақидаги китобга ҳошия-изоҳ») (7: 42).

25. Али ал-Хоразмий (ваф. 560 х.й.)

(Хужжату-л-афозил) Али ибн Муҳаммад ал-Хоразмий. 560 х.й.да вафот этган. Унинг «Иштиқоқу асмой-л-мавозиъ ва-л-булдон» («Мавзелар ва ўлкалар номларининг этимологияси») (15: 4/102).

26. Али ал-Хоразмий

Алишоҳ ибн Муҳаммед ал-Хоразмий. У «Алоун-

нужум» номи билан танилган. Унинг асарлари: «Зижу Шоҳий» («Шоҳона зиж»), «ал-Ашжор ва-л-асмор фи-л-аҳком» («Ҳукмлардаги дарахтлар ва мевалар») (5: 19).

27. Муҳаммад ал-Хоразмий (533/1129)

(Зайну-л-машойих Абулфазл) Муҳаммад ибн Абулқосим ал-Хоразмий ал-Баққолий, ал-Ҳанафий — муфассир, адиб, нахвшунос ва тилшунос олим бўлган. Лақаби — «Одамий». Араб тили ва эъроб бўйича сабоқни аз-Замахшарийдан олган, устозидан кейин унинг ўрнини эгаллаган. Ундан ва бошқалардан ҳадис тинглаган. Асарларидан: «Тафсиру-л-Қуръон» («Қуръон тафсири»), «Мифтоҳу-т-танзил» («Танзил калити»), «ал-Иъжоб фи илми-л-эъроб» («Эъроб илмига таъзим»), «ал-Бидоя фи-л-маъоний ва-л-баён» («Риторика илмига кириш»), «Манозилу-л-араб» («Арабларнинг манзиллари»), «Тарожиму-л-аъмом» («Амакиларнинг таржимаи холлари»), «Таквиму-л-лисон» («Тилни ислоҳ этиш»), «Азқору-с-салот» («Намознинг зикрлари»), «Асрору-л-кизб» («Алдовнинг сирлари»), «Ифтихору-л-араб» («Арабларнинг фахрлари») (5: 22; 15: 4/51; 17: 2/593; 19:13).

28. Муҳаммад ал-Хоразмий (ваф. 320 х.й.)

Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Хоразмий — суфий ва нахвшунос олим бўлган. У «Шарафуддин» унвони ва «шовқин», «бакирик» маъноларини англатувчи «Ажиж» номи билан машҳур бўлган. 320 х.й.да вафот этган. Унинг шеърлари бор (14: 16; 15: 4/104).

29. Муҳаммад ал-Хоразмий

Муҳаммад ибн Абдулқарим ал-Хоразмий. Лақаби — «Баҳоу-л-ислом» бўлган (14: 46).

30. Муҳаммад ал-Хоразмий (235/850)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Мусо ал-Хоразмий — фалакӣётшунос, математик, муаррих ва жуғрофий олим бўлган. Уни «устоз» деб эъзозлаганлар. У ўз умрини Маъмун (академияси)нинг китоблар хазинагоҳини бойитишга бағишлаган. Асарларидан: «аз-Зиж ал-аввал ва-с-соний» («Биринчи ва иккинчи зиж»), «ал-Амал би-л-устурлоб» («Устурлоб билан ишлаш тартиби»), «ат-Тарих» («Тарих»), «ал-Жабр ва-л-муқобала» («Алгебра»), «Таквиму-л-лисон», («Тилни ислоҳ этиш»), «Ҳикмту-д-доҳила» («Ботин хикмати») (5: 44; 17: 3/741).

1^4 ал-Хоразмий

31. Амир ал-Хоразмий

Амир Муҳсин Солих ал-Хоразмий. Унинг узбек тилида битилган «Девон»и бор (21: 4263).

32. Аҳмад ал-Хоразмий

(Захируддин Абу Муҳаммад) Аҳмад ибн Исмоил ибн Муҳаммад Айдғамиш ат-Тумуртоший ал-Хоразмий, ал-Ханафий — Хоразм муфтиси бўлган. Асарларидан: «Шарху-л-жомийи-с-сағийр» (Кичик тўплам деб аталадиган «ал-Жомий ас-сағийр» асарига ёзилган шарх»), «Китобу-т-тарових» («Тарових намози ҳақидаги китоб») (17: 1/106).

33. Аҳмад ал-Хоразмий (456/1064 йилдан олдин ҳаёт бўлган)

(Абулфазл) Аҳмад ибн Али ас-Саффор ал-Хоразмий — котиб ва шоир бўлган. Асарларидан: «Расоил» («Рисолалар», уларни Умар ибн ал-Хасан тўплаган). Шу жумладан, «Рисола ила Амид ал-Малик ал-Кандарий» («Амид ал-Малик ал-Кандарийга йўлланган нома») (17: 1/203).

34. Ҳусайн ал-Хоразмий (ваф. тахм. 840/1436 й.)

(Камолуддин) Ҳусайн ал-Хоразмий. Асарлардан: «Шарху-л-бурда» («ал-Бурда» қасидасига битилган шарх») (17: 1/550).

35. Али ал-Хоразмий (ваф. 560/1165 й.)

(Абулҳасан) Али ибн Муҳаммад ибн Али ибн Аҳмад ибн Мирвон ал-Имроний, ал-Хоразмий — адиб, муфасссир, тилшунос олим бўлган. Тахм. 560 х.й.да вафот этган. Асарларидан: «Шаморихуд-дурар фи тафсири-л-оёт ва-с-сувар» («Оят ва сураларнинг тафсири ҳақидаги дурлар шодаси»), «Иштиқоқу асмой-л-мавозиъ ва-л-булдон» («Мавзелар ва ўлкалар номларининг этимологияси»), Унинг шеърлари ҳам бор (17: 2/514).

36. Муҳаммад ал-Хоразмий (ваф. 387/977 й.)

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Юсуф ал-Хоразмий — котиб ва илм-фаннинг турли соҳаларида фаолият олиб борган олим. Асарларидан: «Мифтоху-л-улум» («Илмлар калити») (17: 3/115).

37. Муҳаммад ал-Хоразмий (ваф. 827/1424 й.)

(Шамсуддин) Муҳаммад ибн Исҳоқ ал-Хоразмий — факих, рассом, нахвшунос, илм-фаннинг турли соҳаларида фаолият олиб борган олим. Маккада турган ва у ерда ханафий мақомдаги имом ўрнига ноиблик қилган. Ёши олтмишдан ошганда вафот этган. Асарларидан:

«Мусаннаф фи ф Мақка ва-л-1 («Мақка ва Каъба фазилатлари х китоб»). Муаллиф асарни «Осору-т-1 ва-т-ташвиқ и масожиди-с-салоса! л-байти-л-атик маносик» («Уч ма(байтуллох ва май яъни диний, шу жум хаж амал ўтказиладиган жой/ тарғиб ва ташқиқ қил асарлар») деб номл (17: 3/121).

38. Муҳаммад Хоразмий (ваф. 425/ й.)

(Абу Абдулл Муҳаммад ибн Али : Иброҳим ал-Ҳиросий Хоразмий — суфий, а/ нозим, носир, нахвшу ва тилшунос олим бўл! Асарларидан: «Шар «Девони-л-Мутанаббк («Мутанаббий девони; шарх»), «Китоб фи-тасриф» («Морфолог ҳақидаги китоб»), «а Балоға ва-л-бароъ («Балоғат ва маҳорат») {/ 3/494).

39. Муҳаммад а, Хоразмий (781/133 йилда ҳаёт бўлган)

(Шамсуддин) Муҳамма ибн ал-Хасан ал Хоразмий, ал-Форобий аш-Шоший, ал-Ханафик Асарларидан: «Шарх; китоби-л-хамисийн ф1 усули-д-дин» («Фахруддий ар-Розийнинг диг

асослари ҳақидаги «Китобу-л-хамсийн фи усули-д-дин» асарига шарҳ»), муаллиф уни 781 х.й.да ёзиб тугатган (17: 3/217).

40. Муҳаммад ал-Хоразмий (ваф. 369/979 й.)

Муҳаммад ибн Сайд ибн Самъат ал-Хоразмий — муҳаддис, хабарларни айтувчилардан бўлган. Асарларидан: «Ахбору Хоразм» («Хоразм хабарлари») (17: 3/318).

41. Муҳаммад ал-Хоразмий (593-655/1197-1257)

(Абулмуайяд)
Муҳаммад ибн Маҳмуд ибн Муҳаммад ибн Ҳасан ал-Хоразмий, ат-Таржимоний, ал-Ханафий — фақиҳ бўлган, уни «хатиб» деб эъзозлашган. Хоразмда таваллуд топган ва шу ерда истиқомат қилган. Ҳажга борган ва дин йўлида фидойилик қилган. Миср ва Дамашққа отланиб, Бағдодга келган ва то вафот этгунига қадар шу ерда дарё берган. Асарларидан: «Жомиъу масониди Аби Ханифа» («Абу Ханифа муснадлари тўплами», икки жилдли) (17: 3/706).

42. Маҳмуд ал-Хоразмий (ваф. 722/1322 й.)

Маҳмуд ал-Хоразмий — фозил одам бўлган.

Лақаби — «Қитойий». Асарларидан: «Канзу-л-хақоқиқ» («Ҳақиқатлар хазинаси») (17: 3/806).

43. Маҳмуд ал-Хоразмий (ваф. тахм. 568/1173 й.)

(Абу Муҳаммад Захируддин) Маҳмуд ибн Муҳаммад ибн ал-Аббос ал-Хоразмий — фақиҳ, муҳаддис, муаррих, суфий бўлган. «Низомия» мадрасасида воизлик қилган, сўнгра ўз юртига қайтиб келган ва шу ерда вафот этган. Асарларидан: «Тариху Хоразм» («Хоразм тарихи», 8 жилдли), «Кофий фи-л-фикх» («Фикх илми бўйича етарли китоб») (17: 3/829).

44. Маҳмуд ал-Хоразмий (ваф. тахм. 618/1221 й.)

(Абу Али Шарафуддин) Маҳмуд ибн Муҳаммад ибн Умар ал-Чағминий ал-Хоразмий — Хоразм диёрига мансуб Чағмин аҳлидан, математик ва фалакиётшунос олим бўлган. Асарларидан: «ал-Мулаххас фи-л-хайъат» («Астрономия илми ҳақида қисқача баён»), «Рисола фи-л-ҳисоб» («Арифметика илми ҳақидаги рисола»), «Қуввату-л-кавокиб ва дуъафуҳо» («Сайёраларнинг қуввати ва заиф жиҳатлари»), «Шарху туруқи-л-ҳисоб фи масоили-л-васоя» («Васият масалалари билан

ал-Хоразмий

боғлиқ ҳисоб-китобларни амалга ошириш йўлларига шарҳ») (17: 3/830).

45. Юсуф ал-Хоразмий (ваф. 634/1237 й.)

(Нажмуддин) Юсуф ибн Ахмад ибн Абу Бакр ал-Хоразмий ал-Хосий, ал-Ханафий — фақиҳ бўлган, бўғиб ўлдирилган. Асарларидан: «ал-Фатово» («Фатволар»), «Мухтасару-л-фусул» («Фаслларнинг қисқартмаси») (17: 4/141).

46. Юсуф ал-Хоразмий (555-626/1160-1229)

(Абу Яъқуб Сирожуддин) Юсуф ибн Абу Бакр ибн Муҳаммад ибн Али ас-Саккокий, ал-Хоразмий — грамматика, морфология, риторика, стилистика, аруз ва шеърят илмлари бўйича фаолият олиб борган олим. Жумоду-л-увло ойининг 3-кунида таваллуд топган. Ражаб ойининг охирироғида Хоразмда вафот этган. Асарларидан: «Талхису мифтоҳи-л-улум» (Илмлар қалити маъносини англатувчи «Мифтоҳу-л-улум» асарининг қисқача баёни), «Мусхафу-з-захра» («Захра мусхафи») (17: 4/149).

47. Муайядуддин ал-Хоразмий (620/1242 йилда ҳаёт бўлган)

Муайядуддин ал-Муваффақ ибн Муҳаммад ал-Хоразмий — адиб, носир ва нозим бўлган. Насл-насаби асли

«се ал-Хоразмий/ал-Хўқандий/ал-Хуважжоний/ал-Хузёний/ал-Хуваййу

хоразмлик бўлса-да, лекин Мисрда таваллуд топган ва шу ерда истиқомат қилган. Асарларидан: «Шарху навобиғи-л-калим» (аз-Замахшарийнинг «Нозик иборалар» маъносини англатувчи «Навобиғу-л-калим» асарига шарх»), «Нусрату-н-настри ва шеър-и-ш-шеър» («Насрлар настри ва шеърлар шеъри») (17: 4/149).

**330
АЛ-ХЎҚАНДИЙ**

«Хўцандядан ясалган нисба. У — Фарғонадаги шақар. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Тохир ал-Хўқандий (ваф. 510/1116 й.)

(Абу Толиб) Тохир ибн Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Наср ибн Нусра... ал-Хўқандий ал-Махзумий — адиб ва кори бўлган. Самарқандда яшаган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 510 х.й.нинг сафар ойида вафот этган ва жасади «Машҳаду-с-содот» қаршисидаги Чокардиза қабристонига дафн қилинган (2: 2/457; 11: 2/408).

**331
АЛХУВАЖЖОНИЙ**

«Хуважжон (Хужжон)»дан ясалган нисба. У — Бухородаги бир хишлоқ. Қуйидаги

олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Асад ал-Хуважжоний

(Абулхорис) Асад ибн Муҳаммад ибн Исо ал-Хуважжоний — Хуважжондан, мужтахид, фозил олим бўлган (2: 2/457; 11: 2/413).

2. Муҳаммад ал-Хуважжоний (429-538/1038-1143)

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Али ибн Мансур ибн Абдуллоҳ ибн Аҳмад ибн Абулаббос ибн Исмоил ас-Синжий ал-Хуважжоний — обрў-этиборли ва солиҳ шайх бўлган. Хуважжонда истиқомат қилган. Ҳадис тинглаган ва тинглаганларини насх хати билан ёзиб қолдирган. Ўзи учун ҳадис излаб Нишопурга борган. Марв ва Нишопурда ҳадис тинглаган. 429 х.й. шаъбон ойининг ўртасидаги бир тунда Марвда дунёга келган. 538 х.й.да вафот этган (2: 2/457).

**332
АЛХУЗЁНИЙ**

«Хузёндан ясалган нисба. У — Насаф ноҳиясидаги қаср. Қуйидаги олим шу шаъбонга мансубдир:

1. Ал-Маҳдий ал-Хузёний (ваф. 398/1008 й.)

(Абулаббос) ал-Маҳдий ибн Суфён ибн Ҳомид аз-Зоҳид ал-Хузёний. Ғубдин рустокидан бўлган Хузён қасрида яшаган. Зоҳидларнинг сўзлари билан гаплашган. Унда ҳадисга тегишли бирон-бир нарса бўлмаган. 398 х.й. 13 шаъбонда вафот этган (2: 2/463; 11: 2/416).

**333
АЛХУВАЙЙУ**

«Хуваййу»дан ясалган нисба. У — Озарбайжондаги бир шах, ар. Қуйидаги олим игу жойга мансубдир:

1. Абдон ал-Хуваййу

(Абу Маъоз) Абдон ат-Табиб ал-Хуваййу. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/467; 11: 2/420).

2. Юсуф ал-Хуваййу (532/1138 йилда ҳаёт бўлган)

(Абу Яъқуб) Юсуф ибн Тохир ибн Юсуф ибн ал-Хасан ал-Хуваййу — адиб, фозил, фасоҳатли, фақиҳ, хушсийрат, нозиктабъ, хассос, назмга усто. шеърлари ёқимли, Хуваййу ахлидан бўлган. Туе қасабаларидан бўлган Навқонда яшаган ва у ерда қозига ноиблик қилган. У тасниф қилган асарлардан: «Фароиду-л-хароид фи-л-амсол ва-л-ҳикам» («Мақоллар ва ҳикматлар қаъридаги пинҳона

дурлар», муаллиф мазкур асарни 532 х.й.да ёзиб тугатган. «Шарху сақти-з-занд ли-л-Маъаррий» («Маъаррийнинг «Сақти-з-занд» — «Олов учқуни» асарига шарх»), «Рисолату танзиҳи-л-Қуръони-ш-шариф ан васмати-л-лаҳн ва-т-тахриф» («Қуръони шарифни хато қироат қилиш ва бузиб талаффуз этиш оқибатида юзага келадиган доғлардан поклаш ҳақида рисола»). 549 х.й. ёки ундан илгарироқ вафот этган (2: 2/467; 11: 2/420; 17: 4/165).

3. Муҳаммад ал-Хуваййу (865/1452 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад ибн Қутбуддин ал-Хуваййу, ал-Ҳанафий — фозил одам бўлган. Муайян даврни ўрганиш билан боғлиқ матнлар хусусида бир асар тасниф қилган ва уни 865 х.й.да ёзиб тугатган (17: 3/603).

4. Аҳмад ал-Хуваййу (583-637/1187-1240)

(Шамсуддин — Абулаббос) Аҳмад ибн ал-Халил ибн Саодат ибн Жаъфар ал-Хуваййу, аш-Шофиъий — ҳикмат, табобат, наҳв, усул, калом ва фикҳ илмларини яхши биладиган олим бўлган. Хувиййуда туғилган. Шаъбон ойида Дамашқда вафот этган. Фахруддин ар-Розийдан ақлий билимларни, ат-Тусийдан эса жадал илмини

ўрганган. Ибн аз-Зубайдий, ибн ас-Салоҳ ва бошқалардан ҳадис тинглаган. Шомда қозилик маҳкамасини бошқарган. У таълиф қилган асарлардан: «Йанобиъу-л-улум» («Илмларнинг сарчашма-лари», «Шарху-л-иршод» («Муҳаммад ал-Амидийнинг илми хилоф ва жадал ҳақидаги «Иршод» асарига шарх»), «Китоб фи-н-наҳв» («Наҳв ҳақида китоб»), «Китоб фи-л-аруз» («Аруз илми ҳақида китоб»), «Мухтасару-н-нафоис фи-л-жадал» (Жадал илмининг нозик жихатлари ҳақидаги ал-Амидий ас-Самарқандий асарининг қисқартмаси), муаллиф уни «Ароису-н-нафоис» «Нозик келинчаклар» деб атаган). Унинг назмлари ҳам бор, «ас-Сафина ан-наҳвия» — «Наҳв кемаси» (17: 1/135).

5. Носир ал-Хуваййу (466-507/1074-1113)

(Абулқосим) Носир ибн Аҳмад ибн Бакр ал-Хуваййу — адиб, муҳаддис, фақиҳ, наҳвшунос олим, Озарбайжон аҳлидан бўлган. Маълум бир муддат қозиликни бошқарган. Рабиъу-с-соний ойида вафот этган. Асарларидан: «Шарху-л-ламъи» (Ибн Жанийнинг наҳв ҳақидаги чакнаш маъносини англатадиган «ал-Ламъу» номли асарига шарх»). Шунингдек, унинг шеърлари ҳам бор (17: 4/7).

6. Муҳаммад ал-Хуваййу

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Яҳё ибн Муслим ал-Хуваййу. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/467; 11: 2/420).

7. Муҳаммад Абдулҳай ал-Хуваййу

Муҳаммад ибн Абдулҳай ибн Сувайд ал-Хуваййу. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/420).

8. Муҳаммад Абдурраҳим ал-Хуваййу

Муҳаммад Абдурраҳим ал-Хуваййу. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/420).

334

АЛХАЙДАШТИРИЙ

«Хайдаштир»дан ясалган нисба. У — Сўғд ноқиясидаги Иштихон ҷишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Билол ал-Худаштирий

(Абу Бакр) Билол ибн Рамёр ибн Рабоба ал-Иштихий. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. Худай санъат аҳлига мансуб бўлмаганларникига ўхшаб, унинг ривоятлари ҳам кучли бўлмаган (2: 2/469; 11: 2/428).

ал-Хайзохузий/ал-Хайшоний/ал-Хайломий/ал-Хайвақий

**335
АЛХАЙЗОХУЗИЙ**

«Хайзохуз»дан
ясалган нисба. У — аз-
Зинданийга яқин бўлган
Бухородаги бир қишлоқ.
Куйидаги олимлар шу
жойга мансубдирлар:

1. Абдуллоҳ ал-Хайзохузий

(Абу Муҳаммад)
Абдуллоҳ ибн ал-Фазл
ал-Хайзохузий — Бухоро
муфтиси бўлган. У
уламолардан, бошқалар
эса ундан ҳадис ривоят
қилганлар (2: 2/470; 11: 2/
429).

2. Аҳмад ал-Хайзохузий

(Абу Наср) Аҳмад ибн
Абдуллоҳ ибн ал-Фазл
ал-Хайзохузий —
Бухородаги жомеъ
масжидга имомликка
тайинланган ва зиммасига
ундаги Имло кенгашини
бошқариш ҳам юкланган.
У уламолардан, бошқалар
эса ундан ҳадис ривоят
қилганлар (2: 2/470; 11: 2/
429).

3. Муҳаммад ал-Хайзохузий

(Абу Бакр) Муҳаммад
ибн Аҳмад ибн Абдуллоҳ
ибн ал-Фазл ал-
Хайзохузий — юкорида
номи зикр этилган Абу
Насрнинг ўғли. У
уламолардан, бошқалар
эса ундан ҳадис ривоят
қилганлар (2: 2/429).

4. Муҳаммад ал-Хайзохузий (ваф. 518 х.й.дан кейин)

(Абу Бакр) Муҳаммад
ибн Муҳаммад ибн Аҳмад
ибн Абдуллоҳ ибн ал-Фазл
ал-Хайзохузий — юкорида
номи зикр этилган Абу
Бакрнинг ўғли. У
уламолардан, бошқалар
эса ундан ҳадис ривоят
қилганлар. 518 х.й.дан
кейин вафот этган (11: 2/
429).

**336
АЛХАЙШОНИЙ**

«Хайшон»дан ясалган
нисба. У —
Самарқанддаги мавзе.
Куйидаги олим шу
мавзегга мансубдир:

1. Абулҳасан ал-Хайшоний ас-Самарқандий

(Абулҳасан) ал-
Хайшоний ас-
Самарқандий. У Абу Бакр
Аҳмад ибн Исмоил ас-
Самарқандийдан ат-
Термизий тўпламини
ривоят қилган (2: 2/471; 11:
2/431).

**337
АЛХАЙЛОМИЙ**

«Хайлом»дан ясалган
нисба. У — Фарғона
ўлкаларидан Мовароун-
нах,рдаги шах,ар.
Куйидаги олим шу жойга
мансубдир:

1. Ҳамза ал-Хайломий (ваф. 523 х.й.)

(Аш-Шариф ал-Имом)
Ҳамза ибн Али ибн ал-
Муҳсин ибн Муҳаммад
ибн Жаъфар ибн Мусо
ибн Исо ибн... Абу Бакр
ас-Сиддиқ ал-Хайломий.
Абу Бакр ас-Сиддиқнинг
фарзандларидан. У фозил
фақиҳ ва Жузжония
саройи ҳукмдорларидан
бўлган. У уламолардан,
бошқалар эса ундан ҳадис
ривоят қилганлар. 523
х.й.да вафот этган (2: 2/472;
11: 2/474).

**338
АЛ-ХАЙВАҚИЙ**

«Хайвақ»дан ясалган
нисба. У — Хоразм
нох,иясидаги шах,ар.
Куйидаги олим шу
шах,арга мансубдир:

1. Аҳмад ал-Хайвақий (540-618/1145-1221)

(Абулжанноб,
Нажмуддин) Аҳмад ибн
Умар ибн Муҳаммад ар-
Розий ал-Хайвақий —
суфий, фақиҳ, муҳаддис ва
муфассир, Хива фарзанди
бўлган. Хоразмда ўқиган.
Рабиъ ал-аввал ойида
шаҳид кетган. Ўз
даврининг пири комили,
тоифа шайхи ва аср яктоси
бўлган. У тасниф қилган
асарлардан: «Рисолату-л-
хоими-л-хоиф мин
ла в м а т и - л - л о и м»
(«Кўркувчи оворалар ва
маломат этгувчи
маломатийлар ҳақида
рисола»), «Тафсиру-л-
Қуръони-л-карим»
(«Қуръони карим

тафсири», 12 жилдли), «Рисолату-т-турук» («Тариқатлар рисоласи»), «Фавотиху-л-жалол ва фавойиху-л-жамол» («Жалолнинг остоналари ва Жамолдан уфураётган хушбўй атирлар») (2: 2/474 ва хошияда; 17: 1/218).

339

АДДОРАЗАНЖИЙ

«Доразанжа»дан ясалган нисба. У — Сағониён қишлоқ[^]аридан бири. Қуйидаги олим шу қишлоқда мансубдир:

1. Солих ад-Доразанжий (ваф. тахм. 300 х.й.)

(Абу Шуъайб) Солих ибн Мансур ибн Наср ибн ал-Жаррох ад-Доразанжий ас-Соғоний. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 300 х.й.дан илгари ёки шу вақтда вафот этган. (2: 2/480; 11: 2/437).

340

АД-ДОРАКОНИЙ

«Доракон»дан ясалган нисба. У — Марвдаги бир қишлоқ. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Али ад-Дораконий (ваф. 213 х.й.)

(Абулҳасан) Али ибн Иброҳим ас-Сулламий ал-Марвазий ад-Дораконий — обрў-эътиборли ва

ишончли одам бўлган. Бағдодда ҳадис айтган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 213 х.й.да вафот этган (2: 2/482; 11: 2/439).

2. Яъмур ад-Дораконий (ваф. 200 х.й.дан кейин)

(Абу Амру) Яъмур ибн Бишр ад-Дораконий — Ибн ал-Муборакнинг асхобларидан бўлган ва ундан ҳадис айтган. Иктидорли ва ишончли одамлардан бири бўлган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 200 х.й.дан кейин вафот этган (11: 2/439).

341

АДДОҒУНИЙ

«Доғун»дан ясалган нисба. Ушбу сўз орқали Марв ах,лидан бўлган сотувчилар тавсифланади. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Абдуллох ад-Доғуний

(Абу Мухаммад) Абдуллох ибн Мухаммад ибн Иброҳим ибн Язид ад-Доғуний — фозил шайх, обрў-эътиборли одам бўлган. «Уне би-л-ҳадис ва маърифатуху» («Ҳадис илми билан танишиш ва уни билиш»), У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/445).

342

АД-ДУБЗАНИЙ

«Дубзан (Дубзанд)»дан ясалган нисба. У — Марв қишлоқ,ларидан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Қурайш ад-Дубзаний (ваф. 298 х.й.)

(Абу Усмон) Қурайш ибн Мухаммад ибн Қурайш ад-Дубзаний ал-Марвазий — обрў-эътиборли, ишончли шайх, адиб, нахвшунос олим ва фозил одам бўлган. У «Китобу-л-мағоза»да Аммор ибн ал-Ҳасандан ҳадис айтган. 298 х.й.да вафот этган (2: 2/498; 11: 2/454).

343

АДДАБУСИЙ

«Дабуса»дан ясалган нисба. У — Мовароуннах,рдаги Сўғд ўлкаларига қарашли шаҳарча. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Абдуллох ад-Дабусий (367-430/978-1039)

(Абу Зайд) Абдуллох ибн Умар ибн Исо ад-Дабусий — «ал-Асрор», «Таквиму-л-адилла» ва «ал-Амад ал-аксо» асарларининг муаллифи. Абу Ҳанифа мазхабидаги йирик фақиҳлардан бири бўлган. Назар, ҳужжат чиқариш ва раъй хусусида

**ад-Дурбиқоний/ад-Дириздаҳий/ад-Дарзиюний/ад-Дарсиноний/ад-
^Д2 Дарғоний/ад-Дарғамий**

уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 456 х.й.нинг рамазон ойида вафот этган (2: 2/511).

**348
АДДУРБИҚОНИЙ**

«Дурбиқоний» дан ясалган нисба. У — Марвдаги бир қишлоқ. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Ҳариб ад-Дурбиқоний (ваф. 300 х.й.дан олдин)

Ҳариб (Ҳарис) ад-Дурбиқоний. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 300 х.й.дан илгари вафот этган (2: 2/511; 11: 2/468).

2. Аҳмад ад-Дурбиқоний

Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Хишном ад-Дурбиқоний. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/468).

**349
АД-ДИРИЗДАҲИЙ**

«Дириздаҳ»дан ясалган нисба. У — Насаф қишлоқларидан бири. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Ал-Ҳусайн ад-Дириздаҳий

(Абу Али) ал-Ҳусайн ибн ал-Ҳусайн ибн Али ибн ал-

Ҳасан ибн Мутовий ибн Ибод ад-Дириздаҳий — фақих бўлган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/513; 11: 2/468).

2. Халф ад-Дириздаҳий (ваф. 300/912 й.)

(Абу Сайд) Халф ибн Сулаймон ибн Абдуллох ибн Абдуррахмон ад-Дириздаҳ кишлоғидан, обрў-эътиборли ва ишончли шайх бўлган. Ироққа сафар қилган. У «ал-Муснад» асарини тасниф қилган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 300 х.й. сафар ойида вафот этган. (11: 2/469).

**350
АДДАРЗИЮНИЙ**

«Дарзиюн»дан ясалган нисба. У — Самарқанддаги бир қишлоқ. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Ал-Аббос ад-Дарзиюний

(Абулфазл) ал-Аббос ибн Наср ибн Жарий ад-Дарзиюний. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/513; 11: 2/469).

**351
АДДАРСИНОНИЙ**

«Дарсинон»дан ясалган нисба. У — Марвдаги бир

қишлоқ. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Абдон ад-Дарсиноний

Абдон ибн Синон ад-Дарсиноний. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/513; 11: 2/470).

**352
АД-ДАРҒОНИЙ**

«Дарғон»дан ясалган нисба. У — Хоразм бўйидаги шах, ар. Қуйидаги олим шу қишлоқда мансубдир:

1. Муҳаммад ад-Дарғоний

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абу Сайд ибн Муҳаммад ад-Дарғоний. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/514).

**353
АДДАРҒАМИЙ**

«Дарғам»дан ясалган нисба. У — Самарқанд ўлкаларидан бўлган минтақадаги бир шах, ар. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Собир ад-Дарғамий (ваф. 528 х.й.)

Собир ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Али ибн Исмоил ад-Дарғамий ал-Яшиқдизий — воиз бўлган. уламолардан, бошқалар

ад-Дарвозақий/ад-Дарийжақий/ад-Дизақий/ад-Дастажирдий «со

эса ундан хадис ривоят қилганлар. 528 х.й.да вафот этган (2: 2/514; 11: 2/470).

**354
АД-ДАРВОЗАҚИЙ**

«Дарвозақядан ясалган нисба. У — Марвдаги бир қишлоқ. Мукулмонлар Марвни фатқ этиш учун келганларида шу қишлоқда турганлар. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Исо ад-Дарвозақий

(Абулмуниб) Исо ибн Убайд ал-Киндий ад-Дарвозақий. У уламолардан, бошқалар эса ундан хадис ривоят қилганлар (2: 2/516; И: 2/472).

**355
АД-ДАРИЙЖАҚИЙ**

«Дарийжа»дан ясалган нисба. У — Марвдаги бир қишлоқ. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Абдулазиз ад-Дарийжақий

Абдулазиз ибн Ҳабиб ал-Асадий ад-Дарижақий — қудамо тобиъийлардан бўлган. Марвдаги жойларни фатқ қилишда Ибн Абдулқурайн этган ва шу ерда хстикомат қилган. У гламолардан, бошқалар эса ундан хадис ривоят қилганлар (2: 2/517; 11: 2/472).

2. Харуф ад-Дарийжақий (тав. 477 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Харуф ибн Абулфазл ад-Дарижақий — ибодат ва тажаххуд намозини кўп адо этадиган солих шайх, зикр йиғинларини хоҳловчилардан бўлган. Машоуиҳларнинг ҳикояларини кўп мутолаа қилган. У уламолардан, бошқалар эса ундан хадис ривоят қилганлар. 477 х.й.да таваллуд топган (11: 2/473).

**356
АДДИЗАҚИЙ**

«Дизақ»дан ясалган нисба. У — Марв, Шинжон ва Марваррузнинг кўп мавзеларида мавжуд бўлган қишлоқ. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Али ад-Дизақий

Али ибн Хашрам ад-Дизақий. У уламолардан, бошқалар эса ундан хадис ривоят қилганлар (2: 2/517; И: 2/475).

2. Ал-Ҳасан ад-Дизақий (ваф. 548 х.й.)

(Абулмаъоли) ал-Ҳасан ибн Муҳаммад ибн Абу Жаъфар ал-Балхий ад-Дизақий — Дизақнинг қозиси бўлган. У уламолардан, бошқалар эса ундан хадис ривоят қилганлар. 548 х.й.да вафот этган (2: 2/517).

3. Аҳмад ад-Дизақий

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Халф ад-Дизақий. У «ибн Абу Шуъайб» («Абу Шуъайбнинг ўғли») номи билан танилган. У уламолардан, бошқалар эса ундан хадис ривоят қилганлар (2: 2/517; 11: 2/475).

4. Абдулмажид ад-Дизақий

Абдулмажид ад-Дизақий. Ҳадисларни ёзиб қолдирган. У уламолардан, бошқалар эса ундан хадис ривоят қилганлар (11: 2/475).

**357
АД-ДАСТАЖИРДИЙ**

«Дастажирдиядан ясалган нисба. У — Марвдаги бир қишлоқ. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Саад ад-Дастажирдий (477-552 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Саад ибн Муҳаммад ибн Абу Убайд ад-Дастажирдий — суфий, солих фақих, ўз қишлоғида хатиблик ва ваъзхонликни бошқариб борган. Ҳадис ривоят қилган, ўзи ҳам хадис тинглаган. У уламолардан, бошқалар эса ундан хадис ривоят қилганлар. 477 х.й.да таваллуд топган. 552 х.й.да вафот этган. (2: 2/518).

1АД ад-Дағулий/ад-Далғотоний/ад-Дандонқоний

358 АД-ДАҒУЛИЙ

«Дағул»дан ясалган
нисба. Дарул — илм
ақлининг Сарахсдаги
кошонаси бўлиб, у
жойдан х, адис илмининг
улуг пешволари этишиб
чиққанлар. Қуйидаги
олимлар шу қишлоқца
мансубдирлар:

1. Мухаммад ад-Дағулий (ваф. 325/937 й.)

(Абулаббос) Мухаммад ибн Абдуррахмон ибн Мухаммад ибн Абдуллох ибн Собур ас-Сарахсий ад-Дағулий — мусулмон раҳнамоларидан бири, ҳофиз муҳаддис, ровий, факих ва тилшунос олим бўлган. Ўз даврининг Хуросондаги беназир шайхи ҳисобланган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. Асарларидан: «ал-Муснад фи-л-ҳадис» (Ҳадислар ҳақидаги «ал-Муснад» китоби) (11: 2/483; 17: 3/401).

2. Мухаммад ад-Дағулий (ваф. 365 х.й.)

(Абулаббос) Мухаммад ибн Абдуррахмон ибн Мухаммад ибн Абдуррахмон ибн Собур ад-Дағулий — Сарахсининг оксоқоли бўлган. Юқори номи зикр этилган бобоси Абулаббосдан ҳадис тинглаган. Сарахсда унинг тасарруфида «Мажлис ул-имло»

(«Имло кенгаши») бўлган. 365 х.й.да вафот этган (11: 3/483).

3. Али ад-Дағулий

(Абулҳасан) Али ибн Мухаммад ибн Абдуррахмон ибн Собур ад-Дағулий. У юқорида номи зикр этилган Абулаббоснинг амакиси бўлган. Бухорога келган ва шу ерда ҳадис айтган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/473).

359 АД-ДАЛҒОТОНИЙ

«Далғотон»дан ясалган нисба. У —
Марвдаги бир қишлоқ.
Қуйидаги олимлар шу
қишлоқца мансубдирлар:

1. Мухаммад ад-Далғотоний (ваф. 488 х.й.)

(Абу Бакр) Мухаммад ибн ал-Фазл ибн Аҳмад ад-Далғотоний — аскетик (узлатчи) зоҳидлардан бўлган. Отасидан озгина ҳадис айтган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 488 х.й.да вафот этган (2: 2/524; 11: 2/488).

2. Фазлуллох ад-Далғотоний (485-557 ёки 490-557 х.й.)

(Абу Бакр) Фазлуллох ибн Мухаммад ибн Иброҳим ибн Аҳмад ибн Абдуллох ад-Далғотоний ал-Борий — Далғотон қишлоғидан, хуш сийрат,

эҳтиёткор, ҳадис, тафсир ва фикҳ каби илмларни жам қилишга ишқибоз, илми ҳисоб ва адабни яхши билувчи фозил факих бўлган. Бутун умрини илм ўрганишга бағшида этган, бор меҳр-муҳаббатини илм ўрганишга берадиган, фикҳ, усул ва тилни пухта билувчи илм аҳлидан бўлган. Ҳадисларни излаб топишга қизиққан ва бу борада катта тажриба ва билимни қўлга киритган. 485 ёки 490 х.й.да туғилган. 557 х.й.да вафот этган (2: 2/524; 11: 2/488).

3. Наср ад-Далғотоний

(Абу Саҳл) Наср ибн ал-Ҳаким ибн Ҳомид ат-Таҳмоний ад-Далғотоний. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/488).

360 АДДАНДОНҚОНИЙ

«Дандонқон»дан ясалган нисба. У —
Марвдаги кичкина
шақарча. Қуйидаги
олимлар игу жойга мансуб
бўлганлар:

1. Аҳмад ад-Дандонқоний

(Абулқосим) Аҳмад ибн Аҳмад ибн Исҳоқ ибн Мусо ад-Дандонқоний — суфий, саховатпеша, солих шайх бўлган. Шом ва Мисрга борган. Искандарияда ҳадис тинглаган. Ўттиз йилдан

ад-Дандонқоний/ад-Дувайдий/ад-Давийний/ал-Дайзакий, Жиззахий

ошиқроқ вақт мобайнида Маккада яшаган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/543; И: 2/497).

2. Фазлуллоҳ ад-Дандонқоний (488-552 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Фазлуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Исмоил ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн ал-Ҳасан ибн Руху-л-Хатибий ад-Дандонқоний фикҳ илми ва ваъз ўқишда ш и р и н с у х а н , мунозараларда хушқалом ва фозил фақиҳ бўлган. Бухорога борган ва у ерда фақиҳ бўлиб етишган. Тахм. 488 х.й.да туғилган. 552 х.й.да вафот этган (2: 2/543).

3. Абдуррахмон ад-Дандонқоний (ваф. 400 х.й.дан олдин)

(Абу Бакр) Абдуррахмон ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Солиҳ ал-Хатиб ад-Дандонқоний. Мовароуннахр ўлкаларига сафарга чикқан ва у ерларда ҳадис айтган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 400 х.й.дан алтари вафот этган (11: 2/497).

4. Мансур ад-Дандонқоний

(Абу Бакр) Мансур ибн Аммор ибн Касир ас-Суллаймий ад-Дандонқоний

— воиз бўлган. Қизикарли қиссаларни излаб топиш ва мақомига етказиб ваъзхонлик қилишда беназир, ўз даврининг яқтоси бўлган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/497).

5. Аҳмад ад-Дандонқоний

Аҳмад ибн Хишом ад-Дандонқоний — кўп ҳадисларни биладиган хуш овоз ровий бўлган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 2/524; 11: 2/497).

6. Аҳмад ад-Дандонқоний

Аҳмад ибн ал-Қосим ад-Дандонқоний — кўп ҳадисларни биладиган хуш овоз ровий бўлган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 2/497).

361

АДДУВАЙДИЙ

«Дувайд»дан ясалган нисба. У — Бухоро сиқлига мансуб бўлган бобонинг исми. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Муҳаммад ад-Дувайдий (ваф. 251 х.й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Саҳл ибн Аскар ибн Аммора ибн Дувайд Дувайдий ал-Бухорий — Бухоро аҳлидан, Бани Тамим мавлоси бўлган.

Бағдодда яшаган ва ўша ерда ҳадис айтган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 251 х.й.да вафот этган (11: 2/512).

362

АДДАВИЙНИЙ

«Давийн»дан ясалган нисба. У — Озарбайжоннинг четидаги шах, ар, Тбилисига яқинроқ қудудда жойлашган. Қуйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Насруллоҳ ад-Давийний (ваф. 546 х.й.)

(Абулфутух) Насруллоҳ ибн Мансур ибн Саҳл ад-Даввиний ал-Жизий — қалби пок, виждонли, солиҳ шофиъий фақиҳ бўлган. Бағдодда фақиҳ бўлиб етишган. Уламолардан ҳадис тинглаган. У уламолардан, бошқалар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 546 х.й.да вафот этган (2: 2/558; 11: 2/513).

363

АЛДАЙЗАКИЙ, ЖИЗЗАХИЙ

«Хуваййиу»дан ясалган нисба. У — Самарқанддаги бир қишлоқ. Қуйидаги олимлар шу қишлоққа мансубдирлар:

1. Абдулазиз ал-Жиззахий (ваф. 308 х.й.дан олдинроқ)

ал-Дайзакий, Жизза:
| ^ « ад-Дийвоний

Абдулазиз ибн Муҳаммад ад-Жиззахий — самарқандлик воиз бўлган. У уламолардан, бошқалар эса ундан хадис ривоят қилганлар. 308 х.й.дан илгарироқ Макка йўлида вафот этган (2: 2/613; 11: 2/526).

2. Муҳаммад ал-Жиззахий (тав. 489 х.й.)

(Абулмаҳомид) Муҳаммад ибн Али ибн Исмоил ибн Мансур ибн Яхё ал-Жиззахий — хайр-саховат қилишга иштиёқи кучли, қалби пок, олийжаноб, солиҳ ва фозил фақиҳ бўлган. У эл орасида самарқандлик каробисий жарчи номи билан танилган. У уламолардан, бошқалар эса ундан хадис ривоят қилганлар. 489 х.й.да таваллуд топган (11: 2/526).

3. Умар ал-Жиззахий (ваф. 511 х.й.)

(Абу Хафс) Умар ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Шайб ад-Жиззахий. У уламолардан, бошқалар эса ундан хадис ривоят қилганлар. 511 х.й.да вафот этган (11: 2/526).

4. Аҳмад ал-Жиззахий

(Абу Толиб) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Умар ибн Исҳоқ ибн Дизка ат-Тоний ад-Жиззахий — Исфакон ахлидан бўлган, юқорида номи зикр этилган бобоси туфайли унга шу нисба берилган. У уламолардан, бошқалар

-Даймасий/ал-

эса ундан хадис ривоят қилганлар (11: 2/526).

5. Умар ал-Жиззахий (ваф. 525 х.й.)

Умар ибн Шуъайб ибн Абулқосим ас-Сарром ал-Жиззахий — Жиззах ахлидан бўлган. Хокондаги барча шаҳарларда ҳарбий қози бўлган. «Сихоҳ» тўпламини наҳвшунос Абдулжаббордан ривоят қилган, шу жумладан, Калободий асаридаги х а б а р л а р н и н г маъноларини хам. У уламолардан, бошқалар эса ундан хадис ривоят қилганлар. 525 х.й.да вафот этган (И: 2/526).

364

АЛ-ДАЙМАСИЙ

«Даймас»дан ясалган нисба. У — Бухоро қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Муҳаммад ад-Даймасий (ваф. 430 х.й.)

(Абу Тохир) Муҳаммад ибн Яъқуб ад-Даймасий ал-Бухорий. У уламолардан, бошқалар эса ундан хадис ривоят қилганлар. Тахм. 430 х.й.да вафот этган (2: 2/615; И: 2/529).

365

АЛДИЙНАБОЗИЙ

«Дийнабоз»дан ясалган нисба. У — Марв қишлоқларидан бири,

-Динамаздоний/

Риканжабдон яқ, унида жойлашган. Қуйидаги олим шу қишлоққа мансубдир:

1. Алқосим ал-Дийнабозий

Ал-Қосим ибн Иброҳим ал-Дийнабозий — зоҳид бўлган. У уламолардан, бошқалар эса ундан хадис ривоят қилганлар (2: 2/616; 11: 2/531).

366

АД-ДИНАМАЗДОНИЙ

«Динамаздон»дан ясалган нисба. У — Риканжабдон яқинидаги Марв қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ал-Қосим ад-Динамаздоний

Ал-Қосим Иброҳим ад-Динамаздоний — зоҳид бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар хадис ривоят қилганлар (2: 2/616).

367

АД-ДИЙВОНИЙ

«Дийвон»дан ясалган нисба. У — Марв ш а х , р и д а г и мақалалардан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Жаъфар ад-Дийвоний (ваф. 297 х.й.)

(Абулаббос) Жаъфар Важиҳ ибн Ҳарис ибн

Абдон ибн Иброҳим ан-Нажжор ад-Дийвоний. "арв ахлидан бўлган ва Дийвон маҳалласида яшаган. У уламолардан, ~--лан эса бошқалар ҳадис ::зоят қилганлар. 297 х.й.да вафот этган (11: 2/552 .

368

АД-ДИЙВАКУШИЙ

«Дийвакуш»дан ясалган нисба. У — Марвадаги г'аъзи уламоларга тегишли *машхур уйнинг яоми. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:*

1. Абдуллоҳ ибн ад-Лийвакуший (ваф. тахм. 490 х.й.)

Лбу Мухаммад) Абдуллоҳ ибн Мухаммад ибн Абдуллоҳ ибн ад-Лийвакуший. Солиҳ, олим, **фақиҳ** ва гўзал хулқ-атвор ::хиби бўлган. У уламолардан, ундан эса гошқалар ҳадис ривоят жылганлар. Тахм. 490 х.й.да зофот этган (11: 2/533).

369

АЗ-ЗАҲКАСАТИЙ

Исфижоб қишлоқ- \2ридан бири — «Зсцкас» **Зах.кат»)дан ясалган нисба. У — Шош вох,аси -рқасида, Сайхун дарёси ёқасида жойлашган «ар-Равзабор»даги қишлоқ. К}~йидаги олим иғу жойга мансубдир:

1. Аҳмад аз-Заҳкасий (ваф. 506 х.й.)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Усмон ибн Аҳмад ал-Муставфий аз-Заҳкасий (аз-Заҳкатиий) — имомлардан бири бўлган. Самарқандда яшаб, ҳадис илмидан сабоқ берган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. 506 х.й.да вафот этган (2:3/4; И: 3/8).

370

АЗ-ЗАХИЙНАВАЙ

«Захийнава» деган жойга нисбат берилган. У — Самарқанд қишлоқ-ларидан бири. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Абдулваҳҳоб аз-Захийнавай (ваф. тахм. 300 х.й.)

(Абу Мухаммад) Абдулваҳҳоб ибн ал-Ашъас ибн Наср ибн Сура ибн Арафий ибн Сияр ал-Ханафий аз-Захийнавай. Илм истаб, Ирокка кўчиб ўтган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. Тахм. 300 х.й.да вафот этган (2:3/4; 11: 3/8).

371

АЗ-ЗАРЪАЙНИЙ

«Заръайна» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро қишлоқларидан бири. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Имрон аз-Заръайний (Абу Зайд) Имрон ибн Мусо ибн Ғаромиш аз-

Заръайний ал-Бухорий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/5; 11: 3/9).

372

АЗ-ЗАММО

«Заммо» деган жойга нисбат берилган. У — Самарқанд қишлоқ-ларидан бири. Шу жойга нисбат берилганлардан:

1. Аҳмад аз-Заммо

Аҳмад ибн Мухаммад ибн ас-Сакор ад-Дехкон аз-Заммо. Ривоят қилувчилар сирасидан ҳисобланар эди. У уламолардан, ундан эса бошқалар ҳадис ривоят қилганлар (2: 3/7; И: 3/12).

373

АЗ-ЗАЙЁЛИЙ

Зайёл деган исмга нисбат берилган. У — Марв ах_лига мансуб бўлган бобонинг исми. Куйидаги олим шу нисбага мансубдир:

1. Аҳмад аз-Зайёлий (ваф. 313 х.й.дан кейин)

(Абу Али) Аҳмад ибн Мухаммад ибн Абдулваҳҳоб ибн Собит ибн Шаддод ибн Алход ибн ал-Ҳадход ал-Марвазий — Ибн Зайёлий номи билан танилган. Аждодларининг келиб чиқиши марвлик бўлса-да, лекин ўзи Ба.ғдодда туғилиб, вояга етган. Кўзи ожиз бўлган. У

«со аз-Зийбадвоний/аз-Займуний/ар-Роғасрасаний/ар-Роғаний/ар-Ромароний

уламолардан, ундан эса бошқалар хадис ривоят қилганлар. 313 х.йдан кейин вафот этган (11: 3/19).

**374
АЗ-ЗИЙБАДВОНИЙ**

«Зийбадвон» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро қ,ишлоқ,-ла.ридан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Абдулваҳҳоб аз-Зийбадвоний (ваф. 313 х.й.дан кейин)

(Абу Аҳмад) Абдулваҳҳоб ибн Абдулвоҳид ибн Аҳмад ибн Абу Нуш аз-Зийбадвоний ал-Бухорий. Фозил ва солих шайх ҳисобланган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 313 х.й.дан кейин вафот этган (2: 3/11; 11: 3/19).

**375
АЗ-ЗАЙМУНИЙ**

«Займун» деган жойга нисбат берилган. Бухоро қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олимлар шу жойга мансубдирлар:

1. Абдулазиз аз-Займуний

(Абулқосим) Абдулазиз ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Мурсид ибн Муқотил ибн Ҳайён ан-Набатий ал-Бухорий аз-Займуний. Бухоро аҳлидан, фозил фақиҳ бўлган. У уламолардан, ундан эса

бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/11; 11: 3/19).

2. Ҳаким аз-Займуний (ваф. 416 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Ҳаким ибн Муҳаммад ибн Али ибн ал-Ҳусайн ибн Аҳмад ибн Ҳаким аз-Займуний. Шофиъий мазҳабининг фақиҳи бўлган. Фикҳ илмини Марвда ўрганган. Сўнгра калом илмини ўрганган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 416 х.й.да Марвда вафот этган (11: 3/20).

**376
АРРОҒАСРАСАНИЙ**

«Роғасрасано» деган жойга нисбат берилган. У — Насаф қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ар-Роғасрасаний

(ал-Имом Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Мусо ан-Насафий ар-Роғасрасаний. Самарқандда яшаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/27).

**377
АРРОҒАНИЙ**

«Роран» деган жойга нисбат берилган. У — Дабусия ях,инидаги Сўрди Самарқанд қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Аҳмад ар-Роғаний

(Абу Муҳаммад) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Али ад-Дабусий ар-Роғаний. Хадис айтиб ёздирган. «Мағозийу-л-Воқидий» («Воқидий юришлари») асарини ривоят қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/27).

**378
АРРОМАРОНИЙ**

«Ромарон» деган жойга нисбат берилган. У — Насо қишлоқларидан бири. Шу жойга мансуб олимлар:

1. Ал-Ҳасан ар-Ромароний (ваф. 400 х.й.дан кейин)

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Али ан-Насавий ар-Ромароний — фозил имом бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 400 х.й.дан кейин вафот этган (11: 3/27).

2. Муҳаммад ар-Ромароний (ваф. 360 х.й.)

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Иброҳим ибн Исо ан-Насавий ар-Ромароний — Ромарон аҳлига мансуб фозил фақиҳ бўлган. Хусни хулқ соҳиби бўлган ва кўп хадисларни ёд билган. Илм излаб, Шом (Сурия), Ироқ, Ҳижоз ва Мисрга борган ҳамда хадис илмини

ўргангунча ўша юртларда яшаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 360 х.й.да вафот этган (11: 3/28).

379
АРРОМУШИЙ

«Ромуш» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро қишлоғи Ларидан бири. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Али ар-Ромуший

(Ҳамидуддин) Али ибн Муҳаммад ибн Али ар-Ромиший ал-Бухорий. Кўзи ожиз бўлган. Усул [^]л-фикх ва фуруъ ал-фикх олими, муҳаддис ва муфассир бўлган. Унинг асарларидан: «ал-Фавоид» («Фойдалар»), «Шарх ан-Нофиъ» («ан-Нофиъ шархи»), иккаласи хам ханафийлик мазҳабининг гуруъ ал-фикҳига оид асарлардир (17: 2/516).

2. Иброҳим ар-Ромиший

Абу Исҳоқ) Иброҳим [^]:-: ал-Ҳасан ибн • 1ухаммад ибн Иброҳим *?бя Исҳоқ ибн Ҳаммод.... [бн Қутн ибн Мансур ибн Солиҳ ибн Рафид ибн **Бажиҳ** ибн Абдулазиз ал- • -исрий ар-Ромуший. У гламолардан, ундан эса ошқалар ривоят **илганлар** (2: 3/19; **11: 3/**

380
АРРОМАНИЙ

«Романа» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро қишлоғи Ларидан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Абу Аҳмад ар-Романий

(Абу Аҳмад) ибн Ҳаким ибн Лукмон ар-Романий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/19; 11: 3/30).

381
АРРОМИТАНИЙ

«Ромитан» («Роми-тана»[^] — «Армитана») деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Рух ар-Ромитаний

(Абу Иброҳим) Рух ибн ал-Мустанир ар-Ромитаний ал-Бухорий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/20; 11: 3/30).

2. Муҳаммад ар-Ромитаний

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Абу Ҳошим Солиҳ ибн Рафид ибн Абдуссалом ар-Ромитаний. У уламо-лардан, ундан эса бошқалар ривоят қилган-лар (**11: 3/30**).

382
АРРОҲИБИЙ

«Роҳ,иб» деган номга нисбат берилган. У — Насаф ах[^]лидан бўлган бобонинг номи. Ушбу номга нисбат берил-ганлар:

1. Муҳаммад ар-Рохибий (ваф. 385 х.й.)

(Абулҳасан) Муҳаммад ибн Бакр ибн Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Рохиб ар-Рохибий ал-Фароизий. Насаф ахлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 385 х.й.да вафот этган (**11: 3/33**).

2. Аҳмад ар-Рохибий (347-426 х.й.)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Бакр ибн Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Рохиб ар-Рохибий ал-Фароизий — адиб ва шоир ҳамда Насаф шахрининг фахрли арбобларидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 347 х.й.да туғилиб, 426 х.й.да вафот этган (11: 3/33).

3. Аҳмад ар-Рохибий (ваф. 386 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ ибн Муҳаммад Жаъфар ибн Рохиб ибн Исмоил ал-Баззоз ар-Рохибий — ишончли ровий шайх бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 386 х.й.да вафот этган (**И: 3/33**).

170 ар-Роҳувий/ар-Риботий/ар-Рабазий/ар-Рабанжаний

383 АРРОҲУВИЙ

«Роҳ,уйа» деган исмга нисбат берилган. У — Марв ақлидан бўлган бобонинг номи. Шу номга нисбат берилганлар:

1. Исҳоқ ар-Роҳувий (161-238 х.й.)

(Абу Яъқуб) Исҳоқ ибн Иброҳим ибн Махлад ибн Иброҳим ибн Абдуллоҳ ... ибн Тамим ал-Ҳанзалий ал-Марвазий ар-Роҳувий. Марв аҳлига мансуб машхур имом бўлган. Нишопурда яшаган. Унинг сўз ва фикрларига одамлар эргашган. У уламолардан ривоят қилган ва ундан бошқалар ривоят қилганлар. 161 х.й.да туғилиб, 238 х.й.да вафот этган (11: 3/34).

2. Муҳаммад ар-Роҳувий (ваф. 289 х.й.)

(Абулҳасан) Муҳаммад ибн Исҳоқ ибн Иброҳим ал-Ҳанзалий ал-Марвазий ар-Роҳувий — юқорида зикр этилган Абу Яъқубнинг ўғли. Марвда туғилган ва Нишопурда ўсиб-улғайган. Хуросон, Ироқ, Ҳижоз, Шом ва Миср юртларида ҳадис ёзиб олган. Фикҳ илми бўйича олим бўлган. Яхши сийратли ва ҳадисга амал қилувчи олим бўлган. Аввал Марвда, сўнгра Нишопурда қозилик лавозимида ишлаган. Уламолардан ривоят қилган ва ундан бошқалар

ривоят қилганлар. 289 х.й.да вафот этган (11: 3/34).

3. Муҳаммад ар-Роҳувий (ваф. 339 х.й.)

(Абуттаййиб) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Исҳоқ ибн Иброҳим ибн Махлад ал-Ҳанзалий ар-Роҳувий — юқорида номи зикр этилган Абулҳасаннинг ўғли. Унинг бобоси Ибн Роҳувия номи билан машхур бўлган. Асли марвазий бўлган. Бағдодда ягдаб, ўша ерда ҳадис илмини ўрганган. Ишончли муҳаддис ва фаҳиқ бўлган. У уламолардан ривоят қилган ва ундан бошқалар ривоят қилганлар. 339 х.й.да вафот этган (И: 3/34).

384 АРРИБОТИЙ

«Рибот» деган жойга нисбат берилган. У — отлар боғлаб қўйиладиган жойнинг номи. Марв аҳлининг ғозилари номи билан танилган. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Аҳмад ар-Риботий (ваф. 243 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) Аҳмад ибн Сайд ибн Иброҳим ар-Риботий. Марв ақлидан бўлган. Ишончли муҳаддис ҳамда суфийларнинг машхур шайхларидан бири бўлган. Зоҳирий ва ҳақиқат илмларини мукамал

билган. Уламолардан ривоят қилган ва ундан бошқалар ривоят қилганлар. 243 х.й.да вафот этган (11: 3/39).

385 АРРАБАЗИЙ

«Рабаз» — Марвнинг чеккасидаги машхур деворга нисбат берилган. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Аҳмад ар-Рабазий

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Бакр ибн Юнус ибн ал-Халил ал-Муаддаб ар-Рабазий, аслида ал-Марвазий. У уламолардан ривоят қилган ва ундан бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/29; И: 3/43).

386 АР-РАБАНЖАНИЙ

«Рабанж» деган жойга нисбат берилган. У — Сўғди Самарканд қишлоқларидан бири. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Аҳмад ар-Рабанжаний

(Абу Наср) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ар-Рабанжаний ас-Сағдий. Уламолардан ривоят қилган ва ундан бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/44).

2. Муҳаммад ар-Рабанжаний

**ар-Рабанжаний/ар-Ражой/ар-Раххол/ар-Руххоний/ар-Рухшайюзий/
ар-Рахийнуний/ар-Разоний** ^7^

(Абу Саъд) Мухаммад ибн Хишом ибн Исҳоқ ар-Рабанжаний сўнгра ал-Бухорий. Уламолардан ривоят қилган ва ундан бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/44).

**387
АРРАЖОЙ**

«Ражо» деган жойга нисбат берилган. У — Сарахс вох,аси қишлоқларидан бири. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Абдуррашид ар-Ражой

Абдуррашид ибн Носир ар-Ражой — машхур воиз султан. Исфаҳон ўлкасига бориб, ўша ерда муқим яшаган. Уламолардан ривоят қилган ва ундан бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/31).

2. Ал-Қози ар-Ражой

(Абулфазл) ар-Ражой ас-Сарахсий ал-Қози. Сарахсдаги бир қишлоқдан бўлган. Уламолардан ҳадис эъятиб, ёзиб олган (11: 3/46).

**388
АР-РАХХОЛ**

«Граҳдол» деган номга нисбат берилган. Бу ном ўша даврда Самарқанд ахлидан бўлган олимлар орасида х,адис илми йўлида кўп сафар ва саёх,атлар қилганларга нисбатан берилган. Шу номга нисбат берилганлардан:

1. Мухаммад ар-Раххол

(Абулфазл) Мухаммад ибн Аҳмад ибн Мужоҳид ибн Юнус ал-Қоғидий ас-Самарқандий. «Ар-Раххол ал-аъян» («Таниқли сайёҳ») номи билан танилган. Самарқанд ахлидан бўлган. Илм талабида кўп йиллар сафар қилган ҳамда ҳадисга оид ҳикоят ва хабарларни йиғиш йўлида кўп заҳматлар чеккан. Шунинг учун у «Раххол» («сайёҳ», «кезувчи») деган унвонга эга бўлган. Уламолардан ҳадис эшитиб, ёзиб олган (11: 3/47).

**389
АРРУХХОНИЙ**

«Руххон» деган жойга нисбат берилган. У — Марв қ,ишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Аҳмад ар-Руххоний

(Абу Абдуллоҳ) Аҳмад ибн ал-Хаттоб ар-Руххоний. У кўп ҳадислар ёзиб қолдирган. Уламолардан ҳадис эшитиб, ёзиб олган (2: 3/43; 11: 3/52).

2. Ал-Ҳасан ар-Руххоний (ваф. тахм. 470 х.й.)

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн ал-Қосим ар-Руххоний. Руххонлик фозил фақиҳ бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. Тахм. 470 х.й.да вафот этган (11: 3/52).

**390
АРРУХШАЮЗИЙ**

«Рухшайуз» деган жойга нисбат берилган. У — Термиз қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Мухаммад ар-Рухшайузий

(Абулхусайн) Мухаммад ибн Исҳоқ ал-Каробисий ар-Рухшайузий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/53).

**391
АРРАХИЙНУНИЙ**

«Рахийнун» деган жойга нисбат берилган. У — Самарқанд қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Абдулвахҳоб ар-Рахийнуний

Абдулвахҳоб ибн ал-Ашъас ал-Ҳанафий ар-Рахийнуний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/54).

**392
АРРАЗОНИЙ**

«Раззон» («Раён») деган жойга нисбат берилган. У — Насо қ,ишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1^2 ар-Разоний/ар-Розабодий/ар-Ризомий/ар-Размозий/ар-Разманохий/ар-Разийкий

1. Мухаммад ар-Разоний

(Абу Жаъфар) Мухаммад ибн Абу Жаъфар Авн ар-Разоний ан-Насавий. Ироқ ва Нишопурда хадис эшитган. У уламолардан, унда'н эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/47; 11: 3/56).

393 АРРОЗАБОДИЙ

«Розабод» деган жойга нисбат берилган. У — Марв кўчаларидан бирининг номи. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Исмоил ар-Розабодий

(Абулвафо) Исмоил Аҳмад ар-Розабодий ал-Марвазий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/57).

394 АРРИЗОМИЙ

«Ризом» деган жойга нисбат берилган. У — Марвнинг Шох,анжох, деган жойидаги мах,алланинг номи. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ризом ар-Ризомий

Ризом ибн Абу Ризом ал-Мутаввий ар-Ризомий, Абдуллоҳ ибн Муборак билан ғазотда қатнашган ва Ибн

Муборакдан икки йил олдин шаҳид бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/47; 11: 3/59).

395 АРРАЗМОЗИЙ

«Размоз» деган жойга нисбат берилган. У — Сўғди Самарканд қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Мухаммад ар-Размозий (ваф. 379 х.й.)

(Абу Бакр) Мухаммад ибн Жаъфар ибн Жобир ибн Фуркон ар-Размозий ас-Сўғдий ад-Дехқон. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 379 х.й.да вафот этган (2: 3/48; 11: 3/60).

2. Иброҳим ар-Размозий

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Занун ар-Размозий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/60).

3. Абу Мухаммад ар-Размозий

(Абу Мухаммад) ар-Размозий ас-Сўғдий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/60).

4. Абу Абдуллоҳ ар-Размозий

(Абу Абдуллоҳ) ар-Размозий ас-Сўғдий. У

уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/60).

396 АРРАЗМАНОХИЙ

«Разманох» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Мухаммад ар-Разманохий

(Абу Абдуллоҳ) Мухаммад ибн Юсуф ибн Ридом ибн Ҳанаш ар-Разманохий ал-Бухорий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/60).

2. Ҳотам ар-Разманохий

(Абу Сайд) Ҳотам ибн Мухаммад ибн Мансур ар-Разманохий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/60).

397 АРРАЗИЙҚИЙ

«Разийх»,к,а нисбат берилган. У — Марвдаги дарёнинг номи.Ушбу дарё буйида сахрба Бурайда ал-Асламийнинг к,абри жойлашган. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Аҳмад ар-Разийкий

Аҳмад ибн Исо ал-Ҳаммол ар-Разийкий ал-Марвазий — Абдуллоҳ ибн

**ар-Разийкий/ар-Растағфирий/ар-Рустағфаний/ар-Рашодий/ар-Риштоний/
ар-Разрозий** ^уд

Муборакнинг катта шогирдларидан бири ва ишончли ровий бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/48; 11: 3/60).

2. Абдуррахмон ар-Разийкий

(Абу Бакр) Абдуррахмон ибн Муҳаммад ибн Ҳабиб ар-Разийкий ал-Марвазий. Расулуллоҳ (с.а.в.) ҳақидаги хабарларни ва ровийларнинг номларини ёд билган. Ҳадисларнинг турларини нисбатан танқид қила олган. Нутқи фасиҳ ва етук зот бўлган. Бағдодда туғилиб-ўсган. Сўнгра Разийқ дарёсининг қуйи қисмида яшаган. У уламолардан ривоят қилган, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/60).

398 АРРАСТАҒФИРИЙ

«Растағфир» деган жойга нисбат берилган. У — Самарканд хишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Довуд ар-Растағфирий

Довуд ибн Амр ар-Растағфирий ал-Иштихоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/62).

399 АР-РУСТАҒФАНИЙ

«Рустағфан» деган жойга нисбат берилган. У — Самарканд хишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Али ар-Рустағфаний (тахм. 333/944 йилдан олдин ҳаёт бўлган)

(Абулҳасан) Али ибн Сайд ар-Рустағфаний — ханафий, мутакаллим, мотуридиянинг катта вакилларидан бири бўлган. Асарлари: «Иршоду-л-мухтадий фи усули-д-дин» («Усулу-д-динда ҳидоятга бошловчи»), «аз-Завоид ва-л-фавоид фи анвоъи-л-улум» («Илм соҳаларида зиёда фойдалар»), «ал-Фатово» («Фатволар»). У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/62; 17: 2/445).

400 АРРАШОДИЙ

«Рашод» деган исмга нисбат берилган. У — Самарканд ақларидан бўлган баъзи боболарнинг исми. Ушбу исмга нисбат берилганлардан:

1. Муҳаммад ар-Рашодий (ваф. 339 ҳ.й.)

(Абуннаسر) Муҳаммад ибн Исҳоқ ибн Рашод ибн Бур ибн Убайдуллоҳ ар-

Рашодий ас-Самарқандий — ишончли ровий, катта фазл ва тақво эгаси бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 339 ҳ.й.да вафот этган (11: 3/67).

401 АРРИШТОНИЙ

«Риштон» деган жойга нисбат берилган. У — Марғинон к,ишлоқ,ларидан бири, Марғинон Фарғона вақасида жойлашган. Қуйидаги олим игу жойга мансубдир:

1. Шайхулислом ар-Риштоний

Хоразмда «Шайхулислом» деган номга сазовор бўлган. Ар-Риштоний нисбаси билан танилган (2: 3/52).

402 АРРАЗРОЗИЙ

«Разроз» деган жойга нисбат берилган. У — Самарканд мавзеларидан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ар-Разрозий

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Маҳмуд ибн Абдуллоҳ ар-Разрозий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/74).

403
АРРУФУНИЙ

«Руфун» деган жойга нисбат берилган. У — Самарканд қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Наср ар-Руфуний

(Абуллайс) Наср ибн Муҳаммад ибн Бук ар-Руфуний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/80).

404
АР-РАКУНДИЙ

«Рақунд» деган жойга нисбат берилган. У — Самарканд қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ар-Рақундий (ваф. 510 х.й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абдулмунъим ибн ал-Ҳасан ибн ал-Ҳусайн ибн Анас ар-Рақундий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 510 х.й.да 74 ёшида вафот этган (11: 3/86).

405
АР-РУВЗАБОРИЙ

«Рувзабор» деган жойга нисбат берилган. У — Шоханжох, в а Шош қишлоқларидан бири. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Муҳаммад ар-Рувзаборий (ваф. 540 х.й.дан кейин)

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Абу Ҳомид Амирко ибн Абу Фарко ал-Жайлий ар-Рувзаборий ал-Қозий — Марв аҳлидан бўлган. Ўттиз йилдан ошиқ козилик қилган. Адаб илмини яхши билган ва гўзал ҳуснихат соҳиби бўлган. Фикҳ илмидан ҳам бир оз боҳабар бўлган. Китобларни мутолаа қилишдан ташқари, улардан нусха кўчириш билан ҳам шуғулланган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 540 х.й.дан кейин вафот этган (11: 3/101).

2. Аҳмад ар-Рувзаборий (ваф. 465 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Аҳмад ибн Яъқуб ибн Аҳмад ибн Иброҳим ибн Юсуф ар-Рувзаборий. Самарқандда яшаган. Иқтидорли имом ва муфассир бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 465 х.й.да вафот этган (11: 3/101).

406
АР-РУВЗАФАҒКАДИЙ

«Рувзафағкад» деган жойга нисбат берилган. У — Самарканд қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ар-Рувзафағкадий (ваф. 508 х.й.)

(Ал-Имом Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абу Ҳанифа ибн Имрон ибн Али ибн Абдулқарим ал-Усрушаний ар-Рувзафағкадий. Самарқандда яшаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 508 х.й.да вафот этган (11: 3/102).

407
АРРУДАКИЙ

«Рудак» деган жойга нисбат берилган. У — Самарканд қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Мусо ар-Рудакий

Мусо ибн Фазлавия ар-Рудакий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/103).

408
АРРАВҚИЙ

«Равқ» деган исмга нисбат берилган. У — Марв а^алига мансуб бўлган бобонинг исми. Шу исмга нисбат берилганлар:

1. Муҳаммад ар-Равқий (ваф. 268 х.й.)

Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ибн Абдуллох ибн Равқ ар-Росибий ар-Равқий. У уламолардан,

ар-Райёний/ар-Рихашний/ар-Рийғазмуний/ар-Рикназий/ар-Рийвдадий *ис

ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 268 х.й.да вафот этган (11: 3/104).

**409
АРРАЙЁНИЙ**

«Райён» («Разон»)га нисбат берилган. У — Насо қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Мухаммад ар-Райёний

(Абу Жаъфар) Мухаммад ибн Абдуллох ибн Абу Авн ан-Насавий ар-Райёний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/112).

2. Аҳмад ар-Райёний

(Абу Жаъфар) Аҳмад ибн Мухаммад ибн Абдулжаббор ар-Райёний ан-Насавий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/112).

**410
АРРИХАШНИЙ**

«Рихшан» деган жойга нисбат берилган. У — Самарканд қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Али ар-Рихашний ваф. 520 х.й.)

(ал-Имом) Али ибн Абуттайиб ибн Абдуллох ибн Абу Ҳафс ар-

Рихашний ал-Муборакий — Самарканд ахлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 520 х.й.да вафот этган (11: 3/114).

**411
АРРИЙҒАЗМУНИЙ**

«Рийғазмун» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро қишлоқларидан бири. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Аҳмад ар-Рийғазмуний (414-493/1024-1100)

(Ал-Қози Абу Наср) Аҳмад ибн Абдуррахмон бн Исҳоқ ибн Аҳмад ибн Абдуллох ар-Рийғазмуний ал-Бухорий — «ал-Қозий ал-жамол» номи билан машхур қози, фозил, оқил ва саховатли имом бўлган. У ўз даврида Бухоро уламолари орасида энг пешқадам олим бўлиб, қозилик қилган ва атрофидагиларга ҳадислар имло қилган, ундан ҳадис кўчирганлар. У

уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 414 х.й. шаввол ойида туғилган ва 493 х.й. рамазон ойида Бухорода вафот этган. Асосий асари: «Ғирару-ш-шурут ва дурару-с-сумут» («Шартларнинг аҳамият-сизлиги ва сукут сақлашнинг фойдаси») (2:1/165; 11: 3/114).

2. Жалолуддин ар-Рийғазмуний (ваф. 493/1100 й.)

(ал-Қозий) Жалолуддин ар-Рийғазмуний, ал-Ҳанафий. Қозилардан бўлган. Унинг «Илму-ш-шурут ва-с-сажалот» («Шартлар ва архив илми») асари бўлган (2: 1/501).

**412
АРРИКНАЗИЙ**

«Райканкаж» («Рикназ»)га нисбат берилган. У — Марв қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Мансур ар-Рикназий

Мансур ибн Абдуллох ибн Мансур ибн Абдуллох ибн ал-Ҳасан ибн Хилол ар-Рикназий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/115).

**413
АРРИЙВДАДИЙ**

«Рийвдад»га нисбат берилган. У — Самарканд қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Наъим ар-Рийвдадий (ваф. 382 х.й.)

(Абу Мансур) Наъим ибн Аҳмад ибн Бакр ибн Исҳоқ ар-Рийвдадий. Ҳадис эшитишда тўғри бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар

**ар-Рийвдайий/ар-Рийварсуний/ар-Рийвақоний/ар-Рийвий/
* ис аз-Зозабихий/аз-Зозакий/аз-Зорий**

ривоят қилганлар. 382
х.й.да вафот этган (11: 3/
115).

414 АР-РИЙВДАЙИЙ

«Рийвдай»га нисбат
берилган. У — Бухоро
қишлоқларидан бири.
Қуйидаги олим шу жойга
мансубдир:

1. Бишр ар-Рийвдайий
(Абу Сайд) Бишр ибн
Илёс ар-Рийвдайий.
Рийвдай аҳлидан. У
уламолардан, ундан эса
бошқалар ривоят
қилганлар (2: 3/130; 11: 3/
115).

415 АР-РИЙВАРСУНИЙ

«Рийварсун»га нисбат
берилган. У — Марв
қишлоқларидан бири.
Қуйидаги олим шу жойга
мансубдир:

**1. Иброҳим ар-
Рийварсуний**
(Абу Исҳоқ) Иброҳим
ибн Муҳаммад ибн Исо
ибн Ханож ибн Мансур
ар-Рийварсуний ал-
Бухорий. У ўз даврида
«ипак юзли», «Хуросон
атиргули» деган лақаблар
билан танилган. Ироққа
сафар қилган. У
уламолардан, ундан эса
бошқалар ривоят
қилганлар (11: 3/116).

416 АР-РИЙВАҚОНИЙ

«Рийвақон» деган
жойга нисбат берилган.
У — Марв қишлоқларидан
бирининг номи. Қуйидаги
олим шу жойга
мансубдир:

1. Убайдуллоҳ ар- Рийвақоний

(Абу Муҳаммад)
Убайдуллоҳ ибн Уқба ар-
Рийвақоний. У
уламолардан, ундан эса
бошқалар ривоят
қилганлар (11: 3/116).

417 АРРИЙВИЙ

«Рийв» деган жойга
нисбат берилган. У —
Бухоро дах,аларидан
бирининг номи. Қуйидаги
олим шу жойга
мансубдир:

1. Иброҳим ас- Сарахсий (ваф. 417 х.й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим
ибн Аҳмад ибн Муҳаммад
ибн Абдуллоҳ аз-Зоҳид
ар-Рийвий ас-Сарахсий. У
уламолардан, ундан эса
бошқалар ривоят
қилганлар. 417 х.й.да вафот
этган (11: 3/118).

418 АЗ-ЗОЗАБИХИЙ

«Зозабих» деган номга
нисбат берилган. У —
Насо аҳлидан бўлган
бобонинг номи. Унга
нисбат берилганлардан:

1. Муҳаммад аз- Зозабихий

(Абу Жаъфар)
Муҳаммад ибн Аҳмад ибн
Амр ибн Зозабих ан-
Насавий аз-Зозабихий. У
уламолардан, ундан эса
бошқалар ривоят
қилганлар (11: 3/120).

419 АЗ-ЗОЗАКИЙ

«Зозак» деган жойга
нисбат берилган. У —
Мовароуннах,рдаги Кеш
(х,озирги Шах,рисабз)
қишлоқларидан бирининг
номи. Қуйидаги олим шу
жойга мансубдир:

1. Масъуд аз-Зозакий
(Абу Сайд) Масъуд ибн
Лайсавия ибн Осим ибн
Наср аз-Зозакий. У
уламолардан, ундан эса
бошқалар ривоят
қилганлар (11: 3/120).

420 АЗ-ЗОРИЙ

«Зор» деган жойга
нисбат берилган. У —
Сўғди Самарканд қишлоқ-
ларидан бирининг номи.
Қуйидаги олим шу жойга
мансубдир:

1. Яхё аз-Зорий
Яхё ибн Хурайма аз-
Зорий ал-Иштихоний. У
уламолардан, ундан эса
бошқалар ривоят
қилганлар (2: 3/140; 11: 3/
116).

421
АЗ-ЗОРАЁНИЙ

«Зораён» деган жойга нисбат берилган. У — Марв цишлоқлардан бирининг номи. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ибн Ражо аз-Зораёний

(Абурражо) ибн Ражо аз-Зораёний ал-Марвазий. Табаъ тобеъинлардан. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/120).

422
АЗ-ЗОЗ

«Аз-Зоз» деган номга нисбат берилган. У — Сарахс ах^лидан бўлган бобонинг исми. Шу номга нисбат берилганлардан:

1. Муҳаммад аз-Зоз [тав. 470 х.й.]

>Абу Саъд) Муҳаммад ибн Абдулхамид ибн Ахмад ибн Муҳаммад ибн Аслуррахмон ибн Ахмад ибн Муҳаммад аз-Зоз. 2=рахс ахлидан. «Шайх садид» номи билан танилган. «Байту-л-илм Зо-л-хадис»дан, яъни илм ка хадис мактабидан «ўлган. У уламолардан, ршдан эса бошқалар ::н:ят қилганлар. 470 нзд туғилган (11: 3/121).

423
АЗ-ЗОҒАРСАВСАНИЙ

«Зоғарсавсан» деган жойга нисбат берилган. У — Насаф қишлоқларидан бирининг номи. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Бакр аз-Зоғарсавсаний (ваф. 525 х.й.)

(Абу Али) Бакр ибн Абдуллох ибн Мусо ибн Али аз-Зоғарсавсаний ан-Насафий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 525 х.й. 88 ёшида вафот этган (11: 3/121).

424
АЗ-ЗОҒУЛИЙ

«Зоғул» деган жойга нисбат берилган. У — Марварруз цишлоқларидан Банжедия («Беш қишлоқ») цишлоғидан бири. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад аз-Зоғулий (472-559/1080-1164)

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн ал-Хусайн ибн Муҳаммад ибн ал-Хусайн ибн Али ибн Яъкуб ал-Марвазий аз-Зоғулий — хофиз муҳаддис, муфассир, тилшунос ва фақих бўлган. Зоғулда туғилган ва Марвда яшаб шуҳрат қозонган. Ҳадисларни жамлаб, уларни тасниф этган. Куп ёзган ва Ҳиротга кўчиб

ўтган. 472 х.й.да туғилган ва 559 х.й. 12 жумоду-лохира ойида вафот этган. Унинг тўрт юз жилдли «Қайду-л-авобид фи-ттафсир ва-л-хадис ва-л-фикх ва-л-луға» («Тафсир, хадис, фикх ва тилшуносликка оид ажойиб китоб») номли асари бўлган (2: 3/658; 11: 3/122).

425
ЗОМИНИЙ

«Аз-Зомин» («Сабза»)га нисбат берилган. У — Бухоро қишлоқ^аридан бирининг номи бўлиб, айтишларича, Самарканд нох,ияларидан бир шах,арча х,ам шу ном билан аталган. Шу жойга нисбат берилгднлар:

1. Муҳаммад аз-Зоминий (ваф. 415 х.й.)

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Асад ибн Товус аз-Зоминий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 415 х.й.да вафот этган (2: 3/143; 11: 3/123).

2. Илёс аз-Зоминий

(Абулфазл) Илёс ибн Холид аз-Зоминий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/144).

3. Исрофил аз-Зоминий

Исрофил аз-Зоҳид аз-Зоминий — солих шайх ва зоҳид бўлган. У

1 по аз-Зоминий/аз-Зоварий/аз-Зоҳирий/аз-Забағдувоний/аз-Забуйий

уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/122).

4. Жумаҳир аз-Зоминий

(Абу Бакр) Жумаҳир ибн Али аз-Зоминий — шайх. У Усрушана (Усрушана) тасарруфидаги ўлкаларидан бири — Зомин қозилигида шайх бўлган. Сўнгра Самарқандга борган. Ундан ҳадис тинглаб, кўчирганлар. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/122).

5. Аҳмад аз-Зоминий (ваф. 302 х.й.)

(Абу Саҳл) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Яздод ар-Розий сўнгра аз-Зоминий — аҳли раъйлардан бўлган. Зоминда яшаб, ўша ерда 302 х.й.да вафот этган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/122).

6. Али аз-Зоминий

(Абулҳасан) Али Абу Саҳл ибн Ҳамза ибн Мансур аз-Зоминий — зоҳид ва фозил имом бўлган. Самарқандда таълим тизимини бошқарган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 494 х.й.да вафот этган (11: 3/123).

**426
АЗ-ЗОВАРИЙ**

«Зовар» деган жойга нисбат берилган. У — Сўғди Самарқанд қишлоқ, ларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Наср аз-Зоварий (ваф. 294 х.й.)

(Абуллайс) Наср ибн Сайёр ибн ал-Фатҳ аз-Зоварий ас-Самарқандий — илм излаш билан тинимсиз машғул бўлган. Унинг бир қанча асарлари бўлган. Умри давомида Хуросон, Ирок, Миср ва бошқа юртларга сафар қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 294 х.й.да вафот этган (2: 3/144; 11: 3/123).

**427
АЗ-ЗОҲИРИЙ**

«Зоҳ,ир» деган исмга нисбат берилган. У — Сараҳе ва Бухоро а^лига мансуб бўлган бобонинг исми шарифи. Шу исмга нисбат берилганлар:

1. Муҳаммад аз-Зоҳирий (335-429 х.й.)

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Исҳоқ ибн Иброҳим ибн Юсуф ад-Дандонқоний аз-Зоҳирий. Абу Зоҳирдан фикҳ илмини ўрганган ва ундан кўплаб ҳадислар тинглаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар

ривоят қилганлар. 335 х.й.да туғилиб, 429 х.й.да вафот этган (11: 3/125).

2. Ал-Ҳасан ал-Бухорий (ваф. тахм. 449-450 х.й.)

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Яъқуб ибн ас-Сакан ибн Зоҳир аз-Зоҳирий ал-Бухорий. Бухоролик катта бобосининг номига нисбат берилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. Тахм. 449 — 450 х.й.да вафот этган (11: 3/126).

**428
АЗ-ЗАБАҒДУВОНИЙ**

«Забавдувон» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро х,ишлоқ,ларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Афлах аз-Забағдувоний

(Абу Муҳаммад) Афлах ибн Бисом аш-Шайбоний аз-Забағдувоний. Хайр-эхсон соҳиби ва дуолари мустажоб зот бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/133).

**429
АЗ-ЗАБУЙИЙ**

«Забуйа» деган жойга нисбат берилган. У — Марв к,ишлоқ,ларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

аз-Забуйий/аз-Забибий/аз-Зужожий/аз-Заржиний/аз-Зарахсий/аз-Зарзамий *пп

1. Аҳмад аз-Забуйий

(Абу Хомид) Аҳмад ибн Сурур аз-Забуйий. Кичик киссаларни кўп билган, ёзиш ва усул билан машғул бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/147; 11: 3/134).

430

АЗ-ЗАБИБИЙ

«Забиб»га нисбат берилган. У — самарқандлик «забиб» (майиз) сотиш билан тирикчилик қилган бобонинг номи. Шу номга нисбат берилганлардан:

1. Али аз-Забибий (400 х.й.да ҳаёт бўлган)

(Абулҳасан) Али ибн Умар ибн аз-Забибий — Самарқанд ахлидан бўлган. Кўп ёзган, Хуросон, Бухоро ва Самарқанд шайхларидан ҳадис жамлаган. Тахм. 400 х.й.да ҳадис ёзган (11: 3/134).

431

АЗ-ЗУЖОЖИЙ

«Зужож» деган номга нисбат берилган. У — ойна, шиша сотиш билан кун кечирган сарахлик бобонинг номи. Шу номга нисбат берилганлар:

1. Исмоил аз-Зужожий

(Абулқосим) Исмоил ибн Муҳаммад аз-Зужожий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/141).

2. Муҳаммад аз-Зужожий

Муҳаммад ибн Сайд ибн Ҳамза аз-Зужожий ас-Сарахсий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/141).

3. Иброҳим аз-Зужожий

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Муҳаммад аз-Зужожий ал-Марвазий — Марв ахлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (И: 3/141).

432

АЗ-ЗАРЖИНИЙ

«Заржин» деган жойга нисбат берилган. У — Марв дах, аларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Разин аз-Заржиний

Разин ибн Абу Разин Муҳаммад ибн Абу Дарийн (ибн Абу Зарр ибн) ас-Сирож аз-Зарийний. Марв қозилигида унинг гувоҳлиги қабул қилинган. Икристима-дан ҳадислар ривоят қилган. Ибн ал-Муборак ундан ривоят қилган (2: 3/153; 11: 3/144).

2. Муҳаммад аз-Заржиний

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад аз-Заржиний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/144).

433

АЗ-ЗАРАХСИЙ

«Зарахс» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро кишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Сулаймон аз-Зарахсий (ваф. 328 х.й.)

(Абу Довуд) Сулаймон ибн Саҳл ибн Зуфар ибн Юнус ибн Талха аз-Зарахсий ал-Бухорий — Зарахс кишлоғидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 328 х.й.да вафот этган (2: 3/153; 11: 3/145).

2. Муҳаммад аз-Зарахсий (ваф. 399 х.й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Сайд ибн Ҳамм ибн Довуд ибн Сулаймон аз-Зарахсий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 399 х.й.да вафот этган (11: 3/145).

434

АЗ-ЗАРЗАМИЙ

«Зарзам» деган жойга нисбат берилган. У — Марв кишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Али аз-Зарзамий (154-244 х.й.)

(Абулҳасан) Али ибн Ҳажар ибн Саъд ибн Иёс ибн Муқотил ибн Муҳодиш ибн ал-Мушмариж ас-Саъдий аз-

Зарзамий. Зарзам кишло-ғида яшаб, ўша ерда вафот этган. Марвнинг имомлари ҳамда таникли такводор, ишончли олимларидан бири бўлган. Хужжати тўғри ҳисобланган фозил, ориф адиб ва тилшунос бўлган. Ироққа сафар қилиб, Ироқ ва Хижоз уламолари даражасига етган. Уламолардан ривоят қилган ва ундан Бухорий, Муслим, Абу Довуд, Термизий ва бошқалар ривоят қилганлар. Унинг олдйга турли шаҳарлардан имомлар келишган. 154 х.й.да туғилиб, 244 х.й.да вафот этган (11: 3/145).

2. Муҳаммад аз-Зарзамий

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Абу Тумайла Абд Раббихи ибн Сулаймон аз-Зарзамий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/146).

435

АЗ-ЗАРҚИЙ

«Зарқ» деган жойга нисбат берилган. У — Марв қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Муҳаммад аз-Заркий (ваф. 380 х.й.)

(Абу Аҳмад) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Яъқуб аз-Заркий ал-Марвазий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят

қилганлар. 380 х.й.да вафот этган (2: 3/154; 11: 3/146).

2. Исҳоқ аз-Заркий

(Абу Яъқуб) Исҳоқ ибн Юсуф ибн ал-Мусанний аз-Заркий — фазл ва илм сохиби бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/146).

3. Аҳмад аз-Заркий

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Яъқуб ибн Довуд ибн Аммор аз-Заркий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/147).

4. Ҳабиб аз-Заркий

Ҳабиб аз-Заркий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/147).

436

АЗ-ЗАРГАРОНИЙ

«Заргарон» деган жойга нисбат берилган. У — Самарқанд қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ал-Ҳасан аз-Заргароний (ваф. 519 х.й.)

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн ал-Ҳусайн аз-Заргароний — «Арслон» лақаби билан машҳур бўлган хофиз. Самарқанд имоми бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. Тахм. 519 х.й. 139 ёшида вафот этган (11: 3/147).

437

АЗ-ЗАРМОНИЙ

«Зармон» деган жойга нисбат берилган. У — Сўғди Самарқанд қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад аз-Зармоний

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Мусо аз-Зармоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/155; 11: 3/148).

438

АЗ-ЗАРАНЖАРО

«Заранжаро» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Умар аз-Заранжаро (ваф. 584/1188 й.)

(Абу Бакр) Умар ибн Бакр ибн Муҳаммад ибн Али аз-Заранжаро ал-Бухорий ал-Ҳанафий (Имодуддин) — факих бўлган. У — «Адабу-л-қозий» («Қозилик одоби») номли асар муаллифи. 584 х.й.да вафот этган (17: 2/555).

2. Бакр аз-Заранжаро (427-512/1036-1118)

(Абулфазл) Бакр ибн Муҳаммад ибн Али ибн ал-Фазл ибн ал-Ҳасан ибн

Аҳмад ибн Иброҳим ибн Исҳоқ ибн Усмон ибн Жаъфар ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ал-Ансорий, ал-Бухорий, аз-Заранжаро, ал-Ҳанафий — фозил имом бўлган ва Абу Ҳанифа мазхаби ҳақидаги ривоятларни яхши билган. Кўп маротаба умра қилган ва шу тариқа илми кенг ёйилган. Ҳадис билан кўп машғул бўлган. Ҳадислар имло қилган ва ундан ҳадис эшитганлар. Абу Саҳл ас-Сарахсий ва Абдулазиз ал-Хулвонийдан фикҳ илмини ўрганиб, фақиҳ бўлган. «Амолий аз-Заранжаро» («Заранжаро имло қилган ҳадислар») номли асари бўлган. 427 х.й.да турилиб, 512 х.й.да вафот этган (2: 3/155; 11: 3/148; 17: 1/445).

3. Довуд аз-Заранжаро

(Абу Сулаймон) Довуд ибн Талха ибн Қобус аз-Заранжаро — Заранжаро аҳлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/148).

4. Юсуф аз-Заранжаро

(Абу Яъқуб) Юсуф ибн Талха ибн Қобус аз-Заранжаро. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/147).

5. Умар аз-Заранжаро

(Абу Ҳафс) Умар ибн Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Фахр аз-Заранжаро —

мазкур Абу Бакрнинг амакиси. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/155).

439

АЗ-ЗАРУВДИЗАКО

«Зарувдизако» деган жойга нисбат берилган. У — Самарканд қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Аҳмад аз-Зарувдизако

(Абу Яҳё) Аҳмад ибн Сайд ибн Нух ат-Тамимий ал-Хайёт аз-Зарувдизако. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/149).

440

АЗ-ЗИРРИЙ

«Зирр» деган исмга нисбат берилган. У Зирр ибн Абдуллоҳ, бўлиб, Қутайба ал-Бобилий билан биргаликда Бухорога келган ва шу ерда муқим қилган. Шу ерда у бир неча фарзандлар қурган. Шулардан бири:

1. Аҳмад аз-Зиррий (ваф. 366 х.й.)

(Абулфаворис) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Жумъа ибн ас-Сакан Уммия ибн Зирр ибн Абдуллоҳ ан-Насафий аз-Зиррий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 366 х.й.да вафот этган (11: 3/150).

441

АЗ-ЗАҒРИЙМОШИЙ

«Заириймош» деган жойга нисбат берилган. У — Самарқанддаги бир маҳалла. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Умар аз-Зағриймоший (453-523 х.й.)

(Ал-Имом) Умар ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Абу Бакр ибн ал-Хусайн ибн Абдуллоҳ ал-Хуббоз аз-Зағриймоший — Самарқанд аҳлидан бўлган. Самарқанднинг имом-хатиби бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 453 х.й.да туғилиб, 523 х.й.да вафот этган (11: 3/157).

442

АЗ-ЗАҒАНДОНИЙ

«Зағандон» деган жойга нисбат берилган. У — Санжга яқин бўлган Марв қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Сулаймон аз-Зағандоний (ваф. 221 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Сулаймон ибн Абдуллоҳ аз-Зағандоний — фақиҳ бўлган. Имом аш-Шофиъий хузурларига бориб, ундан таълим олган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 221 х.й.да вафот этган (11: 3/157).

***ол аз-Занжоний**

Туқодий, ар-Румий, ал-Ҳанафий — бир қанча илмлар бўйича олим бўлган. Асарлари: «Хошия ала рисолати-л-истирлобли ибни-л-Мординий» (Ибн ал-Мординийнинг «Устурлаб» рисоласига хошия-изоҳ»), «Сирожул-қулуб фи шарҳи зиёил-қулуб фи-т-тасаввуф» («Тасаввуфда қалблар зиёси шарҳида қалблар нури»), «Манзумату-лақоид» («Ақоид манзумаси»), «Низому тартиби-л-улум» («Илмлар низоми») (17: 1/341).

5. Асадуллоҳ аз-Занжоний (1282-1345/1866-1935)

Асадуллоҳ ибн Али Акбар ибн Рустам аз-Занжоний — фақиҳ ва усулчи бўлган. Занжонга яқин бўлган Дизаж деган қишлоқда рамазон ойининг 19 куни туғилган ва ражаб ойи Нажафда вафот этган. Асарлари: «Хошия ар-расоъил» («Рисолаларга хошия-изоҳ», 3 жилдли), «Китобул-байъ» («Савдо-сотик китоби»), «Китобул-л-хиёрот» («Танлов китоби»), «Рисола фи қоида ло зарар» («Зарарсиз қоидалар китоби»), «Рисола фи қоидати уфу би-л-уқуд» («Ақдаги авф этиш қоидаси китоби») (17: 1/347).

6. Исмоил аз-Занжоний (ваф. 1332/1914 й.)

Исмоил аз-Занжоний — фозил инсон бўлган. Нажафда узоқ муддаг идш олган ва ўша ерда вафот этган. Асарлари: «Хошия риёзи-л-масоил» («Масалалар риёзиёти хошияси») (17: 1/364).

7. Жаъфар аз-Занжоний (1254-1334/1838-1916)

Жаъфар ибн Абдуллоҳ ал-Хуъийний, аз-Занжоний — фақиҳ ва усулчи бўлган. Асарлари: «Такрирот фи усул» («Усул илми тадқиқоти») (17: 1/485).

8. Жаъфар аз-Занжоний (1268-1337/1852-1919)

Жаъфар ибн Муҳаммад Боқир ибн Аббос Али ибн Муҳаммад ал-Қовоқий, ал-Анқуроний, аз-Занжоний, ас-Сажосий — фозил инсон ва бир қанча асарларнинг муаллифи бўлган (17: 1/491).

9. Жавод аз-Занжоний (ваф. 1349/1930 й.)

Жавод Аҳмад аз-Занжоний, ал-Козимий — адиб ва шоир бўлган, риёзат, чет тиллари, калом, фикҳ, усул ва бошқа илмларни билган. Козимияда кекса ёшида вафот этган. Жанозасини Нажафга келтириб ўқишган. Асарлари: «ал-Калом ат-таййиб» («Чиройли калом илми»), «ат-Тамҳид фи-н-наҳв» («Наҳв илмига кириш»),

«Илму-л-калом» («Калом илми»), «Санатани фи-л-аср» («Асирликдаги икки йил»), «Амал фи фунуни-л-арабия» («Араб илмлари ёзмаси») (17: 1/509).

10. Жавод ибн Муҳаррам (1263-1325/1847-1907)

Жавод ибн Муҳаррам Али ибн Қосим ат-Торумий, аз-Занжоний — усулчи фақиҳ, мутакаллим, наҳвчи ва сарфчи бўлган. Зу-л-қаъда ойида туғилиб, шаввол ойида Занжонда вафот этган. Асарлари: «Хошия ала-л-қавонийн» («Қонунлар хошияси», икки жилдли), «Мунтахабу-л-улум фи-с-сарф ва-н-наҳв» («Танланган сарф ва наҳв илмлари»), «Рабиъу-л-муҷтаҳидийн» («Мужтаҳидлар баҳори»), «Такмилу-л-имон фи исботи вужуди соҳиби-з-замон» («Соҳиби замон исботи ҳақида имоннинг мукаммаллиги»), «ал-Усул ал-жаъфария фи усули-д-дин» («Усул ад-диндаги жаъфария усули») (17: 1/511).

11. Ҳусайн аз-Занжоний (ваф. 1322/1904 й.)

Ҳусайн ас-Сижосий, аз-Занжоний — муфассир ва усулчи бўлган. Асарлари: «Тафсиру сурати-з-Зумар» («Зумар сурасининг тафсири», бир жилдли), «Шарҳу усули-л-

аз-Занжоний

: - : фий» («Кофий усули шарҳи», уч жилдли) (17: 1/611).

12. Хусайн аз-Занжоний (ваф. 1365/1946 ш.)

Хусайн Кули ал-Урөдий, аз-Занжоний — ~-: - ир. Унинг араб, турк ва ± эре тилларида девони :ўлган (17: 1/631).

13. Зулф Али (ваф. 1345/1926 й.)

Зулф Али ибн Абдуманноф ибн Муҳаммад Маъсум ад-Дийзажий, аз-Занжоний — олим ва адиб бўлган. Асарлари: «Асрору-т-туфуф» («Ён жиҳат сирлари», 2 жилдли), «Шарҳ хутаби Зайнаб» «Зайнаб хутбаси шарҳи»), «Уржуза фи-л-фикх» «Фикх илми ҳақида уржуза»), «Шарҳ манзумати баҳри-л-улум» «Баҳру-л-улум» манзуму-сига шарҳ») (17: 1/736).

14. Садруддин аз-Занжоний (1304-1356/1887-1937) Арабчаси

Садруддин ибн Абулқосим ибн Асадуллоҳ ибн Али ад-Дийзажий, аз-Занжоний. Асарлари: «Такрирот» («Тадқиқотлар») (17: 1/838).

15. Абу Толиб аз-Занжоний (1257-1329/1841-1911)

Абу Толиб ибн Абулқосим ибн Козим ал-Мусовий аз-Занжоний —

фақиҳ ва усулчи бўлган. У Техронга кўчиб ўтган ва ўша ерда рабиъу-с-соний ойининг 12 куни вафот этган. Лекин Машҳадда дафн этилган. Асарлари: «ат-Танқид фи аҳкоми-т-тақлид» («Тақлид ҳукмларида танқид»), «Изоҳу-с-субл фи-т-таржих ва-т-таъадул» («Тенглик ва таржихдаги йўллар баёни») (17: 2/8).

16. Аббос аз-Занжоний (1295-1351/1878-1932)

Аббос ибн Али Муҳаммад ал-Ҳасан Ободий, ат-Торимий, аз-Занжоний — фақиҳ ва усулчи бўлган. Асарлари: «Қоида ла зарар фи китоби мунжазоти-л-мариз» («Бемор дорилари китобидаги зарарсиз қоидалар»), «Китоб фи-л-усул» («Усул китоби»), «Китобу-л-вақф» («Вақф китоби»), «Натижату-л-ҳаёт» («Ҳаёт натижаси») (17: 2/32).

17. Аббос аз-Занжоний (ваф. 1344/1925 й.)

Аббос Яҳё аз-Занжоний — фозил бўлган. Асарлари: «Ҳошия ала фанни-л-қатъи ли Аби Абдиллоҳ ал-Мусовий аз-Занжоний» («Абу Абдуллоҳ ал-Мусовий аз-Занжонийнинг «Фанну-л-қатъ» китобига ҳошия-изоҳ») (17: 2/32).

18. Абдулғали аз-Занжоний (1268-1349/1852-1930)

Абдулғали ибн Абдуссамад ибн Али Акбар ибн Муҳаммад. 13 ражабда туғилган. Нажафга кўчиб ўтган. Али Муҳаммад Ҳасан ал-Ҳомакониий, Муҳаммад аш-Шарбаёттий ва бошқалар билан учрашган. Ун йилдан ортиқ ўша ерда фақиҳларга мулозим бўлиб қолган ва жумоду-л-охира ойининг 13-куни вафот этган. Асарлари: «Шарҳу дуои-с-сабоҳ» («Тонг дуолари шарҳи»), «Ҳошия ала-р-расоил» («Рисоаларга ҳошия-изоҳ») (17: 2/172).

19. Абдулқарим аз-Занжоний (1304-1388/1887-1968)

Абдулқарим аз-Занжоний — Нажаф шайхларидан бўлган. Асарлари: «Ибн Сино холид би асорихи ва хисолиҳи» («Ибн Сино асарлари ва хислатлари билан яғонадир»), «ал-Иъдод ар-руҳий ли жиҳоди-л-исломий фи Фаластин» («Фаластинда исломий жиҳод учун руҳий тайёргарлик»), «Жомиъу-л-масоил фи-л-фикх» («Фикх масалалари тўплами»), «Дурусу-л-фалсафа» («Фалсафа дарелари»), «Зихирату-с-солиҳийн» («Солиҳлар захираси»), «Сафҳа фи рихлати-л-Имом аз-Занжоний ва хутабуҳу фи-л-актори-л-арабия ва-л-исломия» («Имом аз-Занжонийнинг араб ва

аз-Занжоний

ислом юртларига саёхати ва хутбаларидан бир лавҳа»), «Тариқу-на-нажот» («Нажот йўли»), «ал-Фикҳ ал-урқа фи шарҳ ал-урвати-л-вусқа» («Ислом шарҳидаги дастлабки тушунчалар»), «ал-Киндий холид би фалсафатиҳи» («ал-Киндий фалсафаси билан ягонадир»), «ал-Масалу-л-буля» («Олий масаллар»), «Мухозарот ва масоил шаръия» («Шаръий масала ва музокаралар»), «ал-Ваҳд ал-исломия ва-т-таркиб байна мазохиби-л-муслимийн» («Мусулмон мазҳабларида исломий бирлик ва яқинлик») (17: 2/204).

20. Абдуллоҳ ал-Ковандий (ваф. 1329/1911 й.)

Абдуллоҳ ибн Ахмад ал-Ковандий, ал-Ийжрудий, аз-Занжоний — ахлоқли фақиҳ ва олим бўлган. Ал-Қорбузабодийга шогирд бўлган. Катта олим даражасига кўтарилган. Нажафда бир муддат бўлган, сўнгра Козимияга қайтган ва Ёсин оиласида яшаган. Хинд диёрига сафар қилган. Сўнгра Занжон ва ал-Козимияга қайтган ва у ерда хаётининг охиригача яшаган. Асарлари: «ал-Ишорот фи-л-усул» («Усул илмига ишоралар»), «Тасҳилу-л-вусул ила илми-л-усул» («Усул илмига осон етишиш»), «Рисола фи-ш-шубхати-

л-махсура» («Шубҳа ва гумон Нарсалар рисоласи»), «Рисола фи-л-ахлоқ» («Ахлоқ ҳақида рисола»), «Шарҳу нажотил-ибод» («Бандаларнинг нажотига шарҳ») (17: 2/226).

21. Абдуллоҳ аз-Занжоний (ваф. 1342/1924 й.)

Абдуллоҳ ас-Сараҳмий, аз-Занжоний — фақиҳ ва адиб бўлган. Асарлари: «Уржуза фи-т-тахорат» («Таҳорат ҳақида уржуза») (17: 2/243).

22. Абу Абдуллоҳ аз-Занжоний (1309-1360/1891-1941)

Абу Абдуллоҳ ибн Абдурраҳим ибн Насруллоҳ аз-Занжоний — файласуф ва муфассир бўлган. Баъзи илмларни билган. Рибиъу-л-аввал ойи Занжонда туғилган. Занжон уламоларидан ислом фикҳи асослари, араб тили ва адабиётдан сабоқ олган. Сўнгра 1326 йилдан 1329 йилгача Эроннинг ҳакимларидан бири — ал-Мирзо Иброҳим аз-Занжонийдан фалсафа ва фалакиёт илмидан таҳсил олган. Сўнгра Техронга бориб, у ерда бир қанча муддат француз мактабларидан бирида ўқиган. Сўнг Занжонга қайтиб келган ва Нажафга борган. Мухаммад Козим ал-Яздий ва Шайхушшариъа ал-Исфажонийдан фикҳ ва

усулни ўрганган. Ислом динининг улуғ пешволари бўлган Ибн ал-Ҳасан ал-Исфажоний, ал-Оға Мирзо Хусайн ан-Ноийний, ал-Оға Зиёуддин ал-Ироқийларнинг дарсларига қатнашган. У ерда тўққиз йил яшаб, ижтиҳодда юксак даражага эришган. 1338 йилнинг охирида Занжонга қайтган. Яна Эроннинг баъзи шаҳарларига сафар қилган. Сўнгра Сурия, Фаластин, К°Ҳира ва Маккага зиёрат қилган. Ушбу зиёрати давомида кўплаб илм аҳллари билан танишган. Сўнгра яна Занжонга қайтиб келган ва шариат қозиси бўлиб ишлаш билан бир қаторда фикҳ, хралсафа, тафсир ва ҳадис илмларидан даре берган. 1347 ҳ.й. 7 муҳаррамда Дамашқдаги араб академиясига аъзо этиб юборилган. Уни Эрон маориф вазирлиги Техрон университетининг профессори этиб тайинлаган ва ўша ерда тафсир, ахлоқ, фалсафа тарихидан таълим берган. Жумоду-л-охира ойининг 7-куни Занжонда вафот этган. Нашр этилган араб тилидаги асарлари: «Тариху-л-КуР^{ъон}» («КуРъон тарихи»), «Тариху-л-файласуфи-л-фориси-л-кабийр Садриддин аш-Шерозий» («Забардаст форс файласуфи Садруддин

аз-Занжоний

Шерозийнинг таржимаи холи»), «Шарху рисолати бақои-н-нафс баъда фанои жасад Насириддин ат-Тусий» («Насируддин ат-Тусий қаламига мансуб Жасаднинг вафотидан кейин нафсининг боқийлиги» рисоласига гиарх»), «Таҳорату ахли-китоб» («Ахли китоб таҳорати»). Араб тилидаги кўлёзма асарлари: «Усул-л-Қуръони-л-ижтимоъия» («Қуръоннинг ижтимоий усуллари»), «ал-Воҳид ла ясдуру анху илла ал-воҳид» («Бирдан фақат бир чиқади»), «ат-Тасаввуф фи-т-тарих» («Тарихда тасаввуф»), *ал-Ислом ва-л-урубиййун» («Ислом ва европаликлар»), «Сияру-л-Имом ал-Ҳусайн ибн Али алайҳими-с-салом» [«Имом ал-Ҳусайн ибн Али (а.с.)нинг сийратлари»], (Сирру интишори-л-ислом» («Ислом ёйилишининг сири»), «Дину-л-фитра» («Фитрат лини»), «ал-Маъориф фи Зрон қабла-л-ислом» ;Эронда исломдан олдин мавжуд бўлган маориф») (17: 2/250).

23. Абу Абдуллоҳ аз-Занжоний (1262-1313/1846-1895)

Абу Абдуллоҳ ибн Абулқосим ал-Мусовий, Ез-Занжоний — фақиҳ "ўлган. Сафар ойининг 5 зг.нида туғилган. Занжон, Қазвин, Сабзавор ва Н=жаф шаҳарларида

тахсил олган ва 24 ражабда вафот этган. Асарлари: «Матолиъу-ш-шумус фи шарҳи-д-дурӯс» («Дарсларнинг шарҳида қуёшнинг чиқиши»), «ал-Инсоқ фи-л-ҳасан ва-л-қабх» («Яхши ва ёмон нарсаларни фарқлаш»), «Масобиҳу-д-Дажий фи-л-мавоъиз» («Мавъизаларда ад-Дажийнинг нурли чироқлари»), «Рашаҳоту-л-малакут» («Фаришталар рашаҳоти»), «Тақсиму-л-илм» («Илм тақсими») (17: 2/270).

24. Абу Абдуллоҳ аз-Занжоний (1309-1360/1892-1941)

Абу Абдуллоҳ ибн Насруллоҳ аз-Занжоний — Эрон уламоларидан бўлган. Занжонда туғилган. Дамашқдаги араб академиясига аъзо этиб юборилган. Техронда вафот этган. Асарлари: «Таржамату-л-Мавло Садриддин аш-Шерозий» («Мавло Садруддин аш-Шерозийнинг таржимаи холи»), «Тариху-л-Қуръон» («Қуръон тарихи»), «Китоб фи улуми-л-Қуръони-л-ижтимоъия» («Қуръондаги ижтимоий илмлар ҳақида китоб»), «Рисола фи лузуми-л-ҳижоб» («Ҳижобнинг лозимлиги ҳақида рисола»), «Рисола фи-т-тасаввуф» («Тасаввуф ҳақида рисола») (17: 2/303).

25. Абдулмажид аз-Занжоний (ваф. 1320/1902 й.)

Абдулмажид ибн Абдулғали аз-Занжоний — мутакаллим, ҳаким ва фақиҳ бўлган. Занжонда гуманитар ва адабий фанларни ўрганган. Усул ва фикҳда баъзи устозларининг дарсларида иштирок этган. Сўнгра Техронга сафар қилган. У ерда Али ал-Мударрис, Абулҳасан Жилвадан даре олган. Занжонга қайтиб, даре берган. Асарлари: «Ҳавош касира ала-л-кутуби-л-мутадовила фи-л-калом ва-л-ҳикма» («Калом ва ҳикмат илмларидаги мунозаралар ҳақидаги китобларга кўп хошия-изоҳлар») (17: 2/309).

26. Абдулмажид аз-Занжоний (ваф. 1351/1932 й.)

Абдулмажид Мирзо ибн Такий ибн Рашид ибн Абдуллоҳ ибн Фатҳ Али Шот ал-Қожорой, аз-Занжоний — олим, ҳаким, бир қанча илмлар соҳиби бўлган. Асарлари: «ал-Фавоъид фи-л-улуми-л-мутанаввиъа» («Турли илмлар ҳақида фойдалар»), «Хошия ала-л-асфор фи-л-ҳикма ва-л-фалсафа» («Ҳикмат ва фалсафа ҳақидаги китобларга хошия-изоҳ») (17: 2/310).

аз-Занжоний

27. Абдулваҳхоб аз-Занжоний (ваф. 660/1262 й.)

Абдулваҳхоб ибн Иброҳим ибн Муҳаммад ал-Журжоний аз-Занжоний, ал-Хозаржий (Иззуддин) — адиб, нахвчи, тилшунос, сарфчи, илм-маъоний, баён ва аруз бўйича мутахассис бўлган. Ақлий ва наҳлий илмлардан ҳам бохабар бўлган. Табризни ватан тутган ва Мавсулда яшаган. Бағдодда вафот этган. Асарлари: «ал-Муъраб амма фи-с-сиҳох ва-л-мағриб фи-л-луғат» («Саҳихдаги иъроб ва тилдаги муғраб»), «ал-Ходий фи-н-наҳв ва-т-тасриф ва-ш шарҳ» («Наҳв ва сарф ва уларнинг шарҳлари бўйича хидоятчи»), «Фатҳу-л-фаттоҳ фи шарҳи-л-мароҳ» («ал-Мароҳ» шарҳи бўйича очувчининг айтганлари»), «Тасҳиху-л-микёс фи тафсири-л-китос фи-л-аруз» («Аруздаги «ал-Қитос» тафеири қиёсининг саҳихлиги»), «Меъёру-н-низор фи улуми-л-ашъор» («Шеърият илмларида мунозара меъёри»), «Умдату-л-ҳисоб» («Ҳисоб илми асослари») (17: 2/337).

28. Абдулвосиъ аз-Занжоний (1235-1291/1820-1874)

Абдулвосиъ ибн Муҳаммад ибн Абулқосим

ал-Ҳусайний ас-Сирдоний, ат-Торимий, аз-Занжоний — фақих, усулчи, мужтахид ва воиз бўлган. Асарлари: «Китоб фи-л-ахлоқ ва-л-мавъиза» («Ахлоқ ва мавъизалар ҳақида китоб», 10 жилдли), «Ҳошия ала-л-қавонийн фи-л-усул» («Усул илми қонунларига хошия-изоҳ»), «Ҳошия ала-р-риёз фи-л-фикҳ» («Риёзат ва фикҳ илмларига хошия-изоҳ») (17: 2/337).

29. Али аз-Занжоний (ваф. 1341/1923 й.)

Али Асғар ибн Ғулом Али ал-Хайдажий, аз-Занжоний — фақих, усулчи ва мутакаллим бўлган. Асарлари: «Китоб фи-л-усул ва-л-ақоид» («Усул ва ақоид ҳақида китоб») (17: 2/407).

30. Али аз-Занжоний (ваф. 1136/1724 й.)

Али ибн Муҳаммад Ҳусайн аз-Занжоний — мутакаллим ва нозим бўлган. Асарлари: «Уржуза фи-л-калом» («Калом ҳақида уржуза») (17: 2/501).

31. Али аз-Занжоний (ваф. 1258/1842 й.)

Али Нақи аз-Занжоний, ал-Асфаконий — фозил ва бир неча асарлар муаллифи бўлган (17: 2/540).

32. Умар аз-Занжоний (ваф. 459/1067 й.)

(Абу Ҳафс) Умар ибн Али ибн Аҳмад аз-Занжоний, ал-Бағдодий, ад-Даро, аш-Шофиъий — фақих ва муҳаддис бўлган. Дамашққа келган ва ҳадис эшитган. Жумоду-л-увло ойида Бағдодда вафот этган. Асарлари: «ал-Муътамад» («Таянч») (17: 2/566).

33. Ғулом Ризо аз-Занжоний (ваф. 1330/1912 й.)

Ғулом Ризо ал-Хайдажий, аз-Занжоний — фақих ва усулчи бўлган. Асарлари: «Такрирот фи-л-усул» («Усул илмидаги тадқиқотлар») (17: 2/604).

34. Фатҳ Али аз-Занжоний (1268-1338/1852-1920)

Фатҳ Али ибн Вали ибн Али Аскар аз-Занжоний. Баъзи илмлар соҳиби бўлган. Асарлари: «Мифтоҳу-л-боб фи шарҳи хулосати-л-ҳисоб» («Ҳисоб хулосалари шарҳида бобнинг калити»), «Танқиҳу-л-масоил» («Масалалар шарҳи»), «Манзума фи-л-қатъ» («ал-Қатъ илмидаги манзума»), «Мажмаъу-л-анвор ва маъдану-л-асрор фи тафсири-л-Қуръон» («Қуръон тафсиридаги нурлар ва маъданлар йиғиндиси»), «Ҳошия ала шарҳи-л-Қушчи» («ал-Қушчи шарҳига хошия») (17: 2/611).

35. Фаёз аз-Занжоний (1285-1360/1868-1941)

Фаёз ибн Муҳаммад ас-Сирха Язжий, аз-Занжоний — фақиҳ ва оаъзи илмлар соҳиби бўлган. Асарлари: «Китобу-л-ижора» («Ижара китоби»), «Китобу-л-хумс» («Хумс китоби»), «Китобу-з-закот» («Закот китоби»), Тақрирот фи моҳияти-л-зужуд («Вужуд моҳияти ҳақида рисола»), «Рисола фи-л-фикҳ» («Фикҳ ҳақида рисола») (17: 2/633).

36. Абулқосим аз-Занжоний (1224-1293/1809-1876)

Абулқосим ибн Козим гбн Муҳаммад Ҳусайн — Занжон аҳлига мансуб пешқадам фозил инсон бўлган. Ироқда таълим олган. Асарлари: «ал-Лақосид ал-муқиммот фи еияғ-л-уқуд 'ва-л-ийқоъат» («Ақдлар ва воқеъликлар ҳақида муҳим мақсадлар»), «Изоҳу-д-длоил фи ҳисоб ақди-л-миомил» («Бармоқ учи билан ҳисоб қилиш аҳди қақидаги далилларга зоҳ»), «Ҳидоят-л-уттақий фи-л-ақоид» («Муттақийнинг ақоид млимадаги ҳидояти») (17: 2/115).

37. Қувомуддин аз-Занжоний (ваф. 1358/1939 й.)

Қувомуддин ибн Махдий ибн Мустафо ибн Ҳусайн ал-Ҳусайний, аз-Занжоний — фақиҳ ва усулчи бўлган. Асарлари: «Тақрирот фи-л-усул» («Усул илмига оид тадқиқотлар»), «Тақрирот фи-л-фикҳ» («Фикҳ илмига оид тадқиқотлар») (17: 2/661).

38. Қурбон Али (ваф. 1328/1910 й.)

Қурбон Али ибн Али Аскар ал-Аркийний, аз-Занжоний фақиҳ ва усулчи бўлган. Козимияда турган. Усулга оид бир қанча асарлари ва фикҳга оид рисоласи бўлган (17: 2/658).

39. Лутфуллоҳ аз-Занжоний (1233-1307/1818-1890)

Лутфуллоҳ ибн Насруллоҳ ибн Муҳаммад ибн Али аш-Шаҳид аз-Занжоний — фақиҳ ва усулчи бўлган. Фикҳ ва усулга оид асарлари бўлган (17: 2/676).

40. Муҳаммад аз-Занжоний (721/1321 йилдан олдин ҳаёт бўлган)

Муҳаммад ибн Иброҳим ибн Исмоил аз-Занжоний, аш-Шофиъий — фақиҳ, усулчи, муфассир ва козилардан бўлган. Асарлари: «Тафсиру-л-Қуръон» («Қуръон тафсири»), «Мухтасару-л-муҳаррар ли-л-Қазвиний фи фуруъи-л-фикҳ»

(«Фуруъ ал-фикҳ ҳақида Қазвиний қаламига мансуб «ал-Муҳаррар» асарининг мухтасари») (17: 3/25).

41. Муҳаммад аз-Занжоний (ваф. 1317/1899 й.)

Муҳаммад Боқир ибн Фатҳуллоҳ ал-Мусовий — фақиҳ бўлган. Нажафда яшаган, Ҳабибуллоҳ ар-Руштийдан даре олган. Асарлари: «Манҳажу-с-сидод фи-л-фикҳ» («Фикҳдаги тўсиқларнинг дастури») (17: 3/154).

42. Муҳаммад аз-Занжоний (ваф. 1341/1923 й.)

Муҳаммад Боқир ибн ал-Муқаддас аз-Занжоний — фақиҳ ва усулчи бўлган. Нажафда яшаган. Унинг олимларидан даре олган ва ўша ерда вафот этган. Асарлари: Фикҳ ва усулга оид уч жилдли тадқиқотлар, «Ҳошия ала-р-расоил» («Рисолаларга хошия-изоҳ») (17: 3/158).

43. Муҳаммад аз-Занжоний (1256-1340/1840-1922 й.)

Муҳаммад Ҳасан ибн Қанбар Али ибн Муҳаммад Ҳасан ибн Аҳмад ибн Махмуд аз-Занжоний — бир қанча илмлар соҳиби бўлган. 17 рабиъу-л-аввалда туғилган. Асарлари: «Табйину-л-баён фи қавоъиди-л-Қуръон» («Қуръон қоидаларидаги аниқ баёнлар»), «Анису-т-

<пл аз-Занжоний

туллоб фи тарожим касир мин уламои Занжон ва ғайруҳо» («Занжон ва бошқа ўлкалардаги кўплаб уламоларнинг таржимаи холлари ҳақида толибларга қўлланма», катта жилдли), «Тавзиху-л-мушкилот фин-наҳви ва-с-сарфи ва^ларуз» («Нахв, сарф ва аруз илмларидаги чигалликлар баёни»), «Қистосу-лмақодир ва микёсу-лмаъойир» («Микдорларнинг мезони ва меъёрларнинг ўлчами»), «Манҳажу-р-рашод фи шарҳи-л-иршод ли-ш-шайхи-л-муфид» («аш-Шайх ал-Муфиднинг «ал-Иршод» шарҳига етишиш дастури») (17: 3/231).

44. Муҳаммад аз-Занжоний (ваф. 1270/1854 й.)

Муҳаммад Солиҳ ибн Муҳаммад аз-Занжоний — воиз. Асли Толқондан бўлган. Занжонда туғилган, Қазвинда ўсиб-улғайган, Исфаҳонда танилиб, Нажафда олим даражасига кўтарилган. Сўнгра Қазвинга қайтиб келган ва Карбалога ўтиб, ўша ерда вафот этган. Асарлари: «Канзу-л-воъизин фи-л-ахбор» («Хабарларни етказишда воизларнинг хазинаси», 4 жилдли), «Ғанимату-л-маъод фи шарҳи-л-иршод» («ал-Иршод» шарҳига қайта мурожаат этишнинг фойдаси»), «Мажмаъу-д-дурар» («Дурлар тўплами») (17: 3/356).

45. Муҳаммад аз-Занжоний (ваф. 1327/1909 й.)

Муҳаммад ибн Абдуллоҳ Аҳмад ал-Ковандий, ал-Ийжрудий, аз-Занжоний — фақиҳ ва усулчи бўлган. Асарлари: «Ҳошияту-л-кифоя фи-л-усул» («Усул илмидаги «ал-Кифоя»га хошия-изоҳ») (17: 3/427).

46. Муҳаммад аз-Занжоний (ваф. 1220/1805 й.)

Муҳаммад ибн Али ибн Муҳаммад Ҳусайн аз-Занжоний — фақиҳ, усулчи, мутакаллим бўлган. Қазвиннинг баъзи фақиҳларидан илм олгач, ўз юртига қайтиб борган. Сўнгра Ироқнинг муқаддас гўшаларига сафар қилган. Байтуллоҳга уч маротаба, охирги марта 1220 х.й.да ҳаж қилган ва Занжонга қайтиб, ўша йили вафот этган. Асарлари: «Манзума фи илми-л-калом» («Калом илми ҳақида манзума»), «Тухфату-л-аном фи шарҳи манзумати-л-калом» («Калом манзумаси шарҳи ҳақида одамларга тухфа»), «ад-Далоил» («Далиллар») номли каломга оид рисола (17: 3/538).

47. Муҳаммад аз-Занжоний (1255-1330/1839-1912)

(Абу Толиб) Муҳаммад ибн Абулқосим ибн Козим ибн Муҳаммад Ҳусайн ибн Муҳсин ибн Салим ал-

Мусовий, аз-Занжоний (Фахруддин) — фақиҳ ва усулчи бўлган. Адаб, фикҳ, ва ҳадис илмларидан бохабар бўлган. Занжонда туғилиб, шу ерда ўсиб-улғайган. Сўнгра Қазвинга, у ердан эса, Нажафга кўчиб ўтган. Байтуллоҳга ҳаж қилган ва Фаластин орқали Занжонга қайтиб келган. Сўнг Техронда яшаган ва ўша ерда рабиъу-л-аввалнинг 26 куни вафот этган. Машҳадда Муртазо ал-Ансорийдан сабоқ олган. Асарлари: «Унвону-з-зафар фи салоти-с-сафар» («Сафар намозидаги зафар белгилари»), «ат-Таҳияту-л-муборака фи аҳкоми-с-салом» («Салом бериш ҳукмларидаги муборак иборалар»), «Латоифу-л-калом фи-л-авоний ва ма ялҳақуҳо мин аҳком» («Вақтлардаги сўзларнинг латофати ва уларнинг ҳукмлари»), «Маъорижу-р-ризвон фи-л-масоиб» («Мусибатга сабр қилиб, розиликка эришиш йўллари»), «Рисола фи шарҳи дуои камил» («Мукаммал дуо шарҳи ҳақида рисола»), «Ғояту-л-маром фи аҳкоми-с-сиём» («Рўзанинг ҳукмлари ҳақида меъёрлар»), «Мақойису-л-анвор фил-усул» («Усул илмида нурларнинг микёслари»), «аз-Захира фи-д-дироя» («Билимдаги захира»), «Аҳкому-л-ҳаж» («Ҳаж ҳукмлари»), «Изоҳу-с-

губул фи-т-таржих ва-т-даёдил» («Тенглик ва таржихдаги йўлларнинг оёғи») (17: 3/596).

48. Муҳаммад аз-Занжоний (1267-1313/1851-1895)

Муҳаммад ибн Абулқосим ал-Мусовий, ^-Занжоний (Шамсуддин, Лбу Абдуллох) — факих, нантикчи, арузчи ва хлсобчи бўлган. Асарлари: «Рисола фи-л-аруз ва-л-қавофий» («Қофия ва аруз ҳақида рисола»), «ал-Г.авокит фи-л-хисоб» («Хисоб илмидаги ёкутлар»), «ал-Мантиқ» («Мантиқ»), «Шарху-л-мухтасари-н-нофиъ фи-л-ххқх» («Фикҳда «ал-Мухтасар ан-нофиъ»нинг тарҳи»), «ал-Инсоф фи-л-хусни ва-л-қабҳи-л-лийин» («Оқилларнинг яхши ва ёмон ишларидаги инсоф») (17: 3/600).

49. Муҳаммад аз-Занжоний (1224-1292/1809-1875)

Муҳаммад ибн Козим нон Муҳаммад Ҳусайн ибн «Иҳсин ибн Салим ибн Бурхонуддин ал-Мусовий, ^з-Занжоний (Абулқосим, Аминуддавла) — факих, тгулчи ва мужтахид бўлган. Занжонда илм олган ва Қазвинга сафар етди, ўша ерда бир қанча муддат яшаган. Сўнгра • I;фаҳонга бориб, Али /ухаммад Иброҳим ал-Калбосий ва Муҳаммад Боқир аш-Шафтий билан

учрашган. Занжонга қайтиб келган султон Муҳаммад Шох ал-Қожорийнинг амри билан Техронга ўтган ва ҳажга бориш мақсадида бўлган. Лекин ўша йилнинг жумоду-л-охира ойида вафот этган. Асарлари: «Нуру-л-айн фи азои-л-Ҳусайн» («Ҳусайннинг бардоши ҳақида кўзнинг нури»), «Қуррату-л-абсор фи исботи имомати-л-аъиммати-л-атҳор би-з-зир ва-л-баййинот» («Пок имомларнинг имомлигини китоблар ва баёнлар билан исботлашнинг асослари»), «Хулосату-л-фуруъ» («Сараланган фуруъ»), «Тахрибу-л-боб фи-р-радди ала-л-бобия» («Бобияга раддия беришда эшикни бузиш») (17: 3/605).

50. Муҳаммад аз-Занжоний (1284-1355/1867-1936)

Муҳаммад ибн Мухсин ибн Муҳаммад Боқир ибн Козим ибн Мухжамид Ҳусайн ал-Мусовий, аз-Занжоний. Факих. Асарлари: «Китоб фи-л-фикҳ» («Фикҳ китоби») (17: 3/617).

51. Муҳаммад аз-Занжоний (ваф. 1348/1929 й.)

Муҳаммад ибн Маъсум Али аз-Занжоний, ал-Ҳайдажий (Мулло) — ҳаким, адиб ва шоир бўлган. Асарлари: «Шарху манзумати-с-Сабзаворий

фи-л-ҳикмат» («Сабзаворийнинг ҳикмат илмига оид манзумасига шарҳ»), «ал-Кашкул» («Дафтарча»), «Девону-ш-шеър» («Девон») (17: 3/728).

52. Маҳмуд аз-Занжоний (ваф. 656/1258 й.)

(Абулманоқиб) Маҳмуд ибн Аҳмад ибн Маҳмуд ибн Мухтор аз-Занжоний, аш-Шофиъий — факих, усулчи, муфассир, муҳаддис ва тилшунос бўлган. Бағдодни ватан тутинган. Қозининг ноиб бўлиб ишлаган. Низомияда таълим олган. Мустансирияда ҳадис эшитган. Бағдодда шахид бўлган. Асарлари: «ас-Сехр ал-ҳалол фи ғароиб-л-мақол фи фуруъи фикҳи-ш-шофиъий» («Шофиъий фуруъ ал-фикҳида ғаройиб гаплардаги ҳалол сеҳр»), «Тазҳибу-с-сихоҳ ли-л-Жавҳарий фи-л-луғат» («Жавҳарийнинг тилга оид «Сихоҳ»ини яхшилаш»), «Тафсиру-л-Қуръон» («Қуръон тафсири»), «Тахрижу-л-фуруъ ала-л-усул» («Фуруъни усулдан ажратиш») (17: 3/797).

53. Маҳмуд аз-Занжоний (1309-1375/1892-1956)

Маҳмуд ибн Абулфазоил ибн Абдулвосиъ ал-Ҳусайний аз-Занжоний (Имому-л-

аз-Занжоний

жумъа) — факих, усулчи, мутакаллим ва муфассир бўлган. Асарлари: «Ҳошия ала дурари-л-фавоид» («Фойдаларнинг дурлари»га хошия-изоҳ»), «Рисола фи-л-жабар ва-т-тавфиз» («Мажбурлаш ва ваколат бериш ҳақида рисола»), «Рисола фи-с-сайд ва-з-зибоҳа» («Ов қилинадиган ва сўйиладиган ҳайвонлар ҳақида рисола»), «Ҳошия ала тафсир мулло Садро» («Мулло Садро тафсирига хошия-изоҳ»), «Такриро фи-л-фикҳ ва-л-усул» («Фикҳ ва усулга оид тадқиқотлар») (17: 3/824).

54. Маҳмуд аз-Занжоний (597-674/1201-1276)

Маҳмуд ибн Убайдуллоҳ аз-Занжоний, аш-Шофиъий (Заҳируддин, Абуссано) — факих ва усулчи ҳамда Шихобуддин ас-Сухравардийнинг дўсти бўлган. У Сухравардий ва Абулмаъолий Соъиддан ривоят қилган. Рамазон ойида вафот этган. Асарлари: «ар-Рисола ал-мунқиза мин-л-жамр фи илҳоқи-л-анбаза би-л-хамр» («Хурمودан тайёрланган шароб билан вино билан аралашмаси алангансидан кутқарувчи рисола») (17: 3/818).

55. Мажид аз-Занжоний (ваф. 1324/1906 й.)

Мажид аз-Занжоний — ҳаким бўлган. Асарлари:

«Ҳошия ала-ш-шавориқ» («Шавориққа хошия-изоҳ»), «Ҳошия ала-ш-шифо» («Шифога хошия-изоҳ») (17: 3/15).

56. Абулмакорим аз-Занжоний (1255-1330/1839-1912)

Абулмакорим ибн Абулқосим ал-Мусовий, аз-Занжоний — факих бўлган. Асарлари: «Рисола фи хуррияти-л-хамр» («Кухулга муносабат ҳақида рисола»), «Латоифу-л-аҳком» («Латиф ҳукмлар»), «Мифтоҳу-з-зафар» («Муваффақият калити»), «ат-Таҳия ал-муборака» («Муборак табриқлар»), «Маъорижу-р-ризвон» («Розилик поғоналари») (17: 3/906).

57. Маҳдий аз-Занжоний (ваф. 1308/1891 й.)

Маҳдий ибн Абдулқарим аш-Шерозий — факих ва усулчи бўлган. Асарлари: «Такрирот фит-тахорат ва-с-салавот вал-мутожир» («Таҳорат, намоз ва савдо-сотик ҳақида тадқиқотлар») ва усулга оид бир қанча асарлари бўлган (17: 3/925).

58. Наср аз-Занжоний (тахм. V х.а./XI м.а.)

Наср ибн Ҳибатуллоҳ ибн Наср аз-Занжоний — фозил бўлган, тиб, ҳикмат ва наҳв илмларини яхши билган. Асарлари: «ал-

Мақомот ат-тиббия» («Тиббий даражалар»), «ал-Мақомат ал-хикматия» («Донишмандлик даражалари»), «ар-Рисола ас-саъдия» («Муваффақият рисоласи»), «ал-Жавоҳир фи-н-наҳв» («Наҳв илмидаги жавҳарлар») (17: 4/25).

59. Яъқуб ибн Али (1303-1365/1886-1946)

Яъқуб Али ибн Иброҳим аз-Занжоний — факих, усулчи ва мутакаллим бўлган. Асарлари: «Хулосату-л-усул» («Усулнинг моҳияти»), «Китоб фи хавориқи-л-одат» («Ноёб одатлар китоби»), «Рисола фи-т-тавҳид» («Тавҳид рисоласи»), «Китобу-т-тахорат» («Таҳорат китоби», 2 жилдли), «Рисола фи-л-ирас» («Мерос рисоласи») (17: 4/130).

60. Аҳмад аз-Занжоний

Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Сокин аз-Занжоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/171; 11: 3/168).

61. Саъд аз-Занжоний (ваф. 470 х.й.)

(Абулқосим ал-Ҳофиз) Саъд ибн Али ибн Муҳаммад ибн Али ибн ал-Ҳусайн аз-Занжоний. Дунё кезган, Миср, Шом ва савоҳил (Форс кўрфази соҳилидаги) ўлкаларнинг

шайхлари билан учрашган. Умрининг охирларини Маккада ўтказган ва Ҳарам шайхи» даражасига эришган. Хрфиз, ишончли, тақводор, ибодатгўй олим ва кароматлар соҳиби бўлган. У уламолардан, ундан эса сошқалар ривоят қилганлар. 470 х.й.да вафот этган (2: 3/171; 11: 3/168).

62. Ал-Ҳусайн аз-Занжоний

(Абу Убайдуллох) ал-Ҳусайн ибн Аҳмад аз-Занжоний. У уламолардан, тндан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/...).

63. Юсуф аз-Занжоний

(Абу Юсуф ибн Абулқосим) Юсуф ибн У/хаммад аз-Занжоний. У Имолардан, ундан эса -гшқалар ривоят шлганлар (11: 3/168).

64. Абдуллох аз-Занжоний

(Абу Абдуллох ибн Мусо аз-Занжоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/168).

65. Муҳаммад аз-Занжоний (ваф. тахм. 480

(Абу Муҳаммад) Жаъфар) Муҳаммад ибн Мансур аз-Занжоний — дунё кезган, ва тақводор фақиҳ бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар

ривоят қилганлар. Тахм. 480 х.й.да вафот этган (11: 3/168).

66. Маккий аз-Занжоний (ваф. 339 х.й.да ҳаёт бўлган)

(Абу Абдуллох) Маккий ибн Бандор ибн Маккий ибн Осим аз-Занжоний — Бағдодга келиб ҳадис ўрганган. 339 х.й.да Исфаҳонга борган. Шом, Миср ва Ироқда кўп ҳадис ёзган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/169).

67. Ас-Сиррий аз-Занжоний

(Абу Саҳл) ас-Сиррий ибн Михрон ар-Розий аз-Занжоний — Рай ахлидан, содиқ ровий бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/169).

448

АЗ-ЗАНЖУНИЙ

«Занжуна»га нисбат берилган. У — Занжон ахлидан бўлган бобонинг исми шарифи. Шу номга нисбат берилганлардан:

1. Аҳмад аз-Занжуний (ваф. 490 х.й.)

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Занжуна аз-Занжуний — Занжон аҳлига мансуб солиҳ олим ва фақиҳ бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят

қилганлар. 490 х.й.да вафот этган (11: 3/170).

449

АЗ-ЗАННАХОНИЙ

«Зандахон»га нисбат берилган. У — Сараҳс ҳишлоцларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Ан-Нуъмон аз-Зандахоний (ваф. 500 х.й.)

(Абу Ҳанифа) ан-Нуъмон ибн Абдулжаббор ибн Абдулҳамид ибн Аҳмад ибн Саҳл ал-Ҳанафий аз-Зандахоний — Зандахон ахлидан, воиз, тақводор фақиҳ ва Аллох ҳуқуқларининг ҳофизи бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. Тахм. 500 х.й.да вафот этган (2: 3/172; 11: 3/168).

2. Муҳаммад аз-Зандахоний (480-549/1087-1164)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ибн Аҳмад ибн Абулҳасан аз-Зандахоний. Марвга борган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. Хижрий тўрт юз саксонинчи йилларда туғилган ва 549 йил Сараҳсадаги ғазотда зулқаъда ойида қатл қилинган (2: 3/172; 11: 3/171).

3. Муҳаммад аз-Зандахоний (464-540 х.й.)

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Абу

104 аз-Зандая/аз-Зандармийсаний/аз-Занданий/аз-Зандиноий

Ханифа ан-Нуъмон аз-Зандахоний, ас-Сарахсий — юкоридаги Абу Ханифанинг невараси, фақиҳ бўлган. 464 х.й.да туғилиб, тахм. 540 х.й.да вафот этган (2: 3/172; 11: 3/171).

450 АЗ-ЗАНДАЯ

«Занду» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро [^]ишлоқларидан бири. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Умар аз-Зандая (442-539/1050-1144)

Умар ибн Иброҳим ибн Муҳаммад аз-Зандая, ал-Хусайний (Абулбаракот) — фозил инсон бўлган. Асарлари: «Тасхиху-л-азон биҳайи ала хайрил-амал» («Хайрли амалларга чорлаш учун азоннинг зарурлиги») (17: 2/550).

2. Муҳаммад аз-Зандая (Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Ҳамдон ибн Озим аз-Зандайя — Бухоро аҳлига мансуб илм аҳлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/173; 11: 3/173).

451 АЗ-ЗАНДАРМИЙСАНИЙ

«Зандармисан» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро қишлоқ-

ларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Маъбад аз-Зандармийсаний

(Абу Амр) Маъбад ибн Амр аз-Зандармийсаний ал-Бухорий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/173).

452 АЗ-ЗАНДАНИЙ

«Зандана» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро к,ишлоқ,ларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Муҳаммад аз-Занданий (ваф. 320 х.й.)

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Саъд ибн Ҳотам ибн Атия ибн Абдуррахмон ал-Бухорий аз-Занданий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. Тахм. 320 х.й.да* вафот этган (2: 3/173; И: 3/172).

2. Ғорим аз-Занданий

Ғорим аз-Занданий — Ҳамдон ибн Ғоримнинг отаси, илм аҳлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/172).

3. Аҳмад аз-Занданий

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн аз-Занданий ал-Каробисий. У уламолардан,

ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/172).

4. Аҳмад аз-Зандоний (ваф. 490 х.й.)

(Абу Содик) Аҳмад ибн ал-Хусайн ибн аз-Занданий. Занда қишлоғининг имом хатиби бўлган. Бухорода жамоадан ҳадис кўчирган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 490 х.й.да вафот этган (11: 3/172).

5. Аҳмад аз-Занданий

(Абу Ҳомид) Аҳмад ибн Мусо ибн Ҳотам ибн Атия ал-Баззо аз-Занданий — юкорида зикр этилган Абу Жаъфарнинг амакиси бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/173).

453 АЗ-ЗАНДИНОИЙ

«Зандино» деган жойга нисбат берилган. У — Насаф қишлоқ,ларидан бирининг номи. Қ,уйидаги олим шу жойга мансуб бўлган:

1. Абдулмалик аз-Зандиноий (428-495 х.й.)

(Абулфаворис) Абдулмалик ибн Муҳаммад ибн Закарие ибн Яҳё ибн Бакр ибн Ҳабиб ан-Насафий, аз-Зандиноий. Смарқанддс яшаган. У уламолардан

ундан эса бошқалар
ривоят қилганлар. 428
қ.й.да туғилиб, 495 х.й.да
лафот этган (11: 3/172).

454
АЗ-ЗАВОЛҚАНЖИЙ

**Заволқанж» деган жойга нисбат берилган. У — Марв қишлоқларидан бирининг номи. ʼ.-.ʼидаги олим ту жойга чансубдир:*

1. Аҳмад аз-Заволқанжий

Аҳмад ибн Умар аз-Заволқанжий — Санж қишлоғидан бўлган. Заволқанжда яшаган (11: 3/175).

455
АЗ-ЗУШИЙ

«Зуш» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро қишлоқларидан бирининг номи. Ж^идаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад аз-2чший

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абдуссайд ибн Эсуф ибн ал-Ҳасан ибн - Қасан ибн Муҳаммад гл-Жилоб ас-Сарморий з-Зуший ан-Нурий. 3=марқандда хадис **айтган**. У уламолардан, нлан эса бошқалар **ривоят** қилганлар (11: 3/172).

456

**АЗ-ЗУЛОҲИЙ/
АЗ-ЗУЛАҲИЙ**

«Зулох,» деган жойга нисбат берилган. У — Марв қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Муҳаммад аз-Зулохий [432-524(525) х.й.]

(Абу Мансур) Муҳаммад ибн Али ибн Маҳмуд ибн Абдуллоҳ ан-Ножир аз-Зулохий — «ал-Куроъий» номи билан машҳур бўлган. Байту-л-ҳадисда солих шайх бўлган. Узоқ умр курган ва одамлар унинг ҳузурига зиёратга борганлар. Зулох қишлоғида яшаган. Ўша даврда ундан бошқа исноди олий киши бўлмаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 432 х.й.да Марвда туғилган ва тахм. 524—525 х.й.да вафот этган (2: 3/178; 11: 3/178).

2. Амр аз-Зулахий

Амр (Омир) ибн Имрон ибн ал-Фатҳ аз-Зулахий — ишончли, ўткир шайх бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/178).

457

АЗ-ЗАЙКУНИЙ

«Зайкун» деган жойга нисбат берилган. У — Насаф қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ҳамм аз-Зайкуний (ваф. 326 х.й.)

(Абу Жаъфар) Ҳамм ибн Мустағир аз-Зайкуний — Зайкун қишлоғидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 326 х.й.да вафот этган (11: 3/192).

458
АЗ-ЗАЙНИЙ

«Зайн» деган номга нисбат берилган. У — Бухоро аҳлидан бўлган бобонинг номи. Шу исмга нисбат берилганлар:

1. Аҳмад аз-Зайний

Аҳмад ибн Восил ибн Абдушшакур ал-Бухорий аз-Зайний — Бухоро аҳлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/192).

2. Убайдуллоҳ аз-Зайний (201-272 х.й.)

(Абулфазл) Убайдуллоҳ ибн Восил аз-Зайний ал-Мутаввиъий — Шужъон аҳлидан бўлган. 201 х.й.да туғилиб, 272 х.й.да шахид бўлган (11: 3/192).

459
АССОБОТИЙ

«Собот» деган жойга нисбат берилган. У — Самарқандга яцин ва Усрушана (Уирусана) ёнидаги даре ортида жойлашган таниқли шах, арча. Шу жойга нисбат берилганлар:

10Л ас-Соботий/ас-Соракуний/ас-Сосоний/ас-Сосажирдий/ас-Соғаржий

1. Бакр ас-Соботий

(Абулҳасан) Бакр ибн Аҳмад ал-Фақиҳ ас-Соботий ал-Усрушаний. Самарқандга бориб ҳадис ёзган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/188; 11: 3/193).

2. Аҳмад ас-Соботий

(Абулаббос) Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн ал-Фазл ал-Хумайрий ас-Соботий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/188).

460

АССОРАКУНИЙ

«Сорақун» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ас-Соракуний

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Исҳоқ ибн Ҳотам ас-Соракуний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/191; 11: 3/197).

461

АССОНОНИЙ

«Сосон» («Сосаён») деган жойга нисбат берилган. У — Марв дақаларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ас-Сосоний (460-542 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Исмоил ибн Абу Бакр Абдулжаббор ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ан-Нокидий ас-Сосоний ал-Ҳузамий — солиҳ шайх ва яхшиликка тарғиб қилувчи инсон бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 460 х.й.да туғилиб, 542 х.й.да вафот этган (11: 3/198).

462

АССОСАЖИРДИЙ

«Сосажирд» деган жойга нисбат берилган. У — Марв қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Бисом ас-Сосажирдий

Бисом ибн Абу Бисом ас-Сосажирдий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/197).

2. Маҳмуд ас-Сосажирдий (ваф. 292 х.й.)

Маҳмуд ибн Волан ас-Сосажирдий — уламо ва имомларнинг машхурларидан бири бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 292 х.й.да вафот этган (11: 3/198).

3. Ҳомид ас-Сосажирдий

Ҳомид ибн Маҳмуд ибн Волан ас-Сосажирдий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (И: 3/198).

4. Абдуррахмон ас-Сосажирдий

(Абу Абдуллоҳ) Абдуррахмон ибн Абдулоҳ ибн Абу Масъуд ас-Сосажирдий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/198).

463

АССОҒАРЖИЙ

«Соғарж» деган жойга нисбат берилган. У — Сўғди Самарқанд қишлоқларидан бири. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Муҳаммад ас-Соғаржий

(Абунназар) Муҳаммад ибн Ҳотам ибн Сайд ас-Соғаржий ас-Сўғдий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/198).

2. Яъло ас-Соғаржий

Яъло ибн Анас ибн Можид ас-Соғаржий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/198).

3. Аҳмад ас-Соғаржий (ваф. 524 х.й.)

(Абу Наср) Аҳмад ибн ал-Фараж ибн Абдулазиз

ибн Абу Хайсам ас-Соғаржий — фозил ва солих факих бўлган. Аллох унга уламо рарзандлар насиб этган. У уламолардан, ундан эса сошқалар ривоят қилганлар. 524 х.й.да вафот этган (11: 3/198).

4. Маҳмуд ас-Соғаржий (тав. 480/1087 й.)

(Абулмухомид) Маҳмуд ибн Аҳмад ибн ал-Фараж гс-Соғаржий. Самаркандда шайхулислом ларажасига кўтарилган. Гуғри йўлдаги фозил муфтий бўлган. Ихтилофли аа муттафақ ҳадисларни оялган. Ибодатгўй бўлган. 5 города Бурхондан фикх глмини ўрганган ва ундан за бошқалардан ҳадис :сзптан. 480 йил жумоду- :- хира ойида туғилган (11: I 199).

5. Юсуф ас-Софардазий
Юсуф ибн Солих ибн •-ухаммад ибн Убайдуллох ае-Соғаржий — хатиб ўлган. Ундан ўғли Абу Х.=фс Умар ан-Насафий Ввоят қилган. ~31арқандда вафот этган «Имому-л-фироъ» ч^оарасида дафн этилган |11: 3/199).

: Юсуф ас-Софардазий хаф. 502/1108 й.)
Асу Яькуб) Юсуф ибн - --' ибн Муҳаммад ас- • г: •--.ш Самарқанднинг гар кўприги (тўғони) инндаги Солих кўчасида

яшаган. Хоит Хайён кўчасидаги мадрасада тахсил олган. 502 йил сафар ойининг 12 куни жума оқшомида вафот этган ва Ғотфар кўприги (тўғони) бошидаги макбарага дафн этилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/199).

464 АС-СОФАРДАЗИЙ

«Софардаз» деган жойга нисбат берилган. У — Омул яқинида жойлашган Жайқун йўлидаги қишлоқ. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ас-Софардазий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Довуд ибн Исом ибн Салом ас-Софардазий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/199).

465 АС-СОКАБДУЁЗАВИЙ

«Сокабдуёз» деган жойга нисбат берилган. У — Насаф қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ас-Сокабдуёзавий (ваф. 482 х.й.)

Муҳаммад ибн Ато ан-Насафий ас-Сокабдуёзавий — факих ва адиб

бўлган. Дорғам қишлоқларидан бўлмиш Хохусар қишлоғида адаб илмини ўрганган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 482 х.й.да вафот этган (11: 3/200).

466 АССОМОНИЙ

«Сомон» деган жойга нисбат берилган. У — Самарканд дал,аларидаги қишлоқ,лардан бири. Мовароуннах,рдаги бани Сомон подшоҳ^игининг аъзолари шу ном билан аталган. Ушбу номга нисбат берилганлар:

1. Исмоил ас-Сомоний (ваф. 295 х.й.)

(Абу Иброҳим) Исмоил ибн Аҳмад ибн Асад ибн Сомон ибн Жуббо ибн Ниёз ас-Сомоний — собиқ амир, одил олим, раббиятга насиҳат қилувчи ва амирул - муъ минининг мавлоларидан бўлган. Ҳадис ёзган ва хикоя қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 295 х.й.да вафот этган (11: 3/200).

2. Аҳмад ас-Сомоний (ваф. 301 х.й.)

Аҳмад ибн Асад ибн Сомон ас-Сомоний ибн Жуббо ибн Ниёз... Жавбайн ас-Сомоний — Абу Иброҳим отаси. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят

асСомоний/ас-Сонжаний/ас-Сонқоний/ас-Сонважирдий

қилганлар. 301 х.й.да вафот этган (И: 3/201).

3. Исҳоқ ас-Сомоний (ваф. 295 х.й.)

(Абу Яъқуб) Исҳоқ ибн Аҳмад ас-Сомоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 295 х.й.да вафот этган (11: 3/201).

4. Наср ас-Сомоний (ваф. 279 х.й.)

(Абулхасан) Наср ибн Аҳмад ибн Асад ибн Сомон ас-Сомоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 279 х.й. жумоду-л-охира ойида вафот этган (11: 3/201).

5. Ғозий ас-Сомоний (V х.а./XI м.а.)

Ғозий ибн Аҳмад ибн Абу Мансур ас-Сомоний — фақиҳ. Амирлардан бўлган. Асарлари: «ан-Нур» («Нур»), «ал-Мафотих» («Калитлар»), «ал-Баён» («Баён») (17:2/601).

467

АССОНЖАНИЙ

«Сонжан» деган жойнинг номи. У — Насаф қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим ту жойга мансубдир:

1. Иброҳим ас-Сонжаний (ваф. 295 х.й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Муъаққал ибн ал-Ҳажжож ибн Хидош ибн

Худайх ас-Сонжаний ан-Насафий — машхур имом бўлган. Илм талабида Хижоз, Ироқ, Шом ва Мисрга сафар қилган. Насаф ахлининг имоми ва қозиси бўлган. Фикҳ ва ҳадисни яхши билувчи у луг имом бўлган. Х,адисларни тасниф қилишда машхур бўлган. «Китобу-т-тафсир» («Тафсир китоби»), «Китобу-л-муснад» («Муснад» китоби) ва бошқа асарлар яратган. Имом Бухорийнинг «ал-Жомий ас-саҳийх» («Ишончли тўплам») асаридан ривоят қилган. У ўша китобдан ривоят қилган сўнгги олимлардан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 295 х.й.да вафот этган (2: 3/201; 11: 3/204).

468

АССОНҚОНИЙ

«Сонқри» деган жойга нисбат берилган. У — Марв қишлоқларидан бирининг номи. Ўша жойга нисбат берилганлар:

1. Ал-Ашъас ас-Сонқоний (ваф. 300 х.й.)

(Абу Бишр) Ал-Ашъас ибн Ҳисон ас-Сонқоний — ишончли ровий шайх бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 300 х.й.да вафот этган (11: 3/205).

2. Абу Қамза ас-Сонқоний

(Абу Ҳамза) Ас-Сонқоний — жаҳмия оқимига моил кучли адиб бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/205).

3. Умар ас-Сонқоний

(Абу Жаъфар) Умар ибн Абдуллоҳ ибн Ғолиб ас-Сонқоний. Али ибн Довуд ал-Қантарийдан ҳадис ёзган. Ҳажга кетаётганида, йўлда ўддирилган (11: 3/205).

469

АС-СОНВАЖИРДИЙ

«Сонважирд» деган жойга нисбат берилган. У — Марв ва Сарахс қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Уҳайд ас-Сонважирдий

(Абунназар) Уҳайд ибн Муҳаммад ибн Иброҳим ас-Сонважирдий Сонважирд Коза аҳлидан бўлган. У уламоларда ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/205).

2. Абдуррахим ас-Сонважирдий

(Абу Муҳаммад) Абдуррахим ибн ал-Ҳасън ас-Сонважирдий Сонважирд Марв аҳлидан соҳиби илм бўлган. уламолардан, ундан э:г

ас-Соваконий/ас-Сиборо/ас-Сабазбуний/ас-Су бизғукий « дд

бошқалар ривоят килганлар (11: 3/205).

470

АС-СОВАКОНИЙ

«Совакон» деган жойга нисбат берилган. У — Хоразм ва Х,азорасп цишлок^аридан бирининг номи. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ахмад ас-Соваконий (тав. 471/1078 й.)

(Абу Сайд) Ахмад ибн А\и ибн Ахмад ал-/Килобий ас-Соваконий — фозил имом, мутавозеъ за тўғри йўл соҳиби зўлган. Хивада яшаган. У гламолардан, ундан эса -ошқалар ривоят килганлар. 471 х.й. рабиъу-А-аввал ойида туғилган (11: I 206).

471

АССИБОРО

«Сиборо» («Сабиро», «Исбиро») деган жойга -сбат берилган. У — Бухоро қишлоқ^Ааридан Бирининг номи. Шу жойга засбшп берилганлар:

1. Абдулмалик ас-Сиборо

;А\ -Имом Абу : аммад) Абдулмалик :н Абдуррахмон ибн :с=Земад ибн ал-Хусайн Муҳаммад ибн : : \а ас-Сиборий — х:ро аҳлидан бўлган. :::: Бухоро» («Бухоро : *:: китобидан ривоят

килган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят килганлар (2: 3/205; 11: 3/208).

2. Умар ас-Сибиро (ваф. 294 х.й.)

(Абу Ҳафс) Умар ибн Ҳафс ибн Умар ибн Усмон ибн Умар ибн ал-Ҳасан ибн Усмон ал-Ҳиндоний ас-Сибирий. Бухоронинг Сибиро қишлоғидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят килганлар. 294 х.й.да вафот этган (11: 3/220; 2: 3/210).

3. Бихмок ас-Сибиро

(Абу Сайд) Бихмок ас-Сибиро. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят килганлар (11: 3/220).

472

АС-САБАЗБУНИЙ

« С а б а з б у н » («Сабазмун») деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро қишлоқларидан бири. Шу жойга нисбат бер илганлар:

1. Абдуллоҳ ас-Сабазмуний (258-340 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ иб Муҳаммад ибн Яъқуб ибн ал-Ҳорис ибн ал-Халил ал-Калободий ал-Ғафих ал-Х,орисий ас-Сабазмуний — «устоз» номи билан шуҳрат қозонган. Гарчи ровийлари заиф бўлса-да, лекин ҳадис ривоят

килишда шайх бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят килганлар. 258 х.й.да таваллуд топган. 340 х.й.да вафот этган (11: 3/213).

2. Маъруф ас-Сабазмуний

(Абу Солих) Маъруф ибн Мансур ас-Сабазмуний. Ирок, ХИЖОЗ ва Шомга сафар килган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят килганлар (11: 3/214).

3. Ахмад ас-Сабазмуний

(Абу Бакр) Ахмад ибн Асад ибн Абдуллоҳ ас-Сабазмуний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят килганлар (11: 3/214).

473

АССУБИЗҒУКИЙ

«Субизғук» деган жойга нисбат берилган. У • — Бухоро қишлоқларидан бирининг номи. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ас-Субизғукий

Муҳаммад ибн Х,отам ибн Синбоз ас-Субизғукий — аҳли суннадан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят килганлар (11: 3/217).

474
АС-СИБАЙРО

«Сабиро» («Сиббаро») деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Умр ас-Сибийро (ваф. 294 х.й.)

(Абу Ҳафс) Умар ибн Ҳафс ибн Умар ибн Усмон ибн Умар ибн ал-Ҳасан ибн Усмон ал-Ҳамадоний ас-Сибийро — Бухоро яқинидаги Сибийро қишлоғидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 294 х.й.да вафот этган (2: 3/210; 11: 3/220).

2. Биҳмок ас-Сибийро
(Абу Сайд) Биҳмок ас-Сибийро. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/222).

475
АС-СУТИЙФАҒНИЙ

«Сутийфағна» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Иброҳим ас-Сутийфағний (ваф. 315 Х.й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Ажиф ибн Хозим ибн Шоважа л-Муаллим ас-Сутийфағний. У уламолардан, ундан эса бошқалар

ривоят қилганлар. У 315 х.й.да вафот этган (11: 3/222).

476
АС-СУТИЙКАНИЙ

«Сутийкан» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ал-Фазл ас-Сутийканий

(Абуз Захҳоқ) ал-Фазл ибн Хисон ас-Сутийканий — Бухоро аҳлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/222).

477
АССИЖАРО

«Сижор» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоронинг «ан-Нур» қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Солиҳ ас-Сижаро (ваф. 404 х.й.)

(Абу Шуъайб) Солиҳ ибн Муҳаммад ас-Сижаро — солиҳ, зоҳид ва фозил шайх бўлган. Хуросон, Ирок, Шом ва Мисрга сафар қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 404 х.й.да вафот этган (2: 3/213; 11: 3/223).

478
АССАХТИЁНИЙ

«Сахтиён» деган номга нисбат берилган. «Сахтиён» деганда, Марв аҳлининг қўй терисини ошлаши тушунилади. Шу номга нисбат берилганлардан:

1. Муҳаммад ас-Сахтиёний (368 х.й.да ҳаёт бўлган)

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Али ибн ал-Ҳусайн ибн Абдуррахмон ибн Амр ас-Сахтиёний — Марв аҳлидан, ишончли ровий бўлган. Бағдодга бориб, у ерда 368 х.й.да ҳадис ўрганган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/232).

479
АССАРОВИЙ

«Саров» деган жойга нисбат берилган. У — Ардабил ва Табриз ўртасидаги Озарбайжон шахри. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Наср ас-Саровий

Наср ас-Саровий ал-Ардабилиий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/230).

2. Нофиъ ас-Сарова

(Абу Абдуллоҳ) Нофиъ ибн Али ибн Баҳр ибн Амр ибн Хдзм ас-Саровий —

факих бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/230).

480 АССАРАХСИЙ

**Сарахс» деган жойга нисбат берилган. У — Хуросоннинг катта иох,и.яларидан бирида жойлашган цадимий шшцар. Нишопур ва Марв ўртасидаги йўлда жойлашган. Шу жойга нисбат берилганлар:*

1. Аҳмад ас-Сарахсий (ваф. 286/899 й.)

Абулаббос) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Марвон ":- ат-Таййиб ас-Г=рахсий — олим, ҳақим за адиб бўлган. Ал-г'-нндийдан даре олган. Ал-'уътазиддан ўрганган ва -га ихтисослашган. Бағдодда мерос, ҳисоб-ғгтоб ва қул бозорига валийлик қилган. Асарлари: «Китобу-с-гнёсат» («Сиёсат китоби»), ;л-Мадхал ила синоаъти-Ш-нужум» («Астрономияга Шриш»), «Китобу-л-иусикайи-л-кабийр» гМуסיқага оид катта гатоб»), «ал-Масолик вал-мамолик» («Йўллар ва камлакатлар»), «ал-^лхал ила илми-т-тибб» шТиббиётга кириш»), (Оазоилу Бағдод ва ^хоорухо» («Бағдод ±=зилатлари ва хабарлари»), «Китоб ч анфаъати-л-жибол»

(«Тоғлар манфаати китоби»), «Китоб зоди-л-хофир» («Туя ва отлар озукаси ҳақидаги китоб»), «Адабу-н-нафс» («Нафс одоби») (7: 5/257; 15:4/49; 17: 1/296).

2. Исмоил ас-Сарахсий (330-414/942-1023)

Исмоил ибн Иброхим ибн Муҳаммад ибн Абдуррахмон ас-Сарахсий, сўнгра ал-Ҳиравий, ал-Ғироб (Абу Муҳаммад) — муҳаддис, факих ва адиб бўлган. 330 х.й.да туғилган. Шаъбон ойида вафот этган. Асарлари: «ал-Жамъ байна-с-сахихайн» («Бухорий ва Муслим тузган икки саҳих тўпламининг умумлашмаси»), «Даражоту-т-тоибийн» («Тавба қилувчиларнинг даражалари»), «Мақомату-с-сиддикийн» («Сиддикларнинг даражалари»), «аш-Шофий фи-л-қироат» («Қироат ҳақидаги ишончли китоб»), «ал-Кофий фи-л-қироати-с-сабъа» («Етти хил қироат ҳақидаги «ал-Кофий» китоби», бир нечта жилдда) (17: 1/356).

3. Ҳусайн ибн ал-Фазл ас-Сарахсий

Асарлари: «ал-Одоб ар-руҳония» («Рухонийлик одоби») (15: 4/42).

4. Зоҳир ас-Сарахсий (ваф. 503/1109 й.)

(Абу Али) Зоҳир ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Исо ас-Сарахсий аш-Шофиъий — факих ва муҳаддис, ўз даврида Хуросон шайхи бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/235; 17: 1/731).

5. Зуҳайр ас-Сарахсий (ваф. 454/1062 й.)

Заҳийр ибн ал-Ҳасан ибн Али ас-Сарахсий аш-Шофиъий (Абу Наср) — факих, тарихчи ва Хуросонда фатво волийси бўлган. Асарлари: «ал-Анбоъ ани-л-анбиё алайҳимиссалом» [«Пайғамбарлар (а.с.) ҳақидаги хабарлар»)], «Китобу тарихи-л-хулафо» («Халифалар тарихи китоби») (15: 4/171,293; 17: 1/737).

6. Абдуррахмон ас-Сарахсий (ваф. 439/1047 й.)

Абдуррахмон ибн Муҳаммад ас-Сарахсий — факих бўлган. Асарлари: «Такмилату тажриди-л-Қудурий фи фуруъи-л-фикҳи-л-ханафий» («Қудурийнинг ханафийлик мазҳаби фуруъ ал-фикҳидаги тўлиқ баёни») (17: 2/211).

7. Абдулазиз ас-Сарахсий (ваф. 320/932 й.)

Абдулазиз ибн Муҳаммад ал-Бағдодий, ас-Сарахсий (Абу Толиб) —наҳвий бўлган. Асарлари: «Китоб кабийр

ас-Сарахсий

фи-н-нахв» («Нахв илмига оид катта китоб»)(17: 2/167).

8. Ал-Қасан ас-Сарахсий (ваф. 236 х.й.)

(Абу Муҳаммад) ал-Ҳасан ибн Саҳл ибн Абдуллоҳ ас-Сарахсий, ал-Вазир. 236 х.й.да вафот этган (16:209).

9. Муҳаммад ас-Сарахсий (ваф. 490/1097 й.)

(Шамсулаъимма) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Абу Бакр ас-Сарахсий, ал-Ҳанафий — мутакаллим, факих, усулчи, мунозир ва масалаларни баён этишда мужтахидлардан бўлган. Асарлари: «ал-Мабсут» («Кенг камровли»), «Китобу-л-усул» («Усул китоби»), Хоразмда камокда бўлган. Ушбу асарнинг шартлар бобига келганда, унда хурсандчилик пайдо бўлиб, Фарғонага борган ва ўша ерда китобни ёзиб тугатган ҳамда уни «ал-Амолий» деб атаган. Имом Абу Юсуфнинг «Адабу-л-козий» («Қозилик одоби») китобидан ривоят қилган (14:14; 15: 4/112, 164; 17: 3/52).

10. Муҳаммад ас-Сарахсий (ваф. 490/1097 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Абу Саҳл ас-Сарахсий ал-Ҳанафий — усулчи факих,

мужтахид, мутакаллим ва мунозир бўлган. Асарлари: «Шарху-с-сияри-л-кабийр» («Сияру-л-кабийр»га шарх, 2 жилдли), «ал-Мабсут фи нахв» («Нахв илми ҳақида кенг камровли китоб», 15 жилдли), «Сифат ашротис-соъат» («Соат белгилари сифати»), «Шарх ал-жомиъ ал-кабийр ли-ш-Шайбоний фи фуруъи-л-фикҳи-л-ҳанафий» («Ҳанафий фуруъ ал-фикҳида Шайбонийнинг «ал-Жомиъ ал-кабийр» асарига шарх»), «Муҳитус-Сарахсий» («Сарахсийнинг «Муҳит»и) (5: 16; 17: 3/68).

11. Муҳаммад ас-Сарахсий (ваф. 490/1097 й.)

Муҳаммад ибн Абу Саҳл ас-Сарахсий — фозил инсон бўлган. Асарлари: «Усул шарҳи-л-кутуби-л-лати саннафаҳа Муҳаммад ибн ал-Ҳасан» («Муҳаммад ибн ал-Ҳасан тасниф этган китобларни шархлаш услуги») (17: 3/336).

12. Муҳаммад ас-Сарахсий (ваф. 571/1175 й.)

(Разиюддин) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ас-Сарахсий, ал-Ҳанафий (Бурхонуддин) - усулчи факих бўлган. Бир қанча вақт Ҳалабда яшаган. Ал-Ҳалавия мадрасасида таълимни бошқарган. Лекин ханафий факихлардан бир жамоа

унга қарши чиққанлар ва Нуруддин Занкийнинг олдида унинг хизматларини камситганлар. Ражаб ойининг охириги жума куни вафот этган. Асарлари: «ал-Муҳит ал-кабийр фи-н-нахв» («Нахв ҳақида катта океан», 40 жилдли), «ал-Муҳит ас-соний» («Иккинчи Муҳит», 10 жилдли), «ал-Муҳит ар-робий» («Тўртинчи Муҳит», 2 жилдли). Мазкур асарларнинг барчаси фикҳ илмига оиддир. «Ал-Важиз фил-усул» («Усул ҳақида мўъжаз китоб»), «Китобуз-захира» («Захира китоби»), «Фатово сағийра» («Кичик фатволар») (17: 3/279).

13. Носир ас-Сарахсий (439-514/1047-1120)

(Абулфатҳ) Носир ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Аҳмад Абу Иёз ибн Хузайма ал-Иёдий, ас-Сарахсий факих, суфий, адаб ва ҳадис билимдони бўлган. Сарахсда тугилган. Кўп ҳадис эшитган ва Сарахс атрофларига сафар қилган. Сарахсда вафот этган. Унинг бир қанча асарлари ва шеърлари бўлган (17: 4/10).

14. Абдуррахмон ас-Сарахсий (ваф. 494 х.й.)

(Абулфараж) Абдуррахмон ибн Аҳмад ибн Абдуррахмон ас-Сарахсий — «аз-Зор»

I: ми билан машхур бўлган
~: фиъий факих. Унинг
[бн ас-Сибоғнинг «аш-
Шомил» («Кенг камровли»)
Ёштобидан ҳам каттароқ
::--:кхга оид асари бўлган.
Снкх соҳасида тинимсиз
нжод қилган. У
уламолардан, ундан эса
::пшалар ривоят
жлганлар. 494 х.й.да вафот
гган (2: 3/235; 15: 4/123).

15. Муҳаммад ас-Сарахсий (ваф. 260 х.й.)

[Лбу Абдуллох)
Муҳаммад ибн ал-
Муҳаллиб ас-Сарахсий.
Хадис китобларидаги
хадисларни яхши билган.
уламолардан, ундан эса
^:шқалар ривоят
т_2.\ганлар. 260 х.й.да вафот
зган (11: 3/244).

16. Ал-Валид ас-Сарахсий (268 х.й.да улдирилган)

_А\Валид ибн Исом ибн
ал-Ваззоҳ ас-Сарахсий. У
уламолардан, ундан эса
Мшқалар ривоят
илганлар. 268 х.й.да
улдирилган (11: 3/244).

17. Ал-Фазл ас-Сарахсий (ваф. 202 х.й.)

'Абулаббос) Ал-Фазл
::н Саҳл ас-Сарахсий —
и-Ҳасан ибн Саҳлнинг
:иродари, вазир бўлган.
У/I х.й.да вафот этган (16:

18. Муҳаммад аз-Зубабий (ваф. 199 х.й.)

Абувалид) Муҳаммад
::: Фиёс ас-Сарахсий аз-

Зубабий — аҳли суннага
мансуб истеъдодли
хофизлардан бўлган. У
уламолардан, ундан эса
бошқалар ривоят
қилганлар. 199 х.й.
Шумонда 48 ёшида
жиходда улдирилган (11: 3/
471).

481

АССУРХАКАТИЙ

«Сурхакат» деган
жойга нисбат берилган.
У — Самарқанднинг
Ғуржистонидаги кичкина
имшарча. Мовароуннах.р-
даги Ҳазор шақрининг
бошқа бир қитлови ҳам
Сурхакат деб аталган.
Шу жойга нисбат
берилганлар:

1. Маждуддин ас-Сурхакатий

Ал-Имом Маждуддин
ас-Сурхакатий —
Ҳазорнинг Сурхакат
қишлоғидан бўлган. У
М о в а р о у н н а х р
шифоҳонасининг ноиби
бўлган. У уламолардан,
ундан эса бошқалар
ривоят қилганлар (11: 3/
245).

2. Муҳаммад ас-Сурхакатий (ваф. 518/1124 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад
ибн Абдуллох ибн Фоил
ас-Сурхакатий. Самар-
қанднинг Ғуржистонидан,
фозил имом бўлган.
Самарқандда фикхни
ўрганиб, сўнг Бухорода
яшаган. Назар илмида

унинг қўли баланд бўлган.
У Бухорода мунозара олиб
борганлардан бири бўлган.
У уламолардан, ундан эса
бошқалар ривоят
қилганлар. 518 х.й.да вафот
этган. Асарлари: «Омол
фи-л-хадис» («Хадисдаги
имлолар») (11: 3/245; 17: 3/
440).

482

АССАРДАРИЙ

« С а р д а р и »
(«Сардарий») деган жойга
нисбат берилган. У —
Бухоро қишлоқларидан
бирининг номи. Шу жойга
нисбат берилганлар:

1. Усома ас-Сардарий

(Абу Убайда) Усома ибн
Муҳаммад ас-Сардарий,
ал-Киндий, ал-Бухорий.
Сирдарий қишлоғидан
бўлган. У уламолардан,
ундан эса бошқалар
ривоят қилганлар.
Бухорода вафот этган (11:
3/245).

2. Али ас-Сардарий (297-370 х.й.)

(Абулҳасан) Али ибн
ал-Хусайн ибн
Абдурраҳим ибн Ҳуд ибн
Муъоз ибн Муҳаммад ибн
Иброҳим ал-Киндий, ал-
Ҳоким ас-Сардарий —
бир қанча муддат
Насафда қози бўлган.
Асли Бухоро аҳлидан. У
уламолардан, ундан эса
бошқалар ривоят
қилганлар. 297 х.й.да
туғилиб, 370 х.й.да вафот
этган (11: 3/246).

ас-Сурфақоний/ас-| мора

**483
АССУРФАҚОНИЙ**

*«Сурфақон» («Сул-
фақон») деган жойга
нисбат берилган. У —
Сарахс к,ишлоқ,ларидан
бирининг номи. Шу жойга
нисбат берилганлар:*

**1. Абу Муҳаммад ас-
Сурфақоний**

(Абу Муҳаммад) ибн Абу Бакр ибн Муҳаммад ас-Сурфақоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/240).

2. Умар ас-Сурфақоний

(Абу Хафс) Умар ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ас-Сурфақоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/240).

**3. Иброҳим ас-
Сурфақоний**

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Муҳаммад ас-Сурфақоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/246).

**484
АССУРМОРА**

*«Сурмора» деган жойга
нисбат берилган. У —
Бухоро қишлоқларидан
бирининг номи. Шу жойга
нисбат берилганлар:*

1. Ғолиб ас-Сурмора

(Абу Аҳмад) Ғолиб ибн Шаъба ибн Амр ас-

Сурмора ал-Бухорий — Сурмора ахлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/247).

**2. Аҳмад ас-Сурмора
(ваф. 242 х.й.)**

(Абу Исҳоқ) Аҳмад ибн Исҳоқ ибн ал-Ҳасан ибн Жобир ас-Сурмора — имом, зоҳид ва шижоатли бўлган. Ўз замонида шижоатда кучли бўлиб, кофирларни ўлдирган. Унга нисбатан, исломда ушбу соҳада унта тенг келадиган шижоат соҳиби йўқ, деган сўзларни ишлатишган. «Тарихи Бухоро» («Бухоро тарихи»)да унинг шижоати ҳақида уч варақда маълумотлар келган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 242 х.й.да вафот этган (11: 3/247).

**3. Исҳоқ ас-Сурмора
(ваф. 276 х.й.)**

(Абу Сафвон) Исҳоқ ибн Аҳмад ибн Исҳоқ ас-Сурмора ас-Суллабий. Ҳадисда ишончли ровий бўлган. У ёшлик даврида отаси (Абу Исҳоқ) билан Ироққа сафар қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 276 х.й.да вафот этган (11: 3/248).

4. Мансур ас-Сурмора

(Абу Талха) Мансур ибн Салим ибн Абдуллоҳ ас-Суллабий ас-Сурмора. У

уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/248).

**5. Ҳасан ас-Сурмора
(ваф. 1040/1631 й.)**

Ҳасан ибн Исмоил ас-Сурмора, ал-Ҳанафий. Асарлари: «ад-Дур ал-манқуд фи шарҳи-л-мақсуд» («Мақсуд шарҳида сараланган дур»). 1040 х.й.да вафот этган (17: 1/539).

**6. Ҳусайн ас-Сурмора
(1038/1629 йилда ҳаёт
бўлган)**

Ҳусайн ибн Ҳасан ибн Исмоил ас-Сурмора. Сарф илмини яхши билган. Асарлари: «ад-Дур ал-манқуд фи шарҳи-л-мақсуд» («Мақсуд шарҳида сараланган дур»). Ушбу асарини 1038 х.й.да ёзган (17: 1/606).

**7. Зуннун ас-Сурмора
(ваф. 1038/1278 й.)**

Зуннун ас-Сурмора — фақиҳ ва суфий бўлган. Асарлари: «Шарҳу қасида ал-Бустий фи-л-маъориф ва-з-зухд» («Бустийнинг маърифат ва зухдга оид қасидасига шарҳ»), «Шарҳу муқаддимати Абилайс ас-Самарқандий фи-с-салот» («Абулайс ас-Самарқандийнинг намоз муқаддимасига шарҳ») (17: 1/707).

485
АС-СИРВИЙ

«Сирв» деган жойга нисбат берилган. У — Марв (Ардабил) қишлоқларидан бири. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Маждуддин ас-Сирвий (УН/ХШ асрда яшаган)

Маждуддин ас-Сирвий — факих бўлган. Асарлари: «Рисола фи ҳурмати-л-;:ири-з-забибий баъда ғалаён ва қабла зиҳоби-с-гулсайни ва бақои-с-сулс» «Узум шар бати хайнагандан сўнг учдан нкки қисми кетиши ва учдан бир қисми юлишидан олдинги парбатнинг ҳаромлиги»(17: 3/15).

Ъ Наср ас-Сирвий

Наср ас-Сирвий ал-Ардабили (11: 3/250).

3. Нофиъ ал-Озарбайжоний (ваф. тахм. 400 х.й.)

Абу Абдуллох) Нофиъ :бн Али ибн Яҳё ас-Гнрвий ал-Озарбайжоний ал-Факих. У уламолардан, тългш эса бошқалар ривоят г^-^^нлар. 400 х.й.дан олдин аафот этган (11: 3/250).

486
АС-СУҒДИЙ

*Сўғд» деган жойга - -сбат берилган. У — ~уз.ири ва дарахтзорлари бўлган нох,ия.

Дарахтлари кўплигидан хуёш нури х,ам унинг аксар ерларига тушмас эди. Самарканд ва Бухоро орасида Сўвднинг 12 рустоқи ва 4 та шах,ри бўлган. Жуда гўзал вох,а х,исобланган. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Соъид ас-Сўғдий (712/1312 й.да хаёт бўлган)

Соъид ибн Муҳаммад ас-Сўғдий, ат-Туркистоний — риёзиёт илмини билган. Асарлари: «ар-Рисолату-л-илоияту-л-ҳисобия» («Ҳисобкитобга оид Алоуддинга бағишланган рисола»). Муаллиф уни 712 х.й.да Алоуддин Муҳаммад ибн Маҳмуд ал-Ғазнавий ал-Вазирга бағишлаб ёзган (17: 1/827).

2. Али ас-Сўғдий (ваф. 461/1068 й.)

Али ибн ал-Хусайн ибн Муҳаммад ас-Сўғдий — Бухорода яшаган. Ҳанафий факих, фозил имом ва мунозир бўлган. Бухорода вафот этган. Асарлари: «ан-Нутаф фил-фатово» («Турфа фатовалар»), «Шарху китоби-л-хисоф фи адаби-л-қозий ала мазхаби Аби Ҳанифа» («Абу Ҳанифа мазхабида кози одоблари жамланган китоб шархи»), «Шарх ал-жомиъ ал-кабийр ли-ш-Шайбоний фи фуруъи-л-фикҳи-л-ханафий» («Ҳанафий фуруъ ал-

фикҳи ҳақидаги Шайбонийнинг «ал-Жомиъ ал-кабийр» асарига шарх») (11: 3/259; 15: 4/46; 17: 2/433).

3. Комил ас-Сўғдий

(Абулаъло) Комил ибн Мукаррам ибн Муҳаммад ибн Умар ибн Вардон ат-Тамимий ас-Сўғдий. Бухорода яшаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/251).

487
АССАКОНИЙ

«Сакон» деган жойга нисбат берилган. У — Арбанжон ва Сўғд қишлоқ^аридан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Абу Али ас-Саконий (Абу Али) ас-Саконий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/260; 11: 3/265).

488
АССАКБИЁНИЙ

«Сакбиён» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро қишлоқеларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Суфён ас-Сакбиёний (Абу Сайд) Суфён ибн Аҳмад ибн Исҳоқ ас-Сакбиёний ал-Бухорий аз-Зохид. Бухоро ахлидан.

У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/260; 11: 3/265).

489 АССАКАЖҚАСИЙ

«Сакажқас» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро қишлоқ-ларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Яъқуб ас-Сакажқасий

(Абу Юсуф) Яъқуб ибн Юсуф ибн Уҳайд ас-Саффор ас-Сакажқасий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/265).

2. Аҳмад ас-Сакажқасий (ваф. 315 х.й.)

(Абу Ҳафс) Аҳмад ибн Хотам ибн Ҳаммод ибн Абдуррахмон ас-Сакажқасий. Ҳадисларни кўп ёдлаган. Ишончли ровийлар билан уларни кўп ёзар эди. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 315 х.й.да вафот этган (11: 3/265).

490 АС-СУККАРИЙ

«Суккар» деган номга нисбат берилган. У — Марв ахлидан бўлган қанд сотувчиларни айтишга номулашган. Шу асбат берил-

1. Бишр ас-Суккарий

Бишр ибн Муҳаммад ас-Суккарий ал-Марвазий — Марв ахлидан бўлган. Ибн ал-Муборакдан ривоят қилган. Ундан Имом ал-Бухорий ривоят қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/266).

2. Муҳаммад ас-Суккарий

(Абу Ҳамза) Муҳаммад ибн Маймун ас-Суккарий — Марв ахлидан бўлган. Кўп ҳадис ёд билган. Ундан Имом ал-Бухорий ривоят қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/266).

491 АССУКУНДОНИЙ

«Сукундон» деган жойга нисбат берилган. У — Марв қишлоқ-ларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ашъаб ас-Сукундоний (ваф. 260 х.й.)

(Абу Яҳё) Ашъаб ибн Бурайда ас-Сукундоний ал-Ҳаммоний — Сукундон қишлоғидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 260 х.й.да вафот этган (11: 3/269).

492 АС-САКАНИЙ

«Сакан» деган номга нисбат берилган. У — Бухоро ахлидан баъзи боболарнинг исми шарифи. Шу номга нисбат берилганлар:

1. Амр ас-Саканий (ваф. 344 х.й.)

(Абулҳасан) Амр ибн Исҳоқ ибн Иброҳим ибн Аҳмад ибн ас-Сакан ал-Асадий ас-Саканий — ўз асрининг муҳаддиси бўлган. Ўз шаҳрида араб шайхи ҳисобланган. Бухоро, Марв, Бағдод ва Куфада ҳадис тинглаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 344 х.й.да вафот этган (11: 3/270).

2. Муҳаммад ас-Саканий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Иброҳим ибн Кўз ас-Саканий — Бухоро ахлидан, тинглашда саҳих ва солиҳ шайх бўлган. Бухорода ҳадис тинглаган. Ундан ҳеч ким ҳадис ривоят қилмаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/270).

493 АС-САЛАМОСИЙ

«Саламос» деган жойга нисбат берилган. У — Озарбайжондаги машҳур шаҳар. Арамия ва

Озарбайжон ўртасида икки кунлик, Табриз ва Озарбайжон ўртасида уч кунлик йўл ва Хива ўртасида бир қанча кунлик йўл узоқликда жойлашган. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Мусо ибн Ҳилол (ваф. 380 х.й.)

(Абу Имрон) Мусо ибн Имрон ибн Мусо ибн Хилол. Дамашк, Халаб, Рив, Куфа, Бағдод ва Башқа шаҳарларда ҳадис — таснифлаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 380 й.да вафот этган (2: 3/270).

2. Ҳариз ас-Саламосий

(Абулқосим) Ҳариз ибн Ақмад ибн Ҳариз ас-Саламосий — машхур математик бири, математикда чиройли, математикада фасих бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/275).

3. Умар ас-Саламосий

(Абу Ҳафс) Умар ибн Юсуф ибн ал-Ҳасан ас-Саламосий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/275).

4. Ал-Музаффар ас-Саламосий

(Абулҳасан) ал-Музаффар ибн ал-Ҳасан ас-Саламосий. 359 х.й.да Бағдодга келган ва

ирокликлардан ҳадис ўрганган. 380 х.й. рабиъул-сони ойида вафот этган ва Салмосга дафн этилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/270; 11: 3/275).

5. Ал-Ҳасан ас-Саламосий (ваф. 419 х.й.)

(Абу Муҳаммад) ал-Ҳасан ибн Жаъфар ибн Довуд ас-Саламосий — Абу Абдуллоҳ ас-Саламосийнинг амакиси. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 419 х.й.да вафот этган (11: 3/275).

6. Ал-Ҳусайн ас-Саламосий (ваф. 446 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) ал-Ҳусайн ибн Жаъфар ибн Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Довуд ибн ал-Ҳасан ас-Саламосий — Бағдод ахлидан бўлган. Ишончли ровий бўлган. Хайрли ишлар қилиш ва фақирларга ёрдам беришда машхур бўлган. Садақа кўп берган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 446 х.й.да вафот этган (11: 3/275).

7. Муҳаммад ас-Саламосий (ваф. 444 х.й.)

(Абу Наср) Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ибн Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Довуд ибн ал-Ҳасан ас-Саламосий — Абу Абдуллоҳ амакисининг ўғли, ишончли ровий бўлган. У уламолардан,

ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 444 х.й.да вафот этган (11: 3/275).

8. Ал-Муҳсин ас-Саламосий (ваф. 436 х.й.)

(Абу Тохир) ал-Муҳсин ибн Жаъфар ибн Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Довуд ибн ал-Ҳасан ас-Саламосий — Бағдод ахлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 436 х.й.да вафот этган (11: 3/276).

9. Муҳаммад ас-Саламосий (ваф. 574 х.й.)

Муҳаммад ибн Ҳибатуллоҳ ибн Абдуллоҳ ас-Саламосий, ал-Фақиҳ аш-Шофиъий. «Садид» («Кучли») деган лақаби бўлган. 574 х.й.да вафот этган (16: 372).

494

АССАЛМОНОНИЙ

«Салмонон» деган жойга нисбат берилган. У — Марв ҷишлоқ/ширидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ал-Ҳусайн ас-Салмононий (ваф. 470 х.й.)

Ал-Ҳусайн ибн Аҳмад ас-Салмононий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 470 х.й.да вафот этган (11: 3/276).

495

АС-САЛМУҚОНИЙ

«Салмуқон» деган жойга нисбат берилган. У — Сарахс қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Икрима ас-Салмуқоний (ваф. 214 х.й.)

Икрима ибн Торик ас-Салмуқоний. У халифа Маъмун даврида Бағдоднинг шарқий худудида қозилик қилган. Абу Юсуф қозининг асҳобларидан бўлган. 214 х.й.да қозиликдан четлашган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/272; 11: 3/277).

496

АС-СУЛАЙМОНИЙ

«Сулаймон» деган номга нисбат берилган. У — Пойканд аҳлига мансуб бўлган боболарнинг номи. Шу номга нисбат берилганлар:

1. Ал-Фазл ас-Сулаймоний (ваф. 413 х.й.)

(Абу Абдуллох) Ал-Фазл ибн Абулфазл ибн Аҳмад ибн Али Амр ибн Аҳмад ибн Иброҳим ибн Юсуф ибн Анбар ас-Сулаймоний ал-Пойкандий. 405 х.й.да Насафга борган ва уламолар ундан ҳадис

ёзган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 413 х.й.да вафот этган (11: 3/287).

497

АССАМАРҚАНДИЙ

«Самарқанд» деган шақарга нисбат берилган. У Зулқарнайн давридан бошлаб, маълум ва машхур шах, ар бўлган. Сўғднинг бир қисми. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Аҳмад ас-Самарқандий (ваф. 552/1157 й.)

(Абуллайс) ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Исмоил ибн Али ибн Лукмон ас-Самарқандий — ханафий фақиҳ бўлган. Ҳаж қилган ва Бағдодга борган. Ундан кўп жамоа фикҳ ўрганган. Комил, фозил, воиз, ҳусни хулқ ва дўстларга меҳрибон бўлган. Марв, Бухоро ва бошқа жойларга борган. Кўплаб асарлар яратган. 27 жумоду-л-увлода қарвонда кетаётганда ўлдирилган (17: 1/217).

2. Аҳмад ас-Самарқандий (ваф. 550/1155 й.)

Аҳмад ибн Муҳаммад ас-Самарқандий (Абу Наср, ал-Ҳоким) — қайдномалар бўйича олим бўлган ва ушбу соҳада асарлар ёзган (17: 1/268).

3. Аҳмад Муллозода (ваф. 901/1460 й.)

(Шихобуддин) Аҳмад ибн Усмон ибн Низом ас-Самарқандий ал-Хуттобий, аш-Шофиий. Муллозода номи билан танилган. Қироат, мантиқ, фикҳ, тафсир, ҳадис ва балоғат илмларини билган. Тарихчилардан бирининг хабар беришича, у аллома имом, қироатда олий иснодли бўлган. Дамашк, Ҳалаб каби шаҳарларга сафар қилган ва у ердаги уламолардан истифода этган. Асарлари: «Китоб жумиъа фиҳи ал-ҳидоя вал-муҳаррар» («Ҳидоят ва озод қилувчи масалалар жамланган китоб»), «Шарҳу ҳидояти-л-хикма» («Ҳидоят-л-хикмат» китобига шарҳ), «Шарҳу-ш-шамсия» («Шамсия»га шарҳ), «Ҳошия ала-ш-шарҳи-л-мухтасар ли-т-Тафтазоний ала талхисил-мифтоҳ ли-л-Қазвиний» («ал-Қазвинийнинг «Талхис-л-мифтоҳ» асарига Тафтазонийнинг ёзган мухтасар шарҳига ҳошия-изоҳ») (9: 8/2; 17: 1/192; 24: 1/137).

4. Исмоил ас-Самарқандий (454-536/1062-1142)

Исмоил ибн Аҳмад ибн Умар ас-Самарқандий (Абулқосим) — муҳаддис, хофиз ва қори бўлган. Асарлари: «ал-Амолий» («Имлолар»), «ал-Фавоид ал-мунтақоҳ» («Даволовчи фойдалар»), «Ма қурба

210 ас-Самарқандий

л-хуруф ва-л-ишорот» («Харфлар ва белгиларнинг маъноси ҳақидаги «ар-рисола ал-аздия»га шарх»), «Тариху матлаъи-с-саъдайн» («Икки юлдузнинг чиқиш ва икки денгизнинг қўшилиш жойи тарихи») (17: 2/139).

13. Абдуллоҳ ас-Самарқандий (444-516/1052-1122)

Абдуллоҳ ибн Аҳмад ибн Амр ибн Абулашъаб ас-Самарқандий — муҳаддис ва ҳофиз бўлган. Дамашқда туғилиб-ўсган. Нишопур ва Исфаҳонга борган. Ҳадис илми билан кизикқан ва ўзи учун комус тайёрлаб олган. Рабиъу-с-соний ойида Бағдодда вафот этган (17: 2/226).

14. Абдуллоҳ ас-Самарқандий (ваф. 953/1546 й.)

Абдуллоҳ ибн Абдулазиз ас-Самарқандий, ал-Ҳанафий — фозил бўлган. Асарлари: «Шарху асмоиллоҳи-л-хусно» («Аллоҳнинг гўзал исмларига шарх»), «Шарху калиматайи-ш-шаҳода» («Шаҳодатдаги икки калимага шарх») (17: 2/253).

15. Абдуллоҳ ас-Самарқандий (ваф. 701/1302 й.)

Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ас-Самарқандий, ал-Ҳанафий, (Рукнуддин) — факих усулчи

бўлган. Асарлари: «Жомиъу-л-усул фи-л-фикҳ» («Фикҳдаги усуллар тўплами») (17: 2/281).

16. Убайдуллоҳ аш-Шоший (ваф. 895/1490 й.)

Убайдуллоҳ ибн Маҳмуд ибн Аҳмад аш-Шоший, ас-Самарқандий, ан-Нақшбандий — «ал-Аҳрор» лакабли суфий бўлган. Рабиъу-л-аввал ойида Кушон қишлоғида вафот этган ва Самарқандда дафн этилган. Асарлари: «Рисолаи волидия» («Отага аталган рисола»), «Фақароту-л-орифийн» («Орифлар ҳаётидан лавҳалар»), «Рисола-и хавроия» («Хурлар ҳақида рисола»), «Анфоси нафиса» («Дурдона сўзлар»), «ал-Урва ал-вуско ли арбоби-л-иртиқо» («Тадрижий тараккиёт арбобларининг мустаҳкам ришталари»), «Анису-с-соликийн фи-т-тасаввуф» («Тасаввуф ҳақида солиқларнинг суҳбатдош дўсти») (1: 22; 17: 2/354, 3/501).

17. Али ас-Самарқандий (562/1166 йилда ҳаёт бўлган)

Али ибн Исҳоқ ибн Иброҳим ал-Ҳанзалий, ас-Самарқандий — фозил бўлган. Ас-Санъоний ундан ривоят қилган. Асарлари: «Китобу-л-мушофаҳот» («Суҳбатлар китоби») (17: 2/404).

18. Али ал-Исфижобий (454-535/1062-1141)

(Баҳоуддин) Али ибн Муҳаммад ибн Исмоил ибн Али ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Исҳоқ ал-Исфижобий, ас-Самарқандий. Факих бўлган. Жумоду-л-увло ойида туғилган ва 22 зул-қаъдада Самарқандда вафот этган. Асарлари: «Шарху мухтасари-т-Таҳовий фи фуруъи-л-фиқҳи-л-ханафий» («Ҳанафий фуруъ ал-фиқҳ ҳақидаги Таҳовийнинг мухтасарига шарх»), «Фатово Исфижобий» («Исфижобий фатволари») (14: 32; 17: 2/495; 18: 11).

19. Али ас-Самарқандий (ваф. 860/1456 й.)

(Алоуддин) Али ибн Яҳё ас-Самарқандий, ал-Қурмоний, ал-Ҳанафий — факих, муфассир ва мантиқчи бўлган. Алоуддин ал-Бухорийдан илм олган ва Қурмон шаҳарларидан бўлган Лорандада вафот этган. Асарлари: «Тафсиру-л-Қуръон» («Қуръон тафсири», 4 жилдли, то «Мужодала» сурасигача), «Ҳошия ала шарҳи-ш-шамсия» («Шарху-ш-шамсия»га ҳошия-изоҳ»), «Ҳошия ала шарҳи-л-мутолиъ» («Шарху-л-мутолиъ»га ҳошия-изоҳ»), «Ҳошия ала шарҳи-л-мувофиқ ли-с-саййиди-ш-шариф» («Саййид Шарифнинг «Шарху-л-

мувофик» асарига хошия-изох»), «Баҳру-л-улум фи-т-тафсир» («Тафсирдаги илмлар \-ммони») (15: 4/225; 17: 2/544; 21:9).

20. Умар ас-Самарқандий (840/1436 жилда ҳаёт бўлган)

Умар ал-Ҳасан ан-Нишопурий, ал-Ҳанафий «ас-Самарқандий» номи билан машхур (Абу Қ,афс) адиб бўлган. Асарлари: «Равнақу-л-мажолис фи-л-адаб Адабий мажлислар курки») (7:19; 17: 2/557).

21. Абулқосим ас-Самарқандий (888/1483 йилда ҳаёт бўлган)

Абулқосим ибн Абу 5-оқр ас-Самарқандий, ал-Ғийсий, Баёний. Баъзи жлмлар сохиби бўлган. Асарлари: «Шарҳу-л-ля» («ал-Ақоид ал-злия»га шарҳ), муаллиф :::: 888 х.й.да ёзиб угатган, «Риёзату-л-ахлоқ» («Ахлоқ тарбияси»), .гру-л-ирб мин таҳқиқ встиъорати-л-араб» сАраб истиъораларини т=дқиқ қилишда маҳоратга :-:ишиш»), «Хошия ала жарҳи мифтоҳи-л-улум • I - с - Саккокий» Саккокийнинг ^яфтоҳу-л-улум» асари е^рҳига хошия-изох»), "I:шия ала тафсири-л-::зий» («Байзовий --±::фигахошия-изох»), 5=.йзовийнинг танзил гр^гари ва таъвил нурлари

асарига хошия-изох»), «ар-Рисола ат-таршиҳия» («Номзод кўйиш рисоласи») (17: 2/643).

22. Абулқосим ас-Самарқандий (549/1154 йилда ҳаёт бўлган)

Абулқосим ибн Юсуф ас-Самарқандий, ал-Ҳусайний, ал-Мадиний, ал-Ҳанафий (Носируддин) — фақиҳ бўлган. Асарлари: «ал-Мултақат фи-л-фатова» («Сараланган фатволар»), 549 х.й.да тугатган. «Ал-Қонун ал-маншур ва куллуҳа фи фуруъи-л-фикҳи-л-ханафий» («Ҳанафий фуруъ ал-фикҳига оид ёйилган қонунлар») (17: 2/656).

23. Муҳаммад ас-Самарқандий (ваф. 375/985 й.)

Муҳаммад ибн Иброҳим Абуллайс ас-Самарқандий номи билан танилган (Насруддин) фозил. Асарлари: «ал-Маъориф фи шарҳи-с-саҳоиф» («Саҳифалар шарҳи ҳақида тушунчалар») (17: 3/34).

24. Муҳаммад ас-Самарқандий (ваф. 539/1144 й.)

(Абу Мансур) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Абу Аҳмад ас-Самарқандий — фақиҳ бўлган. Жумоду-л-увло ойининг биринчи куни Бухорода вафот этган. Асарлари: «Тухфату-л-

фуқаҳо» («Фақиҳлар тухфаси») (17: 3/46; 14:31).

25. Муҳаммад ас-Самарқандий (ваф. 553/1158 й.)

Муҳаммад ибн Аҳмад ас-Самарқандий, ал-Ҳанафий (Алоуддин) — фақиҳ ва усулчи бўлган. Асарлари: «Мезону-л-усул фи натоижи-л-укул фи усули-л-фикҳ» («Усул ал-фикҳда ақлий хулосалар беришда усул мезони»), «Тухфату-л-фуқаҳо» («Фақиҳлар тухфаси»), «Изоҳу-л-қавоид фи-л-муъаммо» («Муаммо қоидаларининг изоҳи», тили форсча бўлган ушбу асар муаммо битишнинг 19 асл турини ёритишга бағишланган), «Тухфату-л-мулук» («Подшоҳлар тухфаси») (14: 24; 15: 4/209; 18: И; 17: 3/67).

26. Муҳаммад ас-Самарқандий (ваф. 600/1203 й.)

(Шамсуддин) Муҳаммад ибн Ашраф ал-Ҳусайний, ас-Самарқандий — мантиқ, фалак, хандаса каби илмлар бўйича олим бўлган. Асарлари: «Рисола фи одоби-л-бахси ва-л-мунозара» («Баҳс ва мунозара одоби ҳақида рисола»), «Ашқолу-т-таъсис фи-л-хандаса» («Геометрияда асосланувчи шакллар», унда Евклид китобидан 35 шакл келтирилган), «ас-Саҳоиф ал-илоҳия»

212 ас-Самарқандий

(«Илохий саҳифлар»), «ал-Фустот» («Кўхна Қоҳира»), «Китоб айни-н-назар фи-л мантиқ» («Мантиқ илмига оид «Айну-н-назар» китоби») (15: 4/105; 17: 3/136; 19:10).

27. Муҳаммад ал-Қалонсий (тахм. 620/1223 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад ибн Баҳром ибн Муҳаммад ал-Қалонсий ас-Самарқандий (Бадруддин) — табиб бўлган. Касалларни муолажа қилиш ва дори тайёрлаш сирларини яхши билган. Асарлари: «Китобу-л-акробозийн» («Фармакология китоби»), «ал-Мухтасар фи-т-тибб» («Тиббиётга оид мухтасар китоб») (17: 3/175).

28. Муҳаммад ас-Самарқандий (ваф. 620/1223 й.)

Муҳаммад ибн Сулаймон ас-Самарқандий, асли ал-Бағдодий (Абу Мансур) — фозил амирлар авлодидан бўлган. Адаб илми ва риёзиётни яхши билган. 16 рабиъу-сонийда вафот этган. Асарлари: адаб илмига оид «ат-Тибр ал-масбук» («Ёмби») номли асари ва шеърлари бўлган (17: 3/333).

29. Муҳаммад ар-Ризавий (1263/1847 й.)

Муҳаммад Солиҳ ар-Ризавий ас-Самарқандий (Абу Абдуллох) —суфий,

муснид, яъни ҳадис иснодларини яхши билувчи олим ва сайёр табиб бўлган. Самарқандда тугилган ва Мадинада вафот этган. Унинг аксарият асарлари тасаввуф, иснод ва пинҳоний илмларга бағишланган (17: 3/353).

30. Муҳаммад ал-Каробисий ал-Аштобдийзакий (ваф. 322 х.й.)

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Солиҳ ибн Маҳмуд ибн ал-Ҳайсам ал-Каробисий ал-Аштобдийзакий ас-Самарқандий — ҳадисларни кўп айтадиган ишончли ва фозил инсон бўлган. Самарқанд ва Бағдодда илм аҳлига мансуб бўлган жамоаларнинг жуда кўп вакилларидан ҳадис ривоят қилган. Уламолардан иборат кўпгина жамоалар ундан ҳадис ривоят қилганлар. 322 х.й.да вафот этган (2: 1/232; 11: 1/162).

31. Муҳаммад ас-Самарқандий (ваф. 537/1142 й.)

Муҳаммад ибн Абдулжалил ибн Абдулмалик ибн Али ибн Ҳайдар ас-Самарқандий (Абулфазл) — тарихчи бўлган. Абу Ҳафс Умар ан-Насафийдан таълим олган. Асарлари: «Мунтахабу-л-қанд фи тарихи Самарқанд»

(Насафийнинг «ал-Қанд фи тарихи Самарқанд китобидан танлаб олинган лавҳалар») (15: 4/296; 17: 3/385).

32. Муҳаммад ал-Асмандий (488-563/1095-1168)

(Алоуддин, Абулфатх Муҳаммад ибн Абдулҳамид ибн ал-Ҳасаб; ибн ал-Хусайн ибн Ҳамза ал-Асмандий ас-Самарқандий (Алоуддин Абулфатх) — «Алоу-лолим» номи билан танилган фақиҳ мутакаллим, донғи кетган мунозарачи ва усулшунос олим. Самарқанд аҳдидак бўлган. Саййид Имом Ашраф ал-Алавий ҳузурда фақиҳ бўлиб етишган. Гўзал ибораларн ва хилоф илми ҳақида тасниф этган асари бор Самарқандда таваллуд топган. Сўнгра Бағдодга келган ва унинг аҳли билан баҳс-мунозара олиб борган. Унинг асарларидан: «Таълика; («Оламий» номи билан машҳур бўлган бир неча жилддан иборат «Таълика-изоҳ»), «Шарҳу уйуни-л-масоил ли-Аби-л-лайси» [«Абуллайс баек этган масалаларнинг манбаларига шарҳ». муаллиф уни «Ҳасру-л-масоил ва қасру-д-далоил» («Масалалар кўламини белгилаш ва далилларни қисқартириш») деб номлаган]. «Шарҳу-л-Жомиъи-л-

кабийр» (Шайбонийнинг ?тф неча жилддан иборат ханафий фикҳ соҳалари ҳақидаги «ал-Жомий ал-кабийр» асарига шарҳ»), • ал-Ҳидоя фи-л-калом»

Калом илмидаги тўғри гул», «Базлу-н-назар фи-ж-усул» («Усул ал-фикҳ х= .кидаги нуктаи

н = зарнинг самараси»),

Шарҳу манзума фи-л-салоф байна-л-аъимма» сХанафий фикҳ хусусида • ММслар ўртасидаги гхтилофларни ёритишга .атишланган Насафий- -:-:г «Манзума фи-л-сглоф байна-л-аъимма» асааига шарҳ») (2: 1/224; : 1/156; 17: 3/387).

33. Муҳаммад ас-Синжорий (675-721/1276-1321)

Муҳаммад ибн :луррахмон ибн !ухаммад ибн Муҳаммад -Самарқандий, Ас-Гннжорий, ал-Ҳанафий -амарқандлик усулчи в*жнх бўлган. Самарқанд

Синжорда туғилган. :ллнда яшаб, фатво ва грс берган, ўша ерда : I : т этган. Асарлари: >слату-т-толиб ли чгърифат-л-мазохиб» : и:5нинг мазҳабларни иншдаги таянчи») ва ьрлари бўлган (17: 3/

34. Муҳаммад ас-Самарқандий (994/1585 йилда ҳаёт бўлган)

• .ухаммад ибн ЩцуА.\оҳ ал-Ҳусайний,

а с - С а м а р қ а н д и й . Асарлари: «Тухфату-т-толиб ли маърифати ман йунсаб ила Абдуллоҳ ва Аби Толиб» («Абдуллоҳ ва Абу Толибга мансуб шахсларни билишни хоҳловчи толибларга тухфа») (17: 3/436).

35. Муҳаммад ас-Самарқандий (ваф. 343/954 й.)

(Абулҳасан) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ас-Самарқандий — тилшунос бўлган. Асарлари: «Калила ва Димна» (назмда), «Девону тожи-л-масодир фи луғати-л-форс» («Форс тилидаги адабий манбалар тожи девони») (15: 4/270; 17: 3/387).

36. Муҳаммад ас-Самарқандий (ваф. 268/881 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ас-Самарқандий, аз-Зоҳид — фозил бўлган. Асарлари: «ал-Анвор» («Нурлар») (15: 4/196; 17: 3/441).

37. Муҳаммад ас-Самарқандий (628/1231 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад ибн Усмон ибн Муҳаммад ал-Улёбодий, ас-Самарқандий (Ҳисомуддин) — фозил бўлган. Асарлари: «Матлаъу-л-маъоний ва манбаъу-л-мабоний фи тафсири-л-Қуръон» («Қуръон тафсири ҳақидаги асосий манбалар ва дастлабки

маънолар», кўп жилдли), «Комилу-л-фатово» («Мукаммал фатволар»), «Фавоид фи-л-фикҳ» («Фикҳдаги фойдали нарсалар») (17: 3/387; 21:11).

38. Муҳаммад ас-Самарқандий

(Нажибуддин Абу Ҳомид) Муҳаммад ибн Али ибн Умар ас-Самарқандий — табиб бўлган. (Мўғул) Татарлар Ҳирот шаҳрига бостириб кирганда, ўша ерда ўлдирилган. Асарлари: «Ағзияту-л-марзий» («Беморлар учун овқатлар»), «ал-Асбоб ва-л-аломот» («Сабаблар ва аломатлар», муаллиф ушбу асарни 827 х.й. сафар ойининг охирида Самарқандда ёзиб тугатган ва уни султон Улуғбекка ҳадя қилган. Ушбу асар «ал-Ҳамду лиллоҳи ала ниямаиҳи-с-собиға...» («неъматлари мукаммал Зот — Аллоҳ таолога ҳамду санолар бўлсин!...», деб бошланади. «Китобу-л-акробозини-л-кабийр» («Доришуносликдаги катта китоб»), «Китобу-л-акробозини-с-сағийр» («Доришуносликдаги кичкина китоб»), «ал-Абдол мина-л-маъожин ва-л-акрос ва-л-адвийа-л-муфрада ал-мустаъмала ва хавосуҳо ва афъолуҳо» («Қоригмалар, таблеткалар ва қўлланиладиган ягона даволар ўрнига ишлатиладиган нарсалар

• абийр» (Шайбонийнинг но неча жилддан иборат ханафий фикҳ соҳалари ҳақидаги «ал-Жомий ал-абийр» асарига шарҳ»), *ал-Хидоя фи-л-калом»

Калом илмидаги тўғри :r".\»), «Базлу-н-назар фи-л-усул» («Усул ал-фикҳ қақидаги нуктаи назарнинг самараси»),

Шарҳу манзума фи-л-юглоф байна-л-аъимма»

Қанафий фикҳ хусусида ямомлар ўртасидаги ихтилофларни ёритишга ~~гишланган Насафийнинг «Манзума фи-л-иглоф байна-л-аъимма» гсарига шарҳ») (2: 1/224; : 1/156; 17: 3/387).

33. Мухаммад ас-Синжорий (675-721/1276-1321)

Мухаммад ибн :луррахмон ибн •'ухаммад ибн Мухаммад ±:-Самарқандий, Ас-Гпнжорий, ал-Ханафий самарқандлик усулчи ёаких бўлган. Самарқанд |Ъш Синжорда туғилган. •'.срдинда яшаб, фатво ва :::: берган, ўша ерда |ют этган. Асарлари: |млату-т-толиб ли --рнфат-л-мазоҳиб» : шбнинг мазҳабларни .»_ншдаги таянчи») ва **Егърлари** бўлган (17: 3/

34. Мухаммад ас-Сашарқандий (994/1585 Д|цд I ҳаёт бўлган)

• !ухаммад ибн Йауллоҳ ал-Хусайний,

ас - С а м а р қ а н д и й . Асарлари: «Тухфату-т-толиб ли маърифати ман йунсаб ила Абдуллоҳ ва Аби Толиб» («Абдуллоҳ ва Абу Толибга мансуб шахсларни билишни хоҳловчи толибларга тухфа») (17: 3/436).

35. Мухаммад ас-Самарқандий (ваф. 343/954 й.)

(Абулхасан) Мухаммад ибн Абдуллоҳ ас-Самарқандий — тилшунос бўлган. Асарлари: «Калила ва Димна» (назмда), «Девону тожи-л-масодир фи луғати-л-форс» («Форс тилидаги адабий манбалар тожи девони») (15: 4/270; 17: 3/387).

36. Мухаммад ас-Самарқандий (ваф. 268/881 й.)

(Абу Бакр) Мухаммад ибн Абдуллоҳ ас-Самарқандий, аз-Зоҳид — фозил бўлган. Асарлари: «ал-Анвор» («Нурлар») (15: 4/196; 17: 3/441).

37. Мухаммад ас-Самарқандий (628/1231 йилда ҳаёт бўлган)

Мухаммад ибн Усмон ибн Мухаммад ал-Улёбодий, ас-Самарқандий (Ҳисомуддин) — фозил бўлган. Асарлари: «Матлаъу-л-маъоний ва манбаъу-л-мабоний фи тафсири-л-Қуръон» («Қуръон тафсири ҳақидаги асосий манбалар ва дастлабки

маънолар», кўп жилдли), «К о м и л у - л - ф а т о в о» («Мукаммал фатволар»), «Фавоид фи-л-фикҳ» («Фикҳдаги фойдали нарсалар») (17: 3/387; 21:11).

38. Мухаммад ас-Самарқандий

(Нажибуддин Абу Ҳомид) Мухаммад ибн Али ибн Умар ас-Самарқандий — табиб бўлган. (Мўғул) Татарлар Ҳирот шаҳрига бостириб кирганда, ўша ерда ўлдирилган. Асарлари: «Ағзияту-л-марзий» («Беморлар учун овқатлар»), «ал-Асбоб ва-л-аломот» («Сабаблар ва аломатлар», муаллиф ушбу асарни 827 ҳ.й. сафар ойининг охирида Самарқандда ёзиб тугатган ва уни султон Улуғбекка ҳадя қилган. Ушбу асар «ал-Ҳамду лиллоҳи ала ниъамаиҳи-с-собиға...» («неъматлари мукаммал Зот — Аллоҳ таолога ҳамду санолар бўлсин!...», деб бошланади. «Китобу-л-акробозини-л-кабийр» («Доришуносликдаги ката китоб»), «Китобу-л-акробозини-с-сағийр» («Доришуносликдаги кичкина китоб»), «ал-Абдол мина-л-маъожин ва-л-акрос ва-л-адвийа-л-муфрада ал-мустаъмала ва хавосуҳо ва афъолуҳо» (« Қ о р и ш м а л а р , таблеткалар ва қўлланиладиган ягона даволар ўрнига ишлатиладиган нарсалар

214 ас-Самарқандий

ва уларнинг хусусиятлари ва таъсири»), «Асбобу-л-илал ва иложуҳо ва аломатуҳо» («Касалликларнинг сабаблари, муолажаси ва аломатлари»), «Усул ат-таркиб ал-адвия» («Дориларни тайёрлаш усуллари»), «ал-Ағзия ва-л-ашриба ли-л-марзо» («Касаллар учун таомлар ва ичимликлар»), «Рисола фи абдоли-л-адвия» («Дорилар ўрнига ишлатиладиган нарсалар ҳақидаги рисола»), «Рисола фи-л-атъима» («Таомлар рисоласи»), «Рисола фи-л-атъима ли-л-асҳо» («Соғлом одамлар учун таомлар рисоласи»), «Рисола фи мадовот ва жъи-л-мафосил» («Ревматизм оғриғини даволаш рисоласи»), «Шарҳу-л-асбоб ва-л-аломат ли Нафис ибн Авз ал-Каромоний» («Нафис ибн Авз ал-Каромонийнинг сабабалар ва аломатлар асарига шарҳ»), «Китобу адвияти-л-қалб ва ма ятаъаллак биҳи» («Юрак ва унга алоқадор аъзолар учун дорилар китоби»), «Наводиру-л-ҳикма» («Нодир ҳикматлар»), «ал-Мажмуъ фи-т-тибб» («Тиббиётга оид тўплам»), «ан-Нажибиёт фи-т-тибб ва йуърафу би-л-асбоб ва-л-аломат» («Сабаблар ва аломатлар» номи билан танилган табобатга оид сайланма китоб»), «ал-Иршод фи ат-тибби-н-нофиъ лижамиъи-л-

амроз» («Тиббиётда барча касалликларга дойр фойдали кўрсатмалар») (14: 6; 15: 4/77; 17: 3/387).

39. Мухаммад ал-Амидий (ваф. 615/1218 й.)

(Рукнуддин, Абу Ҳомид) Мухаммад ибн Мухаммад ибн Мухаммад ал-Амидий, ал-Ҳанафий, ас-Самарқандий — усулчи факих ва математик бўлган. «Ал-Иршод фи-л-хилоф ва-л-жадал» («Баҳс ва мунозаралар ҳақида кўрсатма»), «ат-Тарикату-л-амидия» («Амидийга хос услублар»), «ан-Нафоис фи-л-жадал» («Баҳс-мунозалардаги нозик жихатлар»). Бухорода жумоду-л-охира ойида вафот этган (14: 58; 15: 4/69; 17: 3/684).

40. Мухаммад ал-Мотуридий (ваф. 333/944 й.)

(Абу Масур) Мухаммад ибн Мухаммад ибн Маҳмуд ал-Мотуридий, ас-Самарқандий — Мотуридия таълимотининг асосчиси, мутакаллим ва усулчи факих бўлган. Самарқандда вафот этган. Асарлари: «Китобу-т-тавҳид» («Тавҳид китоби»), «Шарҳу-л-фикҳи-л-акбар» («ал-Фикҳ ал-акбар»га шарҳ»), «Таъвилот аҳли-с-сунна» («Куръонга тафсир», ушбу асар «Таъвилоту-л-Куръон» деб ҳам аталади), «Баёну ваҳми-л-муътазила»

(«Муътазилилар адашишининг баёни»), «Маъхазу-ш-шароъи фи усули-л-фикҳ» («Усул ал-фикҳдаги манбалар») (17: 3/692).

41. Мухаммад ас-Самарқандий (ваф. 780/1378 й.)

Мухаммад ибн Маҳмуд ибн Мухаммад ибн Аҳмад ас-Самарқандий (Шамсуддин) — асли самарқандлик бўлган, қироат илмини билган. Ҳамадонда туғилган. Бағдодда яшаган. Асарлари: «ас-Саноий аллати илтазамаҳа фи Мусҳаф» («Мусҳаф ёзишдаги маҳорат», муаллиф ушбу асарни ўз дастхати билан ёзган), «ал-Қироату-с-сабъ» («Етти хил қироат»), «Кашфу-л-асрор фи расми масоҳифи-л-амсор» («Турли шаҳарлардаги мусҳафларнинг ёзувидаги сирларнинг кашф этилиши»), «ат-Тажрид фи-т-тажвид» («Тажвиддаги тажрид»), «ал-Ақд ал-фарид фи назми-т-тажрид» («Тажрид назмидаги ягона маржон»), «Изоҳу-л-хаволиф фи расми масоҳифи-с-саволиф» («Салафлар томонидан кўчирилган Мусҳаф нусхаларидаги хатларнинг турли-туманлигига изоҳ»), «Изоҳу-л-қавоид фи-л-муаммо» («Муаммо жанри ҳақидаги қоидаларга изоҳ») (15: 4/209; 17: 3/684).

42. Муҳаммад ал-Иёший (320/932 й.)

Муҳаммад ибн Масъуд ибн Муҳаммад ибн Иёш ас-Сулламий, ас-Самарқандий, ал-Иёший (Абунназар) — бир қанча илмлар сохиби бўлган. Асарлари: «ат-Тафсир» («Тафсир»), «ас-Салот» («Намоз»), «ал-Мулоҳий» («Кўнгилхушлик»), «ал-Жизя» («Жизя»), «ал-Хирож» («Хирож»), «ат-Тоат» («Тоат») (17: 3/714).

43. Муҳаммад ас-Самарқандий (450/1058 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад ибн ал-Валид ас-Самарқандий, ал-Ханафий (Абу Али) — фақиҳ бўлган. Асарлари: ал-Асғар фи фуруъи-л-фикҳ» («Фуруъ ал-фикҳдаги энг кичик тўплам»), «Мажмуъу-л-фатово» («Фатволар тўплами») (17: 3/762).

44. Муҳаммад ибн ал-Ямон (ваф. 268/881 й.)

Муҳаммад ибн ал-Ямон ас-Самарқандий (Абу Бакр) — фақиҳ, мутакаллим ва гуҳаддис бўлган. Асарлари: ар-Радд ала-л-карромия» (Харромийларга раддия), «ал-Эътисом фи-л-ҳадис» (Х^аА^нс илмига оид гўрсатма), «Маолиму-д-динга хос тасиятлар»), «ал-Анвор» («Нурлар») (17: 3/778).

45. Муҳаммад ас-Самарқандий (556/1161 й.)

Муҳаммад ибн Юсуф ибн Муҳаммад ибн Али ибн Муҳаммад ал-Алавий ас-Самарқандий, ал-Маданий, ал-Ханафий (Носируддин, Абулқосим) — фақиҳ, мутакаллим, муфассир, воиз ва бир қанча илмлар сохиби бўлган. Ҳажга борган ва қайтишда маълум бир муддат Бағдодда яшаган. Самарқандда вафот этган. Асарлари: «ал-Жомий ал-кабийр фи-л-фатово» («Фатволарнинг катта тўплами»), «ал-Фикҳ ан-нофий» («Фойдали фикҳ»), «Риёзату-л-ахлоқ» («Ахлоқ тарбияси»), «ал-Мултақат фи-л-фатово ал-ханафия» («Ханафий фатволар ҳақида йиғма китоб»), «Булугу-л-ирб мин таҳқиқ истиорати-л-араб» («Арабларнинг истиораларини ўрганишда маҳоратга эришиш»), «ал-Фикҳ ан-нофий фи-л-фикҳи-л-ханафий» («Ханафийликдаги фойдали фикҳ»), «Баён риёзати ахлоқи-н-нафс» («Нафс тарбиясининг баёни») (17: 3/789).

46. Наср ас-Самарқандий (393/1003 й.)

(Абуллайс, Имому-л-худо) Наср ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Иброҳим ас-Самарқандий — фақиҳ, муфассир, муҳаддис, ҳофиз ва суфий бўлган. 11 жумоду-л-охирада вафот этган. Асарлари: «ан-Навозил фи-л-фуруъи-л-фикҳи-л-ханафий»

(«Ханафий фуруъ ал-фикҳидаги навозиллар»), «Тафсиру-л-Қуръон» («Қуръон тафсири»), «Танбиҳу-л-ғофилийн» («Ғофилларга танбеҳлар»), «Хизонату-л-фикҳ ала мазҳаби-л-Имом Аби Ҳанифа» («Имом Абу Ҳанифа мазҳаби фикҳининг хазинаси»), «Бўстону-л-орифийн» («Орифлар бўстони», ушбу китоб 150 ихчам бобдан иборат бўлиб, унда шаръий одоб-ахлоқ ва аҳкомларга оид ҳадислар келтирилган), «Фатово Аби-л-лайс» («Абуллайс фатволари»), «Китоб фи шурути-с-салот» («Намоз шартлари ҳақидаги китоб») (15: 4/243; 17: 4/24; 18: 11).

47. Фазлуллоҳ ас-Самарқандий

Фазлуллоҳ ас-Самарқандий. У Абу Лайс ас-Самарқандийнинг ўғли бўлган (18: 8).

48. Муҳаммад ан-Нақшбандий (ваф. 926/1520 й.)

(Жалолуддин) Муҳаммад аз-Зохид ас-Самарқандий, «ал-Қози ан-Нақшбандий» номи билан машҳур бўлган. Тариқат аҳлидан бўлган суфий. Асарлари: «Силсилату-л-орифийн ва тазкирату-с-сиддикийн фи манокйиби шайхихи Убайдиллоҳ Аҳрор» («Шайх Убайдуллоҳ Аҳрор манокйибларида орифлар

210 ас-Самарқандий

силсиласи ва сиддиклар тазкираси») (17: 3/302).

49. Фотима бинт Алоуддин ас-Самарқандий

Фотима бинт Алоуддин ас-Самарқандий. Асарлари: «Тухфа» («Тухфа») (18: 11).

50. Иброҳим ас-Самарқандий (ваф. 402/1011 й.)

(Абулқосим) Иброҳим ибн Муҳаммад ал-Ҳаким ас-Самарқандий — ханафий фақиҳ бўлган. Асарлари: «ас-Савод ал-аъзам» («Кенг оммага мўлжалланган китоб») (17: 1/61).

51. Муҳаммад ас-Самарқандий (ваф. 444 х.й.)

Муҳаммад ибн Аддий ибн ал-Фазл Абу Солиҳ ас-Самарқандий. 444 х.й.да вафот этган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/282).

52. Аҳмад ас-Самарқандий (ваф. 489/1096 й.)

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Умар ибн ал-Ашъаб ас-Самарқандий. Дамашқда бир муддат яшаган ва у ерда Куръон ўқиб, ўргатган ва саҳифалар ёзган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 489 х.й. рамазон ойида Бағдодда вафот этган (2: 3/282).

53. Абу Абдуррахмон ас-Самарқандий

Абу Абдуррахмон ибн Абулмалик ибн ал-Қосим ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ас-Самарқандий (11: 5/160).

54. Аҳмад ас-Самарқандий

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Исмоил ибн Омир ас-Самарқандий — муҳаддис бўлган, ҳадисларни кўп билган ханафий олим. Самарқандда илмда раис бўлган. Насафда бўлиб ҳадис айтган. Термизийнинг «Сунану-т-Термизий» («Термизийнинг ҳадислар тўплами») китобидан ҳадис ривоят қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар.

55. Аҳмад ас-Самарқандий

Аҳмад ибн Айюб ас-Самарқандий. *Табавъ тибовъ тобиъин* табақаси вакиллардан ривоят қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар («ат-Тарих ал-кабийр ли-л-Бухорий») («Имом ал-Бухорийнинг «Катта тарих» китоби).

56. Аҳмад ас-Самарқандий

Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн Юсуф ас-Самарқандий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар.

57. Иброҳим ас-Самарқандий

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Шаммос ас-Самарқандий — муҳаддис ишончли ровий, аҳли ҳадиснинг улуғларидан бўлган. Шижоатли обид бўлган. Аллоҳ йўлида ғазотни яхши курган. Аҳли сунна ва-л-жамоа эътиқоди йўлида турган. Абдуллоҳ ибн ал-Муборак, ал-Фузайл ибн Иёз ва бошқалардан ҳадис ривоят қилган ва ундан Аҳмад ибн Ханбал ва бошқалар ҳадис тинглаганлар. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. Муҳаррам ойида душанба куни Самарқанд ташқарисида турк жиҳодида шаҳид кетган.

58. Аҳмад ас-Самарқандий

Аҳмад ибн Атоуллоҳ ибн Аҳмад ас-Самарқандий. Маккада ас-Саховийдан ҳадис эшитган. Ас-Саховий у ҳақда тўққизинчи асрда ўзининг «аз-Завъ ал-ломиъ» («Ёрқин зиё») номли китобида эслаб ўтган (13: 2/4).

59. Аҳмад ас-Самарқандий

(Абулҳасан) Аҳмад ибн Умар ас-Самарқандий. Низомуддин — адиб бўлган. Унинг адаб илмига оид бир қнча асарлари бўлган: «Чаҳор мақола» («Тўрт мақола»), «Манзума

би-л-форсия» («Форсча манзума»), «Достон Вайс ва Ромин» («Вайс ва Ромин достони», форсча назмда ёзилган асар), «Мажмаъун-наводир фи-л-адаб» («Адабиётдаги нодир намуналар тўплами», форс тилида ёзилган асар) (24: 1/86).

60. Иброҳим ал-Вазорий (тав. 480-487 х.й. орасида)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ион Аҳмад ибн Абдуллох ион ал-Ҳасан ибн Солих ал-Хатиб ас-Самарқандий ал-Вазорий — солих шайх, олобли, сахий нафс эгаси бўлган. 480-487 х.й. орасида туғилган. У тламолардан, ундан эса б:шқалар ривоят қилганлар (2: 4/424; 11: 4/

§1. Иброҳим ибн Хамдавия

Иброҳим ибн Хамдавия г:-Самарқандий — х^лдис ва хадис г :::\аридан бўлган. =д ибн Муҳаммад ибн Найзак ал-Қавмасийдан -- ~ қилган (9: 1/476).

§2. Аҳмад ал-Хазаржий

Абу Наср) Аҳмад ибн -Аббос ибн ал-Ҳусайн Жабала ибн Ғолиб, **Недий**, ал-Хазражий, : : рий, ас- • :: - Индий — ханафий бўлган, Абу Бакр -. • г^узжонийдан фикх • **ажган**. Ўз юртида • - • :-: олим бўлган.

Такво ва илмда унга тенг келадиган одам бўлмаган. Ўз диёри ёнида туркларга қарши жиходда қатнашган ва турклар уни асирга олиб, қатл қилганлар. Ундан ўз юртида кўплаб одамлар фикх ўрганганлар. Турклар унинг қиркка яқин дўстларини қатл қилганлар, уларнинг барчаси Абу Мансур ал-Мотуридий тарафдорларидан эди. Улар орасида ханафий мазҳабида имом деб танилган икки ўғли Абу Бакр ва Абу Аҳмад ҳам бор эди («23: /177).

63. Муҳаммад ас-Самарқандий (ваф. 1000 х.й.)

(Захируддин) Муҳаммад ибн Али ал-Котиб ас-Самарқандий. 1000 х.й.да вафот этган. Асарлари: «Эърозу-с-сиёса фи илми-р-риёса» («Бошқарув илмида сиёсатдан кенг фойдаланиш», форс тилида битилган асар) (15: 4/130).

64. Иброҳим ас-Самарқандий (тахм. 907/1502 йилда ҳаёт бўлган)

(Абулқосим) Иброҳим ибн Муҳаммад ас-Самарқандий, ал-Лайс, ал-Ҳанафий — қори ва ханафий фақиҳлардан бўлган. Асарлари: «Мустахлису-л-хақоик шарҳи канзи-д-дақоик» («Канзу-д-дақоик» шарҳидан ҳақиқатларни англаб олиш») (1: 1/65).

65. Муҳаммад ас-Самарқандий (ваф. 404 х.й.)

(Абулмаузаффар) Муҳаммад ибн Одам ал-Харвий. 404 х.й.да вафот этган. Асарлари: «Шарху ислоҳ ғалат Аби Убайда Ли Аби Муҳаммад Абдуллох ибн Муслим» [«Ибн Қутайба ан-Наҳвий (ваф. 267) номи билан танилган Абу Муҳаммад Абдуллох ибн Муслимнинг «Абу Убайда хатосини ислоҳ қилиш» асарига шарҳ»] (15: 108).

498

АС-САМЪОНИЙ

«Самъон» деган номга нисбат берилган. У — Самарқанд ах,лига мансуб бўлган баъзи боболарнинг исми шарифи. Шу номга нисбат берилганлар:

1. Наср ас-Самъоний (ваф. 381 х.й.)

(Абу Али) Наср ибн Усмон ибн Сайд ибн Самъон ибн Масъуд ибн Саъд ибн Умар ибн Хажжож ибн Қутайба ибн Муслим ал-Боҳилий ас-Самарқандий — «Самъоний» номи билан машҳур. бўлган. Фозил, ишончли ровий ва аҳли раъйдан бўлган. Аҳли фазлни яхши курган ва уларга мойил бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 381 х.й.да вафот этган (11: 3/302).

2. Мансур ас-Самъоний (426-489/1035-1096)

(ал-Имом Абул-музаффар) Мансур ибн Муҳаммад ас-Самъоний ал-Марвазий, аш-Шофиъий — муфасссир, муҳаддис, мутакаллим ва усулчи факих бўлган. Зул-ҳижжа ойида туғилган. Абу Ханифа мазҳабида фикхни ўрганган. Сўнгра Бағдодда шофиъий мазҳабига ўтган. Ўз юртига қайтиб келганида, уни қабул қилмаганлар. Шу боис, у Тусга чиқиб кетган. Кейин Нишопурга борган. 23 рабиъу-л-аввалда вафот этган. Асарлари: «ал-Авсат» («Ўрта-миёналик»), «ал-Бурхон фи-л-хилоф» («Ихтилофлар ичидаги далиллар», унда тахм. 1000 ихтилофли масалалар тўпланган), «ал-Интисор ли асҳоби-л-ҳадис» («Ҳадис аҳлининг ғалабаси», бу асар уч бобда бўлиб, биринчи бобда аҳли сунна ва-л-жамоага тарғиб, иккинчи бобда ҳадиснинг фазилатлари, учинчи бобда эса илм шажараси ҳақида сўз юритилган) (15: 4/242; 17: 3/919).

3. Абдулкарим ас-Самъоний (506-562/1113-1166)

(Абу Саъд) Абдулкарим ибн Муҳаммад ас-Самъоний ал-Марвазий, аш-Шофиъий, (Тожуддин) — муҳаддис, хофиз, факих, тарихчи, қомусчи

ва муфасссир бўлган. Шаъбон ойида Марвда туғилган. Дамашқ ва Бағдодга борган. Хуросонга қайтиб келган. Балх ва Ҳиротда ҳадис айтган. Рабиъу-л-аввал ойида Марвда вафот этган. Асарлари: «Ансоб ас-Самъоний» («Самъоний насабномаси», асли 80 жилдли катта китоб бўлиб, унинг бир оз қисми сақланиб қолган), «Тариху Марв» («Марв тарихи», 20 жилдли), «Тирозу-з-заҳаб фи адаби-т-толиб» («Толиб одобига оид олтин намуна»), «ат-Тазкира ва-т-табсира» («Тазкиралар ва аниқ баёнлар»), «Адабу-л-қозий» («Қозилик одоби»), «Куррос» («Шайхларининг таржимаи ҳоллари ёзилган дафтарлар»), «Таҳзибу-т-таҳбир» («Ёзувни яхшилаш»), «ал-Муъжам ал-кабийр» («Катта тўплам»), «Китобу-т-таҳбир фи-л-муъжам-и-л-кабийр» («Катта тўпламни ёзиш китоби»), «Адабу-л-имло ва-л-истимло» («Ҳадис кўчириш ва айтиб туриш одоби»), «Адабу-л-қофий» («Қофия одоби»), «Куррос фи тарожими шуйухи-с-Самъоний ва адаби-л-қози» («Самъоний шайхларининг таржимаи ҳоллари ёзилган дафтарлар ва қозилик одоби»), «ал-Имолий ал-хамсамиъа» («Беш юзта имло қилинган ҳадислар») (15: 4/161; 17: 2/211).

АС-СИМНОНИЙ

«Симнон» деган- жойга нисбат берилган. У — Насо қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Муҳаммад ас-Симноний

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Исҳоқ ан-Насавий ас-Симноний — ишончли ровий бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/285; 11: 3/306).

2. Абдуллоҳ ас-Симноний (ваф. 303/915 й.)

(Абулхусайн) Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Юнус ибн Абдуллоҳ ас-Симноний — Симнон аҳлига мансуб муҳаддислардан бўлган. Хуросон, Рай, Куфа, Миср ва Шомда ҳадис айтган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/307; 17: 2/286).

3. Аҳмад ас-Симноний (695-736/1261-1336)

(Рукнуддин, Алоуддин) Абулмакорим Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ас-Симноний — бир қанча илмлар соҳиби бўлган. Бағдод ва Табризда яшаган. Муҳаддис бўлган. «Саҳихи Муслим»ни эшитган. Унга жамоа ишонган. Асарлари: «Одобу-л-хилва» («Хилват

:лоби»), «Рисола хитоми-л-миск» [«Миск (тиш тозалагич) ишлатиш рисоласи»], «Ихтисор гухи-с-сунна ли-л-Бағавий» («Бағавийнинг Суннат руҳияти» номли эсарига мухтасар») (15: 4/42; 17: 1/243).

**500
АССАМИЙЖАНИЙ**

**Самийжан» деган жойга нисбат берилган. У — Самарканд қитлоқ-ридан бирининг номи. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:*

1. Ал-Ҳасан ас-Самийжаний
А\-Ҳасан ибн ал-усайн ибн Жаъфар ибн 'упарраф ибн Ғазанд ал-Варроқ ас-Самийжаний, пл-Музний. У гламолардан, ундан эса ошқалар ривоят шиганлар (11: 3/308).

**501
АССАНЖОНИЙ**

иСанжон» («Дарсан-жон») деган жойга нисбат берилган. У — Марв п-ц. \окларидан бирининг томи. Шу жойга нисбат 5-?рилганлар:

1. Али ас-Санжоний ваф. 430/1039 й.)
Али Акбар ибн -ухаммад ас-Санжоний, Ссзил, санжон қишло-**ҒЕлан.** Асарлари: «Хошия г н ё з а т и - л - м а с о - и л »

(«Риёзату-л-масоил» шар-ҳига хошия-изоҳ») (17: 2/396).

2. Али ас-Санжоний (316 х.й.да ҳаёт бўлган)

(Абулҳасан) Али ибн ал-Ҳасан ибн Мухаммад ибн Ҳамдавайх. ас-Санжоний, ал-Қозий — Марв аҳлига мансуб шофиъий фақиҳлардан бўлган. Бағдодда фикҳ ўрганган. 316 х.й.да Нишопурда бир муддат қозилик қилган. Бағдод ва Марвда ҳадис айтган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/299; 11: 3/315).

3. Ал-Ҳасан ас-Санжоний (ваф. 320 х.й.)

Ал-Ҳасан ибн Мухаммад ибн Ҳамдавайх ас-Санжоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 320 х.й.да вафот этган (11: 3/315).

**502
АССИНЖОНИЙ**

«Синжон» деган номга нисбат берилган. У — Марв ақлига мансуб бўлган бобонинг исми. Шу номга нисбат берилганлардан:

1. Мухаммад ас-Синжоний

(Абурражо) Мухаммад ибн Ҳамдавайх ибн Синжон ал-Хурконий ас-Синжоний. У уламолардан,

ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/315).

**503
АССИНЖИЙ**

«Синж» деган жойга нисбат берилган. У — Марвнинг масжид ва бозорига эга бўлган катта қ,ишлоғи. У Марвнинг икки қишлоғи деб дам аталган. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Ал-Музаффар ас-Синжий (ваф. 547 х.й.)

(Абу Мансур) ал-Музаффар ибн Ардашер ал-Аббодий ас-Синжий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 547 х.й.да вафот этган (2: 3/299). *:

2. Сулаймон ас-Синжий (ваф. 257/871 й.)

(Абу Довуд) Сулаймон ибн Муъбад ибн Кусжон ал-Марвазий ас-Синжоний — нахвчи, адиб, тарихчи ва шоир бўлган, хабарларнинг ровий-ларини яхши билган. Ироқ, Ҳижоз, Миср ва Яманга борган. Бағдодда ҳофизларни зикр қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 257 х.й.да вафот этган (2: 3/299; 11: 3/317).

3. Ал-Ҳасан ас-Синжий (ваф. 436/1039 й.)

(Абу Али) ал-Ҳусайн ибн Шуъайб ас-Синжий

220 ^aс-Синжий/

ал-Марвазий аш-Шофиъий — факих бўлган. Ўз асрида Марвда шофиъий имоми бўлган. Асарлари: «Шарху талхис ли Аби-л-Аббос ибн ал-Қос» («Абулаббос ибн ал-Қоснинг мухтасарига шарх»), «Китобу-л-мажмуъ» («Тўпламлар китоби»), «Шарху мухтасари-л-Музний» («Мухтасару-л-Музний» га шарх), «Шарху фуруъи ибн ал-Хддод» («Ибн ал-Хаддод фуруъининг шархи»), Шофиъий фикҳига шарх келтиришда унга тенг келадигани бўлмаган. Унинг «Жамъу муснади-ш-Шофиъий» («Шофиъий муснадини тўплаш») асари бўлган (2: 3/300; 11: 3/318).

4. Яхё ас-Синжий

Яхё ибн Мусо ас-Синжоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/300).

5. Исмоил ас-Синжий (ваф. 458 х.й.)

(Абулқосим) Исмоил ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Абдуссамад ал-Ҳафсий ас-Синжоний — факих, имом ва Марвда мударрис бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 458 х.й.да вафот этган (2: 3/300).

6. Иброҳим ас-Синжий

Иброҳим ибн Осим ас-Синжий. У уламолардан,

ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/318).

7. Аҳмад ас-Синжий (ваф. 400 х.й.)

(Абулаббос) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Сирож ас-Синжий ат-Таҳхон. Термизий китобини ривоят қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 400 х.й.да вафот этган (11: 3/318).

8. Муҳаммад ас-Синжий (463-548/1071-1153)

(Абу Тохир) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Абу Саҳл ибн Абу Талха ал-Марвазий ас-Синжий, аш-Шофиъий — муҳаддис, хофиз, хатиб ва солих факих бўлган. Хуросон, Ҳижоз, Ироқ ва Жиболда кўпчиликдан ҳадис эшитган. Кўп ҳадис ёзган ва асарлар яратган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/318; 17: 3/442).

9. Муслим ас-Синжий (ваф. 254 х.й.)

(Абу Ражо) Муслим ибн Айюб ас-Синжий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 254 х.й.да вафот этган (11: 3/318).

10. Муҳаммад ибн Аҳмад ас-Синжий

(Абу Абдуллаҳмон) Муҳаммад ибн Сулаймон ибн Заррора ал-Мутталибий ас-Синжий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/318).

11. Ал-Ҳусайн ас-Синжий (ваф. 316 х.й.)

(Абу Али) Ал-Ҳусайн ибн Муҳаммад ибн Мисъаб ибн Зариф ас-Синжий ал-Искоф. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 316 х.й.да вафот этган (11: 3/318).

12. Муҳаммад ас-Синжий

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Сурайж ал-Хатиб ас-Синжий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/318).

13. Ал-Ҳасан ас-Синжий

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Шуъба ас-Синжий. Бағдодга борган ва Абу Исо ат-Термизий жомеъида ҳадис айтган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/319).

14. Сулаймон ас-Синжий (ваф. 391 х.й.)

(Абу Довуд) Сулаймон ибн Аҳмад ибн Сулаймон ас-Синжий. Бағдодда яшаган. Ишончли ровий ва шайх бўлган. У уламолардан, ундан эса

бошқалар ривоят қилганлар. 391 х.й.да вафот этган (11: 3/319).

15. Амир ас-Синжий

Амир Афлах ас-Синжий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/319).

16. Ал-Ҳасан ас-Синжий

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Аҳмад ибн Бандор ибн Абдуллоҳ ибн Нофиъ ал-Журжоний ас-Синжий, Синжда хатиб бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/319).

17. Аҳмад ас-Синжий

Аҳмад ибн ал-Аббос ибн Масъуд ас-Синжий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/319).

504

АССАНЖАДИЙЗАКИЙ

«Санжадийза» («Санкдиза») деган жойга нисбат берилган. У — Самарканд дах,аларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Умар ас-Санжадийзакий (ваф. 240 Ҳ-й.)

(Абу Ҳафс) Умар ибн Яъқуб ал-Омирий ас-Санжадийзакий, ал-Қозий. Зоҳидлардан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 240 х.й.да вафот этган (И: 3/316).

2. Муҳаммад ас-Санжадийзакий (ваф. 305 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Жиноҳ ас-Санжадийзакий. Қутвонда работ қурдирган Абу Аҳмад аз-Зоҳид ал-Мутаввиъий опасининг ўғли. 305 х.й.да вафот этган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/316).

505

АССАНЖАФИНИЙ

«Санжафин» деган жойга нисбат берилган. У — Самарканд яқинидаги Усрушана қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Исмоил ас-Санжафиний

(Абу Али) Исмоил ибн Абу Абдуррахмон ас-Санжафиний — фақих. Самарканд фақихларидан бўлган. Самарқандда ал-Ҳусайн ибн Муҳаммад ал-Баззоздан ҳадис имло қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/317).

506

АССАНКАБОСИЙ

«Санкабос» деган жойга нисбат берилган. У — Самарқанд ноҳ,иясидаги Сўғд қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Аҳмад ас-Санкабосий (ваф. 406 х.й.)

(Абулҳасан) Аҳмад ибн ар-Рабиъ ибн Шофиъ ибн Муҳаммад ибн Муъмин ас-Санкабосий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 406 х.й.да вафот этган (2: 3/305; 11: 3/322).

2. Али ас-Санкабосий (ваф. 452 х.й.)

(Абулҳасан) Али ибн Аҳмад ибн ар-Рабиъ ибн Шофиъ ибн Муҳаммад ибн Муъмин ас-Санкабосий — Самарқанддаги машҳур зоҳидларнинг имомларидан бири бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 452 х.й.да вафот этган (2: 3/305; 11: 3/322).

3. Ал-Ҳасан ас-Санкабосий

(Абу Али) ал-Ҳасан Али ибн Аҳмад ас-Санкабосий — Абулҳасан Алининг ўғли. Отасидан ҳадис эшитиб ривоят қилган. Аҳли суннадан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/323).

4. Мазо ас-Санкабосий

(Абу Али) Мазо ибн Ҳотам ибн Убайдуллоҳ ибн Заҳр ибн Таххора ас-Санкабосий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/323).

222 ас-Санкадийзакий/ас-Сунний/ас-Суводий/ас-Субахий/ас-Сутаханий

507 АССАНКАДИЙЗАКИЙ

«Санкадийзах» деган жойга нисбат берилган. У — Самарканд қишлоқларидан бирининг коми. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Абдуллоҳ ас-Санкадийзакий

(Абу Абдуррахмон) Абдуллоҳ ибн Холид ибн Абдуллоҳ ал-Аздий ал-Жаҳзамий ас-Сакандийзакий — Марв аҳлидан бўлган. Унинг кизиқарли асарлари бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/323).

508 АССУННИЙ

«Ас-Сунна» деган номга нисбат берилган. Бидъатнинг тескариси. Бидъат ах,ли кўпайиб кетганда, суннатни маркам тутганларнинг барчаси ушбу нисбат билан сифатланган. Бу одат, асосан, Марв, Бухоро ва Насаф аҳлида бўлган.

1. Муҳаммад ас-Сунний (ваф. 340 х.й.)

(Абулҳасан) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Мусо ас-Сунний — марвлик тижоратчи, ҳадис ривоят қилишда ишончли бўлган. Инсонларга ҳадис айтган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят

қилганлар. 340 х.й.дан кейин вафот этган (11: 3/324).

2. Али ас-Сунний

(Абулҳасан) Али ибн Муҳаммад ибн Мансур ас-Сунний ал-Каробисий ал-Бухорий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/325).

3. Аҳмад ас-Сунний

(Абу Салама) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Абдулазиз ас-Сунний — Насаф аҳлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (И: 3/325).

509 АССУВОДИЙ

«Суводийза» деган жойга нисбат берилган. У — Мовароуннахрдаги Нахшаб (Насаф) қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Иброҳим ас-Суводий (ваф. 374 х.й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Лукмон ибн Риёх ибн Факка ибн ас-Суводий. Ишончли ровий бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 374 х.й.да вафот этган (2: 3/313; И: 3/323).

510 АССУБАХИЙ

«Субах» деган жойга нисбат берилган. У —

Насаф қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Али ас-Субахий

Али ас-Субахий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/315).

2. Муҳаммад ас-Субахий

Муҳаммад ибн Ҳайдар ас-Субахий ал-Кашфий — факих, имом ва зоҳид бўлган. Мовароуннахр шаҳарларини кезган. Қози Абу Али ал-Ҳасан ибн ал-Хазар ан-Насафийнинг шогирди бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/315; 11: 3/331).

3. Муҳаммад ас-Субахий (ваф. 553 ёки 554 х.й.)

Муҳаммад ибн Аҳмад ас-Субахий — «ал-Луълуъий» номи билан танилган. Ҳовлиси тижорат мажмуъасининг ёнида бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 553 ёки 554 х.й.да вафот этган (11: 3/331).

511 АССУТАХАНИЙ

«Сутахан» деган жойга нисбат берилган. У — Бухоро қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Сайф ас-Сутаханий
(Абу Кабир, Абу Касир)
Сайф ибн Хафс ибн Аьюн ас-Самарқандий ас-Сутаханий. Бухорода яшаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/315; И: 3/332).

512 АССАВСАҚОНИЙ

«Савсақон» («Шавшақон») деган жойга нисбат берилган. У — Марв қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Талха ас-Савсақоний (ваф. 527 х.й.)

Талха ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Абу Ғоним ибн Хайр ас-Савсақоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 527 х.й.да вафот этган (2: 3/320).

2. **Муҳаммад ас-Савсақоний** (ваф. тахм. 510 х.й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн ал-Ҳасан ибн Ҳафсавайх ас-Савсақоний. Бағдод, Марв ва бошқа ўлкаларда ҳадис тинглаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. Тахм. 510 х.й.да вафот этган (11: 3/324).

513 АССУНАЖИЙ

*Сунаж» деган жойга нисбат берилган. У — Насаф воқасидаги

қишлоқлардан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ас-Сунажий (485-553/1092-1158)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Абулқосим ибн Исҳоқ ибн Аҳмад ас-Сунажий, ал-Луълубий — «ал-Фақиҳ ас-Сунажий» номи билан танилган. Бухорода яшаган. Насафда ҳадис тинглаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 485 х.й. рабиъул-аввал ойида Насафда туғилган ва 553 х.й. рабиъу-с-соний ойида Бухорода вафот этган (2: 3/324).

514 АССУВАЙҚИЙ

«Сувайқр.» — Марвдан ок, иб утадиган Разийк, дарёсининг бўйидаги Сўғларнинг бозорчаси. «Сувайқа» — арабча бозор маъносини англатувчи «сук», сўзининг кичрайтирилган шакли, яъни бозорча демак. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Муҳаммад ас-Сувайқий

(Абу Амр) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Жамил ас-Сувайқий ал-Марвазий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/327; 11: 3/339).

515 АССУХРАВАРДИЙ

«Сух,равард» деган жойнинг номи. У — Озарбайжондаги шах, ар. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Абдулқоҳир ас-Сухравардий (490-563/1097-1168)

(аш-Шайх Абуннажиб) Абдулқоҳир (ал-Қодир) ибн Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Саъд ибн ал-Хасан ибн ал-Қосим ибн ан-Наср ... ибн Муҳаммад ибн Абу Бакр ас-Сиддиқ (разияллоҳу анҳу) ал-Кубро ас-Сухравардий — фақиҳ, суфий ва воиз бўлган. Ёшлигида Бағдодга борган ва ҳадис тинглаган. Фикҳдан сабоқ олган. Исфаҳонда ҳадис тинглаган ва зуҳдга берилган. Сўнгра зикр билан машғул бўлган ва уни қабул қилишган. Бағдодда унинг шаънига дўстлари томонидан суфийлар учун работлар бунёд қилинган. Бағдоддаги Низомия мадрасасини бошқарган, ҳадислар имло қилдирган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. Асарлари: «Одобу-л-муридийн» («Муридлар одоби»), «Мухтасару-л-мишкотил-масобих ли-л-Бағавий» («Бағавий қаламига мансуб «Мишкоту-л-масобих» асарининг мухтасари»),

224 *с-Сухравардий

«Мусаннаф фи табақоти-ш-шофиъия» («Шофиъий табақалар хақидаги асар») (2: 3/329; 11: 3/340; 15: 4/43; 17: 2/191, 202).

2. Умар ас-Сухравардий (539-632/1144-1234)

(Абу Наср, Абу Ҳафс) Умар ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Умавия ас-Сухравардий, аш-Шофиъий, (Шихобуддин) — суфий, фақих, баъзи илмлар соҳиби, тил ва ҳол илмининг имоми бўлган. Сухравардда — Эроннинг ал-Жабал ўлкасида туғилган. Бағдодга келган, шу ерда савдо-сотик қилган ва одамларга ваъз ўқиган. Амиру-л-муъминин уни Бағдод шайхларининг раҳнамоси этиб тайинлаган. Амир унга улуғвор номалар йўллаган. Умрининг охирларида кўр бўлиб қолган. Муҳаррам ойида Бағдодда вафот этган. Амакиси Абуннажиб ва Абу Заръадан ҳадис ривоят қилган. Асарлари: «Аворифу-л-маъориф фи баёни тариқи-л-қавм» («Уммат йўлини баён қилишда маърифат тухфалари»), «Акидату арбобит-тақий» («Такводдорлар ақидаси»), «Бахжату-л-арбоб фи маноқиби-л-Ғавси-л-Гилоний» («ал-Ғавс ал-Гилоний маноқибида олийжаноб кишиларнинг қувончи»), «Буғяту-л-баён фи тафсири-л-Қуръон ва маносик» («Қуръон

тафсири ва амаллар баёнидан кўзланган мақсад»), «Ажвиба ан асьилати уламои Хуросон» («Хуросон уламоларининг саволларига жавоблар»), «Рисолату-л-фақр фи муҳолафати-н-нафс ва-л-қаҳр» («Фақрликнинг нафсга қаршилиги ва уни бўйсундириш рисоласи»), «Хавосу авроди-с-Сухравардий» («Сухравардий дуоларининг хусусиятлари»), «Аълому-л-худо» («Ҳидоят белгилари») (2: 3/329; 11: 3/341; 17: 3/575).

3. Умар ас-Сухравардий (550-586/1155-1190)

(Абу Ҳафс) Умар ас-Сухравардий — ҳаким, фақих ва усулчи бўлган. 36 ёшида Ҳалаб яқинидаги қалъада ўлдирилган. Асарлари: «ат-Талвиҳот ал-лавҳия ва-л-аршия» («Лавҳу-л-маҳфуз ва аршдаги белгилар»), «ал-Алвоҳ ал-имодия» («Таяниладиган лавҳалар»), «Х,аёқулу-н-нур» («Нур йиғиладиган жойлар»), «Ҳикмату-л-ашроқ» («Қуёш чиқиш ҳикмати»), «ал-Муторихот» («Ўзаро фикр алмашилган мавзулар») (16: 813; 17: 3/574).

4. Форс ас-Сухравардий (ваф. 407 х.й.)

(Абу Шужоъ) Форс ибн ал-Хусайн ибн Форис ибн ал-Хусайн ибн Ғариб ибн Башир аз-Зухлий а-

Сухравардий. Баъзи яшаган. Солиҳ, ишончли шайх б. Асарлари: «Маъриқ ва-л-луғат ва-л-адаб»: «Шофиъий ва адабиётни би-Шеърлар ўқиган ёдлаган. У уламо/ундан эса бон-ривоят қилганлар х.й.да вафот этган (341).

5. Шужоъ Сухравардий (431-1039-1113)

(Абу Ғолиб) Шужоъ Форис ас-Сухравардий «аз-Зухлий» номи танилган. Ўз қалъа Бағдодда фойдас бўлган. Кўп тинглаган ва талабида ҳам певич бўлган. Ўз дастхати сон-саноксиз асарлар кўчирган. Асарлари ала тарихи Бағдод хатиби-л-Бағдодий («Хатиб ал-Бағдодий «Бағдод тарихи» асар илова»), У уламо/ундан эса бон-ривоят қилганлар (341; 17: 1/811).

6. Муҳаммад ас-Сухравардий (1310-1893-1957)

Муҳаммад Солтун Сухравардий — бўлган. Асарлари «Ажвиба ас-сухравардий ани-л-асъила байрутия» («Байрутикларнинг савол-жавоблари»), «Лу

албоб фи-т-тарожим» («Улуғ зотларнинг таржимаи ҳоллари хақида ақлнинг кўзи») (17: 3/357).

516 АССИЁРО

«Сиёро» («Сиёза») деган жойнинг номи. У — Бухоро қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Али ас-Сиёро

(Абулҳасан) Али ибн ал-Хусайн ас-Сиёро — «Алийка ат-тавийл» номи билан аталган. Бухорога келган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/332; 11: 3/353).

2. Абу Бакр ас-Сиёро

(Абу Бакр) ас-Сиёро. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/353).

517 АССИЙФАЗАНЖИЙ

«Сийфазанж» («Сий-қазанж») деган жойнинг номи. У — Марв қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Бурайда ас-Сийфазанжий (416-493 х.й.)

(Абу Саҳд) Бурайда ибн Муҳаммад ибн Бурайда ибн Аҳмад ... ибн ал-Ҳасиб ал-Асламий, ас-Сийфазанжий — Сийфазанжда

машҳур солиҳ ва обид шайх бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. Умрининг охирида тахминан йигирма йил кўзи ожиз бўлиб қолган. 416 х.й.да туғилиб, 493 х.й.да вафот этган (11: 3/361).

2. Бурайда ас-Сийфазанжий (ваф. 485 х.й.)

(Абу Аҳмад) Абдуррахмон ибн Аҳмад ибн аш-Шох ас-Сийфазанжий — «фақиҳ аш-Шох» номи билан танилган, солиҳ ва ҳусни сийрат соҳиби бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 485 х.й.да вафот этган (11: 3/361).

3. Сулаймон ас-Сийфазанжий (ваф. тахм. 130 х.й.)

Сулаймон ибн Касир ибн Умайя ибн Асъад ибн Абдуллоҳ ибн Юсуф ибн Саълаба ибн Масолик ибн Ақсо ал-Хузобий ас-Сийфазанжий — *исно ашариянинг* пешқадамларидан бири бўлган. Унинг ўғли Ҳамза — Расулуллоҳ (с.а.в.)га байъат берган етмиш кишидан бири бўлган. Бобоси Расулуллоҳ (с.а.в.)га байъат берган. Тахм. 130 х.й.да вафот этган (И: 3/362).

4. Ал-Ҳусайн ас-Сийфазанжий [ваф. 245 (246) х.й.]

(Абу Аммор) ал-Хусайн ибн Ҳарис ал-Хузобий ас-Сийфазанжий — муҳаддис шайхлардан бири бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 245 (246) х.й.да вафот этган (11: 3/362).

518 АССИЙНОНИЙ

«Сийнон» деган жойнинг номи. У — Марв қишлоқларидан бири. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Ал-Муғаллис ас-Сийноний

Ал-Муғаллис ибн Абдуллоҳ аз-Забий ас-Сийноний ал-Марвазий — Сийнон қишлоғидан, тобиийлардан бўлган. Адаб ва имло борасида сермахсул ижод қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/340; 11: 3/361).

2. Ал-фазл ас-Сийноний [115-191 (192) х.й.]

(Абу Абдуллоҳ) ал-фазл ибн Мусо ас-Сийноний — ҳадис илми пешволаридан бири, батафсил ривоятли, ҳазилкаш, ёш ва илмда Ибн ал-Муборакнинг тенгқурларидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 115 х.й.да туғилиб, 191 (192) х.й.да вафот этган (2: 3/340; 11: 3/365).

3. Аҳмад ас-Сийноний

Аҳмад ибн Мусо ас-Сийноний — Абдуллоҳ ал-Фазлнинг акаси бўлган, кўп ҳадисларни ёддан билган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11:3/365).

4. Муҳаммад ас-Сийноний

Муҳаммад ибн Бакр ас-Сийноний ал-Марвазий. Сийнон қишлоғида яшаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/365).

519

АШШОБОЙ

«Шобо» — Марв қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Али аш-Шобой

Али ибн Иброҳим ибн Абдурраҳмон аш-Шобой — Ибн ал-Муборакдан ҳадис тинглаган ва ёзиб олган, ҳадисларининг аксарият қисмини Хоразмда ёзган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/340).

520

АШШОБАЖНИЙ

«Шобанж» — Сўғди Самарканд қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Ал-Ҳасан аш-Шобанжий

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Мансур аш-Шобанжий, ал-Кавсаж. Лақаби — «Чўпон» бўлган. Уламолардан ҳадис тинглаган (11: 3/368).

521

АШ-ШОБАРОБОЗИЙ

«Шобаробоз» — Марв қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Али аш-Шобаробозий (ваф. 530 х.й.)

(Абулқосим) Али Аби Наср Аҳмад ибн Абдуллоҳ Абдурраҳмон ибн Абуллайс Муҳаммад ибн Аҳмад аш-Шобаробозий — шу қишлоқнинг пешқадам олимларидан, солиҳ шайх ва адолатпарвар инсон бўлган. Уламолардан ҳадис тинглаган. 530 х.й.да вафот этган (11: 3/368).

522

АШШОБАРАНЖИЙ

«Шобаранж» — Марв қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Довуд аш-Шобаранжий

(Абулвафо) Довуд ибн Муҳаммад ибн Наср аш-Шобаранжий — саҳиҳ ривоятли муҳаддис бўлган. У уламолардан ҳадис тинглаган (И: 3/369).

2. Аҳмад Шобаранжий

(Абулаббос) Аҳмад ибн аш-Шобаранжий уламолардан тинглаган (11: 3/36)

3. Муҳаммад Шобаранжий (в. х.й.дан кейин)

(Абу Саввар) М ибн Аҳмад ибн М ибн Осим Шобаранжий — ровий шайх ва бўлган. У улам ҳадис тинглаган: х.й.дан кейин ваф' (11: 3/369).

523

АШ-ШОБУРТА

«Шобуртаза» қишлоқларидан б номи. Қуйидаги с жойга мансубдир,

1. Солим Шобуртазий

(Абу Хурайра) ибн Аҳвар Шобуртазий — қишлоқдан чиккг ва ўртача муҳаддис У уламолардан тинглаган (И: 3/3(

524

АШШОШИ

«Шош» деган нисбат берилган. дарёси ор қишлоқнинг нами Тошкент шах, вилояти х,удуд

жойга нисбат берилганлар:

1. Исҳоқ аш-Шоший (ваф. 325/937 и.)

(Абу Яъқуб) Исҳоқ ибн Иброҳим ал-Хуросоний аш-Шоший, ал-Ханафий — фақиҳ бўлган. Шош воҳасидан Мисрга кўчиб ўтган, у ерда баъзи ишларда қозилик қилган ва ўша ерда вафот этган. Унинг асарларидан: «Китобу усули-л-фикҳ» «Усул ал-фикҳ китоби», ушбу асар «Усулу-ш-Шоший» («Шоший усули») номи билан ҳам аталган] 117: 1/338).

2. Муҳаммад аш-Шоший (429-507/1037-1114)

Лбу Бакр) Муҳаммад гон Аҳмад ибн ал-Хусайн гон Умар аш-Шоший, ат- "уркий, аш-Шофиъий — \-Мустазҳирий» номи клан танилган фақиҳ. аррам ойи -1гефорикинда туғилган. нгра Бағдодга келган. ир жамоа талабалар лан таълим олиб, смолот касб этган. ю>пш мадрасасида ўқув лан боғлиқ ишларни ззкарган. Шаввол ойи ^лодда вафот этган. У .: л Лбу Исҳоқ аш- •розий қабрининг ёнига *±н этилган. Асарлари: ляту-л-уламо фи оқиби-л-фуқаҳо» Фақиҳларнинг мазҳаб- I ҳақида уламоларнинг Ёиати», муаллиф уни

халифа ал-Мустазҳирга бағишлаб ёзган ва «ал-Мустазҳирий» деб номлаган, 2 жилдли), «Шарху мухтасари-л-Музний» («Музнийнинг мухтасарига шарх», муаллиф уни «аш-Шофий фи шарҳи-л-комил» деб номлаган, 20 катта жилдда), «ат-Тарғиб» («Тарғиб»), «ал-Умда» («Таянч»), «ал-Муътamid» («Ишончли манба») (16: 356; 17: 3/60).

3. Ал-Қосим аш-Шоший (ваф. 400/1010 й.)

(Абулхусайн) ал-Қосим ибн Муҳаммад ибн Али ибн Исмоил ал-Қаффол аш-Шоший, аш-Шофиъий — фақиҳ бўлган. Асарлари: «ат-Такриб фи шарҳи мухтасари-л-Музний фи фуруъи-л-фикҳ» («Фуруъ ал-фикҳ ҳақида Музний таълиф этган мухтасар асар шарҳини ўзлаштириш») (17: 2/652).

4. Муҳаммад аш-Шоший (291-366/904-976)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Али ибн Исмоил ал-Қаффол аш-Шоший — тафсир, ҳадис ва фикҳда нуфузли имомлардан бири бўлган. Шофиъий мазҳабида бўлган ва ўз диёрида оммани шу мазҳабга жалб қилган. Муҳаддис, фақиҳ, муфассир, усулчи, тилшунос ва шоир бўлган. Шошда туғилган ва илм йўлида куп сафарлар қилган. Дамашк,

Ироқ ва Хуросонда ҳадис тинглаган. Мовароуннаҳрда шофиъий мазҳабини ёйган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. Шошда зул-ҳижжа ойида вафот этган. Асарлари: «Китоб фи усули-л-фикҳ» («Усул ал-фикҳ китоби»), «Шарху-р-рисола ли-ш-Шофиъий» («Шофиъий рисоласига шарх»), «ат-Такриб» («Ўзлаштириш», 6 жилдда), «Китоб фи маҳосини-ш-шаръия» («Шаръий фазилатлар ҳақидаги китоб»), «ал-Фатово» («Фатволар»), «Адабу-л-қозий ала мазҳаб-и-ш-шофиъий» («Шофиъий мазҳабидаги қозининг одоби») (2: 3/350; 11: 3/375; 15: 4/74; 16: 338; 17: 3/498).

5. Муҳаммад аш-Шоший (781/1379 йилда ҳаёт бўлган)

(Шамсуддин) Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ал-Хоразмий, ал-Фаробий, аш-Шоший, ал-Ханафий. Асарлари: «Шарху-р-рисолат-л-хамсина фи усул ли Фаҳриддин ар-Розий» («Фаҳруддин ар-Розийнинг дин асослари ҳақидаги эллигинчи рисоласига шарх», муаллиф ушбу асарни 781 х.й.да ёзиб тугатган) (17: 3/217).

6. Муҳаммад аш-Шоший (ваф. 980/1572 й.)

(Камолуддин) Муҳаммад аш-Шоший, ал-Фарқандий, ат-

228 аш-Шоший

Тошкандий, ал-Ханафий, ан-Нақшбандий — муфассир бўлган. Асарлари: «Хошия ала тафсири-л-Байзовий» («Байзовий тафсирига хошия-изоҳ») (17: 3/338).

7. Муҳаммад аш-Шоший (397-485/1007-1092)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Али ибн Ҳомид аш-Шоший, аш-Шофиъий — факих бўлган. Шошда туғилган ва Ғазнага кўчиб ўтган. Сўнгра Низомул-мулк уни Ҳиротга чақириб олган. 6 шавволда вафот этган. Бир қанча асарлари бўлган (17: 3/501).

8. Убайдуллоҳ аш-Шоший (ваф. 895/1490 й.)

Убайдуллоҳ ибн Махмуд ибн Аҳмад аш-Шоший, ас-Самарқандий, ан-Нақшбандий — «ал-Аҳрор» лақабли суфий бўлган. Рабъу-л-аввал ойида Кушон қишлоғида вафот этган ва Самарқандда дафн этилган. Асарлари: «Рисолаи волидия» («Отага аталган рисола»), «Фақароту-л-орифийн» («Орифлар ҳаётидан лавҳалар»), «Рйсола-и хавроия» («Хурлар ҳақида рисола»), «Анфоси нафиса» («Дурдона сўзлар»), «ал-Урва ал-вуско ли арбоби-л-иртико» («Тадрижий тараккиёт арбобларининг мустаҳкам ришталари»), «Анису-с-соликийн фи-т-

тасаввуф» («Тасаввуф ҳақида солиқларнинг суҳбатдош дўсти») (1: 22; 17: 2/354, 3/501).

9. Абдулжаббор аш-Шоший (477-553/1084-1158)

(Абу Муҳаммад) Абдулжаббор ибн Абдулжаббор ибн Муҳаммад аш-Шобитий, ал-Харқий, аш-Шоший, аш-Шофиъий — факих, тарихчи, муҳаддис ва бир қанча илмлар соҳиби бўлган. Марвнинг Харк қишлоғида рабъу-л-аввал ойида туғилган. Кўп ҳадис тинглаган. «Ийд ал-фитр» (Рамазон ҳайити) кунини Марвда вафот этган. Асарлари: «Тарйху Марв» («Марв тарихи»), «Фазойлу-л-^авҚот» («Замонанинг фазилатлари»), «Мунтаҳййу-л-идрок фи тақсими-л-афлок» («Коинотнинг Қйсмларга бўлинишини идрок этишнинг чекланганлиги») (17: 2/47);

10. Алй аш-Шоший (ваф. 314/926 й.)

(Абулҳасан) Алй ибн ал-Ҳожиб ибн Жунайд аш-Шоший, айтишларича унинг исми (Абу Али) ал-Ҳасан ибн Соҳиб ибн Ҳумайд аш-Шоший деб ҳам аталган. Йил талабида сафар қилб, Хуросон, Ирок, ХиЖбз ва Шомга боргйн. У уламолардан, ундай. эса бошқалар ривоят қилганлар. Шошда вафот этган. Асарлари:

«ал-Иршод» («Раҳнамолик қилиш») (2: 3/350; 11: 3/375; 17: 1/554).

11. Абдуллоҳ аш-Шоший

Абдуллоҳ ибн Абу Авона аш-Шоший. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/375).

12. Ал-Фазл аш-Шоший (ваф. 286 х.й.)

(Абу Али) ал-Фазл ибн ал-Аббос ибн Абу Авона аш-Шоший — Абдуллоҳ акасининг ўғли бўлган. Марв ва Ирокка сафар қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 286 х.й.да вафот этган (11: 3/375).

13. Ҳорун аш-Шоший (ваф. 266 х.й.)

(Абу Мусо) Ҳорун ибн Ҳамид аш-Шоший — давлатлараро факих бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 266 х.й.да вафот этган (11: 3/375).

14. Жаъфар аш-Шоший (Абу Муҳаммад)

Жаъфар ибн Шуъайб Абу Муҳаммад аш-Шоший. 287 х.й. Нишопурда ҳадис айтган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/376).

15. Ал-Ҳайсам аш-Шоший (ваф. 335/946 й.)

Лбу Сайд) ал-Хайсам
>::н Кулайб ибн Шурайх
гон Муъаққал аш-Шоший
— адиб, муҳаддис ва ҳофиз
)\".\ған. Асли марвлик
эўлган. Бухорога келиб, 334
Ж-й.да ҳадис айтган. У
уламолардан, ундан эса
бошқалар ривоят
қилганлар. 335 х.й.
Самарқандда вафот этган.
Асарлари: «ал-Муснад ал-
*".абийр фи-л-ҳадис»
! Ҳадис илми ҳақидаги
ишончли катта китоб», 2
^•лда) (И: 3/376; 17: 4/68).

525 АШШОМИЙ

**Шом» деган номга
нисбат берилган. Бухоро
аҳлидан Масжид аш-
Шомга мансуб шахсларга
ушбу нисбат кўлланган.
Бухоро фақих^ари ушбу
ном билан аталган. Шу
номга нисбат берилган-
лардан:*

1. Абу Сайд аш-Шомий
(Абу Сайд) аш-Шомий,
Хижжий» лақаби бўлган.
У уламолардан, ундан эса
гошқалар ривоят қилганлар
(11: 3/387).

526 АШШОВОНИЙ

*«Шовон» — Марв
қишлоқларидан бири. Шу
жойга нисбат берил-
ганлар:*

1. Аҳмад аш-Шовоний
(Абу Ҳомид) Ақмад ибн
Мухаммад ибн Жаъфар

аш-Шовоний. У уламо-
лардан, ундан эса
бошқалар ривоят
қилганлар (2: 3/358; 11: 3/
391).

2. Али аш-Шовоний (463-549 х.й.)

(Абулҳасан) Али ибн
Мухаммад аш-Шовоний
— Абу Ҳомиднинг
невараси бўлган. Узоқ умр
курган. Имомлар билан
суҳбатда бўлган. У
уламолардан, ундан эса
бошқалар ривоят
қилганлар. 463 х.й.да
туғилган. 549 х.й.да вафот
этган (2: 3/358; 11: 3/391).

527 АШШОВАЖИЙ

*«Шоважа» деган номга
нисбат берилган. Бухоро
олими бобосининг номи.
Шу номга нисбат
берилганлардан:*

1. Иброҳим аш- Шоважий (ваф. 315 х.й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим
ибн Ужайф ибн Хозим ибн
Шоважа ал-Муаллим аш-
Шоважий — Бухоро
аҳлидан бўлган. У
уламолардан, ундан эса
бошқалар ривоят
қилганлар. 315 х.й.да вафот
этган (11: 3/391).

528 АШШОВАХРОНИЙ

*«Шовахрон» — Насаф
қишлоқларидан бирининг
номи. Қуйидаги олим шу
жойга мансубдир:*

1. Мухаммад аш- Шовахроний (ваф. 383/ 993 й.)

(Абулҳусайн) Мухаммад
ибн Жаъфар аш-
Шовахроний. У
уламолардан, ундан эса
бошқалар ривоят
қилганлар. 383 х.й.
муҳаррам ойида вафот
этган (11: 3/391).

529 АШ-ШОВАЗОРИЙ

*«Шовазор» — Самар-
қанднинг тоғли воҳ,а-
ларидан бирининг номи.
Қуйидаги олим шу
мансубдир:*

1. Ал-Аббос аш- Шовазорий

Ал-Аббос ибн Абдуллох
ал-Урухсий аш-Шовазо-
рий. У уламолардан, ундан
эса бошқалар ривоят
қилганлар (2: 3/358);

530 АШШОВАШОБОЗИЙ

*«Шовашобоз» — Марв
қишлоқ^аридан бирининг
номи. Қуйидаги олим шу
жойга мансубдир:*

1. Аҳмад аш- Шовашобозий

Аҳмад ибн Али ал-
Ашқар аш-Шовашобозий
ал-Марвазий. У —
«Тариху-л-Мароваза»
(«Марвазийлар тарихи»)
асарининг муаллифи. У
уламолардан, ундан эса
бошқалар ривоят қилган-
лар (11: 3/392).

531
АШШОВҒАРИЙ

«Шовғар» детан жойнинг номи. У турклар чегарасидаги ноҳия бўлган. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Али аш-Шовғарий

(Абулҳасан) Али ибн ал-Ҳасан аш-Шовғарий, ал-Қозий — фозиллардан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/358).

532
АШШОВАКАСИЙ

«Шовакас» («Шовакат») — Шош воҳ, асидаги шахдр. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Абдулвоҳид аш-Шовакасий (407-494 х.й.)

(ал-Хатиб Абулқосим) Абдулвоҳид ибн Абдуррахмон ибн Язид ибн Иброҳим ибн Ҳамид ибн Ҳарб — «ал-Ҳаким аш-Шовакасий» деб танилган. Самарқанд аҳлидан бўлган, Шовакастада яшаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 494 х.й. 87 ёшида вафот этган (2: 3/358; И: 3/392).

533
АШШОҲИДИЙ

«Шох,ид» дея Насаф ах,лидан баъзи боболарнинг номига нисбат берилган. Шу номга нисбат берилганлардан:

1. Иброҳим аш-Шоҳидий (ваф. 412 х.й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Абдулваҳҳоб ибн Аҳмад ибн Халаф ибн Шоҳид ибн ал-Хасан ибн Х,ошим ан-Насафий аш-Шоҳидий. Насаф аҳлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 412 х.й.да вафот этган (11: 3/392).

534
АШШОҲУВИЙ

«Шоҳувайх,» — Самарқанд ах,ига мансуб бўлган баъзи боболарнинг исми шарифи. Шу номга нисбат берилганлардан:

1. Муҳаммад аш-Шоҳувий (ваф. 297 х.й.)

Муҳаммад ибн Иброҳим аш-Шоҳувий ас-Самарқандий. Самарқанд аҳлидан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 297 х.й.да вафот этган (И: 3/393).

535
АШШИБЛИЙ

«Шиблия» — Мовароуннахрнинг Усрушона воҳ,асидаги қишлоқ,. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Дулаф аш-Шиблий (ваф. 334 х.й.)

(Абу Бакр) Дулаф (Жаъфар) ибн Жаҳдар аш-Шиблий. Отасининг исми билан чалкаштириб

юборилар эди. Тасаффув шайхи ва зоҳид бўлган. Х,ол илмида шайхларнинг пешвоси бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 334 х.й. Бағдодда вафот этган (1: 19: 2: 3/365; 11: 3/396).

2. Юнус аш-Шиблий

(Абулҳасан) Юнус ибн Абу Бакр аш-Шиблий — юкорида келган Абу Бакрнинг ўғли. Отасидан ривоят қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/397).

3. Муҳаммад аш-Шиблий (ваф. 470 х.й.дан кейин)

(Абу Али) Муҳаммад ибн ал-Х,усайн ибн Абдуллоҳ ибн Шиблий — «ибн аш-Шибл» номи билан танилган шоир бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 470 х.й.дан кейин вафот этган (11: 3/397).

536
АШШАББУВИЙ

«Шаббувайх,»га нисбат берилган. У — Марв ах,лидан бўлган баъзи боболарнинг исми шарифи. Шу номга нисбат берилганлар:

1. Аҳмад аш-Шаббувий (Абу Али) Аҳмад ибн Умар ибн Шаббувия аш-Шаббувий ал-Марвазий. У

уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/398).

2. Абдуллоҳ аш-Шаббувий (ваф. 275 х.й.) (Абу Абдуррахмон) Абдуллоҳ ибн Ахмад ибн аш-Шаббувий ал-Марвазий. Марв аҳлидан, ақли хадис имомларидан бўлган. Хуросон ва Ироқда хадис эшитган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 275 х.й.да вафот этган (11: 3/398).

3. Аҳмад аш-Шаббувий Аҳмад ибн Муҳаммад нон Собит аш-Шаббувий — юююқорида келган Абу Абдуррахмоннинг отаси. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/398).

537 АШШАХОХИЙ

«Шахох» — Шош қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Абдуррахмон аш-Шахохий (ваф. 323 х.й.) (Абу Муҳаммад) Лодуррахмон ибн Аҳмад ибн Абдулхолик эухорий аш-Шахохий. Шахох қишлоғида яшаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 323 х.й.да вафот этган (2: 3/372; 11: 3/408).

538 АШШАРҒИЙ

«Шарр» — Бухоро қишлоқларидан бири. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Муҳаммад аш-Шарғий (ваф. 272/885 й.) (Абу Бакр) Муҳаммад ибн Иброҳим ибн Собир аш-Шарғий. Бухоро, Хуросон, Ироқ ва Хижоз уламоларидан ривоят қилган, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 272 х.й. ражаб ойида Самарқандда вафот этган (2: 3/380; 11: 3/414).

2. Шуъайб аш-Шарғий (ваф. 272/885 й.) (Абу Солих) Шуъайб ибн ал-Лайс аш-Шарғий ал-Коғазий. Самарқандда яшаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 272 х.й.нинг ражаб ойида вафот этган (11: 3/415).

3. Муҳаммад аш-Шарғий (тав. 491/1098 й.) (Абулмаҳсин) Муҳаммад ибн Абу Бакр ибн ал-Муфтий ибн Иброҳим аш-Шарғий — одобли воиз бўлган, «имомзода» номи билан танилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 491 х.й. рабиъул-аввал ойида туғилган (2: 3/380).

4. Шаддод аш-Шарғий (Абу Хдким) Шаддод ибн Сайд ибн ал-Хажж

аш-Шарғий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/415).

5. Омир аш-Шарғий (Абу Амр) Омир ибн Шаддод аш-Шарғий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/415).

6. Али аш-Шарғий (ваф. 323 х.й.) (Абулҳасан) Али ибн ал-Хасан ибн Салом аш-Шарғий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 323 х.й.да вафот этган (11: 3/415).

7. Сайд аш-Шарғий (ваф. 300 х.й.) (Абу Усмон) Сайд ибн Сулаймон ибн Довуд ибн Касир аш-Шарғий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 300 х.й.да вафот этган (11: 3/415).

8. Сулаймон аш-Шарғий (Абу Сайд) Сулаймон ибн Довуд ибн Касир аш-Шарғий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/415).

539 АШШАРҒИЁНИЙ

«Шарғиён» — Насаф қишлоқларидан бири. Қуйидаги олим ушу жойга мансубдир:

232 аш-Шарғиёний/аш-Шарақданий/аш-Шармағулий/аш-Шармақоний

1. Ахмад аш-Шарғиёний (ваф. 403/1013 й.)

(Абу Наср) Ахмад ибн Али ибн Мухаммад ибн Жумъа ибн ас-Сакан ибн Абдуллоҳ ибн Зарбий, ал-Мутаваллий аш-Шарғиёний, ал-Куфий, ан-Насафий — Насаф ахлидан бўлган. Шарғиёнда яшаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 403 х.й. 16 рамазонда вафот этган (11: 3/415).

540

АШ-ШАРАҚДАНИЙ

«Шарақдан» — Самарканд аҳлига мансуб бўлган бобонинг исми тарифа, Шу номга нисбат берилганлар:

1. Абдуллоҳ аш-Шарақданий (ваф. 403/1012 й.)

(Абу Мухаммад) Абдуллоҳ ибн Мухаммад ибн Қут аш-Шарақданий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 403 х.й. рабиъул-аввал ойида вафот этган (11: 3/416).

2. Мухаммад аш-Шарақданий

(Абу Абдуллоҳ) Мухаммад ибн ал-Фазл ибн Атия ибн Умар ибн Холид ал-Аббосий аш-Шарақданий, ал-Куфий. Шарақдан қишлоғида яшаган. Ундан Бухоро

шайхлари ҳадис тингланганлар. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/416).

3. Ҳорун аш-Шарақданий

(Абу Имрон) Ҳорун ибн ал-Ашъас аш-Шарақданий. Шарақдан қишлоғида яшаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/416).

4. Халф аш-Шарақданий (ваф. 346 х.й.)

(Абу Солих) Халф ибн Солих ибн Абдуррахмон аш-Шарақданий — солих шайх ва инсонларнинг зоҳиди бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 346 х.й.да вафот этган (11: 3/416).

541

АШШАРМАҒУЛИЙ

«Шармағул» — Насо қишлоқ^аридан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Мухаммад аш-Шармағулий

(Абуннаср) Мухаммад ибн Ахмад ибн Сулаймон аш-Шармағулий ан-Насавий — адиб, солих ва ишончли ровий бўлган. Хуросон ва Шомда ҳадис тинглаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/383).

2. Исҳоқ аш-Шармағулий (ваф. 374 х.й.)

(Абу Яъқуб) Исҳоқ ибн Саъд ибн ал-Ҳасан ибн Суфён ибн Омир ибн Абдулазиз ибн ан-Нуъмон ибн Ато ан-Насавий аш-Шармағулий — Шармағул қишлоғидан бўлган. Хуросон ва Ироқда ҳадис тинглаган, Ироқда эса ҳадис айтган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 374 х.й. Нишопурда вафот этган (11: 3/420).

3. Мухаммад аш-Шармуғолий (ваф. 332 х.й.)

(Абу Жаъфар) Мухаммад ибн Имрон ибн Мусо ан-Насавий аш-Шармуғолий. У Ибн Абу Хусаймининг «Китобу-т-тарих» асарини ривоят қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 332 х.й. Насода вафот этган (11: 3/420).

542

АШШАРМАҚОНИЙ

«Шармақон» — Насо қитлоқларидан бири. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Ахмад аш-Шармақоний (ваф. 316/928 й.)

(Абулфазл) Ахмад ибн Мухаммад ибн Ҳамдун аш-Шармақоний — фақиҳ ва адиб бўлган.

н қ қ ва адаб илмларида Хуросон шайхларидан хнсобланган. Хуросон, Ирок,, Шом, ал-Жазира ва Хижозда хадис ўрганган. [он Абу Шайбанинг «ал-Муснад ал-кабийр» «Катта таянч китоб»), «Уммахот» («Асосий :^нбалар»)ини тинглаган. " уламолардан, ундан эса ^эшқалар ривоят *"л\ганлар. 316 х.й. жумоду-_-:хира ойининг 15-куни "_2=омақонда вафот этган (2: : 333; И: 3/422).

2. Аҳмад аш-Шармақоний (ваф. 357 *-й)

(Абу Сайд) Аҳмад ибн •{ухаммад ибн Рамиҳ ибн Усма ибн Вакиъ ибн Ражо ;н-Нахаъий ан-Насавий а~-Шармақоний — Насо :ндан бўлган. Пармақонда туғилган ва »ларвда катта бўлган. |р эсон ва бошқа "•.каларда хадис ганглаган. Кўпгина хадисларни кўчирган ва :=рлар яратган ҳамда г.'-амоларни зикр қилган. lёдис ёдлашда сгоналардан бўлган. Бағдодга бориб, у ер да жали с айтган. У 'ламолардан, ундан эса «ошқалар ривоят млганлар. 357 х.й. - l::ада вафот этган (11: 3/421).

3. Яъқуб аш-рмақоний

Абулаббос) Яъқуб ибн Эсл^ф ибн ал-Ҳасан аш-

Шармақоний. Насо, Ирок ва Мисрда хадис тинглаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/422).

4. Ал-Ҳасан аш-Шармақоний (ваф. 451/1059 й.)

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Абулфазл аш-Шармақоний ал-Муаддиб. Бағдодда бир қанча вақт яшаган. Куръони каримни ёд билган. Қироат илмида ишончли олим бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 451 х.й. сафар ойида пайшанба куни вафот этган (11: 3/423).

543

АШШАРВОНИЙ

«Шарвон» — (ад-Дарбанд) «Бобу-л-абвоб» нох,ияларидан биридаги шаҳар. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Масъуд аш-Шарвоний (ваф. 905/1500 й.)

(Камолуддин) Масъуд ибн Ҳусайн ибн аш-Шарвоний (аш-Ширвоний) ар-Радмий. Асарлари: «Шарху-р-рисолати-с-самарқандия фи-л-ваъз в а - л - а д а б » («Самарқандийнинг ваъз ва адаб ҳақидаги рисоласига шарх»), «Шарху одоби-л-бахс фи-л-мантик» («Мантик ҳақида баҳс юритиш одоби») (17: 3/847).

2. Фатхуллоҳ аш-Шарвоний (ваф. 891/1486 й.)

Фатхуллоҳ ибн Шукруллоҳ аш-Шарвоний — фозил ва қатор илмлар сохиби бўлган. Асарлари: «Ҳошия ала-л-хайъоти-л-мавоқиф ли-л- Ийжий фи илми-л-калом» («Ийжий-нинг калом илми ҳақидаги «Хайъоту-л-мавоқиф» номли шарҳига хошия-изоҳ»), «Таълиқот ала шархи-л-Жуғайний ли Қозизода ар-Румий фи-л-хайъати-л-басита» («Қозизода ар-Румийнинг оддий фалакиёт ҳақидаги асарига Жуғайний ёзган шарҳга таълика-изоҳ»), «Таълиқот ала авоили шархи-л-мавоқиф» («Осмон жисмларининг ўринлари ҳақидаги асар шарҳининг қораламасига таълика-изоҳ»), «Хулосату-л-манҳаж фи-т-тафсир» («Тафсир илми ҳақидаги дастурнинг хулосаси») (17: 2/612).

3. Фатхуллоҳ аш-Шарвоний (ваф. 880/1475 й.)

Фатхуллоҳ ибн Абу Язид ибн Абдулазиз ибн Иброҳим аш-Шарвоний, аш-Шофиъий — қатор илмлар соҳаларида фаолият олиб борган фозил инсон. Асарлари: «Тафсиру ояти-л-Курсий» («Ояту-л-курсийнинг тафсири»), «Шарху-л-мароҳ» («ал-Мароҳ» — «Оқшом» номли асарга шарх»), «Шарху-л-иршод

234 аш-Шарвоний

фи нахв» («Нахв илми хақидаги «Иршод» — «Кўлланма» номли асарга шарх») (17: 2/614).

4. Мухаммад аш-Шарвоний (ваф. 912/1506 й.)

Мухаммад ибн Махмуд ибн Хожий аш-Шарвоний, сўнгра ал-Қустантиний — табиб бўлган. Тафсир, ҳадис ва араб илмларини ўрганган. Бухоро ва Ширвон аҳлидан бўлган. Қустантиния (Константинополь)га кўчиб ўтган. Султон Мухаммад (ваф. 866 й.) унинг тиббий хизматидан фойдаланган. Хажга борган ва Мисрда яшаган. У ерда баъзи олимлардан сабоқ олган ва Румга борган. Асарлари: «Равзату-л-атр фи-т-тибб» («Табобат ҳақидаги муаттар бўстон», кўп жилдли) (17: 3/702).

5. Абдурраҳим аш-Шарвоний (ваф. 1134/1722 й.)

Абдурраҳим ибн Аҳмад аш-Шарвоний, ал-Марвазий, ал-Ҳанафий — Қустантиния мударрисларидан бўлган. Асарлари: «Ҳошия ала одоби-л-бахсли Масъуд аш-Шарвоний» (Масъуд аш-Шарвонийнинг «Одобу-л-бахс» асарига ҳошия-изоҳ), «Ҳошия ала лавомиъи-л-асрор шарҳи матолиъи-л-анвор фи-л-мантиқ ва-л-ҳикма ли-л-Армавий» [«Армавийнинг мантиқ ва ҳикмат илми ҳақидаги

«Лавомиъу-л-асрор шарҳ матолиъи-л-анвор» («Нурлар чиқадиган жойларнинг шарҳи ва сирларнинг кўриниши») шарҳига ҳошия-изоҳ] (17: 2/129).

6. Исмоил аш-Шарвоний (858-942/1454-1535)

Исмоил ибн Абдуллоҳ аш-Шарвоний, ал-Ҳанафий — муфассир бўлган. Маккада вафот этган. Асарлари: «Ҳошия ала тафсири-л-Байзовий» («Байзовий тафсирига ҳошия-изоҳ») (17: 1/369).

7. Аҳмад аш-Шарвоний (ваф. 1307/1890 й.)

Аҳмад Ҳамдий аш-Шарвоний, ар-Румий, ал-Ҳанафий — бир қанча илмлар соҳиби бўлган. Асарлари: «Хулосату-л-фароиз» («Фароиз илмининг хулосаси»), «Садру-л-кавокиб» («Сайёраларнинг қалби»), «ал-Вафо фи масоили-л-ҳукамо» («Ҳукамолар баён этган масалалардаги мукамаллик») (17: 1/132).

8. Солиҳ аш-Шарвоний (1031-1083/1622-1672)

Солиҳ ибн Исҳоқ аш-Шарвоний ал-Қустантиний, ал-Қорабоғий, ар-Румий — тарихчи, қомусий олим, муфассир ва шоир бўлган. Келиб чиққан жойига кўра «аш-Шарвоний» бўлса-да, лекин «аз-Зухурий» ва «Исҳоқзода» номлари

билан танилган. Байрут ва Мисрда қозилик қилган. Мисрда қозилик даврида вафот этган. Асарлари: «Ҳошия ала тафсири-л-Байзовий» («Байзовий тафсирига ҳошия-изоҳ») (17: 1/829).

9. Али аш-Шарвоний (ваф. 1118/1706 й.)

Али ибн Иброҳим ибн Мухаммад аз-Зухрий аш-Шарвоний, кейин ал-Маданий, ан-Нақшбандий, ал-Ҳанафий — суфий ва бир қанча илмлар соҳиби бўлган. Мадинада вафот этган. Асарлари: «Жомиъу-л-маносик» («Амаллар тўплами»), «Мухиммату-л-маъориф ал-вожиба ала ибод фи аҳволи-л-мубдаъ ва-л-маъод» («Бандаларнинг бундунё ва охират ҳолатлари ҳақида билишлари вожиб бўлган вазифалари»), «Далилу-з-зоирийн ва анису-л-мужовирийн фи зиёрати саййиди-л-мурсалийн» [«Расулларнинг саййиди (с.а.в.) қабрини зиёрат қилиш ҳақида Маккага кўшни яшовчиларнинг суҳбатдош дўсти ва зиёратчиларга кўрсатма»], «Хулосату-т-таворих» («Тарихларнинг қаймоғи»), «Ақсоу-л-матолиб» («Энг олий талаб») (17: 2/389).

10. Мухаммад аш-Шарвоний (ваф. 912/1506 й.)

(Шукруллоҳ) Мухаммад ибн Иброҳим аш-

Шарвоний — фозил, гуфий бўлган. Асарлари: ал-Футухот фи-л-жаъфар» («Жаъфар хақида фатҳ этилганлар») 17: 3/31).

11. Муҳаммад аш-Шарвоний (ваф. 898/1493 й.)

Муҳаммад ибн Аҳмад аш-Шарвоний — фозил султан. Асарлари: «Хошия ала матолиъи-л-анвор ли-'.-Армавий» [«Армавийнинг мантиқ ва ҳикмат глми ҳақидаги «Матолиъу-л-анвор» («Нурлар чиқадиган жойлар» ~арҳига хошия-изоҳ»] (17: 3 59).

12. Муҳаммад аш-Шарвоний (ваф. 1036/1627 ж.)

Муҳаммад ибн ал-Амин :::н Садруддин аш-Шарвоний — Қустантинияга келиб, шу т:ла яшаган мутафаккир олим. Бир қанча илмлар ::хиби бўлган. Бакр :-:ртидаги Омад деган жойда истиқомат қилган. Асарлари: «Таълиқот ала амокин мин тафсири-л-Байзовий» («Байзовий ^тхсиридан олинган айрим натнларга таълиқот- •-:зэхлар»), «Хошия ала ашрхи-ш-шамсия фи-л-мантиқ» [«Мантиқ илми ҳақидаги «Шарху-ш-ггамсия» («Шамсия рисоласига шарх»)га хзшия-изоҳ»], «Шарху-л-ақоид ли-л-Ғазолий» ~~золийнинг «ал-Ақоид»

асарига шарх»), «Рисола фи-л-мабдаъ ва-л-мийъод» («Тамойил ва муддат ҳақидаги рисола»), «ал-Фавоид ал-хоқония» («Хоқоний фойдалар», ушбу асар 53 илм соҳасини қамраб олади) (17: 3/142).

13. Муҳаммад аш-Шарвоний (ваф. 1063/1653 й.)

(Мухйуддин) Муҳаммад ибн Жамолуддин ибн Рамазон аш-Шарвоний ас-Суккарий — муфассир бўлган. Асарлари: «Хошия ала тафсири-л-Байзовий» («Байзовий тафсирига хошия-изоҳ», 2 жилдли асар) (17: 3/198).

14. Муҳаммад аш-Шарвоний (ваф. 892/1487 й.)

(Шамсуддин) Муҳаммад ибн Шихобуддин аш-Шарвоний — мантиқ, усул, жадал ва баён илмларини билган. Асарлари: «Хошия ала-л-узду ала мунтаҳийу-с-суал ва-л-амал фи илмай ал-усул ва-л-жадал» («Усул ва жадал илмлари ҳақидаги савол ва умиднинг ҳаддини аниқлашга ёрдам берувчи китоб шарҳига хошия-изоҳ»), «Хошия ала шарҳи-с-сайид ли мифтоҳи-л-улум ли-с-Саккокий» («Саккокий қаламига мансуб «Мифтоҳу-л-улум»нинг Сайид шарҳига хошия-изоҳ»), «Хошияту-л-қутб фи-л-мантиқ» («Қутбу-ддиннинг мантиқ илмига

оид шарҳига хошия-изоҳ») (17: 3/347).

15. Нуруллоҳ аш-Шарвоний (ваф. 1065/1655 й.)

Нуруллоҳ ибн Муҳаммад ибн Рафиъ ибн Абдуррахим аш-Шарвоний, ал-Ҳанафий — фозил бўлган. Бабрусия мадрасасида мударрислик қилган ва ўша ерда вафот этган. Асарлари: «Таълика ала анвори-т-танзил ли-л-Байзовий фи-т-тафсир» [«Байзовийнинг тафсир илми ҳақидаги «Анвору-т-танзил» («Нурларнинг нозил бўлиши») асарига таълика-изоҳ»], «Шарху талхиси-л-мифтоҳ фи-л-маъоний ва-л-баён» [«Риторика илми ҳақидаги «Талхису-л-мифтоҳ» («Очқичнинг моҳияти») номли асарга шарх»)], «Шарху-л-фикҳи-л-акбар ли Аби Ҳанифа» [«Абу Ҳанифанинг «ал-Фикҳ ал-акбар» («Энг катта фикҳ») асарига шарх»] (17: 4/45).

16. Юсуф аш-Шарвоний (ваф. 1134/1722 й.)

(Акмалуддин) Юсуф ибн Иброҳим ибн Муҳаммад аз-Заҳрий, аш-Шарвоний, ал-Маданий, ал-Ҳанафий — фақиҳ ва муҳаддис бўлган. Шарвонда туғилиб, Мадинада вафот этган. Асарлари: «Ҳадияту-с-сабийх фи шарҳи мишкоти-л-масобих» [«Мишкоти-л-масобих»

236 аш-Шарвоний/аш-Шаконий/аш-Шикистоний/аш-Шаклоний

шархига оид чиройли хадя», 3 жилдли], «Шарху мултақийи-л-абхур» [«Мултақийу-л-абхур» («Денгизларнинг туташуви» номли асарга шарх, 2 жилдли), «Рисола фи кароҳияти иқтидои-л-ханафий би-ш-шофиъий» («Ханафийнинг шофиъийга иқтидо қилишининг макрухлиги ҳақида рисола») ва бошқа кўпгина рисолалар (17: 4/140).

17. Юсуф аш-Шарвоний (ваф. 890/1485 й.)

(Зиёуддин) Юсуф ибн Али аш-Шумоҳий аш-Шарвоний — «Махдум ал-Хилватий» лақабли суфий бўлган. Асарларидан: «Одобу-л-иршод ва силсилату-л-арвоҳ» («Иршод одоби ва рухлар силсиласи») (17: 4/172).

18. Абу Бакр аш-Шарвоний (ваф. 1134/1722 й.)

Абу Бакр ибн Рустам ибн Аҳмад ибн Маҳмуд аш-Шарвоний, ар-Румий, ал-Ҳанафий — усмонийлар давлати арбобларидан бўлган адиб. Асарлари: «Ма ла будда минҳу ли-л-адиб» [«Адиб учун лозим бўлган (хислатлар)»] (17: 1/437).

19. Муҳаммад аш-Шарвоний

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Ашир ибн Маъруф аш-Шарвоний — солиҳ ва такводор фақиҳ бўлган. Бағдоддаги Низомия

мадрасасида яшаган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/384; 11: 3/423).

544 АШШАКОНИЙ

«Шакон» — Бухоро қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Иброҳим аш-Шаконий (ваф. 324 х.й.дан кейин)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Муслим ибн Муҳаммад ибн Аҳмад аш-Шаконий — фозил фақиҳ, ишончли ровий бўлган. Уламолардан кўп ҳадис кўчирган. Бухорода ҳадис имло қилдирган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 324 х.й.дан кейин вафот этган (2: 3/404; 4: 5; 11: 3/447).

2. Абдулҳолик аш-Шаконий (ваф. 480 х.й.дан олдин)

(ал-Ҳоким Абу Бакр) Абдулҳолик ибн Муҳаммад ибн Сайд ибн Али аш-Шаконий — ал-Қозий Наҳанд ибн Абдулҳоликнинг отаси. У Кешда Шамсулаъимма Абу Муҳаммад Абдулазиз ал-Хилвоний имло қилганларни ёзиб олган. 480 х.й.дан олдин вафот этган (11: 3/448).

3. Муҳаммад аш-Шаконий (448-520/1056-1126)

(ал-Қозий Абулмуъайяд) Муҳаммад ибн Абдулҳолик ибн Муҳаммад ибн Сайд ибн Али аш-Шаконий — мазкур Абдулҳоликнинг ўғли. Самарқандда бир муддат қозилик қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 448 х.й.да туғилган ва 520 х.й. 23 ражабда яқшанба куни Кешда вафот этган (11: 3/448).

545 АШШИКИСТОНИЙ

«Шикистон» — Самарқанд яҳинидаги Иштихон ваҳ,асининг қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Иброҳим аш-Шикистоний

(Ал-Ҳофиз Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Исҳоқ аш-Шикистоний. Хуросон ва Ироққа сафар қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/404; И: 3/447).

546 АШШАКЛОНИЙ

«Шаклон» — Марв қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Аҳмад аш-Шаклоний (ваф. 451 х.й.)

•Лбу Исмаат) Ахмад ибн Абдуллох ибн Мухаммад Маъмун аш-Шаклоний — тақводор, поняли, воиз ва имом улган. У уламолардан, ан эса бошқалар ривоят қилганлар. 451 М*-да вафот этган (11: 3/

547

АШШАЛЖИЙКАСИЙ

«Шалжийкас» — Турстон худудида Сайхун гуйида жойлашган Тароз \ох,иясидати шах,арнинг юми. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Абдулмажид аш-Шалжийкасий (ваф. 457

ал-Имом) Абдулмажид ибн Юсуф ибн Шуъайб Бинон аш-Шалжийкасий. Самар-Жанда фикх илмини ганган. Ундан ўғли Али 5н Абдулмажид ҳадис нзэят қилган. У .гамолардан, ундан эса ошқалар ривоят [^лганлар. 457 х.й.да 80 шзда вафот этган (11: 3/451).

548

АШ-ШАЛЖИЙ

шШалж» — Тироз қиш-ларидан бирининг юли. У турклар босиб Илгин имщарлардан бири. жойга нибат <ерилганлар;

1. Юсуф ибн Яхё аш-Шалжий

Юсуф ибн Яхё аш-Шалжий — фозил имом бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/406; 11: 3/451).

2. Али аш-Шалжий (442-523 х.й.)

(Абулхасан) Али ибн Абдулмажид ибн Юсуф ибн Шуъайб аш-Шалжий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 442 х.й.да туғилиб, 523 х.й.да вафот этган (1*1: 3/447).

549

АШШАМИЙДИЗАКИЙ

«Шамийдиза» — Самарканд қишлоқ,ларидан бири. Куйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Мухаммад аш-Шамийдизакий

(Абу Наср) Мухаммад ибн Ахмад ибн ал-Ҳасан ал-Аздий аш-Шамийдизакий. Ҳадис ровийларидан бевосита ривоят қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/457).

550

АШШАМИЙРОНИЙ

«Шамийрон» деган жойга нисбат берилган. У — Марв қишлоқларидан бирининг номи. Куйидаги

олим шу жойга мансубдир:

1. Мухаммад аш-Шамийроний (ваф. 470 х.й.дан кейин)

(Абулмузаффар) Мухаммад ибн ал-Аббос ибн Жаъфар ибн Абдуллох аш-Шамийроний аш-Шоввоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 470 х.й.дан кейин вафот этган (11: 3/458).

551

АШШАМИЙХАНИЙ

«Шамийқан» — Марв қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Мухаммад аш-Шамийханий (ваф. 262 х.й.)

Мухаммад ибн Абдуллох ибн Қуҳзоз аш-Шамийханий — иктидорли имом бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 262 х.й.да вафот этган (11: 3/459).

2. Абдуссамад аш-Шамийханий

(Абу Бакр) Абдуссамад ибн Ахмад аш-Шамийханий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (И: 3/459).

552

АШШАНЖИЙ

«Шанж» деган номга нисбат берилганлар. Бухоро ах,лидан

баъзиларнинг боболарига нисбат берилган. Шу номга нисбат берилганлардан:

1. Мухаммад аш-Шанжий (ваф. 415 х.й.)

(Абу Тохир) Мухаммад ибн Али ибн Мукаммад ибн Ахмад ибн Шужоъ ибн Исҳоқ ибн Мухаммад ибн Шанж аш-Шанжий — Бухоро аҳлидан бўлган. Жасурлиги боис, «шижоатли, кўркмас» маъноларини англатувчи «аш-Шужоъий» нисбаси билан танилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 415 х.йда вафот этган (11: 3/462).

553 АШ-ШАВОИЙ

«Шаво» — Сўғд қишлоқларидан бирининг номи. Қуйидаги олим шу жойга мансубдир:

1. Уҳайд аш-Шавоий

Уҳайд ибн Лукмон аш-Шавоий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/419).

554 АШШАВВОЛИЙ

«Шаввол» — Марв қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Мухаммад ибн Абуннажм аш-Шавволий (460-532 х.й.)

(Абу Тохир) Мухаммад ибн Абуннажм ибн Мухаммад аш-Шавволий — хатиб, юзи нури шахе, дин ва яхшилик тарафдори бўлган. Ундан кўплаб одамлар ҳадис тинглаганлар. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 460 х.йда туғилган ва 532 х.йда Шаввол қишлоғида вафот этган (2: 3/420; 11: 3/466).

2. Мухаммад ибн Маҳмуд аш-Шавволий (ваф. 292 х.й.)

Мухаммад ибн Маҳмуд ибн Синон ал-Жунужардий, сўнгра аш-Шавволий. Шаввол қишлоғига кўчиб ўтган ва ўша ерда 292 х.й. 100 ёшида вафот этган (11: 3/467),

3. Мусо аш-Шавволий

(Абу Уяйна) Мусо ибн Каъб ибн Уяйна ибн Оиша ибн Амр ибн ас-Суро ал-Мараъий аш-Шавволий — ушбу қишлоқда қадимдан яшаб келганлардан, «исно ашаро нукабо» — ўн икки нақиблардан ва машҳур кўмондонлардан бири бўлган. Дастлаб Сарахсни, сўнгра Насони бошқарган (11: 3/467).

4. Лоҳиз аш-Шавволий

(Абу Амр) Лоҳиз ибн Қарит (Абулжунуб) ибн Ясрибий ибн Рифоъа ибн Авф ибн ибн Тамим ал-Мароий аш-Шавволий. Ушбу қишлоқда қадимдан

яшаган. Отаси Расулulloх (с.а.в.)нинг саҳобаларидан бўлган. Уни кичиклигида курган. Сўнгра отаси Басрага борган. Ундан кейин Марварузга келиб, шу ердаги Шаввол қишлоғида муқим яшаган. 122 йил умр курган. Юз ёшида ўғли Лоҳиз туғилган. Лоҳиз қадри ва мавқеи жиҳатидан Сулаймон ибн Касирга тенг келар эди. Кейинчалик Абу Муслим уни қатл этган (11: 3/468).

555 АШШУХАНОКИЙ

«Шуханон» («Шуханок») — Самарканд қишлоқларидан бирининг номи. Шу жойга нисбат берилганлар:

1. Аҳмад аш-Шуханокий

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Халф аш-Шуханокий. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/469).

2. Мухаммад аш-Шуханокий

(Абу Мансур) Мухаммад ибн Аҳмад ибн Халф аш-Шуханокий — мазкур Абу Бакрининг ўғли. Отасидан ривоят қилган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/469).

3. Абдуллох аш-Шуханокий

(Абу Мухаммад) Абдуллох ибн Мухаммад

гбн Атиқ аш-Шуханокий, =.с-Самарқандий — муаззин бўлган. У уламолардан, ундан эса сэшқалар ривоят қилганлар (11: 3/469).

**556
АШШУРАБОНИЙ**

* *Шур а бон* — *Мавароуннакрнинг Кеш вох,асидаги қишлоқ^ардан бири. Шу жойга нисбат 'ерилтанлар:*

1. Абдуррахмон аш-Шурабоний

Абу Бакр) Абдуррахмон ибн Маҳмуд ал-Касий аш-Шуврабоний. У :±молардан, ундан эса "эшқалар ривоят эсглтанлар (11: 3/470).

**557
АШ-ШАВКОНИЙ**

* *Шавкон* — *Абивард ша Сарахс орасида жойлашган Хоброн шож,иясидаги шаҳарча. Шу жойга нисбат берилганлар:*

1. Атиқ аш-Шавконий

(Абулвафо) Атиқ ибн •луҳаммад ибн Абис (Анис) аш-Шавконий. "тасидан ҳадис ривоят шлган. У уламолардан, нлан эса бошқалар гезоят қилганлар (2: 3/423; 11: 3/470).

2. Муҳаммад аш-Шавконий

(Абу Тохир) Муҳаммад ибн Абис аш-Шавконий — мазкур Атикнинг отаси. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/423; 11: 3/470).

3. Абис аш-Шавконий (520 х.й.да ҳаёт бўлган)

(Абулало) Абис (Анис) ибн Муҳаммад ибн Абис (Анис) ибн Усмон аш-Шавконий — мазкур Абу Тохирнинг акаси. Олим шайх бўлган. Марвга бориб фикҳ ўрганган ва ўша ерда ҳадис тинглаган. Ўз юртида бир муддат қозилик қилган ва яна 520 х.й.дан кейин Марвга қайтиб келган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/423; 11:3/470).

4. Муҳаммад аш-Шавконий (ваф. 542/1148 й.)

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Али ибн Муҳаммад аш-Шавконий, ал-Моликий. Отаси Хуросондаги машҳур муҳаддислардан бўлган. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. 542 х.й. 8 шаъбонда шанба куни вафот этган (2: 3/423).

**558
АШШУМОНИЙ**

* *Шумон* — *Жайқун орқасидаги Соғиён ўлкасининг шах,ри. Шу жойга нисбат берилганлар:*

1. Муҳаммад аш-Шумоний

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абдуллох аш-Шумоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 3/424).

2. Муҳаммад ас-Сарахсий

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Абдуллох ибн Муҳаммад аш-Шумоний ал-Балхий — «Зайн ас-солихийн» («Солихлар курки») лақабли балхлик воиз. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (11: 3/471).

**559
АШШАХРАСТОНИЙ**

* *Шахрастон* — *Насо як,инидаги Хуросоннинг кичик шаҳарчаси. Шу жойга нисбат берилганлар:*

1. Муҳаммад аш-Шахрастоний (467-548/1075-1135)

(Абулфатҳ) Муҳаммад ибн Абдулкарим ибн Аҳмад ибн Абулқосим ибн Абу Бакр аш-Шахрастоний — ашъария мазҳаби мутакаллими ва файласуф бўлган. Хушхулқ олим, хусни хат ва лафз соҳиби, шинаванда шахе бўлган. Фикҳ ва усул илмини ўрганган. Асарлари: «Китобу ниҳояти-л-икдом» («Такдим этишининг

аш-Шахрастоний/ашгШаҳид

нихояси»), «Китобу-л-милал ва-н-нихал» («Қавмлар ва динлар китоби»), «Китобу ғояти-л-маром фи илми-л-калом» («Калом илмида истак-хошишнинг чегараси ҳақидаги китоб»), «Китобу дақоиқи-л-авҳом» («Ўй-хаёлларнинг нозик жиҳатлари ҳақидаги китоб»), «Китобу-л-иршод ила илми-л-эйтиқод» («Эйтиқод илмига бошловчи қўлланма китоб»), «Китобу-л-мабдаъ ва-л-мийъод» («Тамойил ва муддат ҳақидаги китоб»), «Китобу шарҳи сурати Юсуф би иборати латифа фалсафия» («Фалсафий латиф иборалар орқали «Юсуф» сурасини шархлаш китоби»), «Китобу-л-актор фи-л-усул аш-шайба» («Анъанавий усулда томонларни аниқлаш китоби»), «Тариху ҳукамо» («Ҳукамолар тарихи»), «ал-Маноҳиж ва-л-баён» («Дастурлар ва баён»), «ал-Музораъа» («Ўхшашликлар»), «Талхису-л-ақсом ли мазоҳиби-л-аном» («Мазҳабларнинг қисқача баёни») (2: 3/427; 3: 403; 15: 4/291; 17: 3/422).

2. Муҳаммад аш-Шахрастоний (ваф. 1315/1891 й.)

Муҳаммад ибн Хусайн ибн Муҳаммад ибн Али ал-Хусайний аш-Шахрастоний — фақиҳ ва

усулчи бўлган. Асарлари: «Танбиху-л-аном фи фавосид иршоди-л-аъвом» («Авом (маърифатсиз) қавмга кўрсатма беришнинг фосидлиги ҳақида одамларга танбехлар»), «ар-Расоил ал-усулия фи-л-фикҳ» («Фикҳдаги усулга оид рисоалар»), «Жаннату-н-наъим фи-л-имомат» («Имомлик ҳақида ёқимли жаннат»), «ал-Оёт ал-баййнинот фи исботи-с-Сониъ» («Яратувчининг барҳақлигини исбот этиш ҳақида аниқ-тиник баён этилган оятлар»), «ал-Баҳжа фи шарҳи-л-маҳжа» («Дил шарҳидаги гўзаллик») — ушбу асар «ал-Асал ал-мусаффо фи-л-мавъиза» («Мавъизалар ҳақидаги мусаффо асал»), «Мавоқиъу-н-нужум фи илми-л-хайъа» («Фалакиёт илмидаги юлдузларнинг мавқелари»), «ал-Мавоид ми-на-л-фавоид» («Фойдалардан безалган дастурхонлар»), «Луббу-л-албоб фи илми-л-хисоб» («Ҳисоб илмидаги ақлларнинг калби»), «Китобу-л-вафоид фи-н-наҳв» («Наҳв илмидаги фойдалар китоби»), «Сабилу-р-рашод фи нажоти-л-ибод» («Бандаларнинг нажоти ҳақида раҳнамолик йўсини»), «Саҳифату-л-хусайния фи-л-адъия» («Дуолар ҳақида хусайний саҳифаси»), «ас-Сияф ал-мушкила фи-с-сарф»

(«Сарф илмидаги мураккаб қолиплар»), «Муҳаззибу-т-тазхийб фи-л-мантиқ» («Мантик илми ҳақида мураббийнинг тарбияси») (17: 3/262).

3. Мансур аш-Шахрастоний

(Абулқосим) Мансур ибн Нуҳ ибн Муҳаммад ибн Иброҳим аш-Шахрастоний. У уламолардан, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар. Ундан ўғли Абу Мансур Муҳаммад ривоят қилган (11: 3/475).

4. Муҳаммад аш-Шахрастоний (ваф. 548 х.й.)

(Ал-Имом Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн ал-Фазл аш-Шахрастоний. 548 х.й.да вафот этган. Асарлари: «ал-Арбаъийн ал-Фуровий» («Муҳаммад ал-Фуровийнинг қирқ ҳадис тўплами») (15: 4/57).

560

АШШАҲИД

«Шаҳд» деган номга нисбат берилган. Марв ах,лидан шах,ид бўлганларга шу нисбат берилган. Шу номга нисбат берилганлар:

1. Муҳаммад аш-Шаҳид

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн

Абдулмажид ибн Исмоил
 :н ал-Ҳоким ал-
 Марвазий ас-Сулламий,
 ':-гра ал-Ҳанафий аш-
 1Паҳид, ал-Вазир ал-
 Ҳоким — Марв олими
 тлган. Ўз асрида Абу
 Чанифанинг асҳоб-
 -ас;шинг пешвоси бўлган.
 Марв, Бағдод, Рай, Бухоро
 Маккада ҳадис
 тинглаган. Эҳтиёж сезган
 ҳадисларни ёд олар ва
 ҳадисдан гапирар эди.
 Расулulloҳ (с.а.в.)нинг 60
 :•: г та ҳадисларини ёд
влган. Асарлари: «ал-
 офий» («Кифоя қилувчи
 жтоб»), «ал-Мунтақий»
 Танланган китоб»),
 • Шарху-л-жомиъ»
 Комиъ тўпламга шарх»),
 :улу-л-фикх» («Фикх
 • юсдари»). У уламолардан,
 план эса бошқалар
ивоят қилганлар (11: 3/
 477).

2. Ал-Мухсин аш-Шаҳид

(Абу Наср) ал-Мухсин
 Аҳмад ибн ал-Мухсин
 ге Аҳмад ибн Муҳаммад
 :н Яхё ибн ал-
 ;лилий ал-Марвазий —
 л-қозий аш-шаҳид»
чмаҳид қози») номи билан
 ашилган. Абу Ҳанифа
 «химахуллоҳу асҳоб-
 • крининг пешволаридан,
 ихх. ҳадис, тарих ва
рсоб илмларида машҳур
 1 : -. = рдан бўлган.
 ухоро ва Марвда ҳадис
 • -" -аган. У уламолардан,
 в эса бошқалар
 • • оят қилганлар (11: 3/

3. Ал-Имом Абу Исҳоқ (ваф. 536 х.й.)

Иброҳим ибн Аҳмад ибн
 Муҳаммад ибн Али ибн Ато
 ал-Фалхорий, ал-
 Марвазий, аш-Шаҳид —
 «Зайн ал-ислом аш-
 шаҳид» («Исломнинг шаҳид
 кетган зийнати») лақаби
 билан танилган. Келиб
 чиқиши Марв аҳлига бориб
 такалган. Илм, фазл, фатво
 ва тақво аҳлидан бўлган.
 Марвдаги Тамимия
 мадрасасида ал-
 Воҳидийнинг «ал-Васит»
 («Ўртача») китобидан ҳадис
 тинглаган. Шунингдек, яна
 ал-Воҳидийнинг «Тирозу-
 л-мағозий» («Маънолар
 тизими») китобини
 тинглаган. У уламолардан,
 ундан эса бошқалар ривоят
 қилганлар. 536 х.й.да
 Хоразмшоҳ фитнасида
 ўлдирилган (11: 3/479).

561 АШШИЁЙИЙ

«Шиё» — Бухоро
 қишлоқларидан бирининг
 номи. Қуйидаги олим шу
 жойга мансубдир:

1. Абдуссамад аш-Шиёйий

(Абу Наъим)
 Абдуссамад ибн Али ибн
 Муҳаммад аш-Шиёйий,
 ал-Бухорий — асҳобу-р-
 раъй аҳлидан, факих ва
 зоҳид бўлган. У
 уламолардан, ундан эса
 бошқалар ривоят
 қилганлар (2: 3/429; 11: 3/
 482).

562 АШШИЁНИЙ

«Шиён» — Бухоро
 қишлоқларидан бирининг
 номи. Қуйидаги олим шу
 жойга мансубдир:

1. Аҳмад аш-Шиёний

(Абу Муҳаммад) Аҳмад
 ибн Абдуссамад ибн Али
 аш-Шиёний. У
 уламолардан, ундан эса
 бошқалар ривоят
 қилганлар (2: 3/429).

563 АШ-ШИЙЖИЙ

«Шийж» — Марв
 қишлоқларидан бирининг
 номи. Қуйидаги олим шу
 жойга мансубдир:

1. Ал-Мусайяб аш-Шийжий

(Абулаббос) ал-
 Мусайяб ибн Муҳаммад
 ибн Зуҳайр ибн Базиъ Зиёд
 ар-Румий аш-Шийжий.
 Шийж қишлоғидан бўлган.
 У уламолардан, уламолар
 ҳам ундан ривоят
 қилганлар (11: 3/487).

564 АШШЕРОЗИЙ

«Шероз» — Сарахс
 қишлоқларидан бирининг
 номи. Шу жойга нисбат
 берилганлар:

1, Умар аш-Шерозий (449-529/1057-1135)

(Абу Ҳафс) Умар ибн
 Муҳаммад ибн Али ибн
 Абу Наср ас-Сарахсий

244 аш-Ширвоний/аш-Ширувий/аш-Шайшақий/ас-Собирий

(«Ислом ва имон ҳақидаги рисола»), «Рисола фимо варида фи садри ҳазихил-умма» («Ислом уммати қалбига кирган рисола»), «Фи аҳкоми-л-буғот» [«Золимларга нисбатан (қўлланадиган) ҳукмлар ҳақида»], «Рисола фи-литрати» («Қариндошлар ҳақида рисола»), «Рисола фи тарожуми-с-суфаро ва-л-абвоби-л-арбаъати-ли-л-Маҳдий» («Элчиларнинг таржимаи ҳоллари ва Маҳдийга оид тўрт боб ҳақида рисола») (17: 1/664).

5. Зайн ал-Обидийн аш-Ширвоний (тав. 1190/1780 й.)

Зайн ал-Обидийн аш-Ширвоний. «Ҳадикату-с-сиёҳати ва риёзу-с-сиёҳати» («Саёҳат бўстони ва сайёҳлик тарбияси») номли асар унга мансубдир (17: 1/743).

6. Бакр аш-Ширвоний (ваф. 314/926 й.)

(Абулқосим) Бакр ибн Умар аш-Ширвоний — Бухоро ахлидан ҳисобланган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 314/926 йилда вафот этган (11: 3/498; 2: 3/434).

7. Муҳаммад аш-Ширвоний

(Абулҳасан) Муҳаммад ибн Нух ибн Собир ибн Аҳмад ибн Нух ибн Усмон ибн Нафиъ ат-Тамимий

ал-Ҳанзалий аш-Ширвоний. У Ширвон қишлоғи ахлидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 3/499).

569

АШШИРУВИЙ

«Ширувайж»га нисбат берилган. У — Насо ахлидан бўлган баъзи боболарнинг исми шарифи. Қуйидаги олим шу нисбага мансуб:

1. Муҳаммад аш-Ширувий (281-380/894-990)

Абу Бакр Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Ширувайҳ ан-Насавий аш-Ширувий — Насода муқим яшаган ишончли олимлардан. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 281/894 йилда туғилган ва узоқ умр кўриб, 380/990 йилда вафот этган (11: 3/500).

570

АШ-ШАЙШАҚИЙ

Термизнинг қишлоқларидан бири бўлган «Шайшақ»к, а нисбат берилган олимлардан:

1. Аҳмад аш-Шайшақий

Абу Наср Аҳмад ибн Уҳайд аш-Шайшақий. У «ан-Наводир» китобини тўлиғича ривоят қилган. У кўплаб олимлардан ривоят

қилган бўлиб, навбатидан, ундан ҳам ривоятлар қилганлар (11 3/501).

571

АССОБИРИЙ

«Собир» — Марвдаги бир даҳ,анинг номи. Унс нисбат берилган олимлардан:

1. Юсуф ас-Собирий (ваф. тахм. 530/1135 й.)

(Абулмаолий) Юсуф ибн Муҳаммад ал-Фақимий ас-Собирий. У Собир даҳасидан сермахсул адиб бўлган. У чуқур билимли адиблардан саналиб, турли илмлар бўйича олим эди. араб ва ажам (форс) тилларида яхши шеърлари бор. Айниқса, араб тилида гўзал шеърлар битган. У кўплаб олимлардан ривоят қилган бўлиб, ўз навбатидан, ундан ҳам кўплаб олимлар ривоятлар келтирган. Тахм. 530/1135 йилда вафот этган (2: 3/439; 11: 3/505).

2. Муҳаммад ас-Собирий

(Абулмаузаффар) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Абулқосим ас-Собирий. У «ал-қозий ал-важих» («жиддий қози») номи билан танилган эди. У гарчи ёши улуғ шайх ва ваъзхонлардан бўлса-да, лекин Марвдаги қозилик ишларида серҳаракатлиги билан ажралиб турарди.

Илм толиблари бирон нарса ўрганиш мақсадида ҳар доим унинг атрофида парвона бўлардилар. У ўз ҳамроҳлари (сафдошлари) билан бирга атрофдаги қишлоқлару шаҳарларда ваъзлар ҳам қилар эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 3/505).

3. Муҳаммад ас-Собирий (ваф. 369/979 й.)

(Абу Амру) Муҳаммад ибн Муқаммад ибн Собир ибн Котиб ибн Абдуррахмон ал-Муаззин ас-Собирий. У Бухоро аҳлидан, бобосига нисбат берилиб, ас-Собирий деб аталган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 369/979 йилда вафот этган (11: 3/505).

4. Наср ас-Собирий (ваф. 372/982 й.)

(Абулқосим) Наср ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Собир ибн Котиб ал-Бухорий ас-Собирий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 372/982 йилда вафот этган (11: 3/506).

572 АССОҒОНИЙ

У «Соғоя» («Чоғон»)га нисбат берилган. «Соғон» — Марвнинг қишлоқларидан бири. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Аҳмад ас-Соғоний (ваф. 302/914 й.)

Аҳмад ибн Умрон ал-Мукаттиб ас-Соғоний. У Соғон аҳлидан. У Амара даҳаси тарафида Қуръондан таълим берган. У кўплаб олимлардан маълумотлар олган, ўз навбатида, ундан ҳам кўплаб олимлар маълумотлар олганлар. 302/914 йилда вафот этган (11: 3/508).

573 АССОҒАРЖИЙ

У «Соғарж»га нисбат берилган бўлиб, Соғарж — Сўғднинг қишлоқларидан биридир. Соғаржга нисбат берилган олимлардан:

1. Ал-Ҳасан ас-Соғаржий (ваф. 360/970 йилдан кейин)

(Абу Аҳмад) ал-Ҳасан ибн Али ибн Жаброил ас-Соғаржий ад-Дехқон — Абу Ханифанинг фазилатли, соҳиби қарам ва яқин суҳбатдошларидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 360/970 йилдан кейин вафот этган (11: 3/509).

2. Ал-Аббос ас-Соғаржий

(Абулфазл) ал-Аббос ибн ат-Таййиб ас-Соғаржий ас-Сўғдий — Сўғди Самарқанддан чиққан олим. У уламолардан, уламолар

ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 3/509).

574 АССОНИҚОНИЙ

Унинг нисбати «Сониқоняга боғлиқ, бўлиб, Сониқон — Марвнинг бир қишлоғидир. Бу қиш-лоққа мансуб бўлган олимлардан:

1. Ас-Сониқоний ал-Адиб

Абу Ҳамза ас-Сониқоний ал-Адиб — адаб соҳасида етук фозил киши, жаҳмий диний оқимиға қарши қатъий турган олимлардан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 3/443; 11: 3/513).

575 АССОЙИҒ

«Соғий»га нисбат берилиб, Марв аҳлидан тиллодан нафис заргарлик буюмларини тайёрлаган шахсларга нисбатан «сойиғ» дейилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Иброҳим ас-Сойиғ (ваф. 131/748 й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Маймун ас-Сойиғ. У ўз даврининг етук олими, амру маъруф ва наҳий мункар билан шуғулланадиган фозил фақиҳларидан ҳисобланарди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан

246 ас-Сойиғ/ас-Сойиғий/ас-Сахрабозий/ас-Садақий

хадис ривоят қилганлар. 131/748 йили Марвда қатл қилинган (11: 3/515).

2. Ал-Ҳасан ас-Сойиғ (ваф. 356/967 й.)

(Абу Муҳаммад) ал-Ҳасан ибн Муҳаммад ибн Ҳалим ал-Марвазий ас-Сойиғ. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 356/967 йилда вафот этган (11: 3/516).

3. Ардашер ас-Сойиғ (ваф. 236/850 й.)

(Абулаббос) Ардашер ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Ҳусомий ал-Марвазий ас-Сойиғ — Марв аҳлидан бўлган ишончли шайхлардан. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 236/850 йилда вафот этган (11: 3/516).

576 АССОЙИҒИЙ

Марв аҳлидгая нафис заргарлик буюмлари тайёрлаш билан шуғулланадиганларга нисбат берилиб, «ас-Совий» дейилади. Унта мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ас-Сойиғий

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн ал-Ҳасан ас-Сойиғий. У Марвда қози лавозимида фаолият кўрсатиб, «ал-қози ас-садийд» («акл-

идрокли кози») номи билан шуҳрат қозонган. У гўзал хулқ-атвори ва ҳукмлари билан танилган, мунозараларда беназир, зоҳирию ботини гўзал бир инсон эди. У кўп вақтини намоз ўқиш ва Қуръон тиловати билан ўтказарди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 3/517).

577

АССОЙИҒИЙ

Насафнинг бир дах,аси — «ас-Соға»га нисбат берилиб, шундай аталади. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ас-Сойиғий (ваф. 344/955 йилдан кейин)

(Абу Али) Муҳаммад ибн Усмон ибн Иброҳим ас-Сойиғий — фозилкиши бўлган. Илм олишга ўта кизикқан ва илмини ошириш мақсадида Ироқ, Миср ва Ҳижозга кўп сафар қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 344/955 йилдан кейин вафот этган (11: 3/517).

578

АССАХРОБОЗИЙ

Марвнинг қишлоқ-ларидан бири бўлган «Сахрабоз»га нисбат берилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Бурайда ас-Сахрабозий

(Абу Саҳл) Бурайда ибн Муҳаммад ибн Бурайда ибн Аҳмад ибн Аббос... ибн Бурайда ас-Сахрабозийдир. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 3/525).

579

АС-САДАҚИЙ

У «Садақа»га нисбат берилган. У — Марвдаги Садақа ибн ал-Фазл номли бир маишур даҳд. Ушбу дах,а Абулфазл Садақа ибн ал-Фазл ал-Марвазий исмли бир киши шаънига нисбатан игу ном билан аталган. Бу ерда бир гуруҳ, олимлар яшаганлар ва игу жойининг номи билан борлиқ нисба олганлар. Улар жумласидан:

1. Аҳмад ас-Садақий (398/1007 йилда хаёт бўлган)

(Абу Бакр) ибн Муҳаммад Иброҳим ал-Марвазий ас-Садақий ал-Қозий — таниқли факих бўлган. 398/1007 йилда ундан Абу Довуд хадислар ёзиб олган. У кўплаб олимлардан хадислар ривоят қилган, ўз навбатида, кўп олимлар ҳам ундан маълумотлар олганлар (2: 3/451; 11: 3/530).

2. Муҳаммад ас-Садақий (ваф. 517/1123 й.)

(Абулфатх) Муҳаммад ибн Исмоил ибн Абдуллоҳ ибн Аҳмад ибн Ҳафсия ал-Марвазий ас-Садакий — Марв аҳлидан чиққан адиб. У Садақа ибн ал-Фазл даҳасида яшаган. У йирик адиб бўлиб, фозил киши эди. Усул ал-луғатда кенг қамровли билимга эга бўлиб, бу усулларни ёдлаган эди. У васфига етиб бўлмайдиган ларажада кўп шогирдлар етказган. Ҳурмат-эътиборли кишиларнинг аксар фарзандлари унинг заогирдлари жумласидан эди. Ғоятда узок умр курган бу инсон ҳақидаги ривоятлар чор атрофга гарқалган. У кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган бўлиб, ўз навбатида, ундан ҳам кўплаб олимлар ривоятлар - тирганлар. 517 х.й.нинг :афар ойида вафот этган (2: 3/451).

3. Умар ас-Садакий 1ваф. 536/1141 й.)

(Абу Ҳафс) Умар ибн ^1ухаммад ибн Абу Бакр ан-Нотикий ас-Садакий — солиҳ шайх бўлган. У кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган :ўлиб, ўз навбатида, ундан ҳам кўплар маълумотлар :'_ганлар. 536/1141 йилда гарот этган (2: 3/451).

4. Садақа ас-Садакий (ваф. 220/835 йилдан кейин)

Абулфазл) Садақа ибн ~л-Фазл ал-Марвазий —

Аҳмад ибн Ханбалнинг дўсти бўлган, художўй имомлардан бири саналган. У ҳадис ва суннани чуқур эгаллаганлардан бўлиб, кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган, ўз навбатида, ундан ҳам кўплар ривоят келтирганлар. 220/835 йилдан кейин вафот этган (2: 3/451; И: 3/530).

580 АССАРРОМ

Бухоро сиқидан бўлиб, ковуш сотувчиларга нисбат берилиб, шундай деб аталган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ас-Сарром (ваф. 316/928 й.)

(Абулҳасан) Муҳаммад ибн Халаф ибн Исом ибн Аҳмад ал-Фароизий ас-Сарром — Бухоро аҳлидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 316/928 йилда вафот этган (11: 3/534).

581 АССАРМИНЖАЙНИЙ

Термизнинг қишлоқларидан бири — «Сарминжон»га нисбат берилган исм. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Абулвоҳид ас-Сарминжайний

(Абу Муҳаммад) Абдулвоҳид ибн

Муҳаммад ибн Молик ибн Нусравия ас-Сарминжайний. У Сарминжонда имом-хатиблик қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 3/536).

2. Наср ас-Сарминжайний

Наср ал-Муҳаллаб ас-Сарминжайний. Унинг келиб чиқиши Термиздан эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 3/536).

582 АССАҒОНИЙ

«Санониён» («Соғонга»)га нисбат берилган исм бўлиб, Термиз тасарруфидаги жойлар билан туташиб кетган Мовароуннаҳрдаги улкан вилоятдир. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ас-Сағоний

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Исҳоқ ибн Жаъфар ас-Сағоний — Бағдодда муқим яшаган ишончли ровийлардан бири. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 270/883 йилда вафот этган (2: 3/464; 11: 3/542).

2. Ал-Фазл ас-Сағоний (420/1029 йилда хаёт бўлган)

(Абулаббос) ал-Фазл ибн ал-Аббос ибн Яҳё ас-

248 ас-Сағоний/ас-Сўғдий

Сағоний — Соғон ахлидан бўлган олим, хадисларнинг барча турларига оид жуда яхши асарлар муаллифи. Нишопурда хадисларни тинглаган. 420/1029 йилдан кейин ҳаж ибодатини адо этгач, Бағдодга келган. Бағдодда ва Хуросонда хадисларни ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 3/508; 17: 2/623).

3. Муҳаммад ас-Сағоний

(Абу Саад) Муҳаммад ибн Муяссар ас-Сағоний аз-Зарийр (кўзи ожиз). У Бағдодда истикомат қилган. Кўзи ожиз бўлиб, ҳар доим қовоғини солиб юрган (11: 3/542).

4. Саҳл ас-Сағоний (209/810 йилда хаёт бўлган)

(Абуссура) Саҳл ибн Абдулазиз ибн Савра ас-Сағоний — Абу Али ас-Сағоний амакисининг ўғли. У 209/810 йилда хадис ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 3/543).

5. Ал-Ҳасан ас-Сағоний

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Муҳаммад ибн Савра ас-Сағоний — мазкур Саҳл амакисининг ўғли. Асли соғонийлик бўлиб, Марв ахлидан ҳисобланади. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 3/543).

6. Солих ас-Сағоний (460-532/1067-1137)

Солих ибн Хиббон ибн Сулаймон ас-Сағоний — «Дор ал-Жузжония» битирган таникли факих. Самарқанд шаҳрида муқим яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 460/1067 йилда туғилиб, 532/1137 йилда вафот этган (11: 3/543).

7. Аббос ас-Сағоний (ваф. 295/907 й.)

(Абулфазл) Аббос ибн Жаъфар ас-Сағоний — Самарқандда хадис айтган шайхлардан. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 295/907 йилда вафот этган (11: 3/542).

8. Ҳайдара ас-Сағоний (ваф. 385/969 й.)

Ҳайдар ибн Умар ибн ал-Ҳасан ибн ал-Хаттоб ас-Сағоний — Довуд аз-Зоҳирийнинг мазҳабидаги факихлардан. Унинг асарларидан: «Мазҳаби ҳақида ёзилган мухтасар китоб», аш-Шайбонийнинг «ал-Жомий ас-сағийр» («Кичик тўплам») асарига ёзилган бир китоб (унда ҳанафийлик мазҳабидаги фуруъ ал-фикҳ баён қилинган), «Шарху-с-сирожия фил-фароиз» («Мерос илми ҳақидаги Сирожия китобига шарх») (17: 1/666).

9. Муҳаммад ас-Сағоний (790-858/1388-1454)

(Абу Ҳомид) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Умар ибн Сайд, ал-Маккий, ал-Амирий, ал-Ҳанафий ас-Сағоний — асли сағонийлик бўлган факих. У рамазон ойида таваллуд топиб, шаъбон ойида вафот этган. Унинг асарларидан: «Шарх канзи-д-дақоик» (Имом Абулбаракот Ҳофизуддин ан-Насафийнинг «Канзу-д-дақоик» («Канзу-д-дақоик») асарига шарх», унда ҳанафий фикҳининг фуруъ ал-фикҳ масалалари баён этилган (17: 3/105).

583

АССЎҒДИЙ

Сўғдга нисбатан айтилган бу ном ажиб бир вилоятдан иборатки, укўпинча «Сўғдони», яъни «икки Сўғд» — Самарқанд ва Бухоро Сўғди х, ам дейилади. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Айюб ас-Сўғдий (ваф. 274/887 й.)

Айюб ибн Сулаймон ибн Довуд ас-Сўғдий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 274/887 йилда вафот этган (2: 3/466; 11: 3/544).

2. Исҳоқ ас-Сўғдий

(Абу Яъқуб) Исҳоқ ибн Ҳисон ибн Қухий ас-

Сўғдий. Асли Сўғддан бўлиб, Марвда узоқ муддат яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 3/465).

3. Исҳоқ ас-Сўғдий

Исҳоқ ибн Иброҳим ион Мансур ас-Сўғдий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 3/544).

4. Ғуврак ас-Сўғдий

Лбу Абдуллох) Ғуврак :н ал-Ҳазрам ас-Сўғдий ал-Қорий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 3/544).

5. Абдуллох ас-Сўғдий

Абдуллох ибн •{ухаммад ибн Айюб ас-Еўғдий. У уламолардан, рамолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 3/544).

6. Муҳаммад ас-Сўғдий

Муҳаммад ибн Аҳмад :н ас-Сакан ас-Сўғдий. ибн Абу Хуросон (Абу I гр -соннинг ўғли) номи "Елан танилган эди. У — юн ас-Сўғдийнинг отаси. %амолардан, уламолар км ундан ҳадис ривоят елганлар (11: 3/544).

7. Абдулжалил ас-Сўғдий

Ўбу Муҳаммад) улжалил — мазкур ибн вит ас-Сўғдийнинг яган юқорида бундай йўқ — мантиқан

боғланмаган) ўғли. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 3/544).

584

АССАФФОР

Мисдан ясалган идишларни сотиш билан шуғулланган бухороликларга «саффор» нисбати берилиб айтилган исм. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Исмоил ас-Саффор

(Абу Иброҳим) Исмоил ибн Абу Наср ас-Саффор — мазкур Абу Насрнинг ўғли. У фазилатли имом, ҳар доим ҳақиқатни сўзлайдиган инсон, Аллох таоло йўлида маломатчининг маломатидан кўркмас эди. 461/1068 йилда қилган амру маъруф ва наҳйи мункари учун шафқатсиз равишда қатл қилинган эди (11: 3/548).

2. Аҳмад ас-Саффор (456/1064 йилдан олдин хаёт бўлган)

(Абулфазл) Аҳмад ибн Али ас-Саффор — котиб (ёзувчи) ва шоир бўлган. Унинг қаламига мансуб бир неча рисоалардан Умар ибн ал-Ҳасан ал-Адибий тўпламлар тузган эди. Улардан бири — «Рисола ила Абдулмалик а л - К и н д и й » («Абдулмалик ал-Киндийга йўлланган нома»)дир. Абдулмалик ал-Киндий эса 456/1063

йилда вафот этган (17: 1/203).

3. Аҳмад ас-Саффор (ваф. 341/952 й.)

(Абу Али) Исмоил ибн Муҳаммад ибн Исмоил ибн Солих ас-Саффор. Унинг бир қисм асари бор. Унинг вафоти - 341/952 йил (17: 1/376).

4. Абулқосим ас-Саффор (ваф. 336/947 й.)

(Абулқосим) ас-Саффор — таникли мутакаллим бўлган. Унинг асарларидан: «Усулу-т-тавҳид» («Тавҳид усуллари») (17: 2/643).

5. Ҳаммод ас-Саффор

(Абулмуҳомид) Ҳаммод ибн Иброҳим ас-Саффор ибн Абу Исҳоқ. У Бухоронинг жомеъ масжидида жума намозларида имомлик қилган. У адаб ва уеул илмларини яхши эгаллаган, мазкур жомеъ масжидда жума кунлари ўқиладиган мавъизаларнинг имлосини тайёрлар эди. У кўпдан-кўп олимлардан ҳадислар ривоят қилган бўлиб, ўз навбатида, ундан ҳам бошқа олимлар ривоятлар қилганлар (11: 3/548).

585

АТТОРОБИЙ

Бухоро ҷишлоқларидан бири — «Тороб»га нисбат берилган исм. Унга мансуб бўлган олимлардан:

250 ат-Торобий/ат-Толибий/ат-Толақоний

1. Маҳдий ат-Торобий (ваф. 265/878 й.)

(Абулфазл) Маҳдий ибн Ишқоб (Искоб) ибн Иброҳим ибн Абдуллоҳ ал-Бакрий ат-Торобий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 265/878 йилда вафот этган (2: 4/4; 11: 4/27).

2. Аҳмад ат-Торобий

(Абу Ражо) Аҳмад ибн Яъқуб ал-Пойқандий ат-Торобий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/27).

586

АТТОЛИБИЙ

Насаф ах^лига мансуб бўлган баъзи аجدодларга нисбат берилган помдан келиб чиххан исм. Улардан:

1. Муҳаммад ат-Толибий (ваф. 386/996 й.)

(Абу Яъмар) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Толиб ибн Али ибн ал-Ҳасан ат-Толибий аз-Зарийр — Насаф ахлидан бўлган. У ҳақда ҳар хил гап-сўзлар бўлиб, сўнгра унинг кўриш қобилияти йўқолган. Кейинчалик, вазият ўзгариб, умрининг охирида ҳамма нарса аралаш-қуралаш бўлиб кетган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 386/996 йилда вафот этган (11: 4/29).

2. Али ат-Толибий (ваф. 386/996 й.)

(Абулҳасан) Али ибн Муҳаммад ибн ал-Аббос ат-Толибий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 386/996 йилда вафот этган.

587

АТТОЛАҚОНИЙ

«Толах,он»га нисбати айтилган бу ном Марварруз ва Балх ўртасида бўлган («Хуросон Толақони») бир шах,арчанинг номи. У, шунингдек, Қазвин, Абхур ва Занжон ўршасидаги бир вилоятнинг ҳам номидир. Ул иккаласига мансуб олимлар:

1. Муҳаммад ат-Толақоний (1283/1866 й.)

Муҳаммад Солиҳ ибн Муҳаммад ибн Жаъфар ат-Толақоний ал-Бурғоний (ал-Барғоний) ал-Қазвиний — фозил киши бўлган. Унинг асарларидан: «Мифтоҳ ал-бако фи-л-мароъий» («Кўрилган нарсалар ҳақида йиғи калити») (17: 3/353).

2. Сайд ал-Марвазий ат-Толақоний (ваф. 227/842 й.)

(Абу Усмон) Сайд ибн Мансур ибн Шуъба ал-Хуросоний ал-Марвазий ат-Толақоний ал-Балхий — муҳаддис, Қуръони карим ҳофизи ва

муфассир сифатида танилган. Жузжонда туғилган бўлса-да, лекин Балхда ўсиб-улғайган. Сўнгра куп мамлакатларга саёҳат қилгач, узоқ муддат Маккада яшаган ва шу муқаддас шаҳарда 227 х.й.нинг рамазон ойида тўксон ёшдан ошгандан сўнг вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «ас-Сунан» («Сунна»), «Тафсиру-л-Қуръони-л-карим» («Қуръони карим тафсири») (17: 1/770).

3. Маҳмуд ат-Толақоний (ваф. 205/864 й.)

(Абу Муҳаммад) Маҳмуд ибн Хаддош ат-Толақоний — Бағдодда (узоқ муддат) яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 205/864 йилда тўксон ёшида вафот этган (2: 4/7; 11: 4/29).

4. Муҳаммад ат-Толақоний [ваф. 466 (463) х.й.]

Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ат-Толақоний. Асли Марварруздаги Толақондан бўлган. «Китобу-т-табақот» («Табақот китоби»)ни тинглаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 466 (463) х.й. ёши саксондан ошганда, вафот этган (2: 4/7).

5. Абу Исҳоқ ат-Толақоний (ваф. 225/840 й.)

(Абу Исҳоқ) ибн Исмоил ат-Толақоний. Бағдодда яшаган. Ироқ ахлининг истеъдодли ва ишончли арбобларидан бўлган. Жуда ишончли ҳадислар айтган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 225 х.й.нинг охирларида вафот этган (11: 4/30).

6. Саад ат-Толақоний (ваф. 244/858 й.)

(Абу Бакр) Саад ибн Яъқуб ат-Толақоний. Бағдодга келиб, шу ерда муқим яшаб қолган. Ишончли одам бўлган. Саҳобалар ҳақидаги «Китобу-с-саҳоба» («Саҳобалар китоби») номли асар унинг қаламига мансубдир. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 244 х.й.да вафот этган (11: 4/30).

7. Ибод ат-Толақоний (326-385/938-995)

(Абулҳасан) Ибод ибн ал-Аббос ибн Ибод ат-Толақоний. Унинг Қуръон аҳкомлари ҳақида асари бўлган. Мазкур китобда у муътазила мазҳабини ёқлаб чиққан. Ушбу китобни кўрганлар, уни роса мақтаганлар. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 335 (334) х.й.да вафот этган (2: 4/8; 11: 4/30; 17: 2/29).

8. Исмоил ат-Толақоний (326-385 х.й.)

(Абулқосим) Исмоил ибн Ибод ат-Толақоний ал-Вазир — мазкур Ибн Ибоднинг ўғли. «Соҳиб» номи билан танилган. Унинг зикри, шеърлари, назм ва насрдаги тўпلامлари катта шуҳрат қозонган. Ҳадисларни излаб топиш ва уларни ёзиб олиш бўйича кўп изланишлар олиб борган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 326 х.й.да туғилган, 385 х.й.да вафот этган (2: 4/8; 11: 4/30).

9. Аҳмад ат-Толақоний (512-590/1118-1193)

(Абулхайр, Разиюддин) Аҳмад ибн Исмоил ибн Юсуф ибн Муҳаммад ибн ал-Аббос ал-Қазвиний ат-Толақоний, аш-Шофиъий. Бағдоддаги Низомия мадрасасида ўқиган ва шу ердаги ваъзхонлик мажлисларида иштирок этган. Хушсыйратли ва солиҳ ўспирин бўлган. Унинг сийрати ва сўхбати ҳақида кўп мактов сўзлар айтилган. Ўзи ҳам ваъз айта бошлаган, одамлар уни яхши қабул қилганлар. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Қазвинда таваллуд топган. 590 х.й.нинг муҳаррам ойида вафот этган. Унинг асарларидан: «ат-Тибён фи масоили-л-Қуръон» («Қуръондаги масалаларнинг баёни», ушбу асар халулийлар ва жаҳмийларга раддия

тарзида битилган), «Хасоису-с-суол» («Саволларга хос бўлган хусусиятлар»), «Хатоиру-л-қудс» («Қуддус хотиралари») (2: 4/8; 11: 4/31; 17: 1/601).

10. Муҳаммад ат-Толақоний (1218-1281/1803-1864)

Муҳаммад Хусайн ибн Али ат-Толақоний, ал-Қазвиний ал-Хоъирий — факих, усулшунос олим ва хатиб бўлган. Карбалода истиқомат қилган. Шарифу-л-уламо ал-Мозандаронийдан сабоқ олган. Муҳаррам ойининг тўртинчи куни Карбалода вафот этган ва Рукнуддавла мақбарасига дафн этилган. Унинг асарларидан: «Натоижу-л-бадойиъ фи шарҳи-ш-шаройиъ» («Шариат аҳкомларини шарҳлашда қўлланган бадиаларнинг натижалари»), «Натижату-л-бадиъа фи илми фуруъи-ш-шариъа» («Шариатдаги соҳаларни англаш ҳақидаги бадианинг хотимаси»), «Бадойиъу-л-усул» («Усулга оид бадиалар») (17: 3/255).

588

АТТОҲИРИЙ

«Тох,ир»га нисбатан айтилган. У — қарбий қўмондонлардан бири Тох,ир ибн Хусайндир. Шунингдек, у Омуддан кейин Жайқуннинг

252 ат-Тоҳирий/ат-Табархазий/ат-Тахҳон/ат-Тахший

юҷорисидаги бир ноҳия бўлиб, Хоразмнинг олд вилояти қисобланади. Марв ақлидан унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Ал-Ҳусайн ат-Тоҳирий (ваф. 390/999 й.)

(Абу Абдуллоҳ) ал-Ҳусайн ибн ат-Таййиб ибн Муҳаммад ат-Тоҳирий аш-Шофиъий. У ал-Амир ибн ал-Амир Тоҳир ибн ал-Ҳусайнининг авлодларидан, узоқ муддат Самарқандда халифаликни эгаллаган, шунингдек, (шаҳарнинг) хатиби ва имоми лавозимларида хизмат қилган. Умрининг охирида ақли бироз алжиб қолиб, 390/999 йилда вафот этган (11: 4/33).

2. Абдуллоҳ ат-Тоҳирий (ваф. 471/1078 й.)

(Абу Сайд) Абдуллоҳ ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Тоҳир ибн ал-Ҳусайн ибн Тоҳир ибн Абдуллоҳ ибн Тоҳир ибн ал-Ҳусайн ибн Мисъаб ибн Розик ат-Тоҳирий. У Марв ахлидан, ақли расо солих шайх бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 471/1078 йилда вафот этган (11: 4/33).

589

АТТАБАРХАЗИЙ

«Табархаз»га нисбатан берилган. Отаси Табарийга, онаси Хоразмга мансуб кишиларга нисбатан ана

ту юни исмдан бир нисба ясалиб, ат-Табархазий деб айтилган. Бу нисба билан машхур бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Хоразмий (ваф. 323-383/935-993)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн ал-Аббос ал-Хоразмий ат-Табархазий — таникли шоир бўлган. Унинг отаси табарийлик, онаси эса хоразмлик бўлиб, шу икки исмдан таркиб топган Табархазий нисбаси билан танилган. У араб тили усулларининг билимдони ва ҳофиз, ғоятда машхур шоир, адиб ва носир бўлган. У Хоразмда ўсиб-улғайиб, ўсмирлик чоғида илм олиш мақсадида айрим шаҳарларга сафарлар қилган. Жумладан, Сижистонга борганда, аввал шаҳар ҳокими Тоҳир ибн Муҳаммадни мактаб қасидалар битган, сўнгра ҳокимни ҳажв қилганда, ҳоким уни ҳибсга олган. Ҳибсдан чиққач, яна сафарини давом эттириб, бир муддат Дамашқда яшаган, сўнгра Ҳ[^]лабнинг яқинида ҳам бир оз истиқомат қилгач, Нишопурга ўтиб, Соҳиб ибн ал-Аббод билан боғланган. Муҳаммад ал-Хоразмий Соҳиб ибн ал-Аббоднинг мажлисини хуш кўрадиган фозиллардан бири эди. У кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган бўлиб, ўз

навбатида, ундан ҳам кўплаб ҳадислар ривоят қилинган. 383 х.й.нинг рамазон ойида Нишопурда вафот этган. Унинг қаламига мансуб асарлардан «Дивони Шеър» («Шеърый Девон»), «Дивони расоил» («Мактублар девони») ва «Расму-л-маъмур мина-л-билод» («Мамлакатдаги обод жойларнинг расми»)ларни кўрсатиш мумкин (11: 4/44; 17: 3/380).

590

АТ-ТАХҲОН

«Тах,х,он»дан ясалган ушбу нисба Марв ах,лидан донни янчган кишиларга берилган. Ушбу нисбага эга бўлган олимлардан:

1. Аҳмад ат-Тахҳон (ваф. 400/1009 йилдан кейин)

(Абулаббос) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Сирож ат-Тахҳон ас-Санжий. У — Марв олимларидан ҳисобланиб, Имом ат-Термизийнинг "Жомий" асари ровийларидан биридир. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Аҳмад ат-Тахҳон 400/1009 йилдан кейин вафот этган (11: 4/52).

491

АТТАХШИЙ

«Тахи»га нисбатан айтилган. У — Марвнинг

бир цишлоғидир. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Яхё ат-Тахший

(Абу Салма) Яхё ибн Муҳаммад ибн Яхё ибн Суллам ат-Тахший ал-Марвазий — ҳақиқатгўй шайх, ишончли, фозил фақиҳлардан бўлган. У Бағдод, Басра ва ўз юртида кўплаб ҳадисларни ёзиб олган, Марв, Рай, Бағдод, Басра олимларидан эса ҳадислар тинглаган. У уламолардан, уламолар кам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/54).

592

АТТАРОЗИЙ

«Тароз»га нисбатан берилгйн бу ном турклар чегарасида бўлган Исфижобга яқин бир шах,арнинг ноши. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммед ат-Тарозий (V х.а./XI м.а.)

Муҳаммад ибн Али ат-Тарозий. У фозил киши эди. Унинг қаламига мансуб асарлардан Китобу-д-дуо ва-з-зиёрат» («Дуо ва зиёрат ҳақида китоб»)ни курсатйш мумкин (17: 3/5*17).

2. Ҳйбатуллох ат-Тарозий (671-732/1272-1323)

И Ш у ж о - ъ у д д и н)
Хибатуллох ибн Аҳмад ибн

Муалло ибн Маҳмуд ат-Тарозий ат-Туркистоний ал-Ҳанафий. У усулиётчи фақиҳ, наҳв бўйича таникли олимлардан бўлиб, Туркистоннинг шаҳарларидан бири — Тарозда туғилган ва Қохирада вафот этган. Унинг асарларидан: «Табсирату-л-асрор фи шарҳи ақидати-т-Таҳовий» («ат-Таҳовий ақидасининг шарҳи бўйича сиру асрорлар талқини»), «ал-Иршод» («Тўғри йўлга йўллаш»), «Шарҳу-л-Жомиъи-л-кабийр ли Шайбоний» (ҳанафийлик мазҳабидаги фуруъ ал-фикҳ ҳақида «Шайбонийнинг «Жомиъ ал-кабийр» асарига шарҳ»), «ан-Насоих ал-муфтараза фи-фодоихир-рофиза» («Рофизийларнинг ярамасликлари ҳақида зарурий насихатлар») кабиларни кўрсатиш мумкин (17: 4/53)

3. Ашраф ат-Тарозий (ваф. 761/1360 й.)

Ашраф ибн'Юсуф ибн Ийнол ат-Тарозий ал-Ҳанафий — фақиҳ олим бўлган. Унинг асарларидан: «Мухтасару фатово Қозихон» («Мухтасару фатово Қозихон») бўлиб, муаллиф бу асарни 761 х.й.да ёиб тугатган (17: 1/385).

4. Усмон ат-Тарозий (ваф. 520/1126 й.)

(Абу Амр) Усмон ибн Муҳаммад ат-Тарозий

бўлиб, Балхдаги Роавум масжидида имомлик қилган. Асли Балхдан бўлган ва «Шарафу-з-замон» («Замонлар шарафи») китобини ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 520/1126 йилда вафот этган.

5. Муҳаммад ат-Тарозий (400/1009 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад ибн Яъқуб ибн Иброҳим ат-Тарозий ал-Ҳажжож. 400/1009 йилдан кейин Бухорода ҳадислар ёзиб олган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/55).

6. Маҳмуд ат-Тарозий

Маҳмуд ибн Яъқуб ибн Иброҳим ат-Тарозий ал-Ҳажжож. 400/1009 йилдан кейин Бухорода ҳадислар ёзиб олган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/55).

7. Маҳмуд ат-Тарозий (ваф. 535/1140 й.)

(Ал-Имом Абулқосим) Маҳмуд ибн Али ибн Абу Али ат-Тарозий — фозил фақиҳлардан ва илм наздида ғоятда обрў-эътиборли олим бўлган. У гўзал хулққа эга солих киши бўлиб, доимо Қуръони карим тиловати билан машғул эди. Унинг фарзандаларидан ғоятда машхур олимлар етишиб

254 ат-Тархозобий/ат-Тархуний/ат-Турвохий/ат-Тағомий/ат-Тавовийсий

чикқанлар. 535/1140 йилда вафот этган (2: 4/30; 11:4/55).

593 АТТАРХОЗОБИЙ

«Тархозоб»га нисбат берилган бу ном Журжондаги бир қишлоқнинг номи. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Али ат-Тархозобий

Али ибн Аҳмад ат-Тархозобий. У кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган, ундан ҳам кўплар ривоят қилганлар (11: 4/59).

594 АТТАРХУНИЙ

«Тархун»га берилган бу ном асли Бухоро ахлига мансуб бобога айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ат-Тархуний (ваф. 247/861 й.)

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Абуссура Исмоил ибн ат-Тархуний ал-Бухорий. У илм олиш мақсадида Ҳижоз, Ироқ ва Шомга кўп сафарлар қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 247/861 йилда вафот этган (11: 4/59).

2. Муҳаммад ат-Тархуний

(Абулфазл) Муҳаммад ибн ал-Аҳнаф ибн Тархун

ибн Рустам ат-Тархуний. Бухоро ахлидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/59).

3. Аҳмад ат-Тархуний

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Саҳл ибн Абдуррахмон ибн Маъбад ибн Тархун ал-Бонабий ат-Тархуний. Уни Бухоро қишлоқларидан бири — Бонабдан бўлган бобосига нисбатан шундай аташган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/59).

4. Муҳаммад ат-Тархуний (ваф. 246/860 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Сайд ибн ал-Аҳнаф ибн Тархун ибн Рустам ал-Ҳофиз ат-Тархуний. У Бухоро ва Шом ахлидан ҳисобланади. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 246/860 йилда вафот этган (И: 4/59).

595 АТТУРВОХИЙ

«Турвохояга нисбат берилган. Турвохо — Бухоро қишлоқларидан бири. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ат-Турвохий

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Сайд ат-Турвохий — шофиъий факихлардан бири, ҳадис ривоятида

ишончли олим бўлган. «Усулу сихоҳ» («Ишончли ҳадисларнинг усуллари» ва «Симоёт фи кутуби-н-нос» («Одамларнинг китобларидан эшитганларим») асарлари унга тегишлидир. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/64).

596 АТТАҒОМИЙ

Бухоро қишлоқларидан бири — «Тағома»га нисбат берилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Али ат-Тағомий (ваф. 349/960 й.)

(Абулҳасан) Али ибн Иброҳим ибн Аҳмад ибн Акор ибн Рухшаб ат-Тағомий — "ал-Авқоф" асарининг муаллифи. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 349/960 йилда вафот этган (2: 4/40; 11: 4/67).

597 АТТАВОВИЙСИЙ

Бухоронинг аъмолларидан бир ноҳиянинг исми — «Тавовийс»га нисбат берилган. Тавовийс боғ-бўстонлари кўп, оқар сувларию серх,осил ерлари мўл бир шаҳар. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Аҳмад ат-Тавовийсий
(ваф. 344/955 й.)

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Ҳомид ибн Хошим ат-Тавовийсий — фозил факих, художўй зоҳид, ишончли ровий ва Аллоҳнинг солиҳ бандаларидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 344/955 йили Самарқандда ҳаммомда вафот этган (11: 4/78).

598

АТТАВРАКИЙ

Абиварднинг *нох,ия-*
лардан бир қишлоқ —
«Таврақяқа *нисбатан*
берилган ном. *Унга*
мансуб бўлган олим-
лардан:

1. Аҳмад ат-Тавракий
(тав. тахм. 400/1009 й.)

(Абу Саад) Аҳмад ибн Наср ат-Тавракий ал-Абивардий ал-Қозий — илму фазл аҳлларида бўлган. Нишопурда фикҳ илмидан таълим олган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 400/1009 йилда таваллуд топган (2: 4/55).

599

АТТУВСОНИЙ

Марви *Шоқжоннинг*
қишлоқ^аридан бири —
«Тувсон»га *нисбат*
берилган исм. *Унга*
мансуб олимлардан:

1. Сувайд ат-Тувсоний
(ваф. 240/854 й.)

(Абулфазл) Сувайд ибн Наср ибн Сувайд ал-Қураший ал-Марвазий ат-Тувсоний — «Шоҳ» номи билан танилган. У энг ишончли ровий олимлардан бўлиб, сунний йўналишдаги художўй, ишончли инсонлардан эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 240/854 йили 91 ёшида вафот этган (11: 4/79).

2. Авн ат-Тувсоний
(ваф. 290/902 й.)

(Абу Аҳмад) Авн ибн Мансур ибн Нуҳ ат-Тувсоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 290/902 йилда вафот этган (11: 4/80).

600

АТТУСИЙ

Бухоронинг *қишлоқ-*
ларидан бири — *«Тус»га*
нисбат берилган. *Унга*
мансуб олимлардан:

1. Ризвон ат-Тусий

(Абу Жаъфар) (Абу Ҳафс) Ризвон ибн Имрон (Имрон ибн Ризвон) ат-Тусий — Бухоро аҳлидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/57; 11: 4/80).

2. Муҳаммад ат-Тусий

Муҳаммад ибн Асъад ибн Муҳаммад ибн ал-

Ҳусайний ибн ал-Қосим — «Жаъдату-л-Атторий» («Атторий ўрами») номи билан танилган туслик шофиъий олим (3: 373)

3. Муҳаммад ат-Тусий
(ваф. 612/1215 й.)

(Насируддин) Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ат-Тусий (ваф. 612/1215 й.). Унинг форс тилида ёзилган «Ахлоқу Носирий» («Носирий одоб-ахлоқ қоидалари») номли асари бор (15: 4/38).

4. Муҳаммад ал-Ғазолий ат-Тусий
(ваф. 505/1111 й.)

(Абу Ҳомид) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад Зайнуддин ал-Ғазолий ат-Тусий (ваф. 505/1111 й.). Унинг асарларидан «Ишроқу-л-маохиз» («Манбаларнинг курки»), «ал-Ишорат ал-маънавия ва-л-асрор ал-ҳарфия» («Маънавий ишорат ва аслий сирлар»), «ал-Иқтисод фи-л-эътиқод» («Эътиқодда иқтисод»), «Илжому-л-авом инда илми-л-калом» («Калом илмида авомларнинг бошқариш»), «Иҳёу улуми-д-дин» («Диний илмларни тирилтириш»), «Асрору-л-анвори-л-илоҳия би-л-оёти-л-матлува» («Тиловат қилинадиган оятларда илоҳий нурлар сирлари», бу китоб уч бўлимдан иборат), «Асрору-л-муомолат» («Муомола-ларнинг сирлари»), «ал-

256 ат-Тусий/ат-Тавийл/ат-Тахмоний/ат-Тайён

Анис ви-л-вахдати» («Вахдоният масаласида сухбатдош дуст») ва «ан-Ниҳоя»нинг мухтасар шакли бўлган «ал-Басийт фи-л-фуруъ» («Фуруъ илмига оид содд^а китоб»), «Бидоят-л-хидоя фи-л-мавъиза» («Мавъизада хидоятнинг бошланиши») — бу мухтасар асар, унда барча ёши катталар ва ёш толиби илмларга ибодат ва урфу одатлардан нималарни қилиш зарур эканлиги баён этилган, «Аййуҳо-л-валад» («Эй, фарзанд»), «Бадойиъу-с-санийъ» («Бидъат ишлар»), «Ахлоқу-л-аброр ва-н-нажот мина-л-ашрор» («Яхши кишиларнинг ахлоқидан ибрат ва ёмонликлардан нажот»), «Асрору-л-хуруф ва-л-калимот» («Харфларнинг ва сўзларнинг сирлари») кабиларни кўрсатиш мумкин (3: 353; 15: 4/23,35,199).

601 АТТАВИЙЛ

«Тавийл» (арабча «тавийл» — «узун» демак)га нисбат берилган. У — Марв азушдан бир жамоага хос сифат. Унга мансуб олимлардан:

1. Исҳоқ ат-Тавийл

(Абу Яъқуб) Исҳоқ ибн Иброҳим ибн Муҳаммад ал-Марвазий ат-Тавийл. Райда яшаган. У ибодат юзасидан байт ал-Макдис

(Иерусалим) ва Шомга борган ва ўша жойда вафот этган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/84).

602 АТТАХМОНИЙ

Марв ва Бухоро ах,лидан бўлган баъзи аждодларга мансуб кишиларга нисбатан айтилган бу исмдаги олимлардан:

1. Исо ат-Тахмоний

(Абулаббос) Исо ибн Муҳаммад ибн Исо ибн Абдуррахмон ибн Сулаймон ал-Марвазий ал-Котиб. У ат-Тахмоний номи билан машҳур бўлган. У луғат ва бошқа илмларда етук олим эди. Унинг ўзи ҳам, ота-боболарию ўтган салафлари ҳам Хуросоннинг энг шарафли кишиларидан ҳисобланарди (11: 4/88).

2. Муҳаммад ат-Тахмоний (ваф. 293/905 й.)

(Абу Солих) Муҳаммад ибн Исо ибн Муҳаммад ибн Исо ибн Абдуррахмон ибн Сулаймон ат-Тахмоний. У — мазкур Абу Аббоснинг ўғли. Ҳақиқатгўй ишончли ровийлардан. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 293 х.й.нинг сафар ойида вафот этган (11: 4/88).

3. Абдуллоҳ ат-Тахмоний (ваф. 307/919 й.)

(Абу Абдуррахмон) Абдуллоҳ ибн Убайдуллоҳ ибн Сурайж ибн Ҳажар ибн ал-Фазл ибн Тахмон аш-Шайбоний ат-Тахмоний ал-Бухорий — Бухоро ахлидан бўлган. Катта бобосига нисбат берилиб, шундай деб аталган. У мусулмонларнинг улуғ олимларидан, адолат ва ҳақиқат ахлларидан бўлган. У кўплаб китобларни тасниф қилган. Ирок, Ҳижоз, Мисрнинг шаҳарлари. Шом, Жазоир ва Хуросон ўлкаларига сафарлар қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 307/919 йилда вафот этган (11: 4/88).

603 АТТАЙЁН

Марв ах,лидан бир гуруҳ, мух,аддислар донг таратган машхур касб — «тайён»га нисбат берилган ном. Унга мансуб олимлардан:

1. Аҳмад ат-Тайён

(Абулаббос) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Юсуф ибн Исҳоқ ас-Синжий ат-Тайён. У Синж қишлоғи ахлидан аҷамий шоир бўлган. Унинг шеърий девони Марвда машхур бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/93).

604
АТ-ТАЙСАФУНИЙ

Марвнинг бир қишлоғи — «Тайсафун»га нисбат берилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Али ат-Тайсафуний (ваф. тахм. 410/1019 й.)

(Абулҳасан) Али ибн Абдуллоҳ ат-Тайсафуний — фозил фақиҳ, кўп ҳадисларни билувчи муҳаддис бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 410/1019 йилда вафот этган (11: 4/97).

605
АЛОБИДИЙ

Самарканд ах,лидан хайр-баракатли ишларни кўп шилган кишиларга нисбатан айтилган бу тем — («ал-обид»)га мансуб бўлган олимлардан:

1. Носир ал-Обидий (ваф. 461/1068 й.)

(Абулмузаффар) Носир ибн Наср ибн Аҳмад ал-юндий ас-Самаркандий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 461/1068 йилда вафот этган (11: 4/107).

606
АЛОДИЛИЙ

Бужоро ахлига мансуб Шўшган аждодларимиздан Шөгъзиларининг исми —

«Одил»га нисбат берилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Исмоил ал-Одилий (ваф. 409/1018 й.)

(Абу Иброҳим) Исмоил ибн Аҳмад ибн Мансур ибн ал-Ҳасан ибн Муҳаммад ибн ал-Одил ал-Одилий — Бухоро ахидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 409/1018 йилда вафот этган (11: 4/109).

607
АЛОСИМИЙ

Бухоро ахлига мансуб бўлган аждодларимиздан баъзиларининг исми — «Осим»га нисбат берилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Яъқуб ал-Осимий (ваф. 325 ҳ.й.)

(Абулфазл) Яъқуб ибн Юсуф ибн Осим ал-Осимий ал-Бухорий — Бухоро ахлидан бўлган. Ўз даврида юртида аҳл ал-ҳадисни кўпайтирган шайх ҳисобланиб, бойлик ва улуғворликда Хуросон ҳокимларининг мақомига сазовор бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 325 йилда вафот этган (11: 4/111).

608
АЛОМИРИЙ

Марв ах,лидан баъзи аждодларга мансуб

кишилар — «Омир»га нисбатан айтилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Омирий (ваф. 415/1024 й.)

(Абу Осим) Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Омирий ал-Марвазий ал-Қозий. У фикҳ, тафсир ва фатво илмларида, уни Аллоҳ ўз раҳматига олган бўлсин, Абу Ҳанифанинг катта асхобларида нисобланади. Фикҳ илми бўйича ғоятда маъқул асарлари ва шарҳлари бор. Марвнинг етук фақиҳларидан бир гуруҳи ундан таълим олганлар. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 415/1024 йилда вафот этган (11: 4/118).

609
АЛАББОДИЙ

Марвнинг кишлоқларидан бири — «Аббод»га нисбат берилган бўлиб, кишлоқ аҳли уни «Шинк Аббод», мух, аддислар эса «Синж ал-Аббодий» деб ёзадилар. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Ардашер ал-Аббодий (ваф. 490/1096 йилдан кейин)

(Абулҳусайн) Ардашер ибн Абу Мансур ал-Аббодий. У «амир» лақаби билан аталган. У ажойиб воиз, хулқ-атвори ғоятда гўзал, Бағдод аҳли ўртасида катта иззат-ҳурматга сазовор инсон

258 ал-Аббодий/ал-Абобий/Абдон

бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 490/1096 йилдан кейин вафот этган (11: 4/123).

2. Ал-Музаффар ал-Аббодий (491-547/1098-1152)

(Абу Мансур) ал-Музаффар ибн Ардашер ибн ал-Аббодий — гўзал ваъзлари билан шуҳрат қозонган, ибораларининг мазмундорлиги ва ширинсуханлиги билан донг таратган ваъзхон. Ҳатто унинг минбардан сўзлайдиган фасоҳатли ва ёқимли нутқи хусусида масалалар тўқиган эдилар. Нишопурда кўп ҳадис эшитган. Саҳиҳ ҳадислардан яхши хабардор бўлган. Ал-Музаффар ал-Аббод султоннинг Бағдоддаги элчиси бўлган. У ўз динида собиткадам бўлмаган бир киши эди. Хамрга нисбатан эмин-эркинлик ҳақида бир рисола ҳам ёзган эди. У элчи сифатида Бағдоддан кетган бўлиб, сўнгра 547 х.й.нинг рабиъу-л-аввал ойида Аскар Мукрамда вафот этган. Тобути Бағдодга келтирилиб, аш-Шувайнизия қабристонига дафн қилинган. Қабри кўк ғиштар билан қопланган эди (2: 4/84; 11: 4/123; 17: 3/892).

3. Муҳаммад ал-Аббодий (ваф. 458/1066 й.)

(Абу Осим) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад

ибн Абдуллоҳ ибн Ибод, ал-Ибодий ал-Ҳиравий — шофиъий факих, нозиктабъ ва истейдодли имом бўлган. Юрт кезган, кўп машойихлар билан учрашиб, уларнинг сабоқларини олган. Кўп фойдали китоблар, жумладан куйидаги асарларни тасниф қилган: «Адабу-л-қози» («Қозилик одоби»), «ал-Мабсут» («Муфассал китоб»), «ал-Ҳодий ила мазҳаби-л-уламо» («Уламолар мазҳабига бошловчи китоб»), «Китобу-р-радд ала-с-Самъоний» («Самъонийга раддия тарзида ёзилган китоб»), «Китоб латиф фи табақоти-л-фуқаҳо» («Фақиҳларнинг табақаси ҳақида латиф китоб»), 458 х.й.нинг шаввол ойида вафот этган (3: 351; 15: 4/47; 16: 586).

610

АЛАБОБИЙ

«Абоб»га нисбат берилиб, Самарканд аҳлидан «ал-қисо» («кийим») сотганлар шундай деб аталганлар. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ас-Самарқандий

(Абу Аҳмад) Муҳаммад ибн Яҳё ал-Абобий ас-Самарқандий кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган, ундан ҳам кўплар ривоятлар олганлар (И: 4/126).

611 АБДОН

Марвда ўз даврис: шуҳрат қозонган би: алломага нисбатс-айтилган. Унга мақсу: олимлардан:

1. Абдуллоҳ АбдоЕ (220-293/835-905)

(Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Исо ал-Марвазий — у Абдон нисбаси билан танилган эди. У ўт-диёнатли имом, зохил хофиз бўлган. Унинг асли келиб чиқиши Жунужигх деган жойга бори тақалади. Бу жойниег масжиди (халқ орасида машҳур бўлган. У ў³ даврида Марвда имсу бўлиб, асҳобу-л-ҳадислар саналган. Абдуллоҳ Абдо: биринчилардан бўлиб. «Мухтасару-л-музний» («Музнийнинг мухтасар асари»)ни Марвга келтирган. У узок йиллар Мисрда яшаган. Ҳадис бўйича фақир бўлиб, зохиллиг билан тайилган. «Китобу-л-маърифат» («Маърифат китоби асарини юз жузда тасниф этган. Моликнинг: «Китобу-л-муватто» («Соддалаштирилган китоб») асаридаги ҳадисларни жамлаган. Ўша даврда Абдонда тўрт хил маноқиблар жам бўлган эди: фикҳ, иснод, вараъ ижтиҳод. У уламолардан уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 220/835

йилда туғилиб, 293/905
йилда вафот этган (11: 4/
129).

612 АЛАБДОНИЙ

Марвнинг бир
цишлоғи — «Рийканж
Абдон»га нисбат
берилган. Унга мансуб
олимлардан:

1. Абдулҳамид ал-Абдоний

(Абулқосим) Абдулҳамид ибн Абдуррахмон ибн Аҳмад ал-Абдоний Рийканж Абдон ахлидан бўлиб, фозил имом, олим киши эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/87; 11: 4/131).

2. Мухаммад ал-Абдоний

(Абу Сйад) Мухаммад ибн Абдулҳамид ибн Абдуррахмон ибн Аҳмад ал-Абдоний — мазкур Абулқосимнинг ўғли бўлган. У солиҳ ва фозил фақиҳлардан бўлиб, кўп ҳадисларни билар эди. Ўз даврида Абу Ҳанифанинг асҳобларидан бўлган талабаларга ғоятда кўп эътибор кўрсатган эди. Унинг қаламига мансуб бир қанча мусаввадот (қоралама асар)лар ва тўпламлар бор. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/131).

613 АЛАБҚАСИЙ

«Абдушайс»га нисбат берилган. У — Марв ахлцдан бўлган «Абдулқайс» ҷабиласининг нисбаси. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Али ал-Абқасий (137-215/754-830)

(Абу Абдуррахмон) Али ибн ал-Ҳасан ибн Шакиқ ал-Марвазий ал-Абқасий — Марв ахлидан, Абдулқайснинг мавлоси бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 137/754 йилда туғилган бўлиб, 215/830 йили 78 ёшида вафот этган (11: 4/143).

614 АЛАБАҚИЙ

Бухоро ах^идан бўлган баъзи аждодларимизнинг исми — «Абақяца нисбатан айтилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Исмоил ал-Абақий (137-215/754-830)

(Абу Исҳоқ) Исмоил ибн Умар ибн Ҳафс ибн Абдуллоҳ ибн Абақ ибн Асад ал-Абақий — Бухоро ахлидан бўлиб, кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган, ундан ҳам кўплар ривоятлар келтирганлар. 137 х.й.да туғилган. 215 х.й.да 78 ёшида вафот этган (11: 4/144).

615 АЛАББУБИЙ

Марв ах^идан бўлган баъзи аждодларимизнинг исми — «Аббувайх»га нисбатан айтилади. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Мухаммад Аббуя (ваф. 420/1029 йилдан кейин)

(Абу Бакр) Мухаммад ибн ал-Ҳусайн ибн Абуя ибн Мухаммад ал-Анборий — Марв ахлига мансуб бўлган адиб, ишончли ва ҳақиқатгўй шайх бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 420/1029 йилдан сўнг вафот этган (И: 4/145).

616 АЛИТОВИЙ

Бухоро ах^идан бўлган баъзи аждодларимизнинг исми — «ал-Итоб»га нисбат берилган. Унга мансуб олимлар:

1. Аҳмад ал-Итобий (ваф. 586/1190 й.)

(Зайнуддин) Аҳмад ибн Мухаммад ибн Умар ал-Итобий ал-Ҳанафий фақиҳ, муфассир бўлиб, Бухорода вафот этган. Унинг асарларидан: «ал-Фатово " ал-итобия» («Итобийнинг фатволари») номи билан машҳур бўлган «Китобу жавомиъи-л-фикх» («Фикх»

250 ал-Итобий/ал-Атикий/ал-Асмий/ал-Ажалий

мажмуалари бўйича китоб») — бу китоб тўрт жилддан иборат, «Тафсиру-л-Қуръон» («Қуръон тафсири»), «Шарху-л-жомийи-л-кабийр» («Катта тўпламга шарх»), «Шарху-л-жомийи-с-сағир» («Кичик тўпламга шарх»), «Шарху-з-зиёдот» («аз-Зиёдотга шарх»). Уларнинг ҳаммаси Муҳаммад ибн ал-Ҳасан аш-Шайбонийнинг ханафий фиксининг фуруълари ҳақидаги асарларига бағишланган (11: 4/147; 17: 1/287).

2. Ал-Ҳасан ал-Итобий

(Абу Абдуррахмон) ал-Ҳасан ибн Усмон ал-Итобий ал-Бухорий кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган. Ундан ҳам талай олимлар ривоятлар келтирганлар.

617

АЛАТИКИЙ

Марв ва Хоразм ах,лидан «ал-Азад» гуруқига шансу б бўлган Атикка нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Салма ал-Атикий

(Абу Асмо) Салма ибн Дабб ал-Атикий Марв ахлидан бўлиб, кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган, ундан ҳам кўплар ривоятлар келтирганлар (11: 4/153).

2. Убайдуллох ал-Атикий

(Абулмуниб) Убайдуллох ибн Абдуллох ал-Атикий — Марв ахлидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/154).

3. Сайд ал-Атикий

Сайд ибн Усмон ибн Аҳмад ал-Каъбий ал-Хоразмий ал-Атикий фақиҳ бўлиб, кўп олимлардан ҳадислар ривоят қилган, ўз навбатида, ундан ҳам кўплар ривоятлар келтирганлар (11: 4/154).

4. Аҳмад ал-Атикий

(Абу Абдуррахмон) Аҳмад ибн Абдуллох ибн ал-Ҳакам ал-Атикий ал-Марвазий ал-Фирёноний Марв ахлининг улуғ муҳаддисларидан бўлиб, асли Фирёнон деб аталадиган қишлоқдан чиққан. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/155).

618

АЛ-АСМИЙ

Марв ах,лидан бўлган баъзи аждодларимизнинг исми — «Асм»га нисбат берилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Ал-Фазл ал-Асмий (ваф. 275/888 й.)

(Абулҳасан) ал-Фазл ибн Умайр ибн Асм ибн ал-Мунтажиъ ибн Амру ибн Умайр ибн Мунтажиъ

ибн Сахр ибн Ҳинд... ибн Авф ибн Хуром ал-Асмий Марв ахлидан бўлиб, Самарқанд ва Хуросонда ҳадислардан даре берган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 275/888 йилда Шоснинг Харшакат деб аталадиган шаҳрида вафот этган (И: 4/158).

619

АЛ-АЖАЛИЙ

«Бани Ажал»га нисбат берилган. У «Банж дия» ах,лидан. Унга мансуб олимлардан:

1. Усмон ал-Ажалий (444-526/1052-1132)

(Абу Саад) Усмон ибн Али ибн Шароф ал-Ажалий — Панж дех ахлидан. У имоми фозил, таквода ғоятда таникли. фикх илмини ҳам чуқур ўрганган, шофиъий мазҳабига мансуб олим бўлган. Ҳадис илмини бир гуруҳ мутақаддим олимлардан олган. 444/1052 йилда туғилган. 526/1132 йилда эса ўз юрти — Панж даҳада вафот этган. Унинг қаламига мансуб асарлардан ал-Мовардийнинг фуруъ ал-фикх хусусидаги «ал-Ҳовий» асарига ёзган таълиқани кўрсатиш мумкин (11: 4/160; 17: 2/365).

620

АЛАЖЛИЙ

«Бани Ижл»га нисбатан айтилган. У — Марв аҳлидан бани Ижл ион Лажимнинг нисбаси. Ун га мансуб бўлган олимлардан:

1. Наср ал-Ажлий (ваф. 300/912 й.)

Лбу Амр) Наср ибн Закариё ибн Наср ибн Довуд ибн Сулаймон ибн Абдуллоҳ ибн Хаттон ибн ;л-Муваррик ал-Ажлий. Асли Марв аҳлидан бўлиб, -рок, Ҳижоз, Шом ва 'иср каби юртларга сафар қилган. У гламолардан, уламолар *ам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 300/912 :l_да вафот этган (11: 4/161).

621

АЛ-АЖНАСИЙ

*Ажнас»га нисбатан 2Итилган бўлиб, Бухоро :x~\ига мансуб баъзи :ж додларимизнинг I :чидир. Унга мансуб ўйлан олимлардан:

1. Аҳмад ал-Ажнасий щилф. 290/902 й.)

(Абу Муқаммад) Аҳмад ' -: Муҳаммад ибн ал-оғнас ибн Юсуф ибн Агюб ибн Ҳишом ибн ал-*гзл ибн ал-Асад ибн ~:гр ибн Умар ал-Ажнасий ал-Бухорий — : ;: Бухоро аҳлидан ган. Ирокка сафар

қилган. Унда басралик ва хижозлик олимлардан сабоқ олган. Ал-Ажнасий — азайимхонлик ва сеҳргарликнинг соҳиби. Унинг бу хусусдаги ф а о л и я т и д а н ажойиботларни ҳикоя қиладилар. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 290 х.й.нинг шаъбон ойида вафот этган (11: 4/162).

2. Аҳмад ал-Ажнасий

(Абулҳасан) Аҳмад ибн Абдурраҳмон ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ал-Ажнас ал-Ажнасий. У фикҳ илми ва ҳадисларни ёзиб олишни ўз бобоси ва машойихлардан ўрганган. Шундан сўнг Нишопурга, Абулаббос Муҳаммад ибн Яъқуб ал-Асамнинг ҳузурига келиб, ундан ҳадислар эшитган. У ҳадис илмидан сабоқ беришга улгурмай, ёшлигидаёқ Нишопурда вафот этган (И: 4/162).

3. Абдурраҳмон ал-Ажнасий (ваф. 364 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) Абдурраҳмон ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн ал-Ажнас ибн Юсуф ибн Айюб ал-Ажнасий ал-Муаззин. У отасидан ва ўз шахридаги устозлардан ҳадислар эшитган бўлса-да, лекин ҳеч қачон ҳадис илмини ўқитиш билан шуғулланмаган, балки узумзор боғу бўстонлар бунёд этиш, иморатлар қуриш ҳамда дарахтлар

экиш билан машғул бўлган. 364 х.й.да вафот этган (11: 4/162).

4. Али ал-Ажнасий (ваф. 395/1004 йилдан олдин)

(Абулхусайн) Али ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн ал-Ажнас ибн Юсуф ибн Айюб ал-Ажнасий. У фикҳ илмини шайх ал-Авданийдан ўрганган. Ҳадис илми бўйича ҳам донишманд, кучли олим ва фозил инсон эди. 395 х.й.дан олдин вафот этган (И: 4/162).

622

АЛАЗОФИРИЙ

«Азофар»га нисбатан аталиб, у Сарахс аҳлидан баъзи аждодларимизнинг исмлари бўлган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Азофирий (ваф. тахм. 340/951 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Закариё ибн Азофир ал-Муаддаб ал-Азофирий — Марвазийлардан бир шайх, асли Сарахс деган жойдан бўлган. Марв, Ирок ва Яманда кўплаб ҳадислар эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 340/951 йилда вафот этган (11: 4/171).

252 ал-Ирокий/ал-Арабий/ал-Аллакий

623 АЛ-ИРОҚИЙ

Ироққа нисбатан айтилган. У — «Ироқ, ал-Курбайдир. «Ал-Урк,» кўплик шаклида «ал-Ироқ,»к,а ўхшаш бўлган-лиги боис, Ироқ, деб аталган. Мовароуннақр а^лидан бу нисба билан машхур бўлганлардан:

1. Мансур ал-Ирокий (ваф. тахм. 450/1058 й.)

(Абу Наср) Мансур ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Абдуллоҳ ал-Бахилий ал-Мукруъ. У — «ал-Вақф» китобининг муаллифи, «ал-Ироқий» нисбаси билан машхур бўлган. Унинг ал-Ироқий деб аталишига Ироқда узоқ яшаб, унга куп сафар қилгани сабаб бўлган. Қуръон қироати талабида Ироқ ва Хижозга кўп борган. Тажвидни эгаллаган таникли қорилардан бўлган. Кўп қори шайхлардан сабоқ олган, кўпчилиги ундан Қуръони карим қироатини ҳам ўрганган. У Қуръон илмлари бўйича бир нечта китоблар ҳам тасниф қилган. Унинг бир асари Насаф қироатлари ҳақида. У жуда гўзал услубда яратилган. Унинг бу китобига кўплаб вилоятлар ҳақидаги маълумотларни киритган. Етти машхур қориларни ҳам унда зикр қилган. Тахм. 450/1058 йилда вафот этган (11: 4/176).

2. Абдулҳамид ал-Ироқий (ваф. 486/1093 й.)

(Абу Муҳаммад) Абдулҳамид ибн Мансур ибн Муҳаммад ибн ал-Ироқий — юқорида номи зикр этилган Абу Насрнинг ўғли. У ўз даврида Мовароуннаҳрда қориларнинг бошлиғи бўлган. Кўплаб олимлардан ҳадислар эшитган. 486 х.й. зу-л-ҳижжа ойининг еттинчи чоршанба куни азонда Самарқандда вафот этган. Унинг «ал-Бишорат мина-л-ишорат фи-л-қироати-л-ушр» («ал-Ишорат асаридаги Қуръоннинг ундан бирини қироати ҳақида қувноқ хабар») номли асари бор (11: 4/176; 17: 2/66).

624 АЛАРАБИЙ

«Арабий»га нисбат берилган. Симнон ақлига нисбатан бу ибора ишлатилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Арабий (ваф. 527/1132 ёки 528/1133 й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Али ибн Муҳаммад ал-Арабий — асли Симнондан бўлган. Симнондаги суфийларнинг шайхи ҳисобланган. У илм, фазл, варъ ва зухди билан бошқалардан ажралиб турган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 527/1132 ёки ёки 528/1133

йилда вафот этган (11: 4/176).

625 АЛАРАБИЙ

«Ал-Араб»та нисбатан айтилган. Симнон ах,лидан шу исм билан танилган бир гуруҳ кишилардан:

1. Муҳаммад ас-Симноний (ваф. тахм. 525/1130 й.)

(Абу Сайд) Муҳаммад ибн Али ибн Муҳаммад. У илм, зухд ва фазилатда энг машхурлардан бири, гўзал хулқи билан безанган кишилардан эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 525/1130 йилда вафот этган (11: 4/177).

626 АЛАЛАКИЙ

«Аллак»ка нисбатан айтилиб, Марв а^лидан баъзи ўтган аждодларга нисбатан к,ўлланилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Умар ал-Аллакий (ваф. 325/936 й.)

(Абу Ҳафс) Умар ибн Аҳмад ибн Али ибн Абдурраҳмон ибн Аҳмад ал-Жавҳарий ал-Марвазий — ибн Аллақ номи билан танилган йирик фақиҳ, фозил ва тақводор инсон. Асли Марв ахлидан бўлган. У

хадисларни ва уларнинг фикҳини яхши билар эди. Унинг илмий мажлисларида Марв илм ахлларида барча машойхлар бўлган. У ишончли ва ҳақгўй ровий бўлиб, хадисларни мукамал билган, зоҳидлар тоифасидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 325/936 йилда вафот этган (11: 4/228).

**627
АЛАЛУБИЙ**

«Аллувия»га нисбатан айтилган. Абивард ва Самарканд (шундан баъзи ўтган аждодларга нисбатан кўлланилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Али ал-Аллубий (418-497/1027-1103)

Али ибн ал-Ҳасан ал-Аллубий — нуфузли ва фозил имом ҳамда раёсат хонадонига мансуб бўлган. Гўзал сийрат эгаси, тақво ва эҳтиёткорликда ғоятда танилган, серибодат инсон ва Аллоҳнинг солиҳ бандаларидан бири бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 418/1027 йилда таваллуд топиб, 497/1103 йилда вафот этган (11: 4/230).

2. Муҳаммад ал-Аллубий (337/949 йилда қаёт бўлган)

(Абунназр) Муҳаммад ибн Бакр ибн Муҳаммад ибн Масъуд ибн Алувия ибн Махлад ал-Қураший ас-Самарқандий ал-Аллубий. У катта бобосига нисбатан шундай деб аталган. 337/949 йилда ҳаж ибодатига бора туриб, Бағдодга келган ва унинг олимларидан хадислар ривоят қилган (11: 4/230).

**628
АЛАЛИЙЖИЙ**

«Алийжа»га нисбатан айтилиб, бу аслида Насо ах,лидан «Али»нинг кичиклаштирилган шакли демакдир. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Алийжий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Фақиҳ ал-Алийжий ан-Насавий. Асли Насо ахлидан бўлган. Уз шаҳридаги ўзига тўқ ва адолатли хонадондан чиққан. У фақиҳ олим бўлиб, Нишопурда кўп хадислар эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 4/231).

**629
АЛ-ИМРОНИЙ**

«Имроний»га нисбатан айтилган. У — аслида Сарахс ах,лидан катта бир хонадонга ва Насаф яҳинидаги бир қишлоқ Касба ах,лидан бўлган бир аждодга

нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Али ал-Имроний

(Абулҳасан) Али ибн Муҳаммад ал-Имроний ас-Сарахсий, ар-Раис. Султон Санжар ибн Маликшоҳ даврида унинг кўмагига сазовор бўлган ва обрў эътибори ошган. Сўнгра эса омади келмай хибсга олиниб, Марвнинг Шайх қишлоғида қатл этилган. 545/1150 йилда унга нисбатан Султоннинг фикри ўзгарган. Унинг асарларидан: "Шаморийху-д-дурар фи-т-тафсири-л-оёт ва-с-сувар" ("Оят ва суралар тафсирида жавоҳирлар сараси"), "Иштиқок асмой-л-мовозиъ ва-л-булдон" ("Жойлар ва мамлакатлар номларининг эътимологияси"). Унинг бир қанча шеърий асарлари ҳам бор (11: 4/237; 17: 2/514).

2. Муҳаммад ал-Имроний (ваф. 513/1119 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн ал-Қосим ибн Мансур ибн Исмоил ибн Муҳаммад ибн Имрон ал-Касбавий. Насаф қишлоқларидан бири — Касба ахлидан бўлган, катта бобоси Имронга нисбатан «ал-Имроний» деб аталган. У аввал Самарқандда султоннинг ишларини олиб борар эди, сўнгра умрининг охирида уни

254 ал-Аммий/ал-Инабий/ал-Аллобий/ал-Иёдий

тарк этган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 513 х.й.нинг зу-л-қаъда ойида 83 ёшида Касбида вафот этган (11: 4/237).

630

АЛАММИЙ

«Ал-Амма»га нисбатан айтилган Марв ах^лидан ва унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Абдуррахмон ал-Аммий (ваф. 539/1144 й.)

Абдуррахмон ибн Махмуд ибн Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн Абу Бакр ибн Абу Райҳон ал-Аммий ас-Суккарий. У — ўз адолатлиги билан Марвда машхур бўлганлардан бири, ўта фазилатли, гўзал сийратли киши эди. Сўнгра аклидан озиб, хаёлчан бўлиб қолади. У Ибн ал-Амм исми билан танилган бўлиб, ўзига «ал-Аммий» нисбасини олиб, китоблар ёзган. 539/1144 йилда вафот этган (11: 4/244).

631

АЛИНАБИЙ

«Инаб» (узум)га нисбатан айтилган. Бухоро ах,лидан узум («инаб») сотган кишиларга нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Иброҳим ал-Инабий

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Имрон ал-Инабий. У узум ва мевалар сотиш билан шуғулланар эди. У Бухоронинг қадимги олимларидан ривоятлар келтирган (11: 4/250).

632

АЛАЛЛОБИЙ АЛААЛОИЙ

Бухородаги «ал-Алоу» дах,асига нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Ал-Котиб ал-Аллобий

(Абу Сайд) ал-Котиб ал-Аллобий. У Бухоро ҳокими харитасининг соҳиби бўлган. У Бағдод машойихларидан ва бошқа олимлардан ривоятлар келтирган (2: 4/163; 11: 4/265).

2. Муҳаммад ал-Аллобий (ваф. 546/1151 й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Абдуррахмон ал-Аллобий — имом, зоҳид, фақиҳ, усулиётчи, воиз, Бухоро ахлининг муфассири ва мутакаллим бўлган. У ўта фасоҳатли, ғоятда одобли, хосу омлар назарида жуда мақбул бир инсон эди. У ҳадисдан даре берган бўлиб, кўплар ундан ҳадислар эшитган. Унинг асарларидан: «Тафсиру-л-Қуръон» («Қуръон тафсири», у — мингдан ортиқ жузьдан иборат тафсирдир). 546 х.й. 12

жумоду-л-увлода вафот этган (11: 4/265; 17: 3/389).

3. Ал-Мусаййиб ал-Аллобий (ваф. 229/843 й.)

(Абу Абдуррахмон) ал-Мусаййиб ибн Исҳоқ ибн Рошид ал-Абдий ал-Аллобий. У Бухоро ахлидан. Ал-Алло даҳасидан. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 229 х.й. муҳаррам ойида Насафда вафот этган (11: 4/266).

633

АЛ-ИЁДИЙ

«Иёдин»га нисбат берилган. У — Самарканд ах,лига мансуб бўлган аждодларимиздан баъзиларининг исмидир. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Иёдий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн ал-Аббос ибн ал-Ҳасан ибн... ибн Ибода ал-Ансорий — «ал-Иёдий» номи билан машхур бўлган. У Самарканд ахлидан бўлиб, ғоятда олийжаноб фақиҳ эди. У шаҳар бошлиқларидан ва уларга манзур шахслардан бири эди. У ривоят қилган ҳадислар йирик иснодга эга бўлмаган. Ривоят ҳам кўп бўлмаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/267).

ал.

634
АЛАЙШОНИЙ

«Айшон»га нисбатан айтилган. У — Бухоро шишлок/ширидан биридир. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Иброҳим ал-Айшоний

Иброҳим ибн Аҳмад ал-Айшоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/5).

635
АЛҒОТФАРИЙ

«Ғотфар» тўғони куприт)нинг бошига нисбатан айтилган. У — Самарканддат бир шавзедир. Унга мансуб бўлган олимлардан Лрабчада бу ерда < Ғотфар», лекин бошқа жойда «Ғонфар» деб ёзилган)

1. Аҳмад ал-Ғотфарий
• 310-378/922-988)

Абулфазл) Аҳмад ибн [уҳаммад ибн Исҳоқ ибн Иброҳим ибн... ал-Ғотфарий ас-Саффор. У Ғотфар ахлидан бўлиб, Иглис ривоятида энг ж—энчли ровийлардан **при** ҳисобланган. У гламолардан, уламолар жам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 310/922 йилда **таваллуд** топиб, 378/988 йилда вафот этган (**11: 4/**

-Ғотфарий/ал-

2. Муҳаммад ал-Ғотфарий

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Ғотфарий. У ҳадис илмида мустаҳкам, яъни тўғри иш олиб борувчи бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/273).

3. Муҳаммад ал-Ғотфарий (ваф. 549/1154 й.)

Муҳаммад ибн Абу Бакр ибн Абу Содиқ ал-Ғотфарий — имом, фозил, солих, ибодати ва мушоҳадати куп бир инсон бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 549 х.й.нинг муҳаррам ойида Хижоздан қайтаётиб, Файд деган жойда вафот этган (11: 4/274).

636
АЛҒИЖДУВОНИЙ

«Ғиждувон»га нисбатан шундай аталган. Бухоро ахлидан «инаб» (узум) сотган кишиларга нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Аҳмад ал-Ғиждувоний

(Абу Наср) Аҳмад ибн Юсуф ибн Абу Бакр ибн Муҳаммад ибн Юсуф ибн Хотам ибн Наср ибн Молик ибн Самъон ал-Ғиждувоний. У яхши хулқ-атвори (сийрати) билан танилган эди. У ҳадисларни бобоси Абу Бакр ал-

увоний/ал-Ғадоний 265

Ғиждувонийдан ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/282).

2. Хотам ал-Ғиждувоний (ваф. 264/878 й.)

(Абу Сайд) Хотам ибн Наср ибн Молик ибн Самъон ал-Марвазий ал-Ғиждувоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 264 х.й. рамазон ойида вафот этган (11: 4/282).

3. Юсуф ал-Ғиждувоний

(Абу Яъқуб) Юсуф ибн Хотам ибн Наср ибн Молик ибн Самъон ал-Марвазий ал-Ғиждувоний — асли Марвдан бўлган. Ҳадисларни отасидан ва кўплаб олимлардан ривоят қилган. Ундан ҳам кўплар ривоятлар қилганлар (**11: 4/282**).

637
АЛҒАДОНИЙ

Насафнинг ёки Бухоронинг «Ғадон» («Ғазона») номли бир шишлогига нисбат берилиб айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Аҳмад ибн Исҳоқ ал-Ғадоний

Аҳмад ибн Исҳоқ ал-Ғадоний ҳадисларни ўз устозларидан ёзган (2: 4/212; 11: 4/284).

638
АЛҒУЗОВАЗИЙ

Самарканд девор-ларининг ичида бўлган бир мақалла — «Ғузоваз» («Ғузовад»)га нисбатан айтилади. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Мухаммад ал-Ғузовазий

(Абу Бақр) Мухаммад ибн Яъқуб ал-Ғузовазий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/284).

639
АЛҒУЗАШВАРДАРИЙ

Бухоронинг қишлоқ,-ларидан бири — «Ғузашвардар» («Ғузашфардар»)га нисбатан айтилади. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Ҳафс ал-Ғузашвардий (ваф. 324/935 й.)

(Абу Умар) Ҳафс ибн Умар ал-Ҳусайн ал-Ғузашвардий ал-Бухорий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 324 х.й.нинг сафар ойида вафот этган (11: 4/284).

640
АЛҒАРДИЁНИЙ

Мовароуннах,рдаги Кеш шахрининг қишлоқ-ларидан бири бўлган Ғардиёнга нисбат берилган. Унга нисбат берилган олимлардан:

1. Мухаммад ал-Ғардиёний

Мухаммад ибн Абдуллох ибн Иброҳим ал-Ғардиёний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/286).

641
АЛҒАРҚИЙ

Марвнинг қишлоқ-ларидан бири — «Ғарқица» нисбат берилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Жармуз ал-Ғарқий

Жармуз ибн Убайдуллох ал-Ғарқий. У асли шу қишлоқнинг ахлидан бўлган, илм олиш мақсадида Ироққа сафар қилган. Жармуз ал-Ғарқий кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган, ундан ҳам ривоятлар келтирганлар. Унинг ҳадислари заиф ҳисобланади (2: 4/220; 11: 4/287).

2. Юсуф ал-Ғарқий

(Ал-Имом) Юсуф ал-Ғарқий. У Марвнинг йирик шайхлари ва имомларидан ҳадислар ривоят қилган. Ундан ҳам кўплар ривоятлар келтирганлар (И: 4/287).

642
АЛҒУРМИЙНАВИЙ

«Ғурмийнаво»га нисбат берилган. У — Самарканддан бир фарсах

узоқликда жойлашган «Дустоҳ матямруғ» қишлоғи. Унга мансуб олимлардан:

1. Мухаммад ал-Ғурмийнавий

(Абу Сайд) Мухаммад ибн Шибл ал-Ғурмийновий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/287).

643
АЛҒАЗАҚИЙ

Марв аш-Шах[^]коннинг қишлоқларидан бир қишлоққа, шунингдек, Фарғонада ҳам шу номли бир қишлоқда нисбатан айтилади. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Жармуз ибн Убайд ал-Ғазақий

Жармуз ибн Убайдуллох ал-Ғазақий. У шу қишлоқ ахлидан ҳисобланади. Илм олиш мақсадида Ироққа сафар қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Шу билан бирга, унинг ривоятидаги ҳадислар заиф ҳисобланади (2: 4/228; И: 4/290).

2. Мансур ал-Ғазақий (ваф. 465/1072 й.)

(ал-Қозий Абу Наср) Мансур ибн Аҳмад ибн Исмоил ал-Ғазақий. У — Фарғонанинг бир қишлоғидан. У қори, фози\имом, ғоятда машхур

фақиҳ бўлган. Самарқандда яшаган. У 465/1072 йилгача ўзининг авлодларидан ҳадислар ривоятлар келтирган. Унинг қаламига мансуб асарлардан «ал-Ишорат фи-л-қироати-л-ашр» («Қироатнинг ўн тури ҳақидаги ишоралар»), «ал-Муъжиз фи-л-қироат» («Қироат ҳақида ихчам китоб») кабиларни келтириш мумкин. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 465/1072 йилда вафот этган (2: 4/228; 11: 4/290; 17: 3/912).

3. Ал-Хусайн ал-Ғазақий (ваф. 462/1069 й.)

(Абу Али) ал-Хусайн ибн Абулхусайн ибн Абдуллоҳ ал-Ғазақий — Фарғонанинг бир қишлоғидан, фозил, фақиҳ, зоҳид ва комил бир инсон бўлган. Фикҳ, нотиклик ва қайдномалар бўйича улуғ олим бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 462/1069 йилда вафот этган (11: 4/290).

644

АЛ-ҒАЗНАЁНИЙ

Мовароуннаҳрдаги Каснинг қишлоқ^аридан бири — «Ғазнаён»га нисбат берилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Ҳафс ал-Ғазнаёний (ваф. 300/912 йилдан кейин)

(Абу Умар) Ҳафс ал-Кассий ал-Ғазнаёний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 300/912 йилдан олдин ҳадислар ривоят қилган. У юз йил умр курган инсонлардан бири бўлган (11: 4/291).

2. Сиддиқ ал-Ғазнаёний (ваф. 568/1173 й.)

Сиддиқ ибн Абу Бакр ибн ал-Хусайн ал-Ғазнаёний ал-Кассий — имом ва фақиҳ бўлган. Самарқандда яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 568 х.й. шаъбон ойида Самарқандда вафот этиб, шаҳардаги «Қантарату Ғонфар» қабристонига дафн этилган (11: 4/291).

645

АЛҒАЗИЙНАЗИЙ

«Ғазийназ»га нисбат берилган. У — Хоразмнинг Мароғрад ноҳиясидаги қишлоқларидан бири. Бу жойга мансуб бўлган олимлардан:

1. Музаффар ал-Ғазийназий (тав. 499/1106 й.)

(Абу Осим) ал-Музаффар ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Ироқ ал-Ғазийназий

ал-Котий бўлиб, фозил фақиҳ, чиройли сийрат соҳиби, ҳақ-ҳуқуқларга риоя қилувчи бир олим эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Унинг туғилган вақти 499 х.й.нинг шаввол ойига тўғри келади (И: 4/293).

646

АЛҒАССОЛ

Марв ах,лидан марх,умларни ювувчи-ларга нисбатан айтилган, бу исмга мансуб бўлган олимлардан:

1. Абдуллоҳ ал-Ғассол
Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Нух ал-Ғассол ал-Марвазий. У ҳадис илмининг улуғ олимларидан бири эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (И: 4/295).

647

АЛҒУШДОНИЙ

«Самарқанднинг бир қишлоғи — «Ғушдон»га нисбат берилган олимлардан:

1. Ғолиб ал-Ғушдоний
(Абу Мансур) Ғолиб ибн ал-Ҳасан ибн ал-Ҳалаф ибн Ҳабуя ибн Намоҳ ибн Яҳё ал-Ғушдоний. Самарқандда ал-Ғушдонийдан кўп олимлар ҳадислар ёзиб олганлар. Самарқандда вафот этган (11: 4/298).

648

АЛҒАШИЙДИЙ

Бухоронинг *қишлоқ-*
ларидан *бири* —
«Ғашийид»га *нисбат*
берилган. *Унга* *шансуб*
бўлган *олимлардан:*

1. Маҳмуд ал-Ғашийдий
(Абу Хомид, Абу Ҳотам)
Маҳмуд ибн Юнус ибн
Мукаррам ал-Ғашийдий
ал-Бухорий. У кўплаб
олимлардан ҳадислар
ривоят қилган. Ундан ибн
Абу Бакр ҳамда бошқа
кўплаб олимлар ривоятлар
келтирганлар (2: 4/232; 11:
4/298).

649

АЛҒУЛАТОНИЙ

Марвнинг *қишлоқ-*
ларидан *бири* —
«Ғалатон»га *нисбат*
берилган *олимлардан:*

1. Муҳаммад ал-Ғулатоний

Муҳаммад ибн Жийҳон
ал-Ғулатоний. У ал-Бурз
аҳлига мансуб қадимий
олимлар сулоласидан
бўлган. У уламолардан,
уламолар ҳам ундан ҳадис
ривоят қилганлар (11: 4/
307).

650

АЛҒУНОДУСТИЙ

Сарахсинг *қишлоқ-*
ларидан *бири* —
«Ғунодуст»га *нисбат*
берилган. *Унга* *мансуб*
бўлган *олимлардан:*

1. Ал-Хусайн ал-Ғунодустиий

(Абу Абдуллоҳ) ал-
Хусайн ибн Абдуллоҳ ибн
ал-Ғунодустиий — Сарахс
вилоятидан чиққан фозил
адиб, шоир, фақиҳ, ақл-
идрокли котиб. У усул
илмларини ёддан билган. У
уламолардан, уламолар
ҳам ундан ҳадис ривоят
қилганлар (11: 4/310).

651

АЛҒУНЖОР

«Ғунжор» — *Бухоро*
ах,лидан *икки* *ёноғи*
қизғиш *кишиларнинг*
лақаби. *«Ғунжор»га*
нисбат *берилган*
олимлардан:

1. Исо ал-Ғунжор (ваф. 185/801 й.)

(Абу Муҳаммад) Исо
ибн Мусо ат-Таймий. У
Ғунжор лақаби билан
айтилган, Бухоро ахлидан
бўлган. Исо ал-Ғунжор
фозил олим, такводор,
ҳақиқатгўй бир киши эди.
Илм олиш мақсадида Ироқ,
Ҳижоз, Мисрга сафар
қилиб, кўплаб таниқли
олимлар билан мулоқотда
бўлган. У Молик ибн Анас,
Суфён ас-Саврий, Суфён
ибн Убайна ал-Лайс ибн
Саад, Ибн Лаҳийъа ва
улардан бошқа кўплаб
машхур олимлардан
ҳадислар эшитган. Ғунжор
деб аталишининг сабаби
икки ёноғи ҳар доим
қизариб турган. У
уламолардан, уламолар
ҳам ундан ҳадис ривоят

қилганлар. 185/801 йилда
вафот этган (11: 4/311).

652

АЛҒУНЖИЙРИЙ

Сўғднинг *қишлоқ-*
ларидан *бири* *бўлган*
«Ғунжийр»га *нисбат*
берилган,Ундан *чиққан*
олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Ғунжийрий

(Абулфазл) Муҳаммад
ибн ал-Муъзал ибн
Можид ибн Исмат ал-
Ғунжийрий — таниқли
фақиҳ бўлган. У
уламолардан, уламолар
ҳам ундан ҳадис ривоят
қилганлар (11: 4/312).

2. Иброҳим ал-Ғунжийрий (478-554/1085-1159)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим
ибн Яъқуб ибн Абу Наср
ибн Обид ибн Абу Наср
ибн Мадуса ал-Кушоний
ал-Ғунжийрий — асосли
бахсу мунозара қилувчи
фақиҳ, гўзал сувратга эга
фозил киши, йирик
муфассир ва камтарин воиз
бўлган. У уламолардан
уламолар ҳам ундан ҳадис
ривоят қилганлар. 478 х.й.
зу-л-қаъда ойининг
бошларида туғилган. 553,
1158 ёки 554/1159 йилда
вафот этган (11: 4/312).

653

АЛҒАНДОБИЙ

Марғишон *шах,рининг*
мах,алларидан *бири* —

Ғандобяга нисбатан айтилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Амр ал-Фарғоний
Ғав. 485/1092 й.)

(Абу Муҳаммад) Умар ион Аҳмад ибн Абулҳасан ал-Ғандобий ал-Марғиноний — «ал-Фарғоний» номи билан ганилган. У Самарқандда фатво берувчи ҳуқуқига зга жуда зукко факих бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 485/1092 йилда туғилган (2: 4/244; 11: 4/312).

654

АЛҒУБДИНИЙ

Насафнинг қишлоқ-аридан бири — *Ғубадин»га нисбатан айтилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Ал-Ҳасан ал-Ғубдиний

Ал-Ҳасан ибн Абдуллоҳ гон Муҳаммад ибн ал-Хусайн ибн Муадал ал-Ғубдиний. У уламолардан, гламолар ҳам ундан ҳадис :ивоят қилганлар (2: 4/145).

2. Муҳаммад ал-ғубдиний (ваф. 381/991 й.)

(Абулҳасан) Муҳаммад ибн Нуайм ибн Исҳоқ ибн Убайдуллоҳ ибн Ҳотам ибн Шидод ибн Сайд ал-Котиб ал-Ғубдиний, ал-Ҳаким ^ш-Шаҳид Абулфазл ас-Гулламий ал-Вазир (ал-

Ҳанафий) — ёзувчи бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 381/991 йилда вафот этган (11: 4/317).

3. Ал-Хусайн ал-Ғубдиний (341-427/952-1035)

(Абу Нуайм) ал-Хусайн ибн Муҳаммад ибн Нуайм ал-Ғубдиний — мазкур Абулҳасаннинг ўғли. У ғоятда ишончли, ҳақгўй, кўп ҳадисларни билувчи солиҳ бир киши бўлган. Илм олиш мақсадида Хуросон, Ҳижоз ва Ироққа сафар қилиб, кўп устозлардан таълим олган. Бухоро, Насо ва Бағдодда таниқли олимлардан ҳадислар эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 341/952 йилда туғилган. 427/1035 йилда вафот этган (11: 4/317).

4. Ал-Алоъ ал-Ғубдиний (ваф. 409/1018 й.)

(Абулхусайн) ал-Алоъ ибн Муҳаммад ибн Нуайм ал-Ғубдиний — Абу Нуъайм ас-Содикнинг биродаридир. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 409/1018 йилда вафот этган (11: 4/317).

5. Ал-Ҳасан ал-Ғубдиний (491-551/1097-1156)

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ал-Ғубдиний

ал-Батахдоний — қори, фозил, солиҳ бир инсон бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 491/1097 йилда таваллуд топган. 551/1156 йилда вафот этган (11: 4/317).

6. Абдуллоҳ ал-Ғубдиний (ваф. 420/1029 й.)

(Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Амр ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Ҳошим ал-Ғубдинийдир. У ёзувчи бўлиб, асосан Бухорода яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 420/1029 йилда вафот этган (11: 4/318).

7. Муҳаммад ал-Ғубдиний (ваф. 505/1111 й.)

(Ал-Қозий Абу Бакр) Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ибн Мансур ал-Ғубдиний ан-Насафий. У ўз даврининг фозил имоми сифатида танилиб, анча йилар Самарқандда бош кози лавозимида фаолият кўрсатган. У бир гуруҳ олимлардан ҳадислар ривоят қилган, ундан ҳам кўплар ҳадислар ўрганган. 505/1111 йилда вафот этган (И: 4/318).

655

АЛ-ҒУРАЖКИЙ

Иштихоннинг, сўнгра Самарқанднинг атрофи-даги Сўғда тегишли қишлоқ — «Ғуражк»ка

270 ал-Ғурашкий/ал-Ғувлақоний/ал-Ғиштиий/ал-Форобий

мансуб бўлган олимлардан:

1. Хушнам ал-Ғуражкий

(Абу Мансур) Хушнам ибн Абулмиғвар ал-Ғуражкий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/318).

656

АЛҒУРАШКИЙ

Самарқанднинг қишлоқларидан бири — «Ғурашк»ка нисбатан айтилган. Бу маконга мансуб бўлган олимлардан:

1. Юсуф ал-Ғурашкий (ваф. 521/1127 й.)

(Абу Якуб) Юсуф ибн Шоҳик ибн Толиб ибн Аслам ал-Ғурашкий. Самарқандда истикомат қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 83 ёшида 521 х.й. жумоду-лувло ойида вафот қилган (11: 4/318).

657

АЛҒУВЛАҚОНИЙ

Марвнинг бир қишлоғи — «Ғавлақон»га нисбат берилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Ғувлақоний (ваф. тахм. 499/1105 й.)

Абу Абдуллох Муҳаммад ибн Абулқосим

ал-Ғувлақоний — мансуб бўлган. У муҳаддис шайх бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 499/1105 йилда вафот этган (11: 4/320).

658

АЛҒИШТИЙ

Бухоронинг қишлоқларидан бири — «Ғиштиий»га нисбат берилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Иброҳим ал-Ғиштиий (ваф. 346/957 й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Хршим ал-Ғиштиий ал-Амир. У асли Бухоро ахлидан. Бухоро ва Марвда ҳадислар эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 346/957 йилда вафот этган (2: 4/250; 11: 4/325).

2. Али ал-Ғиштиий (ваф. 320/932 й.)

(Абулҳасан) Али ибн Абу Толиб ибн Абдуллох ибн Масъуд ал-Ғиштиий — Бухоро ахлидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 320/932 йилда вафот этган (11: 4/326).

659

АЛҒОРОБИЙ

Сайх,ун дарёси орқасидаги бир вилоят (Болосоғун шах,арчаси)га

мансуб бўлган олимлардан:

1. Абдуллох ал-Форобий

(Абу Муҳаммад) Абдуллох ибн Муҳаммад ибн Салма ибн Хабиб ибн Абд ал-Ворис ал-Муқаддасий ал-Форобий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/255).

2. Абдуссамад ал-Форобий (707/1307 йилда ҳаёт бўлган)

(Захируддин) Абдуссамад ибн Махмуд ал-Форуфий ал-Форобий — фақиҳ ва усулиётчи сифатида танилган. Унинг асарларидан: «Таволиъу-ланзор ли-л-Байзовий» («Байзовийнинг қарашларига ойдинлик киритиш»), «Шарху минҳожии-л-вусул ала илми-л-усул ли-л-Байзовий» («Байзовийнинг илми усул асарини ўзлаштириш услубига шарх»). Муаллиф бу асарларнинг таҳрири ва таъйизи (оққа кўчириш)дан 707/1307 йилда фориғ бўлган (17: 2/154).

3. Исмоил ал-Форобий (ваф. 894/1489 й.)

Исмоил ал-Хусайний ал-Форобий — асли ҳукамолардан, амир бўлган. Унинг асарларидан: «Шарху-л-фусул» («Абу Наср Муҳаммад ал-Форобийнинг хикмат ҳақидаги «ал-Фусул»

асарига шарх»)ни келтириш мумкин (17: 1/362).

4. Аҳмад ал-форобий (ваф. 607/1210 й.)

(Абулкосим Имоуддин) Аҳмад ал-Форобий — ханафия мазҳаби бўйича фақиҳ бўлган. Унинг асарларидан: «Хулосату-л-ҳақоик лимо фихи мина-л-асолиби-д-дақиқа» («Нозик услублардан ҳақиқатлар хулосаси»), «Силку-ж-жавоҳир ва нашру-з-завоҳир» («Дурдоналар йўли ва раванкнинг юксалиши»), «Мисбоҳу-л-жинон» («Жаннат боғларининг чироғи»), «Мифтоҳу-л-жинон» («Жаннат боғларининг калити») (17: 1/223; 19: 11).

5. Аҳмад ал-форобий (570/1174 йилдан олдин хаёт бўлган)

Аҳмад ибн Юсуф ал-Форобий — ханафийлик мазҳаби бўйича олим бўлган. Унинг «Заллату-л-қори» («Қорининг хатолари») асари бор (17: 1/330).

6. Исҳоқ ал-Форобий (ваф. 350/961 й.)

(Абу Иброҳим) Исҳоқ ибн Иброҳим ал-Форобий. У адиб, луғатшунос сифатида танилиб, Зубайдда яшаган. Унинг асарларидан: «Китобу ливони-л-адаб фи-л-луғати» («Тил ҳақида

адабий девон китоби»), муаллиф ушбу асарни Атсиз ибн Хурдазат учун ёзган. «Шарху ала адаби-л-котиб ли ибн Қутайба» («Ибн Қутайбанинг «Котибнинг адаби» асарига шарх»), «Баёну-л-иъроб» («Қоидали ўқиш баёни»). У ўз даврида луғатшунослик илми бўйича таниқли олим ҳисобланиб, асарлари бутун дунё бўйлаб шухрат қозонган эди (2: 4/255; 11: 4/331; 15: 4/84; 17: 1/338; 19: 4).

7. Исмоил ал-Жавҳарий (ваф. 393/1003 й.)

(Абу Наср) Исмоил ибн Ҳамод ал-Жавҳарий ал-Жавҳарийдир. У луғатшунос, ғоятда бахтли-икболли инсон эди. Асли турк мамлакатадаги Форобдан келиб чиққан. Илм олиш мақсадида Ирокка сафар қилиб, Абу Али ал-Форобий ва Абу Сайд ас-Сайрафийдан араб тилини ўрганган. Сўнгра Ҳижозга бориб, муқаддас шаҳарларни тавоф қилган. Мисрга ҳам ўтган. Илм талабида кўп саъй-ҳаракатлар кўрсатган. Тавоф йўлидаги орзулари амалга ошгач, Хуросонга қайтиб, Нишопурга йўл олган. Бу шаҳарда бир муддат мударрислик қилиб, асарлар ёзиб, хуснихатдан таълим берган. Кўп ўтмай шу ерда вафот этган. Унинг асарларидан: «Тожу-л-

луғат» («Тилнинг тожи»), луғатшуносликка оид «ас-Сихоҳ» («Ишончли» китоб), «Муқаддима фи-н-наҳв» («Грамматикага кириш китоби»), аруз илмига оид асар, «Дивону-л-адаб» (Адабиётга оид девон), шунингдек, бир қанча шеърлари ҳам бор (2: 4/255; 17: 1/362; 19: 1).

8. Муҳаммад ал-Форобий (ваф. 339/950 й.)

(Абу Наср) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Узлуғ ибн Тархон ал-Форобий — ҳаким (донишманд), фалсафа фани бўйича йирик мутафаккир, табиб, форс, турк ва юнон тилларининг билимдони бўлган. «Муаллим» деган лақаб ҳам олган. У Форобда таваллуд топган, араб тилини чуқур эгаллаган. Мата ибн Юнус билан учрашиб, ундан таълим олган. Хардонга сафар қилиб, у ерда Юхна ибн Жийлон билан яқин муносабатда бўлган. Шундан кейин ал-Форобий Мисрга сафар қилиб, ундан Дамашққа қайтган ва шу жойда 339 х.й. ражаб ойида вафот этган. Унинг асарларидан: «Ароу аҳли-л-мадинати-л-фозила» («Фозил шаҳар аҳлининг фикрлари»), «ал-Мадҳал ила синоаъти мусика» («Мусика санъатига кириш»), «Ихсоъу-л-улум ва-т-таърифи биағродихо» («Илмлар таснифи ва уларнинг мақсадларини

279 ал-Форобий/ал-Форижий/ал-Форизий/ал-Фориз/ал-Форузий

аниқлаш»), «ал-Мадхал ила илми-л-мантик» («Мантик илмига кириш»), «Тахсилу-с-саодат» («Саодатга эришиш») (2: 4/255; 6; 2; 15: 4/52; 17: 3/628).

9. Муҳаммад ал-Форобий (ваф. 505/1111 й.)

(Абу Ҳомид) Муҳаммад ибн Муҳаммад ал-Форобий. У 505/1111 йилда вафот этган. Унинг асарларидан: «ал-Арбаъийн» («Қирк ҳадис»), у «Жавохиру-л-Қуръон» («Қуръон жавҳарлари») деб аталадиган китобнинг бир қисмидир (15: 4/61).

10. Муҳаммад ал-Форобий (ваф. 617/1220 й.)

(Имодуддин Абулҳасан) Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Форобий. Унинг «Хулосату-л-мақомот» («Мақомларнинг хулосаси»), «ал-Асъила ал-ломиъа ва ал-ажвиба ал-жомиъа» («Аниқ саволлар ва тўлиқ жавоблар») номли асарлари бор (15: 4/92; 19:16).

660 АЛФОРИЖИЙ

Бухоронинг бир маҳдлласи — «Форижак» («Бобу Форижак»)ка нисбатан айтилиган. Шу жойдан чиққан олимлардан:

1. Абдулазиз ал-Форижий

(Абулашъас) Абдулазиз ибн Абулҳорис ибн

Абдуллоҳ ан-Назарий ал-Бухорий ал-Форижий — Бухоро аҳлидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/332).

661 АЛФОРИЗИЙ

Бухоронинг бир мах,алласи — Дарб ал-Майдоннинг ташқари-сидаги «Фориза» қасрига нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Қутайба ал-Форизий (Абу Муҳаммад)

Қутайба ибн ал-Ҳасан ал-Форизий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/331).

2. Ҳомид ал-Форизий (Абу Бакр) Ҳомид ибн Убайдуллоҳ ибн Қурайш ибн ал-Ҳасан ал-Форизий — Фориза қасридан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/332).

3. Юсуф ал-Форизий (ваф. 530/1135 й.)

Юсуф ибн Муҳаммад ибн Юсуф ибн Аҳмад ал-Форизий аш-Шайх ал-Воиз ан-Насафий — Насаф аҳлидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 530/1135 йилда вафот этган (11: 4/332).

662 АЛ-ФОРИЗ

Марв аҳлидан фароиз ва меросларни тақсим қилишни яхши билиб, шу илми билан машҳур бўлган кишиларга нисбатан «ал-Фориз» деб айтилган. Қуйидагилар шу нисбага мансубдилар:

1. Нуайм ал-Фориз (ваф. 228/842 й.)

(Абу Абдуллоҳ) Нуайм Ҳаммод ибн Муовия ибн ал-Ҳорис ал-Марвазий ал-Хузобий. У (бир муддаг) Мисрда яшаган. У то хибсда вафот этгунига қадар каттик қийноққа чидаган. Чунки у Қуръонни махлук деб айтишдан бош тортганлиги учун шу қийноққа тортилган олимлардан бири эди. Нуайм ал-Фориз ҳадислар маъносини тўлиқ тушунган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 228/842 йилда вафот этган (11: 4/333).

663 АЛФОРУЗИЙ

Насонинг қишлоқ,-ларидан бири — «Форуз»га нисбатан айтилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Али ибн ал-Форузий (Абу Муҳаммад) Али ибн ал-Форузий — илм аҳлидан бўлган. У

уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/335).

2. Али ал-Форузий (ваф. 483/1439 й.)

(Абулҳасан) Али ибн Аҳмад ибн Али... ал-Форузий. У «Сағр Шахристон» аҳлидан бўлган. У энг йирик еуфийлардан, ҳурмат-эътибори жуда юқори, гўзал сийрат соҳиби бўлган. У Нишопур, Бағдод ва Сараҳсада кўплаб олимлардан ҳадислар эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 483/1439 йили Шахристонда вафот этган (11: 4/335).

664

АЛФАРИЁНАНИЙ

*Марвнинг бир қишлоқ — *Фориён-Фирён»га нисбатан айтилган. Унга мансуб олимлардан:*

1. Муҳаммад ал-Фориёнаний

Муҳаммад ибн Тамим = г-Сўғдий бўлиб, у Фориён аҳлидан бўлган 2: 4/260).

2. Аҳмад ал-Фориёнаний

Аҳмад ибн Абдуллоҳ гон Ҳаким ал-Фориёнаний 1л-Марвазий — матрук 1--ҳадис, яъни ҳадислари тарқ этилган ровий бўлган. уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/260).

665

АЛФОЗИЙ

Марвнинг бир қишлоқ — «Фозу»га нисбат берилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-фозий

(Абулаббос) Муҳаммад ибн ал-Фазл ибн ал-Аббос ал-Фозий ал-Марвазий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/260).

666

АЛФОШОНИЙ

Марвнинг қишлоқларидан бири — «Фошон»га нисбатан айтилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Фошоний (ваф. 371/981 й.)

(Абу Зайд) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ал-Фошоний. У шофиъий мазҳаби бўйича фақих, ўз даврида кесиб гапирадиган олимлардан бўлган. Шофиъия мазҳаби таълимотини ёддан биладиган энг етук ва назарий жиҳатдан энг яхши олим ҳисобланган. Бу дунёдагилардан энг зоҳиди бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 371 х.й.нинг 13 ражабида вафот этган (2: 4/262; 11: 4/338).

2. Ал-Ҳирос ал-Фошоний

(Абу Бакр) ал-Ҳирос ал-Фошоний — Бухоро ва Марвда ҳадислар айтган шайх. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/338).

3. Муҳаммад ал-Фошоний (ваф. 529/1134 й.)

(Абу Наср) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Юсуф ал-Фошоний — имом, фозил, тақводорлиги билан машҳур ва фикҳ илмида беназир олим бўлган. Табиатан латиф, кўп илмларни ёддан билган, суҳбати жуда гўзал. У билан суҳбатдош бўлганлар асло зерикмас эдилар. Луғат илмида чуқур билимли, кўплаб улуғ зотлар билан мулоқотда бўлган. У тақво ва зуҳдда узоқ умр ўтказиб, таҳажжудда чексиз, тиловати давомли ва бисер инсон бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 529 х.й. муҳаррам ойининг 17 куни вафот этган, жасади Санждонда дафн этилган. Унинг асарларидан: «А х б о р у - л - у л а м о» («Олимлар ҳақида хабарлар») (11: 4/339; 15: 4/27)

4. Мусо ал-Фошоний

Мусо ибн Ҳотам ал-Фошоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/262; И: 4/339).

5. Муҳаммад ал-Фошоний

274 ал-Фoшoний/ал-Фoшyкий/ал-Фoғий

Мухаммад ибн Мусo ибн Хoтам ал-Фoшoний. У уламoлардан, уламoлар хам ундан хадис ривoят қилганлар (11: 4/339).

6. Мухаммад ал-Фoшoний

(Абу Абдуллох) Мухаммад ибн Абулфазл ибн Саад ал-Фoшoний — солих шайх бўлган, мутааххир машoйихлардан кўпларининг каломини ёд билган. Суфийлар таълимотидан кўп хикoя қилган. У уламoлардан, уламoлар хам ундан хадис ривoят қилганлар (11: 4/340).

7. Абдуллах ал-Фoшoний

(Абулфазл) Абдуллах ибн Абдулмалик ибн Али ал-Фoшoний. У уламoлардан, уламoлар хам ундан хадис ривoят қилганлар (11: 4/340).

8. Зухайр ал-Фoшoний

Зухайр ибн Солим ал-Фoшoний — Фoшон қишлоғидан бўлган. У уламoлардан, уламoлар хам ундан хадис ривoят қилганлар (11: 4/340).

9. Ахмад ал-Фoшoний (ваф. 401/1010 й.)

(Абу Убайд) Ахмад ибн Мухаммад ибн Мухаммад ибн Абу Убайд ад-Даввий ал-Фoшoний — луғатшунос бўлган. Вафоти 401/1010 йилга тўғри келади (16:79).

10. Умар ал-Фoшoний

(Абу Хафс) Умар ибн Абдуллох ал-Фoшoний — имом ва фозил мутакаллим бўлган. Бағдодда бир гуруҳ олимлардан фикх илмидан сабоқлар олгандан кейин, Басрага келган. Буюк мухаддис Абу Довуд ас-Сижистонийнинг «Сунан» асарини тўлиқ эгаллаб, Марвда бу китобдан хадислар ривoят қилган. Ундан кўплар бу хадисларни тинглаган. У уламoлардан, уламoлар хам ундан хадис ривoят қилганлар (11: 4/339).

11. Абдуллох ал-Фoшoний

Абдуллох ибн Умар ибн Абдуллох ал-Фoшoний — мазкур Абу Хафснинг ўғли, асли Фoшон ахлидан бўлган (11: 4/339).

12. Убайдуллох ал-Фoшoний

Убайдуллох ибн Умар ибн Абдуллох ал-Фoшoний — мазкур Абу Хафснинг ўғли, асли Фoшон ахлидан бўлган (11: 4/339).

13. Умар ал-Фoшoний (ваф. 547/1153 й.)

Умар ибн Абдуллох ибн Умар ибн Абдуллох ал-Фoшoний — асли Фoшон ахлидан, мазкур Абд ибн Умарнинг ўғли. У Марв ва Хoразмда улкан ишларни амалга оширган. 547 х.й. зул-ҳижжа ойининг 14 куни ҳаж ибодатини адо этгач, ушбу мақoмда вафот этган (11: 4/339).

667

АЛФОШУҚИЙ

Бухоронинг қишлоқларидан бири «Фoшук»қа нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Мухаммад ал-Фoшyкий

(Абу Абдуллох) Мухаммад ибн Сурур ал-Балхий ал-Фoшyкий. У каззoб ва уйдирмачилиги билан танилган эдк. Фoшук қишлоғида ятаган Ишончли хадислардан ботилларини ошириб, бир хадис китоби ёзиб, уни «Китобу-л-канз» («Хазиналар китоби») деб атаган эди (11: 4/340).

668

АЛФОҒИЙ

Самарханднинг қишлоқларидан бири — «Фoғ»га нисбатан айтилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Али ал-фoғий (ваф. 511/1117 й.)

(Абулхасан) Али ибн Олим ибн Бакр ал-фoғий ал-Имом ал-Ҳaким. У уламoлардан, уламoлар хам ундан хадис ривoят қилганлар. 511 х.й.нинг сафар ойида вафот этган (11: 4/341).

2. Умар ал-Фoғий (ваф. 493/1099 й.)

(Абу Хафс) Умар ибн Олим ибн Бакр ал-Фoғий. У — юқoрида зикр этилган

Абулхасаннинг бирода-ридир. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 493 х.й.да вафот этган (11: 4/341).

669
АЛФОМИНИЙ

Бухоронинг қишлоқ-ларидан бири — I Фомин»га (Арабчаси «Фомийин») нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Фоминий

(Абу Аҳмад) Муҳаммад ион Мардак ибн Хошим пбн Рошид ал-Фоминий аш-Шайбоний. Уларнинг мавлоси Фомин қишлоғидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/340).

670
АЛФАРОБИЙ

Самарқанднинг бир қишлови — «Фароб»га нисбат берилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Аҳмад ал-Фаробий (1465-505/1072-1111)

(Абулфатх) Аҳмад ибн ал-Хусайн ибн Абдурахмон ал-Фаробий ал-Аббосий. У Фаробда яшаган, шу боис унга мансуб этилган. Кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган,

ундан ҳам кўплар ривоятлар келтирганлар. У 465/1072 йили Самарқанднинг қишлоқларидан бири — Харконда туғилиб, 505/1111 йилнинг арафа куни Фароб қишлоғида вафот этган (2: 4/274; 11: 4/353).

671
АЛФУРОВИЙ

«Фарова»га нисбатан айтилиб, у — Хоразмга бориб туташидиган Насонинг четидаги бир шах,арчанинг номидир. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Фуровий

(Абу Нуъайм) Муҳаммад ибн ал-Қосим ал-Фуровий. У Фаровадаги бир работнинг соҳиби бўлган. У йиғлаб ибодат қиладиганларнинг энг мужтаҳиди эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/278; 11: 4/357).

2. Муҳаммад ал-Фуровий (441-530/1050-1136)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн ал-Фазл ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Фуровий — ўз даврининг шайху-ш-шуйухи даражасига эришган олим. У ўта билимдон, мунозараси кенг имом, муҳаддис воиз, илм ахллари орасида катта

иззат-икромга эга олим бўлган. Унинг асарларидан: «Мажолис фи-л-ваъз ва-т-тазкийр» («Ваъз ва хотирлаш ҳақидаги мажлислар»), қирқ ҳадисдан тузилган «Мажмуъа китоб фи фуруъи-л-фикхи-ш-шофиъий» («Шофиъий фикхи тармоқлари ҳақида китоб»). Кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган, ундан ҳам кўплар ривоятлар келтирганлар (2: 4/278; 3: 418; 17: 3/587).

3. Абдулмунъим ал-Фуровий (497-587/1104-1191)

(Абулмаолий) Абдулмунъим ибн Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн ал-Фазл ибн Аҳмад ал-Фуровий ас-Соъидий ан-Нишопурий аш-Шофиъий — муҳадд^{ис} ва Хуросон муснади бўлган. Шаъбон ойининг охирларида вафот этган. Унинг асарларидан: «Арбаъуна ҳадисан» («Қирқ ҳадис»)ни келтириш мумкин (17: 2/324). »

4. Мансур ал-фуровий (522-608/1128-1211)

(Абулқосим) Мансур ибн Абдулмунъим ибн Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн ал-Фазл ал-Фуровий. У ҳадислар ривоят қилиш билан машҳур бўлган бир хонадондан чиққан. Бағдодга борган ва бу шаҳарда ҳадислар ривоят

276 ал-фурувий/ал-Фарухийноний/ал-фарабрий

қилган. Ундан кўплар ривоятлар келтирганлар. 522 х.й.нинг рамазон ойида таваллуд топган. 608/1211 йилда Нишопурда вафот этган (2: 4/278).

672 АЛФУРАХИЙНОНИЙ

Марвнинг қишлоқ-ларидан бири — «Фурах,ийнон»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Мухаммад ал-Фарухийноний (ваф. 247/861 й.)

(Абу Али) Мухаммад ибн Али ибн Ҳамза ал-Фарухийноний — ҳофиз, имом, ишончли ва ҳақгўй ровий сифатида машҳур бўлган, кўп (асарлар) ёзган. Ироқ ва Ҳижозга сафар қилган. У тасниф этган асарлардан: «ат-Таърих фи рижоли-л-муҳаддисийн би Марв» («Марв муҳаддислари (ровийлари)нинг тарихи»). Кўплаб олимлардан ҳадислар қилган, ундан ҳам кўплар ривоятлар келтирганлар. 247 х.й.нинг ражаб ойида вафот этган (11: 4/357).

2. Ал-Қосим ал-Фурахийноний

Ал-Қосим ибн Мухаммад ибн Али ибн Ҳамза ал-Фурахийноний — юқорида номи зикр этилган Абу Алининг ўғли. У ғоятда салоҳиятли

ҳофиз бўлиб, кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган, ундан ҳам ҳадислар ривоят қилганлар (11: 4/358).

3. Али ал-фурахийноний (тав. 480/1087 йилдан кейин)

(Абулҳасан) Али ибн Мухаммад ибн Исҳоқ ал-Фурахийноний — таниқли фақиҳ ва ҳатто нақибул-фуқоҳо (фақиҳларнинг раҳбари) даражасига етишган олим. У фикҳ илми бўйича дарслар ўқитиб, имло қилар эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 480 х.й.дан бир неча сана ўтгач туғилган эди (11: 4/358).

673 АЛФАРАБРИЙ

Жайқун йўли устидаги бир шахарча — «Фирабр»га нисбатан айтилган. Унга мансуб қилинган олимлардан:

1. Мухаммад ал-Фарабрий (231-320/846-932)

(Абу Абдуллоҳ) Мухаммад ибн Юсуф ибн Матар ибн Солиҳ ибн Бишр ал-Фарабрий — Имом ал-Бухорий қаламига мансуб «ал-Жомий ас-саҳийҳ» («Ишончли тўплам») асарининг ровийларидан. Кўплаб одамлар унинг ҳузурига келиб, ундан бу

китобдан илм олганлар. У уламолардан. У уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 231 х.й.да туғилган бўлиб, 320 х.й. шаввол ойининг учинчи куни вафот этган (2: 4/279; 11: 4/359).

2. Мухаммад ал-Фарабрий (470-549/1077-1154)

(Абулбишр) Мухаммад ибн Али ибн Абдулазиз ибн Иброҳим ал-Каробисий ал-Фарабрий — солиҳ фақиҳ бўлган, «ас-Сағир» («Кичкина») номи билан танилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 470/1077 йилда туғилган. 549/1154 йилда вафот этган (2: 4/279; 11: 4/359).

3. Аҳмад ал-Фарабрий (ваф. 371/981 й.)

(Абу Мухаммад) Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн Мухаммад ибн Юсуф ал-Фарабрий. У бобоси Абу Абдуллоҳдан Имом ал-Бухорийнинг «ал-Жомий ас-саҳийҳ» («Ишончли тўплам») асарини ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 371/981 йилда вафот этган (11: 4/359).

4. Мухаммад ал-Фарабрий

(Абу Бакр) Мухаммад ибн Абу Бакр ибн Оиша ал-Мукрий ал-Фарабрий

— ахл ал-Қуръондан, солих шайх ва ишончли ровий бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (И: 4/359).

5. Ал-Ҳусайн ал-Фарабрий (ваф. 397/1007 й.)

(Абу Мансур) ал-Ҳусайн ибн Али ибн Юсуф ал-Фарабрий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 397 х.й.нинг рамазон ойида вафот этган (11: 4/359).

6. Ал-Ҳусайн ал-Фарабрий

(Абу Али) ал-Ҳусайн ибн Юсуф ибн Абдулмажид Бундор ал-Фарабрий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/279; 11: 4/360).

674

АЛФАРАЖОЙЙ

Самарқанднинг киш-лоқларидан бири — «Фаржаё»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Фаражойй

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Иброҳим ал-Фаражойй. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/360).

675

АЛФАРАХШИЙ

Бухоронинг қишлоқ-ларидан бири —

«Фарахшо» («Афрах-шо»)га нисбатан айтилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Фарахший (ваф. 355/966 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Ҳомид ибн Аҳмад ибн Ҳожиб ал-Фарахший — факих бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 355 х.й.нинг ражаб ойида вафот этган (11: 4/362).

2. Имрон ал-Фарахший

(Абу Мусо) Имрон ибн Қатан ал-Фарахший — асли Фарахшо кишлоғидан. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/362).

3. Муҳаммад ал-Фарахший (ваф. 363/973 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Ҳотам ибн Азкар ал-Муаззин ал-Фарахший. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 363 х.й.нинг рамазон ойида, қарийб юз йил умр кўриб, вафот этган (11: 4/362).

676

АЛФАРХУЗДИЙЗАЖИЙ

Насафнинг қишлоқ-ларидан бири — «Фархуздийза»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Умар ал-Фархуздийзажий

(Абу Ҳафс) Умар ибн Муҳаммад ибн Абдулмалик ибн Банги ал-Фархуздийзажий — солих шайх, ўта хотиржам, сокин ва камтарин инсон бўлган, саҳиҳ ҳадисларни кўп эшитган. Мазкур қишлоқда 491/1097 йилда таваллуд топган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/362).

2. Али ал-Фархуздийзажий

Али ибн Нажоҳ ал-Фархуздийзажий — Фархуздийза кишлоғига мансуб олимлардан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/362).

677

АЛФАРДАДИЙ

Самарқанднинг қишлоқларидан бири — «Фардад»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Иброҳим ал-Фардадий

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Мансур ибн Шурайх ал-Фардадий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/363).

278 ал-фарзомийсаний/ал-фурсобозий/ал-Фарғоний

678

АЛФАРЗОМИЙСАНИЙ

Самарқанднинг бир мах,алласи — «Фарзомийсан»га нисбат берилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Исо ал-Фарзомийсаний (ваф. 310/922 йилдан кейин)

(Абу Мусо) Исо Абдак ибн Хаммод, яна айтишларича, ибн Абдо ибн Абдуллох ал-Абдий ал-Фарзомийсаний. У «ал-Жаллоб» номи билан танилган эди. У асли шошлик бўлиб, Фарзомийсанда истикомат қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 310/922 йилдан кейин вафот этган (11: 4/364).

679

АЛФУРСОБОЗИЙ

Марвнинг бир цишлоғи — «Фурсобоз»га нисбат берилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Абдулҳамид ал-Фурсобозий

Абдулҳамид ибн Ҳамийд ал-Фурсобозий. У тобеийнлардан ҳадислар эшитган, кўплаб уламолардан ривоятлар қилган (11: 4/364).

680

АЛФАРҒОНИЙ

«Фарғона»га нисбат берилган. У —

Мовароуннах,рдаги катта шах,ар ва ўлка. Кунчиқар томонидан Туркистон ерлари билан туташиб кетган, унда хайру барака кўп, русток^лари кенг. Унда цирклаа мақбара бўлган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Ҳожиб ал-Фарғоний (ваф. 306/918 й.)

(Абулаббос) Ҳожиб ибн Молик ибн Аркийн ал-Фарғоний. У асли Мовароуннахрнинг Фарғона шахридан бўлган. Дамашқда яшаб, унда ҳадислар ривоят қилган. У кўп ҳадисларни ёддан билувчи сифатида шуҳрат қозонган, хурмат-эътибори юқори инсон эди. У 296 йили Бадр ал-Ҳимомий даврида Исфаконга келиб, сўнгра Дамашққа қайтган эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 306/918 йилда Дамашқда вафот этган (2: 4/287; 11: 4/368).

2. Ал-Муштаб ал-Фарғоний (ваф. 486/1093 й.)

(Абулмузаффар) ал-Муштаб ибн Муҳаммад ибн Асома ибн Зайд ибн ан-Нуъмон ибн Суфён ал-Фарғоний — Мовароуннахрнинг Фарғона шахридан бўлган. У энг буюк мунозарачи олимлардан ҳисобланган. Назар ва жадал илмларида таникли олимлардан бири

эди. У аскарлар билан аралашиб кетар ва уларни асло фарқламас эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 486 х.й.нинг шаввол ойида Бағдодда вафот этган (11: 4/367).

3. Муҳаммад ал-Фарғоний

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Абдуллох ал-Фарғоний — суфий. Шошнинг Фарғонасидан бўлган. У Бағдодга келиб аллома ал-Жунайд... билан учрашиб, унинг суҳбатида бўлганлиги билан шуҳрат қозонган эди. У Жунайднинг сўзларини бошқаларга тарғиб қилган. У кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган ундан ҳам кўплар ривоятлар келтирганлар (И: 4/368).

4. Масъада ал-Фарғоний

(Абу Сайд) Масъада ибк Бакр ибн Юсуф ибн Сосон ал-Фарғоний — асли Мовароуннахрнинг Фарғона водийсидан бўлган. Ҳаж ибодатини адо этиш йўлида Бағдодга келиб, унда ҳадисларда:-: сабоқ берган. У кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган, ундан ҳам кўплар ривоятлар келтирганлар (11: 4/368).

5. Ал-Қосим ал-Фарғоний (ваф. 261/874 й.)

(Абу Абдурахмон) ал-Қосим ибн Муҳаммад иен

Абдуллоҳ ал-Фарғоний ал-Музаккар. У

Мовароуннахринг Фарғонасидан бўлган. У ўйлаб топилган ҳадисларни тўплаш билан шуғулланган. 261 х.й.да Асфарийинда вафот этган (11: 4/368).

6. Аҳмад ал-Фарғоний (218/833 йилдан олдин ҳаёт бўлган)

(Абулаббос) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Касир ал-Фарғоний — фалакиётчи олим, аббосий халифа Маъмуннинг мунажжимларидан бири бўлган. Унинг асарларидан: «Китоб фи усули илми-н-нужум» («Астрономиянинг асослари ҳақида китоб»), шунингдек, «ал-Мадхал ила илми ҳайъати-л-афлок ва ҳаракати-н-нужум» («Фалакларнинг кўриниши ва юлдузлар ҳаракати илмига кириш»), «Китобул-ҳаракати-с-самовия» («Самовий жисмларнинг ҳаракати»), «Жавомиъун-н-нужум» («Юлдузларнинг мажмуалари») кабиларни келтириш мумкин (5: 3; 17: 1/86, 290).

7. Саад ал-фарғоний (ваф. 699/1299 й.)

(Абу Усмон, Саадуддин) Саад ибн Абдуллоҳ ал-Фарғоний — суфий бўлган. Унинг асарларидан: «Манохижу-л-ибод илал-муад» («Бандаларнинг эхират сари тутган итллари»), «Мунтахийу-л-мадорик» («Рухоний

кучларнинг интиҳоси») (1: 18; 17: 1/757).

8. Абдуллоҳ ал-Фарғоний (ваф. 362/973 й.)

(Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ ибн Аҳмад ибн Жаъфар ибн Хузён ат-Туркий ал-Фарғоний — муаррих ва муҳаддис бўлган. Дамашқда ибн Жариф ва бошқалардан ҳадислар ривоят қилган. 362 х.й.нинг жумоду-лу-увло ойида вафот этган. Унинг асарларидан: «ат-Таърих ал-музаййил ала таърихи Муҳаммад ибн Жарир ат-Табарий» («Муҳаммад ибн Жарир ат-Табарийнинг «Тарихи Табарий» китобига битилган илова тарих») (15: 4/298; 17: 2/223).

9. Али ал-Фарғоний (ваф. 593/1197 й.)

(Бурхонуддин Абулҳасан) Али ибн Абу Бакр ибн Абдужалил ал-Фарғоний ал-Марғийноний ал-Ҳанафий — факих, фаразий (фароиз илмини яхши билувчи), муҳаддис, хофиз, муфасссир, турли илмларда ўз ўрнига эга олим бўлган. Унинг асарларидан: «Шарху «ал-Жомиъ ал-кабийр» ли Шайбоний» («Аш-Шайбонийнинг «ал-Жомиъ ал-кабийр» асарига шарх»), «Бидоятул-мубтадий» («Бошловчининг бошланғич китоби»), «ал-Ҳидоя» ва Кифояту-л-

мунтахий» («Тўғри йўл ва Яқунловчиларни кониктирувчи китоб»), «ат-Тажнис ва-л-музийд» («Ўхшатиш ва ошириш»), «Мухтору-л-фатово» («Фатволарнинг танланмаси») кабиларни келтириш мумкин. Бу асарларнинг барчаси ханафий мазҳабининг фуруъ ал-фикҳига бағишланган (17: 2/411).

10. Али ал-Фарғоний (ваф. 569/1173 й.)

(Сирожуддин) Али ибн Усмон ибн Муҳаммад ал-Ўший ал-Фарғоний — олим, адиб ва нозим бўлган. Унинг асарларидан: «Машориқул-анвор фи шархи нисобил-ахбор ли тазкирати-ла-ахбор» («Яхшиларнинг зикрида хабарлар манбаи китобининг шарҳида чараклаган нурлар»), «Шарху манзумоти Умар ан-Насафий фи-л-хилоф» [«Умар ан-Насафийнинг мазҳаблар ўртасидаги ихтилофларга оид назмий асарига шарх», муадлиф уни «Мухталифу-р-ривоя» («Ривоятлардаги фарқлар китоби») деб атаган], «ал-Қасида ал-ломия фи усули-д-дин» («Дин усуллари ҳақида «лом» ҳарфидан бошланадиган қасида»), «ал-Фатово ас-сирожия» («Сирожийнинг фатволари»), «Назму қасидати-л-амолий фи-л-калом» [«Калом илми ҳақида имлолар қасидаси назмий асари», қасида «йақулу ал-абд...» деб

280 ал-Фарғоний/ал-Фарманкий/ал-Фарнбозий

бошланади, Муҳаммад ибн Хайдар аш-Шаҳид бифайз ал-Кафавий (ваф. 1168/1754 й.) уни турк тилига таржима қилиб, нашр этган) (17: 2/475; 18: 4).

11. Умар ал-Фарғоний (ваф. 600/1204 йилдан кейин)

Умар ибн Али ибн Абу Бакр ибн Абдужалил ал-Фарғоний ал-Марғиноний — фақиҳ бўлган. Унинг асарларидан «Машориху жа во х и р и - л - ф и қ х» («Фикҳ жавҳарларининг порлаши»), «ал-Фавоид фи фуруъи-л-фикҳ» («Фикҳ илмининг тармоқлари бўйича ғоятда фойдали китоб») (17: 2/567).

12. Муҳаммад ал-Фарғоний (ваф. 513/1119 й.)

Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Али ал-Фарғоний ал-Ўший ал-Ханафий — фақиҳ бўлган. Унинг асарларидан «Мунассик» («Хаж йўл-йўриқлари») машҳурдир (17: 3/84).

13. Муҳаммад ал-Фарғоний (ваф. 700/1301 й.)

(Саадуддин) Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Фарғоний — суфий бўлган, тахм. 700 х.й.да вафот этган. Унинг асарларидан: «Шарху-т-тобияти ли ибни-л-Фориз» («Ибн ал-Форизнинг «ат-Тобия» асарига шарх»), «Шарху фусули-л-хукам» ли ибн ал-Арабий] [Ибн ал-Арабийнинг «Фусулу-л-хукам» — «Хикматларнинг фасллари» асарига шарх],

мазкур иккала асар ҳам тасаввуфга оиддир, «Мунтаҳийу-л-мадорик ва муштаҳий кулли комил ва ориф ва солик» («Идроклилар учун интихо ва ҳар бир комил, ориф ва солик учун зарур китоб») 17: 3/91).

14. Аҳмад ал-Фарғоний (Шарафуддин) Аҳмад ал-Фарғоний — «Захирату-л-фуқаҳо» («Фақиҳлар учун хазина») асарининг муаллифи (14: 61).

15. Абдуллоҳ ал-Фарғоний

Абдуллоҳ ибн Саҳл ал-Фарғоний. У халифа Маъмун замонида фалакиёт илмининг машҳур олимларидан бири бўлган (5: 10).

16. Муҳаммад ал-Ихшид ал-Фарғоний (ваф. 247/861 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абу Муҳаммад Таъғж ибн Жафф ибн Ялтикин ибн Фаврон ибн Фаврий ибн Хокон ал-Фарғоний — асли фарғоналик, «ал-Ахшид» унвонли олтин тахт соҳиби бўлган. Келиб чиқиши Фарғона ўлкасидан, ўзи эса Миср, Шом ва Хижоз соҳиби (хукмдори) бўлган. 247 х.й. 3 шавволда/861 йил 10 декабрда чоршанба куни тунда вафот этган (16: 147).

681

АЛФАРМАНКИЙ

Бухоро аҳлидан ўз аждоди «Фарманк»га

бориб тақаладиган шахсларга мансуб кишиларга нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Ҳамид ал-Фарманкий

(Абу Муҳаммад) Ҳамид ибн Фарва ибн Фарманк ал-Варрак ал-Фарманкий. У Бухоро аҳлидан, Абу Ҳузайфа Исҳоқ ибн Бишрга *варрок* (қоғоз тайёрлайдигаш бўлган. У уламолардан уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/371).

2. Муҳаммад ал-Фарманкий

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Ҳамид ибн Фарва ибн Фарманк ал-Фарманкий — мазкур Ҳамид ал-Фарманкийнинг ўғли. У уламолардан. уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4, 371).

682

АЛФАРНБОЗИЙ

Марвнинг қишлоқларидан бири «Фарнбоз»га нисбат берилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Фарнбозий

(Абу Аҳмад) Муҳаммад ибн Савра ибн Яъқуб ал-Фарнбозий. У кўплас олимлардан ҳадислар ривоят қилган (11: 4/372;

683
АЛФАРАНКАДИЙ

*Самарцанднинг к,иш-
\ : қларидан бири —
• Фаранкад»га нисбатан
айтилган. Унга мансуб
бўлган олимлардан:*

1. Бакр ал-Фаранкадий
(Абу Муҳаммад) Масъуд
гон Масъуд ибн ал-Ҳасан
н ал-Варрод ал-
^•аранкадий ас-Сўғдий. У
гламолардан, уламолар
кам ундан ҳадис ривоят
виганлар (11: 4/372).

**2. Ал-Фазл ал-
фаранкадий**

(Абулаббос) ал-Фазл
ион Муҳаммад ибн Наср
ал-Фаранкадий. У «ал-
Қазойи» номи билан
танилган эди. Талай
ымлар унинг ҳақида:
сБиз Фаранкда ал-Фазл
ал-Фаранкадийдан кўплаб
ҳадислар ёзиб олган эдик.
айтган ҳадисларнинг
—:*гритшгига гап йўқ эди»,
— деган эдилар. У
гламолардан, уламолар
хам ундан ҳадис ривоят
қилганлар (11: 4/372).

**3. Аҳмад ал-
Фаранкадий (ваф. 400/
1009 й.)**

(Абу Аҳмад) Аҳмад ибн
Муҳаммад ибн Абдуллох
нон Муҳаммад ибн
Фаранкад ан-Насафий ал-
Фаранкадий. У
гламолардан, уламолар
хам ундан ҳадис ривоят
қилганлар. 400 х.й. шаввол
ғийининг охириги ўн

кунлигида вафот этган (11:
4/373).

**4. Аҳмад ал-
Фаранкадий (ваф. 527/
1133 й.)**

Аҳмад ибн Абдулвоҳид
ибн Мансур ибн Мутийн
ал-Фаранкадий —
Фаранкадда муфтий ва
мударрис бўлган. У фозил
фақиҳ эди. У уламолардан,
уламолар хам ундан ҳадис
ривоят қилганлар. 527
х.й.нинг шаъбон ойида
вафот этган (11: 4/373).

684
АЛФАРНИЙФАСОНИЙ

*Хоразмнинг қишлоқ-
ларидан бири —
«Фарнийфасон»га
нисбатан айтилган. Унга
мансуб олимлардан:*

**1. Юсуф ал-
Фарнийфасоний**

(Абу Яъқуб) Юсуф ибн
ал-Ҳусайн ибн Абулқосим
ал-Фарнийфасоний. У
кўплаб олимлардан
ҳадислар ривоят қилган,
кўплар ундан хам
ривоятлар келтирганлар
(11: 4/373).

685
АЛФАРВОЖОНИЙ

*Марвнинг қишлоқ,-
ларидан бири —
«Фарвожон»га нисбатан
айтилган. Унга мансуб
олимлардан:*

**1. Муҳаммад ал-
Фарвожоний**

(Абу Абдуллох)
Муҳаммад ибн ал-Ҳасан
ибн Зайд ал-Марвазий ал-
Фарвожоний. У
уламолардан, уламолар
хам ундан ҳадис ривоят
қилганлар (11: 4/374).

686
АЛ-ФИРХОЗЖИРДИЙ

*Марвнинг қишлоқ,-
ларидан бири —
«Фирхозжиряга нисбатан
айтилган. Унга мансуб
олимлардан:*

**1. Зикриё ал-
Фирхозжирдий**

(Абу Яхё) Зикриё ибн
Дилшоз ибн Муслим ибн
ал-Аббос ал-
Фирхозжирдий. У
Нишопур ва Марв каби
шаҳарларда ҳадислар
эшитган. У уламолардан,
уламолар хам ундан ҳадис
ривоят қилганлар (11: 4/
375).

687
ФАРХОЗОНИЙ

*Насонинг бир қишлоғи
— Фархозонга нисбат
берилган. Унга мансуб
бўлган олимлардан:*

**1. Абдуллох ал-
Фархозоний**

(Абу Муҳаммад)
Абдуллох ибн Муҳаммад
Абдуллох ибн Муҳаммад
ибн Сайёра ал-
Фархозоний. Уни ал-
Фарҳиёний ан-Насойи деб
хам атайдилар. У Дамашқ,
Миср ва Хуросонда

282 ал-Фирёноний/ал-Фашний/ал-Фашийдийзажий/ал-фазлий

таниқли олимлардан ҳадислар эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/293).

688 АЛ-ФИРЁНОНИЙ

(Абу Абдуррахмон) Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн Ҳоким ал-Атакий ал-Фирёноний. У фақат ишончли ровийларга таянган ҳолда улар келтирган ҳадислардан ривоятлар қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/377).

689 АЛ-ФАШНИЙ

Бухоронинг бир қишлоғи — «Фашна»га нисбат берилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Яхё ал-Фашний

(Абу Закариё) Яхё ибн Закариё ибн Солиҳ ал-Фашний ал-Бухорий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/303; 11: 4/387).

2. Аҳмад ал-Фашний (978/1570 йилда ҳаёт бўлган)

(Шихобуддин) Аҳмад ибн Ҳижозий ал-Фашний аш-Шофиъий. Унинг қаламига мансуб асарлардан бири — «ал-Мажолис ас-сунния фил-калом ала-л-

арбаъийни-н-нававия» (Шараф ан-Нававийнинг «ал-Арбаъийн» номли асари ҳақида сунний мажлислар») . Муаллиф ушбу асарни 978/1570 йилда ёзиб тугатган (17: 1/118).

690 АЛ-ФАШИЙДИЙЗАЖИЙ

Бухоронинг қишлоқларидан бири — «Фашийдийза»га нисбатан айтилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Ал-Ҳусайн ал-Фашийдийзажий (ваф. 428/1037 й.)

(Абу Али) ал-Ҳусайн ибн ал-Хидр Юсуф ибн Муҳаммад ибн Дунайф — Фашийдийза қишлоғидан чиққан таниқли фақиҳ. У ўз даврининг беназир имоми бўлиб, Бағдодда бир қанча вақт яшаган ва ўша ерда фикҳ илмини ўқиб, уни тўла эгаллаган. Ўз рақиблари билан қизгин баҳс-мунозаралар қилган. **Ж у м л а д а н**, пайғамбарларнинг мерос қолдириш хусусидаги масалага оид мунозараларда иштирок этган. У Бухоро, Бағдод, Макка, Марв каби шаҳарларда ҳадислар эшитган. Ундан жуда кўплаб кишилар ҳадислар ривоят қилганлар. Кўплаб асхоблари ва шогирдлари ундан илм ўрганганлар. Саксон ёшга яқинлашиб

қолганида, Бухорода вафсс этган (11: 4/387; 17: 1/549)

691 АЛ-ФАЗЛИЙ

Бухоронинг имоми Абу Бакр Мухаммад ибн ал-Фазлга нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Фазлий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн ал-Фазл ибн Жаъфар... ал-Асадий ал-Бухорий. У асли Бухоро ахлидан бўлган (11: 4/390)

2. Усмон ал-фазлий (426-508/1034-1114)

(Абу Амр) Усмон ибн Иброҳим ибн Хайва ал-Бухорий. У «ал-Фазлий»; нисбаси билан машҳур бўлган. Ҳанафий мазҳабидаги фақиҳ, ғоятда солиҳ, соғлом сийратли алломалар авлодидан етишиб чиққан олим эди. Бухоро ва Самарқандда ундан кўп олимлар ҳадис ривоят қилганлар. 426/1034 йилда таваллуд топган. 508/1114 йилда вафот этган. Унинг «Фатово» («Фатволар») номли асари ҳам бор (11: 4/390; 17: 2/356).

3. Абдулазиз ал-фазлий (ваф. 533/1138 й.)

(Абу Муҳаммад) Абдулазиз Усмон ибн Иброҳим ал-Фазлий. У «Қози» лақаби билан танилган ва юқорида зикр

этилган Абу Амрнинг ўғли зди. Бухоро қозиси бўлган. Ғаятда фозил, еахий ва карим, кўриниши чиройли, улуғвор, ўзига ярашган, хозилик мансабини ?га\лаб турганида, одамлар унинг гўзал сийрати хақида мактаб гапирганлар. 515/1121 ; Ўлда ҳаж ибодатини адо этган. Бухорода ҳам, Маккада ҳам ҳадислар — гнлаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ; нвоят қилганлар. 533/ 138 йилда вафот этган (11: 4 390).

4. Муҳаммад ал-Фазлий (ваф. 549/1154 й.)
(Абу Бакр) Муҳаммад н Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Иброҳим ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Фазлий. У Бухорода жатиб бўлган. У уламолардан, уламолар дам ундан ҳадис ривоят ғлланлар. 549/1154 йилда зафот этган (И: 4/390).

692 АЛФАҒОНДИЙЗИЙ

У Бухоронинг қишлоқ-юридан бири — *Фағондийзий»га нисбатан айтилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Иброҳим ал-Фағондийзий
(Абу Исҳоқ) Иброҳим :-:-: Нух ибн Абдуллох ибн **Корок** ал-Фағондийзий — зухоро ахлидан бўлган. У уламолардан, уламолар

хам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/393).

693 АЛФАҒДИЙРИЙ

Бухоронинг бир қишлоғи — «Фағдийр» («Фиғдийр»)га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Набахон ал-Фағдийрий

(Абу Аҳмад) Набахон ибн ал-Ҳасан ал-Фағдийрий ал-Бухорий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/393).

694 АЛФАҒДИЙНИЙ

Бухоронинг бир қишлоғи — «Фағдийн» («Фиғдийн»)га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Юсуф ал-Фағдийний
(Абу Яхё) Юсуф ибн Яқуб ибн Иброҳим, унинг исми — Салма ал-Лайсий ал-Фағдийний. Фағдийн қишлоғидан. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/393).

695 АЛ-ФИҒИШТИЙ

Бухоро ахлидан ажододимиз «Фиғиштиий»га мансуб одамларга нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Ҳафс ал-фиғиштиий
(Абу Амр) Ҳафс ибн Мансур ибн Фиғишт ал-Пойкандий ал-Фиғиштиий. У Бухоро ахлидан бўлган. У ҳақда олимлардан бири: «Такводорликда унга тенг келадиган бирор инсонни кўрмадим», — деган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/393).

696 АЛ-ФАҒИЙДАЗИЙ

Самарканднинг бир мах,алласи — «Фағийдаза»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Ал-Фазл ал-Фағийдазий

(Абулаббос) ал-Фазл ибн Мансур ибн Қурайш ибн Холид ал-Фағийдазий. У кўплаб олимлардан ривоят қилган, ундан ҳам кўплар ривоятлар келтирганлар (11: 4/393).

2. Усмон ал-Фағийдазий (ваф. 514/1120 й.)

(Абу Тохир) Усмон ибн Абу Аҳмад ибн Исҳоқ ибн Ҳиммат ал-Воиз ас-Саккок ал-Кошоний ал-Фағийдазий. У Кошония ахлидан бўлиб, Фағийдазада яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 514 х.й.нинг ражаб ойида, тўксон олти ёшида вафот этган (11: 4/394).

697

АЛ-ФАҒИЙТУСИНИЙ

Бухоронинг бир қишлоғи — «Фағийтусин»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Иброҳим ал-Фағийтусиний (ваф. 303/915 й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Хорун ибн ал-Муҳлиб ибн Абдулкарим ал-Муаббар ал-Фағийтусиний. Бухоро ахлидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 303/915 йилда вафот этган (11: 4/394).

2. Муҳаммад ал-Фағийтусиний (ваф. 372/982 й.)

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Нуайм ибн Али ибн ал-Фазл ал-Фағийтусиний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 372/982 йилда вафот этган (11: 4/394).

698

АЛФУҚОЪИЙ

Самарқанд ахлидан «фуқоъ» (айрон) тайёрлаб, уни сотиш билан шурулланган кишиларга нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Али ал-фуқоъий (ваф. 507 х.й.)

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Аҳмад ал-Фуқоъий ас-Самарқандий — Самарқанд ахлидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 507 х.й.да Самарқандда вафот этган (11: 4/395).

2. Исмоил ал-фуқоъий (642-715/1244-1315)

Исмоил ибн Муҳаммад ибн Исмоил ал-Фуқоъий ал-Ҳамавий ал-Ҳанафий — кори ва нахвшунос олим бўлган. Унинг асарларидан: «Шарху умдати-л-мақийд ва иддату-л-мажийд фи маърифати лафзати-т-тажвид ли-Саховий» [«ас-Саховийнинг «Умдату-л-мақийд ва уддату-л-мажийд фи маърифати лафзати-т-тажвид» («Тажвид асарини билиш бўйича изланганга асос ва билимдонга қурол») асарига шарх»] (17: 1/377).

699

АЛФАЛХОРИЙ

Марварруз ва Панждеҳ, ўртасидаги бир қишлоқ — «Фалхор» («Фархор»)га мансуб кишиларга нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Иброҳим ал-Фалхорий (453-536/1061-1141)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Аҳмад ибн Муҳаммад

ибн Али ибн Ато ал-Фалхорий ал-Марваррузий — солихлиги ва диёнати билан тавсифланган. У Марваррузда яшаб, унда фикҳ илмини тўла эгаллаган кўплаб ҳадислар эшитган. 453/1061 йилда таваллуд топган. Хоразмшоҳнинг Марвга қилган жангида шаҳид кетган. У намоз ўқис турган пайтда, тасодифак келиб теккан ўқдан ҳалок бўлган. Бу воқеа 536 х.й.нинг рабиъу-л-аввал ойи Марвдс юз берган (2: 4/309; 11: 4, 397).

700

АЛ-ФАЛКИЙ

Сарахсинг хишлоқларидан бири — «Фалк»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Фалкий

Муҳаммад ибн Абу Ражо ал-Фалкий ас-Сарахсий. У уламолардан уламолар ҳам ундан хади: ривоят қилганлар (2: 4/312 11: 4/399).

701

АЛ-ФАНЖИКОНИЙ

Фанжиконга нисбат берилган. У — Марвниш қишлоқларидан бири. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Али ал-фанжиконий (Абулхусайн) Али ибн Абдуллоҳ ибн Иброҳим

- I нжиконий. У
гамолардан, уламолар
х±х ундан ҳадис ривоят
лгтанлар (11: 4/402).

702

АЛ-ФАНДИВИЙНИЙ

Марвнинг бир
қитлоғи —
*Фандивийн»га нис-
&атан айтилган. Унга
шансуб бўлган
камлардан:

1. Абдуллоҳ ал- Ғздивийний (ваф. 530/ 1135 й.)

Абу Мухаммад)
:лу\лэх ибн Мухаммад
бв Абдуллоҳ ибн Аҳмад
Абдуллоҳ ал-
I гнливийний ал-
1укриъ — шу
___":книнг фақиҳи ва
. ::.\их инсон бўлган.
уламолардан, уламолар
км ундан ҳадис ривоят
_-нлар. 530 х.й. зу-л-
бжжа ойининг бешинчи
= и зафот этган (2: 4/

703

-А\ФУНДИЙНИЙ

Марвнинг қишлоқ-
хридан бири —
Рундийн»га нисбатан
хжилган. Унга мансуб
тлти олимлардан:

Иброҳим ал- (Игалийний

Абу Исҳоқ) Иброҳим
ал-Ҳасан ал-
ршийний. У «ар-
исми билан

танилган эди. У
уламолардан, уламолар
хам ундан ҳадис ривоят
қилганлар (2: 4/315; 11:
4/403).

2. Мухаммад ал- Фундийний (492-544/ 1098-1149)

(Абулфазл) Мухаммад
ибн Сулаймон ибн ал-
Ҳасан ибн Амр ибн ал-
Ҳасан ибн Абу Амр ал-
Фундийний ал-
Марвазий — олим,
фақиҳ, солиҳ ва
қаноатли шайх сифатида
танилган. У уламолардан,
уламолар ҳам ундан
ҳадис ривоят қилганлар.
492 х.й. муҳаррам
ойининг 16 куни
Фундийнда туғилган. 544
х.й. муҳаррам ойининг
20- куни шу жойда
вафот этган (2: 4/315).

704

АЛ-ФАНКАДИЙ

Насафнинг қишлоқ-
ларидан бири —
«Фанкад»га нисбатан
айтилган. Унга мансуб
бўлган олимлардан:

1. Мухаммад ал- Фанкадий

(Абу Жаъфар)
Мухаммад ибн Мансур
ибн Исрофийл ал-
Мукриъ ал-Фанкадий —
аҳли Қуръондан бўлган.
У бир жамоа
уламоларининг ривоят-
ларига таяниб, Қуръонни
қироат қилган. У
уламолардан, уламолар

хам ундан ҳадис ривоят
қилганлар (11: 4/403).

705

АЛ-ФАНКИЙ

Самарқанднинг бир
қишлоғи — «Фанк»га
нисбатан айтилган. Унга
мансуб бўлган
олимлардан:

1. Ал-Аббос ал-Фанкий

(Абулфазл) ал-Аббос
ибн ал-Фазл ибн Яҳё ибн
Ҳамид ан-Надабий ал-
Фанкий. У уламолардан,
уламолар ҳам ундан ҳадис
ривоят қилганлар (11: 4/
403).

706

АЛ-ФАННУВАЙИЙ

Насаф ахлидан у луғ
аждоди — Фаннуваяга
мансуб шахсларга
нисбатан айтилган. Унга
мансуб бўлган олим-
лардан:

1. Аҳмад ал- Фаннувайий (ваф. 385/ 995 й.)

Аҳмад ибн Амр ибн
Наср ибн Ҳомид ибн
Аҳмад ибн Фаннувайх ал-
Фаннувайий ад-Даббусий
— Насаф ахлидан бўлган.
Даббусга 293/905 йилда
келиб, Қутайба ибн
Муслим даврида исломни
қабул қилган. У
уламолардан, уламолар
хам ундан ҳадис ривоят
қилганлар. 385 х.й.
жумоду-л-охира ойида
вафот қилган (11: 4/404).

707

АЛФАННИЙ

Марвинг қишлоқ-ларидан бири — «Финнийн»га нисбатан айтилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Абу Усмон ал-Фанний

Абу Усмон ал-Фанний — шайх бўлган, «Тариху-л-мароваза» («Марвазийларнинг тарихи») китобининг муаллифи ундан ҳадислар ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/404).

2. Исо ал-Фанний

(Абулҳакам) Исо ибн Аъян. ал-Фанний. У маволийлардан, нақиблик лавозимини эгаллаган. Унинг акаси Будаил соҳиб ад-давлат Абу Муслим ал-Хуросоний даврида Байтул-молда хазиначи бўлиб хизмат қилган. Абу Муслим унинг уйида меҳмон бўлган. У Хуросонда Фаннингга ўз элчиларини жўнатганда, Абу Муслим уни (Исо ал-Фаннийни — Т.) аввал Ҳамадонга жўнатиб, сўнгра у ердан Озарбайжонга боршини амр қилган (2: 4/316; 11: 4/404).

3. Амр ал-Фанний

(Абу Ҳамза) Амр ибн Аъян ал-Фанний — Хузоъанинг мавлоси

бўлган. У Асад ибн Абдуллоҳ томонидан ҳибсга олиниб, сўнгра жуда каттиқ калтакланганлардан бири эди. Кейинчалик Хуросонга қайтиб кетган эди. Абдулжаббор Хуросонга амир бўлиб келгач, уни қатл қилган эди (11: 4/404).

4. Сулаймон ал-Фанний (ваф. 105/725 й.)

Сулаймон ибн Бурайда ал-Фанний. У ал-Мухлаб ибн Абу Сафра даврида Марвда кози лавозимини эгаллаган эди. Сўнгра бу мансабдан озод этишни сўрагач, ҳукмдор уни озод этиб, ўрнига укаси Абдуллоҳ ибн Бурайдани тайинлаган. 105/723 йилда Фаннингда вафот этган эди (11: 4/404).

708

АЛФУВРОНИЙ

«Фувроняга нисбат берилган. У — Марв (шқидан бўлган бобонинг исми шарифи. Шу номга нисбат берилган олимлардан:

1. Абдурахмон ал-Фувроний (388-461/998-1069)

(Абулқосим) Абдурахмон ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Фуврон ал-Фувроний ал-Марвазий аш-Шофиъий — фозил имом, катъиятли ва жасур, Марвдаги асҳоб ул-ҳадиснинг пешқадами, фақих, усулиётчи ва

муҳаддис бўлган. Фикх илмини ал-Қафқол (аш-Шоший)дан ўрганган фикх илмига оид бир қанча асарлар тасниф этган. У кўплаб ҳадислар ривоят қилган Абдурахмон ал-Мутаваллий ва бошқалар ундан ҳадис олганлар. 461 х.й.нинг рамазон ойида Марвда вафот этган. Унинг асарларидан: «Китобу-либона» («Тушунтириш китоби»), «ал-Умда («Асос»), «Асрору-л-фикх» («Фикх сирлари»; «Китобу-л-амал» («Амал китоби») (11: 4/405; 17: 2 108).

709

АЛФУРФОРИЙ

Сўғднинг қишлоқ-ларидан бири «Фурфора»га нисбатан айтилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Сулаймон ал-Фурфорий

Сулаймон ибн Муъс; ас-Сўғдий ал-Фурфориё У уламолардан, уламолаг ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (И: 4/406).

2. Муҳаммад ал-Фурфорий

(Абу Жаъфс; Муҳаммад ибн Мусо иен Ражо ибн Ханаш ал-Арбанжий ал-Фурфориё У фозил одамлардан Е=ибратли ҳадисл=; айтадиган одамлардан зля: У уламолардан, уламолаг

хам ундан хадис ривоят килганлар (11: 4/406).

710
АЛФАЛЛОС

Бухоро ах,лидан фулусли сотиш билан туғулланганларга нисбатан «ал-Фаллус» деб нисбат берилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Омир ал-фаллос

(Абу Солих) Омир ибн ал-Фазл ибн Сулаймон ал-Фаллос ал-Бухорий. У муснад (ривояти комил) ва мактуъ хадисларни кўп ёд оладиган хофизлардан :нри эди. У уламолардан, уламолар хам ундан хадис ривоят килганлар (11: 4/414).

711
АЛ-ФАЁЗАСУНИЙ

Бухоронинг қишлоқ-ларидан бири — «Фуёзасун»га нисбатан айтилган. Унга мансуб олимлардйн:

1. Салма ибн ан-Нажм ибн Муҳаммад ал-Фаёзасуний

(Абу Сблих) Салма ибн ан-Нажм ибн Муҳаммад ал-Фаёзасуний ан-Нахвий. У Бухоро ахидан ўлган ва «Салмавия» лақаби билан танилган. У гламолардан, уламолар хам ундан хадис ривоят *_-лганлар (11: 4/415).

712
АЛФИЙЖАКАСИЙ

Насафнинг қишлоқ-ларидан бири — «Фийжакасяга нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Аҳмад ал-Фийжакасий (ваф. 522/1128 й.)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Тохир ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Исо ал-Фийжакасий ан-Насафий — Самарқандда хадисдан даре берган олим. У уламолардан, уламолар хам ундан хадис ривоят килганлар. 522 х.й.нинг рабиъу-л-аввал ойида вафот этган (11: 4/416).

2. Муҳаммад ал-Фийжакасий (ваф. 452/1060 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Юсуф ибн Хузайфа ал-Фийжакасий ан-Насафий ас-Садрий. У кўплаб олимлардан хадислар ривоят килган, ундан хам кўплар ривоятлар келтирганлар. 452 х.й.нинг сафар ойида таваллуд топган (11: 4/416).

3. Маҳмуд ал-Фийжакасий (ваф. 523/1129 й.)

(Абулмаузаффар) Маҳмуд ибн Абдурраҳим ибн Абдулмалик ибн аш-Шаъбий ибн Али ал-Фийжакасий ан-Насафий. У Самарқандда отасидан

хадис айтган. 523 х.й.нинг зу-л-қаъда ойида Фийжакасада шаҳид кетган (11: 4/416).

713
АЛФИРУЗОБОДИЙ

Марвдан уч фарсах узоқликда жайлашган қишлоқ — «Фирузободий»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Абдурраҳмон ал-Фирузободий (ваф. 307 х.й.)

(Абу Восила) Абдурраҳмон ибн ал-Хусайн ибн Муҳаммад ибн Наср ибн ал-Мухтафиз ал-Музний ал-Фирузободий — Фирузобод қишлоғидан бўлган. У саккиз йил Мадина шаҳрида яшаб, фикхни ўргангандан сўнг, ўз юртига қайтган эди. Сўнгра Ирокка бориб, унинг машойхларидан хадислар ёзиб олган. У фозил, зухд ва таквода ғоятда кучли, даъватга ҳозиржавоб олим эди. Барча исломий масалаларда хам, Қуръон хусусида хам Мадинаи мунаввара аҳлининг мазҳабида эди. У кўплаб олимлардан хадислар ривоят килган. Ундан хам талай олимлар ривоятлар келтирганлар. 307 х.й.да вафот этган (11: 4/418).

714
АЛФАЙЙИЙ

Самарқанднинг Сўғди-га тегишли бир қитлоққа нисбатан айтилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Сароб ал-Файйий

У кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган, ундан ҳам кўплар ривоятлар келтирганлар (2: 4/327; 11: 4/420).

715
АЛҚУБОВИЙ

Шошга яқин бўлган Фарғона ноқиясига қарашли катта бир шах, ар — «Қубо»га нисбатан айтилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Қубовий (ваф. тахм. 726/1326 й.)

Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ал-Қубовий ал-Ҳанбалий — фақиҳ, баҳс-мунозарачи ва нозим (шоир) бўлган. Марғинон аҳлидан. Тахм. 726 х.й.да вафот этган, - Унинг асарларидан: «Шарҳ ал-жомий ал-кабийр» [Муҳаммад аш-Шайбонийнинг ҳанафий мазҳабидаги фуруъ ал-фиқҳга оид «ал-Жомий ал-кабийр» («Катта тўплам») асарига шарҳ»] (17: 3/684).

2. Рузқуллох ал-Қубовий

(Абулмакорим) Рузқуллох ибн Муҳаммад ибн Абулҳасан ибн Умар ал-Қубовий — салоҳиятли адиб бўлган, ёшларга адабдан сабоқ берган. Асли Қубо аҳлидан бўлган, Бухорода ҳам яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/343; 11: 4/442).

3. Иброҳим ал-Қубовий (394-471/1103-1078 ёки 395-471/1004-1078)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Али ибн ал-Ҳусайн ал-Қубовий ас-Суфий — Сўғдда суфийларнинг шайхи, тўғри йўлдан юрувчи, Қуръондан кўп даре берувчи, узоқ вақт сукут сақлайдиган, фақат ўзига тегишли ишларга аралашадиган қалби пок инсон бўлган. У Мовароуннаҳрда туғилган бўлса-да, лекин болалигидаёқ ундан чиқиб, кўп йилларни мусофирчиликда ўтказган. Хуросон, Эрон ва Ҳижозга сафар қилган. Сўнгра Сўғдда муқим яшаб, уни ватан тутинган. Умрининг охиригача шу ерда истикомат қилган. Сўғдда ундан кўплар ҳадислар ривоят қилганлар. Ундан эшитган ҳадисларнинг барчаси саҳиҳ эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 394/1103 ёки 395/1004 йилда таваллуд топган. 471 х.й.нинг жумудул-охира ойида вафот этган (2: 4/343).

4. Ал-Халил ал-Қубовий

Ал-Халил ибн Аҳмад ал-Қубовий, у ЗОҲН. фақиҳ бўлган, Бухород-ҳадислар ривоят қилган. 1 уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/442).

5. Усмон ал-Қубовий

Усмон ибн Мусо ибн Муслим ал-Қубовий. Бухорода ҳадислар айтган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/442).

6. Довуд ал-Қубовий

Довуд ал-Қубовий — фақиҳ ва қори бўлган. У кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган, ўз навбатида, ундан ҳам талай олимлар ҳадислар келтирганлар (11: 4/442).

7. Сулаймон ал-Қубовий

Сулаймон ибн Довуд ал-Қубовий — фақиҳ ва қори бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/442).

8. Масъадат ал-Қубовий

(Абу Бакр) Масъадат ибн Асфъ ибн Масъада ибн ал-Муборак ибн Зайд ибн Аҳмад ал-Фарғоний ал-Қубовий. Самарқандга келиб, шу ерда ҳадислар ривоят қилган. Яна айтишларича, у (асли) марвлик, (яъни Марвазий) бўлиб, Қубода яшаб қолган

ва шунга кўра ушбу (Қубовий) нисбасини олган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/442).

716
АЛҚАБОБИЙ

«Қибоб» («Қабоб»)га нисбат берилган. У — Самарқанддаги бир мавзеъ. Шу жойга мансуб бўлган олимлардан:

1. Аҳмад ал-Қабобий (Абу Б акр) Аҳмад ибн Лукмон ибн Абдуллоҳ ас-Самарқандий. У ал-Қабобий нисбаси билан танилган эди. У Рай ва бошқа шаҳарларда ҳадислар ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/343; 11: 4/4139).

717
АЛҚАБАЛИЙ

Дарбанд («Бобу-л-абвоб») яқинидаги қадимий бир шах, ар — шҚабалаяга нисбатан айtilган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Қабалий (Абу Бакр) Муҳаммад ибн Умар ибн Ҳафс ал-Ҳакам ас-Суғрий. У ал-Қабалий нисбаси билан танилган эди. У Бағдод ва бошқа шаҳарларда ҳадислар айтган, кўпинча

заиф ҳадислар айтар эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/348; 11: 4/446).

718
АЛ-ҚАХТАБИЙ

Марв а^лидан бўлган ал-Ҳасан ибн Сабий ибн Қахтабага нисбатан берилган, унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Ал-Ҳусайн ал-Қахтабий (ваф. 244/858 й.) (Абу Аммор) ал-Ҳусайн ибн Ҳарис ал-Марвазий ал-Қахтабий ал-Хузоъий — ал-Ҳасан ибн Собит ибн Қахтабанинг мавлоси бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 244/858 йилда вафот этган (11: 4/456).

719
АЛҚУДАЙДИЙ

Бухоро ах,лидан «Қудайд» деган жойга мансуб бўлган кишиларга нисбатан айtilган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Қудайдий (ваф. 483/1090 й.) (Абу Бакр) Муҳаммад ибн ал-Ҳусайн ибн Муҳаммад ибн ал-Ҳусайн ал-Бухорий ал-Қудайдий — Бухоро ахлидан, фозил имом, Абу Ҳанифа мазҳабининг билимдони (ориф) бўлган. Унинг тутган

йўли энг осон ва оддий тарика бўлган. Шу боис жуда кўплар унга кирганлар. У Абу Ҳанифа мазҳаби таълимотларини ёддан билар эди. У Бухорода имло (ўқитиш) билан шуғулланган ва «Бакир Хоҳарзода» лақаби билан танилган эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 483 х.й. жумоду-л-увло ойининг йигирма бешинчи куни, жума кечаси Бухорода вафот этган (11: 4/460).

720
АЛҚАРИНАЙНИЙ

Марвдаги кичкина шах,арча — «ал-Қаринайин»га нисбатан айtilган. У билан Марв ўртасида аш-Шох,жсон ал-Кубро жойлашган. У билан Марварруз ораси 15 фарсахни ташкил қилади. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Иброҳим ал-Қаринайний (ваф. 350/961 й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Муфассил ибн Осим ал-Қаринайний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 350/961 йилда вафот этган (11: 4/487).

2. Муҳаммад ал-Қаринайний (ваф. 432/1041 й.)

290 ал-Қаринайний/ал-Қариний/ал-Қузғундий/ал-Қассоб/ал-Қассорий

(Абулмузаффар) Мухаммад ибн ал-Хасан ибн Ахмад ибн Умар ибн Исҳоқ ал-Марвазий ал-Қаринаний — ҳақгўй ровийлардан бўлган. Бағдодда яшаган ва ўша ерда ҳадислар айтган. Шофиий мазхаби бўйича фикҳни чуқур эгаллаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 432 х.й. зулкаъда ойида вафот этган (2: 4/384; 11: 4/487).

3. Абдуллох ал-Қарийнаний

(Абулқосим) Абдуллох ибн ал-Хусайн ибн Ахмад ал-Қаринаний ал-Киноний — Марв ахлидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/487).

721 АЛҚАРИНИЙ

Қарина — Насаф ахлидан айрим аждодларнинг исми. Унга нисбатан айтилган олимлардан:

1. Мансур ал-Қарийний (ваф. 329/940 й.)

(Абу Талха) Мансур ибн Мухаммад ибн Али ибн Қариний — асли Базда (Пазда— Т.) ахлидан бўлган. У буюк муҳаддис Имом ал-Бухорийдан унинг машхур китоби «ал-Жомий ас-сахийх» («Ишончли тўплам») китобини ривоят қилган. У ушбу бебаҳо

асарни бевосита Имом ал-Бухорийнинг ўзидан ривоят қилганлардан бири ҳисобланади. У гоёта ишончли ровийдир. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 329/940 йилда вафот этган (11: 4/488).

722 АЛҚУЗҒУНДИЙ

Самарқанднинг қишлоқларидан бири — «Қузғундяга нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Ал-Қосим ал-Қузғундий

(Абу Мухаммад) ал-Қосим ибн Саҳл ибн Махмуд ал-Қузғундий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/493).

723 АЛҚАССОБ

Бухоро ва Марв ахлидан кўй сўйиб, унинг гўштини сотиш билан шуғулланадиган шахсларга нисбатан Қассоб атамаси ишлатилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Абдулазиз ал-Қассоб (ваф. тахм. 465/1072 й.)

Абдулазиз ибн Мусо ал-Қассоб. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 465 х.й.да вафот этган (11: 4/506).

2. Али ал-Қассоб (ваф. 276/889 й.)

(Абулхасан) Али ибн ал-Хасан ибн Тавба ал-Қассоб. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 276 х.й.да вафот этган (11: 4/507).

724 АЛҚАССОРИЙ

Хоразм ахлидан кийимни қисқартирит касби билан шуғулланадиганларга нисбатан айтиладиган ибора. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Ахмад ал-Қассорин (395-474 х.й.)

(Абу Тоҳир) Ахмад ибн Мухаммад ибн Иброҳим ибн Али ал-Қассорий ала Хоразмий. Бухорода яшаган. Жаноб ҳазрат халифа номидан Ғазнад анча йиллар элчи бўлиб турган. У гоёта зийраклиги ва ақл-идроқ билан ажралиб турган. 1 уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 395 х.й. д= туғилган. 474 х.й.да вафот этган (11: 4/509).

725 АЛҚАССОРИЙ

Марвда машхур бўлган. дах,а — «ал-Қассорийн»гс нисбатан айтилган. Унс мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Қассорий (450-548/1058-1153)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абу Сайд ибн Муҳаммад ад-Дарғоний ал-Баззоз ал-Қассорий. У фикҳ илмини имом бобосидан ўрганган. У барча ишларни ҳар хил майл ва қизиқишларга берилмасдан сидқидилдан адо этувчи инсон бўлган. У сихат-саломатлик ва фаровонликда узоқ умр курган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 450 х.й.да таваллуд топган. 548 х.й.нинг ражаб ойида ал-Ғузз воқелари вақтида қатл қилинган (11: 4/509).

**726
АЛҚИСОЪИЙ**

«Қисоъ» — товок, маъносини англатувчи арабча «қасъа» сўзининг кўплиги. Самарқанд аҳлидан шу сўзга нисбат берилганларнинг машхурларидан:

1. Ал-Фазл ал-Қисоъий
(Абулаббос) ал-Фазл ибн Муҳаммад ибн Наср ас-Сўғдий кейин ал-Фаранкадий ал-Қисоъий. У Самарқанд аҳлидан бўлган, кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган, ундан ҳам талай олимлар ривоятлар келтирганлар (11: 4/510).

**727
АЛҚАСРИЙ**

Самарқанд ахлидан бўлиб, Рофиъ ибн ал-Лайс ибн Наср ибн Сайёр ҳасрида ятаган кишиларга нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Қасрий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Яхё ибн ал-Фатҳ ибн Муовия ибн Солиҳ ал-Баззоз ас-Самарқандий ал-Қасрий. «Ал-Қасрий» деб ном олишига унинг Рофиъ ал-Лайс ҳасрида яшаганлиги сабаб бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/406, 513).

**728
АЛҚУТОНҚОНИЙ**

Сарахсининг қишлоқларидан бири — «Қутонқон»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Шозий ал-Қутонқоний

Шозий ибн Али ал-Қутонқоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 4/521).

**729
АЛҚАТАВОНИЙ**

Самарқанднинг қишлоқларидан бири — «Қатавон»га нисбатан

айтилган. Унда жомеъ масжид ва минбар бор. Бу қишлоқда муслмонлар учун қирғинбарот бўлган эди. Унда шахидларнинг мақбаралари ҳам мавжуд. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Қатавоний (ваф. 506/1112 й.)

(Абу Муҳаммад) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Айюб ал-Қатавоний — муфтий, воиз ва муфассир бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 506/1112 йилда вафот этган (2: 4/426; 11: 4/526).

2. Муҳаммад ал-Қатавоний (ваф. 352/963 й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Исом ибн Абу Ҳамадон ал-Фақиҳ ал-Қатавоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 352/963 йилда вафот этган (2: 4/426; 11: 4/526).

3. Исмоил ал-Қатавоний

Исмоил ибн Муслим — "Тарихи Самарқанд" ("Самарқанд тарихи") асарининг муаллифи. Шайх Қатавонда ҳадис ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/426; 11: 4/526).

292 ал-Катавоний/ал-Қаффол/ал-Қаллос

4. Ал-Ҳасан ал-Катавоний (ваф. 522/1128 й.)

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Али ибн Муҳаммад ал-Муфтий ал-Ҳофиз ал-Катавоний — Самарқанднинг Катавон кишлоғидан. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 522/1128 йилда вафот этган (11: 4/526).

5. Али ал-Катавоний (ваф. 484/1091 й.)

Али ибн Муҳаммад ал-Муфтий ал-Ҳофиз ал-Катавоний. У — юқорида зикр қилинган ал-Ҳасаннинг отаси. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 484/1091 йилда вафот этган (11: 4/526).

6. Усмон ал-Катавоний (ваф. 513/1119 й.)

(Ал-Имом Абу Амр) Усмон ибн Умар ибн ал-Ҳусайн ибн Али ибн Амр ал-Катавоний ас-Самарқандий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 513/1119 йилда вафот этган (11: 4/526).

730

АЛҚАФФОЛ

Шош (Тошкент) ва Марв ахлидан қулфсозлик касби билан шуғулланганларга нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Абдуллоҳ ал-Қаффол (327-417/939-1026)

(Абу Бакр) Абдуллоҳ ибн Аҳмад ал-Қаффол ал-Марвазий — фақиҳ бўлган. 417 х.й.нинг жумоду-л-охира ойида вафот этган ва Сижистонда дафн этилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Унинг асарларидан: «Шарху фуруъи Ибн ал-Ҳидод фил-фикх» («Ибн ал-Ҳидоднинг фикх соҳалари ҳақидаги асарига шарх») (11: 4/533; 17: 2/225).

731

АЛ-ҚАЛЛОС

Насафдаги машҳур бир хонадон — «Қаллос»га нисбат берилган, у Мовароуннах.рда илм ақлининг маркази сифатида машҳур бўлган шаҳарча ҳам эди. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Аҳмад ал-Қаллосий (442-493/1050-1099)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Наср ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Иброҳим ибн Жаброил ибн Маҳдий ибн Восил ал-Қаллосий ан-Насафий — Насафнинг энг атоқли алломаларидан бири бўлган. Самарқандда фикх илмини ўрганган ва кўплаб ҳадисларни ёзиб олган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 442 х.й.да

таваллуд топган. 493 х.й.да вафот этган (11: 4/570).

2. Али ал-Қаллосий (358-447/968-1055)

(Абулҳасан) Али ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Иброҳим ибн Жаброил ибн Маҳдий ал-Қаллосий ар-Раис. Насаф ахлидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 358/968 йилда туғилган. 447 х.й.нинг ражаб ойида вафот этган (11: 4/570).

3. Муҳаммад ал-Қаллосий (ваф. 478/1086 ёки 479/1087 й.)

(Абу Тохир) Муҳаммад ибн Наср ибн Аҳмад ибн Муҳаммад... ибн Маҳдий ал-Қаллосий ан-Насафий. У — юқорида зикр этилган Абулҳасаннинг отаси. У султонга тегишли юқори лавозимдаги кишиларнинг ишлари билан шуғулланган. Лекин умрининг охирларида бу вазифанк тарк этган. У Насафда толиби илмларга имло йўли билан сабоқ берар Қуръони карим тафсири ва бошқа исломий илмларни ўргатар эди. 478 ёки 479 х.й.нинг зу-л-ҳижжа ойида Насафда вафот этган (11: 4/570).

4. Муҳаммад ал-Қаллосий (418-485/1028-1093)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Наср ... ибн Маҳдий ибн Восил ал-Қаллосий. У —

юқорида номи зикр этилган Абу Тохирнинг ўғли бўлиб, фикҳ илмини Самарқандда эгаллаган. У кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган, ундан ҳам талай олимлар ривоятлар келтирганлар. 418 х.й.нинг зу-л-ҳижжа ойида таваллуд топган. 485 х.й. 18 зу-л-ҳижжада чоршанба куни Насафда вафот этган (11: 4/570).

5. Носир ал-Қаллосий (421-472/1030-1079)

(Абу Муҳаммад) Носир ибн Мукаммад ибн Наср ибн ... ибн Маҳдий ибн Восил ал-Қаллосий — мазкур Абу Бакрнинг биродари. Самарқанд ва Насафда кўп китоблар ёзган. Насафда даре берар ва ҳадисларни имло қилиб турар ҳамда одамларга панд-насихатлар берар эди. Кўп ҳадисларни кўчирган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 421 х.й. зу-л-ҳижжа ойининг ўртасида таваллуд топган. 472 х.й. рабиъу-л-аввал ойида вафот этган (11: 4/571).

732

АЛ-ҚАЛОНИСИЙ

Марв ах, лидан «қаланса» (бош кийим, совут) ясайдиганлар ва унга мансуб кишиларга нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Масъаб ал-Қалонисий (ваф. 270/883 й.)

(Абу Аҳмад) Масъаб ибн Аҳмад ибн Масъаб ал-Қалонисий ас-Суфий. Асли Марвдан, лекин туғилган ва ёшлиқ йиллари ўтган жой Бағдод хисобланади. У — ўта тақводор ва зоҳидлардан бири бўлган. Кўп вақтини сахро ва маежидларда ўтказар эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 270/883 йилда вафот этган (11: 4/571).

2. Аҳмад ал-Қалонисий (ваф. 1132/1720 й.)

Аҳмад ал-Қалонисий — етук фақиҳ бўлган. Унинг асарларидан: «Таҳзийбу-л-воқийот» («Жанглари сабоғи») (17: 1/232).

3. Иброҳим ал-Қалонисий (ваф. 359/970 й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим Ибн Абдуллоҳ — фақиҳ ва қалом илми олими бўлган. У — «ал-Қалонисий», «аз-Зубайдий» номлари билан танилган. Унинг асарларидан: «Китоб фил-имомат» («Имомлик ҳақидаги китоб»), «ар-Радду ала рофизати» («Рофизийларга раддия») (17: 1/40).

4. Муҳаммад ал-Қалонисий (ваф. 550/1155 й.)

(Абу Бакр) аш-Шайх ал-Имом ал-Воиз Муҳаммад ибн Абдуллоҳ

ал-Қалонисий. 550/1155 йилда вафот этган. Унинг асарларидан: «ал-Иршод фи-л-мавоиз ва-л-ҳикам» («Мавъизалар ва ҳикматлар ҳақида тўғри йўлбошловчи кўлланма»), ушбу асар форс тилида ёзилган (15: 1/70).

733

АЛҚАНТАРИЙ

Самарқанд «қантара»си — («Хашуфъан») «Раъсу-л-қантара»га нисбатан айтилган («Қантара» арабча сўз бўлиб, у «тўғон», «кўприк» маъноларини англатади). У — Самарқанддаги қишлоқлардан бири. Шу жойга мансуб бўлган олимлардан:

1. Жаъфар ал-Қантарий (ваф. 315/927 й.)

(Абу Мансур) Жаъфар ибн Содик ал-Жунайд ал-Қантарий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 315 х.й.да вафот этган (2: 4/461; 11: 4/553).

2. Абдуллоҳ ал-Қантарий (ваф. 303/915 й.)

(Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ Иброҳим ибн Айюб ал-Қантарий — насафлик мўтабар олимлардан бири бўлган. У асли «раъсу-л-қантара», (яъни «Тўғон боши») қишлоғидан. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 303/915 йилда

294 ал-Қантарий/ал-Кухандизий/ал-Қайсарий/ал-Қайноний/ал-Кожарий

вафот этган (2: 4/461; 11: 4/553).

3. Ал-Қосим ал-Қантарий (ваф. 388/998 й.)

(Абу Аҳмад) ал-Қосим ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Маъруф ал-Қантарий ан-Насафий. У бир муддат Насаф шаҳрининг қозиси сифатида фаолият курсатган. Шунингдек, бир канча вақт Сағониённинг қозиси лавозимида ҳам ишлаган. У фақих, адиб, шоир, муҳаддис, илм-фаннинг турли соҳаларида чуқур билимли олим бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 388/998 йилда вафот этган (11: 4/553).

734

АЛ-КУХАНДИЗИЙ

Кухандиз қалъасига нисбатан айтилган. Бундай қрлға Самарқанд ва Бухоро шаҳарларининг марказларида бўлган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Кухандизий

(Абу Абдуррахмон) Муҳаммад ибн Ҳорун ал-Ансорий ал-Кухандизий — Бухоро аҳлидан бўлган илм аҳлларида бири. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/475; 11: 4/566).

2. Али ал-Кухандизий (ваф. 346/957 й.)

(Абулҳасан) Али ибн ал-Ҳасан ибн ал-Халил ибн Шозавия ал-Муаззин ал-Кухандизий. У — Бухоронинг Кухандизидан. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 346/957 йилда вафот этган (11: 4/566).

3. Муҳаммад ал-Кухандизий (ваф. 369/979 й.)

(Абу Амр) Муҳаммад ибн Ҳомид ибн Наср ибн ал-Фатх ал-Кухандизий. У «муаззин ал-абъяз» («ок муаззин») номи билан танилган эди. Асли Бухоро аҳлидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 369/979 йилда вафот этган (11: 4/566).

4. Кофур ал-Кухандизий (ваф. 376/986 й.)

(Абуласкар) Кофур ибн Абдуллоҳ ал-Кухандизий. У асли Бухоронинг Кухандизидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 376/986 йилда вафот этган (11: 4/567).

5. Аҳмад ал-Кухандизий

(Абу Муҳаммад) Аҳмад ибн Абдуллоҳ ал-Кухандизий ас-Самарқандий. У кўплаб олимлардан ҳадислар ривоят қилган, ундан ҳам кўплар ривоятлар келтирганлар (2: 4/475; 11: 4/567).

735
АЛҚАЙСАРИЙ

Самарқанд ах,лига мансуб бўлган баъзи аجدодларнинг исми — «Қайсар»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Аҳмад ал-Қайсарий (ваф. 301/913 й.)

(Абу Амр) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Қайсар ал-Қайсарий. У — Самарқанд аҳлидан бўлган. У фозил киши, ишончли ровий ривоятида ўта ҳақгўй, илму дирият (фаҳму фаросат) аҳлидан ҳисобланган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 301/913 йилда вафот этган (И: 4/578).

736
АЛҚАЙНОНИЙ

Сарахсинг бир қишлоғи — «Қайнон»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Али ал-Қайноний

Али ибн Сайд ал-Қайноний. У Сарахс аҳлидан бўлган. уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/481; 11: 4/580).

737
АЛКОЖАРИЙ

Насафнинг қишлоқ, - ларидан бири — «Кожар»га

нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Кожарий (ваф. 411/1020 й.)

(Абу Ахмад) Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Муҳаммад ибн Исмаат ал-Кожарий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 411 х.й. ражаб ойида вафот этган (11: 5/9).

2. Ахмад ал-Кожарий (ваф. 410/1019 й.)

(Абу Салма) Ахмад ибн Муҳаммад ибн Исо ибн Сулаймон ибн Довуд ал-Кожарий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 410 х.й.нинг мухаррам ойи тугашига икки кун қолганда, жума куни намоздан кейин вафот этган (11: 5/9).

3. Абдуррахмон ал-Кожарий

(Абу Муҳаммад) Абдуррахмон ибн ал-Лайс ибн Наср ибн Юнус ал-Кожарий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/9).

738

АЛКОШҒАРИЙ

Туркистондаги бир ноҳия — «Кожғар» («Кошғар»)га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Иброҳим ал-Кошғарий

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Юсуф ал-Машҳадий ал-Кошғарий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/10).

2. Иброҳим ал-Кошғарий

(Абулмаузаффар) Иброҳим ибн Абу Иброҳим ал-адиб ал-Кошғарий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/10).

3. Иброҳим ал-Кошғарий

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Юсуф ал-Ёроний ал-Кошғарий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/10).

4. Идрис ал-Кошғарий

(Абулфазл) Идрис ибн Фаллуж ал-Ҳож ал-Кошғарий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/10).

5. Айюб ал-Кошғарий

(Абу Жобир) Айюб ибн Билол ал-Кошғарий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/10).

6. Илёс ал-Кошғарий

(Абу Мусо) Илёс ибн Абдуллоҳ ал-Муаззин ал-Кошғарий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/10).

7. Жаъфар ал-Кошғарий

(Абу Муҳаммад) Жаъфар ибн ал-Муҳсин аз-Зайний ал-Кошғарий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/10).

739

АЛКАХУШТУВОНИЙ

Бухоронинг қишлоқларидан бири — «Кахуштувон»га нисбатан айтилади. Шунингдек, унда работ бўлганлиги бои, бу жой «работи Кахуштувон» деб х,ам аталади. Шу жойга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Кахуштувоний (ваф. 449/1057 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Сулаймон ибн Али ал-Кахуштувоний ал-Бухорий. У Марвда ҳеч ким эшитмаган ҳадисларни ривоят қилиш билан машҳур эди. У бозордан хар хил китоблар сотиб оларди ва уларга ўзи эшитган ҳадисларни ҳам қўшиб ёзиб, бошқаларга ривоят қилар эди. 449/1057 йилда вафот қилган (11: 5/11).

740

АЛКОРЗАНИЙ

Самарк,анднинг қишлоқларидан бири — «Корзан»га нисбатан айтилади. Унга мансуб бўлган олимлардан:

296 ал-Корзаний/ал-Козий/ал-Косоний

1. Муҳаммад ал-Корзаний (ваф. 370/980 й.)

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Мусо ибн Ражо ибн Ҳанаш ал-Корзаний. У Самарқанднинг бир қишлоғи — (Корзан)дан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 370/980 йилда вафот қилган (2: 4/486; 11: 5/12).

2. Муҳаммад ал-Корзаний (ваф. 370/980 йилдан олдин)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Мусо ибн Ражо ибн Ҳанаш ал-Арбанжий ал-Корзаний. У — юқорида зикр этилган Абу Жаъфарнинг набираси, Корзанинг етакчи раҳнамо ва раҳбарларидан бири бўлган. У ҳадисларни ўз отаси орқали бобосидан ривоят қилган. 370/980 йилдан олдинроқ Арбанжинда вафот этган (2: 4/486; 11: 5/12)

3. Муттаҳир ал-Корзаний

(Абулҳасан) Муттаҳир ибн Муҳаммад ибн Мусо ибн Ражо ибн Ҳанаш ал-Корзаний. У аввал зикри келтирилган отаси Муҳаммад ибн Мусодан ривоят қилган (11: 5/12).

741 АЛ КОЗАИЙ

Марвнинг Фаранбаз деган қишлоғига яқин бир

қишлоқ — «Коза»га нисбатан айтилган. Унга мансуб олимлардан:

1. Аҳмад ал-Козий

Аҳмад ибн Абдурраҳмон ибн ал-Мунзир ал-Козий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/488).

2. Аҳмад ал-Козий (ваф. тахм. 460/1067 й.)

(Абу Саҳл) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Мансур ал-Козаҳий. У Бухорода ҳадислар эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 460/1067 йилда вафот этган (11: 5/12).

742 АЛКОСОНИЙ

Сайх,ун ва Шош ортидаги шаҳарча (балда) — «Косон»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Аҳмад ал-Косоний (488/1095 йилда шаҳид бўлган)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Сулаймон ибн Наср ибн Ҳоям ибн Али ибн ал-Ҳасан ал-Косоний — козию-л-қузот бўлган. Самарқандда ҳадислар айтган ва «ал-Мухтасиб» даҳасидаги ўз уйида ҳадисларни имло қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят

қилганлар. 482/Юсғ йилда вазир лавозимнг: тайинланган эди. 4с: 1095 йилда шаҳид бўлган (11: 5/15).

2. Бакр ал-Косоний (ваф. 513/1119 й.)

Бакр ибн Сулаймон ибн Имрон Илос ал-Косоний. Самарқанд! келиб, бир муддат ~ эрда яшаб, фикҳ илминг ўрганган. Сўнгр= Косонга қайтиб, фаолиятини давом эттирган. У уламолардс:-: уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлаг 513/1119 йилда вафот қилган (11: 5/15).

3. Ато ал-Косоний

(Абулжавд) Ато ибн Аҳмад ибн ас-Содик ал-Холидий, ал-Косоний — Холид ибн Валид авлодидан чиққан пешн: кози. У Самарқандл.: узок муддат истиқомат қилгандан кейик Косонга қайтиб келгаЕ ва шу жойда шаҳид бўлган (11: 5/15).

4. Муҳаммад ал-Косоний (ваф. 699/1300 й.)

(Саадуддин) Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Косоний — суфий ва ат-Тоҳун хонақоҳининг муршиди бўлган. машхур мутасаввисг Мухюддин ал-Арабийдан сабоқ олган. Унинг асарларидан «Шарху қасидати ибн ал-

ал-Косоний/ал-Кошоний

Фориз» («Ибн ал-Фориз қасидасига шарҳ», 2 жилдли) (17: 3/92).

5. Абу Бакр ал-Косоний (ваф. 699/1300 й.)

(Алоуддин) Абу Бакр ибн Масъуд ибн Муҳаммад ибн ал-Косоний — фақиҳ ва усулиётчи бўлган. У Халаб (Сурия)да вафот этган. Унинг асарларидан "ас-Султон ал-мубийн фи усули-д-дин" ("Дин асослари ҳақида аниқ баён этилган раҳнамо китоб"), "Бадоиъу-с-саноиъ фи тартиби-ш-шароиъ" ("Шариат аҳкомларининг тартиби ҳақида яратилган бадиалар") кабиларни келтириш мумкин (17: 1/446).

743 АЛКОСОНИЙ

Нахшабнинг қишлоқ-ларидан бири — «Косон»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Аҳмад ал-Косий (ваф. 343/954 й.)

(Абу Наср) Аҳмад ибн аш-Шайх ибн Ҳамавайх ибн Зухайр ал-Косий — шофиъий фақиҳ бўлган. У ::унозараларда иштирок этадиган Имом аш-Шофиъийнинг йирик асхобларидан бири ларажасига етгунча фикҳ алмини ўрганган. У адиб, фозил шоир ва мунозарага

мохир олим бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 343/954 йили Косон қишлоғида вафот этган. Унинг фикҳ илмига оид кўпгина асарлари бор, ана шулардан бирини муаллиф "Тавонийу-л-хужаж" ("Далилларнинг устунлиги") деб атаган (2: 4/488; 11: 5/16; 17: 1/155)

2. Маоз ал-Косий (ал-Косоний) (219/834 йилда ҳаёт бўлган)

(Абу Абдурраҳмон) Маоз ибн Яъқуб ан-Насафий ал-Косий (ал-Косоний) — зоҳид олим, мусулмонларнинг энг яхшиларидан ва Аллоҳнинг солиҳ бандаларидан бири бўлган. Зоҳидлар даҳасида масжид ва работ курган. 219/834 йилда қадимий бир жомеъ масжидни қайта тиклаган. Доимо таҳоратли юрадиган покдомон инсон бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/16).

3. Аҳмад ал-Косий (386-462/996-1069)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Жаъфар ибн Ҳурмуз ибн Исо ибн Жаброил ибн Маҳмуд ал-Косий (ал-Косоний). Лақаби — «Шуъба». У Косон ахлидан чиққан бўлиб, ҳадисларни яхши биладиган ва маъносини теран тушунадиганлардан эди. 399/1008 йилдан бошлаб ҳадис ёзиб ола бошлаган

эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 386/996 йилда туғилган. 462/1069 йилда эса вафот этган (11: 5/17).

4. Юсуф ал-Косий

(Абу Яъқуб) Юсуф ибн Иброҳим ибн Ямин ибн Котиб ал-Косий (ал-Косоний), ал-Қозий — кози ва мустақил фикр эгаси бўлиб, саҳиҳ ҳадисларни кўп эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/17).

744 АЛКОШОНИЙ

Мовароуннаҳрдаги бир шах,ар — «Кошон»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Аҳмад ал-Кошоний (ваф. 1286/1630 й.)

Аҳмад ибн Муҳаммад Муҳсин ал-Кошоний ан-Нажафий ал-Файзий. У фақиҳ ва мужтаҳид бўлган, Кошонда таваллуд топиб, шу жойда ўсиб-улғайган. Сўнгра ан-Нажафга кўчиб ўтиб, у ерда яшаган. Унинг асарларидан: «Китобу-л-фавоид» («Фойдалар китоби») (17: 1/290)

2. Муҳаммад ал-Кошоний (ваф. 775/1373 й.)

Муҳаммад ибн Али ал-Кошоний ал-Ҳалабий — фозил олим бўлган.

Кошонда туғилган бўлса-да, лекин Халаб (Сурия)да вояга етган. Ҳажда ал-Ғарайда вафот этган. Унинг асарларидан: «Ҳошия ала «Шархи-л-ишорот» (Ибн Синонинг «Шарху-л-ишорот» асарига хошия)» машхурдир (17: 3/528).

3. Муҳаммад ал-Кошоний (1243/1826 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад ибн Али ибн Муҳаммад ибн Ҳасан ал-Кошоний — усулиётчи факих, муаррих ва нозим (шоир) бўлган. Унинг асарларидан: «Манзумату-д-дуррати-л-бахия фи-л-усул» («Фикҳ асослари ҳақидаги чиройли дурнинг манзумаси», муаллиф ушбу назмий асарни 1242/1826 йилда ёзиб тугатган), «Матолиъу-л-анвор фи-т-тарих» («Тарих ҳақидаги ёрқин нурлар») (17: 3/537).

4. Муҳаммад ал-Кошоний (1007-1091/1599-1680)

Муҳаммад ибн Ҳасан ибн Муртазо ибн Махмуд — «ал-файз ал-Кошоний» номи билан танилган муфассир, шиъа окимининг вакили. Унинг асарларидан: «ас-Софий фи каломиллоҳ ал-вофий: ал-кофий, аш-шофий» («Аллоҳнинг каломи ҳақида соф, кофий, етук асар»), «ал-Асфо» («Энг беғубор китоб») — бу иккала асар ҳам Қуръон тафсирига бағишланган (17: 3/617).

5. Муҳаммад ал-Кошоний (ваф. 555/1160 й.)

(Маждуддин) Муҳаммад ибн Масъуд ибн ал-Ҳусайн ибн ал-Ҳасан ибн Муҳаммад ибн Иброҳим ал-Кошоний — ханафий факих бўлган. Унинг асарларидан: «Қуняту-л-олим ва муняту фузалоил-олам» («Олимнинг мулки ва олам фозилларининг мақсади») — унда "ал-Фатово ал-кубро" ("Энг катта фатволар")нинг моҳияти қисқача баён қилинган (17: 3/714).

6. Муҳаммад ал-Кошоний (1065/1655 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад ибн ал-Муртазо — «Мулло Мухсин ал-Кошоний аш-Шиъий» номи билан машхур бўлган муҳаддис-ахборий, мутакаллим, факих, усулиётчи, файласуф, адиб ва шоир. У юзга яқин асарлар тасниф этган. Унинг муҳим асарларидан: "ас-Софий" ("Соф китоб") Қуръон тафсирига оид етмиш минг байтдан иборат, "ан-Наворид" ("ан-Наводир", яъни «Нодир битиклар» етти минг байтдан иборат бу асарда тўрт машхур ҳадис китобларида зикр этилмаган ҳадислар жам қилинган), "Муътасаму-ш-шиъа фи аҳкоми-ш-шариъа" ("Шариат ҳукмлари ҳақида шиалик кўрсатмаси"), "Илму-л-яқийн фи усули-д-дин"

("Дин асослари ҳақил=аниқ илмлар"), "ал-Аҳжор ас-сидод ва-с-суйуф ал-хидод" ("Нишонга отилган тошлар ва ўтқинг қиличлар") ва бошқ.; китоблар (17: 3/710).

7. Масъуд ал-Кошонин (ваф. 587/1191 й.)

Масъуд ибн Аҳмад а • Кошоний — усулиётчи факих сифатида танилг бўлган. Унинг асарларидан: "Бадоиъу-с-саноиъ фи тартиби-ш-шароиъ" ("Шариат аҳкомларининг тартиси ҳақида яратилган бадиалар") (17: 3/847)

8. Аҳмад ал-Кошонин (1185-1245/1771-1828)

Аҳмад ибн Маҳдий ибн Абу Зурр ал-Кошоний, аз-Зоқий — пешқадам ва мужтаҳид уламоларда бири. 1245/1828 йилда Кошоннинг қишлоқларидан бири — «аз-Зок»да вафот этис жасади Нажаф (Ироқ)га олиб келтирилиб, ўша ерга дафн қилинган. Унинг асарларидан: «Маноҳижу-л-вусул ила. илми-л-усул» («Усул илмини эгаллаш йўл-йўриклари», икки жилдли), «Аъвоиду-л-айём фи қавоиди-л-фуқаҳо» («Факихларнинг қоидалари бўйича давс тартиботлари»). «Мифтоҳу-л-аҳком фи усули-л-фикҳ» («Фикҳ усуллари ҳақида ҳукмлар калити»), «ал-Мустанал

Ҳасан ибн Аҳмад ибн Рукнуддин ал-Ҳусайний ал-Кошоний — Машҳад ар-Ризовийда муқим яшаган олим ва усулиётчи фақиҳ. Нажафда Али ал-Халилий, Муҳаммад Ҳусайн ал-Козимий ва Ҳабибуллоҳ ар-Руштий каби таникли олимлардан кироат илмини ўрганган. Машҳад ар-Ризовий (Имом Ризонинг қабри бўлган Машҳад)га кўчиб бориб, шу жойда вафот қилган. Унинг асарларидан: «Мифтоҳул-мукфалоти-л-усул фит-таълиқ ала-л-фусул» («Фаслларга бўлинган шарҳ ҳақида мустаҳкамланган усулларнинг калити», бу асар етти жилддан иборат), «Кавсару-л-ҳиёз фит-таълиқ ала-р-риёз» («Боғларга бағишланган шартлар ҳақида ховузлар кавсари», беш жилдлик), «Натоижу-л-афкор фи-л-адиллати-л-аклия» («Ақлий далиллар хусусидаги фикрларнинг натижалари», беш жилдлик), «ал-Мавоид ал-хусайния фит-таълиқ ала-р-равзати-л-бахия» («Абу Азбанинг «Равзату-л-бахия» асари шарҳига Ҳусайний тақдимоти», ушбу асар йигирма жилддан иборат) ва «Ҳидояту-л-аброр фи шарҳи-ш-шароий» («Шаръий масалаларнинг шарҳида раҳмдил одамларга тўғри йўл») (17: 1/534).

11. Ҳусайн ал-Кошоний (1215-1285/1800-1868)

Ҳусайн ибн Муҳаммад Разиюддин ибн Ҳусайн ибн Ҳасан ибн Музаффар ибн Муҳаммад ал-Ҳусайний ал-Ложурдий ал-Кошоний — фақиҳ, муфассир ва воиз бўлган. Кошонда туғилиб, шу жойда ўсиб-улғайган. Унинг асарларидан: «ал-Фикҳ ал-асийл» («Ҳақиқий фикҳ»), «Тафсиру-л-Қуръон» («Қуръон тафсири», Марям сурасидан то Қуръон охиригача), «Китоб фи-л-мавоъиз» («Мавъизалар ҳақида китоб»), «Китоб фи-л-мақтал» («Қатлнома ҳақида китоб»), «Рисола таклийдия» («Таклидий рисола») (17: 1/637).

12. Аббос ал-Кошоний (ваф. 1340/1922 й.)

Аббос Қули ибн Муҳаммад Тақий ал-Кошоний ат-Техроний — адиб ва муаррих бўлган. 1340 ёки 1341 х.й.да вафот этган. Унинг асарларидан: «Иршоду-л-Халлоқ» («Яратувчининг йўлланмаси»), «Бурхону-н-нубувва» («Пайғамбарлик исботи»), «Мажмаъу-л-ажвиба» («Жавоблар мажмуаси»), «Мишкоту-л-адаб» («Адаб илмининг пойдевори») (17: 2/36).

13. Абдулхусайн ал-Кошоний (1290-1352/1873-1933)

Абдулхусайн ибн Ҳидоятуллоҳ ибн

Муҳаммад Тақиюддин ал-Кошоний ат-Техроний — адиб бўлган. 1352 х.й.нинг 4 рабиъу-л-аввалида шанба куни вафот этган. Унинг асарларидан: «Тариху-л-анбиё» («Пайғамбарлар тарихи») (17: 2/54).

14. Абдурраззоқ ал-Кошоний (ваф. 730/1329 йилдан кейин)

(Камолуддин) Абдураззоқ ибн Аҳмад ал-Кошоний — суфий бўлган. 730/1329 йилдан кейин вафот этган. Унинг асарларидан: «Шарҳу «манозили-с-соирийн» ли-л-Хиравий» (Хиравийнинг «Сайр қилувчиларнинг манзиллари» асарига шарҳ), «Шарҳ «Фусули-л-хикам» ли-л-Арабий» («Ибн ал-Арабийнинг «Фусул ал-хикам» асарига шарҳ»), «Шарҳ Тоия ибн ал-Фориз фи-т-тасаввуф» («Ибн ал-Форизнинг тасаввуфга оид «Тоийа» асарига шарҳ»), «Латоифу-л-аълум фи ишороти ахли-л-афҳом» («Ақл-идрокли кишиларга ишоратлар ҳақида алломаларнинг нозик фикрлари», тасаввуф истилоҳлари ҳақида) «Шарҳу-з-залозил фи шарҳи-л-алфози-л-мутадовила байна арбобил-азвоқ» («Зийрак арбоблар ўртасида содир бўладиган турли сухбатларнинг шарҳига

бағишланган «Зилзилалар» асарига шарҳ») (17: 2/138).

15. Абдуррасул ал-Кошоний (1282-1366/1863-1947)

Абдуррасул ибн Муҳаммад ибн Маҳмуд ибн ал-Оғо Али аш-Шародий ал-Кошоний ал-Маданий — олим ва кўп асарлар муаллифи. Кошонда Ҳабибуллоҳ ибн Али ал-Кошоний, Фаҳруддин ан-Нароқий каби таниқли олимлардан таълим олган, сўнгра Нажафда Муҳаммад Козим аз-Зарадий ва бошқалардан ҳам сабоқ олган. Сўнгра Кошонга келган ва унинг йирик олимларидан бири сифатида фаолият кўрсатган. 1366 х.й. сафар ойининг саккизинчиси, чоршанба куни куёш ботаётган вақтда вафот қилган ва Панжа Шоҳ деган бир жойга дафн этилган. Унинг асарларидан: «Тирёку-с-сумум» («Заҳарга қарши даво»), «Тафкику-л-олами-л-ҳақийқа ани-т-табийъа» («Табиатдан ҳақиқат оламини очиш»), «ар-Радд ала-л-бобия» («Бобия оқимиға раддия»), «Аълоиму-л-ҳақийқа» («Ҳақиқат аломатлари»), «Ҳидоят-у-л-муҳибб» («Толиби илмга тўғри йўлни кўрсатиш»), «Риёзу-л-мутақаллимийн» («Мутақаллим олимларнинг бўстонлари») (17: 2/142).

16. Аълам ал-Худо ал-Кошоний

Аълам ал-Худо ибн ад-Доъий ибн Аълам ал-Худс ибн ад-Доъий ал-Омилий асл масканига кўра ал-Кошоний бўлган. У фақих риёзиётчи (математик), муҳаддис ва муфассир бўлган.

Унинг асарларидан: «Китоб фил-фикх» («Фикх илми ҳақида китоб», муаллиф уни 1107 х.й.да ёзиб тугатган (17: 2/385).

17. Фатҳуллоҳ ал-Кошоний (ваф. 988/1580 й.)

Фатҳуллоҳ ибн Шукруллоҳ ал-Кошоний аш-Шибий — муҳаддис муаррих, фақих ва муфассир бўлган. Ибн Ҳасан аз-Заворийдаи таълим олган. Унинг асарларидан: «Зубдату-т-тафосийр» («Тафсирларнинг қаймоғи», икки жилдлю «Шарҳу наҳжи-л-балоғати» («Балоғат йўли асарига шарҳ!» «Танбиҳу-л-ғофилийн ва тазкирату-л-орикийн» («Ғафлатдагиларга танбех ва орифлар тазкираси»). «Малозу-л-фуқаҳо» («Фақихлар учун бошпанох»), «Моддату-т-тарих» («Таърих моддаси») (17: 2/612).

18. Фаражуллоҳ ал-Кошоний (1307/1899 йилда ҳаёт бўлган)

Фаражуллоҳ и: Ҳошим ал-Хусайний ал-

Кошоний — муаррих бўлган. Унинг асарларидан: «Тариху вузарои-л-ислом» («Ислом вазирларининг тарихи»). Муаллиф ушбу асарни тахм. 1307/1890 йилда ёзиб тугатган (17: 2/618).

19. Фазлуллоҳ ал-Кошоний (ваф. тахм. 570/1174 й.)

(Зиёуддин, Абурризо) Фазлуллоҳ ибн Али ибн Убайдуллоҳ ал-Хусайний ал-Кошоний ар-Равондий — олим, адиб ва шоир бўлган, илм-фаннинг баъзи соҳаларида фаолият кўрсатган. Насируддин ат-Тусий ундан таълим олган. Тахм. 570/1174 йилда Кошонда вафот этган. Унинг асарларидан «Адъияту-с-сирр» («Сирли дуолар»), «Китобу-н-наводир» («Нодир ҳикматлар ҳақида китоб»), «ал-Кофий фи илмайи-л-аруз ва-л-кавофий» («Аруз ва кофия илмлари ҳақида тўлиқ асар»), «Завъу-ш-шиҳоб фи шарҳи-ш-шиҳоб» («Аш-Шихоб» китобининг шарҳига тушаётган юлдуздан таралаётган зиё»), «Тафсиру-л-Қуръон» («Қуръон тафсири»), «Дивону-ш-шеър» («Девон») (17: 2/626).

20. Абулқосим ал-Кошоний (ваф. тахм. 1318/1900 й.)

Абулқосим ибн Аҳмад ибн Аҳмад ал-Хусайний

ал-Кошоний ан-Нажафий — фозил киши бўлган. У Нажафда тахм. 1318/1900 йилда вафот этган. Унинг асарларидан: «Кашфу-л-асрори-л-хафия фи шарҳи-д-дуррати-н-нажафия» («Нажаф дурдонаси» шарҳида беркитилган сирларни очиш», икки жилдли), «ал-Мишкот аз-зоҳира фи ахволи-л-хамсати-т-тоҳира» («Беш пок инсоннинг ахволи ҳақида ялтирок таҳмон») (17: 2/637).

21. Муҳаммад ал-Кошоний (ваф. 280/893 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Исҳоқ ал-Кошоний — фақиҳ бўлган, зоҳирий мазҳабига эътиқод қилган. Унинг «Усулу-л-футё» («Фатво асослари») деган асари бўлган (17: 3/122).

22. Муҳаммад ал-Кошоний (ваф. 1258/1842 й.)

Муҳаммад ибн Тақий ибн Абдулхай ибн Иброҳим ибн Мажид ибн Иброҳим ал-Хусайний ал-Кошоний — фақиҳ, усулиётчи, мутакаллим, мутаҳаддис, ҳадис ровийларини билувчи олим бўлган. Абдуллоҳ ибн Бишрдан сабоқ олган. Ирокқа борган ва у ерда бир муддат яшаган. Сўнгра Кошонга қайтиб келиб, шу ерда яшаган. Унинг асарларидан: «Танқиҳу-л-усул» («Асосларни

поклаш»), «Мажмуъа мина-л-мутафарриқот» («Тарқоқ асарлардан бир мажмуъа»), «Рисола фи мабоҳиси-л-алфоз» («Турли сўзларни илмий ўрганиш бўйича рисола»), «Рисола фи ҳижжияти-з-занн» («Ўйлаб хотирага келган фикрлар ҳақида рисола») (17: 3/180).

23. Муҳаммад ал-Кошоний (ваф. 1297/1880 й.)

Муҳаммад Тақий ал-Кошоний — «Лисону-л-мулк» («Салтанат тили») лақабли девон ходими ва «Сибҳар» таҳаллусли адиб бўлган, илм-фаннинг бир қанча соҳаларида фаолият олиб борган. 1297 х.й. 17 рабиъу-с-сонийда вафот этган. Унинг асарларидан: «ат-Тироз ал-музаҳҳаб фи ахволи Зайнаб» («Зайнаб онамизнинг ҳаёти ҳақида тилла безакли лавҳалар»), «Аброру-л-анвор фи манотиқиби аъиммати-л-атҳор» («Покиза имомлар ҳақида манотиқлардаги нурларнинг сири») (17: 3/181).

24. Муҳаммад ал-Кошоний (1236-1321/1821-1903)

Муҳаммад Тақий ибн Муҳаммад ибн Хусайн ал-Кошоний — фақиҳ, усулиётчи, мутакаллим, илм-фаннинг бир неча соҳаларида фаолият кўрсатган олим. Нажафда таҳсил олган. Техронга келиб, шу ерда яшаган ва

302 ал-Кошоний

вафот этган. Унинг кўпсонли асарларидан: «Бахру-л-фавоид» («Фойдали илмлар денгизи»), «ан-Нажот фил-фикх ва улуми-л-касийра» («Фикх ва кўп илмлар да нажот топиш», етти жилдлик), «Сафинату-н-нажоти фил-фикх» («Фикх илмидаги нажот кемаси», тўрт жилдлик), «Жомиъу-л-усул» («Усул илми бўйича тўплам», муаллиф бу асарини охирига етказа олмаган), «Хидоят-ул-мустаршидийн фи-р-радд ала-н-насоро» («Насронийларга раддия беришда иршод истовчиларни тўғри йўлга бошлаш»), «Жомиъу-л-ваъз» («Ваъзлар тўплами») (17: 3/183).

25. Муҳаммад ал-Кошоний (ваф. 1273/1857 йилдан кейин)

Муҳаммад Жаъфар ибн Муҳаммад Боқир ат-Тироқий ал-Кошоний — фозил инсон бўлган. 1273/1857 йилдан кейин вафот этган. Унинг асарларидан «ал-Хужжат ал-болиға» («Мукаммал хужжат») машхурдир (17: 3/194).

26. Муҳаммад ал-Кошоний (ваф. 1317/1899 й.)

Муҳаммад Жаъфар ибн Муҳаммад Али ибн Муҳаммад Ризо ал-Хусайний ал-Кошоний — фозил инсон бўлган. Ал-Хоирда вафот этган. Унинг

асарларидан: «ар-Рисола ал-мийроия» («Кўришга асосланган рисола»), «ар-Рисола аш-шартия» («Шартли рисола») (17: 3/195).

27. Муҳаммад ал-Кошоний (1260/1844 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад Хусайн ибн Муҳаммад Муҳсин ибн Муҳаммад Самий ибн Хусайн ибн Аълом ал-Худо ибн Муҳсин ибн ал-Файз ал-Кошоний ал-Кирмоншоҳий — воиз бўлган. Унинг асарларидан: «Бахжату-н-нозирийн фи-л-ахлоқ» («Ахлоқ масалаларида кўз билан кўрувчиларнинг хурсандчилиги») — муаллиф уни 1260 х.й.да ёзиб тугатган (17: 3/261).

28. Муҳаммад ал-Кошоний (ваф. 1336/1918 й.)

Муҳаммад Ризо ибн Муҳаммад Тақиюддин ал-Кошоний ат-Техроний — фозил киши бўлган. 1336/1918 йилда вафот этган. Унинг асарларидан: «ат-Тухфа ар-ризавия фи фазли зиёрати-р-ризо ва одобиҳо» («Ризо» зиёратининг фазли ва одоби ҳақида фойдали тухфа») (17: 3/298).

29. Мустафо ал-Кошоний (ваф. 1336/1918 й.)

Мустафо ибн Хусайн ал-Кошоний ан-Нажафий — фақих ва шиъа

имомийларидан бўлган. Нажафда туғилган, ал-Ғурийдан қироатни ўрганган. 75 йил умр кўриб, вафот этган. Унинг асарларидан: «Китобу т-тажрий фи айрим масоъили-ш-шиъа» («Шиаларнинг баъзи масалалари ҳақида зарур китоб») (17: 3/862).

30. Масъуд ал-Кошоний (447-520/1055-1126)

(Рукнуддин) Масъуд ибн ал-Хусайн ибн ал-Ҳасан ибн Муҳаммад ибн Иброҳим ал-Кошоний — фозил инсон бўлган. Унинг асарларидан «ал-Мухтасар ал-Масъудий» («Масъудийнинг мухтасар китоби») машхурдир (17: 3/847).

31. Муъмин ал-Кошоний (447-520/1055-1126)

Муъмин ибн Муртазо ибн Маҳмуд ал-Кошоний — муҳаддис, ҳадисларнинг ровийларини чуқур билувчи инсон бўлган. Унинг асарларидан: «Китобу-р-рижол» («Ровийлар ҳақида китоб»), муаллиф уни 1120 х.й. рабиъу-л-аввал ойида ёзиб тугатган (17: 3/941).

32. Муҳаммад ал-Аруний ал-Кошоний (1252-1325/1884-1907)

Муҳаммад ибн Али ибн Маҳдий ал-Аруний ал-Кошоний. У Кошоннинг қишлоқларидан бири — Арунда таваллуд топган.

Дастлабки маълумотини ўз қишлоғидаги олимлардан ва отасидан олган. Сўнгра Ироққа кўчиб ўтиб, у ерда Мухаммад ал-Асирвоний ва бошқалардан сабоқ олган. Кейин ўз қишлоғи — Арунда муқим яшаб, одамларни тўғри йўлга бошлаган, ваъз ва иршод қилиш билан шуғулланган. Унинг асарларидан: «Ароису-л-аҳком фи шарҳи-л-Алфияти ли-шаҳид» («Шақид қаламига мансуб «ал-Алфия» асарининг шарҳига оид ҳукмларнинг зийнатлари»), «Ҳошияту-л-қавонийн» («Қонунларга хошия-изоҳ»), «Ҳошияту-р-расоил» («Рисолаларга хошия-изоҳ»), Шарҳу-д-дурра ли Маҳдий "Баҳру-л-улум" (Маҳдийнинг нодир асари "Баҳру-л-улум"га шарҳ), «Кашфу-л-қаноъ фи аҳкоми-р-ризоъ» («Тўйдирадиган ҳукмлар ҳақида қаноатли асар»), «Рисола фи-л-ижтиҳод ва-т-тақлийд» («Ижтиҳод ва тақлид ҳақида рисола»), «Рисола фи асли-л-бароати» («Беғуноҳликнинг асоси ҳақида рисола») кабиларни келтириш мумкин (17: 3/547).

745 АЛКОШҒАРИЙ

Кошғарга нисбат берилган. У — Туркий халқлар истиқомат қиладиган) ўлкаларнинг ўртасидаги Самарканд

орқали бориладиган шах,ар, қишлоқ, ва рустоқлардан иборат диёр. Шу диёрга мансуб бўлган олимлардан:

1. Мухаммад ибн Али ал-Кошғарий (ваф. 705/1306 й.)

Абу Абдуллох Мухаммад ибн Али ал-Кошғарий — факих, муфассир, суфий, воиз, луғатшунос ва наҳвшунос олим бўлган. Маккада яшаган сўнгра Яманга келиб, бир муддат Таъизда турган. Муваззаъ соҳилида вафот этган. Унинг асарларидан: «Мажмаъу-л-ғароиб ва манбаъу-л-аждоиб» («Ғаройиб нарсаларнинг тўплами ва ажойиб нарсаларнинг манбаи», тўрт жилдлик), «Тоҷу-ссаодат» («Бахт-саодат тожи»), ҳанафий фуруъ фикҳига оид «Ғуняту-л-мубтадий» («Бошловчига кифоя китоб»), илм истаган толиби илмларга атаб ёзган «Тилбату-т-талаба» («Толибларга зарур китоб»), ибн ал-Асир ал-Жавзий (ваф. 630 х.й.) номи билан машҳур бўлган шайх Иззуддин Али ибн Мухаммаднинг «Асаду-л-ғубба фи маърифати-ссаҳоба» («Саҳобалар ҳақидаги билимлардан бир шингил») китобининг мухтасар ва хулосаси, унда 7500 таржима зикр этилган (7:15; 15: 4/82; 17: 3/661).

2. Маҳмуд ал-Кошғарий (487/1094 йилдан олдин ҳаёт бўлган)

Маҳмуд ибн ал-Хусайн ибн Мухаммад ал-Кошғарий — луғатшунос олим бўлган. Кошғар аҳлидан. Унинг асарларидан: «Дивону луғати-т-турк» («Туркий тиллар девони») — муаллиф ушбу асарни халифа Абулқосим Абдуллох ибн Мухаммад ал-Муктадий би-Амриллоҳга тухфа қилган (17: 3/804).

3. Абдуллох ал-Кошғарий (ваф. 1174/1760 й.)

Абдуллох ибн Мухаммад ал-Кошғарий ан-Нақшбандий — мударрис, суфий ва тариқат аҳлидан бўлган. Қустантинияда яшаган, «Нидой» лақаби билан танилган. 1174 х.й.нинг сафар ойида вафот этган. Унинг асарларидан: «Мавлуду-н-набий (с.а.в)» («Пайғамбар мавлуди»), «Иъжозу-л-мунозирийн фи-л-хилоф» («Хилоф илмида мунозара қилувчиларнинг фасоҳати») — беш фаслдан иборат ушбу мухтасар асарда муаллиф калонислар (бошига кулоҳ кийиб юрадиган руҳонийлар — Т.)нинг ижмоъдан ташқари шаръий далиллар хусусида билдирган ёзма эътирозларига жавоб

304 ал-Кошғарий/ал-Коғазий/ал-Когоний

берган. Шунингдек, мазкур асарнинг «Алхамдулиллоҳи-л-лазий ҳадоно ила-р-рашод...илах» — «Аллох таолога ҳамду санолар бўлсинки, У бизни тўғри йўлга бошлади...ҳоказо» сўзлари келган бошланғич қисмига ҳам ўз жавобини баён этган (15: 4/121; 17: 2/290).

4. Туғрулшоҳ ал-Кошғарий (490-550/1096-1155)

(Абулмаолий) Туғрулшоҳ Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ибн Ҳошим ал-Кошғарий — воиз ва фозил киши бўлган. Кўп ҳадислар эшитган, адаб ва тафсир илмларини чуқур ўрганган, ўз фикрича, саҳих (ишончли) ҳадисларни эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 490/1096 йилда туғилган, 550/1155 йилдан ўтиб вафот этган (2: 4/488; 11: 5/18).

5. Ал-Ҳусайн ал-Кошғарий (ваф. 484/1091 й.)

(Абу Абдуллоҳ) ал-Ҳусайн ибн Али ибн Халаф ибн Халаф ибн Жаброил ибн ал-Халил ибн Солих ибн Муҳаммад ал-Алмаъий ал-Кошғарий — солих шайх ва воиз бўлган. Унинг қаламига мансуб асарлар кўп. Унинг ҳадисларида мункар (инкор қилинадиган)лари аксариятни ташкил қиларди. У ҳадисларга оид

бир юзу йигирмадан ортик асар тасниф этган. 484/1091 йилда Бағдодда вафот этган (2: 4/488; 11: 5/18).

6. Абдулғофир ал-Кошғарий (ваф. 464/1072 й.)

(Абулфутух) Абдулғофир ибн ал-Ҳусайн ал-Кошғарий — юкорида зикр этилган Абу Абдуллохнинг ўғли, ишончли, ҳақгўй ровий ва ҳофиз бўлиб, кўп ҳадисларни ёддан билган. Илм талабида ал-Жибол, Ироқ ва Бағдод каби шаҳарларга ҳам борган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 464/1072 йилда вафот этган (11: 5/18).

746

АЛКОҒАЗИЙ

Самарқанд аҳлцдая ёзишга ишлатиладиган қоғоз тайёрлаш ва сотиш билан шуғулланидиганларга нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Сайд ал-Коғазий (ваф. 259/873 й.)

(Абу Тавба) Сайд ибн Ҳошим ал-Коғазий — илмни жамлаш билан машғул бўлганлардан бўлиб, бу йўлда кўп сафарлар қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 259/873 йилда вафот этган (11: 5/18).

2. Мансур ал-Коғазий (ваф. 423/1032 й.)

(Абулфазл) Мансур ибн Наср ибн Абдуррахим ибн Мат ибн Бухайр ал-Коғазий. Самарқанд ахлидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 423 х.й.нинг зул-қаъда ойида Самарқандда вафот этган (11: 5/19).

3. Ал-Ҳасан ал-Коғазий

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Носир ал-Коғазий — хушсийрат, тўғрисўз ва ишончли фақиҳ бўлган. «Дехқон» номи билан танилган. Бир жамоа уламолардан ҳадис тинглаб, ровийларга етказган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/19).

747

АЛКОГОНИЙ

«Когон»дан ясалган нисба. У — Бухоро к,ишлоқ,ларидан бири. Шу жойга мансуб бўлган олимлар:

1. Муҳаммад ал-Когоний

Муҳаммад ибн Али ибн Муҳаммад ибн Абуллайс ас-Саккок ал-Когоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/20).

2. Муҳаммад ал-Когоний

Муҳаммад ибн Муҳаммад ал-Когоний —

мазкур Муҳаммаднинг ўғли. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/20).

3. Абдуллоҳ ал-Когоний

(Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ ибн Бакр ибн Абон ал-Когоний ал-Бухорий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/20).

748 АЛ-КОМЖАРИЙ

«Комжар»дан ясалган нисба. У — Марв (шлага мансуб бўлган бобонинг исми тарифы. Шу исмга нисбат берилган олимлар:

1. Исҳоқ ал-Комжарий

Исҳоқ ибн Иброҳим ибн Иброҳим ибн Комжар ал-Марвазий ал-Комжарий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/22).

2. Муҳаммад ал-Комжарий (ваф. 293/905 й.)

Муҳаммад ибн Исҳоқ ибн Иброҳим ал-Марвазий ал-Комжарий — мазкур Исҳоқнинг ўғли. Асли марвлик бўлган. Бағдодга борган ва ўша ерда муқим яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 293/905 йилда вафот этган (11: 5/22).

749 АЛКОМДИДИЙ

Бухоронинг бир қишлоғи — «Комдид»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Комдидий (335-412 х.й.)

(Абу Наср) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Нух ибн Солиҳ ибн Сайёр ал-Комдидий ал-Бухорий. Унинг отаси бир қанча муддат Насаф шаҳрининг қозиси лавозимида ишлаган. 335 х.й.да туғилган. 412 х.й.дан кейин вафот этган (11: 5/22).

2. Аҳмад ал-Комдидий (ваф. 291/904 й.)

(Абу Ҳомид) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Нух ибн Солиҳ ибн Сайёр ал-Комдидий — мазкур Абу Насрининг отаси. Шикоят аризаларини кўриб чиқиш билан боғлиқ ишларни бошқарган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 291 х.й.нинг шаввол ойида вафот этган (11: 5/22).

750 АЛКОМИЛИЙ

Насаф аҳлига мансуб бўлган бобо — «ал-Комил»га нисбатан айтилган нисба. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Ҳамза ал-Комилий (ваф. 414/1024 й.)

(Абу Яъло) Ҳамза ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Сулаймон ибн Ҳотам ал-Комилий. У Насаф аҳлидан бўлган, ёши улғайганлигига қарамасдан, кўп ҳадислар ёзиб олган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 414/1024 йил чоршанба кечаси 76 ёки унга яқин ёшда вафот этган (11: 5/22).

751 АЛКОЯШКАНИЙ

Бухоронинг бир қишлоғи — «Кояшкан»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Ал-Қосим ал-Кояшканий

(Абу Аҳмад) ал-Қосим ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Ҳамдон ал-Кояшканий ал-Бухорий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/24).

752 АЛ-КУБИНДАВИЙ

Насафнинг бир қишлоғи — «Кабанда»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Иброҳим ал-Кубиндавий

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн ал-Ашрас ад-Даббий

30@ ал-Кубиндавий/ал-Кабузанжакасий

ал-Кубиндавий. У кўп олимлардан хадислар ривоят қилган, ундан ҳам кўплар ривоятлар келтирганлар (11: 5/27).

2. Наср ал-Кубиндавий (Абуллайс) Наср ибн ал-Мунзир ибн Жарир ан-Насафий ал-Кубиндавий. У илм олиш талабида Хуросон, Ироқ, Ҳижоз, Шом ва Мисрга сафар қилган. У денгизга ғарқ бўлиб, ҳалок бўлган. У кўплаб олимлардан хадис ривоят қилган, ундан ҳам кўплар ривоят келтирганлар (11: 5/27).

3. Муҳаммад ал-Кубиндавий (430-493/1039-1099)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Моноз Амирак ибн Шоҳ ал-Кубиндавий — имом ва ҳофиз бўлган. Самарқандда кўп хадислар эшитган, ўзи ҳам бошқаларга хадислар айтган, бир қанча муддат «Нахр ал-Қассорийн» маҳалласида ваъзхонлик ҳам қилган. У кўплаб олимлардан хадислар ривоят қилган, ундан ҳам ривоятлар келтирганлар. 430/1039 йилда таваллуд топган. 493 х.й. сафар ойининг учинчиси — душанба куни 63 ёшида Насафда вафот этган (11: 5/27).

4. Муҳаммад ал-Кубиндавий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Маноз ал-

Кубиндавий. У илм олишга ғоятда қизиққан йигит эди ва Самарқандда кўп хадисларни, шу жумладан Имом ал-Бухорийнинг «ал-Жомийъ ас-саҳийҳ» («Ишончли тўплам») асарини ҳам тўлиқ эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/27).

5. Бакр ал-Кубиндавий (430-493/1039-1099)

(Абу Муҳаммад) Бакр ибн Моноз ибн Амирак ибн Шоҳ ибн аш-Шаъбий ибн Шаъбий ибн Самъон ан-Насафий ал-Кубиндавий. У Самарқандда кўп хадислар эшитган ва ўзи ҳам бошқаларга хадислар айтган. Бир қанча муддат «Нахр ал-Қассорийн» маҳалласида ваъзхонлик қилган. 430/1039 йилда туғилган. 63 йил умр кўриб, 493 х.й. сафар ойининг учинчи куни Насафда вафот этган (11: 5/27).

753

АЛ-КАБУЗАНЖАКАСИЙ

Самарқанднинг бир икки қисми. — «Кабузанжакас»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Кабузанжакасий (ваф. 377/987 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Али ибн ан-Нуъмон

ибн Саҳл ибн Исроил ибн Жааф ибн Исҳоқ ал-Кабузанжакасий.

Самарқанддаги ҳокимларнинг ўша ноҳиядаги ишончли вакили эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 377/987 йилда вафот этган (11: 5/28).

2. Фотима ал-Кабузанжакасия (ваф. 380/990 йилдан кейин)

Фотима Бинт Али ибн ан-Нуъмон ал-Кабузанжакасия. У аввал зикр этилган Абу Бакрнинг синглиси бўлиб, ўз отаси ва бошқалардан хадислар ривоят қилган. Ундан ҳам бошқа олимлар ривоятлар келтирганлар. 380/990 йилдан кейин Кабузанжакасда вафот этган (11: 5/28).

3. Иброҳим ал-Кабузанжакасий (ваф. 315/927 й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Наср ибн Анбар ибн Жарир ибн Муҳаммад ибн аш-Шоҳия ад-Даббий ал-Кабузанжакасий — сунний. Фозил ва ғоятда ишончли ровийлардан. Асли Марвдан бўлган, хадисларни кўп билган. Ривоятлари ғоятда тўғри бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 315 х.й.нинг рабиъул-аввал ойида вафот этган (11: 5/28).

4. Муҳаммад ал-Кабузанжакасий

4. Муҳаммад ал-Кабузанжакасий

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Жаъфар ибн ал-Ашъас ал-Кабузанжакасий — фозил инсон ва ишончли ровий бўлган. Хадис ўрганишга ғоятда зўр кизиқиш билдирган ва куп хадисларни тўплаган ҳамда уларни бошқаларга ривоят қилиб, одамларга катта фойда етказган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/28).

754 АЛ-КАБУЗИЙ

Самарқанддаги *Форон деган мавзенинг ғарб томонида жойлашган бир қишлоқ*, — «Оли Кабуз» («Кабуз авлодлари»)га нисбатан айtilган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Сайд ал-Кабузий

Сайд ибн Ражаб ал-Кабузий. У кўплаб олимлардан хадислар ривоят қилган, ундан ҳам кўплар ривоятлар келтирганлар (11: 5/29).

2. Мусо ал-Кабузий

Мусо ибн Ражаб ал-Кабузий. У кўплаб олимлардан хадислар ривоят қилган, ундан ҳам кўплар ривоятлар келтирганлар (11: 5/29).

755 АЛ-КАБИРИЙ

Жайх,ун дарёси щинидаги бир қишлоққа — унинг исми *форсча*

«дах,и бузург» («катта қишлоқ,») — «кабираяга нисбатан айtilган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Исҳоқ ал-Кабирий

(Абу Якуб) Исҳоқ ибн Иброҳим ибн Муслим ал-Қурайший ал-Кабирий — Бухоро аҳлидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (2: 4/493; 11: 5/30).

756 АЛКАССАЙ

Бухоронинг *бир қишлоғи* — «Касса»га нисбатан айtilган. Унга мансуб олимлардан:

1. Ал-Ҳусайн ал-Кассай (ваф. 396/1006 й.)

(Абу Али) ал-Ҳусайн ибн Форис ал-Фақиҳ ал-Кассай. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 396/1006 йилда вафот этган (11: 5/35).

757 АЛ-КАСАВИЙ

«Касаядан ясалган нисба. У — Бухородаги қишлоқлардан бири. Шу жойга мансуб бўлган олимлардан:

1. Абу Аҳмад ал-Касавий

Абу Аҳмад ал-Касавий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят

қилганлар (2: 4/497; 11: 5/34).

758 АЛКАДКИЙ

Самарқанднинг *бир ноҳияси* — «Кадюжа нисбатан айtilган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Абдуллоҳ ал-Кадкий (ваф. 471/1079 й.)

(Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ ибн Абу Бакр ибн Абдуллоҳ ал-Ғазий ал-Кадрий — Самарқанд аҳлидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 471 х.й. шаъбон ойида вафот этган (11: 5/38).

759 АЛКАДАНИЙ

Самарқанднинг *қишлоқларидан бири* — «Кадан»га нисбатан айtilган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Абдуллоҳ ал-Каданий (402-483/1012-1090)

(Абу Аҳмад) Абдуллоҳ ибн Али ибн аш-Шоҳ ал-Каданий — фозил имом бўлган. Яратгандан ёмғир ёғдиришини сўраб, Самарқанддан Хартанга (Имом ал-Бухорий макбарасига) борган олимлардан бири эди. Аллоҳ таоло уларнинг илтижосини мустажоб

308 ал-Каданий/ал-Каржий/ал-Кардарий/ал-Гурганжий

қилиб, улар Хартангдан қайтиб кетмай туриб ёмғир ёғдирганди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 402/1012 йилда таваллуд топтан. 483 х.й.нинг ражаб ойида вафот этган (11: 5/38).

760 АЛКАРЖИЙ

Озарбайжоннинг чега-расидаги бир ноҳия, Райнинг қишлоҳ^аридан бири — «Карж» («Курж»)га нисбатан айтилган. Унга маису бўлган олимлардан:

1. Файруз ал-Каржий (ваф. тахм. 525/1131 й.)

(Абулҳасан) Файруз ибн Абдуллоҳ ал-Каржий. У Бағдодда яшаганлардан бири, Бағдод, Мосул ва бошқа шаҳарларда ҳадислар тўплаган. У кўплаб олимлардан ҳадислар эшитган, ундан ҳам кўплар ривоятлар келтирганлар. Тахм. 525/1131 йилда вафот этган (11: 5/50).

761 АЛ-КАРДАРИЙ

Хоразм ўлкасидаги бир қишлоқ, — «Кардар»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Абдулғафур ал-Кардарий (ваф. 562/1167 й.)

(Абулмафохир) Абдулғафур ибн Лукмон ибн Муҳаммад (Тождудин) ал-Кардарий — усулиётчи факих бўлган. Халабда козилик мансабини эгаллаган ва шу шаҳарда вафот этган. Халабдаги «Мадрасату-л-ҳаддодийн» — «Темирчилар мадрасаси»да мударрислик ҳам қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 562 х.й. йилда вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «ал-Интисор ли-Аби Ҳанифа фи ахборихи ва ақволихи» («Абу Ҳанифанинг ғалабаси йўлидаги унинг хабарлари ва сўзлари ҳақида китоб»), «ал-Муфийд фи шарҳи-т-тажрийд» («ат-Тажрид» асарининг шарҳи ҳақида фойдали китоб»), «Шархул-жомийи-с-сағийр» («Муҳаммад ибн ал-Ҳасан аш-Шайбонийнинг «Кичик тўплами»га шарҳ»), «Шарҳ ала-т-тажрийд» [«ат-Тажрид»га шарҳ], муаллиф уни «ал-Муфийд ва-л-мазийд» («Фойдали ва зиёда изоҳли китоб»), деб номлаган] — мазкур иккала асар ҳам ханафий фикҳнинг соҳаларига оиддир, «Китоб фи усули-л-фикҳ» («Фикҳ усули ҳақида китоб»), «Ҳайрату-л-фуқаҳо» («Фақиҳларнинг хайратланиши») (2: 4/510; 17: 2/175).

2. Муҳаммад ал-Кардарий (559-642/1164-1244)

(Абулваҳда Шамсулаъимма) Муҳаммад ибн Абдуссаттор ибн Муҳаммад ал-Имодий ал-Кардарий — таниқли факих бўлган. 642 х.й. муҳаррам ойининг 9 куни Бухорода вафот этган. Унинг асарларидан: «Мухтасар Хусомиддин ал-Ахсикатий» («Хусомуддин ал-Ахсикатийнинг қисқартирилган китоби»), «ал-Ҳаққ ал-мубийн фи дафъи шубҳоти-л-мубталий» («Ботил кишиларнинг шубҳаларини даф қилишда аниқ ҳақиқат») ёки «ас-Сайф ал-маслул фи радди ала соҳиби-л-мутаҳаввил» («ал-Мутаҳаввил» асарининг соҳибига раддия беришда ялонғоч қилич»), шунингдек, ушбу асар «ад-Дурра ал-мунийфа фи интисори-л-имоми-л-Аъзам Аби Ҳанифа» («Имоми Аъзам Абу Ҳанифанинг ғалабаси ҳақида қимматли дурдона») деган ном билан ҳам юритилади (17: 3/410).

762 АЛ-ГУРГАНЖИЙ

Хоразм еридаги бир қасаба-шақарча (арабча «ал-Журжония», «ал-Гургонжония»)га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Гурганжий (ваф. 481/1088 й.)

(Абу Ҳомид) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Али ал-Мукриъ ал-Гурганжий — Куръон илмини эгаллаш мақсадида узоқ ўлкаларга сафар қилган илм толиблари ва пешво олимлардан бири бўлган. Шом, Ҳижоз, Аллоқ ва бошқа юртларда олимлардан сабоқ олган. Кўплаб асарларни тасниф этган. Бир қанча дўстлари ва фарзандлари бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 481/1088 йилда вафот этган (11: 5/55).

2. Абдуррахмон ал-Гурганжий

(Абу Муҳаммад) Абдуррахмон ибн Муҳаммад ал-Гурганжий — мазкур Абу Ҳомиднинг ўғли. У қироат илмида фозил имом, ҳадислар эшитиш ва бошқаларга етказишда жуда истеъдодли бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/55).

3. Муҳаммад ал-Гурганжий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абдуррахмон ибн Муҳаммад ал-Гурганжий — мазкур Абу Муҳаммаднинг ўғли. Солих шайх, такводор кексалиги (оксоқоллиги) ўзига ярашган, юзи чиройли, донишманд бир киши

бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/55).

4. Муҳаммад ал-Гурганжий (390-484/1000-1092)

(Абу Наср) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Али ибн Ҳомид ал-Гурганжий — қори бўлган. Бағдод, Ҳаррон, Миср, Дамашк, Мосул ва Хуросонда қироат илмини чуқур ўрганган. 484 х.й. зу-л-ҳижжа ойининг 12 кунда вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Китобу-т-тазкира» («Тазкира китоби»), «Китобу-л-муаввал» («Умид ҳақида китоб»). Кўплаб адиблардан хикматли сўзларни ёзиб олган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/512; 17: 3/84).

763

АЛКАРМУЖИЙИНИЙ

Насафнинг кишлоқларидан бири — «Кармужийийн»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Алямон ал-Кармужийийний

(Абулҳасан) Алямон ибн ат-Таййиб ибн Хунайс ибн Умар ал-Кармужийийний. У Насафнинг бир қишлоғи — Кармужийийндан

чиққан. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 332 ёки 382 х.й.да вафот этган (2: 4/518; 11: 5/58).

2. Ат-Таййиб ал-Кармужийийний (323/935 йилда ҳаёт бўлган)

(Абу Тоҳир) ат-Таййиб ибн Хунайс ибн Умар ал-Кармужийийний. У Насафнинг қишлоқларидан бири — Кармужийийндан чиққан. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Унинг асарларидан «Китобу-лмабаъ» («Ибтидо китоби») — Ваҳб ибн Мунаббихга оид бу китобни у 323/935 йилда китобат қилган (11: 5/58).

764

АЛКАРМИНИЙ

«Кармана»га нисбат берилган. У — Сўвд х,удудидаги дарахтлари ва сувлари сероб бир шах.арча, Самарканд билан Бухоро ўртасида жойлашган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Карминий (ваф. 282/896 й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн аз-Завъ ибн ал-Мунзир ибн Язид аш-Шайбоний ал-Карминий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 282/896 йилда вафот этган (11: 5/58).

3Ю ал-Карминий/ал-Кисой/ал-Касо доний

2. Аҳмад ал-Карминий (ваф. 265/879 й.)

(Абу Бакр) Аҳмад ибн аз-Завъ ибн ал-Мунзир ал-Бакрий ал-Карминий — мазкур Абу Абдуллохнинг биродари. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 265 ҳ.й. ражаб ойининг ўртасида вафот этган (11: 5/59).

3. Ал-Мустақир ал-Карминий

Ал-Мустақир ибн Муҳаммад ал-Карминий — машҳур муҳаддис бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/59).

4. Ал-Мусаййиб ал-Карминий

Ал-Мусаййиб ибн Муҳаммад ал-Қазоъий ал-Карминий. У ал-Фаззозийнинг «ал-Мухтасар» номли асарини ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/59).

5. Азиз ал-Карминий

(Абулфараж) Азиз ибн Абдуллох ал-Карминий. У Имом аш-Шофиъий асхобларининг Бухоро ва Кармана суфаларидаги нозирлардан бири бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/59).

6. Али ал-Карминий

(Абу Туроб) Али ибн Тоҳир ибн... ал-Карминий ат-Тамимий. У Кармана ахлидан, ўз даврида луғат илмида ва уни ёд олишда энг афзал ва беназир олим ҳисобланган. У

уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/59).

7. Муаммар ал-Карминий

(Абу Сулаймон) Муаммар ибн Жаброил ибн Масъаб ибн Исмоил ибн Айюб ал-Карминий. Ўта одобли бўлган, Самарқандда яшаган, эл орасида солиҳ ва фозил шайх сифатида танилган, ишончли ровий, ўта диёнатли, усуллари яхши, аҳли суннатга мансуб бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/59).

8. Сухайб ал-Карминий

(Абу Муҳаммад) Сухайб ибн Осим ибн Иброҳим ибн... ибн Қайс ал-Карминий. Илм олиш мақсадида Ироққа рихлат қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/59).

9. Муҳаммад ал-Карминий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абу Жаъфар ибн... ибн Усмон ал-Яшкирий ал-Карминий. У шофъий мазҳаби бўйича йирик факих бўлган. У

уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/59).

765

АЛКИСОЙ

Марв ва Бухоро (цлидан «кисо» («кийим») бичиш, тикиш ва сотиш билан шуғулланганларга нисбатан айтилган. Унта мансуб бўлган олимлардан:

1. Иброҳим ал-Кисой

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Аҳмад ибн Якуб ал-Марвазий ал-Кисой. Лакаби — «тариқ ғариб» («бегона йўл»). У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/67).

2. Абдулжаббор ал-Кисой (ваф. 518/1124 й.)

(Абу Муҳаммад) Абдулжаббор ибн Муҳаммад ибн Али ибн Муҳаммад ал-Кисой ал-Бухорий ал-Имом ал-Ҳужжож — Бухоро ахлидан бўлган. У оммавий ваъзлар қилар, илмий мажлислар ўтказар, хайр-баракот ва илм аҳли жумласидан эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 518 ҳ.й. шаввол ойида вафот этган (11: 5/67).

766

АЛКАСОДОНИЙ

Самарқанднинг қишлоқларидан бири — «Касодун» («Касадон»)га

нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Касодоний

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Суфён ибн... ибн ал-Фазл ибн Абу Сажид ал-Касодоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/65).

767

АЛКАСБАВИЙ

Насафнинг цишлоцларидан бири — «Касба»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Исо ал-Касбавий

(Абу Аҳмад) Исо ибн ал-Хусайн ибн ар-Рабиъ ал-Касбавий — «ал-Бўстон» китобининг муаллифи. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/522; И: 5/68).

2. Жаъфар ал-Касбавий

(Абу Муҳаммад) Жаъфар ибн Муҳаммад ибн Али ибн Ҳамдон ибн Воқид ал-Касбавий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/68).

3. Ал-Ҳасан ал-Касбавий

Ал-Ҳасан ибн Муҳаммад Али ал-Касбавий. У уламолардан,

уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/69).

4. Али ал-Касбавий

(Абулҳасан) Али ибн Иброҳим ал-Касбавий. «Дарбу-л-жадид» да муфти бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/69).

5. Мунир ал-Касбавий

(Абулмуайяд) Мунир ибн Муҳаммад ибн Жаъфар ал-Касбавий — кўп ҳадислар эшитган фозил адиб. Насаф ва Ашфурқонда бир жамоа олимлардан ҳадис тинглаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/69).

6. Масъуд ал-Касбавий

Масъуд ибн Муҳаммад ибн Жаъфар ал-Касбавий. У — мазкур Мунирнинг биродари. У кўп ҳадислар эшитган ва ўз дастхати билан китоблар кўчирган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/69).

7. Соъид ал-Касбавий

(Абдулало) Соъид ибн Мунир ибн Муҳаммад ал-Касбавий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/69).

8. Муҳаммад ал-Касбавий

(Абулфараж) Муҳаммад ибн Масъуд ал-Касбавий

— Касба аҳлидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/69).

9. Аҳмад ал-Касбавий (ваф. 412/1022 й.)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Исмоил ибн Муҳаммад ибн Ҳорун ибн Исмоил ибн Билол ас-Саннон ал-Касбавий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 412/1022 йил жума куни вафот этган (11: 5/69).

10. Муҳаммад ал-Касбавий (ваф. 409/1019 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абдулмалик ибн Жаъфар ибн Муҳаммад ибн Абу Сайд ибн Муҳаммад ибн Усмон ибн Муҳаммад ибн Абдуллох ибн Абунназр ал-Касбавий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 409 х.й. зу-л-ҳижжа ойининг еттинчи куни душанба кечаси Насафда вафот этган (11: 5/69).

11. Муҳаммад ал-Касбавий (439-494/1048-1101)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Абу Муҳаммад (унинг исми шарифи — Абдулмалик ибн Муҳаммад ибн... ибн Форсанж Атуфийд Шийшир) ал-Касбавий. Зиёли бир хонадондан бўлган. Хонадон аҳлининг хар бири ўз отасидан ҳадислар ривоят қилган.

312 ал-Касбавий/ал-Киссий/ал-Кушоний

Ўзи — имом ва уламолардан, мунозарага мохир фозил олим бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 439 х.й.нинг сафар ойида туғилган. 494/1101 йилда вафот этган (2: 4/422; 11: 5/69).

768

АЛКИССИЙ (АЛКИШШИЙ)

Сўғдадаги бир имцар — «Кисса» («Кишца»)га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Кишший (ваф. 390/1000 й.)

(Абу Зуръа) Муҳаммад ибн Юсуф ал-Журжоний ал-Кишший — таникли муҳаддис бўлган. Нишопур, Бағдод, Ҳамадон ва Ҳижозда Абу Нуъайм ибн Адий ва Абулаббос ад-Дағулий ҳамда ул икковининг табақаларидан ҳадислар тинглаган. У ҳадисларни бобма-боб тўплаган ва машойихлари билан биргаликда китоб тарикасида тасниф этган. Узоқ йиллар Маккада яшаган ва ўша жойда (Маккада — Т.) вафот этган (17: 3/781).

2. Абдулхамид ал-Киссий (ваф. 249/863 й.)

(Абу Муҳаммад) Абдулхамид ибн Ҳумайд ибн Наср ал-Киссий — «Абду Ҳумайд» номи билан машҳур бўлган. У

ғоятда ҳурмат-эътиборли ва қадри баланд имом бўлган. Кўп ҳадислар тўплаб, асар яратган олимлардан. У

уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 249 х.й. рамазон ойида вафот этган (2: 4/523; 11: 5/70).

3. Ал-Фатҳ ал-Киссий

(Абу Наср) ал-Фатҳ ибн Амр ал-Киссий ал-Варрок — ҳадислари тўғри, ҳақгўй ровийлардан бири бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/71).

4. Муҳаммад ал-Киссий

(Абулфазил) Муҳаммад ибн Абдуллох ибн Абулмузаффар ал-Киссий. Гарчи Кешда туғилган бўлса-да, лекин Самарқандда яшаган. Асли Насафдан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 487/1094 йилда туғилган (11: 5/71).

5. Муҳаммад ибн Ҳотам ал-Киссий (ваф. 339/951 й.)

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Ҳотам ибн Хузайма ибн Қутайба ибн... ибн Шароҳабил ал-Калбий ал-Киссий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 339 х.й. йил шаввол ойида бир юзу саккиз ёшида Маккага

ҳажга кетаётиб, йўлда Ҳамадонда вафот этган (11: 5/71).

6. Муҳаммад ибн ат-Таййиб ал-Киссий (ваф. 318/930 й.)

(Абу Наср) Муҳаммад ибн ат-Таййиб ал-Киссий аз-Зоҳид. Кўп ибодат қилувчи фақиҳлардан ва ҳадис ўрганиш мақсадида сафар қилувчи олимлардан бўлган. У Нишопур ва Бағдодда йирик олимлардан ҳадислар эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 318/930 йилда вафот этган (11: 5/71).

769

АЛКУШОНИЙ

Самарқанднинг бир шаҳарчаси — «Кашония»га нисбатан айтилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Масъуд ал-Кушоний (447-520/1055-1126)

(Рукнуддин) Масъуд ибн ал-Хусайн ибн ал-Ҳасак ибн Муҳаммад ИБЕ Иброҳим ал-Кушоний - фозил инсон бўлган. Унинг асарларидан: «ал-Мухтасар ал-Масъудий («Масъудийнинг мухтасар китоби») (17: 3/847).

2. Аҳмад ал-Кушоний

(Абу Умар) Аҳмад ибн Ҳожиб ибн Ҳамона ал-Кушоний. У уламолардан уламолар ҳам ундан ҳадис

ривоят қилганлар (2: 4/524; 11: 5/73).

3. Муҳаммад ал-Кушоний

(Абу Наср) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Ҳожиб ал-Кушоний — мазкур Абу Умарнинг ўғли. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/73).

4. Аҳмад ал-Кушоний (ваф. 493/1100 й.)

(Абу Наср) Аҳмад ибн ал-Муҳаззаб ибн Яъло ибн Муслим ибн Сайд ибн ал-Хитоб ибн Наср ал-Кушоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 493 х.й. зу-л-қаъда ойида, 78 ёшида вафот этган (11: 5/73).

5. Аҳмад ал-Кушоний (ваф. 443/1051 й.)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Ҳумайд ибн Абдуллоҳ ибн ал-Ашъас ал-Кушоний ал-Қозий — имом бўлган. Самарқандга келиб, «ад-Дор ал-Жузжония» илм даргоҳида ҳадисдан дарё берган. У бир юзу йигирма йил умр курган. Аҳмад ал-Кушонийнинг кўз кўриши ғоятда ўткир бўлган. У қўлёзма асарларни кечаси ойнанг ёруғида ҳам мутолаа қилаверарди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 443/1051 йилда вафот этган (11: 5/73).

6. Масъуд ал-Кушоний (ваф. 540/1145 й.)

(Абулмаолий) Масъуд ибн ал-Ҳасан ибн ал-Ҳусайн ал-Кушоний — фозил имом, хулқи-атвори чиройли ва ишлари гўзал инсон бўлган. У Самарқандда бир қанча муддат хатиблик лавозимида фаолият кўрсатган, ҳадислар айтиб, имло (айтиш) билан шуғулланган. Шунингдек, Қусам, разияллоҳу анҳу, мадрасасида мударрислик ҳам қилган. Бухорода ўғли ундан ҳадислар ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 540/1145 йилда вафот этган (11: 5/73).

7. Убайдуллоҳ ал-Кушоний

(Абулқосим) Убайдуллоҳ ибн Умар ал-Хатиб ал-Кушоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/73).

8. Муҳаммад ал-Кушоний

(Абу Наср) Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ал-Кушоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/73).

9. Муҳаммад ал-Кушоний (ваф. 552/1157 й.)

(Абулфатх) Муҳаммад ибн Масъуд ал-Кушоний — аввалроқ зикр этилган Абулмаолийнинг ўғли.

Бухорода козилик лавозимини эгаллаган. Ўз ватанида унчалик катта эътибор қозонмаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 552 х.й. рамазон ойининг тўртинчи кечаси, тарових намозини ўқигандан кейин вафот этган (11: 5/74).

10. Али ал-Кушоний (480-557/1087-1162)

(Абулҳасан) Али ибн Мавжуд ибн ал-Ҳасан ал-Кушоний — фозил имом, атоқли баҳс-мунозара қилувчи, воиз ва фақат ҳақиқатни сўзловчи инсон бўлган. Марвдаги «ал-Мадраса ал-хоқония»да ўқув ишларини бошқарган. Марвда истиқомат қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 480 х.й. рамазон ойининг 27 кечасида туғилган. 557/1162 йилда вафот этган (11: 5/74).

11. Убайдуллоҳ ал-Кушоний (тахм. 410-502/1020-1109)

(Абулқосим) Убайдуллоҳ ибн Умар ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Кушоний — машхур ва фозил инсон, ишончли ровий, кўпдан-кўп ҳадисларни биладиган олим бўлган. Ғоятда узоқ умр курган. Одамлар кўп йиллар давомида унинг имлосидан (айтиб турганидан) ҳадислар

314 ал-Кушоний/ал-Кушмаяханий/ал-Кафсисавоний

тинглаганлар ва ёзиб олганлар. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Тахм. 410/1020 йилда туғилган, 502/1109 йилда вафот этган (11: 5/73).

770

АЛКУШМАЯХАНИЙ

Марвнинг қишлоқ-ларидан бири — «Кушмаях,ан»га нисбат берилган. Унга мансуб бўлган олимлардан:

1. Ҳибон ал-Кушмаяханий (ваф. 233/848 й.)

(Абу Муҳаммад) Ҳибон ибн Мусо ибн Савод ал-Кушмаяханий ас-Суллабий— ишончли ва ҳақиқатгўй ровий сифатида танилган, Абдуллох ибн Муборак ал-Марвазий китобларининг ровийларидан бўлган. Жуда кўп одамлар Ҳибон ал-Кушмаяханийнинг ҳузурига келиб, ундан ҳадислар олганлар, айнан шу мақсадда унинг қишлоғига — «ал-Кушмаяхан»га бориб, ҳадис эшитганлар. У ҳаётининг охирларида туғилган қишлоғини тарк этиб, Фирабрнинг чегарасида посбон бўлиб яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 233/848 йилда вафот этган (11: 5/75).

2. Муҳаммад ал-Кушмаяханий (ваф. 389/999 й.)

(Абулхайсам) Муҳаммад ибн Маккий ибн Муҳаммад ибн Зуроъ ибн Хорун ибн Зуроъ ал-Кушмаяханий — бутун Шарқ ва Ғарбда ўзининг «ал-Жомий» китоби билан шуҳрат қозонган йирик адиб бўлган. Чунки Муҳаммад ал-Кушмаяханий Хуросонда унга таяниб олий иснод ривоят қилганларнинг охиргиси эди. У фақиҳ, адиб, тақводор ва зоҳид бир инсон бўлган. У илм излаб Хижоз ва Ироққа борган, кўплаб машхур шайхлардан сабоқ олган. Фирабр, Марв, Сарахс, Рай, Бағдод, Куфа, Макка каби шаҳарларда устозлардан ҳадислар эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 389 х.й.да вафот этган. Унинг асарларидан: «Расоил» («Рисолалар») (11: 5/75; 17: 3/732).

3. Муҳаммад ал-Кушмаяханий

(Абу Ҳомид) Муҳаммад ибн Али ал-Кушмаяханий — фақиҳ, фозил ва луғатда билимдон олим бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/75).

4. Солих ал-Кушмаяханий (ваф. 246/860 й.)

(Абулфазл) Солих ибн Мисмор ал-Кушмаяханий. У илм излаб, Ироқ ва Хижозга борган, Марв ва Мовароуннаҳрда ҳадислар ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 246/860 йилда вафот этган (11: 5/75).

5. Аҳмад ал-Кушмаяханий

Аҳмад ибн Исо ал-Кушмаяханий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/75).

6. Аҳмад ибн Яҳё ал-Кушмаяханий

(Абу Абдуллох) Аҳмад ибн Яҳё ал-Кушмаяханий У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/75).

771

АЛКАФСИСАВОНИЙ

Бухорининг қишлоқ-ларидан бири «Кафсисавон»га нисбатан айtilган. Унс мансуб бўлган олимлардан:

1. Ҳам дам ал-Кафсисавоний

(Абулфазл) Ҳамдон кб= Яҳё ибн Абдуллох ал-Кафсисавоний ал-Бухорий. У уламолардан уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 184).

772

АЛ-КУФИНИЙ

«Куфин»га нисбат берилган, у — Бухоро ҳишлокларидан бири.

1. Абдуллоҳ ал-Куфийний

(Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ал-Куфийний — серфазилат факих бўлган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам лшдан ривоят қилганлар (11: 5/84).

773

АЛКАЛОБОДИЙ

«Каллобоз»га нисбат берилган, у — Бухородаги дах,алардан бири. Ушбу жойга нисбат берилган олимлар:

1. Иброҳим ал-Калободий (ваф. 340/951 й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Муҳаммад ал-Калободий. Бойликдан кўра фақирликни афзал билиб, уни шарафлаган (17: 1/67).

2. Али ал-Калободий

(Абулқосим) Али ибн Абу Наср ал-Калободий — мазкур Абу Насрнинг ўғли. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Унинг «Амолий Аби Қосим» (Абулқосимдан имло қилинган ҳадислар гғалами) асари бор (11: 5/114; 15: 4/163).

3. Абдуллоҳ ал-Калободий

(Абулқосим)

Убайдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Сайд ибн Яъқуб ал-Факих ал-Калободий Калободий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/114).

4. Муҳаммад ал-Калободий (ваф. 323/935 й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Сайд ибн Яъқуб ал-Луълуъий ал-Калободий. Бухоро мазолим (олий) судида фаолият кўрсатган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 323 ҳ.й.нинг рабиъу-л-аввал ойида вафот этган (11: 5/114).

5. Абдулкарим ал-Калободий

(Абу Саҳл) Абдулкарим ибн Абдурраҳмон ибн ибн Ҳозим ал-Калободий ал-Бухорий. Бухоронинг Каллобозидан бўлган. Ундан бир гуруҳ мутааххир уламолар ҳадис эшитганлар. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/114).

774

АЛКУЛОШКИРДИЙ

«Кулоткирд»га нисбат берилган, шунингдек, «Жулошжирд» деб аталиши ҳам мумкин бўлиб, у — Марв

цитлоцлридан бири. Унга нисбат берилган олимлар:

1. Сом ал-Кулошкирдий

Сом ибн Нух ал-Кулошкирдий, у уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/117).

2. Раис ал-Кулошкирдий

Раис ибн Сулаймон ибн Ҳориса ибн Қудома ал-Кулошкирдий. Хуросонга келиб, Жулошжирд қишлоғида кўним топган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/117).

775

АЛКУЛАХБОҚОНИЙ

«Кулахбоқ,он»га нисбат берилган бўлиб, у — Марв қишлоқларидан бири. Унга нисбат берилган олимлардан:

1. Ваҳб ал-Кулахбоқоний

(Абу Абдуллоҳ) Ваҳб ибн Замъа ат-Тамимий ал-Кулахбоқоний. Ибн Муборак суҳбатларидан баҳраманд бўлиб, унинг ўзига, тутган йўлига, шамойилига ихлосманд эди. Ҳадисларни билиш ва уларни ташлаб ўтишни яхши кўрадиган тоифалар ҳақида китоб таълиф этган. Ривоят қилган ҳадисларида хато йўқ. Мазкур китобини

3|5 ал-Кулахтужоний/ал-Каморий/ал-Камражий/ал-Камардий/ал-Камарий

«Матрукун» («Хадислари тарк этилган ровийлар») деб атади. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/87).

776

АЛ-КУЛАХТУЖОНИЙ

«Кулахтужон»га нисбат берилган. У — Марв қишлоқларидан бири. Ушбу қишлоққа нисбат берилган олимлар:

1. Муҳаммад ал-Кулахтужоний (ваф. 378 й.)

(Абу Ато) Муҳаммад ибн Абу Язид ибн Абулазҳар ибн Хилол ал-Мутаваккилий ал-Кулахтужоний. Фазилатли имом бўлиб, вараъга амал қилган. Яхши хулкли бўлган, доимо рўза тутган ва таҳажжуд ибодатларини адо этган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 378 х.й.да вафот этган (11: 5/88).

2. Абу Масъуд ал-Кулахтужоний

Абу Масъуд ибн Абу Язид ибн Абулазҳар ал-Кулахтужоний. Уламолардан хадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/88).

777

АЛ-КАМОРИЙ

«Каморо»га нисбат берилган. У — Бухоро

қишлоқларидан бири. Ушбу қишлоққа нисбат берилган олимлардан:

1. Ал-Лайс Каморий (ваф. 331 х.й.)

• (Абу Наср) ал-Лайс ибн Амр ибн Ҳафс ал-Каморий, уламолардан хадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар. 331 х.й.да вафот этган (11: 5/93).

2. Муҳаммад ал-Каморий (ваф. 381/991 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Фазл ал-Каморий ал-Бухорий. Ҳанафий мазхаби уламоларидан бўлган. Таълиф этган асари: «ал-Фавоид фи-л-фикх» («Фикҳдаги фойдалар») (14: 4; 17: 3/588).

778

АЛКАМРАЖИЙ

«Камаржа»га нисбат берилган. У — Сўғд қишлоқларидан бири. Мазкур қишлоққа нисбат берилган олимлар:

1. Муҳаммад ал-Камаржий

Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ал-Искоф ал-Муаззин ас-Сўғдий ал-Камаржий. У уламолардан хадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (2: 4/544; 11: 5/94).

2. Муҳаммад ал-Камаржий

(Абу Муҳаммад! Муҳаммад ибн Наср ибн Ҳамувайх ал-Камаржий. У уламолардан хадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/94).

3. Муҳаммад ал-Камаржий

(Абу Ҳафс) Муҳаммад ибн Наср ибн Ҳамувайх ал-Камаржий — мазкур Абу Муҳаммад ал-Камаржийнинг отаси. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (И: 5/94).

4. Наср ал-Камаржий

(Абуллайс) Наср ибн Ҳамувайх ал-Камаржий ас-Сўғдий — мазкур Абу Ҳафс ал-Камаржийнинг отаси. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/94).

779

АЛКАМАРДИЙ

Самарканд қишлоқларидан бири «Камард»га нисбат берилган.

1. (Абу Жаъфар) ал-Камардий.

У уламолардан уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (2: 4/544; 11: 5/94).

780

АЛКАМАРИЙ

«Камара»га нисбат берилган. У — Бухоро қишлоқларидан бири.

Мазкур қишлоқа нисбат берилган олимлардан:

1. Юсуф ал-Камарий

(Абу Яъқуб) Юсуф ибн ал-Фазл ал-Камарий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/544; 11: 5/94).

781

АЛКАМСОНИЙ

«Камсон»га нисбат берилган. Камсон — Марв қишлоқларидан бири. Ушбу қишлоққа нисбат берилган олимлар:

1. Абдулжаббор ал-Камсоний (393 х.й. да ҳаёт бўлган)

(Абу Жаъфар) Абдулжаббор ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Мужоҳид ибн Юсуф ибн ал-Масний ал-Камсоний. Ҳадис илмида «хофиз» бўлган, кўп ҳадисларни ёддан билган, улардан тўқималарини ажрата олган. У 393 х.й. да Бухорога келган, сўнгра яна Марвга қайтиб бориб, ўша ерда вафот этган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/95).

2. Аҳмад ал-Камсоний

(Абу Ҳотим) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Жамил ал-Камсоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/95).

3. Аҳмад ал-Камсоний

(Абулаббос) Аҳмад ибн Абу Юсуф ал-Камсоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/95).

782

АЛКАМУНИЙ

«Камун» («зира»)га нисбат берилган. Бу нисба билан сарахслик зира сотувчилар аталган.

1. Саҳл ал-Камуний (ваф. 468 х.й.)

(Абулқосим) Саҳл ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ал-Камуний ас-Сарахсий — фазилатли, ўта художўй ва яхши хулкли имом бўлган. Абу Тоҳир ас-Санжий хузурда фикх илмини тўлик ўзлаштирган. Кўплаб ҳадислар эшитган, кам ҳадис ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 468 х.й. да вафот этган (11: 5/95).

783

АЛКАМАНЖИСИЙ

«Каминжис»га нисбат берилган. У — Мовароуннах,р қишлоқларидан бири.

1. Али ал-Каманжисий

(Абулҳасан) Али ибн ан-Нуъмон ибн Саҳл ал-Каманжисий. У

уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 4/545).

784

АЛКАМАНДИЙ

«Каманда»га нисбат берилган. У — Сўғд қ,ишлоқ,ларидан бири. Ушбу қ,ишлоққ,а нисбат берилган олимлар:

1. Исмоил ал-Камандий

Исмоил ибн Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн Халаф ёки Холид ибн Иброҳим ал-Бухорий ал-Карминий ал-Камандий деб ҳам юритилади. Ҳаждан қайтаётиб Дамашқда тўхтаган ва у ерда ҳадис ривоят қилган. Исмоил ал-Камандий ишончли ровий бўлган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (2: 4/545).

785

АЛКИНОНИЙ

«Киноний»га нисбат берилган бўлиб, у — Бухоро аҳлидган бўлган бобонинг исмидир.

1. Муҳаммад ал-Киноний

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Иброҳим ибн Наср ибн ал-Лайс ибн Сайёр ал-Ҳофиз ал-Киноний. Бухоро аҳлидан бўлган, ҳадислар билган ва уларни ёд олган. У

31 д ал-Канжконий/ал-Канжий/ал-Кундий/ал-Кандасарвоний/ал-Кандукиний

уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/99).

786

АЛКАНЖКОНИЙ

«Канжкон»га нисбат берилган бўлиб, у — Марв қишлоқларидан бири. Ушбу қишлоққа нисбат берилган олимлардан:

1. Аҳмад ал-Канжконий

(Абу Саҳл) Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн Жузоъ ал-Канжконий — Марв аҳлидан бўлган. Пайғамбар (с.а.в.)нинг Абу Хурайрага қилган васиятларини сўзлаб юрар эди. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/101).

787

АЛКАНЖИЙ

«Канжа»га нисбат берилган, у — Арон юртининг асосий йирик шахридир. Мазкур шах, арга нисбат берилган олимлар:

1. Абдулвахҳоб ал-Канжий (1062/1652 йилда ҳаёт бўлган)

Абдулвахҳоб ибн Абу Абдуллоҳ ибн Абу ал-Хусайн ибн Абу Шихоб ал-Канжий. Дамашқда бўлган, унинг «ан-Нибросли кашфи-л-илтибоси-л-вокиъ фи-л-асос ли акоид

қавм самму анфусаҳум бил-акёс» [«Ўзларини «акёс» (яхшилар) деб эълон қилган қавм ақидаси асосларидаги гумонларни ёритиб берувчи маёқ»]. У мазкур асарни 1062 х.й.да ёзиб тугатган (17: 2/342).

2. Муҳаммад ал-Канжий (ваф. 658/1260 й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Юсуф ал-Канжий — фозиллардан бўлган. Асарларидан: «ал-Баён фи ахбори соҳиби-з-замон» («Соҳиби замоннинг хабарлари баёни»), «Кифояту-т-толиб фи маноқиби амири-л-муъминийн Али ибн Аби Толиб» («Амиру-л-муъминин Али ибн Абу Толибнинг толибларга кифоя қиладиган маноқиблари»), баъзи шеърлари ҳам бор (17: 3/787).

3. Яҳё ал-Канжий (318/930 йилдан олдин ҳаёт бўлган)

(Абулқосим) Яҳё ибн Закариё ал-Канжий — фозил киши бўлган. Ундан Абу Муҳаммад Ҳорун ибн Мусо ат-Талъакбирий ривоят қилган. Унинг кўплаб асарлари бўлган, шулардан бири — «Китобу-н-нақд» («Танқид китоби») (17: 4/95).

788

АЛ КУНДИЙ

«Кунду»га (ёки «Кунда») нисбат

берилган. У — Самарканд китлоқларидан бири.

1. Муҳаммад ал-Кундий (ваф. 551 х.й.)

(Абулмаҳомид) Муҳаммад ибн Абдулҳолик ибн Абдулвахҳоб ибн Ҳамза ибн Салма ал-Кундий — сўғдлик бўлган. Жума куни масжидда халқа (одамлар мажмуаси) тўплар эди. Фақиҳ олим, таникли имом, художўй, яхши хулқли инсон бўлган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар. 551 х.й.да вафот этган (2: 4/547; 11: 5/104).

789

АЛ-КАНДАСАРВОНИЙ

«Кандасарвон»га нисбат берилган. У — Бухоро қишлоқларидан бири.

1. Наср ал-Кандасарвоний

(Абу Муҳаммад) Наср ибн Собир ибн Довуд ал-Кандасарвоний ал-Бухорий — уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/103).

790

АЛКАНДУКИНИЙ

«Кандукин»га нисбат берилган бўлиб, у — Самарканд қишлоқларидан бири. Мазкур қишлоққа нисбат берилган олимлардан:

1. Али ал-Кандукиний (тав. 448 ёки 447 х.й.)

(Абулхасан) Али ибн Аҳмад ибн ал-Хусайн ибн Абу Наср ибн ал-Ашъас ибн Ғазбон ал-Кандукиний. Унинг отаси Кандукин қозиси бўлган, У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 448 х.й. ёки ундан бир йил олдин таваллуд топган (2: 4/548; 11: 5/103).

791

АЛ КУНДИКАСИЙ

«Кундикас»га нисбат берилган. Кундикас — Самарқанд атрофидаги Дарғам кишлоқларидан бири. Мазкур жойга нисбат берилган олимлар:

1. Умар ал- Кундикасий «ваф. 525/1131 й.)

Умар Сайд ибн --"лурахим ибн Аҳмад ал- _:ам ал- Кундикасий ас- Ғамарқандий Самарқанд атрофидаги Борой тоғи минтақасида истиқомат қилган, Кундикасда ҳам тугилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Самарқандда таваллуд топган, 525 х.й.нинг сафар «нда ёки рабиъу-л-аввал йида Борийда вафот топган (11: 5/104).

792

АЛКАНВАНИЙ

«Канван»га нисбат берилган. Канван —

Самарқанддаги мақалла. Ушбу жойга нисбат берилган олимлардан:

1. Абдуллоҳ ал-Канваний (ваф. 480-485 х.й.дан бироз кейин)

(Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ ибн Юсуф ибн Мусо ибн Али ибн Зайд ал-Канваний — факих ва зоҳид бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. У 480 х.й.дан бироз кейин вафот этган (11: 5/105).

793

АЛКУЗИЙ

«Куз»га нисбат берилган бўлиб, у Бухоро аҳлига мансуб бўлган баъзи боболарнинг исми шарифидир. Қуйидаги олим мазкур нисба билан аталган:

1. Муҳаммад ал-Кузий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Иброҳим ибн Сакан ибн ... ибн Куз ас-Саканий ал-Кузий ал-Бухорий, катта бобосига нисбат берилган. Ҳадисларни тўғри таҳаммул қиладиган солиҳ киши бўлган. Бухорода ҳадис эшитган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/107).

794

АЛКАВСАЖ

«Кавсаж»га нисбат берилган. Кавсаж —

Марвдаги кўчанинг номи. Ушбу жойга нисбат берилган олимлар:

1. Исҳоқ ал-Кавсаж (ваф. 251 х.й.)

(Абу Яқуб) Исҳоқ ибн Мансур ибн Баҳром ат-Тамимий — ал-Кавсаж номи билан танилган. Асли марвлик бўлган. У Аҳмад ибн Ҳанбалдан турли масала ечимларини ривоят қилар эди. Намоз ҳақида катта китоб тасниф қилган. Ушбу китоб ҳақида Муслим ибн Ҳажжож: «Исҳоқ ибн Мансурнинг китобидан тўғрироқ китобли одамни кўрмадим», — деган. 251 х.й. душанба куни Нишопурда вафот этган (11: 5/107).

795

АЛКУШОНИЙ

«Кушон»га нисбат берилган. Кушон — туркларнинг энг узок юртларидаги бир шах, ар.

1. Муҳаммад ал-Кушоний (ваф. 413 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ас-Саълабий ал-Кушоний — Андалусдаги Ишфилия юртидан бўлган. Ибодатга муккасидан кетган киши эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 413 х.й.да вафот этган (2: 4/556).

796
АЛЛАББОД

«Лаббодяга нисбат берилган. Лаббод — Бухоро ахлидгсш бўлган кигиз сотувчилардир.

1. Ал-Хасан ал-Лаббод (ваф. 271 х.й.)

(Абу Али) ал-Хасан ибн ал-Хусайн ибн Масъуд ибн Абдуллох ибн ал-Луббод ал-Муаззин ал-Бухорий. У уламолардан, уламолар эса ундан ҳадис ривоят қилганлар. 271 х.й.да вафот этган (11: 5/124).

797
АЛЛАЖЖОМ

«Лажжомяга нисбат берилган. Лажжом — Ардабил ах,ли жилов ясовчиларининг иш ва сотиш жойи. Ушбу жойга нисбат берилган олимлардан:

1. Аҳмад ал-Лижом

(Абу Бакр) Аҳмад ибн ал-Хусайн ал-Лажжом ал-Ардабилиий. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/129).

798
АЛ-ААҚИТИЙ

«Лақитяга нисбат берилган. Лақит — нисбат берилаётган кимсанинг марвелик бобосининг исми.

1. Аҳмад ал-Лақитий (Абу Бакр) Аҳмад ибн Анбас ибн Лақит аз-Зоббий ал-Лақитий ал-Марвазий. Бағдодда бўлган, у ерда ҳадис ривоят қилган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/139).

799
АЛАКУМАЛОНИЙ

«Акумалоняга нисбат берилган. Акумалон — Марвдан бет. фарсах йирокликдаги хишлох номи. Ушбу қишлоққа нисбат берилган олимлар:

1. Иброҳим ал-Акумалоний

Иброҳим ибн Муҳаммад ибн Сайд ал-Акумалоний. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/668).

800
АЛЛОЛ

«Лоляга нисбат берилган. Лол — Самарканд ах,лидан «луълуъя (дур-маржон) сотучиларга қўйилган ном. Ушбу ном билан танилган олимлар:

1. Яъқуб ал-Лол ас-Самарқандий (ваф. 265 х.й.)

(Абу Исҳоқ) Яъқуб ибн Юсуф ибн Холид ибн

Молик ибн Саннон ал-Лол ас-Самарқандий Самарқанд ахлидан, илм излаш ва ҳадис жамлашга чанқок бўлган. Хушмуомала, тўғри йўлдаги кимса бўлиб, уламолардан ҳадис ривоят қилган уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар. 265 х.й.да вафот этган (11: 5/669).

801
АЛЛОЛАВБИЙ

«Лолавйх,яга нисбат берилган. Лолавйх нисбат берилаётган шахсининг андонқонлик бобосининг исми.

1. Али ал-Лолавбий

(Абулҳасан) Али ибн Муҳаммад ибн Али ибн Али ибн Лолавйх ал-Мужтаҳид ал-Андонқониг — фозил киши, илм ахлидан бўлган. уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (И: 5/670).

802
АЛЛОМИШИЙ

«Ломишяга нисбат берилган. Ломиш — Фарғона қишлоқларида-бири. Мазкур қишлоқкс нисбат берилган олимлардан:

1. Ал-Хусайн ал-Ломиший (441-522 х.й.)

(Абу Али) ал-Хусайн ибн Али ибн Абулқоснк ал-Ломиший ал-Фарғошгп

У Самарқандда яшаган, хилоф илми (қиёсий ҳуқуқшунослик) бўйича ўткир фақиҳ ва фозил имом бўлган. Ҳадислар эшитган. 441 х.й.да таваллуд топган ва 522 х.й.да вафот этган (2: 5/670).

**803
АЛЛАББОДИЙ**

«Ал-Либбодин»га нисбат берилган. У — Самарқанддаги ма%ал-ланинг номи. Ушбу жойга нисбат берилган олимлар:

1. Муҳаммад ал-Лаббодий (ваф. 515/1121 й.)

Муҳаммад ибн Тохир ибн Абдурахмон ибн ал-Ҳасан ибн Муҳаммад ас-Саъдий ас-Самарқандий ал-Лаббодий. Лаббодий кўчасида истикомат қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 515 х.й. сафар ойининг ўрталарида вафот этган (2: 5/10; 11: 5/125).

2. Муҳаммад ал-Лаббодий (ваф. 523/1129 й.)

Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ал-Каробисий ал-Лаббодий — самарқандлик эълан, у ҳам Лаббодий кўчасида яшаган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар.

523 х.й. рамазон ойининг 7 куни жума кечаси вафот этган (11: 5/125).

**804
АЛЛАКЗИЙ**

«Лакз»га нисбат берилган. Лакз — Дарбанднинг ортида жойлашган Харозонга чегарадош кичкина шах,арча бўлиб, шаҳ,арни барно этган одамнинг номига қўйилган. Лакз ақолиси мусулмонлар, тиллари ягона, одамлари қувватли ва шавқашли. Ушбу юртга нисбат берилган олимлар:

1. Мусо ал-Лакзий
(Абу Абдуллоҳ) Мусо ибн Юсуф ибн ал-Хусайн ал-Лакзий — «Ҳасан ад-Дарбандий» номи билан ҳам маълум ишончли ҳадис ровийси, фазилатли фақиҳ, хуснихулқли ва камгап инсон бўлган. Абу Бакр ибн Абу Довуднинг «ан-Наът» китобини ривоят қилар эди (2: 5/26).

2. Ҳаким ал-Лакзий (ваф. 538/1144 й.)

Ҳаким ибн Иброҳим ибн Ҳаким ал-Лакзий ад-Дарбандий — хушхулқли ва солиҳ фақиҳ бўлган. Бағдодда Абу Ҳомид ал-Ғазолийнинг ҳамда Марвда ал-Ҳиравийнинг кўлида фикх ўрганган. Кўплаб ҳадислар эшитган, қадимий шеърларни ёд олган эди. Бухорога бориб, 538 х.й.нинг шаввол ойида

вафот этгунига қадар ўша ерда истикомат қилган (11: 5/125).

**805
АЛЛУКАРИЙ**

«Лукар»га нисбат берилган. Лукар — Марв атрофидаги Панж ва Баркуз орасидаги кишлоқ. Ушбу қишлоққа нисбат берилган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Лукарий (ваф. 502/1108 й.)

(Абу Наср) Муҳаммад ибн Аднон (ёки Арафот) ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Аббос ибн Амруба ал-Лукарий — ашаддий ханафий фақиҳи эди. Марвда даъватчи бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 502 х.й. рабиъул-аввал ойида Марвда вафот этган (2: 5/31; 11: 5/145).

**806
АЛЛУЪЛУЪИЙ**

«Луълуъ»га нисбат берилган. Насафда «луълуъ» (дур, маржон) сотадиганларга мазкур нисбат истеъмолда бўлган.

1. Муҳаммад ал-Луълуъий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Абулқосим ан-Насафий — «Барворид ал-Луълуъий» номи билан ҳам таниқли бўлган. Асли насафлик бўлган,

ал-Лайсий/ал-Линий/ал-Мобарсомий/ал-Мотритий/ал-Можракий

Бухорода яшаган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/146).

**807
АЛЛАЙСИЙ**

«Ал-Лайс»га нисбат берилган. Ал-Лайс — нисбат берилаётган шахснинг бухоролик баъзи аждодлари номи. Ушбу ном билан нисбат берилган олимлардан:

1. Амр ал-Лайсий (ваф. 466 х.й.)

(Абу Муслим) Умар ибн Али ибн Аҳмад ибн ал-Лайс ал-Ҳофиз ал-Лайсий — бухоролик, ҳадис хофизларидан бўлган. Ҳадис излаб, турли ўлкаларга борган. Ҳадисларни жамлаш ва таҳриж йўлида кўп заҳмат чеккан. Хуросон, Ироқ ва ўз минтақасида ҳадис эшитган. Исфахонда бир муддат яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 466 х.й.да вафот этган (11: 5/151).

**808
АЛЛИНИЙ**

«Ал-Лин»га нисбат берилган бўлиб, у — Марв қишлоқларидан бири. Ушбу қишлоққа нисбат берилган олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Линий

Муҳаммад ибн Наср ибн ал-Хусайн ибн Усмон ал-Музний ал-Марвазий — Аллоҳнинг солиҳ бандаларидан бўлган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (2: 5/34; 11: 5/153).

**809
АЛМОБАРСОМИЙ**

Мобарсомга нисбат берилган. Мобарсом — Марв қишлоқларидан бири. Мазкур жойга мансуб олимлар:

1. Али ал-Мобарсомий (ваф. 257 х.й.)

(Абулҳасан) Али ибн Хушрўм ибн Абдурахмон ибн ... ибн Абдуллоҳ ал-Мобарсомий — машҳур Бишр ибн ал-Ҳорис ал-Ҳафий синглисининг ўғли, риёзиёт илмининг олими ва имом бўлган. Узоқ умр курган, ўзининг айтишича, 88-рамазон рўзасини тутган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 257 х.й.да вафот этган (11: 5/154).

2. Муҳаммад ал-Мобарсомий

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Али ибн Амр ал-Мобарсомий — Мобарсом қишлоғидан бўлган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/154).

**810
АЛМОТРИТИЙ**

«Мотрит»га нисбат берилган. Мотрит — Самарқанддаги мах,алла номи. Мазкур мах,аллага мансуб олимлар:

1. Ал-фатҳ ал-Мотритий

(Абу Наср) ал-Фатҳ ибн Ҳафс ал-Мотритий. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/155).

2. Муҳаммад ал-Мотритий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Ҳасан ал-Мотритий. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/155).

3. Али ал-Мотритий (ваф. 511 х.й.)

(Абулҳасан) Али ибн ал-Ҳасан ибн Али ибн ... ибн Зайд ибн Кулайб ал-Мотритий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. У 511 х.й.да вафот этган (11: 5/155).

**811
АЛМОЖРАМИЙ**

«Можрам»га нисбат берилган. Можрам — Самарқанд қишлоқларидан бири. Мазкур қишлоққа мансуб олимлар:

ал-Можракий/ал-Можандий/ал-Мохий/ал-Мохакий/ал-Мохувоний

1. Асад ал-Можракий

Асад ибн Али ибн Тоғрил ал-Можромий. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/155).

2. Бакр ал-Можракий

(Абу Саъд) Бакр ибн ар-Рузбон ибн Тоғрил ал-Можракий. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/155).

3. Нух ал-Можракий

(Абу Абдуллоҳ) Нух ибн Жаноҳ ал-Можракий. Яхши ҳадис ровийси бўлган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/156).

812

АЛМОЖАНДИЙ

«Можандон»га нисбат берилган. Можандон — Самарканд к.ишлоқларидан бири. Мазкур цишлокка мансуб слимлардан:

1. Махмуд ал-Можандий

Махмуд ибн Одам ал-":жандий ас-Г^марқандий. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ~5зоят қилганлар (11: 5/157).

813

АЛМОХИЙ

*Мох»га нисбат берилган. Мох — Бғхородаги мах,алла.

Мазкур махаллага мансуб олимлар:

1. Аҳмад ал-Мохий

(Абу Амр) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Хузой ал-Мохий — қори бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар.

2. Муҳаммад ал-Мохий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Хузой ал-Мохий — мазкур Абу Амр ал-Мохийнинг ўғли. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/159).

3. Аҳмад ал-Мохий

(Абу Ҳафс) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Хузой ал-Мохий — Абу Бакр ал-Мохийнинг ўғли. У қори ва зоҳид бўлиб, уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/159).

4. Ал-Абрад ал-Мохий

(Абу Муҳаммад) ал-Абрад ибн Холид ибн Абдурахмон ибн Мох ал-Бухорий ал-Мохий — бухоролик бўлган, у уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/159).

814

АЛМОХАКИЙ

«Мохақ»ка нисбат берилган. Мохақ — нисбат берилаётган бухоролик шахнинг бобоси. Мазкур нисбат билан танилган олимлардан:

1. Иброҳим ал-Мохакий

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Исҳоқ ибн Мохақ ал-Мохакий — бухоролик бўлиб, у уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/158).

815

АЛМОХУВОНИЙ

«Мохувоняга нисбат берилган. Мохувон — Мавр кишлоқларидан бири. Ушбу цишлокка мансуб олимлар:

1. Аҳмад ал-Мохувоний [ваф. 230 (229) х.й.]

(Абулҳасан) Аҳмад ибн Шибовайх ибн Аҳмад ибн ... ибн Омир Хузоба ал-Мохувоний ал-Марвазий. У Тарсусда яшаган, Дамашқда бўлган. Дамашқликлар ундан ҳадис ривоят қилганлар. Ал-Мохувоний ишончли ровий бўлиб, уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар. У 230 (229) х.й.да ёши олтмишдан ошганда вафот этган (2: 5/39; 11: 5/158).

2. Абдуллох ал-Мохувоний

(Абу Абдуррахмон) Абдуллох ибн Аҳмад ибн Шибовайх ибн Аҳмад ибн ...ибн Омир Хузоъа ал-Мохувоний ал-Марвазий — собик Абулхасан ал-Мохувонийнинг ўғли. У уламолардан хадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/158).

3. Муҳаммад ал-Мохувоний (ваф. 490 х.й.дан кейин)

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Абдураззоқ ибн Абдулмалик ал-Мохувоний ал-Марвазий — фозил имом бўлиб, Имом аш-Шофиъий мазҳабини чуқур ўрганган олим. Тоҳир ас-Санжий кўлида фикҳни ўрганган. Имом Али ас-Санжийдан хадислар келтирар эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 490 х.й.дан биров кейин вафот этган (11: 5/158).

4. Атиқ ал-Мохувоний (ваф. 545/1150 й.)

(Абу Бакр) Атиқ ибн Муҳаммад ибн Абдураззоқ ал-Мохувоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 545 х.й.нинг жумоду-л-охира ойида Балх шаҳрида вафот этган (11: 5/158).

5. Абдураззоқ ал-Мохувоний (ваф. 540 х.й.дан кейин)

(Абу Абдуллох) Абдураззоқ ибн Муҳаммад ал-Мохувоний — Абу Бакр ал-Мохувонийнинг биродари. У ўз отасидан, шунингдек, уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 540 х.й.дан кейин вафот этган (11: 5/158).

816

АЛ-МОДАРИЙ

Модаро — нисбат берилаётган самарқандлик шахслар аждодларининг номи.

1. Муҳаммад ал-Модарий (ваф. 320 х.й.дан олдин)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Жудоя ибн Қайс ибн Модаро ал-Ибрисамий ал-Модарий аш-Шофиъий ас-Самарқандий — самарқандлик бўлса ҳам, асли Марвдан келиб, Самарқандда яшаган. Фозил, ишончли фақиҳ, яхши хулқли, одамлар билан хушмуомала, ҳаммага хайрихоҳ бўладиган шахе эди. Самарқандликлардан (хадис) ривоят қилар эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 320 х.й.дан олдин вафот этган (11: 5/159).

2. Абу Абдуррахмон ал-Модарий

(Абу Абдуррахмон) ибн Абдулмалик ибн ал-Крсим ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Жудоя ибн Қайс ибн Модаро ал-Ибрисамий ал-Модарий ас-Самарқандий. У уламолардан хадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/159).

817

АЛМОСТИНИЙ

«Мостин»га нисбат берилган. Мостин — Бухоро атрофидаги катта қишлоқлардан. Мазкур қцшлоққа мансуб олимлар:

1. Муҳаммад ал-Мостиний (218-301 х.й.)

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Абдуллох ибн Абдуррахмон ал-Қассом ал-Мостиний — мостинлик бўлган. У уламолардан хадис ривоят қилган, уламолар хая ундан ривоят қилганлат 218 х.й.да таваллуд топга:-: 301 х.й.да вафот этган (11: 5/167).

2. Иброҳим ал-Мостиний (ваф. 384 х.й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Аҳмад ибн Али иен Абдуллох ал-Мостиний Насаф ҳукуматида ҳам 301 х.й.да бир муддат фаолият олиб борган. уламолардан, уламола| ҳам ундан хадис **ривоят**

қилганлар. Кўзи кўрмай қолиб, 384 х.й.да вафот этган (11: 5/168).

3. Аҳмад ал-Мостиний (ваф. 364 х.й.)

(Абу Хомид) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Аҳяд ибн Сулаймон ибн Муқотил ал-Мостиний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 364 х.й. вафот этган (11: 5/168).

818

АЛ-МОШИЙ

«Мош»га нисбат берилган. Мош — дуккакли ўсимлик бўлиб, нисбат берилаётган марвлик шахснинг бобоси мош кўп истеъмол қилган.

1. Ал-Ҳусайн ал-Моший (ваф. 359 х.й.)

(Абулқосим) ал-Ҳусайн ибн Муҳаммад ибн Исҳоқ ал-Моший ал-Марвазий марвлик таниқли муҳаддис бўлган. У илм пешволаридан ҳадис эшитиб, Марв ва Бухорода ҳадис ривоят қилган. Ундан ривоят қилинган ҳадислар кенг тарқалган. 359 х.й.да Марвда вафот :-ган (11: 5/173).

819

АЛМОҲАҚОНИЙ

*Монақон»га нисбат берилган. Монақон — Чарвнинг Сабах қишлоғидаги катта

мах,алланинг номи. Мазкур жойга нисбат берилган олимлардан:

1. Ас-Санжий ал-Монақоний

(Абу Заръа) ас-Санжий Жаъфар ибн Хамувайҳ ал-Монақоний — ибн Ҳажар ал-Асқалонийдан ҳадислар эшитган (11: 5/181).

820

АЛМОҲИЯБОЗУЙ

«Моҳиябоз»га нисбат берилган. Моқиябоз — Марвдаги мах,алла номи.

1. Аҳмад ал-Моҳиябозуй

(Абу Абдуллох) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Ҳишом ибн Муҳаммад Иброҳим ал-Моҳиябозуй — уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/183).

821

АЛМОҲИЁНИЙ

«Моҳ,иён»га нисбат берилган. Моҳдён — Марв қишлоқларидан бири. Ушбу қишлоқца мансуб олимлар:

1. Аҳмад ал-Моҳиёний

(Абу Наср) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ибн Қурайш ал-Моҳиёний ал-Ғозий — Нишопурда яшаб ўша ерда вафот этган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар

ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/183).

2. Муҳаммад ал-Моҳиёний (ваф. 525 х.й.)

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Ҳафс ал-Моҳиёний — фозил имом, мазҳабини яхши биладиган, олимлар билан мулоқотда бўлиб, улардан фикҳ илмини ўзлаштирган художўй шахе бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 525 х.й.да вафот этган (11: 5/183).

3. Абдуррахмон ал-Моҳиёний (492-549/1099-1154)

(Абу Муҳаммад) Абдуррахмон ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Ҳафс ал-Моҳиёний — Абулфазл ал-Моҳиёнийнинг ўғли, фозил фақиҳ, тақволи зоҳид ва Аллоҳ таолонинг ердаги солиҳ бандаларидан бўлган. Ҳадислар эшитиб, уларни ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 492 х.й.нинг ражаб ойида таваллуд топган, 549 х.й.нинг шаввол ойида эса вафот этган (2: 5/59; 11: 5/183).

4. Аҳмад ал-Моҳиёний

Аҳмад ибн Исҳоқ ал-Моҳиёний — уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/183).

822
АЛ-МОЙМУРҒИЙ

«Моямурғ»га нисбат берилган. *Моямурғ* — *Насаф йўлидаги Бухоро қишлоқларидан бири, шунингдек, Самарканд қишлоқларидан бири* хам. *Ушбу қишлоққа мансуб олимлар:*

1. Аҳмад ал-Моймурғий (342-403 х.й.)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Али ибн ал-Хусайн ибн Али ал-Мукриъ аз-Зарир (кўр) ал-Моймурғий — куп ҳадис билган ишончли ровий ва солих шайх бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 342 х.й.да таваллуд топган ва 403 х.й.да вафот этган (2: 5/59; 11: 5/184).

2. Ал-Фазл ал-Моймурғий

(Абулаббос) ал-Фазл ибн Наср ал-Моймурғий — Самарқанднинг Моймурғидан бўлган, Бухоро уламоларидан ҳадис эшитган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (2: 5/60; 11: 5/185).

3. Муҳаммад ал-Моймурғий (ваф. 396 х.й.)

Муҳаммад ибн Абу Абдуллоҳ ал-Моймурғий — факих ва даъватчи бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 396

х.й.да вафот этган (11: 5/185).

*

4. Муҳаммад ал-Моймурғий

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Абу Абдуллоҳ ал-Моймурғий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/185).

5. Муҳаммад ал-Моймурғий (тав. 442 х.й.)

(Абулмуайяд) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Махмуд ибн Муҳаммад ибн Наср ибн Мусо ибн Аҳмад ал-Моймурғий ан-Насафий — фозил имом бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 442 х.й.да туғилган (11: 5/185).

823

АЛМАТТАВИЙИЙ

«Матувияга нисбат берилган. *Матувия* — нисбат *берилаётган марвлик шахсларнинг боболари номи.* *Ушбу ном ила нисбат олган олимлар:*

1. Аҳмад ал-Маттавийий (ваф. 464 х.й.)

(Абу Жаъфар) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Матувия ал-Марваррузий ал-Маттавийий, марваррузлик, илм талаб қилиш, илм эшитишга чанқок гўзал хулқли суфий бўлган. Ҳижоз, Шом, Миср ва Ироққа бориб катта уламоларнинг суҳбат-

ларидан баҳраманд бўлган, улардан ҳадислар эшитган. Сўнгра ўз юртига қайтиб, бу ерда ҳадислар ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 464 х.й.да вафот этган (11: 5/194).

2. Ал-Фазл Маттавийий (ваф. 506 х.й.)

(Абу Амр) ал-Фазл ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Мутавия ал-Марваррузий — Абу Жаъфар ал-Маттавийийнинг ўғли. Ишончли ровий ва солих инсон бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 506 х.й.да вафот этган (2: 5/132; 11: 5/194).

3. Ал-Мутаҳхир ал-Маттавийий (492-550 х.й.)

(Абуттайийб) ал-Мутаҳхир ибн ал-Фазл ал-Маттавийий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 492 х.й.да таваллуд топган, 550 х.й.да эса вафот этган (11: 5/194).

824

АЛ-МАТТАЙ

«Маттайяга нисбат берилган. *У* — *насафлиж нисбат берилаётган шахслар бобосининг номи.* *Мазкур номга нисбат берилган олимлар:*

1. Муҳаммад ал-Маттай (ваф. 382 х.й.)

(Абу Исҳоқ) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Жибрил ибн Мат ал-Маттай — Убай Хамам ал-Хузружийнинг авлодларидан. У Насаф аҳлидан бўлиб, уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар. 382 х.й.да вафот этган (11: 5/195).

2. Абдуллоҳ ал-Маттай (351-412 х.й.)

(Абу улмузаффар) Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ал-Маттай — Абу Исҳоқ ал-Маттайнинг ўғли. Абу Абдуллоҳ ал-Мустаффирийнинг мактабдаги ҳамроҳи бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 351 х.й.да таваллуд топган, 412 х.й.да эса вафот этган (11: 5/195).

3. Аҳмад ал-Маттай • ваф. 422 х.й.)

(Абу Саҳл) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Жибрил ибн Мат ал-Маттай — Абу Исҳоқ ал-Маттайнинг бошқа бир ўғли. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 422 х.й.да вафот этган (11: 5/195).

4. Абдуррахмон ал-Маттай (ваф. 431/1040 й.)

(Абу Муҳаммад) Аодуррахмон ибн Азулхусайн Али ибн ал-Хдсан ибн Уҳайд ибн Маттайнинг Жибрил ал-Искоф ал-

Бухорий ал-Маттай — солих инсон бўлган. Ҳадис эшитиб ривоят қилиш даражаси ёмон эмас. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 431 х.й. 13-ражабида шанба куни вафот этган (11: 5/195).

825

АЛМАЖУБСИТИЙ

«Мажубсит»га нисбат берилган. Мажубсит — Бухоро қишлоқларидан бири. Ушбу жойга мансуб олимлар:

1. Тоҳир ал-Мажубситий

Тоҳир ибн ал-Хусайн ал-Воиз ал-Мажубситий — у уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/200).

2. Ал-Хусайн ал-Мажубситий

(Абу Али) ал-Хусайн ал-Воиз ал-Мажубситий — у уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/200).

826

АЛМАЖУБСИЙ

«Мажубс»га нисбат берилган. Мажубс — Бухоро қишлоқларидан бири.

1. Муҳаммад ал-Мажубсий

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ

ибн Ҳошим ал-Мажубсий — Мажубс қишлоғи аҳлидан бўлган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/201).

827

АЛМАЖДУВОНИЙ

«Маждувон»га нисбат берилган. Маждувон — Насаф қишлоқларидан бири. Ушбу жойга мансуб олимлар:

1. Муҳаммад ал-Маждувоний (ваф. 378/989 й.)

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн ан-Назр ибн Рамазон ал-Муаззин аз-Зоҳид ал-Маждувоний — ибодатли, маърифатли, баракатли, солиҳ ва жуда моҳир шоир бўлган. Ғариб ҳадисларни тўплашга интилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 378 х.й. шаввол ойида вафот этган (2: 5/68; 11: 5/201).

2. Муҳаммад ал-Маждувоний (ваф. 387 х.й.)

(Абу Зарр) Муҳаммад Жаъфар ибн Муҳаммад ибн ан-Назр ибн Рамазон ал-Муаззин аз-Зоҳид ал-Маждувоний — Абу Жаъфар ал-Маждувонийнинг ўғли. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 387 х.й.да вафот этган (11: 5/201).

328 ал-Маждувоний/ал-Маждуний/ал-Мухтасиб/ал-Махмудий

3. Аҳмад ал-Маждувоний (ваф. 419 х.й.)

(Абулхайсам) Аҳмад ибн Амр ал-Маждувоний ан-Насафий, Самарқандда истиқомат қилган ва ўша ерда 419 х.й.да вафот этган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/201).

828

АЛМАЖДУНИЙ

«Миждун»га нисбат берилган. Миждун — Бухоро қишлоқларидан бири.

1. Абдуллоҳ ал-Маждуний

(Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ал-Маждуний ал-Муаззин ал-Аздий — фозил шайх бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/69; 11: 5/202).

829

АЛМУХТАСИБ

«МухдТасиб»га нисбат берилган. Мух.тасиб — Бухорода тоштарозуларни текширадиган, кўча-куйда одамларни яхши ишларга буюриб, ёмон ишлардан кайтарадиган шахе. Ушбу номга нисбат берилган олимлар:

1. Муҳаммад ал-Мухтасиб

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ибн Яҳё ибн Шаъс ал-Бухорий ал-Мухтасиб — бухоролик бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/212).

2. Аҳмад ал-Мухтасиб
(Абу Ҳафс) Аҳмад ибн Уҳайд ибн Ҳамдон ал-Абраҳиний ал-Мухтасиб — бухоролик фақиҳ бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/212).

3. Мансур ал-Мухтасиб (ваф. 381 х.й.)

(Ал-Ҳоким Абу Наср) Мансур ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Ҳарб ал-Мухтасиб — Бухоро ва Марвда ҳадисларни ёзиб олиб, уларни жамлаган ва тасниф қилган. Бухорода узок вақт мухтасиблик қилган. Ҳадис тўплашга катта эътибор берган, ишини мукамал адо этадиган инсон бўлган. Шом ва Ироққа бориб, у ерда устозлардан ҳадислар ёзиб келган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 381 х.й.да вафот этган (11: 5/212).

830

АЛМАХМУДИЙ

«Мах,муд»га нисбат берилган. Мах,муд — бухоролик нисбат берилаётган шахсларнинг боболари. Мазкур ном

билан нисбат берилган олимлар:

1. Аҳмад ал-Махмудий (ваф. 374 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Махмуд ибн Мағлис ал-Махмудий ал-Муаддил ал-Бухорий — бухоролик бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 374 х.й.да вафот этган (11: 5/219).

2. Али ал-Махмудий

(Абулҳасан) Али ибн Абдуррахмон ибн Иброҳим ибн Махмуд ибн Мужоҳид ибн Халаф ибн Ёна ибн Килоб ал-Махмудий — Омул Жайхуннинг ҳукуматида ишлаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/219).

3. Яҳё ал-Махмудий (ваф. 384/994 й.)

(Абу Закариё) Яҳё ибн Яҳё ибн Абдуллоҳ ибн Махмуд ал-Бухорий ал-Махмудий — бухоролик, Бухоро имомининг ўғли, ўз даврида Бухородаги аҳли ҳадиснинг пешвоси бўлган. Хуросон ва Ироққа бориб ҳадис эшитган. Сўнгра Нишопурга етук фақиҳ бўлиб келган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 384 х.й.нинг сафар ойида Бухорода вафот этган (11: 5/219).

831
АЛМАДУВИЙ

«Мадува»га нисбат берилган. Мадува — Хуросондаги «Панж дел» яоми билан аталадиган беш қишлоқнинг бири. Бу жойдан бир қанча мух, аддислар етишиб = ш<#ан. Мазкур маконга мамсуб олимлар:

1. Убайдуллох ал-Мадувий

Абулқосим) Убайдуллох : :н Махмуд ибн Акмад ибн !;.^саммад ибн Юсуф ибн -.Глуррахмон ал-Мадувий. уламолардан ҳадис :::зоят қилган, уламолар ундан ривоят :01\ганлар (11: 5/232).

832
АЛМАДЁНКАСИЙ

*Маждувон»га нисбат берилган. Маждувон — Бухоро қишлоқларидан бири.

1. Илёс ал-Мадёнкасий

»Абулҳудар) Илёс ибн \=фс ал-Бухорий ал- !=лёнкасий. Ироқда ган. У уламолардан глис ривоят қилган, - Исмоил хам ундан ривоят •ланлар (И: 5/234).

833
АЛ-МАДИНИЙ -
АЛБУХОРИЙ

Матх,ур Бухоро
шах,рига нисбат

берилган. Ушбу шаҳарга қилганлар. 485 х.й.да мансуб бўлган олимлар: туғилган (2: 5/93; 11: 5/238).

1. Муҳаммад ал-Мадиний

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Абу Бакр ибн Усмон ал-Мадиний ал-Паздавий — солих шайх, хушхулк, зукко ва художўй бўлган. Доимий равишда рўза тутган, кечалари эса таҳажжуд намозларини канда қилмаган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар хам ундан ривоят қилганлар (11: 5/238).

2. Умар ал-Мадиний

(Абу Ҳафс) Умар ибн Абу Бакр ал-Мадиний ас-Собуний — Абу Абдуллох ал-Мадинийнинг биродари. Доно шайх бўлган, фақирларга саховатпешалиги билан танилган, биродарининг устозларидан ҳадис эшитган. У уламолардан, уламолар хам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/238).

3. Махмуд ал-Мадиний (тав. 485 х.й.)

(Абу Аҳмад) Абу Саъд Махмуд ибн Абу Бакр ибн Муҳаммад ибн Али ибн Юсуф ибн Умар ас-Собуний ал-Марвазий ал-Бухорий ал-Мадиний — бухоролик бўлган. Бухоро шаҳрининг ички қисмида яшаган. Солих инсон, кўп хайрли амаллари билан танилган зот бўлган. У уламолардан, уламолар хам ундан ҳадис ривоят

834

АЛМАДИНИЙ-АС-САМАРҚАНДИЙ

Самарқанд шах,рига нисбат берилган.

1. Исмоил ал-Мадиний

(Абу Бакр) Исмоил ибн Аҳмад ал-Мадиний ас-Самарқандий — у уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар хам ундан ривоят қилганлар (2: 5/94; 11: 5/238).

2. Муҳаммад ал-Мадиний

(Абу Муҳаммад) Муҳаммад ибн Убайдуллох ибн Муҳаммад ал-Мадиний ас-Самарқандий. У уламолардан, уламолар хам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/94; 11: 5/238).

3. Абдуллох ал-Мадиний

(Абу Муҳаммад) Абдуллох ибн Муҳаммад ибн Солих ибн Масовир ал-Баззор ал-Мадиний — у уламолардан, уламолар хам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/94).

4. Муҳаммад ал-Мадиний

Муҳаммад ибн Исо ибн Қурайш ибн Фарқад ал-Ғаззол ал-Мадиний ас-Самарқандий. У уламолардан, уламолар хам ундан ҳадис ривоят

қилганлар (2: 5/94; 11: 5/239).

5. Мухаммад ал-Мадиний (454-550 х.й.)

(Абулмаъолий)

Мухаммад ибн Наср ибн Мансур ибн Али ибн Мухаммад ибн Яъло ибн ал-Фазл ибн Тохир ибн Салма ибн Алқама ибн Алоих ибн Авф ибн Аҳвас ибн Холид ибн Калб ибн Соъсоъ ибн Омир ал-Авфий ал-Омирий ал-Хатиб ал-Мадиний ас-Самарқандий — ёши улуг ва кўпни курган табаррук шайх. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 454 х.й.да таваллуд топган, 550 х.й.да вафот этган (11: 5/239).

6. Абдуллоҳ ал-Мадиний

(Абу Мухаммад) Абдуллоҳ ибн Мухаммад ал-қассом ал-Мадиний ас-Самарқандий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/94).

7. Али ал-Мадиний

Али ибн Исҳоқ ал-Муфассир ал-Мадиний — у уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/94).

8. Мухаммад ал-Мадиний

(Абу Мухаммад) Мухаммад ибн Абдуллоҳ ибн Мухаммад ибн Аҳмад ибн Саҳл ал-Мадиний ас-

Самарқандий — Абу Мухаммад ал-Балхийнинг набираси сифатида маълум. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/94).

9. Мухаммад ал-Мадиний

Мухаммад ибн Авн ал-Мадиний ас-Самарқандий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/94).

10. Мухаммад ал-Мадиний

Мухаммад ибн Омир ибн Мухаммад ал-Мадиний ас-Самарқандий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/94).

835

АЛМАДИНИЙ-АЛ-МАРВАЗИЙ

Марв шаҳрига нисбат берилган. Ушбу шах, арга нисбат берилган олимлар:

1. Мухаммад ал-Мадиний

(Абу Язид) Мухаммад ибн Яҳё ибн Холид ибн Язид ибн Мати ал-Мадиний. Марв шаҳрининг ички қисмида яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/94; 11: 5/236).

2. Хотим ал-Мадиний

(Абу Рух) Хотим ибк Юсуф ал-Мадиний ал-Марвазий ал-Обид. Мари шаҳрининг ички қисмида яшаган. У уламолардан уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/236).

836

АЛ-МАДИНИЙ-АН-НАСАФИЙ

Насаф шаҳрига нисбат берилган.

1. Ҳомид ал-Мадиний (ваф. 311/924 й.)

(Абу Мухаммад) Ҳомид ибн Шокир ибн Сура ИБЕ Нушон ал-Варроқ ал-Мадиний ан-Насафий — Имом ал-Бухорийдан «ал-Жомий ас-сахих» («Ишончли тўплам»)ни ва Имом ат-Термизийдан «Сунани Термизий»ни ривоят қилган ишончл.; ровий. У уламолардан уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 311 х.й зу-л-ҳижжа ойининг душанба куни вафот этган (2: 5/97; 11: 5/339).

2. Жаъфар ал-Мадиний

(Абулфазл) Жаъфар ибн ас-Содиқий ал-Мадиний. Насаф шаҳрининг ички қисмида яшаган. Ироқ ва бошғал кўплаб юрт эгаларининг эртақлари, шеър, хикоя н; маталларини ёд олган эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/239).

837
АЛМАЗЁМАЖАКАСИЙ

«Мазёмажакаас»га нисбат берилган. У — Самарканд қишлох, -ларидан бири. Мазкур к,ишлокк,а мансуб бўлган олимлар:

1. Жаъфар ал-Мазёмажакасий (ваф. 360 х.й.дан олдин)

(Абу Муҳаммад) Жаъфар ибн Муҳаммад ион Хожиб ал-Мазёмажакасий — саҳих хадислар эшитган, Имом ал-Бухорийнинг дўсти бўлган. 358 х.й.да Дабусияга келган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 360 х.й.дан элдин вафот этган (11: 5/244).

838
АЛМАЗЁНКАНИЙ

«Мазёнкан»га нисбат берилган. Мазёнкан — Бухоро қишлоқларидан бири.

1. Илёс ал-Мазёнканий (Абулхудар) Илёс ибн Хафс ал-Мазёнканий — у уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/244).

839
АЛМАРОБИТИЙ

«Муробит»га нисбат берилган. Муробит — Бухоро яқинидаги чегара

минтақларида жойлашган работларда яшовчи чегарач илардир.

1. Иброҳим ал-Маробитий

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Абу Бақр ал-Маробитий — бухоролик бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/247).

840
АЛМАРОЖИЛИЙ

«Марожил»га нисбат берилган. Марожил — Бухорода цозон ясаи билан шуғулланадиган х,унармандларнинг касб номи. Ушбу ном билан танилган олимлардан:

1. Аҳмад ал-Марожилий

Аҳмад ибн ал-Хусайн ибн ал-Ҳасан ал-Марожилий — бухоролик бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/247).

841
АЛ-МАРОҒАЙ

«Мароға»га нисбат берилган. Мароға — Озарбайжоннинг энг йирик ва энг машх,ур шах,ри. Мазкур шах,арга мансуб олимлар:

1. Абдулбоқий ал-Мароғай (401-492 х.й.)

(Абу Туроб) Абдулбоқий ибн Юсуф ибн ... ибн

Хорун ал-Мароғай. У Нишопурга борган, хушхулкли, фазилатли ва художўй имом бўлган. Бағдодда фикх илмини ўзлаштирган, сўнгра Нишопурга борган ва у ернинг муфтийси бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 401 х.й.да туғилган, 492 х.й.да эса вафот этган (11: 5/247).

2. Али ал-Мароғай (ваф. 516 х.й.)

(Абулҳасан) Али ибн Ҳаскавайх ибн Иброҳим ал-Мароғай — фозил, маърифатли, хушхулк, фақих олим ва суфий бўлган. Бағдодда фикх илмини ўзлаштирган. Вафот этгунига қадар Марв шаҳрида яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 516 х.й.да вафот этган (11: 5/246).

3. Жаъфар ал-Мароғай (ваф. 356 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Жаъфар ибн Муҳаммад ибн ал-Ҳорис ал-Мароғай. Нишопурда яшаган. Дамашқ ва бошқа шаҳарларда хадис эшитган. Хадис талабида кўп юртларни кезган, хадис тўпловчиларнинг энг ғайратлиси ва энг кўп хадис йиққанлардан хисобланади. Олтмишдан зиёдроқ йил давомида ўз кўллари билан хадислар ёзиб, бу машғулотини вафот топгунга қадар

**ал-Мураббаъай/ал-Мирзибоний/ал-Мурзиний/ал-Миристий/
332 ал-Мирғибоний/ал-Марғбуний**

давом эттирган. Энг ишончли ва энг собит инсон бўлган. Бағдод, Басра, Куфа, Ахваз, Миср, Мовсул, Асқалон ва бошқа юртларни кезиб ҳадис эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 356 х.й.да вафот этган (2: 5/109; 11: 5/246).

**842
АЛМУРАББАЪАЙ**

«Мураббаъа»га нисбат берилган. Мураббаъа — Самарқанддаги работ.

1. Наср ал-Мураббаъай (ваф. 316 х.й.)

(Абу Мансур) Наср ибн ал-Фатх ибн Язид ал-Аткий — «ал-Фомин ал-Мураббаъай» номи билан ҳам маълум, самарқандлик бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 316 х.й.да вафот этган (11: 5/252).

**843
АЛМИРЗИБОНИЙ**

«Мирзибон»га нисбат берилган. Мирзибон самарқандлик нисбат берилаётган шахслар боболарининг исми.

1. Аҳмад ал-Мирзибоний (ваф. 386/996 й.)

(Абу Солих) Аҳмад ибн Абдулазиз ибн Муҳаммад ибн ал-Мирзибон ибн Туркаш Тақи ал-

Мирзибоний — Самарқанднинг олим амирларидан. У 352 х.й. Самарқандда Амир Бектошнинг халифаси бўлган. Саҳиҳ ҳадислар эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 386 х.й. жумоду-л-охира ойида вафот этган (11: 5/256).

**844
АЛМУРЗИНИЙ**

«Мурзин»га нисбат берилган. Мурзин — Бухоро қишлоқларидан бири. Ушбу қ,ишлоқк,а мансуб олимлар:

1. Ақмад ал-Мурзиний (ваф. 243 х.й.)

(Абу Хдфс) Аҳмад ибн ал-Фазл ал-Мурзиний. Ўзи мурзинлик, лақаби эса «Хаббоб» бўлган, Ҳижозга кўп сафар қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 243 х.й.да вафот этган (11: 5/257).

**845
АЛМИРИСТИЙ**

«Мараст»га нисбат берилган. Марает — «Банжедия» номи билан маълум бет қишлоқдинг бири.

1. Усмон ал-Миристий (435-526 х.й.)

(Абу Сайд) Усмон ибн Али ибн Шараф ибн Аҳмад ал-Миристий —

фазилатли факих бўлган. 435 х.й.да таваллуд топган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 526 х.й.да вафот этгунига қадар ўзини ибодатга бағишлаган (2: 5/124).

**846
АЛМИРҒИБОНИЙ**

«Марғабон»га нисбат берилган. Марғабон — Кеш қишлоқларидан бири.

1. Аҳмад ал-Мирғибоний (ваф. 430 х.й.дан кейин)

(Абу Амр) Аҳмад ибн Абу ал-Бахтарий ибн ал-Ҳасан ал-Марвазий ал-Мирғибоний — марвлик бўлган, Мирғибонда яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 430 х.й.дан кейин вафот этган (2: 5/127; 11: 5/259).

**847
АЛМАРҒБУНИЙ**

«Марғабун»га нисбат берилган. Марғабун — Бухоро қ.ишлоқларидан бири. Мазкур қишлоққа мансуб олимлар:

1. Амр ал-Марғбуний (273 х.й.да ҳаёт бўлган)

(Абу Ҳафс) Амр ибн а\Муғийра ал-Марғбуний. 273 х.й. Бамжаласда ҳадис ривоят қилган. уламолардан, уламолар

хам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/259).

2. Мухаммад ал-Марғбуний

(Абу Абдуллох) Мухаммад ибн Аҳмад ибн Ҳарис ибн Ҳамук ал-Марғбуний ал-Бухорий. У уламолардан, уламолар хам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/259).

848

АЛМАРҒИНОНИЙ

«Марғиёна»га нисбат берилган. Марғиёна — Мовароуннах, рнинг Фарғона минтақасидаги энг лшшхур шах, ар. Бу макондан бир гурух, фозил уламолар етишиб чиққан:

1. Юсуф ал-Марғиноний

(Абу Яъқуб) Юсуф ибн Аҳмад ибн Ҳамза ибн Маъмун ибн Юнус ибн Нож ал-Марғиноний — Фарғонанинг Марғинонилан бўлган. Маккага бориб, у ерда ҳадис эшитган, Яман ва Наждга бориб ҳадислар ривоят қилган. У уламолардан, уламолар хам ундан ҳадис оивоят қилганлар (11: 5/260).

2. Баҳром ал-Марғиноний (ваф. 516 х.й.)

(Абулмузаффар) Баҳром ибн Ҳамза ибн ал-Муборак ал-Марғиноний, Сарахсда

истиқомат қилган ва ўша ерда 516 х.й.да вафот этган. У уламолардан, уламолар хам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/260).

3. Абдулазиз ал-Марғиноний (ваф. 477 х.й.дан кейин)

(Ал-Имом) Абдулазиз ибн Абдураззоқ ибн Абу Наср ибн Жаъд ибн Сулаймон ибн Миткон ал-Марғиноний. Самарқандда бўлган, у ерда ҳадис ривоят қилган, сўнгра ўз юрти Марғинонга қайтиб келган. Унинг олти нафар фарзанди бўлиб, уларнинг барчаси таълим бериш ва фатво чиқаришга кодир бўлган. У уламолардан, уламолар хам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 477 х.й.дан кейин 68 ёшида вафот этган (11: 5/260).

4. Қайс ал-Марғиноний (ваф. 526/1132 й.)

(Ал-Амир ал-Имом Абулмаъолий) Қайс ибн Исҳоқ ибн Мухаммад ибн Амирак ал-Марғиноний — фозил имом бўлган. Самарқандда бир муддат яшаган, у ерда таҳсил олган. У 526 х.й. 19 шавволда жума куни Самарқанд жомеъ масжидида мунозара ўтказиб бўлиб, рўзадор холида вафот этган. У уламолардан, уламолар хам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/260).

5. Наср Марғиноний

(Ал-Имом Абулҳасан) Наср ибн ал-Ҳасан ал-Марғиноний — номдор имом ва уламолардан бўлган. Ҳикмат ва зухд ҳақида ажойиб шеър тасниф этган, ҳар ерда танилган. У уламолардан, уламолар хам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/260).

6. Али ал-Марғиноний (ваф. 593/1197 й.)

(Абулҳасан) Али ибн Абу Бакр ибн Абдулжалил (Бурҳонуддин). Ал-Марғиноний — ханафий мазхабида бўлган, факих, муҳаддис, ҳадис илмида хофиз, муфассир бўлиш билан бир қаторда яна турли илм соҳаларида фаолият олиб борган. Асарлари: Шайбонийнинг «ал-Жомий ал-кабийр» («Катта тўплам») асарига шарҳ, «ал-Мазид фи фуруъи-л-ханафия» («Ханафий мазхаби фуруъ ал-фикҳига қўшимча»), «Бидоят-л-мубтади фи-л-фуруъ» («Фуруъ ал-фикҳни ўрганишни бошлаганларга бошланғич қўлланма») — ушбу асари аввалгисининг қисқартирилган шаклидир. Унда айтилишича, муаллиф «Мухтасару-л-Қудурий» («Қудурийнинг мухтасари») ва «ал-Жомий ас-сағийр» («Кичик тўплам»)ни жамлаган, тартибида эса «ал-Жомий»нинг тартибини қўллаган. «Шарҳу

334 ал-Марғинович/ал-Марандий

бидояти-л-мунтахий» («Бидоят-л-мунтахий»га шарх) — унинг йирик асари бўлиб, унинг бир нодир нусхаси Истанбулдаги умумий кутубхонада сақланади. Шунингдек муаллиф қаламига мансуб «ал-Хидоя» («Хидоя»), «Кифоят-л-мунтахий» («Якунловчиларни кониктирувчи китоб»), «ат-Тажнис ва-л-мазид» («Турдош масалалар ва қўшимчалар»), «Мухторул-фатово» («Танланган фатволар тўплами») каби асарларнинг бари ханафий мазҳабининг фуруъ-л-фикҳи бўйича тасниф этилган (15: 4/228; 17: 2/411).

7. Али ал-Марғинович (ваф. 506/1112 й.)

(Захируддин) Али ибн Абдулазиз ибн Абдурраззоқ ал-Марғинович — фақиҳ бўлган. Тасниф этган асарлари: «Фатово» («Фатволар»), «Фавоид» («Фойдалар»), «Маноқиб-л-Имоми-л-аъзам» («Имоми Аъзам манокиблари»), «Ақдиятур-расул (с.а.в.)» [«Пайғамбар (с.а.в.) жавоб берган масалалар тўплами»] (15: 4/189; 17: 2/459).

8. Умар ал-Марғинович (ваф. 600/1204 йилдан кейин)

Умар ибн Али ибн Абу Бакр ибн Абдулжалил ал-

Фарғоний ал-Марғинович — фақиҳ бўлган. Унинг тасниф этган асарлари: «Жавохиру-л-фикҳ» («Фикҳ жавохирлари»), «ал-Фавоид фи фуруъ-л-фикҳ» («Фуруъ ал-фикҳдаги фойдалар») (14: 44; 17: 2/567).

9. Абдурахим ал-Марғинович (651/1253 йилда ҳаёт бўлган)

(Абулфатх, Зайнуддин) Абдурахим ибн Абу Бакр ибн Имоуддин ибн Абу Бакр Али ибн Абдулжалил ал-Марғинович ал-Фарғоний ас-Самаркандий — ханафий фақиҳ бўлган. Унинг асарлари: «Фусулу-л-аҳком ли усули-л-аҳком» («Асосий усул ҳукмларга иккиламчи фасл ҳукмлар»), мазкур китоб «Фусулу-л-Имодий» («Имодийнинг ҳукмлари») номи билан танилган (17: 2/129).

10. Ал-Ҳасан ал-Марғинович (ваф. тахм. 651/1203 й.)

(Абулмаҳосин, Захируддин) ал-Ҳасан ибн Али ал-Марғинович — ханафий фақиҳ бўлган. У шартлар ва олдибердини қайд этиш илми бўйича асарлар тасниф этган. Унинг фатволар чиқаргани ҳам маълум (17: 1/573).

11. Маҳмуд ал-Марғинович (551 — 616/1156-1219)

(Бурхонуддин) Маҳмуд ибн Аҳмад ибн Абдулазиз ибн Умар ибн Мозах ал-Бухорий ал-Марғинович ал-Ханафий — фақиҳ бўлган. Мовароуннахрнинг Марғиновичда таваллуд топган, Бухорода вафот этган. Асарлари: «ал-Важиз фи-л-фатово» («Мухтасар фатволар тўплами»), бир неча жилдлик «ал-Мухит ал-Бурхоний фи-л-фикҳи-н-нуъмоний» [«Нуъмоний фикҳга Бурхонийнинг «ал-Мухити», муаллиф ушбу китобини «аз-Захира» («Захира») деб хам номлаган], «Шарх ал-Жомий ас-сағийр ли-пг-Шайбоний» («Шайбонийнинг «ал-Жомий ас-сағийр» асарига шарх»), «ат-Тажрид» («Мавҳумлик») — ушбу асарларнинг бари ханафий фуруъ ал-фикҳи бўйича таълиф этилган. Шунингдек, унинг «Татиммату-л-фатово» («Мукаммал фатволар тўплами»), «Захирату-л-фатово» («Фатволар захираси») ёки «аз-Захира ал-Бурхония фи-л-фикҳ» («Фикҳда ал-Бурхонийнинг «Захира» китоби») каби асарлари бор (14: 52; 17: 3/796).

849

АЛМАРАНДИЙ

«Маранд»га нисбат берилган. Маранд — Озарбайжоннинг машхур

шах, арларидан. Ушбу шах, арга мансуб олимлар:

1. Абулхасан ал-Марандий (ваф. 1349/1930 й.)

Абулхасан ал-Марандий — олим бўлган. Нажафда аш-Шаробёний ва бошқаларнинг қўлида тахсил олган ҳамда ўша ерда хукушунослик соҳасида фаолият олиб борган. Унинг асарлари: бир неча жилдлик «Нурул-анвор» («Нурлар нури»), «Бўстон ул-анвор» («Нурлар бўстони») ёки «Ламъату-л-анвор» («Нурлар жилоси»), «Мажмаъу-н-нурайн» («Икки нур туташган жой»), «Лавомиъу-л-анвор» («Нурларнинг пгубалари») (17: 1/593).

2. Али ал-Марандий (1278-1346/1861-1927)

Али Муҳаммад Жавод =л-Марандий — факих бўлган. Асарлари: «Рисола ;илмия» («Илмий рисола»), «Маносику-л-хажж» («Хаж маросимлари») (17: 496).

3. Али ал-Марандий (1287-1370/1870-1951)

Али ибн Муҳаммад Жавод ибн Али ал-Марандий — факих бўлган. Марандда туғилган. Унинг таълими Эронда бўлган. Нажафда яшаган. Унинг таълим-охира ойнасининг 14 кунини жума кечаси охиридан ўтган ва Салом заминини дафн этилган.

Асарлари: 11 жилдлик «Шарху-т-табсира» («Табсира» китобига шарх»), «ал-Фавоид ал-мутафарриқа» («Турфа фойдалар»), «Хошияту-р-расоил» («ар-Расоил»га хошия»), «Хошияту-л-макосиб» («Касблар китобига хошия»), «Хошияту-т-тахора» («Поклик китобига хошия»), «Хошияту-р-риёз» («Риёзат»га хошия»), «Тақриру мабоҳиси-л-алфоз» («Сўзлар борасидаги изланишлар тўплами»), «Хошияту-л-байъ» («Олди-сотди» китобига хошия») (17: 2/496).

4. Абдуллох ал-Марандий (ваф. 541/1146 й.)

(Абу Муҳаммад) Абдуллох ибн Наср ибн Абдулазиз ибн Сувайд ал-Марандий — нотик ва фазилатли бўлган. Бир муддат Марвда яшаган. Тил, назм ва наср бўйича олий сифатли ишлари бўлган. Хати ҳам жуда бежирим эди. Бағдодда бир мактабда маълум муддат яшаган, сўнгра Марвга бориб, у ерда Қорибос деган жойда 15 йил истиқомат қилган, кейинчалик эса Марваррузга бориб, у ерда хали кўп яшамай туриб, 541 х.й. ашуру кунини оламдан ўтган (11: 5/261).

5. Иброҳим ал-Марандий

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн ал-Азхар ал-Марандий ал-Ҳофиз. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/261).

6. Ал-Халил ал-Марандий (ваф. 512/1118 ёки 612/1215 й.)

(Абулвафо) ал-Халил ибн ал-Муҳсин Муҳаммад ал-Марандий — солих факих ва тўғри йўлда бўлган. Бағдодда фикх илмини ўрганган ва ҳадислар эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 512 ёки 612 х.й.нинг жумоду-л-охира ойида вафот этган (2: 5/130; 11: 5/261).

7. Муҳаммад ал-Марандий (ваф. 325 х.й.дан кейин)

(Абу Бакр) (Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Мусо ибн Солих ал-Марандий ал-Озарбайжоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 325 х.й.дан кейин вафот этган (11: 5/261).

8. Ҳибатуллох ал-Марандий (ваф. 460 х.й.дан кейин)

(Абулфараж) Ҳибатуллох ибн Наср ибн Аҳмад ал-Марандий. Бағдодга келиб, у ерда тахсил олган, уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят

336 ал-Марандий/ал-Марваррузий

қилганлар. 460 х.йдан кейин вафот этган (11: 5/261).

9. Муҳаммад ал-Марандий (433 х.й.да ҳаёт бўлган)

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Абдуллох ибн Ёндор ибн Абдуллох ибн Муҳаммад ибн Коко ал-Марандий. Унинг 433 х.й. Дамашқда ҳадис ривоят қилгани маълум. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/129).

850

АЛ-МАРВАРРУЗИЙ

«Марварруз»га нисбат берилган. Марварруз — Марв Шоқанжох, яқинидаги. шах, ар бўлиб, катта даре бўйида жойлашган. Ушбу шақарга мансуб бўлган олимлар:

1. Аҳмад ал-Марваррузий (ваф. 362/973 й.)

(Абу Ҳомид) Аҳмад ибн Омир ибн Башар ибн Ҳомид ал-Марваррузий аш-Шофиъий — усул бўйича фақиҳ бўлган. Басрага борган ва у ерда яшаб, таҳсил олган ҳамда қозилик даражасига кўтарилган. Басра фақиҳлари ундан таълим олганлар. Унинг энг кўзга кўринган шогирди Абу Хайён ат-Тавҳидий бўлган (2: 5/132; 11: 5/262; 16: 22/52; 17: 1/161).

2. Муҳаммад ал-Марваррузий (ваф. 599/1203 й.)

(Захируддин) Муҳаммад ибн Маҳмуд ал-Марваррузий ан-Найсобурий аш-Шофиъий — муфассир бўлган. Асарларидан: «ал-Басоир фи тафсири-л-Қуръон» («Қуръон тафсиридаги ақлий далиллар») (17: 3/707).

3. Аҳмад ал-Марвазий (ваф. 275/888 й.)

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн ал-Ҳажжож ал-Марвазий — ханбалий мазҳабидаги фақиҳ ва муҳаддис бўлган. Художўй ва фозиллиги учун Аҳмад ибн Ҳанбал билан мулоқотларда бўлган ва унинг энг яқин сафдошларидан ҳисобланган. Аҳмад ибн Ҳанбал унга яхши муносабатда бўлар ва ўзига яқин тутар эди. Аҳмад ибн Ҳанбал вафот этганда, уни кўмиш ишларини бўйнига олган ва уни ўзи ювган. У Аҳмад ибн Ҳанбалдан кўплаб масалалар ва ҳадисларни ривоят қилган. Бағдодда 275 х.й. жумоду-л-увло ойида вафот этган. Унинг асарлари кўп: «ас-Сунан бишавоҳиди-л-ҳадис» («Ҳадислар далил бўлган суннатлар»), «Ахбору-ш-шуйух ва ахлоқиҳум» («Ровийлар ва уларнинг ахлоқлари ҳақида маълумотлар китоби»), «Китобу-л-вараъ» («Вараъ

китоби») (2: 5/132; 11: 5/262; 17: 1/256).

4. Ал-Ҳусайн ал-Марвазий (ваф. 462/1069 й.)

(Абу Али) (Абу Муҳаммад) ал-Ҳусайн ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Марвазий аш-Шофиъий. Унинг имом, усул ал-фиқҳ фақиҳи ва қози бўлгани маълум. Марваррузда муҳаррам ойининг 23 кун вафот этган. Асарлари: «Талхису-т-тахзиб ли-л-Бағавий фи фуруъи-л-фиқҳи-ш-Шофиъий» [«Шофиъий мазҳаби фуруъ ал-фиқҳига оид ал-Бағавийнинг таҳзиби кискартмаси», уни «Лубобу-т-тахзиб» («Маълумотлар мағзи») деб ҳам атайдилар], «Шарху фуруъи ибн Ҳаддод фи-л-фиқҳ» («Ибн Ҳаддоднинг фуруъ ал-фиқҳидаги асарига шарх»), «Асрору-л-фиқҳ» («Фикҳ асрорлари»), «ат-Таълиқ ал-кабийр» («Катта изоҳ»), «Фатово» («Фатволар») (11: 5/262; 16: 175/400; 17: 1/634).

5. Муҳаммад ал-Марваррузий

(Абу Зухайр) Муҳаммад ибн Исҳоқ ал-Марваррузий — Ироқда яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/264).

6. Муҳаммад ал-Марваррузий

Мухаммад ибн Иброҳим ибн Яҳё ибн Жанода ал-Марваррузий — у уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/262).

7. Мухаммад ал-Марваррузий

(Абулхусайн) Мухаммад ибн Алишоҳ ал-Марваррузий — у уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/262).

8. Ан-Назр ал-Марваррузий

(Абулхасан) ан-Назр ибн Шамил ибн Харша ибн Язид ибн Кулсум ал-Мозаний ал-Марваррузий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/263).

9. Юсуф ал-Марваррузий (ваф. 296 х.й.)

(Абу Яъқуб) Юсуф ибн Мусо ибн Абдуллоҳ ибн Холид ибн Хамук ал-Марваррузий — Хуросоннинг энг кўзга кўринган муҳаддис-ларидан бўлган. Хуросон, Бағдод, Басра, Куфа, Хижоз ва Мисрга бориб, хадисларни жамлаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 296 х.йда зафот этган (11: 5/264).

10. Халаф ал-Марваррузий (ваф. 506/1112 й.)

(Абу Бакр) Халаф ибн Лҳмад ибн Абу Аҳмад ибн Мухаммад ибн Матвия ал-

Марваррузий — хадис ва фазилат ахлидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 506 х.й. ражаб ойида оламдан ўтган (2: 5/132).

11. Аҳмад ал-Марваррузий

(Абуннаср) Аҳмад ибн Мухаммад ибн Алишоҳ ал-Марваррузий — «ал-Фавоид ва-л-мавоид» («Фойдалар ва дастурхонлар») китобининг муаллифи (11: 5/262).

12. Сурайж ал-Марвазий (ваф. 235/849 й.)

(Абулхорис) Сурайж ибн Юнус ал-Марвазий ал-Бағдодий — муҳаддис, муфассир, факих ва қори бўлган. Асарлари: «ат-Тафсир ат-тарих» («Тафсир ва тарих»), «ан-Носих ва-л-мансук» («Хукми бекор қилувчи ва бекор бўлган оятлар»), «ал-Қироот» («Қироатлар»), «ас-Сунан фи-л-фикх» («Фикхий услублар»), «Китобу-л-казо» («Қозилик китоби») (И: 5/262; 17: 1/755).

851

АЛМАРВАЗИЙ

Марв аш-Шох,жон — азим Марвага нисбат берилган бўлиб, у Хуросоннинг энг лшшдур ва энг эътиборли шах,аридир. Бу шақарга сах,обий Бурайда келган

ва у ерда вафотиға қадар истиқомат қилган. Бу жойда тўрт сах,обанинг шабрлари бор, улар: Бурайда ибн ал-Хусайб, ал-Ҳакам ибн Амр ал-Ғифорий, Сулаймон ибн Бурайда. Ушбу шах,арга нисбат берилган олимлар:

1. Иброҳим ал-Калабодий ал-Марвазий (ваф. 340 х.й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Мухаммад ал-Калабодий. У «ал-Холид Ободий ал-Марвазий» деб ҳам аталган. Зоҳид бўлган. 340 х.й.да вафот этган. Асарлари: «Шарафу-л-фикх ала-л-фанн» («Фикхнинг бошқа илмларга нисбатан шарафи») (24: 1/6).

2. Мухаммад ал-Марвазий (ваф. 450/1058 й.)

(Абу Мансур) Мухаммад ибн Абдулжаббор ибн Аҳмад ибн Мухаммад ибн Жаъфар ибн Мухаммад ас-Самъоний ал-Марвазий ат-Тамимий — факих, усулчи, муҳаддис, тилшунос ва араб тили билимдони бўлган. Унинг фикх, хадис, усул, араб тилига оид асарлари бўлган, жумладан: «Тухфату-л-ийдайн» («Икки ҳайитга туҳфа»), «Духулу-л-хаммом» («Хаммомга кириш») (17: 3/384).

3. Иброҳим ал-Марвазий (ваф. 340/951 й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Аҳмад ибн Исҳоқ ал-Марваррузий аш-Шофиъий — ал-Музнийнинг шогирдларидан, факих бўлган. Мисрга борган ва ўша ерда вафот этган. Китоблари: «Шарху мухтасари-л-Музний» («Мухтасару-л-Музний»га шарх), «ал-Фусул фи маърифати-л-усул» («Ассларни билишдаги фасллар»), «аш-Шурут вал-васоик» («Шартлар ва васоикалар»), «ал-Васоё» («Васиятлар»), «Ҳисобу-д-давр» («Давр ҳисоб-китоби»), «Китобу-л-хусус ва-л-умум» («Шахсий ва умумий мулк китоби») (3: 2/7; 17: 1/9; 18: 6; 22: 1/6).

4. Иброҳим ал-Марвазий (211/826 й.)

(Абу Бакр) Иброҳим ибн Рустам ал-Марвазий — ханафий факих бўлган. Асарлари: «ан-Наводир фи фуруъи-л-фикҳ» («Фуруъ ал-фикҳда нодир ҳолатлар») — муаллиф уни Муҳаммад аш-Шайбонийга таяниб ёзган (14: 3; 17: 1/26; 22: 1/4).

5. Аҳмад ат-Табарий (ваф. 377/987 й.)

(Абу Ҳомид) Аҳмад ибн ал-Ҳусайн ибн Али ал-Марвазий — ханафий, «Ибн Табарий» номи билан ҳам машҳур, усул ал-фикҳ фақиҳи ва тарихчи бўлган. Кўплаб

ҳадислар ед олган ва тафсир илми билан таниш бўлган. Отасининг келиб чиқиши Ҳамадондан. Ўзи Хуросонда кози даражасига кўтарилган. Кексайган чоғида Бағдодга борган. Сафар ойида Марвда оламдан ўтган. Асарлари: «Китобу-т-тарих» («Тарих китоби») (14: 12; 17: 1/129).

6. Аҳмад ан-Насоий (256/870 йилдан олдин хаёт бўлган)

Аҳмад ибн Суфён ан-Насоий, «ал-Марвазий» деб ҳам юритилади — муҳаддис бўлган. У Авн ибн Аммора ва бошқалардан ҳадис ривоят қилган. Ундан Имом ан-Насоий, Имом ал-Бухорий, Муҳаммад ибн ал-Мусаййиб ал-Ирғиёний ҳадис ривоят қилганлар. То вафот этгунигача қадар ўз умрини ҳадисларни тўплаш ва тасниф қилишга бағишлаган (17: 1/146).

7. Аҳмад ибн Сайёр (198-268/814-881)

(Абулҳасан) Аҳмад ибн Сайёр ибн Айюб ибн Абдуррахмон ал-Марваррузий аш-Шофиъий — муҳаддис ва факих бўлган, Шом ва Мисрга борган. Ҳадисларни жамлаган, тасниф қилган, ўзи ҳам ҳадислар ривоят қилган. Баҳор фаслида оламдан ўтган. Асарларидан: «Китобу футуҳи Хуросон» («Хуросоннинг фатҳ

этилиши китоби»), «Китоб фи ахбори Марв» («Марв ҳақидаги маълумотлар китоби») (17: 150).

8. Аҳмад ал-Марвазий (202-292/815-905)

(Абу Бакр) Аҳмад ибн Али ибн Сайд ибн Иброҳим ал-Умавий ал-Марвазий — Дамашқнинг козиси бўлган. Зу-л-ҳижжа ойининг ўрталарида вафот этган. Асарлари: «Китобу-л-илм» («Илм китоби»), «Китобу-л-жумъа» («Жума китоби») (17: 1/202).

9. Аҳмад ибн Рамиҳ (375/968 й.)

(Абу Сайд) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Рамиҳ ибн Исма ан-Наҳаъий ан-Насавий ал-Марвазий — муҳаддис ва ҳофиз бўлган. Унинг асарлари бор (17: 1/264).

10. Исмоил ал-Марвазий (572-614/1176-1217)

(Абу Толиб) Исмоил ибн ал-Ҳусайн ибн Муҳаммад ибн ал-Ҳусайн ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Азиз ибн ал-Ҳусайн ибн Али ибн Муҳаммад ибн Жаъфар ас-Содиқ ал-Алавий ал-Ҳусайний — фикҳ, наҳв, ҳадис, усул, насаблар, мунажжимлик шеър каби соҳаларда ижод қилган. Жумоду-лохира ойида таваллуд топган. 592 х.й. ад-Ҳажжож билан Бағдодга

келган ва бу ерда адабиёт билан машғул бўлган. Унинг 614 ҳ.й. Марвда ҳаёт бўлгани ҳақида маълумотлар бор. Асарлари: тахминан 60 жилдлик «Ҳазирату-л-қудс» («Жаннат»), «ал-Муъжаз фи-н-насаб» («Мухтасар насабнома»), «Хулосату-л-итраи-н-набавия фи ансоби-л-мусавия» («Мусога мансуб шахсларнинг насаблари ҳақида Пайғамбар я қ и н л а р и н и н г хулосалари», «Зубдату-толибия» («Толиби илмларга қаймоқ китоб»), Китобу-л-мусаллас фи-н-насаб» («Насабномага оид учлик китоб») (17: 1/362).

11. Жаъфар ал-Марвазий (ваф. 274/887 и.)

(Абулаббос) Жаъфар ион Ахмад ал-Марвазий — турли илм соҳаларида нжод қилган, Ахвазда зафот этган. Китоблари Бағдодга олиб борилиб, 274 ҳ.й. ўша ерда сотилган. Асарлари: «ал-Масолик ва-л-мамолик» «Йўллар ва мамлакатлар»), «Китобу-адаби-л-кабийр» Адабиёт бўйича катта китоб»), «Тариху-л-кироат ли таъйиди кутуби-с-султон», «ал-Балоға ва-л-хитоба» Балоғат ва нотиклик»), (Китобу-н-ножим» ;Қарзлар тўловининг

тартиби ҳақидаги китоб») (17: 1/487).

12. Жаъфар ал-Марвазий (ваф. 447/1055 й.)

(Абулхайр) Жаъфар ибн Муҳаммад ибн Усмон ал-Марвазий аш-Шофиъий — фақиҳ бўлган. У 418 ҳ.й.да Маърат ан-Нуъмон деган жойга келиб, ўша ерда қолган. Асарлари: «аз-Захира фи-л-мазҳаби-ш-шофиъий» («Шофиъий мазҳаби дурдонаси») (17: 1/497).

13. Ҳабаш ал-Марвазий (227/841 йилда ҳаёт бўлган)

Ҳабаш ибн Абдуллоҳ асли ал-Марвазий, яшаган жойига нисбатан ал-Бағдодий — ҳисобчи бўлган. Халифа Маъмун Муътасим даврида ва улардан кейин ҳам риёзат бўйича олим бўлган. Юз ёшдан ошиб оламдан ўтган. Ёзган китоблари: «аз-Зиж ад-Д и м а ш қ и й » (« Д а м а ш қ и й н и н г а с т р о н о м и к жадваллари»), «аз-Зиж а л - М а ъ м у н и й » (« М а ъ м у н и й н и н г астрономик жадвали»), «ал-Абъод ва-л-ижром» («Масофалар ва жисмлар»), «ар-Рақоим ва - л - м а қ о й и с » («Рақамлар ва ўлчовлар»), «Амалу-с-сутуҳи-л-мабсута ва-л-қоима ва-л-мунҳарифа» («Ёйик,

тикка ва эгри-бугри юзалар иши») (17: 1/523).

14. Ал-Ҳасан ал-Марвазий (ваф. 432/1040 й.)

(Абу Али) Аъло — Ҳасан ибн Муҳаммад ибн Шуайб ал-Марвазий — шофиъий мазҳабининг фақиҳи бўлган. Рабиъу-лаввал ойида вафот этган. Асарлари: «Шарху китоби-л-фуруъ ли ибни-л-Ҳаддоди-л-Ҳусайни-с-Санжий» («Ибн ал-Ҳаддод ал-Ҳусайн ас-Санжийнинг фуруъ китобига шархи») (17: 1/586).

15. Ал-Ҳусайн ал-Марвазий (ваф. 430/1039 й.)

(Абу Али) ал-Ҳусайн ибн Шуъайб ас-Санжий ал-Марвазий аш-Шофиъий — фақиҳ бўлган (17: 1/612).

16. Ал-Ҳусайн аз-Зағвоний (ваф. 559/1164 й.)

(Абу Абдуллоҳ) ал-Ҳусайн ибн Муҳаммад ибн ал-Ҳусайн ибн Али ибн Яъқуб ал-Марвазий ал-Аздий аз-Зағвоний — муҳаддис бўлган, кўп ҳадисларни ёд олган, араб тилини мукамал билган. 470 ҳ.й. ёки 480 ҳ.й.дан кейин таваллуд топган. Кўп ҳадис жамлаган, ёзган ва тасниф қилган. Жумоду-л-охира ойида вафот этган (17: 1/636).

340 ал-Марвазий

17. Иброҳим ал-Марвазий (ваф. 985 х.й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Исҳоқ ибн Иброҳим ибн Башир ибн Абдуллоҳ ал-Ҳарбий — асли ал-Марвазий, яъни марвлик, яшаш ва вафот топган жойига кўра ал-Бағдодий, яъни бағдодлик бўлган. У 985 х.й.да оламдан ўтган. Асарлари: «Далоилу-н-нубувва» («Пайғамбарлик белгилари»), «Ғарибу-л-хадис» («Ғариб хадислар»), «Маносику-л-хажж» («Ҳаж маросимлари») (22: 1/4).

18. Ал-Ҳусайн ал-Моший (ваф. 359 х.й.)

(Абулқосим) ал-Ҳусайн ибн Муҳаммад ибн Исҳоқ ал-Моший ал-Марвазий — марвлик таниқли муҳаддис бўлган. Ҳадис илми пешволаридан хадислар эшитган, Марв ва Бухорода хадис ривоят қилган. Унинг исноди билан хадис ривоятлари кенг тарқалган. 359 х.й. Марвда вафот этган (11: 5/173).

19. Сайд ал-Марвазий (ваф. 227/842 й.)

(Абу Усмон) Сайд ибн Мансур ибн Шуъба ал-Хуросоний, ал-Марвазий, ат-Толиқоний, ал-Балхий — муҳаддис, хофиз ва муфассир бўлган. Жужонда туғилган, Балхда катта бўлган, юрт кезган. Маккада истиқомат қилган ва ўша ерда рамазон ойида 90 ёшида вафот этган.

Асарларидан: «ас-Сунан» («Суннатлар»), «Тафсиру-л-Қуръони-л-карим» («Қуръони карим тафсири») (17: 1/770).

20. Сулаймон ас-Санжий (ваф. 257/871 й.)

(Абу Довуд) Сулаймон ибн Маъбад ибн Кусжон ал-Марвазий ас-Санжий — нахвчи, адиб, шоир, тарихчи ва муҳаддис бўлган. Ироқ, Ҳижоз, Яман ва Мисрга борган. Бағдодга келиб, у ерда хадис хофизлари билан мулоқотда бўлган. Зул-ҳижжа ойида вафот этган. Унинг тарихга оид асари бор (17: 1/797).

21. Абдулкарим Марвазий (ваф. 562 х.й.)

(Абу Саад) Абдулкарим ибн Муҳаммад ибн Мансур ибн Муҳаммад ас-Самъоний ал-Марвазий аш-Шофиъий ал-Имом ал-Хофиз Абулмузаффар — пешво фақиҳ ва мазҳабларни яхши билувчи ориф муфти бўлган. 537 х.й.нинг зул-қаъда ойида таваллуд топган. Отаси унга кўп ғамхўрлик кўрсатиб, ўзи билан бирга уни ҳам бошқа ўлкаларга олиб олиб борган. У отасидан кўп хадислар тинглаган. Мўътабар ровийларни яхши билган. Кўпинча Имом ал-Бухорий ва Абу Авонанинг «Саҳих», Абу Довуд, Имом ат-Термизий ва Имом ан-Насоийнинг «Сунан» тўпламларини

ҳамда Яъқуб ибн Суфённинг тарихини тинглаган. Хадисларни жону дилдан яхши қурган. Ўзи учун «Арбаъийн» («Қирк хадис») тузган. 617 х.й.нинг охирларида Татарларнинг Марвга бостириб кириши асносида йўқ қилинган. У тасниф қилган асарлардан: «Ансоб ас-Самъоний» («Самъонийнинг насабнома»си) — мазкур китоб ўз соҳасидаги энг катта ва мукамал асар бўлиб, у 8 жилддан иборат, лекин жуда кам топиладиган ноёб манба. «Ал-Имло ва-л-истимло» («Ҳадис имлоси ва имло қилдириб, ёзиб олиш китоби»), «ал-Амолий ал-хамсумиъа» («Беш юз имло қилинган хадис»), «Тариху Бағдод» («Бағдод тарихи») (14: 2/795; 15: 4/161, 179, 242).

22. Абдуррахмон ал-Марвазий (ваф. 283/852 й.)

(Абу Муҳаммад) Абдуррахмон ибн Юсуф ибн Харрош ал-Марвазий, ал-Бағдодий — муҳаддис, усулчи ва хадис илмида хофиз бўлган. Асарлари: «Жарҳ ва-т-таъдил» («Ровийларни билиш китоби»), «Мунтақо мина-л-масмў би Марв ан машойихи Бухоро» («Марвда бухоролик ровийлардан эшитилган ривоятларнинг сараланган тўплами») (17: 2/127).

23. Абдуллоҳ ал-Марвазий (384-424/994-1033)

(Абу Бакр) Абдуллоҳ ибн ал-Ҳасан ибн Абдуррахмон ибн Шужоъ ал-Марвазий ал-Ҳанбалий — фозил инсон, кўп ривоятли, Куфа мактаби меъёрлари бўйича араб тили билимдони бўлган. Асарлари: наҳвга оид "ал-Ибтидо" («Бошланиш») номли рисола ва етти жиддлик "Китоб мухтасар фи илми Аби Ҳанифа" («Абу Ҳанифа илмига оид мухтасар китоб») — муаллиф ушбу китобини "ал-Муғний" («Кифоя қилувчи») деб ҳам номлаган (17: 2/235).

24. Абдуллоҳ ибн Муборак (118-181/736-797)

(Абу Абдуррахмон) Абдуллоҳ ибн Муборак ибн Возих ал-Ҳанзалий ал-Марвазий — отаси турк, онаси хоразмлик, ўзи олим, фақих, муҳаддис, муфассир, муаррих, наҳвчи, тилшунос ва суфий бўлган. Кўп жойларга сафар қилган. Рамазон ойида ғазотдан қайтаётиб, вафот этган. Тасниф этган асарлари: **! К И Т О Б У - 3 - 3 У Ҳ Д** («Зоҳидлик китоби»), «ас-Сунан фи-л-фикх»; «Фикҳдаги суннатлар»), «Китобу-т-тафсир» («Тафсир китоби»), «Китобу-т-таъриф» («Таъриф китоби»), «ал-Бирр ва-с-сила» («Эзгулик

ва силаи раҳм») ҳамда «Китобу-л-жиход» («Жиход китоби») (17: 2/271).

25. Абуллоҳ ал-Марвазий (220-293/835-906)

(Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Исо ал-Марвазий — муҳаддис, хофиз ва фақих бўлган. Арафа кечаси таваллуд топган. Мисрда бир канча муддат яшаган, сўнгра у ердан кетган. Хуросонда шофиъий мазҳабининг тарғиботчиси бўлган. Фатволар чиқаришда ҳам мазкур мазҳабга таянган. Арафа кечаси Марвда вафот этган. Асарлари: 100 жилдлик «ал-Маърифа» («Билиш»), «Китобу-л-муватто» («Осонлаштирилган тўплам») (17: 2/289).

26. Абдон ал-Марвазий (220-293/835-906)

(Абу Муҳаммад) Абдон ибн Муҳаммад ибн Исо ал-Марвазий — муҳаддис, хофиз ва фақих бўлган. Асарлари: 100 жилдлик «ал-Маърифа» («Билиш»), «Китобу-л-муватто» («Соддалаштирилган тўплам») (17: 2/347).

27. Али ас-Саъдий (154-244/771-858)

Али ибн Ҳажар ибн Иёс ас-Саъдий ал-Марвазий — муҳаддис ва хофиз бўлган, кўп сафарлар қилган. Адаб ва

шеърда ижод қилган, ўзи хуросонлик бўлган, Дамашққа бориб, у ерда ҳадис тинглаган. Жумоду-л-увло ойининг ўрталарида 90 ёшдан ўтиб вафот этган. Асарлари: «Аҳкому-л-Қуръон» («Қуръон ҳукмлари»), «Фавоид фи-л-ҳадис» («Ҳадис фойдалари») (8: 5/229; 17: 2/418).

28. Али ал-Марвазий (ваф. 452/1060 й.)

(Алоуддин) Али ибн ал-Ҳусайн ал-Марвазий — ханафий фақих бўлган. Асарлари: «ал-Жомий фи-л-фикх» («Фикхий тўплам») (17: 2/433).

29. Али ал-Марвазий (ваф. 519/1125 й.)

(Абулҳусайн) Али ибн Абдуллоҳ ибн ал-Муборак ал-Марвазий — суфий бўлган, шеърлар битган. Асарлари: «Қасида фи-з-зо' ва шарҳуҳо» («Изғи харфи қасидаси ва унинг шарҳи») (17: 2/469).

30. Ал-Фазл ал-Марвазий (ваф. 211/826 й.)

(Абу Муоз) ал-Фазл ибн Холид ал-Марвазий — наҳвчи ва қори бўлган. Асарлари: «Китоб фи-л-кироот» («Кироатлар бўйича китоб») (17: 2/622).

31. Абулқосим ал-Марвазий (ваф. 461/1069 й.)

Абулқосим ибн Иброҳим ибн Абдуррахмон ибн Муҳаммад ал-Марвазий

342 ал-Марвазий

ал-Фавроний — факих бўлган. Асарлари: «Шарху фуруъи ибн ал-Хаддод ал-мисрий фи-л-фикҳи-ш-шофиъий» («Шофиъий мазҳаби фикҳига оид бўлган Ибн ал-Хаддоднинг фуруъ ал-фикҳига шарх») (17: 2/636).

32. Мухаммад ал-Марвазий (371/981 йилдан олдин ҳаёт бўлган)

Мухаммад ибн Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн Мухаммад ал-Марвазий аш-Шофиъий. У — 371 х.й.да вафот этган Қафқол аш-Шошийнинг шогирди. Асарлари: «ал-Икноъ фи-л-ҳадис» («Ҳадисларга оид қаноатлангирувчи китоб»), «Тафсиру-л-Масъудий» («Масъудий тафсири») (15: 4/138; 16: 5/351, 559; 17: 3/77).

33. Мухаммад Гурганжий (390-484/1000-1092)

(Абуннаср) Мухаммад ибн Аҳмад ибн Али ибн Хомид ал-Гурганжий ал-Марвазий — кори бўлган, Бағдод, Ҳарон, Миср, Дамашқ, Мовсул ва Хуросонда қироат қилган. Зу-л-ҳижжа ойининг 12-куни оламдан ўтган. Унинг кўплаб китоблари бор, жумладан: «Китобу-т-тазкира» («Тазкира китоби»), «Китобу-л-муъаввал» («Умид китоби») (17: 3/84).

34. Мухаммад ибн ал-Варроқ (ваф. 329/941 й.)

(Абу Бакр) Мухаммад ибн Аҳмад ибн Мухаммад ибн ал-Жаҳм ибн Хубайш ал-Марвазий — «ибн ал-Варроқ» номи билан ҳам танилган, факих бўлган. Асарлари: «ар-Радд ала Мухаммад ибн ал-Ҳасан», («Мухаммад ибн ал-Ҳасанга раддия»), «Масоилу-л-хилоф», («Ихтилофли масалалар») «ал-Ҳужжа ли мазҳаби Молик» («Моликий мазҳаби ҳужжатлари»), «Баёну-с-сунна» («Сунна баёни»), «Шарху мухтасари ибн Абдилҳаким ас-сағийр» («Кичик Абдулҳакимнинг мухтасарига шарх») (17: 3/99).

35. Мухаммад ал-Марвазий (ваф. 279/892 й.)

(Абу Абдуллоҳ) Мухаммад ибн Жобир ибн Ҳаммод ал-Марвазий — муҳаддис, хофиз ва факих бўлган. У ҳадисларни жамлаган ва уларни мохирона тасниф қилган. Шаввол ойида 70 ёшга чиқмай оламдан ўтган (17: 3/189).

36. Мухаммад аз-Зоғулий (472-559/1080-1164)

(Абу Абдуллоҳ) Мухаммад ибн ал-Хусайн ибн Мухаммад ибн ал-Хусайн ибн Али ибн Яъқуб ал-Марвазий аз-Зоғулий — муҳаддис, хофиз, муфассир,

тилшунос ва факих бўлган. МарварруздагЕ Панждеҳ таркибига кирувчи Зоғул кишлоғида таваллуд топган. Марвда яшаб, ўша ерда шуҳрат қозонган. Ҳадислар жамлаган ва уларни тасниф қилган. Куп ёзган Ҳиротга борган. Жумоду-л-охираинг 12-куни оламдан кўз юмган. Асарлари: «Қайду-л-авобид фи-т-тафсир ва-л-ҳадис ва-л-фикҳ ва-л-луғат» («Тафсир, ҳадис фикҳ ва тилшуносликка оид хайратомуз ҳолатлар қайди») — 400 жилд (17 3/258).

37. Мухаммад ад-Дибожий (517-609/1123-1212)

(Абулфатҳ) Мухаммад ибн Саъд ибн Мухаммад ибн Мухаммад ибн Мухаммад ад-Дибожий ал-Марвазий — адиб ва нахвчи бўлган, турли илц соҳаларида ижод қилган. Асарлари: «Шарху-л-муфассал ли-з-Замахшарий» («Замахшарийнинг муфассалига шарх») — у «ал-Мухассал» («Мағз») деб ҳам юритилади, «Шарху-л-инмузаж ли-з-Замахшарий» («Замахшарийнинг инмузажига шарх») — ушбу иккала асар ҳам грамматикага оид, «Манофиъ аъзои-л-хайвон» («Хайвон аъзоларининг фойдалари»), «Конуну-с-Салоҳий фи адвияти-н-навоҳий» («Салоҳийнинг турли

минтакаларга оид дорилар конун китоби»), «Фулкул-адаб» («Адаб кемаси»), «Ҳадоику-д-дақоик фи шархи рисолати аломатил-ҳақоик» («Ҳақиқатлар аломатлари рисоласи шарҳидаги нозик масалалар бўстони») (17: 3/313).

38. Муҳаммад ал-Масъудий (522-584/1128-1188)

(Абу Сайд, Абу Абдуллоҳ, Тожуддин) Муҳаммад ибн Абдуррахмон ибн Муҳаммад ибн Масъуд ал-Масъудий ал-Хуросоний ал-Марвазий ал-Панждеҳий аш-Шофиъий фақиҳ, суфий, муҳаддис, адиб ва тилшунос бўлган. Рабиъул-соний ойининг биринчи куни дунёга келган. Миср подшоси Салоҳуддин Лйюбийга таълим-тарбия берган, Мисрдаги мажлисларда ҳадисларни имло қилдирган. Рабиъул-аввал ойида Дамашқ шаҳрида дунёдан ўтган. Асарлари: «Шарху-лмақомот ли-л-Ҳаририй» «Ҳаририй мақомотларига шарҳлар») — 5 катта жилддан иборат, *ал-Эътибор фи носих ва мансухи-л-ҳадис» «Ҳадиснинг носих ва мансух жиҳатлари ахамияти») (17: 3/402; 16: 23, 631).

39. Муҳаммад ас-Санжий (463-548/1071-1153)

(Абу Тохир) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Абу Саҳл ибн Абу Талха ал-Марвазий ас-Санжий, аш-Шофиъий — муҳаддис, хофиз ва нотик бўлган. У 463 х.й. (ёки бундан бир оз илгарироқ) Катта Санж қишлоғида таваллуд топган. Хуросон, Ироқ, Исфохон ва Ҳижоздаги кўплаб халқаларда таҳсил олган. Кўп асарлар ёзган, кўп маълумотларни жамлаб, уларни тасниф қилган. Шаввол ойининг 29-куни вафот этган (17: 3/442).

40. Муҳаммад ал-Масъудий (522-584/1128-1188)

(Абу Сайд, Абу Абдуллоҳ, Тожуддин) Муҳаммад ибн Абдуррахмон ибн Муҳаммад ибн Масъуд ал-Масъудий ал-Хуросоний ал-Марвазий ал-Панждеҳий — шофиъий фақиҳ, суфий, муҳаддис, адиб ва тилшунос олим бўлган. Рабиъул-соний ойининг бошида туғилган. У ал-Малик ал-Афзал ибн Салоҳуддинни тарбиялаган. Мисрда мажлислар ўтказган. Рабиъул-аввал ойида Дамашқда вафот этган. У тасниф қилган асарлардан: «Шарху-лмақомот ли-л-Ҳаририй» («Ҳаририй битган мақомларга шарҳ», бу — беш йирик жилддан

иборат асар), «ал-Эътибор фи носих ва мансухи-л-ҳадис» («Х,укмлар чиқаришда бошқа ҳукмларни бекор қилувчи ёки ўзининг ҳуқуқий кучини йўқотган ҳадисларга эътибор қаратиш»), «ал-Изоҳ фи жамъи-л-мағриб» («Шом намозини қўшиб ўқиш хусусидаги изоҳ»), «ал-Авзоҳ фи шархи-лмақомот» («Шарху-лмақомот»га изоҳлар») (15: 6/101; 17: 3/402).

41. Муҳаммад ал-Марвазий (682/1283 йилда ҳаёт бўлган)

Муҳаммад ал-Марвазий ал-Астрабодий — «Абу Жаъфар» лақаби билан таникли муҳаддис бўлган. Асарлари: «Мухтасару жомийи-л-усул ли аҳодиси-р-расул ли ибн ал-Асир» («Ибн ал-Асирнинг Пайғамбар ҳадислари тўплами мухтасари») — мазкур асарни 682 х.й.да ёзиб тугатган (17: 3/712).

42. Муҳаммад ал-Марвазий (ваф. 443/1051 й.)

(Абулхайр) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ал-Марвазий аз-Зарир (кўр) — фақиҳ, адиб, тилшунос ва наҳвшунос бўлган. Аввал аҳлу-р-раёйга мойил бўлган, кейинчалик эса аҳлу-л-ҳадисларга қўшилиб кетган. Асарлари: «Шарху мухтасари-л-Музний фил-фикҳ» («Музнийнинг

344 ал-Марвазий

фикҳга оид асарининг мухтасарига шарҳ») (17: 3/459).

43. Муҳаммад ал-Марвазий (ваф. 529/1135 й.)

(Абу Наср) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Юсуф ал-Қошоний ал-Марвазий ал-Ҳасаний — фақиҳ ва тарихчи бўлган. Асарлари: «Ахборул-уламо» («Уламолар хақида маълумотлар») (7: 26; 15: 4/27; 17: 3/699).

44. Муҳаммад ал-Марвазий (ваф. 389/999 й.)

(Абулхайсам) Муҳаммад ибн Маккий ибн Муҳаммад ибн Зуроъ ибн Ҳорун ибн Зуроъ ал-Кашмиҳний — Шарқ ва Ғарбда «ал-Жомиъ» китоби билан машҳур бўлган. Чунки у ушбу китобида Хуросонда олий иснод билан ҳадис ривоят қилган охирги олимдир. Фақиҳ, адиб, ҳудожўй ва зоҳид инсон бўлган. Ироқ ва Ҳижозга борган, у ерда катта шайхларнинг мулоқотида етишган. Фарабр, Марв, Сарахс, Рай, Бағдод, Куфа ва Маккада ҳадис эшитган. У олимлардан ҳадис ривоят қилган, олимлар ҳам ундан ривоят қилганлар. Асарлари: «Расоил» («Рисолалар») (11: 5/75; 17: 3/732).

45. Муҳаммад ал-Марвазий (202-294/817-906)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Наср ал-Марвазий — усул ал-фикҳ фақиҳи, муҳаддис ва хофиз (кўп ҳадис ёд олган) бўлган. Бағдодда туғилган, Нишопурда катта бўлган. Мисрда Имом аш-Шофиъийнинг асҳоблари қўлида фикҳ илмини ўрганган, кейин умрининг охиригача Самарқанд шаҳрида яшаган. Асарлари: «ас-Салот» («Намоз»), «ал-Витр» («Витр»), «ал-Вараъ» («Вараъ»), «Қиёму-л-лайл» («Тунги бедорлик»), «ал-Қасома фи-л-фикҳ» («Фикҳдаги барнолик»), «ал-Масоил фи-н-нужум» («Астрономияга оид масалалар») (17: 3/750).

46. Муҳаммад ибн Яздод (ваф. 231/846 й.)

(Абу Абду) Муҳаммад ибн Яздод ибн Сувайд ал-Марвазий ал-Бағдодий — шоир ва вазирларнинг котиби бўлган. Кейинчалик халифа ал-Маъмун уни вазир этиб тайинлаган. Айтишларича, сирли равигада вафот этган. Асарлари: Шеърий девони ва мактублар девони (17: 3/772).

47. Муқотил ибн Сулаймон (ваф. 150/767 й.)

(Абулҳасан) Муқотил ибн Сулаймон ибн Башир ал-Аздий, сўнгра ал-Хуросоний ал-Марвазий — муфассир, мутакаллим, кироат ва тилшунослик

соҳаларидан ҳам хабари бўлган. Келиб чиқиши Балхдан, Басра ва Бағдодга борган ва у ерларда ҳадис ривоят қилган. Басрада оламдан ўтган. Асарлари: «ат-Тафсир ал-кабийр» («Катта тафсир»), «ар-Радд ала-л-қадария» («Қадарийларга раддия»), «ал-Вужух ва-н-назоир фи-л-қироот» («Қироатлардаги турли йўналишлар ва ўхшашликлар»), «ал-Ақсом ва-л-луғот» («Қисмлар ва тиллар»), «ал-Оёт ва-л-муташаббиҳот» («Муташаббиҳ оятлар») (16: 704/341; 17: 3/905).

48. Носир ал-Умарий (ваф. 444/1052 й.)

(Абулфатҳ) Носир ибн ал-Хусайн ибн Муҳаммад ибн Али ибн ал-Қосим ибн Умар ибн Яхё ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Солим ибн Абдуллоҳ ибн Умар ибн ал-Хаттоб ал-Умарий ал-Марвазий аш-Шофиъий — фақиҳ бўлган. Абу Бакр ал-Қаффол аш-Шоший ва Абу Толиб ас-Саълукийларнинг қўлида фикҳ илмини ўрганган. Абу Сайд Абдуллоҳ ар-Розийдан ҳадислар ривоят қилган. Байҳақий ундан фикҳни ўрганган. Носир ал-Умарий Марвда фатволар чиқарган, Зулқаъда ойида Нишопурда вафот этган. Асарлари: «Амоли фи-л-ҳадис» («Имло қилинган ҳадислар») (17: 4/7).

49. Носир ал-Исфаҳоний (ваф. 450/1058 йилдан кейин)

Носир Хусрав ал-Исфаҳоний ал-Кубодиёний ал-Марвазий — ҳаким бўлган, фикҳ ва ҳадис илмини ўзлаштирган. 450 х.й.дан кейин вафот этган. Унинг «ал-Иксир ал-аъзам фил-хикма» («Ҳикматдаги буюк эликсир») деган асари маълум (15: 4/138; 17: 4/8).

50. Наим ибн Ҳаммод (ваф. 229/844 й.)

(Абу Абдуллоҳ) Наим ибн Ҳаммод ибн Муовия ибн ал-Ҳорис ибн Хумам ибн Салма ибн Молик ал-Хузобий ал-Марвазий — муҳаддис бўлган. Марваррузда туғилган, бир муддат Ироқ ва Ҳижозда қилган, у ерларда ҳадис ўрганган. Сўнгра Мисрга бориб яшаган, Муътасимнинг халифалик даврида у ердан Ироққа қочиб кетилиб, Египтнинг яратилган «ал-Иланил-сўроқ қилинган, жавоби маъқул бўлмагани учун зиндонбанд қилинган, тунда ерда ҳибсда вафот этган. Асарлари: «ал-Фитан аз-л-малоҳим» («Фитналарнинг қисқартирилган баротлари») (17: 4/...

51. Ҳорун ал-Марвазий (ваф. 231/774-846)

Абу Али) Ҳорун ибн Ҳорун ал-Марвазий ал-

Бағдодий — муҳаддис бўлган. Ҳадисларни жамлаб, уларни тасниф қилган. Ундан Абулқосим ал-Бағавий, Абу Хотим ар-Розий ва бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. Рамазон ойининг охирида вафот этган (17: 4/50).

52. Яҳё ал-Марвазий (ваф. 1255/1839 й.)

Яҳё ибн Холид ал-Марвазий ал-Имодий — фақиҳ бўлган. Унинг «ас-Сирож ал-ваҳҳож фи шархи тухфати-л-муҳтож ли ибн Ҳажар ал-Ҳайсамий» («Ибн Ҳажар ал-Ҳайсамийнинг эҳтиёжмандларга тухфа асарига чарақлаб турувчи чироқ номли шарҳ») деган асари бор (17: 4/93).

53. Нух ибн Абу Марям (ваф. 173/789 й.)

(Абу Марям) Нух ибн Язид ибн Жаъуна ал-Марвазий, сўнгра ал-Кураший («ал-Жомий»да Абу Исма лақаби билан келтирилган) — фақиҳ бўлган. Марвада қозилик қилган, Абу Ҳанифа фикҳий мазҳабига оид масалаларни жамлаган (17: 4/42).

54. Сувайд ал-Марвазий (ваф. 240 х.й.)

Сувайд ибн Назр ибн Сувайд ал-Марвазий. 240 х.й.да вафот этган (8: 5/6/229).

55. Суфён ал-Марвазий

(Ал-Имом) Суфён ал-Марвазий ибн Сайд ас-Саврий ал-Марвазий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/133).

56. Ал-Музаффар ал-Марвазий (ваф. 547 х.й.)

Ал-Музаффар ибн Абулҳасан Ардашер ибн Абу Мансур Қутб ал-Амир ал-Ибодий ал-Марвазий номи билан машҳур воиз бўлган. 547 х.й.да вафот этган (16: 300).

57. Яҳё ал-Марвазий (ваф. 242 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Яҳё ибн Ўктам ибн Муҳаммад ибн Қусай ибн Самъон ибн Шайх ал-Марвазий ат-Тамимий — қозию-л-қузот бўлган. 242 х.й.да вафот этган (16: 198).

58. Яҳё ал-Марвазий (ваф. 258 х.й.)

(Абу Закариё) Яҳё ибн Муоз ал-Марвазий ал-Воиз — тариқат аҳлидан бўлган. 258 х.й.да вафот этган (16: 214).

59. Муҳаммад ал-Марвазий

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Лайсий ал-Марвазий. Асарлари: «Икноъ фил-ҳадис» («Ҳадис бўйича қониқтирадиган тўплам») (4: И).

60. Азҳарий ал-Марвазий

Азҳарий ал-Марвазий — у уламолардан,

346 ал-Марвазий/ал-Мурайний/ал-Мазранканий/ал-Музний/л-Мазнувайий

уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (12: 8).

61. Шамсуддин ал-Марвазий (ваф. 522 х.й.)

Шамсуддин Убай ал-Марвазий — 522 х.й.да вафот этган. Асарлари: «Табсира фи-л-хайъат» («Шакл-намунага тушунтириш изох китоби») (5: 18).

62. Иброҳим ал-Марвазий

(Абу Исҳок) Иброҳим ибн Аҳмад ал-Атоий ал-Фалахорий ал-Марвазий — муҳаддис бўлган (21: 457).

63. Мансур ал-Марвазий (ваф. 489 х.й.)

(Абулмаузаффар) Мансур ибн Муҳаммад ибн Абдулжаббор ас-Самъоний ал-Марвазий ал-Ханафий, кейин аш-Шофиъий — 479 х.й.да вафот этган. Асарлари: «ал-Бурҳон фи-л-хилоф» («Ихтилофга далил») — ушбу асарда 1000га яқин ихтилофли масала ва уларнинг ечимлари жамланган, «ал-Интисор ли асҳоби-л-ҳадис» («Аҳл ал-ҳадис ғалабаси») — ушбу китоб мухтасар шаклда бўлиб, уч бобдан иборат: биринчи боб — аҳли сунна ва-л-жамоага эргашишга тарғиб, иккинчи боб — ҳадиснинг фазилати, учинчи боб — илм дарахти ҳақида (15: 4/173, 202, 242).

852

АЛМУРАЙНИЙ

«Мурайн»га нисбат берилган. Мурайн — Марвацишлоқларидан бири. Мазкур кишлоқкр. нисбат берилган олимлардан:

1. Аҳмад ал-Мурайний (ваф. 300 х.й.)

Аҳмад ибн Тамим ибн Уббод ибн Силм ал-Мурайний ал-Марвазий — уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар. 300 х.й. 92 ёшида вафот этган (2: 5/139; 11: 5/268).

853

АЛМАЗРАНКАНИЙ

«Мазранкан»га нисбат берилган, «Мазранжан» деб ҳам юритилади. У — Бухоро цишлоқларидан бири. Мазкур кишлоқкр. мансуб олимлар:

1. Муҳаммад ал-Мазранканий (ваф. 296 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ибн Талха ибн Сулаймон ал-Муродий ал-Обид ал-Мазранканий — бухоролик бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 296 х.й.да вафот этган (2: 5/139; 11: 5/275).

2. Аҳмад ал-Мазранканий

(Абу Наср) Аҳмад ибн Саҳл ибн Аҳмад ибн ал-

Мазранжаний — фақиҳ ва воиз бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (2: 5/143).

854

АЛМУЗНИЙ

«Музн»га нисбат берилган. Музн — Самарканд қишлоқларидан.

1. Аҳмад ал-Музний

Аҳмад ибн Иброҳим ибн ал-Ийзор ал-Музний — Самарқанднинг Музидан бўлган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (2: 5/143; 11: 5/277).

2. Иброҳим ал-Музний (учинчи хижрий асрда яшаган)

Иброҳим ибн Сулаймон ибн Абу Доҳа ал-Музний — фақиҳ, мутакаллим ва адиб бўлган, бир неча китоб таълиф этган. Ал-Жохиз ўз асарларида унинг китобларидан самарали истифода этган (17: 1/29).

855

АЛМАЗНУВАЙИЙ

«Мазново»га нисбат берилган. Мазново — Самарканд қишлоқларидан бири.

1. Ал-Фазл ал-Мазнувайий

(Абулаббос) ал-Фазл ибн Аҳмад ибн Исмоил ибн

Абдуррахмон ал-Мазнувайий ад-Дехкон. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/277).

856

АЛМАЗИНОНИЙ

«Мазинон»га нисбат берилган. Мазинон — Хуросоннинг энг чекка минтақасидаги кичик шақарча. Мазкур жойга мансуб олимлардан:

1. Аҳмад ал-Мазиноний (ваф. 352 х.й.)

(Абу Амр) Аҳмад ибн Маъқал ал-Котиб ас-Сарахсий ал-Мазиноний — Сарахсдан. Сарахс, Бағдод ва бошқа юртларда ҳадис эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 352 х.й.да вафот этган (11: 5/282).

857

АЛМУСТАҒФИРИЙ

«Мустағфир»га нисбат берилган. Мустағ-фир — насафлик нисбат берилаётган шахслар-нинг бобосининг номи. Мазкур нисбага мансуб олимлар:

1. Муҳаммад ал-Мустағфирий (318-374 х.й.)

(Абу Али) Муҳаммад ибн ал-Муътазз ибн Муҳаммад ибн ал-Мустағфир ибн ал-Фатх ибн Идрис ал-Мутаввийий = л-Жаллоб ал-Мустағфирий —

Насафдан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 318 х.й.да таваллуд топган, 374 х.й.да вафот этган (11: 5/286).

2. Жаъфар ал-Мустағфирий (350-432 х.й.)

(Абулаббос) Жаъфар ибн Муҳаммад ибн ал-Муътазз ибн Муҳаммад ибн ал-Мустағфир ибн ал-Фатх ибн Идрис ал-Мутаввийий ал-Жаллоб ал-Мустағфирий — фазилатли фақиҳ, ҳамма ишни мукаммал адо этадиган маърифатли, сермахсул ва ишончли муҳаддис бўлган. Ҳадис тўпламларини тузган, ажойиб китоблар тасниф қилган. Хуросонга борган, Марв ва Сарахсда бир муддат турган. Насаф ва Бухорода ҳадислар эшитган. Ўша даврда *М о в а р о у н н а х р д а* ҳадисларни тушуниш ва жамлаш, китоблар тасниф қилишда унга тенги бўлмаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 350 х.й.да таваллуд топган, 432 х.й.да эса вафот этган. Асарларидан: «Тавориху Самарқанд» («Самарқанд тарихи») (7: 34; 11: 5/286; 15: 4/296).

3. Муҳаммад ал-Мустағфирий

(Абу Зарр) Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Муҳаммад ибн ал-Муътазз ибн Муҳаммад ибн ал-

Мустағфир ибн ал-Фатх ибн Идрис ал-Мутаввийий ал-Жаллоб ал-Мустағфирий — Насаф воизи, илм аҳлидан бўлган хайрли зот эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/286).

858

АЛМУСТАМЛИЙ

«Мустамил»га нисбат берилган. Мустамил — уламолардан х,адис эшитиб, ёзиб оладиган бухороликларга берилган ном.

1. Иброҳим ал-Мустамлий (ваф. 376/986 й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Аҳмад ибн Иброҳим ибн Довуд — келиб чиқишига кўра «ал-Бухорий», яшаган ва дафн этилган жойига кўра «ал-Балхий», «ал-Мустамлий» номи билан машҳур муҳаддис бўлган. Балхда вафот этган. Ўзи учун луғат китоби тайёрлаган (1/9)

2. Ал-Ҳасан ал-Мустамлий (ваф. 432 х.й.)

Ал-Ҳасан ибн Абдулмалик ибн ал-Ҳасан ибн Аҳмад ал-Ансорий ал-Мустамлий ал-Яшқурий — бухоролик Бани Яшқур сулоласидан бўлган. Ўз замонидаги Бухоронинг барча шайхларидан ҳадис ёзиб олган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис

348 ал-Мустамлий/ал-Масъудий/ал-Масфароний/ал-Мисноний

ривоят қилганлар. 432 х.й.да вафот этган (11: 5/288).

3. Исмоил ал-Мустамлий (ваф. 434/1043 й.)

(Абу Иброҳим) Исмоил ибн Муҳаммад ибн Абдуллох ибн... ал-Омулий ал-Музаккир ал-Мустамлий — бухоролик муфассир бўлган. Ибн Абу Исҳоқнинг «Таъарруф ли мазҳаби-т-тасаввуф» («Тасаввуф йўлини таништириш») асарига шарҳ ёзган. У ерда бидъатлар ҳақида батафсил ёзган. Омул ва Жайхун шайхларидан ҳадис эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 434 х.й. 16 зул-ҳижжада душанба куни вафот этган (11: 5/288; 17: 1/378).

859

АЛ-МАСЪУДИЙ

«Масъуд»га нисбат берилган. Масъуд — нисбат берилаётган марвлик шахсларнинг боболари номлари. Мазкур ном билан нисбат берилган олимлар:

1. Муҳаммад ал-Масъудий (ваф. 420/1029 й.)

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Абдуллох ибн Масъуд ибн Ахмад ибн Масъуд ал-Масъудий — марвлик хушхулқ фозил

имом, атоқли олим, художўй зоҳид бўлган. Асарлари: «Шарҳу мухтасари-л-Музний» («Мухтасари Музнийга шарҳ») — асар жуда яхши даражада таълиф этилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Марвда вафот этган (11: 5/291; 16: 350; 17: 3/445).

2. Масъуд ал-Масъудий (тав. 483/1090 й.)

(Абулфатх) Масъуд ибн Муҳаммад ал-Масъудий — туғри йўлдаги фазилатли, чиройли амалли, кўп ёдлаган, хулқи гўзал, жуда камтарин зот бўлган. Ал-Мустаффирийнинг «Тариху Насаф» («Насаф тарихи») ва «Китобу-ш-шеър ва-ш-шуъаро» («Шеър ва шоирлар китоби») номли китобларидан мисоллар келтирар эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 483 х.й. 12 рабиъу-л-аввалда туғилган (11: 5/292).

3. Масъуд ал-Масъудий (ваф. 520 х.й.)

(Рукнуддин) Масъуд ибн ал-Хусайн ибн ал-Ҳасан ибн Иброҳим ал-Кошоний ас-Сўғдий ас-Самарқандий — фақиҳ бўлган, «ал-Масъудий» номи билан танилган. 520 х.й.да вафот этган. Асарлари: «Шарҳу-л-Жомиъи-с-сағийр ли-ш-Шайбоний фи-л-фуруъ»

(«Шайбонийнинг фуруъ ал-фикҳга оид кичик тўпламига шарҳ») — «Мухтасару-л-Масъудик фи-л-фуруъ» («Масъудийнинг фуруъ ал-фикҳга оид мухтасар китоби») (22: 428).

860

АЛМАСФАРОНИЙ

«Масфаро» («Ҳармузфара»)га нисбат берилган. Масфаро — Марв қишлоқларидан бири.

1. Муҳаммад ал-Масфароний

(Абу Жаъфар!) Муҳаммад ибн Али ал-Масфароний ал-Марвазий — ҳадис илмида ҳофиз бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/149).

861

АЛ-МИСНОНИЙ

«Миснон»га нисбат берилган. Миснон — Насаф хишлоқларидан бири. Унга мансуб олимлардан:

1. Имрон ал-Мисноний (ваф. 281/894 й.)

Имрон ибн ал-Аббос ибн Мусо ал-Мисноний — фақиҳ, қадимги уламолардан эди. Миснон қишлоғидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 281 х.й. рамазон

ойида оламдан ўтган (2: 5/152; 11: 5/298).

862 АЛ-МУСНАДИЙ

«Муснад»га нисбат берилган. Муснад — санадли х.адисларни излаётган бухороликларга ишлатилган. Ушбу номга мансуб олимлар:

1. Абдуллох ал-Муснадий (ваф. 229/844 й.)

(Абу Жаъфар) Абдуллох ибн Муҳаммад ибн Абдуллох ибн... ал-Жуъфий ал-Муснадий — бухоролик олим имом бўлган. У мактуъ ва мурсал эмас, балки фақат муснад ҳадисларни қатъий туриб талаб қилгани учун одамлар унга шу нисбани берганлар. Асли Миснон қишлоғидан. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 229 х.й. зу-л-қаъда ойида пайшанба куни оламдан ўтган (11: 5/298).

863 АЛМАСВУСИЙ

«Масвус»дан ясалган нисба. У — Марвдаги қишлоқлардан бири. Унга мансуб олимлар:

1. Абдуррахмон ал-Масвусий (ваф. 293 х.й.)

(Абу Сайд) Абдуррахмон ибн Сайд ибн Муҳаммад ибн Ҳозим ал-Масвусий — ушбу қишлоқдан чиққан,

муҳаддис бўлган. Ҳадис излаб, Мисрга борган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 293 х.й.да вафот этган (11: 5/299).

2. Муҳаммад ал-Масвусий (ваф. 293 х.й.)

(Ал-Ҳокон) Муҳаммад ибн Сулаймон ал-Масвусий — Арслонхон номи билан танилган подшоҳ, у Жайхундан то Хийтойгача бўлган худудда ҳукмронлик қилган. Ҳокимият тизгинини маҳкам ушлаб турадиган жасур ҳукмдор бўлган. Ушбу қишлоқда туғилган ва шу ерга мансуб бўлган. 522 х.й.да вафот этган (11: 5/299).

864 АЛМУЗРУБ

«Музруб»дан ясалган нисба. У — Марв ах^ига мансуб бўлган ва юзида дарра излари қолган одамларнинг умумий номи. Ушбу номга мансуб олимлар:

1. Нух ал-Марвазий

Нух ибн Маймун ибн Абдулхамид ибн Абурижол ал-Ажлий ал-Марвазий. Юзида ўғриларга уриладиган дарра излари мавжуд бўлгани учун уни шу ном билан атаганлар. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/318).

2. Муҳаммад ал-Мазруб (ваф. 218 х.й.)

Муҳаммад ибн Нух ибн Маймун ал-Музруб — ўзининг ишончли эканлиги билан танилган зотлардан бири. Ибн Ҳанбал у ҳақда: «Мен эҳтимол, ёши кичик ва илми кам бўлса ҳам, Аллоҳнинг амрларини адо этишда ундан тўғрироқ одамни учратмадим. Мен Аллоҳдан уни охиратини ҳам хайрли қилган бўлишини сўрайман», — деган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 218 х.й.да вафот этган (11: 5/318).

865 АЛМУОЗИЙ

«Оли Муоз» («Муоз оиласи»)га нисбат берилган. Оли Муоз — Марвдаги катта хонадон. Ушбу хонадон олимларидан:

1. Аҳмад ал-Марвазий

(Абу Ваҳб) Аҳмад ибн Абу Зухайр Саҳё ибн Сулаймон ал-Муозий ал-Марвазий — Оли Муоз хонадонининг аъзоси бўлган. Марвдаги Разик дарёсининг юқори қисмида яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/332).

866 АЛМУАББИР

«Ал-Муаббир»га нисбат берилган. Муаббир —

350 ал-Муаббир/ал-Маъруфий/ал-Маъмароний/ал-Мағконий/ал-Муғноний

Бухоро ва Марв шушдан тушларнинг таъбирини айтиб берадиганларга қўйилган ном. Ушбу нисба билан танилган олимлар:

1. Муҳаммад ал-Муаббир

(Абу Убайдуллоҳ) Муҳаммад ибн ас-Сиррий ал-Муаббир ал-Бухорий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/337).

2. Иброҳим ал-Муаббир

Иброҳим ибн Ҳорун ибн Маҳлаб ал-Муаббир ал-Бухорий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/337).

3. Рабъий ал-Муаббир
(Абу Абдуллоҳ) Рабъий ибн Жаноҳ ибн Наср ибн Исо ибн Хусрав ал-Кассий ал-Муаббир — тушларни таъвил ва таъбир қилиш бўйича катта олим бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/337).

867

АЛМАЪРУФИЙ

«Маъруф»га нисбат берилган. Маъруф — нисбат берилган бухоролик шахснинг бобоси.

1. Муҳаммад ал-Маъруфий

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад

ибн Маъруф ал-Маъруфий ал-Бухорий — Бухоро ва Басрада ҳадис эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/341).

868

АЛМАЪМАРОНИЙ

«Маъмарон»га нисбат берилган. Маъмарон — Марв қишлоқларидан бири.

1. Али ал-Маъмароний
(Абулҳасан) Али ибн Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ал-Маъмароний — Абу Ҳанифанинг асҳобларидан бўлган зоҳид, факих, солиҳ ва жуда ибодатли шайх бўлган. Боснобод қишлоғида яшаган. Ҳар йили рамазон ойида шаҳарга бориб, кечалари бардавом бедор бўлар, одамларни ҳам шунга тарғиб қилар эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/345).

869

АЛМАҒКОНИЙ

«Мағкон»га нисбат берилган. Мағкон — Бухоро қишлоқларидан бири. Ушбу қишлоққа нисбат берилган олимлар:

1. Зоҳир ал-Мағконий (ваф. 321 х.й.)

(Абу Ғолиб) Зоҳир ибн Абдуллоҳ ибн ал-Ҳасиб

ас-Сўғдий ал-Мағконий — Мағкон қишлоғидан. Яхши ҳадис ровийси, ривоятлари тўғри бўлган. Абд ибн Ҳамид ал-Кассийнинг ҳузурда Қуръоннинг тўлиқ тафсирини ўзлаштирган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 321 х.й.да вафот этган (11: 5/353).

2. Исмоил ал-Мағконий (ваф. 380 х.й.дан олдин)

(Абу Али) Исмоил ибн Имрон ибн Мусо ибн Бистом ал-Мағконий ас-Сўғдий — самарқандлик фозил, олим, факих ҳамда араб тили билимдони бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 380 х.й.дан олдин вафот этган (11: 5/354).

3. Али ал-Мағконий (ваф. 412 х.й.)

(Абулҳасан) Али ибн Исо ибн Муҳаммад ибн ал-Мунзир ибн Аҳмад ал-Мағконий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 412 х.й.да вафот этган (11: 5/354).

870

АЛМУҒНОНИЙ

«Муғнон»га нисбат берилган. Муғнон — Марв қишлоқларидан бири.

1. Али ал-Муғноний

Али ибн Ҳаммод ал-Муғноний — Муғнон

кишлоғидан бўлган, мункар (инкор этилган). Хадислар ҳам ривоят қилган (11: 5/354).

871

АЛМУҚОТИЛИЙ

«Мук,отил»га нисбат берилган. Муқотил — марвлик нисбат берилган шахснинг бобоси.

1. Абдуллох ал-Муқотилий

(Абу Абдуррахмон) Абдуллох ибн Муҳаммад ибн Муқотил ибн Муҳаммад ал-Муқотилий ал-Марвазий — марвлик, ривоят қилганда муғомбирлик қилса ҳам, муҳаддис бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (И: 5/360).

872

АЛ-МУҚОТИЛИЙ

«Муқотил» кўчасига нисбат берилган. Муқотил — Самарқанддаги кўчанинг номи.

1. Абдулжаббор ал-Муқотилий (ваф. 514/1120 й.)

(Абу Муҳаммад) Абдулжаббор ибн Аҳмад ибн Наср ибн Муҳаммад ибн ал-Хусайн ибн ал-Қози ал-Мадиний ал-Муқотилий — Самарқанддаги Муқотил кўчасида яшар эди. Фазилатли имом бўлган. У уламолардан, уламолар

ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 514 х.й. ражаб ойининг 14-куни Самарқандда вафот этган (11: 5/360).

873

АЛМИҚНАЪИЙ

«Ал-Микнаъ»га нисбат берилган. Микнаъ — марвлик қурол-аслах, а ясаб сотадиганлар касбининг номи. Мазкур ном билан нисбатланган олимлардан:

1. Ал-Фазл ал-Микнаъий

Ал-Фазл ибн Муҳаммад ал-Микнаъий ал-Марвазий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/369).

874

АЛ-МУЛЖАКОНИЙ

«Мулжакон»га нисбат берилган. Мулжакон — Марв қишлоқларидан бири. Мазкур қишлоққа мансуб олимлар:

1. Али ал-Мулжаконий (ваф. 226 х.й.)

(Абулхасан) Али ибн ал-Хдкам ал-Ансорий ал-Мулжаконий ал-Марвазий — фозил инсон бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 226 х.й.да вафот этган (11: 5/381).

2. Ҳамза ал-Мулжаконий

Ҳамза ибн Абдулҳамид ал-Мулжаконий — фозил инсон бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/381).

875

АЛ-МАЛАТИЙ

«Ал-Малатия»га нисбат берилган. Малатия — Озарбайжондан ўтгандан кейин румликлар билан чегара зонаси. Мазкур минтақага мансуб олимлар:

1. Исҳоқ ал-Малатий

Исҳоқ ибн Нужайх ал-Малатий — Бағдодда яшаган, очикдан-очик ҳадис тўқир эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/379).

2. Тамом ал-Малатий

Тамом ибн Нужайх ал-Малатий ал-Асадий — Малатияда таваллуд топган, Ҳалабда яшаган. Ривоят қилган ҳадислари жуда ҳам мункар (рад этилган). Ишончли ровийлардан тўқима ҳадисларни худди улардан эшитгандай ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/379).

3. Зарор ибн ал-Малатий

Зарор ибн Амр ал-Малатий — ривоят қилган ҳадислари жуда мункар

352 ал-Малатий/ал-Малоҳимий

(рад этилган), машхур шахслардан мункар хадисларни ривоят қилган. У ривоят қилган хадислардан хужжат олинмайди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/379).

4. Исҳоқ ал-Малатий

(Абу Яъқуб) Исҳоқ ибн Маҳмуд ибн ал-Жарроҳ ал-Малатий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/379).

5. Муҳаммад ал-Малатий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ Муҳаммад ибн Салим ал-Малатий — Ҳумайрнинг мавлоси ва қадимий жомеъ масжиднинг имоми бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/379).

6. Муҳаммад ал-Малатий

(Абу Хишом) Муҳаммад ибн Иброҳим ибн ал-Аббос ат-Тоий ал-Малатий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/379).

7. Ал-Қосим ал-Малатий

Ал-Қосим ибн Иброҳим ибн Аҳмад ал-Малатий — Бағдодга келган ва у ерда хадис ривоят қилган. У

уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/380).

8. Муҳаммад ал-Малатий

(Абу Сайд) Муҳаммад ибн Абдулҳамид ибн Абдуррахмон ибн Суфён ал-Малатий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/380).

9. Муҳаммад ал-Малатий

(Абулҳусайн) Муҳаммад ибн Иброҳим ибн Абу Шайх ал-Факих ал-Малатий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/380).

10. Сулаймон ал-Малатий

(Абу Айюб) Сулаймон ибн Аҳмад ибн Яҳё ибн Усмон ибн Абу Салоба ал-Малатий ал-Ҳофиз — малатиялик. Дамашкка келган ва у ерда хадис ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (2: 5/224; 11: 5/380).

11. Ғиёс ал-Малатий

(Абулаттоф) Ғиёс ибн Аҳмад ибн Уқба ат-Тамимий ал-Малатий — Малатия жомеъ масжидининг имоми бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/380).

12. Абдулмажид ал-Малатий

(Абулаъло) Абдулмажид ибн Муҳаммад ибн Тоҳир ибн... ибн ал-Ҳорис ибн аш-Шарид ал-Малатий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/380).

13. Муҳаммад ал-Малатий (ваф. 404 х.й.)

(Абулҳусайн) Муҳаммад ибн Али ибн Аҳмад ибн Абу Фарва ал-Малатий — кори бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 404 х.йда вафот этган (2: 5/223).

14. Абдулҳолик ал-Малатий (ваф. 575/1179 й.)

Абдулҳолик ибн Абдулжамил ал-Малатий ал-Ғиждувоний ал-Бухорий — суфий бўлган. Унинг «ал-Васоё фи-т-тасаввуф» («Тасаввуф ҳақидаги васиятлар») асари бор (17: 2/69).

876

АЛМАЛОҲИМИЙ

«Малоҳ,им»га нисбат берилган. Малоҳим — бухоролик дoston битувчиларга қўйилган ном.

1. Муҳаммад ал-Малоҳимий (312-395/924-1005)

(Абу Наср) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Наср ибн Мусо ибн Жаъфар ал-Бухорий —

ал-Малоҳимий номи билан танилган, бухоролик олим. Ўз юрти ва Бағдодда ҳадис ривоят қилган. Абдуллох ал-Бухорий қаламига м'ансуб «Рафъу-л-йада이니 фи-с-салот» («Намозда кўлларни кўтариш») ва «ал-Кдроъату халфа-л-имом» («Имомга иқтидо қилган кишининг кироати») китобларидан Бағдодда сўзлаб берган. Ахд ал-ҳадиснинг энг машхур вакилларидадан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. У 312 х.й.да туғилган, 395 х.й. 7 шаъбонда вафот этган (11:5/422).

2. Абдусамад ал-Малоҳимий

(Абулфатх) Абдусамад ибн Али ибн Абу Наср Муҳаммад ибн Ахмад ал-Малоҳимий — солих шайх, бобоси Абуннаср ва бошқалардан ҳадис эшитган. Ровий сифатида «ла баъса бихи» — яъни у ривоят қилган ҳадислар езиб олинган, лекин улар бошқа ишончли ровийларнинг ҳадислари "план солиштирилмагунча тужжат сифатида қабул гтлинмаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/

3. Иброҳим ал-Малоҳимий (ваф. 362/972

(Абу Исҳоқ) Иброҳим :^н Муҳаммад ибн хорун ::н ҳамд ибн Салма ал-

Малоҳимий — бухоролик бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 362 х.й. сафар ойида вафот этган (11: 5/422).

877

АЛМУВОНИЙ

«Мувон»га нисбат берилган. Мувон — Насаф кишлоғларидан бири.

1. Усмон ал-Мувоний (ваф. 422/1031 й.)

(Абу Муҳаммад) Усмон ибн Муҳаммад ибн Абулабий ан-Насафий ал-Муваний — факих ва зоҳид бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 422 х.й. зул-каъда ойида вафот этган (И: 5/403).

878

АЛМУДАВИЙ

«Мувадо»га нисбат берилган. Мувадо — Насаф цишлоқларидан бири. Мазкур цишлоққа мансуб олимлар:

1. Муҳаммад ал-Мудавий

Муҳаммад ибн Исом ибн Язид ибн Ҳассон ибн... ибн Авс ан-Насафий ал-Ансорий ал-Мудавий — Мувадо кишлоғидан бўлган. Ибн Башрнинг «ал-Мубтадо» («Ибтидо») асарини ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/403).

2. Муҳаммад ал-Мудавий (ваф. 375/985 й.)

(Абу Али) Муҳаммад ибн Хошим ибн Мансур ибн Юнус ал-Мудавий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 375 х.й. ражаб ойида оламдан ўтган (11: 5/404).

879

АЛ-МИХРАБАНДАҚАШОЙ

«Мих,рабандақашой»га нисбат берилган. Микрабандақашой — Марв кишлоқларидан бири. Бу кишлоққа мансуб олимлардан:

1. Муҳаммад ал-Михрабандақашой (ваф. 473 ёки 474 х.й.)

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ибн ал-Ҳусайн ал-Михрабандақашой — фазил имом, художўй, обид ва муфтий бўлган. Кўп ҳадис эшитган. Ал-Можоннинг пастки худудларида яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 473 ёки 474 х.й.да вафот этган (2: 5/269; 11: 5/414).

880

АЛМЕХРИЖОНИЙ

«Мех,рижон»га нисбат берилган. Мех,рижон — Марв кишлоқларидан бири.

1. Матар ал-Меҳрижоний

Матар ибн ал-Аббос ибн Абдуллоҳ ибн ал-Жаҳм ибн Мурра ибн Иёз ал-Меҳрижоний — тобеъий бўлган, Усмон ибн Аффон (р.а.)ни курган. Усмон ибн Аффон уни «узок умр кўрсин», деб дуо қилган. Матар ал-Меҳрижоний 135 йил яшаб, Марвда вафот этган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/271; 11: 5/416).

**881
АЛМИЁНАЖИЙ**

«Миёна»га нисбат берилган. Миёна — Озарбайжондаги юрт. Мароға ва Табриз орасидаги ўртача катталиқдаги шах, ар. Мазкур юртга мансуб олимлар:

1. Али ал-Миёнажий (ваф. 471 х.й.)

(Абулҳасан) Али ибн ал-Ҳасан ибн Али ал-Миёнажий — Ҳамадон қозиси бўлган, ўша ерда шаҳид кетган. Бағдодга бориб, у ерда ҳадислар эшитган ва фикҳ илмидан таҳсил олган. Фазилат ва маърифат соҳиби бўлган. Адаб ва фикҳ илмини тўлиқ ўзлаштирган. Балоғат илмини эгаллаган шоир ва мутакаллим бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят

қилганлар. Душманлари келишиб олиб, 471 х.й.да уни шафқатсизларча ўлдирганлар (2: 5/278; 11: 5/425).

2. Муҳаммад ал-Миёнажий

Кўриниши хушрўй, зехни ўткир, заковатли ва фозил инсон бўлган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/425).

3. Муҳаммад ал-Миёнажий

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Али ибн ал-Ҳасан ибн Али ал-Миёнажий — миёнажлик тўғри йўлдаги солиҳ фақиҳ бўлган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/426).

4. Абдуллоҳ ал-Миёнажий (ваф. 525/1131 й.)

Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ал-Миёнажий ал-Ҳамадоний — айнулқузот, фақиҳ, адиб ва суфий бўлган, Ҳамадонда чормихга тортилган. Асарлари: «ал-Ғариб ани-л-автон ила уламоъи-л-булдон» («Мамлакатларнинг уламоларига юртлар ҳақида ғаройиб маълумотлар», араб ва форс тилларида «Зубдату-л-ҳақоик» («Ҳақиқатлар қаймоғи») (17: 2/291).

**882
АЛМАЙДОНИЙ**

«Дарб Майдон»га нисбат берилган. Дарб Майдон — Бухородаги мах, алланинг номи. Ушбу ном билан аталувчи мах, алла Хоразмда ҳам бўлган. Унга мансуб олимлар:

1. Муҳаммад ал-Майдоний (ваф. 339 х.й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Иброҳим ибн Аҳмад ал-Фақиҳ ал-Басир ал-Майдоний — «Дарб майдон»лик бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 339 х.й.да вафот этган (11: 5/430).

2. Муҳаммад ал-Майдоний

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Исмоил ибн Иброҳим ибн Башир ал-Майдоний — «Дарб майдон»лик бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/430).

**883
АЛМИРМОҲОНИЙ**

«Мирмоҳ, он»га нисбат берилган. Мирмоҳ, он — Марвдаги к, ишлоқ, лардан бири. Ушбу қишлоққа нисбат берилган олимлар:

1. Муҳаммад ал-Мирмоҳоний (ваф. 313/925 й.)

(Абу Язид) Муҳаммад ибн Яхё ибн Язид ибн Матто ал-Мадиний ал-Холидий ал-Мирмоҳоний. Марвда яшаган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар. 313 х.й. муҳаррам ойида 86 ёшида вафот этган (11: 5/431).

2. Ал-Фазл ал-Мирмоҳоний

(Абу Муҳаммад) ал-Фазл ибн Атиья ибн Умар ибн Холид ал-Аббосий ал-Мирмоҳоний ал-Марвазий — тобеийлар билан мулоқот қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/431).

884 АЛ-МИЙҒИЙ

«Мийғ»га нисбат берилган. Мийғ — Бухоро қишлоқларидан бири. Ушбу қишлоқда нисбат берилган олимлар:

1. Абдулкарим ал-Мийғий (ваф. 373 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Абдулкарим ибн Муҳаммад ибн Мусо ал-Еухорий ал-Мийғий ал-Фақиҳ ал-Хднафий — ўз газрининг эътиборли оmlаридан бўлган. Таркидунё қилиб, ::хидона ҳаёт кечирган. - : х о б у - р - р а ғ и й Н и н г чуфтийси, Абу Ханифа г.а.) асхобларининг жешвоси бўлган. Динда

жуда уламолардан эди. У яшаган даврда Самарқандда у каби фақиҳ ва фазилат соҳиби бўлмаган. Саҳиҳ ҳадислар эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 373 х.й.да вафот этган (2: 5/282; 11: 5/433).

2. Абдулмажид ал-Мийғий

Абдулмажид ал-Мийғий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/433).

885 АЛМИЙҒАНИЙ

«Мийған»га нисбат берилган. Мийған — Самарқанд қишлоқларидан бири, унга нисбат берилган олимлардан:

1. Умар ал-Мийғаний
(Абу Хафс) Умар ибн Абулҳорис ал-Мийғаний ал-Қози. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/282; 11: 5/432).

886 АЛМИЛОҚОНИЙ

«Милоқ,он»га нисбат берилган. Милоқон — Марв қишлоқларидан бири.

1. Аҳмад ал-Милоқоний

(Абу Шайба) Аҳмад ибн Муҳаммад ал-Милоқоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/439).

887 АЛМИНЗИЙ

«Минзйага нисбат берилган. Минз — Насодаги қишлоқ.

1. Али ал-Минзий
(Абудҳасан) Али ибн Абу Бакр Аҳмад ибн Али ал-Котиб ал-Минзий — солиҳ суфийлардан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/284).

888 АЛ-МАЙҲАНАЙ

«Майҳ,ана»га нисбат берилган. Майдана — Абивард ва Сарахс ўртасидаги Хобирон қишлоғидир. Ушбу қишлоққа нисбат берилган олимлар:

1. Асъад ал-Майҳанай (454-507/1062-1114)

(Абу Сайд) Асъад ибн Абу Сайд Фазлуллоҳ ибн Абулхайр ал-Майҳанай — суфий ва аҳли байтдан бўлган. Ҳадисларни эшитиш, уларни излаш ва жамлашга бутун вужудини сафарбар қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 454 х.й.да туғилган, 507 х.й. рамазон

356 ан-Норанобозий/ан-Нотифий/ан-Нофахасий/ан-Нофқоний

ойида вафот этган (2: 5/287; 11: 5/439).

2. Тохир ал-Майҳанай

(Абулфатх) Тохир ал-Майҳанай — аҳли тасаввуф ва аҳли байтдан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/287).

3. Садақа ал-Майҳанай

Садақа ибн Абдуллоҳ ал-Майҳанай — майҳанайлик (Абивард қишлоқларидан бири) шайх. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/439).

889

АН-НОРАНОБОЗИЙ

«Норанобоз»га нисбат берилган. Норанобоз — Марв қишлоқларидан. Мазкур қишлоққа мансуб олимлар:

1. Сайд ан-Норанобозий

(Абу Усмон) Сайд ибн Ҳарб ал-Абдий ан-Норанобозий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/443).

2. Ал-Қосим ан-Норанобозий

(Абу Саҳл) ал-Қосим ибн Мужошиъ ибн Тамим Ҳабиб (ёки Хубайб) ибн Убайд ибн Омир ал-Муромий ан-Норанобозий — иена ашариянинг раҳбарларидан бири (ёки ўн икки нақибнинг, яъни

Пайғамбар Муҳаммад авлодлари бошлиғининг бири) бўлган. Қозиларнинг раҳбари этиб тайинланган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/443).

890

АННОТИФИЙ

«Нотиф»га нисбат берилган. Нотиф — марвлик ширинлик тайёрловчи ва сотувчиларнинг касб номи. Ушбу ном билан нисбат берилган олимлар:

1. Амр ан-Нотифий (450-536/1058-1141)

(Абу Х,афс) Умар ибн Муҳаммад ибн Абу Бакр ан-Нотифий — марвлик, мустақим йўлдаги солих шайх бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. Туғилган йили — тахм. 450 х.й., 536 х.й. муҳаррам ойида Марвда вафот этган (И: 5/446).

2. Аҳмад ан-Нотифий

(Абулаббос) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Умар ан-Нотифий ат-Табарий — факих бўлган. Рай шаҳрида вафот этган. Асарлари: бир неча жилдлик «ал-Воқиот» («Воқеалар»), «ал-Ажнос ва-л-фурук» («Турдош ва ажрим масалалар»), «ал-Ҳидоя» («Ҳидоя») — буларнинг барчаси ханафий фуруъ ал-

фикҳига оид китоблардир (17: 1/287).

891

АННОФАХАСИЙ

«Нофахас» (ёки «Нофаҳаш»)га нисбат берилган. У — Марв/Самарканд қишлоқларидан бири.

1. Аҳмад ан-Нофахасий
(Абу Ҳомид) Аҳмад ибн Муҳаммад ан-Нофахасий — нишопурлик бўлган, Нофахасда яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (И: 5/447).

892

АННОФҚОНИЙ

«Нофқон»га нисбат берилган. Нофқон — Марв қишлоқларидан бири. Ушбу қишлоққа мансуб олимлар:

1. Муҳаммад ан-Нофқоний

Муҳаммад ибн Убайда ибн Ҳаммод ибн ал-Ҳаззур ибн Иброҳим ибн Саъд ибн Сайд ал-Аздий ан-Нофқоний — мункар (рад этилган) бўлган. Ҳадислар ҳам ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/447).

2. Аҳмад ан-Нофқоний

(Абуннаسر) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Абдувайх ан-Нофқоний — Миср, Шом ва Ироқ

машоихларидан хадислар ёзган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/447).

3. Талха ан-Нофқоний
Талха ибн аш-Шоҳ ибн Тамим ан-Нофқоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/448).

4. Абдувайх ан-Нофқоний
(Абу Наср) Абдувайх ибн Муҳаммад ибн Абдувайх ан-Нофқоний. Биродари билан Ироқ ва Шомга бориб, у ердан кўплаб китоблар келтирган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/448).

893
АННАЖОКАСИЙ

«Нажокас»га нисбат берилган. *Нажокас* — Шош қишлоқларидан бири. Ушбу қишлоққа мансуб олимлардан:

1. Муҳаммад ан-Нажокасий (ваф. 551 х.й.)
(Абулмузаффар) Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ибн Аҳмад ан-Нажокасий — «Ироқ фақиҳи» номи билан машҳур бўлган. Балхда яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 551 х.й. Балхнинг ўзида вафот этган (2: 5/302).

894
АННУЖОНАЙКАСИЙ

«Нужонайкас»га нисбат берилган. *Нужонайкас* — Самарканд қишлоқларидан бири. Унга мансуб олимлар:

1. Юсуф ан-Нужонайкасий (ваф. 527 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Юсуф ибн Али ибн ал-Аббос ибн Абу Бакр ибн Солиҳ ибн Жаъфар ибн Муҳаммад ибн Солим ан-Нужонкасий ал-Усрушаний — Самарқандда яшаган, фақиҳ бўлган, «Масжиду-л-атторин» деган жойда даре ўтган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 527 х.й. Самарқандда вафот этган (11: 5/461).

2. Муҳаммад ан-Нужонкасий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Юсуф ибн Али ибн ал-Аббос ибн Абу Бакр ибн Солиҳ ибн Жаъфар ибн Муҳаммад ибн Солим ан-Нужонайкасий ал-Усрушаний — Юсуф ан-Нужонайкасийнинг ўғли. Оғир, вазмин ва солиҳ фақиҳ бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/461).

895
АН-НАХЛИЙ

«Нах,л»га нисбат берилган. *Нахл* — Бухоро

қишлоқларидан бири. *Мазкур жойга нисбат берилган олимлар:*

1. Мунайх ан-Нахлий (ваф. 264 х.й.)

Мунайх ибн Юсуф ибн Сайф ибн ал-Халил ан-Нахлий ал-Бухорий. У уламолардан, ундан эса ўғли хадис ривоят қилган. 264 х.й.да вафот этган (2: 5/317; 11: 5/466).

2. Абдуллоҳ ан-Нахлий (ваф. 317/929 й.)

(Абу Абдуррахмон) Абдуллоҳ ибн Мунайх ан-Нахлий — Мунайх ан-Нахлийнинг ўғли. Отасидан ва бошқалардан хадис ривоят қилган. Уламолар ундан хадис ривоят қилганлар. 317 х.й. муҳаррам ойида вафот этган (2: 5/317; 11: 5/466).

896
АННАХВИЙ

«Нах,в» («грамматика»)га нисбат берилган. *Ан-Нах,вий* — араб тили грамматикасини билган марвлик инсонларга берилган ном.

1. Ал-Фазл ан-Нахвий (ваф. 174 х.й.)

(Абу Муоз) ал-Фазл ибн Халид ан-Нахвий ал-Марвазий — Бохиланинг мавлоси бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 174 х.й.да вафот этган (11: 5/467).

358 ан-Нахолий/ан-Нахшабий/ан-Назирий/ан-Наршахий

897 АННАХОЛИЙ

«Нахола» — кепак, элаганда чиқадиган чиқитга нисбат берилган. Ан-Нахолий — Сарахсда элакчилик ва элаш билан шуғулланувчиларга берилган ном.

1. Жаъфар ан-Нахолий (ваф. 400 х.й.)

(Абу Сайд) Жаъфар ибн Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Муҳаммад ибн Михрон ан-Нахолий ас-Сарахсий — сарахслик бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 400 х.й.да вафот этган (11: 5/471).

898 АННАХШАБИЙ

«Нахшаб»га нисбат берилган. Нахшаб — Жайх,ун ва Самарканд оралиғидаги шах,ар. Мазкур шах,арга мансуб олимлар:

1. Абдулазиз ан-Нахшабий (ваф. 456 х.й.)

(Ал-Ҳофиз Абу Муҳаммад) Абдулазиз ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Осим ибн Рамазон ибн Али ибн Афлаҳ ибн Абу Жаъфар ибн Убай ан-Насафий ан-Нахшабий ал-Осимий — ҳадис илми пешволаридан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам

ундан ҳадис ривоят қилганлар. 456 х.й.да вафот этган (2: 5/319).

2. Ҳибатуллоҳ ан-Нахшабий (ваф. 456 х.й.)

Ҳибатуллоҳ ал-Ақфоний — Дамашқга келган ва у ер да ҳадис ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 40 ёшга етмасдан, 456 х.й.да вафот этган (2: 5/319).

3. Аскар ан-Нахшабий (ваф. 245 х.й.)

(Абу Туроб) Аскар ибн Муҳаммад ибн Ҳасин ан-Нахшабий — Ҳотим ал-Асамнинг асҳобларидан, ўз даврининг беназир шайхи бўлган. Илм, футувват, таваккул, зуҳд ва вараъда зикр этилган машойихларнинг энг пешқадами бўлган. 245 х.й. чўлда шерлар уни бурдалаб ташлаган (2: 5/319; 11: 5/473).

899 АННАЗИРИЙ

«Назирияга нисбат берилган. Назир — нисбат берилаётган насафлик шахе бобосининг исми.

1. Юсуф ан-Назирий (ваф. 449/1057 й.)

(Ал-Имом Абу Яъқуб) Юсуф ибн Муҳаммад ибн Мусо ибн ал-Аббос ибн ал-Фазл ибн ан-Назир ал-Ҳанафий ан-Назирий ал-Мудий — насафлик,

у л а м о л а р н и н г пешволаридан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 449 х.й. сафар ойининг биринчи куни, яъни Насафда тарқалган вабо касалининг охириги куни вафот этган. Жанозасини Аҳмад ибн Муҳаммад ал-Баладий ўқиган (11: 5/478).

900 АННАРШАХИЙ

«Наршах»га нисбат берилган. Наршах — Вобкент яқинидаги Бухоро х,ишлоқ,ларидан бири. Мазкур қишлоқдан чикдан олимлар:

1. Аҳмад ан-Наршахий

(Абу Наср) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Исмоил ан-Наршахий — олим ва фазилатли шахе бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/480).

2. Муҳаммад ан-Наршахий

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Ҳамдон ан-Наршахий — бухоролик бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/480).

3. Муҳаммад ан-Наршахий (286-348/899-959)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Закариё ибн ал-Хаттоб ибн

Шарийк ибн Базий ан-Наршахий — бухоролик бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 286 х.й.да туғилган ва 348 х.й. сафар ойида вафот этган (11: 5/480).

901 АННАРИЗИЙ

«Нариз»га нисбат берилган. Нариз — Озарбайжоннинг Ардабил томонидаги шах, арча. Мазкур шах, арчага мансуб бўлган олимлар:

1. Аҳмад ан-Наризий

Аҳмад ибн Усмон ибн Наср ан-Наризий — ҳадис илмида ҳофиз бўлган, яъни кўплаб ҳадисларни ёддан билган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/324; 11: 5/480).

2. Абдулбоқий ан-Наризий (ваф. 491 х.й.)

(Абу Туроб) Абдулбоқий ибн Юсуф ан-Наризий ал-Мароғий — муттақийлар сардори, ҳудожўй ва зоҳид бўлган. Нишопур шаҳрида муқим яшаган. «Ақил» масжидида имомлик қилган ва даре берган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 491 х.й.да вафот этган (2: 5/324; 11: 5/480).

902 АННАСОИЙ - АН-НАСАВИЙ

«Насо»га нисбат берилган. Насо — Хуросондаги юртнинг номи бўлиб, Сарахс ва Насо ораси икки кунлик йўл бўлган. Бу юртга ан-Насой ва ан-Насавийлар мансубдир:

1. Аҳмад ибн Суфён ан-Насой (256/870 йилдан аввал ҳаёт бўлган)

Аҳмад ибн Суфён ан-Насой, «ал-Марвазий» деб ҳам юритилади, — муҳаддис бўлган, Авн ибн Имора ва бошқалардан ҳадис ривоят қилган. Ундан эса Имом ан-Насой, Имом ал-Бухорий, Муҳаммад ибн ал-Мусайяб ал-Ирғиёнийлар ривоят қилганлар. То вафот топгунига қадар ҳадисларни жамлаш ва уларни тасниф қилиш билан машғул бўлган (17: 1/146).

2. Аҳмад ибн Шуайб ан-Насой (215-303/830-915)

(Абу Абдуррахмон) Аҳмад ибн Шуайб ибн Али ибн Синоп ибн Бахр ибн Динор ан-Насой — муҳаддис ва ҳофиз (кўплаб ҳадисларни ёддан билувчи) бўлган. Насода туғилган, кўплаб уламолардан ҳадис эшитган. Нишопур, Ирок, Шом, Миср, Ҳижоз ва Арабистон ярим ороли

ўлкаларига сафар қилган. Ундан кўплаб ровийлар ҳадис ривоят қилишган. Шаъбон ойида Макка шаҳрида вафот этган. Асарлари: «ас-Сунан ал-кубро ва-с-суғро» («Катта ва кичик сунан тўплам»), «ал-Хасоис фи фазли Али ибн Аби Толиб ва аҳли-л-байт» («Али ибн Абу Толиб ва аҳли байт фазилатининг хусусиятлари»), «Китобу-з-зуъафо ва-л-матрукин» (Заиф ва ҳадислари тарк этилган ровийлар ҳақидаги китоб), «Маносику-н-Насой» («Насойнинг маросимлар китоби»), «Жамъу Муснади Молик ибн Анас ва Муснади Али ибн Аби Толиб» («Молик ибн Анас ва Али ибн Абу Толиб муснадлари тўплами»), «Ағробу шуъбаи Суфён», «Асмоу-л-муҳаддисийн» («Муҳаддисларнинг исмлари»), (2: 5/325; 3: 59; 11: 5/484; 15: 4/89,130; 17: 1/151).

3. Хушайш ан-Насой (ваф. 253/867 й.)

(Абу Осим) Хушайш ибн Асрам ибн ал-Асвад ан-Насой — муҳаддис ва ҳофиз бўлган. Рамазон ойи Мисрда вафот этган. Асарлари: «ал-Истикомату фи-р-радд ала аҳли аҳво ва-л-бидаъ» («Х,ою ҳавас ва бидъатларга берилган тоифага тўғри ва одил раддия») (17: 1/670).

4. Лутф Али ан-Насой (1268-1350/1852-1931)

350 ан-Насоий

(Садру-л-афозил) Лутф Али ибн Муҳаммад ибн Козим Амин ас-Суфаро ибн Лутф Али ибн Козим ибн Муҳаммад ан-Насоий ат-Табризий аш-Шерозий — фоний, дониш, адиб, котиб, шоир, луғавий (тилшунос), муаррих, мантикий (мантиқ илми мутахассиси), хаттот деб танилган. Асарлари: «Алқату-ш-Шодий ва булғату-л-Ҳодий», «ал-Калим ва-л-хилм» («Ҳикматли сўзлар ва ҳалимлик»), «ал-Вашиъа фи шайъи мин кутуби-ш-шиа» («Шиа китобларидаги бир нарсага ишора»), «Тухфату-л-лабиб ва турфату-л-адиб» («Донолар тухфаси ва адиблар завқи») (17: 2/674).

5. Зуҳайр ан-Насоий (160-234/777-848)

(Абу Хайсама) Зуҳайр ибн Ҳарб ибн Шидод ан-Насоий, сўнгра ал-Бағдодий — муҳаддис ва хофиз бўлган. Илм излаб, Бағдодга келган ва шу ерда яшаган. Асарлари: «Китобу-л-илм» («Илм китоби»), «Тариху ибн Аби Хайсама» («Ибн Абу Хайсаманинг тарих китоби») — муҳаддислар услубида ёзилган мукамал асар, «Муснад» («Муснад») (15: 4/279; 17: 1/737).

6. Аҳмад аш-Шарафий ан-Насоий (1050-1123/1640-1721)

Аҳмад ибн ан-Носир ибн Абдулҳафиз ибн Абдуллоҳ ибн ал-Махло ибн Сайд ибн Муҳаммад ибн Али ал-Қадамий ан-Насоий аш-Шарқий ал-Яманий — олим ва адиб бўлган. Қозилик қилган. Асарлари: «Манзума фи илми-л-мантик» («Мантик илмига оид манзума»), «Уржуза фи-л-фарк байна-з-зод ва-з-зо» («Зод ва изғи ҳарфлари ўртасидаги фарқ ҳақида ражаз вазнида ёзилган уржуза»), шеърлари ҳам бор (17: 1/317).

7. Фазола ан-Насоий

(Абу Аҳмад) Фазола ибн Иброҳим ат-Тамимий ан-Насоий — ибн ал-Муборак асҳобларининг пешволаридан бўлган. Ҳадисларни ёдлаб, уларга амал қилган. Араб тили ва шеърятни яхши билган. У — Абу Язид Убайд ибн Фазоланинг отаси. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/484).

8. Ҳумайд ан-Насоий (ваф. 247 х.й.)

(Абу Аҳмад) Ҳумайд ибн Занжавайх, исми — Махлад ибн Қутайба ибн Абдуллоҳ, Занжавайх эса унинг лақаби, ал-Аздий ан-Насавий — «ат-Тарғиб» («Рағбатлантириш»), «ал-Амвол» («Мол-дунё»), «ал-Одоб» («Одоб») китобларининг муаллифи, фозил олим бўлган. Ирок, Ҳижоз, Шом

ва Миср шаҳарларини кезган. Кейин ўз ватанига қайтган, фикх ва илм бўйича ўз даврида юртидаги сардорлардан бўлган. Насода Пайғамбар (а.с.) Суннатларига амал қилиб яшашга ташвиқ қилган. Ундан Имом ал-Бухорий, Имом Муслим, Имом Абу Довуд, Имом ан-Насоий ва бошқалар ҳадис ривоят қилганлар. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 247 х.й. Мисрда вафот этган (2: 5/326; 11: 5/484).

9. Абдулкарим ан-Насоий (277-344/890-955)

Абдулкарим ибн Аҳмад ибн Шуъайб ан-Насоий — Абу Абдуррахмоннинг ўғли, мисрлик бўлган. 277 х.й. сафар ойида Мисрда таваллуд топган, 344 х.й.да ўша ерда вафот этган (11: 5/484).

10. Аҳмад ан-Насавий

(Абу Абдуррахмон) Аҳмад ибн Усмон ибн Абдуррахмон ан-Насавий — ишончли ва ростгўй ровий бўлган. Хуросон, Ирок ва Ҳижозга бориб ҳадис ёзган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/485).

11. Абдуррахмон ан-Насавий

(Абу Муҳаммад) Абдуррахмон ибн Баҳр ибн Муоз ан-Насавий ал-

Базоз. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/485).

12. Али ан-Насавий (ваф. 287 х.й.)

(Абулҳасан) Али ибн Иброҳим ибн Аҳмад ан-Насавий — насолик бўлган, Ирок., Хижоз ва Мисрда ҳадис эшитган, ўзи ҳам кўпчиликдан ривоят қилган. Масалан, Абу Мисъаб орқали Моликнинг «Муватто» («Соддалаштирилган тўплам») асарини ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 287 х.й. Нас ода оламдан ўтган (11: 5/485).

13. Муҳаммад ибн Аҳмад ан-Насавий

(Абулҳасан) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Сайд ибн Зуъайб ан-Насавий — Абу Бакр ибн Абулҳасаннинг отаси, Насонинг раҳбари бўлган. Насо, Марв, Ирок ва Хижозга бориб ҳадис эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/585).

14. Али ан-Насавий

Али ибн Сайд ибн Жарир ан-Насавий. Ундан ўғли Муҳаммад ҳадис ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/485).

15. Муҳаммад ибн Али ан-Насавий

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Али ибн Сайд ан-Насавий — юкорида зикр этилган Али ан-Насавийнинг ўғли. Ўз отаси ва Кутайбадан ҳадислар эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/485).

16. Аҳмад ан-Насавий (ваф. 396/1006 й.)

(Абулаббос) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Закариё ан-Насавий — суфий ва тарихчи бўлган. Асарлари: «Тариху-с-суфия» («Суфийлар тарихи»), «Сиёру-с-солихийн ва-з-зухход» («Солиҳ ва зохид инсонлар ҳаёт йўллари») (17: 1/265).

17. Али ан-Насавий (ваф. 473 х.й.)

(Абулҳасан) Али ибн Аҳмад ан-Насавий — хуросонлик математик ва мантиқчи бўлган. 473 х.й.да вафот этган. Асарлари: «ал-Мукниъ фи-л-хисоби-л-ҳандасий фи-л-ироқайни-л-арабий ва-л-форсий» («Араб ва Форс Ироқидаги геометрик хисоб-китобларга оид ишончли китоб», «Рисола фи-л-мадҳал ила илми-л-мантиқ» («Мантиқ илмига кириш рисоласи»), «ат-Тажрид фи усули-л-ҳандаса» («Геометрия асослари ҳақида ёрқин китоб») (17: 2/403).

18. Муҳаммад ан-Насавий (378-478/988-1085)

(Абу Амр) Муҳаммад ибн Абдурраҳмон ибн Аҳмад ибн Али ан-Насавий — «қозиларнинг қозиси» лақабига сазовор фақиҳ, муфассир ва қози бўлган. Хоразм қозиси бўлган. Асарлари: «Кутуб фи-л-фикҳ ва-т-тафсир» («Фикҳ ва тафсир китоблари») (17: 3/389).

19. Муҳаммад ан-Насавий (ваф. 647/1249 й.)

(Шихобуддин) Муҳаммад ибн Абдулвоҳид ал-Мунши ан-Насавий — тарихчи ва ношир, Хоразмшоҳнинг қотиби бўлган. Ҳалабда вафот этган. Асарлари: «Тариху Жалолиддин Хоразмшоҳ» («Жалолуддин Хоразмшоҳ тарихи») (17: 3/470).

20. Иброҳим ан-Насавий (ваф. 519/1125 й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Муҳаммад ибн Иброҳим ан-Насавий ал-Амидий — шоир, қотиб, тилшунос ва муҳаддис бўлган. Нишопур шаҳрида вафот этган. Сафар қилиб кўп ҳадис ўрганган. Ғарибу-л-ҳадис бўйича китоб ёзган (17: 1/57).

21. Исҳоқ ан-Насавий (293-374/906-984)

(Абу Яъқуб) Исҳоқ ибн Саъд ибн ал-Ҳасан ибн

362 ан-Насойй/ан-Насафий

Суфён ан-Насавий — юқорида зикр қилинган ал-Ҳасан ибн Суфённинг набираси. Ишончли ровий бўлган. Хуросон ва Ироқда ҳадис ривоят қилган. Ундан (яъни, у ривоят қилган ҳадислардан) Абулҳасан ад-Дорақутний танлаб олган ҳадисларни одамлар ёзиб олганлар. У 371 х.й. Бағдодда ҳадис ривоят қилган. Бобоси ал-Ҳасан ва бошқалардан ҳадис ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 293 х.й. рамазон ойида туғилган, 374 х.й. Насода вафот этган (11: 5/488).

22. Ал-Ҳасан ан-Насавий

(Абулаббос) ал-Ҳасан ибн Суфён ибн Омир ибн Абдулазиз ибн ан-Нуъмон ибн Ато ан-Насавий аш-Шайбоний — художўй хофиз, ихлосли ва сидқидил имом бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/487).

23. Бақр ан-Насавий

(Абу Тора) Бақр ибн Шуъайб ан-Насавий — Мисрга борган ва ўша ерда вафот этган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/487).

24. Муҳаммад ибн Саъд ан-Насавий (326 х.й.да ҳаёт бўлган)

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Саъд ибн Ҳамувайх ан-Насавий — Ироқ, Ҳижоз ва Яманга бориб ҳадис эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 326 х.й.да Абу Али ал-Ҳофиз Нишопур шаҳрида унинг ҳадисларини текшириб, танлаб олган (11: 5/488).

903

АННАСАФИЙ

«Насаф»га нисбат берилган. Насаф — Нахшабнинг ўзи, ах,олиси кўп, ҳаёлш жуда фаровон йирик шах,ар бўлиб, у Жайх,ун ва Самарканд оралуида жойлашган. Ушбу шақарга нисбат берилаётган олимлар:

1. Иброҳим ан-Насафий (ваф. 294/907 й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Маъқал ибн ал-Ҳажжож ибн Худош ибн Язид ибн Дуст ан-Насафий ал-Ҳанафий — Насаф козиси бўлган. Уламолар ва ишончли ровийларнинг пешқадами, Имом ал-Бухорий ижозати билан «ал-Жомийъ ас-сағийр» («Кичик тўплам») ҳамда «ал-Жомийъ ас-саҳийх» («Ишончли тўплам»)ни ривоят қилувчи муҳаддисларнинг энг эътиборлиларидан бири бўлган. Фақиҳ ва муфассирларнинг энг ишончлиси ва фазилатлиси эди. Кўп

асарлар таълиф этган. Суннат ва тафсир жамлаган. У уламолардан уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 294 х.й. зу-л-ҳижжа ойида вафот этган. Асарлари: «ал-Муснад ал-кабийр ва-т-тафсир» («Катта муснад ва тафсир китоби»), «ал-Истиксо фи-з-закот» («Закот бўйича тадқиқот»), «Тафсиру-л-Қуръон» («Қуръон тафсири»), «ал-Муснад фи-л-ҳадис» («Муснад асари»), «ал-Истиксо фи-н-нукот» («Ибораларга оид тадқиқот») — бу асарда диалектика бўйича энг зарурий 40 ҳикматли ибора, насихатомуз ибратли хикоялар жамланган, шунингдек, ғаройиб нодир воқеалар баён этилган. Баъзи олимлар бу асарга шарҳ ёзганлар (2: 5/329; 11: 5/486; 15: 4/80; 17: 1/74).

2. Аҳмад Куъуд ан-Насафий (ваф. 1007/1598 й.)

Аҳмад ибн Абу Бақр ан-Насафий ал-Хазражий ал-Мисрий ал-Моликий — «Куъуд» номи билан танилган. Олим ва адиб бўлган. Назм ва насрда кўпгина асарлар битган. Жумладан: «Манзума фи-н-наҳв» («Грамматикага оид манзума»), «ал-Муқаддима ал-кофия фи-илми-л-аруз ва-л-кофия» («Аруз ва кофия илмига оид ўқувчилар учуй кифоя қиладиган муқаддима») (17: 1/112).

3. Сайд ан-Насафий (ваф. 341/952 й.)

(Абу Усмон) Сайд ибн Пброҳим ибн Маъқал ибн ал-Ҳажжож ибн Худош ан-Насафий — юқорида зикр қилинган Абу Исҳоқ ан-Насафийнинг ўғли. У уз отасидан, ҳижозлик, ироклик, хуросонлик ва мовароуннаҳрлик бир гуруҳ ровийлардан ҳадис ривоят қилган. Ўзи ҳам фазилатли ва ишончли ровий ҳамда адаб ва шеърият соҳиби бўлган. Ундан жуда кўпчилик ҳадис ўрганган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 341 ҳ.й. сафар :йида оламдан ўтган (11: 5 486).

4. Аҳмад ан-Насафий «664/1266 йилдан олдин ҳаёт бўлган»

Аҳмад ибн Умар ибн Муҳаммад ан-Насафий ал-Ҳанафий — фақиҳ :ўлган. Асарлари: «ал-Манофиъ фи фавоиди-н-офиъ» («Нафи тегадиган нарсаларнинг фойда-ларидаги манфаатлар Кнтоби») — ҳанафий хазрабининг фуруъ ал-ғнақхига оид асар (17: 1/219).

5. Аҳмад ал-Маҳмудий ан-Насафий (515/1121 йилдан олдин ҳаёт оулган)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Абулмауайяд ал-Маҳмудий ан-Насафий — фақиҳ, •еутакаллим ва адиб

бўлган. Асарлари: «Назму-л-Жомиъ ал-кабийр ли-ш-Шайбоний фи фуруъи-л-фикҳи-л-ҳанафий» («Шайбонийнинг ҳанафий мазҳаби фуруъ ал-фикҳига оид «ал-Жомиъ ал-кабийр» асарига манзума»), мазкур асарни 515 ҳ.й. муҳаррам ойида ёзиб тугатган ва унга яна икки жилдли шарҳ ҳам ёзган, «Қасида фи илми-л-калом» («Калом илмига оид қасида») (17: 1/317).

6. Маймун ан-Насафий (418-508/1027-1115)

(Абулмаъин) Маймун ибн Муҳаммад ибн Макхул ан-Насафий ал-Ҳанафий — мутакаллим ва усулчи фақиҳ, асли Самарқандда бўлган. Бухорода яшаган. Асарлари: «ат-Тамҳид ли кавоъиди-т-тавҳид» («Тавҳид илмига кириш»), «Баҳру-л-калом» («Калом уммони»), «Табсирату-ладилла» («Аниқ далиллар»), «Шарҳу-л-Жомиъи-л-кабийр ли-ш-Шайбоний» («Шайбонийнинг «ал-Жомиъ ал-кабийр» китобига шарҳ»), «Манохижу-л-аъимма» («Пешкадамлар йўли») — сўнги икки асар ҳанафий мазҳабининг фуруъ ал-фикҳига оид, «Табсирату-л-адилла фи-т-тавҳид» («Тавҳиддаги аниқ далиллар») (15: 4/225; 17: 3/949).

7. Муҳаммад ан-Насафий (600-687/1204-1288)

(Абулфазл, Бурҳонуддин) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ан-Насафий ал-Ҳанафий — муфассир, фақиҳ, усул ал-фикҳ олими, мутакаллим, ҳақим ва мантиқшунос бўлган. Тахм. 600 ҳ.й.да таваллуд топган ва 22 зу-л-ҳижжа куни Бағдодда вафот этган. Асарлари: «Шарҳу-л-ишорот ли ибн Сино фи-л-мантиқ ва-л-ҳикма» («Ибн Синонинг мантиқ ва ҳикмат илмларидаги ишоратлари шарҳи»), «Талхису тафсири Фаҳр ар-Розий» («Фаҳр ар-Розий тафсирининг қисқача баёни»), «ал-Фусул фи-л-жадал» («Диалектика фасллари»), «Шарҳу-р-рисолати-л-қудсия би алтихо ал-бурҳония ли-л-Ғазолий» («Ғазолийнинг муқаддас рисола асарига шарҳ»), «Матлаъу-с-саодат» («Саодат гулшани»), «Шарҳу маншаъи-н-назар фи-л-мантиқ» («Мантиқ илмида нуктаи назарнинг шаклланиши масаласига шарҳ»), «Шарҳу кистосил-мизон фи-л-мантиқ» («Мантиқ илмидаги энг адолатли мезон асарига шарҳ») (15: 4/94).

8. Муҳаммад ан-Насафий (ваф. 414/1023 й.)

(Абу Жаъфар) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн

3§4 ан-Насафий

Маҳмуд ан-Насафий — фақиҳ ва шоир бўлган. Шайбон ойида вафот этган. Асарлари: «Таълика фи-л-хилоф» («Ихтилофларга шарҳлар»), шеърлари ҳам бор (17: 1/109).

9. Муҳаммад ан-Насафий (ваф. 344/955 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Закариё ибн ал-Хусайн ан-Насафий — муҳаддис ва хофиз бўлган, ҳадисларни бобларга бўлиб тасниф қилган. Жумоду-л-увло ойида вафот этган (17: 3/303).

10. Муҳаммад ал-Қойний ан-Насафий (ваф. 838/1435 й.)

(Жалолуддин) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ал-Қойний ал-Мавлуд ан-Насафий ал-Ханафий — насафлик муҳаддис ва усул ал-фикҳ олими бўлган. Хиротда вафот этган. Унинг «Ишрокотул-усул фи аҳодиси-р-расул» («Пайғамбар ҳадисларида усул илмининг асослари») (17: 3/449).

11. Исо ан-Насафий (ваф. 385/995 й.)

(Абу Аҳмад) Исо ибн ал-Хусайн ибн ар-Рабиъ ан-Насафий ал-Касбуний — фозил киши бўлган. Тахм. 375 х.й.да вафот этган. Асарлари: «Китобул-л-бўстон» («Гулшан китоби»), «Китобу-д-дурр» («Дур китоби») (17: 2/592).

12. Умар ан-Насафий (461-537/1069-1142)

(Нажмуддин Абу Хафс) Умар ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Исмоил ибн Муҳаммад ибн Али ибн Лукмон ан-Насафий, ас-Самарқандий —

муфассир, фақиҳ, муҳаддис, хофиз, мутакаллим, усул ал-фикҳ олими, тарихчи, адиб, назмда ижод қилган тилшунос ва наҳвшунос бўлган. Насафда туғилган ва шу ерда ҳадис ўрганган. Ҳажга кетаётиб (ёки ҳаждан қайтаётиб), Бағдодда тўхтаган ва у ерда Исмоил ат-Танухий ва бошқалардан ҳадис ривоят қилган. Самарқандда яшаган ва ўша ерда жумоду-л-увло ойининг 12-куни вафот этган. Асарлари кўп, жумладан: «Мажмаъу-л-улум» («Илмлар тўплами»), «ат-Тафсир фи-л-Қуръон» («Қуръон тафсири»), «ал-Ақоид ан-Насафия» («Насафийнинг ақида китоби»), «Саҳиху Бухорий»га шарҳ ёзиб, уни «ан-Нажох фи шарҳ ахбори-с-сихох» («Ишончли тўпламлардаги ҳадислар шарҳида эришилган муваффақият») деб номлаган, аш-Шайбонийнинг «ал-Жомиъ ас-сағийр фи фуруъи-л-фикҳи-л-ханафий» («Ханафий мазҳаби фуруъ ал-фикҳига оид кичик тўплам») асарини назмга ўгирган, «Хасоису-л-

луғат» («Тил хусусиятлари»), «Заллату-л-қори фи баёни-л-хато фи кироати-л-Қуръони-л-карим ва анвоъихи ва ҳукмиҳи» («Қорининг Қуръони карим тиловатидаги хатолари баёни, унинг турлари ва ҳукмлари»), «Талбату-т-талаба фи-л-фикҳ» («Талабаларнинг фикҳдаги талаблари китоби»), «Баёну мазҳаби-л-мутасаввифа» («Суфийлар йўли баёни»), «ал-Хасоис фи-л-масоили-л-фикҳия» («Фикҳий масалаларнинг ўзига хос хусусиятлари»), «ал-Манзума ан-Насафия фи-л-хилофиёт» («Насафийнинг мунозарали масалаларга оид манзумаси»), «Татвилу-л-асфор фи таҳсили-л-ахбор» («Ҳдлис тўплаш мақсадида сафарларда узок бўлиш»), «ат-Тайсир фи-т-тафсир» («Тафсирга оид енгиллаштирилган китоб»), «Лаъбату-р-рағоиб ли баҳси-л-ғароиб» («Ғаройиб нарсаларни излаш учун орзулар ўйини») (7: 21; 14: 26; 17: 2/571).

13. Али ан-Насафий (719/1319 йилда ҳаёт бўлган)

Али ибн Муҳаммад ибн Али ибн Абу Бакр ибн Али ан-Насафий, сўнгра ал-Пойкандий — фозил инсон бўлган. Асарлари: Саккокийнинг «Мифтоху-

л-улум» («Илмлар калити») асарининг учинчи қисмига шарх ёзган — «Шарху ми ф то х и - л - у л у м» («Илмлар калити» га шарх»). У ушбу асарни 719 х.й.да ёзиб тугатган (17: 2/515).

14. Азиз ан-Насафий (ваф. 533/1139 й.)

Азиз ибн Муҳаммад ан-Насафий — суфий бўлган. Асарлари: «ал-Мақсад ал-аксо фи-т-тасаввуф» («Тасаввуфдаги энг олий мақсад») (17: 2/378).

15. Абдулазиз ан-Насафий (ваф. 686/1287 й.)

(Азизуддин) Абдулазиз ибн Муҳаммад ан-Насафий — суфий бўлган. Асарлари: «Одобу-с-сулук» («Сулук одоби»), «Зубдату-л-хақоик» («Ҳақиқатлар қаймоғи»), «ал-Мақсад ал-аксо» | «Энг олий мақсад»), «Манозилу-с-соирийн» | «Соликларнинг манзиллари») (17: 2/196).

16. Абдуллох ан-Насафий (ваф. 710/1310 й.)

(Хофизуддин Абулбаракот) Абдуллох нон Аҳмад ибн Маҳмуд ан-Насафий ал-Ҳанафий - факих, муфассир, усул =л-фикх олими ва мутакаллим бўлган. Жиззахда вафот этган. Асарлари: «Умдату-л-^коид фи-л-калом» ^Калом илмидаги ^кидалар асоси») — ушбу

асарига шарх ҳам ёзиб, уни «ал-Эътимод» («Таянч») деб атаган, «Мадорику-т-танзил ва ҳақоику-т-таъвил фи-т-тафсир» («Тафсирдаги нозил бўлиш ва таъвил ҳақиқатларини англаш китоби»), «Манору-л-анвор фи усули-л-фикх» («Усул ал-фикхда ёруғлик маёғи»), «ал-Кофий фи шархи-л-вофий» («Вофий асарига кифоя қилувчи шарх»), «Канзу-д-дақоик» («Нозик масалалар хазинаси») — сўнгги икки асар ханафий мазҳабнинг фуруъ ал-фикҳига оид манбалардир, «ал-Мусаффо фи-л-хилоф» («Ихтилофлардаги мусаффолик»), «Шарху-л-фикҳи-н-нофиъ ли Муҳаммад ибн Юсуф ал-Ҳусайний» («Муҳаммад ибн Юсуф ал-Ҳусайнийнинг манфаатли фикҳ асарига шарх»), «ал-М у с т а с ф о» («Сараланган») — ас-Самарқандийнинг «ан-Нофиъ фи фуруъи-л-фикҳи-л-ханафия» («Ҳанафий мазҳаби фуруъ ал-фикҳига оид фойдали китоб») асарига ёзилган шарҳдир, «ал-Мусаффо мухтасари-л-Мустасфо» («Мустасфога битилган мухтасар мусаффо»), «Шарху манзумати Ум ар ан-Насафий фи-л-фикҳи-л-ханафий» («Умар ан-Насафийнинг ханафий фикҳига оид манзумасига шарх»), «Мадороту-т-танзил ва ҳақоику-т-

таъвил» («Сабаби нузул ва таъвил ҳақиқатларининг уланиш нуктаси») (14: 48; 15: 4/119; 17: 2/228).

17. Ал-Ҳусайн ан-Насафий (ваф. 425/1034 й.)

(Абу Али) ал-Ҳусайн ибн Хизр ибн Юсуф ан-Насафий ал-Фишидиржий — факих бўлган. У козилик қилган, Бухорода вафот этган. Асарлари: «Фавоид» («Фойдалар»), «Фатово» («Фатволар») (11: 5/487; 17: 1/549, 609).

18. Ал-Ҳасан ан-Насафий (ваф. 428/1037 й.)

(Абу Али) ал-Ҳусайн ибн ал-Хидр ан-Насафий ал-Факих — унинг «Фавоид» («Фойдалар») деган асари бўлган (11: 5/487; 17: 1/549).

19. Исмоил ан-Насафий (ваф. 448/1056 й.)

(Абу Туроб) Исмоил ибн Тохир ибн Юсуф ан-Насафий — мутакаллим бўлган. «Китобу-л-эътикод» («Эътикод китоби») номли асар таълиф этган (17: 1/367).

20. Жаъфар ан-Насафий (350-432/961-1041)

(Абулаббос) Жаъфар ибн Муҳаммад ибн ал-Муътазз ибн Муҳаммад ибн ал-Мустағфир ибн ал-Фатҳ ибн Идрис ал-Мустағфирий ан-Насафий — муҳаддис ва муаррих бўлган. Хуросон юртларини кезган.

355 ан-Насафий/ан-Нашкий/ан-Нашавий

Насафда вафот этган. Асарлари: «Маърифату-с - с а х о б а» («Саҳобаларни билиш»), «Далоилу-н-нубувва» («Пайғамбарлик белгилари»), «Фазоилу-л-Қуръон» («Қуръон фазилатлари»), «Тариху Насаф» («Насаф тарихи»), «аш-Шамойил ан-набавия» («Пайғамбарнинг шакл-шамойиллари»), «ат-Тамхид фи-т-тажвид» («Тажвиддаги муқаддима»), «аз-Зиёрот фи китоби-л-мухталаф вал-муъталаф ли Абдилғаний ибн Сайд» («Абдулғаний ибн Саиднинг аниқ ва ноаниқ китобидаги зиёрат боби») (17: 1/498).

21. Макхул ан-Насафий (ваф. 318/930 й.)

(Абу Мутиъ) Макхул ибн ал-Фазл ан-Насафий — фақиҳ, муҳаддис ва хофиз бўлган, ҳадис талабида кўп саёҳат қилган. Сафар ойида оламдан ўтган. Асарлари: «ал-Луълуъот фи-з-зуҳд вал-адаб» («Зуҳд ва адабга оид дурдоналар»), «аш-Шуъаъ фи-л-фикҳ» («Фикҳ жилолари») (17: 3/907).

22. Абдулазиз ан-Насафий (ваф. 533/1138 й.)

(Абу Муҳаммад) Абдулазиз ибн Усмон ибн Иброҳим ибн

Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн ал-Фазл ибн Жаъфар ибн Ражо ибн Заръа ан-Насафий ал-Ҳанафий — асли куфалик фақиҳ бўлган, Бухорода фикҳ илмини ўрганган. Хуросон қозилигида ноиб бўлган. Асарлари: «ал-Мунқиз мина-з-залал фи масоили-л-жадал» («Мунозарали масалаларда адашишдан қутқарувчи китоб»), «Кифоюту-л-фухул фи илми-л-усул» («Усул илмида уламоларнинг тўхтами»), тўрт жилдлик «ат-Таълиқа фи-л-хилоф» («Ихтилофларга шарҳлар»), «ал-Фусул фи-л-фатово» «Фатволардаги ажримлар», «Равзату-н-носихийн фи шарҳи хутаби-л-арбаъийн» («Қирк хутба шарҳидаги воизларнинг боғчаси») (17: 2/164).

904

АННАШКИЙ

«Нашку Уббод»га нисбат берилган. Нашку Уббод — Марв ҷишлоқларидан бири. Мазкур кишлоққа мансуб олимлар:

1. Муҳаммад ан-Нашкий (тав. 468/1075 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ан-Нашкий — фазилатли, солиҳ,

художўи ва жуда эҳтиёткор фақиҳ бўлган. Бохарзга борган ва у ерда умрининг охиригача яшаган. Одамлар унинг олдига фатволар сўраб, мурожаат қилишар эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 468 х.й.нинг рабиъу-л-аввал ойида Марвда таваллуд топган (11: 5/490).

2. Ал-Музаффар ан-Нашкий (491-546 х.й.)

(Абу Мансур) ал-Музаффар ибн Ардашер ал-Ибодий ал-Воиз. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 491 х.й.да таваллуд топган, 546 х.й.да эса «Аскар Мукрам» деган жойда вафот этган (2: 5/330).

905

АННАШАВИЙ

«Нашаво» (баъзан «Нахжавон»)га нисбат берилган. Нашаво — Озарбайжондаги шах, ар. Уни Усмон ибн Аффон (р.а.) даврида Ҳабибуллоҳ, ибн Маслама ал-Фажрий фатх, этган. Мазкур шах, арга мансуб олимлар:

1. Абдуррахмон ан-Нашавий

(Абу Хотим) Абдуррахмон ибн Али ибн Яҳё ибн Муҳаммад ар-Раввос ан-Нашавий. У уламолардан ҳадис ривоят

қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/490).

2. Ҳорун ан-Нашавий

(Абу Мусо) Ҳорун ибн Ҳайён ан-Нашавий. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/490).

3. Ҳазодоз ан-Нашавий

(Абулфазл) Ҳазодоз (ёки Ҳаддод) ибн Осим ибн Бакрон ан-Нашавий — Жанзадаги кутубхонанинг хазинабони бўлган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (2: 5/331; 11: 5/490).

4. Силм ан-Нашавий

(Абу Сайд) Силм ибн Бандор ибн ал-Хусайн ан-Нашавий ал-Арманий — Бағдодга борган ва у ерда ҳадис ривоят қилган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/491).

5. Ал-Муфарриж ан-Нашавий

(Абу Абдуллоҳ) ал-Муфарриж ибн Абу Абдуллоҳ ан-Нашавий — ҳадис хофизларидан, яъни жуда кўп ҳадис ёд олган зотлардан ва фақиҳларнинг пешқадамларидан бўлган. У

уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (2: 5/331).

6. Аҳмад ан-Нашавий

(Абу Бакр) Аҳмад ибн ал-Ҳажоф ал-Озарий ан-Нашавий — Дамашқ ва бошқа жойларда ҳадис эшитган, уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (2: 5/331).

906

АННУҚОДИЙ

«Нак,ода»га нисбат берилган. Нақода — фарғоналик нисбат берилган шахе бобосининг исми.

1. Амр ан-Нуқодий (ваф. 525/1131 й.)

(Ал-Имом) Амр ибн ал-Хусайн ибн ал-Ҳасан ан-Нуқодий ал-Фарғоний. Кеш шаҳрида яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 525 х.й. зу-л-қаъда ойининг охириги пайшанба кунини Кешда вафот этган (11: 5/517).

907

АННАҚОЗ

«Нақоз»га нисбат берилган. Нақоз — Шошда тугма, илгак ясовчиларнинг касб номи.

1. Исмоил ан-Нақоз (ваф. 470 х.й.дан олдин)

(Абу Шурайх) Исмоил ибн Аҳмад ибн ал-Ҳасан ан-Нақоз аш-Шоший — олим, зоҳид, фозил, ишончли, ростгўй ва машҳур шайх бўлган. Хуросон юртларини кезган ва у ерларда ҳадис эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 470 х.й.дан олдин вафот этган (11: 5/518).

908

АННАҚҚОЛ

«Нак,к,ол»га нисбат берилган. Наққол — Имом аш-Шофиъийнинг «Рисола» номли асарини элтиб бергани учун хоразмлик чопарга кўйилган ном.

1. Ал-Ҳорис ан-Наққол (ваф. 230 х.й.)

(Абу Амр) ал-Ҳорис ибн Сурайж ан-Наққол — асли хоразмлик бўлган, Бағдодда истиқомат қилган. Имом аш-Шофиъийнинг «ар-Рисола» («Рисола») номли китобини Абдуррахмон ибн Махдийга элтиб бергани учун ан-Наққол лақабини олган. Бағдодда ҳадислар ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 230 х.й. Бағдодда вафот этган (11: 5/519).

909

АН-НАҚАБУНИЙ/АН-НАҚБУНИЙ

«Нақабун/Нақабун»га нисбат берилган. Бухоро кишлоқларидан бири. У «Нақабун» ва «Нақабан» номлари билан юритилади. Мазкур қишлоққа мансуб олимлар:

1. Жаъфар ан-Нақабуний (ваф. 374/985 й.)

(Абулаббос) Жаъфар ибн Муҳаммад ибн ал-Маккий ибн Ҳажар ан-Нақабуний ал-Хозий — Нақабун кишлоғидан бўлган, ўз кишлоғида ҳадислар ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 374 х.й. рамазон ойининг биринчи куни вафот этган (11: 5/520, 522).

2. Яхё ан-Нақабуний

(Абу Закариё) Яхё ибн Жаъфар ибн Аъян ибн ал-Аздий ал-Пойкандий ан-Нақабуний — пойкандлик бўлган, Нақабун кишлоғида истиқомат қилган. Қуръонга тафсир ёзган. Намоз, рўза, диний расм-русмлар ва олди-соттига оид китоблар таълиф этган. Ироқ ва Ҳижозга сафар қилиб, у ерларда ибн Уяйна ва бошқа уламолар билан мулоқот қилишга муваффақ бўлган. Ундан Имом ал-Бухорий ҳадислар ривоят қилган (11: 5/522).

910

АННАМАКБОНИЙ

«Намакбон»га нисбат берилган. Намакбон — Марвнинг чўл томонида Сажободга яқин жойлашган қишлоқ. Мазкур кишлоққа мансуб олимлар:

1. Билол ан-Имакбоний (ваф. 200 х.й.дан кейин)

Билол ибн Абдуллоҳ ан-Намакбоний — марвлик паст бўйли, ибн ал-Муборак ал-Марвазийнинг суҳбатларидан бахраманд киши бўлган, унинг китобларини ривоят қилиб юрган. Араб тилини билган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар. 200 х.й.дан кейин вафот этган (11: 5/527).

2. Аҳмад ан-Намакбоний

(Абу Амр) Аҳмад ибн ал-Қосим ан-Намакбоний — уламолардан ҳадис эшитган, уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/527).

911

АННАВОИЙ

«Наво»га нисбат берилган. Ново — Самарканд қишлоқ-

ларидан бири. Мазкур кишлоққа мансуб олимлар:

1. Маҳдий ан-Навоий (ваф. 1341/1923 й.)

Маҳдий ан-Навоий ан-Нурий — мантиқчи бўлган. ар-Руштий ва Оятуллоҳ ал-Хуросонийдан таълим олган. Нажафда вафот этган. Асарлари: «ат-Тасаввур ва-т-тасдиқ фил-мантик» («Мантиқдаги тасаввур ва тасдиқ») (17: 3/926).

2. Муҳаммад ан-Навоий (Абу Жаъфар)

Муҳаммад ибн ал-Маккий ибн ан-Назир ан-Навоий. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/529).

3. Муҳаммад ан-Навоий (Абулхусайн)

Муҳаммад ибн Сайд ибн Уббода ан-Навоий — Самарқандда уламолар ундан ҳадислар ёзишган. Бу воқеа 370 х.й.дан кейин содир бўлган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/529).

912

АННУБАҒИЙ

«Нубоғ»га нисбат берилган. Нубоғ — Хоразм кишлоқларидан бири.

1. Муҳаммад ал-Искофий

Муҳаммад ибн Усон ал-Искофий ан-Нубоғий — кўзи ожиз адиб бўлган (2: 5/354).

913 АННУЖОБОЗИЙ

«Нужобозияга нисбат берилган. Нужобоз — Бухоро қишлоқларидан бири. Мазкур қишлоққа мансуб бўлган олимлар:

1. Муҳаммад ан-Нужобозий (ваф. 533/1139 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Али ибн Муҳаммад ан-Нужобозий ал-Бухорий — серибодатли, кўпни курган зоҳид имом, фақиҳ ва муҳаддис бўлган. Унинг «Мартаъу-н-назар фи фазоили-л-аъмол ва маҳосини-л-ахлоқ» («Солиҳ амаллар ва гўзал хулқларга эътиборни кучайтириш») номли асари бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 533 х.й. жумоду-л-охира ойининг 18-куни оламдан ўтган (2: 5/357; 17: 3/546).

2. Муҳаммад ан-Нужобозий (ваф. 470 қ.й.дан кейин)

(Абулмаҳосин) Муҳаммад ибн Абу Наср ибн Иброҳим ибн Али ибн Убайдуллоҳ ан-Нужобозий ал-Бухорий. Бағдодда яшаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 470

х.й.дан кейин вафот этган (11: 5/531).

3. Муҳаммад ан-Нужобозий (616-668/1219-1270)

(Абулмаузаффар Захируддин) Муҳаммад ибн Умар ибн Муҳаммад ал-Бухорий ан-Нужобозий — усул ал-фикҳ фақиҳи бўлган. Бағдодда яшаган, Мустансирия амирлигининг волийси бўлган. Дамашкка сафар қилган. Асарлари: «Талхису-л-Қудурий фи фуруъи-л-фикҳи-л-ханафий» («Ханафий мазҳаби фуруъ ал-фикҳига оид Қудурийнинг мухтасари»), «Кашфу-л-ибҳом ли рафъи-л-авҳом» («Шубҳаларни кўтариш учун ноаниқ нарсаларнинг фош этилиши»), «Кашфу-л-асрор фи усули-л-фикҳ» («Усул ал-фикҳда сирларнинг очилиши») (17: 3/565).

914 АННУХИЙ

«Нух»га нисбат берилган. Нух, — нисбат берилаётган насафлик уламоларнинг боболарининг номи. Мазкур ном билан нисбат олган олимлар:

1. Исҳок ан-Нухий (433-518 х.й.)

(Абу Иброҳим) Исҳок ибн Муҳаммад ибн Иброҳим ибн Муҳаммад... ан-Нухий

ал-Хатиб — насафлик фазилатли фақиҳ бўлган. Насафда хатиблик қилган, узок умр кечирган, Самарқандда ҳадис ривоят қилган ва имло қилиб ёздиран. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 433 х.й.да таваллуд топган, 518 х.й.да эса вафот этган (11: 5/531).

2. Исмоил ан-Нухий (423-481 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Исмоил ибн Муҳаммад ибн Иброҳим ан-Нухий — имом-хатиб ва қози бўлган. Самарқандда ҳадис ёзган, у ерда кўп вақт омма учун ўтирган. Самарқанд минбаридан туриб хутба ўқиган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 423 х.й.да таваллуд топган, 481 х.й.да эса вафот этган (11: 5/531).

3. Иброҳим ан-Нухий (436-511 х.й.)

(Абу Исҳок) Иброҳим ибн Муҳаммад ибн Иброҳим ан-Нухий ан-Насафий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 436 х.й.да таваллуд топган, 511 х.й.да эса вафот этган (11: 5/531).

4. Муҳаммад ан-Нухий (ваф. 459 х.й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Иброҳим ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Нух ибн Зайд ан-Нухий — тўрт

370 ан-Нухий/ан-Навахасий/ан-Нурий

фарзанднинг отаси, улардан икки нафарининг васфи юкорида келди, иккисининг васфи куйида келади. У уламолардан хадис ривоят қилган, фарзандлари оталаридан ривоят қилганлар. 459 х.й.да вафот этган (11: 5/532).

5. Муҳаммад ан-Нухий

(Абу Абдуллох) Муҳаммад ибн Исҳоқ ибн Муҳаммад ан-Нухий — жуда довюрак, кўркмас ва матонатли ҳамда кўли очик сахий инсон бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/532).

6. Яъқуб ан-Нухий (442-523 х.й.)

(Абу Юсуф) Яъқуб ибн Муҳаммад ибн Иброҳим ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Нух ибн Зайд ибн ан-Нуъмон ан-Насафий ан-Нухий — козилар бошлиғи бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 442 х.й.да туғилган, 523 х.й.да эса вафот этган (11: 5/532).

915

АННАВАХАСИЙ

«Навахас»га нисбат берилган. Навхас — Бухоро қишлоқларидан бири. Ушбу қишлоққа мансуб олимлар:

1. Аҳмад ан-Навахасий (ваф. 211 х.й.)

Абу Аҳмад Аҳмад ибн Абдулвоҳид ибн Руфайд ибн Ваҳб ан-Навахасий ал-Бухорий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 211 х.й.да вафот этган (11: 5/532).

2. Абдулвоҳид ан-Навахасий

(Абу Аҳмад) Абдулвоҳид ибн Руфайд ибн Руфайд ибн Ваҳб ан-Навахасий ал-Бухорий — Аҳмад ан-Навахасийнинг отаси. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/532).

916

АН-НУРИЙ

«Нур»га нисбат берилган. Нур — Бухоро қишлоқларидан бири. Мазкур қишлоққа нисбат берилган олимлар:

1. Аҳмад ан-Нурий (295/908 й.)

(Абулхусайн) Аҳмад ибн Муҳаммад ан-Нурий — суфий бўлган. Асарлари: «Мақомоту-л-қулуб» («Қалбларнинг мақомлари») (17: 1/302).

2. Исмоил ан-Нурий (ваф. 646/1248 й.)

(Абу Тохир, Шамсуддин) Исмоил ибн Судакин ибн Абдуллох ан-Нурий ал-Ҳанафий — суфий ва мутакаллим бўлган. Асарлари: «Лавоқиҳу-л-асрор ва

лавоқиҳу-л-анвор» («Сирлар ва нурлар иловаси»), «Шарҳу умдати-л-ақоид ли Абдуллох ан-Насафий» («Абдуллох ан-Насафийнинг «Ақидалар асоси»га шарҳ»), «Китобу-с-салот ривая Бишр ибн ал-Валид» («Бишр ибн ал-Валид ривояти асосида тузилган намоз китоби»), «Шарҳу-т-тажаллиёт-ли-илоҳия фи-т-тасаввуф ли ибн ал-Арабий» (Ибн ал-Арабийнинг тасаввуфдаги илоҳий тажаллиётларига шарҳ») (17: 1/365).

3. Ризо ан-Нурий (1215-1288/1800-1871)

Ризоқулихон ибн Муҳаммад Ҳодий ан-Нурий — тарихчи ва адиб бўлган, «амиру-ш-шуъро», яъни, «шоирлар амири» лақабини олган. Шерозда, сўнгра Техронда яшаган, рабиъу-с-соний ойида вафот этган. Асарлари: «Баҳру-л-хақоқиқ» («Ҳақиқатлар денгизи»), «Анвору-л-вилоя» («Валийлик нурлари»), «Анису-л-ошиқийн» («Ошиқлар суҳбатдоши»), «Риёзу-л-орифийн» («Орифлар бўстони»), «Риёзу-л-муҳиббийн» («Суюклилар бўстони») (17: 1/719).

4. Муҳаммад ан-Нурий (ваф. 1273/1857 й.)

Муҳаммад Тақий ибн Муҳаммад Ҳодий ан-Нурий — фозил инсон бўлган. 1273 х.й.дан кейин

вафот этган. Асарлари: «ар-Рисола аш-шихобия фи иложи-л-вабо» («Вабони даволашга оид ёркин ва алангали рисола») (17: 3/181).

5. Муҳаммад ан-Нурий (694/1295 йилда ҳаёт бўлган).

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Мубин ан-Нурий ал-Ҳанафий — фақиҳ ва усул ал-фикҳ бўйича олим бўлган. Унинг «ал-Мунтахаб ли-Ахсикатий фи шархи-л-мунтахаб фи усули-л-фикҳ» («Усул ал-фикҳга оид сайланманинг шарҳига ёзилган Ахсикатийнинг сайланмаси») асари бор. У мазкур асарни 694 х.й.да ёзиб тугатган (17: 3/684).

6. Маҳдий ан-Нурий (ваф. 1341/1923 й.).

Маҳдий ан-Навоий ан-Нурий — мантикчи бўлган, ар-Руштий ва Оятуллоҳ ал-Хуросонийдан таълим олган. Нажафда оламдан ўтган. Асарлари: «ат-Тасаввур ва-т-тасдиқ фил-мантик» («Мантиқдаги тасаввур ва тасдиқ») (17: 3/926).

7. Али ан-Нурий

Али ибн Масъада ан-Нурий (11: 5/533).

8. Солиҳ ан-Нурий

(Абу Шуъайб) Солиҳ нон Муҳаммад ибн Шуъайб ас-Санжорий ан-Нурий (11: 5/533).

9. Аҳмад ан-Нурий
(Ал-Ҳоким Абу Наср) Аҳмад ибн Жаъфар ан-Нурий (11: 5/533).

10. Муҳаммад ан-Нурий
(Ал-Ҳоким) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Жаъфар ан-Нурий (11: 5/533).

11 Али ан-Нурий (451-518 х.й.)

(Ал-Қозий Абу Али) ал-Ҳасан ибн Али ибн Аҳмад ибн ал-Ҳасан ибн Исмоил ибн Довуд ад-Додий ан-Нурий — уламолар ундан ҳадис ривоят қилганлар. 451 х.й.да таваллуд топган, 518 х.й.да эса вафот этган (11: 5/533).

12. Аҳмад ан-Нурий (ваф. 417/1026 й.)

(Абу Муқотил) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ан-Нурий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 417 х.й. ражаб ойида вафот этган (И: 5/533).

13. Имрон ан-Нурий (451-518 х.й.)

(Абу Мусо) Имрон ибн Абдуллоҳ ан-Нурий ал-Ҳофиз ал-Бухорий. 451 х.й.да туғилган, уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар. 518 х.й.да вафот этган (2: 5/385).

917

АННУЗОБОЗИЙ

«Нузобоз»га нисбат берилган. Нузобоз —

Бухоро қишлоқ^аридан бири.

1. Муҳаммад ан-Нузобозий (ваф. 321 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Сайд ибн Маҳмуд ибн Мусо ал-Хайёт ан-Нузобозий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 321 х.й.да вафот этган (11: 5/534).

918

АННУЗАКОСИЙ

«Нузакос»га нисбат берилган. Нузакос — Хоразмдаги Журжониянинг яқинидаги кичик шах, арча.

1. Ал-Мутаҳҳар ан-Нузакосий (616 х.й.да ҳаёт бўлган)

Ал-Мутаҳҳар ибн Садид ибн Али ибн Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн Абулфазл ан-Нузакосий — солиҳ, диндор ва хайрли киши бўлган. Ироқ ва Шомга борган, жуда кўплаб ҳадислар ёзган. Ҳадисни ва унинг ровийларининг исмини тўлиқ ёддан билган. Хоразмдан 616 х.й.нинг охирларида мўғул татарлардан қочиб, Насога чиқиб кетган ва умрининг охиригача ўша ерда яшаган (2: 5/358).

919

АННАВСИЙ - АН-НАВШИЙ

«Нус» («Нусбоя»)га нисбат берилган, баъзан «Ну их» деб х, ам юригилади. У — Марв қишлоқларидан бири. Мазкур жойга нисбат берилган олимлар:

1. Али ан-Нусий (ваф. 410 х.й.дан кейин)

(Абулҳасан) Али ибн Муҳаммад ан-Нусий — фазилатли фақиҳ бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 410 х.й.дан кейин вафот этган (2: 5/359; 11: 5/534).

2. Муҳаммад ан-Нусий (тахм. 460-547/1067-1153)

(Абулфатх) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Абу Сайд ал-Хусайрий ан-Нусий — илм ва Куръон ахлидан, камтарин ва солиҳ шайх бўлган, доимо тиловат қилиб юрган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 420 х.й.дан олдин туғилган, 547 х.й. зу-л-қаъда ойининг 16-куни вафот этган (2: 5/359; 11: 5/535).

920

АН-НАВФАРИЙ

«Навфар»га нисбат берилган. Навфар — Бухоро қ, ишлоқ, ларидан бири.

1. Илёс ан-Навфарий

(Абулмузаффар) Илёс ибн Муҳаммад ибн Исо ан-Навфарий ал-Хатиб. У уламолардан ҳадис эшитган. (2: 5/360).

921

АННАВҚАДИЙ

«Навқадяга нисбат берилган. Навқад — Насаф қишлоқларидан бири.

1. Муҳаммад ан-Навқадий (ваф. 535/1141 й.)

Муҳаммад ибн Мансур ибн Мухлис ибн Исмоил ан-Навқадий — йил бўйи рўзадор зоҳид имом, Самарқандда муфтий ва мударрис бўлган. 535 х.й.нинг рамазон ойида Самарқандда вафот этган (11: 5/538).

2. Муҳаммад ан-Навқадий (ваф. 407/1016 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Сулаймон ибн ал-Хидр ибн Аҳмад ибн ал-Ҳакам ал-Муъаддил ан-Навқадий — содиқ ва ишончли ровий бўлган. Имом ат-Термизийнинг «Сунан» асарини ривоят қилиб юрар эди. 407 х.й. жумоду-л-увло ойининг биринчи куни оламдан ўтган (2: 5/360; 11: 5/538).

3. Иброҳим ан-Навқадий (ваф. 425/1034 й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Муҳаммад ибн Нух ибн Муҳаммад ибн Зайд ибн ан-Нуъмон ибн

Абдуллоҳ ибн ал-Хасан ибн Зайд ибн Нух ал-Фақиҳ ан-Нухий ан-Навқадий — Навқадсоза қишлоғидан, тўғрисўз ва адолатпарвар инсон бўлган. У уламолардан уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 425 х.й. зу-л-қаъда ойида вафот этган (2: 5/538; 11: 5/538).

4. Наср ан-Навқадий

(Абуллайс) Наср ибк Омир ибн Х, афс ан-Навқадий. У уламолардан ҳадис эшитган, уламолар ҳам ундан ҳадис тинглаганлар (11: 5/538).

5. Абдулқодир ан-Навқадий (450-527 х.й.)

(Абулфазоил) Абдулқодир ибн Абдулҳолик ибн Абдурраҳмон ибн Қосим ибн ал-Фазл ИБЕ Абдурахим ибн ал-Ҳасая ибн ар-Рабиъ ан-Навқадий — фозил имом бўлган. Бухоро, Макка ш бошқа шаҳарларда ҳадис тинглаган. 450 х.й.да таваллуд топган, 527 х.й.да эса вафот этган (2: 5/360 11: 5/537).

6. Абдуллоҳ ан-Навқадий (ваф. 400 х.й.)

(Абу Муҳаммал) Абдуллоҳ ибн Муҳаммал ибн Ражо ибн Ғирой ан-Навқадий — уламолардан ҳадис ривоят қилган. уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар. 400 х.й.да вафот этган (2: 5/360).

922

АННАВКАДАКИЙ

«Навкадак»га нисбат берилган. Навкадак — Самарканд яқинидаги Иштихон қишлоғи.

1. Аҳмад ан-Навкадакий

(Абу Абдуллоҳ) Аҳмад ибн Ҳишом ал-Иштихоний ан-Навкадакий — кўп ёзган, Қуръонга тафсир тасниф этган. Хуросон ва Ироққа сафар қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/539).

923

АННУКАНДИЙ

«Нуканд»га нисбат берилган. Нуканд — Самарканд қишлоқ, ларидан бири.

1. Аҳмад ан-Нукандий (ваф. 524/1130 й.)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Муҳаммад Абдулвоҳид ибн Тархон ан-Нукандий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 524 х.й. жумоду-л-охира ойида Самарқандда вафот этган (11: 5/539).

924

АННАВАНДИЙ

«Наванд»га нисбат берилган. Наванд — Самарқанддаги дах,анинг номи.

1. Аҳмад ан-Навандий

Аҳмад ан-Навандий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/361; 11: 5/540).

925

АННУВАЙЗИЙ

«Нувайза»га нисбат берилган. Нувайза — Сарахс қишлоқларидан бири. Мазкур қишлоққа мансуб бўлган олимлар:

1. Ғиёс ан-Нувайзий

Ғиёс ибн Ҳамза ибн Муҳожир ан-Нувайзий — сарахслик бўлган, Ироққа борган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/540).

2. Муҳаммад ан-Нувайзий (460-543/1068-1148)

(Абу Саъд) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Абулхорис ибн Аҳмад ан-Нувайзий ас-Суфий ас-Сарахсий — солиҳ шайх бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 460 х.й.да таваллуд топган ва 542 х.й. охирларида ёки 543 х.й. муҳаррам ойида вафот этган (2: 5/361).

926

АННИЁЗАКИЙ

«Ниёза»га нисбат берилган. Ниёза — Кеш ва Насаф оралиғидаги катта қишлоқ.

1. Аҳмад ан-Ниёзакий (ваф. 379 ёки 399 х.й.)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ибн Ҳомид ибн Ҳорун ...ан-Ниёзакий ал-Карминий — карманалик олим. Имом ал-Бухорийнинг «ал-Адаб» китобини ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 379 ёки 399 х.й.да Карманада вафот этган (2: 5/380; 11: 5/548).

927

АННИЁЗАВИЙ

«Ниёзо»га нисбат берилган. Ниёзо — Насаф қишлоқларидан бири. Ушбу қишлоққа мансуб Ниёзий, Ниёзавий, Ниёзижий, Ниёзакий нисбаси билан танилган олимлар:

1. Абдуллоҳ ан-Ниёзий (1300-1363/1883-1944)

Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ан-Ниёзий — фақиҳ ва мударрис бўлган. Наманганда туғилган ва ўша ерда таълим олган. Афғонистонга сафар қилган, 1330 й. Маккага етиб борган. Тахм. уч йил Мадинада қолиб кетган. Сўнгра Шомга чиқиб кетган. Шундан сўнгра сафарини давом эттириб, Маккага борган ва у ердаги «ал-Мадраса асл-саулатия»да дарё олган. Асарлари «ал-Минҳа ал-илоҳия фи силсилати кутуби-с-суннати-л-

374 ал-Вобакний/ал-Восилий/ал-Вороний/ал-Воззий/ал-Воизий

мухаммадия» [«Мухаммад (с.а.в.) суннатиға оид китоблар силсиласидаги илоҳий инъом»] ва «Фатово» («Фатволар») китоби (17: 2/280).

2. Исмоил ан-Ниёзавий

(Абу Иброҳим) Исмоил ибн ас-Содиқ ибн Абдуллоҳ ибн Сайд ибн Масъада ибн Маймун ан-Ниёзавий — фозил факих ва одамларга нафи тегадиган инсон бўлган (11: 5/548).

928

АЛВОБАКНИЙ

«Вобакна»га нисбат берилган, у — Бухоро қишлоқларидан бири. Унга мансуб олимлар:

1. Ақмад ал-Вобакний

(Абу Ҳомид) Ақмад ибн Маҳмуд ибн Толиб ибн Жит ибн Мусо ибн Саҳл ас-Сарром ал-Вобакний. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/555).

2. Муҳаммад ал-Вобакний

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн ан-Надир ибн Илёс ал-Вобакний — бухоролик бўлган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/555).

3. Яъқуб ал-Вобакний

(Абу Юсуф) Яъқуб ибн Абу Жундуб ал-Вобакний — Хуросонга борган ва у

ердаги шайхларнинг суҳбатига эришган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/555).

929

АЛВОСИЛИЙ

«Восила»га нисбат берилган. Бу нисба саҳ,обий Восила ибн ал-Асқаннинг Мовароуннаҳ,рдаги авлодлари томонидан кўлланилган.

1. Иброҳим ал-Восилий

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Исмоил ибн Зиёд ал-Восилий — мовароуннаҳрлик бўлган (11: 5/556).

930

АЛ-ВОРОНИЙ

«Ворон»га нисбат берилган. Ворон — Табриз қишлоқларидан бири.

1. Ал-Музаффар ал-Вороний (558-621/1163-1224)

(Аминуддин) ал-Музаффар ибн Абулхайр ибн Исмоил ал-Вороний ат-Табризий аш-Шофиъий — усул ал-фикҳ фақиҳи бўлган, Мосул ва Бағдодда фикҳ илмини ўрганган. Бағдоддаги мадрасада мударрис ёрдамчиси бўлиб ишлаган. Фатволар чиқарган, мунозаралар ўтказган, ҳадислар эшитиб, уларни ўрганган, китоблар тасниф қилган. Жумладан: ар-Розийнинг «ал-Маҳсул

фи усули-л-фикҳ» («Усул ал-фикҳ бўйича тўпланган ҳулоса») асарига уч жилддик мухтасар асар ёзиб, уни «ат-Танқиҳ симти-л-масоили-л-фикҳия» («Фикҳий масалаларнинг дурдоналарини қайта кўриб чиқиш») деб атаган. Шунингдек, «Мухтасару-т-Табризий фи фуруъи-л-фикҳи-ш-шофиъий» («Шофиъий мазҳаби фуруъ ал-фикҳига Табризийнинг мухтасари») (2: 5/400; 17: 3/893).

931

АЛВОЗЗИЙ

«Возз»га нисбат берилган. У — Самарқанд қишлоқларидан бири.

1. Исҳоқ ал-Воззий

(Абу Муҳаммад) ибн Иброҳим ал-Воззий — у уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/561).

932

АЛВОИЗИЙ

Бухоролик нисбат берилган шаҳе бобосининг номи.

1. Аҳмад ал-Воизий (ваф. 383 х.й.)

(Абулфазл) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Халаф ал-Воизий ал-Бухорий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 383 х.й.да вафот этган (11: 5/565).

933
АЛВОҲКОНИЙ

«Воҳ,кон»га нисбат берилган. Воҳрон — Марв кишлоқларидан бири.

1. Амр ал-Воҳконий

Амр ибн Ҳафс ал-Воҳконий — муҳаддис бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/565).

934
АЛВАЗОРИЙ

«Вазор»га нисбат берилган. Вазор — Самарканд кишлоқларидан бири. Мазкур кишлоқкр мансуб олимлар:

1. Сибоб ал-Вазорий

(Абу Музоҳим) Сибоб ибн ан-Назир ибн Масъада ибн Бужайр ибн ан-Назир ибн Хубайб (ёки Хдбиб) ибн Абдуллоҳ... ал-Бакрий ал-Вазорий — Самарканднинг раҳбарларидан, унинг энг улуғ, мартабали бошлиқларидан ва афзал кишиларидан бўлган. Фазилатли, диёнатли ва маънавий покиза инсон сифатида танилган. У гўзал асарлар яратган, мулкларидан катта зақфлар ажратган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/424; 11: 5/571).

2. Али ал-Вазорий

(Абулҳасан) Али ибн Умар ат-Тақий ибн Кулсум ибн Иброҳим ибн Абдуллоҳ ибн Абдурраҳмон ал-Вазорий. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (11: 5/581).

3. Муҳаммад ал-Вазорий

(Абу Али) Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Абдуллоҳ ибн Ҳинод ибн Ваниф ал-Вазорий — Вазорнинг ҳокими бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/581).

4. Муҳаммад ал-Вазорий

(Абу Амр) Муҳаммад ибн Хотим ибн Абдурраҳмон ал-Вазорий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/582).

5. Муҳаммад ал-Вазорий

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Сибоб ибн ан-Назир ибн Масъада ал-Вазорий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/582).

6. Аҳмад ал-Вазорий (ваф. 503/1110 й.)

Аҳмад ибн Абдуллоҳ ибн ал-Ҳасан ибн Муҳаммад ибн Солиҳ ал-Вазорий — Вазор кишлоғининг хатиби ва тўғри йўлдаги солиҳ киши бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 503 х.й.

Бароат кечаси Самарқандда оламдан ўтган (11: 5/582).

935
АЛВАРОЗИЙ

«Варозоняга нисбат берилган. Варозон — Насаф кишлоқларидан бири.

1. Насух ал-Варозий

(Абу Абдуллоҳ) Насух ибн Восил ибн ал-Варозий ан-Насафий — ишончли, художўй, олим ва шайх бўлган. Қутайба ал-Бухорийдан «ат-Тафсир ал-кабийр» («Катта тафсир»)ни эшитган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/584).

936
АЛВАРСОНИЙ

«Варсоняга нисбат берилган. Варсон — Озарбайжоннинг энг чекка х,удуддаги шақар. Варсон билан Болқон оралиғи етти фарсахни ташкил этади. Мазкур шах,арга мансуб бўлган олимлар:

1. Абдулвоҳид ал-Варсоний (ваф. 372 х.й.)

(Абулфараж) Абдулвоҳид ибн Бакр ал-Варсоний — Шом ва Ироққа борган, кўп жойларга сафар қилиб, кўпчиликдан ҳадислар ёзиб олган. Журжонда бўлган, у ерда ҳадис

376 ал-Варсиний/ал-Варудоний/ал-Варзоний/ал-Варсаноний/ал-Варсаниний

ривоят қилган. 372 х.й. Хижозда вафот этган (2: 5/426; 11: 5/587).

2. Али ал-Варсоний

(Абулҳасан) Али ибн ас-Сиррий ибн Сақр ибн Ҳаммад ал-Варсоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/426).

3. Наъим ал-Варсоний

(Абу Наср) Наим ибн Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Алоъ ал-Варсоний ал-Журдоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/588).

4. Муҳаммад ал-Варсоний

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Хузайма ал-Қозий ал-Варсоний — Варсон қозиси бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/588).

937

АЛВАРСИНИЙ

«Варсин»га нисбат берилган. Варсин — Насафдаги шаҳар.

1. Асад ал-Варсиний (ваф. 315/927 й.)

(Абулхорис) Асад ибн Ҳамувайҳ ибн Маъбад ал-Варсиний — олим ва солномачи бўлган. 315 х.й. ражаб ойининг биринчи куни вафот этган. Асарлари: «Китобу-н-нассоб» («Насл-насабга оид

китоб»), «Китобу-л-ажойиб» («Ажойиботлар китоби»), «Ахбору-л-Ҳасан ва-л-Ҳусайн» («Ҳасан ва Ҳусайн ҳақидаги ривоятлар»), «ал-Бустон фи манокими Насаф» («Насаф мадҳидаги бўстон») (2: 5/426; 11: 5/588; 17: 1/346).

938

АЛВАРУДОНИЙ

«Варудона»га нисбат берилган. Варудона — Бухоро қишлоқларидан бири.

1. Идрис ал-Варудоний

Идрис ибн Абдулазиз ал-Варудоний. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ривоят қилганлар (2: 5/427; 11: 5/589).

939

АЛВАРЗОНИЙ

«Варзон»га нисбат берилган. Варзон — Бухоро қишлоқларидан бири. Мазкур қишлоқда мансуб олимлар:

1. Ҳумам ал-Вардоний

(Абу Саъд) Ҳумам ибн Идрис ибн Абдулазиз ал-Варзоний — ўз отасидан ҳадис ривоят қилган, ундан эса бошқалар ривоят қилганлар (2: 5/427; 11: 5/589).

2. Муҳаммад ал-Варзоний

(Абулҳасан) Муҳаммад ибн ал-Фатҳ ибн Назир ибн Умар ибн Сайд ал-Варзоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/589).

3. Муҳаммад ал-Варзоний (ваф. 333 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ибн Яҳё ибн ал-Ашъас ал-Мухтасиб ал-Варзоний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 333 х.й. да вафот этган (11: 5/589).

940

АЛВАРСАНОНИЙ

«Варсанон»га нисбат берилган. Варсанон — Самарқанддаги шахар номи.

1. Бакр ал-Варсаноний (ваф. 351 х.й.)

(Абу Аҳмад) Бакр ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Молик ибн Жаммоъ ибн Абдуллоҳ ибн Фарқад ас-Санжий ал-Варсаноний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 351 х.й. Бухорода вафот этган (11: 5/590).

941

АЛВАРСАНИНИЙ

«Варсанин»га нисбат берилган. Варсанин — Самарқанд дах, аларидан бирида жойлашган.

Мазкур жойга мансуб олимлар:

1. Бакр ал-Варсаниний (ваф. 352 х.й.)

(Абу Аҳмад) Бакр ибн Муҳаммад ал-Варсаниний — кўзга кўринган факих, мунозарачи ва аҳлу-р-раъй вакили бўлган. Самарқандда унинг хадис имло қиладиган жойи ва мунозаралар олиб борадиган халқаси бор эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 352 х.й.да вафот этган (11: 5/590).

2. Аҳмад ал-Варсаниний

(Абу Яхё) Аҳмад ибн Закариё ал-Искофий ал-Варсаниний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/590).

2. Ал-Хусайн ал-Варғажаний (ваф. 366 х.й.)

(Абу Али) ал-Хусайн ибн ас-Сиддик ибн ал-Фатҳ ибн ал-Ҳажжож ал-Варғажаний — ишончли ва ростгўй ровий бўлган. У уламолардан хадис эшитган, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 366 х.й.да вафот этган (И: 5/591).

3. Сайд ал-Варғажаний (ваф. 494 х.й.)

Сайд ибн Иброҳим ибн Муҳаммад ибн ал-Маккий ал-Варғажаний ан-Насафий — факих ва фозил киши бўлган. Имом Юсуф кўлида фикҳдан таълим олган. Хадислар китобат қилган. У уламолардан хадис эшитган, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 494 х.й.да вафот этган (11: 5/591).

тўғри. У уламолардан хадис эшитган, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/592).

2. Яхё ал-Варағсарий (ваф. 230/844 й.)

(Абу Закариё) Яхё ибн Муҳаммад ибн Субайх ал-Варағсарий — зоҳид ва обид бўлган. Самарқанднинг Варағсаридеда работга бошчилик қилган. Гўзал асарлар ёзган. Уламолардан хадис эшитган, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар. 230 х.й.нинг рабиъу-л-аввал ойида вафот этган (11: 5/592).

3. Юсуф ал-Варағсарий

Юсуф ал-Варағсарий — кўзи ожиз, тарбиячи устоз бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/592).

**942
АЛВАРҒАЖАНИЙ**

«Варғажан» (баъзан • Варғажан»)га нисбат берилган. У — Насаф кишлоқларидан бири. Мазкур кишлоққа мансуб олимлар:

1. Аслам ал-Зарғажаний

Аслам ибн Маймун ан-Наҳвий ал-Адиб ал-Зарғажаний — зарғажанлик бўлган, араб тилини яхши билган (11: 5/591).

**943
АЛВАРАҒСАРИЙ**

«Варағсар»га нисбат берилган. Варағсар — Самарқанд кишлоқларидан бири. Мазкур қишлоққа нисбат берилган олимлар:

1. Иброҳим ал-Варағсарий

(Абулаббос) Иброҳим ибн Мусо ал-Ҳилол ал-Варағсарий — асли келиб чиқиши Марвдан, ўзи Варағсар қишлоғида яшаган. Хадислардан қилган ривоятлари —

**944
АЛВАРАҚУДИЙ**

«Варақуд»га нисбат берилган. Варақуд — Самарқанднинг Карминия (Кармана) қишлоғи.

1. Аҳмад ал-Варақудий

(Абу Аҳмад) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Маҳфуз ал-Варақудий ал-Карминий — китоб орқали Карминияда хадис ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан хадис ривоят қилганлар (11: 5/592).

945
АЛ-ВАРКАЙ

«Варкан» (баъзан
«Варка»)га нисбат
берилган. Варка — Бухоро
қишлоқларидан бири.
Мазкур қишлоққа мансуб
олимлар:

1. Муҳаммад ал-Варкай
(ваф. 380/990 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Бакр ибн Халаф ибн Муслим ибн Ибод ал-Варкай ал-Мутаввийъий — варканлик солиҳ шайх бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 380 х.й. рабиъу-с-соний ойида вафот этган (2: 5/429; 11: 5/593).

2. Муҳаммад ал-Варкай
(ваф. 381 х.й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Ҳафс ибн Аслам ибн Ҳозир ал-Варкай — Варка қишлоғидан. Хуросон, Ироқ ва Ҳижозга сафар қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 381 х.й.да вафот этган (11: 5/593).

3. Иброҳим ал-Варкай

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Мансур ибн Яърабу ал-Варкай. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/593).

4. Шокир ал-Варкай

(Абуллайс) Шокир ибн Хамувайх ибн Қурайш ибн Қайс ал-Варкай. У

уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/594).

5. Довуд ал-Варкай (ваф. 305/918 й.)

(Абу Сулаймон) Довуд ибн ал-Хдсан ибн ал-Хизр ал-Варкай. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 305 х.й. зу-л-ҳижжа ойининг охири куни вафот этган (11: 5/594).

6. Абдулвоҳид ал-Варкай
(ваф. 495 х.й.)

(Абу Муҳаммад) Абдулвоҳид ибн Абдуррахмон аз-Зубайрий ал-Варкай — факих, имом ва зоҳид бўлган. Узоқ умр курган — 130 йил яшаган. Кўп ҳадис ривоят қилган, унинг ҳузурига турли ўлкалардан одамлар келишар эди. У яшаган даврда, ПО йил давомида ҳадислар ёзиб, уларни имло ва ривоят қилган бошқа инсон бўлмаган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 495 х.й.да вафот этган (11: 5/594).

946
АЛВОЗОҒРИЙ

«Возоғр»га нисбат
берилган. Возоғр —
Самарканд қишлоқ-
ларидан бири.

1. Сайд ал-Возоғрий (ваф. 386/996 й.)

(Абу Усмон) Сайд ибн Усмон ибн Иброҳим ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад

ибн Тарвин ал-Возоғрий ас-Самарқандий — ҳадис тўқувчилар сирасидан бўлмаган, лекин ишончли ровий ҳам бўлмаган, у ривоят қилган ҳадисларга таянилмайди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 386 х.й.нинг шаввол ойида вафот этган (11: 5/596).

947
АЛВАЗҒАЖНИЙ

«Вазғажн»га нисбат
берилган. Вазғажн — Насаф
қишлоқларидан бири.

1. Ал-Ҳасан ал-Вазғажний

(Абу Али) ал-Ҳасан ибн Сиддиқ ал-Вазғажний ан-Насафий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/598).

948
АЛВАЗВИЙНИЙ

«Вазвайнин»га нисбат
берилган. Вазвайнин —
Бухоро қишлоқларидан
бири.

1. Ҳожиб ал-Вазвиний
(Абу Муҳаммад) Ҳожиб аз-Зоҳид ал-Вазвиний. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/602).

949
АЛВАСИЖИЙ

«Васиж»га нисбат
берилган. Васиж —
Мовароуннах, рнинг Тур-

кистон тарафларидаги
қишлоқ,

1. Абдусайид ал-Васижий (ваф. 514/1120 й.)
(Абу Муҳаммад)
Абдусайид ибн Муҳаммад ибн Ато ибн Иброҳим ибн Мусо ибн Имрон ибн Исҳоқ ибн Ҳамдувайх Абравайх ал-Афроний ан-Насафий, сўнгра ал-Васижий — «Саъд ал-Малик» лақабини олган. Илм аҳлини ғоятда иззат-икром қилар эди. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 514 х.й.нинг мухаррам ойида оламдан ўтган (11: 5/603).

**950
АЛВАЛВОЛИЖИЙ**

«Валволиж»га нисбат берилган. Валволиж — Бадахшон шах, арларидан бири бўлиб, Балх ва Тохаристоннинг ортида жойлашган. Мазкур шахдрга мансуб олимлар:

1. Абдурашид ал-Валволижий (467-540/1074-1145)

(Абулфатх, Захируддин)
Абдурашид ибн Абу Ҳанифа ан-Нуъмон ибн Абдураззоқ ибн Абдуллоҳ ал-Валволижий — фозил имом ва ханафий факих бўлган. Самарқандда яшаган, шу ерда ҳадис эшитган ва ривоят қилган. 467 х.й. ўз юртида таваллуд топган ва ўша ерда вафот этган. Вир муддат Кешда яшаган, кейинроқ эса

Самарқандга ўтиб кетган. Балхда фикҳ илмини ўзлаштирган. Балх ва Бухорода уламолардан ҳадислар эшитган, уламолар ундан ҳадислар ривоят қилганлар. Унинг «ал-Фатово ал-валволижия» («Валволижий фатволари») деган асари бор (2: 5/441; 17: 2/143).

2. Исҳоқ ал-Валволижий (ваф. 701/1310 й.)

(Абулмақорим, Захируддин) Исҳоқ ибн Абу Бакр ал-Валволижий — ханафий факих бўлган, фатволар чиқарган (17: 1/240).

**951
АЛ-ВАЛИДИЙ**

«Валид»га нисбат берилган. Валид — нисбат берилган бухоролик шахснинг бобоси.

1. Али ал-Валидий (ваф. 432 х.й.дан кейин)

(Абулҳасан) Али ибн Муҳаммад Али ибн Муҳаммад ибн Довуд ибн ал-Валид ибн Абдуллоҳ ибн Убайдуллоҳ ал-Валид ал-Баззор ал-Бухорий ал-Валидий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 432 х.й.дан кейин вафот этган (11: 5/615).

**952
АЛВАНАЖИЙ**

«Вана» (баъзан «Ванаж»)га нисбат

берилган. У — Насаф қишлоқларидан бири.

1. Абдуссамад ал-Ванажий (ваф. 450 х.й.дан кейин)

(Абу Муҳаммад)
Абдуссамад ибн Муҳаммад ибн Жаъфар ибн Абдуллоҳ ибн Ҳорун ал-Ванажий — тўғри йўлдаги солиҳ шайх бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 450 х.й.дан кейин вафот этган (11: 5/616).

**953
АЛ-ВАНАНДУНИЙ**

«Ванандун»га нисбат берилган. Ванандун — Бухоро қишлоқларидан бири.

1. Муҳаммад ал-Ванандуний (ваф. 313 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ)
Муҳаммад ибн Исҳоқ ибн Солиҳ ал-Мукриъ ал-Ванандуний ал-Бухорий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 313 х.й.да вафот этган (11: 5/617).

**954
АЛВАНУСОНИЙ**

«Ванусонун»га нисбат берилган. Ванусонун — нисбат берилаётган насафлик шахе бобосининг исми.

1. Ҳаммод ал-Ванусоний (ваф. 311 х.й.)

**380 ал-Ванусоний/ал-Вануфоғий/ал-Вануфахий/ал-Вайбавдий/ал-Ҳадҳодий/
ал-Хурмузғандий/ал-Хурмузфархий**

(Абу Муҳаммад) Ҳаммод ибн Шокир ибн Сура ибн Ванусонун ал-Варроқ ан-Насафий ал-Ванусоний — насафлик, ишончли ровий, эътиборли шайх бўлган. Имом ал-Бухорий ва Имом ат-Термизийлардан ҳадислар эшитган ҳамда уларнинг икковидан ҳам ҳадис ривоят қилган. Шу туфайли унинг юртида Имом ал-Бухорий ва Имом ат-Термизийнинг ривоятлари кенг тарқалган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 311 х.й.да вафот этган (11: 5/617).

**955
АЛВАНУФОҒИЙ**

«Вануфоғ»га нисбат берилган. Вануфов — Бухоро қишлоқларидан бири.

1. Қайс ал-Вануфоғий (ваф. 288 х.й.)

(Абу Амр) Қайс ибн Аниф ибн Мансур ал-Вануфоғий ал-Бухорий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 288 х.й.да вафот этган (11: 5/617).

**956
АЛ-ВАНУФАХИЙ**

«Вануфах»га нисбат берилган. Вануфах — Бухоро қишлоқларидан бири.

1. Абдуллоҳ ал-Вануфахий (ваф. 280 х.й.)

(Абу Ҳиро) Абдуллоҳ ибн Офия ибн Суфён ал-Вануфахий ал-Бухорий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 280 х.й.да вафот этган (11: 5/618).

**957
АЛВАЙБАВДИЙ**

«Вайбавзо» (баъзан «Вайбавдо»)га нисбат берилган, у — Бухоро қишлоқларидан бири.

1. Яъқуб ал-Вайбавдий (ваф. 375 х.й.)

(Абу Юсуф) Яъқуб ибн Исҳоқ ибн Закариё ал-Адиб ал-Вайбавдий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 375 х.й.да вафот этган (11: 5/622).

**958
АЛҲАДҲОДИЙ**

«Ҳадх,од»га нисбат берилган. Ҳадх,од — нисбат берилаётган марвлик шахснинг бобоси.

1. Аҳмад ал-Ҳадҳодий

(Абу Али) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Абдулвахҳоб ибн Собит ибн Шидод ибн ал-Ҳод ибн ал-Ҳадҳод ал-Марвазий ал-Ҳадҳодий — ибн Абу Азёл номи билан танилган. Асл келиб чиқишига кўра марвлик, ўзи эса Бағдодда таваллуд топган. У уламолардан, уламолар

ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/630).

**959
АЛ-ҲУРМУЗҒАНДИЙ**

«Хурмузғанд»га нисбат берилган. Хурмузғанд — Марв қишлоқларидан бири.

1. Абдулҳаким Хурмузғандий

Абдулҳаким ибн Майсара Хурмузғандий — «Аҳодису-л-Фитан» («Фитналар ҳақидаги ҳадислар») китобининг муаллифи (2: 5/463; И: 5/634).

**960
АЛ-ҲУРМУЗФАРҲИЙ**

«Хурмузфара» (баъзан «Масфара»)га нисбат берилган, у — Марв қишлоқларидан бири. Мазкур қитлоққа нисбат берилган олимлар:

1. Букайр ал-Хурмузфархий

(Абу Ҳошим) Букайр Моҳон ал-Хурмузфархий — аббосийлар давлатининг ўрнатилишида жонбозлик кўрсатган, халифаликнинг бани Умайядан бани Аббосга ўтишида фаол иштирок этган (2: 5/463; 11: 5/635).

2. Иброҳим ал-Хурмузфархий

Иброҳим ибн Аҳмад ибн Иброҳим ал-Қаззо ал-Хурмузфархий. У

уламолардан, уламолар хам ундан ҳадис ривоят қилганлар (2: 5/463; 11: 5/635).

3. Иброҳим ал-Хурмузфархий

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн ал-Баққол ал-Хурмузфархий — Санжга борган (11: 5/635).

4. Аҳмад ал-Хурмузфархий

Аҳмад ибн Қатон ал-Хурмузфархий — ибн ал-Муборак ал-Марвазийнинг китобларини ўқир эди (11: 5/635).

5. Ҳамдувайх ал-Хурмузфархий

(Абулфазл) Ҳамдувайх ибн ал-Фазл ат-Тоҷир ал-Хурмузфархий. У уламолардан, уламолар хам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/635).

6. Муҳаммад ал-Хурмузфархий (ваф. 306 х.й.)

(Абу Абдуллоҳ) Муҳаммад ибн Али ибн Муҳаммад ибн Иброҳим ал-Ҳофиз ал-Хурмузфархий ал-Марвазий — бенуксон, ишончли ва ростгўй ҳофиз бўлган. Ироқ, Хуросон, Шом ва Мисрга бориб, ҳадисларни жамлаган ва уларни қоғозга туширган. Сафар чоғида Имом аш-Шофийнинг китобларини эшитиб, ёзиб олган ва ўз юртига олиб келган. У уламолардан, уламолар хам

ундан ҳадис ривоят қилганлар. 306 х.й.да вафот этган (11: 5/635).

Ёркас қишлоқларидан бири. Мазкур қишлоқ маису б бўлган олимлар:

961

АЛ-ҲАЗОРАСПИЙ

«Хазорасп»га нисбат берилган. Хазорасп — Хоразм тарафларидаги мустақкам қалъа. Ушбу жойга нисбат берилган олим:

1. Абдуллоҳ ал-Хазораспий

(Абу Муҳаммад) Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Ҳамза ал-Хоразмий ал-Хазораспий. У уламолардан, уламолар хам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/640).

962

АЛ-ҲАВРАҚОНИЙ

Марв қишлоқларидан бири — «Хаврақоняга нисбат берилган.

1. Муҳаммад ал-Хаврақоний (ваф. 306 х.й.)

(Абу Ражо) Муҳаммад ибн Ҳамдувайх ибн Мусо ибн Тариф ибн Рух ал-Хаврақоний. У уламолардан, уламолар хам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 306 х.й.да вафот этган. Унинг «Китоб тарихи л-Марвазия» («Марвазийлар тарихи ҳақидаги китоб») номли асари бўлган (11: 5/656).

963

АЛ-ЁРКАСИЙ

«Усрушана»га нисбат берилган. Усрушана —

1. Аҳмад ал-Ёркасий

(Абу Сайд) Уҳайд ибн ал-Ҳакам ибн Худош ибн Арфаж ал-Ёркасий. У уламолардан, уламолар хам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/674).

2. Муҳаммад ал-Ёркасий

(Абулфазл) Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн ал-Фазл ал-Ёркасий — Самарқандга келган ва ўша ерда муқим яшаб қолган. У уламолардан, уламолар хам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/675).

3. Муҳаммад ал-Ёркасий (447-520 х.й.)

(Абу Бақр) Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ибн Жаъфар ибн Али ибн Аҳмад ибн ал-Музаффар ибн Умар ибн ал-Ҳусайн ибн Абу Бақр ибн Абдулжалил ибн Аҳмад ал-Ёркасий — фақиҳ ва кори бўлган. Самарқандда яшаган, Имом Муҳаммад ал-Хаффофнинг қўлида таълим олган. 447 х.й.да таваллуд топган, 520 х.й.да эса вафот этган (11: 5/675).

4. Муҳаммад ал-Ёркасий

Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ал-Ёркасий (11: 5/675).

964
АЛЁНИЙ

«Ёна»га нисбат берилган. У — насафлик шахслар бобосининг исми шарифи. Қуйидаги олимлар шу нисбага мансубдирлар:

1. Абдуллоҳ ал-Ёний (ваф. 326 х.й.)

(Абу Бакр) Абду ибн Абулаббос Муҳаммад ибн Махмуд ибн Мужоҳид ибн Хоф ибн Ёна ибн Килоб аз-Зоҳид ан-Насафий — Аллоҳ таолонинг ердаги солиҳ ва дуолари мустажоб бўладиган бандаларидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 326 х.й.да вафот этган (11: 5/679).

2. Али ал-Ёний (ваф. 396/1006 й.)

(Абулҳасан) Али ибн Абдурахмон ибн Иброҳим ибн Махмуд Мужоҳид ибн Халаф ибн Ёна ибн Килоб ал-Мухмудий ал-Ёний — Омули Жайхуннинг ҳукуматида фаолият олиб борган, Самарқанд ва Бухорода фикҳ илмини ўзлаштирган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 396 х.й. зу-л-ҳижжа ойида вафот этган (11: 5/679).

965
АЛЯЗОХКАСИЙ

«Язохкас»га нисбат берилган. Язохкас —

Фарғона кишлоқларидан бири.

1. Абдулжалил ал-Язохкасий (435-498 х.й.) (Абу Муҳаммад) Абдулжалил ибн Муҳаммад ибн Абдулмавжуд ибн Наср ибн ал-Язохкасий аз-Заҳҳок — Самарқанддаги «Дор ал-Журжония»нинг халифаларидан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 435 х.й. арафа куни таваллуд топган, 498 х.й.да эса вафот этган (11: 5/685).

966
АЛЯЗДОЗЗИЙ

«Яздозз»га нисбат берилган. Яздозз — «Аллоҳ,нинг инъоми» — деган маънони англатиб, нисбат берилаётган насафлик ва сарахслик шахсларнинг боболари.

1. Муҳаммад ал-Яздоззий (ваф. 344 х.й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Закариё ибн ал-Хусайн ибн Иброҳим ибн Яздод ал-Ҳофиз ас-Саълукий ал-Яздодий — ўз юрти ровийларининг ҳадисларини жамлаган насафлик фозил киши бўлган. Уларнинг насабларини тўлиқ ўрганган, қолдирган илмий меросини бир жойга тўплаган ҳамда уларни бобларга ажратиб, тартибга солган. Бухоро, Самарқанд ва Сўғд

шаҳарлари, Кеш ва унинг атрофларини кезган. Х,адис олаётган шайхларини «яхшилаб элакдан ўтказган». У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 344 х.й.да вафот этган (И: 5/688).

2. Аҳмад ал-Яздоззий (ваф. 409 х.й.)

(Абулаббос) Аҳмад ибн ал-Х,асан ибн Абдуллоҳ ибн Яздод ас-Сарахсий ал-Яздоззий — шайхулислом номи билан танилган сарахслик олим. Чет ўлкаларга сафарлар қилган. У Мовароуннаҳрда уламолардан ўз навбатида, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 409 х.й.да вафот этган (11: 5/688).

967
АЛЯСИРКАСИЙ

«Варсанин»га нисбат берилган. Варсанин — Самарқанд қитлоқларидан бири. Унга мансуб олимлар:

1. Исом ал-Ясиркасий

Исом ибн ал-Фатҳ ал-Ясиркасий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/696).

2. Муҳаммад ал-Ясиркасий (ваф. 268 882 й.)

(Абу Абдуллоҳ! Муҳаммад ибн Ибод ибн Амр ибн Исо ал-

Ясиркасий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 268 х.й. рамазон ойида вафот этган (11: 5/696).

**968
АЛЯШКУРИЙ**

«Яшқурияга нисбат берилган. Яшқур — Сарахс, Марв ва хоразмлик Вало кабиласига берилган ном. Мазкур нисба билан танилган олимлар:

1. Убайдуллоҳ ал-Яшқурий

(Абу Кудома) Убайдуллоҳ ибн Сайд ибн Яхё ибн Бурд ас-Сарахсий ал-Яшқурий — Сарахсда Пайғамбар (а.с.) суннатларини тарқатиш ва унга риоя этишга ташвиқот қилишда жонбозлик кўрсатган зот. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/697).

2. Муҳаммад ал-Яшқурий

(Абу Амр) Муҳаммад ибн Абдулазиз ибн Абу Зарма ал-Яшқурий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/697).

3. Варко ал-Яшқурий

(Абу Башар) Варко ибн Амр ибн Кулайб ал-Яшқурий, «аш-Шайбоний» ҳам дейилган — асли хоразмлик бўлган, марвлик ёки куфалик ҳам

дейилган. Кўплаб шаҳарларда яшаган ва у ерларда уламолардан ҳадислар ривоят қилган. Ишончли ровий бўлган (11: 5/697).

**969
АЛЯҒНАВИЙ**

«Яғно»га нисбат берилган. Яғно — Нахшаб кишлоқларидан бири. Мазкур кишлокка мансуб олимлар:

1. Иброҳим ал-Яғнавий

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Маҳфуз ибн Али ибн Исрофил ибн ал-Лайс ал-Яғнавий — яғнолик адиб ва солиҳ муҳаддис бўлган. У уламолардан ҳадислар эшитган (11: 5/700).

2. Аҳмад ибн ал-Яғнавий (ваф. 400/1009 й.)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Наср ал-Яғнавий — солиҳ, зоҳид ва обид банда бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 400 х.й. рабиъу-л-аввал ойининг 6-куни жума кечаси вафот этган (11: 5/701).

3. Абдурахим ал-Яғнавий (ваф. 555/1160 й.)

(Абу Муҳаммад) Абдурахим ибн Али ибн Ниёзий ибн Али ибн ан-Нуъмон ал-Яғнавий — тўғри йўлдаги адиб бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 555 х.й. рабиъу-с-соний ойининг

ўрталарида сешанба куни вафот этган (11: 5/701).

4. Муҳаммад ал-Яғнавий (433-494 х.й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Тамом ал-Яғнавий ан-Насафий. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 433 х.й.дан кейин таваллуд топган, 494 х.й.да эса Бухорода вафот этган (11: 5/701).

**970
АЛЮХАШУНИЙ**

«Юхашун»га нисбат берилган. Юхашун — Бухоро кишлоқларидан бири. Унга мансуб олимлар:

1. Аҳмад ал-Юхашуний (ваф. 437 ёки 438 х.й.)

(Абу Наср) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн ал-Хусайн ал-Юхашуний — шофиъий мазхабидаги фазилатли факих бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 437 ёки 438 х.й.да вафот этган (11: 5/708).

2. Муҳаммад ал-Юхашуний (ваф. 381 х.й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Ҳам ибн Нокиб ас-Саффор ал-Юхашуний. У Имом ал-Бухорийнинг «ал-Жомий ас-саҳих» («Ишончли тўплам») асарини ривоят қилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят

384 ал-Юзавий

қилганлар. 381 х.й.да вафот этган (11: 5/709).

971 АЛ-ЮЗАВИЙ - АЛ-ЮЗИЙ

«Юзо» (ёки «Юза»)га нисбат берилган, у — Нахшаб (Насаф) қишлоқларидан бири. Мазкур қишлоққа мансуб олимлар:

1. Аҳмад ал-Юзавий (ваф. 417/1026 й.)

(Абу Мукотил) Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Аҳмад ибн ал-Мунзир ибн Тамим ибн Санжий ибн Хўжа ал-Юзавий — насафлик бўлган. У Бухоро шайхларидан ҳадис эшитган ва Бухорода ҳадис ривоят қилган ҳамда у ерда ҳадис ёздириш учун имло мажлиси уюштирилган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 417 х.й. ражаб ойида вафот этган (11: 5/709).

2. Муҳаммад ал-Юзий (ваф. 336/948 й.)

(Абу Бакр) Муҳаммад ибн Аҳмад ибн Уҳайд ибн Рива ибн ал-Хаттоб ибн Исм ибн Анм ал-Фақиҳ ал-Юзий — фазилатли уламолардан бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 336 х.й. ражаб ойининг

10-куни оламдан ўтган (11: 5/709).

3. Иброҳим ал-Юзий (ваф. 447/1055 й.)

(Абу Исҳоқ) Иброҳим ибн Абулқосим Аҳмад ибн Хафс ибн Умар ибн Мукаррам ал-Юзий — зоҳид шайх бўлган. У уламолардан ҳадис ривоят қилган, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар. 447 х.й.нинг рамазон ойида вафот этган (2: 5/517; 11: 5/709).

972 АЛЮГНАКИЙ

«Югнак»ка нисбат берилган. Югнак — Самарканд қишлоқларидан бири. Мазкур қишлоққа нисбат берилган олимлар:

1. Аҳмад ал-Югнакий

(Абу Ҳомид) Аҳмад ибн Абу Аҳмад ал-Югнакий — самарқандлик бўлган. У уламолардан, уламолар ҳам ундан ҳадис ривоят қилганлар (11: 5/710).

Бисмиллоҳир раҳмонир раҳийм

АБДУЛЛОҲ СААДНИНГ «ЎРТА ОСИЁ ОЛИМЛАРИ ҚОМУСИ» АСАРИГА ТАҚРИЗ

Совет Иттифоқи парчаланиб кетгандан кейин мустақилликни кўлга киритган Ўрта Осиё, Волгабўйи ва Кавказдаги мустақил давлатлардан суюкли Мисрдаги институт ва университетларда, айниқса, уларнинг пешқадами — ал-Азҳарда диний ва дунёвий илмлар олиш учун қадимий «*Арз ал-кинона*» (Мисрни англатувчи арабча рамзий ибора —Т.) заминига келган мусулмонларнинг талабларига ҳозиржавоб олим, эзгулик ва хайр-эҳсон соҳиби, очиқ кўл инсон, устоз, доктор Абдуллоҳ Саад томонидан таълиф этилиб, нашрга тайёрланган ушбу китоб билан яқиндан танишиб чиқдим.

Мухтарам муаллиф ўзининг мазкур йирик асарини «Ўрта Осиё олимлари қомуси» деб атаган. Дарҳақиқат, бу — ўнлаб манбаларни, юзлаб каталоглари библиографик асарларни, табақот ва насабнома жанридаги китобларни қатъият, сабр-бардош ва матонат билан мутолаа қилиб чиқишдек кўп машаққатли, шу билан биргаликда, катта илмий аҳамиятга молик бўлган ўта муҳим тадқиқотдир.

Қомусда ҳар бир уламо ва тарихий шахе унинг киндик қони тўкилган жой — ватани билан боғлиқ ҳолда тадқиқ этилган, уларнинг диёрлари ҳақида ҳар бирининг нисбаси кўрсатилган сарлавҳа остида қисқача маълумот берилган.

Ислом — тавҳид динидир, унинг маданияти қибтий, фиръавний, форсий, финикий, ошурий, хиндий-санскритий, юноний ва румоний каби қадимги

маданиятлар билан уйғунлашиб кетган оламий маданиятдир. У — кўзларни камаштирадиган, дилларга илҳом бахш этадиган зарҳал нурлар ила йўғрилган. Бу — тавҳид нури бўлиб, унинг мазмун-моҳиятини «мусулмон — мусулмоннинг биродаридир, араб ва ажам ўртасида, уларнинг миллати ва иркидан қатъи назар, тақвосида ва солиҳ амалларида ҳеч бир фарқ йўқ», деган ғоя ташкил этади. Аллоҳ субҳонаҳу ва таоло бу ҳақда шундай марҳамат қилади: **«Ҳаммангиз Аллоҳнинг «арқони»ни (Қуръонини) маҳкам тутинг ва фирқаларга бўлинманг ҳамда ўзаро адоватда бўлган пайтларингизда дилларингизни (туташтириб) ошно қилиб қўйган Аллоҳнинг неъматини ёдда тутинг. Унинг неъматини туфайли биродарларга айландирингиз».** Расулulloҳ — унга, яқинларига ва саҳобаларига энг афзал салотлар бўлсин — ўзларининг ҳадиси шарифларида бунга ҳамоҳанг равишда: *«Мўмин билан мўмин бамисоли ўрта деворлари бир бўлган, ёнма-ён қурилган уйларга ўхшаб, бир-бирларини тутиб туришлари керак», «Мўминлар ўзаро дўстлашиш раҳ^лу шафқат ва меҳ,ру оқибатда гўёки бир тананинг абзоларидир. Унинг бирор абзоси оғриси унга қўшилиб қолган абзолари ҳеш бедорлик ва ҳ,арорат билан алам чекади»,* — деганлар.

Буюк гуманист шоир Саъдий Шерозий мазкур икки ҳадиснинг мазмун-моҳиятини назмда куйидагича ифода этган:

*Бани Одам авзойи йэк дигаранд,
Ки дар офаринаш з йэк гуҳаранд.
Чу узви бадард овард рўзгор,
Дигар узву ҳоро намонад царор.
Ту каз меҳнати дигарон беғами
Нашоядки номат нэханд одамий!!*

Ушбу шеърӣ сатрлар Иккинчи жаҳон урушидан кейин таъсис этилган Бирлашган Миллатлар Ташкилоти қароргоҳининг деворларига катта-катта ҳарфлар билан ўйиб ёзилган. Унинг таржимаси қуйидагича: Одам болалари бир-бири билан боғлиқ яхлит бир гавҳарнинг табиатан таркиб топган унсурларига ўхшайди, агар уларнинг бири тақдиртақозоси билан бирон-бир дардга чалинса, қолганлари ҳам бедорлик ва варажадан озор чекади. Агар сен ўзгаларнинг ғамини емасанг, сенга Инсон деган ном ярашмайди!

Ўз асарлари, илмий ва маданий ютуқлари билан ислом меросида чуқур из қолдирган буюк уламоларнинг исми шарифлари уларнинг қайси диёрга мансублиги ва киндик қони тўкилган ватанини кўрсатувчи нисба билан яқунланган. Дарҳақиқат, улар — Имом Абу Абдуллоҳ Муҳаммад ал-Бухорий, Имом ат-Термизий, Абу Мусо ал-Хоразмий, Абу Райҳон Муҳаммад ал-Беруний, Абу Наср ал-Форобий, Аҳмад ибн Касир ал-Фарғоний, файласуф-шоир Жамолуддин Абу Муҳаммад Илёс ан-Низомий ал-Ганжавий, Шайхурраис Абу Али ибн Сино ал-Бухорий, Жоруллоҳ аз-Замахшарий ал-Хоразмий... ва бошқалар каби ислом уламоларидир.

Муаллиф, Аллоҳ уни ўз паноҳида асрасин, ўтган милодий асрнинг етмишинчи йилларидан эътиборан ўша уламоларнинг киндик қони тўкилган ватани ва ўсиб-улғайган жойи ҳақида манбалардаги ишончли маълумотларни тўплашга киришган эди. Аллоҳ таолонинг инояти ва тавфиқи билан ушбу қомусни итмомига етказди ва унинг бир қисмини

кўрсаткичлари билан биргаликда нашр қилдирди.

Юқорида зикр этганимиздек, бу ўта мураккаб ва машаққатли иш бўлиб, ўша узоқ мозийда ўтган буюк алломаларни яхши билмай туриб, буни амалга ошириб бўлмас эди. Интилганга толе ёр деганларидек, ҳаракат қилган ҳар бир инсоннинг ўз насибаси бўлади. Ислом уламолари — давр тақозоси билан йўл қўйилган хатоларни такрорламаслик мақсадида уларни араб, форс ёки турк уламолари деб атамаймиз — ҳақидаги ушбу тадқиқотни яратиш билан боғлиқ ишлар узоқ вақт давом этди ва, ниҳоят, Аллоҳ ушбу йирик китобни яратишга муваффақ айлади.

Бутун олам биладикӣ, сарвари олам, ишончли расулуллоҳ, пайғамбарлар ва мурсал набийларнинг сўнггиси Муҳаммад ибн Абдуллоҳ (с.а.в.) ўзларининг келиб чиқишлари араб эканлиги ва Қурайш қабиласига мансубликлари билан фахрланар эдилар. Шундай экан, ислом уламоларини уларнинг асли келиб чиқишлари, насл-насаблари ва таваллуд топган жойларига қараб, айниқса МДХ таркибидаги аҳолисининг кўпчилиги мусулмонлардан иборат бўлган республикалар чор Россиясининг ва шўроларнинг коммунистик даҳрийлик тазйиқи остида узоқ вақт давом этган мустамлакачиликдан мустақилликка эришган ҳозирги вақтда, арабга ёки ажамга мансуб эканликларини аниқлашга ҳеч бир шаръий монелик йўқ. Бу тузумлар маҳаллий халқларнинг исми шарифлари ва одобларини руслаштириш мақсадида уларнинг ўз алифбоси ўрнига Кирилл алифбосини жорий этди, миллий менталитети ва ўзлигини парчалаб ташлади, исломга қадар бўлган қўп минг йиллик ва исломдан кейинги ўн тўрт асрлик шонли тарихини бузиб талқин қилди, қалбларига туркий халқларга мансубликдан фахрланиш ва исломий

этикодга бўлган қизиқиш ўрнига шубҳа солди.

Бугун мазкур мустақил давлатларнинг ҳукуматлари ўз тарихини ҳолисона ўрганиш ва теран англашга катта эътибор бермоқда, 1996 йилда соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 660 йиллиги, 1997 йилда Бухоро ва Хива шаҳарларининг 2500 йиллиги, муҳаддислар султони Абу Абдуллоҳ Муҳаммад ал-Бухорий ва комусий аллома Абулаббос Аҳмад ибн Касир ал-Фарғоний... сингари ўзларининг имони ҳамда илм-маърифат, санъат ва маданиятнинг барча соҳаларидаги илмий ва маданий ютуқлари нури ила илми мунаввар айлаган буюк уламоларнинг таваллуд тўйлари муносабати билан ўтказиладиган халқаро анжуманлар орқали тарихий ва аслий қиёфасини тиклашга ҳаракат қилмоқда. Ана шу

алломалар ўрта асрларда узок вақт чуқур ғафлат уйқусида ётган Оврупони уйғотдилар. Уларнинг ибратомуз шахсий фаолиятлари, лотин ва бошқа европа тилларига таржима қилинган асарлари туфайли Европада Ренессанс даври бошланган эди. Бу европалик ва америкалик инсофли олимлар томонидан эътироф этилди. Густав Любун, Бартольд, Толстой, Бернард Шоу, Гёте, Артур Дуруз (Деруз), Лорд Хедли, Синекс, Висон, Лютуруб Миставдорт — Вамбери, Драйбер, Гибун ва бошқа кўплаб олимларни бунга мисол қилиб келтириш мумкин. Шоир ўзининг Туркистон (Ўрта Осиё) уламолари шаънига бағишлаб ёзган қуйидаги шеърида буни нақадар тўғри ифода этган:

•Аи!

И _и^ 1_б^ ^ Б ^ д Н

*Ислоҳ уламолари кўкда тўлин ой эрур,
Тўлин ойлар ватани — Туркистондир Туркистон.
Хохласанг пок дунёни, улдур шон-шавкат кони,
Қурилган пок заминга давлатию аркони.
Яккахудолик динин топарсан тар истасанг,
Улдур эзгулик, худо, унвону ватан, иймон.
Дину дунёвийликни уйғун айлаганларнинг
Фазлидан етарсан сен, мақсудингга бегумон.*

Аллоҳ таолодан устоз аллома, доктор Абдуллоҳ Саадга эзгу амаллари ва илму ирфон йўлида олиб бораётган фаолиятида мустаҳкам соғлик, бахт-саодат ва кўпдан-кўп зафарлар ато этишини сўраб қоламан.

Аллоҳ уни энг эзгу мукофотлар ила сийласин, зотан, **У — нақадар яхши хожа ва нақадар яхши мадакдор!**

Дуо қилиб қолувчи мухлис,

Насруллоҳ Мубашшир ат-Тарозий

(Қохира— ар-Равза, 1419 йил, 26 жумоду-л-охира/1998 йил, 17 октябрь),

ҚОМУСДА КЕЛТИРИЛГАН ОЛИМЛАР КЎРСАТКИЧИ

Хошид ал-Оғизуний [1.1].....	9
Абдулвоҳид ал-Оғизуний [1.2].....	9
Абдуллоҳ ал-Офироний [2.1].....	9
Муҳаммад ас-Сағир ал-Офироний [2.2].....	9
Муҳаммад ал-Офироний [2.3].....	9
Ал-Васир ал-Офироний [2.4].....	9
Муҳаммад ибн Самъон ал-Офироний [2.5].....	9
Муҳаммад ибн Ҳомид ал-Офироний [2.6].....	9
Аш-Шаъбий ал-Офироний [2.7].....	10
Жаброил ал-Офироний [2.8].....	10
Абдулмалик ал-Офироний [2.9].....	10
Абдуссалом ал-Офироний [2.10].....	10
Муҳаммад ал-Офироний ал-Ҳомидий [2.11].....	10
Сура(т) ал-Олувзоний [3.1].....	10
Фирот ал-Олийний [4.1].....	10
Талха ал-Олийний [4.2].....	10
Масъаб ибн Разик [4.3].....	10
Тохир ал-Олийний [4.4].....	10
Ахмад ал-Омулий [5.1].....	11
Ахмад ат-Табарий [5.2].....	11
Жавод ал-Омулий [5.3].....	11
Ал-Ҳасан ат-Табарий [5.4].....	11
Ҳайдар ал-Омулий [5.5].....	И
Ҳайдар ал-Омулий [5.6].....	11
Иззуддин ал-Омулий [5.7].....	12
Али ал-Омулий [5.8].....	12
Али ал-Омулий [5.9].....	12
Муҳаммад ал-Омулий [5.10].....	12
Муҳаммад ат-Табарий [5.11].....	12
Муҳаммад ал-Исфандиёрий [5.12].....	13
Муҳаммад ал-Омулий [5.13].....	13
Муҳаммад ал-Омулий [5.14].....	13

Иброҳим ал-Омулий [5.15].....	13
Абдуллоҳ ал-Омулий [5.16].....	13
Халаф ал-Омулий [5.17].....	13
Акмад ал-Омулий [5.18].....	13
Мусо ал-Омулий [5.19].....	13
Ал-Фазл ал-Омулий [5.20].....	13
Убайдуллоҳ ал-Омулий [5.21].....	13
Муҳаммад ал-Омулий [5.22].....	13
Ал-Лайсий ал-Омулий [5.23].....	13
Исҳоқ ал-Омулий [5.24].....	13
Аҳмад ал-Омулий [5.25].....	14
Али ал-Абрийнақий [6.1].....	14
Ал-Ҳасан ал-Абрийнақий [6.2].....	14
Ал-Ҳасийн ал-Марвазий [6.3].....	14
Холид ас-Самарқандий [7.1].....	14
Муҳаммад ал-Абғарий [7.2].....	14
Абдурраҳмон ал-Абҳарий [8.1].....	14
Абдулазиз ал-Абҳарий [8.2].....	14
Муҳаммад ал-Абҳарий [8.3].....	14
Муҳаммад ал-Абҳарий [8.4].....	15
Муҳаммад ал-Абҳарий [8.5].....	15
Ал-Муфаддал ал-Абҳарий [8.6].....	15
Муҳаммад ал-Моликий ал-Абҳарий [8.7].....	15
Абдурраҳмон ал-Абҳарий [8.8].....	16
Абдулворис ал-Абҳарий [8.9].....	16
Муҳаммад ибн Тохир ал-Абҳарий [8.10].....	16
Сайд ал-Абҳарий [8.11].....	16
Муҳаммад ибн Исо ал-Абҳарий [8.12].....	16
Абдулвоҳид ал-Абҳарий [8.13].....	16
Ал-Ҳусайн ал-Абҳарий [8.14].....	16
Ҳасан ал-Абивардий [9.1].....	16
Абдулҳакқ ал-Абивардий [9.2].....	17
Али ал-Абивардий [9.3].....	17
Али ал-Абивардий [9.4].....	17

Муҳаммад ал-Абивардий [9.5].....	17
Муҳаммад ал-Абивардий [9.6].....	18
Ал-Маъофий ал-Абивардий [9.7].....	18
Юсуф ал-Абивардий [9.8].....	18
Муҳаммад ал-Варроқ ал-Абивардий [9.9].....	18
Аҳмад ал-Абивардий [9.10].....	18
Муҳаммад ал-Атшандий [10.1].....	19
Муҳаммад ал-Атшандий [10.2].....	19
Муҳаммад ал-Ажниконий [11.1].....	19
Аҳмад ал-Ахсикатий [12.1].....	19
Муҳаммад ал-Ахсикатий [12.2].....	19
Муҳаммад ал-Ахсикатий [12.3].....	20
Нух ал-Фарғоний ал-Ахсикатий [12.4].....	20
Аҳмад ал-Кисравий [13.1].....	20
Абулфатх ал-Маръаший [13.2].....	20
Муҳаммад ал-Озарбайжоний [13.3].....	20
Аҳмад ал-Арбанажний [14.1].....	21
Муҳаммад ал-Арабнажний [14.2].....	21
Али ал-Аржийший [15.1].....	21
Ал-Аббос ал-Архасий [16.1].....	21
Аҳмад ибн ал-Ақо ал-Ардабилий [17.1].....	21
Аҳмад ал-Ардабилий [17.2].....	21
Исҳоқ ал-Ардабилий [17.3].....	22
Исмоил ал-Бадрий [17.4].....	22
Ҳасан ал-Ардабилий [17.5].....	22
Ҳусайн ал-Ардабилий ал-Абхарий [17.6].....	22
Ҳусайн ал-Алохий ал-Ардабилий [17.7].....	22
Ҳафс ал-Ардабилий [17.8].....	22
Али Акбар ал-Ардабилий [17.9].....	23
Али ат-Табризий ал-Ардабилий [17.10].....	23
Умар ал-Ардабилий [17.11].....	23
Исо ал-Ардабилий [17.12].....	24
Фуруж ал-Ардабилий [17.13].....	24
Мухсин ал-Ардабилий [17.14].....	24

Муҳаммад Аҳмад ал-Ардабилий [17.15].....	24
Муҳаммад Амин ал-Ардабилий [17.16].....	24
Муҳаммад Ҳасан ал-Ардабилий [17.17].....	25
Муҳаммад Тоҳир ал-Ардабилий [17.18].....	25
Муҳаммад ал-Ардабилий ар-Румий [17.19].....	25
Муҳаммад ибн Бобавия ал-Ардабилий [17.20].....	25
Юсуф ал-Ардабилий [17.21].....	25
Захируддин ал-Ардабилий [17.22].....	25
Яъқуб ал-Ардабилий [17.23].....	25
Абдулваҳҳоб ал-Ардабилий [17.24].....	26
Жаъфар ал-Ардабилий [17.25].....	26
Муҳаммад ал-Арзакиёний [18.1].....	26
Иброҳим ал-Арзанжоний [19.1].....	26
Аҳмад ал-Арзанжоний [19.2].....	26
Аҳмад Номий ал-Арзанжоний [19.3].....	26
Умар ал-Арзанжоний [19.4].....	26
Файзуллоҳ ал-Арзанжоний [19.5].....	27
Муҳаммад Содик ал-Арзанжоний [19.6].....	27
Муҳаммад ар-Румий ал-Арзанжоний [19.7].....	27
Муҳаммад ал-Хилватий ал-Арзанжоний [19.8].....	27
Салома ал-Қумий ал-Арзаний [20.1].....	27
Яҳё ал-Арзаний [20.2].....	27
Иёш ибн Иброҳим ал-Арзоний [20.3].....	28
Муҳаммад ал-Арсобандий [21.1].....	28
Муҳаммад ал-Арсобандий [21.2].....	28
Муҳаммад ал-Арсобандий [21.3].....	28
Ҳадия ал-Арсобандий [21.4].....	28
Муҳаммад ал-Арфудувий [22.1].....	28
Али ал-Армавий [23.1].....	28
Муҳаммад ал-Армавий [23.2].....	29
Маҳмуд ал-Армавий [23.3].....	29
Маҳмуд ал-Армавий [23.4].....	29
Ал-Ҳусайн ал-Армавий [23.5].....	29
Муҳаммад ал-Армавий [23.6].....	29

Музаффар ал-Армавий [23.7].....	30
Юнус ал-Армавий [23.8].....	30
Муҳаммад ал-Армавий [23.9].....	30
Наср ал-Армавий [23.10].....	30
Ал-Фураж ал-Армавий [23.11].....	30
Муқаммад ал-Армавий [23.12].....	30
Нуъайм ал-Армавий [23.13].....	30
Абдулғаффор ал-Армавий [23.14].....	30
Муҳаммад ал-Армавий [23.15].....	30
Исо ал-Арманий [24.1].....	31
Аҳмад ал-Марвазий [25.1].....	31
Аҳмад ал-Арвоъий [25.2].....	31
Асрам ал-Азжоҳий [26.1].....	31
Муҳаммад ал-Азжоҳий [26.2].....	31
Абдулкарим ал-Азжоҳий [26.3].....	31
Абдулжаббор ал-Азжоҳий [26.4].....	31
Муҳаммад ал-Азжоҳий [26.5].....	32
Муҳаммад ал-Азқиёний [27.1].....	32
Аҳмад ал-Асбоникасий [28.1].....	32
Ал-Ҳусайн ал-Асбоникасий [28.2].....	32
Сайд ал-Асбоникасий [28.3].....	32
Зафар ал-Асбоникасий [28.4].....	32
Муҳаммад ал-Асбоникасий [28.5].....	32
Аҳмад ал-Асбаскасий [29.1].....	33
Солиҳ ал-Хазоъий ал-Истоний [30.1].....	33
Исо ал-Хазоъий ал-Истоний [30.2].....	33
Аҳмад ал-Астарсаний [31.1].....	33
Абдулазиз ал-Астуғдодийзий [32.1].....	33
Муҳаммад ал-Астуғдодийзий [32.2].....	33
Муҳаммад ал-Астуғдодийзий [32.3].....	33
Муҳаммад Ҳамдон ал-Астуғдодийзий [32.4].....	33
Муҳаммад ал-Усрушаний [33.1].....	34
Юнус ал-Усрушаний [33.2].....	34
Муҳаммад ибн Амру ал-Усрушаний [33.3].....	34

Мутриф ал-Усрушаний [33.4].....	34
Ҳомид ал-Усрушаний [33.5].....	34
Муҳаммад ал-Исфаранжий [34.1].....	34
Ҳолид ал-Исфасий [35.1].....	34
Ал-Ҳасан ал-Исфижобий [36.1].....	35
Аҳмад ал-Исфижобий [36.2].....	35
Бақр ал-Искораний [37.1].....	35
Муқаммад ал-Искораний [37.2].....	35
Юсуф ал-Искораний [37.3].....	35
Муҳаммад ибн Абдулла Рашид ал-Асмандий [38.1].....	35
Муҳаммад ал-Исмайсний [39.1].....	36
Солиҳ ал-Аштобдийзакий [40.1].....	36
Сайхон ал-Аштобдийзакий [40.2].....	36
Муҳаммад ад-Дорамий ал-Аштобдийзакий [40.3].....	36
Муҳаммад ал-Аштохавсатий [41.1].....	36
Шоҳ ибн ан-Наззол ал-Уштуржий [42.1].....	36
Умайр ал-Уштуржий [42.2].....	36
Ал-Ҳазл ал-Уштуржий [42.3].....	36
Муҳаммад ибн Матта ал-Иштихоний [43.1].....	37
Наср ал-Иштихоний [43.2].....	37
Ҳаким ибн Наср ал-Ушрусаний [44.1].....	37
Усмон ал-Ушфурқоний [45.1].....	37
Ҳотам ал-Ушмийуний [46.1].....	37
Нуҳ ал-Ушмийуний [46.2].....	37
Умар ал-Ушноний [47.1].....	37
Муҳаммад ал-Ушноний [47.2].....	37
Абдулазиз ал-Ушнахий [47.3].....	38
Аҳмад ал-Афрахший [48.1].....	38
Муҳаммад ибн Азкар ал-Афрахший [48.2].....	38
Аҳмад ал-Афшавоний [49.1].....	38
Ҳол (Ҳолид) ал-Афшавоний [49.2].....	38
Ал-Аббос ал-Афширқоний [50.1].....	38
Бишор ал-Амдийзий [51.1].....	38
Исҳоқ ал-Амин [52.1].....	39

Аҳмад ал-Анбардувоний [53.1].....	39
Умар ал-Анжофириний [54.1].....	39
Ал-Ҳасан ал-Андоқий [55.1].....	39
Муҳаммад ал-Андоқий [55.2].....	39
Юсуф ал-Андхузий [56.1].....	39
Муҳаммад ал-Андадий [57.1].....	40
Аҳмад ал-Андаробий [58.1].....	40
Аҳмад ал-Андаробий [58.2].....	40
Аҳмад ал-Андаробий [58.3].....	40
Аббод ал-Андағаний [59.1].....	40
Муҳаммад ал-Андағаний [59.2].....	40
Абдулкарим ал-Андақий [60.1].....	40
Ал-Ҳасан ал-Андақий [60.2].....	40
Умар ал-Андоконий [61.1].....	41
Муҳаммад ал-Андоконий [61.2].....	41
Ҳамид ал-Аншамийсаний [62.1].....	41
Музаҳхир (Мутаҳхир) ал-Анқалиқоний [63.1].....	41
Наср ал-Анисуний [64.1].....	41
Довуд ал-Авданий [65.1].....	41
Муҳаммад ал-Авданий [65.2].....	42
Аҳмад ал-Авданий [65.3].....	42
Али ал-Қзгандий [66.1].....	42
Али ал-Қший [67.1].....	42
Муҳаммад ал-Қший [67.2].....	42
Имрон ал-Қший [67.3].....	42
Масъуд ал-Қший [67.4].....	43
Яъмур ал-Иҳрижий [68.1].....	43
Абдулваххоб ал-Иҳрижий [68.2].....	43
Юсуф ал-Ийбсаний [69.1].....	43
Маймун ал-Ийбсаний [69.2].....	43
Муҳаммад ал-Ийбсаний [69.3].....	43
Муҳаммад ал-Ийзужий [70.1].....	43
Муҳаммад ибн Юсуф ал-Илоқий [71.1].....	43
Жаъфар ибн ар-Розий [71.2].....	44

Тоҳир ал-Илоқий [71.3].....	44
Муҳаммад ибн Довуд ал-Илоқий [71.4].....	44
Наср ал-Илоқий [71.5].....	44
Исмоил ал-Бағдодий [72.1].....	44
Абда ал-Бобоний Марзавий [72.2].....	45
Абдулмуътий ал-Бобий [73.1].....	45
Зухайр ибн Нуъайм ал-Бобий [73.2].....	45
Иброҳим ал-Бобий [73.3].....	45
Ал-Ҳасан ал-Бобий [73.4].....	45
Ҳилол ал-Бобий [73.5].....	45
Зухайр ибн Муҳаммад ал-Бобий [73.6].....	45
Муҳаммад ибн Ҳишом ал-Бобий [73.7].....	45
Ҳабиб ал-Бобий [73.8].....	45
Муҳаммад ибн Абу Имрон ал-Бобий [73.9].....	45
Али ал-Бобидастоний [74.1].....	46
Иброҳим ал-Бобшерий [75.1].....	46
Иброҳим ал-Бобиший [76.1].....	46
Аҳмад ал-Бобакароний [77.1].....	46
Иброҳим ал-Бобукисий [78.1].....	46
Иброҳим ал-Бобий [79.1].....	46
Юсуф ал-Бобий [79.2].....	47
Муҳаммад ал-Ботикрувӣй [80.1].....	47
Ан-Нуъмон ал-Божхустий (ваф. 548 х.й.) [81.1].....	47
Муҳаммад ал-Боданий (ваф. 267 х.й.) [82.1].....	47
Аҳмад ал-Бозиғайсий [83.1].....	47
Абу Абдуллоҳ ал-Бозаний [84.1].....	47
Яҳё ал-Боробий [85.1].....	48
Исмоил ал-Жавҳарий [85.2].....	48
Исҳоқ ибн Иброҳим [85.3].....	48
Ал-Ҳотам ал-Бороний [86.1].....	48
Ал-Ҳасан ал-Бордизий [87.1].....	48
Яъқуб ал-Бордизий [87.2].....	48
Аҳмад ал-Борискасий [88.1].....	48
Уҳайд ал-Боркасий [89.1].....	48

Базиъ ал-Борбозий [90.1].....	49
Зиёд ал-Бозий [91.1].....	49
Салом ал-Бозий [91.2].....	49
Муҳаммад ибн ал-Фазл ал-Бозий [91.3].....	49
Аҳмад ал-Фозий [91.4].....	49
Муҳаммад ибн Ҳамдавия ал-Фозий [91.5].....	49
Аҳмад ал-Бозкандий [92.1].....	49
Исмоил ал-Боғий [93.1].....	49
Муҳаммад ал-Боғнобозий [94.1].....	49
Абдуллоҳ ал-Бофий [95.1].....	50
Муҳаммад ал-Бокувбий [96.1].....	50
Аммора ал-Болоъий [97.1].....	50
Муҳаммад ал-Болқоний [98.1].....	50
Хорижа ал-Болужий [99.1].....	50
Ал-Ҳасан ал-Болузий [100.1].....	51
Ҳалвон (Жалвон) ал-Бонабий [101.1].....	51
Вакиъ ал-Бонабий ал-Бухорий [101.2].....	51
Аҳмад ал-Бонабий [101.3].....	51
Ал-Ҳусайн ал-Бонабий [101.4].....	51
Аҳмад ибн Закариё ал-Бонабий [101.5].....	51
Яъқуб ал-Бонабий [101.6].....	51
Ал-Ҳасан ал-Бонабий (ваф. 296 х.й.) [101.7].....	51
Ал-Ҳасан ал-Бонабий [101.8].....	52
Ал-Ҳусайн ал-Бонабий [101.9].....	52
Сайд ал-Бонабий [101.10].....	52
Абдуллоҳ ал-Бовардий [102.1].....	52
Ал-Ғамр ал-Бовардий [102.2].....	52
Муҳаммад ал-Бовардий [102.3].....	52
Абдуллоҳ ал-Бовардий [102.4].....	52
Муслим ал-Бовардий [102.5].....	52
Муҳаммад ал-Бовардий [103.1].....	52
Ал-Ҳасан ал-Бутхазоний ан-Насафий [104.1].....	53
Жаъфар ал-Бутаниний [105.1].....	53
Ал-Қосим ал-Бутаниний [105.2]	

Ал-Ҳасан ал-Бажворий [106.1].....	53
Умар ал-Бужайрий [107.1].....	53
Муҳаммад ал-Бужайрий [107.2].....	53
Муҳаммад ибн Умар ал-Бужайрий [107.3].....	53
Аҳмад ал-Бужайрий [107.4].....	53
Муқаммад ал-Бухорий [108.1].....	54
Абдуллоҳ ал-Муснадий [108.2].....	54
Абдулвахҳоб ал-Бухорий [108.3].....	54
Сафиюддин ал-Бухорий [108.4].....	54
Муқаммад ал-Бухорий [108.5].....	55
Маҳмуд ал-Калобозий ал-Бухорий [108.6].....	55
Абдуллоҳ ал-Бухорий [108.7].....	55
Али ал-Бухорий [108.8].....	55
Аҳмад ал-Калобозий [108.9].....	55
Сухайл ал-Бухорий [108.10].....	56
Мухаммед ал-Бухорий [108.11].....	56
Маҳмуд ал-Бухорий [108.12].....	56
Умар ал-Лайсий [108.13].....	56
Муҳаммад ал-Бухорий [108.14].....	56
Муҳаммад ал-Кашмирий [108.15].....	56
Алам ал-Бухорий [108.16].....;	56
Ҳасан ал-Қунужий [108.17].....	57
Ал-Ҳасан ал-Қаттон [108.18].....	57
Али ал-Қунужий [108.19].....	57
Али ал-Бухорий [108,20].....	57
Тохир ал-Бухорий [108.21].....	57
Муҳаммад ал-Бухорий [108.22].....	57
Муҳаммад ал-Бухорий [108.23].....	57
Салоҳ ал-Бухорий [108.24].....	58
Иброҳим ас-Саффор [108.25].....	58
Аҳмад ар-Риғзамуний [108.26].....	58
Аҳмад ас-Саботий [108.27].....	58
Аҳмад ас-Сулаймоний [108.28].....	58
Аҳмад ас-Собуний [108.29].....	59

Исҳоқ ас-Саффор [108.30].....	59
Исҳоқ ал-Бухорий [108.31].....	59
Муҳаммад ал-Бухорий [108.32].....	59
Асъад ас-Сайрафий [108.33].....	59
Ал-Ҳусайн ал-Бухорий [108.34].....	59
Ал-Ҳусайн ал-Ҳалимий [108.35].....	59
Салим ал-Бухорий [108.36].....	60
Тохир ал-Бухорий [108.37].....	60
Абдурраҳим ат-Тамимий [108.38].....	60
Абдурраҳим ал-Бухорий [108.39].....	60
Абдулазиз ал-Бухорий [108.40]..... ;	60
Абдулкарим ал-Бухорий [108.41].....	61
Иброҳим ал-Бухорий [108.42].....	61
Абдуллоҳ ибн Ризвон [108.43].....	61
Атоуллоҳ ал-Бухорий [108.44].....	61
Али ал-Мақдисий ал-Бухорий [108.45].....	61
Али (Мир) ал-Бухорий [108.46].....	61
Али ал-Бухорий [108.47].....	61
Али аз-Зандависий ал-Бухорий [108.48].....	61
Шавкат ал-Бухорий [108.49].....	61
Умар ал-Бухорий [108.50].....	61
Иноятуллоҳ Охунд [108.51].....	62
Муҳаммад ал-Калобозий [108.52].....	62
Зайнуддин ал-Бухорий [108.53].....	62
Муҳаммад ал-Бухорий [108.54].....	62
Муҳаммад ал-Бухорий [108.55].....	62
Муҳаммад ал-Бухорий [108.56].....	62
Муҳаммад ал-Бухорий [108.57].....	62
Муҳаммад Ғунжор [108.58].....	62
Муҳаммад ал-Бухорий [108.59].....	63
Муҳаммад ал-Бухорий [108.60].....	63
Муҳаммад ал-Бухорий [108.61].....	63
Муҳаммад ал-Бухорий [108.62].....	64
Муҳаммад аз-Зоҳид [108.63].....	64

Муҳаммад ан-Номусий [108.64].....	64
Муҳаммад ал-Бухорий [108.65].....	64
Муҳаммад ал-Бухорий [108.66].....	64
Муҳаммад ан-Нақшбандий [108.67].....	65
Муҳаммад ал-Бухорий [108.68].....	65
Маҳмуд ал-Ифсанжий [108.69].....	65
Мурод ибн Али [108.70].....	65
Масъуд ал-Бухорий [108.71].....	65
Мирмоҳ ал-Бухорий [108.72].....	66
Насруллоҳ ар-Рўёний [108.73].....	66
Муҳаммад ал-Бухорий [108.74].....	66
Абдулхолик ал-Мулатий [108.75].....	66
Муҳаммад Имомзода [108.76].....	66
Умар Тожу-ш-шариъа [108.77].....	66
Умар ал-Уқайлий [108.78].....	66
Аҳмад ал-Уқайлий [108.79].....	67
Абдулазиз ал-Ҳалвоий [108.80].....	67
Абдуллоҳ ал-Бухорий [108.81].....	67
Али ал-Бухорий [108.82].....	67
Абулмаҳосин аз-Заранжирий [108.83].....	67
Муҳаммад ал-Бухорий [108.84].....	67
Муҳаммад ал-Бухорий [108.85].....	67
Муҳаммад ал-Нужобозий [108.86].....	67
Маҳмуд аш-Шаҳид [108.87].....	68
Маҳмуд ал-Ҳасирий [108.88].....	68
Ал-Ҳусайн ал-Ҳаким ал-Бухорий [108.89].....	68
Абу Абдуллоҳ ал-Бухорий [108.90].....	69
Абулфазл ал-Бухорий [108.91].....	69
Муҳаммад ал-Бухорий [108.92].....	69
Муҳаммад ал-Бухорий [108.93].....	69
Муҳаммад ал-Бухорий [108.94].....	69
Муҳаммад ал-Бухорий [108.95].....	69
Иброҳим ал-Бухорий [108.96].....	69
Мир ал-Бухорий [108.97].....	69

Муҳаммад ал-Бухорий [108.98].....	69
Ҳафс ал-Бахжармаёний [109.1].....	70
Ризвон ал-Бадокирий [110.1].....	70
Микоил ал-Будахкасий [111.1].....	70
Абу Салма ал-Бадёнавий [112.1].....	70
Абдуллоҳ ал-Будайлий [113.1].....	70
Муҳаммад ибн Жаъфар [113.2].....	70
Иброҳим ал-Бадахший [114.1].....	70
Исмоил ал-Бадихуний [115.1].....	71
Абдуссамад ал-Базийсий [116.1].....	71
Ал-Қосим ал-Бароражоний [117.1].....	71
Ал-Ғазл ал-Барокадий ал-Бухорий [118.1].....	71
Али Нидо ал-Бароний [119.1].....	71
Муҳаммад ал-Бароний [119.2].....	71
Маҳмуд ал-Бароний [119.3].....	71
Саҳл ал-Бароний [119.4].....	72
Муҳаммад ибн Саҳл ал-Бароний [119.5].....	72
Муҳаммад ибн Муҳаммад ал-Бароний [119.6].....	72
Абдулалим ал-Бароний [119.7].....	72
Муҳаммад ибн Исҳоқ ал-Бароний [119.8].....	72
Абдуллоҳ ал-Бархушоний [120.1].....	72
Ан-Назр ал-Бардодий [121.1].....	72
Муҳаммад ал-Бардаъий [122.1].....	72
Мунаббих ал-Бардаъий [122.2].....	72
Ал-Ҳусайн ал-Бардаъий [122.3].....	72
Аҳмад ал-Бардийжий [123.1].....	73
Сайд ал-Барзаъий [124.1].....	73
Маккий ал-Бардаъий [124.2].....	73
Абдулазиз ал-Барзаъий [124.3].....	73
Сайд ал-Барзаъий [124.4].....	73
Ал-Ҳусайн ал-Барзаъий [124,5].....	73
Муҳаммад ал-Барзаъий [124.6].....	73
Муҳаммад ал-Барзаъий [124.7].....	73
Убайдуллоҳ ал-Барзаъий [124.8].....	74

Сулаймон ал-Бурзий [125.1].....	74
Аҳмад ал-Барзанжий [126.1].....	74
Аҳмад ал-Барзанжий [126.2].....	74
Жаъфар ал-Барзанжий [126.3].....	74
Жаъфар ал-Барзанжий [126.4].....	75
Ҳасан ал-Барзанжий [126.5].....	75
Абдуссамад ал-Барзанжий [126.6].....	75
Абдулқодир ал-Барзанжий [126.7].....	75
Али ал-Барзанжий [126.8].....	76
Муҳаммад ал-Барзанжий [126.9].....	76
Муҳаммад ал-Барзанжий [126.10].....	76
Муҳаммад ан-Навдеҳий ал-Барзанжий [126.11].....	76
Мустафо ал-Барзанжий [126.12].....	77
Солиҳ ал-Барзандий [127.1].....	77
Будайл ал-Барзандий [127.2].....	77
Маҳмуд ал-Барзандий [127.3].....	77
Ал-Ҳасан ал-Барзандий [127.4].....	77
Аҳмад ал-Котиб [128.1].....	77
Исмоил ал-Котиб [128.2].....	77
Холид ал-Бурсонжирдий [129.1].....	78
Аҳмад ал-Бурсоний [130.1].....	78
Мансур ал-Бурсахий [131.1].....	78
Ал-Ало ал-Бурсахий [131.2].....	78
Фарином ал-Барфашхий ал-Бухорий [132.1].....	78
Аҳмад ал-Барқоний [133.1].....	78
Али ал-Барқоний [133.2].....	79
Аҳмад ал-Барқий [134.1].....	79
Муҳаммад ал-Барқий [134.2].....	79
Аҳмад ал-Барқий [134.3].....	79
Муҳаммад ал-Барқий [134.4].....	79
Муҳаммад ал-Хоразмий ал-Барқий [134.5].....	79
Умар ал-Хоразмий ал-Барқий [134.6].....	79
Аҳмад ал-Барқий [134.7].....	79
Аҳмад ал-Барқий [134.8].....	80

Муҳаммад ал-Баркадий [135.1].....	80
Жиноҳ ал-Баркадий [135.2].....	80
Муҳаммад ал-Барванжирдий [136.1].....	80
Аҳмад ал-Барвизий [137.1].....	80
Али ал-Паздавий [138.1].....	80
Муҳаммад ал-Паздавий [138.2].....	81
Ал-Ҳасан ал-Паздавий [138.3].....	81
Азиз ал-Паздавий [138.4].....	81
Убайдуллоҳ ал-Паздавий [138.5].....	81
Абдуллоҳ ал-Паздавий [138.6].....	81
Довуд ал-Паздавий [138.7].....	81
Абдулкарим ал-Паздавий [138.8].....	81
Юсуф ал-Паздавий [138.9].....	81
Ҳамза ал-Базғомий [139.1].....	81
Иброҳим ал-Бузмоқоний [140.1].....	82
Аҳмад ал-Бузноний [141.1].....	82
Абдулазиз ал-Бузноний [141.2].....	82
Муҳаммад ал-Бузноний [141.3].....	82
Набаҳон ал-Бискасий [142.1].....	82
Аҳмад ал-Баскойирий [143.1].....	82
Исмоил ал-Баскатий [144.1].....	82
Сулаймон ал-Марвазий [145.1].....	83
Ал-Ҳусайн ал-Басийний [145.2].....	83
Исҳоқ ал-Бушоний [146.1].....	83
Али ал-Бушбақий [147.1].....	83
Бишр ал-Буштоний [148.1].....	83
Муҳаммад ал-Буштоний [148.2].....	83
Муҳаммад ибн Аваз ал-Буштоний [148.3].....	83
Салма ал-Бушвозақий [149.1].....	83
Муҳаммад ал-Бушвозақий [149.2].....	84
Абдуллоҳ ибн Бишор ал-Бушвозақий [149.3].....	84
Абдуллоҳ ибн Сабийҳ ал-Бушвозақий [149.4].....	84
Аҳмад ибн Бусайр ал-Бухорий [150.1].....	84
Али ал-Буғовизжоний [151.1].....	84

Абдулхай ал-Бағдхазарқандий [152.1].....	84
Ал-Хусайн ал-Бағвий [153.1].....	84
Абдуллоҳ ал-Бағвий [153.2].....	85
Муҳаммад ал-Бағвий [153.3].....	85
Ал-Ҳасан ал-Бағвий [153.4].....	85
Аҳмад ал-Бағвий [153.5].....	85
Муҳаммад ибн Ҳаявия ал-Бағвий [153.6].....	85
Юсуф ал-Бағвий [153.7].....	85
Муҳаммад ал-Бағвий ад-Даббос [153.8].....	85
Али ал-Бағвий [153.9].....	85
Салом ал-Бакирдий [154.1].....	86
Аҳмад ал-Бакрий [155.1].....	86
Абдуллоҳ ал-Бакрий [155.2].....	86
Муҳаммад ибн ал-Балосоғуний [156.1].....	86
Иброҳим ал-Булғорий (ваф. 600/1204 й.) [157.1].....	86
Абдуннасир ал-Булғорий [157.2].....	86
Муҳаммад ал-Булғорий (ваф. 821/1418 й.) [157.3].....	86
Аҳмад ибн Итоб ал-Балкиёний [158.1].....	87
Али ал-Бамижқасий [159.1].....	87
Ибод ал-Бамижқасий [159.2].....	87
Муҳаммад ал-Бамижқасий [159.3].....	87
Ан-Нуъмон ал-Бамлоний [160.1].....	87
Аҳмад ал-Бамлоний [160.2].....	87
Абдуллоҳ ал-Банокитий [161.1].....	87
Довуд ал-Банокитий [161.2].....	87
Муҳаммад ал-Банокатий [161.3].....	88
Али ал-Буноний [162.1].....	88
Жаъфар ар-Рудакий [163.1].....	88
Муҳаммад ал-Масъудий [164.1].....	88
Али ал-Банжахиний [165.1].....	89
Мўмин ал-Бунжийқасий [166.1].....	89
Муҳаммад ал-Бундуконий [167.1].....	89
Али ал-Бундуконий [167.2].....	89
Абдурраҳмон ал-Бандиймаший [168.1].....	89

Ат-Таййиб ал-Бансорақоний [169.1].....	89
Али ал-Банкати [170.1].....	90
Ал-Ҳайсам ал-Банкасий [171.1].....	90
Абдуллоҳ ал-Банирқоний [172.1].....	90
Аслам ал-Бутақий [173.1].....	90
Абдуллоҳ ал-Бурнамазий [174.1].....	90
Иброҳим ал-Бузанжирд [175.1].....	90
Мукаммад ал-Бузанжирдий [175.2].....	91
Муҳаммад ибн Маҳмуд ал-Бузанжирдий [175.3].....	91
Зирор ал-Бузаншоҳий [176.1].....	91
Муҳаммад ал-Буғий аз-Зарир [177.1].....	91
Ал-Ҳасийн ал-Буйнажий [178.1].....	91
Абу Сайд ал-Буйнажий [178.2].....	91
Рикод ал-Баҳорий [179.1].....	91
Аҳмад ал-Баҳваний [180.1].....	92
Муқотил ал-Байдарий [181.1].....	92
Умар ал-Байроний [182.1].....	92
Аҳмад ал-Байрамасий [183.1].....	92
Мусо ал-Байфориний [184.1].....	92
Муҳаммад ал-Пойкандий [185.1].....	92
Али ал-Пойкандий [185.2].....	92
Аҳмад ал-Пойкандий [185.3].....	93
Яҳё ал-Пойкандий [185.4].....	93
Муҳаммад Аҳмад ал-Пойкандий [185.5].....	93
Муҳаммад ал-Пойкандий [185.6].....	93
Исмоил ал-Пойкандий [185.7].....	92
Муҳаммад ибн Абу Абдуллоҳ ал-Пойкандий [185.8].....	93
Усмон ал-Пойкандий [185. 9].....	9;
Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Пойкандий [185.10].....	9;
Аҳмад ибн Юнус ал-Пойкандий [185.11].....	94
Муҳаммад ибн Жаъфар ал-Пойкандий [185.12].....	94
Абдулмалик ал-Байлақоний [186.1].....	94
Солиҳ ал-Баймоний [187.1].....	94
Шаъсам ал-Бийвардий [188.1].....	94

Аҳмад ал-Байвуқоний [189.1].....	94
Абдурраҳмон ат-Тобиший [190.1].....	94
Муҳаммад ат-Тобиший [190.2].....	94
Ал-Ҳасан ат-Тодиний [191.1].....	95
Ал-Ҳасан ат-Тодийзий [192.1].....	95
Аҳмад ат-Тубоний [193.1].....	95
Абу Ҳорун ат-Тубоний [193.2].....	95
Иброҳим ал-Жорубердий [194.1].....	95
Иброҳим ат-Тибризий [194.2].....	95
Иброҳим ат-Тибризий [194.3].....	95
Аҳмад ал-Куроний [194.4].....	96
Аҳмад ат-Тибризий [194.5].....	96
Аҳмад ат-Тибризий [194.6].....	96
Аҳмад ал-Аминий [194.7].....	96
Исмоил ал-Мирандий [194.8].....	96
Бадал ат-Тибризий [194.9] ...•.....	97
Башир аз-Зайний [194.10].....	97
Ҳасан ал-Мужтахид [194.11].....	97
Ҳасан ат-Табризий [194.12].....	97
Ҳасан ал-Ҳаштарудий [194.13].....	97
Муҳаммад ат-Табризий [194.14].....	97
Ҳасан ат-Табризий [194.15].....	97
Ҳасан ат-Табризий [194.16].....	98
Ҳусайн ал-Қазвиний [194.17].....	98
Ҳусайн ат-Табризий [194.18].....	98
Ҳусайн ат-Табризий [194.19].....	98
Ҳусайн ат-Табризий [194.20].....	98
Ҳусайн ал-Хусравшоҳий ат-Табризий [194.21].....	99
Ҳусайн ат-Табризий [194.22].....	99
Жаъфар ат-Табризий [194.23].....	99
Жаъфар ат-Табризий [194.24].....	99
Жамолуддин ат-Табризий [194.25].....	99
Жавод ал-Маликий [194.26].....	99
Ражаб ал-Исфаҳоний [194.27].....	99

Ризо ат -Табризий [194.28].....	100
Рафиъуддин ат-Табризий [194.29].....	100
Шариф аш-Ширвоний [194.30].....	100
Абдулхусайн ат-Табризий [194.31].....	100
Абдулхамид ал-Хусравшохий [194.32].....	100
Абдуррахим ат-Табризий [194.33].....	101
Абдуррахим ал-Ансорий [194.34].....	101
Абдуссамад ат-Табризий [194.35].....	101
Абдулкохир ат-Табризий [194.36].....	101
Абдуллох ат-Табризий [194.37].....	101
Абдуллох ибн Шариф [194.38].....	101
Абдулмалик ас-Сиддикий [194.39].....	101
Али ат-Табризий [194.40].....	102
Али ал-Қунавий [194.41].....	102
Али ат-Таботабоъий [194.42].....	102
Али ат -Табризий [194.43].....	102
Али ат-Табризий [194.44].....	103
Али ат-Табризий [194.45].....	103
Али Мусовий [194.46].....	103
Али ат -Табризий [194.47].....	103
Али ат-Табризий [194.48].....	103
Камолуддин ат -Табризий [194.49].....	103
Лутф Али ан-Насоъий [194.50].....	104
Мажидуддин ал-Ҳалвой [194.51].....	104
Муҳаммад ат-Табризий [194.52].....	104
Муҳаммад ат -Табризий [194.53].....	104
Муҳаммад ал-Қозий [194.54].....	104
Муҳаммад ат-Табризий [194.55].....	104
Муҳаммад ат-Табризий [194.56].....	104
Муҳаммад Нажаф [194.57].....	105
Муҳаммад ат-Табризий [194.58].....	105
Муҳаммад ал-Қозий [194.59].....	105
Муҳаммад ат-Табризий [194.60].....	105
Муҳаммад ат -Табризий [194.61].....	105

Муҳаммад ат-Табризий [194.62].....	105
Муҳаммад ат-Табризий [194.63].....	105
Муҳаммад ат-Табризий [194.64].....	106
Муҳаммад Манло Ҳанафий [194.65].....	106
Муҳаммад ал-Ҳатиб [194.66].....	106
Муҳаммад ат-Табризий [194.67].....	106
Муҳаммад ат-Таботабоъий [194.68].....	106
Муҳаммад ат -Табризий [194.69].....	106
Муҳаммад ат-Табризий [194.70].....	106
Муҳаммад ат-Табризий [194.71].....	106
Муҳаммад ал-Авфасовий [194.72].....	107
Муҳаммад ал-Ардубодий [194.73].....	107
Муҳаммад ат-Табризий [194.74].....	107
Муҳаммад ал-Бардаъий [194.75].....	107
Муҳаммад ат-Табризий [194.76].....	107
Муҳаммад ал-Озарбайжоний [194.77].....	107
Муҳаммад ат-Таботабоъий [194.78].....	108
Маҳмуд ат -Таботабоъий [194.79].....	108
Муҳаммад ат-Табризий [194.80].....	108
Маҳмуд ат-Табризий [194.81].....	108
Ал-Музаффар ат-Табризий [194.82].....	109
Мусо ат -Табризий [194.83].....	109
Яҳё ат-Табризий [194.84].....	109
Фаттоҳ ат-Табризий [194.85].....	109
Аҳмад ал-Ашъарий [194.86].....	109
Муҳаммад ат -Табризий [194.87].....	ПО
Абулқосим ат-Табризий [194.88].....	110
Шуъайб ат-Табризий [194.89].....	ПО
Муҳаммад ат-Тухорий [195.1].....	ПО
Ҳаммод ат-Тухорий [195.2].....	ПО
Муҳаммад ат-Тахсонжқасий [196.1].....	ПО
Ҳолид ат-Тахсийжий [197.1].....	ПО
Ар-Расул ат-Тахсийжий [197.2].....	ПО
Ато ат-Тахсийжий [197.3].....	ПО

Аҳмад ат-Тадёний [198.1].....	111
Иброҳим ад-Тадёний [198.2].....	111
Ал-Қосим ат-Тадёний [198.3].....	111
Муҳаммад ат-Туробий [199.1].....	111
Муҳаммад ибн Аҳмад ат-Туробий [199.2].....	111
Абдуллоҳ ат-Туробий [199.3].....	111
Абдурраҳмон ат-Туробий [199.4].....	111
Муҳаммад ат-Тарохий [200.1].....	111
Муқаммад ат-Турбоний [201.1].....	112
Ақмад ал-Ҳамазоний ат-Турконий [202.1].....	112
Муҳаммад ат-Туркистоний [203.1].....	112
Умар ат-Термизий [204.1].....	112
Муҳаммад ат-Термизий [204.2].....	112
Муҳаммад ат-Термизий [204.3].....	113
Муҳаммад ат-Термизий [202.4].....	113
Муҳаммад ат-Термизий [204.5].....	113
Муҳаммад ал-Варрок [204.6].....	113
Муҳаммад ат-Термизий [204.7].....	113
Аҳмад ат-Термизий [204.8].....	114
Исҳоқ ат-Термизий [204.9].....	114
Абу Аҳмад ат-Термизий [204.10].....	114
Холид ат-Термизий [204.11].....	114
Абдулазиз ат-Термизий [204.12].....	114
Сайд ат-Термизий [204.13].....	114
Солиҳ ат-Термизий [204.14].....	114
Муҳаммад ат-Термизий [204.15].....	114
Али ат-Термизий [204.16].....	114
Аҳмад ат-Термизий [204.17].....	114
Аҳмад ат-Тарновазий [205. 1].....	115
Ақмад ат-Тушкидазий [206. 1].....	115
Ҳасан ат-Тафтазоний [207.1].....	115
Муҳаммад ал-Ғанимий [207.2].....	115
Масъуд ат-Тафтазоний [207.3].....	115
Яҳё ат-Тафтазоний [207.4].....	116

Абдуллоҳ ат-Тафтазоний [207.5].....	116
Муҳаммад ат-Тафтазоний [207.6].....	116
Ҳабиш ат-Тафлисий [208.1].....	117
Ҳусайн ат-Тафлисий [208.2].....	117
Муборак ат-Тафлисий [208.3].....	117
Муҳаммад ат-Тафлисий [208.4].....	117
Ҳомид ат-Тафлисий [208.5].....	117
Муҳаммад ат-Тафлисий [208.6].....	118
Муҳаммад ат-Тафлисий [208.7].....	118
Ҳомид ат-Тилёний [209.1].....	118
Аҳмад ат-Тумуртоший [210.1].....	118
Солиҳ ат-Тумуртоший [210.2].....	118
Муҳаммад ат-Тумуртоший [210.3].....	118
Муҳаммад ат-Тумуртоший [210.4].....	118
Нажмуддин ат-Тумуртоший [210.5].....	119
Аҳмад ат-Тумушқасий [211.1].....	119
Наср ат-Танкатий [212.1].....	119
Муҳаммад ат-Тубаний [213.1].....	119
Жаъфар ибн Муҳаммад ат-Тубаний [213.2].....	120
Баҳр ат-Тусий [214.1].....	120
Жобир ат-Тусий [214.2].....	120
Муҳаммад ат-Тусий [214.3].....	120
Муҳаммад ат-Тусий [214.4].....	120
Абдулвоҳид ат-Тусий [214.5].....	120
Аҳмад ат-Тусий [214.6].....	120
Муҳаммад ат-Тузий [215.1].....	120
Наср ат-Тузий [215.2].....	120
Аҳмад ат-Тузияжий [216.1].....	121
Саъад ал-Ҳароний [217.1].....	121
Абу Абдуллоҳ ат-Тўсақосий [218.1].....	121
Ҳам ат-Тункасий [219.1].....	121
Аҳмад ат-Туякий [220.1].....	121
Муҳаммад ат-Тирконий [221.1].....	121
Муҳаммад ат-Тиймакий [222.1].....	121

Аҳмад ас-Собитий [223.1].....	122
Аҳмад ал-Жожаний [224.1].....	122
Ҳамза ал-Жожаний [224.2].....	122
Муҳаммад ал-Чокардизий [225.1].....	122
Нух ал-Жомиъ [226.1].....	122
Солим ал-Жоварсий [227.1].....	122
Исҳоқ ал- ал-Жубуний [228.1].....	123
Солиҳ ал-Жихорий [229.1].....	123
Муҳаммад ал-Жуходий [230.1].....	123
Аъян ибн Жаъфар ал-Жахзаний [231.1].....	123
Муҳаммад ал-Жадидий [232.1].....	123
Муҳаммад ал-Жӯрабозий [233.1].....	123
Абдулжаббор ал-Жарроҳий [234.1].....	124
Муҳаммад ал-Жарроҳий [234.2].....	124
Убайдуллоҳ ал-Жародий [235.1].....	124
Сайд ал-Жирмий [236.1].....	124
Иброҳим ал-Журмиҳаний [237.1].....	124
Абдурраҳмон ал-Журмиҳаний [237.2].....	124
Аҳмад ал-Жасиний [238.1].....	124
Умар ал-Жасиний [238.2].....	125
Муҳаммад ал-Жасиний [238.3].....	125
Аҳмад ал-Жаъоб [239.1].....	125
Абдурраҳмон ал-Жикилий [240.1].....	125
Сайд ал-Жулахтужоний [241.1].....	125
Муҳаммад ал-Жулфарий [242.1].....	125
Аҳмад ал-Жулфарий [242.2].....	125
Муҳаммад ал-Жамилий [243.1].....	126
Муҳаммад ал-Жунбазий [244.1].....	126
Муҳаммад ал-Иштихний ал-Жунбазий [244.2].....	126
Абдуллоҳ ал-Жундий [245.1].....	126
Яъқуб ал-Жундий [246.11].....	126
Аҳмад ал-Жундий [244.12].....	126
Асбаъ ал-Жундафарқоний [247.1].....	126
Умар ал-Жанзай [248.1].....	127

Иброҳим ал-Жанзай [248.2].....	127
Сурат ал-Жунувжирдий [249.1].....	127
Абдон ал-Жунувжирдий [249.2] .."	127
Абдуллоҳ ал-Жунувжирдий [249.3].....	127
Убайдуллоҳ ал-Жунувжирдий [249.4].....	127
Ҳайдар ал-Жунайдий [250.1].....	127
Аҳмад ал-Жавволу [251.1].....	127
Аҳмад ал-Жуволиқий [252.1].....	128
Абдурраҳмон ал-Жувборий [253.1].....	128
Муҳаммад ал-Жувбоний [254.1].....	128
Шоҳ ал-Жувбоний [254.2].....	128
Аҳмад ал-Жувбоний [254.3].....	128
Абас ал-Жувбоний [254.4].....	128
Аҳмад ан-Насафий ал-Жавбақий [255.1].....	128
Исмоил ал-Жавбақий [255.2].....	128
Абу Иброҳим ал-Жавбақий [255.3].....	129
Али ал-Жавбақий [255.4].....	129
Тамим ал-Жувбақий [256.1].....	129
Муҳаммад ал-Жувикий [257.1].....	129
Абдуссалом ал-Жиёсарий [258.1].....	129
Муҳаммад ибн ал-Жиханий [259.1].....	129
Умар ал-Жийрахиштий [260.1].....	129
Али ал-Жийрмаздоний [261.1].....	130
Аҳмад ал-Жийранжий [262.1].....	130
Синжон ал-Жийранжий [262.2].....	130
Аҳмад ал-Жийранжий [262.3].....	130
Аҳмад ал-Жийранжий [262.4].....	130
Умрон ал-Жийранжий [262.5].....	130
Муҳаммад ал-Жийшабурий [263.1].....	130
Маймун ал-Ҳотимий [264.1].....	130
Саҳр ал-Ҳожибий [265.1].....	130
Исмоил ал-Ҳожибий [265.2].....	130
Маймун ал-Ҳожибий [265.3].....	130
Ал-Ҳасан ал-Ҳосибий [266.1].....	131

Бишр ал-Ҳофий [267.1].....	131
Наср ал-Ҳомидий [268.1].....	131
Абдуллоҳ ал-Ҳомизий [269.1].....	131
Аҳмад ал-Ҳабобий [270.1]..... ;	131
Али ал-Ҳабибий [271.1].....	132
Абдурраҳмон ал-Ҳабибий [271.2].....	132
Абдуллоҳ ал-Ҳуббийний [272.1].....	132
Ал-Музаффар ал-Ҳижжий [273.1].....	132
Муҳаммад ал-Ҳаддодий [274.1].....	132
Муҳаммад ал-Ҳаззом [275.1].....	132
Муҳаммад ал-Ҳассобу [276.1].....	133
Усмон ал-Ҳафсабозий [277.1].....	133
Муҳаммад ал-Ҳалбасий [278.1].....	133
Абдулазиз ал-Ҳалвой [279.1].....	133
Абу Муҳаммад ал-Ҳалвой [279.2].....	133
Абдуллоҳ ал-Ҳалвой [279.3].....	133
Ҳамдун ал-Ҳийзоний [280.1].....	133
Саъад ал-Ҳохасрий [281.1].....	134
Атиқ ал-Ҳохасрий [281.2].....	134
Абдулқодир ал-Ҳохасрий [281.3].....	134
Жаъфар ал-Ҳолабарзаний [282.1].....	134
Иброҳим ал-Ҳолидабозий [283.1].....	134
Али ал-Ҳолидий [284.1].....	134
Ал-Ҳонақоҳий ас-Сарахсий [285.1].....	134
Тоҳир ал-Ҳонақоҳий [285.2].....	135
Муҳаммад ал-Ҳовасий [286.1].....	135
Аз-Зоҳид ал-Ҳовасий [286.2].....	135
Мусо ал-Ҳовасий [286.3].....	135
Али ал-Ҳабоқий [287.1].....	135
Исҳоқ ал-Хутталий [288.1].....	135
Иброҳим ал-Хутталий [288.2].....	135
Ибод ал-Хутталий [288.3].....	135
Исҳоқ ал-Хутталий [288.4].....	135
Имрон ал-Хутталий [288.5].....	135

Муҳаммад ал-Хутталиий [288.6].....	136
Мусо ал-Хутталиий [288.7].....	136
Ақмад ал-Хутталиий [288.8].....	136
Абдуррахмон ал-Хутталиий [288.9].....	136
Али ал-Хутталиий [288.10].....	136
Умар ал-Хутталиий [288.11].....	136
Аҳмад ал-Хутталиий [288.12].....	136
Муҳаммад ал-Хутталиий [288.13].....	136
Али ал-Хутталиий [288.14].....	136
Муҳаммад ал-Хўтаний [289.1].....	136
Сулаймон ал-Хўтаний [289.2].....	137
Муҳаммад ал-Хужодий [290.1].....	137
Муҳаммад ал-Хўжандий [291.1].....	137
Аҳмад ал-Хўжандий [291.2].....	137
Ҳомид ал-Хўжандий [291.3].....	137
Умар ал-Хўжандий [291.4].....	137
Муҳаммад ал-Хўжандий [291.5].....	138
Мусо ал-Хўжандий [291.6].....	138
Яҳё ал-Хўжандий [291.7].....	138
Умар ал-Хўжандий [291.8].....	138
Салмон ал-Хўжандий [291.9].....	138
Аҳмад ал-Хўжандий [291.10].....	138
Бадр ал-Хўжандий [291.11].....	138
Муҳаммад ал-Хўжандий [291.12].....	138
Иброҳим ал-Хўжандий [291.13].....	138
Убайдуллоҳ ал-Хўжандий [291.14].....	138
Иброҳим ибн Аҳмад ал-Хўжандий [291.15].....	139
Муҳаммад ал-Хўжандий [291.16].....	139
Муҳаммад ал-Хўжандий [291.17].....	139
Муҳаммад ал-Хўжандий [291.18].....	139
Иброҳим ал-Худобозий [292.1].....	139
Иброҳим ал-Худобозий [292.2].....	139
Зухайр ал-Хидомий [293.1].....	139
Зухайр ал-Хидомий [293.2].....	139

Али ал-Хидомий [293.3].....;	140
Мухаммад ал-Худфароний [294.1].....	140
Ҳамд ал-Худисарий [295.1].....	140
Аҳмад ал-Худиманканий [296.1].....	140
Салим ал-Худиманканий [296.2].....	140
(Абу Сайд) Яхё ибн Муъин ибн Салим ибн [296.3].....	140
Урва ал-Худиманканий [296.4].....	140
Ақмад ал-Хузондий [297.1].....	140
Ҳорун ал-Хародиний [298.1].....	140
Ғолиб ал-Хартангий [299.1].....	141
Саъд ал-Харашкититий [300.1].....	141
Ҳабиб ал-Хартатий [301.1].....	141
Мухаммад ал-Хазъувний [302.1].....	141
Ақмад ал-Хазъувний [302.2].....	141
Мусо ал-Хазъувний [302.3].....	141
Мухаммад ал-Харғонкасий [303.1].....	141
Аҳмад ал-Харқоний [304.1].....	142
Аҳмад ал-Харқоний [304.2].....	142
Бакр ал-Харқоний [304.3].....	142
Ал-Ҳусайн ал-Харқоний [304.4].....	142
Ал-Ҳусайн ал-Харқоний [304.5].....	142
Мухаммад ал-Харқоний [304.6].....	142
Масъуд ал-Харқоний [304.7].....	142
Ал-Ҳусайн ал-Харқий [305.1].....	142
Абдулжаббор ал-Харқий [305.2].....	142
Абдуллоҳ ал-Харқий [305.3].....	143
Умар ал-Харқий [305.4].....	143
Мухаммад ал-Харақий [305.5].....	143
Зухайр ал-Харақий [305.6].....	143
Мухаммад ал-Харақий [305.7].....	143
Мухаммад ал-Харақий [305.8].....	143
Исҳоқ ал-Харақий [305.9].....	143
Ал-Ҳасан ал-Харақий [305.10].....	143
Абдуллоҳ ал-Харақий [305.11].....	143

Абдуллох абн Абдуррахмон ал-Харакий [305.12].....	143
Довуд ал-Хармайсаний [306.1].....	144
Муҳаммад ал-Харурий [307.1].....	144
Мусо ал-Ғузорий [308.1].....	144
Х,ашийм ал-Ғузорий [308.2].....	144
Муҳаммад ал-Хузондий [309.1].....	144
Муҳаммад ал-Хузондий [309.2].....	144
Муҳаммад ал-Хузвоний [310.1].....	144
Муҳаммад ал-Хусрувшохий [311.1].....	144
Иброҳим ал-Хушоғарий [312.1].....	145
Яхё ал-Хушминжакасий [313.1].....	145
Ал-Хдсан ал-Хушминжакасий3.2].....	145
Умар ал-Хушувфағаний [314. 1].....	145
Аҳмад ал-Хушувфағаний [314.2].....	145
(Абу Аҳмад) ал-Хашувнанжакасий [315.1].....	146
Исмоил ал-Хашяндизий [316.1].....	146
Муҳаммад ал-Халхолий [317.1].....	146
Муҳаммад ал-Халхолий [317.2].....	146
Муҳаммад ал-Халхолий [317.3].....	146
Муҳаммад ал-Халхолий [317.4].....	146
Али ал-Халхолий [317.5].....	146
Насруллох ал-Халхолий [317.6].....	147
Ҳасан ал-Халхолий [317.7].....	147
Муҳаммад ал-Халувкий [318.1].....	147
Абдулвоҳид ал-Халувқий [318.2].....	147
Исмоил ал-Кушоний [319.1].....	148
Аҳмад ал-Хумхайсарий [320.1].....	148
Ал-Муаммал ал-Хумракий [321.1].....	148
Исҳоқ ал-Химқобозий [322.1].....	148
Аҳмад ал-Химқобозий [322.2].....	148
Абдуллох ал-Хамқарий [323.1].....	148
Юсуф ал-Хумисаний [324.1].....	149
Абдулғаффор ас-Самарқандий [324.2].....	149
Ат-Таййиб ал-Хуноматий [325.1].....	149

Али ал-Хунбожий [326.1].....	149
Восил ал-Ханбуний [327.1].....	149
Ахмад ал-Ханбуний [327.2].....	149
Ҳаким ал-Дарбандий [328.1].....	149
Муҳаммад ал-Ҳоким [329.1].....	150
Иброҳим ал-Хоразмий [329.2].....	150
Муҳаммад ал-Хоразмий [329.3].....	150
Мансур ал-Хоразмий [329.4].....	150
Мансур ал-Қоъоний ал-Хоразмий [329.5].....	150
Ал-Қосим ал-Хоразмий [329.6].....	151
Али ал-Хоразмий [329.7].....	151
Довуд ал-Хоразмий [329.8].....	151
Яъқуб ал-Хоразмий [329.9].....	151
Солиҳ ал-Хоразмий [329.10].....	151
Иброҳим ал-Хоразмий [329.11].....	151
Муҳаммад ал-Хоразмий [329.12].....	151
Мужоҳид ал-Хоразмий [329.13].....	152
Юсуф ал-Хоразмий [329.14].....	152
Ал-Ҳасан ал-Хоразмий [329.15].....	152
Нохид ал-Хоразмий [329.16].....	152
Ахмад ал-Хоразмий [329.17].....	152
Ахмад ал-Хоразмий [329.18].....	152
Тохир ал-Хоразмий [329.19].....	152
Ахмад ал-Хоразмий [329.20].....	152
Абу Сайд ал-Хоразмий [329.21].....	152
Абдуссалом ал-Хоразмий [329.22].....	152
Ал-Муваффақ ал-Хоразмий [329.23].....	153
Ҳусайн ал-Хоразмий [329.24].....	153
Али ал-Хоразмий [329.25].....	153
Али ал-Хоразмий [329.26].....	153
Муҳаммад ал-Хоразмий [329.27].....	153
Муҳаммад ал-Хоразмий [329.28].....	153
Муҳаммад ал-Хоразмий [329.29].....	153
Муҳаммад ал-Хоразмий [329.30].....	152

Амир ал-Хоразмий [329.31].....	154
Аҳмад ал-Хоразмий [329.32].....	154
Аҳмад ал-Хоразмий [329.33].....	154
Ҳусайн ал-Хоразмий [329.34].....	154
Али ал-Хоразмий [329.35].....	154
Муҳаммад ал-Хоразмий [329.36].....	154
Муҳаммад ал-Хоразмий [329.37].....	154
Муҳаммад ал-Хоразмий [329.38].....	154
Муҳаммад ал-Хоразмий [329.39].....	154
Муҳаммад ал-Хоразмий [329.40].....	155
Муҳаммад ал-Хоразмий [329.41].....	155
Маҳмуд ал-Хоразмий [329.42].....	155
Маҳмуд ал-Хоразмий [329.43].....	155
Маҳмуд ал-Хоразмий [329.44].....	155
Юсуф ал-Хоразмий [329.45].....	155
Юсуф ал-Хоразмий [329.46].....	155
Муаййадуддин ал-Хоразмий [329.47].....	155
Тоҳир ал-Хўқандий [330.1].....	156
Асад ал-Хуважжоний [331.1].....	156
Муҳаммад ал-Хуважжоний [331.2].....	156
Ал-Маҳдий ал-Хузёний [332.1].....	156
Абдон ал-Хуваййу [333.1].....	156
Юсуф ал-Хуваййу [333.2].....	156
Муҳаммад ал-Хуваййу [333.3].....	157
Аҳмад ал-Хуваййу [333.4].....	157
Носир ал-Хуваййу [333.5].....	157
Муҳаммад ал-Хуваййу [333.6].....	157
Муҳаммад Абдулхай ал-Хуваййу [333.7].....	157
Муҳаммад Абдурраҳим ал-Хуваййу [333.8].....	157
Билол ал.-Худаштирий [334.1].....	157
Абдуллоҳ ал-Хайзохузий [335.1].....	158
Аҳмад ал-Хайзохузий [335.2].....	158
Муҳаммад ал-Хайзохузий [335.3].....	158
Муҳаммад ал-Хайзохузий [335.4].....	158

Абулхасан ал-Хайшоний ас-Самаркандий [336.1].....	158
Ҳамза ал-Хайломий [337.1].....	158
Аҳмад ал-Хайвакий [338.1].....	158
Солиҳ ад-Доразанжий [339.1].....	159
Али ад-Дораконий [340.1].....	159
Яъмур ад-Дораконий [340.2].....	159
Абдуллоҳ ад-Доғуний [341.1].....	159
Қурайш ад-Дубзаний [342.1].....	159
Абдуллоҳ ад-Дабусий [343.1].....	159
Маймун ад-Дабусий [343.2].....	160
Маҳмуд ад-Дабусий [343.3].....	160
Али ад-Дабусий [343.4].....	160
Аҳмад ад-Дабусий [343.5].....	160
Зулайм ад-Дабусий [343.6].....	160
Сайд ад-Дабусий [343.7].....	160
Усмон ад-Дабусий [343.8].....	160
Муҳаммад ад-Дабусий [343.9].....	160
Исмоил ад-Дужоканий [344.1].....	161
Абдуллоҳ ад-Дахфандуний [345.1].....	161
Муҳаммад ад-Дахфандуний [345.2].....	161
Исҳоқ ад-Дахфандуний [345.3].....	161
Исмоил ад-Дахфандуний [345.4].....	161
Бакр ад-Духамсиний [346.1].....	161
Ал-Ҳасан ад-Дарбандий [347.1].....	161
Ҳариб ад-Дурбиконий [348.1].....	162
Аҳмад ад-Дурбиконий [348.2].....	162
Ал-Ҳусайн ад-Дириздахий [349.1].....	162
Халф ад-Дириздахий [349.2].....	162
Ал-Аббос ад-Дарзиюний [350.1].....	162
Абдон ад-Дарсиноний [351.1].....	162
Муҳаммад ад-Дарғоний [352.1].....	162
Собир ад-Дарғамий [353.1].....	162
Исо ад-Дарвозакий [354.1].....	163
Абдулазиз ад-Дарийжакий [355.1].....	163

Харуф ад-Дарийжакий [355.2].....	163
Али ад-Дизакий [356.1].....	163
Ал-Ҳасан ад-Дизакий [356.2].....	163
Акмад ад-Дизакий [356.3].....	163
Абдулмажид ад-Дизакий [356.4].....	163
Саъад ад-Дастажирдий [357.1].....	163
Муҳаммад ад-Дағулий [358.1].....	164
Муҳаммад ад-Дағулий [358.2].....	164
Али ад-Дағулий [358.3].....	164
Муҳаммад ад-Далғотоний [359.1].....	164
Фазлуллоҳ ад-Далғотоний [359.2].....	164
Наср ад-Далғотоний [359.3].....	164
Аҳмад ад-Дандонқоний [360.1].....	164
Фазлуллоҳ ад-Дандонқоний [360.2].....	165
Абдуррахмон ад-Дандонқоний [360.3].....	165
Мансур ад-Дандонқоний [360.4].....	165
Аҳмад ад-Дандонқоний [360.5].....	165
Аҳмад ад-Дандонқоний [360.6].....	165
Муҳаммад ад-Дувайдий [361.1].....	165
Насруллоҳ ад-Давийний [362.1].....	165
Абдулазиз ал-Жиззахий [363.1].....	165
Муҳаммад ал-Жиззахий [363.2].....	166
Умар ал-Жиззахий [363.3].....	166
Аҳмад ал-Жиззахий [363.4].....	166
Умар ал-Жиззахий [363.4].....	166
Муҳаммад ад-Даймасий [364.1].....	166
Ал-Қосим ал-Дийнабозий [365.1].....	166
Ал-Қосим ад-Динамаздоний [366.1].....	166
Жаъфар ад-Дийвоний [367.1].....	166
Абдуллоҳ ибн ад-Дийвакуший [368.1].....	167
Аҳмад аз-Заҳкасий [369.1].....	167
Абдулвахҳоб аз-Захийнавай [370.1].....	167
Имрон аз-Заръайний [371.1].....	167
Аҳмад аз-Заммаий [372.1].....	г. 167

Ахмад аз-Зайёлий [373.1].....	167
Абдулваҳҳоб аз-Зийбадвоний [374.1].....	168
Абдулазиз аз-Займуний [375.1].....	168
Ҳаким аз-Займуний [375.2].....	168
Муҳаммад ар-Роғасрасаний [376.1].....	168
Ахмад ар-Роғаний [377. Ц].....	168
Ал-Ҳасан ар-Ромароний [378.1].....	168
Муҳаммад ар-Ромароний [378.2].....	168
Али ар-Ромуший [379.1].....	169
Иброҳим ар-Ромиший [379.2].....	169
Абу Ахмад ар-Романий [380.1].....	169
Рух ар-Ромитаний [381.1].....	169
Муҳаммад ар-Ромитаний [381.2].....	169
Муҳаммад ар-Роҳибий [382.1].....	169
Ахмад ар-Роҳибий [382.2].....	169
Ахмад ар-Роҳибий [382.3].....	169
Исҳоқ ар-Роҳувий [383.1].....	170
Муҳаммад ар-Роҳувий [383.2].....	170
Муҳаммад ар-Роҳувий [383.3].....	170
Ахмад ар-Риботий [384.1].....	170
Ахмад ар-Рабазий [385.1].....	170
Ахмад ар-Рабанжаний [386.1].....	170
Муҳаммад ар-Рабанжаний[386.2].....	170
Абдуррашид ар-Ражой [387.1].....	171
Ал-Қози ар-Ражой [387.2].....	171
Муҳаммад ар-Рахҳол [388.1].....	171
Ахмад ар-Руххоний [389.1].....	171
Ал-Ҳасан ар-Руххоний [389.2].....	171
Муҳаммад ар-Рухшайузӣ [390.1].....	171
Абдулваҳҳоб ар-Рахийнунӣ [391.1].....	171
Муҳаммад ар-Разоний [392.1].....	172
Исмоил ар-Розабодӣ [393.1].....	172
Ризом ар-Ризомӣ [394.1].....	172
Муҳаммад ар-Размозӣ [395.1].....	172

Иброҳим ар-Размозий [395.2].....	172
Абу Муҳаммад ар-Размозий [395.3].....	172
Абу Абдуллоҳ ар-Размозий [395.4].....	172
Муҳаммад ар-Разманохий [396.1].....	172
Ҳотам ар-Разманохий [396.2].....	172
Аҳмад ар-Разийкий [397.1].....	172
Абдурраҳмон ар-Разийкий [397.2].....	173
Довуд ар-Растағфирий [398.1].....	173
Али ар-Рустағфаний [399.1].....	173
Муҳаммад ар-Рашодий [400.1].....	173
Шайхулислом ар-Риштоний [401.1].....	173
Муҳаммад ар-Разрозий [402.1].....	173
Наср ар-Руфуний [403.1].....	174
Муҳаммад ар-Рақундий [404.1].....	174
Муҳаммад ар-Рувзаборий [405.1].....	174
Аҳмад ар-Рувзаборий [405.2].....	174
Муҳаммад ар-Рувзафағкадий [406.1].....	174
Мусо ар-Рувзакий [407.2].....	174
Муҳаммад ар-Равқий [408.1].....	174
Муҳаммад ар-Райёний [409.1].....	175
Аҳмад ар-Райёний [409.2].....	175
Али ар-Рихашний [410.1].....	175
Аҳмад ар-Рийғазмуний [411.1].....	175
Жалолуддин ар-Рийғазмуний [411.2].....	175
Мансур ар-Рикназий [412.1].....	175
Наъим ар-Рийвдадий [413.1].....	175
Бишр ар-Рийвдадий [414.1].....	176
Иброҳим ар-Рийварсуний [415.1].....	176
Убайдуллоҳ ар-Рийвақоний [416.1].....	176
Иброҳим ас-Сарахсий [417.1].....	176
Муҳаммад аз-Зозабихий [418.1].....	176
Масъуд аз-Зозакий [419.1].....	176
Яҳё аз-Зорий [420.1].....	176
Ибн Ражо аз-Зораёний [421.1].....	177

Муҳаммад аз-Зоз [422.1].....	177
Бакр аз-Зоғарсавсаний [423.1].....	177
Муҳаммад аз-Зоғулий [424.1].....	177
Муҳаммад аз-Зоминий [425.1].....	177
Илёс аз-Зоминий [425.2].....	177
Исрофил аз-Зоминий [425.3].....	177
Жумаҳир аз-Зоминий [425.4]..... у.....	178
Аҳмад аз-Зоминий [425.5].....	178
Али аз-Зоминий [425.6].....	178
Наср аз-Зоварий [426.1].....	178
Муҳаммад аз-Зоҳирий [427.1].....	178
Ал-Ҳасан ал-Бухорий [427.2].....	178
Афлах аз-Забағдувоний [428.1].....	178
Аҳмад аз-Забуйий [429.1].....	179
Али аз-Забибий [430.1].....	179
Исмоил аз-Зужожий [431.1].....	179
Муҳаммад аз-Зужожий [431.2].....	179
Иброҳим аз-Зужожий [431.3].....	179
Разин аз-Заржиний [432.1].....	179
Муҳаммад аз-Заржиний [432.2].....	179
Сулаймон аз-Зарахсий [433.1].....	179
Муҳаммад аз-Зарахсий [433.2].....	179
Али аз-Зарзамий [434.1].....	179
Муҳаммад аз-Зарзамий [434.2].....	180
Муҳаммад аз-Зарқий [435.1].....	180
Исҳоқ аз-Зарқий [435.2].....	180
Аҳмад аз-Зарқий [435.3].....	180
Ҳабиб аз-Зарқий [435.4].....	180
Ал-Ҳасан аз-Заргароний [436.1].....	180
Муҳаммад аз-Зармоний [437.1].....	180
Умар аз-Заранжаро [438.1].....	180
Бакр аз-Заранжаро [438.2].....	180
Довуд аз-Заранжаро [438.3].....	181
Юсуф аз-Заранжаро [438.4].....	181

Умар аз-Заранжаро [438.4].....	181
Ахмад аз-Зарувдизако [439.1].....	181
Акмад аз-Зиррий [440.1].....	181
Умар аз-Зағриймоший [441.1].....	181
Сулаймон аз-Зағандоний [442.1].....	181
Муҳаммад аз-Законий [443.1].....	182
Махмуд аз-Замахшарий [444.1].....	182
Муҳаммад аз-Зумулкий [445.1].....	183
Абдуллоҳ аз-Зумулкий [445.2].....	183
Яҳё аз-Заммайя [446.1].....	183
Ал-Муътаз аз-Заммайя [446.2].....	183
Муҳаммад аз-Заммайя [446.3].....	183
Иброҳим ал-Бакрий [447.1].....	183
Иброҳим аз-Занжоний [447.2].....	183
Иброҳим аз-Занжоний [447.3].....	183
Исҳоқ аз-Занжоний [447.4].....	183
Асадуллоҳ аз-Занжоний [447.5].....	184
Исмоил аз-Занжоний [447.6].....	184
Жаъфар аз-Занжоний [447.7].....	184
Жаъфар аз-Занжоний [447.8].....	184
Жавод аз-Занжоний [447.9].....	184
Жавод ибн Муҳаррам [447.10].....	184
Хусайн аз-Занжоний [447.11].....	184
Хусайн аз-Занжоний [447.12].....	185
Зулф Али [447.13].....	185
Садруддин аз-Занжоний [447.14].....	185
Абу Толиб аз-Занжоний [447.15].....	185
Аббос аз-Занжоний [447.16].....	185
Аббос аз-Занжоний [447.17].....	185
Абдулғали аз-Занжоний [447.18].....	185
Абдулкарим аз-Занжоний [447.19].....	185
Абдуллоҳ ал-Ковандий [447.20].....	186
Абдуллоҳ аз-Занжоний [447.21].....	186
Абу Абдуллоҳ аз-Занжоний [447.22].....	186

Абу Абдуллоҳ аз-Занжоний [447.23].....	187
Абу Абдуллоҳ аз-Занжоний [447.24].....	187
Абдулмажид аз-Занжоний [447.25].....	187
Абдулмажид аз-Занжоний [447.26].....	187
Абдулвахоб аз-Занжоний [447.27].....	188
Абдулвосиъ аз-Занжоний [447.28].....	188
Али аз-Занжоний [447.29].....	188
Али аз-Занжоний [447.30].....	188
Али аз-Занжоний [447.31].....	188
Умар аз-Занжоний [447.32].....	188
Ғулом Ризо аз-Занжоний [447.33].....	188
Фатҳ Али аз-Занжоний [447.34].....	188
Фаёз аз-Занжоний [447.35].....	189
Абулқосим аз-Занжоний [447.36].....	189
Қувомуддин аз-Занжоний [447.37].....	189
Қурбон Али [447.38].....	189
Лутфуллоҳ аз-Занжоний [447.39].....	189
Муҳаммад аз-Занжоний [447.40].....	189
Муҳаммад аз-Занжоний [447.41].....	189
Муҳаммад аз-Занжоний [447.42].....	189
Муҳаммад аз-Занжоний [447.43].....	189
Муҳаммад аз-Занжоний [447.44].....	190
Муҳаммад аз-Занжоний [447.45].....	190
Муҳаммад аз-Занжоний [447.46].....	190
Муҳаммад аз-Занжоний [447.47].....	190
Муҳаммад аз-Занжоний [447.48].....	191
Муҳаммад аз-Занжоний [447.49].....	191
Муҳаммад аз-Занжоний [447.50].....	191
Муҳаммад аз-Занжоний [447.51].....	191
Маҳмуд аз-Занжоний [447.52].....	191
Маҳмуд аз-Занжоний [447.53].....	191
Маҳмуд аз-Занжоний [447.54].....	192
Мажид аз-Занжоний [447.55].....	192
Абулмақорим аз-Занжоний [447.56].....	192

Маҳдий аз-Занжоний [447.57].....	192
Наср аз-Занжоний [447.58].....	192
Яъқуб ибн Али [447.59].....	192
Аҳмад аз-Занжоний [447.60].....	192
Саъд аз-Занжоний [447.61].....	192
Ал-Ҳусайн аз-Занжоний [447.62].....	193
Юсуф аз-Занжоний [447.63].....	193
Абдуллоҳ аз-Занжоний [447.64].....	193
Муҳаммад аз-Занжоний [447.65].....	193
Маккий аз-Занжоний [447.66].....	193
Ас-Сиррий аз-Занжоний [447.67].....	193
Аҳмад аз-Занжуний [448.1].....	193
Ан-Нуъмон аз-Зандахоний [449.1].....	193
Муҳаммад аз-Зандахоний [449.2].....	193
Муҳаммад аз-Зандахоний [449.3].....	193
Умар аз-Зандая [450.1].....	194
Муҳаммад аз-Зандая [450.2].....	194
Маъбад аз-Зандармийсанийи [451.1].....	194
Муҳаммад аз-Занданий [452.1].....	194
Ғорим аз-Занданий [452.2].....	194
Аҳмад аз-Занданий [452.3].....	194
Аҳмад аз-Зандоний [452.4].....	194
Аҳмад аз-Занданий [452.5].....	194
Абдулмалик аз-Зандиноий [453.1].....	194
Аҳмад аз-Заволқанжий [454.1].....	195
Муҳаммад аз-Зуший [455.1].....	195
Муҳаммад аз-Зулоҳий [456.1].....	195
Амр аз-Зулаҳий [456.2].....	195
Ҳамм аз-Зайкуний [457.1].....	195
Аҳмад аз-Зайний [458.1].....	195
Убайдуллоҳ аз-Зайний [458.2].....	195
Бакр ас-Соботий [459.1].....	196
Аҳмад ас-Соботий [459.2].....	196
Муҳаммад ас-Соракуний [460.1].....	196

- Муҳаммад ас-Сосоний [461.1]
Бисом ас-Сосажирдий [462.1]
Маҳмуд ас-Сосажирдий [462.2]
Ҳомид ас-Сосажирдий [462.3]
Абдурраҳмон ас-Сосажирдий [462.4]
Муҳаммад ас - Соғаржий [463.1]
Яъло ас-Соғаржий [463.2]
Аҳмад ас-Соғаржий [463.3]
Маҳмуд ас-Соғаржий [463.4]
Юсуф ас-Соғаржий [463.5]
Юсуф ас-Соғаржий [463.6]
Муҳаммад ас-Софардазий [464.1]
Муҳаммад ас-Сокабдуёзавий [465.1]
Исмоил ас-Сомоний [466.1]
Аҳмад ас-Сомоний [466.2]
Исҳоқ ас-Сомоний [466.3]
Наср ас-Сомоний [466.4]
Ғозий ас-Сомоний [466.5]
Иброҳим ас-Сонжаний [467.1]
Ал-Ашъас ас-Сонқоний [468.1]
Абу Ҳамза ас-Сонқоний [468.2]
Умар ас-Сонқоний [468.3]
Уҳайд ас-Сонважирдий [469.1]
Абдурраҳим ас-Сонважирдий [469.2]
Аҳмад ас-Соваконий [470.1]
Абдулмалик ас-Сиборо [471.1]
Умар ас-Сибиро [471.2]
Бихмок ас-Сибиро [471.3]
Абдуллоҳ ас-Сабазмуний [472.1]
Маъруф ас-Сабазмуний [472.2]
Аҳмад ас-Сабазмуний [472.3]
Муҳаммад ас-Субизғукий [473.1]
Умр ас-Сибийро [474.1]
Бихмок ас-Сибийро [474.2]

Иброҳим ас-Сутийфағний [475.1].....	200
Ал-Фазл ас-Сутийканий [476.1].....	200
Солиҳ ас-Сижаро [477.1].....	200
Муҳаммад ас-Сахтиёний [478.1].....	200
Наср ас-Саровий [479.1].....	200
Нофиъ ас-Сарова [479.2].....	200
Ахмад ас-Сарахсий [480.1].....	201
Исмоил ас-Сарахсий [480.2].....	201
Ҳусайн ибн ал-Фазл ас-Сарахсий [480.3].....	201
Зоҳир ас-Сарахсий [480.4].....	201
Зухайр ас-Сарахсий [480.5].....	201
Абдуррахмон ас-Сарахсий [480.6].....	201
Абдулазиз ас-Сарахсий [480.7].....	201
Ал-Ҳасан ас-Сарахсий [480.8].....	202
Муҳаммад ас-Сарахсий [480.9].....	202
Муҳаммад ас-Сарахсий [480.10].....	202
Муҳаммад ас-Сарахсий [480.11].....	202»
Муҳаммад ас-Сарахсий [480.12].....	202
Носир ас-Сарахсий [480.13].....	202
Абдуррахмон ас-Сарахсий [480.14].....	202
Муҳаммад ас-Сарахсий [480.15].....	203
Ал-Валид ас-Сарахсий [480.16].....	203
Ал-Фазл ас-Сарахсий [480.17].....	203
Муҳаммад аз-Зубаъий [480.18].....	203
Маждуддин ас-Сурхакатий [481.1].....	203
Муҳаммад ас-Сурхакатий [481.2].....	203
Усома ас-Сардарий [482.1].....	203
Али ас-Сардарий [482.2].....	203
Абу Муҳаммад ас-Сурфаконий [483.1].....	204
Умар ас-Сурфаконий [483.2].....	204
Иброҳим ас-Сурфаконий [483.3].....	204
Ғолиб ас-Сурмора [484.1].....	204
Ахмад ас-Сурмора [484.2].....	204
Исҳоқ ас-Сурмора [484.3].....	204

Мансур ас-Сурмора [484.4].....	204
Ҳасан ас-Сурмора [484.5].....	204
Ҳусайн ас-Сурмора [484.6].....	204
Зуннун ас-Сурмора [484.7].....	204
Маждуддин ас-Сирвий [485.1].....	205
Наср ас-Сирвий [485.2].....	205
Нофиъ ал-Озарбайжоний [485.3].....	205
Соъид ас-Сўғдий [486.1].....	205
Али ас-Сўғдий [486.2].....	205
Комил ас-Сўғдий [486.3].....	205
Абу Али ас-Саконий [487.1].....	205
Суфён ас-Сакбиёний [488.1].....	205
Яъқуб ас-Сакажқасий [489.1].....	206
Аҳмад ас-Сакажқасий [489.2].....	206
Бишр ас-Суккарий [490.1].....	206
Муҳаммад ас-Суккарий [490.2].....	206
Ашъаб ас-Суқундоний [491.1].....	206
Амр ас-Саканий [492.1].....	206
Муҳаммад ас-Саканий [492.2].....	206
Мусо ибн Ҳилол [493.1].....	207
Ҳариз ас-Саламосий [493.2].....	207
Умар ас-Саламосий [493.3].....	207
Ал-Музаффар ас-Саламосий [493.4].....	207
Ал-Ҳасан ас-Саламосий [493.5].....	207
Ал-Ҳусайн ас-Саламосий [493.6].....	207
Муҳаммад ас-Саламосий [493.7].....	207
Ал-Муҳсин ас-Са\амосий [493.8].....	207
Муҳаммад ас-Саламосий [493.9].....	207
Ал-Ҳусайн ас-Салмоний [494.1].....	207
Икрима ас-Салмуқоний [495.1].....	208
Ал-Фазл ас-Сулаймоний [496.1].....	208
Аҳмад ас-Самарқандий [497.1].....	208
Аҳмад ас-Самарқандий [497.2].....	208
Аҳмад Муллозода [497.3].....	208

Исмоил ас-Самарқандий [497.4].....	208
Абу Бакр ал-Балхий [497.5].....	209
Ал-Ҳасан ас-Самарқандий [497.6].....	209
Ҳасан ас-Самарқандий [497.7].....	209
Ҳусайн ас-Самарқандий [497.8].....	209
Ҳусайн ас-Самарқандий [497.9].....	209
Ражо ал-Ғифорий [497.10].....	209
Абдурахим ал-Марғиноний [497.11].....;	209
Абдураззоқ ас-Самарқандий [497.12].....	209
Абдуллоҳ ас-Самарқандий [497.13].....	210
Абдуллоҳ ас-Самарқандий [497.14].....	210
Абдуллоҳ ас-Самарқандий [497.15].....	210
Убайдуллоҳ аш-Шоший [497.16].....	210
Али ас-Самарқандий [497.17].....	210
Али ал-Исфижобий [497.18].....	210
Али ас-Самарқандий [497.19].....	210
Умар ас-Самарқандий [497.20].....	211
Абулқосим ас-Самарқандий [497.21].....	211
Абулқосим ас-Самарқандий [497.22].....	211
Муҳаммад ас-Самарқандий [497.23].....	211
Муқаммад ас-Самарқандий [497.24].....	211
Муҳаммад ас-Самарқандий [497.25].....	211
Муҳаммад ас-Самарқандий [497.26].....	211
Муҳаммад ал-Қалонсий [497.27].....	212
Муҳаммад ас-Самарқандий [497.28].....	212
Муҳаммад ар-Ризавий [497.29].....	212
Муҳаммад ал-Каробисий [497.30].....	212
Муҳаммад ас-Самарқандий [497.31].....	212
Муҳаммад ал-Асмандий [497.32].....	212
Муҳаммад ас-Синжорий [497.33].....	213
Муҳаммад ас-Самарқандий [497.34].....	213
Муҳаммад ас-Самарқандий [497.35].....	213
Муҳаммад ас-Самарқандий [497.36].....	213
Муҳаммад ас-Самарқандий [497.37].....	213

Муҳаммад ас-Самарқандий [497.38]	213
Муҳаммад ал-Амидий [497.39]	214
Муҳаммад ал-Мотуридий [497.40]	214
Муҳаммад ас-Самарқандий [497.41]	214
Муҳаммад ал-Иёший [497.42]	215
Муҳаммад ас-Самарқандий [497.43]	215
Муҳаммад ибн ал-Ямон [497.44]	215
Муҳаммад ас-Самарқандий [497.45]	215
Наср ас-Самарқандий [497.46]	215
Фазлуллоҳ ас-Самарқандий [497.47]	215
Муҳаммад ан-Нақшбандий [497.48]	215
Фотима бинт Алоуддин ас-Самарқандий [497.49]	216
Иброҳим ас-Самарқандий [497.50]	216
Муҳаммад ас-Самарқандий [497.51]	216
Аҳмад ас-Самарқандий [497.52]	216
Абу Абдуллаҳмон ас-Самарқандий [497.53]	216
Аҳмад ас-Самарқандий [497.54]	216
Аҳмад ас-Самарқандий [497.55]	216
Аҳмад ас-Самарқандий [497.56]	216
Иброҳим ас-Самарқандий [497.57]	216
Аҳмад ас-Самарқандий [497.58]	216
Аҳмад ас-Самарқандий [497.59]	216
Иброҳим ал-Вазорий [497.60]	217
Иброҳим ибн Ҳамдавия [497.61]	217
Аҳмад ал-Хазаржий [497.62]	217
Муҳаммад ас-Самарқандий [497.63]	217
Иброҳим ас-Самарқандий [497.64]	217
Муҳаммад ас-Самарқандий [497.65]	217
Наср ас-Самъоний [498.1]	217
Мансур ас-Самъоний [498.2]	218
Абдулкарим ас-Самъоний [498.3]	218
Муҳаммад ас-Симноний [499.1]	218
Абдуллоҳ ас-Симноний [499.2]	218
Аҳмад ас-Симноний [499.3]	218

Ал-Ҳасан ас-Самийжаний [500.1].....	219
Али ас-Санжоний [501.1].....	219
Али ас-Санжоний [501.2].....	219
Ал-Ҳасан ас-Санжоний [501.3].....	219
Муҳаммад ас-Синжоний [502.1].....	219
Ал-Музаффар ас-Синжий [503.1].....	219
Сулаймон ас-Синжий [503.2].....	219
Ал-Ҳасан ас-Синжий [503.3].....	219
Яҳё ас-Синжий [503.4].....	220
Исмоил ас-Синжий [503.5].....	220
Иброҳим ас-Синжий [503.6].....	220
Аҳмад ас-Синжий [503.7].....	220
Муҳаммад ас-Синжий [503.8].....	220
Муслим ас-Синжий [503.9].....	220
Мукаммад ибн Аҳмад ас-Синжий [503.10].....	220
Ал-Ҳусайн ас-Синжий [503.11].....	220
Муҳаммад ас-Синжий [503.12].....	220
Ал-Ҳасан ас-Синжий [503.13].....	220
Сулаймон ас-Синжий [503.14].....	220
Амир ас-Синжий [503.15].....	220
Ал-Ҳасан ас-Синжий [503.16].....	221
Аҳмад ас-Синжий [503.17].....	221
Умар ас-Санжадийзакий [504.1].....	221
Муҳаммад ас-Санжадийзакий [504.2].....	221
Исмоил ас-Санжафиний [505.1].....	221
Аҳмад ас-Санкабосий [506.1].....	221
Али ас-Санкабосий [506.2].....	221
Ал-Ҳасан ас-Санкабосий [506.3].....	221
Мазо ас-Санкабосий [506.4].....	221
Абдуллоҳ ас-Санкадийзакий [507.1].....	222
Муҳаммад ас-Сунний [508.1].....	222
Али ас-Сунний [508.2].....	222
Аҳмад ас-Сунний [508.3].....	222
Иброҳим ас-Суводий [509.1].....	222

Али ас-Субахий [510.1].....	222
Мухаммад ас-Субахий [510.2].....	222
Мухаммад ас-Субахий [510.3].....	222
Сайф ас-Сутаханий [511.1].....	223
Талха ас-Савсақоний [511.1].....	223
Мухаммад ас-Савсақоний [511.2].....	223
Мухаммад ас-Сунажий [513.1].....	223
Мухаммад ас-Сувайқий [514.1].....	223
Абдулкохир ас-Сухравардий [515.1].....	223
Умар ас-Сухравардий [515.2].....	224
Умар ас-Сухравардий [515.3].....	224
Форис ас-Сухравардий [515.4].....	224
Шужоъ ас-Сухравардий [515.5].....	224
Мухаммад ас-Сухравардий [515.6].....	224
Али ас-Сиёро [516.1].....	225
Абу Бакр ас-Сиёро [516.2].....	225
Бурайда ас-Сийфазанжий [517.1].....	225
Бурайда ас-Сийфазанжий [517.2].....	225
Сулаймон ас-Сийфазанжий [517.3].....	225
Ал-Хусайн ас-Сийфазанжий [517.4].....	225
Ал-Муғаллис ас-Сийноний[518.1].....	225
Ал-Фазл ас-Сийноний [518.2].....	225
Ахмад ас-Сийноний [518.3].....	226
Мухаммад ас-Сийноний [518.4].....	226
Али аш-Шобойй [519.1].....	226
Ал-Хасан аш-Шобанжий [520.1].....	226
Али аш-Шобаробозий [521.1].....	226
Довуд аш-Шобаранжий[522.1].....	226
Ахмад аш-Шобаранжий [522.2].....	226
Мухаммад аш-Шобаранжий [522.3].....	226
Солим аш-Шобуртазий [523.1].....	226
Исхоқ аш-Шоший [524.1].....	227
Мухаммад аш-Шоший [524.2].....	227
Ал-Қосим аш-Шоший [524.3].....	227

Муҳаммад аш-Шоший [524.4].....	227
Муҳаммад аш-Шоший [524.5].....	227
Муҳаммад аш-Шоший [524.6].....	227
Муҳаммад аш-Шоший [524.7].....	228
Убайдуллоҳ аш-Шоший [524.8].....	228
Абдулжаббор аш-Шоший [524.9]..... ;	228
Али аш-Шоший [524.10].....	228
Абдуллоҳ аш-Шоший [524.11].....	228
Ал-Фазл аш-Шоший [524.12].....	228
Ҳорун аш-Шоший [524.13].....	228
Жаъфар аш-Шоший [524.14].....	228
Ал-Ҳайсам аш-Шоший [524.15].....	229
Абу Сайд аш-Шомий [525.1].....	229
Аҳмад аш-Шовоний [526.1].....	229
Али аш-Шовоний [526.2].....	229
Иброҳим аш-Шоважий [527.1].....	229
Муҳаммад аш-Шовахроний [528.1].....	229
Ал-Аббос аш-Шовазорий [529.1].....	229
Аҳмад а-Шовашобозий [530.1].....	229
Али аш-Шовғарий [531.1].....	230
Абдулвоҳид аш-Шовакасий [532.1].....	230
Иброҳим аш-Шоҳидий [533.1].....	230
Муҳаммад аш-Шохувий [534.1].....	230
Дулаф аш-Шиблий [535.1].....	230
Юнус аш-Шиблий [535.2].....	230
Муҳаммад аш-Шиблий [535.3].....	230
Аҳмад аш-Шаббавий [536.1].....	230
Абдуллоҳ аш-Шаббувий [536.2].....	231
Аҳмад аш-Шаббувий [536.3].....	231
Абдуррахмон аш-Шахохий [537.1].....	231
Муҳаммад аш-Шарғий [538.1].....	231
Шуъайб аш-Шарғий [538.2].....	231
Муҳаммад аш-Шарғий [538.3].....	231
Шаддод аш-Шарғий [538.4].....	231

Омир аш-Шарғий [538.5].....	231
Али аш-Шарғий [538.6].....	231
Сайд аш-Шарғий [538.7].....	231
Сулаймон аш-Шарғий [538.8].....	231
Аҳмад аш-Шарғиёний [539.1].....	232
Абдуллоҳ аш-Шаракданий [540.1].....	232
Муҳаммад аш-Шаракданий [540.2].....	232
Ҳорун аш-Шаракданий [540.3].....	232
Халф аш-Шаракданий [540.4].....	232
Муҳаммад аш-Шармағулий [541.1].....	232
Исҳоқ аш-Шармағулий [541.2].....	232
Муҳаммад аш-Шармуғолий [541.3].....	232
Аҳмад аш-Шармақоний [542.1].....	232
Аҳмад аш-Шармақоний [542.2].....	233
Яъқуб аш-Шармақоний [542.3].....	233
Ал-Ҳасан аш-Шармақоний [542.4].....	233
Масъуд аш-Шарвоний [543.1].....	233
Фатҳуллоҳ аш-Шарвоний [543.2].....	233
Фатҳуллоҳ аш-Шарвоний [543.3].....	233
Муҳаммад аш-Шарвоний [543.4].....	234
Абдурраҳим аш-Шарвоний [543.5].....	234
Исмоил аш-Шарвоний [543.6].....	234
Аҳмад аш-Шарвоний [543.7].....	234
Солиҳ аш-Шарвоний [543.8].....	234
Али аш-Шарвоний [543.9].....	234
Муҳаммад аш-Шарвоний [543.10].....	234
Муҳаммад аш-Шарвоний [543.11].....	235
Муҳаммад аш-Шарвоний [543.12].....	235
Муҳаммад аш-Шарвоний [543.13].....	235
Муҳаммад аш-Шарвоний [543.14].....	235
Нуруллоҳ аш-Шарвоний [543.15].....	235
Юсуф аш-Шарвоний [543.16].....	235
Юсуф аш-Шарвоний [543.17].....	236
Абу Бакр аш-Шарвоний [543.18].....	236

Муҳаммад аш-Шарвоний [543.19].....	236
Иброҳим аш-Шаконий [544.1].....	236
Абдулҳолик аш-Шаконий [544.2].....	236
Муҳаммад аш-Шаконий [544.3].....	236
Иброҳим аш-Шикистоний [545.1].....	236
Аҳмад аш-Шаклоний [546.1].....	236
Абдулмажид аш-Шалжийкасий [547.1].....	237
Юсуф ибн Яҳё аш-Шалжий [548.1].....	237
Али аш-Шалжий [548.2].....	237
Муҳаммад аш-Шамийдизакӣ [549.1].....	237
Муҳаммад аш-Шамийронӣ [550.1].....	237
Муҳаммад аш-Шамийҳаний [551.1].....	237
Абдуссамад аш-Шамийҳаний [551.2].....	237
Муҳаммад аш-Шанжий [552.1].....	238
Уҳид аш-Шавоӣ [553.1].....	238
Муҳаммад ибн Абуннажм аш-Шаввоӣ [554.1].....	238
Муҳаммад ибн Маҳмуд аш-Шаввоӣ [554.2].....	238
Мусо аш-Шаввоӣ [554.3].....	238
Лоҳиз аш-Шаввоӣ [554.4].....	238
Аҳмад аш-Шуханоқӣ [555.1].....	238
Муҳаммад аш-Шуханоқӣ [555.2].....	238
Абдуллоҳ аш-Шуханоқӣ [555.3].....	238
Абдуррахмон аш-Шурабонӣ [556.1].....	239
Атиқ аш-Шавқонӣ [557.1].....	239
Муҳаммад аш-Шавқонӣ [557.2].....	239
Абис аш-Шавқонӣ [557.3].....	239
Муҳаммад аш-Шавқонӣ [557.4].....	239
Муҳаммад аш-Шумонӣ [558.1].....	239
Муҳаммад ас-Сараҳсий [558.2].....	239
Муҳаммад аш-Шаҳрастонӣ [559.1].....	239
Муҳаммад аш-Шаҳрастонӣ [559.2].....	240
Мансур аш-Шаҳрастонӣ [559.3].....	240
Муҳаммад аш-Шаҳрастонӣ [559.4].....	240
Муҳаммад аш-Шаҳид [560.1].....	240

Ал-Мухсин аш-Шахид [560.2].....	241
Ал-Имом Абу Исхок [560.3].....	241
Абдуссамад аш-Шиёъий [561.1].....	241
Ахмад аш-Шиёний [562.1].....	241
Ал-Мусайяб аш-Шийжий [563.1].....	241
Умар аш-Шерозий [564.1].....	241
Мухаммад аш-Шерозий [564.2].....	242
Абдуллох аш-Шерозий [564.3].....	242
Мухаммад аш-Шайрафовушуний [565.1].....	242
Ахмад аш-Ширкасий [566.1].....	242
Ал-Ҳасан аш-Ширкасий [566.2].....	242
Толиб аш-Ширкасий [566.3].....	243
Мухаммад аш-Ширнахашийрий [567.1].....	243
Қахтаба аш-Ширнахашийрий [567.2].....	243
Оға аш-Ширвоний [568.1].....	243
Абулхасан аш-Ширвоний [568.2].....	243
Ҳусайн аш-Ширвоний [568.3].....	243
Ҳайдар аш-Ширвоний [568.4].....	243
Зайн ал-Обидийн аш-Ширвоний [568.5].....	244
Бакр аш-Ширвоний [568.6].....	244
Мухаммад аш-Ширвоний [568.7].....	244
Мухаммад аш-Шируввий [569.1].....	244
Ахмад аш-Шайшакий [570.1].....	244
Юсуф ас-Собирий [571.1].....	244
Мухаммад ас-Собирий [571.2].....	244
Мухаммад ас-Собирий [571.3].....	245
Наср ас-Собирий [571.4].....	245
Ахмад ас-Соғоний [572.1].....	245
Ал-Ҳасан ас-Соғаржий [573.1].....	245
Ал-Аббос ас-Соғаржий [573.2].....	245
Ас-Сониконий ал-Адиб [574.1].....	245
Иброхим ас-Сойиғ [575.1].....	245
Ал-Ҳасан ас-Сойиғ [575.2].....	246
Ардашер ас-Сойиғ [575.3].....	246

Муҳаммад ас-Сойиғий [576.1].....	246
Муҳаммад ас-Сойиғий [577.1].....	246
Бурайда ас-Сахрабозий [578.1].....	246
Аҳмад ас-Садақий [579.1].....	246
Муҳаммад ас-Садақий [579.2].....	246
Умар ас-Садақий [579.3].....	247
Садақа ас-Садақий [579.4].....	247
Муҳаммад ас-Сарром [580.1].....	247
Абулвоҳид ас-Сарминжайний [581.1].....	247
Наср ас-Сарминжайний [581.2].....	247
Муҳаммад ас-Сағоний [582.1].....	247
Ал-Фазл ас-Соғоний [582.2].....	247
Муҳаммад ас-Соғоний [582.3].....	248
Саҳл ас-Соғоний [582.4].....	248
Ал-Ҳасан ас-Соғоний [582.5].....	248
Солиҳ ас-Сағоний [582.6].....	248
Аббос ас-Сағоний [582.7].....	248
Ҳайдар(а- ???) ас-Сағоний [582.8].....	248
Муҳаммад ас-Сағоний [582.9].....	248
Айюб ас-Сўғдий [583.1].....	248
Исҳоқ ас-Сўғдий [583.2].....	248
Исҳоқ ас-Сўғдий [583.3].....	249
Ғуврак ас-Сўғдий [583.4].....	249
Абдуллоҳ ас-Сўғдий [583.5].....	249
Муҳаммад ас-Сўғдий [583.6].....	249
Абдулжалил ас-Сўғдий [583.7].....	249
Исмоил ас-Саффор [584.1].....	249
Аҳмад ас-Саффор [584.2].....	249
Аҳмад ас-Саффор [584.3].....	249
Абулқосим ас-Саффор [584.4].....	249
Ҳаммод ас-Саффор [584.5].....	249
Маҳдий ат-Торобий [585.1].....	250
Аҳмад ат-Торобий [585.2].....	250
Муҳаммад ат-Толибий [586.1].....	250

Али ат-Толибий [586.2].....	250
Муҳаммад ат-Толақоний [587.1].....	250
Сайд ал-Марвазий ат-Толақоний [587.2].....	250
Маҳмуд ат-Толақоний [587.3].....	250
Муҳаммад ат-Толақоний [587.4].....	250
Абу Исҳоқ ат-Толақоний [587.5].....	250
Саад ат-Толақоний [587.6].....	251
Ибод ат-Толақоний [587.7].....	251
Исмоил ат-Толақоний [587.8].....	251
Ақмад ат-Толақоний [587.9].....	251
Муҳаммад ат-Толақоний [587.10].....	251
Ал-Хусайн ат-Тоҳирий [588.1].....	252
Абдуллоҳ ат-Тоҳирий [588.2].....	252
Муҳаммад ал-Хоразмий [589.1].....	252
Аҳмад ат-Тахҳон [590.1].....	252
Яҳё ат-Тахший [591.1].....	253
Муҳаммад ат-Тарозий [592.1].....	253
Ҳибатуллоҳ ат-Тарозий [592.2].....	253
Ашраф ат-Тарозий [592.3].....	253
Усмон ат-Тарозий [592.4].....	253
Муҳаммад ат-Тарозий [592.5].....	253
Маҳмуд ат-Тарозий [592.6].....	253
Маҳмуд ат-Тарозий [592.7].....	253
Али ат-Тархозобий [593.1].....	254
Муҳаммад ат-Тархуний [594.1].....	254
Муҳаммад ат-Тархуний [594.2].....	254
Аҳмад ат-Тархуний [594.3].....	254
Муҳаммад ат-Тархуний [594.4].....	254
Муҳаммад ат-Турвохий [595.1].....	254
Али ат-Тағомий [596.1].....	254
Аҳмад ат-Тавовийсий [597.1].....	255
Аҳмад ат-Тавракий [598.1].....	255
Сувайд ат-Тувсоний [599.1].....	255
Авн ат-Тувсоний [599.2].....	255

Ризвон ат-Тусий [600.1].....	255
Муҳаммад ат-Тусий [600.2].....	255
Муҳаммад ат-Тусий [600.3].....	255
Муҳаммад ал-Ғазолий ат-Тусий [600.4].....	255
Исҳоқ ат-Тавийл [601.1].....	256
Исо ат-Таҳмоний [602.1].....	256
Муҳаммад ат-Таҳмоний [602.2].....	256
Абдуллоҳ ат-Таҳмоний [602.3].....	256
Аҳмад ат-Тайён [603.1].....	256
Али ат-Тайсафуний [604.1].....	257
Носир ал-Обидий [605.1].....	257
Исмоил ал-Одилий [606.1].....	257
Яъқуб ал-Осимий [607.1].....	257
Муҳаммад ал-Омирий [608.1].....	257
Ардашер ал-Аббодий [609.1].....	257
Ал-Музаффар ал-Аббодий [609.2].....	258
Муҳаммад ал-Аббодий [609.3].....	258
Муҳаммад ас-Самарқандий [610.1].....	258
Абдуллоҳ Абдон [611.1].....	258
Абдулҳамид ал-Абдоний [612.1].....	259
Муҳаммад ал-Абдоний [612.2].....	259
Али ал-Абқасий [613.1].....	259
Исмоил ал-Абақий [614.1].....	259
Муҳаммад Аббувайҳ Абуя [615.1].....	259
Аҳмад ал-Итобий [616.1].....	259
Ал-Ҳасан ал-Итобий [616.2].....	260
Салма ал-Атикий [617.1].....	260
Убайдуллоҳ ал-Атикий [617.2].....	260
Сайд ал-Атикий [617.3].....	260
Аҳмад ал-Атикий [617.4].....	260
Ал-Ғазл ал-Асмий [618.1].....	260
Усмон ал-Ажалий [619.1].....	260
Наср ал-Ажлий [620.1].....	261
Аҳмад ал-Ажнасий [621.1].....	261

Ахмад ал-Ажнасий [621.2].....	261
Абдуррахмон ал-Ажнасий [621.3].....	261
Али ал-Ажнасий [621.4].....	261
Муҳаммад ал-Азофирий [622.1].....	261
Мансур ал-Ироқий [623.1].....	262
Абдулхамид ал-Ироқий [623.2].....	262
Муҳаммад ал-Арабий [624.1].....	262
Муҳаммад ас-Симноний [625.1].....	262
Умар ал-Аллакий [626.1].....	262
Али ал-Аллубий [627.1].....	263
Муқаммад ал-Аллубий [627.2].....	263
Муҳаммад ал-Алийжий [628.1].....	263
Али ал-Имроний [629.1].....	263
Муҳаммад ал-Имроний [629.2].....	263
Абдуррахмон ал-Аммий [630.1].....	264
Иброҳим ал-Инобий [631.1].....	264
Ал-Котиб ал-Аллобий [632.1].....	264
Муҳаммад ад-Аллобий [632.2].....	264
Ал-Мусаййиб ал-Аллобий [632.3].....	264
Муҳаммад ал-Иёдий [633.1].....	264
Иброҳим ал-Айшоний [634.1].....	265
Ахмад ал-Ғотфарий [635.1].....	265
Муҳаммад ал-Ғотфарий [635.2].....	265
Муҳаммад ал-Ғотфарий [635.3].....	265
Ахмад ал-Ғиждувоний [636.1].....	265
Ҳотам ал-Ғиждувоний [636.2].....	265
Юсуф ал-Ғиждувоний [636.3].....	265
Ахмад ибн Исҳоқ ал-Ғадоний [637.1].....	265
Муҳаммад ал-Ғузовазий [638.1].....	266
Ҳафс ал-Ғузашвардий [639.1].....	266
Муҳаммад ал-Ғадиёний [640.1].....	266
Жармуз ал-Ғарқий [641.1].....	266
Юсуф ал-Ғарқий [641.2].....	266
Муҳаммад ал-Ғурмийнавий [642.3].....	266

Жармуз ибн Убайд ал-Ғазакий [643.1].....	266
Мансур ал-Ғазакий [643.2].....	266
Ал-Хусайн ал-Ғазакий [643.3].....	267
Ҳафс ал-Ғазнаёний [644.1].....	267
Сиддик ал-Ғазнаёний [644.2].....	267
Музаффар ал-Ғазийназий [645.1].....	267
Абдуллох ал-Ғассол [646.1].....	267
Ғолиб ал-Ғушдоний [647.1].....	267
Махмуд ал-Ғашийдий [648.1].....	268
Мухаммад ал-Ғулатоний [649.1].....	268
Ал-Хусайн ал-Ғунодустий [650.1].....	268
Исо ал-Ғунжор [651.1].....	268
Мухаммад ал-Ғунжийрий [652.1].....	268
Иброҳим ал-Ғунжийрий [652.2].....	268
Амр ал-Ғарғоний [653.1].....	269
Ал-Ҳасан ал-Ғубдиний [654.1].....	269
Мухаммад ал-Ғубдиний [654.2].....	269
Ал-Хусайн ал-Ғубдиний [654.3].....	269
Ал-Алоъ ал-Ғубдиний [654.4].....	269
Ал-Ҳасан ал-Ғубдиний [654.5].....	269
Абдуллох ал-Ғубдиний [654.6].....	269
Мухаммад ал-Ғубдиний [654.7].....	269
Хушнам ал-Ғуражкий [655.1].....	270
Юсуф ал-Ғурашкий [656.1].....	270
Мухаммад ал-Ғувлаконий [657.1].....	270
Иброҳим ал-Ғиштий [658.1].....	270
Али ал-Ғиштий [658.2].....	270
Абдуллох ал-Ғоробий [659.1].....	270
Абдусамад ал-Ғоробий [659.2].....	270
Исмоил ал-Ғоробий [659.2].....	270
Ахмад ал-Ғоробий [659.4].....	271
Ахмад ал-Ғоробий [659.5].....	271
Исҳоқ ал-Ғоробий [659.6].....	271
Исмоил ал-Жавҳарий [659.7].....	271

Муҳаммад ал-Форобий [659.8].....	271
Муҳаммад ал-Форобий [659.9].....	272
Муҳаммад ал-Форобий [659.10].....	272
Абдулазиз ал-Форижий [660.1].....	272
Қутайба ал-Форизий [661.1].....	272
Ҳомид ал-Форизий [661.2].....	272
Юсуф ал-Форизий [661.3].....	272
Нуайм ал-Фориз [662.1].....	272
Али ибн ал-Форузий [663.1].....	272
Али ал-Форузий [663.2].....	273
Муҳаммад ал-Фориёноний [664.1].....	273
Аҳмад ал-Фориёноний [664.2].....	273
Муҳаммад ал-Фозий [665.1].....	273
Муҳаммад ал-Фошоний [666.1].....	273
Ал-Ҳирос ал-Фошоний [666.2].....	273
Муҳаммад ал-Фошоний [666.3].....	273
Мусо ал-Фошоний [666.4].....	273
Муҳаммад ал-Фошоний [666.5].....	273
Муҳаммад ал-Фошоний [666.6].....	274
Абдурраҳмон ал-Фошоний [666.7].....	274
Зухайр ал-Фошоний [666.8].....	274
Аҳмад ал-Фошоний [666.9].....	274
Умар ал-Фошоний [666.10].....	274
Абдуллоҳ ал-Фошоний [666.11].....	274
Убайдуллоҳ ал-Фошоний [666.12].....	274
Умар ал-Фошоний [666.13].....	274
Муҳаммад ал-Фошуқий [667.1].....	274
Али ал-Фоғий [668.1].....	274
Умар ал-Фоғий [668.2].....	274
Муҳаммад ал-Фоминий [669.1].....	275
Аҳмад ал-Фаробий [670.1].....	275
Муҳаммад ал-Фуровий [671.1].....	275
Муҳаммад ал-Фуровий [671.2].....	275
Абдулмунъим ал-Фуровий [671.3].....	275

Мансур ал-Фуровий [671.4].....	275
Муҳаммад ал-Фарухийноний [672.1].....	276
Ал-Қосим ал-Фараҳийноний [672.2].....	276
Али ал-Фараҳийноний [672.3].....	276
Муҳаммад ал-Фарабрий [673.1].....	276
Муҳаммад ал-Фарабрий [673.2].....	276
Аҳмад ал-Фарабрий [673.3].....	276
Муҳаммад ал-Фарабрий [673.4].....	276
Ал-Ҳусайн ал-Фарабрий [673.5].....	277
Ал-Ҳусайн ал-Фарабрий [673.6].....	277
Муҳаммад ал-Фаражой [674.1] :	277
Муҳаммад ал-Фараҳший [675.1].....	277
Имрон ал-Фараҳший [675.2].....	277
Муҳаммад ал-Фараҳший [675.3].....	277
Умар ал-Фарҳуздийзажий [676.1].....	277
Али ал-Фарҳуздийзажий [676.2].....	277
Иброҳим ал-Фардадий [677.1].....	277
Исо ал-Фарзомийсаний [678.1].....	278
Абдулхамид ал-Фурсобозий [679.1].....	278
Ҳожиб ал-Фарғоний [680.1].....	278
Ал-Муштаб ал-Фарғоний [680.2].....	278
Муҳаммад ал-Фарғоний [680.3].....	278
Масъада ал-Фарғоний [680.4].....	278
Ал-Қосим ал-Фарғоний [680.5].....	278
Аҳмад ал-Фарғоний [680.6].....	279
Саад ал-Фарғоний [680.7].....	279
Абдуллоҳ ал-Фарғоний [680.8].....	279
Али ал-Фарғоний [680.9].....	279
Али ал-Фарғоний [680.10].....	279
Умар ал-Фарғоний [680.11].....	280
Муҳаммад ал-Фарғоний [680.12].....	280
Муҳаммад ал-Фарғоний [680.13].....	280
Аҳмад ал-Фарғоний [680.14].....	280
Абдуллоҳ ал-Фарғоний [680.15].....	280

Муҳаммад ал-Фарғоний [680.16].....	280
Ҳамид ал-Фарманкий [681.1].....	280
Муҳаммад ал-Фарманкий [681.2].....	280
Муҳаммад ал-Фарнбозий [682.1].....	280
Бакр ал-Фаранкадий [683.1].....	281
Ал-Ғазл ал-Фаранкадий [683.2].....	281
Аҳмад ал-Фаранкадий [683.3].....	281
Аҳмад ал-Фаранкадий [683.4].....	281
Юсуф ал-Фарнийфасоний [684.1].....	281
Муҳаммад ал-Фарвожоний [685.1].....	281
Зикриё ал-Фирхозжирдий [686.1].....	281
Абдуллоҳ ал-Фарҳозоний [687.1].....	281
Аҳмад... ал-Атакий ал-Фирёноний [688.1].....	282
Яҳё ал-Ғашний [689.1].....	282
Аҳмад ал-Ғашний [689.2].....	282
Ал-Ҳусайн ал-Ғашийдийзажий [690.1].....	282
Муҳаммад ал-Ғазлий [691.1].....	282
Усмон ал-Ғазлий [691.2].....	282
Абдулазиз ал-Ғазлий [691.3].....	282
Муҳаммад ал-Ғазлий [691.4].....	283
Иброҳим ад-Ғағондийзий [692.1].....	283
Набахон ал-Ғағдийрий [693.1].....	283
Юсуф ал-Ғағдийний [694.1].....	283
Ҳафс ал-Ғиғиштиий [695.1].....	283
Ал-Ғазл ал-Ғағийдазий [696.1].....	283
Усмон ал-Ғағийдазий [696.2].....	283
Иброҳим ал-Ғағийтусиний [697.1].....	284
Муҳаммад ал-Ғағийтусиний [697.2].....	284
Али ал-Ғуқобий [698.1].....	284
Исмоил ал-Ғуқобий [698.2].....	284
Иброҳим ал-Ғалхорий [699.1].....	284
Муҳаммад ал-Ғалкий [700.1].....	284
Али ал-Ғанжиконий [701.1].....	284
Абдуллоҳ ал-Ғандивийний [702.1].....	285

Иброҳим ал-Фундийний [703.1]
Муҳаммад ал-Фундийний [703.2]
Муҳаммад ал-Фанкадий [704.1].....
Ал-Аббос ал-Фанкий [705.1]
Аҳмад ал-Фаннувайий [706.1].....
Абу Усмон ал-Фанний [707.1]
Исо ал-Фанний [707.2]
Амр ал-Фанний [707.3]
Сулаймон ал-Фанний [707.4].....
Абдурраҳмон ал-Фувроний [708.1]
Сулаймон ал-Фурфорий [709.1]
Муҳаммад ал-Фурфорий [709.2]
Омир ал-Фаллос [710.1]
Салма ибн ан-Нажм ибн Муҳаммад ал-Фаёзасуний [711.1]
Аҳмад ал-Фийжакасий [712.1]
Муҳаммад ал-Фийжакасий [712.2]
Маҳмуд ал-Фийжакасий [712.3]
Абдурраҳмон ал-Фийрузободий [713.1]
Сароб ал-Файий [714.1]
Муҳаммад ал-Қубовий [715.1]
Рузкуллоҳ ал-Қубовий [715.2]
Иброҳим ал-Қубовий [715.3]
Ал-Халил ал-Қубовий [715.4]
Усмон ал-Қубовий [715.5]
Довуд ал-Қубовий [715.6]
Сулаймон ал-Қубовий [715.7]
Масъадат ал-Қубовий [715.8]
Аҳмад ал-Қабобий [716.1]
Муҳаммад ал-Қабалий [717.1]
Ал-Хусайн ал-Қаҳтабий [718.1]
Муҳаммад ал-Қудайдий [719.1]
Иброҳим ал-Қаринаний [720.1].....
Муҳаммад ал-Қаринаний [720.2].....
Абдуллоҳ ал-Қарийнаний [720.3]

Мансур ал-Қарийний [721.1].....	290
Ал-Қосим ал-Қузғундий [722.1].....	290
Абдулазиз ал-Қассоб [723.1].....	290
Али ал-Қассоб [723.2].....	290
Ахмад ал-Қассорий [724.1].....	290
Муҳаммад ал-Қассорий [725.1].....	291
Ал-Фазл ал-Қисоъий [726.1].....	291
Муҳаммад ал-Қасрий [727.1].....	291
Шозий ал-Қутонқоний [728.1].....	291
Муҳаммад ал-Қатавоний [729.1].....	291
Муҳаммад ал-Қатавоний [729.2].....	291
Исмоил ал-Қатавоний [729.3].....	291
Ал-Ҳасан ал-Қатавоний [729.4].....	292
Али ал-Қатавоний [729.5].....	292
Усмон ал-Қатавоний [729.6].....	292
Абдуллоҳ ал-Қаффол [730.1].....	292
Ахмад ал-Қаллосий [731.1].....	292
Али ал-Қаллосий [731.2].....	292
Муҳаммад ал-Қаллосий [731.3].....	292
Муҳаммад ал-Қаллосий [731.4].....	292
Носир ал-Қаллосий [731.5].....	293
Масъаб ал-Қалонисий [732.1].....	293
Ахмад ал-Қалонисий [732.2].....	293
Иброҳим ал-Қалонисий [732.3].....	293
Муҳаммад ал-Қалонисий [732.4].....	293
Жаъфар ал-Қантарий [733.1]..... ;	293
Абдуллоҳ ал-Қантарий [733.2].....	293
Ал-Қосим ал-Қантарий [733.3].....	294
Муҳаммад ал-Қухандизий [734.1].....	294
Али ал-Қухандизий [734.2].....	294
Муҳаммад ал-Қухандизий [734.3].....	294
Кофур ал-Қухандизий [734.4].....	294
Ахмад ал-Қухандизий [734.5].....	294
Ахмад ал-Қайсарий [735.1]..... "	294

Али ал-Қайноний [736.1].....	294
Мухаммад ал-Кожарий [737.1].....	295
Аҳмад ал-Кожарий [737.2].....	295
Абдуррахмон ал-Кожарий [737.3].....	295
Иброҳим ал-Кошғарий [738.1].....	295
Иброҳим ал-Кошғарий [738.2].....	295
Иброҳим ал-Кошғарий [738.3].....	295
Идрис ал-Кошғарий [738.4].....	295
Айюб ал-Кошғарий [738.5].....	295
Илёс ал-Кошғарий [738.6].....	295
Жаъфар ал-Кошғарий [738.7].....	295
Мухаммад ал-Кахуштоний [739.1].....	295
Мухаммад ал-Корзаний [740.1].....	296
Мухаммад ал-Корзаний [740.2].....	296
Муттаҳир ал-Корзаний [740.3].....	296
Аҳмад ал-Козий [741.1].....	296
Аҳмад ал-Козий [741.2].....	296
Аҳмад ал-Косоний [742.1].....	296
Бакр ал-Косоний [742.2].....	296
Ато ал-Косоний [742.3].....	296
Мухаммад ал-Косоний [742.4].....	296
Абу Бакр ал-Косоний [742.5].....	297
Аҳмад ал-Косий [743.1].....	297
Маоз ал-Косий (ал-Косоний) [743.2].....	297
Аҳмад ал-Косий [743.3].....	297
Юсуф ал-Косий [743.4].....	297
Аҳмад ал-Кошоний [744.1].....	297
Мухаммад ал-Кошоний [744.2].....	297
Мухаммад ал-Кошоний [744.3].....	298
Мухаммад ал-Кошоний [744.4].....	298
Мухаммад ал-Кошоний [744.5].....	298
Мухаммад ал-Кошоний [744.6].....	298
Масъуд ал-Кошоний [744.7].....	298
Аҳмад ал-Кошоний [744.8].....	298

Ҳабибуллоҳ ал-Кошоний [744.9].....	299
Ҳасан ал-Кошоний [744.10].....	299
Ҳусайн ал-Кошоний [744.11].....	299
Аббос ал-Кошоний [744.12].....	299
Абдулҳусайн ал-Кошоний [744.13].....	299
Абдурраззоқ ал-Кошоний [744.14].....	300
Абдуррасул ал-Кошоний [744.15].....	300
Аълам ал-Ҳудо ал-Кошоний [744.16].....	300
Фатҳуллоҳ ал-Кошоний [744.17].....	300
Фаражуллоҳ ал-Кошоний [744.18].....	300
Фазлуллоҳ ал-Кошоний [744.19].....	301
Абулқосим ал-Кошоний [744.20].....	301
Муҳаммад ал-Кошоний [744.21].....	301
Муҳаммад ал-Кошоний [744.22].....	301
Муҳаммад ал-Кошоний [744.23].....	301
Муҳаммад ал-Кошоний [744.24].....	301
Муҳаммад ал-Кошоний [744.25].....	302
Муҳаммад ал-Кошоний [744.26].....	302
Муҳаммад ал-Кошоний [744.27].....	302
Муҳаммад ал-Кошоний [744.28].....	302
Мустафо ал-Кошоний [744.29].....	302
Масъуд ал-Кошоний [744.30].....	302
Муъмин ал-Кошоний [744.31].....	302
Муҳаммад ал-Аруний ал-Кошоний [744.32].....	302
Муҳаммад ибн Али ал-Кошғарий [745.1].....	303
Маҳмуд ал-Кошғарий [745.2].....	303
Абдуллоҳ ал-Кошғарий [745.3].....	303
Туғрулшоҳ ал-Кошғарий [745.4].....	304
Ал-Ҳусайн ал-Кошғарий [745.5].....	304
Абдулғофир ал-Кошғарий [745.6].....	304
Сайд ал-Коғазий [746.1].....	304
Мансур ал-Коғазий [746.2].....	304
Ал-Ҳасан ал-Коғазий [746.3].....	304

Муҳаммад ал-Когоний [747.1].....	304
Муҳаммад ал-Когоний [747.2].....	304
Абдуллоҳ ал-Когоний [747.3].....	305
Исҳоқ ал-Комжарий [748.1].....	305
Муҳаммад ал-Комжарий [748.2].....	305
Муҳаммад ал-Комдидий [749.1].....	305
Аҳмад ал-Комдидий [749.2].....	305
Ҳамза ал-Комилий [750.1].....	305
Ал-Қосим ал-Кояшканий [751.1].....	305
Иброҳим ал-Кубиндавий [752.1].....	305
Наср ал-Кубиндавий [752.2].....	306
Муҳаммад ал-Кубиндавий [752.3].....	306
Муҳаммад ал-Кубиндавий [752.4].....	306
Бакр ал-Кубиндавий [752.5].....	306
Сайд ал-Кабузий [753.1].....	306
Мусо ал-Кабузий [753.2].....	306
Муҳаммад ал-Кабузанжакасий [754.1].....	306
Фотима ал-Кабузанжакасия [754.2].....	306
Иброҳим ал-Кабузанжакасий [754.3].....	306
Муҳаммад ал-Кабузанжакасий [754.4].....	306
Исҳоқ ал-Кабирий [755.1].....	307
Ал-Ҳусайн ал-Кассай [756.1].....	307
Абу Аҳмад ал-Касавий [757.1].....	307
Абдуллоҳ ал-Кадкий [758.1].....	307
Абдуллоҳ ал-Каданий [759.1].....	307
Файруз ал-Каржий [760.1].....	308
Абдулғафур ал-Кардарий [761.1].....	308
Муҳаммад ал-Кардарий [761.2].....	308
Муҳаммад ал-Курганжий [762.1].....	309
Абдуррахмон ал-Курганжий [762.2].....	309
Муҳаммад ал-Курганжий [762.3].....	309
Муҳаммад ал-Курганжий [762.4].....	309
А\ямон ал-Кармужийийиний [763.1].....	309

Ат-Таййиб ал-Кармужиййиний [763.2].....	309
Муҳаммад ал-Карминий [764,1].....	309
Аҳмад ал-Карминий [764.2].....	310
Ал-Мустақир ал-Карминий [764.3].....	310
Ал-Мусаййиб ал-Карминий [764,4].....	310
Азиз ал-Карминий [764.5].....	310
Али ал-Карминий [764.6].....	310
Муаммар ал-Карминий [764.7].....	310
Сухайб ал-Карминий [764.8].....	310
Муҳаммад ал-Карминий [764.9].....	310
Иброҳим ал-Кисоий [765.1].....	310
Абдулжаббор ал-Кисоий [765.2].....	310
Муҳаммад ад-Касодоний [766.1].....	311
Исо ал-Касбавий [767.1].....	311
Жаъфар ал-Касбавий [767.2] ..:	311
Ал-Ҳасан ал-Касбавий [767.3].....	311
Али ал-Касбавий [767.4].....	311
Мунир ал-Касбавий [767.5].....	311
Масъуд ал-Касбавий [767.6].....	311
Соъид ал-Касбавий [767.7].....	311
Муҳаммад ал-Касбавий [767.8].....	311
Аҳмад ал-Касбавий [767.9].....	311
Муҳаммад ал-Касбавий [767.10].....	311
Муҳаммад ал-Касбавий [767.11].....	311
Муҳаммад ал-Кишший [768.1].....	312
Абдулхамид ал-Киссий [768.2].....	312
Ал-Фатҳ ал-Киссий [768.3].....	312
Муҳаммад ал-Киссий [768.4].....	312
Муҳаммад ибн Ҳотам ал-Киссий [768.5].....	312
Муҳаммад ибн ат-Таййиб ал-Киссий [768.6].....	312
Масъуд ал-Кушоний [769.1].....	312
Аҳмад ал-Кушоний [769.2].....	312

Муҳаммад ал-Кушоний [769.3].....	313
Аҳмад ал-Кушоний [769.4].....	313
Аҳмад ал-Кушоний [769.5].....	313
Масъуд ал-Кушоний [769.6].....	313
Убайдуллоҳ ал-Кушоний [769.7].....	313
Муҳаммад ал-Кушоний [769.8].....	313
Муҳаммад ал-Кушоний [769.9].....	313
Али ал-Кушоний [769.10].....	313
Убайдуллоҳ ал-Кушоний [769.11].....	313
Ҳибон ал-Кушмаяҳаний [770.1].....	314
Муҳаммад ал-Кушмаяҳаний [770.2].....	314
Муҳаммад ал-Кушмаяҳаний [770.3].....	314
Солиҳ ал-Кушмаяҳаний [770.4].....	314
Аҳмад ал-Кушмаяҳаний [770.5].....	314
Аҳмад ибн Яҳё ал-Кушмаяҳаний [770.6].....	314
Ҳамдон ал-Кафсисавоний [771.1].....	314
Абдуллоҳ ал-Куфийний [772.1].....	315
Иброҳим ал-Калободий [773.1].....	315
Али ал-Калободий [773.2].....	315
Абдуллоҳ ал-Калободий [773.3].....	315
Муҳаммад ал-Калободий [773.4].....	315
Абдулқарим ал-Калободий [773.5].....	315
Сом ал-Кулошқирдий [774.1].....	315
Раис ал-Кулошқирдий [774.2].....	315
Ваҳб ал-Кулахбоқоний [775.1].....	315
Муҳаммад ал-Кулахтужоний [776.1].....	316
Абу Масъуд ал-Кулахтужоний [776.2].....	316
Ал-Лайс Каморий [777.1].....	316
Муҳаммад ал-Каморий [777.2].....	316
Муҳаммад ал-Камаржий [778.1].....	316
Муҳаммад ал-Камаржий [778.2].....	316
Муҳаммад ал-Камаржий [778.3].....	316

Наср ал-Камаржий [778.4].....	316
(Абу Жаъфар) ал~Камардий [779.1].....	316
Юсуф ал-Камарий [780.1].....	317
Абдулжаббор ал-Камсоний [781.1].....	317
Аҳмад ал-Камсоний [781.2].....	317
Акмад ал-Камсоний [781.3].....	317
Саҳл ал-Камуний [782.1].....	317
Али ал-Каманжисий [783.1].....	317
Исмоил ал-Камандий [784.1].....	317
Муҳаммад ал-Киноний [785.1].....	317
Акмад ал-Канжконий [786.1].....	318
Абдулвахҳоб ал-Канжий [787.1].....	318
Муқаммад ал-Канжий [787.2].....	318
Яҳё ал-Канжий [787.3].....	318
Муҳаммад ал-Кундий [788.1].....	318
Наср ал-Кандасарвоний [789.1].....	318
Али ал-Кандукиний [790.1].....	319
Умар ал- Кундикасий [791.1].....	319
Абдуллоҳ ал-Канваний [762.1].....	319
Муҳаммад ал-Кузий [793.1].....	319
Исҳоқ ал-Кавсаж [794.1].....	319
Муҳаммад ал-Кушоний [795.1].....	319
Ал-Ҳасан ал-Лаббод [796.1].....	320
Аҳмад ал-Лижом [797.1].....	320
Аҳмад ал-Лақитий [798.1].....	320
Иброҳим ал-Акумалоний [799.1].....	320
Яъқуб ал-Лол ас-Самарқандий [800.1].....	320
Али ал-Лолавбий [801.1].....	320
Ал-Хусайн ал-Ломиший [802.1].....	320
Муҳаммад ал-Лаббодий [803.1].....	321
Муҳаммад ал-Лаббодий [803.2].....	321
Мусо ал-Лакзий [804.1].....	321

Ҳаким ал-Лакзий [804.2].....	321
Муҳаммад ал-Лукарий [805.1].....	321
Муҳаммад ал-Луълуъий [806.1].....	321
Амр ал-Лайсий [807.1].....	322
Муҳаммад ал-Линий [808.1].....	322
Али ал-Мобарсомий [809.1].....	322
Муҳаммад ал-Мобарсомий [809.2].....	322
Ал-Фатҳ ал-Мотритий [810.1].....	322
Муҳаммад ал-Мотритий [810.2].....	322
Али ал-Мотритий [810.3].....	322
Асад ал-Можраий [811.1].....	323
Бакр ал-Можраий [811.2].....	323
Нух ал-Можраий [811.3].....	323
Маҳмуд ал-Можандий [812.1].....	323
Аҳмад ал-Мохий [813.1].....	323
Муҳаммад ал-Мохий [813.2].....	323
Аҳмад ал-Мохий [813.3].....	323
Ал-Абрад ал-Мохий [813.4].....	323
Иброҳим ал-Моҳакий [814.1].....	323
Аҳмад ал-Мохувоний [815.1].....	323
Абдуллоҳ ал-Мохувоний [815.2].....	324
Муҳаммад ал-Мохувоний [815.3].....	324
Атик ал-Мохувоний [815.4].....	324
Абдураззоқ ал-Мохувоний [815.5].....	324
Муҳаммад ал-Модарий [816.1].....	324
Абу Абдурахмон ал-Модарий [816.2].....	324
Муҳаммад ал-Мостиний [817.1].....	324
Иброҳим ал-Мостиний [817.2].....	324
Аҳмад ал-Мостиний [817.3].....	325
Ал-Ҳусайн ал-Моший [818.1].....	325
Ас-Санжий ал-Монақоний [819.1].....	325
Аҳмад ал-Моҳиябозуй [820.1].....	325

Аҳмад ал-Моҳиёний [821.1].....	325
Муҳаммад ал-Моҳиёний [821.2].....	325
Абдурраҳмон ал-Моҳиёний [821.3].....	325
Аҳмад ал-Моҳиёний [821.4].....	325
Аҳмад ал-Моймурғий [822.1].....	326
Ал-Фазл а\ -Моймурғий [822.2].....	326
Муҳаммад ал-Моймурғий [822.3].....	326
Муҳаммад ал-Моймурғий [822.4].....	326
Муҳаммад ал-Моймурғий [822.5].....	326
Аҳмад ал-Маттавийий [823.1].....	326
Ал-Фазл Маттавийий [823.2].....	326
Ал-Мутаххир ал-Маттавийий [823.3].....	326
Муҳаммад ал-Маттай [824.1].....	326
Абдуллоҳ ал-Маттай [824.2].....	327
Аҳмад ал-Маттай [824.3].....	327
Абдурраҳмон ал-Маттай [824.4].....	327
Тохир ал-Мажубситий [825.1].....	327
Ал-Хусайн ал-Мажубситий [825.2].....	327
Муҳаммад ал-Мажубсий [826.1].....	327
Муҳаммад ал-Маждувоний [827.1].....	327
Муҳаммад ал-Маждувоний [827.2].....	327
Аҳмад ал-Маждувоний [827.3].....	328
Абдуллоҳ ал-Маждуний [828.1].....	328
Муҳаммад ал-Мухтасиб [829.1].....	328
Аҳмад ал-Мухтасиб [829.2].....	328
Мансур ал-Мухтасиб [829.3].....	328
Аҳмад ал-Маҳмудий [830.1].....	328
Али ал-Маҳмудий [830.2].....	328
Яҳё ал-Маҳмудий [830.3].....	328
Убайдуллоҳ ал-Мадувий [831.1].....	329
Илёс Ал-Мадёнқасий [832.1].....	329
Муҳаммад ал-Мадиний [833.1].....	329

Умар ал-Мадиний [833.2].....	329
Махмуд ал-Мадиний [833.3].....	329
Исмоил ал-Мадиний [834.1].....	329
Муҳаммад ал-Мадиний [834.2].....	329
Абдуллоҳ ал-Мадиний [834.3].....	329
Муҳаммад ал-Мадиний [834.4].....	329
Муҳаммад ал-Мадиний [834.5].....	330
Абдуллоҳ ал-Мадиний [834.6].....	330
Али ал-Мадиний [834.7].....	330
Муҳаммад ал-Мадиний [834.8].....	330
Муҳаммад ал-Мадиний [834.9].....	330
Муҳаммад ал-Мадиний [834.10].....	330
Муҳаммад ал-Мадиний [835.1].....	330
Ҳотим ал-Мадиний [835.2].....	330
Ҳомид ал-Мадиний [836.1].....	330
Жаъфар ал-Мадиний [836.2].....	330
Жаъфар ал-Мазёмажакасий [837.1].....	331
Илёс ал-Мазёнканий [838.1].....	331
Иброҳим ал-Маробитий [839.1].....	331
Аҳмад ал-Марожилий [840.1].....	331
Абдулбоқий ал-Мароғай [841.1].....	331
Али ал-Мароғай [841.2].....	331
Жаъфар ал-Мароғай [841.3].....	331
Наср ал-Мураббаъай [842.1].....	332
Аҳмад ал-Мирзибоний [843.1].....	332
Аҳмад ал-Мурзиний [844.1].....	332
Усмон ал-Миристий [845.1].....	332
Аҳмад ал-Мирғибоний [846.1].....	332
Амр ал-Марғбуний [847.1] •.....	332
Муҳаммад ал-Марғбуний [847.2].....	333
Юсуф ал-Марғиноний [848.1].....	333
Баҳром ал-Марғиноний [848.2].....	333

Абдулазиз ал-Марғинович [848.3].....	333
Қайс ал-Марғинович [848.4].....	333
Наср Марғинович [848.5].....	333
Али ал-Марғинович [848.6].....	333
Али ал-Марғинович [848.7].....	334
Умар ал-Марғинович [848.8].....	334
Абдурахим ал-Марғинович [848.9].....	334
Ал-Ҳасан ал-Марғинович [848.10].....	334
Махмуд ал-Марғинович [848.11].....	334
Абулҳасан ал-Марандий [849.1].....	335
Али ал-Марандий [849.2].....	335
Али ал-Марандий [849.3].....	335
Абдуллох ал-Марандий [849.4].....	335
Иброҳим ал-Марандий [849.5].....	335
Ал-Ҳалил ал-Марандий [849.6].....	335
Муҳаммад ал-Марандий [849.7].....	335
Ҳибатуллох ал-Марандий [849.8].....	335
Мукаммад ал-Марандий [849.9].....	336
Аҳмад ал-Марваррузий [850.1].....	336
Мукаммад ал-Марваррузий [850.2].....	336
Аҳмад ал-Марвазий [850.3].....	336
Ал-Ҳусайн ал-Марвазий [850.4].....	336
Муҳаммад ал-Марваррузий [850.5].....	336
Муҳаммад ал-Марваррузий [850.6].....	336
Муҳаммад ал-Марваррузий [850.7].....	337
Ан-Назр ал-Марваррузий [850.8].....	337
Юсуф ал-Марваррузий [850.9].....	337
Халаф ал-Марваррузий [850.10].....	337
Аҳмад ал-Марваррузий [850.11].....	337
Сурайж ал-Марвазий [850.12].....	337
Иброҳим ал-Қалабозий ал-Марвазий [851.1].....	337
Муҳаммад ал-Марвазий [851.2].....	337

Иброҳим ал-Марвазий [851.3].....	338
Иброҳим ал-Марвазий [851.4].....	338
Ахмад ат-Табарий [851.5].....	338
Ахмад ан-Насоий [851.6].....	338
Ахмад ибн Сайёр [851.7].....	338
Ахмад ал-Марвазий [851.8].....	338
Ахмад ибн Рамих [851.9].....	338
Исмоил ал-Марвазий [851.10].....	338
Жаъфар ал-Марвазий [851.11].....	339
Жаъфар ал-Марвазий [851.12].....	339
Ҳабаш ал-Марвазий [851.13].....	339
Ал-Ҳасан ал-Марвазий [851.14].....	339
Ал-Ҳусайн ал-Марвазий [851.15].....	339
Ал-Ҳусайн аз-Зағвоний [851.16].....	339
Иброҳим ал-Марвазий [851.17].....	340
Ал-Ҳусайн ал-Моший [851.18].....	340
Сайд ал-Марвазий [851.19].....	340
Сулаймон ас-Санжий [851.20].....	340
Абдулкарим Марвазий [851.21].....	340
Абдуррахмон ал-Марвазий [851.22].....	340
Абдуллоҳ ал-Марвазий [851.23].....	341
Абдуллоҳ ибн Муборак [851.24].....	341
Абуллоҳ ал-Марвазий [851.25].....	341
Абдон ал-Марвазий [851.26].....	341
Али ас-Саъдий [851.27].....	341
Али ал-Марвазий [851.28].....	341
Али ал-Марвазий [851.29].....	341
Ал-Фазл ал-Марвазий [851.30].....	341
Абулқосим ал-Марвазий [851.31].....	341
Муҳаммад ал-Марвазий [851.32].....	342
Муҳаммад Гурганжий [851.33].....	342
Муҳаммад ибн ал-Варрок [851.34].....	342

Муҳаммад ал-Марвазий [851.35].....	342
Муҳаммад аз-Зоғулий [851.36].....	342
Муҳаммад ад-Дибожий [851.37].....	342
Муҳаммад ал-Масъудий [851.38].....	343
Муҳаммад ас-Санжий [851.39].....	343
Муҳаммад ал-Масъудий [851.40].....	343
Муҳаммад ал-Марвазий [851.41].....	343
Муҳаммад ал-Марвазий [851.42].....	343
Муҳаммад ал-Марвазий [851.43].....	344
Муҳаммад ал-Марвазий [851.44].....	344
Муҳаммад ал-Марвазий [851.45].....	344
Муҳаммад ибн Яздод [851.46].....	<344
Муқотил ибн Сулаймон [851.47].....	344
Носир ал-Умарий [851.48].....	344
Носир ал-Исфаҳоний [851.49].....	345
Наим ибн Ҳаммод [851.50].....	345
Ҳорун ал-Марвазий [851.51].....	345
Яҳё ал-Марвазий [851.52].....	345
Нух ибн Абу Марям [851.53].....	345
Сувайд ал-Марвазий [851.54].....	345
Суфён ал-Марвазий [851.55].....	345
Ал-Музаффар ал-Марвазий [851.56].....	345
Яҳё ал-Марвазий [851.57].....	345
Яҳё ал-Марвазий [851.58].....	345
Муҳаммад ал-Марвазий [851.59].....	345
Азхарий ал-Марвазий [851.60].....	345
Шамсуддин ал-Марвазий [851.61].....	346
Иброҳим ал-Марвазий [851.62].....	346
Мансур ал-Марвазий [851.63].....	346
Аҳмад ал-Мурайний [852.1].....	346
Муҳаммад ал-Мазранканий [853.1].....	346
Аҳмад ал-Мазранканий [853.2].....	346

Акмад ал-Музний [854.1]
Иброҳим ал-Музний [854.2]
Ал-Фазл ал-Мазнувайий [855.1]
Акмад ал-Мазиноний [856.1]
Муҳаммад ал-Мустағфирий [857.1]
Жаъфар ал-Мустағфирий [857.2]
Муҳаммад ал-Мустағфирий [857.3]
Иброҳим ал-Мустамлий [858.1]
Ал-Ҳасан ал-Мустамлий [858.2]
Исмоил ал-Мустамлий [858.3]
Муҳаммад ал-Масъудий [859.1]
Масъуд ал-Масъудий [859.2]
Масъуд ал-Масъудий [859.3]
Муҳаммад ал-Масфароний [860.1]
Имрон ал-Мисноний [861.1]
Абдуллоҳ ал-Муснадий [862.1]
Абдурраҳмон ал-Масвусий [863.1]
Муҳаммад ал-Масвусий [863.2]
Нух ал-Марвазий [864.1]
Муҳаммад ал-Мазруб [864.2]
Аҳмад ал-Марвазий [865.1]
Муҳаммад ал-Муаббир [866.1]
Иброҳим ал-Муаббир [866.2]
Рабъий ал-Муаббир [866.3]
Муҳаммад ал-Маъруфий [867.1]
Али ал-Маъмароний [868.1]
Зохир ал-Мағконий [869.1]
Исмоил ал-Мағконий [869.2]
Али ал-Мағконий [869.3]
Али ал-Муғноний [870.1]
Абдуллоҳ ал-Мукотилий [871.1]
Абдулжаббор ал-Мукотилий [872.1]

Акмад ан-Наризий [901.1].....	359
Абдулбоқий ан-Наризий [901.2].....	359
Аҳмад ибн Суфён ан-Насоий [902.1].....	359
Аҳмад ибн Шуайб ан-Насоий [902.2].....;	359
Хушайш ан-Насоий [902.3].....	359
Лутф Али ан-Насоий [902.4].....	359
Зухайр ан-Насоий [902.5].....	360
Аҳмад аш-Шарафий ан-Насоий [902.6].....	360
Фазола ан-Насоий [902.7].....	360
Ҳумайд ан-Насоий [902.8].....	360
Абдулкарим ан-Насоий [902.9].....	360
Аҳмад ан-Насавий [902.10].....	360
Абдуррахмон ан-Насавий [902.11].....	360
Али ан-Насавий [902.12].....	361
Муҳаммад ибн Аҳмад ан-Насавий [902.13].....	361
Али ан-Насавий [902.14].....	361
Муҳаммад ибн Али ан-Насавий [902.15].....	361
Аҳмад ан-Насавий [902.16].....	361
Али ан-Насавий [902.17].....	361
Муҳаммад ан-Насавий [902.18].....	361
Муҳаммад ан-Насавий [902.19].....	361
Иброҳим ан-Насавий [902.20].....	361
Исҳоқ ан-Насавий [902.21].....	361
Ал-Ҳасан ан-Насавий [902.22].....	362
Баҳр ан-Насавий [902.23].....	362
Муҳаммад ибн Саъд ан-Насавий [902.24].....	362
Иброҳим ан-Насафий [903.1].....	362
Аҳмад Куъуд ан-Насафий [903.2].....	362
Сайд ан-Насафий [903.3].....	363
Аҳмад ан-Насафий [903.4].....	363
Аҳмад ал-Маҳмудий ан-Насафий [904.5].....	363
Маймун ан-Насафий [903.6].....	363

Муҳаммад ан-Насафий [903.7].....	363
Муҳаммад ан-Насафий [903.8].....	363
Муҳаммад ан-Насафий [903.9].....	364
Муҳаммад ал-Қойний ан-Насафий [903.10].....	364
Исо ан-Насафий [903.11].....	364
Умар ан-Насафий [903.12].....	364
Али ан-Насафий [903.13].....	364
Азиз ан-Насафий [903.14].....	365
Абдулазиз ан-Насафий [903.15].....	365
Абдуллоҳ ан-Насафий [903.16].....	365
Ал-Хусайн ан-Насафий [903.17].....	365
Ал-Ҳасан ан-Насафий [903.18].....	365
Исмоил ан-Насафий [903.19].....	365
Жаъфар ан-Насафий [903.20].....	365
Макхул ан-Насафий [903.21].....	366
Абдулазиз ан-Насафий [903.22].....	366
Муҳаммад ан-Нашкий [904.1].....	366
Ал-Музаффар ан-Нашкий [904.2].....	366
Абдурраҳмон ан-Нашавий [905.1].....	366
Хорун ан-Нашавий [905.2].....	367
Ҳазодоз ан-Нашавий [905.3].....	367
Силм ан-Нашавий [905.4].....	367
Ал-Муфарриж ан-Нашавий [905.5].....	367
Аҳмад ан-Нашавий [905.6].....	367
Амр ан-Нуқодий [906.1].....	367
Исмоил ан-Нақоз [907.1].....	367
Ал-Ҳорис ан-Наққол [908.1].....	367
Жаъфар ан-Нақабуний [909.1].....	368
Яҳё ан-Нақабуний [909.2].....	368
Билол ан-Намақбоний [910.1].....	368
Ақмад ан-Намақбоний [910.2].....	368
Маҳдий ан-Навоий [911.1].....	368

Муҳаммад ан-Навоий [911.2].....	368
Муҳаммад ан-Навоий [911.3].....	368
Муҳаммад ал-Искофий [912.1].....	368
Муҳаммад ан-Нужобозий [913.1].....	369
Муҳаммад ан-Нужобозий [913.2].....	369
Муҳаммад ан-Нужобозий [913.3].....	369
Исҳоқ ан-Нухий [914.1].....	369
Исмоил ан-Нухий [914.2].....	369
Иброҳим ан-Нухий [914.3].....	369
Муҳаммад ан-Нухий [914.4].....	369
Муҳаммад ан-Нухий [914.5].....	370
Яъқуб ан-Нухий [914.6].....	370
Аҳмад ан-Навхасий [915.1].....	370
Абдулвоҳид ан-Навхасий [915.2].....	370
Аҳмад ан-Нурий [916.1].....	370
Исмоил ан-Нурий [916.2].....	370
Ризо ан-Нурий [916.3].....	370
Муҳаммад ан-Нурий [916.4].....	370
Муҳаммад ан-Нурий [916.5].....	371
Маҳдий ан-Нурий [916.6].....	371
Али ан-Нурий [917.6].....	371
Солиҳ ан-Нурий [916.8].....	371
Аҳмад ан-Нурий [916.9].....	371
Муҳаммад ан-Нурий [916.10].....	371
Али ан-Нурий [916.11].....	371
Аҳмад ан-Нурий [916.12].....	371
Имрон ан-Нурий [916.13].....	371
Муҳаммад ан-Нузобозий [917.1].....	371
Ал-Мутаҳхар ан-Нузакосий [918.1].....	371
Али ан-Нусий [919.1].....	372
Муҳаммад ан-Нусий [919.2].....	372
Илёс ан-Навфарий [920.1].....	372

Муҳаммад ан-Навқадий [921.1].....	372
Муҳаммад ан-Навқадий [921.2].....	372
Иброҳим ан-Навқадий [921.3].....	372
Наср ан-Навқадий [921.4].....	372
Абдулқодир ан-Навқадий [921.5].....	372
Абдуллоҳ ан-Навқадий [921.6].....	372
Аҳмад ан-Навқадакий [922.1].....	373
Аҳмад ан-Нукандий [923.1].....	373
Аҳмад ан-Навандий [924.1].....	373
Ғиёс ан-Нувайзий [925.1].....	373
Муҳаммад ан-Нувайзий [925.2].....	373
Аҳмад ан-Ниёзакий [926.1].....	373
Абдуллоҳ ан-Ниёзий [927.1].....	373
Исмоил ан-Ниёзавий [927.2].....	374
Аҳмад ал-Вобакний [928.1].....	374
Муҳаммад ал-Вобакний [928.2].....	374
Яъқуб ал-Вобакний [928.3].....	374
Иброҳим ал-Восилий [929.1].....	374
Ал-Музаффар ал-Вороний [930.1].....	374
Исҳоқ ал-Воззий [931.1].....	374
Аҳмад ал-Воизий [932.1].....	374
Амр ал-Воҳконий [933.1].....	375
Сибоъ ал-Вазорий [934.1].....	375
Али ал-Вазорий [934.2].....	375
Муҳаммад ал-Вазорий [934.3].....	375
Муҳаммад ал-Вазорий [934.4].....	375
Муҳаммад ал-Вазорий [934.5].....	375
Аҳмад ал-Вазорий [934.6].....	375
Насуҳ ал-Варозий [935.1].....	375
Абдулвоҳид ал-Варсоний [936.1].....	375
Али ал-Варсоний [936.2].....	376
Наъим ал-Варсоний [936.3].....	376

Муҳаммад ал-Варсоний [936.4].....	376
Асад ал-Варсиний [937.1].....	376
Идрис ал-Варудоний [938.1].....	376
Ҳумам ал-Вардоний [939.1].....	376
Муҳаммад ал-Варзоний [939.2].....	376
Муҳаммад ал-Варзоний [939.3].....	376
Бакр ал-Варсаноний [940.1].....	376
Бакр ал-Варсаниний [941.1].....	377
Аҳмад ал-Варсаниний [941.2].....	377
Аслам ал-Варғажаний [942.1].....	377
Ал-Ҳусайн ал-Варғажаний [942.2].....	377
Сайд ал-Варғажаний [942.3].....	377
Иброҳим ал-Варағсарий [943.1].....	377
Яҳё ал-Варағсарий [943.2].....	377
Юсуф ал-Варағсарий [943.3].....	377
Аҳмад ал-Варақудий [944.1].....	377
Муҳаммад ал-Варкай [945.1].....	378
Муҳаммад ал-Варкай [945.2].....	378
Иброҳим ал-Варкай [945.3].....	378
Шоқир ал-Варкай [945.4].....	378
Довуд ал-Варкай [945.5].....	378
Абдулвоҳид ал-Варкай [945.6].....	378
Сайд ал-Вазоғрий [946.1].....	378
Ал-Ҳасан ал-Вазғажний [947.1].....	378
Ҳожиб ал-Вазвиний [948.1].....	378
Абдусайид ал-Васижий [949.1].....	379
Абдурашид ал-Валволижий [950.1].....	379
Исҳоқ ал-Валволижий [950.2].....	379
Али ал-Валидий [951.1].....	379
Абдуссамад ал-Ванажий [952.1].....	379
Муҳаммад ал-Ванандуний [953.1].....	379
Ҳаммод ал-Ванусоний [954.1].....	379

Қайс ал-Вануфоғий [955.1].....	380
Абдуллоҳ ал-Вануфахий [956.1].....	380
Яъқуб ал-Вайбавдий [957.1].....	380
Аҳмад ал-Ҳадҳодий [958.1].....	380
Абдулҳаким Хурмузғандий [959.1].....	380
Букайр ал-Хурмузфархий [960.1].....	380
Иброҳим ал-Хурмузфархий [960.2].....	380
Иброҳим ал-Хурмузфархий [960.3].....	381
Аҳмад ал-Хурмузфархий [960.4].....	381
Ҳамдувайҳ ал-Хурмузфархий [960.5].....	381
Муҳаммад ал-Хурмузфархий [960.6].....	381
Абдуллоҳ ал-Ҳазораспий [961.1].....	381
Муҳаммад ал-Ҳаврақоний [962.1].....	381
Аҳмад ал-Ёркасий [963.1].....	381
Муҳаммад ал-Ёркасий [963.2].....	381
Муҳаммад ал-Ёркасий [963.3].....	381
Муҳаммад ал-Ёркасий [963.4].....	381
Абдуллоҳ ал-Ёний [964.1].....	382
Али ал-Ёний [964.2].....	382
Абдулжалил ал-Язоҳкасий [965.1].....	382
Муҳаммад ал-Яздоззий [966.1].....	382
Аҳмад ал-Яздоззий [966.2].....	382
Исом ал-Ясиркасий [967.1].....	382
Муҳаммад ал-Ясиркасий [967.2].....	382
Убайдуллоҳ ал-Яшқурий [968.1].....	383
Муҳаммад ал-Яшқурий [968.2].....	383
Варко ал-Яшқурий [968.3].....	383
Иброҳим ал-Яғнавий [969.1].....	383
Аҳмад ибн ал-Яғнавий [969.2].....	383
Абдурахим ал-Яғнавий [969.3].....	383
Муҳаммад ал-Яғнавий [969.4].....	383
Аҳмад ал-Юхашуний [970.1].....	383

Муҳаммад ал-Юхашунӣ [970.2].....	383
Аҳмад ал-Юзавӣ [971.1].....	384
Муҳаммад ал-Юзӣ [971.2].....	384
Иброҳим ал-Юзӣ [971.3].....	384
Аҳмад ал-Югнакӣ [972.1].....	384

Урта Осиё олимлари комуси

Тузувчи
Абдуллоҳ Саад

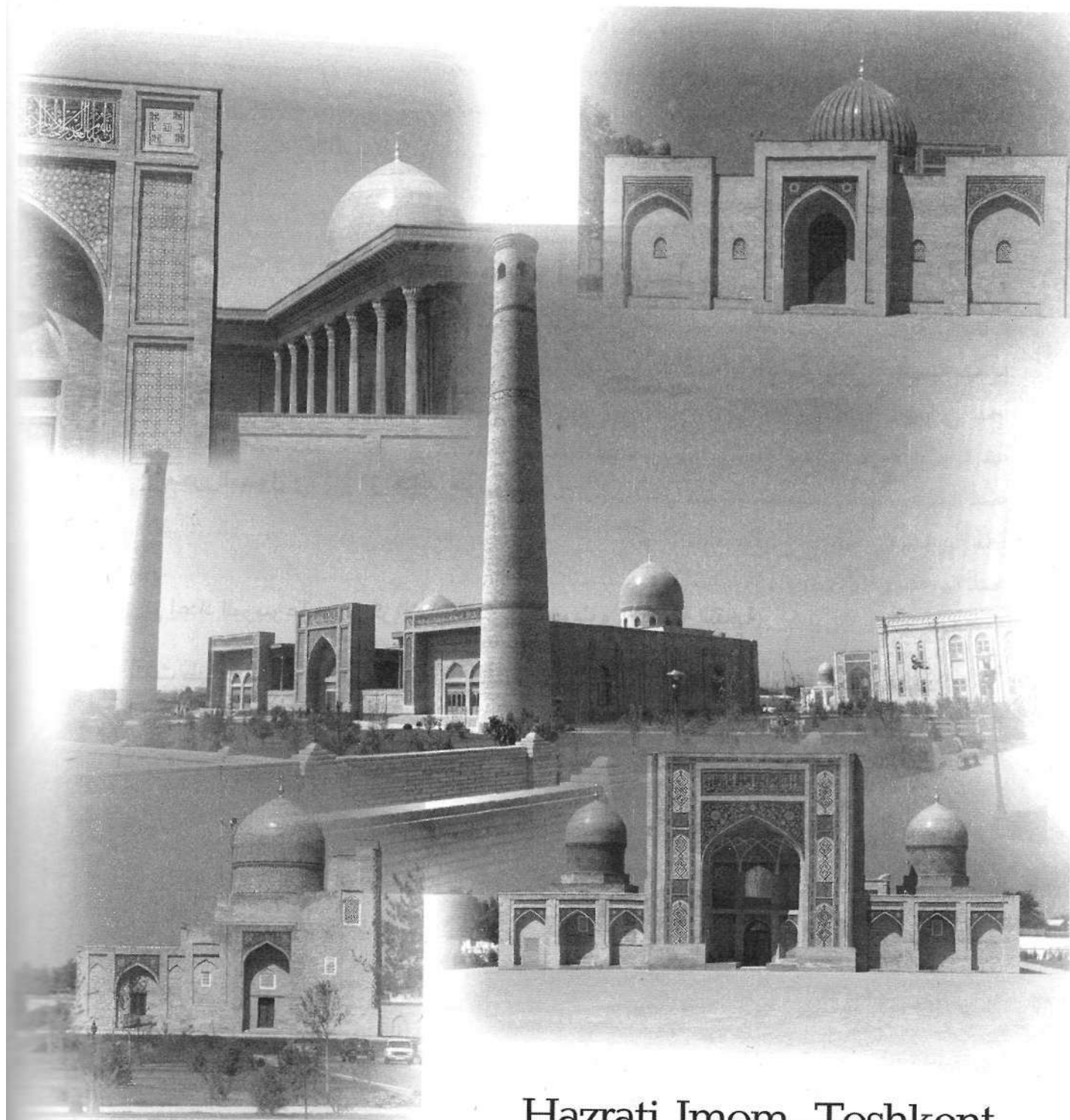
Масъул муҳаррир
З. Мунавваров

Босишга рухсат этилди: 02.10.2007. Бичими: 84x108 1/32.
Офсет босма. Шартли босма табағи: 57 б.т. Нашриёт босма табағи: 60 б.т.
Адади: 1000 дона. Буюртма № 301. Баҳоси — келишилган нарҳда.

Оригинал макет Имом Бухорий республика илмий-маърифий марказида тайёрланди.

«Картография» илмий-ишлаб чиқариш Давлат корхонасида чоп этилди.
Тошкент шаҳри, Зиёлилар кўчаси, 6-уй.





Hazrati Imom, Toshkent

موسوعة علماء آسيا الوسطى

إعداد: عبدالله عبد الحميد سعد

المحرر المسؤول: زاهد الله منوروف

تم إعداد الموسوعة في مركز الإمام البخاري للبحوث و الأنشطة الثقافية.

تمت طباعة الموسوعة في مطبعة المؤسسة الحكومية العلمية لإصدار الخرائط بمدينة طشقند.
عدد النشر - ١٠٠٠ نسخة.

ISBN 978-9943-308-02-2

مركز الإمام البخاري للبحوث و الأنشطة الثقافية ©

- ٣٨٩..... علي الباني
- ٣٨٩..... عبد الجليل الـيـذـنـحـكـثـي
- ٣٩٠..... محمد اليزداذى
- ٣٩٠..... أحمد اليزداذى
- ٣٩٠..... عصام اليسير كـثـي
- ٣٩٠..... محمد اليسير كـثـي
- ٣٩٠..... عبيد الله اليشكرى
- ٣٩٠..... محمد اليشكرى
- ٣٩٠..... ورقاء اليشكرى
- ٣٩١..... إبراهيم اليعنوى
- ٣٩١..... أحمد بن اليعنوى
- ٣٩١..... عبد الرحيم اليعنوى
- ٣٩١..... محمد اليعنوى
- ٣٩١..... أحمد اليوخشونى
- ٣٩١..... محمد اليوخشونى
- ٣٩١..... أحمد اليوذوى
- ٣٩٢..... محمد اليوذوى
- ٣٩٢..... إبراهيم اليوذوى
- ٣٩٢..... أحمد اليوغنكى

- ٣٨٥ عبد الواحد الوركي
- ٣٨٥ سعيد الوزاغري
- ٣٨٥ الحسن الوزغجي
- ٣٨٥ حاجب الوزويني
- ٣٨٦ عبد السيد الوسيجي
- ٣٨٦ عبد الرشيد الوئوالججي
- ٣٨٦ إسحاق الوئوالججي
- ٣٨٦ علي الوليدي
- ٣٨٦ عبد الصمد الونجي
- ٣٨٧ محمد الوئوالدوني
- ٣٨٧ حماد الوئوالسائي
- ٣٨٧ قيس الوئوالفياغي
- ٣٨٧ عبد الله الوئوالفخي
- ٣٨٧ يعقوب الوئوالبيودي
- ٣٨٧ أحمد المدهادي
- ٣٨٨ عبد الحكيم هُرْمُزْغَنْدِي
- ٣٨٨ بكير الهُرْمُزْفَرَهِي
- ٣٨٨ إبراهيم الهُرْمُزْفَرَهِي
- ٣٨٨ ابراهيم الهُرْمُزْفَرَهِي
- ٣٨٨ أحمد الهُرْمُزْفَرَهِي
- ٣٨٨ حمدويه الهُرْمُزْفَرَهِي
- ٣٨٨ محمد الهُرْمُزْفَرَهِي
- ٣٨٨ عبد الله الهزراسبي
- ٣٨٩ محمد المورقاني
- ٣٨٩ أحمد الياركتي
- ٣٨٩ محمد الياركتي
- ٣٨٩ محمد الياركتي
- ٣٨٩ محمد الياركتي
- ٣٨٩ عبد الله الياني

- ٣٨١ محمد الوذاري
- ٣٨١ محمد الوذاري
- ٣٨٢ محمد الوذاري
- ٣٨٢ أحمد الوذاري
- ٣٨٢ نصوح الوَازي
- ٣٨٢ عبد الواحد الورثاني
- ٣٨٢ علي الورثاني
- ٣٨٢ نعيم الورثاني
- ٣٨٢ محمد الورثاني
- ٣٨٢ أسد الورثيني
- ٣٨٣ إدريس الورداني
- ٣٨٣ همام الورداني
- ٣٨٣ محمد الورداني
- ٣٨٣ محمد الورداني
- ٣٨٣ بكر الورستاني
- ٣٨٣ بكر الورسنيي
- ٣٨٣ أحمد الورسنيي
- ٣٨٤ أسلم الورغجني
- ٣٨٤ الحسين الورغجني
- ٣٨٤ سعيد الورغجني
- ٣٨٤ إبراهيم الورغسري
- ٣٨٤ يحيى الورغسري
- ٣٨٤ يوسف الورغسري
- ٣٨٤ أحمد الـوَرَقـوَدِي
- ٣٨٤ محمد الـوَرَكِي
- ٣٨٥ محمد الـوَرَكِي
- ٣٨٥ إبراهيم الوركى
- ٣٨٥ شاکر الوركى
- ٣٨٥ داود الوركى

- ٣٧٧..... محمد النوزاباذى
- ٣٧٧..... المطهر النوزكائى
- ٣٧٧..... على النوسى
- ٣٧٧..... محمد النوسى
- ٣٧٨..... إلياس التوفرى
- ٣٧٨..... محمد النوقدى
- ٣٧٨..... محمد النوقدى
- ٣٧٨..... إبراهيم النوقدى
- ٣٧٨..... نصر النوقدى
- ٣٧٨..... عبد القادر النوقدى
- ٣٧٨..... عبد الله النوقدى
- ٣٧٩..... أحمد النوكدى
- ٣٧٩..... أحمد النوكندى
- ٣٧٩..... أحمد النوندى
- ٣٧٩..... غياث النُوَيْزى
- ٣٧٩..... محمد النوىزى
- ٣٧٩..... أحمد النيازكى
- ٣٨٠..... عبد الله نيازى
- ٣٨٠..... إسماعيل النيازوى
- ٣٨٠..... أحمد الوابكنى
- ٣٨٠..... محمد الوابكنى
- ٣٨٠..... يعقوب الوابكنى
- ٣٨٠..... إبراهيم الوائلى
- ٣٨٠..... الطاهر الوارانى
- ٣٨١..... إسحاق الوازدى
- ٣٨١..... أحمد الواعظى
- ٣٨١..... عمرو الواهكانى
- ٣٨١..... ساع الوذارى
- ٣٨١..... على الوذارى

- ٣٧٤ أحمد النمكباتي
- ٣٧٤ مهدي النوائي
- ٣٧٤ محمد النوائسي
- ٣٧٤ محمد النوائسي
- ٣٧٤ محمد الإسكافي
- ٣٧٤ محمد النوجاباذي
- ٣٧٤ محمد النوجاباذي
- ٣٧٥ محمد النوجاباذي
- ٣٧٥ إسحاق النوحى
- ٣٧٥ إسماعيل النوحى
- ٣٧٥ إبراهيم النوحى
- ٣٧٥ محمد النوحى
- ٣٧٥ محمد النوحى
- ٣٧٥ يعقوب النوحى
- ٣٧٦ أحمد النوخسى
- ٣٧٦ عبد الواحد النوخسى
- ٣٧٦ أحمد النورى
- ٣٧٦ إسماعيل النورى
- ٣٧٦ رضا النورى
- ٣٧٦ محمد النورى
- ٣٧٦ محمد النورى
- ٣٧٦ مهدي النورى
- ٣٧٦ على النورى
- ٣٧٦ صالح النورى
- ٣٧٧ أحمد النورى
- ٣٧٧ محمد النورى
- ٣٧٧ على النورى
- ٣٧٧ أحمد النورى
- ٣٧٧ عمران النورى

٣٧٠	محمد النسفى
٣٧٠	محمد النسفى
٣٧٠	محمد القاينى النسفى
٣٧٠	عيسى النسفى
٣٧٠	عمر النسفى
٣٧٠	على النسفى
٣٧٠	عزيز النسفى
٣٧١	عبد العزيز النسفى
٣٧١	عبد الله النسفى
٣٧١	الحسين النسفى
٣٧١	الحسن النسفى
٣٧١	إسماعيل النسفى
٣٧١	جعفر النسفى
٣٧١	مكحول النسفى
٣٧١	عبد العزيز النسفى
٣٧٢	محمد النَّشْكِى
٣٧٢	المظفر النَّشْكِى
٣٧٢	عبد الرحمن النَّشْوِى
٣٧٢	هارون النَّشْوِى
٣٧٢	حزاداذ النَّشْوِى
٣٧٢	سلم النَّشْوِى
٣٧٢	المفرِّج النَّشْوِى
٣٧٢	أحمد النَّشْوِى
٣٧٣	عمرو النَّقَادِى
٣٧٣	إسماعيل النَّقَاض
٣٧٣	الحارث النَّقَال
٣٧٣	جعفر النَّقَبونِى
٣٧٣	يحيى النَّكَبونِى
٣٧٤	بلال النَّمَكبانِى

- ٣٦٦..... خُشَيْشُ النَّسَائِي
- ٣٦٦..... لطف علي النسائي
- ٣٦٦..... زهير النسائي
- ٣٦٦..... أحمد الشرفي النسائي
- ٣٦٦..... فضالة النسائي
- ٣٦٦..... حميد النسوي
- ٣٦٧..... عبد الكريم النسائي
- ٣٦٧..... أحمد النسوي
- ٣٦٧..... عبد الرحمن النسوي
- ٣٦٧..... علي النسوي
- ٣٦٧..... محمد بن أحمد النسوي
- ٣٦٧..... علي النسوي
- ٣٦٧..... محمد بن علي النسوي
- ٣٦٧..... أحمد النسوي
- ٣٦٧..... علي النسوي
- ٣٦٧..... محمد النسوي
- ٣٦٨..... محمد النسوي
- ٣٦٨..... إبراهيم النسوي
- ٣٦٨..... إسحاق النَّسَوِي
- ٣٦٨..... الحسن النَّسَوِي
- ٣٦٨..... بحر النَّسَوِي
- ٣٦٨..... محمد بن سعد النَّسَوِي
- ٣٦٨..... إبراهيم النسفي
- ٣٦٩..... أحمد قعود النسفي
- ٣٦٩..... سعيد النسفي
- ٣٦٩..... أحمد النسفي
- ٣٦٩..... أحمد محمودي النسفي
- ٣٦٩..... ميمون النسفي
- ٣٦٩..... محمد النسفي

٣٤٥	عبد الرحمن المروزي
٣٤٥	عبد الله المروزي
٣٤٥	عبد الله بن المبارك
٣٤٦	عبد الله المروزي
٣٤٦	عبدان المروزي
٣٤٦	علي السعدي
٣٤٦	علي المروزي
٣٤٦	علي المروزي
٣٤٦	الفضل المروزي
٣٤٦	أبو القاسم المروزي
٣٤٦	محمد المروزي
٣٤٧	محمد الكركانجي
٣٤٧	محمد بن الوراق
٣٤٧	محمد المروزي
٣٤٧	محمد الزاغولي
٣٤٧	محمد الديباجي
٣٤٧	محمد المسعودي
٣٤٨	محمد السنجي
٣٤٨	محمد المسعودي
٣٤٨	محمد المروزي
٣٤٨	محمد المروزي
٣٤٨	محمد المروزي
٣٤٨	محمد المروزي
٣٤٩	محمد المروزي
٣٤٩	محمد بن يزداد
٣٤٩	مقاتل بن سليمان
٣٤٩	ناصر العمري
٣٤٩	ناصر الأصبهاني
٣٤٩	نعيم بن حماد

- ٣٤١ محمد المَرُّوُّ الرُّوذي
- ٣٤١ محمد المَرُّوُّ الرُّوذي
- ٣٤١ محمد المَرُّوُّ الرُّوذي
- ٣٤١ النضر المَرُّوُّ الرُّوذي
- ٣٤٢ يوسف المَرُّوُّ الرُّوذي
- ٣٤٢ خلف المَرُّوُّ الرُّوذي
- ٣٤٢ أحمد المَرُّوُّ الرُّوذي
- ٣٤٢ سريج المروزي
- ٣٤٢ إبراهيم القلاباذي المروزي
- ٣٤٢ محمد المَرُّوُّ الرُّوذي
- ٣٤٢ إبراهيم المروزي
- ٣٤٣ إبراهيم المروزي
- ٣٤٣ أحمد الطبري
- ٣٤٣ أحمد النسائي
- ٣٤٣ أحمد بن سيار
- ٣٤٣ أحمد المروزي
- ٣٤٣ أحمد بن رميح
- ٣٤٣ اسماعيل المروزي
- ٣٤٤ جعفر المروزي
- ٣٤٤ جعفر المروزي
- ٣٤٤ حبش المروزي
- ٣٤٤ الحسن المروزي
- ٣٤٤ الحسين المروزي
- ٣٤٤ الحسين الزغواني
- ٣٤٤ إبراهيم المروزي
- ٣٤٥ الحسين الماشي
- ٣٤٥ سعيد المروزي
- ٣٤٥ سليمان السنجي
- ٣٤٥ عبد الكرم المروزي

- ٣٣٧..... أحمد المُرزِينِي
- ٣٣٧..... عثمان المِرْسِي
- ٣٣٧..... أحمد المِرْغِيَانِي
- ٣٣٨..... عمرو المِرْغِيَانِي
- ٣٣٨..... محمد المِرْغِيَانِي
- ٣٣٨..... يوسف المِرْغِيَانِي
- ٣٣٨..... بهرام المِرْغِيَانِي
- ٣٣٨..... عبد العزيز المِرْغِيَانِي
- ٣٣٨..... قيس المِرْغِيَانِي
- ٣٣٨..... نصر المِرْغِيَانِي
- ٣٣٨..... علي المِرْغِيَانِي
- ٣٣٩..... علي المِرْغِيَانِي
- ٣٣٩..... عمر المِرْغِيَانِي
- ٣٣٩..... عبد الرحيم المِرْغِيَانِي
- ٣٣٩..... الحسن المِرْغِيَانِي
- ٣٣٩..... محمود المِرْغِيَانِي
- ٣٣٩..... أبو الحسن المَرْنَدِي
- ٣٤٠..... علي المَرْنَدِي
- ٣٤٠..... علي المَرْنَدِي
- ٣٤٠..... عبد الله المَرْنَدِي
- ٣٤٠..... إبراهيم المَرْنَدِي
- ٣٤٠..... الخليل المَرْنَدِي
- ٣٤٠..... محمد المَرْنَدِي
- ٣٤٠..... هبة الله المَرْنَدِي
- ٣٤٠..... محمد المَرْنَدِي
- ٣٤١..... أحمد المروزي
- ٣٤١..... محمد المروزي
- ٣٤١..... أحمد المروزي
- ٣٤١..... الحسين المروزي

٣٣٣	يحيى المَحْمُودي
٣٣٣	عبيد الله المدوي
٣٣٣	الياس المَدْيَانَكْثي
٣٣٣	محمد المَدِينِي
٣٣٤	عمر المَدِينِي
٣٣٤	محمود المَدِينِي
٣٣٤	إسماعيل المَدِينِي
٣٣٤	محمد المَدِينِي
٣٣٤	عبد الله المَدِينِي
٣٣٤	محمد المَدِينِي
٣٣٤	محمد المَدِينِي
٣٣٤	عبد الله المَدِينِي
٣٣٤	علي المَدِينِي
٣٣٤	محمد المَدِينِي
٣٣٥	محمد المَدِينِي
٣٣٥	محمد المَدِينِي
٣٣٥	محمد المَدِينِي
٣٣٥	حاتم المَدِينِي
٣٣٥	حامد المَدِينِي
٣٣٥	جعفر المَدِينِي
٣٣٥	جعفر المَدْيَانَكْثي
٣٣٦	إلياس المَدْيَانَكْثي
٣٣٦	إبراهيم المَرَابِطِي
٣٣٦	أحمد المَرَا جَلِي
٣٣٦	عبد الباقي المَرَاغِي
٣٣٦	علي المَرَاغِي
٣٣٦	جعفر المَرَاغِي
٣٣٧	نصر المُرْبَعِي
٣٣٧	أحمد المِرْزَبَانِي

٣٢٩	أحمد المَاهِيَابَادِي
٣٢٩	أحمد المَاهِيَانِي
٣٢٩	محمد المَاهِيَانِي
٣٢٩	عبد الرحمن المَاهِيَانِي
٣٣٠	أحمد المَاهِيَانِي
٣٣٠	أحمد المَايْمُرْغِي
٣٣٠	الفضل المَايْمُرْغِي
٣٣٠	محمد المَايْمُرْغِي
٣٣٠	محمد المَايْمُرْغِي
٣٣٠	محمد المَايْمُرْغِي
٣٣٠	أحمد المَتَوَيْي
٣٣٠	الفضل المتويي
٣٣١	المطهر المَتَوَيْي
٣٣١	محمد المَتَّي
٣٣١	عبد الله المَتَّي
٣٣١	أحمد المَتَّي
٣٣١	عبد الرحمن المَتَّي
٣٣١	طاهر المَجْبُوسِي
٣٣١	الحسين المَجْبُوسِي
٣٣١	محمد المَجْبُوسِي
٣٣٢	محمد المَجْدُوَانِي
٣٣٢	محمد المَجْدُوَانِي
٣٣٢	أحمد المَجْدُوَانِي
٣٣٢	عبد الله المَجْدُوَانِي
٣٣٢	محمد المَحْتَسِبُ
٣٣٢	أحمد المَحْتَسِبُ
٣٣٢	منصور المَحْتَسِبُ
٣٣٣	أحمد المَحْمُودِي
٣٣٣	علي المَحْمُودِي

- ٣٢٥..... محمد اللؤلؤى
- ٣٢٥..... عمرو الليثى
- ٣٢٥..... محمد الليثى
- ٣٢٦..... على المأبرسَامى
- ٣٢٦..... محمد المأبرسَامى
- ٣٢٦..... الفتح المأثرىتى
- ٣٢٦..... محمد المأثرىتى
- ٣٢٦..... على المأثرىتى
- ٣٢٦..... أسد المأجرمى
- ٣٢٦..... بكر المأجرمى
- ٣٢٦..... نوح المأجرمى
- ٣٢٧..... محمود المأجندى
- ٣٢٧..... أحمد المأخى
- ٣٢٧..... محمد المأخى
- ٣٢٧..... أحمد المأخى
- ٣٢٧..... الأبرد المأخى
- ٣٢٧..... إبراهيم المأخكى
- ٣٢٧..... أحمد المأخوانى
- ٣٢٧..... عبد الله المأخوانى
- ٣٢٨..... محمد المأخوانى
- ٣٢٨..... عتيق المأخوانى
- ٣٢٨..... عبد الرزاق المأخوانى
- ٣٢٨..... محمد المأدرى
- ٣٢٨..... أبو عبد الرحمن المأدرى
- ٣٢٨..... محمد المأستينى
- ٣٢٨..... إبراهيم المأستينى
- ٣٢٨..... أحمد المأستينى
- ٣٢٩..... الحسين المأشى
- ٣٢٩..... السنجى المأشقانى

٤٧١
٣٢٠ أحمد الكُمَسَانِيّ
٣٢٠ سهل الكُمُونِيّ
٣٢٠ علي الكمنجتي
٣٢٠ اسماعيل الكمندي
٣٢٠ محمد الكناني
٣٢١ أحمد الكنجكاني
٣٢١ عبد الوهاب الكنجي
٣٢١ محمد الكنجي
٣٢١ يحي الكنجي
٣٢١ محمد الكندي
٣٢١ نصر الكندسَـرَوَانِيّ
٣٢٢ علي الكندُكِينِيّ
٣٢٢ عمر الكنديكي
٣٢٢ عبد الله الكَنَوَانِيّ
٣٢٢ محمد الكُوزِيّ
٣٢٢ إسحاق الكوسج
٣٢٣ محمد الكُوشَانِيّ
٣٢٣ الحسن اللباد
٣٢٣ أحمد اللجام
٣٢٣ أحمد اللقيطي
٣٢٣ إبراهيم اللاكُمَالَانِيّ
٣٢٤ يعقوب اللال السمرقندي
٣٢٤ علي اللاكُوبِيّ
٣٢٤ الحسين اللامشي
٣٢٤ محمد اللبَادِيّ
٣٢٤ محمد اللبَادِيّ
٣٢٥ موسى اللكري
٣٢٥ حكيم اللكُزِيّ
٣٢٥ محمد اللوكري

٣١٦	عبيد الله الكُثَافِي
٣١٦	حيان الكشميهني
٣١٧	محمد الكشميهني
٣١٧	محمد الكشميهني
٣١٧	صالح الكشميهني
٣١٧	أحمد الكشميهني
٣١٧	أحمد بن يحيى الكشميهني
٣١٧	خمدان الكَفَيْسَوَانِي
٣١٧	عبد الله الكَفِينِي
٣١٧	إبراهيم الكَلَابَادِي
٣١٧	علي الكَلَابَادِي
٣١٨	عبد الله الكَلَابَادِي
٣١٨	محمد الكَلَابَادِي
٣١٨	عبد الكريم الكَلَابَادِي
٣١٨	سام الكَلَاشُكْرَدِي
٣١٨	رئيسُ الكَلَاشُكْرَدِي
٣١٨	وهب الكَلْخَبَاقَانِي
٣١٨	محمد الكَلْخَبَاقَانِي
٣١٨	أبو مسعود الكَلْخَبَاقَانِي
٣١٩	الليث الكَمَارِي
٣١٩	محمد الكَمَارِي
٣١٩	محمد الكَمَرَجِي
٣١٩	محمد الكَمَرَجِي
٣١٩	محمد الكَمَرَجِي
٣١٩	نصر الكَمَرَجِي
٣١٩	أبو جعفر الكَمَرَدِي
٣١٩	يوسف الكَمَرِي
٣٢٠	عبد الجبار الكَمَسَانِي
٣٢٠	أحمد الكَمَسَانِي

٣١٣	عبد الجبار الكِسَائِي
٣١٣	محمد الكِسَادِي
٣١٣	عيسى الكَسْبَوِي
٣١٣	جعفر الكَسْبَوِي
٣١٤	الحسن الكَسْبَوِي
٣١٤	علي الكَسْبَوِي
٣١٤	منير الكَسْبَوِي
٣١٤	مسعود الكَسْبَوِي
٣١٤	صاعد الكَسْبَوِي
٣١٤	محمد الكَسْبَوِي
٣١٤	أحمد الكَسْبَوِي
٣١٤	محمد الكَسْبَوِي
٣١٤	محمد الكَسْبَوِي
٣١٤	محمد الكَشِي
٣١٥	عبد الحميد الكَسِّي
٣١٥	الفتح الكَسِّي
٣١٥	محمد الكَسِّي
٣١٥	محمد بن حاتم الكَسِّي
٣١٥	محمد بن الطيب الكَسِّي
٣١٥	مسعود الكُشَانِي
٣١٥	أحمد الكُشَانِي
٣١٥	محمد الكُشَانِي
٣١٥	أحمد الكُشَانِي
٣١٦	أحمد الكُشَانِي
٣١٦	مسعود الكُشَانِي
٣١٦	غبيد الله الكُشَانِي
٣١٦	محمد الكُشَانِي
٣١٦	محمد الكُشَانِي
٣١٦	علي الكُشَانِي

٣٠٩	موسى الكَبُودِيّ
٣٠٩	محمد الكَبُودُنَجَكَاثِيّ
٣٠٩	فاطمة الكَبُودُنَجَكَاثِيّة
٣٠٩	إبراهيم الكَبُودُنَجَكَاثِيّ
٣٠٩	محمد الكَبُودُنَجَكَاثِيّ
٣١٠	إسحاق الكَبِيرِيّ
٣١٠	الحسين الكَاثِيّ
٣١٠	أبو أحمد الكَاثِيّ
٣١٠	عبد الله الكَاثِيّ
٣١٠	عبد الله الكَاثِيّ
٣١٠	فيروز الكَرَجِيّ
٣١١	عبد الغفور الكَرْدَرِيّ
٣١١	محمد الكَرْدَرِيّ
٣١١	محمد الكُرْكَانَجِيّ
٣١١	عبد الرحمن الكُرْكَانَجِيّ
٣١١	محمد الكُرْكَانَجِيّ
٣١١	محمد الكُرْكَانَجِيّ
٣١٢	اليمان الكَرْمِيّ
٣١٢	الطيب الكَرْمِيّ
٣١٢	محمد الكَرْمِيّ
٣١٢	أحمد الكَرْمِيّ
٣١٢	المستقر الكَرْمِيّ
٣١٢	المسيب الكَرْمِيّ
٣١٢	عزيز الكَرْمِيّ
٣١٢	علي الكَرْمِيّ
٣١٣	معمّر الكَرْمِيّ
٣١٣	صهيب الكَرْمِيّ
٣١٣	محمد الكَرْمِيّ
٣١٣	إبراهيم الكَسَائِيّ

٣٠٥	محمد الكاشاني
٣٠٥	مصطفى الكاشاني
٣٠٥	مسعود الكاشاني
٣٠٥	مؤمن الكاشاني
٣٠٥	محمد الأروني الكاشاني
٣٠٦	محمد بن علي الكاشغري
٣٠٦	محمود الكاشغري
٣٠٦	عبد الله الكاشغري
٣٠٦	طغرلشاه الكاشغري
٣٠٦	الحسين الكاشغري
٣٠٦	عبد الغافر الكاشغري
٣٠٧	سعيد الكاغذي
٣٠٧	منصور الكاغذي
٣٠٧	الحسن الكاغذي
٣٠٧	محمد الكاكيني
٣٠٧	محمد الكاكيني
٣٠٧	عبد الله الكاكيني
٣٠٧	إسحاق الكامنجري
٣٠٧	محمد الكامنجري
٣٠٨	محمد الكامدي
٣٠٨	أحمد الكامدي
٣٠٨	حمزة الكاملي
٣٠٨	القاسم الكاشكيني
٣٠٨	إبراهيم الكيندي
٣٠٨	نصر الكيندي
٣٠٨	محمد الكيندي
٣٠٩	محمد الكيندي
٣٠٩	بكر الكيندي
٣٠٩	سعيد الكبودي

٣٠١	أحمد الكاسي
٣٠١	يوسف الكاسي
٣٠١	أحمد الكاشاني
٣٠١	محمد الكاشاني
٣٠١	محمد الكاشاني
٣٠١	محمد الكاشاني
٣٠٢	محمد الكاشاني
٣٠٢	محمد الكاشاني
٣٠٢	مسعود الكاشاني
٣٠٢	أحمد الكاشاني
٣٠٢	حبيب الله الكاشاني
٣٠٢	حسن الكاشاني
٣٠٣	حسين الكاشاني
٣٠٣	عباس الكاشاني
٣٠٣	عبد الحسين الكاشاني
٣٠٣	عبد الرزاق الكاشاني
٣٠٣	عبد الرسول الكاشاني
٣٠٣	علم الهدى الكاشاني
٣٠٣	فتح الله الكاشاني
٣٠٤	فرج الله الكاشاني
٣٠٤	فضل الله الكاشاني
٣٠٤	أبو القاسم الكاشاني
٣٠٤	محمد الكاشاني
٣٠٤	محمد الكاشاني
٣٠٤	محمد الكاشاني
٣٠٤	محمد الكاشاني
٣٠٥	محمد الكاشاني
٣٠٥	محمد الكاشاني
٣٠٥	محمد الكاشاني

٢٩٧	على القهندزى
٢٩٧	محمد القهندزى
٢٩٨	كافور القهندزى
٢٩٨	أحمد القهندزى
٢٩٨	أحمد القيصرى
٢٩٨	على القينانى
٢٩٨	محمد الكاجرى
٢٩٨	أحمد الكاجرى
٢٩٨	عبد الرحمن الكاجرى
٢٩٨	إبراهيم الكاجرى
٢٩٩	إبراهيم الكاجرى
٢٩٩	إبراهيم الكاجرى
٢٩٩	إدريس الكاجرى
٢٩٩	أيوب الكاجرى
٢٩٩	إلياس الكاجرى
٢٩٩	جعفر الكاجرى
٢٩٩	محمد الكاخشتوانى
٢٩٩	محمد الكارزى
٢٩٩	محمد الكارزى
٢٩٩	مطهر الكارزى
٣٠٠	أحمد الكازى
٣٠٠	أحمد الكازقى
٣٠٠	أحمد الكاسانى
٣٠٠	بكر الكاسانى
٣٠٠	عطاء الكاسانى
٣٠٠	محمد الكاسانى
٣٠٠	أبو بكر الكاسانى
٣٠٠	أحمد الكاسى
٣٠١	معاذ الكاسى

- ٢٩٣ منصور القريني
- ٢٩٣ القاسم القزغندي
- ٢٩٤ عبد العزيز القصاب
- ٢٩٤ علي القصاب
- ٢٩٤ أحمد القصارى
- ٢٩٤ محمد القصارى
- ٢٩٤ الفضل القصاعى
- ٢٩٤ محمد القصرى
- ٢٩٥ شاذى القطانقانى
- ٢٩٥ محمد القطوانى
- ٢٩٥ محمد القطوانى
- ٢٩٥ إسماعيل القطوانى
- ٢٩٥ الحسن القطوانى
- ٢٩٥ علي القطوانى
- ٢٩٥ عثمان القطوانى
- ٢٩٥ عبد الله القفال
- ٢٩٦ أحمد القلاسى
- ٢٩٦ علي القلاسى
- ٢٩٦ محمد القلاسى
- ٢٩٦ محمد القلاسى
- ٢٩٦ ناصر القلاسى
- ٢٩٦ مصعب القلانسى
- ٢٩٦ أحمد القلانسى
- ٢٩٧ إبراهيم القلانسى
- ٢٩٧ محمد القلانسى
- ٢٩٧ جعفر القنطرى
- ٢٩٧ عبد الله القنطرى
- ٢٩٧ القاسم القنطرى
- ٢٩٧ محمد القهندزى

- ٢٨٩..... أبو عثمان الفنيني
- ٢٨٩..... عيسى الفنيني
- ٢٨٩..... عمرو الفنيني
- ٢٨٩..... سليمان الفنيني
- ٢٨٩..... عبد الرحمن الفوراني
- ٢٩٠..... سليمان الفورفاري
- ٢٩٠..... محمد الفورفاري
- ٢٩٠..... عامر الفلاس
- ٢٩٠..... سلمة بن النجم بن محمد الفياذسوقي
- ٢٩٠..... أحمد الفيحكثي
- ٢٩٠..... محمد الفيحكثي
- ٢٩٠..... محمود الفيحكثي
- ٢٩١..... عبد الرحمن الفيروزابادي
- ٢٩١..... سراب الفيسي
- ٢٩١..... محمد القبأوي
- ٢٩١..... رزق الله القبأوي
- ٢٩١..... إبراهيم القبأوي
- ٢٩١..... الخليل القبأوي
- ٢٩١..... عثمان القبأوي
- ٢٩٢..... داود القبأوي
- ٢٩٢..... سليمان القبأوي
- ٢٩٢..... مسعدة القبأوي
- ٢٩٢..... أحمد القبأوي
- ٢٩٢..... محمد القبلي
- ٢٩٢..... الحسين القحطي
- ٢٩٢..... محمد القديدي
- ٢٩٣..... إبراهيم القريني
- ٢٩٣..... محمد القريني
- ٢٩٣..... عبد الله القريني

- ٢٨٤ زكريا الفرهاذجردي
- ٢٨٤ عبد الله الفرهاذاني
- ٢٨٤ أحمد الفرياناني
- ٢٨٤ يحيى الفشني
- ٢٨٥ أحمد الفشني
- ٢٨٥ الحسين الفشيديزجي
- ٢٨٥ محمد الفضلي
- ٢٨٥ عثمان الفضلي
- ٢٨٥ عبد العزيز الفضلي
- ٢٨٦ محمد الفضلي
- ٢٨٦ إبراهيم الفغانديزي
- ٢٨٦ نبهان الفغديري
- ٢٨٦ يوسف الفغديني
- ٢٨٦ حفص الفغشقي
- ٢٨٦ الفضل الفغيدزي
- ٢٨٧ عثمان الفغيدزي
- ٢٨٧ إبراهيم الفغيطوسيني
- ٢٨٧ محمد الفغيـطوسيني
- ٢٨٧ علي الفقاعي
- ٢٨٧ إسماعيل الفقاعي
- ٢٨٧ إبراهيم الفلخاري
- ٢٨٨ محمد الفلكي
- ٢٨٨ علي الفنحكاني
- ٢٨٨ عبد الله الفندويني
- ٢٨٨ إبراهيم الفنديني
- ٢٨٨ محمد الفنديني
- ٢٨٨ محمد الفنكدي
- ٢٨٨ العباس الفنكي
- ٢٨٩ أحمد الفنوي

٢٨٠	علی الفرغوز دیزجی
٢٨٠	إبراهیم الفرددی
٢٨٠	عیسی الفرزامیثی
٢٨١	عبد الحمید الفرسابادی
٢٨١	حاجب الفرغانی
٢٨١	المشطب الفرغانی
٢٨١	محمد الفرغانی
٢٨١	مسعدة الفرغانی
٢٨١	القاسم الفرغانی
٢٨١	أحمد الفرغانی
٢٨١	سعد الفرغانی
٢٨٢	عبد الله الفرغانی
٢٨٢	علی الفرغانی
٢٨٢	علی الفرغانی
٢٨٢	عمر الفرغانی
٢٨٢	محمد الفرغانی
٢٨٢	محمد الفرغانی
٢٨٢	أحمد الفرغانی
٢٨٢	عبد الله الفرغانی
٢٨٢	محمد الأحشید الفرغانی
٢٨٣	حمید الفرمنکی
٢٨٣	محمد الفرمنکی
٢٨٣	محمد الفرنبادی
٢٨٣	بکر الفرنکدی
٢٨٣	الفضل الفرنکدی
٢٨٣	أحمد الفرنکدی
٢٨٣	أحمد الفرنکدی
٢٨٤	یوسف الفرنیفثانی
٢٨٤	محمد القرواجانی

- ٢٧٦..... زهير الفاشاني
- ٢٧٦..... أحمد الفاشاني
- ٢٧٦..... عمر الفاشاني
- ٢٧٦..... عبد الله الفاشاني
- ٢٧٧..... عبيد الله الفاشاني
- ٢٧٧..... عمر الفاشاني
- ٢٧٧..... محمد الفاشوقي
- ٢٧٧..... علي الفاعلي
- ٢٧٧..... عمر الفاعلي
- ٢٧٧..... محمد الفاميني
- ٢٧٧..... أحمد الفرايبي
- ٢٧٨..... محمد الفراوي
- ٢٧٨..... محمد الفراوي
- ٢٧٨..... عبد المنعم الفراوي
- ٢٧٨..... منصور الفراوي
- ٢٧٨..... محمد الفراهيني
- ٢٧٨..... القاسم الفراهيني
- ٢٧٨..... علي الفراهيني
- ٢٧٩..... محمد الفربري
- ٢٧٩..... محمد الفربري
- ٢٧٩..... أحمد الفربري
- ٢٧٩..... محمد الفربري
- ٢٧٩..... الحسين الفربري
- ٢٧٩..... الحسين الفربري
- ٢٧٩..... محمد الفرعاني
- ٢٨٠..... محمد الفرعشي
- ٢٨٠..... عمران الفرعشي
- ٢٨٠..... محمد الفرعشي
- ٢٨٠..... عمر الفرخوزديزجي

٢٧٢	إبراهيم الغيشقي
٢٧٢	علي الغيشقي
٢٧٣	عبد الله الفارابي
٢٧٣	عبد الصمد الفارابي
٢٧٣	إسماعيل الفارابي
٢٧٣	أحمد الفارابي
٢٧٣	أحمد الفارابي
٢٧٣	إسحاق الفارابي
٢٧٣	سماعيل الجوهري
٢٧٤	محمد الفارابي
٢٧٤	محمد الفارابي
٢٧٤	محمد الفارابي
٢٧٤	بديع العزيز الفارابي
٢٧٤	نبيهة الفارابي
٢٧٤	تامر الفارابي
٢٧٤	سيف الفارابي
٢٧٥	بسيم الفارابي
٢٧٥	لمي بن الفارابي
٢٧٥	لمي الفارابي
٢٧٥	محمد الفارياني
٢٧٥	محمد الفارياني
٢٧٥	محمد الفارابي
٢٧٥	محمد الفاشاني
٢٧٦	راس الفاشاني
٢٧٦	محمد الفاشاني
٢٧٦	سبي الفاشاني
٢٧٦	محمد الفاشاني
٢٧٦	محمد الفاشاني
٢٧٦	الرحمن الفاشاني

- ٢٦٨..... محمد الغردياى
- ٢٦٨..... جرموز الغرقى
- ٢٦٨..... يوسف الغرقى
- ٢٦٨..... محمد الغرمينوى
- ٢٦٨..... جرموز بن عبيد الغزقى
- ٢٦٨..... منصور الغزقى
- ٢٦٩..... الحسين الغزقى
- ٢٦٩..... حفص الغزنيان
- ٢٦٩..... صديق الغزنيان
- ٢٦٩..... المظفر الغزيرى
- ٢٦٩..... عبد الله الغسّال
- ٢٦٩..... غالب الغشدان
- ٢٧٠..... محمود الغشيدى
- ٢٧٠..... محمد الغلطانسى
- ٢٧٠..... الحسين الغنادوسى
- ٢٧٠..... عيسى العنّجار
- ٢٧١..... محمد العنجيرى
- ٢٧١..... ابراهيم العنجيرى
- ٢٧١..... عمر الفرغانى
- ٢٧١..... الحسن الغويدينى
- ٢٧١..... محمد الغويدينى
- ٢٧١..... الحسين الغويدينى
- ٢٧١..... العلاء الغويدينى
- ٢٧١..... الحسن الغويدينى
- ٢٧٢..... عبد الله الغويدينى
- ٢٧٢..... محمد الغويدينى
- ٢٧٢..... خشنام الغورجكى
- ٢٧٢..... يوسف الغورشكى
- ٢٧٢..... محمد الغولقان

٢٦٢	عبد الرحمن العجسسى
٢٦٢	علي العجسسى
٢٦٢	محمد العذافرى
٢٦٢	منصور العراقى
٢٦٤	عبد الحميد العراقى
٢٦٤	محمد العربى
٢٦٤	محمد السمنانى
٢٦٤	عمر العلكى
٢٦٤	علي العلوى
٢٦٥	محمد العلوى
٢٦٥	محمد العليجى
٢٦٥	علي العمرانى
٢٦٥	محمد العمرانى
٢٦٥	عبد الرحمن العمى
٢٦٦	إبراهيم العنى
٢٦٦	الكاتب العلابى
٢٦٦	محمد العلابى
٢٦٦	المسيب العلابى
٢٦٦	محمد العياضى
٢٦٦	ابراهيم العيشانى
٢٦٧	أحمد الغاتفرى
٢٦٧	محمد الغاتفرى
٢٦٧	محمد الغاتفرى
٢٦٧	أحمد الغجدوانى
٢٦٧	حاتم الغجدوانى
٢٦٧	يوسف الغجدوانى
٢٦٧	أحمد بن إسحاق الغداني
٢٦٨	محمد العنّاذوى
٢٦٨	حفص العنّاذرى

٢٥٨.....	محمد الطهماني
٢٥٨.....	عبد الله الطهماني
٢٥٨.....	أحمد الطيان
٢٥٨.....	علي الطيسفوني
٢٥٨.....	ناصر العابدي
٢٥٨.....	اسماعيل العادلي
٢٥٩.....	يعقوب العاصمي
٢٥٩.....	محمد العامري
٢٥٩.....	أردشير العبادي
٢٥٩.....	المظفر العبادي
٢٥٩.....	محمد العبادي
٢٦٠.....	محمد السمرقندي
٢٦٠.....	عبد الله عبدان
٢٦٠.....	عبد الحميد العبداني
٢٦٠.....	محمد العبداني
٢٦١.....	علي العبقسي
٢٦١.....	إسماعيل العبقسي
٢٦١.....	محمد عبويه
٢٦١.....	أحمد العتابي
٢٦١.....	الحسن العتابي
٢٦١.....	سلمة العتكي
٢٦٢.....	عبيد الله العتكي
٢٦٢.....	سعيد العتكي
٢٦٢.....	أحمد العتكي
٢٦٢.....	الفضل العثمي
٢٦٢.....	عثمان العجّلي
٢٦٢.....	نصر العجّلي
٢٦٣.....	أحمد العجنسي
٢٦٣.....	أحمد العجنسي

٢٥٣	الحسين الطاهري
٢٥٣	عبد الله الطاهري
٢٥٣	محمد الخوارزمي
٢٥٤	أحمد الطحان
٢٥٤	يحيى الطخشي
٢٥٤	محمد الطرازي
٢٥٤	هبة الله الطرازي
٢٥٤	أشرف الطرازي
٢٥٤	عثمان الطرازي
٢٥٤	محمد الطرازي
٢٥٥	محمود الطرازي
٢٥٥	محمود الطرازي
٢٥٥	علي الطرخاباذي
٢٥٥	محمد الطرخوني
٢٥٥	محمد الطرخوني
٢٥٥	أحمد الطرخوني
٢٥٥	محمد الطرخوني
٢٥٥	محمد الطرواحي
٢٥٦	علي الطغامي
٢٥٦	أحمد الطواويسي
٢٥٦	أحمد الطورقي
٢٥٦	سويد الطوساني
٢٥٦	عون الطوساني
٢٥٧	رضوان الطوسي
٢٥٧	محمد الطوسي
٢٥٧	محمد الطوسي
٢٥٧	محمد الغزالي الطوسي
٢٥٧	إسحاق الطويل
٢٥٧	عيسى الطهماني

٢٤٩	عباس الصَّغَانِي
٢٤٩	حيدرة الصَّغَانِي
٢٤٩	محمد الصَّغَانِي
٢٥٠	أيوب الصُّغْدِي
٢٥٠	إسحاق الصُّغْدِي
٢٥٠	إسحاق الصُّغْدِي
٢٥٠	غورك الصُّغْدِي
٢٥٠	عبد الله الصُّغْدِي
٢٥٠	محمد الصُّغْدِي
٢٥٠	عبد الجليل الصُّغْدِي
٢٥٠	إسماعيل الصَّفَّار
٢٥٠	أحمد الصفار
٢٥١	أحمد الصفار
٢٥١	أبو القاسم الصفار
٢٥١	حماد الصَّفَّار
٢٥١	مهدي الطارابي
٢٥١	أحمد الطارابي
٢٥١	محمد الطالبي
٢٥١	علي الطالبي
٢٥١	محمد الطَّالِقَانِي
٢٥٢	سعيد المروزي الطَّالِقَانِي
٢٥٢	محمود الطَّالِقَانِي
٢٥٢	محمد الطَّالِقَانِي
٢٥٢	أبو إسحاق الطَّالِقَانِي
٢٥٢	سعد الطَّالِقَانِي
٢٥٢	عباد الطَّالِقَانِي
٢٥٢	إسماعيل الطَّالِقَانِي
٢٥٢	أحمد الطَّالِقَانِي
٢٥٣	محمد الطَّالِقَانِي

- ٢٤٥ محمد الشيرازي
- ٢٤٥ أحمد الشيشقي
- ٢٤٥ يوسف الصابري
- ٢٤٦ محمد الصابري
- ٢٤٦ محمد الصابري
- ٢٤٦ نصر الصابري
- ٢٤٦ أحمد الصاغان
- ٢٤٦ الحسن الصاغرجي
- ٢٤٦ العباس الصاغرجي
- ٢٤٦ الصانقاني الأديب
- ٢٤٧ إبراهيم الصايغ
- ٢٤٧ الحسن الصايغ
- ٢٤٧ أرديشر الصايغ
- ٢٤٧ محمد الصايغي
- ٢٤٧ محمد الصايغي
- ٢٤٧ بريدة الصخرأبادي
- ٢٤٨ أحمد الصدقي
- ٢٤٨ محمد الصدقي
- ٢٤٨ عمر الصدقي
- ٢٤٨ صدقة الصدقي
- ٢٤٨ محمد الصرام
- ٢٤٨ عبد الواحد الصرمنجيني
- ٢٤٨ نصر الصرمنجيني
- ٢٤٩ محمد الصغاني
- ٢٤٩ الفضل الصاغان
- ٢٤٩ محمد الصغاني
- ٢٤٩ سهل الصغاني
- ٢٤٩ الحسن الصغاني
- ٢٤٩ صالح الصغاني

- ٢٤٠ محمد الشُّوكَانِي
- ٢٤١ محمد لَشُومَانِي
- ٢٤١ محمد السرخسي
- ٢٤١ محمد الشَّهْرَسْتَانِي
- ٢٤١ محمد الشَّهْرَسْتَانِي
- ٢٤١ منصور الشَّهْرَسْتَانِي
- ٢٤١ محمد الشَّهْرَسْتَانِي
- ٢٤٢ محمد الشَّهِيد
- ٢٤٢ المحسن الشَّهِيد
- ٢٤٢ (الإمام أبو إسحاق) إبراهيم بن أحمد بن محمد بن علي بن عطاء الفلخاري المروزي الشَّهِيد
- ٢٤٢ عبد الصمد الشَّيْبَانِي
- ٢٤٢ أحمد الشَّيْبَانِي
- ٢٤٣ المسيَّب الشَّيْحِي
- ٢٤٣ عمر الشَّيْرَزِي
- ٢٤٣ محمد الشَّيْرَزِي
- ٢٤٣ عبد الله الشَّيْرَزِي
- ٢٤٣ محمد الشَّيْرَغَاوُشُونِي
- ٢٤٤ أحمد الشَّيْرَكْنِي
- ٢٤٤ الحسن الشَّيْرَكْنِي
- ٢٤٤ طالب الشَّيْرَكْنِي
- ٢٤٤ محمد الشَّيْرَنَخْشِيرِي
- ٢٤٤ قَحْطَبَةُ الشَّيْرَنَخْشِيرِي
- ٢٤٤ آغَا الشَّيْرَوَانِي
- ٢٤٤ أبو الحسن الشَّيْرَوَانِي
- ٢٤٥ حسين الشَّيْرَوَانِي
- ٢٤٥ حيدر الشَّيْرَوَانِي
- ٢٤٥ زين العابدين الشَّيْرَوَانِي
- ٢٤٥ بكر الشَّيْرَوَانِي
- ٢٤٥ محمد الشَّيْرَوَانِي

٢٣٦	سف الشرواني
٢٣٦	سف الشرواني
٢٣٧	بكر الشرواني
٢٣٧	مد الشرواني
٢٣٧	راهيم الشكاني
٢٣٧	بد الخالق الشكاني
٢٣٧	مد الشكاني
٢٣٧	راهيم الشكستاني
٢٣٧	حمد الشكلاي
٢٣٨	بد المجيد الشلجيكئي
٢٣٨	وسف بن يحيى الشلجي
٢٣٨	بلي الشلجي
٢٣٨	عمد الشميديزكي
٢٣٨	عمد الشميراني
٢٣٨	محمد الشميهني
٢٣٩	عبد الصمد الشميهني
٢٣٩	محمد الشنجي
٢٣٩	احيد الشوائبي
٢٣٩	محمد بن أبي النجم الشوالي
٢٣٩	محمد بن محمود الشوالي
٢٣٩	موسى الشوالي
٢٣٩	لاهن الشوالي
٢٤٠	احمد الشوخناكي
٢٤٠	محمد الشوخناكي
٢٤٠	عبد الله الشوخناكي
٢٤٠	عبد الرحمن الشورباني
٢٤٠	عتيق الشوكاني
٢٤٠	محمد الشوكاني
٢٤٠	عبيس الشوكاني

٢٢٠	الحسن السنجى
٢٢٠	سليمان السنجى
٢٢٠	عمير السنجى
٢٢٠	الحسن السنجى
٢٢٠	أحمد السنجى
٢٢٠	عمر السنجديزكى
٢٢٠	محمد السنجديزكى
٢٢١	إسماعيل السنجفين
٢٢١	أحمد السنكباثى
٢٢١	على السنكباثى
٢٢١	الحسن السنكباثى
٢٢١	مضاء السنكباثى
٢٢١	عبد الله السنكديزكى
٢٢١	محمد السننى
٢٢١	على السننى
٢٢٢	أحمد السننى
٢٢٢	إبراهيم السوادى
٢٢٢	على السوبخى
٢٢٢	محمد السوبخى
٢٢٢	محمد السوبخى
٢٢٢	سيف السوتخى
٢٢٢	طلحة السوسقانى
٢٢٢	محمد السوسقانى
٢٢٣	محمد السونجى
٢٢٣	محمد السن وئفى
٢٢٣	عبد القاهر الشهروردى
٢٢٣	عمر الشهروردى
٢٢٤	عمر الشهروردى
٢٢٤	فارس الشهروردى

- ٢١٦..... إبراهيم الودارى
- ٢١٦..... إبراهيم بن حمدوية
- ٢١٦..... أحمد الخزرجى
- ٢١٦..... محمد السمرقندى
- ٢١٦..... إبراهيم السمرقندى
- ٢١٦..... محمد السمرقندى
- ٢١٧..... نصر السَّمْعَانِي
- ٢١٧..... منصور السَّمْعَانِي
- ٢١٧..... عبد الكريم السَّمْعَانِي
- ٢١٧..... محمد السَّمْنَانِي
- ٢١٧..... عبد الله السَّمْنَانِي
- ٢١٨..... أحمد السَّمْنَانِي
- ٢١٨..... الحسن السَّمِيحِي
- ٢١٨..... علي السَّنْجَانِي
- ٢١٨..... علي السَّنْجَانِي
- ٢١٨..... الحسن السَّنْجَانِي
- ٢١٨..... محمد السَّنْجَانِي
- ٢١٨..... المظفر السَّنْجِي
- ٢١٩..... سليمان السَّنْجِي
- ٢١٩..... الحسن السَّنْجِي
- ٢١٩..... يحيى السَّنْجِي
- ٢١٩..... إسماعيل السَّنْجِي
- ٢١٩..... إبراهيم السَّنْجِي
- ٢١٩..... أحمد السَّنْجِي
- ٢١٩..... محمد السَّنْجِي
- ٢١٩..... مسلم السَّنْجِي
- ٢٢٠..... محمد بن أحمد السَّنْجِي
- ٢٢٠..... الحسين السَّنْجِي
- ٢٢٠..... محمد السَّنْجِي

- ٢٠٠ حسين السرخسي
- ٢٠٠ زاهر السرخسي
- ٢٠٠ زهير السرخسي
- ٢٠٠ عبد الرحمن السرخسي
- ٢٠١ عبد العزيز السرخسي
- ٢٠١ الحسن السرخسي
- ٢٠١ محمد السرخسي
- ٢٠١ محمد السرخسي
- ٢٠١ محمد السرخسي
- ٢٠١ محمد السرخسي
- ٢٠١ ناصر السرخسي
- ٢٠٢ عبد الرحمن السرخسي
- ٢٠٢ محمد السرخسي
- ٢٠٢ الوليد السرخسي
- ٢٠٢ الفضل السرخسي
- ٢٠٢ محمد الضبيعي
- ٢٠٢ مجد الدين السرخسي
- ٢٠٢ محمد السرخسي
- ٢٠٣ أسامة السردري
- ٢٠٣ علي السردري
- ٢٠٣ أبو محمد السرفقاني
- ٢٠٣ عمر السرفقاني
- ٢٠٣ إبراهيم السرفقاني
- ٢٠٣ غالب السرما ري
- ٢٠٣ أحمد السرما ري
- ٢٠٤ إسحاق السرما ري
- ٢٠٤ منصور السرما ري
- ٢٠٤ حسن السرما ري
- ٢٠٤ حسين السرما ري

- ١٩٦..... إسماعيل السَّاماني
- ١٩٦..... أحمد السَّاماني
- ١٩٦..... إسحاق السَّاماني
- ١٩٦..... نصر السَّاماني
- ١٩٦..... غازي السَّاماني
- ١٩٧..... إبراهيم السَّانجني
- ١٩٧..... الأشعث السَّانقاني
- ١٩٧..... أبو حمزة السَّانقاني
- ١٩٧..... عمر السَّانقاني
- ١٩٧..... أحمد السَّانواجردي
- ١٩٧..... عبد الرحيم السَّانواجردي
- ١٩٧..... أحمد السَّاوكاني
- ١٩٨..... عبد الملك سبَّاري
- ١٩٨..... عمر السبَّيري
- ١٩٨..... بجماك السبَّيري
- ١٩٨..... عبد الله السبَّيموني
- ١٩٨..... معروف السبَّيموني
- ١٩٨..... أحمد السبَّيموني
- ١٩٨..... محمد السبَّيدغكي
- ١٩٩..... عمر السبَّيري
- ١٩٩..... بجماك السبَّيري
- ١٩٩..... إبراهيم السبَّيفعني
- ١٩٩..... الفضل السبَّيكني
- ١٩٩..... صالح السبَّجاري
- ١٩٩..... محمد السبَّختياني
- ١٩٩..... نصر السبَّراوي
- ٢٠٠..... نافع السبَّراوي
- ٢٠٠..... أحمد السبَّرخسي
- ٢٠٠..... إسماعيل السبَّرخسي

١٩٢	محمد الزندقي
١٩٢	غازم الزندقي
١٩٢	أحمد الزندقي
١٩٢	أحمد الزندقي
١٩٢	أحمد الزندقي
١٩٣	عبد الملك الزندنيائي
١٩٣	أحمد الزوافنحسي
١٩٣	محمد الزوشي
١٩٣	محمد الزولاهي
١٩٣	عمرو الزوهي
١٩٣	حم الزيكوني
١٩٤	أحمد الزيني
١٩٤	عبيد الله الزيني
١٩٤	بكر الساباطي
١٩٤	أحمد الساباطي
١٩٤	محمد الساركوني
١٩٤	محمد الساساني
١٩٥	بسام الساسجردى
١٩٥	مخود الساسجردى
١٩٥	حامد الساسجردى
١٩٥	عبد الرحمن الساسجردى
١٩٥	محمد الساعرجي
١٩٥	يعلى الساعرجي
١٩٥	أحمد الساعرجي
١٩٥	محمود الساعرجي
١٩٥	يوسف الساعرجي
١٩٥	يوسف الساعرجي
١٩٦	محمد السافرديزي
١٩٦	محمد الساكديازوي

١٨٨	محمد الزنجاني
١٨٨	محمد الزنجاني
١٨٩	محمد الزنجاني
١٨٩	محمد الزنجاني
١٨٩	محمد الزنجاني
١٨٩	محمد الزنجاني
١٨٩	محمد الزنجاني
١٨٩	محمد الزنجاني
١٨٩	محمد الزنجاني
١٩٠	محمد الزنجاني
١٩٠	محمد الزنجاني
١٩٠	أبو المكارم الزنجاني
١٩٠	مهدي الزنجاني
١٩٠	نصر الزنجاني
١٩٠	يعقوب بن علي
١٩٠	أحمد الزنجاني
١٩٠	سعد الزنجاني
١٩١	الحسين الزنجاني
١٩١	يوسف الزنجاني
١٩١	عبدالله الزنجاني
١٩١	محمد الزنجاني
١٩١	مكي الزنجاني
١٩١	السري الزنجاني
١٩١	أحمد الزنجوني
١٩١	النعمان الزندخاني
١٩١	محمد الزندخاني
١٩٢	محمد الزندخاني
١٩٢	عمر الزندي
١٩٢	محمد الزندي
١٩٢	معبد الزندرمشي

- ١٨٤ عباس الزنجاني
- ١٨٤ عبد العلي الزنجاني
- ١٨٤ عبد الكريم الزنجاني
- ١٨٤ عبد الله الكاوندى
- ١٨٤ عبد الله الزنجاني
- ١٨٤ أبو عبد الله الزنجاني
- ١٨٥ أبو عبد الله الزنجاني
- ١٨٥ أبو عبد الله الزنجاني
- ١٨٥ عبد المجيد الزنجاني
- ١٨٦ عبد المجيد الزنجاني
- ١٨٦ عبد الوهاب الزنجاني
- ١٨٦ عبد الواسع الزنجاني
- ١٨٦ علي الزنجاني
- ١٨٦ علي الزنجاني
- ١٨٦ علي الزنجاني
- ١٨٦ عمر الزنجاني
- ١٨٧ غلام رضا الزنجاني
- ١٨٧ فتح علي الزنجاني
- ١٨٧ فياض الزنجاني
- ١٨٧ أبو القاسم الزنجاني
- ١٨٧ قوام الدين الزنجاني
- ١٨٧ قربان علي
- ١٨٧ لطف الله الزنجاني
- ١٨٧ محمد الزنجاني
- ١٨٧ محمد الزنجاني
- ١٨٧ محمد الزنجاني
- ١٨٨ محمد الزنجاني
- ١٨٨ محمد الزنجاني
- ١٨٨ محمد الزنجاني

١٧٩	يوسف الزرنجرى
١٧٩	عمر الزرنجرى
١٨٠	أحمد الزرودى كسى
١٨٠	أحمد الزرى
١٨٠	عمر الزغري ماشى
١٨٠	سليمان الزغندانى
١٨٠	محمد الزكائى
١٨٠	عمود الزمخشرى
١٨١	محمد الزملى
١٨١	عبدالله الزملى
١٨١	بجى الزمى
١٨١	المعتز الزمى
١٨١	محمد الزمى
١٨٢	إبراهيم البكرى
١٨٢	إبراهيم الزنجانى
١٨٢	إبراهيم الزنجانى
١٨٢	إسحاق الزنجانى
١٨٢	أسد الله الزنجانى
١٨٢	إسماعيل الزنجانى
١٨٢	جعفر الزنجانى
١٨٣	جعفر الزنجانى
١٨٣	جواد الزنجانى
١٨٣	جواد بن محرم
١٨٣	حسين الزنجانى
١٨٣	حسين الزنجانى
١٨٣	زلف على
١٨٣	صدر الدين الزنجانى
١٨٣	أبو طالب الزنجانى
١٨٣	عباس الزنجانى

- ١٧٥.....إلياس الزاميني
- ١٧٥.....إسرافيل الزاميني
- ١٧٦.....جواهر الزاميني
- ١٧٦.....أحمد الزاميني
- ١٧٦.....علي الزاميني
- ١٧٦.....نصر الزا وري
- ١٧٦.....محمد الزاهري
- ١٧٦.....الحسن البخاري
- ١٧٦.....أفلق الزاغدواني
- ١٧٧.....أحمد الزبويي
- ١٧٧.....علي الزبيبي
- ١٧٧.....إسماعيل الزجاجي
- ١٧٧.....محمد الزجاجي
- ١٧٧.....إبراهيم الزجاجي
- ١٧٧.....رزين الزرجيني
- ١٧٧.....محمد الزرجيني
- ١٧٨.....سليمان الزرخسي
- ١٧٨.....محمد الزرخسي
- ١٧٨.....علي الزرزمي
- ١٧٨.....محمد الزرزمي
- ١٧٨.....محمد الزرقى
- ١٧٨.....إسحاق الزرقى
- ١٧٨.....أحمد الزرقى
- ١٧٨.....حبيب الزرقى
- ١٧٩.....الحسن الزركراني
- ١٧٩.....محمد الزرمانى
- ١٧٩.....عمر الزرنجى
- ١٧٩.....بكر الزرنجى
- ١٧٩.....داود الزرنجى

- ١٧١..... محمد الرَّشَادِي
- ١٧١..... شيخ الإسلام الرَّشْتَانِي
- ١٧١..... محمد الرَّضَايِي
- ١٧١..... نصر الرَّفُؤِي
- ١٧١..... محمد الرَّكُنْدِي
- ١٧١..... محمد الرَّوْدَبَارِي
- ١٧٢..... أحمد الرَّوْدَبَارِي
- ١٧٢..... محمد الرَّوْدَفَعَكْدِي
- ١٧٢..... موسى الرَّوْدَكِي
- ١٧٢..... محمد الرَّوْقِي
- ١٧٢..... محمد الرَّيَّانِي
- ١٧٢..... أحمد الرَّيَّانِي
- ١٧٢..... علي الرَّيْحَانِي
- ١٧٣..... أحمد الرَّيْعَدْمُونِي
- ١٧٣..... جلال الدين الرَّيْعَدْمُونِي
- ١٧٣..... منصور الرَّكْنِي
- ١٧٣..... نعيم الرَّيُّودْدِي
- ١٧٣..... بشر الرَّيُّودِي
- ١٧٤..... إبراهيم الرَّيُّورْتُونِي
- ١٧٤..... عبید الله الرَّيُّوقَانِي
- ١٧٤..... إبراهيم السرخسي
- ١٧٤..... محمد الزَّادْبَهِي
- ١٧٤..... مسعود الزَّادَكِي
- ١٧٤..... يحيى الزَّارِي
- ١٧٥..... بن رجاء الزَّارِيَانِي
- ١٧٥..... محمد الزَّاز
- ١٧٥..... بكر الزَّاغْرَسْرَسْنِي
- ١٧٥..... محمد الزَّاغُولِي
- ١٧٥..... محمد الزَّامِينِي

- ١٦٦..... أحمد الرَّاهِي
- ١٦٧..... أحمد الرَّاهِي
- ١٦٧..... إسحاق الرَّاهُوِيّ
- ١٦٧..... محمد الرَّاهُوِيّ
- ١٦٧..... محمد الرَّاهُوِيّ
- ١٦٧..... أحمد الرِّباطِي
- ١٦٧..... أحمد الرِّبْضِي
- ١٦٨..... أحمد الرِّبْنَجِيّ
- ١٦٨..... محمد الرِّبْنَجِيّ
- ١٦٨..... عبد الرشيد الرَّجَائِي
- ١٦٨..... القاضي الرَّجَائِي
- ١٦٨..... محمد الرِّحال
- ١٦٨..... أحمد الرُّحَّانِي
- ١٦٨..... الحسن الرُّحَّانِي
- ١٦٩..... محمد الرُّحْشِيُوذِي
- ١٦٩..... عبد الوهاب الرَّحِيْنُوْنِي
- ١٦٩..... محمد الرِّدَّانِي
- ١٦٩..... إسماعيل الرَّازِابادِي
- ١٦٩..... رزام الرِّزَامِي
- ١٦٩..... محمد الرِّزَمَازِي
- ١٦٩..... إبراهيم الرِّزَمَازِي
- ١٦٩..... أبو محمد الرِّزَمَازِي
- ١٦٩..... أبو عبد الله الرِّزَمَازِي
- ١٧٠..... محمد الرِّزَمَناحِي
- ١٧٠..... حاتم الرِّزَمَناحِي
- ١٧٠..... أحمد الرِّزِيْقِي
- ١٧٠..... عبد الرحمن الرِّزِيْقِي
- ١٧٠..... داود الرَّسْتَعْفَرِي
- ١٧٠..... علي الرَّسْتَعْفَنِي

١٦٢	نصر الله الدويني
١٦١	عبد العزيز الذيركي
١٦٢	محمد الذيركي
١٦٢	عمر الذيركي
١٦٢	أحمد الذيركي
١٦٣	عمر الذيركي
١٦٣	محمد الديمسي
١٦٣	القاسم الدينادي
١٦٣	القاسم الدينمزداني
١٦٣	جعفر الديواني
١٦٣	عبد الله بن الديوكشي
١٦٤	أحمد الذخكي
١٦٤	عبد الوهاب الذخينوي
١٦٤	عمران الدرغيني
١٦٤	أحمد الذمي
١٦٤	أحمد الذبالي
١٦٥	عبد الوهاب الديدواني
١٦٥	عبد العزيز الديموني
١٦٥	حكيم الديموني
١٦٥	محمد الراعسسي
١٦٥	أحمد الراغني
١٦٥	الحسن الرامراني
١٦٥	محمد الرامراني
١٦٦	علي الرامشي
١٦٦	إبراهيم الرامشي
١٦٦	أبو أحمد الرامني
١٦٦	روح الراميشي
١٦٦	محمد الراميشي
١٦٦	محمد الراهي

- ١٥٨..... حريب الدُرْبِيْقَانِي
- ١٥٨..... أحمد الدُرْبِيْقَانِي
- ١٥٨..... الحسين الدِرَزْدَهِي
- ١٥٨..... خلف الدِرَزْدَهِي
- ١٥٨..... العباس الدِرَزِيُونِي
- ١٥٩..... عبدان الدَرَسِينَانِي
- ١٥٩..... محمد الدَرْعَانِي
- ١٥٩..... صابر الدَرْعَمِي
- ١٥٩..... عيسى الدَرَوَازِقِي
- ١٥٩..... عبد العزيز الدَرِيْحَقِي
- ١٥٩..... خروف الدَرِيْحَقِي
- ١٦٠..... علي الدِرَقِي
- ١٦٠..... الحسن الدِرَقِي
- ١٦٠..... أحمد الدِرَقِي
- ١٦٠..... عبد المجيد الدِرَقِي
- ١٦٠..... سعد الدَسْتَجِرْدِي
- ١٦٠..... محمد الدَّغُولِي
- ١٦٠..... محمد الدَّغُولِي
- ١٦٠..... علي الدَّغُولِي
- ١٦١..... محمد الدَّلْعَاطَانِي
- ١٦١..... فضل الله الدَّلْعَاطَانِي
- ١٦١..... نصر الدَّلْعَاطَانِي
- ١٦١..... أحمد الدُّنْدَانَقَانِي
- ١٦١..... فضل الله الدُّنْدَانَقَانِي
- ١٦١..... عبد الرحمن الدُّنْدَانَقَانِي
- ١٦١..... منصور الدُّنْدَانَقَانِي
- ١٦٢..... أحمد الدُّنْدَانَقَانِي
- ١٦٢..... أحمد الدُّنْدَانَقَانِي
- ١٦٢..... محمد دُوَيْدِي

١٥٤	بلال الخيدشترى
١٥٤	عبد الله الخيزاخزى
١٥٤	أحمد الخيزاخزى
١٥٤	محمد الخيزاخزى
١٥٤	محمد الخيزاخزى
١٥٤	أبو الحسن الخيشانى السمرقندى
١٥٤	حمزة الخيلامى
١٥٥	أحمد الخيوقى
١٥٥	صالح الدارزنجى
١٥٥	على الداركانى
١٥٥	يعمر الداركانى
١٥٥	عبد الله الداغونى
١٥٦	قريش الدبزينى
١٥٦	عبد الله الدبوسى
١٥٦	ميمون الدبوسى
١٥٦	محمود الدبوسى
١٥٦	على الدبوسى
١٥٦	أحمد الدبوسى
١٥٦	ظليم الدبوسى
١٥٧	سعيد الدبوسى
١٥٧	عثمان الدبوسى
١٥٧	محمد الدبوسى
١٥٧	إسماعيل الدجاكنى
١٥٧	عبد الله الدخفندونى
١٥٧	محمد الدخفندونى
١٥٧	إسحاق الدخفندونى
١٥٧	إسماعيل الدخفندونى
١٥٨	بكر الدخمسنى
١٥٨	الحسن الدرندى

- ١٥٠..... أمير الخوارزمي
- ١٥٠..... أحمد الخوارزمي
- ١٥٠..... أحمد الخوارزمي
- ١٥٠..... حسين الخوارزمي
- ١٥٠..... علي الخوارزمي
- ١٥٠..... محمد الخوارزمي
- ١٥٠..... محمد الخوارزمي
- ١٥١..... محمد الخوارزمي
- ١٥١..... محمد الخوارزمي
- ١٥١..... محمد الخوارزمي
- ١٥١..... محمد الخوارزمي
- ١٥١..... محمود الخوارزمي
- ١٥١..... محمود الخوارزمي
- ١٥١..... محمود الخوارزمي
- ١٥١..... يوسف الخوارزمي
- ١٥٢..... يوسف الخوارزمي
- ١٥٢..... مؤيد الدين الخوارزمي
- ١٥٢..... طاهر الخواقندي
- ١٥٢..... أسد الخوجاني
- ١٥٢..... محمد الخوجاني
- ١٥٢..... المهدي الخوزياني
- ١٥٣..... عبدان الخوي
- ١٥٣..... يوسف الخوي
- ١٥٣..... محمد الخوي
- ١٥٣..... أحمد الخوي
- ١٥٣..... ناصر الخوي
- ١٥٣..... محمد الخوي
- ١٥٣..... محمد عبد الحلبي الخوي
- ١٥٣..... محمد عبد الرحيم الخوي

١٤٧	إبراهيم الخوارزمي
١٤٧	محمد الخوارزمي
١٤٧	منصور الخوارزمي
١٤٧	منصور القاءآني
١٤٧	القاسم الخوارزمي
١٤٧	علي الخوارزمي
١٤٧	داود الخوارزمي
١٤٨	يعقوب الخوارزمي
١٤٨	صالح الخوارزمي
١٤٨	إبراهيم الخوارزمي
١٤٨	محمد الخوارزمي
١٤٨	مجاهد الخوارزمي
١٤٨	يوسف الخوارزمي
١٤٨	الحسن الخوارزمي
١٤٨	ناهد الخوارزمي
١٤٨	أحمد الخوارزمي
١٤٩	أحمد الخوارزمي
١٤٩	طاهر الخوارزمي
١٤٩	أحمد الخوارزمي
١٤٩	أبو سعيد الخوارزمي
١٤٩	عبد السلام الخوارزمي
١٤٩	الموفق الخوارزمي
١٤٩	حسين الخوارزمي
١٤٩	علي الخوارزمي
١٤٩	علي الخوارزمي
١٤٩	محمد الخوارزمي
١٤٩	محمد الخوارزمي
١٥٠	محمد الخوارزمي
١٥٠	محمد الخوارزمي

- ١٤٢..... يحيى الحُشْمُنَجَكِيِّ
- ١٤٢..... الحسن الحُشْمُنَجَكِيِّ
- ١٤٢..... عمر الحُشُوفَعِيِّ
- ١٤٢..... أحمد الحُشُوفَعِيِّ
- ١٤٢..... (أبو أحمد) الحُشُونَجَكِيِّ
- ١٤٣..... إسماعيل الحُشَيْنْدِيّزِيّ
- ١٤٣..... محمد الخَلْخَالِيّ
- ١٤٣..... محمد الخَلْخَالِيّ
- ١٤٣..... محمد الخَلْخَالِيّ
- ١٤٣..... محمد الخَلْخَالِيّ
- ١٤٣..... عليّ الخَلْخَالِيّ
- ١٤٣..... نصر الله الخَلْخَالِيّ
- ١٤٤..... حسن الخَلْخَالِيّ
- ١٤٤..... محمد الخُلُوفِيّ
- ١٤٤..... عبد الواحد الخُلُوفِيّ
- ١٤٤..... إسماعيل الكُشَانِيّ
- ١٤٤..... أحمد الخُمَيْسِرِيّ
- ١٤٥..... المؤمل الخُمُرَكِيّ
- ١٤٤..... إسحاق الخُمُقَابَاذِيّ
- ١٤٥..... أحمد الخُمُقَابَاذِيّ
- ١٤٥..... عبد الله الخُمُقَرِيّ
- ١٤٥..... يوسف الخُمَيْثِيّ
- ١٤٥..... عبد الغفار السمرقنديّ
- ١٤٥..... الطيب الخُنَامَتِيّ
- ١٤٦..... عليّ الخُنْبَاجِيّ
- ١٤٦..... واصل الخُنْبُونِيّ
- ١٤٦..... أحمد الخُنْبُونِيّ
- ١٤٦..... حكيم الدرّينديّ
- ١٤٦..... محمد الحاكميّ

١٣٨	محمد الخَرْغَانَكِي
١٣٨	أحمد الخَرْقَانِي
١٣٨	أحمد الخَرْقَانِي
١٣٨	بكر الخَرْقَانِي
١٣٩	الحسين الخَرْقَانِي
١٣٩	الحسين الخَرْقَانِي
١٣٩	محمد الخَرْقَانِي
١٣٩	مسعود الخَرْقَانِي
١٣٩	الحسين الخَرْقِي
١٣٩	عبد الجبار الخَرْقِي
١٣٩	عبد الله الخَرْقِي
١٣٩	عمر الخَرْقِي
١٤٠	محمد الخَرْقِي
١٤٠	زهير الخَرْقِي
١٤٠	محمد الخَرْقِي
١٤٠	محمد الخَرْقِي
١٤٠	إسحاق الخَرْقِي
١٤٠	الحسن الخَرْقِي
١٤٠	عبد الله الخَرْقِي
١٤٠	عبد الله بن عبد الرحمن الخَرْقِي
١٤٠	داود الخَرْمِينِي
١٤٠	محمد الخَرْوَرِي
١٤١	موسى الخَزَارِي
١٤١	هشيم الخَزَارِي
١٤١	محمد الخَزَائِنِي
١٤١	محمد الخَزَائِنِي
١٤١	محمد الخَزَوَانِي
١٤١	محمد الخُسْرُو شَاهِي
١٤٢	إبراهيم الخُشَاعِرِي

١٣٤	سلمان الحُجَنْدِي
١٣٤	أحمد الحُجَنْدِي
١٣٥	بدر الحُجَنْدِي
١٣٥	محمد الحُجَنْدِي
١٣٥	إبراهيم بن عبد الله الحُجَنْدِي
١٣٥	عبيد الله الحُجَنْدِي
١٣٥	إبراهيم بن أحمد الحُجَنْدِي
١٣٥	محمد الحُجَنْدِي
١٣٥	محمد الحُجَنْدِي
١٣٥	محمد الحُجَنْدِي
١٣٥	إبراهيم الخُدَّابَاذِي
١٣٥	إبراهيم الخُدَّابَاذِي
١٣٦	زهير الخُدَّامِي
١٣٦	زهير الخُدَّامِي
١٣٦	علي الخُدَّامِي
١٣٦	محمد الخُدَّافَرَانِي
١٣٦	حمد الخُدَيْسَرِي
١٣٦	أحمد الخُدَيْمَنَكِي
١٣٦	سليم الخُدَيْمَنَكِي
١٣٧	يحيى الخُدَيْمَنَكِي
١٣٧	عروة الخُدَيْمَنَكِي
١٣٧	أحمد الخُدَّانَدِي
١٣٧	هارون الخُرَادِيي
١٣٧	غالب الخُرْتَنَكِي
١٣٧	سعد الخُرَشَكِي
١٣٧	حبيب الخُرَطَطِي
١٣٨	محمد الخُرْعُوْنِي
١٣٨	أحمد الخُرْعُوْنِي
١٣٨	موسى الخُرْعُوْنِي

١٣١	محمد الخاوصى
١٣١	الزاهد الخاوصى
١٣١	موسى السمرقندى
١٣١	على الحنباقي
١٣٢	إسحاق الحنطلى
١٣٢	إبراهيم الحنطلى
١٣٢	عباد الحنطلى
١٣٢	إسحاق الحنطلى
١٣٢	عمران الحنطلى
١٣٢	محمد الحنطلى
١٣٢	موسى الحنطلى
١٣٢	أحمد الحنطلى
١٣٢	عبد الرحمن الحنطلى
١٣٢	على الحنطلى
١٣٢	عمر الحنطلى
١٣٢	أحمد الحنطلى
١٣٢	محمد الحنطلى
١٣٣	على الحنطلى
١٣٣	محمد الحنطلى
١٣٣	سليمان الحنطلى
١٣٣	محمد الحنجادى
١٣٣	محمد الحنجندى
١٣٤	أحمد الحنجندى
١٣٤	حامد الحنجندى
١٣٤	عمر الحنجندى
١٣٤	محمد الحنجندى
١٣٤	موسى الحنجندى
١٣٤	يحيى الحنجندى
١٣٤	عمر الحنجندى

١٢٦	صخر الحَاجِيّ
١٢٦	إسماعيل الحَاجِيّ
١٢٦	ميمون الحَاجِيّ
١٢٧	الحسن الحَاسِيّ
١٢٧	بشر الحَاقِيّ
١٢٧	نصر الحَامِدِيّ
١٢٧	عبد الله الحَامِضِيّ
١٢٧	أحمد الحَبَابِيّ
١٢٨	علي الحَبِيّ
١٢٨	عبد الرحمن الحَبِيّ
١٢٨	عبد الله الحَبِيّ
١٢٨	المظفر الحَجِيّ
١٢٨	محمد الحَدَّادِيّ
١٢٨	محمد الحَزَّام
١٢٩	محمد الحَسَّابُ
١٢٩	عثمان الحَفْصَابَادِيّ
١٢٩	محمد الحَلْبَسِيّ
١٢٩	عبد العزيز الحَلَوَاتِيّ
١٢٩	أبو محمد الحَلَوَاتِيّ
١٢٩	عبد الله الحَلَوَاتِيّ
١٣٠	حمدون الحِيزَانِيّ
١٣٠	سعد الحَاحْسِرِيّ
١٣٠	عتيق الحَاحْسِرِيّ
١٣٠	عبد القادر الحَاحْسِرِيّ
١٣٠	جعفر الخَالِيزَرَنِيّ
١٣٠	إبراهيم الخَالِدِابَادِيّ
١٣١	علي الخَالِدِيّ
١٣١	الخَانِقَاهِيّ السرخسِيّ
١٣١	طاهر الخَانِقَاهِيّ

١٢٢	سورة الجنو جردى
١٢٢	عبدان الجنو جردى
١٢٢	عبد الله الجنو جردى
١٢٣	عبيد الله الجنو جردى
١٢٣	حيدر الجنيدى
١٢٣	أحمد الجوال
١٢٣	أحمد الجوالقى
١٢٣	عبد الرحمن الجوبارى
١٢٤	محمد الجوبانى
١٢٤	شاه الجوبانى
١٢٤	أحمد الجوبانى
١٢٤	عبس الجوبانى
١٢٤	أحمد النسفى الجوبقى
١٢٤	إسماعيل الجوبقى
١٢٤	أبو إبراهيم الجوبقى
١٢٤	على الجوبقى
١٢٤	تميم الجوبقى
١٢٥	محمد الجوبكى
١٢٥	عبد السلام الجياسرى
١٢٥	محمد بن الجيخنى
١٢٥	عمر الجيرأحشنى
١٢٥	على الجيرمزدانى
١٢٥	أحمد الجيرنجى
١٢٥	سنجان الجيرنجى
١٢٦	أحمد الجيرنجى
١٢٦	أحمد الجيرنجى
١٢٦	عمران الجيرنجى
١٢٦	محمد الجيشبرى
١٢٦	ميمون الحاتمى

- ١١٧.....إسحاق الجبني
- ١١٨.....صالح الجحاري
- ١١٨.....محمد الجخادي
- ١١٨.....أعين بن جعفر الجخزلي
- ١١٨.....محمد الجديدي
- ١١٨.....محمد الجرأباذي
- ١١٩.....عبد الجبار الجرأحي
- ١١٩.....محمد الجرأحي
- ١١٩.....عبيد الله الجرادي
- ١١٩.....سعيد الجرمي
- ١١٩.....إبراهيم الجرmieهي
- ١١٩.....عبد الرحمن الجرmieهي
- ١٢٠.....أحمد الجصيني
- ١٢٠.....عمر الجصيني
- ١٢٠.....محمد الجصيني
- ١٢٠.....أحمد الجعاب
- ١٢٠.....عبد الرحمن الجكلي
- ١٢٠.....سعيد الجُختجاني
- ١٢٠.....محمد الجُلفري
- ١٢١.....أحمد الجُلفري
- ١٢١.....محمد الجميلي
- ١٢١.....محمد الجُنبدي
- ١٢١.....محمد الإشتيخني الجُنبدي
- ١٢١.....عبد الله الجُندي
- ١٢١.....يعقوب الجُندي
- ١٢٢.....أحمد الجُندي
- ١٢٢.....أصبع الجُنْدُوقاني
- ١٢٢.....عمر الجُنْزِي
- ١٢٢.....إبراهيم الجُنْزِي

- ١١٣.....صالح التمر تاشى
- ١١٣.....محمد الغزى
- ١١٣.....محمد التمر تاشى
- ١١٣.....نجم الدين التمر تاشى
- ١١٤.....أحمد التمشكى
- ١١٤.....نصر التنكى
- ١١٤.....محمد التو بنى
- ١١٤.....جعفر بن محمد التو بنى
- ١١٤.....بجر التوئى
- ١١٤.....جابر التوئى
- ١١٤.....محمد التوئى
- ١١٤.....محمد التوئى
- ١١٥.....عبد الواحد التوئى
- ١١٥.....أحمد التوئى
- ١١٥.....محمد التوذى
- ١١٥.....نصر التوذى
- ١١٥.....أحمد التوذى
- ١١٥.....سعد الخرانى
- ١١٥.....أبو عبد الله التوسكاسى
- ١١٦.....حم التونكى
- ١١٦.....أحمد التوىكى
- ١١٦.....محمد التيركانى
- ١١٦.....محمد التيمكى
- ١١٦.....أحمد الثابى
- ١١٧.....أحمد الجاجنى
- ١١٧.....همزة الجاجنى
- ١١٧.....محمد الجاكر ديزى
- ١١٧.....نوح الجامع
- ١١٧.....سالم الجاورسى

- ١٠٨..... محمد الوراق
- ١٠٩..... محمد الترمذي
- ١٠٩..... أحمد الترمذي
- ١٠٩..... إسحاق الترمذي
- ١٠٩..... أبو أحمد الترمذي
- ١٠٩..... خالد الترمذي
- ١٠٩..... عبد العزيز الترمذي
- ١٠٩..... سعيد الترمذي
- ١٠٩..... صالح الترمذي
- ١٠٩..... محمد الترمذي
- ١١٠..... علي الترمذي
- ١١٠..... أحمد الترمذي
- ١١٠..... أحمد الترنوذي
- ١١٠..... أحمد التشكيدزي
- ١١٠..... حسن التفتازاني
- ١١٠..... محمد الغنيمي
- ١١٠..... مسعود التفتازاني
- ١١١..... يحيى التفتازاني
- ١١١..... عبد الله التفتازاني
- ١١١..... محمد التفتازاني
- ١١١..... حبيش التفليسي
- ١١٢..... حسين التفليسي
- ١١٢..... مبارك التفليسي
- ١١٢..... محمد التفليسي
- ١١٢..... حامد التفليسي
- ١١٢..... محمد التفليسي
- ١١٢..... محمد التفليسي
- ١١٢..... حامد التلياني
- ١١٣..... أحمد التمرتاشي

- ١٠٤.....سى التبريزى.
- ١٠٤.....التبريزى.
- ١٠٥.....ح التبريزى.
- ١٠٥.....د الأشعرى.
- ١٠٥.....د التبريزى.
- ١٠٥.....القاسم التبريزى.
- ١٠٥.....بب التبريزى.
- ١٠٥.....د التخارى.
- ١٠٥.....: التخارى.
- ١٠٥.....د التخسانجكتى.
- ١٠٦.....د التخسيجى.
- ١٠٦.....سول التخسيجى.
- ١٠٦.....ء التخسيجى.
- ١٠٦......التديانى.
- ١٠٦.....ببم التديانى.
- ١٠٦.....مم التديانى.
- ١٠٦......التراي.
- ١٠٦......بن أحمد الترابى.
- ١٠٦.....له الترابى.
- ١٠٧.....رحمن الترابى.
- ١٠٧.....التراخى البخارى.
- ١٠٧.....الترابانى.
- ١٠٧.....الهمدانى التركانى.
- ١٠٧.....التركستانى.
- ١٠٨.....الترمذى.
- ١٠٨.....الترمذى.
- ١٠٨.....الترمذى.
- ١٠٨.....الترمذى.
- ١٠٨.....الترمذى.

____5"Ы| <и о-р

\$&-yX*> \ <и Л.Р

^Xc^_^ \ дЫ ЦиР

٧١	مكي البردعي (البردعي)
٧١	عبد العزيز البردعي
٧١	سعيد البردعي
٧١	الحسين البردعي
٧١	محمد البردعي
٧١	محمد البردعي
٧١	عبيد الله البردعي
٧٢	سليمان البرزي
٧٢	أحمد البرزنجي
٧٢	أحمد البرزنجي
٧٢	جعفر البرزنجي
٧٢	جعفر البرزنجي
٧٢	حسن البرزنجي
٧٣	عبد الصمد البرزنجي
٧٣	عبد القادر البرزنجي
٧٣	علي البرزنجي
٧٣	محمد البرزنجي
٧٣	محمد البرزنجي
٧٤	محمد النودهي البرزنجي
٧٤	مصطفى البرزنجي
٧٤	صالح البرزندی
٧٤	بُدَيْل البرزندی
٧٤	محمود البرزندی
٧٤	الحسن البرزندی
٧٤	أحمد الكاتب
٧٤	إسماعيل الكاتب
٧٥	خالد البرسانجردي
٧٥	أحمد البرساني
٧٥	منصور البرسخي

- ٦٧..... إبراهيم البخارى
- ٦٧..... مير البخارى
- ٦٧..... محمد البخارى
- ٦٧..... حفص البَحْرَمِيَانِي
- ٦٧..... رضوان البداكرى
- ٦٧..... ميكائيل البدخكثى
- ٦٨..... أبو سلمة البديانوى
- ٦٨..... عبد الله البديلى
- ٦٨..... محمد بن جعفر
- ٦٨..... إبراهيم البَدَخْشِي
- ٦٨..... اسماعيل البديخونى
- ٦٨..... عبد الصمد البديسى
- ٦٩..... القاسم البرارجانى (البرازجانى)
- ٦٩..... الفضل البراكدى البخارى
- ٦٩..... على ندا البرانى
- ٦٩..... محمد البرانى
- ٦٩..... محمود البرانى
- ٦٩..... سهل البرانى
- ٦٩..... محمد بن سهل البرانى
- ٦٩..... محمد بن محمد البرانى
- ٧٠..... عبد العليم البرانى
- ٧٠..... محمد بن اسحاق البرانى
- ٧٠..... عبد الله البَرِّخْشَانِي
- ٧٠..... النضر البردادى
- ٧٠..... محمد البردعى
- ٧٠..... منبه البردعى
- ٧٠..... الحسين البردعى
- ٧٠..... أحمد البَرْدِيْجِي
- ٧١..... سعيد البَرْدَعِي

- ٦٣..... محمد النقشبندی.....
- ٦٣..... محمد البخاری.....
- ٦٣..... محمود الإفسنجی.....
- ٦٣..... مراد بن علی.....
- ٦٤..... مسعود البخاری.....
- ٦٤..... میر ماه البخاری.....
- ٦٤..... نصر الله الرویانی.....
- ٦٤..... محمد بخاری.....
- ٦٤..... عبد الخالق الملطی.....
- ٦٤..... محمد إمام زاده.....
- ٦٥..... عمر تاج الشریعة.....
- ٦٥..... عمر العقیلی.....
- ٦٥..... أحمد العقیلی.....
- ٦٥..... عبد العزیز الحلوی.....
- ٦٥..... عبد الله البخاری.....
- ٦٥..... علی البخاری.....
- ٦٥..... أبو المحاسن الزرنجری.....
- ٦٥..... محمد البخاری.....
- ٦٥..... محمد البخاری.....
- ٦٦..... محمد النوجابادی.....
- ٦٦..... محمود الشهید.....
- ٦٦..... محمود الحصیری.....
- ٦٦..... الحسین الحکیم البخاری.....
- ٦٦..... أبو عبد الله البخاری.....
- ٦٦..... أبو الفضل البخاری.....
- ٦٦..... محمد البخاری.....
- ٦٦..... محمد البخاری.....
- ٦٧..... محمد البخاری.....
- ٦٧..... محمد البخاری.....

٥٩	عبد الرحيم التميمي
٥٩	عبد الرحيم البخاري
٦٠	عبد العزيز البخاري
٦٠	عبد الكريم البخاري
٦٠	ابراهيم البخاري
٦٠	عبد الله بن رضوان
٦٠	عطاء الله البخاري
٦٠	علي المقدسي البخاري
٦٠	علي (مير) البخاري
٦٠	علي البخاري
٦٠	علي الزندويستي البخاري
٦٠	شوكت البخاري
٦١	عمر البخاري
٦١	عناية الله آخوند
٦١	محمد الكلاباذي
٦١	زين الدين بخاري
٦١	محمد البخاري
٦١	محمد البخاري
٦١	محمد البخاري
٦١	محمد البخاري
٦١	محمد البخاري
٦١	محمد غنجان
٦٢	محمد البخاري
٦٢	محمد البخاري
٦٢	محمد البخاري
٦٢	محمد البخاري
٦٢	محمد الزاهد
٦٢	محمد التاموسي
٦٣	محمد البخاري
٦٣	محمد البخاري

٥٥	أحمد الكلاباذى
٥٦	سهيل البخارى
٥٦	محمد البخارى
٥٦	محمود البخارى
٥٦	عمر الليثى
٥٦	محمد البخارى
٥٦	محمد الكشميرى
٥٦	علم البخارى
٥٦	حسن القنوجى
٥٦	الحسن القطان
٥٧	على القنوجى
٥٧	على البخارى
٥٧	طاهر البخارى
٥٧	محمد البخارى
٥٧	محمد البخارى
٥٧	صلاح البخارى
٥٧	إبراهيم الصَّفَّار
٥٨	أحمد الريغذمونى
٥٨	أحمد الثباتى
٥٨	أحمد السُّلَيْمَانى
٥٨	أحمد الصابونى
٥٨	إسحاق الصَّفَّار
٥٨	إسحاق البخارى
٥٨	محمد بخارى
٥٩	أسعد الصيرفى
٥٩	الحسين البخارى
٥٩	الحسين الحلیمى
٥٩	سليم البخارى
٥٩	طاهر البخارى

٥٢	الحسين الباني
٥٢	أحمد بن زكريا الباني
٥٢	يعقوب الباني
٥٢	الحسن الباني
٥٢	الحسن الباني
٥٢	الحسين الباني
٥٢	سعيد الباني
٥٢	عبد الله البوردي
٥٢	الغمر الموردي
٥٢	محمد الموردي
٥٣	عبد الله البوردي
٥٣	مسلم البوردي
٥٣	محمد الباياني
٥٣	الحسن البتخزاني النسفي
٥٣	جعفر البتيني
٥٣	القاسم البتيني
٥٣	الحسن البجوري
٥٤	عمر البجيري
٥٤	محمد البجيري
٥٤	محمد بن عمر البجيري
٥٤	أحمد البجيري
٥٤	محمد البخاري
٥٥	عبد الله المسندي
٥٥	عبد الوهاب البخاري
٥٥	صفي الدين البخاري
٥٥	محمد البخاري
٥٥	محمود الكلابادي البخاري
٥٥	عبد الله البخاري
٥٥	علي البخاري

- ٤٧..... محمد البادن
- ٤٧..... أحمد الباذغيسي
- ٤٧..... أبو عبد الله الباذن
- ٤٨..... يحيى الباربي
- ٤٨..... إسماعيل الجوهرى
- ٤٨..... إسحاق بن إبراهيم
- ٤٨..... حاتم الباراني
- ٤٨..... الحسن البارديزى
- ٤٨..... يعقوب البارديزى
- ٤٨..... أحمد البارسكنى
- ٤٩..... أحمد الباركنى
- ٤٩..... يزيد الباربابادى
- ٤٩..... زياد البازى
- ٤٩..... سلام البازى
- ٤٩..... محمد بن الفضل الفازى
- ٤٩..... أحمد الفازى
- ٤٩..... محمد بن حمدوية الفازى
- ٤٩..... أحمد البازكندى
- ٥٠..... إسماعيل الباغى
- ٥٠..... محمد الباغنابادى
- ٥٠..... عبد الله الباغى
- ٥٠..... محمد الباكوسى
- ٥٠..... عمارة البالاتى
- ٥١..... محمد البالقان
- ٥١..... خارجة البالوجى
- ٥١..... الحسن البالوزى
- ٥١..... حلوان (حلوان) البانى
- ٥١..... وكيع البانى البخارى
- ٥٢..... أحمد البانى

- ٤٣ يوسف الإيَّسَنِي.
- ٤٣ ميمون الإيَّسَنِي.
- ٤٣ محمد الإيَّسَنِي.
- ٤٣ محمد الإيَّذُجِي.
- ٤٣ محمد بن يوسف الإيلاقي.
- ٤٤ جعفر بن الرازي.
- ٤٤ طاهر الإيلاقي.
- ٤٤ محمد بن داود الإيلاقي.
- ٤٤ نصر الإيلاقي.
- ٤٤ إسماعيل البغدادى.
- ٤٤ عبدة البابانى مرزوى.
- ٤٥ عبد المعطى البابى.
- ٤٥ زهير بن نعيم البابى.
- ٤٥ إبراهيم البابى.
- ٤٥ الحسن البابى.
- ٤٥ هلال البابى.
- ٤٥ زهير بن محمد البابى.
- ٤٥ محمد بن هشام البابى.
- ٤٥ حبيب البابى.
- ٤٥ محمد بن أبى عمران البابى.
- ٤٥ على البابدستانى.
- ٤٦ إبراهيم الباشيرى.
- ٤٦ إبراهيم البابشى.
- ٤٦ أحمد الباقرانى.
- ٤٦ إبراهيم البابكسى.
- ٤٦ إبراهيم البابى.
- ٤٧ يوسف البابى.
- ٤٧ محمد الباتكروى.
- ٤٧ النعمان الباجخوسقى.

٣٨	إسحاق الأمين
٣٨	أحمد الأبردوانى
٣٩	عمر الأنجافرىنى
٣٩	الحسن الأنداقى
٣٩	محمد الأنداقى
٣٩	يوسف الأندخوذى
٣٩	محمد الأنددى
٣٩	أحمد الأندرابى
٤٠	أحمد الأندرابى
٤٠	أحمد الأندرابى
٤٠	عباد الأندغنى
٤٠	محمد الأندغنى
٤٠	عبد الكرىم الأندقى
٤٠	الحسن الأندقى
٤٠	عمر الأنداكانى
٤١	محمد الأنداكانى
٤١	حميد الأشمىثى
٤١	ظهر (مطهر) الأتلقانى
٤١	صر الأىسونى
٤١	اود الأودنى
٤٢	نمد الأودنى
٤٢	حمد الأودنى
٤٢	لى الأوزكندى
٤٢	لى الأوشى
٤٢	مد الأوشى
٤٢	بران الأوشى
٤٢	معود الأوشى
٤٣	سر الإهرىجى
٤٣	الوهاب الإهرىجى

- ٣٤.....الحسن الإسفيجاني
- ٣٤.....أحمد الأسبيجاني
- ٣٤.....بكر الإسكاري
- ٣٥.....محمد الإسكاري
- ٣٥.....يوسف الإسكاري
- ٣٥.....محمد بن عبد الرشيد الأسمندی
- ٣٥.....محمد الإسميئي
- ٣٥.....صالح الأشتابديزكي
- ٣٥.....سيحان الأشتابديزكي
- ٣٥.....محمد الدارمي الأشتابديزكي
- ٣٥.....محمد الأشتاخوسقي
- ٣٦.....شاه بن التزأل الأشرجي
- ٣٦.....عمير الأشرجي
- ٣٦.....الفضل الأشرجي
- ٣٦.....محمد بن مَتَّ الإشتيخني
- ٣٦.....نصر الإشتيخني
- ٣٦.....حكيم الأسرُوشني
- ٣٦.....عثمان الأشفورقاني
- ٣٧.....حاتم الأشويبي
- ٣٧.....نوح الأشويبي
- ٣٧.....عمر الأشناني
- ٣٧.....محمد الأشناني
- ٣٧.....عبد العزيز الأشنهى
- ٣٧.....أحمد الأفرحشي
- ٣٧.....محمد بن أذكر الأفرحشي
- ٣٨.....أحمد الأفشواني
- ٣٨.....خال (خالِد) الأفشواني
- ٣٨.....العباس الأفشيرقاني
- ٣٨.....بشار الأمديزي

٣٠ عيسى الأزمني
٣٠ أحمد المروزي
٣٠ أحمد الأروائي
٣٠ أصرم الأزجاهي
٣٠ محمد الأزجاهي
٣١ عبد الكرم الأزجاهي
٣١ عبد الجبار الأزجاهي
٣١ محمد الأزجاهي
٣١ محمد الأزركيان
٣١ أحمد الأسبانيكثي
٣١ الحسين الأسبانيكثي
٣١ سعيد الأسبانيكثي
٣٢ ظفر الأسبانيكثي
٣٢ محمد الأسبانيكثي
٣٢ أحمد الإسبانيكثي
٣٢ صالح الخزاعي الإسبانيكثي
٣٢ عيسى الخزاعي الإسبانيكثي
٣٢ أحمد الأنترسنسي
٣٢ عبد العزيز الأنترسنسي
٣٣ محمد الأنترسنسي
٣٣ محمد الأنترسنسي
٣٣ محمد حمدان الأنترسنسي
٣٣ محمد الأسروشنسي
٣٣ يونس الأسروشنسي
٣٣ محمد بن عمرو الأسروشنسي
٣٣ مطرف الأسروشنسي
٣٤ حامد الأسروشنسي
٣٤ محمد الإسفرنجي
٣٤ خالد الإسفسي

- ٢٦..... أحمد نامى الأرزنجاني
- ٢٦..... عمر الأرزنجاني
- ٢٦..... فيض الله الأرزنجاني
- ٢٦..... محمد صادق الأرزنجاني
- ٢٧..... محمد الرومي الأرزنجاني
- ٢٧..... محمد الخلوتي الأرزنجاني
- ٢٧..... سلامة القمي الأرزني
- ٢٧..... يحيى الأرزني
- ٢٧..... عياش بن إبراهيم الأرزني
- ٢٧..... محمد الأرسابندي
- ٢٧..... محمد الأرسابندي
- ٢٨..... محمد الأرسابندي
- ٢٨..... هديّة الأرسابندي
- ٢٨..... محمد الأرفودي
- ٢٨..... علي الأرموي
- ٢٨..... محمد الأرموي
- ٢٨..... محمود الأرموي
- ٢٩..... محمود الأرموي
- ٢٩..... الحسين الأرموي
- ٢٩..... محمد الأرموي
- ٢٩..... مظفر الأرموي
- ٢٩..... يونس الأرموي
- ٢٩..... محمد الأرموي
- ٢٩..... نصر الأرموي
- ٢٩..... الفرّج الأرموي
- ٢٩..... محمد الأرموي
- ٣٠..... نعيم الأرموي
- ٣٠..... عبد الغفار الأرموي
- ٣٠..... محمد الأرموي

- ٢٢ العباس الأرخسي
- ٢٢ أحمد بن الأفا الأردبيلي
- ٢٢ أحمد الأردبيلي
- ٢٢ إسحاق الأردبيلي
- ٢٢ إسماعيل السبدي
- ٢٣ حسن الأردبيلي
- ٢٢ حسين الأردبيلي الأهمري
- ٢٣ حسين الألاهي الأردبيلي
- ٢٣ حفص الأردبيلي
- ٢٣ علي أكبر الأردبيلي
- ٢٣ علي التبريزي الأردبيلي
- ٢٤ عمر الأردبيلي
- ٢٤ عيسى الأردبيلي
- ٢٤ فرج الأردبيلي
- ٢٤ محسن الأردبيلي
- ٢٤ محمد أحمد الأردبيلي
- ٢٤ محمد أمين الأردبيلي
- ٢٤ محمد حسن الأردبيلي
- ٢٥ محمد طاهر الأردبيلي
- ٢٥ محمد الأردبيلي الرومي
- ٢٥ محمد بن بابوية الأردبيلي
- ٢٥ يوسف الأردبيلي
- ٢٥ ظهير الدين الأردبيلي
- ٢٥ يعقوب الأردبيلي
- ٢٥ عبد الوهاب الأردبيلي
- ٢٥ جعفر الأردبيلي
- ٢٦ محمد الأرزكياني
- ٢٦ إبراهيم الأرزنجاني
- ٢٦ أحمد الأرزنجاني

- ١٧..... عبد الوارث الأهمري.
- ١٧..... محمد بن طاهر الأهمري.
- ١٧..... سعيد الأهمري.
- ١٧..... محمد بن عيسى الأهمري.
- ١٨..... عبد الواحد الأهمري.
- ١٨..... الحسين الأهمري.
- ١٨..... حسن الأبيوردى.
- ١٨..... عبد الحق الأبيوردى.
- ١٨..... على الأبيوردى.
- ١٨..... على الأبيوردى.
- ١٨..... محمد الأبيوردى.
- ١٩..... محمد الأبيوردى.
- ١٩..... المعافى الأبيوردى.
- ١٩..... يوسف الأبيوردى.
- ١٩..... محمد الوراق الأباوردى.
- ١٩..... أحمد الأبيوردى.
- ١٩..... محمد الأتشندى.
- ٢٠..... محمد الأتشندى.
- ٢٠..... محمد الأجنقانى.
- ٢٠..... أحمد الأخصيكنى.
- ٢٠..... محمد الأخصيكنى.
- ٢٠..... محمد الأخصيكنى.
- ٢١..... نوح الفرغانى الأخصيكنى.
- ٢١..... أحمد الكسروى.
- ٢١..... أبو الفتح المرعشى.
- ٢١..... محمد الأذربيجانى.
- ٢١..... أحمد الأربنجنى.
- ٢١..... محمد الأربنجنى.
- ٢٢..... على الأرجيشى.

- ١٤..... محمد الآملى
- ١٤..... محمد الطبرى
- ١٤..... محمد الإسفنديارى
- ١٤..... محمد الآملى
- ١٤..... محمد الآملى
- ١٥..... إبراهيم الآملى
- ١٥..... عبدالله الآملى
- ١٥..... خلف الآملى
- ١٥..... أحمد الآملى
- ١٥..... موسى الآملى
- ١٥..... الفضل الآملى
- ١٥..... عبید الله الآملى
- ١٥..... محمد الآملى
- ١٥..... الليث الآملى
- ١٥..... إسحاق الآملى
- ١٥..... أحمد الآملى
- ١٥..... على الأبرينقى
- ١٥..... الحسن الإبرينقى
- ١٦..... الحصين المروزى
- ١٦..... خالد السمرقندى
- ١٦..... محمد الأبرى
- ١٦..... عبد الرحمن الأهرى
- ١٦..... عبد العزيز الأهرى
- ١٦..... محمد الأهرى
- ١٦..... محمد الأهرى
- ١٧..... محمد الأهرى
- ١٧..... المفضل الأهرى
- ١٧..... محمد المالكى الأهرى
- ١٧..... عبد الرحمن الأهرى

أسماء العلماء المذكورة في "موسوعة علماء آسيا الوسطى"

- ١١.....حاشد الأغذون
- ١١.....عبد الواحد الأغزوني
- ١١.....عبد الله الأفراني
- ١١.....محمد الصغير الأفراني
- ١١.....محمد الأفراني
- ١١.....الوثير الأفراني
- ١١.....محمد بن سمعان الأفراني
- ١١.....محمد بن حامد الأفراني
- ١٢.....الشعبي الأفراني
- ١٢.....جبرئيل الأفراني
- ١٢.....عبد الملك الأفراني
- ١٢.....عبد السلام الأفراني
- ١٢.....محمد الأفراني الحامدي
- ١٢.....سورة الألوذاني
- ١٢.....فرات الألبيني
- ١٢.....طلحة الألبيني
- ١٢.....مصعب بن رزيق
- ١٢.....طاهر الألبيني
- ١٣.....أحمد الأملي
- ١٣.....أحمد الطبري
- ١٣.....جواد الأملي
- ١٣.....الحسن الطبري
- ١٣.....حيدر الأملي
- ١٣.....حيدر الأملي
- ١٣.....عز الدين الأملي
- ١٤.....علي الأملي
- ١٤.....علي الأملي

الفرغانى.... هؤلاء العلماء الأجلاء الذين أناروا العلم بنور إيمانهم وأعمالهم العلمية والفنية فى جميع مجالات العلم والمعرفة والفن، وأيقظوا أوروبا من نومها العميق طوال القرون الوسطى، وبفضلهم وبفضل أسفارهم وآثارهم التى ترجمت إلى اللاتينية واللغات الأوروبية المختلفة بدأت النهضة الأوروبية مبكراً، وذلك باعترافات المنصفين الأوروبيين والأمريكيين أمثال: جوستاف لوبون، وبارتولد، وتولستوى، وبرناروشو، وجوته، وأرثر دروز، ولورد هدلى، سنكس، ووينسون، ولوتروب مستودارات - وفاميرى، ودارابر، وجيبون وغيرهم كثير. وصدق الشاعر فى شعره الذى نظمه فى وصف علماء تركستان (آسيا الوسطى) إذ يقول:

وسماء البذور تركستان
قد أقيمت بصرحها أركان
وهى للبر والهدى عنوان وطن
تتغنى بفضلها الأزمان

أسمائهم وآدابهم، وجعل حروف الكريل تحل محل حروفهم الإسلامية، ومزق كيانهم القومى والوطنى، وزور تاريخهم الملى بالأمجاد قبل الإسلام بألاف السنين وبعده، لمدة أربعة عشر قرناً، وشككهم فى هويتهم التركية الإسلامية.

الأمر الذى تسعى تلك الحكومات المستقلة بإصلاح تاريخها، ورد اعتبارها فى التاريخ، وتحقيق هويتها الأصلية من خلال مؤتمرات دولية، كالمؤتمر الدولى بمرور ٦٦٠ عام على ميلاد الأمير تيمور سنة ١٩٩٦م، والمؤتمر الدولى ببخارا وخيوة بمناسبة مرور ٢٥٠٠ سنة على إنشائها سنة ١٩٩٧م، والمؤتمرين الدوليين لإمام المحدثين (أبى عبد الله محمد البخارى، والعلامة الفلكى الموسوعى أبى العباس أحمد بن كثير

علماء الإسلام كانوا بدورا
إن أردت الدنيا ترى المجد فيها
أو أردت الدين الحنيف تجدها
المصلحين ديناً وديناً

والله أسأل أن يمتع الأستاذ العلامة الدكتور عبد الله سعد بالصحة والعافية ويمنحه مزيداً من التوفيق فى خدمة العلم والعرفان، وأعماله الخيرية. جزاه الله خير الجزاء إنه نعم المولى ونعم النصير.

المخلص الداعى له: نصر الله مبشر الطرازى.

(القاهرة - الروضة - ٢٦ جمادى الآخرة ١٤١٩ هـ / ١٧ / ١٠ / ١٩٩٨ م)

که در آفرینش زیک گوهرند
دیگر عضو هارا نماند قرار
نشاید که نامت نهند آدمی !!

بنی آدم اعضای یکدیگرند
چو عضوی بدرد آورد روزگار
تو کز محنت دیگران بیغمی

قام المؤلف " حفظه الله ورعاه " بتجميع المعلومات الموثوقة عن منشأ ومسقط راسهم، وذلك منذ السبعينات من العام الميلادي الحالي، حتى أنهى موسوعته بعون من الله وتوفيقه، وطبع قسم منها مع فهرساً.

وهذا العمل صعب وشاق - كما ذكرنا - لا يمكن إنجازه إلا بمعرفة لجنة من كبار العلماء على مدى سنوات، ولكن لكل مجتهد نصيب، وما دام الأمر يتعلق بعلماء الإسلام - لا نقول علماء العرب والفرس والترك - ورداً مقنعاً لمزاعم خاطئة، وفقه الله في إنجاز هذا السفر العظيم.

والعالم كله يعلم أن محمداً بن عبد الله الرسول الأمين وخاتم النبيين والمرسلين - صلى الله عليه وعلى آله الطاهرين وصحابته أجمعين - كان يعتز بعروبته ونسبه القرشي، وعليه لا يوجد أي مانع شرعي أن ينسب علماء الإسلام عرباً كانوا أو عجماء إلى أصولهم، وأنسابهم - ومساقط رؤوسهم، ولا سيما في عصرنا هذا، وبعد إستقلال دول الكومنولث الإسلامية التي قام الإستعمار الروسي القيصري والشيوعي الإلحادي بترويس

وكتبت هذه المنظومة الفارسية على جدران عصية الأمم المتحدة التي أنشئت بعد الحرب العالمية الأولى.

وترجمته العربية كالاتي: بنى آدم أعضاء لبعضهم البعض، إذ أنهم في الخلقة منجوهر (عنصر) واحد، وإذا ألمّ الدهر بعضو تداعى له سائر الأعضاء بالسهر والحمى، أنت الذي لا تغتمّ بهموم الآخرين، لا يليق بك أن تسمى إنساناً!

هؤلاء العلماء العظام الذين أثروا التراث الإسلامي بأسفارهم وإنجازاتهم العلمية والفنية، مديلة باسم نسبي إلى بلادهم، ومساقط رؤوسهم الأصلية، وهم في الحقيقة [علماء الإسلام] كالإمام أبي عبد الله محمد البخاري، والإمام الترمذي، وأبي موسى الخوارزمي، وأبي ریحان محمد البيروني، وأبي النصر الفارابي، وأحمد بن كثير الفرغاني، والحكيم الشاعر جمال الدين أبو محمد الياس النظامي الكنجوي، وشيخ الرئيس أبو علي ابن سينا البخاري، وجار الله الزمخشري الخوارزمي..... الخ.

بسم الله الرحمن الرحيم

" تقدير وتقريظ "

إنَّ الإسلام دين التوحيد، وحضارته حضارة عالمية تفاعلت مع الحضارات القديمة كالفبطينية والفرعونية والفارسية والفينيقية، والآشورية، والهندية والسانكريتية، واليونانية، والرومانية تحيطها هالة من النور يبهر الأبصار، ألا وهو نور التوحيد وتسيحته، والمسلم أخو المسلم، ولا فرق بين عربي وأعجمي - مهما كان جنسه، ولونه - إلا بالتقوى والعمل الصالح. وقد قال الله سبحانه وتعالى: { واعتصموا بحبل الله جميعاً ولا تفرقوا، واذكروا نعمة الله عليكم إذ كنتم أعداءً فألف بين قلوبكم فأصبحتم بنعمته إخواناً }. وقال رسول الإسلام عليه وعلى آله وصحبه أفضل الصلاة والسلام: المسلم للمسلم كالبيِّناني يشد بعضه بعضاً ثم شبك بين أصابعه، وقال " مثل المؤمنين في تراحمهم وتوادهم كمثل الجسد الواحد، إذا اشتكى منه عضو تداعى له سائر الأعضاء بالسهر والحمى ".

وقد فسر هذين الحديثين الشريفين الشاعر الإنساني الإسلامي المبارك / سعدى الشيرازي قائلاً:

إطلعت على سفر من تأليف وإعداد المفكر الأستاذ الدكتور / عبد الله سعد، رجل البر والإحسان، وصاحب الأيادي البيضاء على الطلبة المسلمين الذين جاءوا إلى أرض الكنانة مصر من دول رابطة الدول المستقلة الإسلامية بآسيا الوسطى والفلوجا والقوقاز بعد استقلال تلك الدول والأقطار إثر إنهيار الإتحاد السوفيتي لتلقى العلوم الدينية والدينيوية في معاهد وجامعات مصر الحبيبة، وعلى رأسها جامعة الأزهر.

وقد سمى المؤلف الموقر أثره الكبير هذا - موسوعة علماء آسيا الوسطى " وهو عمل ضخم شديد الأهمية وصعب المرام يحتاج لمطالعات عشرات المراجع ومئات الفهارس والببليوغرافيات، وكتب الأنساب والطبعات مع الجلد والسمود وتحمل المشاق.

وتقع الموسوعة في عدة مجلدات، وتبحث الموسوعة عن مسقط رأس كل من العلماء والشخصيات التاريخية التي أنجبتهم تلك الديار المشار إليها في عنوانها لذكر أسمائهم النسبية الصحيحة.

٢ - محمد اليوزى

(أبو بكر) محمد بن أحمد بن
أحمد بن ريوه بن الخطاب بن
اسم بن انم الفقيه اليوزى، كان
من أفاضل العلماء، وروى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
ومات فى ١٠ من شهر رجب
سنة ٣٣٦ هـ. (س ٧٠٩/٥)

٣ - إبراهيم اليوزى

(أبو إسحاق) إبراهيم بن أبى
القاسم أحمد بن حفص بن عمر
بن مكرم اليوزى، شيخ زاهد،
وروى عن العلماء وروى عنه
العلماء، ومات فى رمضان سنة
٤٤٧ هـ. (س ٧٠٩/٥) (ب)
(٥/٥١٧)

(٩٧٢)

{ اليوغتكى }

نسبة إلى يوغتك، وهى قرية
من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - أحمد اليوغتكى

(أبو حامد) أحمد بن أبى أحمد
اليوغتكى، من هل سمرقند،
وروى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٧١٠/٥)

ومات سنة ٤٣٧ أو ٤٣٨ هـ.
(س ٧٠٨ / ٥)

٢ - محمد اليوخشونى

(أبو بكر) محمد بن حم بن
ناقب الصفار اليوخشونى،
روى كتاب (الجامع الصحيح)
للبخارى، وروى عن العلماء
وروى عنه العلماء، ومات سنة
٣٨١ هـ. (س ٧٠٩ / ٥)

(٩٧١)

{ اليُوذوى - اليُوذوى }

نسبة إلى يُوذى (يُوذَه)،
وهى: قرية من قرى نخشب
(نسف)، ينسب إليها:

١ - أحمد اليوذوى

(أبو مقاتل) أحمد بن محمد بن
حمد بن المنذر بن تميم بن
سابخى بن خواجه اليوذوى،
من أهل نسف، سمع شيوخ
بخارا، وحدث ببخارا، وعقد له
مجلس الإملاء بها، وروى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
ومات فى رجب سنة ٤١٧ هـ.
(س ٧٠٩ / ٥)

٣ - عبد الرحيم اليغوى

(أبو محمد) عبد الرحيم بن
على بن نيازى بن على بن
النعمان اليغوى، كان أديباً
سديداً، روى عن العلماء وروى
عنه العلماء، وتوفى يوم الثلاثاء
النصف من ربيع الآخر سنة
٥٥٥ هـ. (س ٧٠١ / ٥)

٤ - محمد اليغوى

(أبو بكر) محمد بن أحمد بن
تمام اليغوى النسفى، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
وكانت ولادته بعد سنة ٤٣٣ هـ،
ومات سنة ٤٩٤ هـ ببخارى.
(س ٧٠١ / ٥)

(٩٧٠)

{ اليُوخَشونى }

نسبة إلى يُوخَشون، وهى:
قرية من قرى بخارى، ينسب
إليها:

١ - أحمد اليوخشونى

(أبو نصر) أحمد بن محمد بن
الحسين اليوخشونى، كان فقيهاً
فاضلاً شافعى، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،

(أبو بشر) ورقاء بن عمرو
بن كليب اليشكرى، وقيل
الشيبانى، أصله من خوارزم،
ويقال من مرو
ويقال من الكوفة، سكن المدائن
وحدث بها عن العلماء، ثقة.
(س ٦٩٧ / ٥)

(٩٦٩)

{ اليَغوى }

نسبة إلى يَغى، وهى: قرية
من قرى نخشب، ينسب إليها:

١ - إبراهيم اليغوى

(أبو إسحاق) إبراهيم بن
محفوظ بن على بن إسرائيل بن
الليث اليغوى، من أهل القرية،
كان أديباً صالحاً محدثاً سمع
من العلماء. (س ٧٠٠ / ٥)

٢ - أحمد بن اليغوى

(أبو نصر) أحمد بن نصر
اليغوى، كان عبداً، صالحاً،
زاهداً، علبداً، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفى ليلة
الجمعة ٦ من شهر ربيع الأول
سنة ٤٠٠ هـ. (س ٧٠١ / ٥)

الضحاك، من خلفاء الدار
الجوزجانية بسمرقند، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء،
ولد يوم عرفة من سنة ٤٣٥ هـ،
مات سنة ٤٩٨ هـ. (س / ٦٨٥)

(٩٦٦)

{ اليزدادي }

نسبة إلى يزداد، وهو: يعني
هبة الله وهو: اسم لبعض
أجداد المنتسب إليه من أهل
نسف ومن أهل سرخس،
ينسب إليه:

١ - محمد اليزدادي

(أبو بكر) محمد بن زكريا بن
الحسي بن إبراهيم بن يزداد
الحافظ الصعلوكي اليزدادي،
من أهل نسف، كان بNDAR
شيوخ بلده وأحاديثه، عارفاً
لأنسابهم، جامعاً لعلومهم،
مصنفاً للأبواب، فاضلاً،
رحل إلى بخارى وسمرقند
وبلاد السغد وكس ونواحيها،
وقد غربل شيوخه غربلة، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء،

مات سنة ٣٤٤ هـ. (س / ٥)
(٦٨٨)

٢ - أحمد اليزدادي

(أبو العباس) أحمد بن الحسن
بن عبد الله بن يزداد السرخسي
اليزدادي، المعروف بشيخ
الإسلام، من أهل سرخس،
خرج إلى بلاد الغربية، وحدث
بما وراء النهر، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
مات سنة ٤٠٩ هـ. (س / ٥)
(٦٨٨)

(٩٦٧)

{ اليسيركتي }

نسبة إلى ورسنين، وهي:
قرية من قرى سمرقند، ينسب
إليها:

١ - عصام اليسيركتي

عصام بن الفتح اليسيركتي،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س / ٥) ٦٩٦

٢ - محمد اليسيركتي

(أبو عبد الله) محمد بن عباد
بن عمرو بن عيسى

اليسيركتي، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفي في
شهر رمضان من سنة ٢٦٨ هـ.
(س / ٥) ٦٩٦

(٩٦٨)

{ اليشكري }

نسبة إلى يشكر، وهي:
نسبة إلى قبيلة ولاء من أهل
سرخس ومن أهل مرو
وخوارزم، ينسب إليها:

١ - عبيد الله اليشكري

(أبو قدامه) عبيد الله بن سعيد
بن يحيى بن برد السرخسي
اليشكري، وهو الذي أظهر
السنة بسرخ وودعا الناس إليها،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، مات سنة ٢٤١ هـ.
(س / ٥) ٦٩٧

٢ - محمد اليشكري

(أبو عمرو) محمد بن عبد
العزیز بن أبي زرمة اليشكري،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س / ٥) ٦٩٧

٣ - ورقاء اليشكري

نسبة إلى هورقان، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- محمد الهورقاني

(أبو رجاء) محمد بن حمدويه بن موسى بن طريف بن روح الهورقاني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٣٠٦ هـ. له: كتاب في تاريخ المراوزة. (س ٥/٦٥٦)

(٩٦٣)

{ اليَارَكْتِي }

نسبة إلى أشروسنة، وهي: قرية من قرى يَارَكْت، ينسب إليها:

١- أحمد الياركتي

(أبو سعيد) أحمد بن الحكم بن خدّاش بن عرفج الياركتي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥/٦٧٤)

٢- محمد الياركتي

(أبو الفضل) محمد بن محمد بن الفضل الياركتي، ورد

سمرقند وأقام بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥/٦٧٥)

٣- محمد الياركتي

(أبو بكر) محمد بن الحسن بن جعفر بن علي بن أحمد بن المظفر بن عمر بن الحسين بن أبي بكر بن عبد الجليل بن أحمد الياركتي، الفقيه المقرئ، أقام بسمرقند، وتلمذ بين يدي القاضي الإمام محمد الخفاف، ولد سنة ٤٤٧ هـ، وتوفي سنة ٥٢٠ هـ. (س ٥/٦٧٥)

٤- محمد الياركتي

محمد بن محمد بن الحسن الياركتي. (س ٥/٦٧٥)

(٩٦٤)

{ اليَانِي }

خاف بن يانة بن كلاب الزاهد النسفي كان من عباد الله الصالحين المُجاب دعاؤهم، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات سنة ٣٢٦ هـ. (س ٥/٦٧٩)

٢- علي الياني

(أبو الحسن) علي بن عبد الرحمن بن إبراهيم بن محمود مجاهد بن خلف بن يانة بن كلاب المحمودي الياني، كان على حكومة أمل جيحون، وتفقه بسمرقند وبيخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات في ذي الحجة سنة ٣٩٦ هـ. (س ٥/٦٧٩)

(٩٦٥)

{ اليَدْخَكِي }

نسبة إلى يَدْخَكْت، وهي: قرية من قرى فرغانة، ينسب إليها:

١- عبد الجليل اليَدْخَكِي

(أبو محمد) عبد الجليل بن محمد بن عبد الموجود بن نصر بن اليَدْخَكِي

نسبة إلى يَانَة، وهو: اسم لجد المنتسب إليه من أهل نسف، ينسب إليه:

١- عبد الله الياني

(أبو بكر) عبد بن أبي العباس محمد بن محمود بن مجاهد بن

(أبو علي) أحمد بن محمد بن عبد الوهاب بن ثابت بن شداد بن الهاد بن الهذهاد المروزي الهدهادي، المعروف بابن أبي الذئال، مروزي الأصل، بغدادي المولد، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٦٣٠ / ٥)

(٩٥٩)

{ الهُرْمُزْعَنْدِي }

نسبة إلى هُرْمُزْعَنْدٍ، وهي قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - عبد الحكيم هُرْمُزْعَنْدِي عبد الحكيم بن ميسرة هُرْمُزْعَنْدِي، صاحب أحاديث الفتن. (س ٦٣٤ / ٥) (ب ٤٦٣ / ٥)

(٩٦٠)

{ الهُرْمُزْقَرَهِي }

نسبة إلى هُرْمُزْقَرَةَ (مَسْقَرَةَ)، وهي قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - بكير الهُرْمُزْقَرَهِي (أبو هاشم) بكير بن ماهان الهُرْمُزْقَرَهِي، كان ممن سعى في إقامة دولة بني العباس، ونقل الخلافة من بني أمية. (س ٦٣٥ / ٥) (ب ٤٦٣ / ٥)

٢ - إبراهيم الهُرْمُزْقَرَهِي إبراهيم بن أحمد بن إبراهيم القزاز الهُرْمُزْقَرَهِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٦٣٥ / ٥) (ب ٤٦٣ / ٥)

٣ - إبراهيم الهُرْمُزْقَرَهِي (أبو إسحاق) إبراهيم بن البقال الهُرْمُزْقَرَهِي، تحول إلى السنج ودخلها. (س ٦٣٥ / ٥)

٤ - أحمد الهُرْمُزْقَرَهِي أحمد بن قطن الهُرْمُزْقَرَهِي، كان يقرأ كتب ابن المبارك. (س ٦٣٥ / ٥)

٥ - حمدويه الهُرْمُزْقَرَهِي (أبو الفضل) حمدويه بن الفضل التاجر الهُرْمُزْقَرَهِي روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٦٣٥ / ٥)

٦ - محمد الهُرْمُزْقَرَهِي

(أبو عبد الله) محمد بن علي بن محمد بن إبراهيم الحافظ الهُرْمُزْقَرَهِي المروزي، كان حافظاً متقناً، ثقة، صدوقاً، صاحب حديث، رحل وجمع وكتب بالعراق وخرسان والشام ومصر، وكتب بها كتب الشافعي وسمعها وحملها إلى بلده، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات سنة ٣٠٦ هـ. (س ٦٣٥ / ٥)

(٩٦١)

{ الهَزْرَاسَبِي }

نسبة إلى هَزْرَاسَبٍ، وهي قلعة حصينة من نواحي خوارزم، ينسب إليها:

١ - عبد الله الهَزْرَاسَبِي (أبو محمد) عبد الله بن محمد بن حمزة الخوارزمي الهَزْرَاسَبِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٦٤٠ / ٥)

(٩٦٢)

{ الهَوْرَقَانِي }

إلى وئندون، وهى:
من قرى بخارى، ينسب

حمد الونندونى

(عبد الله) محمد بن
بن صالح المقرئ
ندونى البخارى، روى
علماء وروى عنه العلماء،
سنة ٣١٣ هـ. (س ٥ / ٥)

(٩٥٤)

{ الونوسائى }

ة إلى وئوسائى، وهو:
جد المنتسب إليه من أهل
، ينسب إليه:

حماد الونوسائى

(محمد) حماد بن شاکر بن
رة بن رنوسان الوراق
فى الونوسائى، من أهل
، كان شيخاً جليلاً ثقة،
مع البخارى والترمذى،
دث بالجامعين عنهما،
تشرت روايته ببده عنهما،
ى عن العلماء وروى عنه

العلماء، توفى سنة ٣١١ هـ.
(س ٥ / ٦١٧)

(٩٥٥)

{ الونوفاغى }

نسبة إلى وئوفاغ، وهى:
قرية من قرى بخارى، ينسب
إليها:

١ - قيس الونوفاغى

(أبو عمرو) قيس بن أنيف بن
منصور الونوفاغى
البخارى، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء توفى سنة
٢٨٨ هـ. (س ٥ / ٦١٧)

(٩٥٦)

{ الونوفخى }

نسبة إلى وئوفخ، وهى:
قرية من قرى بخارى، ينسب
إليها:

١ - عبد الله الونوفخى

(أبو حرة) عبد الله بن عافية
بن سفيان الونوفخى البخارى،

روى عن العلماء وروى عنه
العلماء
توفى سنة ٢٨٠ هـ. (س ٥ / ٦١٨)

(٩٥٧)

{ الوبودى }

نسبة إلى وئبوذى
(وبيبودى)، وهى: قرية من
قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - يعقوب الوبودى

(أبو يوسف) يعقوب بن
إسحاق بن زكريا الأديب
الوبودى، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء توفى سنة
٣٧٥ هـ. (س ٥ / ٦٢٢)

(٩٥٨)

{ الهدهاى }

نسبة إلى هدهاد، وهو: اسم
لجد المنتسب إليه من أهل
مرو، ينسب إليه:

١ - أحمد الهدهاى

وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٦٠٢)

(٩٤٩)

{ الوَسِيْجِي }

نسبة إلى وَسِيْج، وهي: قرية من نواحي تركستان من وراء النهر، ينسب إليها:

١ - عبد السيد الوسيجي

(أبو محمد) عبد السيد بن محمد بن عطاء بن إبراهيم بن موسى بن عمران بن إسحاق بن حمدوية ابرويه الأفراني النسفي ثم الوسيجي، الملقب بسعد الملك، كان يكرم أهل العلم، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي في المحرم سنة ٥١٤ هـ. (س ٥ / ٦٠٣)

(٩٥٠)

{ الوكوالِجِي }

نسبة إلى وکوالِج، وهو: بلد من أعمال بَدخْشَان خلف بلخ وطخالرستان، ينسب إليه:

١ - عبد الرشيد الوكوالِجِي (٤٦٧ - ٥٤٠ هـ / ١٠٧٤ - ١١٤٥ م)

(أبو الفتح، ظهير الدين) عبد الرشيد بن أبي حنيفة النعمان بن عبد الرزاق بن عبد الله الوكوالِجِي، إمام فاضل، فقيه، حنفي، سكن سمرقند، وسمع بها الحديث ورواه، ولد ببلده سنة ٤٦٧ هـ وتوفي بها، سكن كشّ مدة ثم انتقل إلى سمرقند، وتفقه ببلخ، سمع ببلخ وبيخارا، عن العلماء وروى عنه العلماء، له الفتاوى الولوالجية. (ب ٥ / ٤٤١) (ف ٢ / ١٤٣)

٢ - إسحاق الوكوالِجِي (٧٠١ هـ / ١٣١٠ م)

(أبو المكارم، ظهير الدين) إسحاق بن أبي بكر الوكوالِجِي، الحنفي، فقيه، له فتاوى. (ف ١ / ٣٤٠)

(٩٥١)

{ الوكوالِدي }

نسبة إلى وکوالِدي، وهو: نسبة لجد المنتسب إليه من أهل بخارى، ينسب إليه:

١ - علي الوليدي

(أبو الحسن) علي بن محمد (أبو الحسن) علي بن محمد بن داود بن الوليد بن عبد الله بن عبيد الله الوليد البزار البخاري الوليدي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي بعد سنة ٤٣٢ هـ. (س ٥ / ٦١٥)

(٩٥٢)

{ الوكوالِجِي }

نسبة إلى وکوالِج، وهي: قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١ - عبد الصمد الونجي

(أبو محمد) عبد الصمد بن محمد بن جعفر بن عبد الله بن هارون الونجي، شيخ سديد السيرة، صالح، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات بعد سنة ٤٥٠ هـ. (س ٥ / ٦١٦)

(٩٥٣)

{ الوكوالِدي }

وروى عنه العلماء، توفى فى شهر شوال سنة ٣٨٦ هـ. (س ٥٩٦/٥)

(٩٤٧)
{ الوزغجى }

نسبة إلى وزغجن، وهى: قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١ - الحسن الوزغجى (أبو على) الحسن بن صديق الوزغجى النسفى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥/٥٩٨)

(٩٤٨)
{ الوزوينى }

نسبة إلى وزوينن، وهى: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - حاجب الوزوينى (أبو محمد) حاجب الزاهد الوزوينى، روى عن العلماء

الحجة سنة ٣٠٥ هـ. (س ٥/٥٩٤)

٦ - عبد الواحد الوركى

(أبو محمد) عبد الواحد بن عبد الرحمن الزبيرى الوركى، فقيه إمام زاهد معمر عاش مائة وثلاثين سنة، روى الكثير، ورحل إليه الناس من الأقطار ولم يكن فى عصره من كان بينه كتابته الإملاء وروايته مائة وعشر سنين إلا هو، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى سنة ٤٩٥ هـ. (س ٥/٥٩٤)

(٩٤٦)
{ الوازاغرى }

نسبة إلى وزاغر، وهى: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - سعيد الوازاغرى (أبو عثمان) سعيد بن عثمان بن إبراهيم بن محمد بن محمد بن تروين الوازاغرى السمرقندى، لم يكن من أهل الصنعة، وليس بنقّة، لا يعتمد على روايته، روى عن العلماء

٣٨٠ هـ. (س ٥/٥٩٣) (ب) (٤٢٩/٥)

٢ - محمد الوركى

(أبو بكر) محمد بن حفص بن أسلم بن حاضر الوركى، من قرية وركة، رحل إلى خراسان والعراق والحجاز، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات سنة ٣٨١ هـ. (س ٥/٥٩٣)

٣ - إبراهيم الوركى

(أبو إسحاق) إبراهيم بن منصور بن يعربو الوركى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥/٥٩٣)

٤ - شاکر الوركى

(أبو الليث) شاکر بن حمويه بن قريش بن قيس الوركى، روى عن العلماء وروى عنه. (س ٥/٥٩٤)

٥ - داود الوركى

(أبو سليمان) داود بن الحسن بن الخضر الوركى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى فى آخر يوم من ذى

(٩٤٤)

{ الورقودى }

نسبة إلى ورقود، وهى:
قرية كرمينة سمرقند، ينسب
إليها:

١ - أحمد الورقودى
(أبو أحمد) أحمد بن محمد بن
محفوظ الورقودى الكرمينى،
حدث بالكتاب بكرمينية عنه،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٥ / ٥٩٢)

(٩٤٥)

{ الوركى }

نسبة إلى وركن (وركه)،
وهى: قرية من قرى بخارى،
ينسب إليها:

١ - محمد الوركى
(أبو بكر) محمد بن بكر بن
خلف بن مسلم بن عباد
الوركى المطوعى، كان شيخاً
صالحاً من أهل وركة، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء،
مات فى شهر ربيع الآخر سنة

نسبة إلى ورغسر، وهى:
قرية من قرى، سمرقند، ينسب
إليها:

١ - إبراهيم الورغسرى
(أبو العباس) إبراهيم بن
موسى الهلالى الورغسرى،
أصله من مرو وسكن قرية
ورغسر، كان مستقيم الرواية
سمع من العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٥ / ٥٩٢)

٢ - يحيى الورغسرى
(أبو زكريا) يحيى بن محمد
بن صبيح الورغسرى، الزاهد
العابد، تولى رباط ورغسر
بسمرقند، وله بها آثار جميلة،
سمع من العلماء وروى عنه
العلماء، مات فى شهر ربيع
الأول سنة ٢٣٠ هـ. (س ٥ / ٥٩٢)

٣ - يوسف الورغسرى
يوسف الورغسرى، كان
مؤدباً، وكان أعمى، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٥ / ٥٩٢)

١ - أسلم الورغجنى

أسلم بن ميمون النحوى الأديب
الورغجنى، من ورغجن
المسلمين، وكان
صاحب
العوض واللغة من القدماء.
(س ٥ / ٥٩١)

٢ - الحسين الورغجنى

(أبو على) الحسين بن
الصدىق بن الفتح بن الحجاج
الورغجنى، شيخ صدوق ثقة،
سمع من العلماء وروى عنه
العلماء، مات سنة ٣٦٦ هـ.
(س ٥ / ٥٩١)

٣ - سعيد الورغجنى

سعيد بن إبراهيم بن محمد بن
المكى الورغجنى النسفى،
الفقيه الفاضل، تفقه على الإمام
يوسف الخنفي، وكتب الحديث،
سمع من العلماء وروى عنه
العلماء، مات سنة ٤٩٤ هـ.
(س ٥ / ٥٩١)

(٩٤٣)

{ الورغسرى }

(٩٤١)
{ الورداني }

نسبة إلى وِردَانِين، وهي:
بمحلة سمرقند، ينسب إليها:

١ - بكر الورداني
(أبو أحمد) بكر بن محمد
الورداني، كان فقيهاً جليلاً
مناظراً، من أصحاب الرأي،
وكان له مجلس الإملاء وحلقة
المناظرة بسمرقند، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
توفي سنة ٣٥٢ هـ. (س ٥ /
٥٩٠)

٢ - أحمد الورداني
(أبو يحيى) أحمد بن زكريا
الإسكافي الورداني، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٥ / ٥٩٠)

(٩٤٢)
{ الورداني }

نسبة إلى وِردَعَجَن (وردجن)
وهي: قرية من قرى نسف،
ينسب إليها:

الورداني، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٥ /
٥٨٩)

٣ - محمد الورداني
(أبو عبد الله) محمد بن
الحسن بن يحيى بن الأشعث
المحتسب الورداني، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
توفي سنة ٣٣٣ هـ. (س ٥ /
٥٨٩)

(٩٤٠)
{ الورداني }

نسبة إلى وِردَسْتَان، وهي:
بلد سمرقند، ينسب إليها:

١ - بكر الورداني
(أبو أحمد) بكر بن محمد بن
أحمد بن مالك بن جماع بن
عبد الله بن فرقد السبخي
الورداني، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، توفي
ببخارى سنة ٣٥١ هـ. (س ٥ /
٥٩٠)

(٩٣٨)
{ الورداني }

نسبة إلى وِردَانِه، وهي:
قرية من قرى بخارى، ينسب
إليها:

١ - إدريس الورداني
إدريس بن عبد العزيز
الورداني، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء.
(ب ٤٢٧ / ٥) (س ٥ / ٥٨٩)

(٩٣٩)
{ الورداني }

نسبة إلى وِردَان، وهي: قرية
من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - همام الورداني
(أبو سعد) همام بن إدريس
بن عبد العزيز الورداني، حدث
عن أبيه وروى عنه غيره.
(س ٥ / ٥٨٩) (ب ٤٢٧ / ٥)

٢ - محمد الورداني
(أبو الحسن) محمد بن الفتح
بن نذير بن عمر بن سعيد

٥ - محمد الوذاري

(أبو بكر) محمد بن سباع بن النضر بن مسعدة الوذاري، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات في شهر رمضان سنة ٢٩٠ هـ. (س ٥ / ٥٨٢)

٦ - أحمد الوذاري

أحمد بن عبد الله بن الحسن بن محمد بن صالح الوذاري، خطيب قرية وذار، وكان صالحاً سديداً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات بسمرقند ليلة البراءة من سنة ٥٠٣ هـ. (س ٥ / ٥٨٢)

(٩٣٥)

{ الورازاني }

نسبة إلى ورآزان، وهي: قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١ - نصوح الورازي

(أبو عبد الله) نصوح بن واصل بن الورازي النسفي، شيخ ثقة ورع عالم، سمع التفسير الكبير من قتيبة البخاري، روى عن العلماء

وروى عنه العلماء، مات سنة ٣٤٣ هـ. (س ٥ / ٥٨٤)

(٩٣٦)

{ الورثاني }

نسبة إلى ورثان، وهي: بلد آخر حدود أذربيجان وبين بلقان سبع فراسخ، ينسب إليها:

١ - عبد الواحد الورثاني

(أبو الفرج) عبد الواحد بن بكر الورثاني، كان ممن رحل وكتب الكثير بالشام والعراق، ودخل جرجان وحدث بها، توفي بالحجاز سنة ٣٧٢ هـ. (س ٥ / ٥٨٧) (ب ٥ / ٤٢٦)

٢ - علي الورثاني

(أبو الحسن) علي بن السري بن صقر بن حماد الورثاني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٥ / ٤٢٦)

٣ - نعيم الورثاني

(أبو نصر) نعيم بن أحمد بن محمد بن العلاء الورثاني الجرجاني، روى عن العلماء

وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٥٨٨)

٤ - محمد الورثاني

(أبو بكر) محمد بن خزيمة القاضي الورثاني، قاضي ورثان، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٥٨٨)

(٩٣٧)

{ الورثيني }

نسبة إلى ورثين، وهي: بلد بنسف، ينسب إليها:

١ - أسد الورثيني (٠٠٠ -

٣١٥ هـ / ٠٠٠ - ٩٢٧ م)

(أبو الحارث) أسد بن حمدويه بن معبد الورثيني، عالم، أخباري، توفي في غرة رجب سنة ٣١٥ هـ، من آثاره: كتاب النساب، كتاب العجائب، وأخبار الحسن والحسين، وكتاب البستان في مناقب نسف. (س ٥ / ٥٨٨) (ب ٥ / ٤٢٦) (ف ١ / ٣٤٦)

مجلدات، ومختصر التبريزي
في فروع الفقه الشافعي. (ب
٤٠٠ / ٥) (ف ٣ / ٨٩٣)

(٩٣١)

{ الوازدي }

نسبة إلى وازد، وهي: قرية
من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - إسحاق الوازدي

(أبو محمد) إسحاق بن
إبراهيم الوازدي، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٥ / ٥٦١)

(٩٣٢)

{ الواعظي }

نسبة إلى واعظي، وهو:
واعظ في أجداد المنتسب إليه
من أهل بخارى، ينسب إليه:

١ - أحمد الواعظي

(أبو الفضل) أحمد بن محمد
بن أحمد بن محمد بن خلف
الواعظي، البخاري، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،

توفى سنة ٣٨٣ هـ. (س ٥ /
٥٦٥)

(٩٣٣)

{ الواهكاني }

نسبة إلى واهكان، وهي:
قرية من قرى مرو، ينسب
إليها:

١ - عمرو الواهكاني

عمرو بن حفص الواهكاني،
من المحدثين، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٥ /
٥٦٥)

(٩٣٤)

{ الوداري }

نسبة إلى ودار، وهي: قرية
من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - سباع الوداري

(أبو مزاحم) سباع بن النضر
بن مسعدة بن بجير بن النضر
بن حبيب بن عبد الله
البكري الوداري، كان من قواد
سمرقند وأجلانها ونهائها

وأفاضلها ووجوهها ورؤسائها،
معروفاً بالفضل والديانة
والصيانة، له آثار جميلة،
وأوقاف جليلة على وجوه
الخيرات، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، توفى سنة
٢٠٩ هـ أو ٢٦٩. (س ٥ /
٥٨١) (ب ٥ / ٤٢٤)

٢ - علي الوداري

(أبو الحسن) علي بن عمر
التقي بن كتلوم بن إبراهيم بن
عبد الله بن عبد الرحمن
الوداري، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٥ /
٥٨١)

٣ - محمد الوداري

(أبو علي) محمد بن جعفر بن
عبد الله بن هناد بن ونيف
الوداري، كان حاكم ودار،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٥ / ٥٨١)

٤ - محمد الوداري

(أبو عمرو) محمد بن حاتم بن
عبد الرحمن الوداري،
الفقيه، روى عن العلماء
وروى عنه (س ٥ / ٥٨٢)

نسبة إلى وائلة، وهو: نسبة لمن نسب إلى وائلة بن الأسقع الصحابى من أهل ما وراء النهر، ينسب إليه:

١ - إبراهيم الوائلى (أبو إسحاق) إبراهيم بن إسماعيل بن زياد الوائلى، من أهل ما وراء النهر. (س ٥ / ٥٥٦)

(٩٣٠)

{ الوارائى }

نسبة إلى واران، وهى: قرية من قرى تبريز، ينسب إليها:

١ - المظفر الوارائى (٥٥٨ - ٦٢١ هـ / ١١٦٣ - ١٢٢٤ م) (أمين الدين) المظفر بن أبى الخير بن إسماعيل الوارائى التبريزى، الشافعى، فقيه أصولى، تفقه بالموصل وبغداد، وكان معيداً بالمدرسة ببغداد، وأفتى وناظر، درس وسمع وحدث، وصنف كتباً منها: مختصر المحصول - للرازى - فى أصول الفقه وسماه التنقيح سمط المسائل الفقيهيه فى ثلاث

نسبة إلى وابكنة، وهى: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - أحمد الوابكنى (أبو حامد) أحمد بن محمود بن طالب بن جيت بن موسى بن سهل الصرام الوابكنى، روى عن العلماء. (س ٥ / ٥٥٥)

٢ - محمد الوابكنى

(أبو عبد الله) محمد بن النضر بن إلياس الوابكنى، من أهل بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٥٥٥)

٣ - يعقوب الوابكنى

(أبو يوسف) يعقوب بن أبى جندب الوابكنى، رحل إلى خراسان وأدرك العلماء بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٥٥٥)

(٩٢٩)

{ الوائلى }

١ - عبد الله نيازى (١٣٠٠ - ١٣٦٣ هـ / ١٨٨٣ - ١٩٤٤ م) عبد الله بن محمد نيازى، فقيه، مدرس، ولد فى نمنكان فى جهات فرغانة، وتعلم بها، وقام برحلة الى أفغانستان، ووصل الى مكة عام ١٣٣٠، وأقام فى المدينة نحو ثلاث سنوات، ثم خرج الى الشام، ومنها الى قونية وأزمير وغيرهما، وتابع الرحلة الى مكة فدرس فى المدرسة الصولتية وتوفى بمكة. من تصانيفه: المنحة الالهية فى سلسلة كتب السنة المحمدية، والفتاوى. (ف ٢ / ٢٨٠)

٢ - إسماعيل النيازوى

(أبو إبراهيم) إسماعيل بن الصادق بن عبد الله بن سعيد بن مسعدة بن ميمون النيازوى، كان فقيهاً فاضلاً، وكان مفيداً مستفيداً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى نصف ذى الحجة سنة ٤٩٤ هـ. (س ٥ / ٥٤٨)

(٩٢٨)

{ الوابكنى }

(٩٢٦)
{ النِّيَازُكِيُّ }

نسبة إلى نِيَازِي، وهي:
قرية كبيرة بين كس ونسف،
ينسب إليها:

١ - أحمد النيازكي
(أبو نصر) أحمد بن محمد بن
الحسن بن حامد بن هارون
..... النيازكي الكرميني، من
اهل كرمينية، روى كتاب
الأدب للبخاري، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
توفي في كرمينية في شهر
سنة ٣٩٩ هـ أو (٣٧٩) هـ. (س)
٥/٥٤٨ (ب) ٥/٣٨٠

(٩٢٧)
{ النِّيَازُويُّ }

نسبة إلى نِيَازِي (نِيَازَة)،
وهي: قرية من قرى نسف،
ينسب إليها: نيازوي، نيازوي،
نيزجي، نيازكي، وينسب إلى
نيازوي:

١ - أحمد النوندي
أحمد النوندي السمرقندي،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٥/٥٤٠) (ب)
٥/٣٦١

(٩٢٥)
{ الثُّوَيِّزِيُّ }

نسبة إلى ثُوَيِّزَة (ثُوَيِّز)،
وهي: قرية من قرى سرخس،
ينسب إليه:

١ - غياث الثويزي
غياث بن حمزة بن مهاجر
الثويزي، من اهل سرخس،
رحل إلى العراق، وروى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٥/٥٤٠)

٢ - محمد النويزي

(أبو سعد) محمد بن أحمد بن
أبي الحارث بن أحمد النويزي،
الصوفي السرخسي، كان شخاً
صالحاً روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، ولد سنة
٤٦٠ هـ، توفي في أواخر سنة
٥٤٢ هـ، أو في محرم سنة
٥٤٣ هـ. (ب ٥/٣٦١)

١ - أحمد النوكدي

(أبو عبد الله) أحمد بن هشام
الإشتيخي النوكدي، كتب
الكثير وصنف التفسير، وكانت
له رحلة إلى خراسان والعراق،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٥/٥٣٩)

(٩٢٣)
{ الثُّوَكْنَدِيُّ }

نسبة إلى ثُوَكْنَد، وهي:
قرية من قرى سمرقند، ينسب
إليه:

١ - أحمد النوكندي
(أبو نصر) أحمد بن محمد
عبد الواحد بن طرخان
النوكندي، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، توفي
بسمرقند في جمادى الآخرة
سنة ٥٢٤ هـ. (س ٥/٥٣٩)

(٩٢٤)
{ النُّونَدِيُّ }

نسبة إلى نُونَد، وهي:
محلة بسمرقند، ينسب إليها:

(أبو الليث) نصر بن عامر
بن حفص النوقدي، سمع عن
العلماء وسمع منه العلماء. (س)
(٥٣٨ / ٥)

٥ - عبد القادر النوقدي

(أبو الفضائل) عبد القادر بن
عبد الخالق بن عبد الرحمن بن
كاسم بن الفضل بن عبد الرحيم
بن الحسن بن الربيع النوقدي،
كان إماماً فاضلاً، سمع ببخارا،
وبمكة وغيرهما، ولد سنة ٤٥٠ هـ،
وتوفي سنة ٥٢٧ هـ. (س)
(٥٣٧ / ٥) (ب ٣٦٠ / ٥)

٦ - عبد الله النوقدي

(أبو محمد) عبد الله بن محمد
بن رجاء بن غرائي النوقدي،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، توفي سنة ٤٠٠ هـ.
(ب ٣٦٠ / ٥)

(٩٢٢)

{ النوكدي }

نسبة إلى نوكك، وهي: قرية
إشتيخن، من سفد سمرقند
ينسب إليها:

محمد بن منصور بن مخلص
بن إسماعيل النوقدي، الإمام
الزاهد، صائم الدهر، المدرس
المفتي بسمرقند، مات بسمرقند
في شهر رمضان سنة ٥٣٥ هـ.
(س ٥٣٨ / ٥)

٢ - محمد النوقدي

(أبو بكر) محمد بن سليمان
بن الخضر بن أحمد بن الحكم
المعدل النوقدي، كان ثقة أميناً،
وكان يروى كتاب (الجامع)
للترمذي، موعن غيره، مات
غرة جماد الأولى سنة ٤٠٧ هـ.
(س ٥/٥٣٨) (ب ٥ / ٥)
(٣٦٠)

٣ - إبراهيم النوقدي

(أبو إسحاق) إبراهيم بن
محمد بن نوح بن محمد بن زيد
بن النعمان بن عبد الله بن
الحسن بن زيد بن نوح الفقيه
النوحى النوقدي، من نوخذ
ساده، كان قوالاً بالحق، ناصرأ
له، روى عن العلماء وروى
عنه العلماء، توفي في ذي
القعدة سنة ٤٢٥ هـ. (س ٥ / ٥)
(٥٣٨) (ب ٣٦٠ / ٥)

٤ - نصر النوقدي

(أبو الفتح) محمد بن أحمد بن
محمد بن أبي سعيد الحصري
النوسى، شيخ صالح عفيف،
من أهل العلم والقرآن دائم
التلاوة، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، ولد قبل
سنة ٤٦٠ هـ، توفي في ١٦ من
ذي القعدة سنة ٥٤٧ هـ. (س)
(٥٣٥ / ٥) (ب ٣٥٩ / ٥)

(٩٢٠)

{ النوقرى }

نسبة إلى نوقر، وهي: قرية
من قرى بخارا، ينسب إليه:

١ - إلياس النوفري

(أبو المظفر) إلياس بن محمد
بن عيسى النوفري، الخطيب،
سمع من العلماء. (ب ٣٦٠ / ٥)

(٩٢١)

{ النوقدي }

نسبة إلى نوقد، وهي: قرية
من قرى نسف، ينسب إليه:

١ - محمد النوقدي

- ١- أحمد النوخسي
(أبو أحمد) أحمد بن عبد
الواحد بن رفيد بن وهب
النوخسي البخارى، روى عن
العلماء وروى عنه
العلماء، توفى سنة ٢١١ هـ.
(س ٥ / ٥٣٢)
- ٢- عبد الواحد النوخسي
(أبو أحمد) عبد الواحد بن
رفيد بن رفيد بن وهب
النوخسي البخارى، والد أحمد
السابق، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٥ /
٥٣٢)
- (٩١٦)
{ النورى }
- نسبة إلى ثور، وهى: قرية
من قرى بخارا، ينسب إليها:
- ١- أحمد النورى (٢٩٥ هـ /
٩٠٨ م)
أحمد بن محمد النورى (أبو
الحسين) صوفى. من تصانيفه:
مقامات القلوب. (ف ١ / ٣٠٢)
- ٢- إسماعيل النورى (٦٤٦
هـ / ١٢٤٨ م)
(أبو طاهر، شمس الدين)
إسماعيل بن سودكين بن عبد
الله النورى، الحنفى، صوفى،
متكلم. من تصانيفه: لوائح
الأسرار ولوائح الأنوار، شرح
عمدة العقائد لعبد الله النسفى،
كتاب الصلاة رواية بشر بن
الوليد، شرح التجليات الألهية
فى التصوف لابن عربى. (ف
١ / ٣٦٥)
- ٣- رضا النورى (١٢١٥ -
١٢٨٨ / ١٨٠٠ - ١٨٧١ م)
رضا قلى خان بن محمد هادى
النورى. مؤرخ، أديب، ويلقب
بأمير الشعراء. سكن شيراز،
ثم طهران، وتوفى فى ربيع
الثانى. له من المؤلفات: بحر
الحقائق، أنوار الولاية، أنيس
العاشقين، رياض العارفين،
ورياض المحبين. (ف ١ /
٧١٩)
- ٤- محمد النورى (١٢٧٣ هـ -
١٨٥٧ م)
محمد تقى بن محمد هادى
النورى. فاضل. توفى بعد سنة
- ١٢٧٣، من تصانيفه: الرسالة
الشهابية
فى علاج الوباء. (ف ٣ /
١٨١)
- ٥- محمد النورى (كان حياً -
٦٩٤ هـ / ١٢٩٥ م)
محمد بن محمد بن محمد بن
مبين النورى، الحنفى (أبو
الفضل) فقيه، أصولى. له
المنتخب لأخسيكى فى شرح
المنتخب فى أصول الفقه فرغ
من تأليفه بماردين سنة ٦٩٤
هـ. (ف ٣ / ٦٨٤)
- ٦- مهدي النورى (١٣٤١ هـ -
١٩٢٣ م)
مهدي النوائى، النورى، منطقى
أخذ عن الرشتى وآية الله
الخراسانى، وتوفى بالنجف.
من آثاره: التصور والتصديق
فى المنطق. (ف ٣ / ٩٢٦)
- ٧- على النورى
على بن مسعدة النورى. (س
٥ / ٥٣٣)
- ٨- صالح النورى

والإثنان الآتيان، حدث عن العلماء وروى عنه أولاده، ومات سنة ٤٥٩ هـ. (س ٥/ ٥٣٢)

٥ - محمد النوحى

(أبو عبد الله) محمد بن إسحاق بن محمد النوحى، كان شهماً كافياً من الرجال جلدأ، سخي النفس روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥/ ٥٣٢)

٦ - يعقوب النوحى

(أبو يوسف) يعقوب بن محمد بن إبراهيم بن محمد بن نوح بن زيد بن النعمان النسقى النوحى، القاضى الرئيس، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٤٢ هـ، توفي سنة ٥٢٣ هـ. (س ٥/ ٥٣٢)

(٩١٥)

{ النوحسى }

نسبة إلى نوحسى، وهى: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

وعمر العمر الطويل، وحدث بسمرقند وأملى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٣٣ هـ، توفي سنة ٥١٨ هـ. (س ٥/ ٥٣١)

٢ - إسماعيل النوحى

(أبو محمد) إسماعيل بن محمد بن إبراهيم النوحى، الإمام الخطيب، القاضى، كتب الحديث بسمرقند، وجلس فيها للعلماء كثيراً، وخطب على منبر سمرقند، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٢٣ هـ، توفي سنة ٤٨١ هـ. (س ٥/ ٥٣١)

٣ - إبراهيم النوحى

(أبو إسحاق) إبراهيم بن محمد بن إبراهيم النوحى النسقى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٣٦ هـ، توفي سنة ٥١١ هـ. (س ٥/ ٥٣١)

٤ - محمد النوحى

(أبو بكر) محمد بن إبراهيم بن محمد بن محمد بن نوح بن زيد النوحى، والد البنيين الأربعة الإثنان السابقان،

وروى عنه العلماء، توفي بعد سنة ٤٧٠ هـ. (س ٥/ ٥٣١)

٣ - محمد النوحى (٦١٦ -

٦٦٨ هـ / ١٢١٩ - ١٢٧٠ م) (أبو المظفر ظهير الدين) محمد بن عمر بن محمد البخارى النوحى، فقيه أصولى، أقام فى بغداد وولى إمارة المستنصرية وزار دمشق، من آثاره تلخيص القدورى فى فروع الفقه الحنفى، كشف الإبهام لرفع الأوهام، وكشف الأسرار فى أصول الفقه. (ف ٣/ ٥٦٥)

(٩١٤)

{ النوحى }

نسبة إلى نوح، وهو: نسبة لجد المنتسب إليه من أهل نسف، ينسب إليه:

١ - إسحاق النوحى

(أبو إبراهيم) إسحاق بن محمد بن إبراهيم بن محمد بن محمد النوحى، الخطيب، من أهل نسف، كان فاضلاً فقيهاً، ولى الخطابة ببلده،

(٩١٠)

{ النمكبانى }

نسبة إلى نمكبان، وهى: قرية من قرى مرو على طرف البرية قريبة من سنج عباد، ينسب إليها:

١ - بلال النمكبانى

بلال بن عبد الله النمكبانى، من قماء المراوزة، أدرك ابن المبارك وروى كتبه عنه، وكان صاحب عربية، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وكانت بعد سنة ٢٠٠ هـ. (س ٥٢٧/٥)

٢ - أحمد النمكبانى

(أبو عمرو) أحمد بن القاسم النمكبانى، سمع من العلماء، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥٢٧/٥)

(٩١١)

{ النوائى }

نسبة إلى نوى، وهى: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليه:

١ - محمد الإسكافى

١ - مهدي النوائى (١٣٤١

هـ / ١٩٢٣ م)

مهدي، النورى، منطقى أخذ عن الرشتى وآية الله الخراسانى، وتوفى بالنجف. من آثاره: التصور والتصديق فى المنطق. (ف ٩٢٦ / ٣)

٢ - محمد النوائى

(أبو جعفر) محمد بن المكى بن النضر النوائى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥٢٩ / ٥)

٣ - محمد النوائى

(أبو الحسين) محمد بن محمد بن سعيد بن عبادة النوائى، كتب عنه العلماء بسمرقند بعد سنة ٣٧٠ هـ. روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٥٢٩)

(٩١٢)

{ الثوباغى }

نسبة إلى ثوباغ، وهى: قرية من قرى خوارزم، ينسب إليها:

٢ - محمد النوجابادى

(أبو المحاسن) محمد بن أبى نصر بن إبراهيم بن على بن عبيد الله النوجابادى البخارى، نزيل بغداد، روى عن العلماء

محمد بن عثمان الإسكافى النوباغى، الأديب الضرير. (ب ٣٥٤ / ٥)

(٩١٣)

{ النوجابادى }

نسبة إلى نوجاباد، وهى: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - محمد النوجابادى (١٠٠٠

هـ / ٥٣٣ - ١١٣٩ م)

(أبو بكر) محمد بن على بن محمد النوجابادى، البخارى، إمام زاهد كبير السن كثير العبادة، فقيه، محدث، له: مرتع النظر فى فضائل الأعمال ومحاسن الأخلاق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى فى ١٨ من جمادى الآخرة سنة ٥٣٣ هـ. (ب ٥ / ٣٥٧) (ف ٥٤٦ / ٣)

نسبة إلى نقبُون / نكبون، وهي: قرية من قرى بخارا يقال لها: نكبون ونقبون، ينسب إليها:

١ - جعفر النقبونی

(أبو العباس) جعفر بن محمد بن مكى بن حجر النَّقْبُونِي الخارى، من أهل قرية نقبون، وحدث بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وكانت وفاته فى أول يوم من شهر رمضان سنة ٣٧٤هـ. (س ٥ / ٥٢٠، ٥٢٢)

٢ - يحيى النكبونی

(أبو زكريا) يحيى بن جعفر بن أعين بن الأزدي البيكندى النكبونی، كان من أهل بيكند، وسكن قرية نكبون، وهو صاحب كتاب التفسير، وله مصنفه فى الصوم والصلاة والمناسك والبيوع، وله رحلة إلى العراق والحجاز، أدرك فيها ابن عيينه وغيره من العلماء، وروى عنه الإمام البخارى. (س ٥ / ٥٢٢)

ورد بلاد خراسان، وسمع بها، وحدث بها روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وكانت وفاته قبل سنة ٤٧٠هـ. (س ٥ / ٥١٨)

(٩٠٨)

{ النقال }

نسبة إلى نَقَال، وهو: اسم لمن كان ينقل رسالة الشافعى من أهل خوارزم، ينسب إليه:

١ - الحارث النقال

(أبو عمرو) الحارث بن سريج النقال، أصله من خوارزم، سكن بغداد، حمل كتاب " الرسالة " للشافعى إلى عبد الرحمن بن مهدى - رحمه الله - فاشتهر بالنقال لذلك، وحدث بها روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وكانت وفاته ببغداد سنة ٢٣٠هـ. (س ٥ / ٥١٩)

(٩٠٩)

{ النَّقْبُونِي / النَّكْبُونِي }

(٩٠٦)

{ النقادی }

نسبة إلى نقادة، وهو: اسم لجد المنتسب إليه من أهل فرغانة، ينسب إليه:

١ - عمرو النقادی

(الإمام) عمرو بن الحسين بن الحسن النَّقَادِي الفرغانى، من أهل نقادة، يسكن مدينة كِس، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ومات بكِس يوم الخميس سلخ ذى القعدة سنة ٥٢٥هـ. (س ٥ / ٥١٧)

(٩٠٧)

{ النقاض }

نسبة إلى نقاض، وهو: اسم لمن يعمل الإبريم من أهل الشاش، ينسب إليه:

١ - إسماعيل النقاض

(أبو شريح) إسماعيل بن أحمد بن الحسن النقاض الشاشى، كان شيخاً عالماً زاهداً فاضلاً ثقة صدوقاً مشهوراً،

فى القضاء بخراسان من تصانيفه: المنقذ من الزلل فى مسائل الجدل، كفاية الفحول فى علم الأصول، التعليقة فى الخلاف فى أربع مجلدات، الفصول فى الفتاوى، روضة الناصحين فى شرح خطب الأربعين. (ف ١٦٤/٢)

(٩٠٤)

{ النَّشْكَى }

نسبة إلى نَشْكُ عِبَاد، وهى: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - محمد النَّشْكَى

(أبو بكر) محمد بن عبد الله بن محمد النَّشْكَى، كان فقيهاً فاضلاً صالحاً ورعاً، كثير الإحتياط، خرج إلى باخرز وسكنها إلى آخر عمره، وكان الناس يراجعون فى الفتوى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وكانت ولادته بمرو فى ربيع الأول سنة ٤٦٨ هـ. (س ٤٩٠ / ٥)

٢ - المظفر النَّشْكَى

(أبو منصور) المظفر بن أردشير العبادى الواعظ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وكانت ولادته سنة ٤٩١ هـ، وتوفى بعسكر مكرم سنة ٥٤٦ هـ. (ب ٣٣٠ / ٥)

(٩٠٥)

{ النَّشْوَى }

نسبة إلى نَشْوَى (نخجوان)، وهى: مدينة بأذربيجان، وقيل: قسبة كورة بسفرجان، ويقال لها: نخجوان، فتحها حبيب بن مسلمة الفهرى أيام عثمان بن عفان، ينسب إليها:

١ - عبد الرحمن النَّشْوَى

(أبو حاتم) عبد الرحمن بن على بن يحيى بن محمد الرِّوَّاس النَّشْوَى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤٩٠ / ٥)

٢ - هارون النَّشْوَى

(أبو موسى) هارون بن حيان النَّشْوَى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٥٩٠)

٣ - حذاداذ النَّشْوَى

(أبو الفضل) حذاداذ (حداد) بن عاصم بن بكران النَّشْوَى، خازن دار الكتب بجنزة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤٩٠ / ٥) (ب ٥ / ٣٣١)

٤ - سلم النَّشْوَى

(أبو سعيد) سلم بن بندار بن الحسين النَّشْوَى الأرمنى، قدم بغداد وحدث بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤٩١ / ٥)

٥ - المفرج النَّشْوَى

(أبو عبد الله) المفرج بن أبى عبد الله النَّشْوَى، كان من حفاظ الحديث، وأعيان الفقهاء، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٥ / ٣٣١)

٦ - أحمد النَّشْوَى

(أبو بكر) أحمد بن الحجاج الأذرى النَّشْوَى، سمع بدمشق وغيرها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٥ / ٣٣١)

- جعفر بن محمد بن المعتز بن محمد بن المستنفر بن الفتح بن ادريس المستغفرى، النسفي (أبو العباس) محدث، مؤرخ، رحل الى خراسان، وتوفي بنفس. من تصانيفه: معرفة الصحابة، دلائل النبوة، فضائل القرآن، تاريخ نسف، والشمال، التمهيد فى التجويد، الزيارات فى كتاب المختلف والمؤتلف لعبد الغنى بن سعيد. (ف ١ / ٤٩٨)
- ٢١ - مكحول النسفي (٣١٨ هـ / ٩٣٠ م) (أبو مطيع) مكحول بن الفضل النسفي، فقيه، محدث، حافظ، رحال، توفي فى صفر. من آثاره اللؤلؤيات فى الزهد والأدب، الشعاع فى الفقه. (ظ ٦ / ٤٧٠) (ف ٣ / ٩٠٧)
- ٢٢ - عبد العزيز النسفي (٥٣٣ هـ / ١١٣٨ م) عبد العزيز بن عثمان بن إبراهيم بن محمد بن أحمد بن محمد بن الفضل بن جعفر بن رجاء بن زرعة النسفي، الحنفي (أبو محمد) فقيه من أهل الكوفة تفقه ببخارا، وناب
- وحنائق التأويل. (ظ ٤ / ١١٩) (ط ٤٨) (ف ٢ / ٢٢٨)
- ١٧ - الحسين النسفي (٤٢٥ هـ / ١٠٣٤ م) (أبو على) الحسين بن خضر بن يوسف النسفي، الفشيديرجى. فقيه، ولى القضاء وتوفى ببخارا، من آثاره: فوائد، فتاوى. (ف ١ / ٥٤٩، ٦٠٩) (س ٥ / ٤٨٧)
- ١٨ - الحسن النسفي (٤٢٨ هـ / ١٠٣٧ م) (أبو على) الحسين بن الخضر النسفي الفقيه، له فوائد. (ف ١ / ٥٤٩) (س ٥ / ٤٨٧)
- ١٩ - إسماعيل النسفي (٤٤٨ هـ / ١٠٥٦ م) (أبو تراب) إسماعيل بن طاهر بن يوسف النسفي، متكلم: له كتاب الإعتقاد. (ف ١ / ٣٦٧)
- ٢٠ - جعفر النسفي (٣٥٠ هـ / ٩٦١ - ١٠٤١ م) ١٥ - عبد العزيز النسفي (٦٨٦ هـ / ١٢٨٧ م) (عزیز الدين) عبد العزيز بن محمد النسفي، صوفى. من تصانيفه: آداب السلوك، زبدة الحقائق، المقصد الأقصى، منازل السائرين. (ف ٢ / ١٩٦)
- ١٦ - عبد الله النسفي (٧١٠ هـ / ١٣١٠ م) عبد الله بن أحمد بن محمود النسفي، الحنفي (حافظ الدين أبو البركات) فقيه، أصولى، مفسر، متكلم، توفى فى بلدة إيذخ من تصانيفه: عمدة العقائد فى الكلام وشرحها وسماها الإعتقاد، مدارك التنزيل وحنائق التأويل فى التفسير، منار الأنوار فى أصول الفقه، الكافي فى شرح الوافى، وكنز الدقائق وكلاهما فى فروع الفقه الحنفي، المصفي فى الخلاف، شرح الفقه النافع لمحمد بن يوسف الحسينى، المستتصفي وهو شرح لكتاب النافع فى فروع الحنفية للسمرقندى، المصفي مختصر المستتصفي شرح منظومة عمر النسفي فى الفقه الحنفي، ومدارات التنزيل

- الحسنى، الواضح فى مختصر مفاتيح الغيب لفخر الرازى. (ظ ٦ / ١٣٥) (ف ٣ / ٦٩٠)
- ٨ - محمد النسفي (٤١٤ هـ / ١٠٢٣ م)
(أبو جعفر) محمد بن أحمد بن محمود النسفي، فقيه، شاعر. توفى فى شعبان. من آثاره: تعليقة فى الخلاف، وله شعر. (ظ ٦ / ٦٢) (ف ٣ / ١٠٩)
- ٩ - محمد النسفي (٣٤٤ هـ / ٩٥٥ م)
(أبو بكر) محمد بن زكريا بن الحسين النسفي محدث، حافظ، مصنف للأبواب، توفى فى جمادى الأولى. (ف ٣ / ٣٠٣)
- ١٠ - محمد القاينى النسفي (٨٣٨ هـ / ١٤٣٥ م)
محمد بن عبد الله القاينى المولد، النسفي الموطن، الحنفى (جلال الدين) محدث، أصولى. توفى بهراة. له إشراقات الأصول فى أحاديث الرسول. (ف ٣ / ٤٤٩)
- ١١ - عيسى النسفي (٣٨٥ هـ / ٩٩٥ م)
عيسى بن الحسين بن الربيع النسفي الكسبوى (أبو أحمد) فاضل توفى فى حدود سنة ٣٨٥ هـ من تصانيفه: كتاب البستان، وكتاب الدر. (ف ٢ / ٥٩٢)
- ١٢ - عمر النسفي (٤٦١ هـ - ٥٣٧ هـ / ١٠٦٩ - ١١٤٢ م)
عمر بن محمد بن أحمد بن إسماعيل بن محمد بن على بن لقمان النسفي، السمرقندى (نجم الدين أبو حفص) مفسر، فقيه، محدث، حافظ متكلم، أصولى، مؤرخ، أديب، ناظم، لغوى، نحوى، ولد بنسف وسمع الحديث وورد بغداد حاجاً وحدث عن إسماعيل التتوخى وجماعة، وسكن سمرقند، توفى بها فى ١٢ جمادى الأولى. من تصانيفه الكثيرة: مجمع العلوم، التفسير فى القرآن، العقائد النسفية، شرح صحيح البخارى سماه النجاح فى شرح أخبار الصحاح، ونظم الجامع الصغير للشيبانى فى فروع الفقه الحنفى، خصائص اللغة، زلة القارى فى بيان الخطأ فى
- قراءة القرآن الكريم وأنواعه وحكمه، وطلبة الطلبة فى الفقه، بيان مذهب المتصوفة، الخصائص فى المسائل الفقهية، المنظومة النفسية فى الخلافيات، تطويل الأسفار لتحصيل الأخبار، (تيسير) فى التفسير، لعبة الرغائب لبحث الغرائب، وهو مجلد أوله: الحمد لله الذى اجزل علينا المنة... الخ فيه كتاب المعزين للهوى وكان قبل خمسمائة هجرية. (ط ٢٦) (خ ٢١) (ف ٢ / ٥٧١)
- ١٣ - على النسفي (كان حياً ٧١٩ هـ / ١٣١٩ م)
على بن محمد بن على بن أبى بكر بن على النسفي ثم البيكندى، فاضل. من آثاره: شرح القسم الثالث من مفتاح العلوم للسكاكى فرغ منه ٧١٩ هـ. (ف ٢ / ٥١٥)
- ١٤ - عزيز النسفي (٥٣٣ هـ / ١١٣٩ م)
عزيز بن محمد النسفي. صوفى. من آثاره: القصد الأقصى فى التصوف. (ف ٢ / ٣٧٨)

معين (متكلم فقيه، أصولي. كان بسمرقند، وسكن بخارا من تصانيفه: التمهيد لقواعد التوحيد، بحر الكلام، تبصرة الأدلة، شرح الجامع الكبير للشيباني، ومناهج الأئمة وكلاهما في فروع الفقه الحنفي، تبصرة الأدلة في التوحيد إيضاح المحجة لكون العقل حجة. (ظ ٦ / ٤٨٧) (ف ٣ / ٩٤٩)

٧ - محمد النسفي (٦٠٠ - ٦٨٦ هـ / ١٢٠٤ - ١٢٨٧ م) (أبو الفضل، برهان الدين) محمد بن محمد بن محمد النسفي الحنفي، مفسر، فقيه، أصولي، متكلم، حكيم، منطقي. ولد سنة ٦٠٠ هـ تقريباً وتوفي ببغداد في ٢٢ ذي الحجة سنة ٦٨٦ هـ. من آثاره: شرح الإشارات والتنبيهات لابن سينا في المنطق والحكمة، تلخيص تفسير فخر الرازي، الفصول البرهانية في الجدل، شرح الرسالة القدسية، ومطلع السعادة، شرح قسطاس الميزان في المنطق، شرح منشأ النظر في المنطق، رسالة في الدور والتسلسل، شرح أسماء الله

وكان فاضلاً ثقة، صاحب أدب وشعر، روى عنه جماعة كثيرة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي في صفر سنة ٣٤١ هـ. (س ٥ / ٤٨٦)

٤ - أحمد النسفي (كان حياً قبل ٦٦٤ هـ / ١٢٦٦ م) أحمد بن عمر بن محمد النسفي، الحنفي. فقيه. من تصانيفه: المنافع في فوائد النافع في فروع الفقه الحنفي. (ف ١ / ٢١٩)

٥ - أحمد المحمودي النسفي (كان حياً قبل ٥١٥ هـ / ١١٢١ م) أحمد بن أبي المؤيد المحمودي، النسفي (أبو النصر) فقيه، متكلم، أديب. من تصانيفه: نظم الجامع الكبير للشيباني في فروع الفقه الحنفي أتمه في المحرم سنة ٥١٥ هـ، وشرحه في مجلدين، وقصيدة في علم الكلام. (ف ١ / ٣١٧)

٦ - ميمون النسفي (٤١٨ - ٥٠٨ هـ / ١٠٢٧ - ١١١٥ م) ميمون بن محمد بن محمد بن مكحول النسفي، الحنفي (أبو

٢٩٤ هـ. من تصانيفه: سند الكبير والتفسير، ستقصاء في الزكاة - تفسير رآن - المسند في الحديث، ستقصاء في النكات جمع فيه كات الضرورية الأربعينية، الجدل وأورد فيها أبحاثاً جيبة ونوادير غريبة وشرحها ض الفضلاء. (ظ ٤ / ٨٠) (ف ١ / ٧٤) (س ٥ / ٤٨) (ب ٥ / ٣٢٩)

- أحمد قعود النسفي (١٠٠٧ هـ / ١٥٩٨ م) حمد بن أبي بكر النسفي خزرجي، المصري، المالكي، شهير بقعود. عالم، أديب، ألف مؤلفات كثيرة نظماً ونثراً، نها: منظومة في النحو، لمقدمة الكافية في علم العروض والقافية. (ف ١ / ١١٢)

٣ - سعيد النسفي

(أبو عثمان) سعيد بن إبراهيم بن معقل بن الحجاج بن خدّاش النسفي، ابن (أبو إسحاق) السابق ذكره، يروى عن أبيه وعن غيره من أهل الحجاز والعراق وخراسان وما وراء النهر جماعة يكثر عددهم،

سمع بالعراق وبالحجاز وباليمن، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وانتقى عليه أبو علي الحافظ بنيسابور سنة ٣٢٦ هـ. (س ٤٨٨ / ٥)

(٩٠٣)

{ النسفي }

نسبة إلى نسف، وهي: مدينة كبيرة كثيرة الأهل والرساق بين جيحون وسمرقند، وهي نخشب نفسها، ينسب إليها:

١ - إبراهيم النسفي (٢٩٤ هـ

/ ٩٠٧ م)

(أبو إسحاق) إبراهيم بن معقل

بن الحجاج بن خدش بن يزيد

بن دوست النسفي، الحنفي

قاضى نسف، كان من جلة

العلماء وأصحاب الحديث

الثقات، هو من جلة رواة

الجامع الصغير والصحيح

إجازة من بخارى، فقيه، مفسر،

ومن ثقاتهم وأفاضلهم، كتب

الكثير وجمع السنة والتفسير،

روى عن العلماء وروى عنه

العلماء، مات في ذي الحجة

حفيد (الحسن بن سفيان)

السابق ذكره، كان شيخاً ثقة،

حدث بخراسان والعراق،

وكتب عنه الناس بانتخاب أبي

الحسن الدارقطني، وحدث

بيغداد سنة ٣٧١ هـ، وحدث

عن جده الحسن، وغيره، روى

عن العلماء وروى عنه العلماء،

وكانت ولادته سنة ٢٩٣ هـ في

شهر رمضان، وتوفى بنسا سنة

٣٧٤ هـ. (س ٤٨٨ / ٥)

٢٢ - الحسن النسوي

(أبو العباس) الحسن بن

سفيان بن عامر بن عبد العزيز

بن النعمان بن عطاء النسوي

الشييباني، إمام متقن، ورع

حافظ، روى عن العلماء وروى

عنه العلماء. (س ٤٨٧ / ٥)

٢٣ - بحر النسوي

(أبو طاره) بحر بن شعيب

النسوي رحل إلى مصر وتوفى

بها، روى عن العلماء وروى

عنه العلماء. (س ٤٨٧ / ٥)

٢٤ - محمد بن سعد النسوي

(أبو عبد الله) محمد بن سعد

بن حموية النسوي، له رحلة

إلى العراق والحجاز واليمن

(أبو عمرو) محمد بن عبد

الرحمن بن أحمد بن علي

النسوي، ويلقب بأقضى

القضاة، فقيه، مفسر، من

القضاة. ولي قضاء خوارزم.

من آثاره: كتب في الفقه

والتفسير. (ف ٣ / ٣٨٩)

١٩ - محمد النسوي (٦٤٧

هـ / ١٢٤٩ م)

(شهاب الدين) محمد بن عبد

الواحد المنشي، النسوي،

مؤرخ، ناشر. كان كاتب

خوارزمشاه، وتوفى بخلب من

آثاره: تاريخ جلال الدين

خوارزمشاه. (ف ٣ / ٤٧٠)

٢٠ - إبراهيم النسوي (٥١٩

هـ / ١١٢٥ م)

(أبو إسحاق) إبراهيم بن

محمد بن إبراهيم النسوي،

العميدي، شاعر، كاتب، لغوي،

محدث. مات بنيسابور. سمع

الحديث الكثير في أسفاره،

وصنف في غريب الحديث.

(ف ١ / ٥٧)

٢١ - إسحاق النسوي

(أبو يعقوب) إسحاق بن سعد

بن الحسن بن سفيان النسوي.

(أبو عبد الله) محمد بن علي بن سعيد النسوي، ابن (علي) السابق، سمع أباه وقتيبة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤٨٥ / ٥)

١٦ - أحمد النسوي (٣٩٦ هـ / ١٠٠٦ م)

(أبو العباس) أحمد بن محمد بن زكريا النسوي، صوفي، مؤرخ، كان من أهل القرآن والحديث والعلم والزهد، وتوفي بين مكة ومصر، من تصانيفه: تاريخ الصوفية وسير الصالحين والزهاد. (ط ٣١٠ / ١) (ف ٢٦٥ / ١)

١٧ - علي النسوي

(أبو الحسن) علي بن أحمد النسوي، رياضي، منطقي، من أهل نسا بخراسان وتوفي ٤٧٣ هـ من تصانيفه: المقنع في الحساب الهندسي في العراقيين العربي والفرسي، رسالة في المدخل إلى علم المنطق، والتجريد في أصول الهندسة. (ف ٤٠٣ / ٢)

١٨ - محمد النسوي (٣٧٨ -

٤٧٨ هـ / ٩٨٨ - ١٠٨٥ م)

روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤٨٥ / ٥)

١٢ - علي النسوي

(أبو الحسن) علي بن إبراهيم بن أحمد النسوي، من أهل نسا، سمع بالعراق وبالبحر والحبشة، وبمصر، وحدث بالكثير، منها: الموطأ لمالك عن أبي مصعب، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي بنسا سنة ٢٨٧ هـ. (س ٤٨٥ / ٥)

١٣ - محمد بن أحمد النسوي

(أبو الحسن) محمد بن أحمد بن سعيد بن ذؤيب النسوي، والد (أبي بكر بن أبي الحسن) رئيس نسا، سمع ببغداد وبمصر وبالعراق وبالبحر والحبشة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤٨٥ / ٥)

١٤ - علي النسوي

علي بن سعيد بن جرير النسوي، روى عنه ابنه (محمد)، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤٨٥ / ٥)

١٥ - محمد بن علي النسوي

فاضلاً، رحل إلى العراق والحجاز والشام وديار مصر، ورجع إلى بلده، وهو من سادات بلده فقيهاً وعلمياً، وهو الذي أظهر السنة بنسا، روى عنه البخاري ومسلم وأبو داود والنسائي وغيرهما، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي بمصر سنة ٢٤٧ هـ. (س ٤٨٤ / ٥) (ب ٣٢٦ / ٥)

٩ - عبد الكريم النسائي

عبد الكريم بن أحمد بن شعيب النسائي، ابن (أبي عبد الرحمن) السابق من أهل مصر، ولد بمصر في صفر سنة ٢٧٧ هـ، وتوفي بها سنة ٣٤٤ هـ. (س ٤٨٤ / ٥)

١٠ - أحمد النسوي

(أبو عبد الرحمن) أحمد بن عثمان بن عبد الرحمن النسوي، كتب بخراسان والعراق والحجاز، صدوق ثقة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤٨٥ / ٥)

١١ - عبد الرحمن النسوي

(أبو محمد) عبد الرحمن بن بحر بن معاذ النسوي البزاز،

- بحر بن دينار النسائي، محدث، حافظ، ولد بنسا وسمع الكثير، ورحل الى نيسابور والعراق والشام ومصر والحجاز والجزيرة، وروى عنه خلق كثير، وتوفي بمكة في شعبان من تصانيفه: السنن الكبرى والصغرى، والخصائص في فضل علي بن أبي طالب وأهل البيت، كتاب الضعفاء والمتروكين، مناسك النسائي، وجمع مسند مالك بن أنس ومسند علي بن أبي طالب، وأغراب شعبة سفيان وسفيان على شعبة في الحديث، أسماء المحدثين، أسماء المدلسين. (ظ ٤ / ١٣٠، ٨٩) (ت ٥٩) (ف ١٥١/١) (ب ٣٢٥/٥) (س ٤٨٤/٥)
- ٣ - خُشَيْشُ النَّسَائِي (٢٥٣ هـ / ٨٦٧ م)
(أبو عاصم) خشيش بن أصرم بن الأسود النسائي، محدث، حافظ، توفي بمصر في رمضان. من آثاره: الإستقامة في الرد على أهل الأهواء والبدع. (ف ١ / ٦٧٠)
- ٤ - لطف علي النسائي (١٢٦٨ - ١٣٥٠ هـ / ١٨٥٢ م)
(صدر الأفاضل) لطف علي بن محمد بن كاظم أمين السفراء بن لطف علي بن كاظم بن محمد النسائي، التبريزي، الشيرازي، المدعو فاني، ثم دانش، أديب، كاتب، شاعر، لغوي، مؤرخ، منطقي، خطاط. من آثاره: علقة الشادي وبلغة الحادي، الكلم والحلم، الوشيعة في شئ من كتب الشيعة، الداموس، تحفة اللبيب وطرفة الأديب. (ف ٢ / ٦٧٤)
- ٥ - زهير النسائي (١٦٠ - ٢٣٤ هـ / ٧٧٧ - ٨٤٨ م)
(أبو خيثمة) زهير بن حرب بن شداد النسائي، ثم البغدادي، محدث، حافظ، نزل بغداد بعد أن أكثر الطواف على العلم. من تصانيفه: كتاب العلم، تاريخ ابن أبي خيثمة، وهو على طريقة المحدثين أحسن فيه وأجاد، المسند. (ظ ٤ / ٢٧٩) (ف ١ / ٧٣٧)
- ٦ - أحمد الشرفي النسائي (١٠٥٠ - ١١٢٣ هـ / ١٦٤٠ م)
(١٧٢١ م)
أحمد بن الناصر بن عبد الحفيظ بن عبد الله بن المهلا بن سعيد بن محمد بن علي القدي، النسائي، الشرفي، اليمنى. عالم، أديب، تولى القضاء. من آثاره: منظومة في علم المنطق، أرجوزة في الفرق بين الضاد والطاء، وله شعر. (ف ١ / ٣١٧)
- ٧ - فضالة النسائي (أبو أحمد) فضالة بن إبراهيم التميمي النسائي، من كبار أصحاب ابن المبارك، وكان من أهل الحفظ والضبط، والعلم باللغة والشعر، وهو والد أبي يزيد عبيد بن فضالة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٤٨٤)
- ٨ - حميد النسوي (أبو أحمد) حميد بن زنجويه، واسمه مخلد بن قتيبة بن عبد الله، وزنجوية لقب مخلد، الأزدي النسوي، صاحب كتاب (الترغيب)، وكتاب (الأموال)، وكتاب (الآداب)، وكان عالماً

عقيل، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٤٩١ هـ. (س ٥ / ٤٨٠) (ب ٥ / ٣٢٤)

(٩٠٢)

{ النسائي - النساوي }

نسبة إلى نَسَا، وهي: بلد بخراسان بينها وبين سرخس يومان، وينسب إليها النسائي، النساوي، ينسب إليها:

١ - أحمد بن سفيان النسائي (كان حياً قبل ٢٥٦ هـ / ٨٧٠ م) أحمد بن سفيان النسائي، ويقال المروزي محدث، روى عن عون بن عمارة وغيره وروى عنه النسائي والبخاري ومحمد بن المسيب الإريغاني، جمع وصنف واستقام في أمر الحديث إلى أن مات. (ف ١ / ١٤٦)

٢ - أحمد بن شعيب النسائي (٢١٥ - ٣٠٣ هـ / ٨٣٠ - ٩١٥ م)

(أبو عبد الرحمن) أحمد بن شعيب بن علي بن سنان بن

(أبو بكر) محمد بن جعفر بن زكريا، بن الخطاب بن شريك بن بزيغ النرشخي، من أهل بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد في سنة ٢٨٦ هـ، وتوفى في صفر سنة ٣٤٨ هـ. (س ٥ / ٤٨٠)

(٩٠١)

{ النريزي }

نسبة إلى نريز، وهي: بليدة بأذربيجان ناحية أردبيل، ينسب إليها:

١ - أحمد النريزي أحمد بن عثمان بن نصر النريزي، كان حافظاً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٤٨٠) (ب ٥ / ٣٢٤)

٢ - عبد الباقي النريزي (أبو تراب) عبد الباقي بن يوسف النريزي المراغي، كان من الأئمة المتقين المبرزين، وكان ورعاً زاهداً - سكن نيسابور إلى حين وفاته، وولى الإمامة والتدريس بمسجد

النذيري المؤدي، من أهل نسف، كان أحد الأئمة العلماء، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى غرة صفر سنة ٤٤٩ هـ، آخر مدة الوباء الواقع بنسف، وصلى عليه أحمد بن محمد البلدي. (س ٥ / ٤٧٨)

(٩٠٠)

{ النرشخي }

نسبة إلى نرشخ، وهي: قرية من قرى بخارا بقرب قرية وابكنة، ينسب إليها:

١ - أحمد النرشخي (أبو نصر) أحمد بن محمد بن إسماعيل النرشخي، كان فاضلاً عالماً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٤٨٠)

٢ - محمد النرشخي

(أبو عبد الله) محمد بن حمدان النرشخي، من أهل بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٤٨٠)

٣ - محمد النرشخي

السابق، روى عن أبيه، وعن غيره، وروى عنه العلماء، وتوفى فى المحرم سنة ٣١٧ هـ. (ب ٥ / ٣١٧) (س ٥ / ٤٦٦)

(٨٩٦)

{ النحوى }

نسبة إلى النحو، وهو: اسم لمن يعرف علم النحو والإعراب من أهل مرو، ينسب إليها:

١ - الفضل النحوى

(أبو معاذ) الفضل بن خالد النحوى المروزى، مولى باهلة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ١٧٤ هـ. (س ٥ / ٤٦٧)

(٨٩٧)

{ النخالى }

نسبة إلى نخالة، وهو: اسم لمن كان يقوم بعمل النخالة، (وهى: ما يستخرج من

الدقيق)، من أهل سرخس، ينسب إليه:

١ - جعفر النخالى

(أبو سعيد) جعفر بن عبد الله بن محمد بن جعفر بن محمد بن مهران النخالى السرخسى، من أهل سرخس، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى فى حدود سنة ٤٠٠ هـ. (س ٥ / ٤٧١)

(٨٩٨)

{ النخشبي }

نسبة إلى نخشب، وهى: مدينة بين جيحون وسمرقند، ينسب إليها:

١ - عبد العزيز النخشبي

(الحافظ أبو محمد) عبد العزيز بن محمد بن محمد بن عاصم بن رمضان بن على بن أفلح بن أبى جعفر بن أبى النسفى النخشبي العاصمى، أحد الأئمة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٤٥٦ هـ. (ب ٥ / ٣١٩)

٢ - هبة الله النخشبي

هبة الله الأكفانى، قدم دمشق وحدث بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٤٥٦ هـ، ولم يبلغ الأربعين. (ب ٥ / ٣١٩)

٣ - عسكر النخشبي

(أبو تراب) عسكر بن محمد بن حصين النخشبي، صاحب الأصم شيخ عصره بلا مدافعة، وكان من أجلة المشايخ والمذكورين بالعلم والفتوة، والتوكل والزهد والورع، وتوفى فى البادية، نهسته السباع سنة ٢٤٥ هـ. (س ٥ / ٤٧٣) (هامش ب ٥ / ٣١٩)

(٨٩٩)

{ النذيرى }

نسبة إلى نذير، وهو: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل نسف، ينسب إليه:

١ - يوسف النذيرى

(الإمام أبو يعقوب) يوسف بن محمد بن موسى بن العباس بن الفضل بن النذير الحيفى

العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٤٤٧ / ٥)

٢ - أحمد الناققاني

(أبو النصر) أحمد بن محمد بن عبدويه الناققاني، كتب عن مشايخ مصر والشام والعراق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤٤٧ / ٥)

٣ - طلحة الناققاني

طلحة بن الشاه بن تميم الناققاني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤٤٨ / ٥)

٤ - عبدويه الناققاني

(أبو نصر) عبدويه بن محمد بن عبدويه الناققاني، رحل مع أخيه إلى العراق والشام، وحمل كتباً كثيرة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤٤٨ / ٥)

(٨٩٣)

{ النجاكثي }

نسبة إلى نجاكث، وهي: قرية من قرى الشاش، ينسب إليها:

١ - محمد النجاكثي

(أبو المظفر) محمد بن الحسن بن أحمد النجاكثي، المعروف بفضيه العراق، سكن بلخ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي بلخ سنة ٥٥١ هـ. (ب ٣٠٢ / ٥)

(٨٩٤)

{ النجائيكثي }

نسبة إلى نجائيكث، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - يوسف النجائيكثي

(أبو محمد) يوسف بن علي بن العباس بن أبي بكر بن صالح بن جعفر بن محمد بن سالم النجائيكثي الأسروشنى، كان مقيماً بسمرقند، وكان فقيهاً، يدرس في مسجد العطارين، روى عن العلماء وروى عنه العلماء،

وتوفي بسمرقند سنة ٥٢٧ هـ.
(س ٤٦١ / ٥)

٢ - محمد النجائيكثي

(أبو بكر) محمد بن يوسف بن علي بن العباس بن أبي بكر بن صالح بن جعفر بن محمد بن سالم النجائيكثي الأسروشنى، ابن (أبي محمد) السابق، كان فقيهاً صالحاً ساكناً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤٦١ / ٥)

(٨٩٥)

{ النحلي }

نسبة إلى نخل، وهي: قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - منيح النحلي

منيح بن يوسف بن سيف بن الخليل النحلي البخارى، حدث عن العلماء، وروى عنه ابنه، وتوفي سنة ٢٦٤ هـ. (ب ٥ / ٥) (٣١٧) (س ٤٦٦ / ٥)

٢ - عبد الله النحلي

(أبو عبد الرحمن) عبد الله بن منيح النحلي، ابن (منيح)

(٨٩١)

{ النافخسي }

نسبة إلى نافعس
(نافخش)، وهي: قرية من
قرى مرو / سمرقند، ينسب
إليها:

١ - أحمد النافخسي

(أبو حامد) أحمد بن محمد
النافخسي، ببسابوري، سكن
نافخس، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٥
٤٤٧/)

(٨٩٢)

{ النافقاني }

نسبة إلى نافعان، وهو:
قرية من قرى مرو، ينسب
إليها:

١ - محمد النافقاني

محمد بن عبيدة بن حماد بن
الحزور بن إبراهيم بن سعد بن
سعيد الأزدي النافقاني،
صاحب مناكير، روى عن

(٨٩٠)

{ الناطفي }

نسبة إلى ناطف، وهو: اسم
لمن يبيع الناطف ويعمله من
أهل مرو، ينسب إليه:

١ - عمرو الناطفي

(أبو حفص) عمر بن محمد
بن أبي بكر الناطفي، من أهل
مرو، كان شيخاً صائباً صالحاً،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، وكانت ولادته في
حدود سنة ٤٥٠ هـ، وتوفي في
المحرم بمرو سنة ٥٣٦ هـ.
(س ٥ / ٤٤٦)

٢ - أحمد الناطفي

(أبو العباس) أحمد بن محمد
بن عمر الناطفي، الطبري،
فقيه، وتوفي بالري، من
تصانيفه: الوقعات في
مجلدات، الأجناس والفروق في
مجلد، والهداية، وكلها في
فروع الفقه الحنفي. (ف ١
٢٨٧/)

صدقة بن عبد الله الميّهني،
شيخ من أهل ميهنة، قرية من
قرى أبيورد، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٥ /
٤٣٩)

(٨٨٩)

{ النارناباذي }

نسبة إلى نارناباذ، وهي:
قرية من قرى مرو، ينسب
إليها:

١ - سعيد النارناباذي

(أبو عثمان) سعيد بن حرب
العبدي النارناباذي، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٥ / ٤٤٣)

٢ - القاسم النارناباذي

(أبو سهل) القاسم بن مجاشع
بن تميم بن حبيب بن عبيد بن
عامر المرامي النارناباذي، أحد
النقباء الإثني عشر، استعمل
على القضاء، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٥
٤٤٣/)

المِهْرِيْجَانِي، تابعي، لقي
عثمان بن عفان - رضى الله
عنه - فدعاه بطول العمر،
فعاش مائة وخمسة وثلاثين
سنة، وتوفي بمرو، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء. (ب)
(٢٧١/٥) (س ٤١٦/٥)

(٨٨١)

{ المِيَانَجِي }

نسبة إلى مِيَانَة، وهي: بلد
بأذربيجان، متوسط بين مراغة
وتبريز، ينسب إليها:

١ - علي المِيَانَجِي

(أبو الحسن) علي بن الحسن
بن علي المِيَانَجِي، قاضي
همدان، واستشهد بها، تفرقه
ببغداد وسمع بها، كان له فضل
وفقه، وكان يرجع إلى معرفة
تامة بالفقه والأدب، وكان بليغاً
شاعراً متكلماً، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
تمالاً عليه أعداء له فقتل صبراً
سنة ٤٧١ هـ. (ب ٥ /
٢٧٨) (س ٤٢٥ / ٥)

٢ - محمد المِيَانَجِي

(٨٧٩)

{ المِهْرَبَنْدَقَشَانِي }

نسبة إلى مِهْرَبَنْدَقَشَاي
(بندكشاي)، وهي: قرية من
قرى مرو، ينسب إليها:

١ - محمد المِهْرَبَنْدَقَشَانِي

(أبو عبد الله) محمد بن
الحسن بن الحسين
المِهْرَبَنْدَقَشَانِي، كان إماماً
فاضلاً، ورعاً متقناً، عابداً
مفتياً، مكثراً من السماع، وكان
يسكن أسفل الماجان، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفي سنة ٤٧٣/٤٧٤ هـ. (ب)
(٢٦٩/٥) (س ٤١٤ / ٥)

(٨٨٠)

{ المِهْرِيْجَانِي }

نسبة إلى مِهْرِيْجَان، وهي:
قرية من قرى مرو، ينسب
إليها:

١ - مطر المِهْرِيْجَانِي

مطر بن العباس بن عبد الله بن
الجهم بن مرة بن عياض

(أبو محمد) عثمان بن محمد
بن أبي العمى النسفي
المُوَانِي، الفقيه الزاهد، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفي في ذي القعدة سنة ٤٢٢
هـ. (س ٤٠٣ / ٥)

(٨٧٨)

{ المُوْدَوِي }

نسبة إلى مُودَا (مودى)،
وهي: قرية من قرى نسف،
ينسب إليها:

١ - محمد المُوْدَوِي

محمد بن عصام بن يزيد بن
حسان بن... بن أوس النسفي
الأنصاري المُوْدَوِي، من قرية
مودى، يروى كتاب (المبتدأ)
عن ابن بشر، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٥ /
٤٠٣)

٢ - محمد المُوْدَوِي

(أبو علي) محمد بن هاشم بن
منصور بن يونس المُوْدَوِي،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، وتوفي في رجب سنة
٣٧٥ هـ. (س ٤٠٤ / ٥)

وتوفى في ٧ من شعبان سنة ٣٩٥ هـ. (س ٤٢٢ / ٥)

٢ - عبد الصمد المَلَا حِمِيّ (أبو الفتح) عبد الصمد بن علي بن أبي نصر محمد بن أحمد المَلَا حِمِيّ، شيخ صالح، سمع جده أبا النصر وجماعة، وهو شيخ لا بأس به صحيح السماع، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣٨٠ / ٥)

٣ - إبراهيم المَلَا حِمِيّ (أبو إسحاق) إبراهيم بن محمد بن هارون بن حمد بن سلمة المَلَا حِمِيّ، من أهل بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى في صفر سنة ٣٦٢ هـ. (س ٥ / ٤٢٢)

(٨٧٧)

{ المُوَانِيّ }

نسبة إلى مُوَان، وهي قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١ - عثمان المُوَانِيّ

١٤ - عبد الخالق المَلَطِيّ (٥٧٥ هـ / ١١٧٩ م) عبد الخالق بن عبد الجميل المَلَطِيّ، الغجدواني، البخاري، صوفي، له الوصايا في التصوف. (ف ٦٩ / ٢)

(٨٧٦)

{ المَلَا حِمِيّ }

نسبة إلى مَلَا حِم، وهي: نسبة إلى الملاحم من أهل بخارا، ينسب إليه:

١ - محمد المَلَا حِمِيّ (أبو نصر) محمد بن أحمد بن محمد بن نصر بن موسى بن جعفر البخاري المعروف بالمَلَا حِمِيّ، من أهل بخارا، حدث ببلده وبيغداد، وحدث ببغداد بكتاب رفع اليدين في الصلاة، وكتاب القراءة خلف الإمام، عن عبد الله البخاري مصنف الكتابين، وكان من أغيان أصحاب الحديث، وحفاظهم، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وكانت ولادته سنة ٣١٢ هـ،

١٠ - سليمان المَلَطِيّ (أبو أيوب) سليمان بن أحمد بن يحيى بن عثمان بن أبي صلابة لَمَطِيّ الحافظ، من أهل ملطية، قدم دمشق وحدث بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣٨٠ / ٥) (ب ٢٢٤ / ٥)

١١ - غياث المَلَطِيّ (أبو العطف) غياث بن أحمد بن عقبة التميمي لَمَطِيّ، إمام جامع ملطية، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٨٠)

١٢ - عبد المجيد المَلَطِيّ (أبو العلاء) عبد المجيد بن محمد بن طاهر بن... بن الحارث بن الشريد لَمَطِيّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٨٠)

١٣ - محمد المَلَطِيّ (أبو الحسين) محمد بن علي بن أحمد بن أبي فروة المَلَطِيّ المقرئ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى سنة ٤٠٤ هـ. (ب ٢٢٣ / ٥)

نسبة إلى مُجْكَانٍ، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - علي المُجْكَانِي

(أبو الحسن) علي بن الحكم الأنصاري المُجْكَانِي ي المروزي فاضل، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٢٢٦ هـ. (س ٥ / ٣٨١)

٢ - حمزة المُجْكَانِي

حمزة بن عبد الحميد المُجْكَانِي ي فاضل، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٨١)

(٨٧٥)

{ المَطِّي }

نسبة إلى المَطِّيَّة، وهي: مدينة من ثغور الروم مماليق أذربيجان، ينسب إليها:

١ - إسحاق المَطِّي

إسحاق بن نجيح المَطِّي، سكن بغداد، وكان يضع الحديث صراحاً، روى عن

العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٧٩)

٢ - تمام المَطِّي

تمام بن نجيح المَطِّي الأسدي، ولد بملطية، سكن حلب، منكر الحديث جداً، يروى أشياء موضوعة عن الثقات كأنه المتعمد لها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٧٩)

٣ - ضرار بن المَطِّي

ضرار بن عمرو لمَطِّي، منكر الحديث جداً، كثير الرواية عن المشاهير بالأشياء المناكير في أخباره، بطل الإحتجاج بأثاره، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٧٩)

٤ - إسحاق المَطِّي

(أبو يعقوب) إسحاق بن محمود بن الجراح لمَطِّي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٧٩)

٥ - محمد المَطِّي

(أبو بكر) محمد بن عبد الله محمد بن سليم المَطِّي، مولى

حمير إمام الجامع العتيق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٧٩)

٦ - محمد المَطِّي

(أبو هشام) محمد بن إبراهيم بن العباس الطائي المَطِّي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٧٩)

٧ - القاسم المَطِّي

القاسم بن إبراهيم بن أحمد لمَطِّي، قدم بغداد، وحدث بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٨٠)

٨ - محمد المَطِّي

(أبو سعيد) محمد بن عبد الحميد بن عبد الرحمن بن سفيان لمَطِّي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٨٠)

٩ - محمد المَطِّي

(أبو الحسين) محمد بن إبراهيم بن أبي الشيخ الفقيه لمَطِّي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٨٠)

بن حميد الكسى وسمع منه التفسير كله، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٣٢١ هـ. (س ٥ / ٣٥٣)

٢ - إسماعيل المَغَنَانِي

(أبو على) إسماعيل بن عمران بن موسى بن بسطام المَغَنَانِي السغدِي، من أهل سمرقند، كان فقيهاً فاضلاً عالماً عارفاً باللغة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى قبل سنة ٣٨٠ هـ. (س ٥ / ٣٥٤)

٣ - على المَغَنَانِي

(أبو الحسن) على بن عيسى بن محمد بن المنذر بن أحمد المَغَنَانِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٤١٢ هـ. (س ٥ / ٣٥٤)

(٨٧٠)

{ الْمُغَنَانِي }

نسبة إلى مُغَنَان، وهى: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - على المُغَنَانِي

على بن حماد المُغَنَانِي، من قرية مغنان، عنده مناكير. (س ٥ / ٣٥٤)

(٨٧١)

{ الْمُقَاتِلِي }

نسبة إلى مُقَاتِل، وهو: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل مرو، ينسب إليه:

١ - عبد الله المُقَاتِلِي

(أبو عبد الرحمن) عبد الله بن محمد بن مقاتل بن محمد المُقَاتِلِي المروزي، من أهل مرو، كان محدثاً غير أنه كان مجازفاً فى الرواية، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٦٠)

(٨٧٢)

{ الْمُقَاتِلِي }

نسبة إلى سكة مُقَاتِل، وهى: سكة بسمرقند، ينسب إليها:

١ - عبد الجبار المُقَاتِلِي

(أبو محمد) عبد الجبار بن أحمد بن نصر بن محمد بن الحسين بن القاضى المدينى المُقَاتِلِي، كان يسكن سكة مقاتل بسمرقند، إمام فاضل، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى فى ١٠ من رجب سنة ٥١٤ هـ بسمرقند. (س ٥ / ٣٦٠)

(٨٧٣)

{ الْمُقْتَعِي }

نسبة إلى الْمُقْتَعَة، وهو: اسم الى من كان يقوم بعمل المقنعة وبيعها من أهل مرو، ينسب إليه:

١ - الفضل الْمُقْتَعِي

الفضل بن محمد الْمُقْتَعِي المروزي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٦٩)

(٨٧٤)

{ الْمَلْجَكَانِي }

نسبة إلى مَعْمَرَانَ، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليه:

١ - علي المَعْمَرَانِي (أبو الحسن) علي بن عبد الله بن محمد المَعْمَرَانِي، كان شيخاً فقيهاً زاهداً صالحاً من أصحاب أبي حنيفة - رحمه الله -، سكن قرية باسناباد، وكان كثير العبادة، كان يدخل البلد كل شهر رمضان فيحیی الليالي ويتعبد، روى عن العلماء (س ٥ / ٣٤٥)

(٨٦٩)
{ المَعْكَانِي }

نسبة إلى مَعْكَان، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - زاخر المَعْكَانِي (أبو غالب) زاخر بن عبد الله بن الخصيب السغدي المَعْكَانِي، من قرية مَعْكَان، كان حسن الحديث، مستقيم الرواية، رحل إلى عبد

٣ - ربي المَعْبَر (أبو عبد الله) ربي بن جناح بن نصر بن عيسى بن خسرو الكسي المَعْبَر، كان عالماً بتأويل الرؤيا وتعبيرها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٣٨)

(٨٦٧)
{ المَعْرُوفِي }

نسبة مَعْرُوف، وهو: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل بخارى، ينسب إليه:

١ - محمد المَعْرُوفِي (أبو الفضل) محمد بن أحمد بن محمد بن معروف المَعْرُوفِي البخاري، سمع ببخارى، وبالْبصرة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٤١)

(٨٦٨)
{ مَعْمَرَانِي }

١ - أحمد المروزي (أبو وهب) أحمد بن أبي زهير سهيا بن سليمان المَعَاذِي المروزي، سكن أعلى الرزيق (نهر بمرو) وهو من آل معاذ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٣٢)

(٨٦٦)
{ المَعْبَر }

نسبة إلى المَعْبَر، وهو: اسم لمن يقوم بالتعبير عن الرؤيا من أهل مرو وبخارا، ينسب إليه:

١ - محمد المَعْبَر (أبو عبيد الله) محمد بن السري المَعْبَر البخاري، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٣٧)

٢ - إبراهيم المَعْبَر إبراهيم بن هارون بن المهلب المَعْبَر البخاري، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٣٧)

نسبة إلى مُضْرُوب، وهو:
اسم لمن ضُرب بضربة أثرت
فى وجهه وانتسب إليه من
أهل مرو، ينسب إليه:

١ - نوح المروزي
نوح بن ميمون بن عبد الحميد
بن أبى الرجال العجلي
المروزي، سمي بذلك لضربه
للصوص فى وجهه فأثرت
فيها، روى عن العلماء وروى
عنه العلماء. (س ٣١٨ / ٥)

٢ - محمد المضروب
محمد بن نوح بن ميمون
المضروب، كان أحد الثقة
المشهورين، قال ابن حنبل: ما
رأيت أحداً على حداثة سنه وقلة
علمه أقوم بأمر الله منه، إني
لأرجو أن يكون الله قد ختم له
بخير، روى عن العلماء وروى
عنه العلماء، توفى سنة ٢١٨
هـ. (س ٣١٨ / ٥)

(٨٦٥)

{ المَعَاذِي }

نسبة إلى آل مُعَاذ، وهو: بيت
كبير بمرو، ينسب إليه:

(٨٦٣)

{ المَسْؤُوسِي }

نسبة إلى مَسْؤُوس، وهى:
قرية من قرى مرو، ينسب
إليها:

١ - عبد الرحمن المَسْؤُوسِي
(أبو سعيد) عبد الرحمن بن
سعيد بن محمد بن حازم
المَسْؤُوسِي، من أهل هذه
القرية، كان محدثاً رحل إلى
مصر، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفى سنة
٢٩٣ هـ. (س ٢٩٩ / ٥)

٢ - محمد المَسْؤُوسِي

(الخاقان) محمد بن سليمان
المَسْؤُوسِي، المعروف
بارسلان خان، ملك من ماء
جيحون إلى بلاد الصين، وقهر
الخصوم، وكان ملكاً مطاعاً
شجاعاً، ولد بهذه القرية، وكان
ينسب إليها، وتوفى سنة ٥٢٢
هـ. (س ٢٩٩ / ٥)

(٨٦٤)

{ المَضْرُوب }

عمران بن العباس بن موسى
المِسْنَانِي، الفقيه، كان من
القدماء، من قرية مِسْنان، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفى فى شهر رمضان سنة
٢٨١ هـ. (س ٢٩٨ / ٥) (ب ٥
١٥٢ /

(٨٦٢)

{ المُسْتَدِي }

نسبة إلى مُسْتَد، وهو: نسبة
لطالب الأحاديث المسندة من
أهل بخارى، ينسب إليه:

١ - عبد الله المُسْتَدِي

(أبو جعفر) عبد الله بن محمد
بن عبد الله بن... الجعفى
المُسْتَدِي، الإمام العالم، من
أهل بخارى، قيل له (المسندى)
لأنه كان يطلب الأحاديث
المسندة دون المقاطيع
والمراسيل فى حديثه، فلكثره
طلب ذلك نسب إليه، من قرية
مِسْنان، روى عن العلماء
وروى عنه، وتوفى فى يوم
الخميس من شهر ذى القعدة
سنة ٢٢٩ هـ. (س ٢٩٨ / ٥)

يستملى شيوخ بخارا قاطبة في زمانه، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٤٣٢ هـ. (س ٥ / ٢٨٨)

٣ - إسماعيل المُسْتَمْلِي (٤٣٤ هـ / ١٠٤٣)

(أبو إبراهيم) إسماعيل بن محمد بن عبد الله بن... الأملى المذكر المُسْتَمْلِي، من أهل بخارا، المفسر، فسر كتاب التعرف لمذهب التصوف لإبن أبي إسحاق، فذكر فيه من البدع ما ذكر، وسمع من شيوخ أمل وجيحون، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى يوم الإثنين ١٦ من ذى القعدة سنة ٤٣٤ هـ. (س ٥ / ٢٨٨) (ف ١ / ٣٧٨)

(٨٥٩)

{ المَسْعُودِي }

نسبة إلى مَسْعُود، وهو: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل مرو، ينسب إليه:

١ - محمد المَسْعُودِي (٠٠٠ هـ - ١٠٢٩ م)

(أبو عبد الله) محمد بن عبد الله بن مسعود بن أحمد بن مسعود المَسْعُودِي، إمام فاضل مبرز عالم زاهد ورع، حسن السيرة، من أهل مرو، له: شرح مختصر المزنى، وأحسن فيه، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى بمرو سنة نيف وعشرين وأربعمائة هـ. (ع ٥٨٥) (س ٥ / ٢٩١) (ف ٣ / ٤٤٥) (ط ١ / ٣٨٩) (ظ ٦ / ٦٥)

٢ - مسعود المَسْعُودِي

(أبو الفتح) مسعود بن محمد المَسْعُودِي، كان فاضلاً حسن السيرة، جميل الأمر، كثير المحفوظ، مليح الأخلاق، شديد التواضع، مثل تاريخ نسف، للمستغفري، وكتاب الشعر والشعراء للمستغفري، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد في ١٢ ربيع الأول سنة ٤٨٣ هـ. (س ٥ / ٢٩٢)

٣ - مسعود المَسْعُودِي

(ركن الدين) مسعود بن الحسين بن الحسن بن إبراهيم الكاشاني السغدِي السمرقندي الفقيه يعرف بالمسعودي توفى

٥٢٠ هـ، له: شرح الجامع الصغير للشيباني في الفروع - مختصر المسعودي في الفروع. (ظ ٦ / ٤٢٨) (هـ ٤٢٨)

(٨٦٠)

{ المَسْفَرَانِي }

نسبة إلى مَسْفَرَا (هرمزفره)، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - محمد المسفرائي

(أبو جعفر) محمد بن علي المسفرائي المروزي، أحد الحفاظ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٥ / ١٤٩)

(٨٦١)

{ المِسْنَانِي }

نسبة إلى مِسْنَان، وهي: قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١ - عمران المِسْنَانِي

(٨٥٦)

{ المَزِينَانِي }

نسبة إلى مَزِينَان، وهي:
بليدة آخر حدود خراسان،
ينسب إليها:

١ - أحمد المَزِينَانِي

(أبو عمرو) أحمد بن معقل
الكاتب السرخسي المَزِينَانِي،
من أهل سرخس، سمع
بسرخس، وبغداد، وغيرهما،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، وتوفي سنة ٣٥٢ هـ.
(س ٥ / ٢٨٢)

(٨٥٧)

{ المُسْتَعْفِرِي }

نسبة إلى مُسْتَعْفِر، وهو:
نسبة لجد المنتسب إليه من
أهل نسف، ينسب إليه:

١ - محمد المُسْتَعْفِرِي

(أبو علي) محمد بن المعتز
بن محمد بن المستغفر بن الفتح
بن إدريس المطوعي الجلاب
المُسْتَعْفِرِي، من أهل نسف،

روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، ولد سنة ٣١٨ هـ،
وتوفي سنة ٣٧٤ هـ. (س
٥ / ٢٨٦)

٢ - جعفر المُسْتَعْفِرِي

(أبو العباس) جعفر بن محمد
بن المعتز بن محمد بن
المستغفر بن الفتح بن إدريس
المطوعي الجلاب
المُسْتَعْفِرِي، كان فقيها
فاضلا، ومحدثا مكثرتا صدوقا،
يرجع إلى فهم ومعرفة وإتقان،
جمع الجموع، وصنف
التصانيف، وأحسن فيها، رحل
إلى خراسان، وأقام بمرور
وسرخس مدة، سمع بنسف

وببخارا، ولم يكن بما وراء
النهر في عصره من يجرى
مجراه في الجمع والتصانيف
وفهم الحديث، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء، ولد
سنة ٣٥٠ هـ، وتوفي سنة
٤٣٢ هـ. من تصانيفه: تواريخ
سمرقند. (ظ ٤ / ٢٩٦) (خ
٣٤) (س ٥ / ٢٨٦)

٣ - محمد المُسْتَعْفِرِي

(أبو نر) محمد بن جعفر بن
محمد بن المعتز بن محمد بن

المستغفر بن الفتح بن إدريس
المطوعي الجلاب
المُسْتَعْفِرِي، كان خطيب
نسف، وكان من أهل العلم
والخير، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٥ /
٢٨٦)

(٨٥٨)

{ المُسْتَمَلِي }

نسبة إلى مُسْتَمَل، وهو: اسم
لمن كانوا يستملون للعلماء
من أهل بخارى، ينسب إليه:

١ - إبراهيم المُسْتَمَلِي (٠٠٠

- ٣٧٦ هـ / ٠٠٠ - ٩٨٦ م)

(أبو إسحاق) إبراهيم بن أحمد
بن إبراهيم بن داود البخاري
أصلا، البلخي منزلا ومدفنا،
المعروف بالمستمل، محدث،
مات ببليخ، خرج لنفسه معجما،
وله طبقات أهل بليخ. (ف ١ / ٩)

٢ - الحسن المُسْتَمَلِي

الحسن بن عبد الملك بن
الحسن بن أحمد الأنصاري
المُسْتَمَلِي اليشكري، من بني
يشكر من أهل بخارا، كان

الطريقة، المتوفى سنة ٢٥٨ هـ. (وفيات الأعيان ص ٢١٤)

٥٩ - محمد المروزي

(أبو الفضل) محمد بن أحمد الليثي المروزي، من تصانيفه: اقناع في الحديث. (محدثون (١١)

٦٠ - أزهرى مروزي

أزهرى مروزي، روى وروى عنه. (شعراء ٨)

٦١ - شمس الدين المروزي

شمس الدين أبي المروزي، المتوفى سنة ٥٢٢ هـ، من تصانيفه: تبصرة في الهيئة. (علماء نجوم ١٨)

٦٢ - إبراهيم المروزي

(أبو إسحاق) إبراهيم بن أحمد العطائي الفلخاري المروزي، من المحدثين. (الأعلام ٤٥٧)

٦٣ - منصور المروزي

(أبو المظفر) منصور بن محمد بن عبد الجبار السمعاني المروزي، الحنفي، ثم الشافعي، المتوفى سنة ٤٨٩ هـ. من تصانيفه: البرهان في

سويد بن نصر بن سويد المروزي، المتوفى سنة ٢٤٠ هـ. (دائرة المعارف ج ٥ عدد ٦ ص ٢٢٩)

٥٥ - سفيان المروزي

(الإمام) سفيان بن سعيد الثوري المروزي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ١٣٣ / ٥)

٥٦ - المظفر المروزي

المظفر بن أبي الحسن بن أردشير بن أبي منصور قطب المعروف بالأمير العبادي المروزي، الواعظ، المتوفى سنة ٥٤٧ هـ. (ع ٧٢٣)

٥٧ - يحيى المروزي

(أبو محمد) يحيى بن أكرم بن محمد بن قطن بن سمعان بن شيخ المروزي، التميمي، قاضي القضاة، المتوفى سنة ٢٤٢ هـ. (ع ٧٩٣)

٥٨ - يحيى المروزي

(أبو زكريا) يحيى بن معاذ المروزي، الواعظ، أحد رجال

أثاره: الفتن والملاحم. (ف ٤ / ٣٨)

٥١ - هارون المروزي (١٥٧ -

٢٣١ هـ / ٧٧٤ - ٨٤٦ م) (أبو علي) هارون بن معروف المروزي ثم البغدادي، محدث، جمع وصنف، وحدث عنه أبو القاسم البغوي وأبو حاتم الرازي وغيرهما وتوفى في آخر رمضان. (ف ٤ / ٥٠)

٥٢ - يحيى المروزي (١٢٥٥ -

١٨٣٩ م) يحيى بن خالد المروزي العمادي فقيه. له السراج الوهاج في شرح تحفة المحتاج لابن حجر الهيتمي. (ف ٤ / ٩٣)

٥٣ - نوح بن أبي مريم (١٧٣ -

٧٨٩ م) (أبو مريم) نوح بن يزيد، بن جعونة المروزي، القرشي بالولاء ويلقب بالجامع (أبو عصمة) فقيه، تولى القضاء بمرور وجمع فقه أبي حنيفة. (ف ٤ / ٤٢)

٥٤ - سويد المروزي

وتفقه عليه البيهقي، وأفتى بمرور، وجلس للحديث وأملى، وتوفي بنيسابور في ذي القعدة. من أثاره: أماني في الحديث. (ط ١ / ٤٢٢) (ظ ٦ / ٤٨٧) (ف ٧ / ٤)

٤٩ - ناصر الأصبهاني (٤٥٠ هـ / ١٠٥٨ م)

ناصر خسرو الأصبهاني، القبادياني، المروزي، حكيم مشارك في الفقه والحديث، توفي بعد سنة ٤٥٠ هـ. له الأكسير الأعظم في الحكمة. (ظ ٤ / ١٣٨) (ف ٤ / ٨)

٥٠ - نعيم بن حماد (٢٢٩ هـ / ٨٤٤ م)

(أبو عبد الله) نعيم بن حماد بن معاوية بن الحارث بن همام بن سلمة بن مالك الخزاعي، المروزي، محدث، فرضي، ولد في مرو الروذ، وأقام مدة في العراق والحجاز يطلب الحديث، ثم سكن مصر، ولم يزل فيها إلى أن حمل إلى العراق في خلافة المعتصم وامتحن بخلق القرآن، فلم يجب وقيد ومات في الحبس. من

(أبو الحسن) مقاتل بن سليمان بن بشير الأزدي بالولاء، الخارساني، المروزي، مفسر، متكلم، مشارك في القراءات واللغة. أصله من بلخ، وانتقل إلى البصرة، ودخل بغداد فحدث بها، وتوفي بالبصرة. من أثاره: التفسير الكبير، الرد على القدرية، الوجوه والنظائر في القراءات، الأقسام واللغات، الآيات والمتشابهات، الناسخ والمنسوخ نوادر التفسير، كتاب التقديم والتأخير، كتاب الجوابات في القرآن. (ت ٤٧٠ / ٦) (ظ ٣٤١ / ٧٠٤) (ف ٩٠٥ / ٣)

٤٨ - ناصر العمري (٤٤٤ هـ / ١٠٥٢ م)

(أبو الفتح) ناصر بن الحسين بن محمد بن علي بن القاسم بن عمر بن يحيى بن محمد بن عبد الله بن سالم بن عبد الله بن عمر بن الخطاب العمري، المروزي، الشافعي، كان فقيهاً فقيراً قانعاً متواضعاً خيراً، وكان من أفراد الأئمة، تفقه على أبي بكر الففال وأبي الطيب الصعلوكي وروى عن أبي سعيد عبد الله الرازي،

رسائل. (ف ٣ / ٧٣٢) (س ٧٥ / ٥)

٤٥ - محمد المروزي (٢٠٢ هـ - ٢٩٤ هـ / ٨١٧ - ٩٠٦ م) (أبو عبد الله) محمد بن نصر المروزي فقيه، أصولي، محدث، حافظ، ولد ببغداد، ونشأ بنيسابور وتفقه بمصر على أصحاب الشافعي، وسكن سمرقند إلى أن توفي بها في المحرم. من تصانيفه: الصلاة، الوتر، الورع، قيام الليل، والقسامة في الفقه، والمسائل في النجوم. (ط ١٨٤ / ١) (ظ ٢١ / ٦) (ف ٧٥٠ / ٣)

٤٦ - محمد بن يزداد (٢٣١ هـ / ٨٤٦ م)

(أبو عبد) محمد بن يزداد بن سويد المروزي، البغدادي، شاعر، كاتب من الوزراء، وولاه المأمون الوزارة وتوفي بسر من رأى. من أثاره: ديوان شعر، وديوان رسائل. (ف ٣ / ٧٧٢)

٤٧ - مقاتل بن سليمان (١٥٠ هـ / ٧٦٧ م)

أصحاب الحديث. من آثاره: شرح مختصر المزني في الفقه. (ف ٤٥٩ / ٣)

٤٣ - محمد المروزي (٥٢٩ هـ / ١١٣٥ م)

(أبو نصر) محمد بن محمد بن يوسف القاشاني، المروزي، الحسنى، فقيه، إخبارى. من آثاره: أخبار العلماء. (ظ ٦ / ٨٧) (مؤرخون ص ٢٦) (ف ٦٩٩ / ٣)

٤٤ - محمد المروزي (١٠٠٠ هـ / ٣٨٩ م - ٩٩٩ م)

(أبو الهيثم) محمد بن مكى بن محمد بن زُرَاع بن هارون بن زُرَاع الكشميهنى المروزي، الأديب، اشتهر فى الشرق والغرب بكتاب "الجامع"، لأنه آخر من حدث به عالياً بخراسان، كان فقيهاً، أديباً، زاهداً ورعاً، رحل إلى الحجاز والعراق، وأدرك الشيوخ، سمع بفربر، وبمرو، وبسرخس، وبالري، وببغداد، وبالكوفة، وبمكة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٣٨٩ هـ. من آثاره:

الخراسانى، المروزي، البنجديهي، الشافعى، فقيه، صوفى، محدث، أديب، لغوى ولد غرة ربيع الآخر وأدب الملك الأفضل ابن صلاح الدين، وأملى بمصر مجالس، وتوفى بدمشق فى ربيع الأول. من تصانيفه: شرح المقامات للحريرى فى خمس مجلدات كبار، والإعتبار فى ناسخ ومنسوخ الحديث، الإيضاح فى جمع المغرب، الأوضاح فى شرح المقامات. (ظ ٦ / ١٠١) (ف ٤٠٢ / ٣)

٤١ - محمد المروزي (كان حياً ٦٨٢ هـ / ١٢٨٣ م) محمد المروزي، الأسترأبادى، وعرف بالقبة (أبو جعفر) محدث من آثاره: مختصر جامع الأصول لأحاديث الرسول لابن الأثير أتمه سنة ٦٨٢ هـ. (ف ٧١٢ / ٣)

٤٢ - محمد المروزي (٤٤٣ هـ / ١٠٥١ م)

(أبو الخير) محمد بن عبد الله المروزي، الضرير، فقيه، أديب، لغوى، نحوى، كان من أصحاب الرأى، فصار من

كبار، والإعتبار فى ناسخ ومنسوخ الحديث. (وفيات الأعيان ٢٣/٦٣١) (ف ٣ / ٤٠٢)

٣٩ - محمد السنجي (٤٦٣ هـ / ١٠٧١ - ١١٥٣ م)

(أبو طاهر) محمد بن عبد الله بن أبى سهل بن أبى طلحة المروزي، السنجي، الشافعى، محدث، حافظ، الخطيب بالجامع الأقدم بمرو، وكان إماماً متهجداً متواضعاً سريع الدمعة، سمع الكثير ونسخ لنفسه ولغيره، وله معرفة بالحديث، وهو ثقة ديين قانع بما هو فيه، كثير التلاوة، ولد بقرية سنج العظمى سنة ٤٦٣ هـ أو قبلها، وسمع خلقاً كثيراً بخراسان والعراق وأصبهان والحجاز وكتب الكثير وحصل وألف، وتوفى ٢٩ شوال. (ظ ٢ / ٦٣٦) (شد ٤ / ١٥٠) (ف ٤٤٢ / ٣)

٤٠ - محمد المسعودي (٥٢٢ هـ / ١١٢٨ - ١١٨٨ م)

(أبو سعيد، أبو عبد الله، تاج الدين) محمد بن عبد الرحمن بن محمد بن مسعود المسعودي

٣٧ - محمد الديباجي (٥١٧ هـ - ٦٠٩ هـ / ١١٢٣ - ١٢١٢ م)
 (أبو الفتح) محمد بن سعد بن محمد بن محمد بن محمد بن محمد الديباجي، المروزي، أديب، نحوي، مشارك في بعض العلوم. من آثاره: شرح المفصل للزمخشري وسماه المحصل، شرح الأنموذج للزمخشري وكلاهما في النحو، منافع أعضاء الحيوان، قانون الصلاحى فى أدوية النواحي، وفلك الأدب، حدائق الدقائق فى شرح رسالة علامة الحقائق. (ف ٣ / ٣١٣)

٣٨ - محمد المسعودي (٥٢٢ هـ - ٥٨٤ هـ / ١١٢٨ - ١١٨٨ م)
 (أبو سعيد، أبو عبد الله، تاج الدين) محمد بن عبد الرحمن بن محمد بن مسعود المسعودي الخراساني، المروزي، البنجديهي، الشافعي، فقيه، صوفي، محدث، أديب، لغوي ولد غرة ربيع الآخر وأدب الملك الأفضل ابن صلاح الدين، وأملى بمصر مجالس، وتوفى بدمشق فى ربيع الأول. من تصانيفه: شرح المقامات للحريرى فى خمس مجلدات

محمد بن الحسن، مسائل الخلاف الحجة لمذهب مالك، بيان السنة، شرح مختصر بن عبد الحكم الصغير. (ف ٣ / ٩٩)

٣٥ - محمد المروزي (٢٧٩ هـ / ٨٩٢ م)
 (أبو عبد الله) محمد بن جابر بن حماد المروزي، محدث حافظ، فقيه، جمع وصنف وبرع، وتوفى بمرور لسبع بقين من شوال وقد قارب السبعين. (ف ٣ / ١٨٩)

٣٦ - محمد الزاغولى (٤٧٢ هـ - ٥٥٩ هـ / ١٠٨٠ - ١١٦٤ م)
 (أبو عبد الله) محمد بن الحسين بن محمد بن الحسين بن علي بن يعقوب المروزي، الزاغولى، محدث حافظ، مفسر، لغوي، فقيه، ولد بزاغول من قرى بنج ديه بمرور، وأقام واشتهر بمرور، وجمع وصنف، وكتب الكثير ورحل الى هراة، وتوفى فى ١٢ جمادى الآخرة. من آثاره: قيد الأوابد فى التفسير والحديث والفقه واللغة فى أربعمئة مجلد. (ف ٣ / ٢٥٨)

الشافعي، أحد أئمة الشافعية وأحد الزهاد، حدث بمكة ونيسابور ودمشق وبغداد، تلميذ القفال، وكان من أحفظ الناس لمذهب الشافعي، وأحسنهم نظراً، وأزهدهم كُتُباً فى الدنيا، المتوفى بمرور فى رجب سنة ٣٧١ هـ. من آثاره: الإقناع فى الحديث، وتفسير المسعودي. (شذ ٣ / ١٢٥) (ع ٥٨١) (ط ١ / ٣٢٧) (ظ ٦ / ٥٠) (ف ٣ / ٧٧)

٣٣ - محمد الكركانجي (٣٩٠ هـ - ٤٨٤ هـ / ١٠٠٠ - ١٠٩٢ م)
 (أبو النصر) محمد بن أحمد بن علي بن حامد الكركانجي المروزي، مقرئ قرأ ببغداد وحران ومصر ودمشق والموصل وخراسان، وتوفى فى ١٢ ذى الحجة له مصنفات كثيرة منها: كتاب التذكرة، كتاب المعول. (ف ٣ / ٨٤)

٣٤ - محمد بن الوراق (٣٢٩ هـ - ٩٤١ م)
 (أبو بكر) محمد بن أحمد بن محمد بن الجهم بن حبيش المروزي، ويعرف بابن الوراق فقيه. من آثاره: الرد على

- (أبو عبد الرحمن) (الإمام)
عبد الله بن المبارك بن واضح
الحنظلي مولاهم، المروزي،
التركي الأب، الخوارزمي
الأم، من تلاميذ الإمام
البخاري، عالم، فقيه، محدث،
مفسر، مؤرخ، نحوي، لغوي،
صوفي، رحل رحلات شاسعة،
وتوفي بهيت في رمضان
منصرفاً من الغزو توفي سنة
١٨١ هـ. من تصانيفه الكثيرة:
كتاب الزهد، السنن في الفقه،
كتاب التفسير، التاريخ، البر
والصلة، وكتاب الجهاد،
الأربعين، قال النووي: هو أول
من علمته صنف فيه. (متكلمون
١١) (ظ ٤ / ٧٥) (ب ٥ /
١٣٤) (ع ٣٢٢) (ف ٢ /
٢٧١)
- ٢٥ - عبد الله المروزي
(٢٢٠ - ٢٩٣ هـ / ٨٣٥ -
٩٠٦ م)
(أبو محمد) عبد الله بن محمد
بن عيسى المروزي، محدث،
حافظ، فقيه، ولد ليلة عرفة،
وأقام بمصر سنين ثم انتقل،
ونشر مذهب الشافعي
بخراسان، وكان يرجع إليه في
الفتاوى، وتوفي في ليلة عرفة
- بمرو. من آثاره: المعرفة في
مائة جزء، وكتاب الموطأ.
(ف ٢ / ٢٨٩)
- ٢٦ - عبدان المروزي (٢٢٠
- ٢٩٣ هـ / ٨٣٥ - ٩٠٦ م)
(أبو محمد) عبدان بن محمد
بن عيسى المروزي، محدث،
حافظ، فقيه. من آثاره: المعرفة
في مائة جزء، وكتاب الموطأ.
(ف ٢ / ٣٤٧)
- ٢٧ - علي السعدي (١٥٤ -
٢٤٤ هـ / ٧٧١ - ٨٥٨ م)
علي بن حجر بن إياس
السعدي، المروزي، محدث،
حافظ رحال، له أدب وشعر،
من أهل خراسان، قدم دمشق
وسمع بها وتوفي في منتصف
جمادى الأولى، وقد أكمل
التسعين. من آثاره: أحكام
القرآن، وفوائد في الحديث.
(دائرة المعارف ج ٥
عدد ٦ ص ٢٢٩) (ف ٢ / ٤١٨)
- ٢٨ - علي المروزي (٠٠٠ -
٤٥٢ هـ / ٠٠٠ - ١٠٦٠ م)
(علاء الدين) علي بن الحسين
المروزي الحنفي، فقيه. من
- أثاره: الجامع في الفقه. (ف ٢ /
٤٣٣)
- ٢٩ - علي المروزي (٠٠٠ -
٥١٩ هـ / ٠٠٠ - ١١٢٥ م)
(أبو الحسين) علي بن عبد الله
بن المبارك المروزي، صوفي،
ناظم. من آثاره: قصيدة في
الظاء وشرحها. (ف ٢ / ٤٦٩)
- ٣٠ - الفضل المروزي (٢١١
هـ / ٨٢٦ م)
(أبو معاذ) الفضل بن خالد
المروزي، نحوي، مقري، من
آثاره: كتاب في القراءات.
(ف ٢ / ٦٢٢)
- ٣١ - أبو القاسم المروزي
(٠٠٠ - ٤٦١ هـ / ٠٠٠ -
١٠٦٩ م)
أبو القاسم بن إبراهيم بن عبد
الرحمن بن محمد المروزي
الפורاني. فقيه. من آثاره: شرح
فروع ابن الحداد المصري في
الفقه الشافعي. (ف ٢ / ٦٣٦)
- ٣٢ - محمد المروزي (كان
حيّاً قبل ٣٧١ هـ / ٩٨١ م)
(أبو زيد) محمد بن أحمد بن
عبد الله بن محمد المروزي،

- وغريب الحديث، ومناسك الحج. (هـ ٤/١)
- ١٨ - الحسين الماشي (أبو القاسم) الحسين بن محمد بن إسحاق الماشي المروزي، المحدث المعروف، من أهل مرو، سمع الأئمة، حدث بمرور وبخارا، وانتشرت عنه الرواية، ومات بمرور سنة ٣٥٩. (س ١٧٣/٥)
- ١٩ - سعيد المروزي (٢٢٧ هـ / ٨٤٢ م) (أبو عثمان) سعيد بن منصور بن شعبة الخراساني، المروزي، الطالقاني، البلخي، محدث، حافظ، مفسر، ولد بجوزجان، ونشأ ببلخ، وطاف البلاد، وسكن مكة، وتوفي بها في رمضان وهو في عمر التسعين. من تصانيفه: السنن، وتفسير القرآن الكريم. (ف ٧٧٠/١)
- ٢٠ - سليمان السنجي (٢٥٧ هـ / ٨٧١ م) (أبو داود) سليمان بن معبد بن كوسجان المروزي السنجي، نحوي، أديب، شاعر، مؤرخ، محدث، رحل إلى العراق والحجاز واليمن ومصر، وقدم بغداد وذاكر الحفاظ بها، وتوفي في ذي الحجة. له تاريخ. (ف ١/٧٩٧)
- ٢١ - عبد الكريم المروزي (أبو سعد) عبد الكريم بن محمد بن منصور بن محمد السمعاني المروزي، الشافعي، الإمام الحافظ أبو المظفر، ولد في ذي القعدة سنة ٥٣٧، اعتنى به أبوه ورحل به وسمعه الكثير، وأدرك الإسناد العالي، وسمع غالب البخاري وسنن أبي داود والترمذي والنسائي وصحيح أبي عوانة، وتاريخ يعقوب بن سفيان، وكان إماماً فقهياً مفتياً عارفاً بالمذهب، أنس بالحديث وخرج لنفسه أربعين حديثاً، عُدّ في دخول التتار إلى مرو في أواخر سنة ٦١٧ هـ. من تصانيفه: أنساب السمعاني، وهو كتاب عظيم في هذا الفن وتمامه يكون في ثمانية مجلدات، لكنه قليل الوجود، والإملاء والإستملاء، والأمالى الخمسمائة، وتاريخ بغداد. (ط ٢ / ٧٩٥) (ظ ١٦١/٤، ١٧٩، ٢٤٢)
- ٢٢ - عبد الرحمن المروزي (أبو محمد) عبد الرحمن بن يوسف بن خراش المروزي، ثم البغدادي، محدث، أصولي، حافظ. من آثاره: كتاب الجرح والتعديل، منتقى من المسموع بمرور عن مشايخ بخارى. (ف ١٢٧/٢)
- ٢٣ - عبد الله المروزي (أبو بكر) عبد الله بن الحسن بن عبد الرحمن بن شجاع المروزي، الحنبلي، فاضل، واسع بالرواية، عالم بالعربية على مذهب الكوفيين. من آثاره: تأليف في النحو سماه الإبتداء، وكتاب مختصر في علم أبي حنيفة في سبعة أجزاء سماه المغني. (ف ٢ / ٢٣٥)
- ٢٤ - عبد الله بن المبارك (١١٨ - ١٨١ هـ / ٧٣٦ - ٧٩٧ م)

- المروزي، عالم مشارك في الفقه والنحو والحديث، والأصول والأنساب والنجوم، والشعر. ولد في جمادى الآخرة، وورد بغداد في سنة ٥٩٢ صحبه الحجاج وقرأ الأدب، وكان حياً بمرو في سنة ٦١٤ هـ. من تصانيفه: حظيرة القدس نحو ستين مجلداً، الموجز في النسب، خلاصة العترة النبوية في أنساب الموسوية، زبدة الطالبية، وكتاب المثلث في النسب (ف / ١ / ٣٦٢)
- ١١ - جعفر المروزي (٠٠٠ - ٢٧٤ هـ / ٠٠٠ - ٨٨٧ م) (أبو العباس) جعفر بن أحمد المروزي، عالم مشارك في أنواع من العلوم، وتوفى بالأهواز، وحملت كتبه الى بغداد وبيعت في سنة ٢٧٤ هـ. من تصانيفه: المسالك والممالك، كتاب الأدب الكبير تاريخ القرآت لتأييد كتب السلطان، البلاغة والخطابة، وكتاب الناجم. (ف / ١ / ٤٨٧)
- ١٢ - جعفر المروزي (٠٠٠ - ٤٤٧ هـ / ٠٠٠ - ١٠٥٥ م)
- (أبو الخير) جعفر بن محمد بن عثمان المروزي، الشافعي فقيه قدم معرة النعمان في سنة ٤١٨ هـ، واستوطنها. من تأليفه: الذخيرة في المذهب الشافعي. (ط / ١ / ٤٠٩) (شذ / ٣ / ٢٧٧) (ف / ١ / ٤٩٧)
- ١٣ - حبش المروزي (كان حياً ٢٢٧ هـ / ٨٤١ م) حبش بن عبد الله المروزي الأصل، البغدادي الدار، الحاسب، كان عالماً بالرياضات في زمن المأمون والمعتصم وبعده وتوفى وقد جاوز المائة من السن. له من الكتب: الزيج الدمشقي، الزيج المأموني، الأبعاد والإجرام، الرخائم والمقاييس، وعمل السطوح المبسوطة والقائمة والمنحرفة. (ف / ١ / ٥٢٣)
- ١٤ - الحسن المروزي (٤٣٢ هـ / ١٠٤٠ م) (أبو علي) الحسن بن محمد بن شعيب المروزي، الشافعي، فقيه توفى في ربيع الأول. من تصانيفه: شرح كتاب الفروع لابن الحداد الحسين السنجي.
- (ف / ١ / ٥٨٦) (سير / ١١ / ١١٦)
- ١٥ - الحسين المروزي (٤٣٠ هـ / ١٠٣٩ م) (أبو علي) الحسين بن شعيب السنجي المروزي الشافعي، فقيه، توفى سنة نيف وثلاثين وأربعمائة. (ف / ١ / ٦١٢)
- ١٦ - الحسين الزغواني (٥٥٩ هـ / ١١٦٤ م) (أبو عبد الله) الحسين بن محمد بن الحسين بن علي بن يعقوب المروزي، الأزدي، الزاغوني، محدث، حافظ، عارف باللغة، ولد بعد سنة ٤٧٠ هـ وقيل ٤٨٠ هـ وجمع وصنف وكتب الكثير، وتوفى في جمادى الآخرة. (ف / ١ / ٦٣٦)
- ١٧ - إبراهيم المروزي (أبو إسحاق) إبراهيم بن إسحاق بن إبراهيم بن بشير بن عبد الله الحربي المروزي الأصل البغدادي المسكن والوفاة، توفى سنة ٩٨٥ هـ، من مصنفاته: دلائل النبوة،

في ربيع الأول. من مصنفاته: كتاب في أخبار مرو، وكتاب فتوح خراسان. (ط ١ / ١٦٧) (ف ١ / ١٥٠)

٨ - أحمد المروزي (٢٠٢ - ٢٩٢ هـ / ٨١٥ - ٩٠٥ م)

أحمد بن علي بن سعيد بن إبراهيم الأموي المروزي (أبو بكر) قاضي دمشق. توفي في منتصف ذي الحجة. من تصانيفه: كتاب العلم، وكتاب الجمعة. (ف ١ / ٢٠٢)

٩ - أحمد بن رميح (٣٧٥ هـ - ٩٦٨ م)

(أبو سعيد) أحمد بن محمد بن رميح بن عصمة النخعي النسوي، ثم المروزي، محدث، حافظ. له تصانيف. (ف ١ / ٢٦٤)

١٠ - اسماعيل المروزي (٥٧٢ - ٦١٤ هـ / ١١٧٦ - ١٢١٧ م)

(أبو طالب) إسماعيل بن الحسين بن محمد بن الحسين بن أحمد بن محمد بن عزيز بن الحسين بن علي بن محمد بن جعفر الصادق العلوي الحسيني

للحديث، بصير بالتفسير، أصل أبيه من همذان، ولي القضاء بخراسان، ثم دخل بغداد، وقد علت سنه، فحدث الناس وتوفي بمرو في صفر. من مصنفاته: كتاب التاريخ. (بقات ١٢) (ف ١ / ١٢٩)

٦ - أحمد النسائي (كان حياً قبل ٢٥٦ هـ / ٨٧٠ م)

أحمد بن سفيان النسائي ويقال المروزي محدث، روى عن عون بن عمارة وغيره، وروى عنه النسائي، والبخاري، ومحمد بن المسيب الإريغاني، جمع وصنف، واستقام في أمر الحديث الي أن مات. (ف ١ / ١٤٦)

٧ - أحمد بن سيار (١٩٨ - ٢٦٨ هـ / ٨١٤ - ٨٨١ م)

(أبو الحسن) أحمد بن سيار بن أيوب بن عبد الرحمن المروزي، الشافعي، أحد الأعلام، كان إمام أهل السنة في بلجه علماً وأدباً وزهداً وورعاً، وكلن يقاس بعبد الله بن المبارك في عصره، محدث فقيه رحل الي الشام ومصر، وجمع وصنف وحدث وتوفي

(أبو إسحاق) إبراهيم بن أحمد بن إسحاق المروزي، أحد أئمة افقهاء الشافعية ومقدم عصره في الفتوى والتدريس، فقيه من أصحاب المزني، وانتهى إليه رياسة هذا المذهب بالعراق ثم انتقل في آخر عمره إلى مصر وتوفي بها. له من الكتب: شرح مختصر المزني، الفصول في معرفة الأصول، والشروط والوثائق، الوصايا وحساب الدور وكتاب الخصوص والعموم. (ت ٧ / ٢) (ط ١ / ٢٤٠) (ك ٦) (هـ ٦ / ١) (ف ٩ / ١) (ب ٥ / ١٣٦)

٤ - إبراهيم المروزي (٢١١ هـ / ٨٢٦ م)

(أبو بكر) إبراهيم بن رستم المروزي، فقيه حنفي. صنف: النوادر في فروع الفقه، كتبها عن محمد الشيباني. (هـ ٤ / ١ ، ط ٣) (ف ١ / ٢٦)

٥ - أحمد الطبري (٣٧٧ هـ / ٩٨٧ م)

(أبو حامد) أحمد بن الحسين بن علي المروزي، الحنفي، ويعرف بابن الطبري، فقيه، أصولي، مؤرخ، حافظ

٩- يوسف المروزي الروذي (أبو يعقوب) يوسف بن موسى بن عبد الله بن خالد بن حموك المروزي، من أعيان محدثي خراسان، والمشهورين بالطلب والرحلة، سمع بخراسان، وبغداد، والبصرة، والكوفة، والحجاز، ومصر، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٩٦ هـ. (س ٥ / ٢٦٤)

١٠- خلف المروزي الروذي (أبو بكر) خلف بن أحمد بن أبي أحمد بن محمد بن متوية المروزي، كان من أهل الفضل والحديث، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي في رجب سنة ٥٠٦ هـ. (ب ٥ / ١٣٢)

١١- أحمد المروزي الروذي (أبو النصر) أحمد بن محمد بن علي الشاه المروزي، صاحب كتاب (الفوائد والموائد). (س ٥ / ٢٦٢)

١٢- سريج المروزي (٢٣٥ هـ / ٨٤٩ م)

(أبو الحارث) سريج بن يونس المروزي، البغدادي، محدث، مفسر فقيه، مقرئ له من الكتب: التفسير، التاريخ، الناسخ والمنسوخ، القراءات، والسنن في الفقه، كتاب القضاء. (س ٥ / ٢٦٣) (ف ١ / ٧٥٥)

(٨٥١)

{ المروزي }

نسبة إلى مرو الشاهجان، وهي: مرو العظمى، أشهر مدن خراسان وقصبتها، قدمها بريدة الصحابي غازياً، وأقام بها إلى أن مات، وبها قبور أربعة من الصحابة منهم: (بريدة بن الحبيب - والحكم بن عمرو الغفاري - وسليمان بن بريدة)، ينسب إليها:

١- إبراهيم القلاباذي المروزي (أبو إسحاق) إبراهيم بن محمد القلاباذي، وقيل: الخالد آبادي المروزي، الزاهد، توفي سنة ٣٤٠ هـ، من مصنفاته: كتاب شرف الفقه على الفن. (هداية ٦/١)

٢- محمد المروزي (٤٥٠ هـ / ١٠٥٨ م)

(أبو منصور) محمد بن عبد الجبار بن أحمد بن محمد بن جعفر بن محمد السمعاني المروزي، الحنفي ثم الشافعي، تفقه على والده حتى برع في مذهب أبي حنيفة وصار من فحول النظر ومكث لذلك ٣٠ سنة ثم صار إلى مذهب الشافعي سنة ٤٦٣ هـ، ثم خرج من مرو وعاد إليه يدرس المذهب الشافعي التميمي، فقيه، أصولي، محدث، لغوي، عالم بالعربية، له تصانيف في الفقه والحديث والأصول واللغة العربية، من تصانيفه: التفسير في ثلاث مجلدات، تحفة العيدين، ودخول الحمام، كتاب البرهان والإصلاح، كتاب القواطع في أصول الفقه، كتاب المنهاج لأهل السنة، كتاب الانتصار، كتاب القدر. (ط ٢ / ٤٩١) (شذ ٣ / ٣٩٥) (ظ ٦ / ٧١) (ف ٣ / ٣٨٤)

٣- إبراهيم المروزي (٣٤٠ هـ / ٩٥١ م)

نسبة إلى مَرُو الرُّوذ، وهي: مدينة قريبة من مرو الشاهنجاه على نهر عظيم، ينسب إليها:

١ - أحمد المرو الروذي (٣٦٢ هـ / ٩٧٣ م)

(أبو حامد) أحمد بن عامر بن بشر بن حامد المرو الروذي الشافعي، فقيه أصولي نزل البصرة وسكنها، ودرس بها، وتولى القضاء، وأخذ عنه فقهاء البصرة، وكان من أخصاء تلامذته أبو حيان التوحيدى من مصنفاته: الجامع الكبير، الجامع الصغير، شرح مختصر المزني، والإشراف على أصول الفقه (ط ١ / ٢٧٧) (ع ٢٣) (س ٥ / ٢٦٢) (ب ٥ / ١٣٢) (ف ١ / ١٦١)

٢ - محمد المروزي (٥٩٩ هـ / ١٢٠٣ م)

(ظهير الدين) محمد بن محمود المروزي، النيسابوري، الشافعي، مفسر. من تصانيفه: البصائر في تفسير القرآن. (ف ٣ / ٧٠٧)

٣ - أحمد المروزي (٢٧٥ هـ / ٨٨٨ م)

(أبو بكر) أحمد بن محمد بن الحجاج المروزي، الحنبلي، فقيه، محدث، صاحب أحمد بن حنبل، وهو المقدم من أصحاب أحمد بن حنبل لورعه وفضله، وكان أحمد يأنس به وينسب إليه، وهو الذي تولى إغماضه لما مات وغسله، كثير التصانيف، روى عن أحمد بن حنبل مسائل كثيرة، وأسند عنه أحاديث سالحة، توفي ببغداد في جمادة الأولى سنة ٢٧٥ هـ، له من الكتب: السنن بشواهد الحديث، وأخبار الشيوخ و أخلاقهم، وكتاب الورع. (س ٥ / ٢٦٢) (ب ٥ / ١٣٢) (ف ١ / ٢٥٦)

٤ - الحسين المروزي (٤٦٢ هـ / ١٠٦٩ م)

(أبو علي) (أبو محمد) الحسين بن محمد بن أحمد المروزي (المروزي) الشافعي، الإمام، المعروف بالقاضي، فقيه أصولي توفي بمرو الروز في ٢٣ المحرم. من تصانيفه: تلخيص التهذيب للبعوى في فروع الفقه الشافعي

وسماه لباب التهذيب، شرح فروع ابن الحداد في الفقه، أسرار الفقه، التعليق الكبير، الفتاوى. (ع ١٨٣) (س ٥ / ٢٦٢) (ف ١ / ٦٣٤)

٥ - محمد المَرُو الرُّوذِي

(أبو زهير) محمد بن إسحاق المَرُو الرُّوذِي، سكن العراق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٦٤)

٦ - محمد المَرُو الرُّوذِي

محمد بن إبراهيم بن يحيى بن جنادة المَرُو الرُّوذِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٦٢)

٧ - محمد المَرُو الرُّوذِي.

(أبو الحسين) محمد بن علي الشاه المَرُو الرُّوذِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٦٢)

٨ - النضر المَرُو الرُّوذِي

(أبو الحسن) النضر بن شميل بن خرشة بن يزيد بن كلثوم المازني المَرُو الرُّوذِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٦٣)

أبو الحسن المَرْتَدِي، عالم، درس بالنجف على الشراييني وغيره، وقام هناك بالوظائف الشرعية، من تأليفه: نور الأنوار في مجلدات، بستان الأبرار أو لمعات الأنوار، مجمع النورين، ولوامع الأنوار. (ف ١ / ٥٩٣)

٢ - علي المَرْتَدِي (١٢٧٨-١٣٤٦ هـ / ١٨٦١-١٩٢٧ م) علي محمدجواد المَرْتَدِي، فقيه، من آثاره: رسالة علمية، ومناسك الحج. (ف ٢ / ٤٩٦)

٣ - علي المَرْتَدِي (١٢٨٧-١٣٧٠ هـ / ١٨٧٠-١٩٥١ م) علي بن محمد جواد بن علي المَرْتَدِي، فقيه، ولد في مرند، وقرأ مقدمات العلوم في إيران، وهبط النجف، وتوفي ليلة الجمعة ١٤ جمادى الثانية ودفن في وادي السلام، من آثاره: شرح التبصرة في إحدى عشر مجلداً، الفوائد المنقرقة، حاشية الرسائل، حاشية المكاسب، حاشية الطهارة، حاشية الرياض، تقرير مباحث الألفاظ، وحاشية البيع. (ف ٢ / ٤٩٦)

٤- عبد الله المَرْتَدِي

(أبو محمد) عبد الله بن نصر بن عبد العزيز بن سويد المَرْتَدِي الخطيب، الأديب الفاضل، أقام بمرو مدة، وكانت له يد باسطة في اللغة، وسعة النظم والنثر مع الجودة فيها، وله الخط الحسن المليح، وأقام ببغداد مدة في المدرسة، ثم سكن مرو قريباً من خمس عشرة سنة، وخرج إلى مرو الروذ، وأقام بها شيئاً يسيراً، ومات بها يوم عاشوراء سنة ٥٤١ هـ. (س ٥ / ٢٦١)

٥ - إبراهيم المَرْتَدِي

(أبو إسحاق) إبراهيم بن الأزهر المَرْتَدِي الحافظ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٦١)

٦ - الخليل المَرْتَدِي

(أبو الوفاء) الخليل بن المحسن بن محمد المَرْتَدِي، فقيه صالح، سديد السيرة، تفقه ببغداد وسمع بها، وروى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي في جمادى الآخرة سنة ٥١٢ هـ، أو ٦١٢ هـ. (س ٥ / ٢٦١) (ب ٥ / ١٣٠)

٧ - محمد المَرْتَدِي

(أبو بكر) (أبو عبد الله) محمد بن موسى بن صالح المَرْتَدِي الأذربيجاني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي بعد سنة ٣٢٥ هـ. (س ٥ / ٢٦١)

٨ - هبة الله المَرْتَدِي

(أبو الفرج) هبة الله بن نصر بن أحمد المَرْتَدِي، ورد ببغداد وتعلم بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي بعد سنة ٤٦٠ هـ. (س ٥ / ٢٦١)

٩ - محمد المَرْتَدِي

(أبو عبد الله) محمد بن عبد الله بن يندار بن عبد الله بن محمد بن كاكا المَرْتَدِي، حدث بدمشق سنة ٤٣٣ هـ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٥ / ١٢٩)

(٨٥٠)

{ المَرُو الرُوذِي }

١١ - محمود المرغيناني
(٥٥١ - ٦١٦ هـ / ١١٥٦ -
١٢١٩ م)

(برهان الدين) محمود بن أحمد بن عبد العزيز بن عمر بن مازة البخاري، المرغيناني، الحنفي فقيه، ولد بمرغينان من بلاد ما وراء النهر، وتوفي ببخارا. من تصانيفه: الوجيز في الفتاوى، المحيط البرهاني في الفقه النعماني في مجلدات وسماه الذخيرة، وشرح الجامع الصغير للشيباني، التجريد وكلها في فروع الفقه الحنفي، وتنتمى الفتاوى، ذخيرة الفتاوى أو الذخيرة البرهانية في الفقه، والمحيط البرهاني.

(ف٧٩٦/٣) (ط ٥٢)

(٨٤٩)

{ المرثدي }

نسبة إلى مرثد، وهي مدينة من مشاهير مدن أذربيجان، ينسب إليها:

١ - أبو الحسن المرثدي
(١٣٤٩ هـ / ١٩٣٠ م)

٨ - عمر المرغيناني
(توفي بعد ٦٠٠ هـ / ١٢٠٤ م)

عمر بن علي بن أبي بكر بن عبد الجليل الفرغاني المرغيناني، فقيه، من تصانيفه: جواهر الفقه، والفوائد في فروع الفقه. (ف ٥٦٧/٢) (ط ٤٤)

٩ - عبد الرحيم المرغيناني
(كان حياً ٦٥١ هـ / ١٢٥٣ م)

(أبو الفتح، زين الدين) عبد الرحيم بن أبي بكر بن عماد الدين بن أبي بكر علي بن عبد الجليل المرغيناني، الفرغاني، السمرقندي، الحنفي، فقيه، له: فصول الأحكام لأصول الأحكام يعرف بفصول العمادي. (ف ١٢٩/٢)

١٠ - الحسن المرغيناني
(حوالي ٦٥١ هـ / ١٢٠٣ م)

(أبو المحاسن، ظهير الدين) الحسن بن علي المرغيناني، فقيه، حنفي، صنف في علم الشروط والسجلات، وله فتاوى. (ف ٥٧٣/١)

الكبير للشيباني، المزيد في فروع الحنفية، له: بداية المبتدى في الفروع وهو مختصر أوله: الحمد لله الذي هدانا إلى بالغ حكمة.... الخ. ذكر فيه أنه جمع بين مختصر القدوري والجامع الصغير واختار ترتيب الجامع تبركا بما اختاره محمد بن الحسن قال لو وفقت لشرحه أرسمه كفاية المنتهى - وهذا الشرح ليس بموجود. " شرح بداية المنتهى " الحمد لله الذي أعلى معالم العلم..... الخ مجلد كبير موجود في دار الكتب العمومية في القسطنطينية، الهداية وكفاية المنتهى، التجنيس والمزيد، ومختار الفتاوى، وكلها في فروع الفقه الحنفي. (ف ٤١١/٢) (ظ ٢٢٨/١)

٧ - علي المرغيناني
(٥٠٦ هـ / ١١١٢ م)

(ظهير الدين) علي بن عبد العزيز بن عبد الرزاق المرغيناني، فقيه، من آثاره: فتاوى، فوائد، ومناقب الإمام الأعظم، أقضية الرسول (صلى الله عليه وسلم). (ف ٤٥٩/٢) (ظ ١٨٩/٤)

نسبة إلى مرعّبون، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليه:

١- عمرو المرعّبوني

(أبو حفص) عمرو بن المغيرة المرعّبوني، حدث بمجكت سنة ٢٧٣ هـ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٥٩)

٢- محمد المرعّبوني

(أبو عبد الله) محمد بن أحمد بن حريث بن حموك المرعّبوني البخاري، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٥٩)

(٨٤٨)

{ المرغيناني }

نسبة إلى مرغينان، وهي: بلدة بما وراء النهر من أشهر البلاد من نواحي فرغانة، وخرج منها جماعة من الفضلاء، ينسب إليه:

١- يوسف المرغيناني

(أبو يعقوب) يوسف بن أحمد بن حمزة بن مأمون بن يونس بن ناج المرغيناني، من أهل فرغينان فرغانة، سمع بمكة، وحدث عنه باليمن ونجد، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٦٠)

٢- بهرام المرغيناني

(أبو المظفر) بهرام بن حمزة بن المبارك المرغيناني، أقام بسرخس وتوفي بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٥١٦ هـ. (س ٥ / ٢٦٠)

٣- عبد العزيز المرغيناني

(الإمام) عبد العزيز بن عبد الرزاق بن أبي نصر بن جعد بن سليمان بن متكان المرغيناني، دخل سمرقند وحدث بها، ورجع إلى بلده بمرغينان، كان له ستة من الأولاد كلهم يصلح للتدريس والفتوى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي بعد سنة ٤٧٧ هـ، وهو ابن ٦٨ سنة. (س ٥ / ٢٦٠)

٤- قيس المرغيناني

(الأمير الإمام أبو المعالي) قيس بن إسحاق بن محمد بن أميرك المرغيناني، كان إماماً فاضلاً، أقام بسمرقند مدة، ودرس بها، وتوفي بجامع سمرقند يوم الجمعة بعدما فرغ من المناظرة وكان صائماً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي في ١٩ من شوال سنة ٥٢٦ هـ. (س ٥ / ٢٦٠)

٥- نصر المرغيناني

(الإمام أبو الحسن) نصر بن الحسن المرغيناني، من مشاهير الأئمة والعلماء، وكان له شعر مليح لطيف في الزهد والحكمة، سار في الآفاق وتداولته الرواة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٦٠)

٦- علي المرغيناني (٥٩٣

هـ / ١١٩٧ م)

(أبو الحسن) علي بن أبي بكر بن عبد الجليل المرغيناني، الحنفي (برهان الدين)، فقيه فرضي، محدث، حافظ، مفسر، مشارك في أنواع من العلوم، من تصانيفه: شرح الجامع

(أبو سعيد) عثمان بن علي بن شرف بن أحمد المرستي، كان فقيهاً فاضلاً، ولد سنة ٤٣٥ هـ روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وانقطع إلى العبادة إلى أن توفي سنة ٥٢٦ هـ. (ب ١٢٤ / ٥)

(٨٤٦)
{ المرغباتي }

نسبة إلى مرغبان، وهي: قرية من قرى كس، ينسب إليها:

١ - أحمد المرغباتي (أبو عمرو) أحمد بن أبي البختري بن الحسن المروزي المرغباتي، من أهل مرو، سكن مرغبان فنسب إليها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي بعد سنة ٤٣٠ هـ. (س ٢٥٩ / ٥) (ب ١٢٧)

(٨٤٧)
{ المرغبوني }

وتوفي في جمادى الآخرة سنة ٣٨٦ هـ. (س ٢٥٦ / ٥)

(٨٤٤)

{ المرزيتي }

نسبة إلى مرزين، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - أحمد المرزيتي

(أبو حفص) أحمد بن الفضل المرزيتي، لقبه (حباب) من أهل مرزين، له رحلة إلى الحجاز،

روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٤٣ هـ. (س ٢٥٧ / ٥)

(٨٤٥)

{ المرستي }

نسبة إلى مرست، وهي: إحدى القرى الخمس ببنج ديه، ينسب إليها:

١ - عثمان المرستي

نسبة إلى المربعة، وهي: رباط المربعة بسمرقند، ينسب إليها:

١ - نصر المربيعي

(أبو منصور) نصر بن الفتح بن يزيد العتكي المعروف بالفامي المربيعي، من أهل سمرقند، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٣١٦ هـ. (س ٢٥٢ / ٥)

(٨٤٣)

{ المرزباني }

نسبة إلى مرزبان، وهو: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل سمرقند، ينسب إليه:

١ - أحمد المرزباني

(أبو صالح) أحمد بن عبد العزيز بن محمد بن المرزبان بن تركش تقي المرزباني، أحد الأمراء العالمين بسمرقند، وكان خليفة الأمير بكتاش على سمرقند سنة ٣٥٢ هـ، وكان صحيح السماع، روى عن العلماء وروى عنه العلماء،

نسبة إلى مَدْيَانَكُن، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليه:

١ - إلياس المَدْيَانَكُنِي

(أبو الخضر) إلياس بن حفص المَدْيَانَكُنِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢٤٤ / ٥)

(٨٣٩)

{ المَرَابِطِي }

نسبة إلى مَرَابِط، وهي: نسبة للمرابطة في الثغور من أهل بخارى، ينسب إليها:

١ - إبراهيم المَرَابِطِي

(أبو إسحاق) إبراهيم بن أبي بكر المَرَابِطِي، من أهل بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢٤٧ / ٥)

(٨٤٠)

{ المَرَاغِي }

نسبة إلى مَرَاغِل، وهي: اسم لمن يقوم بعمل المراجل من أهل بخارى، ينسب إليها:

١ - أحمد المَرَاغِي

أحمد بن الحسين بن الحسن المَرَاغِي، من أهل بخارى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢٤٧ / ٥)

(٨٤١)

{ المَرَاغِي }

نسبة إلى مَرَاغَة (أفزاز هردذ)، وهي: بلدة مشهورة عظيمة أعظم وأشهر بلاد أذربيجان، ينسب إليها:

١ - عبد الباقي المَرَاغِي

(أبو تراب) عبد الباقي بن يوسف بن... بن هارون المَرَاغِي، من المَرَاغَة، نزيل نيسابور، إمام فاضل زاهد، حسن السيرة، حسن الأخلاق، تفقه ببغداد، ثم ورد نيسابور، وصار المفتي بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٠١ هـ، وتوفى سنة ٤٩٢ هـ. (س ٢٤٥ / ٥)

٢ - علي المَرَاغِي

(أبو الحسن) علي بن حسكويه بن إبراهيم المَرَاغِي، أديب فاضل، عالم فقيه، صوفى، حسن السيرة، تفقه ببغداد، وسكن مرو إلى أن توفى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٥١٦ هـ. (س ٢٤٦ / ٥)

٣ - جعفر المَرَاغِي

(أبو محمد) جعفر بن محمد بن الحارث المَرَاغِي، سكن نيسابور، وسمع بدمشق وغيرها، شيخ الرحالة في طلب الحديث، وأكثرهم إجتهداً وجمعاً، كتب الحديث بأصابعه نيفاً وستين سنة، وما زال يكتب إلى أن مات - رحمه الله -، وكان من أصدق الناس فيه وأثبتهم، سمع ببغداد وبالبصرة وبالكوفة وبالأهواز وبمصر وبالموصل وبعسقلان وغيرهم، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٣٥٦ هـ. (س ٢٤٦ / ٥) (ب ١٠٩ / ٥)

(٨٤٢)

{ المَرَبَعِي }

روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٥ / ٩٤)

٩- محمد المديني

محمد بن عون المديني السمرقندي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٥ / ٩٤)

١٠- محمد المديني

محمد بن عامر بن محمد المديني السمرقندي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٥ / ٩٤)

(٨٣٥)

{ المديني / المروزي }

نسبة إلى مدينة مرو، وهي: مدينة مرو المعروفة، ينسب إليها:

١- محمد المديني

(أبو يزيد) محمد بن يحيى بن خالد بن يزيد بن متي المديني، من المدينة الداخلة بمرو، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٣٦) (ب ٥ / ٩٤)

٢- حاتم المديني

(أبو روح) حاتم بن يوسف المديني المروزي العابد، من أهل مرو من المدينة الداخلة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٣٦) (ب ٥ / ٩٤)

(٨٣٦)

{ المديني / المنسفي }

نسبة إلى مدينة نسف، وهي: مدينة نسف، ينسب إليها:

١- حامد المديني

(أبو محمد) حامد بن شاکر بن سورة بن ونوشان (ونوشان) الوراق المديني المنسفي، رجل ثقة جليل القدر، روى (الجامع الصحيح) عن البخاري، و (كتاب الترمذي) عن الإمام الترمذي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي في يوم الإثنين من ذي الحجة سنة ٣١١ هـ. (س ٥ / ٣٣٩) (ب ٥ / ٩٧)

٢- جعفر المديني

(أبو الفضل) جعفر بن الصديقي المديني، من المدينة الداخلة، وكان يحفظ من الحكايات والأشعار والنتف والملاح من أهل العراق وغيرهم ما لا يحصى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٣٩)

(٨٣٧)

{ المديامجكتي }

نسبة إلى مديامجكت، وهي: قرية (كرمينية) من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١- جعفر المديامجكتي

(أبو محمد) جعفر بن محمد بن حاجب المديامجكتي، كان صحيح السماع، صاحب الإمام البخاري، قدم دبوسية سنة ٣٥٧ هـ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي قبل سنة ٣٦٠ هـ. (س ٥ / ٢٤٤)

(٨٣٨)

{ المديانكتي }

٢ - عمر المَدِينِي

(أبو حفص) عمر بن أبي بكر المَدِينِي الصابوني، أخو (أبي عبد الله) السابق، شيخ سديد، له الإحسان إلى الفقراء، سمع مشايخ أخيه، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢٣٨ / ٥)

٣ - محمود المَدِينِي

(أبو أحمد) (أبو سعد) محمود بن أبي بكر بن محمد بن علي بن يوسف بن عمر الصابوني المروزي ثم البخاري المَدِينِي، من أهل بخارا، وكان يسكن مدينتها الداخلة، شيخ صالح كثير الخير، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٨٥ هـ. (س ٢٣٨ / ٥) (ب ٩٣ / ٥)

(٨٣٤)

{ المَدِينِي / السمرقندي }

نسبة إلى مدينة سمرقند، وهي: مدينة سمرقند، ينسب إليها:

١ - إسماعيل المَدِينِي

(أبو بكر) إسماعيل بن أحمد المَدِينِي السمرقندي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢٣٨ / ٥) (ب ٩٤ / ٥)

٢ - محمد المَدِينِي

(أبو محمد) محمد بن عبيد الله بن محمد المَدِينِي السمرقندي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢٣٨ / ٥) (ب ٩٤ / ٥)

٣ - عبد الله المَدِينِي

(أبو محمد) عبد الله بن محمد بن صالح بن مساور البزار المَدِينِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٩٤ / ٥) (س ٢٣٨ / ٥)

٤ - محمد المَدِينِي

محمد بن عيسى بن قريش بن فرقد الغزال المَدِينِي السمرقندي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢٣٩ / ٥) (ب ٩٤ / ٥)

٥ - محمد المَدِينِي

(أبو المعالي) محمد بن نصر بن منصور بن علي بن محمد

بن يعلى بن الفضل بن طاهر بن سلمة بن علقمة بن علاثة بن عوف بن أحوص بن خالد بن كلب بن صعصعة بن عامر العوفى العامرى الخطيب المَدِينِي السمرقندي، كان شيخاً مسناً كبيراً جليل القدر، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٥٤ هـ، وتوفى سنة ٥٥٠ هـ. (س ٢٣٩ / ٥)

٦ - عبد الله المَدِينِي

(أبو محمد) عبد الله بن محمد القسام المَدِينِي السمرقندي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٩٤ / ٥)

٧ - علي المَدِينِي

علي بن إسحاق المفسر المَدِينِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٩٤ / ٥)

٨ - محمد المَدِينِي

(أبو محمد) محمد بن عبد الله بن محمد بن أحمد بن سهل المَدِينِي السمرقندي، يعرف بحافد (أبي محمد البلخي)،

(٨٣٠)

{ المَحْمُودِي }

نسبة إلى مَحْمُود، وهو: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل بخارا، ينسب إليه:

١ - أحمد المَحْمُودِي

(أبو محمد) أحمد بن محمد بن محمد بن مغلّس المَحْمُودِي المعدل البخاري، كان من أهل بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٣٧٤ هـ. (س ٥ / ٢١٩)

٢ - علي المَحْمُودِي

(أبو الحسن) علي بن عبد الرحمن بن إبراهيم بن محمود بن مجاهد بن خلف بن يانة بن كلاب المَحْمُودِي، كان على حكومة أمل جيحون، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢١٩)

٣ - يحيى المَحْمُودِي

(أبو زكريا) يحيى بن يحيى بن عبد الله بن محمود البخاري المَحْمُودِي، من أهل بخاري،

إمام أهل الحديث في عصره ببخارا وابن إمامها، سمع بخراسان وبالعراق، ورد نيسابور متفقاً سنة ٣٣٩ هـ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي ببخاري في صفر سنة ٣٨٤ هـ. (س ٥ / ٢١٩)

(٨٣١)

{ المَدْوِيِي }

نسبة إلى مَدْوَة، وهي: إحدى القرى الخمس التي يقال لها: بنج دية (بلدة معروفة بخراسان) خرج منها جماعة من الحديثين، وكتب بها عن جماعة، ينسب إليها:

١ - عبيد الله المدويي

(أبو القاسم) عبيد الله بن محمود بن أحمد بن محمد بن يوسف بن عبد الرحمن المدويي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٣٢)

(٨٣٢)

{ المَدْيَانِكْتِي }

نسبة إلى مَجْدُون، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - الياس المَدْيَانِكْتِي

(أبو الخضر) الياس بن حفص البخاري المَدْيَانِكْتِي، رحل إلى العراق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٣٤)

(٨٣٣)

{ المَدِينِي / البخاري }

نسبة إلى مدينة بخارا، وهي: مدينة بخارا المشهورة، ينسب إليها:

١ - محمد المَدِينِي

(أبو عبد الله) محمد بن أبي بكر بن عثمان المَدِينِي البزدوي، شيخ صالح، سديد ورع، يديم الصوم ويتعهد الليل، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٣٨)

(٨٢٧)

{ المَجْدُونَانِي }

نسبة إلى مَجْدُونَانٍ، وهو: قرية من قرى نَسَف، ينسب إليه:

١ - محمد المَجْدُونَانِي

(أبو جعفر) محمد بن النضر بن رمضان المؤذن الزاهد المَجْدُونَانِي، كان عابداً صالحاً أديباً، مباركاً مخرجاً شاعراً أديباً بارعاً، سمع غريب الحديث من العلماء، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي في شوال سنة ٣٧٨ هـ. (س ٥ / ٢٠١) (ب ٥ / ٦٨)

٢ - محمد المَجْدُونَانِي

(أبو ذر) محمد جعفر بن محمد بن النضر بن رمضان المؤذن الزاهد المَجْدُونَانِي، ابن (أبي جعفر) السابق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٣٨٧ هـ. (س ٥ / ٢٠١)

٣ - أحمد المَجْدُونَانِي

(أبو الهيثم) أحمد بن عمرو المَجْدُونَانِي النَسَفِي، سكن سمرقند، ومات بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٤١٩ هـ. (س ٥ / ٢٠١)

(٨٢٨)

{ المَجْدُونِي }

نسبة إلى مَجْدُونٍ، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - عبد الله المَجْدُونِي

(أبو محمد) عبد الله بن محمد المَجْدُونِي المؤذن الأزدي، كان شيخاً فاضلاً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٠٢) (ب ٥ / ٦٩)

(٨٢٩)

{ المَحْتَسِبُ }

نسبة إلى مُحْتَسِبٍ، وهو: نسبة لعمل الإحتساب من أهل بخارا، وهو أن يأمر الناس

بالمعروف وينهاهم عن المنكر، ينسب إليه:

١ - محمد المَحْتَسِبُ

(أبو عبد الله) محمد بن الحسن بن يحيى بن الشعث البخاري المَحْتَسِبُ، من أهل بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢١٢)

٢ - أحمد المَحْتَسِبُ

(أبو حفص) أحمد بن أحمد بن حمدان الأبرحيني المَحْتَسِبُ، الفقيه، من أهل بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢١٢)

٣ - منصور المَحْتَسِبُ

(الحاكم أبو نصر) منصور بن محمد بن أحمد بن حرب المَحْتَسِبُ، صنف وجمع، وكتب ببخارا ومرو، وكان محتسب ببخارا مدة طويلة، كتب يالشام والعراق عن مشايخها، وعنى بطلب الحديث، وكان متقناً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٣٨١ هـ. (س ٥ / ٢١٢)

العلماء، وتوفي سنة ٥٠٦ هـ.
(س ١٩٤ / ٥)

٣ - المطهر المتويي

(أبو الطيب) المطهر بن
الفضل المتويي، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء، ولد
سنة ٤٩٢ هـ، وتوفي سنة
٥٥٠ هـ. (س ١٩٤ / ٥)

(٨٢٤)

{ المتئي }

نسبة إلى متئي، وهو: اسم
لبعض أجداد المنتسب إليه من
أهل نسف، ينسب إليه:

١ - محمد المتئي

(أبو إسحاق) محمد بن عبد
الله بن جبريل بن مت المتئي،
من أولاد أبي همام الخزرجي،
من أهل نسف، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفي سنة ٣٨٢ هـ. (س ١٩٥ / ٥)

٢ - عبد الله المتئي

(أبو المظفر) عبد الله بن
محمد المتئي، ابن (أبي

إسحاق) السابق، وكان حريف
أبي عبد الله المستغفرى فى
المكتب، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، ولد سنة
٣٥١ هـ، وتوفي سنة ٤١٢ هـ.
(س ١٩٥ / ٥)

٣ - أحمد المتئي

(أبو سهل) أحمد بن محمد بن
عبد الله بن جبريل بن مت
المتئي، ابن آخر (لأبى
إسحاق) السابق، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفي سنة ٤٢٢ هـ. (س ١٩٥ / ٥)

٤ - عبد الرحمن المتئي

(أبو محمد) عبد الرحمن بن
أبى الحسين على بن الحسن بن
أحيد بن مت بن جبريل
الإسكاف البخارى المتئي،
شيخ لا بأس به صالح، وسماعه
للحديث، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفى يوم
السبت ١٣ من رجب سنة ٤٣١ هـ.
(س ١٩٥ / ٥)

(٨٢٥)

{ المَجْبِسِي }

نسبة إلى مَجْبِسِت، وهى:
قرية من قرى بخارا، ينسب
إليه:

١ - طاهر المَجْبِسِي

طاهر بن الحسين الواعظ
المَجْبِسِي، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ١٩٥ / ٥)

٢ - الحسين المَجْبِسِي

(أبو على) الحسين الواعظ
المَجْبِسِي، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ١٩٥ / ٥)

(٨٢٦)

{ المَجْبِسِي }

نسبة إلى مَجْبِس، وهى:
قرية من قرى بخارا، ينسب
إليها:

١ - محمد المَجْبِسِي

(أبو عبد الله) محمد بن عبد
الله بن هاشم المَجْبِسِي، من
أهل قرية مجبس، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٢٠١ / ٥)

(٨٢٣)

{ المَثْوِي }

نسبة إلى مَثْوِيَه، وهو: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل مرو، ينتسب إليه:

١ - أحمد المَثْوِي

(أبو جعفر) أحمد بن محمد بن متويه المرو الروزي المَثْوِي، من أهل مرو الروز، كان صوفياً، سديد السيرة، عالماً حريصاً على طلب العلم وسماعه، سافر إلى الحجاز والشام ومصر والعراق، وأدرك الشيوخ وسمع منهم، وانصرف إلى بلاده وحدث بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٤٦٤ هـ. (س ٥ / ١٩٤)

٢ - الفضل المَثْوِي

(أبو عمرو) الفضل بن أحمد بن محمد بن متويه المرو الروزي المَثْوِي، ابن (أبي جعفر) السابق، ثقة صالح، روى عن العلماء وروى عنه

(أبو العباس) الفضل بن نصر المَائِمْرُغِي، من ما يمرغ سمرقند، سمع شيوخ بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء (س ٥ / ١٨٥) (ب ٦٠ / ٥)

٣ - محمد المَائِمْرُغِي

محمد بن أبي عبد الله المَائِمْرُغِي الفقيه المذكر، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٣٩٦ هـ. (س ٥ / ١٨٥)

٤ - محمد المَائِمْرُغِي

(أبو الفضل) محمد بن محمد بن أبي عبد الله المَائِمْرُغِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ١٨٥)

٥ - محمد المَائِمْرُغِي

(أبو المؤيد) محمد بن أحمد بن محمود بن محمد بن نصر بن موسى بن أحمد المَائِمْرُغِي النسفي، والد الإمام الأوحدي، كان إماماً فاضلاً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٤٢ هـ. (س ٥ / ١٨٥)

رجب سنة ٤٩٢ هـ، وتوفى في شوال سنة ٥٤٩ هـ. (س ٥ / ١٨٣) (ب ٥٩ / ٥)

٤ - أحمد المَاهِيَانِي

١ - أحمد بن أبي إسحاق المَاهِيَانِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ١٨٣)

(٨٢٢)

{ المَائِمْرُغِي }

نسبة إلى مَائِمْرُغ، وهي: قرية من قرى بخارا على طريق نسف، وقرية من قرى سمرقند كذلك ينسب إليها:

١ - أحمد المَائِمْرُغِي

(أبو نصر) أحمد بن علي بن الحسين بن علي المقرئ الضرير المَائِمْرُغِي، كان شيخاً صالحاً صدوقاً ثقة، مكثراً من الحديث، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٣٤٢ هـ، وتوفى سنة ٤٠٣ هـ. (س ٥ / ١٨٤) (ب ٥٩ / ٥)

٢ - الفضل المَائِمْرُغِي

(أبو حامد) أحمد بن محمد بن
أحيد بن سليمان بن مقاتل
المَاسْتِينِي، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفى سنة ٣٦٤ هـ. (س ٥ /
١٦٨)

(٨١٨)

{ المَاشِي }

نسبة إلى ماش، وهو: شئ من
الحبوب معروف وكان بعض
أجداد المنتسب إليه يكثر من
أكله، وهم من أهل مرو،
وينسب إليه:

١ - الحسين المَاشِي

(أبو القاسم) الحسين بن محمد
بن إسحاق المَاشِي المَروزي،
المحدث المعروف، من أهل
مرو،

سمع الأئمة، حدث بمرو
وبخارى، وانتشرت عنه
الرواية، ومات بمرو سنة
٣٥٩. (س ٥ / ١٧٣)

(٨١٩)

{ المَانَقَانِي }

نسبة إلى مَانَقَان، وهي:
محلة كبيرة من قرية السبخ
إحدى قرى مرو، ينسب إليها:

١ - السنجي المَانَقَانِي

(أبو زرعة) السنجي جعفر
بن حمويه المَانَقَانِي، من
قرية السبخ من مانقان، سمع
على بن حجر. (س ٥ / ١٨١)

(٨٢٠)

{ المَاهِيَابَاذِي }

نسبة إلى ماهيآباد، وهي:
محلة بمرو، ينسب إليها:

١ - أحمد المَاهِيَابَاذِي

(أبو عبد الله) أحمد بن محمد
بن هشام بن محمد إبراهيم
المَاهِيَابَاذِي، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٥ / ١٨٣)

(٨٢١)

{ المَاهِيَانِي }

نسبة إلى مَاهِيَان، وهي:
قرية من قرى مرو، ينسب
إليها:

١ - أحمد المَاهِيَانِي

(أبو نصر) أحمد بن محمد بن
الحسن بن قريش المَاهِيَانِي
الغازي، سكن نيسابور ومات
بها، روى عن العلماء وروى
عنه العلماء. (س ٥ / ١٨٣)

٢ - محمد المَاهِيَانِي

(أبو الفضل) محمد بن أحمد
بن محمد بن حفص
المَاهِيَانِي، إمام فاضل،
مبرر عارف بالمذهب، أدرك
العلماء، وتفقه عليهم، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفى سنة ٥٢٥ هـ. (س ٥ /
١٨٣)

٣ - عبد الرحمن المَاهِيَانِي

(أبو محمد) عبد الرحمن بن
محمد بن أحمد بن محمد بن
حفص المَاهِيَانِي، ابن (أبي
الفضل) السابق، كان فقيها
فاضلاً، ورعاً زاهداً، من عباد
الله الصالحين، سمع الحديث
ورواه، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، ولد في

المروزي، ابن (أبو الحسن)
السابق، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٥ /
١٥٨)

٣ - محمد المآخواني

(أبو الفضل) محمد بن عبد
الرزاق بن عبد الملك
المآخواني المروزي، إمام
فاضل، متبحر في مذهب الإمام
الشافعي، تفقه على أبي طاهر
السنجي، وكان يروى الحديث
عن الإمام على السنجي، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفى سنة نيف وتسعين
وأربعمئة هـ. (س ٥ / ١٥٨)

٤ - عتيق المآخواني

(أبو بكر) عتيق بن محمد بن
عبد الرزاق المآخواني، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفى ببلخ في جمادى الآخرة
سنة ٥٤٥ هـ. (س ٥ / ١٥٨)

٥ - عبد الرزاق المآخواني

(أبو عبد الله) عبد الرزاق بن
محمد المآخاني، أخو (أبو
بكر) السابق، يروى عن أبيه،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، وتوفى سنة نيف

وأربعين وخمسمائة هـ. (س ٥ /
١٥٨)

(٨١٦) { المآدري }

نسبة إلى مآدرة، وهو: اسم
لبعض أجداد المنتسب من أهل
سمرقند، ينسب إليه:

١ - محمد المآدري

(أبو بكر) محمد بن محمد بن
جداية بن قيس بن مادرة
الإبريسمى المآدري الشافعي
السمرقندي، من أهل سمرقند،
أصله من مرو، سكن سمرقند،
كان فقيهاً فاضلاً ثقة خيراً،
حسن الخلق معاشراً، يروى
عن أهل سمرقند، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفى قبل سنة ٣٦٠ هـ. (س
٥ / ١٥٩)

٢ - أبو عبد الرحمن المآدري

(أبو عبد الرحمن) بن عبد
الملك بن القاسم بن محمد بن
محمد بن جداية بن قيس بن
مادرة الإبريسمى المآدري
السمرقندي، روى عن العلماء

وروى عنه العلماء. (س ٥ /
١٥٩)

(٨١٧) { المآستيني }

نسبة إلى مآستين (مآستي)،
وهي: قرية من قرى بخارا،
من القرى الكبار، ينسب إليها:

١ - محمد المآستيني

(أبو عبد الله) محمد بن عبد
الله بن عبد الرحمن القسام
المآستيني، المعروف
بخنب، من قرية ماستين، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء،
ولد سنة ٢١٨ هـ، وتوفى سنة
٣٠١ هـ. (س ٥ / ١٦٧)

٢ - إبراهيم المآستيني

(أبو إسحاق) إبراهيم بن أحمد
بن علي بن عبد الله
المآستيني، كان على حكومة
نصف مدة سنة ٣٠٧ هـ، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفى بعد ما كف بصره سنة
٣٨٤ هـ. (س ٥ / ١٦٨)

٣ - أحمد المآستيني

(٨١٢)

{ المَاجِنْدِي }

نسبة إلى مَاجِنْدَان (ماجنندن)، وهي قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - محمود المَاجِنْدِي

محمود بن آدم المَاجِنْدِي السمرقندي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥/١٥٧)

(٨١٣)

{ المَآخِي }

نسبة إلى مَآخ (باب مسجد مآخ)، وهي محلة ببخارا، ينسب إليها:

١ - أحمد المَآخِي

(أبو عمرو) أحمد بن محمد بن أحمد الحذائي المَآخِي، المقرئ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء

٢ - محمد المَآخِي

(أبو بكر) محمد بن أحمد بن محمد بن أحمد الحذائي المَآخِي، ابن (أبي عمرو) السابق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥/١٥٩)

٣ - أحمد المَآخِي

(أبو حفص) أحمد بن محمد بن أحمد بن محمد بن أحمد الحذائي المَآخِي، ابن (أبي بكر) السابق، المقرئ، الزاهد، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥/١٥٩)

٤ - الأبرد المَآخِي

(أبو محمد) الأبرد بن خالد بن عبد الرحمن بن مآخ البخاري المَآخِي، من أهل بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥/١٥٩)

(٨١٤)

{ المَآخِي }

نسبة إلى مَآخِك، وهو اسم نجد المنتسب إليه من بخارا، ينسب إليه:

١ - إبراهيم المَآخِي

(أبو إسحاق) إبراهيم بن إسحاق بن مآخك المَآخِي، من أهل بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥/١٥٨)

(٨١٥)

{ المَآخَوَانِي }

نسبة إلى مَآخَوَان، وهي قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - أحمد المَآخَوَانِي

(أبو الحسن) أحمد بن شبيب بن أحمد بن... بن عامر خزاعة المَآخَوَانِي المروزي، كان يسكن طرسوس، قدم دمشق فروى عنه أهلها، وهو ثقة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٣٠ هـ، (٢٢٩ هـ، عن ستين سنة). (س ٥/١٥٨) (ب ٥/٣٩)

٢ - عبد الله المَآخَوَانِي

(أبو عبد الرحمن) عبد الله بن أحمد بن شبيب بن أحمد بن... بن عامر خزاعة المَآخَوَانِي

وروى عنه العلماء، وتوفى سنة
٥١١ هـ. (س ٥ / ١٥٥)

(٨١١)
{ المَاجِرَمِيّ }

نسبة إلى مَاجِرَم، وهي قرية
من قرى سمرقند، ينسب
إليها:

١ - أسد المَاجِرَمِيّ
أسد بن علي بن طغريل
المَاجِرَمِيّ، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٥ /
١٥٥)

٢ - بكر المَاجِرَمِيّ
(أبو سعد) بكر بن الرزبان بن
طغريل المَاجِرَمِيّ، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٥ / ١٥٥)

٣ - نوح المَاجِرَمِيّ
(أبو عبد الله) نوح بن جناح
المَاجِرَمِيّ، كان حسن
الحديث والرواية، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٥ / ١٥٦)

(أبو الفضل) محمد بن علي
بن عمرو المَابرَسَامِيّ، من
قرية مَابرَسَام، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٥ / ١٥٤)

(٨١٠)
{ المَاثِرِيّ }

نسبة إلى مَاثِرِيّ، وهي محلة
بسمرقند، ينسب إليها:

١ - الفتح المَاثِرِيّ
(أبو نصر) الفتح بن حفص
المَاثِرِيّ، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٥ /
١٥٥)

٢ - محمد المَاثِرِيّ
(أبو بكر) محمد بن محمد بن
حسان المَاثِرِيّ، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٥ / ١٥٥)

٣ - علي المَاثِرِيّ
(أبو الحسن) علي بن الحسن
بن علي بن... بن زيد بن كليب
المَاثِرِيّ، روى عن العلماء

محمد بن نصر بن الحسين بن
عثمان المزني المروزي
الليثي، كان من عباد الله
الصالحين، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفى سنة
٢٣٣ هـ. (س ٥ / ١٥٣) (ب)
(٣٤ / ٥)

(٨٠٩)
{ المَابرَسَامِيّ }

نسبة إلى مَابرَسَام، وهي:
قرية من قرى مرو، ينسب
إليها:

١ - علي المَابرَسَامِيّ
(أبو الحسن) علي بن خشرم
بن عبد الرحمن بن.. بن عبد
الله المَابرَسَامِيّ، ابن أخت
بشر بن الحارث الحافي، كان
إماماً عالماً رياضياً، عمّر
العمر الطويل حتى كان يقول
صُمْتُ ثمانية وثمانين رمضاناً،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، وتوفى سنة ٢٥٧ هـ.
(س ٥ / ١٥٤)

٢ - محمد المَابرَسَامِيّ

(٨٠٧)
{ اللِّيْثِيُّ }

نسبة إلى اللِّيْثِ، وهو: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل بخارا، ينسب إليه:

١ - عمرو اللِّيْثِيُّ (أبو مسلم) عمر بن علي بن أحمد بن اللِّيْثِ الحافظ اللِّيْثِيُّ، كان حافظاً من أهل بخارا، أحد حفاظ الحديث، وممن رحل في طلبه، وتعب في جمعه، خرَّج التخاريج، وجمع الجموع، وسمع بخراسان والعراق وبلاده، وسكن مدة أصبهان، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٤٦٦ هـ. (س ١٥١ / ٥)

(٨٠٨)
{ اللِّيْنِيُّ }

نسبة إلى اللِّيْنِ، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - محمد اللِّيْنِيُّ

نسبة إلى لُوْكْرٍ، وهي: قرية على طرف مرو بين بنج ده وبركوز، ينسب إليها:

١ - محمد اللُّوْكْرِيُّ

(أبو نصر) محمد بن عدنان (عرفات) بن محمد بن أحمد بن العباس بن عمروية اللُّوْكْرِيُّ، كان فقيهاً حنفياً جليلاً، خطيب مرو، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى بمرو في شهر ربيع الأول سنة ٥٠٢ هـ. (س ١٤٥ / ٥) (ب ٣١ / ٥)

(٨٠٦)
{ اللُّوْلُوْئِيُّ }

نسبة إلى اللُّوْلُوْئِ، وهو: من كان يبيع اللُّوْلُوْئِ من أهل نسف، ينسب إليه:

١ - محمد اللُّوْلُوْئِيُّ

(أبو بكر) محمد بن أحمد بن أبي القاسم النسفي يعرف ببرواريد اللُّوْلُوْئِ، من أهل نسف سكن بخارى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ١٤٦ / ٥)

مسلمون موحدون، ولهم لسان مفرد، وقوة وشوكة، ينسب إليها:

١ - موسى اللُّكْزِيُّ

(أبو عبد الله) موسى بن يوسف بن الحسين اللُّكْزِيُّ يعرف بحسن الدربندی، كان ثقة صدوقاً، فقيهاً فاضلاً، حسن السيرة، صامتاً، روى كتاب " النعت " لأبي بكر بن أبي داود. (ب ٢٦ / ٥)

٢ - حكيم اللُّكْزِيُّ

حكيم بن إبراهيم بن حكيم اللُّكْزِيُّ الدربندی، فقيه صالح، سديد السيرة، تفقه على يد أبي حامد الغزالي ببغداد، وعلى يد الهروي بمرو، وسمع الحديث الكثير بخسة، وكان يحفظ الأشعار القديمة، وخرج إلى بخارى، وأقام بها أكثر من عشرين سنة إلى أن توفى بها في شوال سنة ٥٣٨ هـ. (س ١٢٥ / ٥)

(٨٠٥)
{ اللُّوْكْرِيُّ }

نسبة إلى اللال، وهي: نسبة لمن يبيع اللؤلؤ من أهل سمرقند، ينسب إليها:

١ - يعقوب اللال السمرقندي

(أبو إسحاق) يعقوب بن يوسف بن خالد بن مالك بن سنان اللال السمرقندي، من أهل سمرقند، كان ممن عني بطلب العلم وجمع الآثار، وكان حسن الحديث، مستقيم الطريقة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٢٦٥ هـ. (س ٦٦٩ / ٥)

(٨٠١)

{ اللالوبي }

نسبة إلى لالويه، وهو: اسم لجد المنتسب إليه من أهل أندانقان، ينسب إليه:

١ - علي اللالوبي

(أبو الحسن) علي بن محمد بن علي بن لالوية المجتهد الأندانقاني اللالوبي، كان من أهل الفضل والعلم، وكان قد دخل نسف، وأقام على المستغفري مدة، روى عن

العلماء وروى عنه العلماء. (س ٦٧٠ / ٥)

(٨٠٢)

{ اللامشي }

نسبة إلى لامش، وهي: قرية من قرى فرغانة، ينسب إليها:

١ - الحسين اللامشي

(أبو علي) الحسين بن علي بن أبي القاسم اللامشي الفرغاني، سكن سمرقند، كان إماماً فاضلاً فقيهاً بصيراً يعلم الخلاف، مناظراً، وله الباع الطويل فسه، وكان يدخل على الملوك ويقول الحق في وجوههم، سمع الحديث، ولد سنة ٤٤١ هـ، وتوفي بسمرقند في رمضان سنة ٥٢٢ هـ، ودفن بمقبرة رأس قنطرة غانقر عند فارس البغدادي. (ب ٩ / ٥) (س ٦٧١ / ٥)

(٨٠٣)

{ اللبّادي }

نسبة إلى اللبّادين (سكة اللبّادين)، وهي: محلة بسمرقند، ينسب إليها:

١ - محمد اللبّادي

محمد بن طاهر بن عبد الرحمن بن الحسن بن محمد السعدي السمرقندي اللبّادي، كان يسكن سكة اللبّادين، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي منتصف صفر سنة ٥١٥ هـ. (س ١٢٥ / ٥) (ب ١٠ / ٥)

٢ - محمد اللبّادي

محمد بن محمد بن عبد الله الكرابيسي اللبّادي، من أهل سمرقند، من هذه السكة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي ليلة الجمعة ٧ من رمضان سنة ٥٢٣ هـ. (س ١٢٥ / ٥)

(٨٠٤)

{ اللكزي }

نسبة إلى لكز، وهي: بلدة خلف الدرند تتاخم خرازان، سميت باسم بانيتها، وأهلها

نسبة إلى لقيط، وهو: اسم لجد المنتسب إليه من أهل مرو، ينسب إليه:

١ - أحمد اللقيطي

(أبو بكر) أحمد بن عنبس بن لقيط الضبي اللقيطي المروزي، قدم بغداد وحدث بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء . (س ٥ / ١٣٩)

(٧٩٩)

{ اللاكمالاني }

نسبة إلى لاكمالان، وهي: قرية من قرى مرو على خمسة فراسخ منها، ينسب إليها:

١ - إبراهيم اللاكمالاني

إبراهيم بن محمد بن سعيد اللاكمالاني، سمع من العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٦٦٨)

(٨٠٠)

{ اللال }

نسبة إلى لباد، وهو: من كان يبع اللبود من أهل بخارى، ينسب إليه:

١ - الحسن اللباد

(أبو علي) الحسن بن الحسين بن مسعود بن عبد الله بن اللباد المؤذن البخاري، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٧١ هـ. (س ٥ / ١٢٤)

(٧٩٧)

{ اللجام }

نسبة إلى لجام، وهو: من كان يعمل اللجام ويبيعه من أهل أردبيل، ينسب إليه:

١ - أحمد اللجام

(أبو بكر) أحمد بن الحسين اللجام الأردبيلي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ١٢٩)

(٧٩٨)

{ اللقيطي }

أحمد بن حنبل، وصنف كتاباً كبيراً في الصلاة، قال عنه مسلم بن الحجاج: لم أر أحداً أصلح كتاباً من إسحاق بن منصور، وتوفي بنيسابور يوم الإثنين لعشر خلون من جمادى الأولى سنة ٢٥١ هـ. (س ٥ / ١٠٧)

(٧٩٥)

{ الكُوشَانِيّ }

نسبة إلى كُوشَان، وهي: مدينة في أقصى بلاد الترك، ينسب إليها:

١ - محمد الكُوشَانِيّ

(أبو عبد الله) محمد بن عبد الله الثعلبي الكُوشَانِيّ، من أهل إشبيلية بالأندلس، كان منقطعاً عن العبادة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٤١٣ هـ. (ب ٤ / ٥٥٦)

(٧٩٦)

{ اللباد }

(أبو محمد) نصر بن صابر بن داود الكندي، الرواسي البخاري، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ١٠٣)

(٧٩٠)
{ الكندي }

نسبة إلى كندكين، وهي قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - علي الكندي

(أبو الحسن) علي بن أحمد بن الحسين بن أبي نصر بن الأشعث بن غضبان الكندي، والده كان قاضي كندكين، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٤٨ هـ. أوقبلها بسنة. (س ٥ / ١٠٣) (ب ٤ / ٥٤٨)

(٧٩١)
{ الكندي }

نسبة إلى كنديكث، وهي قرية من درغم بنواحي سمرقند، ينسب إليها:

سمرقند

١ - عمر الكندي

عمر بن سعيد بن عبد الرحيم بن أحمد الأصم الكندي السمرقندي، سكن جبل بنواحي سمرقند يسمى (باري)، وكان يسكن كنديكث، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد بسمرقند، وتوفي بباري في صفر، أو ربيع الأول سنة ٥٢٥ هـ. (س ٥ / ١٠٤)

(٧٩٢)
{ الكندي }

نسبة إلى كندون، وهي محلة بسمرقند، ينسب إليها:

١ - عبد الله الكندي

(أبو محمد) عبد الله بن يوسف بن موسى بن علي بن زيد الكندي، الفقيه الزاهد، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة نيف وثمانين وأربعمائة هـ. (س ٥ / ١٠٥)

(٧٩٣)
{ الكندي }

نسبة إلى كوز، وهو اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل بخارا، ينسب إليه:

١ - محمد الكندي

(أبو بكر) محمد بن أحمد بن إبراهيم بن سكن بن... بن كوز السكني الكندي البخاري، نسب إلى جده الأعلى، كان شيخاً صالحاً صحيح السماع، سمع ببخارا، ليس الحديث من شأنه، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ١٠٧)

(٧٩٤)
{ الكندي }

نسبة إلى كوندج، وهي سكة بمرو، ينسب إليها:

١ - إسحاق الكندي

(أبو يعقوب) إسحاق بن منصور بن بهرام التميمي المعروف بالكوسج، من أهل مرو، كان يروي المسائل عن

(٧٨٨)
{ الكندي }

نسبة إلى كند (كندی)،
وهي قرية من قرى سمرقند،
ينسب إليها:

- ١ - محمد الكندي
(أبو المحامد) محمد بن عبد
الخالق بن عبد الوهاب بن
حمزة بن سلمة الكندي، من
أهل الصغد، وكانت له حلقة
يوم الجمعة، في جامعها، كان
فقيهاً عالماً، وإماماً مبرزاً،
ورعاً حسن السيرة، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفي سنة ٥٥١ هـ. (س
١٠٤/٥) (ب ٥٤٧/٤)

(٧٨٩)
{ الكندسرواني }

نسبة إلى كندسروان، وهي:
قرية من قرى بخارا، ينسب
إليها:

- ١ - نصر الكندسرواني

عبد الوهاب بن أبي عبد الله بن
أبي الحسين بن أبي الشهاب
الكنجي، نزيل دمشق، فاضل،
له النبراس لكشف الإلتباس
الواقع في الأساس لعقائد قوم
سموا أنفسهم بالأكياس، فرغ
من تأليفه سنة ١٠٦٢ هـ. (ف
٣٤٢/٢)

- ٢ - محمد الكنجي (.....
٦٥٨ هـ / ١٢٦٠ م)
(أبو عبد الله) محمد بن
يوسف الكنجي، فاضل، من
آثاره: البيان في أخبار صاحب
الزمان، كفاية الطالب في
مناقب أمير المؤمنين علي بن
أبي طالب، وله شعر. (ف ٣/
٧٨٧)

- ٣ - يحي الكنجي (كان حياً
قبل ٣١٨ هـ / ٩٣٠ م)
(أبو القاسم) يحي بن زكريا
الكنجي، فاضل، روى عنه أبو
محمد هارون بن موسى
التلعكبري، له تصانيف كثيرة
منها: كتاب النقض. (ف ٤/
٩٥)

العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٩٩/٥)

(٧٨٦)
{ الكنجكاني }

نسبة إلى كنجكان، وهي:
قرية من قرى مرو، ينسب
إليها:

- ١ - أحمد الكنجكاني
(أبو سهل) أحمد بن عبد الله
بن جذاع الكنجكاني، من أهل
مرو، حدث بوصية النبي -
صلى الله عليه وسلم - لأبي
هريرة، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٥/
١٠١)

(٧٨٧)
{ الكنجي }

نسبة إلى كنجة، وهي: مدينة
عظيمة، وهي قصبه بلاد أران،
ينسب إليها:

- ١ - عبد الوهاب الكنجي (كان
حياً ١٠٦٢ هـ / ١٦٥٢ م)

(٧٨٤)

{ الكَمَنْدِيّ }

نسبة إلى كَمَنْدَة، وهي: قرية من قرى الصغد، ينسب إليها:

١ - اسماعيل الكمندي

اسماعيل بن أحمد بن عبد الله بن خلف ويقال خالد بن ابراهيم البخاري الكرميني الكمندي، قدم دمشق راجعاً من الحج وحدث بها، وكان شيخاً ثقة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤ / ٥٤٥)

(٧٨٥)

{ الكِنَانِيّ }

نسبة إلى كِنَانِيّ، وهو: اسم لجد المنتسب إليه من أهل بخارى، ينسب إليه:

١ - محمد الكِنَانِيّ

(أبو الفضل) محمد بن عبد الله بن إبراهيم بن نصر بن الليث بن سيار الحافظ الكِنَانِيّ، من أهل بخارا، كان يعرف الحديث، ويحفظ، روى عن

نسبة إلى كَمُونْ، وهو: من كان يبيع الكمون من أهل سرخس، ينسب إليه:

١ - سهل الكَمُونِيّ

(أبو القاسم) سهل بن محمد بن عبد الله الكَمُونِيّ السرخسي، كان إماماً فاضلاً، ورعاً سديد السيرة، تفقه على أبي طاهر السنجي، وتخرج عليه، سمع الحديث الكثير، وحدث باليسير، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٤٦٨ هـ. (س ٥ / ٩٥)

(٧٨٣)

{ الكَمَنْجِيّ }

نسبة إلى كَمَنْجِيّ، وهي: قرية من قرى ما وراء النهر، ينسب إليها:

١ - علي الكمنجتي .

(ابو الحسن) علي بن النعمان بن سهل الكمنجتي، روى عن العلماء وروى عنه. (ب ٤ / ٥٤٥)

نسبة إلى كَمَسَان، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - عبد الجبار الكَمَسَانِيّ

(أبو جعفر) عبد الجبار بن أحمد بن محمد بن مجاهد بن يوسف بن المثنى الكَمَسَانِيّ، كان حافظاً، يعرف الحديث، ويفهم طرفاً منه، قدم بخارا سنة ٣٩٣ هـ، ثم رجع إلى مرو، ومات بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٩٥)

٢ - أحمد الكَمَسَانِيّ

(أبو حاتم) أحمد بن محمد بن جميل الكَمَسَانِيّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٩٥)

٣ - أحمد الكَمَسَانِيّ

(أبو العباس) أحمد بن لأبي يوسف الكَمَسَانِيّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٩٥)

(٧٨٢)

{ الكَمُونِيّ }

(٧٧٩)

{ الكمردى }

نسبة إلى كمرد، وهى قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

- ١ - أبو جعفر الكمردى (أبو جعفر) الكمردى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء (س ٥ / ٩٤) (ب ٤ / ٥٤٤)

(٧٨٠)

{ الكمرى }

نسبة إلى كمره، وهى قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

- ١ - يوسف الكمرى (أبو يعقوب) يوسف بن الفضل الكمرى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء (س ٥ / ٩٤) (ب ٤ / ٥٤٤)

(٧٨١)

{ الكمسانى }

نسبة إلى كمرجة، وهى قرية من قرى الصغد، ينسب إليها:

- ١ - محمد الكمرجى محمد بن أحمد بن محمد الإسكاف المؤذن الصغدى الكمرجى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء (س ٥ / ٩٤) (ب ٤ / ٥٤٤)

٢ - محمد الكمرجى

(أبو محمد) محمد بن نصر بن حمويه الكمرجى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء (س ٥ / ٩٤)

٣ - محمد الكمرجى

(أبو حفص) محمد بن نصر بن حمويه الكمرجى، والد (أبى محمد) السابق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء (س ٥ / ٩٤)

٤ - نصر الكمرجى

(أبو الليث) نصر بن حمويه الكمرجى السغدى، والد (أبى حفص) السابق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء (س ٥ / ٩٤)

أبو مسعود بن أبى يزيد بن أبى الأزهر الكلخجاني، روى عن العلماء وروى عنه (س ٥ / ٨٨)

(٧٧٧)

{ الكمارى }

نسبة إلى كمارى، وهى قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

- ١ - الليث الكمارى (أبو نصر) الليث بن عبد الله بن عمرو بن حفص الكمارى، من قرية كمارى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء وتوفى سنة ٣٣١ هـ. (س ٥ / ٩٣)

٢ - محمد الكمارى (٣٨١ هـ

/ ٩٩١ م)

(أبو بكر) محمد بن الفضل الكمارى، البخارى، الحنفى، فاضل. من آثاره: الفوائد فى الفقه. (ف ٣ / ٥٨٨) (ط ٤)

(٧٧٨)

{ الكمرجى }

العلماء وروى عنه العلماء، له:
امالى ابى القاسم. (ظ ص ٤
١٦٣/ (س ٥/ ١١٤)

٣ - عبد الله الكلاباذي
(أبو القاسم) عبيد الله بن محمد
بن أحمد بن سعيد بن يعقوب
الفقيه الكلاباذي، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٥/ ١١٤)

٤ - محمد الكلاباذي
(أبو عبد الله) محمد بن أحمد
بن سعيد بن يعقوب اللؤلؤي
الكلاباذي، كان على مظالم
بخارا، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفى في
ربيع الأول سنة ٣٢٣ هـ. (س
٥/ ١١٤)

٥ - عبد الكريم الكلاباذي
(أبو سهل) عبد الكريم بن
عبد الرحمن بن... بن حازم
الكلاباذي البخاري، من
كلاباذ بخارا، سمع منه
جماعة كثيرة من القداماء
والمتأخرين، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٥/
١١٤)

(٧٧٤)

{ الكلاشكردى }

نسبة إلى كلاشكرد، وقد يعرب
فيقال: جلاشكرد، وهي قرية
من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - سام الكلاشكردى
سام بن نوح الكلاشكردى،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء (س ٥/ ١١٧)

٢ - رئيس الكلاشكردى
رئيس بن سليمان بن حارثة بن
قدامة الكلاشكردى، قدم
خراسان، ونزل قرية
جلاشكرد، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٥/
١١٧)

(٧٧٥)

{ الكلباقاني }

نسبة إلى كلباقان، وهي:
قرية من قرى مرو، ينسب
إليها:

١ - وهب الكلباقاني

(أبو عبد الله) وهب بن زمعة
التميمي الكلباقاني، أدرك
ابن المبارك، وكان مولعاً به
وبمذهبه وشمائله، ألف كتاباً في
معرفة الحديث، والقول فيمن
يجب تركه، وما في الأحاديث
من خطأ وشنعة، سماه كتاب "المتروكين"
وروى عنه العلماء. (س ٥/
٨٧)

(٧٧٦)

{ الكلخنجاني }

نسبة إلى كلخجان، وهي:
قرية من قرى مرو، ينسب
إليها:

١ - محمد الكلخنجاني
(أبو عطاء) محمد بن أبي
يزيد بن أبي الأزهر بن... بن
هلال المتوكلي الكلخنجاني،
كان إماماً فاضلاً، ورعاً حسن
السيرة، دائم الصوم والتهجد،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، وتوفى سنة ٤٧٨ هـ.
(س ٥/ ٨٨)

٢ - أبو مسعود الكلخنجاني

(٧٧٢)
{ الكفيني }

نسبة إلى كفين، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

- ١ - عبد الله الكفيني (أبو محمد) عبد الله بن محمد الكفيني، كان فقيهاً فاضلاً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٨٤)

(٧٧٣)
{ الكلابادي }

نسبة إلى كلاباد، وهي: محلة ببخارا، ينسب إليها:

- ١ - إبراهيم الكلابادي (أبو إسحاق) إبراهيم بن محمد الكلابادي، له شرف الفقر على الغنى. (ف ١ / ٦٨)
- ٢ - علي الكلابادي (أبو القاسم) علي بن أبي نصر الكلابادي، ابن (أبي نصر) السابق، روى عن

العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٤٦ هـ. (س ٥ / ٧٥)

- ٥ - أحمد الكشميهني أحمد بن عيسى الكشميهني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٧٥)

- ٦ - أحمد بن يحيى الكشميهني (أبو عبد الله) أحمد بن يحيى الكشميهني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٧٥)

(٧٧١)
{ الكفيسيواني }

نسبة إلى كفيسيوان (كفشيوشوان)، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

- ١ - حمدان الكفيسيواني (أبو الفضل) حمدان بن يحيى بن عبد الله الكفيسيواني البخاري، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٨٤)

- ٢ - محمد الكشميهني (٠٠٠ - ٣٨٩ هـ / ٠٠٠ - ٩٩٩ م) (أبو الهيثم) محمد بن مكى بن محمد بن زراع بن هارون بن زراع الكشميهني، الأديب، اشتهر في الشرق والغرب بكتاب "الجامع"، لأنه آخر من حدث به عالياً بخراسان، كان فقيهاً، أديباً، زاهداً ورعاً، رحل إلى الحجاز والعراق، وأدرك الشيوخ، سمع بفرير، وبمرو، وبسرخس، وبالري، وببغداد، وبالكوفة، وبمكة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٣٨٩ هـ. من آثاره: رسائل. (س ٥ / ٧٥) (ف ٣ / ٧٣٢)

٣ - محمد الكشميهني

(أبو حامد) محمد بن علي الكشميهني، كان فقيهاً، فاضلاً، عارفاً باللغة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٧٥)

٤ - صالح الكشميهني

(أبو الفضل) صالح بن مسمار الكشميهني، رحل إلى العراق، والحجاز، حدث بمرو، وما وراء النهر، روى عن

٥ - أحمد الكُشَانِيّ

(أبو نصر) أحمد بن محمد بن حميد بن عبد الله بن الأشعث الكُشَانِيّ، القاضي، كان إماماً، ورد سمرقند، وحدث بها في الدار الجوزجانية، وعاش مائة وعشرين سنة، وكان حديد البصر، يطالع الخط بالليل بنور القمر، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي بعد سنة ٤٤٣ هـ. (س ٧٣/٥)

٦ - مسعود الكُشَانِيّ

(أبو المعالي) مسعود بن الحسن بن الكُشَانِيّ، كان إماماً فاضلاً، حسن السيرة، جميل الأمر، ولى الخطابة بسمرقند مدة، وحدث، وأملى، ودرّس في مدرسة فثم - رضى الله عنه - روى عنه ابنه ببخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٥٤٠ هـ. (س ٧٣/٥)

٧ - عبيد الله الكُشَانِيّ

(أبو القاسم) عبيد الله بن عمر الخطيب الكُشَانِيّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء (س ٧٣/٥)

٨ - محمد الكُشَانِيّ

(أبو نصر) محمد بن الحسن الباهلي الكُشَانِيّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٧٣/٥)

٩ - محمد الكُشَانِيّ

(أبو الفتح) محمد بن مسعود الكُشَانِيّ، ابن (أبي المعالي) السابق، ولى القضاء ببخارا، ولم تحمد سيرته في ولايته، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي في الليلة الرابعة من شهر رمضان بعد أن صلى التراويح من سنة ٥٥٢ هـ. (س ٧٤/٥)

١٠ - علي الكُشَانِيّ

(أبو الحسن) علي بن موجود بن الحسن الكُشَانِيّ، إمام فاضل، مناظر فحل، واعظ، قوالً بالحق، تولى التدريس بالمدرسة الخاقانية بمرو، وسكنها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد في ليلة ٢٧ من رمضان سنة ٤٨٠ هـ، وتوفي سنة ٥٥٧ هـ. (س ٧٤/٥)

١١ - عبيد الله الكُشَانِيّ

(أبو القاسم) عبيد الله بن عمر بن محمد بن أحميد الكُشَانِيّ، كان فاضلاً مشهوراً، ثقة، عالماً أكثراً من الحديث، عمّر العمر الطويل، وأملى سنين حتى سمع منه الكثير، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد في حدود سنة ٤١٠ هـ، وتوفي سنة ٥٠٢ هـ. (س ٧٣/٥)

(٧٧٠)

{ الكُشْمِيهِنِيّ }

نسبة إلى كُشْمِيهِن، وهي قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - حبان الكَشْمِيهِنِيّ

(أبو محمد) حبان بن موسى بن سواد الكَشْمِيهِنِيّ السلمي، كان ثقة، صدوقاً، راوية كُتُب ابن المبارك، رحل الناس إليه، وسمعوا منه في قريته، وآخر أمره أنه ترك وطنه، وسكن الثغور بقربر - مُرابطاً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٣٣ هـ. (س ٧٥/٥)

١ - مسعود الكُشَانِيّ
(٤٤٧-٥٢٠هـ/١٠٥٥-١١٢٦م)
(رکن الدین) مسعود بن
الحسین بن الحسن بن محمد بن
إبراهیم الكُشَانِيّ، فاضل، من
آثاره: المختصر المسعودی.
(ف ٨٤٧/٣)

٢ - أحمد الكُشَانِيّ
(أبو عمر) أحمد بن حاجب
بن خمانه الكُشَانِيّ، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٧٣/٥) (ب ٥٢٤/٤)

٣ - محمد الكُشَانِيّ
(أبو نصر) محمد بن أحمد بن
حاجب الكُشَانِيّ، ابن (أبو
عمر) السابق، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٧٣/٥)

٤ - أحمد الكُشَانِيّ
(أبو نصر) أحمد بن المهذب
بن يعلى بن مسلم بن سعيد بن
الخطاب بن نصر الكُشَانِيّ،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، توفي في ذي القعدة
سنة ٤٩٣ هـ، عن ٧٨ سنة.
(س ٧٣/٥)

من نفس، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، ولد سنة
٤٨٧ هـ تقريباً. (س ٧١/٥)

٥ - محمد بن حاتم الكِيسِيّ
(أبو جعفر) محمد بن حاتم بن
خزيمة بن قتيبة بن... بن
شراحيل الكلبى الكِيسِيّ،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، ومات في توجهه إلى
الحج بهمدان، في شوال من
سنة ٣٣٩ هـ، ابن مائة وثمان
سنتين. (س ٧١/٥)

٦ - محمد بن الطيب الكِيسِيّ
(أبو نصر) محمد بن الطيب
الكِيسِيّ الزاهد، وكان من
الفقهاء العباد، والرحالة في
طلب الحديث، سمع بنيسابور
وببغداد، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، ومات سنة
٣١٨ هـ. (س ٧١/٥)

(٧٦٩)

{ الكُشَانِيّ }

نسبة إلى كُشَانِيَّة، وهى:
بلدة بسمرقند، ينسب إليها:

من أبى نعيم بن عدى، وأبى
العباس الدغولى وطبقتهما
بنيسابور وبغداد وهمذان
والحجاز، وجمع وصنف
الأبواب والمشايخ - وجاور
بمكة سنوات، وبها توفى. (ف
٧٨١/٣)

٢ - عبد الحميد الكِيسِيّ
(أبو محمد) عبد الحميد بن
حميد بن نصر
الكِيسِيّ، المعروف بعبد
حميد، إمام جليل القدر، ممن
جمع وصنف، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
ومات في شهر رمضان سنة
٢٤٩ هـ. (س ٧٠/٥) (ب
٥٢٣/٤)

٣ - الفتح الكِيسِيّ
(أبو نصر) الفتح بن عمرو
الكِيسِيّ الوراق، مستقيم
الحديث، صدوق، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٧١/٥)

٤ - محمد الكِيسِيّ
(أبو الفضائل) محمد بن عبد
الله بن أبى المظفر الكِيسِيّ،
ولد بها، وسكن سمرقند، أصله

وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٦٨)

٣ - الحسن الكسبوي

الحسن بن محمد علي الكسبوي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٦٩)

٤ - علي الكسبوي

(أبو الحسن) علي بن إبراهيم الكسبوي، المفتي بدرب الجديد، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٦٩)

٥ - منير الكسبوي

(أبو المؤيد) منير بن محمد بن جعفر الكسبوي، سمع الكثير وكان أديباً فاضلاً، سمع بجماعة بنسب، أشقورقان، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٦٩)

٦ - مسعود الكسبوي

مسعود بن محمد بن جعفر الكسبوي، أخو (منير) السابق، سمع الكثير ونسخ بخطه، روى عن العلماء

وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٦٩)

٧ - صاعد الكسبوي

(أبو العلاء) صاعد بن منير بن محمد الكسبوي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٦٩)

٨ - محمد الكسبوي

(أبو الفرج) محمد بن مسعود الكسبوي، من أهلها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٦٩)

٩ - أحمد الكسبوي

(أبو نصر) أحمد بن إسماعيل بن محمد بن هارون بن إسماعيل بن بلال السكاك الكسبوي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ومات يوم الجمعة سنة ٤١٢ هـ. (س ٥ / ٦٩)

١٠ - محمد الكسبوي

(أبو بكر) محمد بن عبد الملك بن جعفر بن محمد بن أبي سعيد بن محمد بن عثمان بن محمد بن عبد الله بن أبي النضر الكسبوي، روى عن

العلماء وروى عنه العلماء، ومات بنسب ليلة الإثنين ٧ من ذي الحجة سنة ٤٠٩ هـ. (س ٥ / ٦٩)

١١ - محمد الكسبوي

(أبو بكر) محمد بن محمد بن أبي محمد، واسمه (عبد الملك بن محمد بن... بن فارسنج أتوفيد شيشير) الكسبوي، من بيت علم كل منهم يروى الحديث عن أبيه، وكان من الأئمة والعلماء، وكان فاضلاً مناظراً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد في صفر سنة ٤٣٩ هـ، ومات سنة ٤٩٤ هـ. (س ٥ / ٦٩) (ب ٥٢٢ / ٤)

(٧٦٨)

{ الكشي / الكشي }

نسبة إلى كس (كش)، مدينة بالصغد، ينسب إليها:

١ - محمد الكشي (٠٠٠ - ٣٩٠ هـ / ٠٠٠ - ١٠٠٠ م) (أبو زرعة) محمد بن يوسف الجرجاني الكشي، محدث سمع

نسبة إلى كسادن، وهي قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - محمد الكسادني (أبو بكر) محمد بن محمد بن سفيان بن... بن الفضل بن أبي ساجد الكسادني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٦٥)

(٧٦٧)
{ الكسبوي }

نسبة إلى كسبة، وهي قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١ - عيسى الكسبوي (أبو أحمد) عيسى بن الحسين بن الربيع الكسبوي، مصنف كتاب البستان، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٦٨) (ب ٤ / ٥٢٢)

٢ - جعفر الكسبوي (أبو محمد) جعفر بن محمد بن علي بن حمدان بن واقد الكسبوي، روى عن العلماء

(٧٦٥)

{ الكسائي }

نسبة إلى كساء، وهو نسج وليس ويبيع الكساء من أهل مرو، وبخارى، ينسب إليه:

١ - إبراهيم الكسائي (أبو إسحاق) إبراهيم بن أحمد بن يعقوب المروزي الكسائي، الملقب بطريق غريب، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٦٧)

٢ - عبد الجبار الكسائي (أبو محمد) عبد الجبار بن محمد بن علي بن محمد الكسائي البخاري، الأمام الحجاج، من أهل بخارا، كان يعظ ويجلس للامة، وكان من أهل الخير والعلم، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي في شوال سنة ٥١٨ هـ. (س ٥ / ٦٧)

(٧٦٦)

{ الكسادني }

وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٥٩)

٧ - معمر الكرمني

(أبو سليمان) معمر بن جبرئيل بن مصعب بن إسماعيل بن أيوب الكرمني، المؤدب، سكن سمرقند، وكان شيخاً فاضلاً صالحاً، ثقة، ديناً، حسن الأصول، من أهل السنة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٥٩)

٨ - صهيب الكرمني

(أبو محمد) صهيب بن عاصم بن إبراهيم بن... بن قيس الكرمني، له رحلة إلى العراق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٥٩)

٩ - محمد الكرمني

(أبو بكر) محمد بن أبي جعفر بن... بن عثمان اليشكري الكرمني، كان فقيهاً شافعي المذهب، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٥٩)

الكَرْمُكَاثِيّ، مقرئ، قرأ ببغداد وحران ومصر ودمشق والموصل وخراسان، وتوفي في ١٢ ذى الحجة، له مصنفات كثيرة منها: كتاب التذكرة، وكتاب المعول، يكتب من الأدياء، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ف/٣/٨٤) (ب/٤/٥١٢)

(٧٦٣)

{ الكَرْمُجِينِيّ }

نسبة إلى كَرْمَجِين، وهي قرية من قرى NSF، ينسب إليها:

١ - اليمان الكَرْمُجِينِيّ

(أبو الحسن) اليمان بن الطيب بن خنيس بن عمر الكَرْمُجِينِيّ، من قرية كرمجين من قرى NSF، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٣٣٢، أو ٣٨٢ هـ. (ب/٤/٥١٨) (س/٥/٥٨)

٢ - الطيب الكَرْمُجِينِيّ

(أبو طاهر) الطيب بن خنيس بن عمر الكَرْمُجِينِيّ، من قرية

كرمجين من قرى NSF، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، له: كتاب "المبدأ" لوهب بن منبه، كتبه سنة ٣٢٣ هـ. (س/٥/٥٨)

(٧٦٤)

{ الكَرْمِينِيّ }

نسبة إلى كَرْمِينِيَّة، وهي بلدة من نواحي الصغد، كثيرة الشجر والماء، بين سمرقند وبخارا، ينسب إليها:

١ - محمد الكَرْمِينِيّ

(أبو عبد الله) محمد بن الضوء بن المنذر بن يزيد الشيباني الكَرْمِينِيّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٢٨٢ هـ. (س/٥/٥٨)

٢ - أحمد الكَرْمِينِيّ

(أبو بكر) أحمد بن الضوء بن المنذر البكري الكَرْمِينِيّ، أخو (أبو عبد الله) السابق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي في النصف من

رجب سنة ٢٦٥ هـ. (س/٥/٥٩)

٣ - المستقر الكَرْمِينِيّ

المستقر بن محمد الكَرْمِينِيّ، المحدث المشهور، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س/٥/٥٩)

٤ - المسيب الكَرْمِينِيّ

المسيب بن محمد القضاعي الكَرْمِينِيّ، روى كتاب المختصر للفرازي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س/٥/٥٩)

٥ - عزيز الكَرْمِينِيّ

(أبو الفرج) عزيز بن عبد الله الكَرْمِينِيّ، كان أحد نظار أصحاب الشافعي، في الصفة ببخارا، وبكرمينية، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س/٥/٥٩)

٦ - علي الكَرْمِينِيّ

(أبو تراب) علي بن طاهر بن..... الكَرْمِينِيّ التميمي، من أهل كرمينية، أفضل أهل عصره في اللغة وحفظها على الإطلاق، روى عن العلماء

عليهم بالشام، والحجاز،
والعراق، وصنف التصانيف،
ورزق الأصحاب والأولاد،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، توفى سنة ٤٨١ هـ.
(س ٥ / ٥٥)

٢ - عبد الرحمن الكرگانجى
(أبو محمد) عبد الرحمن بن
محمد الكرگانجى، ابن (أبو
حامد) السابق، إمام فاضل فى
القراءات وعلومها، حسن الأخذ
والإقراء، سمع الحديث الكثير
عن جماعة، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٥٥)

٣ - محمد الكرگانجى
(أبو بكر) محمد بن عبد
الرحمن بن محمد الكرگانجى،
ابن (أبو محمد) السابق، شيخ
صالح، ورع، مليح الشيبة،
حسن الوجه، عفيف، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٥ / ٥٥)

٤ - محمد الكرگانجى (٣٩٠
- ٤٨٤ هـ / ١٠٠٠ - ١٠٩٢ م)
(أبو نصر) محمد بن محمد
بن أحمد بن على بن حامد

٢ - محمد الكردرى
(٦٤٢ - ٥٥٩ هـ)
(١١٦٤ - ١٢٤٤ م)

(أبو الوحدة شمس الأئمة)
محمد بن عبد الستار بن محمد
العمادى الكردرى، فقيه، توفى
ببخارا فى ٩ من المحرم، من
آثاره: مختصر حسام الدين
الأخسيكى، الحق المبين فى
دفع شبهات المبطلين، أو
السيف المسلول فى الرد على
صاحب المتحول، ويسمى
أيضاً: الدرة المنيقة فى انتصار
الإمام الأعظم أبى حنيفة. (ف
٤١٠ / ٣)

(٧٦٢)

{ الكرگانجى }

نسبة إلى كُرگانج، وهى:
القصبة - بلدة من خوارزم،
وقد عربت فقيلاً: (الجرجانية)
(الكرگانجية) ينسب إليها:

١ - محمد الكرگانجى
(أبو حامد) محمد بن أحمد بن
على المقرى الكرگانجى، أخذ
من رحل إلى الآفاق فى علم
القرآن، وأدرك الأئمة، وقرأ

(٧٦١)

{ الكردرى }

نسبة إلى كَرْدَرُ، وهى: قرية
ناحية خوارزم، ينسب إليها:

١ - عبد الغفور الكردرى
(١١٦٧ م)
٠٠٠٠ - ٥٥٦٢ هـ / ٠٠٠٠

(أبو المفاخر) عبد الغفور بن
لقمان بن محمد (تاج الدين)
الكردرى، فقيه أصولى، تولى
القضاء بخلب، وتوفى بها، و
كان مدرساً بخلب فى مدرسة
الحدادين، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، ومات سنة
٥٦٢ هـ من تصانيفه: "
الانتصار لأبى حنيفة فى
أخباره وأقواله " و " المفيد فى
شرح التجريد " و " شرح
الجامع الصغير " لمحمد بن
الحسن الشيبانى، شرح على
التجريد سماه المفيد والمزيد،
وكلاهما فى فروع الفقه
الحنفى، كتاب فى أصول الفقه،
وحيرة الفقهاء. (ف ٢ / ١٧٥)
(ب ٤ / ٥١٠)

نسبة إل كبييرة، اسمها بالفارسية (ده بزرگ)، وهي: قرية بقرب جيحون، ينسب إليها:

١- إسحاق الكبيري (أبو يعقوب) إسحاق بن إبراهيم بن مسلم القرشي الكبيري، من أهل بخارى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٠) (ب ٤ / ٤٩٣)

(٧٥٦)

{ الكئي }

نسبة إلى كئ، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١- الحسين الكئي (أبو علي) الحسين بن فارس الفقيه الكئي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ومات سنة ٣٩٦ هـ. (س ٥ / ٣٥)

(٧٥٧)

{ الكئوي }

نسبة إلى كئة، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١- أبو أحمد الكئوي أبو أحمد الكئوي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٣٤) (ب ٤ / ٤٩٧)

(٧٥٨)

{ الكدكي }

نسبة إلى كدك، وهي: ناحية بسمرقند، ينسب إليها:

١- عبد الله الكدكي (أبو محمد) عبد الله بن أبي بكر بن عبد الله الغزي الكدكي، من أهل سمرقند، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ومات في شعبان سنة ٤٧١ هـ. (س ٥ / ٣٨)

(٧٥٩)

{ الكدني }

نسبة إلى كدن، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١- عبد الله الكدني (أبو أحمد) عبد الله بن علي بن الشاه الكدني، كان إماماً فاضلاً، خرج إلى الإستسقاء بسمرقند، ودعا الله فاستجاب له، فما برحوا حتى سقوا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٠٢ هـ، ومات في رجب سنة ٤٨٣ هـ. (س ٥ / ٣٨)

(٧٦٠)

{ الكرجي }

نسبة إلى كرج، وهي: ناحية من ثغور أذربيجان، ومن قرى الري، ينسب إليها:

١- فيروز الكرجي (أبو الحسن) فيروز بن عبد الله الكرجي، كان من ساكني بغداد، سمع بالموصل وبيباد، وغيرهما، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي في حدود سنة ٥٢٥ هـ. (س ٥ / ٥٠)

بكر) السابق، روت عن أبيها وعن غيره، وروى عنها العلماء، وماتت بكبوندنجكث بعد سنة ٣٨٠ هـ. (س ٢٨ / ٥)

٣ - إبراهيم الكُبُودُنْجَكِيُّ (أبو إسحاق) إبراهيم بن نصر بن عنبر بن جرير بن محمد بن شاهوية الضبي الكُبُودُنْجَكِيُّ، أصله من مرو، كان كثير الحديث، مستقيم الرواية، وكان سنياً، فاضلاً، ثقة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ومات في ربيع الأول سنة ٣١٥ هـ. (س ٢٨ / ٥)

٤ - محمد الكُبُودُنْجَكِيُّ (أبو جعفر) محمد بن جعفر بن الأشعث الكُبُودُنْجَكِيُّ، كان فاضلاً، ثقة، له رحلة وعناية في طلب الحديث، جمع الكثير، وحدث، وأفاد الناس، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢٨ / ٥)

(٧٥٥)

{ الكَبِيرِيُّ }

١ - سعيد الكُبُودِيُّ سعيد بن رجب الكُبُودِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢٩ / ٥)

٢ - موسى الكُبُودِيُّ موسى بن رجب الكُبُودِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢٩ / ٥)

(٧٥٤)

{ الكُبُودُنْجَكِيُّ }

نسبة إلى كُبُودُنْجَكْث، وهي: مدينة (بلدة) بسمرقند، ينسب إليها:

١ - محمد الكُبُودُنْجَكِيُّ (أبوبكر) محمد بن علي بن النعمان بن سهل بن إسرائيل بن جعفر بن إسحاق الكُبُودُنْجَكِيُّ، كان أمين الحكام بتلك بناحية سمرقند، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ومات سنة ٣٧٧ هـ. (س ٢٨ / ٥)

٢ - فاطمة الكُبُودُنْجَكِيَّة فاطمة بنت علي بن النعمان الكُبُودُنْجَكِيَّة أخت (أبو

٤ - محمد الكُبُودِيُّ (أبو بكر) محمد بن أحمد بن ماناز الكُبُودِيُّ شاب حريص على طلب العلم، سمع بسمرقند، وسمع كتاب " الجامع الصحيح "، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٧)

٥ - بكر الكُبُودِيُّ. (أبو محمد) بكر بن ماناز بن أميرك بن شاه بن الشعبي بن الشعبي بن سمعان النسفي الكُبُودِيُّ، سمع الكثير من الأحاديث بسمرقند، وأسمع، ووعظ مدة في محلة نهر القصارين، وكانت ولادته في سنة ٤٣٠ هـ، ووفاته بنسف في الثالث من صفر سنة ٤٩٣ هـ، عاش ٦٣ سنة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٧)

(٧٥٣)

{ الكُبُودِيُّ }

نسبة إل كُبُودِ، وهي: قرية غرب فاران بسمرقند، ينسب إليها:

نسبة إلى كامد، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - محمد الكامدي

(أبو نصر) محمد بن أحمد بن محمد بن نوح بن صالح بن سيار الكامدي البخاري، كان والده على قضاء NSF مدة، وكانت ولادته سنة ٣٣٥ هـ، ومات بعد سنة ٤١٢ هـ، روى عن العلماء. (س ٢٢ / ٥)

٢ - أحمد الكامدي

(أبو حامد) أحمد بن محمد بن نوح بن صالح بن سيار الكامدي، والد (أبو نصر) السابق، كان يتولى عمل المظالم، روى عن العلماء وروى عنه، وتوفي في شوال سنة ٢٩١ هـ. (س ٢٢ / ٥)

(٧٥٠)

{ الكاملي }

نسبة إلى الكامل، وهو: نسبة لجد المنتسب إليه من أهل NSF، ينسب إليه:

١ - حمزة الكاملي

(أبو يعلى) حمزة بن محمد بن محمد بن سليمان بن حاتم الكاملي، من أهل NSF، كتب الحديث على كبر سن، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ومات ليلة الثلاثاء سنة ٤١٤ هـ عن ٧٦ سنة أو نحوها. (س ٢٢ / ٥)

(٧٥١)

{ الكايشكني }

نسبة إلى كايشكن، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - القاسم الكايشكني

(أبو أحمد) القاسم بن محمد بن عبد الله بن حمدان الكايشكني البخاري، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢٤ / ٥)

(٧٥٢)

{ الكيندوي }

نسبة إلى كينده، وهي: قرية من قرى NSF، ينسب إليها:

١ - إبراهيم الكيندوي

(أبو إسحاق) إبراهيم بن الأشرس الضبي الكيندوي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢٧ / ٥)

٢ - نصر الكيندوي

(أبو الليث) نصر بن المنذر بن جرير النسي الكيندوي، رحل إلى خراسان العراق والحجاز والشام ومصر، وغرق في البحر، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢٧ / ٥)

٣ - محمد الكيندوي

(أبو بكر) محمد بن ماناز أميرك بن شاه الكيندوي، إمام حافظ، سمع الكثير من الأحاديث بسمرقند، أسمع ووعظ مدة في محلة نهر القصارين، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٣٠ هـ، توفي بنسف يوم الأحد ١٣ من صفر سنة ٤٩٣ هـ عن ٦٣ سنة. (س ٢٧ / ٥)

روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٠)

(٧٤٨)

{ الكامجرى }

نسبة إلى كامجر، وهو: لقب لجد المنتسب إليه من أهل مرو، ينسب إليه:

١ - إسحاق الكامجرى

إسحاق بن إبراهيم بن كامجر المروزي الكامجرى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٢)

٢ - محمد الكامجرى

محمد بن إسحاق بن إبراهيم المروزي الكامجرى، ابن (إسحاق) السابق، مروزي الأصل، سكن بغداد، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٢٩٣ هـ. (س ٥ / ٢٢)

(٧٤٩)

{ الكامدى }

(أبو على) الحسن بن ناصر الكاغذى - المعروف بالدهقان، كان سديد السيرة، صدوق اللهجة، فقيهاً سمع جماعة من العلماء، وبلغ الرواية، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ١٩)

(٧٤٧)

{ الكاكنى }

نسبة إلى كاكن، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - محمد الكاكنى

محمد بن على بن محمد بن أبى الليث الصكاك الكاكنى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٠)

٢ - محمد الكاكنى

محمد بن محمد الكاكنى، ابن (محمد) السابق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٢٠)

٣ - عبد الله الكاكنى

(أبو محمد) عبد الله بن بكر بن أبان الكاكنى البخارى،

العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٤٦٤ هـ. (س ٥ / ١٨)

(٧٤٦)

{ الكاغذى }

نسبة إلى كاغذ، وهو: عمل وبيع الكاغذ الذى يكتب عليه، ينسب إليه من أهل سمرقند:

١ - سعيد الكاغذى

(أبو توبة) سعيد بن هاشم الكاغذى، كان ممن جمع، ورحل، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات سنة ٢٥٩ هـ. (س ٥ / ١٨)

٢ - منصور الكاغذى

(أبو الفضل) منصور بن نصر بن عبد الرحيم بن مت بن بحير الكاغذى، من أهل سمرقند، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات فى ذى القعدة سنة ٤٢٣ هـ بسمرقند. (س ٥ / ١٩)

٣ - الحسن الكاغذى

نسبة إلى كاشغر (كاجغر)، وهي: مدينة وقرى ورساتيق يسافر إليها من سمرقند وهي وسط بلاد الترك، ينسب إليها:

١- محمد بن علي الكاشغري (١٣٠٦م - ٧٠٥ هـ / ٠٠٠ - ٠٠٠)

أبو عبد الله محمد بن علي الكاشغري، فقيه، مفسر، صوفي - واعظ لغوي نحوي، أقام بمكة، وقدم اليمن فأقام بتعز، وتوفي ساحل موزع، من آثاره: مجمع الغرائب ومنبع العجائب في أربع مجلدات، تاج السعادة، غنية المبتدي في فروع الفقه الحنفي، طلبه الطلبة في طريق العلم لمن طلبه، منية المصلي وغنية المبتدي في الفروع، وإختصار وخلصا لكتاب أسد الغابة في معرفة الصحابة تأليف الشيخ عز الدين علي بن محمد المعروف بابن الأثير الجوزي المتوفى ٦٣٠ ذكر فيه ٧٥٠٠ ترجمة. (ف ٣/٦٦١، ظ ٦/١٤٠) (خ ١٥)

٢- محمود الكاشغري (كان حياً قبل ٤٨٧ هـ / ١٠٩٤م)

محمود بن الحسين بن محمد الكاشغري، لغوي، من أهل كاشغر، من آثاره: ديوان لغات الترك أهداه إلى الخليفة، أبي القاسم عبد الله بن محمد المقتدى بأمر الله. (ف ٣ / ٨٠٤)

٣- عبد الله الكاشغري (١١٧٤ هـ / ١٧٦٠-٠٠٠م)

عبد الله بن محمد الكاشغري، النقشبندی، الزاهد، نزيل القسطنطينية، الملقب ببدائي، مدرس صوفي، من أهل الطرق، توفي في صفر، من آثاره: مولد النبي صلى الله عليه وسلم، وإعجاز المناظرين في الخلاف، وهو مختصر على خمسة فصول أجاب فيه عن الاعتراضات التي كتبها القلانص على الأدلة الشرعية سوى الإجماع وأجاب أيضا عما ورد عليه أوله: الحمد لله الذي هدانا إلى الرشاد... الخ. (ف ٢/٢٩٠) (ظ ١/١٢١)

٤- طغرلشاه الكاشغري

(أبو المعالي) طغرلشاه محمد بن الحسن بن هاشم الكاشغري الواعظ، كان فاضلاً سمع

الحديث الكثير، وطلب الأدب والتفسير، وسمع بنفسه "الصحيح"، وكتب بخطه أحاديث يسيرة، روى عن العلماء ورووى عنه، ومولده سنة ٤٩٠ هـ، وتجاوز سنة ٥٥٠ في عمره. (ب ٤ / ٤٨٨) (س ٥ / ٤٨٨)

٥- الحسين الكاشغري

(أبو عبد الله) الحسين بن علي بن خلف بن خلف بن جبريل بن الخليل بن صالح بن محمد الألمعي الكاشغري، كان شيخاً فاضلاً، واعظاً، وله تصانيف كثيرة، وغلب على حديثه المناكير، وصنف من الحديث زائداً على مائة وعشرين مصنفاً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي ببغداد سنة ٤٨٤ هـ. (ب ٤ / ٤٨٨) (س ٥ / ١٨)

٦- عبد الغافر الكاشغري

(أبو الفتوح) عبد الغافر بن الحسين الكاشغري، ابن (أبو عبد الله) السابق، كان حافظاً، ثقة، مكثرأ، صدوقاً، وكانت له رحلة إلى الجبال، والعراق، وما جاوز بغداد، روى عن

- بالرجال، من آثاره: كتاب الرجال فرغ تأليفه في ربيع الأول سنة ١٠٢٠ هـ. (ف ٩٤١٩٤١/٣)
- ٢٨ - محمد الكاشاني (١٣٣٦ هـ / ١٩١٨ م) محمد رضا بن محمد تقي الكاشاني الطهراني، فاضل، توفي في حدود سنة ١٣٣٦ هـ، من آثاره: التحفة الرضوية في فضل زيارة الرضا وآدابها. (ف ٢٩٨/٣)
- ٢٩ - مصطفى الكاشاني (١٣٣٦ هـ / ١٩١٨ م) مصطفى بن حسين الكاشاني النجفي، فقيه، إمامي، ولد بكاشان، وقرأ بالخرى، وتوفي عن نحو ٧٥ عاماً، من آثاره: كتاب التجري في بعض مسائل الشيعة. (ف ٨٦٢/٣)
- ٣٠ - مسعود الكاشاني (٤٤٧ هـ - ٥٢٠ هـ / ١٠٥٥ - ١١٢٦ م) (ركن الدين) مسعود بن الحسين بن الحسن بن محمد بن إبراهيم الكاشاني، فاضل، من آثاره: المختصر المسعودي. (ف ٨٤٧/٣)
- ٣١ - مؤمن الكاشاني (٤٤٧ هـ - ٥٢٠ هـ / ١٠٥٥ - ١١٢٦ م) مؤمن بن مرتضى بن محمود الكاشاني، محدث، عارف
- رسالة في شق القمر. (ظ ٦ / ٣٩٢) (ف ١٨٣/٣)
- ٢٥ - محمد الكاشاني (١٢٧٣ هـ / ١٨٥٧ م) محمدجعفر بن محمد باقر التراقي الكاشاني، فاضل، توفي بعد سنة ١٢٧٣ هـ، من آثاره: الحجة البالغة. (ف ١٩٤/٣)
- ٢٦ - محمد الكاشاني (١٣١٧ هـ / ١٨٩٩ م) محمدجعفر بن محمد علي بن محمد رضا الحسيني الكاشاني، فاضل، توفي بالحائر، من آثاره: الرسالة الميراثية، والرسالة الشرطية. (ف ١٩٥/٣)
- ٢٧ - محمد الكاشاني (كان حياً ١٢٦٠ هـ / ١٨٤٤ م) محمد حسين بن محمد محسن بن محمدسميع بن حسين بن علم الهدى بن محسن بن الفيض الكاشاني الكرمانشاهي، واعظ، من آثاره: بهجة الناظرين في الأخلاق فرغ منها سنة ١٢٦٠ هـ. (ف ٢٦١/٣)
- ٣٢ - محمد الأروني الكاشاني (١٢٥٢ - ١٣٢٥ هـ / ١٨٨٤ - ١٩٠٧ م) محمد بن علي بن مهدي الأروني الكاشاني، ولد في أرون من قرى كاشان، وقرأ المقدمات، وحضر على والده، ثم هاجر إلى العراق فقرأ على محمد الأثيرواني وغيره، ورجع إلى إيران، وهبط قريته أرون مقيماً للوظائف من الوعظ والإرشاد، من آثاره: عرائس الأحكام في شرح الألفية للشهيد، حاشية القوانين، حاشية الرسائل، شرح الدرة لمهدي بحر العلوم، كشف القناع في أحكام الرضاع، رسالة في الإجتهد والتقليد، رسالة في أصل البراءة. (ف ٥٤٧/٣)

(٧٤٥)

{ الكاشغري }

في مباحث الألفاظ، ورسالة في حجية الظن. (ف ١٨٠/٣)

٢٣ - محمد الكاشاني (٠٠٠٠ - ١٢٩٧ هـ / ٠٠٠٠ - ١٨٨٠ م)
محمد تقي الكاشاني، مستوفى الديوان، الملقب بلسان الملك، المتخلص بسبهر، أديب مشارك في بعض العلوم، توفي في ١٧ ربيع الثاني، من آثاره: الطراز المذهب في أحوال زينب، وأسرار الأنوار في مناقب الأئمة الأطهار. (ف ١٨١/٣)

٢٤ - محمد الكاشاني (١٢٣٦ - ١٣٢١ هـ / ١٨٢١ - ١٩٠٣ م)
محمد تقي بن محمد بن حسين الكاشاني، نزيل طهران، فقيه أصولي، متكلم، مشارك في بعض العلوم، تعلم في النجف، وتوفي بطهران، من تصانيفه الكثيرة: بحر الفوائد، النجاة في الفقه وفي علوم كثيرة في سبع مجلدات - سفينة النجاة في الفقه في أربع مجلدات، جامع الأصول لم يكمل، هداية المسترشدين في الرد على النصارى، وجامع المواعظ، نجم الهداية، هداية الطالبين،

٢٠ - أبو القاسم الكاشاني (١٣١٨ هـ / ١٩٠٠ م)
أبو القاسم بن أحمد الحسيني الكاشاني، النجفي، فاضل، توفي بالنجف في حدود سن ١٣١٨ هـ، من آثاره: كشف السرار الخفية في شرح الدرّة النجفية في مجلدين، المشكاة الزاهرة في أحوال الخمسة الطاهرة. (ف ٦٣٧/٢)

٢١ - محمد الكاشاني (٢٨٠ هـ / ٨٩٣ م)
(أبو بكر) محمد بن إسحاق الكاشاني، فقيه، ظاهري المذهب، له أصول الفتيا. (ف ١٢٢/٣)

٢٢ - محمد الكاشاني (٠٠٠٠ - ١٢٥٨ هـ / ٠٠٠٠ - ١٨٤٢ م)
محمد بن تقي بن عبد الحى بن إبراهيم بن ماجد بن إبراهيم الحسيني الكاشاني، فقيه، أصولي، متكلم، متحدث، عارف بالرجال، أخذ عن عبد الله بن بشر، وهاجر إلى العراق، ورجع إلى كاشان من تصانيفه: تنقيح الأصول، مجموعة من المتفرقات، رسالة

الزوارى من آثاره: زبدة التفاسير في مجلدين، شرح نهج البلاغة، تنبيه الغافلين وتذكرة العارفين، ملاذ الفقهاء، ومادة التاريخ. (ف ٦١٢/٢)

١٨ - فرج الله الكاشاني (كان حياً ١٣٠٧ هـ / ١٨٩٠ م)
فرج الله بن هاشم الحسيني الكاشاني، مؤرخ، من آثاره: تاريخ وزراء الإسلام كتبه في حدود سنة ١٣٠٧ هـ. (ف ٦١٨/٢)

١٩ - فضل الله الكاشاني (٥٧٠ هـ / ١١٧٤ م)
(ضياء الدين، أبو الرضا)
فضل الله بن علي بن عبيد الله الحسيني الكاشاني، الرواندي، عالم أديب، شاعر مشارك في بعض العلوم، أخذ عنه نصير الدين الطوسي، وتوفي بكاشان في حدود سنة ٥٧٠ هـ، من آثاره: أدعية السر، كتاب النوادر، الكافي في علمي العروض والقوافي وضوء الشهاب في شرح الشهاب وتفسير القرآن، وديوان الشعر. (ف ٦٢٦/٢)

الكاشاني المدني، عالم مؤلف، طلب العلم في كاشان على حبيب الله بن علي الكاشاني وفخر الدين النراقي، وتلمذ في النجف على محمد كاظم الزردى وغيره، وهبط كاشان، فكان من علمائها، وتوفى قرب الغروب من يوم الأربعاء ثامن صفر ١٣٦٦ هـ ودفن في بقعة (بنجه شاه) من آثاره: ترياق السموم، تفكيك عالم الحقيقة عن الطبيعة، الرد على البابية، علائم الحقيقة، هداية المحب، رياض المتكلمين. (ف ١٤٢/٢)

١٦ - علم الهدى الكاشاني
علم الهدى بن الداعي بن علم الهدى بن الداعي العاملى الأصل الكاشاني المسكن، فقيه، رياضى، محدث مفسر، من آثاره: كتاب فى الفقه وقع الفراغ منه سنة ١١٠٧ هـ. (ف ٣٨٥/٢)

١٧ - فتح الله الكاشاني (٩٨٨ هـ / ١٥٨٠ م)
فتح الله بن شكر الله الكاشاني، الشيعى، محدث، مؤرخ، فقيه، مفسر، أخذ عن ابن الحسن

١٣ - عبد الحسين الكاشاني (١٢٩٠ - ١٣٥٢ هـ / ١٨٧٣ م)
١٩٣٣ م)

عبد الحسين بن هداية الله بن محمد تقى الدين الكاشاني، الطهراني، أديب، توفى يوم السبت ١٣٤٠٢٨ ربيع الأول، له تاريخ الأنبياء. (ف ٥٤/٢)

١٤ - عبد الرزاق الكاشاني (٧٣٠ - ٠٠٠ هـ / ٠٠٠ م)
١٣٢٩ م)

(كمال الدين) عبد الرزاق بن أحمد الكاشاني، صوفى، توفى بعد سنة ٧٣٠ هـ، من تصانيفه: شرح منازل السائرين للهروى، شرح فصوص الحكم لابن عربى، شرح تائيه ابن الفارض فى التصوف، لطائف الأعلام فى إشارات أهل الأفهام فى اصطلاحات الصوفية، وشرح الزلازل فى شرح الألفاظ المتداولة بين أرباب الأذواق. (ف ١٣٨/٢)

١٥ - عبد الرسول الكاشاني (١٢٨٢ - ١٣٦٦ هـ / ١٨٦٣ م)
١٩٤٧ م)

عبد الرسول بن محمد بن محمود بن الأغا على الشيرازى

مجلدات، الموائد الحسينية فى التعليق على الروضة البهية فى عشرين مجلداً، وهداية الأبرار فى شرح الشرايع. (ف ٥٣٤/١)

١١ - حسين الكاشاني (١٢١٥ - ١٢٨٥ هـ / ١٨٠٠ - ١٨٦٨ م)

حسين بن محمد رضى الدين بن حسين بن حسن بن مظفر بن محمد الحسينى اللاجوردى الكاشاني، فقيه، مفسر، واعظ، ولد بكاشان ونشا بها، من آثاره: الفقه الأصيل، تفسير القرآن من سورة مريم إلى آخر القرآن، كتاب فى المواعظ، كتاب فى المقتل، ورسالة تقليدية. (ف ٦٣٧/١)

١٢ - عباس الكاشاني (٠٠٠ - ١٣٤٠ هـ / ٠٠٠ - ١٩٢٢ م)

عباس قلى بن محمد تقى الكاشاني، الطهراني، أديب مؤرخ توفى سنة ١٣٤٠ أو ١٣٤١ هـ، من آثاره: إرشاد الخلاق، برهان النبوة، مجمع الأجوبة، ومشكاة الأدب. (ف ٣٦/٢)

عالم مشارك في أنواع العلوم، ولد بكاشان في حدود سنة ١٢٦٢ هـ وهاجر إلى طهران، ثم العراق، وتوفي بها في ٢٣ جمادى الثانية، من مؤلفاته: منقذ المنافع في شرح المختصر النافع في اثني عشر مجلداً، لباب الألقاب في ألقاب الأطيان، توضيح البيان في تسهيل الأوزان، رياض الحكايات في الأمثال والقصص، وعقائد الإيمان في شرح العدلية (ف ٥٢٦/١)

١٠ - حسن الكاشاني (٠٠٠٠ - ١٣٤٢ هـ / ٠٠٠٠ - ١٩٢٤ م)

حسن بن أحمد بن ركن الدين الحسيني الكاشاني، نزيل المشهد الرضوي، عالم فقيه أصولي، قرأ بالنجف على علي الخليلي ومحمد حسين الكاظمي وحبیب الله الرشتی وغيرهم، وهاجر إلى المشهد الرضوي، وتوفي فيه، من تصانيفه: مفتاح مقفلات الأصول في التعليق على الفصول في سبع مجلدات، كوثر الحياض في التعليق على الرياض في خمس مجلدات، نتائج الأفكار في الأدلة العقلية في خمس

اليقين في أصول الدين والأحجار السداد والسيوف الحداد، وغيرها. (ف ٧١٠/٣)

٧ - مسعود الكاشاني (٠٠٠٠ - ٥٨٧ هـ / ٠٠٠٠ - ١١٩١ م)

مسعود بن أحمد الكاشاني، فقيه أصولي، من آثاره: بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع (ف ٨٤٧/٣)

٨ - أحمد الكاشاني (١١٨٥ - ١٢٤٥ هـ / ١٧٧١ - ١٨٢٨ م)

أحمد بن مهدي بن أبي ذر الكاشاني، الزاقي من علماء الإمامية ومجتهديهم، توفي بقرية الزاق من قرى كاشان، ونقل إلى النجف فدفن فيه، من تصانيفه: مناهج الوصول إلى علم الأصول في مجلدين، عوائد الأيام في قواعد الفقهاء، مفتاح الأحكام في أصول الفقه، والمستند في الفقه الإستدلالي في عدة مجلدات (ف ٣١٣/١)

٩ - حبيب الله الكاشاني (١٢٦٢ - ١٣٤٠ هـ / ١٨٤٦ - ١٩٢٢ م)

حبيب الله بن علي مدد بن رمضان الساوسجي الكاشاني،

آثاره: الصافي في كلام الله الوافي الكافي الشافي، والأصفي، وكلاهما في التفسير. (ف ٦١٧/٣)

٥ - محمد الكاشاني (٠٠٠٠ - ٥٥٥ هـ / ٠٠٠٠ - ١١٦٠ م)

(مجد الدين) محمد بن مسعود بن الحسين بن الحسن بن محمد بن إبراهيم الكاشاني، الحنفي، فقيه، من آثاره: قنية العالم ومنية فضلاء العالم، لخص فيه الفتاوى الكبرى. (ظ ٩٣/٦) (ف ٧١٤/٣)

٦ - محمد الكاشاني (كان حياً - ١٠٦٥ هـ / ١٦٥٥ م)

محمد بن مرتضى الشهرير بملا محسن الكاشاني الشيعي، محدث، إخباري مفسر، متكلم، فقيه، أصولي، حكيم، أديب، ناظم، له تصانيف كثيرة بما يقرب من مائة تصنيف من تصانيفه الكثيرة: الصافي في تفسير القرآن، في سبعين ألف بيت، النوارد في جمع الأحاديث الغير مذكورة في الكتب الأربعة المشهورة في سبعة آلاف بيت، معتصم الشيعية في أحكام الشريعة، علم

أحمد بن محمد محسن الكاشاني، النجفي، الفيضي فقيه، مجتهد، ولد في كاشان، ونشأ بها، ثم هاجر إلى النجف، من تصانيفه: كتاب الفوائد. (ف ٢٩٠/١)

٢ - محمد الكاشاني (٧٧٥ هـ / ١٣٧٣ م) - محمد بن علي الكاشاني، الحلبي، فاضل، ولد بكاشان، ونشأ بحلب، وتوفي في الغري، من آثاره: حاشية على شرح الإشارات. (ف ٥٢٨/٣)

٣ - محمد الكاشاني (كان حياً ١٢٤٣ هـ / ١٨٢٦ م) - محمد بن علي بن محمد بن حسن الكاشاني، فقيه أصولي، مؤرخ، ناظم، من آثاره: منظومة الدرّة البهية في الأصول فرغ من نظمها سنة ١٢٤٢ هـ، ومطلع الأنوار في التاريخ. (ف ٥٣٧/٣)

٤ - محمد الكاشاني (١٠٠٧ - ١٠٩١ هـ / ١٥٩٩ - ١٦٨٠ م) - محمد بن حسن بن مرتضى بن محمود الشهير بالفيض الكاشاني، الشيعي، مفسر، من

(أبو نصر) أحمد بن جعفر بن هرمز بن عيسى بن جبريل بن محمود الكاسي (الكاسني)، الملقب بشعبة، من أهل كاسن، وكان ممن يفهم الحديث ويعرفه، كتب الحديث من سنة ٣٩٩ هـ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٣٨٦ هـ، ومات سنة ٤٦٢ هـ. (س ١٧/٥)

٤ - يوسف الكاسي

(أبو يعقوب) يوسف بن إبراهيم بن يمي بن كاتب الكاسي (الكاسني)، القاضي، صاحب رأي، سماعه صحيح، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ١٧/٥)

(٧٤٤)

{ الكاشاني }

نسبة إلى كاشان، وهي: مدينة من بلاد ما وراء النهر، ينسب إليها:

١ - أحمد الكاشاني (١٢٨٦ هـ / ١٦٣٠ - ١٠٠٠ م)

(أبو نصر) أحمد بن الشيخ بن حمويه بن زهير الكاسي، الفقيه، الشافعي، تفرقه حتى صار من كبار أصحاب الشافعي المناظرين، الأديب، الشاعر الفاضل، المناظر، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٣٤٣ هـ توفي بقرية كاسن، له تصانيف في الفقه منها: كتاب سماه (تواني الحجج). (ف ١٥٥/١) (س ١٦/٥) (ب ٤٨٨/٤)

٢ - معاذ الكاسي

(أبو عبد الرحمن) معاذ بن يعقوب النسفي الكاسي (الكاسني)، كان زاهداً علماً، وكان من خيار المسلمين، ومن عباد الله الصالحين، بني المسجد والرباط في سكة الزهاد، أسس المسجد الجامع العتيق سنة ٢١٩ هـ، اتخذ العين، والمتوضأ، وتلك الآثار من تأسيسه، وتلك السكة كانت تسمى دار أبي عبد الرحمن الزاهد، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ١٦)

٣ - أحمد الكاسي

بن موسى السابق، وروى عنه ابن أخيه. (س ١٢ / ٥)

(٧٤١)

{ الكازقي }

نسبة إلى كازَه، وهي قرية قريبة من فرنباذ، من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - أحمد الكازي

أحمد بن عبد الرحمن بن المنذر الكازي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤ / ٤٨٨)

٢ - أحمد الكازقي

(أبو سهل) أحمد بن محمد بن منصور الكازقي، سمع ببخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي في حدود سنة ٤٦٠ هـ. (س ١٢ / ٥)

(٧٤٢)

{ الكاساني }

نسبة إلى كاسان، وهي مدينة (بلدة) وراء نهر

سيحون وراء الشاش، ينسب إليها:

١ - أحمد الكاساني

(أبو نصر) أحمد بن سليمان بن نصر بن حاتم بن علي بن الحسن الكاساني، كان قاضي القضاة، حدث بسمرقند، وأملى في داره بسكة المحتسب، ولم يكن محمود السيرة في ولايته،

روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وعين وزيراً سنة ٤٨٢ هـ، واستشهد سنة ٤٨٨ هـ. (س ١٥ / ٥)

٢ - بكر الكاساني

بكر بن سليمان بن عمران بن إلياس الكاساني، قدم سمرقند وأقام بها مدة يتفقه، ثم رجع إلى كاسان، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي بعد سنة ٥١٣ هـ. (س ١٥ / ٥)

٣ - عطاء الكاساني

(أبو الجود) عطاء بن أحمد بن الصادق الخالدي الكاساني، القاضي الإمام، من أولاد خالد بن الوليد، أقام بسمرقند مدة مديدة، ثم رجع إلى كاسان، واستشهد بها. (س ١٥ / ٥)

٤ - محمد الكاساني (٠٠٠٠ - ٦٩٩ هـ / ١٣٠٠ م)

(سعد الدين) محمد بن أحمد الكاساني، صوفي، تولى مشيخة خانقاه الطاحون، وقرأ على محي الدين بن عربي، من آثاره: شرح قصيدة ابن الفارض في مجلدتين. (ف ٩٢ / ٣)

٥ - أبو بكر الكاساني (٠٠٠٠ - ٦٩٩ هـ / ١٣٠٠ م)

(علاء الدين) أبو بكر بن مسعود بن أحمد بن الكاساني، فقيه، أصولي، توفي بجلب، من آثاره: السلطان المبين في أصول الدين، وبدائع الصنائع في ترتيب الشرائع. (ف ٤٤٦ / ١) (ظ ٩٩٦ / ٢)

(٧٤٣)

{ الكاسني }

نسبة إلى كاسن، وهي قرية من قرى نخشب، ينسب إليها:

١ - أحمد الكاسي (٠٠٠٠ - ٣٤٣ هـ / ٩٥٤ م)

(٧٤٠)
{ الكارزنى }

نسبة إلى كارزن، وهى: قرية
من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - محمد الكارزنى
(أبو جعفر) محمد بن موسى
بن رجاء بن حنش الكارزنى،
من قرية سمرقند، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
توفى سنة ٣٧٠ هـ. (س ٥ /
١٢) (ب ٤ / ٤٨٦)

٢ - محمد الكارزنى
(أبو بكر) محمد بن أحمد بن
محمد بن موسى بن رجاء بن
حنش الأربنجى الكارزنى،
حفيد (أبو جعفر) السابق،
كان من دهاقين كارزن
ورؤسائها، روى عن أبيه عن
جده، توفى بأربنجن قبل سنة
٣٧٠ هـ. (س ٥ / ١٢) (ب
٤ / ٤٨٦)

٣ مطهر الكارزنى
(أبو الحسن) مطهر بن محمد
بن موسى بن رجاء بن حنش
الكارزنى، روى عن أبيه محمد

(أبو موسى) إلياس بن عبد
الله المؤذن الكاجغرى، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٥ / ١٠)

٧ - جعفر الكاجغرى
(أبو محمد) جعفر بن
المحسن الزينى الكاجغرى،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٥ / ١٠)

(٧٣٩)
{ الكاخشتوانى }

نسبة إلى كاخشثوان،
وهى: قرية من قرى بخارى،
وبها رباط يقال له: رباط
كاخشثوان، ينسب إليها:

١ - محمد الكاخشتوانى
(أبو بكر) محمد بن سليمان
بن على الكاخشتوانى البخارى،
يُعرف بمرور علم كان يحدث بما
لم يسمع، وكان يشتري الكتب
من السوق فيكتب سماعه فيها،
ويحدث بها، مات سنة ٤٤٩
هـ. (س ٥ / ١١)

(أبو إسحاق) إبراهيم بن
يوسف المشهدى الكاجغرى،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٥ / ١٠)

٢ - إبراهيم الكاجغرى
(أبو المظفر) إبراهيم بن أبى
إبراهيم الإديب الكاجغرى،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٥ / ١٠)

٣ - إبراهيم الكاجغرى
(أبو إسحاق) إبراهيم بن
يوسف اليارانى الكاجغرى،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٥ / ١٠)

٤ - إدريس الكاجغرى
(أبو الفضل) إدريس بن فلوج
الحاج الكاجغرى، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء (س
٥ / ١٠)

٥ - أيوب الكاجغرى
(أبو جابر) أيوب بن بلال
الكاجغرى، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٥ /
١٠)

٦ - إلياس الكاجغرى

روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى فى رجب سنة ٤١١ هـ. (س ٥ / ٩)

٢ - أحمد الكاجرى

(أبو سلمة) أحمد بن محمد بن عيسى بن سليمان بن داود الكاجرى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى فى يوم الجمعة بعد الصلاة ودفن يوم السبت لليلتين بقيتا من المحرم سنة ٤١٠ هـ. (س ٥ / ٩)

٣ - عبد الرحمن الكاجرى

(أبو محمد) عبد الرحمن بن الليث بن نصر بن يونس الكاجرى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٩)

(٧٣٨)

{ الكاجرى }

نسبة إلى كاجر - كاشغر، وهى: ناحية بتركستان، ينسب إليها:

١ - إبراهيم الكاجرى

صدوقاً فى الرواية، من أهل العلم والدراية، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى سنة ٣٠١ هـ. (س ٤ / ٥٧٨)

(٧٣٦)

{ القينانى }

نسبة إلى قينان، وهى: قرية من قرى سرخس، ينسب إليها:

١ - على القينانى

على بن سعيد القينانى، من أهل سرخس، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤ / ٤٨١) (س ٤ / ٥٨٠)

(٧٣٧)

{ الكاجرى }

نسبة إلى كاجر، وهى: قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١ - محمد الكاجرى

(أبو أحمد) محمد بن جعفر بن محمد بن عصمة الكاجرى،

بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى سنة ٣٦٩ هـ. (س ٤ / ٥٦٦)

٤ - كافور القهندزى

(أبو العسكر) كافور بن عبد الله القهندزى، من قهندز بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى سنة ٣٧٦ هـ. (س ٤ / ٥٦٧)

٥ - أحمد القهندزى

(أبو محمد) أحمد بن عبد الله القهندزى السمرقندى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٥٦٧) (ب ٤ / ٤٧٥)

(٧٣٥)

{ القيصرى }

نسبة إلى قيصر، وهو: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل سمرقند، ينسب إليه:

١ - أحمد القيصرى

(أبو عمرو) أحمد بن محمد بن قيصر القيصرى، من أهل سمرقند، كان فاضلاً، ثقة،

(٧٣٤)

{ القهنذري }

نسبة إلى قلعة: قهنذري،
وهي: حصن في وسط المدينة
بسمرقند وبخاري، ينسب
إليها:

١ - محمد القهنذري

(أبو عبد الرحمن) محمد بن
هارون الأنصاري القهنذري،
من أهل بخارا، كان من أهل
العلم، روى عن العلماء وروى
عنه العلماء. (س ٤ / ٥٦٦)
(ب ٤ / ٤٧٥)

٢ - علي القهنذري

(أبو الحسن) علي بن الحسن
بن الخليل بن شاذوية المؤذن
القهنذري، من قهنذري بخارا،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، توفي سنة
٣٤٦ هـ. (س ٤ / ٥٦٦)

٣ - محمد القهنذري

(أبو عمرو) محمد بن حامد
بن نصر بن الفتح القهنذري،
يعرف بمؤذن الأبيض، من أهل

١ - جعفر القنطري

(أبو منصور) جعفر بن صادق
الجنيد القنطري، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
توفي سنة ٣١٥ هـ. (ب ٤ /
٤٦١) (س ٤ / ٥٥٣)

٢ - عبد الله القنطري

(أبو محمد) عبد الله إبراهيم
بن إسحاق بن أيوب القنطري،
ثقة جليل، من علماء نسف، من
رأس القنطرة، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
توفي سنة ٣٠٣ هـ. (س ٤ /
٥٥٣)

٣ - القاسم القنطري

(أبو أحمد) القاسم بن محمد
بن أحمد بن معروف القنطري
النسفي، كان على عمل القضاء
بنسف زماناً، وكان على عمل
القضاء بالصغانيان زماناً،
وكان فقيهاً أديباً، شاعراً،
محدثاً، متقناً في فنون العلم،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، توفي سنة ٣٨٨ هـ. (س ٤ / ٥٥٣)

أحمد القلانسي، فقيه، من
تصانيفه: تهذيب الواقعات. (ف
١ / ٢٣٢)

٣ - إبراهيم القلانسي (٠٠٠ -

٣٥٩ هـ / ٠٠٠ - ٩٧٠)

(أبو إسحاق) إبراهيم بن عبد
الله المعروف بالقلانسي،
الزبيدي، فقيه، عالم بالكلام،
من تصانيفه: كتاب في الإمامة،
والرد على الرافضة. (ف ١
٤٠ /)

٤ - محمد القلانسي

(أبو بكر) الشيخ الامام
الواعظ محمد بن عبد الله
القلانسي المتوفى ٥٥٠ هـ. من
تصانيفه: الإرشاد في المواعظ
والحكم بالفارسية. (ظ ١ /
٧٠)

(٧٣٣)

{ القنطري }

نسبة إلى قنطرة سمرقند -
(خشوقين) رأس القنطرة،
وهي: قرية من قرى سمرقند،
ينسب إليها:

(٧٣١)

{ القلاسي }

نسبة إلى القلاسي، وهو: بيت معروف بنسف - بلدة بماوراء النهر لأهل العلم، ينسب إليه:

١ - أحمد القلاسي

(أبو نصر) أحمد بن محمد بن نصر بن أحمد بن محمد بن إبراهيم بن جبرئيل بن مهدي بن واصل القلاسي النسفي، كان من أئمة نسف، تفقه بسمرقند، وكتب الحديث، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٤٢ هـ، وتوفي سنة ٤٩٣ هـ. (س ٤ / ٥٧٠)

٢ - علي القلاسي

(أبو الحسن) علي بن أحمد بن محمد بن إبراهيم بن جبرئيل بن مهدي القلاسي الرئيس، من أهل نسف، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٣٥٨ هـ، وتوفي في رجب سنة ٤٤٧ هـ. (س ٤ / ٥٧٠)

٣ - محمد القلاسي

(أبو طاهر) محمد بن نصر بن أحمد بن محمد ... بن مهدي القلاسي النسفي، والد (أبو الحسن)

السابق، كان يلي أعمال الكبار للسلطان، ثم تركها آخر عمره، وكان يملئ بنسف ويُقرأ عليه التفسير، وغيره، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي بنسف في ذي الحجة سنة ٤٧٨ أو ٤٧٩ هـ. (س ٤ / ٥٧٠)

٤ - محمد القلاسي

(أبو بكر) محمد بن محمد بن نصر... بن بن مهدي بن واصل القلاسي، ابن (أبو طاهر) السابق، تفقه بسمرقند، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد في ذي الحجة سنة ٤١٨ هـ، وتوفي بنسف يوم الأربعاء ١٨ من ذي الحجة سنة ٤٨٥ هـ. (س ٤ / ٥٧٠)

٥ - ناصر القلاسي

(أبو محمد) ناصر بن محمد بن نصر بن... بن مهدي بن واصل القلاسي، أخو (أبو بكر) السابق، كتب الكثير بنسف وسمرقند، وكان يُدرّس

ويملئ، ويُذكّر، بنسف، وكتب الكثير من الحديث، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد في النصف من ذي سنة ٤٢١ هـ، وتوفي في شهر ربيع الأول سنة ٤٧٢ هـ. (س ٤ / ٥٧١)

(٧٣٢)

{ القلاسي }

نسبة إلى قلاسي، وهو: جمع قننوسة، ومن كان يصنعها وينتسب إليها مرو أهل مرو، ينتسب إليه:

١ - مصعب القلاسي

(أبو أحمد) مصعب بن أحمد بن مصعب القلاسي الصوفي، أصله من مرو، ومولده ومنشأه ببغداد، وكان أخذ الزهاد والنسك، وكان يلزم الصحاري والمساجد، روى عن العلماء وروى عنه العلماء توفي سنة ٢٧٠ هـ. (س ٤ / ٥٧١)

٢ - أحمد القلاسي (٠٠٠)

١١٣٢ هـ / ٠٠٠ - ١٧٢٠ م

٦ - عثمان القطوانى

(الإمام أبو عمرو) عثمان بن عمر بن الحسين بن على بن عمرو القطوانى السمرقندى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى سنة ٥١٣ هـ. (س ٤ / ٥٢٦)

(٧٣٠)

{ القفال }

نسبة إلى قفال، وهو: من يقوم بعمل الأقفال من أهل الشاش و من أهل مرو، ينسب إليه:

- ١ - عبد الله القفال (٣٢٧ - ٤١٧ هـ / ٩٣٩ - ١٠٢٦ م) (أبو بكر) عبد الله بن أحمد القفال المروزى الفقيه، توفى فى جماد الآخرة، ودفن بسجستان، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، من آثاره: شرح فروع ابن الحداد فى الفقه. (س ٤ / ٥٣٣) (ف ٢ / ٢٢٥)

٢ - محمد القطوانى

(أبو عبد الله) محمد بن عصام بن أبى حمدان الفقيه القطوانى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى سنة ٣٥٢ هـ. (ب ٤ / ٤٢٦) (س ٤ / ٥٢٦)

٣ - إسماعيل القطوانى

إسماعيل بن مسلم، شيخ حدث بقطون، صاحب تاريخ سمرقند، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤ / ٤٢٦) (س ٤ / ٥٢٦)

٤ - الحسن القطوانى

(أبو على) الحسن بن على بن محمد المفتى الحافظ القطوانى، من قطوان سمرقند، روى عن العلماء وروى عنه العلماء،، توفى فى ذى الحجة سنة ٥٢٢ هـ. (س ٤ / ٥٢٦)

٥ - على القطوانى

(أبو الحسن) على بن محمد المفتى الحافظ القطوانى، والد الحسن (السابق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء،، توفى أواخر رمضان سنة ٤٨٤ هـ. (س ٤ / ٥٢٦)

(٧٢٨)

{ القطانقانى }

نسبة إلى قطانقان، وهى: قرية من قرى سرخس، ينسب إليها:

١ - شاذى القطانقانى

شاذى بن على القطانقانى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٥٢١)

(٧٢٩)

{ القطوانى }

نسبة إلى قطوان، وهى: قرية من قرى سمرقند، بها الجامع والمنبر، وكانت بها مقتلة عظيمة للمسلمين، وبها مقابر للشهداء، ينسب إليها:

١ - محمد القطوانى

(أبو محمد) محمد بن محمد بن أيوب القطوانى، كان مفتياً واعظاً مفسراً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى سنة ٥٠٦ هـ. (ب ٤ / ٤٢٦) (س ٤ / ٥٢٦)

١ - عبد العزيز القصاب

عبد العزيز بن موسى القصاب، شيخ من أهل مرو روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى فى حدود سنة ٤٦٥ هـ. (س ٤ / ٥٠٦)

٢ - على القصاب

(أبو الحسن) على بن الحسن بن توبة القصاب البخارى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى سنة ٢٧٦ هـ. (س ٤ / ٥٠٧)

(٧٢٤)

{ القَصَّارِ }

نسبة إلى القَصَّار، وهو: من يقوم بعمل تقصير الثياب من أهل خوارزم، ينسب إليه:

١ - أحمد القصارى

(أبو طاهر) أحمد بن محمد بن إبراهيم بن على القصارى الخوارزمى، سكن بخارى، وكان رسولاً من حضرة الخلافة إلى غزنة، كان فطيناً كيساً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٣٩٥ هـ،

وتوفى سنة ٤٧٤ هـ. (س ٤ / ٥٠٩)

(٧٢٥)

{ القَصَّارِ }

نسبة إلى سبكة القصارين، وهى: سبكة بمرور مشهورة، ينسب إليها:

١ - محمد القصارى

(أبو بكر) محمد بن أبى سعيد بن محمد الدرغانى البزاز القصارى، تفقه على الإمام جدّه، وكان صدوقاً محققاً فى الأمور، تاركاً للميل والمحاباة، عمر العمر الطويل فى رفاهية وصحة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد فى حدود سنة ٤٥٠ هـ، وقُتل فى معاقبة الغزّ فى رجب سنة ٥٤٨ هـ. (س ٤ / ٥٠٩)

(٧٢٦)

{ القِصَاعِ }

نسبة إلى القِصَاع، جمع قِصَعَة، وهو: من ينتسب إليه

من أهل سمرقند، والمشهور بها:

١ - الفضل القصاعى

(أبو العباس) الفضل بن محمد بن نصر السغدى ثم الفرثكدى القصاعى، من أهل سمرقند، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٥١٠)

(٧٢٧)

{ القِصْرِ }

نسبة إلى القِصْر، وهو: من كان يسكن قصر رافع بن الليث بن نصر بن سيار، من أهل سمرقند، ينتسب إليه:

١ - محمد القصرى

(أبو بكر) محمد بن يحيى بن الفتح بن معاوية بن صالح البزار السمرقندى القصرى، سُمى بالقصرى لسكناه قصر رافع بن الليث، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٥١٣) (س ٤ / ٤٠٦)

عن البخارى كتاب (الجامع الصحيح)، وهو أحد من حدث به عنه، وكان ثقة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى سنة ٣٢٩ هـ. (س ٤ / ٤٨٨)

(٧٢٢)
{ القزغندي }

نسبة إلى قزغند، وهي قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

- ١ - القاسم القزغندي (أبو محمد) القاسم بن سهل بن محمود القزغندي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤/٤٩٣)

(٧٢٣)
{ القصاب }

نسبة إلى قصاب، وهو: من يقوم ببيع اللحم ومن يقوم بذبح الشاة وبيعها من أهل بخارى ومرو، ينسب إليه:

(أبو المظفر) محمد بن الحسن بن أحمد بن عمر بن إسحاق المروزي القرينى، سكن بغداد وحدث بها، وكان صدوقاً، يتفقه على مذهب الشافعى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى فى ذى القعدة سنة ٤٣٢ هـ. (س ٤ / ٤٨٧) (ب ٤ / ٣٨٤)

٣ - عبد الله القرينى

(أبو القاسم) عبد الله بن الحسين بن أحمد القرينى الكنانى، من أهل مرو، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٤٨٧)

(٧٢١)
{ القرينى }

نسبة إلى قرينه، وهي: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل نسف، ينسب إليها:

١ - منصور القرينى

(أبو طلحة) منصور بن محمد بن على بن قرينة بن سويد الدهقان النسفى البزدى القرينى، من أهل بزده، يروى

حنيفة، وطريقته أبسط طريقة لهم، جمع فيها من كل جنس، وكان يحفظها، أملى ببخارى، يعرف ببكر خواهرزاده، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى ليلة الجمعة ٢٥ من جمادى الأولى سنة ٤٨٣ هـ ببخارى. (س ٤ / ٤٦٠)

(٧٢٠)
{ القرينى }

نسبة إلى القرينين، وهي: بليدة بمرو، بينها وبين مرو الشاهجان الكبرى وبينها وبين مرو الروذ ١٥ فرسخاً، وسميت بالقرينين لكونها كانت تقرن مرة بمرو الروذ ومرة بمرو الشاهجان، ينسب إليها:

١ - إبراهيم القرينى

(أبو إسحاق) إبراهيم بن محصل بن عاصم القرينى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد فى حدود سنة ٣٥٠ هـ. (س ٤ / ٤٨٧)

٢ - محمد القرينى

(٧١٨)

{ القحطبى }

نسبة إلى قحطبة، وهو:
الحسن بن ثابت بن قحطبة من
أهل مرو، ينسب إليه:

١ - الحسين القحطبى

(أبو عمار) الحسين بن
حريث المروزى القحطبى
الخراسانى، مولى الحسن بن
ثابت بن قحطبة، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
توفى سنة ٢٤٤ هـ. (س ٤ /
٤٥٦)

(٧١٩)

{ القديدى }

نسبة إلى قديد، وهو:
المنتسب إليه من أهل بخارى،
ينسب إليها:

١ - محمد القديدى

(أبو بكر) محمد بن الحسين
بن محمد بن الحسين البخارى
القديدى، من أهل بخارا، إمام
فاضل، عارف بمذهب أبى

نسبة إلى قبَاب (القبَاب)،
وهى: موضع بسمرقند،
ينسب إليها:

١ - أحمد القبابى

(أبو بكر) أحمد بن لقمان بن
عبد الله السمرقندى المعروف
بالقبابى، حدث بالرى وغيرها،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٤ / ٤٣٩) (ب
٣٤٣ / ٤)

(٧١٧)

{ القبلى }

نسبة إلى قبلة، وهى: مدينة
قديمة قرب الدربند (باب
الأبواب)، ينسب إليها:

١ - محمد القبلى

(أبو بكر) محمد بن عمر بن
حفص الحكم الثغرى المعروف
بالقبلى، حدث ببغداد وغيره،
وكان ضعيفاً فى الحديث، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٤ / ٤٤٦) (ب ٤ /
٣٤٨)

عثمان بن موسى بن مسلم
القباوى، حدث ببخارا، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٤ / ٤٤٢)

٦ - داود القباوى

داود القباوى، الفقيه المقرئ،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٤ / ٤٤٢)

٧ - سليمان القباوى

سليمان بن داود القباوى، الفقيه
المقرئ، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٤ /
٤٤٢)

٨ - مسعدة القباوى

(أبو بكر) مسعدة بن أسفح بن
مسعدة بن المبارك بن زيد بن
أحمد الفرغانى القباوى، دخل
سمرقند وحدث بها، وقيل إنه
مروزى سكن قبا فنسب إليها،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٤ / ٤٤٢)

(٧١٦)

{ القبَاب }

روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣٤٣/٤) (س ٤ / ٤٤٢)

٣ - إبراهيم القبائي

(أبو إسحاق) إبراهيم بن علي بن الحسين القبائي الصوفي، شيخ الصوفية بالشعر، يرجع إلى سمت طاهر ومرجع حسن، وطريقة مستقيمة، كثير الدرس للقرآن، طويل الصمت لازم لما يعنيه، ولد بما وراء النهر وخرج صغيراً، وتغرب وسافر إلى خراسان والعراق والحجاز، ثم نزل صور فاستوطنها إلى أن مات، وحدث بها كثيراً عنه، وكان سماعه صحيحاً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٣٩٤ أو ٩٥ هـ، وتوفي في ١٠ من جمادى الآخرة سنة ٤٧١ هـ. (ب ٣٤٣/٤) (س ٤ / ٤٤٢)

٤ - الخليل القبواي

الخليل بن أحمد القبواي، كان فقيهاً زاهداً، حدث بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٤٤٢)

٥ - عثمان القبواي

١ - سراب الفيقي

سراب الفيقي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤٢٠ / ٤) (س ٤ / ٣٢٧)

(٧١٥)

{ القبائي }

نسبة إلى قبا (قبا) بالمدينة، وهي مدينة كبيرة من ناحية فرغانة قرب الشاش، ينسب إليها:

١ - محمد القبواي (٠٠٠ - ٧٢٦ هـ / ٠٠٠ - ١٣٢٦ م) محمد بن محمد بن محمد القبواي، الحنفي، فقيه، جدلي، ناظم، من أهل مرغينان، توفي سنة ٧٢٦ هـ تقريباً، من آثاره: شرح الجامع الكبير للشيباني في فروع الفقه الحنفي. (ف ٣ / ٦٨٤)

٢ - رزق الله القبائي

(أبو المكارم) رزق الله بن محمد بن أبي الحسن بن عمر القبائي، كان من أهل قبا، سكن بخارا، وكان أديباً صالحاً، وكان يعلم الصبيان الأدب،

(٧١٣)

{ الفيروزآبادي }

نسبة إلى الفيروزآبادي، وهي قرية على ثلاث فراسخ من مرو، ينسب إليها:

١ - عبد الرحمن الفيروزآبادي (أبو وائلة) عبد الرحمن بن الحسين بن محمد بن نصر... بن المحترف المزني الفيروزآبادي، من قرية فيروزآباد، أقام بالمدينة ثمان سنين يتفقه ثم عاد، رحل إلى العراق وكتب عن مشايخها، وكان فاضلاً ورعاً زاهداً مجاب الدعوة، على مذهب أهل المدينة في جميع الأمور حتى في القرآن، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٣٠٧ هـ. (س ٤ / ٤١٨)

(٧١٤)

{ الفيقي }

نسبة إلى فيقي، وهي قرية من قرى صغد سمرقند، ينسب إليها:

(٧٠٩)

{ الفورفارى }

نسبة إلى فورفارة، وهى: قرية من قرى الصغد، ينسب إليها:

١ - سليمان الفورفارى

سليمان بن معاذ السغدى الفورفارى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٤٠٦)

٢ - محمد الفورفارى

(أبو جعفر) محمد بن موسى بن رجاء بن حنش الأربنجنى الفورفارى، كان من أفاضل الناس، حسن الحديث، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٤٠٦)

(٧١٠)

{ الفلاس }

نسبة إلى القلوس، وهى: من يقوم ببيع القلوس من أهل بخارى، ينسب إليه:

١ - عامر الفلاس.

(أبو صالح) عامر بن الفضل بن سليمان الفلاس البخارى، كان من الحفاظ للمسند والمقطوع، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٤١٤)

(٧١١)

{ الفيادسونى }

نسبة إلى فيادسون (فيادسون)، وهى: قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - سلمة بن النجم بن محمد الفيادسونى

(أبو صالح) سلمة بن النجم بن محمد الفيادسونى النحوى، من أهل بخارى ويلقب سلموية، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٤١٥) (ب) (٣١٩ / ٤)

(٧١٢)

{ الفيجكثى }

نسبة إلى فيجكث، وهى: قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١ - أحمد الفيجكثى

(أبو نصر) أحمد بن طاهر بن أحمد بن محمد بن عيسى... الفيجكثى النسفى، حدث بسمرقند، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى فى ربيع الأول سنة ٥٢٢ هـ. (س ٤ / ٤١٦)

٢ - محمد الفيجكثى

(أبو بكر) محمد بن عبد الله بن يوسف بن... بن حذيفة الفيجكثى النسفى الصدرى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد فى صفر سنة ٤٥٢ هـ. (س ٤ / ٤١٦)

٣ - محمود الفيجكثى

(أبو المظفر) محمود بن عبد الرحيم بن عبد الملك بن الشعبى بن على الفيجكثى النسفى، حدث عن أبيه بسمرقند، واستشهد بفيجكث فى ذى القعدة سنة ٥٢٣ هـ. (س ٤ / ٤١٦)

(٧٠٦)

{ الفنوي }

نسبة إلى فنويه، وهو: اسم لجد المنتسب إليه من أهل نسف، ينسب إليه:

١ - أحمد الفنوي

أحمد بن عمرو بن نصر بن حامد بن أحميد بن فنويه الفنوي الدبوسي، من أهل نسف أسلم دبوسة على يد قتيبة بن مسلم سنة ٩٣ هـ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي في جمادى الآخرة سنة ٣٨٥ هـ. (س ٤ / ٤٠٤)

(٧٠٧)

{ الفني }

نسبة إلى فنين، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - أبو عثمان الفني

أبو عثمان الفني، شيخ روى عنه صاحب كتاب (تاريخ المراوزة)، روى عن العلماء

وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٤٠٤)

٢ - عيسى الفني

(أبو الحكم) عيسى بن أعين الفني، من الموالى، تولى النقابة، وأخوه بديل خازن بيت المال لأبي مسلم الخراساني صاحب الدولة، وفي بيته نزل أبو مسلم وبث الرسل إلى خراسان والفن، وكان أبو مسلم وجهه إلى همذان وأمره أن يتوجه إلى أذربيجان، (س ٤ / ٤٠٤) (ب ٤ / ٣١٦)

٣ - عمرو الفني

(أبو حمزة) عمرو بن أعين الفني، مولى خزاعة، من الذين حبسهم أسد بن عبد الله وضربه ضرباً شديداً، ورجع إلى خراسان وقتله عبد الجبار لما قدمها أميراً. (س ٤ / ٤٠٤)

٤ - سليمان الفني

سليمان بن بريدة الفني، كان على قضاء مرو أيام المهلب بن أبي صفرة، استعفاه فأعفاه وجعل مكانه أخاه عبد الله بن بريدة، توفي سليمان سنة ١٠٥ هـ بفنن. (س ٤ / ٤٠٤)

(٧٠٨)

{ الفوراني }

نسبة إلى فوران، وهو: اسم لجد المنتسب إليه من أهل مرو، ينسب إليه:

١ - عبد الرحمن الفوراني

(٣٨٨-٤٦١/٩٩٨-١٠٦٩ م)

(أبو القاسم) عبد الرحمن بن محمد بن أحمد بن فوران الفوراني، المروزي، الشافعي، إمام فاضل، مبرز صارم، مقدم أصحاب الحديث بمرو، فقيه، أصولي، محدث تفقه على القفال، صنف التصانيف في الفقه، وروى الحديث، وأخذ عنه عبد الرحمن المتولى وغيره، وتوفي بمدينة مرو في رمضان، من تصانيفه: كتاب الإبانة، العمدة، أسرار الفقه وكتاب العمل. (ف ٢ / ١٠٨) (س ٤ / ٤٠٥)

(٧٠١)

{ الفُنْجُكَانِي }

نسبة إلى فُنْجُكَانَ، وهى: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - على الفنجكانى

(أبو الحسين) على بن عبد الله بن إبراهيم الفنجكانى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٤٠٢)

(٧٠٢)

{ القُنْدُوِينِي }

نسبة إلى قُنْدُوِين، وهى: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - عبد الله الفندوينى

(أبو محمد) عبد الله بن محمد بن عبد الله بن أحمد بن عبد الله الفندوينى المقرئ، كان فقيه القرية، وكان صالحاً صائباً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى فى ٥ من ذى الحجة سنة ٥٣٠ هـ. (ب ٤ / ٣١٥)

(٧٠٣)

{ الفُنْدِيْنِي }

نسبة إلى فُنْدِيْن، وهى: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - إبراهيم الفندينى

(أبو إسحاق) إبراهيم بن الحسن الفندينى المعروف بالرازى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٤٠٣) (ب ٤ / ٣١٥)

٢ - محمد الفندينى

(أبو الفضل) محمد بن سليمان بن الحسن بن عمرو بن الحسن بن أبى عمرو الفندينى المروزى، كان شيخاً فقيهاً عالماً صالحاً قانعاً، روى عن العلماء وروى عنه، ولد فى ١٦ محرم سنة ٤٩٢ هـ بفندين، وتوفى بها فى ٢٠ من المحرم سنة ٥٤٤ هـ. (ب ٤ / ٣١٥)

(٧٠٤)

{ الفَنَكْدِي }

نسبة إلى فَنَكْد، وهى: قرية من قرى نَسَف، ينسب إليها:

١ - محمد الفنكى

(أبو جعفر) محمد بن منصور بن إسرافيل المقرئ الفنكى، من أهل القرآن، قرأ القرآن بروايات على جماعة من العلماء، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٤٠٣)

(٧٠٥)

{ القَنَكِي }

نسبة إلى قَنَك، وهى: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - العباس الفنكى

(أبو الفضل) العباس بن الفضل بن يحيى بن حميد الندى الفنكى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٤٠٣)

(٦٩٧)

{ الفغيطوسيني }

نسبة إلى فغيطوسين ،
وهي: قرية من قرى بخارا،
ينسب إليها:

١ - إبراهيم الفغيطوسيني

(أبو إسحاق) إبراهيم بن
هارون بن المهلب بن عبد
الكريم المعبر الفغيطوسيني،
من أهل بخارى، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفي سنة ٣٠٣ هـ. (س ٤ /
٣٩٤)

٢ - محمد الفغيطوسيني

(أبو الفضل) محمد بن نعيم
بن علي بن الفضل
الفغيطوسيني، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفي في شهر سنة ٣٧٢ هـ.
(س ٤ / ٣٩٤)

(٦٩٨)

{ الفقاعي }

نسبة إلى فقاع، وهو: نسبة
إلى صناعة وبيع الفقاع من أهل
سمرقند، ينسب إليه:

١ - علي الفقاعي

(أبو علي) الحسن بن محمد
بن جعفر بن أحمد الفقاعي
السمرقندي، من أهل سمرقند،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، توفي سنة بسمرقند
٥٠٧ هـ. (س ٤ / ٣٩٥)

٢ - إسماعيل الفقاعي (٦٤٢)

(٧١٥ هـ / ١٢٤٤-١٣١٥ م)
إسماعيل بن محمد بن إسماعيل
الفقاعي الحموي، الحنفي،
مقرئ، نحوي، من آثاره: شرح
عمدة المقيد وعمدة المجيد في
معرفة لفظة التجويد للسخاوي.
(ف ١ / ٣٧٧)

(٦٩٩)

{ الفلخاري }

نسبة إلى فلخار (فرخار)،
وهي: قرية بين مرو الروز
وبنج ديه، ينسب إليها:

١ - إبراهيم الفلخاري

(أبو إسحاق) إبراهيم بن أحمد
بن محمد بن علي بن عطاء
الفلخاري المروزي،
وصف بالصلاح والدين، سكن
وتفقه بمرو الروز، وسمع
كثيراً من الحديث، ولد سنة
٤٥٣ هـ، وقتل بموقعة خوارزم
شاه بمرو شهيداً، أصابه سهم
عائر وهو في الصلاة، في
شهر ربيع الأول سنة ٥٣٦ هـ
بمرو. (س ٤ / ٣٩٧) (ب ٤ /
٣٠٩)

(٧٠٠)

{ الفلكي }

نسبة إلى فلك، وهي: قرية
من قرى سرخس، ينسب
إليها:

١ - محمد الفلكي

محمد بن أبي رجاء الفلكي
السرخسي، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٤ /
٣٩٩) (ب ٤ / ٣١٢)

(٦٩٢)

{ الفغانديزي }

نسبة إلى فغانديز، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - إبراهيم الفغانديزي

(أبو اسحاق) إبراهيم بن نوح بن عبد الله بن كاراك الفغانديزي، من أهل بخارى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٩٣)

(٦٩٣)

{ الفغديري }

نسبة إلى فغدير (فغدير)، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - نيهان الفغديري .

(أبو أحمد) نيهان بن الحسن الفغديري البخاري، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٩٣)

(٦٩٤)

{ الفغديني }

نسبة فغدين، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - يوسف الفغديني

(أبو يحيى) يوسف بن يعقوب بن إبراهيم واسمه سلمة الليثي الفغديني، من قرية فغدين، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٣٠٠ هـ. (س ٤ / ٣٩٣)

(٦٩٥)

{ الفغشتي }

نسبة إلى فغشت، وهي: نسبة إلى جد المنتسب إليه من أهل بخارا، ينسب إليها:

١ - حفص الفغشتي

(أبو عمرو) حفص بن منصور بن فغشت البيكندي الفغشتي، من أهل بخارا، قال عنه أحد العلماء: ما رأيت رجلاً أنس ورعاً منه، روى

عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٩٣)

(٦٩٦)

{ الفغيزي }

نسبة إلى فغيزة، وهي: محلة بسمرقند، ينسب إليها:

١ - الفضل الفغيزي

(أبو العباس) الفضل بن منصور بن قريش بن خالد الفغيزي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٩٣)

٢ - عثمان الفغيزي

(أبو طاهر) عثمان بن أبي أحمد بن إسحاق بن حمة الواظ السكاك الكاشاني الفغيزي، من أهل الكشانية، سكن فغيزة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي في رجب سنة ٥١٤ هـ، وهو ابن ست وسبعين سنة. (س ٤ / ٣٩٤)

٤٢٦ هـ، وتوفى سنة ٥٠٨ هـ.
و من آثاره: فتاوى. (ف ٢ /
٣٥٦) (س ٤ / ٣٩٠)

٣ - عبد العزيز الفضلى

(أبو محمد) عبد العزيز
عثمان بن إبراهيم الفضلى
عرف بالقاضى، ابن (أبى
عمرو) السابق، قاضى
بخارى، وكان فاضلاً مفضلاً
كريمًا، بهي المنظر، مليح
الشيبة، حمد الناس سيرته في
ولايته القضاء، حج حجاً
مغبوطاً في سنة ٥١٥ هـ، سمع
ببخارى، وبيغداد، وبمكة،
وأملى ببخارى، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء
وتوفى في ربيع الأول سنة
٥٣٣ هـ. (س ٤ / ٣٩٠)

٤ - محمد الفضلى

(أبو بكر) محمد بن محمد بن
محمد بن إبراهيم بن محمد بن
أحمد الفضلى، خطيب بخارا،
كان عفيفاً زاهداً مليح الشيبة
منور الوجه، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفى سنة
٥٤٩ هـ. (س ٤ / ٣٩٠)

سمع ببخارا وبيغداد ومكة
ومرو، روى عنه جماعة
كثيرة، وظهر له أصحاب
وتلاميذ، وأخذوا عنه العلم،
ومات لما قارب الثمانين
ببخارى. (ف ١ / ٥٤٩) (س
٣٨٧ / ٤)

(٦٩١)

{ الفضلى }

نسبة إلى فضلى، وهو: نسبة
الى أبى بكر محمد بن الفضل
إمام بخارا، ينسب إل

١ - محمد الفضلى

(أبوبكر) محمد بن الفضل بن
جعفر... الأسدى البخارى، إمام
بخارى. (س ٤ / ٣٩٠)

٢ - عثمان الفضلى (٠٠٠٠ -

٥٠٨ هـ / ٠٠٠٠ - ١١١٤ م)
(أبو عمرو) عثمان بن
إبراهيم بن حيوة البخارى
المعروف بالفضلى، الحنفى،
فقيه، كان صالحاً سديد السيرة،
عالماً من أولاد الأئمة، روى
عنه جماعة كثيرة من العلماء
ببخارى وسمرقند، ولد سنة

٢ - أحمد الفشنى (كان حياً
٩٧٨ هـ / ١٥٧٠ م)
(شهاب الدين) أحمد بن
حجازى الفشنى، الشافعى، له
المجالس السننية فى الكلام على
الأربعين النووية فرغ منها سنة
٩٧٨ هـ. (ف ١ / ١١٨)

(٦٩٠)

{ الفشيديزجى }

نسبة إلى فشيديزة، وهى:
قرية من قرى بخارا،
ينسب إليها:

١ - الحسين الفشيديزجى

(٠٠٠٠ - ٤٢٨ هـ / ٠٠٠٠ -
١٠٣٧ م)
(أبو على) الحسين بن
الخضر يوسف بن (محمد بن
دنيف) الفشيديزجى، الفقيه،
كان من فشيديزه، كان إمام
عصره بلا مدافعة، أقام ببيغداد
مدة وتفقه بها وتعلم وناظر
الخصوم، وله قصة فى مسألة
توريت الأنبياء مع
المرتضى الموسوى مقدم الشيعة
فى قوله - صلى الله عليه وسلم
:- لا نورث ما تركنا صدقة،

(٦٨٨)
{ الفرياناتي }

نسبة إلى فريانات، وهي قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

- ١ - أحمد الفرياناتي (أبو عبد الرحمن) أحمد بن عبد الله بن حكيم العتكي الفرياناتي، كان ممن يروى عن التفات ما ليس من أحاديثهم، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٧٧)

(٦٨٩)
{ الفشني }

نسبة إلى فشنة، وهي قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

- ١ - يحيى الفشني (أبو زكريا) يحيى بن زكريا بن صالح الفشني البخاري، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٨٧) (ب) (٣٠٣ / ٤)

نسبة إلى فرهادنجرد، وهي قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

- ١ - زكريا الفرهادنجردى (أبو يحيى) زكريا بن دلشاذ بن مسلم بن العباس الفرهادنجردى، سمع بنيسابور، وبمرو، وبغيرهما، وروى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٧٥)

(٦٨٧)
{ الفرهاداني }

نسبة إلى فرهادان، وهي قرية من قرى نسا، ينسب إليها:

- ١ - عبد الله الفرهاداني (أبو محمد) عبد الله بن محمد بن سيارة الفرهاداني ويقال (الفرهياني) النسائي، سمع بدمشق وبمصر، وبخراسان، وروى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤ / ٢٩٣)

نسبة إلى فرنيفتان، وهي قرية من خوارزم، ينسب إليها:

- ١ - يوسف الفرنيفتاني (أبو يعقوب) يوسف بن الحسين بن أبي القاسم الفرنيفتاني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٧٣)

(٦٨٥)
{ الفرواجاني }

نسبة إلى فرواجان، وهي قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

- ١ - محمد الفرواجاني (أبو عبد الله) محمد بن الحسن بن زيد المروزي الفرواجاني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٧٤)

(٦٨٦)
{ الفرهادنجردى }

فوران بن فوري بن خاقان
الفرغاني الأصل، صاحب
سرير الذهب المنعوت
بلاخسيد، صاحب مصر والشام
والحجاز، أصله من ملوك
فرغانة، وتوفي ببغداد ليلة
الأربعاء لثلاث خلون من شوال
سنة ٢٤٧ هـ. (ع ٥٦ / ٥)

(٦٨١)

{ الفرمكي }

نسبة إلى فرمك، وهي:
نسبة لجد المنتسب إليه من
أهل بخارى، ينسب إليها:

١ - حميد الفرمكي

(أبو محمد) حميد بن فروة بن
فرمك الوراق الفرمكي، من
أهل بخارا، كان وراقاً لأبي
حنيفة إسحاق بن بشر، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٤ / ٣٧١)

٢ - محمد الفرمكي

(أبو عبد الله) محمد بن حميد
بن فروة بن فرمك الفرمكي،
هو أبي محمد السابق روى عن

العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٤ / ٣٧١)

(٦٨٢)

{ الفرنبادي }

نسبة إلى فرنباد، وهي: قرية
من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - محمد الفرنبادي

(أبو أحمد) محمد بن سورة
بن يعقوب الفرنبادي، روى عن
العلماء. (س ٤ / ٣٧٢)

(٦٨٣)

{ الفرندكي }

نسبة إلى فرندك، وهي: قرية
من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - بكر الفرندكي

(أبو محمد) بكر بن مسعود
بن الحسن بن الورد الفرندكي
السغدي، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٧٢)

٢ - الفضل الفرندكي

(أبو العباس) الفضل بن محمد
بن نصر الفرندكي، يعرف
بالقضاعي، قال عنه العلماء:
كتبنا عنه بفرندك لم يكن به
بأس، روى عن العلماء وروى
عنه العلماء. (س ٤ / ٣٧٢)

٣ - أحمد الفرندكي

(أبو أحمد) أحمد بن محمد بن
عبد الله بن محمد بن فرندك
النفسي الفرندكي، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفي في العشر الأواخر من
شهر شوال سنة ٤٠٠ هـ. (س
٤ / ٣٧٣)

٣ - أحمد الفرندكي

أحمد بن عبد الواحد بن
منصور بن متين الفرندكي،
المدرس المفتي بفرندك، كان
فقيهاً فاضلاً، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفي في
شهر شعبان سنة ٥٢٧ هـ. (س
٤ / ٣٧٣)

(٦٨٤)

{ الفرنيثاني }

- ومنتهى المدارك. (ف ١ / ٧٥٧) (١٨٤)
- ٨ - عبد الله الفرغانى (٠٠٠٠ - ٣٦٢ هـ / ٩٧٣ م)
(أبو محمد) عبد الله بن أحمد بن جعفر بن خديان التركى الفرغانى، مؤرخ، محدث، حدث بدمشق عن ابن جرير وغيره، وتوفى فى جماد الأولى، من آثاره: التاريخ المذيل على تاريخ محمد بن جرير الطبرى. (ف ٢ / ٢٢٣) (ظ ٤ / ٢٩٨)
- ٩ - على الفرغانى (٠٠٠٠ - ٥٩٣ هـ / ١١٩٧ م)
(برهان الدين أبو الحسن) على بن أبى بكر بن عبد الجليل الفرغانى المرغينانى، الحنفى، فقيه، فرضى، محدث، حافظ، مفسر، مشارك فى أنواع من العلوم، من تصانيفه: شرح الجامع الكبير للشيبانى، بداية المبتدى، الهداية وكفاية المنتهى، التجنيس والمزيد، ومختار الفتاوى وكلها فى فروع الفقه الحنفى. (ف ٢ / ٤١١)
- ١٠ - على الفرغانى (٠٠٠٠ - ٥٦٩ هـ / ١١٧٣ م)
(سراج الدين) على بن عثمان بن محمد الأوشى الفرغانى، عالم، أديب، ناظم، من تصانيفه: مشارق الأنوار فى شرح نصاب الأخبار لتذكرة الأخيار، شرح منظومة عمر النسفى فى الخلاف، وسماه مختلف الرواية، والقصيدة اللامية فى أصول الدين، الفتاوى السراجية، نظم قصيدة الأمالى فى الكلام توجد ترجمتها بالتركية - واول القصيدة " يقول العبد... " وقد ترجمها الى اللغة التركية ونشرها محمد بن حيدر الشهيد بفيض الكفوى المتوفى ١١٦٨ هـ. (ف ٢ / ٤٧٥، ك ٤)
- ١١ - عمر الفرغانى (توفى بعد ٦٠٠ هـ / ١٢٠٤ م)
عمر بن على بن أبى بكر بن عبد الجليل الفرغانى، المرغينانى، فقيه، من تصانيفه: مشارق جواهر الفقه، والفوائد فى فروع الفقه. (ف ٢ / ٥٦٧)
- ١٢ - محمد الفرغانى (٠٠٠٠ - ٥١٣ هـ / ١١١٩ م)
- محمد بن أحمد بن على الفرغانى، الأوشى، الحنفى، فقيه، من آثاره: منسك. (ف ٣ / ٨٤)
- ١٣ - محمد الفرغانى (٠٠٠٠ - ٧٠٠ هـ / ١٣٠١ م)
(سعد الدين) محمد بن أحمد الفرغانى، صوفى، توفى فى حدود سنة ٧٠٠ هـ، من آثاره: شرح التائىة لابن الفارض، شرح فصول الحكم لابن عربى، وكلاهما فى التصوف، ومنتهى المدارك ومشتهى كل كامل وعارف وسالك. (ف ٣ / ٩١)
- ١٤ - أحمد الفرغانى
(شرف الدين) احمد الفرغانى. له: ذخيرة الفقهاء. (ط ٦١)
- ١٥ - عبد الله الفرغانى
عبد الله بن سهل الفرغانى. (من مشاهير علماء الهيئة فى عهد المأمون) (ج ١٠)
- ١٦ - محمد الأخشيد الفرغانى
(أبو بكر) محمد بن أبى محمد طعج بن جفأ بن يلتىكين بن

بها، روى عن العلماء وروى
عنه العلماء، وتوفى سنة ٣٤١
هـ. (س ٣٦٨/٤)

٥ - القاسم الفرغانى
(أبو عبد الرحمن) القاسم بن
محمد بن عبد الله الفرغانى
المُدكّر، من فرغانة ماوراء
النهر، كان يضع
الحديث وضعاً فاحشاً، وتوفى
بأسفاريين سنة ٢٦١ هـ. (س
٣٦٨ / ٤)

٦ - أحمد الفرغانى (كان حياً
قبل ٢١٨ هـ / ٨٣٣ م)
(أبو العباس) أحمد بن محمد
بن كثير الفرغانى، فلكى، أحد
منجمى المأمون العباسى) له
كتاب فى أصول علم النجوم،
من تصانيفه المدخل إلى علم
هيئة الأفلاك وحركات النجوم،
كتاب الحركات السماوية -
جوامع النجوم. (ف ١ / ٨٦،
٢٩٠) (ج ٣)

٧ - سعد الفرغانى (٠٠٠٠ -
٦٩٩ هـ / ١٢٩٩ م)
(أبو عثمان سعد الدين) سعد
بن عبد الله الفرغانى، صوفى،
له مناهج العباد إلى المعاد،

٣٠٦ هـ. (س ٣٦٨ / ٤) (ب)
(٢٨٧ / ٤)

٢ - المشطب الفرغانى
(أبو المظفر) المشطب بن
محمد بن أسامة بن زيد بن
النعمان بن سفيان الفرغانى،
من فرغانة ما وراء النهر،
وكان من فحول المناظرين،
وكانت له يد باسطة فى النظر
والجدل، وكان مختلطاً بالعسكر
ولا يفارقهم، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفى
ببغداد فى شوال سنة ٤٨٦ هـ.
(س ٣٦٧ / ٤)

٣ - محمد الفرغانى
(أبو جعفر) محمد بن عبد الله
الفرغانى الصوفى، من فرغانة
الشاش، نزل بغداد ولزم الجنيد،
واشتهر بصحبته، وروى عنه
كلامه، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٤ /
٣٦٨)

٤ - مسعدة الفرغانى
(أبو سعيد) مسعدة بن بكر بن
يوسف بن ساسان الفرغانى،
أصله من فرغانة ماوراء
النهر، قدم بغداد حاجاً وحدث

١ - عبد الحميد الفرساباذى
عبد الحميد بن حميد
الفرساباذى، ادرك التابعين،
روى عن العلماء. (س ٤ /
٣٦٤)

(٦٨٠)

{ الفرغانى }

نسبة إلى فرغانة، وهى:
مدينة وكورة واسعة بما وراء
النهر متاخمة لبلاد تركستان
من ناحية (هيطل) من
جهة مطلع الشمس، كثيرة
الخير واسعة الرستاق، يقال:
كان بها أربعون منبراً، ينسب
إليها:

١ - حاجب الفرغانى
(أبو العباس) حاجب بن مالك
بن أركين الفرغانى الضرير
التركى، أصله من فرغانة
ماوراء النهر، سكن دمشق
وحدث بها، وكان حافظاً
مكثرأ، جليل القدر، قدم
أصبهان أيام بدر الحمامى سنة
٢٩٦ هـ، ورجع إلى دمشق،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، وتوفى بدمشق سنة

(أبو إسحاق) إبراهيم بن منصور بن شريح الفردي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٦٣)

(٦٧٨)

{ الفرزاميثني }

نسبة إلى فرزاميثن، وهي: محلة بسمرقند، ينسب إليها:

١ - عيسى الفرزاميثني

(أبو موسى) عيسى بن عبدك بن حماد وقيل: ابن عبده بن عبد الله العبدى الفرزاميثني، المعروف بالجلاب، شاشى الأصل سكن فرزاميثن، روى عن العلماء وروى عنه العلماء ومات بعد العشر والثلاثمائة. (س ٤ / ٣٦٤)

(٦٧٩)

{ الفرسابادي }

نسبة إلى فرساباد، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

نسبة إلى فرخوزديزة، وهي: قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١ - عمر الفرخوزديجي

(أبو حفص) عمر بن محمد بن عبد الملك بن بنكى الفرخوزديجي، منها وبها ولد سنة ٤٩١ هـ، كان شيخاً صالحاً ساكناً خيفاً متواضعاً صحيح السماع، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٦٢) (ب ٤ / ٢٨١)

٢ - على الفرخوزديجي

على بن نجاح الفرخوزديجي، من قرية فرخوزديجي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٦٢)

(٦٧٧)

{ الفردي }

نسبة إلى فردد، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - إبراهيم الفردي

نسبة فرخشا (أفرخشي)، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - محمد الفرخشي

(أبو بكر) محمد بن حامد بن أحمد بن حاجب الفرخشي الفقيه، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى فى رجب سنة ٣٥٥ هـ. (س ٤ / ٣٦٢)

٢ - عمران الفرخشي

(أبو موسى) عمران بن قطن الفرخشي، من قرية فرخشا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٦٢)

٣ - محمد الفرخشي

(أبو بكر) محمد بن حاتم بن أذكر المؤذن الفرخشي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى فى شهر رمضان سنة ٣٦٣ هـ، وكان قد قارب المائة. (س ٤ / ٣٦٢)

(٦٧٦)

{ الفرخوزديجي }

وتوفي في شهر رمضان سنة ٣٩٧ هـ. (س ٤ / ٣٥٩)

٦ - الحسين الفربري (أبو علي) الحسين بن يوسف بن عبد المجيد بندار الفربري، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٦٠) (ب ٤ / ٢٧٩)

(٦٧٤)

{ الفرجاني }

نسبة إلى فرجياً، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - محمد الفرجاني (أبو جعفر) محمد بن إبراهيم الفرجاني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٦٠)

(٦٧٥)

{ الفرخشي }

الكرابيسي الفربري أبو البشر المعروف بالصغير، فقيه صالح، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وكان مولده سنة ٤٧٠ هـ، وتوفي في أوائل سنة ٥٤٩ هـ. (س ٤ / ٣٥٩) (ب ٤ / ٢٧٩)

٣ - أحمد الفربري

(أبو محمد) أحمد بن عبد الله بن محمد بن ويسف الفربري، يروى عن جده كتاب (الجامع الصحيح) للبخاري، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٣٧١ هـ. (س ٤ / ٣٥٩)

٤ - محمد الفربري

(أبو بكر) محمد بن أبي بكر بن عائشة المقرئ الفربري، شيخ ثقة صالح، من أهل القرآن، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٥٩)

٥ - الحسين الفربري

(أبو منصور) الحسين بن علي بن يوسف الفربري، روى عن العلماء وروى عنه العلماء،

حتى صار نقيب الفقهاء، وكان له مجلس للإملاء، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وكانت ولادته سنة نيف وثمانين وأربعمائة هـ. (س ٤ / ٣٥٨)

(٦٧٣)

{ الفربري }

نسبة إلى فربر، وهي: بليدة على طريق جيحون، ينسب إليها:

١ - محمد الفربري

(أبو عبد الله) محمد بن يوسف بن مطر بن صالح بن بشر الفربري البخاري، راوية كتاب (الجامع الصحيح) للبخاري، رحل إليه الناس وحملوا عنه هذا الكتاب، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وكان مولده سنة ٢٣١ هـ، وتوفي ثالث شوال سنة ٣٢٠ هـ. (س ٤ / ٣٥٩) (ب ٤ / ٢٧٩)

٢ - محمد الفربري

(أبو البشر) محمد بن علي بن عبد العزيز بن إبراهيم

(٦٧٢)

{ الفراهيناني }

نسبة إلى فراهينان، وهي:
قرية من قرى مرو مرب
إليها:

١ - محمد الفراهيناني

(أبو علي) محمد بن علي بن حمزة الفراهيناني، الحافظ، كان إماماً حافظاً ثقة صدوقاً، كتب الكثير، ورحل إلى العراق والحجاز، وصنف التصانيف منها: (التاريخ في رجال المحدثين بمرو)، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي في رجب سنة ٢٤٧ هـ. (س ٤ / ٣٥٧)

٢ - القاسم الفراهيناني

القاسم بن محمد بن علي بن حمزة الفراهيناني، ابن (أبو علي) السابق، كان حافظاً متقناً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٥٨)

٣ - علي الفراهيناني

(أبو الحسن) علي بن محمد بن إسحاق الفراهيناني، فقيه

في الوعظ والتذكير _ أربعون حديثاً مجموعة، وكتاب في فروع الفقه الشافعي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ظ ٦ / ٨٧) (ف ٣ / ٥٨٧) (ت ٤١٨) (ب ٤ / ٢٧٨)

٣ - عبد المنعم الفراوي

(٥٨٧-٤٩٧ هـ / ١١٠٤ م)

(١١٩١ م)

(أبو المعالي) عبد المنعم بن عبد الله بن محمد بن الفضل بن أحمد الفراوي التصاعدي، النيسابوري، الشافعي، محدث، مسند خراسان هراسان أواخر شعبان، من آثاره: أربعون حديثاً. (ف ٢ / ٣٢٤)

٤ - منصور الفراوي

(أبو القاسم) منصور بن عبد المنعم بن عبد الله بن محمد بن الفضل الفراوي، أحد العدول المزكين من

بيت مشهور بالرواية، قدم بغداد وحدث بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وكان مولده في شهر رمضان سنة ٥٢٢ هـ، وتوفي بنيسابور سنة ٦٠٨ هـ. (ب ٤ / ٢٧٨)

توفي بقرية فرااب يوم عرفة من سنة ٥٠٥ هـ. (س ٤ / ٣٥٣) (ب ٤ / ٢٧٤)

(٦٧١)

{ الفراوي }

نسبة إلى فراوة، وهي: بليدة على الثغر من أعمال نسا مما يلي خوارزم نسا، يقال لها رباط فراوة، ينسب إليها:

١ - محمد الفراوي

(أبو نعيم) محمد بن القاسم الفراوي، صاحب الرباط في فراوة، وكان مجتهداً في العبادة من البكائين، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٥٧) (ب ٤ / ٢٧٨)

٢ - محمد الفراوي (٤٤١ -

٥٣٠ هـ / ١٠٥٠ - ١١٣٦ م)

(أبو عبد الله) محمد بن الفضل بن أحمد بن محمد بن أحمد الفراوي الصاعدي الشافعي، شيخ الشيوخ في عصره، كان إماماً متقناً مناظراً، محدثاً واعظاً، مكرماً لأهل العلم، من آثاره: مجالس

(٦٦٩)

{ الفاميني }

نسبة إلى فامين، وهي:
قرية من قرى بخارى، ينسب
إليها:

١ - محمد الفاميني

(أبو أحمد) محمد بن مردك
بن هاشم بن راشد الفاميني
الشييباني، مولاهم من قرية
فامين، روى عن العلماء وروى
عنه العلماء. (س ٤ / ٣٤٠)

(٦٧٠)

{ الفرابي }

نسبة إلى فراب، وهي: قرية
من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - أحمد الفرابي

(أبو الفتح) أحمد بن الحسين
بن عبد الرحمن الفرابي
العبيسي، (سكنها فنسب إليها)،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، ولد بقرية خرقان من
قرى سمرقند سنة ٤٦٥ هـ،

(أبو عبد الله) محمد بن سرور
البلخي الفاشوقي، كان كذاباً
وضاعاً، سكن قرية فاشوق،
وضع أحاديث بواطيل على
الثقات وسماه كتاب الكنز. (س
٤ / ٣٤٠)

(٦٦٨)

{ الفاعى }

نسبة إلى فاع، وهي: قرية
من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - علي الفاعى

(أبو الحسن) علي بن عالم بن
بكر الفاعى، الأمام الحاكم،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، ولد سنة نيف وثلاثين
وأربعمئة، توفي فى صفر سنة
٥١١ هـ. (س ٤ / ٣٤١)

٢ - عمر الفاعى

(أبو حفص) عمر بن عالم
بن بكر الفاعى، أخو (أبو
الحسن) السابق، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
توفى سنة ٤٩٣ هـ. (س ٤ /
٣٤١)

عبد الله بن عمر بن عبد الله
الفاشاني، ابن (أبي حفص)
السابق، من أهل فاشان. (س ٤
/ ٣٣٩)

١٢ - عبيد الله الفاشاني

عبيد الله بن عمر بن عبد الله
الفاشاني، ابن (أبي حفص)
السابق، من أهل فاشان. (س
٤ / ٣٣٩)

١٣ - عمر الفاشاني

عمر بن عبد الله بن عمر بن
عبد الله الفاشاني، ابن (عبد بن
عمر) السابق، من أهل فاشان،
تول الأمور الجليلية بمرو
وبخوارزم، وتوفى بذات عرق
بعد فراغه من الحج فى ٢٤ من
ذى الحجة سنة ٥٤٧ هـ. (س ٤
/ ٣٣٩)

(٦٦٧)

{ الفاشوقي }

نسبة إلى فاشوق، وهي:
قرية من قرى بخارا، ينسب
إليها:

١ - محمد الفاشوقي

الفييه الشافعي المنقطع القرين في وقته، وكان من أحفظ الناس لمذهب الشافعية، وأحسنهم نظراً فيه، وأزهدهم في الدنيا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي في ١٣ رجب سنة ٣٧١ هـ. (ب ٤ / ٢٦٢) (س ٤ / ٣٣٨)

٢ - الهراس الفاشاني

(أبو بكر) الهراس الفاشاني، شيخ حدث ببخارى وبمرو، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٣٨)

٣ - محمد الفاشاني

(أبو نصر) محمد بن محمد بن يوسف الفاشاني، الإمام الفاضل العالم الورع، وبرع في الفقه، وكان لطيف الطبع كثير المحفوظ، حسن المحاوره، لا يمل جليسه منه، وكانت له يد باسطة في اللغة، صحب الأكابر وعمر العمر الطويل في الورع والزهد ونشر العلم وكثرة التهجد ودوام التلاوة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي في ١٧ محرم سنة ٥٢٩ هـ، ودفن بسنجدان.

له: اخبار العلماء. (ظ ٦ / ٨٧) (س ٤ / ٣٣٩)

٤ - موسى الفاشاني

موسى بن حاتم الفاشاني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤ / ٢٦٢) (س ٤ / ٣٣٩)

٥ - محمد الفاشاني

محمد بن موسى بن حاتم الفاشاني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٣٩)

٦ - محمد الفاشاني

(أبو عبد الله) محمد بن أبي الفضل بن سعد الفاشاني، شيخ صالح، يحفظ كلام المشايخ المتأخرين، ويتكلم على لسان الصوفية، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٤٠)

٧ - عبد الرحمن الفاشاني

(أبو الفضل) عبد الرحمن بن عبد الملك بن علي الفاشاني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٤٠)

٨ - زهير الفاشاني

زهير بن سالم الفاشاني، من قرية أثنان، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٤٠)

٩ - أحمد الفاشاني

(أبو عبيد) أحمد بن محمد بن محمد بن أبي عبيد، العبدى المؤدب الهروي الفاشاني، صاحب كتاب الغريبين، كان من العلماء الأكابر، وجمع في كتابه بين تفسير غريب القرآن الكريم والحديث النبوي، وصار في الآفاق، وهو من الكتب النافعة، وقيل أنه كان يحب البذلة، ويتناول في الخلوة، توفي في رجب سنة ٤٠١ هـ. (ع ١ / ٩٥، ٩٦)

١٠ - عمر الفاشاني

(أبو حفص) عمر بن عبد الله الفاشاني، الإمام الفاضل المتكلم، تفقه ببغداد على جماعة وانحدر إلى البصرة وسمع السنن لأبي داود، وحدث بمرو بهذا الكتاب وسُمع منه، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٣٩)

١١ - عبد الله الفاشاني

(٦٦٢)

{ الفارض }

نسبة إلى الفارض، وهو: من كان يعرف الفرائض وقسمة المواريث معرفة حسنة واشتهر بها من أهل مرو، وينسب إليه:

١ - نعيم الفارض

(أبو عبد الله) نعيم حماد بن معاوية بن الحارث المروزي الخزاعي، ساكن مصر، كان من العلماء، ثبت في المحنة حتى مات في الحبس، وكان قد امتنع عن القول بخلق القرآن، وكان يفهم الأحاديث، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٢٨ هـ. (س ٤ / ٣٣٣)

(٦٦٣)

{ الفاروزي }

نسبة إلى فاروز، وهي: قرية من قرى نسا، ينسب إليها:

١ - علي بن الفاروزي

(أبو محمد) علي بن الفاروزي، من أهل العلم، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣٣٥)

٢ - علي الفاروزي

(أبو الحسن) علي بن أحمد بن علي... الفاروزي، من أهل ثغر شهرستان، كان من كبار الصوفية، وكان جليل القدر، حسن السيرة، سمع الحديث من العلماء بنسابور وبغداد وسرخس، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٤٨٣ هـ بشهرستان. (س ٤ / ٣٣٥)

(٦٦٤)

{ الفارياني }

نسبة إلى فاريان - فريان، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - محمد الفارياني

محمد بن تميم السغدي، من أهل فاريان. (ب ٤ / ٢٦٠)

٢ - أحمد الفارياني

أحمد بن عبد الله بن حكيم الفارياني المروزي، متروك الحديث، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٢٤٨ هـ. (ب ٤ / ٢٦٠)

(٦٦٥)

{ الفازي }

نسبة إلى فاز، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - محمد الفازي

(أبو العباس) محمد بن الفضل بن العباس الفازي المروزي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤ / ٢٦٠)

(٦٦٦)

{ الفاشاني }

نسبة إلى فاشان، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - محمد الفاشاني

(أبو زيد) محمد بن أحمد بن عبد الله بن محمد الفاشاني،

(٦٦١)

{ الفارزي }

نسبة إلى قصر فارزة خارج
درب الميدان، وهي: محلة
ببخاري، ينسب إليها:

١ - قتيبة الفارزي

(أبو محمد) قتيبة بن الحسن
الفارزي، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء . (س ٤ /
٣٣١)

٢ - حامد الفارزي

(أبو بكر) حامد بن عبيد الله
بن قريش بن الحسن الفارزي،
من قصر فارزة، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٤ / ٣٣٢)

٣ - يوسف الفارزي

يوسف بن محمد بن يوسف بن
أحمد الفارزي، الشيخ الواعظ،
النسفي، من أهل نسف، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفي سنة ٥٣٠ هـ. (س ٤ /
٣٣٢)

(أبو حامد) محمد بن محمد
الفارابي، المتوفى ٥٠٥ هـ، له:
الأربعين وهو قسم من كتاب
المسمى بجواهر القرآن. (ظ ٤
/ ٦١)

١٠ - محمد الفارابي

(عماد الدين أبي الحسن) محمد
بن أحمد الفارابي المتوفى ٦١٧
هـ و له: خلاصة المقامات له:
الأسئلة اللامعة والأجوبة
الجامعة. (ل ١٦) (ظ ٤ /
٩٢)

(٦٦٠)

{ الفارجي }

نسبة إلى فارجك (باب
فارجك) وهي: محلة
ببخاري، ينسب إليها:

١ - عبد العزيز الفارجي

(أبو الأشعث) عبد العزيز بن
أبي الحارث بن عبد الله
النزاري البخاري الفارجي، من
أهل بخارا، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء . (س ٤ /
٣٣٢)

كتاب المقدمة في النحو، كتاب
في العروض، وصاحب ديوان
الأدب اللغويات، وله شعر. (ف
١ / ٣٦٢) (ل ١) (ب ٤ / ٢٥٥)

٨ - محمد الفارابي (٣٣٩ هـ
/ ٩٥٠)

(أبو نصر) محمد بن محمد
بن أوزلغ بن طرخان الفارابي،
ويلقب بالمعلم، الحكيم
الفيلسوف في فن الفلسفة،
طبيب، عارف باللغات
الفارسية والتركية والسريانية
واليونانية، ولد في فاراب،
وأحكم العربية، ولقى متى بن
يونس فأخذ عنه، وسافر إلى
حران، فلزم بها يوحنا بن
جيلان، وسافر إلى مصر، ثم
رجع إلى دمشق ومات بها في
رجب سنة ٣٣٩ هـ، له: آراء
أهل المدينة الفاضلة، المدخل
إلى صناعة الموسيقى، إحصاء
العلوم والتعريف بأغراضها،
المدخل إلى علم المنطق -
وتحصيل السعادة. (ع ٦٠٦)
(ف ٣ / ٦٢٨) (ظ ٦ / ٣٩) (ح
٢) (ب ٤ / ٢٥٥)

٩ - محمد الفارابي

(أبو إبراهيم) إسحاق بن إبراهيم الفارابي، أديب، لغوي، سكن زبيد، من آثاره: كتاب ديوان الأدب في اللغة كتبه لآثر بن خوردزت، شرح على أدب الكاتب لابن قتيبة، وبيان الإعراب، وكان من أهل اللغة، واشتهر تصنيفه في الآفاق. (ف ١ / ٣٣٨) (ظ ٤/٨٤) (ل ٤) (س ٤ / ٣٣١) (ب ٤ / ٢٥٥)

٧ - إسماعيل الجوهري (٣٩٣ هـ / ١٠٠٣ م) (أبو نصر) إسماعيل بن حماد الجوهري الفارابي، لغوي - أديب، ذو حظ جيد أصله من بلاد الترك من فاراب، ورحل إلى العراق، وقرأ العربية على أبي علي الفارسي وأبي سعيد السيرافي، وسافر إلى الحجاز وطوف بلاد ربيعة ومضر، وأجهد نفسه في الطلب، ولما قضى وطره من الطواف عاد راجعاً إلى خراسان، ثم سرح إلى نيسابور، فلم يزل مقيماً بها على التدريس والتأليف وتعليم الخط حتى توفي بها، من تصانيفه: تاج اللغة، مصنف كتاب (الصاح) في اللغة،

الأصول للبيضاوي فرغ من تحريره وتبييضه سنة ٧٠٧ هـ. (ف ٢ / ١٥٤)

٣ - إسماعيل الفارابي (٨٩٤ هـ / ١٤٨٩ م) إسماعيل الحسيني الفارابي، أمير، من الحكماء، له: شرح الفصول لأبي نصر محمد الفارابي في الحكمة. (ف ١ / ٣٦٢)

٤ - أحمد الفارابي (٦٠٧-١٠٠٠ هـ / ١٢١٠-١٠٠٠ م) (أبو القاسم عماد الدين) أحمد الفارابي، فقيه حنفي، من تصانيفه: خلاصة الحقائق لما فيه من الأساليب الدقيقة، سلك الجواهر ونشر الزواهر، مصباح الجنان، مفتاح الجنان. (ف ١ / ٢٢٣) (ل ١١)

٥ - أحمد الفارابي (كان حياً قبل ٥٧٠ هـ / ١١٧٤ م) أحمد بن يوسف الفارابي، الحنفي، له زلات القارئ. (ف ١ / ٣٣٠)

٦ - إسحاق الفارابي (١٠٠٠ - ٣٥٠ هـ / ١٠٠٠-٩٦١ م)

(أبو الحسن) علي بن أبي طالب بن عبد الله بن مسعود الغيشتي، من أهل بخارا روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٣٢٠ هـ. (س ٤ / ٣٢٦)

(٦٥٩)

{ الفارابي }

نسبة إلى قاراب، وهي: ولاية وراء نهر سيحون - بلدة (بلاساغون)، ينسب إليها:

١- عبد الله الفارابي (أبو محمد) عبد الله بن محمد بن سلمة بن حبيب بن عبد الوارث المقدسي الفارابي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤ / ٢٥٥)

٢- عبد الصمد الفارابي (كان حياً ٧٠٧ هـ / ١٣٠٧ م) (ظهير الدين) عبد الصمد بن محمود الفاروقي، الفارابي، فقيه، أصولي، من آثاره: طوابع الأنظار للبيضاوي، شرح منهاج الوصول إلى علم

وتوفى سنة ٥٥١ هـ. (س ٤ / ٣١٧)

٦ - عبد الله الغوبديني
(أبو محمد) عبد الله بن محمد بن عمرو بن محمد بن محمد بن هاشم الغوبديني، الكاتب، سكن بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٤٢٠ هـ. (س ٤ / ٣١٨)

٧ - محمد الغوبديني
(القاضي أبو بكر) محمد بن الحسن بن منصور الغوبديني النسفي، كان إماماً فاضلاً، ولي القضاء بسمرقند، وحدث عن جماعة من العلماء، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٥٠٥ هـ. (س ٤ / ٣١٨)

(٦٥٥)
{ الغورجكي }

نسبة إلى غورجك، وهي: قرية من الصغد من نواحي إشتيخن ثم من نواحي سمرقند، ينسب إليها:

١ - خشنام الغورجكي
(أبو منصور) خشنام بن أبي المغوار الغورجكي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣١٨)

(٦٥٦)
{ الغورشكي }

نسبة إلى غورشك، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - يوسف الغورشكي
(أبو يعقوب) يوسف بن شاهك بن طالب بن الفتح بن محمد بن أسلم الغورشكي، كان يسكن سمرقند، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى في جمادى الأولى سنة ٥٢١ هـ، وهو ابن ثلاث وثمانين سنة. (س ٤ / ٣١٨)

(٦٥٧)
{ الغولقاني }

نسبة إلى غولقان، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - محمد الغولقاني
أبو عبد الله محمد بن أبي القاسم الغولقاني، شيخ محدث، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى في حدود سنة ٤٩٩ هـ. (س ٤ / ٣٢٠)

(٦٥٨)
{ الغيشتي }

نسبة إلى غيشتي، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - إبراهيم الغيشتي
(أبو أسحاق) إبراهيم بن محمد بن أحمد بن هشام الغيشتي الأمير، من أهل بخارا، سمع بمرو وبخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٣٤٦ هـ. (س ٤ / ٣٢٥) (ب ٤ / ٢٥٠)

٢ - علي الغيشتي

وتوفى سنة ٣٨١ هـ. (س ٤ / ٣١٧)

٣ - الحسين الغوبديني
(أبو نعيم) الحسين بن محمد بن نعيم الغوبديني، ابن أبي الحسن السابق، كان ثقة صالحاً صدوقاً أكثراً من الحديث، رحل إلى خراسان والحجاز والعراق، وأدرك الشيوخ، سمع ببخارا وبنسا وببغداد، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٣٤١ هـ، وتوفى سنة ٤٢٧ هـ. (س ٤ / ٣١٧)

٤ - العلاء الغوبديني
(أبو الحسين) العلاء بن محمد بن نعيم الغوبديني، أخو (أبي نعيم) السابق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٤٠٩ هـ. (س ٤ / ٣١٧)

٥ - الحسن الغوبديني
(أبو علي) الحسن بن عبد الله بن محمد بن الحسن الغوبديني البتخداني، مقرئ فاضل صالح، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٩١ هـ،

المعروف بالفرغاني، كان إليه الفتوى بسمرقند، وكان فقيهاً بارعاً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٨٥ هـ. (س ٤ / ٣١٢) (ب ٤ / ٢٤٤)

(٦٥٤)

{ الغوبديني }

نسبة إلى غوبدين، وهي: قرية من قرى نيسف، ينسب إليها:

١ - الحسن الغوبديني
الحسن بن عبد الله بن محمد بن الحسين بن معدل الغوبديني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤ / ٢٤٥)

٢ - محمد الغوبديني
(أبو الحسن) محمد بن نعيم بن إسحاق بن عبيد الله بن حاتم بن شداد بن سعيد الكاتب الغوبديني، الحاكم الشهيد أبي الفضل السلمي الوزير (الحنفي)، كان كاتباً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء،

١ - محمد الغنجيري
(أبو الفضل) محمد بن المعدل بن ماجد بن عصمة الغنجيري، كان فقيهاً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٣١٢)

٢ - إبراهيم الغنجيري
(أبو إسحاق) إبراهيم بن يعقوب بن أبي نصر بن عابد بن أبي نصر بن مدوسة الكشاني الغنجيري كان فقيهاً مناظراً فاضلاً حسن السيرة مفسراً واعظاً متواضعاً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد غرة ذي القعدة سنة ٤٧٨ هـ، وتوفى سنة ٥٥٣ هـ أو ٥٥٤ هـ. (س ٤ / ٣١٢)

(٦٥٣)

{ الغنذابي }

نسبة إلى غنذاب، وهي: محلة من محال بلدة مرغينان، ينسب إليها:

١ - عمر الفرغاني
(أبو محمد) عمر بن أحمد بن أبي الحسن الغنذابي المرغيناني

(٦٥١)

{ الغنجان }

نسبة إلى غنجان، وهو لقب
لحمرة وجنتيه (خديه) من
أهل بخارا، ينسب إليه:

١ - عيسى الغنجان

(أبو محمد) عيسى بن موسى
التميمى الملقب بغنجان، من أهل
بخارا، كان فاضلاً عالماً
صدوقاً عابداً، رحل إلى
العراق، والحجاز ومصر
وأدرك العلماء، وسمع مالك بن
أنس والثورى وسفيان بن عيينه
والليث بن سعد وابن لهيعة
وغيرهم كثير، وسمى غنجان:
لإحمرار خديه، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
وكانت وتوفى سنة ١٨٥ هـ.
(س ٣١١ / ٤)

(٦٥٢)

{ الغنجيرى }

نسبة إلى غنجير، وهي:
قرية من قرى السغد، ينسب
إليها:

نسبة إلى غلطان، وهي:
قرية من قرى مرو، ينسب
إليها:

١ - محمد الغلطانى

محمد بن جيهان الغلطانى،
من قدماء العلماء، من أهل
قرية البرز، روى عن العلماء
وروى عنه

العلماء. (س ٣٠٧ / ٤)

(٦٥٠)

{ الغنادوستى }

نسبة إلى غنادوست، وهي:
قرية من قرى سرخس، ينسب
إليها:

١ - الحسين الغنادوستى

(أبو عبد الله) الحسين بن عبد
الله بن الغنادوستى، من كورة
سرخس، كان أديباً فاضلاً
شاعراً وفقهياً كاتباً لبيباً، وكان
يحفظ الأصول، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٣١٠ / ٤)

(أبو منصور) غالب بن
الحسن بن خلف بن حبوية بن
نماح بن يحيى الغشدانى، كتب
عنه العلماء بسمرقند ومات
بها، وحدث بالوجادة من كتب
جماعة من مشايخ سمرقند ولم
تكن الرواية من صنعه. (٤ / ٢٩٨)

(٦٤٨)

{ الغشيدى }

نسبة إلى غشيد، وهي:
قرية من قرى بخارا، ينسب
إليها:

١ - محمود الغشيدى

(أبو حامد) (أبو حاتم)
محمود بن يونس بن مكرم
الغشيدى البخارى، روى عن
العلماء وروى عنه ابن أبو
بكر وغيره. (س ٢٩٨ / ٤)
(ب ٢٣٢ / ٤)

(٦٤٩)

{ الغلطانى }

١ - محمد العُدْاَوْدِي

(أبو بكر) محمد بن يعقوب العُدْاَوْدِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٢٨٤)

(٦٣٩)

{ العُدْشَقْرَدَرِي }

نسبة إلى عُدْشَقْرَدَرٍ (عُدْشَقْرَدَرٍ)، وهي قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - حفص العُدْشَقْرَدَرِي

(أبو عمر) حفص بن عمر بن الحسين العُدْشَقْرَدَرِي البخاري، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ومات في صفر سنة ٣٢٤ هـ. (س ٤ / ٢٨٤)

(٦٤٠)

{ الغَرْدِيَانِي }

نسبة إلى غَرْدِيَانٍ، وهي قرية من قرى كس بما وراء جيحون، ينسب إليها:

١ - محمد الغَرْدِيَانِي

محمد بن عبد الله بن إبراهيم الغَرْدِيَانِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٢٨٦)

(٦٤١)

{ الغَرَقِي }

نسبة إلى غَرَقٍ، وهي قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - جرموز الغَرَقِي

جرموز بن غبيد الله الغَرَقِي، من أهل هذه القرية، رحل إلى العراق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وهو ضعيف. (س ٤ / ٢٨٧) (ب ٤ / ٢٢٠)

٢ - يوسف الغَرَقِي

(الإمام) يوسف الغَرَقِي، من شيوخ مرو وأئمتهم، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٢٨٧)

(٦٤٢)

{ الغَرْمِينَوِي }

نسبة إلى غَرْمِينَوِي، وهي قرية دستاق مت يمرغ على بعد فرسخ من سمرقند، ينسب إليها:

١ - محمد الغَرْمِينَوِي

(أبو سعيد) محمد بن شبل الغَرْمِينَوِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٢٨٧)

(٦٤٣)

{ الغَزَقِي }

نسبة إلى غَزَقٍ، وهي قرية من قرى مرو الشاهجان، وقرية بفرغانة أيضاً، ينسب إليها:

١ - جرموز بن عبيد الغَزَقِي

جرموز بن غبيد الله الغَزَقِي، من أهل هذه القرية، رحل إلى العراق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وهو ضعيف. (س ٤ / ٢٩٠) (ب ٤ / ٢٢٨)

٢ - منصور الغَزَقِي (٤٦٥ هـ)

(١٠٧٣ /)

العم، وكان يكتب لنفسه " العمى " مات سنة ٥٣٩ هـ. (س ٤ / ٢٤٤)

(٦٣١)

{ العنبي }

نسبة إلى العنّب، وهو: نسبة لمن يبيع العنب من أهل بخارا، ينسب إليه:

١ - إبراهيم العنبي

(أبو إسحاق) إبراهيم بن عمران العنبي، يبيع العنب والفاكهة، يروى عن القدماء ببخارى. (س ٤ / ٢٥٠)

(٦٣٢)

{ العلابي / العلاني }

نسبة إلى سكة العلاء، وهي: سكة ببخارا، ينسب إليها:

١ - الكاتب العلابي

(أبو سعيد) الكاتب العلابي، صاحب خريطة الحاكم ببخارا، روى عن مشايخ بغداد وغيرهم.

نسبة إلى عياض، وهو: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل سمرقند، ينسب إليه:

١ - محمد العياضي

(أبو بكر) محمد بن أحمد بن العباس بن الحسن بن بن عبادة الأنصاري المعروف بالعياضي، من أهل سمرقند، كان فقيهاً جليلاً، من رؤساء البلدة والمنظور إليهم، ولم يكن عنده كبير إسناد ولا رواية روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٢٦٧)

(٦٣٤)

{ العيشاني }

نسبة عيشان، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - إبراهيم العيشاني

إبراهيم بن أحمد العيشاني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤ / ١٩٥)

(س ٤ / ٢٦٥) (ب ٤ / ١٦٣)

٢ - محمد العلابي (٠٠٠ -

٥٤٦ هـ / ٠٠٠ - ١١٥١ م)

(أبو عبد الله) محمد بن عبد الرحمن العلابي، الإمام الزاهد، فقيه، أصولي، واعظ أهل بخارا ومفسرهم، متكلم، كان فصيحاً، حسن الآداب، مقبولاً عند الخاص والعام، حدثاً وسمع منه، توفي في ١٢ جمادى الآخرة، من آثاره: تفسير القرآن في أجزاء كثيرة أكثر من ألف جزء. (س ٤ / ٢٦٥) (ف ٣ / ٣٨٩)

٣ - المسيب العلابي

(أبو عبد الرحمن) المسيب بن إسحاق بن راشد العبدي العلابي، من أهل بخارا، من سكة العلاء، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي بالنصف من المحرم سنة ٢٢٩ هـ. (س ٤ / ٢٦٦)

(٦٣٣)

{ العياضي }

القرآن، وله مصنف في القراءات بنسب أحسن فيه غاية الإحسان، وأورد فيه الروايات وذكر القراء سبعا، وتوفي في حدود سنة ٤٥٠ هـ. (س ٤ / ١٧٦)

٢ - عبد الحميد العراقي

(أبو محمد) عبد الحميد بن منصور بن محمد بن العراقي، ابن (أبو نصر) السابق، رأس القراء بما وراء النهر في عصره، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ومات بسمرقند ضحوة يوم الأربعاء ٧ من ذي الحجة سنة ٤٨٦ هـ وله: البشارة من الإشارة في القراءات العشر. (ف ٢ / ٦٦) (س ٤ / ١٧٦)

(٦٢٤)

{ العَرَبِي }

نسبة إلى عَرَبِيّ، وهو: اسم يشبه النسبة من أهل سَمْنان، ينسب إليه:

١ - محمد العربي

(أبو عبد الله) محمد بن علي بن محمد العربي، من سَمْنان، كان شيخ الصوفية بها، وكان يرجع إلى علم وفضل وورع وزهد، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ومات سنة ٥٢٨/٥٢٧ هـ. (س ٤ / ١٧٦)

(٦٢٥)

{ العَرَبِي }

نسبة إل العَرَب، وهو: جماعة عرفوا بهذا الإسم من أهل سمنان، ينسب إليه:

١ - محمد السمناني

(أبو سعيد) محمد بن علي بن محمد العربي السمناني، من أهل سمان، كان أحد المشهورين بالفضل والعلم والزهد، وكان متحلياً بالأخلاق الزكية المرضية، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ومات في حدود سنة ٥٢٥ هـ. (س ٤ / ١٧٧)

(٦٢٦)

{ العَلَكِي }

نسبة إلى عَلَك، وهو: نسبة لبعض الأجداد من أهل مرو، ينسب إليه:

١ - عمر العلكي

(أبو حفص) عمر بن أحمد بن علي بن عبد الرحمن (بن أحمد) الجوهري المروزي المعروف بابن علك، من أهل مرو، كان فقيهاً عالماً فاضلاً ورعاً، عارفاً بالحديث وفقهه، حضر مجلسه عامة مشايخ أهل العلم بمرو، وكان ثقة صدوقاً، يحسن الحديث، فقيهاً بتون الأخبار، متقناً متيقظاً، وكان من الناسكين، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ومات سنة ٣٢٥ هـ. (س ٤ / ٢٢٨)

(٦٢٧)

{ العَلَوِي }

نسبة إلى عَلَوِيَّة، وهي: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل أبيورد - ومن أهل سمرقند، ينسب إليها:

١ - علي العلوي

عن العلماء وروى عنه العلماء.
(س ١٥٣/٤)

٢ - عبيد الله العتكي

(أبو المنيب) عبيد الله بن عبد
الله العتكي، من أهل مرو،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ١٥٤/٤)

٣ - سعيد العتكي

سعيد بن عثمان بن أحمد
الكعبي الخوارزمي العتكي،
الفقيه، روى عن العلماء وروى
عنه العلماء. (س ١٥٤/٤)

٤ - أحمد العتكي

(أبو عبد الرحمن) أحمد بن
عبد الله بن الحكم العتكي
المروزي الفرياناني، من كبار
محدثي أهل مرو، من قرية
يقال لها فريانان روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ١٥٥/٤)

(٦١٨)

{ العثمي }

نسبة إلى عثم، وهو: اسم
لبعض أجداد المنتسب إليه من
أهل مرو، ينسب إليه:

١ - الفضل العثمي

(أبو الحسن) الفضل بن عمير
بن عثم بن المنتجع بن عمرو
بن عمير بن المنتجع بن صخر
بن هند بن عوف بن حرام
العثمي، من أهل مرو حدث
بسمرقند وخراسان، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
مات بالشاش في مدينة تسمى
خرشكت في صفر سنة
٢٧٥هـ. (س ١٥٨/٤)

(٦١٩)

{ العجلى }

نسبة إلى بني عجل، وهو:
نسبة إلى بني عجل من أهل
بنج ديه، ينسب إليه:

١ - عثمان العجلى (٤٤٤ -

٥٢٦ هـ / ١٠٥٢-١١٣٢ م)

(أبو سعد) عثمان بن علي بن
شراف العجلى، من أهل بنج
ديه، إمام فاضل مصيب في
التقوى، تفرقه، شافعي، وسمع

الحديث عن جماعة من
المتقدمين، ولد في حدود سنة
٤٤٤ هـ، وتوفي في بلدة بنج
ديه سنة ٥٢٦ هـ، من آثاره:
تعليقه على الحاوي للماوردي
في فروع الفقه. (س ٤ /
١٦٠) (ف ٢ / ٣٦٥)

(٦٢٠)

{ العجلى }

نسبة إلى بني عجل، وهي:
نسبة إلى بني عجل بن لجيم
من أهل مرو، ينسب إليها:

١ - نصر العجلى

(أبو عمرو) نصر بن زكريا
بن نصر بن داود بن سليمان بن
عبد الله بن حطان بن المورق
العجلى، من أهل مرو، رحل
إلى العراق والحجاز والشام
وديار مصر، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، ومات في
حدود سنة ٣٠٠ هـ. (س ٤ /
١٦١)

(٦٢١)

{ العجتسي }

(زين الدين) أحمد بن محمد بن عمر العتابي، الحنفي، فقيه مفسر، توفي ببخارى، من تصانيفه: كتاب جوامع الفقه المعروف بالفتاوى العتابية فى أربع مجلدات، تفسير القرآن، شرح الجامع الكبير، وشرح الجامع الصغير، وشرح الزيادات، وكلها لمحمد بن الحسن الشيبانى فى فروع الفقه الحنفي. (ف ٢٨٧/١)

٢ - الحسن العتابي

(أبو عبد الرحمن) الحسن بن عثمان العتابي البخارى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ١٤٧/٤)

(٦١٧)

{ العَتَيْكى }

نسبة إلى عَتَك، وهو: اسم لمن انتسب الى (بطن من الأزد) من أهل مرو، وخوارزم، ينسب إليها:

١ - سلمة العتكى

(أبو أسماء) سلمة بن ضب العتكى، من أهل مرو، روى

وهو ابن ثمان وسبعين سنة. (س ١٤٤/٤)

(٦١٥)

{ العَبُوبى }

نسبة إلى عَبُوبيه، وهو: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل مرو، ينسب إليه:

١ - محمد عبويه

(أبو بكر) محمد بن الحسين بن عبويه بن محمد الأنبارى الأديب، من أهل مرو، شيخ ثقة صالح صدوق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ومات سنة نيف وعشرين وأربعمائة. (س ١٤٥/٤)

(٦١٦)

{ العِتَابى }

نسبة إلى العِتَاب، وهى: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل بخارا، ينسب إليه:

١ - أحمد العتابي (٠٠٠ - ٥٨٦ هـ / ٠٠٠ - ١١٩٠ م)

نسبة إلى عَبْد القيس، وهى: نسبة لقبيلة عبد القيس، قبيلة من أهل مرو، ينتسب إليها:

١ - على العقبسى

(أبو عبد الرحمن) على بن الحسن بن شقيق المروزى العقبسى، مولى عبد القيس، من أهل مرو، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ١٣٧ هـ، ومات سنة ٢١٥ هـ، وهو ابن ٧٨ سنة (س ١٤٣ / ٤)

(٦١٤)

{ العَبْقَى }

نسبة إلى عَبَقَ وهو: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل بخارا، ينسب إليه:

١ - إسماعيل العبقى

(أبو اسحاق) إسماعيل بن عمر بن حفص بن عبد الله بن عبق بن أسد العبقى، من أهل بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ١٣٧ هـ، ومات سنة ٢١٥ هـ،

نسبة إلى ريكنج عبدان، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - عبد الحميد العبداني (أبو القاسم) عبد الحميد بن عبد الرحمن بن أحمد العبداني، من أهل ريكنز عبدان، كان إماماً فاضلاً عالماً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ١٣١) (ب ٤ / ٨٧)

٢ - محمد العبداني (أبو سعد) محمد بن عبد الحميد بن عبد الرحمن بن أحمد العبداني، ابن (أبي القاسم) السابق، كان فقيهاً فاضلاً صالحاً مكثراً من الحديث، أشد عناية بطلبه في عصره من أصحاب أبي حنيفة رحمه الله، له مسودات ومجموعات، سمع من العلماء ولم يحدث، ومات سنة ٤٩٤هـ. (س ٤ / ١٣١)

(٦١٣)

{ العَبْقَسِيُّ }

نسبة إلى عبدان، وهو: شهرة لإمام عصره في مرو، ينسب إليه:

١ - عبد الله عبدان (أبو محمد) عبد الله بن محمد بن عيسى المروزي المعروف بـ (عبدان)، الإمام الزاهد الحافظ الورع، أصله من جئوجرد ومسجده مشهور، وكان إماماً في عصره بمرو، من أصحاب الحديث، وأول من حمل (مختصر المزني) إلى مرو، وأقام بمصر سنين كثيرة، كان فقيهاً للحديث زاهداً، صنف (كتاب المعرفة) في مائة جزء، و (كتاب الموطأ) وجمع (حديث مالك)، واجتمع في عبدان أربعة أنواع من المناقب: الفقه والإسناد، والورع والاجتهاد، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٢٢٠هـ، ومات سنة ٢٩٣هـ. (س ٤ / ١٢٩)

(٦١٢)

{ العَبْدَانِيُّ }

وبنيسابور، وصار إماماً متقناً دقيق النظر، تنقل في البلاد ولقي خلقاً كثيراً من المشايخ وأخذ عنهم، وصنف كتباً نافعة، منها: أدب القضاة، المبسوط، الهادي إلى مذهب العلماء، وكتاب الرد على السمعاني، وكتاب لطيف في طبقات الفقهاء، المتوفى في شوال ٤٥٨هـ. (ت ٣٥١) (ع ٥٨٦) (ظ ٤ / ٤٧)

(٦١٠)

{ العَبَابِيُّ }

نسبة إلى عَبَاب، وهو: نسبة إلى من يبيع الكساء من أهل سمرقند، ينسب إليه:

١ - محمد السمرقندي (أبو أحمد) محمد بن يحيى العبابي السمرقندي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ١٢٦)

(٦١١)

{ عَبْدَان }

(٦٠٧)

{ العاصمي }

نسبة إلى عاصم، وهو: إسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل بخارى، ينسب إليه:

١ - يعقوب العاصمي. (أبو الفضل) يعقوب بن يوسف بن عاصم العاصمي البخاري، من أهل بخارا، شيخ أهل بلده لأهل الحديث في عصره، وكان متمكناً من ولاية خراسان في ثروة وأبوة قديمة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٣٢٥ هـ. (س ٤ / ١١١)

(٦٠٨)

{ العامري }

نسبة إلى عامر، وهي: إسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل مرو، ينتسب إليها:

١ - محمد العامري (أبو عاصم) محمد بن أحمد العامري المروزي، القاضي،

من كبار أصحاب أبي حنيفة - رحمه الله - في الفقه والتفسير والفتيا، وله تصانيف وشروح للفقه مقبولة، وبه تخرج جماعة من كبار فقهاء مرو، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٤١٥ هـ. (س ٤ / ١١٨)

(٦٠٩)

{ العبادي }

نسبة إلى عباد، وهي: قرية من قرى مرو، يسميها أهلها (شيثك عباد)، ويكتبها المحدثون سينج العبادي، ينتسب إليها:

١ - أردشير العبادي

(أبو الحسين) أردشير بن أبي منصور العبادي الملقب بأمير، كان واعظاً مليح الوعظ، حسن السيرة روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ١٢٣ هـ. (س ٤ / ١٢٣)

٢ - مظفر العبادي (أبو منصور) المظفر بن أردشير بن أبي منصور العبادي، الواعظ، قطب الدين المروزي، نزيل بغداد، ظهر له القبول التام فيما بين العوام ببغداد، اشتهر بحسن الوعظ وتتميق العبارة وتحسينها، وصار يضرب بحسن إيراده وبديهته على المنبر المثلى، وسمع الحديث الكثير بنيسابور، وكان صحيح السماع، وكان رسول السلطان إلى بغداد، ولم يكن بموثوق في دينه، له رسالة في إباحة الخمر، وخرج رسولا من بغداد فتوفي بعسكر مكرم في شهر ربيع الأول سنة ٥٤٧ هـ ونقل تابوته إلى بغداد فدفن بالشوينيزية وطبق قبره بالأجر الأزرق. (ف ٣ / ٨٩٢)

٣ - محمد العبادي (أبو عاصم) القاضي محمد بن أحمد بن محمد بن عبد الله بن عباد العبادي الهروي، الفقيه الشافعي، تفقه بهراة

٣ - محمد العبادي

(أبو عاصم) القاضي محمد بن أحمد بن محمد بن عبد الله بن عباد العبادي الهروي، الفقيه الشافعي، تفقه بهراة

(٦٠٥)

{ العابدي }

نسبة إلى العابد، وهو: نسبة
لحسن صنيعة من أهل
سمرقند، ينسب إليه:

١ - ناصر العابدي

(أبو المظفر) ناصر بن نصر
بن أحمد العابدي السمرقندي،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، وتوفي سنة ٤٦١ هـ.
(س ١٠٧/٤)

(٦٠٦)

{ العادلي }

نسبة إلى عادل، وهو: اسم
لبعض أجداد المنتسب إليه من
أهل بخارى، ينتسب إليه:

١ - اسماعيل العادلي

(أبو إبراهيم) اسماعيل بن
أحمد بن منصور بن الحسن بن
محمد بن عادل العادلي، من
أهل بخارا، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفي سنة
٤٠٩ هـ. (س ١٠٩/٤)

نسبة إلى طَيَّان، وهي: حرفة
معروفة اشتهر بها جماعة من
المحدثين من أهل مر، ينتسب
إليها:

١ - أحمد الطيان

(أبو العباس) أحمد بن محمد
بن يوسف بن إسحاق السنجي
الطيان، من أهل قرية سنج،
الشاعر بالعجمية، وديوانه
معروف بمرو، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٩٣/٤)

(٦٠٤)

{ الطيسفوني }

نسبة إلى طيسفون، وهي:
قرية من قرى مرو، ينسب
إليها:

١ - علي الطيسفوني

(أبو الحسن) علي بن عبد الله
الطيسفوني، كان فقيهاً فاضلاً
ومحدثاً مكثراً، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفي في حدود سنة ٤١٠ هـ.
(س ٩٧/٤)

٢ - محمد الطهماني

(أبو صالح) محمد بن عيسى
بن محمد بن عيسى بن عبد
الرحمن بن سليمان الطهماني،
وهو ابن (أبي العباس)
السابق، وكان ثقة صدوقاً،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، وتوفي في صفر سنة
٢٩٣ هـ. (س ٨٨/٤)

٣ - عبد الله الطهماني

(أبو عبد الرحمن) عبد الله بن
عبيد الله بن سريج بن حجر بن
الفضل بن طهمان الشيباني
الطهماني البخاري، من أهل
بخار، وقبيلة الطهماني نسبة
إلى جده الأعلى، وكان من أئمة
المسلمين، وكان من أهل العدالة
والصدق، وله كتب كثيرة
مصنفة، رحل إلى العراق
والحجاز وديار مصر
والشامات والجزائر وبلاد
خراسان، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفي سنة
٣٠٧ هـ. (س ٨٨/٤)

(٦٠٣)

{ الطَيَّان }

نسبة إلى طويل، وهي: صفة عرف بها جماعة من أهل مرو، ينسب إليها:

١ - إسحاق الطويل (أبو يعقوب) إسحاق بن إبراهيم بن محمد المروزي الطويل، سكن الري، خرج إلى بيت المقدس والشام في العبادة، ومات هناك، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٨٤)

(٦٠٢)

{ الطهماني }

نسبة إلى طهمان، وهي: بعض جد المنتسب من أهل مرو وبخارى، ينتسب إليهما:

١ - عيسى الطهماني (أبو العباس) عيسى بن محمد بن عيسى بن عبد الرحمن بن سليمان المروزي الكاتب المعروف بالطهماني، إمام في اللغة والعلم وأحد أشراف خراسان بنفسه وأبائه وأسلافه. (س ٤ / ٨٨)

(أبو حامد) محمد بن محمد بن محمد بن أحمد، زين الدين الغزالي، الطوسي، الشافعي المتوفى ٥٠٥ هـ. من مصنفاته: اشراق المآخذ، الإشارة المعنوية والأسرار الحرفية، الإقتصاد في الاعتقاد، إجماع العوام عند علم الكلام، الانتصار في الأجناس من الأسرار، أحياء علوم الدين، أسرار الأنوار الإلهية بالآيات المتلوة وهو كتاب مرتب على ثلاثة فصول، أسرار المعاملات، الأنيس في الوحدة، البسيط في الفروع وهو مختصر النهاية، بداية الهداية في الموعظة. وهو مختصر ذكر فيه ما لا بد لعامة المكلفين والطالبين من العبادات والعبادات، أيها الولد، بدائع الصنيع، أخلاق الأبرار والنجاة من الأشرار، أسرار الحروف والكلمات. (ت ٣٥٣) (ظ ٤ / ٢٣، ٣٥، ١٩٩) (ع ٥٨٨)

(٦٠١)

{ الطويل }

(٦٠٠)

{ الطوسي }

نسبة إلى طوس، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - رضوان الطوسي (أبو جعفر) (أبو حفص) رضوان بن عمران (عمران بن رضوان) الطوسي، من أهل بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤ / ٨٠) (ب ٤ / ٥٧)

٢ - محمد الطوسي

محمد بن أسعد بن محمد بن الحسيني بن القاسم، المعروف بخدة العطارى، الطوسي الشافعي. (ت ٣٧٣)

٣ - محمد الطوسي

(نصير الدين) محمد بن الحسن الطوسي المتوفى ٦١٢ هـ. له: أخلاق ناصري (فارسي) (ظ ٤/٣٨)

٤ - محمد الغزالي الطوسي

(٥٩٩)

{ الطُوسَانِي }

نسبة إلى طُوسَانَ، وهى: قرية من قرى مرو الشاهجان، ينسب إليها:

١ - سويد الطوسانى

(أبو الفضل) سويد بن نصر بن سويد القرشى الكاتب القرشى المروزى الطوسانى، يعرف بالشاه، أحد العلماء الثقات، وكان ثقة ورعاً سنياً، ويروى عن البخارى ومسلم والنسائى وغيرهم من الأئمة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٢٤٠ هـ. عن إحدى وتسعين سنة. (س ٤/٧٩)

٢ - عون الطوسانى

(أبو أحمد) عون بن منصور بن نوح الطوسانى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٢٩٠ هـ. (س ٤/٨٠)

مدينة كثيرة البساتين والمياه الجارية والخصب، ينسب إليها:

١ - أحمد الطواويسى

(أبو بكر) أحمد بن محمد بن حامد بن هاشم الطواويسى، الفقيه الفاضل الورع الزاهد الثقة، وكان من عباد الله الصالحين، روى عن العلماء ورووى عنه، وتوفى فى الحمام فى سنة ٣٤٤ هـ بسمرقند. (س ٤/٧٨)

(٥٩٨)

{ الطُورْقِي }

نسبة إلى طورق، وهى: قرية من نواحي أبيورد، ينسب إليها:

١ - أحمد الطورقى

(أبو سعد) أحمد بن نصر الطورقى الأبيوردى، القاضى، كان من أهل العلم والفضل، تفقه بنيسابور، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد فى حدود سنة ٤٠٠ هـ. (ب ٤/٥٥)

(أبو الفضل) محمد بن محمد بن أحمد بن سعيد الطرواخى، أحد الفقهاء الشافعيين، ثقة فى الرواية، له أصول صحاح، وسماعات فى كتب الناس، روى عن العلماء ورووى عنه. (س ٤/٦٤)

(٥٩٦)

{ الطَّغَامِي }

نسبة إلى طَغَامِي، وهى: قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - على الطغامى

(أبو الحسن) على بن إبراهيم بن أحمد بن عقار بن رخشاب الطغامى، صاحب الأوقاف، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٣٤٩ هـ. (س ٤/٦٧) (ب ٤/٤٠)

(٥٩٧)

{ الطَّوَاوَيْسِي }

نسبة إلى طَوَاوَيْسِي، وهى: اسم ناحية من أعمال بخارا،

روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥٩ / ٤)

٣ - أحمد الطرخوني

(أبو بكر) أحمد بن سهل بن عبد الرحمن بن معبد بن طرخون الباتبي الطرخوني، نسب إلى جده الأعلى من قرية بانب من قرى بخارى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥٩ / ٤)

٤ - محمد الطرخوني

(أبو بكر) محمد بن سعيد بن الأحنف بن طرخون بن رستم الحافظ الطرخوني، من أهل بخارا والشام، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٤٦ هـ. (س ٥٩ / ٤)

(٥٩٥)

{ الطرواخي }

نسبة إلى طرواخي - طرواخي (طراخي) وهي: قرية من قرى بخارى، ينتسب إليها:

١ - محمد الطرواخي

نسبة إلى طرخابادي، وهي: قرية من قرى جرجان، ينسب إليها:

١ - علي الطرخابادي

علي بن احمد الطرخابادي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥٩ / ٤)

(٥٩٤)

{ الطرخونى }

نسبة إلى طرخون، وهو: نسبة إلى جد المنتسب من أهل بخارى، ينسب إليه:

١ - محمد الطرخوني

(أبو عبد الله) محمد بن أبي السرى إسماعيل بن طرخون الطرخوني البخارى، له رحلة إلى الحجاز والعراق والشام، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٤٧ هـ. (س ٥٩ / ٤)

٢ - محمد الطرخوني

(أبو الفضل) محمد بن الأحنف بن طرخون بن رستم الطرخوني، من أهل بخارا،

محمد بن يعقوب بن إبراهيم الطرازي الحجاج، كتب الحديث بعد الأربعمئة ببخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥٥ / ٤)

٦ - محمود الطرازي

محمود بن يعقوب بن إبراهيم الطرازي الحجاج، كتب الحديث بعد الأربعمئة ببخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥٥ / ٤)

٧ - محمود الطرازي

(الإمام أبو القاسم) محمود بن علي بن أبي علي الطرازي، فقيه فاضل، له الباع الطويل في علم النظر، كان صالحاً سديد السيرة دائم التلاوة للقرآن الكريم، كتب الحديث عن العلماء، وكان له أولاد أئمة علماء، من أهل الرأى والعلم، وتوفي سنة ٥٣٥ هـ. (س ٥٥ / ٤)

(٥٩٣)

{ الطرخابادي }

شعر، ديوان رسائل، ورسم المعمور من البلاد. (ف ٣٨٠/٣) (س ٤٤/٤)

(٥٩٠)

{ الطحان }

نسبة إلى طحان، وهو: نسبة إلى من يطحن الحبوب من أهل مرو، ينسب إليه:

١ - أحمد الطحان

(أبو العباس) أحمد بن محمد بن سراج الطحان السنجي، من علماء مرو، وراوي (جامع الترمذي)، وروى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي بعد سنة ٤٠٠ هـ. (س ٥٢/٤)

(٥٩١)

{ الطخشي }

نسبة إلى طخش، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - يحيى الطخشي

(أبو سلمه) يحيى بن محمد بن يحيى بن سلم الطخشي المروزي، كان شيخاً صدوقاً ثقة فقيهاً فاضلاً، كتب الحديث الكثير ببغداد والبصرة وبلده، سمع بمرور وبالري وببغداد وبالبصرة من العلماء، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥٤/٤)

(٥٩٢)

{ الطرازي }

نسبة إلى طراز، وهي: بلد قريب من إسبيجات من ثغور الترك، ينسب إليها:

١ - محمد الطرازي (القرن

الخامس الهـ / القرن الحادي

عشر المـ)

محمد بن علي الطرازي، فاضل، من آثاره: كتاب الدعاء والزيارة. (ف ٥١٧/٣)

٢ - هبة الله الطرازي (٦٧١ -

٧٣٢ هـ / ١٢٧٢ - ١٣٢٣ م)

(شجاع الدين) هبة الله بن أ

حمد بن معلى بن محمود

الطرازي، التركستاني،

الحنفي، فقيه أصولي، نحوي، ولد في طراز من مدن تركستان، وتوفي بالقاهرة، من آثاره: تبصرة الأسرار في شرح عقيدة الطحاوي، الإرشاد، شرح الجامع الكبير للشيباني في فروع الفقه الحنفي، والنصائح المفترضة في فضائح الرافضة. (ف ٥٣/٤)

٣ - أشرف الطرازي (٠٠٠٠ -

٧٦١ هـ / ١٣٦٠ م)

أشرف بن يوسف بن إينال الطرازي، الحنفي، فقيه، من آثاره: مختصر فتاوى قاضي خان، فرغ منه سنة ٧٦١ هـ. (ف ٣٨٥/١)

٤ - عثمان الطرازي

(أبو عمرو) عثمان بن محمد الطرازي، إمام مسجد راعوم ببلخ، كان منها، وحدث بكتاب (شرف الأوقات) روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي بعد سنة ٥٢٠ هـ. (س ٥٥/٤)

٥ - محمد الطرازي

نسبة إلى طبرخز، وهي: نسبة إلى من اخص بها ممن كان طبري الأب خوارزمي الأم، فركب من الإسمين اسماً فقليل له: الطبرخزي، واشتهر بهذه النسبة:

١ - محمد الخوارزمي (٣٢٣-٣٨٣ هـ/٩٣٥-٩٩٣ م) (أبو بكر) محمد بن العباس الخوارزمي، الطبرخزي، الشاعر المعروف، طبري الأب خوارزمي الأم، فركب من الإسمين اسماً فقليل له: الطبرخزي، واشتهر بهذا الإسم والنسبة، كان حافظاً للغة عارفاً بأصولها، شاعراً مفلقاً، أديب، ناثر، نشأ في خوارزم، ورحل في صباه إلى بعض البلدان، فدخل سجستان ومدح واليها طاهر بن محمد ثم هجاه فحبسه وانطلق فتابع رحلته، وأقام بدمشق، مدة، ثم سكن في نواحي حلب، وانتقل إلى نيسابور واتصل بالصاحب بن عباد، وكان من الفضلاء الذين ينتابون مجلس الصاحب بن عباد، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي بنيسابور في رمضان، من آثاره ديوان

بعد أمل، وهي أول عمل خوارزم، ينسب إليه من أهل مرو:

١ - الحسين الطاهري (أبو عبد الله) الحسين بن الطيب بن محمد بن طاهر بن الحسين الطاهري الشافعي، من أولاد الأمير بن الأمير طاهر بن الحسين، وكان على خلافة سمرقند مدة طويلة، وكان خطيبها وإمامها، وخلط في آخر عمره، وتوفي سنة ٣٩٠ هـ. (س ٤/٣٣)

٢ - عبد الله الطاهري (أبو سعيد) عبد الله بن أحمد بن محمد بن عبد الله بن طاهر بن الحسين بن طاهر بن عبد الله بن الحسين بن مصعب بن رزيق الطاهري، من أهل مرو، كان شيخاً صالحاً سديداً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٤٧١ هـ. (س ٤/٣٣)

(٥٨٩)

{ الطبرخزي }

بقزوين، وتوفي في المحرم سنة ٥٩٠ هـ، من مؤلفاته: التبيان في مسائل القرآن رداً على الحلوية والجهمية، خصائص السؤال، وخطائر القدس. (ف ١/١٠٦) (س ٤/٣١) (ب ٤/٨)

١٠ - محمد الطالقاني (١٢١٨ - ١٢٨١ هـ / ١٨٠٣ - ١٨٦٤ م)

محمد حسين بن علي الطالقاني، القزويني، الحائري، فقيه، أصولي، خطيب، أقام بكربلاء، وأخذ عن شريف العلماء المازندراني، وتوفي بكربلاء في ٤ المحرم ودفن بمقبرة ركن الدولة، من آثاره: نتائج البدائع في شرح الشرايع، نتيجة البديعة في علم فروع الشريعة، وبدائع الأصول. (ف ٣/٢٥٥)

(٥٨٨)

{ الطاهري }

نسبة إلى طاهر، وهو: طاهر بن الحسين أحد القواد، وهي ناحية على جيحون في أعلاه

(٢٩) (س ٤ / ٣٠) (ب ٤ / ٨)

٤٦٦ (٤٦٣) هـ. عن نيف
وثمانين سنة. (ب ٧/٤)

فاضل، من آثاره: مفتاح البكاء
في المرائي. (ف ٣ / ٣٥٣)

٨ - إسماعيل الطالقاني

(أبو القاسم) إسماعيل بن عباد
الطالقاني الوزير، المعروف
بالصاحب، ابن عباد السابق،
اشتهر ذكره وشعره
ومجموعاته في النظم والنثر
في الآفاق، سمع الحديث
وحدث، وكان يحث على طلب
الحديث وكتابته، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء، ولد
سنة ٣٢٦ هـ، وتوفي سنة
٣٨٥ هـ. (س ٤ / ٣٠) (ب
٨ / ٤)

٥ - أبو إسحاق الطالقاني

(أبو إسحاق) بن إسماعيل
الطالقاني، سكن بغداد، من
ثقات أهل العراق ومتقنيهم،
مستقيم الحديث جداً، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفي آخر سنة ٢٢٥ هـ. (س
٣٠ / ٤)

٢ - سعيد المروزي الطالقاني

(٢٢٧ هـ / ٨٤٢ م)
(أبو عثمان) سعيد بن
منصور بن شعبة الخراساني،
المروزي، الطالقاني، البلخي،
محدث، حافظ، مفسر، ولد
بجوزجان، ونشأ ببلخ، وطاف
البلاد، وسكن مكة، وتوفي بها
في رمضان وهو في عشر
التسعين. من تصانيفه: السنن،
وتفسير القرآن الكريم. (ف
٧٧٠/١)

٦ - سعد الطالقاني

(٢٤٤ هـ / ٨٥٨ م)
(أبو بكر) سعد بن يعقوب
الطالقاني، نزيل بغداد، كان
ثقة، له كتاب الصحابة، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفي سنة ٢٤٤ هـ. (ف ١ /
٧٥٨) (س ٤ / ٣٠)

٣ - محمود الطالقاني

(أبو محمد) محمود بن
خداش الطالقاني، سكن بغداد،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، وتوفي سنة ٢٠٥ هـ،
عن تسعين سنة. (س ٤ / ٢٩
) (ب ٧ / ٤)

٩ - أحمد الطالقاني

(٥١٢ - ٥٩٠ هـ / ١١١٨ - ١١٩٣ م)
(أبو الخير، رضى الدين)
أحمد بن إسماعيل بن يوسف
بن محمد بن العباس القزويني
الطالقاني، الشافعي، درس
بالمدرسة النظامية ببغداد،
وكان يعقد بها مجالس الوعظ،
وكان شاباً صالحاً سديد السيرة،
وحُمدت سيرته وصحبته،
وشرع في الوعظ، وقبيله
الناس، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، ولد

٧ - عباد الطالقاني

(٣٢٦ - ٣٨٥ هـ / ٩٣٨ - ٩٩٥)
(أبو الحسن) عباد بن العباس
بن عباد الطالقاني، كان له
كتاب في أحكام القرآن ينصر
فيه مذهب الاعتزال، استحسنة
كل من رآه، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفي سنة
٣٣٥ (٣٣٤) هـ. (ف ٢ /

٤ - محمد الطالقاني

محمد بن محمد بن محمد
الطالقاني الصوفي، من
طالقان مرو الروذ، سمع كتاب
الطبقات، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفي سنة

أهل نسف، كانت له سماعات، وقد كف بصره، تغير واختلط فى آخر عمره، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٣٨٦ هـ. (س ٤/٢٩)

٢ - على الطالبى (أبو الحسن) على بن محمد بن العباس الطالبى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ومات فى شهر رمضان سنة ٣٨٦ هـ. (س ٤/٢٩)

(٥٨٧)

{ الطالقانى }

نسبة إلى طالقان، وهى: بلدة بين مرو الروز وبلخ (طالقان خراسان)، وهى ولاية أيضاً بين قزوين وأبهر وزنجان ويقال لها (طالقان قزوين) ومن أهل مرو ينتسب إليهما:

١ - محمد الطالقانى (١٢٨٣ هـ / ١٨٦٦ م)

محمد صالح بن محمد بن جعفر الطالقانى البرغانى القزوينى،

نسبة إلى طاراب (تاراب)، وهى: قرية من قرى بخارا عند خون، ينسب إليها:

١ - مهدي الطارابى (أبو الفضل) مهدي بن إشكاب (إسكاب) بن إبراهيم بن عبد الله البكرى الطارابى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٢٦٥ هـ. (ب ٤/٤) (س ٤/٢٧)

٢ - أحمد الطارابى (أبو رجاء) أحمد بن يعقوب البيكندى الطارابى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٤/٢٧)

(٥٨٦)

{ الطالبى }

نسبة إلى طالب، وهو: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل نسف، ينسب إليه:

١ - محمد الطالبى (أبو يعمر) محمد بن محمد بن أحمد بن طالب بن على بن الحسن الطالبى الضرير، من

٣ - أحمد الصفار (٠٠٠ - ٣٤١ هـ / ٠٠٠ - ٩٥٢ م) (أبو على) إسماعيل بن محمد بن إسماعيل بن صالح الصقار، له جزء. (ف ١ / ٣٧٦)

٤ - أبو القاسم الصفار (٠٠٠ - ٣٣٦ هـ / ٠٠٠ - ٩٤٧ م) أبو القاسم الصقار، متكلم، من آثاره: أصول التوحيد. (ف ٢ / ٦٤٣)

٥ - حماد الصقار (أبو المحامد) حماد بن إبراهيم الصقار، ابن (أبو إسحاق) السابق، كان إمام جامع بخارى فى صلاة الجمعة، وكان يعرف الأدب والأصول، وكان يملئ بكر الجمعات فى جامع بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٥٤٨)

(٥٨٥)

{ الطارابى }

روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٥٤٤)

(٥٨٤)

{ الصَّقَّار }

نسبة إلى الصَّقَّار، وهو: من يبيع الأواني الصفرية من أهل بخارا، ينسب إليه:

١- إسماعيل الصَّقَّار

(أبو إبراهيم) إسماعيل بن أبي نصر الصَّقَّار، ابن (أبو نصر) السابق، كان إماماً فاضلاً، قوالاً بالحق، لا يخاف في الله لومة لائم، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، قتل صبوراً لأمره بالمعروف ونهيه عن المنكر سنة ٤٦١ هـ. (س ٣ / ٥٤٨)

٢- أحمد الصفار (كان حياً قبل ٤٥٦ هـ / ١٠٦٤ م)

(أبو الفضل) أحمد بن علي الصَّقَّار، كاتب، شاعر، له رسائل جمعها عمر بن الحسن الأديبي، منها: رسالة إلى عميد الملك الكندري المتوفى سنة ٤٥٦ هـ. (ف ١ / ٢٠٣)

٣- إسحاق الصُّغْدِيُّ

إسحاق بن إبراهيم بن منصور الصُّغْدِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٥٤٤)

٤- غورك الصُّغْدِيُّ

(أبو عبد الله) غورك بن الحضرم الصُّغْدِيُّ القارئ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٥٤٤)

٥- عبد الله الصُّغْدِيُّ

عبد الله بن محمد بن أيوب الصُّغْدِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٥٤٤)

٦- محمد الصُّغْدِيُّ

محمد بن أحمد بن السكن الصُّغْدِيُّ، ويعرف بابن أبي خراسان، وهو أبي ابن الصغدي روى عن العلماء وروى عنه. (س ٣ / ٥٤٤)

٧- عبد الجليل الصُّغْدِيُّ

(أبو محمد) عبد الجليل بن مذكور بن ثابت الصُّغْدِيُّ،

الصُّغْدِيُّ الأصل، المكي، العمرى، الحنفي، فقيه، ولد في رمضان وتوفي في شعبان، من آثاره: شرح كنز الدقائق للنسفي في فروع الفقه الحنفي. (ف ٣ / ١٠٥)

(٥٨٣)

{ الصُّغْدِيُّ }

نسبة إلى الصُّغْدِ (سغد)، وهي: كورة عجيبة قصبها سمرقند، وقيل (صغدان : سمرقند - بخارا)، ينسب إليها:

١- أيوب الصُّغْدِيُّ

أيوب بن سليمان بن داود الصُّغْدِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه، وتوفي سنة ٢٧٤ هـ. (س ٣ / ٥٤٤) (ب ٣ / ٤٦٦)

٢- إسحاق الصُّغْدِيُّ

(أبو أيوب) إسحاق بن حسان بن فُهي الصُّغْدِيُّ، أصله من الصغد، أقام يَمرو، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣ / ٤٦٥)

صالح بن حبان بن سليمان الصَّغَانِي، المقيم بسمرقند، من خلفاء الدار الجورجانية، وكان فقيهاً روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٦٠ هـ وتوفي سنة ٥٣٢ هـ. (س ٣ / ٥٤٣)

٧ - عباس الصَّغَانِي

(أبو الفضل) عباس بن جعفر الصَّغَانِي، شيخ حدث بسمرقند، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٩٥ هـ. (س ٣ / ٥٤٢)

٨ - حيدرة الصَّغَانِي (٠٠٠٠ -

٣٥٨ هـ / ٠٠٠٠ - ٩٦٩ م) حيدرة بن عمر بن الحسن بن الخطاب الصَّغَانِي، من الفقهاء على مذهب داود الظاهري، له: مختصر في مذهبه، ووضع على الجامع الصغير للشيباني كتاباً في فروع الفقه الحنفي، وشرح السراجية في الفرائض. (ف ١ / ٦٦٦)

٩ - محمد الصَّغَانِي (٧٩٠ -

٨٥٨ هـ / ١٣٨٨ - ١٤٥٤ م) (أبو حامد) محمد بن أحمد بن محمد بن عمر بن سعيد

سنة ٤٢٠ هـ، وحدث ببغداد وخراسان، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ف ٢ / ٦٢٣) (س ٣ / ٥٠٨)

٣ - محمد الصَّغَانِي

(أبو سعيد) محمد بن ميسر الصَّغَانِي الضرير، سكن بغداد، كان كفيفاً جهمياً وليس بشيء، صدوق مرجئ، متروك الحديث. (س ٣ / ٥٤٢)

٤ - سهل الصَّغَانِي

(أبو السرى) سهل بن عبد العزيز بن سورة الصَّغَانِي، ابن عم أبي علي الصَّغَانِي، حدث سنة ٢٠٩ هـ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٥٤٣)

٥ - الحسن الصَّغَانِي

(أبو علي) الحسن بن محمد بن سورة الصَّغَانِي، ابن عم سهل السابق، من أهل مرو، صغاني الأصل، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٥٤٣)

٦ - صالح الصَّغَانِي

نصر بن المهلب الصَّرْمُجِينِي، من ترمذ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء (س ٣ / ٥٣٦)

(٥٨٢)

{ الصَّغَانِي }

نسبة إلى صغانيان (صغان)، وهي: ولاية عظيمة بما وراء النهر متصلة الأعمال بترمذ، ينسب إليها:

١ - محمد الصَّغَانِي

(أبو بكر) محمد بن إسحاق بن جعفر الصَّغَانِي، نزيل بغداد، أحد الثقات، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات سنة ٢٧٠ هـ. (س ٣ / ٥٤٢) (ب ٣ / ٤٦٤)

٢ - الفضل الصَّاعَانِي (كان حياً

٤٢٠ هـ / ١٠٢٩ م) (أبو العباس) الفضل بن العباس بن يحيى الصَّاعَانِي، من أهل صاغان، له عدة تصانيف في كل جنس من الحديث، أحسن فيها، سمع الحديث بنيسابور، وقدم بغداد حاجاً بعد

(٥٧٩)

{ الصَّدَقِيُّ }

نسبة إلى صَدَقَةٌ، وهى: سكة صدقة بن الفضل بمرور معروفة وهو: اسم رجل، نسبت إلى أبى الفضل صدقة بن الفضل المروزي، سكنها جماعة من العلماء فنسبوا إليها، منهم:

١- أحمد الصَّدَقِيُّ

(أبو بكر) أحمد بن محمد إبراهيم المروزي الصَّدَقِيُّ، القاضي، كان فقيهاً مكثرأ، كتب عنه أبو داود فى سنة ٣٩٨ هـ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥٣٠ / ٣) (ب ٤٥١ / ٣)

٢- محمد الصَّدَقِيُّ

(أبو الفتح) محمد بن إسماعيل بن عبد الله بن أحمد بن حفصوية المروزي الصَّدَقِيُّ الأديب، المروزي، الصَّدَقِيُّ، من أهل مرو، سكن سكة صدقة بن الفضل، كان أديباً فاضلاً، عارفاً بأصول اللغة حافظاً لها، رزق من التلاميذ ما لا يوصف، وصار أكثر أولاد

المحتشمين تلامذته، وعمر العمر الطويل، وانتشرت عنه الرواية، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات فى صفر سنة ٥١٧ هـ. (ب ٣ / ٤٥١)

٣- عمر الصَّدَقِيُّ

(أبو حفص) عمر بن محمد بن أبى بكر الناطقى الصَّدَقِيُّ، كان شيخاً صالحاً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات سنة ٥٣٦ هـ. (ب ٣ / ٤٥١)

٤- صَدَقَةُ الصَّدَقِيُّ

(أبو الفضل) صَدَقَةُ بن الفضل المروزي، صديق أحمد بن حنبل، كان أحد الأئمة الورعين، كان صاحب حديث وسنة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات بعد سنة نيف وعشرين ومائتين هـ. (س ٥٣٠ / ٣) (ب ٤٥١ / ٣)

(٥٨٠)

{ الصَّرَامُ }

١- محمد الصَّرَامُ

(أبو الحسن) محمد بن خلف بن عصام الصَّرَامُ بن احمد الفرائضى الصَّرَامُ، من أهل بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات سنة ٣١٦ هـ. (س ٥٣٤ / ٣)

(٥٨١)

{ الصَّرْمُنْجِينِيُّ }

نسبة إلى صَرْمُنْجَان، وهى: قرية من قرى ترمذ، ينسب إليها:

١- عبد الواحد الصَّرْمُنْجِينِيُّ

(أبو محمد) عبد الواحد بن محمد بن مالك بن نصروية الصَّرْمُنْجِينِيُّ، كان خطيباً بصَرْمُنْجَان، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٥٣٦)

٢- نصر الصَّرْمُنْجِينِيُّ

(٥٧٧)

{ الصَّايغي }

نسبة إلى الصَّاعَة، وهي سكة
بنسب، ينسب إليها:

١ - محمد الصَّايغي (أبو علي)
محمد بن عثمان
بن إبراهيم الصَّايغي، كان
فاضلاً، حريصاً على طلب
العلم - رحل إلى العراق ومصر
والحجاز، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، مات بعد
سنة ٣٤٤ هـ. (س ٥١٧ / ٣)

(٥٧٨)

{ الصَّخْرَاباذي }

نسبة إلى صَخْرَاباذ، وهي:
قرية من قرى مرو، ينسب
إليها:

١ - بريدة الصَّخْرَاباذي
(أبو سهل) بريدة بن محمد
بن بريدة بن أحمد بن عباس
..... بن بريدة الصَّخْرَاباذي،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٥٢٥ / ٣)

٣ - أردشير الصَّايغ

(أبو العباس) أردشير بن
محمد بن أحمد الحسامي
المروزي الصَّايغ، كان شيخاً
ثقة، من أهل مرو، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
مات سنة ٢٣٦ هـ. (س ٥١٦ / ٣)

(٥٧٦)

{ الصَّايغي }

نسبة إلى الصَّايغي، وهي:
نسبة إلى عمل الصباغة من
أهل مرو، ينسب إليها:

١ - محمد الصَّايغي

(أبو عبد الله) محمد بن عبد
الله بن الحسن الصَّايغي،
المعروف بالقاضي السديد،
ولى القضاء بمرو وحمدت
سيرته وأحكامه، وكان مناظراً
فحلاً، جميل الظاهر والباطن،
كثير الصلاة والتلاوة، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٥١٧ / ٣)

(أبو حمزة) الصَّانِقَانِي الأديب،
كان فاضلاً في الأدب، شديداً
على الجهمية، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٥١٣ / ٣) (ب ٤٤٣ / ٣)

(٥٧٥)

{ الصَّايغ }

نسبة إلى الصَّايغ، وهو: من
يقوم بعمل وصوغ الذهب من
أهل مرو، ينسب إليها:

١ - إبراهيم الصَّايغ

(أبو إسحاق) إبراهيم ميمون
الصَّايغ، إمام عصره، كان
فقيهاً فاضلاً من الأمارين
بالمعروف والناهين عن
المنكر، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، قتل بمرو
سنة ١٣١ هـ. (س ٥١٥ / ٣)

٢ - الحسن الصَّايغ

(أبو محمد) الحسن بن محمد
بن حليم المروزي الصَّايغ،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، مات سنة ٣٥٦ هـ.
(س ٥١٦ / ٣)

نسبة إلى صاعْرَج، وهي: قرية من قرى الصغد، ينسب إليها:

١- الحسن الصاعْرَجِيُّ (أبو أحمد) الحسن بن علي بن جبريل الصاعْرَجِيُّ الدهقان، كان من أصحاب أبي حنيفة حسن العشرة، ذا فضل وكرم، لا بأس به، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات بعد سنة ٣٦٠ هـ. (س ٣ / ٥٠٩)

٢- العباس الصاعْرَجِيُّ (أبو الفضل) العباس بن الطيب الصاعْرَجِيُّ الصغدِي، من صغد سمرقند، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٥٠٩)

(٥٧٤)

{ الصَّانِقَانِيُّ }

نسبة إلى صانِقان، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- الصانِقَانِيُّ الأديب

(أبو القاسم) نصر بن أحمد بن محمد بن صابر بن كاتب البخاري الصَّابِرِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٣٧٢ هـ. (س ٣ / ٥٠٦)

(٥٧٢)

{ الصَّاعَانِيُّ }

نسبة إلى صاعان (جأغان)، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- أحمد الصاعَانِيُّ أحمد بن عمران المكتب الصاعَانِيُّ، من أهل صاغان، كان معلماً للقرآن على طرف سكة عمارة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٣٠٢ هـ. (س ٣ / ٥٠٨)

(٥٧٣)

{ الصَّاعْرَجِيُّ }

والعجمية، وله شعر جيد بالعربية، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي في حدود سنة ٥٣٠ هـ. (س ٣ / ٥٠٥) (ب ٣ / ٤٣٩)

٢- محمد الصَّابِرِيُّ

(أبو المظفر) محمد بن محمد بن أحمد بن أبي القاسم الصَّابِرِيُّ، المعروف بالقاضي الوجيه، من سكة صابر، وكان شيخاً واعظاً مسناً، متحرراً يتعلق بالقضاء بمرو، ويدور حوالهم لتحصيل شيء، وكان يعظ في الرساتيق والنواحي مستترفاً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٥٠٥)

٣- محمد الصَّابِرِيُّ

(أبو عمرو) محمد بن محمد بن صابر بن كاتب بن عبد الرحمن المؤذن الصَّابِرِيُّ، من أهل بخارا، نسب إلى جده، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٣٦٩ هـ. (س ٣ / ٥٠٥)

٤- نصر الصَّابِرِيُّ

العلماء، ولد سنة ٢٨١ هـ،
توفي سنة ٣٨٠ هـ. (س ٣ /
٥٠٠)

(٥٧٠)

{ الشيشقي }

نسبة إلى شيشق، وهي قرية
من قرى ترمذ، ينسب إليها:

١ - أحمد الشيشقي

(أبو نصر) أحمد بن أحيّد
الشيشقي روى كتاب (النوادر
)، روى عن العلماء وروى
عنه العلماء. (س ٣ / ٥٠١)

(٥٧١)

{ الصابري }

نسبة إلى صابر، وهي سكة
بمرو، ينسب إليها:

١ - يوسف الصابري

(أبو المعالي) يوسف بن محمد
الفقيمي الصابري (المؤدب)
من سكة صابر، كان أديباً
عارفاً عالماً بأنواع العلوم،
حسن الشعر بالعربية

٦ - بكر الشيرواني

(أبو القاسم) بكر بن عمر
الشيرواني، معدود في أهل
بخارى، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفي سنة
٣١٤ هـ. (س ٣ / ٤٩٨) (ب)
(٤٣٤ / ٣)

٧ - محمد الشيرواني

(أبو الحسن) محمد بن نوح
بن صابر بن أحمد بن نوح بن
عثمان بن نافع التميمي
الحنظلي الشيرواني، من أهل
قرية شيروان، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٣ / ٤٩٩)

(٥٦٩)

{ الشيروبي }

نسبة إلى شيرويه، وهو: اسم
لبعض أجداد المنتسب إليه من
أهل نسا، ينسب إليه:

١ - محمد الشيروبي

(أبو بكر) محمد بن عبد الله
بن محمد بن شروية النسوي
الشيروبي، نزيل نسا، ثقة،
روى عن العلماء وروى عنه

مصباح المفسرين. (ف ١ /
٥٨٥)

٣ - حسين الشيرواني (كان حياً
٩٤٧ هـ / ١٥٤٠ م)

حسين بن عبد الله الشيرواني،
فقيه، متكلم، قطن ماردين،
له: الأحكام الدينية. (ف ١ /
٦٢٠)

٤ - حيدر الشيرواني (كان حياً
١١٢٩ هـ / ١٧١٧ م)

حيدر بن علي بن محمد بن
الحسن الشيرواني الأصل،
الأصفهاني، الغروي، عالم، له
عدة رسائل منها: رسالة في
الإسلام والإيمان، رسالة فيما
ورد في صدر هذه الأمة،
رسالة في أحكام البيعة، رسالة
في العترة، رسالة في تراجم
السفراء والأبواب الأربعة
للمهدي. (ف ١ / ٦٦٤)

٥ - زين العابدين الشيرواني
(١١٩٠ - ١٧٨٠ هـ / ١٧٨٠ -
١٧٨٠ م)

زين العابدين الشيرواني، له:
حديقة السياحة ورياضة
السياحة. (ف ١ / ٧٤٣)

(٥٦٦)

{ الشيركثي }

نسبة إلى شيركث، وهي: قرية من قرى نخشب، ينسب إليها:

١- أحمد الشيركثي

(أبو نصر) أحمد بن عمار بن عصمة بن معاذ الشيركثي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٤٠٠ هـ. (س ٣ / ٤٩٧)

٢- الحسن الشيركثي

(أبو محمد) الحسن بن محمد بن شعيب الشيركثي، شيخ ثقة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٤٠٨ هـ. (س ٣ / ٤٩٧)

٣- طالب الشيركثي

(أبو أحمد) طالب بن علي بن الحسن بن طورخار الشيركثي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٨٨ هـ. (س ٣ / ٤٩٧)

(٥٦٧)

{ الشيرنخشيري }

نسبة إلى شيرنخجير (شيرنخشير)، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- محمد الشيرنخشيري

(أبو عبد الرحمن) محمد بن عبد الرحمن بن أحمد بن محمد بن إسحاق الشيرنخشيري، من بيت الحديث والعلم والتقدم، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٤٣٠ هـ. (س ٣ / ٤٩٨)

٢- قحطبة الشيرنخشيري

(أبو عبد الحميد) قحطبة بن شيب بن خالد بن معدان بن بن طئي الطائي الشيرنخشيري، كان أحد النقباء الإثني عشر الهاشمية، ثم صار من جملة القواد الذين فتحوا العراق وقهروا الناس، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي غريقاً سنة ١٣٠ هـ تقريباً. (س ٣ / ٤٩٨)

(٥٦٨)

{ الشيرواني }

نسبة إلى شيروان، وهي: قرية بجنب بمجكث من نواحي بخارا، ينسب إليها:

١- آغا الشيرواني (٥٠٠ - ١٢٨٥ هـ / ١٨٦٨ م) آغا بن عابدين رمضان بن زاهد الشيرواني الأصل، الشهير بالدربندي، فقيه، أصولي، محدث، مؤرخ، مشارك في أنواع من العلوم، أخذ العلم عن جماعة في النجف وكربلاء، ثم عاد إلى فارس، فسكن طهران، وتوفي وحمل إلى كربلاء فدفن فيها، من تصانيفه: إكسير العبادات في أسرار الشهادات، قواميس القواعد في الرجال، خزائن الأصول، المسائل التمرينية في الفقه، وخزائن الأحكام. (ف ١ / ٣٨٦)

٢- أبو الحسن الشيرواني (كان حياً ١٣٠١ هـ / ١٨٨٤ م) أبو الحسن بن محمد الحسيني الشيرواني، المفسر، له:

١ - المَسِيَّبُ الشَّيْجِيُّ

(أبو العباس) المَسِيَّبُ بن محمد بن زهير بن بزيغ بن زياد الرومي الشَّيْجِيُّ، من قرية شيخ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٤٨٧)

(٥٦٤)

{ الشَّيْرَزِيُّ }

نسبة إلى شيرز، وهي قرية من قرى سرخس، ينسب إليها:

١ - عمر الشَّيْرَزِيُّ (٤٤٩ - ٥٢٩ هـ / ١٠٥٧ - ١١٣٥ م) (أبو حفص) عمر بن محمد بن علي بن أبي نصر السرخسي الشَّيْرَزِيُّ، الشافعي، إمام مناظر مقرئ، لغوي شاعر أديب، كثير المحفوظات، مليح المحاورة، دائم التلاوة، كثير التهجد بالليل، أفنى عمره في طلب العلم ونشره، وكان على سيرة السلف من ترك التكلف والتواضع، وكان فقيهاً، محدثاً، محققاً مدققاً حسن السيرة كثير الدرس للقرآن،

وصنف التصانيف في الخلاف كالإعتصام، والإعتصار، والأسئلة في الخلاف والنظر، والأسئلة وغيرها، تفقه أولاً بسرخس وبلغ ثم مرو، وصل في علم النظر بحيث يضرب به المثل، وآل الأمر في آخر عمره إلى شينين: إلى إلقاء الدرس على الشادين، وقراءة القرآن، ولد بشيرز من أعمال سرخس في رجب سنة ٤٤٩ هـ وأقام بمرو وتوفي بها مستهل رمضان سنة ٥٢٩ هـ. (س ٣ / ٤٩٦) (ب ٣ / ٤٣٣) (ف ٥٧٦ / ٢)

٢ - محمد الشَّيْرَزِيُّ

(أبو الفتح) محمد بن عمر بن محمد بن علي الشَّيْرَزِيُّ السرخسي، ابن عمر السابق، كان أديباً فقيهاً مناظراً عارفاً باللغة، سريع النظم، حسن السيرة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد في سنة ٤٨٩ هـ، وقتل صبراً يوم الخميس العاشر من رجب سنة ٥٤٨ هـ وفي هذا اليوم دخل الغز (مرو) ونهبوا وقتلوا عالماً، وكان هو من جملتهم. (س ٣ / ٤٩٦) (ب ٣ / ٤٣٣)

٣ - عبد الله الشَّيْرَزِيُّ

(أبو محمد) عبد الله بن محمد بن علي الشَّيْرَزِيُّ، أخو أبو حفص عمر السابق، كان إماماً فاضلاً أكثر من الحديث، عالماً زاهداً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٤٩٩ أو سنة ٥٠٠ هـ. (س ٣ / ٤٩٦)

(٥٦٥)

{ الشَّيْرَغَاوْشُونِيُّ }

نسبة إلى الشَّيْرَغَاوْشُون، وهي قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - محمد الشَّيْرَغَاوْشُونِيُّ (أبو النصر) محمد بن أبي بكر عبد الله بن محمد بن المنذر بن رستود الشَّيْرَغَاوْشُونِيُّ، رحل إلى خراسان والعراق وأدرك المشايخ بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٣٤٦ هـ. (س ٣ / ٤٩٧)

(٥٦٠)

{ الشهيد }

نسبة إلى الشهيد، وهي: نسبة إلى أسْتَشْهَدَ من أهل مرو، ينسب إليها:

١- محمد الشهيد

(أبو الفضل) محمد بن محمد بن أحمد بن عبد الله بن عبد المجيد بن إسماعيل بن الحاكم المروزي السلمي ثم الحنفي الشهيد، الوزير الحاكم، عالم مرو، والإمام لأصحاب أبي حنيفة في عصره، سمع بمرو وبغداد والري وبخارا ومكة وغيرهما، وكان يحفظ الفقهيات التي يحتاج إليها، ويتكلم على الحديث، حفظ ستين ألف حديث من حديث رسول الله - صلى الله عليه وسلم -، ومن تصانيفه: الكافي، والمنتقى، وشرح الجامع، وأصول الفقه، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٤٧٧)

٢- المحسن الشهيد

(أبو نصر) المحسن بن أحمد بن المحسن بن أحمد بن محمد

بن يحيى بن الخالدي المروزي المعروف بالقاضي الشهيد، كان من أئمة أصحاب أبي حنيفة - رحمه الله - ومن مشاهيرهم في الحديث والفقه والتاريخ والحساب، سمع بمرو وبخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٤٧٨)

٣ - (الإمام أبو إسحاق)

إبراهيم بن أحمد بن محمد بن علي بن عطاء الفلخاري المروزي الشهيد، الملقب بزین الإسلام الشهيد، كان من أهل مرو، كان من أهل العلم والفضل والفتوى والورع، سمع بحضرته كتاب (الوسيط) للواحدى في مدرسة التميمية بمرو، وسمع كتاب (طراز المغازى) للواحدى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، قتل في فتنة خوارزم شاه سنة ٥٣٦ هـ. (س ٣ / ٤٧٩)

(٥٦١)

{ الشَّيْبَانِي }

نسبة إلى شيبا، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١- عبد الصمد الشَّيْبَانِي

(أبو نعيم) عبد الصمد بن علي بن محمد الشَّيْبَانِي البخاري، من أصحاب الرأي، وكان فقيها زاهدا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٤٨٢) (ب ٣ / ٤٢٩)

(٥٦٢)

{ الشَّيْبَانِي }

نسبة إلى شيان، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١- أحمد الشَّيْبَانِي

(أبو محمد) أحمد بن عبد الصمد بن علي الشَّيْبَانِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣ / ٤٢٩)

(٥٦٣)

{ الشَّيْبَانِي }

نسبة إلى شينج، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

فقيه، أصولي، من آثاره: تنبيه الأنام في الرد على إرشاد العوام، الرسائل الأصولية في الفقه، جنة النعيم في الإمامة. الآيات البيّنات في إثبات الصانع، البهجة في شرح المهجة / العسل المصفى في الموعظة، مواقع النجوم في علم الهيئة، الموائد من الفوائد، لب الأبواب في علم الحساب، كتاب الفوائد في النحو، سبيل الرشاد في نجات العباد، صحيفة الحسينية في الأدعية، الصيغ المشكّلة في الصرف، مهذب التهذيب في المنطق (ظ ٦ / ٣٩٦) (ف ٣ / ٢٦٢)

٣- منصور الشَّهْرَسْتَانِي

(أبو القاسم) منصور بن نوح بن محمد بن إبراهيم الشَّهْرَسْتَانِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وروى عنه ابنه أبو منصور محمد. (س ٣ / ٤٧٥)

٤- محمد الشَّهْرَسْتَانِي

(الإمام أبو عبد الله) محمد بن الفضل الشهرستاني المتوفى ٥٤٨ هـ، له: الأربعين الفراوى. (ظ ٤ / ٥٧)

١- محمد الشَّهْرَسْتَانِي (٤٦٧ - ٥٤٨ هـ / ١٠٧٥-١١٣٥ م) (أبو الفتح) محمد بن عبد الكريم بن أحمد بن أبي القاسم بن أبي بكر الشَّهْرَسْتَانِي، المتكلم على مذهب الأشعري، الفليسوف، صاحب التصانيف، وكان عالماً حسن الخُط واللفظ، لطيف المحاورة، خفيف المحاضرة، طيب المعاشرة، تفقه وقرأ الأصول، من تصانيفه: كتاب نهاية الإقدام، وكتاب الملل والنحل، وكتاب غاية المرام في علم الكلام، وكتاب دقائق الأوهام، وكتاب الإرشاد إلى علم الاعتقاد، وكتاب المبدأ والميعاد، وكتاب شرح سورة يوسف بعبارة لطيفة فلسفية وكتاب الأقطار في الأصول الشيبية، و تاريخ الحكماء، المناهج والبيان، والمضارعة، تلخيص الأقسام لمذاهب الأنام. (ت ٤٠٣) (ظ ٦ / ٩١) (ب ٣ / ٤٢٧) (ف ٣ / ٤٢٢)

٢- محمد الشَّهْرَسْتَانِي (٠٠٠ - ١٣١٥ هـ / ١٨٩١-٠٠٠ م) محمد بن حسين بن محمد بن علي الحسيني الشَّهْرَسْتَانِي،

(٥٥٨)

{ الشُّومَانِي }

نسبة إلى شُومَان، وهي: بلد الصاغيان من وراء جيحون، ينسب إليها:

١- محمد لشُّومَانِي

(أبو بكر) محمد بن عبد الله الشُّومَانِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣ / ٤٢٤)

٢- محمد السرخسي

(أبو عبد الله) محمد بن عبد الله بن محمد الشُّومَانِي البلخي، كان واعظاً من أهل بلخ، يلقب بزین الصالحين، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٤٧١)

(٥٥٩)

{ الشَّهْرَسْتَانِي }

نسبة إلى شَهْرَسْتَان، وهي: بلدة بخراسان قرب نسا، ينسب إليها:

والمحل، ثم قتله أبو مسلم. (س)
(٤٦٨ / ٣)

(٥٥٥)

{ الشُّوْخَنَّاكِي }

نسبة إلى شوخَنان (شُوخَنَّاك)،
وهي: قرية من قرى سمرقند،
ينسب إليها:

١- أحمد الشُّوْخَنَّاكِي

(أبو بكر) أحمد بن خلف
الشُّوْخَنَّاكِي، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٣ /
٤٦٩)

٢- محمد الشُّوْخَنَّاكِي

(أبو منصور) محمد بن أحمد
بن خلف الشُّوْخَنَّاكِي، ابن (أبو
بكر) السابق، روى عن أبيه،
وروى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٣ / ٤٦٩)

٣- عبد الله الشُّوْخَنَّاكِي

(أبو محمد) عبدالله بن محمد
بن عتيق الشُّوْخَنَّاكِي
السمرقندي، المؤذن، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٣ / ٤٦٩)

(٥٥٦)

{ الشُّورَبَانِي }

نسبة إلى شُورَبَان، وهي:
قرية من قرى كس من أعمال
ما وراء النهر، ينسب إليها:

١- عبد الرحمن الشُّورَبَانِي

(أبو بكر) عبد الرحمن بن
محمود الكسي الشُّورَبَانِي،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٣ / ٤٧٠)

(٥٥٧)

{ الشُّوْكَانِي }

نسبة إلى شوْكَان، وهي: بليدة
من ناحية خابران بين سرخس
وأبيورد، ينسب إليها:

١- عتيق الشُّوْكَانِي

(أبو الوفا) عتيق بن محمد بن
عبيس (عنبس) الشُّوْكَانِي،
حدث عن أبيه، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء. (ب
٣ / ٤٢٣) (س ٣ / ٤٧٠)

٢- محمد الشُّوْكَانِي

(أبو طاهر) محمد محمد بن
عبيس الشُّوْكَانِي، أبي عتيق
السابق، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٣ /
٤٧٠) (ب ٣ / ٤٢٣)

٣- عبيس الشُّوْكَانِي

(أبو العلاء) عبيس (عنبس)
بن محمد بن عبيس (عنبس)
بن عثمان الشُّوْكَانِي، أخو أبي
طاهر السابق، كان شيخاً
عالماً، قدم مرو وتفقه بها
وسمع الحديث بها، ولى القضاء
ببلده مدة، وقدم مرو سنة نيف
وعشرين وخمسمائة، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٣ / ٤٧٠) (ب ٣ / ٤٢٣)

٤- محمد الشُّوْكَانِي

(أبو عبد الله) محمد بن أحمد
بن علي بن محمد الشُّوْكَانِي،
المالكي، والده من مشاهير
المحدثين بخراسان، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
توفي يوم السبت ٨ من شعبان
سنة ٥٤٢ هـ. (ب ٣ / ٤٢٣)

محمد بن محمود بن سنان الجُنُجَرْدِي ثم الشَّوَالِي، تحول إلى قرية شَوَالٍ ومات بها سنة ٢٩٢ هـ، وهو ابن مائة سنة. (س ٣ / ٤٦٧)

٣- موسى الشَّوَالِي

(أبو عيينة) موسى بن كعب بن عيينة بن عائشة بن عمرو بن السُّرَى المَرْتِي الشَّوَالِي، من القدماء من هذه القرية، احد النقباء الإثني عشر، وكان من مشاهير القواد، ولاء سرخس ثم ولاء نسا. (س ٣ / ٤٦٧)

٤- لاهز الشَّوَالِي

(أبو عمرو) لاهز بن قريط (أبي الجنوب) بن يثربي بن رفاعة بن عوف بن بن تميم المَرْتِي الشَّوَالِي، من القدماء من هذه القرية، أبوه كان صاحب النبي - صلى الله عليه وسلم - رآه وهو صغير، ثم خرج إلى البصرة، ثم أقام بمرور الروذ، نزل مرو في قرية شوال فلم يزل بها، وعاش ١٢٢ سنة، وولد له (لاهز) بعد المائة، وكان لاهز يعدل سليمان بن كثير في القدر

نسبة إلى شَوَالٍ، وهي: قرية من قرى الصغد، ينسب إليها:

١- أحميد الشَّوَالِي

أحميد بن لقمان الشَّوَالِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣ / ٤١٩)

(٥٥٤)

{ الشَّوَالِي }

نسبة إلى شَوَالٍ، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- محمد بن أبي النجم الشَّوَالِي

(أبو طاهر) محمد بن أبي النجم بن محمد الشَّوَالِي، الخطيب، كان من أهل الخير والدين، وضئ الوجه، مليح الشبية، سمع منه خلق كثير، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد في حدود سنة ٤٦٠ هـ. وتوفي سنة ٥٣٢ هـ بقرية شوال. (س ٣ / ٤٦٦) (ب ٣ / ٤٢٠)

٢- محمد بن محمود الشَّوَالِي

توفي سنة ٢٦٢ هـ. (س ٣ / ٤٥٩)

٢- عبد الصمد الشَّمِيهَتِي

(أبو بكر) عبد الصمد أحمد الشَّمِيهَتِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٤٥٩)

(٥٥٢)

{ الشَّجِي }

نسبة إلى شَجَج، وهو: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل بخارا، ينسب إليه:

١- محمد الشَّجِي

(أبو طاهر) محمد بن علي بن محمد بن أحمد بن شجاع بن إسحاق بن محمد بن شنج الشَّجِي، من أهل بخارى، اشتهر بالشجاعى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٤١٥ هـ. (س ٣ / ٤٦٢)

(٥٥٣)

{ الشَّوَالِي }

واعظاً فقيهاً بارعاً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٤٥١ هـ. (س ٣ / ٤٥٠)

(٥٤٧)

{ الشَّجِيكِيُّ }

نسبة إلى شَجِيكْت وهي: بلد من نواحي طراز من حدود تركستان على سيحون، ينسب إليها:

١ - عبد المجيد الشَّجِيكِيُّ

(الإمام) عبد المجيد بن يوسف بن شعيب بن بنان الشَّجِيكِيُّ، تفقه بسمرقند، روى عنه ابنه علي بن عبد المجيد، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٤٥٧ هـ، وهو ابن ٨٠ سنة. (س ٣ / ٤٥١)

(٥٤٨)

{ الشَّلْجِيُّ }

نسبة إلى شَلْج، وهي: قرية من قرى طراز شبه بليدة،

إحدى بلاد ثغور الترك، ينسب إليها:

١ - يوسف بن يحيى الشَّلْجِيُّ

يوسف بن يحيى الشَّلْجِيُّ، كان إماماً فاضلاً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٤٥١) (ب ٣ / ٤٠٦)

٢ - علي الشَّلْجِيُّ

(أبو الحسن) علي بن عبد المجيد بن يوسف بن شعيب الشَّلْجِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٤٢ هـ، توفي سنة ٥٢٣ هـ. (س ٣ / ٤٥١)

(٥٤٩)

{ الشَّمِيدِيكِيُّ }

نسبة إلى شَمِيدِيه، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - محمد الشَّمِيدِيكِيُّ

(أبو نصر) محمد بن أحمد بن الحسن الأزدي الشَّمِيدِيكِيُّ، كان حسن الحديث مستقيم الرواية، روى عن العلماء

وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٤٥٧)

(٥٥٠)

{ الشَّمِيرَانِيُّ }

نسبة إلى شَمِيرَان، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - محمد الشَّمِيرَانِيُّ

(أبو المظفر) محمد بن العباس بن جعفر بن عبد الله الشَّمِيرَانِيُّ الشَّوَاتِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة نيف وسبعين وأربعمائة هـ. (س ٣ / ٤٥٨)

(٥٥١)

{ الشَّمِيهَتِيُّ }

نسبة إلى شَمِيهَن، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - محمد الشَّمِيهَتِيُّ

محمد بن عبد الله بن فِهْرَاد الشَّمِيهَتِيُّ، إمام متقن، روى عن العلماء وروى عنه العلماء،

يوم الأحد ٢٣ من رجب سنة ٥٢٠ هـ. (س ٤٤٨/٣)

(٥٤٥)

{ الشَّكَّستاني }

نسبة إلى شَكَّستان، وهي: قرية من قرى إشتيخن بالصغد قرب سمرقند، ينسب إليها:

١ - إبراهيم الشَّكَّستاني

(الحافظ أبو إسحاق) إبراهيم بن إسحاق الشَّكَّستاني، رحل إلى خراسان والعراق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ث ص ٤) (س ٤٤٩/٣) (ب ٤٠٥/٣)

(٥٤٦)

{ الشَّكَّلائي }

نسبة إلى شَكَّلان، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - أحمد الشَّكَّلائي

(أبو عصيمة) أحمد بن عبد الله بن محمد بن مأمون الشَّكَّلائي، كان إماماً متفناً

(أبو إسحاق) إبراهيم بن مسلم بن محمد بن أحمد الشَّكَّاني، كان فقيهاً فاضلاً، ثقة، كتب الحديث عن القدماء، وكان يملئ الحديث ببخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي بعد سنة ٣٢٤ هـ. (س ٤٤٨/٣) (ب ٣/٤٠٤) (ث ٥)

٢ - عبد الخالق الشَّكَّاني

(الحاكم أبو بكر) عبد الخالق بن محمد بن سعيد بن علي الشَّكَّاني، والد القاضي محمد بن عبد الخالق، كان مستملي شمس الأئمة أبي محمد عبد العزيز الحلواني فيما أملاه بكس، توفي بكس قبل سنة ٤٨٠ هـ. (س ٤٤٨/٣)

٣ - محمد الشَّكَّاني

(القاضي أبو المؤيد) محمد بن خيد الخالق بن محمد بن سعيد بن علي الشَّكَّاني، ابن عبد الخالق السابق، كان قاضياً سمرقند مدة، وقاضياً كس أكثر من ثلاثين سنة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٤٨ هـ، توفي بكس

الشَّرواني، الملقب بمخدوم الخلوتي، صوفى، من آثاره: آداب الإرشاد، وسلسلة الأرواح. (ظ ٦/٥٦٢) (ف ١٧٢/٤)

١٨ - أبو بكر الشَّرواني (٠٠٠ - ١١٣٤ هـ / ٠٠٠ - ١٧٢٢ م) أبو بكر بن رستم بن أحمد بن محمود الشَّرواني، الرومي، الحنفي، أحد رجال الدولة العثمانية، أديب، من آثاره: ما لا بد منه للأديب. (ف ١/٤٣٧)

١٩ - محمد الشَّرواني

(أبو بكر) محمد بن عشير بن معروف الشَّرواني، كان فقيهاً صالحاً متديناً، سكن المدرسة النظامية ببغداد، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣/٤٢٣) (ب ٣/٣٨٤)

(٥٤٤)

{ الشَّكَّاني }

نسبة إلى شَكَّان، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - إبراهيم الشَّكَّاني

- التواريخ، وأقصى المطالب (ف ٢/٣٨٩)
- ١٠ - محمد الشرواني (٠٠٠ - ٩١٢هـ / ٠٠٠ - ١٥٠٦م) (شكر الله) محمد بن إبراهيم الشرواني، فاضل، صوفي، توفي في حدود سنة ٩١٢ هـ، من آثاره: الفتوحات في الجعفر. (ف ٣/٣١)
- ١١ - محمد الشرواني (٠٠٠ - ٨٩٨هـ / ٠٠٠ - ١٤٩٣م) (محي الدين) محمد بن أحمد الشرواني، الحنفي، فاضل، من آثاره: حاشية على مطالع الأنوار للأرموي. (ظ ٦ / ٢١٧) (ف ٣/٦٩)
- ١٢ - محمد الشرواني (٠٠٠ - ١٠٣٦هـ / ٠٠٠ - ١٦٢٧م) محمد بن الأمين بن صدر الدين الشرواني، نزيل القسطنطينية، عالم مشارك في أنواع من العلوم، أقام في آمد بديار بكر، وفي القسطنطينية، من مؤلفاته: تعليقات على أماكن من تفسير البيضاوي، حاشية على شرح الشمسية في المنطق، شرح العقائد للغزالي، رسالة في
- المبدأ والميعاد، والفوائد الخاقانية تشتمل على ثلاثة وخمسين علماً. (ظ ٦ / ٢٧٥) (ف ٣/١٤٢)
- ١٣ - محمد الشرواني (٠٠٠ - ١٠٦٣هـ / ٠٠٠ - ١٦٥٣م) (محيي الدين) محمد بن جمال الدين بن رمضان الشرواني، السكري، مفسر، من آثاره: حاشية على تفسير البيضاوي في مجلدين. (ف ٣/١٩٨)
- ١٤ - محمد الشرواني (٠٠٠ - ٨٩٢هـ / ٠٠٠ - ١٤٨٧م) (شمس الدين) محمد بن شهاب الدين الشرواني الحنفي، منطقي أصولي، جدلي، بياني، من آثاره: حاشية على العضد على منتهى السؤل والأمل في علمي الأصول والجدل، حاشية على شرح السيد لمفتاح العلوم للسكاكي، وحاشية القطب في المنطق. (ظ ٦ / ٢١٤) (ف ٣/٣٤٧)
- ١٥ - نور الله الشرواني (٠٠٠ - ١٠٦٥هـ / ٠٠٠ - ١٦٥٥م) نور الله بن محمد بن رفيع بن عبد الرحيم الشرواني، الحنفي، فاضل، من المدرسين درّس ببروسة، وتوفي بها، من آثاره: تعليقه على أنوار التنزيل للبيضاوي في التفسير، شرح تلخيص المفتاح في المعاني والبيان، وشرح الفقه الأكبر لأبي حنيفة. (ظ ٦ / ٤٩٩) (ف ٤/٤٥)
- ١٦ - يوسف الشرواني (٠٠٠ - ١١٣٤هـ / ٠٠٠ - ١٧٢٢م) (أكمل الدين) يوسف بن إبراهيم بن محمد الزهري الشرواني، المدني، الحنفي، فقيه، محدث، ولد بشروان وتوفي بالمدينة، من تأليفه: هدية الصبيح في شرح مشكاة المصابيح، في ثلاث مجلدات، شرح ملنقى الأبحر في الفروع في مجلدين، رسالة في كراهية إقتداء الحنفي بالشافعي، وعدة رسائل. (ظ ٦ / ٥٦٨) (ف ٤/١٤٠)
- ١٧ - يوسف الشرواني (٠٠٠ - ٨٩٠هـ / ٠٠٠ - ١٤٨٥م) (ضياء الدين) يوسف بن القاضي علي الشماخي

(أبو جعفر) محمد بن عمران بن موسى النسوي الشَّرْمَقُولِي، روى كتاب التاريخ لابن أبي خثيمة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي بنسا سنة ٣٣٢ هـ. (س) (٤٢٠/٣)

(٥٤٢)

{ الشَّرْمَقَانِي }

نسبة إلى شَرْمَقَانُ، وهي: قرية من ناحية نسا، ينسب إليها:

١- أحمد الشَّرْمَقَانِي

(أبو الفضل) أحمد بن محمد بن حمدون بن بندار الشَّرْمَقَانِي، الفقيه الأديب، كان أحد أعيان مشايخ خراسان في الأدب والفقه وكثرة الحديث، طلب الحديث بخراسان والعراق والشام والجزيرة والحجاز سمع المسند الكبير والأمهات لابن أبي شيبة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي بالشَّرْمَقَانِ فِي ١٥ جمادى الآخرة سنة ٣١٦ هـ. (ب) (٣٨٣ / ٣) (س) (٤٢٢/٣)

٢- أحمد الشَّرْمَقَانِي

(أبو سعيد) أحمد بن محمد بن رميح بن عصمة بن وكيع بن رجاء النخعي النسوي الشَّرْمَقَانِي، من أهل نسا، ولد بالشَّرْمَقَانِ، ونشأ بمرو، وسمع العلم بخراسان وغيرها من البلاد، وكتب الكثير، وصنف وجمع، وذاكر العلماء، وكان معدوداً في حفاظ الحديث، وقدم بغداد دَفْعَاتٍ وحدث بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي بالجحفة سنة ٣٥٧ هـ. (س) (٤٢١ / ٣)

٣- يعقوب الشَّرْمَقَانِي

(أبو العباس) يعقوب بن يوسف بن الحسن الشَّرْمَقَانِي، سمع بنسا والعراق ومصر، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س) (٤٢٢ / ٣)

٤- الحسن الشَّرْمَقَانِي

(أبو علي) الحسن بن أبي الفضل الشَّرْمَقَانِي المؤدب، نزل بغداد، وكان أحد حفاظ القرآن الكريم، ومن العالمين باختلاف القراءات ووجوهها، وكان صدوقاً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء،

توفي يوم الخميس ٥ من صفر سنة ٤٥١ هـ. (س) (٤٢٣ / ٣)

(٥٤٣)

{ الشَّرْوَانِي }

نسبة إلى شَرْوَان، وهي: مدينة من نواحي باب الأبواب (الدربند)، ينسب إليها:

١- مسعود الشَّرْوَانِي (٠٠٠٠ -

٩٠٥ هـ / ٠٠٠٠ - ١٥٠٠ م) (كمال الدين) مسعود بن حسين بن الشَّرْوَانِي

(الشيروانِي) الردمي، من آثاره: شرح الرسالة السمرقندية في الوضع والآداب، حاشية على شرح حكمة العين، لقطب الشيرازي، تعليقات على الاهيات شرح المواقف للسيد الشريف، شرح آداب البحث في المنطق. (ظ ٦ / ٤٣٠) (ف) (٨٤٧/٣)

٢- فتح الله الشَّرْوَانِي (٠٠٠٠ -

٨٩١ هـ / ٠٠٠٠ - ١٤٨٦ م) فتح الله بن شكر الله الشَّرْوَانِي، فاضل مشارك في بعض العلوم، من تصانيفه: حاشية

(٥٣٩)

{الشرغيانى}

نسبة إلى شرغيان، وهى: قرية من قرى NSF، ينسب إليها:

١- أحمد الشرغيانى

(أبو نصر) أحمد بن على بن محمد بن جمعة بن السكن بن عبد الله بن زبى المتول الشرغيانى الكوفى النسفى، من أهل NSF، كان يسكن شرغيان، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى فى ١٦ رمضان سنة ٤٠٣ هـ. (س ٤١٥ / ٣)

(٥٤٠)

{الشرفدنى}

نسبة إلى شرفدن، وهى: جد المنتسب إليه من أهل سمرقند، ينسب إليها:

١- عبد الله الشرفدنى

(أبو محمد) عبد الله بن محمد بن فوط الشرفدنى، روى عن

العلماء وروى عنه العلماء، توفى فى ربيع الأول سنة ٤٠٣ هـ. (س ٤١٦ / ٣)

٢- محمد الشرفدنى

(أبو عبد الله) محمد بن الفضل بن عطية بن عمر بن خالد العبسى الشرفدنى لكوفى، سكن قرية شرفدن، وكانت له بها ضيعة، سمع منه عامة مشايخ بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٤١٦)

٣- هارون الشرفدنى

(أبو عمران) هارون بن الأشعب الشرفدنى، سكن قرية شرفدن، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٤١٦)

٤- خلف الشرفدنى

(أبو صالح) خلف بن صالح بن عبد الرحمن الشرفدنى، لشيخ الصالح، وكان من أزهد الناس، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى سنة ٣٤٦ هـ. (س ٣ / ٤١٦)

(٥٤١)

{الشرمغولى}

نسبة إلى شرمغول، وهى: قرية من قرى NSA، ينسب إليها:

١- محمد الشرمغولى

(أبو النصر) محمد بن أحمد بن سليمان الشرمغولى النسوى، الأديب الثقة الصالح، سمع بخراسان والشام، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣ / ٣٨٣)

٢- إسحاق الشرمغولى

(أبو يعقوب) إسحاق بن سعد بن الحسن بن سفيان بن عامر بن عبد العزيز بن النعمان بن عطاء النسوى الشرمغولى، من أهل قرية شرمغول، سمع بخراسان والعراق، وحدث بالعراق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى بنيسابور سنة ٣٧٤ هـ. (س ٣ / ٤٢٠)

٣- محمد الشرمغولى

٢- أحمد الشَّبْوِي

أحمد بن محمد بن ثابت الشَّبْوِي المروزي، والد (أبو عبد الرحمن) السابق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣٩٨)

(٥٣٧)

{ الشَّخَاخِي }

نسبة إلى شَخَاخ، وهي قرية من قرى الشاش، ينسب إليها:

١- عبد الرحمن الشَّخَاخِي

(أبو محمد) عبد الرحمن بن محمد بن عبد الخالق البخاري الشَّخَاخِي، سكن قرية شَخَاخ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٣٢٣ هـ. (س ٣ / ٤٠٨) (ب ٣ / ٣٧٢)

(٥٣٨)

{ الشَّرْغِي }

نسبة إلى شَرِغ، وهي قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١- محمد الشَّرْغِي

(أبو بكر) محمد بن إبراهيم بن صابر الشَّرْغِي، روى عن علماء بخارا وخراسان والعراق والحجاز، وروى عنه العلماء، ومات بسمرقند في رجب سنة ٢٧٢ هـ. (ب ٣ / ٣٨٠) (س ٣ / ٤١٤)

٢- شعيب الشَّرْغِي

(أبو صالح) شعيب بن الليث الشَّرْغِي الكاغدي، سكن سمرقند، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي بسمرقند في رجب سنة ٢٧٢ هـ. (س ٣ / ٤١٥)

٣- محمد الشَّرْغِي

(أبو المحاسن) محمد بن أبي بكر بن المفتي بن إبراهيم الشَّرْغِي، الواعظ المؤدب، المعروف بإمام زاده، أديب واعظ شاعر، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد في ربيع الأول سنة ٤٩١ هـ. (ب ٣ / ٣٨٠)

٤- شَدَاد الشَّرْغِي

(أبو حكيم) شَدَاد بن سعيد بن الحجاج الشَّرْغِي، روى عن

العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٤١٥)

٥- عامر الشَّرْغِي

(أبو عمرو) عامر بن شَدَاد الشَّرْغِي، ابن شَدَاد السابق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٤١٥)

٦- علي الشَّرْغِي

(أبو الحسن) علي بن الحسن بن سلام الشَّرْغِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٣٢٣ هـ. (س ٣ / ٤١٥)

٧- سعيد الشَّرْغِي

(أبو عثمان) سعيد بن سليمان بن داود بن كثير الشَّرْغِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٣٠٠ هـ. (س ٣ / ٤١٥)

٨- سليمان الشَّرْغِي

(أبو سعيد) سليمان بن داود بن كثير الشَّرْغِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٤١٥)

(أبو علي) محمد بن الحسين
بن عبد الله بن شبل الشاعر
المعروف بابن الشبلي، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفى سنة نيف وسبعين
وأربعمائة هـ. (س ٣ / ٣٩٧)

(٥٣٦)

{ الشبوي }

نسبة إلى شبويه، وهو: اسم
لبعض أجداد المنتسب إليه من
أهل مرو، ينسب إليه:

١- أحمد الشبوي

(أبو علي) أحمد بن عمر بن
شبوية الشبوي المروزي، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٣ / ٣٩٨)

٢- عبد الله الشبوي

(أبو عبد الرحمن) عبد الله بن
أحمد بن شبوية الشبوي
المروزي، من أهل مرو، ومن
أئمة أهل الحديث، سمع
بخراسان وبالعراق، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفى سنة ٢٧٥ هـ. (س
٣ / ٣٩٨)

العلماء، وتوفى سنة ٢٩٧ هـ.
(س ٣ / ٣٩٤)

(٥٣٥)

{ الشبلي }

نسبة إلى شبليّة، وهي: قرية
من قرى أشروسنة بما وراء
النهر، ينسب إليها:

١- دلف الشبلي

(أبو بكر) دلف (جعفر) بن
جندر الشبلي، اختلف في اسمه
واسم أبيه، شيخ الصوفية
الزاهد، كان من أحسن المشايخ
حالا، روى عن العلماء وروى
عنه العلماء، وتوفى ببغداد سنة
٣٣٤ هـ. (ع ١٩) (ب ٣ /
٣٦٥) (س ٣ / ٣٩٦)

٢- يونس الشبلي

(أبو الحسن) يونس بن أبي
بكر الشبلي، ابن (أبي بكر)
السابق، حكى عن أبيه، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٣ / ٣٩٧)

٣- محمد الشبلي

(٥٣٣)

{ الشاهدي }

نسبة إلى شاهدي، وهو: اسم
لبعض أجداد المنتسب إليه من
أهل نسف، ينسب إليه:

١- إبراهيم الشاهدي

(أبو إسحاق) إبراهيم بن عبد
الوهاب بن أحمد بن خلف بن
شاهد بن الحسن بن هاشم
النسفي الشاهدي، من أهل
نسف، روى عن العلماء وروى
عنه العلماء، وتوفى سنة ٤١٢
هـ. (س ٣ / ٣٩٢)

(٥٣٤)

{ الشاهوي }

نسبة إلى شاهويه، وهو: اسم
لبعض أجداد المنتسب إليه من
أهل سمرقند، ينسب إليه:

١- محمد الشاهوي

محمد بن إبراهيم الشاهوي
سمرقندي، من أهل سمرقند،
روى عن العلماء وروى عنه

نسبة إلى شاوجه، وهو: اسم
جد لعالم ببخارى، ينسب إليه:

١- إبراهيم الشاوجي

(أبو إسحاق) إبراهيم بن
عجيف بن خازم بن شاوجه
المعلم الشاوجي، من أهل
بخارى، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفي سنة
٣١٥ هـ. (س ٣ / ٣٩١)

(٥٢٨)

{ الشاوخزاني }

نسبة إلى شاوخزان، وهي:
قرية من قرى نسف، ينسب
إليها:

١- محمد الشاوخزاني

(أبو الحسين) محمد بن جعفر
الشاوخزاني، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفي في
شهر المحرم سنة ٣٨٣ هـ. (س
٣ / ٣٩١)

(٥٢٩)

{ الشاوذاري }

نسبة إلى شاوذار، وهي:
كورة في جبل سمرقند، ينسب
إليها:

١- العباس الشاوذاري

العباس بن عبد الله الأرخسي
الشاوذاري، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (ب ٣ /
٣٥٨)

(٥٣٠)

{ الشاوشاباذي }

نسبة إلى شاوشاباذ، وهي:
قرية من قرى مرو، ينسب
إليها:

١- أحمد الشاوشاباذي

أحمد بن علي الأشقر
الشاوشاباذي المروزي، من
قرية شاوشاباذ، صاحب تاريخ
المراوزة، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٣ /
٣٩٢)

(٥٣١)

{ الشاوغري }

نسبة إلى الشاوغر، وهي:
ناحية من ثغر الترك، ينسب
إليها:

١- علي الشاوغري

(أبو الحسن) علي بن الحسن
الشاوغري، القاضي، كان من
الأفاضل، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (ب ٣ /
٣٥٨)

(٥٣٢)

{ الشاوكتي }

نسبة إلى شاوكت (شاوكت)،
وهي: بلدة من نواحي الشاش،
ينسب إليها:

١- عبد الواحد الشاوكتي

(الخطيب أبو القاسم) عبد
الواحد عبد الرحمن بن زيد بن
إبراهيم بن حميد بن حرب
يعرف بالحكيم الشاوكتي، من
أهل سمرقند، سكن شاوكت،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، وتوفي سنة ٤٩٤ هـ،
وهو ابن ٨٧ سنة أو أكثر. (ب
٣ / ٣٥٨) (س ٣ / ٣٩٢)

(٥٢٦)

{ الشاوانسي }

نسبة إلى شاوان، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- أحمد الشاواني

(أبو حامد) أحمد بن محمد بن جعفر الشاواني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب) (٣٥٨ / ٣) (س ٣ / ٣٩١)

٢- علي الشاواني

(أبو الحسن) علي بن محمد الشاواني، حفيد (أبي حامد) السابق، المروزي، عمر طويلاً حتى مات أقرانه، صحب الأئمة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وكانت ولادته سنة ٤٦٣ هـ، وتوفي في ربيع الأول سنة ٥٤٩ هـ. (ب ٣ / ٣٥٨) (س ٣ / ٣٩١) (ط ٢ / ٦٣١) (شذ ٤ / ١٥٢)

(٥٢٧)

{ الشاوجي }

(أبو سعيد) الحافظ الهيثم بن كليب بن شريح بن معقل الشاشي البكتي، الأديب، محدث حافظ، كان أصله من مرو وقيل ترمذ سكن بكتك وهو محدث ما وراء النهر، قدم بخارا وحدث بها سنة ٣٣٤ هـ، روى عن العلماء وروى عنه، وتوفي بسمرقند سنة ٣٣٥ هـ. من آثاره: المسند الكبير في الحديث في مجلدين. (ظ ٦ / ٥١٢) (س ٣ / ٣٧٦) (ف ٤ / ٦٨)

(٥٢٥)

{ الشامي }

نسبة إلى الشام، وهو: اسم لمن انتسب إلى مسجد الشام من أهل بخارى ويدعى فقهاؤه (شامي)، ينسب إليه:

١- أبو سعيد الشامي

(أبو سعيد) الشامي الملقب بـ (حجّي)، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣٨٧)

عبدالله بن أبي عوانة الشاشي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣٧٥)

١٢- الفضل الشاشي

(أبو علي) الفضل بن العباس بن أبي عوانة الشاشي، ابن أخي عبدالله السابق، رحل إلى مرو والعراق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٨٦ هـ. (س ٣ / ٣٧٥)

١٣- هارون الشاشي

(أبو موسى) هارون بن حميد الشاشي، كان فقيه البلدان، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٦٦ هـ. (س ٣ / ٣٧٥)

١٤- جعفر الشاشي

(أبو محمد) جعفر بن شعيب أبو محمد الشاشي، حدث بنيسابور سنة ٢٨٧ هـ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣٧٦)

١٥- الهيثم الشاشي (٠٠٠٠)

(٣٣٥ هـ / ٠٠٠٠ - ٩٤٦ م)

- كتاب في محاسن الشريعة في فروع الشافعية، والفتاوى، أدب القاضي على مذهب الشافعي، تفسير القرآن، جوامع الكلم في كلمات النبي صلى الله عليه وسلم، دلائل النبوة، شرح فروع ابن الحداد المصري، شرح تلخيص ابن الفاس الطبري. (ف ٣ / ٤٩٨) (ط ١ / ٢٦٨) (ع ٥٧٥) (ظ ٦ / ٤٨) (س ٣ / ٣٧٥) (ب ٣ / ٣٥٠) (شذ ٢ / ٣١٠)
- ٥- محمد الشاشي (كان حياً ٧٨١هـ / ١٣٧٩م) (شمس الدين) محمد بن الحسن الخوارزمي، الفارابي الشاشي، الحنفي، من آثاره: شرح كتاب الخمسين في أصول الدين لفخر الدين الرازي فرغ منه سنة ٧٨١هـ. (ظ ٦ / ١٧٠) (ف ٣ / ٢١٧)
- ٦- محمد الشاشي (٠٠٠هـ - ١٥٧٢م) (كمال الدين) محمد الشاشي، الفرکندی، الطاشکندی، الحنفي، النقشبندی، مفسر من آثاره: حاشية على تفسير البيضاوي. (ظ ٦ / ٢٥٢) (ف ٣ / ٣٣٨)
- ٧- محمد الشاشي (٣٩٧هـ - ٤٨٥هـ / ١٠٠٧ - ١٠٩٢م) (أبو بكر) محمد بن علي بن حامد الشاشي، الشافعي، فقيه، ولد بالشاش، وارتحل إلى غزنة، ثم استدعاه نظام الملك إلى هراة، مدرس النظامية بهراة، وتوفي بها في ٦ شوال، وله تصانيف منه: طريقة في الخلاف. (شذ ٣ / ٣٨٠) (ط ٢ / ٤٨٤) (ظ ٦ / ٧٦) (ف ٣ / ٥٠١)
- ٨- عبيد الله الشاشي (٠٠٠هـ - ١٤٩٠م) عبيد الله بن محمود بن أحمد الشاشي، السمرقندي، النقشبندی، الملقب بالأحرار، صوفي، وتوفي في سلخ ربيع الأول في قرية كشان، ودفن بسمرقند، من آثاره: رسالة والدية، رسالة حورائية، أنفاس نفيسة، فقرات العارفين، العروة الوثقى لأرباب الإرتقاء، وأنيس السالكين في التصوف. (ع ٢٢) (ف ٢ / ٣٥٤) (ف ٣ / ٥٠١)
- ٩- عبد الجبار الخرقى (٤٧٧هـ - ٥٥٣هـ / ١٠٨٤ - ١١٥٨م) (أبو محمد) عبد الجبار بن عبد الجبار بن محمد الشاشي، الخرقى، الشاشي، الشافعي، فقيه، مؤرخ، محدث، مشارك في بعض العلوم، ولد بخرق إحدى قرى مرو في ربيع الأول، وسمع الحديث الكثير، وتفقّه بمرو يوم عيد الفطر، من آثاره: تاريخ مرو، فضائل الأوقات، ومنتهى الإدراك في تقاسيم الأفلاك. (ف ٢ / ٤٧)
- ١٠- علي الشاشي (٠٠٠هـ - ٩٢٦م) (أبو الحسن) علي بن الحاجب بن جنيد الشاشي، وقيل اسمه (أبو علي) الحسن بن صاحب بن حميد الشاشي، أحد الرحالين في طلب العلم، إلى خراسان والعراق والحجاز وجزيرة الشام، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي بالشاش سنة ٣١٤هـ، من تصانيفه: الإرشاد. (س ٣ / ٣٧٥) (ب ٣ / ٣٥٠) (ف ١ / ٥٥٤)
- ١١- عبد الله الشاشي

(أبو الحسين) القاسم بن محمد بن علي بن إسماعيل القفال الشاشي، الشافعي، فقيه، وتوفي في حدود سنة ٤٠٠ هـ، من تصانيفه: التقريب في شرح مختصر المزى في فروع الفقه. (ف ٢ / ٦٥٢)

٤- محمد الشاشي (٢٩١ - ٣٦٦ هـ / ٩٠٤ - ٩٧٦ م)

(أبو بكر) محمد بن علي بن إسماعيل القفال الشاشي، أحد أئمة الدنيا في التفسير والحديث والفقه، فقيه، تفقه على المذهب الشافعي فصار أهل تلك البلاد على مذهبه، محدث، مفسر، أصولي، لغوي، شاعر، كان أوحد أهل الدنيا في الفقه والتفسير واللغة، ولد بالشاش، ورحل في طلب العلم، وسمع بدمشق والعراق وخراسان وغيرهم، وانتشر المذهب الشافعي في ما وراء النهر، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٢٩١ هـ، وتوفي بالشاش في ذي الحجة سنة ٣٦٦ هـ، من تصانيفه الكثيرة: كتاب في أصول الفقه، شرح الرسالة للشافعي، التقريب في ست مجلدات،

٢- محمد الشاشي (٤٢٩ - ٥٠٧ هـ / ١٠٣٧ - ١١١٤)

(أبو بكر) محمد بن أحمد بن الحسين بن عمر الشاشي، فخر الإسلام، التركي، الشافعي، ويعرف بالمستظهرى، فقيه، ولد بميافارقين في المحرم، قدم بغداد، وتخرج به جماعة، وولى التدريس بالمدرسة النظامية، وتوفي ببغداد في شوال، ودفن في تربة الشيخ أبي إسحاق الشيرازي، من تصانيفه: حلية العلماء في مذاهب الفقهاء، صنفه للخليفة المستظهر بالله وسماه المستظهرى في مجلدين، وشرح مختصر المزنى، وسماه الشافى في شرح الشامل في عشرين مجلداً، والترغيب في الفروع، الشافى شرح الشامل لابن صباغ في الفروع، والعمدة، والمعتمد، المساعد على معرفة القواعد. (شذ ٤ / ١٦) (ط ٢ / ٥٣٠) (ظ ٦ / ٨١) (ع ٣٥٦) (ف ٣ / ٦٠)

٣- القاسم الشاشي (٤٠٠ هـ / ١٠١٠ م)

نسبة إلى شابورتنزه، وهى: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- سالم الشابورتنزي

(أبو هريرة) سالم بن أحور الشابورتنزي، شيخ من هذه القرية من المتأخرين، لا بأس به، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣٦٩)

(٥٢٤)

{ الشاشي }

نسبة إلى شاش، وهى: قرية وراء نهر سيحون متاخمة لبلاد الترك، ينسب إليها:

١- إسحاق الشاشي (... - ٣٢٥ هـ / ... - ٩٣٧)

(أبو يعقوب) إسحاق بن إبراهيم الخراسانى الشاشي، الحنفى، فقيه، انتقل من مدينة الشاش وراء نهر سيحون إلى مصر، وولى القضاء فى بعض أعمالها، وتوفى بها، من آثاره: كتاب أصول الفقه ويعرف بأصول الشاشي. (ف ١ / ٣٣٨)

٤- محمد السَّيْنَانِي

محمد بن بكر السَّيْنَانِي المروزي، نزل قرية سينان روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣/٣٦٥)

(٥١٩)

{ الشَّابَّانِي }

نسبة إلى شَابَّانِي، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - علي الشَّابَّانِي

علي بن إبراهيم بن عبد الرحمن الشَّابَّانِي، سمع من ابن المبارك عامة كتبه وأكثر حديثه بخوارزم، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣ / ٣٤٠)

(٥٢٠)

{ الشَّابَّجِي }

نسبة إلى شَابَّجِن، وهي: قرية من قرى صغد سمرقند، ينسب إليها:

١ - الحسن الشَّابَّجِي

(أبو علي) الحسن بن منصور الشَّابَّجِي المحتسب الكوسج، ولقبه جابان، واشتهر به، سمع من العلماء. (س ٣ / ٣٦٨)

(٥٢١)

{ الشَّا بَرَّابَادِي }

نسبة إلى شَا بَرَّابَادِي، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - علي الشَّا بَرَّابَادِي

(أبو القاسم) علي بن أبي نصر أحمد بن أبي عبد الله عبد الرحمن بن أبي الليث محمد بن أحمد الشَّا بَرَّابَادِي، كان من رؤساء هذه القرية ومن المقدمين بها، وكان شيخاً صالحاً سليم الجانب، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة نيف وثلاثين وخمسمائة هـ. (س ٣ / ٣٦٨)

(٥٢٢)

{ الشَّابَّرَجِي }

نسبة إلى شَابَّرَج، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- داود الشَّابَّرَجِي

(أبو الوفا) داود بن محمد بن نصر الشَّابَّرَجِي، كان رجلاً محدثاً ثقة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣٦٩)

٢- أحمد الشَّابَّرَجِي

(أبو العباس) أحمد بن محمد بن العباس الشَّابَّرَجِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣٦٩)

٣- محمد الشَّابَّرَجِي

(أبو سَوَّار) محمد بن أحمد بن محمد بن عاصم الشَّابَّرَجِي، شيخ ثقة صدوق، زاهد عابد، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي قريب من سنة ٣٧٠ هـ. (س ٣ / ٣٦٩)

(٥٢٣)

{ الشَّابُّورَتَزِي }

نسبة إلى سَيْنَان، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- المَعْلَسُ السَّيْنَانِيُّ

المَعْلَسُ بن عبد الله الضبي السَّيْنَانِيُّ المروزي، من قرية سينان، يعد من التابعين، كان كثير الأدب والعلم، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣٦٥) (ب ٣ / ٣٤٠)

٢- الفُضْلُ السَّيْنَانِيُّ

(أبو عبد الله) الفضل بن موسى السَّيْنَانِيُّ، احد أئمة الحديث، واسع الرواية، وكان من أقران ابن المبارك في السن والعلم، وكان فيه دعابة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ١١٥ هـ، وتوفي سنة ١٩٢/١٩١ هـ. (س ٣ / ٣٦٥) (ب ٣ / ٣٤٠)

٣- أحمد السَّيْنَانِيُّ

أحمد بن موسى السَّيْنَانِيُّ، أخو (أبو عبد الله الفضل) السابق، غزير الحديث جداً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣٦٥)

وروى عنه العلماء، وتوفي بعد سنة ٤٨٥ هـ. (س ٣ / ٣٦١)

٣ - سليمان السَّيْفَدَنَجِيُّ

سليمان بن كثير بن أمية بن أسعد بن عبد الله بن يوسف بن ثعلبة بن مالك بن أقصى الخزاعي السَّيْفَدَنَجِيُّ، كان أحد النقباء الإثني عشر، وإبنة حمزة كان أحد السبعين الذين بايعوا الرسول - صلى الله عليه وسلم -، وكان جده ممن بايع الرسول - صلى الله عليه وسلم - تحت الشجرة، توفي سنة نيف وثلاثين ومائة. (س ٣ / ٣٦٢)

٤ - الحسين السَّيْفَدَنَجِيُّ

(أبو عمار) الحسين بن حريث الخزاعي السَّيْفَدَنَجِيُّ، من مشاهير المحدثين، كان من هذه القرية، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٤٥ / ٢٤٦ هـ. (س ٣ / ٣٦٢)

(٥١٨)

{ السَّيْنَانِيُّ }

٢- أبو بكر السَّيْرِيُّ (أبو بكر) السَّيْرِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣٥٣)

(٥١٧)

{ السَّيْفَدَنَجِيُّ }

نسبة إلى سَيْفَدَنَج (سَيْفَدَنَج)، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - بريدة السَّيْفَدَنَجِيُّ

(أبو سهل) بريدة بن محمد بن بريدة بن أحمد بن الخصيب الأسلمي السَّيْفَدَنَجِيُّ، كان شيخاً صالحاً مستوراً متعبداً من سَيْفَدَنَج، سكن البلد، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، كف بصره آخر عمره قريباً من عشرين سنة، ولد سنة ٤١٦ هـ، وتوفي سنة ٤٩٣ هـ. (س ٣ / ٣٦١)

٢ - بريدة السَّيْفَدَنَجِيُّ

(أبو أحمد) عبد الرحمن بن أحمد بن الشاه السَّيْفَدَنَجِيُّ، يعرف بفضله الشاه، كان صالحاً، حسن السيرة، روى عن العلماء

على تاريخ بغداد للخطيب
البغدادي، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (ف ١ /
٨١١) (س ٣ / ٣٤١)

٦- محمد السُّهُرَوْرَدِي
(١٣١٠-١٣٧٦هـ / ١٨٩٣-
١٩٥٧م)

محمد صالح السهروردي،
فاضل، من آثاره: الأجوبة
السهروردية عن الأسئلة
البيروتية، ولب الألباب في
التراجم. (ف ٣ / ٣٥٧)

(٥١٦)

{ السِّيَرِي }

نسبة إلى سيارِي (سيارِي)
(سيارَة)، وهي: قرية من قرى
بخارا، ينسب إليها:

١- علي السِّيَرِي

(أبو الحسن) علي بن الحسين
السيارِي، يعرف بعليّك
الطويل، قدم بخارا، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٣ / ٣٥٣) (ب ٣ /
٣٣٢)

وله ٣٦ سنة، وقيل ٥٨٧ سنة
هـ. من تصانيفه: التلويحات
اللوحية والعرشية، الألواح
العمادية، هياكل النور، حكمة
الأشراق، والمطارحات،
التنقيحات. (ع ٨١٣) (ف ٢ /
٥٧٤)

٤- فارس السُّهُرَوْرَدِي

(أبو شجاع) فارس بن
الحسين بن فارس بن الحسين
بن غريب بن بشير الذُّهلي
السُّهُرَوْرَدِي، سكن بغداد، كان
شيخاً ثقة فاضلاً صالحاً
صدوقاً، له معرفة باللغة
والأدب وكان يقول الشعر،
ويحفظ اللغة، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، توفي سنة
٤٠٧ هـ. (س ٣ / ٣٤١)

٥- شجاع السُّهُرَوْرَدِي (٤٣٠
- ٥٠٧ هـ / ١٠٣٩ -
١١١٣م)

(أبو غالب) شجاع بن فارس
السُّهُرَوْرَدِي، المعروف
بالذُّهلي، ابن فارس السابق،
مفيد بغداد في عصره، سمع
الكثير، وبالغ في الطلب، وكان
يورق، ونسخ بخطه ما لا يدخل
تحت العد، من تصانيفه: ذيل

المعظمة، وعمى في آخر
عمره، وتوفي مستهل المحرم
ببغداد، وروى الحديث عن
عمه أبي النجيب وأبي زرعة،
من تصانيفه الكثيرة: عوارف
المعارف في بيان طريق القوم،
عقيدة أرباب التقى، بهجة
الأبرار في مناقب الغوث
الكيلاني، بغية البيان في تفسير
القرآن ومناسك. أجوبى عن
أسئلة علماء خراسان، رسالة
الفقر في مخالفة النفس والفقر،
خواص أوراد السهروردي،
أعلام الهدى. (ف ٢ / ٥٧٥)
(س ٣ / ٣٤١) (ب ٣ /
٣٢٩)

٣- عمر السُّهُرَوْرَدِي (٥٥٠ -
٥٨٦ هـ / ١١٥٥ - ١١٩٠م)
(أبو حفص) عمر
السُّهُرَوْرَدِي، وقيل اسمه: يحيى
بن حبش بن أميرك، كان من
علماء عصره، حكيم فقيه،
أصولي، وكان أوحد أهل زمانه
في العلوم الحكمية، جامعاً
للعلوم الفلسفية، بارعاً في
الأصول الفقهية، مفرط
الذكاء، فصيح العبارة، وكان
علمه أكثر من عقله، قتل بقلعة
حلب في أواخر سنة ٥٨٦ هـ،

وهو شاب وسمع بها الحديث، واشتغل بدرس الفقه، وسمع أصبهان واشتغل بالزهد والمجاهدة مدة، ثم اشتغل بالتذكير وحصل له فيه قبول، وبُنِيَ له ببغداد رباطات للصوفية من أصحابه، وولى المدرسة النظامية ببغداد، وأملى الحديث، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٩٠ هـ. من تصانيفه: آداب المريدين، مختصر مشكاة المصابيح للبخاري، ومصنف في طبقات الشافعية. (ظ ٤ / ٤٣) (س ٣ / ٣٤٠) (ب ٣ / ٣٢٩) (ف ٢ / ٢٠٢، ١٩١)

٢- عمر السُّهْرَوْرْدِي (٥٣٩-٦٣٢ هـ / ١١٤٤ - ١٢٣٤ م) (أبو نصر) عمر بن محمد بن عبد الله بن عموية السُّهْرَوْرْدِي، الشافعي، (شهاب الدين)، صوفي، فقيه، مشارك في بعض العلوم، إمام وقته لساناً وحالاً، ولد بسهرورد بمقاطعة الجبل بفارس، وقدم بغداد ونفق فيها سوقه ووعظ الناس، وجعله أمير المؤمنين مقدماً على شيوخ بغداد، وأرسله الأمير في الرسائل

نسبة إلى سُوَيْقَةَ الصغد بالرزق، وهو: نهر جار بمر (موضع بمر)، والسويقة تصغير السُّوق، ينسب إليها:

١- محمد السنَّ وَيَقِي

(أبو عمرو) محمد بن أحمد بن محمد بن جميل السُّوَيْقِي المروزي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣٣٩) (ب ٣ / ٣٢٧)

(٥١٥)

{ السُّهْرَوْرْدِي }

نسبة إلى سُّهْرَوْرْد، وهي: بلدة بأذربيجان، ينسب إليها:

١- عبد القاهر السُّهْرَوْرْدِي (٤٩٠ - ٥٦٣ هـ / ١٠٩٧ - ١١٦٨ م)

(الشيخ أبو النجيب) عبد القاهر (القادر) بن عبد الله بن محمد بن عبد الله بن سعد بن الحسن بن القاسم بن النضر بن بن محمد بن أبي بكر الصديق - رضى الله عنه - البكري السُّهْرَوْرْدِي، الفقيه الصوفي الواعظ، قدم ببغداد

المتميزين، سمع ببغداد وبمر وغيرهما، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى في حدود سنة ٥١٠ هـ. (س ٣ / ٣٣٤)

(٥١٣)

{ السُّونْجِي }

نسبة إلى سُونَج، وهي: قرية كبيرة من نواحي نسف، ينسب إليها:

١- محمد السُّونْجِي

(أبو بكر) محمد بن أحمد بن أبي القاسم بن إسحاق بن أحمد السُّونْجِي اللؤلؤي، لمعروف بالفقيه السونجي، سكن بخارا، وسمع بنسف، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد بنسف في ربيع الأول سنة ٤٨٥ هـ، وتوفى ببخارا في منتصف ربيع الآخر سنة ٥٥٣ هـ. (ب ٣ / ٣٢٤)

(٥١٤)

{ السُّوَيْقِي }

وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣٢٥)

٣- أحمد السنِّي

(أبو سلمة) أحمد بن محمد بن عبد العزيز السنِّي، من أهل نسف، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣٢٥)

(٥٠٩)

{ السُّوَادِي }

نسبة إلى سُوَادِيْزَة، وهي قرية من قرى نخشب بما وراء النهر، ينسب إليها:

١- إبراهيم السُّوَادِي

(أبو إسحاق) إبراهيم بن لقمان بن رياح بن فكة بن السُّوَادِي، كان ثقة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٣٧٤ هـ. (س ٣ / ٣٢٨)

(٥١٠)

{ السُّوَبَخِي }

نسبة إلى سُوَبَخ، وهي قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١- علي السُّوَبَخِي

علي السُّوَبَخِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣ / ٣١٥)

٢- محمد السُّوَبَخِي

محمد بن علي بن حيدر السُّوَبَخِي الكشفي، الفقيه، الإمام الزاهد، كانت إليه الرحلة بما وراء النهر، وكان تلميذ القاضي أبي علي الحسن بن الخضر النسفي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣٣١) (ب ٣ / ٣١٥)

٣- محمد السُّوَبَخِي

محمد بن أحمد السُّوَبَخِي المعروف باللؤلؤي، كان داره مجمع التجار، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٥٥٣ أو ٥٥٤ هـ. (س ٣ / ٣٣١)

(٥١١)

{ السُّوَتَخِي }

نسبة إلى سُوَتَخَن، وهي قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١- سيف السُّوَتَخِي

(أبو كبير) (أبو كثير) سيف بن حفص بن أعين السمرقندي السُّتَخِنِي، سكن بخارا بقرية سُوَتَخَن، روى عن العلماء وروى عنه العلماء (س ٣ / ٣٣٢) (ب ٣ / ٣١٥)

(٥١٢)

{ السُّوسَقَانِي }

نسبة إلى سُوَسَقَان (شُوَشَكَان)، وهي قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- طلحة السُّوسَقَانِي

طلحة بن محمد بن أحمد بن أبي غانم بن خير السُّوسَقَانِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي في حدود سنة ٥٢٧ هـ. (ب ٣ / ٣٢٠)

٢- ممد السُّوسَقَانِي

(أبو بكر) محمد بن أحمد بن الحسن بن حفصوية السُّوسَقَانِي، كان من

الجهضمي السَّنْدِي، من أهل مرو، سكن قرية سَنْدِيَّة مرابطاً فنسب إليها، وله آثار جميلة، روى عن العلماء وروى عنه (س ٣٢٣/٣)

(٥٠٨)

{ السَّنِي }

نسبة إلى السَّنَّة، وهي: ضد البدعة، ولما كثر أهل البدع خصوا جماعة بهذا الإلتساب ولكل من التزم بالسَّنَّة، ومن التزم بها من أهل مرو - بخارا - نسف منهم: -

١- محمد السَّنِي

(أبو الحسن) محمد بن عبد الله بن موسى السَّنِي، التاجر من أهل مرو، كان ثقة في الحديث، وحدث الناس، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة نيف وأربعين وثلاثمائة. (س ٣٢٤/٣)

٢- علي السَّنِي

(أبو الحسن) علي بن محمد بن منصور السَّنِي الكرابيسي البخاري، روى عن العلماء

روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٤٥٢ هـ. (س ٣٢٢/٣) (ب ٣٠٥/٣)

٣- الحسن السَّنْبَاثِي

(أبو علي) الحسن علي بن أحمد السَّنْبَاثِي، ابن (أبي الحسن علي) السابق، حدث عن أبيه، كان من أهل السنة يرجع إلى فقه وفضل، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣٢٣/٣)

٤- مضاء السَّنْبَاثِي

(أبو علي) مضاء بن حاتم بن عبيد الله بن زحر بن تخارة السَّنْبَاثِي، روى عن العلماء وروى عنه. (س ٣٢٣/٣)

(٥٠٧)

{ السَّنْدِيزَكِي }

نسبة إلى (سَنْدِيزَة)، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١- عبد الله السَّنْدِيزَكِي

(أبو عبد الرحمن) عبد الله بن خالد بن عبد الله الأزدي

١- إسماعيل السَّنْجَفِينِي.

(أبو علي) إسماعيل بن أبي عبد الرحمن السَّنْجَفِينِي، الفقي، وكان من فقهاء سمرقند، وكان يستملى بسمرقند للحسين بن محمد البزاز، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣١٧/٣)

(٥٠٦)

{ السَّنْبَاثِي }

نسبة إلى سَنْبَاث، وهي: من قرى الصغد من نواحي سمرقند، ينسب إليها:

١- أحمد السَّنْبَاثِي

(أبو الحسن) أحمد بن الرابع بن شافع بن محمد بن مؤمن السَّنْبَاثِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٤٠٦ هـ. (س ٣٢٢/٣) (ب ٣٠٥/٣)

٢- علي السَّنْبَاثِي

(أبو الحسن) علي بن أحمد بن الربيع بن شافع بن محمد بن مؤمن السَّنْبَاثِي، أحد الأئمة الزهاد المشهورين بسمرقند،

نسبة إلى سنجديزة (سنكديزة)، وهي: محلة من محال سمرقند، ينسب إليها:

١- عمر السنجديزكي (أبو حفص) عمر بن يعقوب العامري السنجديزكي القاضي، كان من جملة الزهاد والمتورعين، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٤٠ هـ. (س ٣ / ٣١٦)

٢- محمد السنجديزكي (أبو عبدالله) محمد بن جناح السنجديزكي، هو ابن أخت أبي أحمد الزاهد المطوعي الذي بنى الرباط في برية قطوان، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٣٠٥ هـ. (س ٣ / ٣١٦)

(٥٠٥)

{ السنجيني }

نسبة إلى سنجفين، وهي: قرية من قرى أسروشنة بقرب سمرقند، ينسب إليها:

(أبو داود) سليمان بن أحمد بن سليمان السنجي، سكن بغداد، وكان شيخاً فهماً ثقة له هبة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٣٩١ هـ. (س ٣ / ٣١٩)

١٥- عمير السنجي عمير بن أفلح السنجي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣١٩)

١٦- الحسن السنجي (أبو علي) الحسن بن أحمد بن بندار بن عبد الله بن نافع الجرجاني السنجي الخطيب بسنج، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣١٩)

١٧- أحمد السنجي أحمد بن العباس بن مسعود السنجي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣١٩)

(٥٠٤)

{ السنجديزكي }

١٠- محمد بن أحمد السنجي (أبو عبد الرحمن) محمد بن أحمد بن سليمان بن زرارة المطلبي السنجي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣١٨)

١١- الحسين السنجي (أبو علي) الحسين بن محمد بن مصعب بن زريق السنجي الإسكافي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٣١٦ هـ. (س ٣ / ٣١٨)

١٢- محمد السنجي (أبو عبد الله) محمد بن سريح الخطيب السنجي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣١٨)

١٣- الحسن السنجي (أبو علي) الحسن بن محمد بن أحمد السنجي بن شعبة السنجي، ورد بغداد وحدث بجامع أبي عيسى الترمذي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣١٩)

١٤- سليمان السنجي

وتوفي سنة ٥٤٧ هـ. (ب ٣ / ٢٩٩)

٢- سليمان السنجي (٠٠٠ / ٢٥٧ هـ / ٠٠٠ - ٨٧١ م)
(أبو داود) سليمان بن معبد بن كوسجان المروزي السنجاني، أصله من قرية سنجان، نحوي، أديب، شاعر مؤرخ، وله تاريخ، وكان عالماً برواة الأخبار وشاعراً أديباً، رحل إلى العراق والحجاز ومصر واليمن، وقدم بغداد وذاكر الحفاظ بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي في ذي الحجة سنة ٢٥٧ هـ. (ف ١ / ٧٩٧) (س ٣ / ٣١٧) (ب ٣ / ٢٩٩)

٣- الحسن السنجي (٤٣٦ هـ / ١٠٣٩ م)
(أبو علي) الحسين بن شعيب السنجي المروزي الشافعي، فقيه، إمام الشافعية بمرو في عصره، توفي سنة نيف وثلاثين وأربعمائة، من تصانيفه: شرح تلخيص لأبي العباس بن القاص، كتاب المجموع، شرح مختصر المزني، أول من جمع بين

طريقتي العراق وخراسان، وشرح فروع ابن الحداد شرحاً لم يلحقه فيه أحد مع كثرة الشارحين له وكلها في فروع الفقه الشافعي، وجمع مسند الشافعي. (ف ١ / ٦١٢) (س ٣ / ٣١٨) (ب ٣ / ٣٠٠) (ع ١٨٤)

٤- يحيى السنجي

يحيى بن موسى السنجاني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣ / ٣٠٠)

٥- إسماعيل السنجي

(أبو القاسم) إسماعيل بن محمد بن أحمد بن عبد الصمد الحفصي السنجي، كان فقيهاً إماماً مدرساً بمرو، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ومولده سنة ٤٥٨ هـ. (ب ٣ / ٣٠٠)

٦- إبراهيم السنجي

إبراهيم بن عصام السنجي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٣١٨)

٧- أحمد السنجي

(أبو العباس) أحمد بن محمد بن سراج السنجي الطحان، راوى كتاب الترمذي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي بعد سنة ٤٠٠ هـ. (س ٣ / ٣١٨)

٨- محمد السنجي (٤٦٣ هـ / ١٠٧١ - ١١٥٣ م)

(أبو طاهر) محمد بن محمد بن عبدالله بن أبي سهل بن أبي طلحة المروزي السنجي، الشافعي، محدث حافظ، خطيب، ولد بقرية سنج العظمى سنة ٤٦٣ هـ أو قبلها، فقيه صالح، سمع خلقاً كثيراً بخراسان والحجاز والعراق والجال، وكتب الكثير وحصل وألف، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ومولده سنة ٤٦٢ هـ، وتوفي في ٢٩ شوال سنة ٥٤٨ هـ. (ف ٣ / ٤٤٢) (س ٣ / ٣١٨)

٩- مسلم السنجي

(أبو رجاء) مسلم بن أيوب السنجي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٥٤ هـ. (س ٣ / ٣١٨)

وروى عنه العلماء، وتوفي سنة
٣٢٠ هـ. (س ٣ / ٣١٥)
(٥٠٢)

{ السَّنْجَانِي }

نسبة إلى سَنْجَان، وهو: سم
لبعض أجداد المنتسب إليه من
أهل مرو، ينسب إليه:

١ - محمد السَّنْجَانِي
(أبو الرجاء) محمد بن حمدويه
بن سَنْجَان الهورقاني
السَّنْجَانِي، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٣ /
٣١٥)

(٥٠٣)

{ السَّنْجِي }

نسبة إلى سَنْجِي، وهي: قرية
كبيرة من قرى مرو بها الجامع
والسوق، وقيل قريتان بمرو،
ينسب إليهما:

١ - المظفر السَّنْجِي
(أبو منصور) المظفر بن
أردشير العبَّادِي السَّنْجِي، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء،

(٥٠١)

{ السَّنْجَانِي }

نسبة إلى سَنْجَان (دَرَسَنْكَان)،
وهي: قرية من قرى مرو،
ينسب إليها:

١ - علي السَّنْجَانِي (٤٣٠ هـ
/ ١٠٣٩ م)
علي أكبر بن محمد السَّنْجَانِي،
فاضل، أصله من قرية سَنْجَان،
من آثاره: حاشية رياض
المسائل. (ف ٢ / ٣٩٦)

٢ - علي السَّنْجَانِي

(أبو الحسن) علي بن الحسن
بن محمد بن حمدويه السَّنْجَانِي
القاضي، من أهل مرو، وكان
أحد فقهاء الشافعية، تفقه
ببغداد، وولى القضاء بنيسابور
مدة سنة ٣١٦ هـ، سمع بمرو
وببغداد، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٣ /
٣١٥) (ب ٣ / ٢٩٩)

٣ - الحسن السَّنْجَانِي

الحسن بن محمد بن حمدويه
السَّنْجَانِي، روى عن العلماء

٣٠٣ هـ. (ف ٢ / ٢٨٦) (س)
(٣٠٧ / ٣)

٣ - أحمد السِّمَنَانِي (٦٩٥-
٧٣٦ هـ / ١٢٦١-١٣٣٦ م)
(ركن الدين، علاء الدين) أبو
المكارم أحمد بن محمد بن
أحمد السمناني، عالم مشارك
سكن تبريز وبغداد، محقق،
سمع صحيح مسلم، وأجاز له
جماعة، المتوفى ٧٣٦ هـ، من
تصانيفه: آداب الخلوة، رسالة
ختم المسك، واختصار شرح
السنة للبعثي. (ظ ٤ / ٤٢)
(ف ١ / ٢٤٣)

(٥٠٠)

{ السَّمِيحِيُّ }

نسبة إلى سَمِيحَن، وهي: قرية
من قرى سمرقند قرب مزن،
ينسب إليها:

١ - الحسن السَّمِيحِيُّ
الحسن بن الحسين بن جعفر بن
مشرف بن رغزند الوراق
السَّمِيحِيُّ المَزْنِي، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٣ / ٣٠٨)

أدب الإملاء والإستملاء، أدب
القافي، الإمالي الخمسمائة. (ظ
٤ / ١٦١، ١٦٩) (ع ٣٩٥)
(ف ٢ / ٢١١)

(٤٩٩)

{ السِّمْتَانِي } السَّمْعَانِي

نسبة إلى سِمْتَان، وهي قرية
من قرى نسا، ينسب إليها:

١ - محمد السِّمْتَانِي

(أبو الفضل) محمد بن أحمد
بن إسحاق النسوي السِّمْتَانِي،
علم ثقة، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفي سنة
٤٠٠ هـ. (س ٣ / ٣٠٦) (ب)
٣ / ٢٨٥

٢ - عبد الله السِّمْتَانِي (٠٠٠٠ - ٣٠٣ هـ)

(أبو الحسن) عبد الله بن
محمد بن عبد الله بن يونس بن
عبد الله السِّمْتَانِي، من أهل
سمنان، من أعيان المحدثين،
سمع بخراسان وبالري
وبالكوفة وبالبصرة وبمصر
وبالشام، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفي سنة

مختصر على ثلاثة أبواب
الأول في الحث على السنة
والجماعة والثاني في فضل
الحديث والثالث في شجرة
العلم. (ظ ٦ / ٤٧٣) (ف ٣
/ ٩١٩)

٣ - عبد الكريم السَّمْعَانِي

(٥٦٢-٥٠٦/١١١٣)

(١١٦٦م)

(أبو سعد) عبد الكريم بن
محمد السمعاني المروزي
الشافعي (تاج الدين) محدث،
حافظ، فقيه، مؤرخ، نسابية،
مفسر، ولد بمرور في شعبان،
ورحل إلى بغداد ودمشق، وعاد
إلى خراسان، وعبر النهر،
وحدث ببلخ وهره، وتوفي
بمرور في ربيع الأول سنة ٥٦٢
هـ. من مصنفاته : أنساب
السمعاني، وهو كتاب عظيم في
هذا الفن وتماهه يكون في
ثمانية مجلدات لكنه قليل
الوجود، تاريخ مرو في
عشرين مجلداً، طراز الذهب
في أدب الطالب، والتذكرة
والتبصرة، أدب القاضي،
كراس في تراجم شيوخه،
تهذيب التحبير، المعجم الكبير،
كتاب التحبير في المعجم الكبير،

١ - نصر السَّمْعَانِي

(أبو علي) نصر بن عثمان
بن سعيد بن سمعان بن مسعود
بن سعد بن عمر بن حجاج بن
قتيبة بن مسلم الباهلي
السمرقندي المعروف
بالسَّمْعَانِي، كان فاضلاً ثقة من
أصحاب الرأي، حسن العشرة،
محباً لأهل الفضل، مائلاً إليهم،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، وتوفي سنة ٣٨١ هـ.
(س ٣ / ٣٠٢)

٢ - منصور السَّمْعَانِي (٤٢٦ - ٤٨٩ هـ / ١٠٣٥ - ١٠٩٦ م)

(الإمام أبو المظفر) منصور
بن محمد السمعاني المروزي،
الشافعي، مفسر، محدث،
متكلم، فقيه أصولي، ولد في
ذي الحجة، وتفقّه على مذهب
أبي حنيفة، ثم ورد بغداد وانتقل
إلى المذهب الشافعي، ورجع
إلى بلده فلم يقبلوه، وخرج عليه
العوام فخرج إلى طوس، ثم
قصد نيسابور، وتوفي بمرور في
٢٣ ربيع الأول سنة ٤٨٩ هـ.
من مصنفاته: الأوسط، البرهان
في الخلاف جمع فيه تقريباً ألف
مسئلة خلافية، والانتصار
لأصحاب الحديث، وهو

أحمد بن عطاء الله بن أحمد السمرقندي، سمع السخاوي بمكة، وترجم له السخاوي في أعيان القرن التاسع في كتابه: الضوء اللامع (الضوء اللامع ٤ / ٢)

٥٩ - أحمد السمرقندي

(أبو الحسن) أحمد بن عمر السمرقندي، نظام الدين، أديب، له عدة مؤلفات في الأدب، عرف بها منها: "جهار مقالة" مضمون بالفارسية، "وداستان ويس ورامين" وهو منظوم بالفارسية، "ومجمع النوادر في الأدب" بالفارسية. (هداية العارفين ١ / ٨٦)

٦٠ - إبراهيم الوداري

(أبو إسحاق) إبراهيم بن أحمد بن عبد الله بن الحسن بن صالح الخطيب السمرقندي الوداري، كان شيخاً صالحاً، حسن السيرة متودداً سخي النفس، ولد في حدود سنة ٤٨٠ أو ٤٨٧ هـ. روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٥ / ٥٨٢) (ب ٤٢٤ / ٥)

٦١ - إبراهيم بن حمدوية

إبراهيم بن حمدوية السمرقندي، محدث، أحد رواة الحديث، روى عن أحمد بن محمد بن نيزك القومسي. (ذ ١ / ٤٧٦ س ٨)

٦٢ - أحمد الخزرجي

(أبو نصر) أحمد بن العباس بن الحسين بن جبلة بن غالب، العياضي، الخزرجي، الأنصاري، السمرقندي، فقيه، حنفي، تفقه على أبي بكر الجوزجاني، وكان أعلم أهل بلده، فلم يكن أحد يضاهيه ويقابله في البلاد لعلمه وورعه، وكتابته للعلم وجلده وشهامته، وكان يكثر من جهاد الترك على حدود المسلمين قرب بلاده إلى أن أسره الترك وقتلوه، وتفقه عليه كثيرون من أهل بلاده، ولما قُتل ترك أربعين رجلاً من أصحابه، كانوا من أقران أبي منصور الماتريدي، منهم ابنه أبا بكر وأبا أحمد اللذين كانا إمامين في الفقه الحنفي شديداً التعصب له. (و ١٧٧ / ١)

٦٣ - محمد السمرقندي

(ظهير الدين) محمد بن علي الكاتب السمرقندي المتوفى ١٠٠٠ هـ. له: إعراض السياسة " في علم الرياسة " فارسي. وله شرحه (ظ ٤ / ١٣٠)

٦٤ - إبراهيم السمرقندي (كان حياً ٩٠٧ هـ / ١٥٠٢ م) (أبو القاسم) إبراهيم بن محمد السمرقندي، الليث، الحنفي، القارئ، من فقهاء الحنفية له: مستخلص الحقائق شرح كنز الدقائق. (أ ٦٥ / ١)

٦٥ - محمد السمرقندي

(أبو المظفر) محمد بن آدم الهروي، المتوفى ٤٠٤ هـ. له: شرح إصلاح غلط أبي عبيدة لأبي محمد عبد الله بن مسلم المعروف بابن قتيبة النحوي المتوفى ٢٦٧ هـ. (ظ ١٠٨ / ١)

(٤٩٨)

{ السمعاني }

نسبة إلى سمعان، وهو: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل سمرقند، ينسب إليه:

٥٥ - أحمد السمرقندی
أحمد بن أيوب السمرقندی راو
من طبقة تبع أتباع التابعين،
سكن مرو وحدث بها، مستقيم
الحديث، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (التاريخ
الكبير للبخارى)

٥٦ - أحمد السمرقندی
أحمد بن عبد الله بن يوسف
السمرقندی، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء.

٥٧ - إبراهيم السمرقندی
(أبو إسحاق) إبراهيم بن
شماس السمرقندی، محدث،
ثقة، معظم عند أهل الحديث،
وكان عابداً شجاعاً، يحب
الغزو في سبيل الله، مستمسكاً
بمذهب أهل السنة والجماعة،
روى الحديث عن عبد الله بن
المبارك، والفضيل بن عياض
وغيرهما وسمع منه أحمد بن
حنبل وغيره، وكانت له نكية
في الترك، عن العلماء وروى
عنه العلماء، قتل في جهاد
الترك يوم الإثنين من شهر
المحرم خارج سمرقند.

٥٨ - أحمد السمرقندی

العلماء، وتوفى سنة ٤٤٤ هـ.
(ب ٢٨٢ / ٣)

٥٢ - أحمد السمرقندی
(أبو بكر) أحمد بن عمر بن
الأشعث السمرقندی، سكن
بدمشق مدة، وكان يكتب بها
المصاحف من حفظه ويقرأ
ويقرأ القرآن، روى وروى
عنه، وتوفى في بغداد في
رمضان سنة ٤٨٩ هـ. (ب ٣
٢٨٢ /)

٥٣ - أبو عبد الرحمن
السمرقندی
أبو عبد الرحمن بن عبد الملك
بن القاسم بن محمد بن محمد
بن أحمد الإبريسمي السمرقندی
(س ١٦٠ / ٥)

٥٤ - أحمد السمرقندی
(أبو بكر) أحمد بن إسماعيل
بن عامر السمرقندی محدث،
كثير الحديث، حنفى المذهب
وكان رئيس سمرقند في العلم،
نزل نسف وحدث بها، وتوفى
ببخارى، وروى عن الترمذى
كتاب " سنن الترمذى " وروى
عن غيره من العلماء، وروى
عنه العلماء .

٤٨ - محمد النقشبندی (٠٠٠
- ٩٢٦ هـ / ٠٠٠ - ١٥٢٠ م)
(جلال الدين) محمد الزاهد
السمرقندی، الشهير بالقاضى
النقشبندی، صوفى من أهل
الطرق، توفى في حدود سنة
٩٢٦ هـ، من آثاره: سلسلة
العارفين وتذكرة الصديقين في
مناقب شيخه عبيد الله الأحرار.
(ظ ٦ / ٢٢٩) (ف ٣ /
٣٠٢)

٤٩ - فاطمة بنت على
السمرقندی
فاطمة بنت على السمرقندی.
لها: تحفة. (ك ١١)

٥٠ - إبراهيم السمرقندی
(٠٠٠ - ٤٠٢ هـ / ٠٠٠ -
١٠١١ م)

(أبو القاسم) إبراهيم بن محمد
الحكيم السمرقندی، فقيه حنفى،
له: السواد الأعظم. (ف ٦١ / ١)

٥١ - محمد السمرقندی
محمد بن عدى بن الفضل أبو
صالح السمرقندی، نزيل
مصر، سمع بدمشق وبمصر،
روى عن العلماء وروى عنه

توفي في ١١ جمادى الآخرة من تصانيفه الكثيرة: النوازل في فروع الفقه الحنفي، تفسير القرآن، تنبيه الغافلين، خزنة الفقه على مذهب الإمام أبي حنيفة، بستان العارفين. وهو كتاب مختصر مفيد على مائة وخمسين بابا في الأحاديث والآثار الواردة في الآداب الشرعية والخصال والأخلاق وبعض الأحكام الفرعية، يروى انه على ثلاث نسخ الكبرى والصغرى والوسطى والموجود في بلاد العرب والروم هو الصغرى، فتاوى أبي الليث، وكتاب في شروط الصلاة، دقائق الأخبار في ذكر الجنة والنار، شرح الجامع الصغير للشيباني في الفروع، عيون المسائل، مبسوط في الفروع، مختلف الرواية في مسائل الخلاف، نوادر الفقه، مقدمة في الفقه. (ظ ٦/٤٩٠) (ك ١١) (ف ٤/٢٤)

٤٧ - فضل الله السمرقندي

فضل الله سمرقندي وهو ابن ابو الليث السمرقندي. (ك ٨)

على الكرامية، الإعتصام في الحديث معالم الدين والأنوار، معالم الدين. (ف ٣/٧٧٨) (ظ ٦/١٧)

٤٥ - محمد السمرقندي (٥٥٦ هـ)

(هـ ١١٦١ م)

محمد بن يوسف بن محمد بن علي بن محمد العلوي السمرقندي، المدني، الحنفي (ناصر الدين، أبو القاسم) فقيه، متكلم مفسر، واعظ، مشارك في بعض العلوم، حج وأقام في عودته مدة ببغداد، وتوفي بسمرقند من تصانيفه: الجامع الكبير في الفتاوى، الفقه النافع، رياضة الأخلاق، الملتقط في الفتاوى الحنفية ويسمى مآل الفتاوى، وبلوغ الإرب من تحقيق استعارات العرب، الفقه النافع في الفقه الحنفي، وبيان رياضة أخلاق النفس. (ظ ٦/٩٤) (ف ٣/٧٨٩)

٤٦ - نصر السمرقندي (٣٩٣ هـ)

(هـ ١٠٠٣ م)

(أبو الليث، إمام الهدى) نصر بن محمد بن أحمد بن إبراهيم السمرقندي، فقيه، مفسر، محدث، حافظ، صوفي

في التجويد، والعقد الفريد في نظم التجويد، إيضاح الخوالب في رسم مصاحف السوالب، إيضاح القواعد في المعما. (ظ ٦/١٠٦) (ف ٣/٧٠٥)

٤٢ - محمد العياشي (٣٢٠ هـ)

(م ٩٣٢)

محمد بن مسعود بن محمد بن عياش السلمي، السمرقندي، العياشي (أبو النصر) عالم مشارك في عدة علوم من تصانيفه الكثيرة: التفسير، الصلاة، الملاهي، الجزية، والخراج، والطاعة. (ف ٣/٧١٤)

٤٣ - محمد السمرقندي (كان

حياً ٤٥٠ هـ / ١٠٥٨ م)

(أبو علي) محمد بن الوليد السمرقندي، الحنفي، فقيه من تصانيفه: الجامع الأصغر في فروع الفقه ومجموع الفتاوى. (ظ ٦/٧١) (ف ٣/٧٦٢)

٤٤ - محمد بن اليمان (٢٦٨ هـ)

(هـ ٨٨١ م)

(أبو بكر) محمد بن اليمان السمرقندي، الحنفي، فقيه، متكلم، محدث، من آثاره: الرد

۴۰ - محمد الماتریدی (۳۳۳

هـ / ۹۴۴ م)

(أبو منصور) محمد بن محمد بن محمود الماتریدی، السمرقندی، متکلم، أصولی. توفي بسمرقند، من تصانیفه: کتاب التوحید، شرح الفقه الأكبر المنسوب لأبی حنیفة، وتأویلات أهل السنة، وبيان وهم المعتزلة، وتأویلات القرآن، ومأخذ الشرائع فی أصول الفقه، الدرر فی أصول الدین، الرد علی تهذیب الکعبی فی الجدل، عقيدة الماتریدیة، کتاب التوحید وإثبات الصفات، کتاب الجدل، مأخذ الشرائع فی اصول الفقه، المقالات. (ط ۶ / ۳۶) (ف ۳ / ۶۹۲)

۴۱ - محمد السمرقندی (۷۸۰

هـ / ۱۳۷۸ م)

محمد بن محمود بن محمد بن أحمد السمرقندی (شمس الدین) عالم بالقراءات أصله من سمرقند، ومولده بهمدان، وإقامته ببغداد. من تألیفه: الصنائع التي التزمها فی مصحف كتبه بخطه، القراءات السبع، كشف الأسرار فی رسم مصاحف الأمصار، التجريد

وعلاماتها، أصول تركيب الأدوية، الأغذية والأشربة للمرضى، رسالة فی أبدال الأدوية، ورسالة فی الأطعمة، رسالة فی الأطعمة للأصحاء، رسالة فی مداواة وجع المفاصل، شرح الأسباب والعلامات لنفیس بن عوض الكرامانی، كتاب أدوية القلب وما يتعلق به، نواذر الحكمة، المجموع فی الطب، النجيبات فی الطب ويعرف بالأسباب والعلامات، والإرشاد فی الطب النافع لجميع الأمراض. (ط ۶ / ۱۱۰) (ف ۳ / ۵۲۴)

۳۹ - محمد العمیدی (۶۱۵

م / ۱۲۱۸ م)

(ركن الدین، أبو حامد) محمد بن محمد بن أحمد العمیدی، الحنفی، السمرقندی، أصولی فقیه، حاسب. توفي ببخارا فی جمادى الآخرة. من تصانیفه: الإرشاد فی الخلاف والجدل، الطريقة العمیدیة، النفائس فی الجدل. (ط ۶ / ۱۰۹) (ط ۵۸ / ۴) (ع ۳ / ۶۰۳) (ف ۳ / ۶۸۴)

أثاره: الأنوار. (ط ۴ / ۱۹۶)

(ف ۳ / ۴۴۱)

۳۷ - محمد السمرقندی (كان

حياً ۶۲۸ هـ / ۱۲۳۱ م)

محمد بن عثمان بن محمد العليابادی، السمرقندی (حسام الدین) فاضل. من أثاره: مطلع المعانی ومنبع المبانی فی تفسير القرآن فی مجلدات، كامل الفتاوى، وفوائد فی الفقه. (ن ۱۱) (ف ۳ / ۴۸۳)

۳۸ - محمد السمرقندی

(نجيب الدین أبو حامد) محمد بن علی بن عمر السمرقندی، طبيب، توفي قتيلاً بمدينة هراة لما دخلها التتر. من تصانیفه: أغذية المرضى، الأسباب والعلامات. تألیف: فرغ من تألیفه بسمرقند فی أواخر صفر ۸۲۷ هـ وأهداه إلى السلطان أولوغ بك، أوله: الحمد لله على نعمائه السابغة... إلى آخره، كتاب الأقراباذين الكبير، وكتاب الأقراباذين الصغير، والابدال من المعاجين والأقراص والأدوية المفردة المستعملة وخواصها وأفعالها، أسباب العلل وعلاجها

من سمرقند، وولد بها أو بسنجان، وأقام بماردين، فأفتى ودرس، وتوفى بها، من تصانيفه: عمدة الطالب لمعرفة المذاهب، وله شعر. (ف ٣ / ٤٠٢)

٣٤ - محمد السمرقندی (كان حياً ٩٩٤ هـ / ١٥٨٥ م) محمد بن عبد الله الحسيني، السمرقندی. نسابة من أثاره: تحفة الطالب لمعرفة من ينسب إلى عبد الله وأبي طالب. (ف ٣ / ٤٣٦)

٣٥ - محمد السمرقندی (... - ٣٤٣ هـ / ... - ٩٥٤ م) (أبو الحسن) محمد بن عبد الله السمرقندی، المتخلص برودي الشاعر، لغوى. من أثاره: كليله ودمنه المنظوم. وديوان تاج المصادر في لغة الفرس (ظ ٦ / ٤١) (ف ٣ / ٤٤١)

٣٦ - محمد السمرقندی (... - ٢٦٨ هـ / ... - ٨٨١ م) (أبو بكر) محمد بن عبد الله السمرقندی الزاهد، فاضل. من

(علاء الدين، أبو الفتح) محمد بن عبد الحميد بن الحسن بن الحسين بن حمزة الأسمندي، السمرقندی (علاء الدين، أبو الفتح) يعرف بالعلاء العالم، من أهل سمرقند، فقيه، تفقه على السيد الإمام أشرف العلوي، وكانت له عبارة حسنة، وصنف تصنيفاً في الخلاف، أصولي متكلم، ومناظراً فحلاً، ولد بسمرقند ودخل بغداد وناظر أهلها. من أثاره: تعليقة في مجلدات تعرف بالعالمي، شرح عيون المسائل لأبي الليث وسماه بحصر المسائل وقصر الدلائل، شرح الجامع الكبير للشيباني في فروع الفقه الحنفي في مجلدات، الهداية في الكلام، وبذل النظر في الأصول، وشرح منظومة في الخلاف بين الأئمة للنسفي في الفقه الحنفي. (ف ٣ / ٣٨٧) (ب ١ / ٢٢٤) (س ١ / ١٥٦)

٣٣ - محمد السنجاری (٦٧٥ - ٧٢١ هـ / ١٢٧٦ - ١٣٢١ م) محمد بن عبد الرحمن بن محمد بن محمود السمرقندی، السنجاری، الحنفي، فقيه أصله

وعلوم الأسرار والإسناد. (ف ٣ / ٣٥٣)

٣٠ - محمد الكرابیسی الأشتابدیزیکی (أبو الفضل) محمد بن صالح بن محمود بن الهيثم الكرابیسی الأشتابدیزیکی السمرقندی، كان فاضلاً ثقة أكثر من الحديث روى عن جماعة كثيرة من أهل العلم بسمرقند والعراق يكثر عددهم، وروى عنه جماعة كثيرة من العلماء، توفي سنة ٣٢٢ هـ. (ب ١ / ٢٣٢) (س ١ / ١٦٢)

٣١ - محمد السمرقندی (٥٣٧ هـ / ١١٤٢ م) محمد بن عبد الجليل بن عبد الملك بن علي بن حيدر السمرقندی (أبو الفضل) مؤرخ. أخذ عن أبي حفص عمر بن محمد النسفي. من أثاره: منتخب القند في تاريخ سمرقند لأسناذه النسفي. (ظ ٤ / ٢٩٦) (ف ٣ / ٣٨٥)

٣٢ - محمد الأسمندي (٤٨٨ - ٥٦٣ هـ / ١٠٩٥ - ١١٦٨ م)

٢٧ - محمد القلانسي (كان حياً
حوالي ٦٢٠ هـ / ١٢٢٣ م)
محمد بن بهرام بن محمد
القلانسي، السمرقندي (بدر
الدين) طبيب، عارف في
معالجات الأمراض ومداواتها،
من تصانيفه: كتاب الأقراباذين،
المختصر في الطب. (ف ١٧٥/٣)

٢٨ - محمد السمرقندي
(٦٢٠ هـ / ١٢٢٣ م)
محمد بن سليمان السمرقندي
الأصل البغدادي (أبو منصور
) فاضل من أولاد الأمراء، له
معرفة حسنة بالأدب وشئ من
العلوم الرياضية. ولد ببغداد
ونشأ بها، وتوفي في ١٦ ربيع
الأخر. من آثاره: مصنف في
الأدب سماه التبر المسبوك، وله
شعر. (ف ٣٣٣/٣)

٢٩ - محمد الرضوي (١٢٦٣
هـ / ١٨٤٧ م)
(أبو عبد الله) محمد بن صالح
الرضوي السمرقندي، صوفي،
محدث، مسند، رحالة طبيب،
ولد بسمرقند، وتوفي بالمدينة،
له مؤلفات أكثرها في التصوف

أصولي من آثاره: ميزان
الأصول في نتائج العقول في
أصول الفقه، وتحفة الفقهاء،
ايضاح القواعد في المعما -
فارسي، مختصر على تسعة
عشرة أصلاً، تحفة الملوك. (ط
٢٤) (ظ ٦ / ٩٠) (ك ١١)
(ف ٦٧ / ٣)

٢٦ - محمد السمرقندي (٦٠٠

هـ / ١٢٠٣ م)
(شمس الدين) محمد بن
أشرف الحسيني السمرقندي،
عالم بالمنطق والفلك والهندسة
وغير ذلك وتوفي في حدود
سنة ٦٠٠ هـ. من تصانيفه:
رسالة في آداب البحث
والمناظرة، أشكال التأسيس في
الهندسة، وهي ٣٥ شكل من
كتاب أفليدوس، والصحائف
الالهية، قسطاس الميزان في
المنطق، شرح القسطاط،
وكتاب عيني النظر في
المنطق، المنية والأمل في علم
الجدل، مفتاح النظر شرح
المقدمة في الجدل، الصحائف
في الكلام، المعارف شرح
الصحائف. (ظ ٦ / ١٠٦)
(ل ١٠) (ف ١٣٦ / ٣)

٢٢ - أبو القاسم السمرقندي
(كان حياً ٥٤٩ هـ / ١١٥٤ م)
أبو القاسم بن يوسف
السمرقندي، الحسيني، المدني،
الحنفي (ناصر الدين) فقيه. من
آثاره: الملتقط في الفتاوى أتمه
إملاء سنة ٥٤٩ هـ، القانون
المنشور وكلها في فروع الفقه
الحنفي. (ف ٦٥٦/٢)

٢٣ - محمد السمرقندي (٣٧٥
هـ / ٩٨٥ م)
(نصر الدين) محمد بن
إبراهيم المعروف بأبي الليث
السمرقندي، فاضل. من آثاره:
المعارف في شرح الصحائف.
(ف ٣٤ / ٣)

٢٤ - محمد السمرقندي (٥٣٩
هـ / ١١٤٤ م)
(أبو منصور) محمد بن أحمد
بن أبي أحمد السمرقندي فقيه،
توفي ببخارا غرة جمادى
الأولى. من آثاره: تحفة الفقهاء.
(ط ٣١) (ف ٤٦ / ٣)

٢٥ - محمد السمرقندي (٥٥٣
هـ / ١١٥٨ م)
(علاء الدين) محمد بن أحمد
السمرقندي الحنفي، فقيه،

وحاشية على شرح المواقف للسيد الشريف، بحر العلوم في التفسير. (ظ ٢٢٥/٤) (ن ٩) (ف ٢/٥٤٤)

٢٠ - عمر السمرقندی (كان حياً ٨٤٠ هـ / ١٤٣٦ م)
عمر بن الحسن النيسابوري، الحنفي، الشهير بالسمرقندی (أبو حفص) أديب من أثاره: رونق المجالس في الأدب. (خ ١٩) (ف ٢/٥٥٧)

٢١ - أبو القاسم السمرقندی (كان حياً ٨٨٨ هـ / ١٤٨٣ م)
أبو القاسم بن أبي بكر السمرقندی، الليثي، بياني مشارك في بعض العلوم. من أثاره: شرح العضدية فرغ منه سنة ٨٨٨ هـ رياضة الإخلاق، بلوغ الإرب من تحقيق استعارات العرب، حاشية على شرح مفتاح العلوم للسكاكي، وحاشية على تفسير البيضاوي، حاشية على أسرار التنزيل وأنوار التأويل للبيضاوي، والرسالة الترشيحية. (ف ٢/٦٤٣)

سمع منه السمعاني. من أثاره: كتاب المشافهات. (ف ٢ / ٤٠٤)

١٨ - علي الإسیجابی (٤٥٤ - ٥٣٥ هـ / ١٠٦٢ - ١١٤١ م)
(بهاء الدين) علي بن محمد بن إسماعيل بن علي بن أحمد بن محمد بن إسحاق الأسیجابی، السمرقندی، فقيه ولد في جمادى الأولى. وتوفي بسمرقند في ٢٢ ذي القعدة. من تصانيفه: شرح مختصر الطحاوي في فروع الفقه الحنفي، وفتاوى أسیجابی. (ك ١١) (ط ٣٢) (ف ٢ / ٤٩٥)

١٩ - علي السمرقندی (٨٦٠ هـ / ١٤٥٦ م)
(علاء الدين) علي بن يحيى السمرقندی، ثم القرمانی الحنفي، فقيه مفسر منطقي. أخذ عن علاء الدين البخاري وتوفي بلارندة من بلاد قرمان في حدود سنة ٨٦٠ هـ. من تصانيفه: تفسير القرآن في أربع مجلدات إلى سورة المجادلة، حاشية على شرح الشمسية، حاشية على شرح المطالع،

وشرح كلمتي الشهادة. (ف ٢ / ٢٥٣)

١٥ - عبد الله السمرقندی (٧٠١ هـ / ١٣٠٢ م)
عبد الله بن محمد السمرقندی، الحنفي، (ركن الدين) فقيه، أصولي. من أثاره: جامع الأصول في الفقه. (ف ٢ / ٢٨١)

١٦ - عبيد الله الشاشی (٨٩٥ هـ / ١٤٩٠ م)
عبيد الله بن محمود بن أحمد الشاشی، السمرقندی، النقشبندی، الملقب بالأحرار، صوفي، وتوفي في سلخ ربيع الأول في قرية كشان، ودفن بسمرقند، من أثاره: رسالة والدية، رسالة حورائية، أنفاس نفيسة، فقرات العارفين، العروة الوثقى لأرباب الإرتقاء، وأنيس السالكين في التصوف. (ع ٢٢) (ف ٢ / ٣٥٤) (ف ٣ / ٥٠١)

١٧ - علي السمرقندی (كان حياً قبل ٥٦٢ هـ / ١١٦٦ م)
علي بن إسحاق بن إبراهيم الحنظلي، السمرقندی فاضل.

- ٦ - الحسن السمرقندي (٤٠٩ - ٤٩١ هـ / ١٠١٨-١٠٩٨ م) الحسن بن أحمد بن محمد بن القاسم بن جعفر القاسمي، السمرقندي (أبو محمد) محدث. توفي في ذي القعدة. من تصانيفه: بحر الأسانيد في صحاح المسانيد في ثمانية أجزاء كبار. (ف/١/٥٣٧) (٤٠٩ هـ / ٢٦٦ م)
- ٧ - حسن السمرقندي (كان حياً ٩٥٣ هـ / ١٥٤٦ م) حسن بن عبد الله الحسيني، اليمني، المكي، المدني، الشهير بالسمرقندي. له الأنوار المسبلة في بعض خواص البسمة. (ف/١/٥٥٩)
- ٨ - حسين السمرقندي (كان حياً ٩٣٦ هـ / ١٥٣٠ م) حسين بن حسن السمرقندي. من القضاة. له لطائف الأفكار وكاشف الأسرار الفهارس لإبراهيم باشا الوزير سنة ٩٣٦ هـ. (ف/١/٦٠٦)
- ٩ - حسين السمرقندي (توفي في حدود ١٠٤٣ هـ / ١٦٣٣ م) حسين بن عبد الله بن محمد بن القاسم بن جعفر القاسمي، السمرقندي (أبو محمد) محدث. توفي في ذي القعدة. من تصانيفه: بحر الأسانيد في صحاح المسانيد في ثمانية أجزاء كبار. (ف/١/٥٣٧) (٤٠٩ هـ / ٢٦٦ م)
- ١٠ - رجاء الغفاري (٢٤٩ هـ / ٨٦٣ م) رجاء بن مرجى بن رافع الغفاري، المروزي، السمرقندي (أبو محمد، أبو أحمد) محدث، حافظ. سكن بغداد وسمرقند، وجمع، وصنف، وتوفي ببغداد في غرة جمادى الأولى. (ف/١/٧١١)
- ١١ - عبد الرحيم الميرغيناني (كان حياً ٦٥١ هـ / ١٢٥٣ م) عبد الرحيم بن أبي بكر بن عماد الدين بن أبي بكر بن علي بن عبد الجليل الميرغيناني، الفرغاني، السمرقندي، الحنفي (أبو الفتح، زين الدين) فقيه له فصول الأحكام لأصول الأحكام يعرف بفصول العمادي. (ف/٢/١٢٩)
- ١٢ - عبد الرازق السمرقندي (٨١٦ - ٨٨٧ هـ / ١٤١٣ - ١٤٨٢ م) (أبو محمد) عبد الرازق بن إسحاق السمرقندي، نزيل هراة (كمال الدين) فاضل. من آثاره: شرح الرسالة العضدية في معنى الحروف والإشارات، وتاريخ مطلع السعدين. (ف/٢/١٣٩)
- ١٣ - عبد الله السمرقندي (٤٤٤ - ٥١٦ هـ / ١٠٥٢ - ١١٢٢ م) عبد الله بن أحمد بن عمر بن أبي الأشعث السمرقندي، محدث، حافظ، ولد بدمشق ونشأ بها، ورحل إلى الأفاق ودخل نيسابور وأصبهان، وعنى بالحديث وخرج لنفسه معجماً في مجلد، وتوفي ببغداد في ربيع الآخر. (ف/٢/٢٢٦)
- ١٤ - عبد الله السمرقندي (٩٥٣ هـ / ١٥٤٦ م) عبد الله بن عبد العزيز السمرقندي، الحنفي، فاضل. له شرح أسماء الله الحسنی،

الحكمة، وشرح الشمسية،
حاشية على الشرح المختصر
للتفتازاني على تلخيص المفتاح
للقزويني. (ف ١ / ١٩٢)
(ي ١٣٧/١) (ذ ٢/٨)

٤ - إسماعيل السمرقندي
(٤٥٤ - ٥٣٦ هـ / ١٠٦٢ -
١١٤٢ م)

(أبو القاسم) إسماعيل بن
أحمد بن عمر السمرقندي،
محدث، حافظ، مقرئ. من
أثاره: الأمالي، الفوائد المنتقاه،
ما قرب سنده، المسلسل، من
فضائل العباس بن عبد المطلب.
(شذ ٣ / ٤) (ط ٢ / ٥٢١)
(ف ١ / ٣٥٨)

٥ - أبو بكر البلخي (٥٥٣ هـ
/ ١١٥٨ م)
(الظهير) أبو بكر بن أحمد بن
علي بن عبد العزيز البلخي
الأصل، السمرقندي، وعرف
بالظهير. فقيه، محدث، شاعر.
قدم حلب ودمشق وأفتى ودرس
وصنف، وتوفي بدمشق. من
أثاره: شرح الجامع الصغير
وله شعر. (ف ١ / ٤٣٤)

٢٧ من جمادى الأولى. (ف ١
/ ٢١٧) (ب ٣ / ٢٧٩)

٢ - أحمد السمرقندي (٥٥٠ هـ
/ ١١٥٥ م)

أحمد بن محمد السمرقندي (أبو
نصر، الحاكم) عالم في علم
الشروط والسجلات وصنف
فيهما وتوفي في عشر سنة
٥٥٠ هـ. (ف ١ / ٢٦٨)

٣ - أحمد ملازاده (توفي
في حدود ٩٠١ هـ / ١٤٦٠ م)

(شهاب الدين) أحمد بن
عثمان بن نظام السمرقندي
الخطابي، الشافعي، الشهير
بملازاده عالم
بالقرآت، والمنطق، فقيه مقرئ،
مشارك في عدة علوم كال تفسير
والحديث، والبلاغة، واسع
المعرفة، مشهود له بالعلم
والدراية، راوية لكثير من كتب
العلم، وصفه غير واحد من
المؤرخين بأنه: كان إماماً
علامة، وكان عالي السند في
القرآت، دخل دمشق وحلب
وغيرهما فأفاد علمائها، وروى
عن العلماء وروى عنه العلماء،
من تصانيفه: كتاب جمع فيه
الهداية والمحرم، وشرح هداية

يوسف بن عنبر السليمانى
البيكندى، وهو ابن أحمد
السابق، دخل نسف سنة ٤٠٥
هـ، وكتب عنه العلماء، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفي سنة ٤١٣ هـ. (س ٣ /
٢٨٧)

(٤٩٧)

{ السمرقندي }

نسبة إلى سمرقند (سمران)،
وهي بلد معروف مشهور من
أبنية ذى القرنين بما وراء
النهر، وهو: قسبة الصغد،
ينسب إليها:

١ - أحمد السمرقندي (٥٥٢ هـ
/ ١١٥٧ م)

(أبو الليث) أحمد بن عمر
السمرقندي، الحنفي، فقيه، حج،
وعاد إلى بغداد، وتفقّه به
جماعة كبيرة، وكان كاملاً،
فاضلاً، واعظاً، حسنت
الصمت، وصولاً للأصدقاء،
دخل مرو وبخارى وغيرهما،
وصنف التصانيف المفيدة، قتل
في قافلة قطع عليه الطريق في

(٤٩٥)

{ السلمقانى }

نسبة إلى سلمقان (سلمقان)،
وهي: قرية من قرى سرخس،
ينسب إليها:

١ - عكرمة السلمقاني

عكرمة بن طارق السلمقاني،
كان على قضاء الجانب
الشرقي ببغداد أيام المأمون،
وكان من أصحاب القاضي أبي
يوسف، وعزل عن القضاء سنة
٢١٤ هـ، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٣ /
٢٧٧) (ب ٣ / ٢٧٢)

(٤٩٦)

{ السليمانى }

نسبة إلى سليمان، وهو: اسم
لجدالمنتسب إليه من أهل
بيكند، ينسب إليه:

١ - الفضل السليمانى

(أبو عبد الله) الفضل بن أبي
الفضل بن أحمد بن علي بن
عمرو بن أحمد بن إبراهيم بن

٨- المحسن السلماسي

(أبو طاهر) المحسن بن
جعفر بن محمد بن جعفر بن
داود بن الحسن السلماسي، من
أهل بغداد، وكان ثقة، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفى سنة ٤٣٦ هـ. (س ٣ /
٢٧٦)

٩- محمد السلماسي

محمد بن هبة الله بن عبد الله
السلماسي، الفقيه الشافعي،
الملقب بالسديد المتوفى ٥٧٤
هـ. (٣٧٢٤)

(٤٩٤)

{ السلماتانى }

نسبة إلى سلماتان، وهي: قرية
من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - الحسين السلماتانى

الحسين بن أحمد السلماتانى،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، وتوفى سنة ٤٧٠ هـ.
(س ٣ / ٢٧٦)

العلماء وروى عنه العلماء.
(ب ٣ / ٢٧٠) (س ٣ / ٢٧٥)

٥- الحسن السلماسي

(أبو محمد) الحسن بن جعفر
بن داود السلماسي، عم (أبي
عبد الله) السلماسي، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفى سنة ٤١٩ هـ. (س ٣ /
٢٧٥)

٦- الحسين السلماسي

(أبو عبد الله) الحسين بن
جعفر بن محمد بن جعفر بن
داود بن الحسن السلماسي، من
أهل بغداد، وكان ثقة، أميناً
مشهوراً باصطناع البر، وفعل
الخير، وافترقاد الفقراء، وكثرة
الصدقة، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفى سنة
٤٤٦ هـ. (س ٣ / ٢٧٥)

٧- محمد السلماسي

(أبو نصر) محمد بن الحسين
بن محمد بن جعفر بن داود بن
الحسن السلماسي، ابن عم (أبو
عبد الله السلماسي)، وكان
صدوقاً، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وتوفى سنة
٤٤٤ هـ. (س ٣ / ٢٧٥)

(أبو حمزة) محمد بن ميمون السُّكْرِي، من أهل مرو، كثير الحديث، وروى عنه البخاري، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٢٦٦)

(٤٩١)

{ السُّكُنْدَانِي }

نسبة إلى سُّكُنْدَان، وهي قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- أشعب السُّكُنْدَانِي

(أبو يحيى) أشعب بن بريدة السُّكُنْدَانِي الحِمَانِي، من قرية سَكُنْدَان، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٢٦٠ هـ. (س ٣ / ٢٦٩)

(٤٩٢)

{ السُّكْنِي }

نسبة إلى سَكْن، وهو اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل بخاري، ينسب إليه:

١- عمر السُّكْنِي

(أبو الحسن) عمرو بن إسحاق بن إبراهيم بن أحمد بن السكن الأَسَدِي السُّكْنِي، محدث عصره، وشيخ العرب ببلده، ومن أكثر الناس تفقداً لأهل العلم، سمع ببخارا وبمرو وببغداد وبالكوفة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٣٤٤ هـ. (س ٣ / ٢٧٠)

٢- محمد السُّكْنِي

(أبو بكر) محمد بن أحمد بن محمد بن إبراهيم بنكوز السُّكْنِي، من أهل بخاري، كان شيخاً صالحاً صحيح السماع، سمع ببخارا، ليس الحديث من شأنه، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٢٧٠)

(٤٩٣)

{ السُّلَمَاسِي }

نسبة إلى سُلَمَاس، وهي مدينة مشهورة بأذربيجان بينها وبين أرمية يومان و بين تبريز ثلاثة أيام و بين خوى مرحلة، ينسب إليها:

١- موسى بن هلال

(أبو عمران) موسى بن عمران بن موسى بن هلال، سمع بدمشق وب حلب وبالري وبالكوفة وببغداد وغيرهما، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٣٨٠ هـ. (ب ٣ / ٢٧٠)

٢- حريز السُّلَمَاسِي

(أبو القاسم) حريز السُّلَمَاسِي بن أحمد بن حريز السُّلَمَاسِي، أحد الأئمة المشهورين، وكان حسن الاعتقاد، فصيح اللسان، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٢٧٥)

٣- عمر السُّلَمَاسِي

(أبو حفص) عمر بن يوسف بن الحسن السُّلَمَاسِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٢٧٥)

٤- المظفر السُّلَمَاسِي

(أبو الحسن) المظفر بن الحسن بن المهند السُّلَمَاسِي، قدم أصبهان ٣٥٩ هـ، وحدث عن العراقيين، ومات بأشنة في ربيع الآخر سنة ٣٨٠ هـ وحمل إلى سلماس، روى عن

السكجكتي، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٣ /
٢٦٥)

٢- أحمد السكجكتي

(أبو حفص) أحمد بن حاتم بن
حماد بن عبد الرحمن
السكجكتي، كان يحفظ الحديث،
وكتب الكثير مع الإتيقان، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفى سنة ٣١٥ هـ. (س ٣ /
٢٦٥)

(٤٩٠)

{ السكجكتي }

نسبة إلى سكر، وهو: بيع
السكر و عمله من أهل مرو،
ينسب إليه:

١- بشر السكجكتي

بشر بن محمد السكجكتي
المروزي، من أهل مرو،
يروى عن ابن المبارك، وروى
عنه البخاري، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٣ / ٢٦٦)

٢- محمد السكجكتي

١- أبو علي السكاني

(أبو علي) السكاني، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٣ / ٢٦٥) (ب ٣ / ٢٦٠)

(٤٨٨)

{ السكيباني }

نسبة إلى سكيان، وهي: قرية
من قرى بخارا، ينسب إليها:

١- سفيان السكيباني

(أبو سعيد) سفيان بن أحمد بن
إسحاق السكيباني البخاري،
الزاهد، من أهل بخارا، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٣ / ٢٦٥) (ب ٣ /
٢٦٠)

(٤٨٩)

{ السكجكتي }

نسبة إلى سكجكت، وهي: قرية
من قرى بخارا، ينسب إليها:

١- يعقوب السكجكتي

(أبو يوسف) يعقوب بن
يوسف بن أحمد الصقار

٢- علي السفدي (٤٦١ هـ /

١٠٦٨ م)

علي بن الحسين بن محمد
السفدي، ممن سكن بخارا،
الحنفي، فقيه، وكان إماماً
فاضلاً مناظراً، توفي ببخارا.
من تصانيفه: النتف في
الفتاوى، شرح على كتاب
الخصاف في أدب القاضي علي
مذهب أبي حنيفة، وشرح
الجامع الكبير للشيباني في
فروع الفقه الحنفي. (ظ ٤ /
٤٦) (س ٣ / ٢٥٩) (ف
٤٣٣ / ٢)

٣- كامل السفدي

(أبو العلاء) كامل بن مكرم
بن محمد بن عمر بن وردان
لتميمي السفدي، سكن بخارا،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (ب ٣ / ٢٥١)

(٤٨٧)

{ السكاني }

نسبة إلى سكان، وهي: قرية
من قرى الصغد من أربنجن،
ينسب إليها:

٣ - إسحاق السُّرْمَارِي

(أبو صفوان) إسحاق بن أحمد بن إسحاق السُّرْمَارِي السلمي، كان ثقة في الحديث، رحل به أبوه (أبو إسحاق) السابق إلى العراق وهو صغير، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٢٧٦ هـ. (س ٣ / ٢٤٨)

٤ - منصور السُّرْمَارِي

(أبو طلحة) منصور بن سليم بن عبد الله السلمي السُّرْمَارِي، من هذه القرية، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٢٤٨)

٥ - حسن السُّرْمَارِي (٠٠٠٠ - ١٠٤٠ هـ / ١٦٣١ م)

حسن بن إسماعيل السُّرْمَارِي، له: الدر المنقود في شرح المقصود في التصريف. (ف ١ / ٥٣٩)

٦ - حسين السُّرْمَارِي (كان

حيًا قبل ١٠٣٨ هـ / ١٦٢٩ م) حسين بن حسن بن إسماعيل السُّرْمَارِي، من هذه القرية، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٢٤٨)

٧ - ذو النون السُّرْمَارِي

(٦٧٧-٠٠٠ هـ / ١٢٧٨ م) خست بن إسماعيل السُّرْمَارِي، فقيه، صوفي، من آثاره: شرح قصيدة البستي في المعارف والزهد، وشرح مقدمة أبي الليث السمرقندي في الصلاة. (ف ١ / ٧٠٧)

(٤٨٥)

{ السَّرُوي }

نسبة إلى سَرُو، وهي: قرية (مدينة) من مرو (أردبيل)، ينسب إليها:

١ - مجد الدين السروي (القرن

السابع الهجري / القرن الثالث عشر الميلادي) مجد الدين السروي، فقيه، من آثاره: رسالة في حرمة العصير الزببيني بعد الغليان وقبل ذهاب الثلثين وبقاء الثلث. (ف ٣ / ١٥)

٢ - نصر السروي

نصر السروي الأردبيلي. (س ٣ / ٢٥٠)

٣ - نافع الأذربيجاني

(أبو عبد الله) نافع بن علي بن يحيى السروي الأذربيجاني الفقيه، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي قبل سنة ٤٠٠ هـ. (س ٣ / ٢٥٠)

(٤٨٦)

{ السَّغْدِي }

نسبة إلى السَّغْد، وهي: ناحية كثيرة المياه، نضرة الأشجار لا تقع الشمس على كثير من أراضيها ولا تبين القرى من خلال أشجارها، بها ١٢ رستاق و ٤ مدن بين بخارا وسمرقند، وقصبتها سمرقند، يضرب بحسنها المثل، ينسب إليها:

١ - صاعد السغدِي (كان حيًا

٧١٢ هـ / ١٣١٢ م) صاعد بن محمد السغدِي، المدعو بجمال التركستاني، رياضي. من آثاره: الرسالة العلائية الحسابية ألفها سنة ٧١٢ هـ لعلاء الدين محمد بن محمود الغزنوي الوزير. (ف ١ / ٨٢٧)

{ السرماري }

نسبة إلى سُرْمَارِي، وهي:
قرية من قرى بخارا، ينسب
إليها:

١ - غالب السُرْمَارِي
(أبو أحمد) غالب بن شعبة بن
عمرو السُرْمَارِي، البخاري،
من أهل سمراري، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٢٤٧ / ٣)

٢ - أحمد السُرْمَارِي
(أبو إسحاق) أحمد بن إسحاق
بن الحسن بن جابر ا
لمطوعي السُرْمَارِي، الإمام
الشجاع البطل الزاهد، فاق أهل
زمانه في الشجاعة وقتل
الكفار، حتى قيل: لم يكن في
الإسلام له نظير في هذا
المعنى، وقصته في الغزو وقتل
الكفار شائعة مستفيضة، تنقل
حكايته في الشجاعة من (تاريخ
بخارا) في قدر ثلاثة أوراق،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، توفي سنة ٢٤٢ هـ.
(س ٢٤٧ / ٣)

٢٩٧ هـ، وتوفي سنة ٣٧٠ هـ.
(س ٢٤٦ / ٣)

(٤٨٣)

{ السرفقاني }

نسبة إلى سُرْفَقَت (سُلْفَكَان)،
وهي: قرية من قرى سرخس،
ينسب إليها:

١ - أبو محمد السرفقاني
(أبو محمد) بن أبي بكر بن
محمد السرفقاني، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء. (ب)
(٢٤٠ / ٣)

٢ - عمر السرفقاني
(أبو حفص) عمر بن محمد
بن أحمد السرفقاني، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(ب ٢٤٠ / ٣)

٣ - إبراهيم السرفقاني
(أبو إسحاق) إبراهيم بن
محمد السرفقاني، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٢٤٦ / ٣)

(٤٨٤)

العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفي سنة ٥١٨ هـ، من آثاره:
آمال في الحديث. (ف ٣ /
٤٤٠) (س ٢٤٥ / ٣) (ب)
(٢٣٥ / ٣)

(٤٨٢)

{ السردري }

نسبة إلى سَرْدَر (سَرْدَرِي)،
وهي: قرية من قرى بخاري،
ينسب إليها:

١ - أسامة السردري
(أبو عبيدة) أسامة بن محمد
السردري، الكندي البخاري،
من قرية سردري، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
وتوفي ببخارا. (س ٢٤٥ / ٣)

٢ - علي السردري
(أبو الحسن) علي بن الحسين
بن عبد الرحيم بن هود بن معاذ
بن محمد بن إبراهيم الكندي
الحاكم السردري، كان علي
قضاء نسف مدة، وكان من أهل
بخاري، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، ولد سنة

مجاهدا بشومان سنة ١٩٩، وهو ابن ٤٨ سنة. (س ٤٧١/٣)

(٤٨١)

{ السرخكي }

نسبة إلى سرخكت، وهي: بليدة بفرجستان سمرقند، وقرية أخرى بما وراء النهر، بناحية خزار تسمى بسرخكت، ينسب إليهما:

١ - مجد الدين السرخكي الإمام مجد الدين السرخكي، من سرخكت خزار، وكان نائب المستشفى بما وراء النهر، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢٤٥/٣)

٢ - محمد السرخكي (٥١٨ هـ - ١١٢٤ م) (أبو بكر) محمد بن عبد الله بن فاعل السرخكي، من غرجستان سمرقند، كان إماماً فاضلاً، تفقه أولاً بسمرقند ثم ببخارا وسكنها، وكانت له يد قوية في النظر، وباع طويل، وهو من مناظري البرهان ببخارا وخصومه، روى عن

وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٦٠ هـ. (س ٢٤٤/٣)

١٦ - الوليد السرخسي

الوليد بن عصام بن الوضاح السرخسي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وقتل سنة ٢٦٨ هـ. (س ٢٤٤/٣)

١٧ - الفضل السرخسي

(أبو العباس) الفضل بن سهل السرخسي، أخو الحسن بن سهل، أسلم على يد المأمون سنة ١٩٠ هـ، وقيل إن أباه سهلاً أسلم على يد المهدي، تقلد الوزارة والسيف، وكان يتشيع، وكان من أخبر الناس بعلم النجوم، وأكثرهم إصابة في أحكامه، قتله خال المأمون في يوم الجمعة ٢ من شهر شعبان سنة ٢٠٢ هـ. (ع ٥٢٩)

١٨ - محمد الضبي

(أبو الوليد) محمد بن غياث السرخسي الضبي، كان من أهل السنة، ومن الحفاظ المتقنين، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، قتل

(أبو الفتح) ناصر بن محمد بن عبد الله بن أحمد أبي عياض بن خزيمة العياضي، السرخسي، فقيه، صوفي، عارف بالحديث والأدب، ولد بسرخس، وسمع الكثير ورحل إلى أطراف خراسان، وتوفي بسرخس له تصانيف وأشعار. (ف ١٠/٤)

١٤ - عبد الرحمن السرخسي

(أبو الفرج) عبد الرحمن بن أحمد بن عبد الرحمن السرخسي المعروف بالزار، الفقيه الشافعي، له كتاب في الفقه كبير أكبر من الشامل لابن الصباغ، أجاد فيه جداً، وكان أهل مرو يفضلونه على كتاب الشامل وغيره، وسماه الإملاء، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٤٩٤ هـ. (ظ ٤ / ١٦٣) (ب ٣ / ٢٣٥)

١٥ - محمد السرخسي

(أبو عبد الله) محمد بن المهلب السرخسي، كان صاحب حديث ممن جمع وصنف، روى عن العلماء

القدر فاضلاً ورعاً كثير التهجد والصيام والذكر، وكان يفتي وينظر، وكان مولده في سنة ٤٥٢، وتوفي سنة ٥٣٤ هـ، ودفن بمدرسته بسرخس. (ط) (٦١٠/٢) (شذ ٤ / ١٠٤)

١٢ - محمد السرخسي (٥٧١ هـ / ١١٧٥ م)

(رضى الدين) محمد بن محمد بن محمد السرخسي، الحنفي، (برهان الدين) فقيه أصولي أقام مدة في حلب، وتولى التدريس بالمدرسة الحلاوية وتعصب عليه جماعة من الفقهاء الحنفية فصغروا أمره عند نور الدين زنكي، وتوفي في آخر جمعة من رجب من تصانيفه: المحيط الكبير في نحو أربعين مجلداً، المحيط الثاني في عشر مجلدات، المحيط الرابع في مجلدين وكلها في الفقه، والوجيز في الأصول، كتاب الذخيرة، فتاوى صغيرة. (ف) (٦٧٩ / ٣)

١٣ - ناصر السرخسي (٤٣٩ هـ / ١٠٤٧ - ١١٢٠ م)

١٠ - محمد السرخسي (٤٩٠ هـ / ١٠٩٧ م)
(أبو بكر) الإمام شمس الأئمة محمد بن أحمد بن أبي سهل السرخسي الحنفي، فقيه، أصولي، مجتهد، متكلم، مناظر. توفي في حدود سنة ٤٩٠ هـ من تصانيفه: أمالي

في الفقه، شرح أدب القاضي لأبي يوسف، وشرح الجامع الصغير للشيباني في لفروع، شرح الحيل الشرعية للخصاف، شرح زيادة الزيادات للشيباني، شرح كتاب الكسب للشيباني، شرح مختصر الطحاوي، شرح السير الكبير في جزأين، المبسوط في نحو خمسة عشر مجلداً، صفة أشراط الساعة، وشرح الجامع الكبير للشيباني في فروع الفقه الحنفي، محيط السرخسي. (ع) (١٦) (ظ ٦ / ٧٦) (ف ٣ / ٦٨)

١١ - محمد السرخسي (٥٣٤ هـ / ١١٣٩ م)

(أبو نصر) محمد بن محمود بن محمد بن علي بن أبو نصر الشجاع السرخسي الفقيه الشافعي، كان شيخاً مسنداً لبيب

٧ - عبد العزيز السرخسي (٣٢٠ هـ / ٩٣٢ م)
عبد العزيز بن محمد البغدادي، السرخسي (أبو طالب) نحوي، توفي في حدود سنة ٣٢٠ هـ من آثاره: كتاب كبير في النحو. (ف ٢ / ١٦٧)

٨ - الحسن السرخسي (أبو محمد) الحسن بن سهل بن عبدالله السرخسي، الوزير المتوفى ٢٣٦ هـ. (وفيات الأعيان ٣٩٠)

٩ - محمد السرخسي (٤٩٠ هـ / ١٠٩٧ م)

(شمس الأئمة) محمد بن أحمد بن أبي بكر السرخسي، الحنفي، متكلم، فقيه، أصولي، مناظر، من طبقة المجتهدين في المسائل. من آثاره: المبسوط، كتاب الأصول، أملاه في السجن بخوارزم فلما وصل إلى باب الشروط حصل له الفرج فخرج إلى فرغانة فأكمل بها أملائه، وسماه الأمالي. روى عن كتاب: أدب القاضي للإمام أبي يوسف. (ظ ٤ / ١١٢، ١٦٤) (ط ١٤) (ف ٣ / ٥٢)

(نصر السَّرَاوِي الأَرْدَبِيلِي،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (ب ٣ / ٢٣٠))

٢ - نافع السَّرَاوِي

(أبو عبد الله) نافع بن علي
بن بحر بن عمرو بن حزم
السَّرَاوِي الفقيه، من بأذربيجان
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (ب ٣ / ٢٣٠))

(٤٨٠)

{ السَّرْخَسِي }

نسبة إلى سَرَخَس، وهي:
مدينة قديمة من نواحي
خراسان كبيرة واسعة بين
نيسابور و مرو في وسط
الطريق، ينسب إليها:

١ - أحمد السَّرْخَسِي (٢٨٦ هـ / ٨٩٩ م)

(أبو العباس) أحمد بن محمد
بن مروان بن الطيب
السَّرْخَسِي. عالم، حكيم، أديب
قرأ على الكندي، وعلم
المعتضد، وناممه، وخص به،
وولى حسبة بغداد والمواريث،
وسوق الرقيق، من مؤلفاته

الكثيرة: كتاب السياسة، المدخل
الى صناعة النجوم، كتاب
الموسيقى الكبير، المسالك
والممالك، والمدخل الى علم
الطب، فضائل بغداد وأخبارها،
كتاب منفعة الجبال، كتاب زاد
الحافر، أدب النفس. (مؤرخون
٧، ٢٥ ط) (ظ ٤ / ٤٩) (ف
١ / ٢٩٦)

٢ - إسماعيل السَّرْخَسِي
(٣٣٠ - ٤١٤ هـ / ٩٤٢ -
١٠٢٣ م)

إسماعيل بن إبراهيم بن محمد
بن عبد الرحمن السَّرْخَسِي، ثم
الهروي، القراب (أبو محمد)
محدث، فقيه، مقرئ أديب، ولد
بعد سنة ٣٣٠ وتوفي في
شعبان، من تصانيفه: الجمع
بين الصحيحين (البخاري
ومسلم) درجات التائبين،
ومقامات الصديقين، الشافي في
القراءات، الكافي في القراءات
السبع في عدة مجلدات. (ف ١
/ ٣٥٦)

٣ - حسين السَّرْخَسِي
حسين بن الفضل السَّرْخَسِي،
له: الآداب الروحانية. (ظ ٤ /
٤٢)

٤ - زاهر السَّرْخَسِي (١٠٠٠ -
٥٠٣ هـ / ١١٠٩ - ١٠٠٠ م)
(أبو علي) زاهر بن محمد بن
أحمد بن عيسى السَّرْخَسِي
الشافعي الفقيه المحدث، محدث
له عوال في الحديث، شيخ
عصره بخراسان، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
وقيل توفي سنة ٣٨٩ هـ. (ط
١ / ٣١٥) (ف ١ / ٧٣١)
(ب ٣ / ٢٣٥)

٥ - زهير السَّرْخَسِي (٤٥٤ هـ
/ ١٠٦٢ م)

زهير بن الحسن بن علي
السَّرْخَسِي، الشافعي (أبو نصر
(فقيه، مقرئ، مؤرخ، ولي
إفتاء خراسان. من تصانيفه:
الأنباء عن الأنبياء عليهم
السلام، وكتاب في تاريخ
الخلفاء (ف ١ / ٧٣٧) (ظ
٤ / ١٧١، ٢٩٣)

٦ - عبد الرحمن السَّرْخَسِي
(٤٣٩ هـ / ١٠٤٧ م)

عبد الرحمن بن محمد
السَّرْخَسِي فقيه. من آثاره:
تكملة تجريد القدوري في فروع
الفقه الحنفي. (ف ٢ / ٢١١)

٤٠٤ هـ. (س ٢٢٣/٣)
(ب ٢١٣/٣)

(٤٧٨)
{ السُّخْتِيَانِيُّ }

نسبة إلى سُخْتِيَانٍ، وهو: عمل
السُّخْتِيَانِ من الجلود الضائية
من أهل مرو، ينتسب إليها:

١ - محمد السُّخْتِيَانِيُّ
(أبو الفضل) محمد بن عبد
الله علي بن الحسين بن عبد
الرحمن بن عمرو السُّخْتِيَانِيُّ،
من أهل مرو، كان ثقة، قدم
بغداد وحدث بها سنة ٣٦٨ هـ،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٢٣٢/٣)

(٤٧٩)
{ السَّرَاوِيُّ }

نسبة إلى سَرَاوٍ، وهي: مدينة
بأذربيجان بين أردبيل و
تبريز، ينتسب إليها:

١ - نصر السَّرَاوِيُّ

(٤٧٦)

{ السُّنَيْكِيُّ }

نسبة إلى سُنَيْكِنَ، وهي: قرية
من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - الفضل السُّنَيْكِيُّ
(أبو الضحاك) الفضل بن
حسان السُّنَيْكِيُّ، من أهل
بخارا، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٣ /
٢٢٢)

(٤٧٧)
{ السُّجَارِيُّ }

نسبة إلى سِجَارٍ، وهي: قرية
من قرى النور ببخارا، ينسب
إليها:

١ - صالح السُّجَارِيُّ
(أبو شعيب) صالح بن محمد
السُّجَارِيُّ، كام شيخاً صالحاً
زاهداً فاضلاً، رحل إلى
خرسان والعراق والشام
ومصر، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، ومات سنة

١ - عمر السُّيَرِيُّ

(أبو حفص) عمر بن حفص
بن عمر بن عثمان بن عمر بن
الحسن بن عثمان الهمداني
السُّيَرِيُّ، من قرية سبيري من
سواد بخارا، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، وكانت
وفاته سنة ٢٩٤ هـ. (س ٣ /
٢٢٠) (ب ٢١٠/٣)

٢ - بحماك السُّيَرِيُّ
(أبو سعيد) بحماك السُّيَرِيُّ،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٣ / ٢٢٠)

(٤٧٥)

{ السُّنَيْفِيُّ }

نسبة إلى سُنَيْفِئَةَ، وهي:
قرية من قرى بخارا، ينسب
إليها:

١ - إبراهيم السُّنَيْفِيُّ
(أبو إسحاق) إبراهيم بن
عجيف بن خازم بن شاوكة
المعلم السُّنَيْفِيُّ، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
ومات سنة ٣١٥ هـ. (س ٣ /
٢٢٢)

الأول سنة ٤٧١ هـ. (س ٣ / ٢٠٦)

(٤٧١)

{ السَّبَّارِي }

نسبة إلى سَبَّارِي (سَبَّيرِي) (سَبَّيرِي)، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - عبد الملك سَبَّارِي

(الإمام أبو محمد) عبد الملك بن عبد الرحمن بن محمد بن الحسين بن محمد بن فضالة... السَّبَّارِي، من أهل بخارا، حدث بكتاب (تاريخ بخارا)، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٢٠٨) (ب ٢٠٥ / ٣)

٢ - عمر السَّبَّيرِي

(أبو حفص) عمر بن حفص بن عمر بن عثمان بن عمر بن الحسن بن عثمان الهمداني السَّبَّيرِي، من قرية سبيري من سواد بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وكانت وفاته سنة ٢٩٤ هـ. (س ٣ / ٢٢٠) (ب ٢١٠ / ٣)

روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٢١٤)

٣ - أحمد السَّبَّمُونِي

(أبو بكر) أحمد بن عبد الله السَّبَّمُونِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٢١٤)

(٤٧٣)

{ السَّبَّيذْغِي }

نسبة إلى سَبَّيذْغِي، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - محمد السَّبَّيذْغِي

محمد بن حاتم بن سبباذ السَّبَّيذْغِي، كان من أهل السنة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٢١٧)

(٤٧٤)

{ السَّبَّيرِي }

نسبة إلى سَبَّيرِي (سَبَّارِي)، وهي: قرية من سواد بخارا، ينسب إليها:

٣ - بجماك السَّبَّيرِي (أبو سعيد) بجماك السَّبَّيرِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٢٢٠)

(٤٧٢)

{ السَّبَّبُونِي }

نسبة إلى سَبَّبُون (سَبَّمُون)، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - عبد الله السَّبَّمُونِي

(أبو محمد) عبد الله بن محمد بن يعقوب بن الخارث بن الخليل الكلاباذي الغففي الحارثي السَّبَّمُونِي المعروف بالأستاذ، كان شيخاً كثيراً من الحديث غير أنه كان ضعيفاً في الرواية، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٢٥٨ هـ، ومات سنة ٣٤٠ هـ. (س ٣ / ٢١٣)

٢ - معروف السَّبَّمُونِي

(أبو صالح) معروف بن منصور السَّبَّمُونِي، له رحلة إلى العراق والحجاز والشام،

نسبة إلى سائجن، وهي: قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١ - إبراهيم السَّائِجِي

(أبو إسحاق) إبراهيم بن معقل بن الحجاج بن خدّاش بن خُدَيْح السَّائِجِي النَسْفِي الإمام المشهور، رحل في طلب العلم إلى الحجاز والعراق والشام ومصر، إمام أهل نسف وقاضيها، وكان إماماً جليلاً، عارفاً بالفقه والحديث، عفيفاً، صائناً، عني بجمع الأحاديث وتصنيفها، صنف كتاب التفسير، وكتاب المسند وغيرهما، وحدث بكتاب "الجامع الصحيح" للبخاري، وهو آخر من روى ذلك عنه، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٩٥ هـ. (س ٣ / ٢٠٤) (ب ٣ / ٢٠١)

(٤٦٨)

{ السَّائِقَانِي }

نسبة إلى سائقان، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - الأشعث السَّائِقَانِي

(أبو بشر) الأشعث بن حسان السَّائِقَانِي، شيخ ثقة صدوق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفي بعد سنة ٣٠٠ هـ. (س ٣ / ٢٠٥)

٢ - أبو حمزة السَّائِقَانِي

(أبو حمزة) السَّائِقَانِي، كان أديباً شديداً على الجهمية، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٢٠٥)

٣ - عمر السَّائِقَانِي

(أبو جعفر) عمر بن عبد الله بن غالب السَّائِقَانِي، كتب عن علي بن داود القنطري، خرج إلى الحج فقتل في الطريق. (س ٣ / ٢٠٥)

(٤٦٩)

{ السَّائُوَاجِرْدِي }

نسبة إلى سائوآجرّد، وهي: عدة قرى من مرو وسرخس، ينسب إليها:

١ - أحمد السَّائُوَاجِرْدِي

(أبو النصر) أحمد بن محمد بن إبراهيم السَّائُوَاجِرْدِي، من أهل سائوآجرّد كازة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٢٠٥)

٢ - عبد الرحيم السَّائُوَاجِرْدِي

(أبو محمد) عبد الرحيم بن الحسن السَّائُوَاجِرْدِي، من أهل سائوآجرّد مرو، له علم وصلاح، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ٢٠٥)

(٤٧٠)

{ السَّائُوَكَانِي }

نسبة إلى ساوكان، وهي: قرية من قرى خوارزم عند هزازاسب، ينسب إليها:

١ - أحمد السَّائُوَكَانِي

(أبو سعيد) أحمد بن علي بن أحمد بن علي بن أحمد الجلابي السَّائُوَكَانِي، كان إماماً فاضلاً، سديد السيرة، متواضعاً، سكن خيوة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وكانت ولادته في شهر ربيع

وروى عنه العلماء. (س ٣ / ١٩٩)

(٤٦٤)

{ السَّافَرْدَزِي }

نسبة إلى سافردز، وهي: قرية على طريق جيحون قريبة من أمل، ينسب إليها:

١ - محمد السَّافَرْدَزِي

(أبو بكر) محمد بن داود بن عصام بن سلام السَّافَرْدَزِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ١٩٩)

(٤٦٥)

{ السَّاكْبُدِيَازَوِي }

نسبة إلى ساكبدياز، وهي: قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١ - محمد السَّاكْبُدِيَازَوِي

محمد بن عطاء النسفي السَّاكْبُدِيَازَوِي، الفقيه الأديب، كان يؤدب بقرية خاخر من قرى درغم، روى عن العلماء

وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٤٨٢ هـ. (س ٣ / ٢٠٠)

(٤٦٦)

{ السَّامَانِي }

نسبة إلى سامان، وهي: قرية بنواحي سمرقند نسب إليها جماعة من ملوك بني سامان بما وراء النهر، ينسب إليها:

١ - إسماعيل السَّامَانِي

(أبو إبراهيم) إسماعيل بن أحمد بن أسد بن سامان بن جبا بن نياز السَّامَانِي، الأمير الماضي العالم العادل الناصح للرعية، مولى أمير المؤمنين، كتب الحديث وقصصه في الغزو والعدل وحرمة أهل العلم، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٢٩٥ هـ. (س ٣ / ٢٠٠)

٢ - أحمد السَّامَانِي

أحمد بن أسد بن سامان السَّامَانِي بن جبا بن نياز.... جوبين السَّامَانِي، والد أبو إبراهيم السابق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء،

وتوفى سنة ٣٠١ هـ. (س ٣ / ٢٠١)

٣ - إسحاق السَّامَانِي

(أبو يعقوب) إسحاق بن أحمد السَّامَانِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٢٩٥ هـ. (س ٣ / ٢٠١)

٤ - نصر السَّامَانِي

(أبو الحسن) نصر بن أحمد بن أسد بن سامان السَّامَانِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى لسبع بقين من جمادى الآخرة سنة ٢٧٩ هـ. (س ٣ / ٢٠١)

٥ - غازي السَّامَانِي (القرن

الخامس الهجري - القرن

الحادي عشر الميلادي)

غازي بن أحمد بن أبي منصور السَّامَانِي، فقيه، من الأمراء، من تصانيفه: النور، المفاتيح، والبيان. (ف ٢ / ٦٠١)

(٤٦٧)

{ السَّائِجِي }

(أبو المحامد) محمود بن أحمد بن الفرّج السَّاعِرْجِيُّ، صار شيخ الإسلام بسمرقند، وكان فاضلاً مفتياً مصيباً، عارفاً بالمنفق والمختلف، كثير العبادة، تفقه على البرهان ببخارى، وسمع الحديث منه ومن غيره، وكانت ولادته في جمادى الآخرة سنة ٤٨٠ هـ. (س ٣ / ١٩٩)

٥ - يوسف السَّاعِرْجِيُّ
يوسف بن صالح بن محمد بن عبيد الله السَّاعِرْجِيُّ، الخطيب، روى عنه ابنه أبو حفص عمر بن محمد النسفى، وتوفى بسمرقند، ودفن فى مقبرة الإمام الفراء. (س ٣ / ١٩٩)

٦ - يوسف السَّاعِرْجِيُّ
(أبو يعقوب) يوسف بن بختيار بن محمد السَّاعِرْجِيُّ، كان يسكن فى سكة صالح، برأس قنطرة غانفر من سمرقند، ويدرس فى مدرسة رأس سكة حائط حيان، وتوفى ليلة الجمعة ١٣ من صفر سنة ٥٠٢ هـ، ودفن بمقبر رأس قنطرة غانفر، روى عن العلماء

(٤٦٣)

{ السَّاعِرْجِيُّ }

نسبة إلى سَاعِرْجُ، وهى: قرية من قرى صغد سمرقند، ينسب إليها:

١ - محمد السَّاعِرْجِيُّ
(أبو النصر) محمد بن حاتم بن سعيد السَّاعِرْجِيُّ، السغدى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ١٩٨)

٢ - يعلى السَّاعِرْجِيُّ
يعلى بن أنس بن ماجد السَّاعِرْجِيُّ، السغدى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ١٩٨)

٣ - أحمد السَّاعِرْجِيُّ
(أبو نصر) أحمد بن الفرّج بن عبد العزيز بن أبى هيثم السَّاعِرْجِيُّ، فقيه فاضل صالح، رزق أولاداً علماء، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى بعد سنة ٥٢٤ هـ. (س ٣ / ١٩٨)

٤ - محمود السَّاعِرْجِيُّ

نسبة إلى سا سَجِرْدُ (سا سَجِرْدُ) وهى: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - بسام السَّاسَجِرْدِيُّ
بسام بن أبى بسام السَّاسَجِرْدِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ١٩٧)

٢ - محود السَّاسَجِرْدِيُّ
محود بن والآن السَّاسَجِرْدِيُّ، كان من مشاهير الأئمة والعلماء، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى بعد سنة ٢٩٢ هـ. (س ٣ / ١٩٨)

٣ - حامد السَّاسَجِرْدِيُّ
حامد بن محمود بن والآن السَّاسَجِرْدِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ١٩٨)

٤ - عبد الرحمن السَّاسَجِرْدِيُّ
(أبو عبد الله) عبد الرحمن بن عبد الله بن أبى مسعود السَّاسَجِرْدِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ١٩٨)

روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي بعد سنة ٣٢٦ هـ. (س ٣ / ١٩٢)

(٤٥٨)

{ الزَيْتِيُّ }

نسبة إلى زين، وهو: اسم لجد المنتسب إليه من أهل بخارى، ينسب إليه:

١ - أحمد الزَيْتِيُّ

أحمد بن واصل بن عبد الشكور البخارى الزَيْتِيُّ، من أهل بخارا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ١٩٢)

٢ - عبيد الله الزَيْتِيُّ

(أبو الفضل) عبيد الله بن واصل الزَيْتِيُّ المَطْوَعِيُّ، كان من الشجعان، ولد سنة ٢٠١ هـ، واستشهد سنة ٢٧٢ هـ. (س ٣ / ١٩٢)

(٤٥٩)

{ السَّابَّاطِيُّ }

نسبة إلى سَابَّاطٍ وهى: بليدة معروفة وراء النهر قرب أشروسنة وقريبة من سمرقند، ينسب إليها:

١ - بكر السَّابَّاطِيُّ

(أبو الحسن) بكر بن أحمد الفقيه السَّابَّاطِيُّ الأَسْرُوسَنِيُّ، دخل سمرقند وكتب بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ١٩٣) (ب ٣ / ١٨٨)

٢ - أحمد السَّابَّاطِيُّ

(أبو العباس) أحمد بن عبد الله بن الفضل الحميرى السَّابَّاطِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣ / ١٨٨)

(٤٦٠)

{ السَّارَكُونِيُّ }

نسبة إلى سَارَكُونٍ، وهى: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - محمد السَّارَكُونِيُّ

(أبو بكر) محمد بن إسحاق بن حاتم السَّارَكُونِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ١٩٧) (ب ٣ / ١٩١)

(٤٦١)

{ السَّاسَانِيُّ }

نسبة إلى سَاسَانٍ (سَاسِيَانُ)، وهى: محلة بمر، ينسب إليها:

١ - محمد السَّاسَانِيُّ

(أبو عبد الله) محمد بن إسماعيل بن أبى بكر بن عبد الجبار بن أحمد بن محمد الناقدى السَّاسَانُ الحِزَامِيُّ، شيخ صالح سديد راغب فى الخير، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٦٠ هـ، توفي بعد سنة ٥٤٢ هـ. (س ٣ / ١٩٨)

(٤٦٢)

{ السَّاسَجَرْدِيُّ }

(أبو حامد) أحمد بن موسى بن حاتم بن عطية البزاز الزُّنْدِنِي، ابن عم أبي جعفر السابق، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٧٣)

(٤٥٣)

{ الزُّنْدِيَانِي }

نسبة إلى زُنْدِيَا، وهي قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١ - عبد الملك الزُّنْدِيَانِي

(أبو الفوارس) عبد الملك الزُّنْدِيَانِي بن محمد بن زكريا بن يحيى بن بكر بن حبيب النسفي، لزُنْدِيَانِي، من قرية زُنْدِيَا، أقام بسمرقند، روى عن العلماء وروى عنه غيره ولد سنة ٤٢٨ هـ، وتوفي سنة ٤٩٥ هـ. (س ٣ / ١٧٢)

(٤٥٤)

{ الزُّوَالِقْتَجِي }

نسبة إلى زُوَالِقْتَج، وهي قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - أحمد الزُّوَالِقْتَجِي

أحمد بن عمر الزُّوَالِقْتَجِي، من قرية السنج، سكن زو القنج. (س ٣ / ١٧٥)

(٤٥٥)

{ الزُّوَشِي }

نسبة إلى زُوش، وهي قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - محمد الزُّوَشِي

(أبو بكر) محمد بن عبد السيد بن يوسف بن الحسن بن محمد الجلابالسرماري الزُّوَشِي، حدث بسمرقند، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٧٢)

(٤٥٦)

{ الزُّوَلَاهِي / الزُّوَلَهِي }

نسبة إلى زُوَلَاه، وهي قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - محمد الزُّوَلَاهِي

(أبو منصور) محمد بن علي بن محمود بن عبد الله التاجر الزُّوَلَاهِي المعروف بالكُرَاعِي، شيخ صالح من بيت الحديث، عمر طويلاً ورحل الناس إليه، وكان يسكن قرية زولاه، ولم يكن في عصره من هو أعلى إسناداً منه، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٣٢ هـ بمرو، وتوفي في إما في أوائل سنة ٥٢٥ أو أواخر سنة ٥٢٤ هـ. (س ٣ / ١٧٨) (ب ٣ / ١٧٨)

٢ - عمرو الزُّوَلَهِي

عمرو (عامر) بن عمران بن الفتح الزُّوَلَهِي، شيخ صدوق ثقة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣ / ١٧٨)

(٤٥٧)

{ الزُّيْكُونِي }

نسبة إلى زِيْكُون، وهي قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١ - حم الزُّيْكُونِي

(أبو جعفر) حم بن مستغفر الزُّيْكُونِي، من قرية زيكون،

بسرخس في ذي القعدة سنة ٥٤٩ هـ. (س ٣ / ١٧١) (ب ٣ / ١٧٢)

٣ - محمد الزندخاني

(أبو الفضل) محمد بن محمد بن أبي حنيفة النعمان الزندخاني، السرخسي، حفيد أبو حنيفة السابق، كان فقيهاً ولد سنة ٤٦٤ هـ، وتوفي في حدود سنة ٥٤٠ هـ. (س ٣ / ١٧١) (ب ٣ / ١٧٢)

(٤٥٠)

{ الزندي }

نسبة إلى زند، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - عمر الزندي (٤٤٢ - ٥٣٩ هـ / ١٠٥٠ - ١١٤٤ م) عمر بن إبراهيم بن محمد الزندي، الحسيني (أبو البركات) فاضل. له تصانيف منها: تصحيح الأذان بحى على خير العمل. (ف ٢ / ٥٥٠)

٢ - محمد الزندي

(أبو بكر) محمد بن أحمد بن حمدان بن عازم بن الزندي، من أهل بخارى، ومن أهل العلم، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٧٣) (ب ٣ / ١٧٣)

(٤٥١)

{ الزندرمثي }

نسبة إلى زندرمثن، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - معبد الزندرمثي

(أبو عمرو) معبد بن عمرو الزندرمثي البخاري، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٧٣)

(٤٥٢)

{ الزندني }

نسبة إلى زندته، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - محمد الزندني

(أبو جعفر) محمد بن سعيد بن حاتم بن عطية بن عبد الرحمن البخاري الزندني، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي في سنة ٣٢٠ هـ. (س ٣ / ١٧٢) (ب ٣ / ١٧٣)

٢ - غازم الزندني

غازم الزندني، والد حمدان بن غارم، من أهل العلم، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٧٢)

٣ - أحمد الزندني

(أبو إسحاق) إبراهيم بن الزندني الكرابيسي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٧٢)

٤ - أحمد الزندني

(أبو صادق) أحمد بن الحسين الزندني، خطيب قرية زندنه، أملى ببخارا عن جماعة، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي في سنة ٤٩٠ هـ تقريباً. (س ٣ / ١٧٢)

٥ - أحمد الزندني

عالماً، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة ٤٩٠ هـ. (س ٣ / ١٧٠)

(٤٤٩)

{ الزندخاني }

نسبة إلى زندخان، وهي قرية من قرى سرخس، ينسب إليها:

١ - النعمان الزندخاني (أبو حنيفة) النعمان بن عبد الجبار بن عبد الحميد بن أحمد بن سهل الحنفي الزندخاني، من هل زندخان، كان فقيهاً ورعاً واعظاً، ولحقوق الله تعالى حافظاً، روى عن العلماء وروى عنه غيره توفي في حدود سنة ٥٠٠ هـ. (س ٣ / ١٧١) (ب) (١٧٢ / ٣)

٢ - محمد الزندخاني

(أبو بكر) محمد بن الحسن عبد بن أحمد بن أبي الحسن الزندخاني، قدم مرو، روى عن العلماء وروى عنه غيره، ولد سنة نيف وثمانين وأربعمائة هـ، وقتل في وقعة الغز

٦٦ - مكي الزنجاني

(أبو عبد الله) مكي بن بNDAR بن مكي بن عاصم الزنجاني، قدم بغداد وحدث بها، و قدم أصبهان سنة ٣٣٩ هـ، وكتب الحديث الكثير بالشام ومصر والعراق، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٦٩)

٦٧ - السري الزنجاني

(أبو سهل) السري بن مهران الرازي ثم الزنجاني، من أهل الري، كان صدوقاً، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٦٩)

(٤٤٨)

{ الزنجوني }

نسبة إلى زنجونه، وهو: اسم لجد المنتسب إليه من أهل بلدة زنجان، ينسب إليها:

١ - أحمد الزنجوني

(أبو بكر) أحمد بن محمد أحمد بن محمد بن زنجونة الزنجوني، من أهل بلدة زنجان، كان فقيهاً صالحاً

سنة ٤٧٠ هـ. (س ٣ / ١٦٨) (ب ٣ / ١٧١)

٦٢ - الحسين الزنجاني

(أبو عبيد الله) الحسين بن أحمد الزنجاني، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٦٨)

٦٣ - يوسف الزنجاني

(أبو القاسم) يوسف بن محمد الزنجاني، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٦٨)

٦٤ - عبدالله الزنجاني

(أبو محمد) عبدالله بن موسى الزنجاني، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٦٨)

٦٥ - محمد الزنجاني

(أبو جعفر) محمد بن منصور بن محمد الزنجاني، كان أحد الجوالين في الأفاق، وكان فقيهاً فاضلاً متديناً، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي في حدود سنة ٤٨٠ هـ. (س ٣ / ١٦٨)

٥٩ - يعقوب بن علي (١٣٠٣ - ١٣٦٥ هـ / ١٨٨٦ - ١٩٤٦ م) يعقوب بن علي بن ابراهيم الزنجاني. فقيه، أصولي متكلم، فرضى من آثاره: خلاصة الأصول، كتاب في خوارق العادات، رسالة في التوحيد، كتاب الطهارة في مجلدين، ورسالة في الإرث. (ف ٤ / ١٣٠)

٦٠ - أحمد الزنجاني

أحمد بن محمد بن ساكن الزنجاني، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٦٨)

٦١ - سعد الزنجاني

(أبو القاسم الحافظ) سعد بن علي بن محمد بن علي بن الحسين الزنجاني، طاف في الآفاق ولقى الشيوخ بديار مصر والشام والسواحل، وسكن في آخر عمره مكة وجاور بها وصار شيخ الحرم، وكان إماماً حافظاً متقناً ورعاً تقياً كثير العبادة، صاحب كرامات وآيات، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي

٥٦ - أبو المكارم الزنجاني (١٢٥٥ - ١٣٣٠ هـ / ١٨٣٩ - ١٩١٢ م) أبو المكارم بن أبي القاسم الموسوي، الزنجاني. فقيه. من آثاره: رسالة في حرية الخمر، لطائف الأحكام، مفتاح الظفر، التحية المباركة، ومعارج الرضوان. (ف ٣ / ٩٠٦)

٥٧ - مهدي الزنجاني (١٩٢٧ - ١٣٤٦ هـ / ١٩٢٧ - ٠٠٠ م) مهدي بن عبد الله بن محمود بن عباس الزنجاني. فاضل، من آثاره: المصائب والمواعظ في ثلاث مجلدات، ورسائل. (ف ٣ / ٩٢٥)

٥٨ - نصر الزنجاني (القرن الخامس الهجري) (القرن الحادي عشر الميلادي)

نصر بن هبة الله بن نصر الزنجاني، فاضل مشارك في الطب والحكمة والنحو. من آثاره: المقامات الطبية، المقامات الحكمية، الرسالة السعدية، والجوهر في النحو. (ظ ٦ / ٤٩٢) (ف ٤ / ٢٥)

(إمام الجمعة) فقيه أصولي متكلم، مفسر. من تصانيفه: حاشية على درر الفوائد، رسالة في الجبر والتفويض، رسالة في الصيد والذبابة، حاشية على تفسير ملا صدرا، وتقريرات في الفقه والأصول. (ف ٣ / ٨٢٤)

٥٤ - محمود الزنجاني (١٢٧٤ هـ / ١٢٠١ - ١٢٧٦ م) محمود بن عبيد الله الزنجاني، الشافعي (ظهير الدين، أبو النشاء) فقيه، أصول صحب شهاب الدين السهروردي، وروى عنه وعن أبو المعالي صاعد، وتوفي في رمضان، من تصانيفه: الرسالة المنقذة من الجمر في إلحاق الأنبذة بالخمير. (ف ٣ / ٨١٨)

٥٥ - مجيد الزنجاني (١٣٢٤ هـ / ١٩٠٦ - ٠٠٠ م) مجيد الزنجاني، حكيم توفي في حدود سنة ١٣٢٤ هـ. من آثاره: حاشية على الشوارق، وحاشية على الشفاء. (ف ٣ / ١٥)

- محمد باقر بن المقدس الزنجاني. فقيه، أصولي جاور في النجف، وأخذ عن علمائها، وتوفي بها من أثاره: تقارير أكثرها في الفقه والأصول. في ثلاث مجلدات، وحاشية على الرسائل. (ف ٣ / ١٥٨)
- ٤٣ - محمد الزنجاني (١٢٥٦ - ١٣٤٠ هـ / ١٨٤٠ - ١٩٢٢ م) محمد حسن بن قنبر على بن محمد حسن بن أحمد بن محمود الزنجاني، عالم مشارك في بعض العلوم. ولد في ١٧ ربيع الأول، وتوفي في حدود سنة ١٣٤٠ هـ. من تصانيفه: تبيان البيان في قواعد القرآن، أنيس الطلاب في تراجم كثير من علماء زنجان وغيرها في مجلد كبير، توضيح المشكلات في النحو والصرف والعروض، قسطاس المقادير ومقياس المعايير، ومنهج الرشاد في شرح الإرشاد للشيخ المفيد. (ف ٣ / ٢٣١)
- ٤٤ - محمد الزنجاني (١٢٧٠ - ١٨٥٤ هـ / م) محمد صالح بن محمد بن محمد الزنجاني واعظ، أصله من طالقان، وولد في زنجان، ونشأ في قزوين، وتخرج في أصفهان، ثم في النجف على علمائها، وعاد وتصدر في قزوين، ثم في كربلاء، وتوفي بها. من أثاره: كنز الواعظين في الأخبار في أربع مجلدات، غنيمة المعاد في شرح الإرشاد، ومجمع الدرر. (ف ٣ / ٣٥٦)
- ٤٥ - محمد الزنجاني (١٣٢٧ هـ / ١٩٠٩ م) محمد بن عبد الله بن أحمد الكاوندي، الإيجرودي، الزنجاني، فقيه، أصولي توفي قبل سنة ١٢٢٧ هـ. من مؤلفاته: حاشية الكفاية في الأصول. (ف ٣ / ٤٢٧)
- ٤٦ - محمد الزنجاني (١٢٢٠ هـ / ١٨٠٥ م) محمد بن علي بن محمد حسين الزنجاني. فقيه، أصولي، متكلم، ناظم عارف بالرجال. أخذ عن بعض فضلاء قزوين، ورجع إلى بلده، ثم زار العتبات المقدسة بالعراق، وحج إلى بيت الله الحرام ثلاث مرات آخرها سنة ١٢٢٠ هـ، ورجع إلى زنجان وتوفي بها في حدود تلك السنة. من أثاره: منظومة في علم الكلام ثم شرحها وسماه تحفة الأنام في شرح منظومة الكلام، ورسالة في الإمامة: سماها بالدلائل. (ف ٣ / ٥٣٨)
- ٤٧ - محمد الزنجاني (١٢٥٥ - ١٣٣٠ هـ / ١٨٣٩ - ١٩١٢ م) (أبو طالب) (فخر الدين) محمد بن أبي القاسم بن كاظم بن محمد حسين بن محسن بن سليم الموسوي، الزنجاني فقيه، أصولي، عالم مشارك في العلوم الأدبية والفقه والرجال والحديث. ولد في زنجان، ونشأ بها ثم رحل إلى قزوين، ثم إلى النجف، وحج إلى بيت الله الحرام، ورجع إلى زنجان عن طريق القسطنطينية، ثم سكن طهران، وتوفي بها في ٢٦ ربيع الأول، ونقل إلى المشهد الرضوي، وأخذ، وأخذ عن مرتضى الأنصاري وغيره. له من الرسائل: عنوان الظفر في صلاة السفر، التحية المباركة في أحكام السلام، لطائف الكلام في الأواني وما يلحقها من أحكام، معارج الرضوان في

- ٣٣ - غلام رضا الزنجاني (٠٠٠ - ١٣٣٠ هـ / ٠٠٠٠ - ١٩١٢ م)
غلام رضا الهيدجي، الزنجاني، فقيه، أصولي. من آثاره: تقارير في الأصول. (ف ٢ / ٦٠٤)
- ٣٤ - فتح علي الزنجاني (١٢٦٨ - ١٣٣٨ هـ / ١٨٥٢ - ١٩٢٠ م)
فتح علي بن ولي بن علي عسكر الزنجاني. عالم مشارك في بعض العلوم. من تصانيفه: مفتاح الباب في شرح خلاصة الحساب، تنقيح المسائل، منظومة في القطع، مجمع الأنوار ومعدن الأسرار في تفسير القرآن، وحاشية على شرح القوشجي. (ف ٢ / ٦١١)
- ٣٥ - فياض الزنجاني (١٢٨٥ - ١٣٦٠ هـ / ١٨٦٨ - ١٩٤١ م)
فياض بن محمد السرخة يزجي، الزنجاني فقيه، مشارك في بعض العلوم. من آثاره: كتاب الإجاره، كتاب الخمس، كتاب الزكاة، تقارير في ماهية الوجود، ورسال في الفقه. (ف ٢ / ٦٣٣)
- ٣٦ - أبو القاسم الزنجاني (١٢٢٤ - ١٢٩٣ هـ / ١٨٠٩ - ١٨٧٦ م)
أبو القاسم بن كاظم بن محمد حسين. فاضل أمامي، من أهل زنجان. تعلم في العراق. من تأليفه: المقاصد المهمات في صيغ العقود والإيقاعات، إيضاح الدلائل في حساب عقد الأنامل، هداية المتقين في العقائد. (ف ٢ / ٦٤٨)
- ٣٧ - قوام الدين الزنجاني (١٣٥٨ هـ / ١٩٣٩ م)
قوام الدين بن مهدي بن مصطفى بن حسين الحسيني، الزنجاني. فقيه، أصولي، من آثاره: تقارير في الأصول، وتقارير في الفقه. (ف ٢ / ٦٦١)
- ٣٨ - قربان علي (٠٠٠٠ - ١٣٢٨ هـ / ١٩١٠ - ٠٠٠٠ م)
قربان علي بن علي عسكر الأرقيني، الزنجاني، نزيل الكاظمية. فقيه، أصولي. له تصانيف في الأصول، ورسالة في الفقه. (ف ٢ / ٦٥٨)
- ٣٩ - لطف الله الزنجاني (١٢٣٣ - ١٣٠٧ هـ / ١٨١٨ - ١٨٩٠ م)
لطف الله بن نصر الله بن محمد بن علي الشهيد الزنجاني فقيه أصولي له تصانيف في الفقه والأصول. (ف ٢ / ٦٧٦)
- ٤٠ - محمد الزنجاني (كان حياً قبل ٧٢١ هـ / ١٣٢١ م)
محمد بن إبراهيم بن إسماعيل الزنجاني، الشافعي. فقيه، مفسر، من القضاة. له من التصانيف: تفسير القرآن، مختصر المحرر للقزويني في فروع الفقه. (ف ٣ / ٢٥)
- ٤١ - محمد الزنجاني (٠٠٠٠ - ١٣١٧ هـ / ١٨٩٩ - ٠٠٠٠ م)
محمد باقر بن فتح الله الموسوي، الزنجاني، فقيه، أقام بالنجف وأخذ عن حبيب الله الرشتي. من آثاره: منهج السداد في الفقه. (ف ٣ / ١٥٤)
- ٤٢ - محمد الزنجاني (٠٠٠٠ - ١٣٤١ هـ / ١٩٢٣ - ٠٠٠٠ م)

٢٩ - علي الزنجاني (٠٠٠٠ - ١٣٤١ هـ / ٠٠٠٠ - ١٩٢٣ م)
 علي أصغر بن غلام علي الهيدجي، الزنجاني. فقيه، أصولي، متكلم، من أثاره: كتاب في الأصول والعقائد. (ف ٢ / ٤٠٧)

٣٠ - علي الزنجاني (١١٣٦ هـ / ١٧٢٤ م)
 علي بن محمد حسين الزنجاني. متكلم، ناظم. من أثاره: أرجوزة في الكلام. (ف ٢ / ٥٠١)

٣١ - علي الزنجاني (٠٠٠٠ - ١٢٥٨ هـ / ٠٠٠٠ - ١٨٤٢ م)
 علي نقي الزنجاني، الأصفهاني. فاضل. له تصانيف. (ف ٢ / ٥٤٠)

٣٢ - عمر الزنجاني (٠٠٠٠ - ٤٥٩ هـ / ٠٠٠٠ - ١٠٦٧ م)
 (أبو حفص) عمر بن علي بن أحمد الزنجاني، البغدادي الدرا، الشافعي، فقيه، محدث، قدم دمشق وسمع وحدث بها، وتوفي في جمادى الأولى ببغداد، من أثاره: المعتمد. (ف ٢ / ٥٦٦) (س ٣ / ١٦٨) (ب ٣ / ١٧١)

الخزرجي (عز الدين) أديب عالم بالنحو واللغة والتصريف والمعاني والبيان والعروض، مشارك في غيرهما من العلوم النقلية والعقلية، استوطن تبريز، وأقام بالموصل، وتوفي ببغداد. من تصانيفه: المعرب عما في الصحاح والمغرب في اللغة، الهادي في النحو والتصريف وشرحة، فتح الفتح في شرح المراح، تصحيح المقياس في تفسير القسطاس في العروض، معيار النظر في علوم الأشعار، وعمدة الحساب. (ف ٢ / ٣٣٧)

٢٨ - عبد الواسع الزنجاني (١٢٣٥ - ١٢٩١ هـ / ١٨٢٠ - ١٨٧٤ م)

عبد الواسع بن محمد بن أبي القاسم الحسيني السرداني، الطارمي، الزنجاني. فقيه، أصولي مجتهد، واعظ. من أثاره: كتاب في الأخلاق والمواعظ في عشر مجلدات، حاشية على القوانين في الأصول، وحاشية على الرياض في الفقه. (ف ٢ / ٣٣٧)

عبد المجيد بن عبد العلي الزنجاني. متكلم حكيم فقيه، تلقى مبادئ العلوم الإنسانية والأدبية في زنجان وحضر على بعض الأساتذة في الفقه وأصوله، ثم سافر إلى طهران، وحضر على علي المدرس وأبي الحسن جلوة، وعاد إلى زنجان ودرس، وتوفي في حدود نيف وعشرين وثلاثمائة وألف. من أثاره: حواش كثيرة على الكتب المتداولة في الكلام والحكمة. (ف ٢ / ٣٠٩)

٢٦ - عبد المجيد الزنجاني (١٣٥١ هـ / ١٩٣٢ م)

عبد المجيد ميرزا بن علي تقي بن رشيد بن عبد الله بن فتح علي شاه القاجاري، الزنجاني. عالم، حكيم مشارك في أنواع من العلوم. من أثاره: الفوائد في العلوم المتنوعة، وحاشية على الأسفار في الحكمة والفلسفة. (ف ٢ / ٣١٠)

٢٧ - عبد الوهاب الزنجاني (٠٠٠٠ - ٦٦٠ هـ / ٠٠٠٠ - ١٢٦٢ م)

عبد الوهاب بن إبراهيم بن محمد الجرجاني الزنجاني،

الإسلامي على جماعة من علماء زنجان، ثم درس الفلسفة وعلم الفلك على أحد حكماء إيران الميرزا إبراهيم الزنجاني ثلاث سنوات من سنة ١٣٢٦ إلى سنة ١٣٢٩ هـ ثم رحل إلى طهران ودرس العلم هناك فترة من الزمن بإحدى المدارس الفرنسية، ورجع إلى زنجان، ثم ذهب إلى النجف الأشرف ودرس الفقه والأصول على محمد كاظم اليزدي وشيخ الشريعة الأصفهاني، كما حضر دروس فقهاء كبار الدين وزعماء الدين كابن الحسن الأصفهاني والآغاميرزا حسين النائيني والآغا ضياء الدين العراقي ومكث فيها تسع سنوات حتى نال درجة رفيعة من الاجتهاد، ثم رجع في أواخر ١٣٣٨ هـ إلى زنجان ثم جال في بعض بلاد إيران وسافر إلى سوريا وفلسطين والقاهرة وزار مكة المكرمة، وتعرف في هذه المرحلة على كثير من رجال العلم والفكر. ثم عاد إلى زنجان وتولى القضاء الشرعي فيها مع تدريس الفقه والفلسفة والتفسير على الإسلوب الحديث، وانتخب في

٧ المحرم ١٣٤٧ هـ عضواً مراسلاً في المجمع العربي بدمشق. وانتخبته وزارة المعارف الإيرانية أستاذاً في جامعة طهران واشتغل بتدريس التفسير والأخلاق وتاريخ الفلسفة وتوفي في زنجان ٧ جمادى الثانية ١٣٦٠ هـ. من مؤلفاته المطبوعة باللغة العربية: تاريخ القرآن، تاريخ الفليسوف الفارسي الكبير صدر الدين الشيرازي، شرح رسالة بقاء النفس بعد فناء الجسد نصير الدين الطوسي، طهارة أهل الكتاب. ومن مؤلفاته المخطوطة باللغة العربية: أصول القرآن الاجتماعية، الواحد لا يصدر عنه إلا الواحد، التصوف في التاريخ، الإسلام والأوربيون، سير الإمام الحسين بن علي عليهما السلام، سر انتشار الإسلام، دين الفطرة، والمعارف في إيران قبل الإسلام. (ف ٢ / ٢٥٠)

٢٣ - أبو عبد الله الزنجاني (١٢٦٢ - ١٣١٣ هـ / ١٨٤٦ - ١٨٩٥ م)

أبو عبد الله بن أبي القاسم الموسوي، الزنجاني. عالم فقيه ولد في ٥ صفر، ودرس في زنجان وقزوین وسبزوار والنجف وتوفي بزنجان في ٢٤ رجب. من تصانيفه: مطالع الشموس في شرح الدروس، الإنصاف في الحسن والقبح، مصابيح الدجى في المواعظ، رشحات الملكوت، وتقسيم العلم. (ف ٢ / ٢٧٠)

٢٤ - أبو عبد الله الزنجاني (١٣٠٩ - ١٣٦٠ هـ / ١٨٩٢ - ١٩٤١ م)

أبو عبد الله بن نصر الله الزنجاني، من علماء إيران ولد في زنجان، وانتخب عضواً مراسلاً في المجمع العلمي العربي بدمشق، وتوفي في طهران من تصانيفه: ترجمة المولى صدر الدين الشيرازي، تاريخ القرآن، كتاب في علوم القرآن الاجتماعية، رسالة في لزوم الحجاب، ورسالة في التصوف. (ف ٢ / ٣٠٣)

٢٥ - عبد المجيد الزنجاني (١٣٢٠ - ١٣٢٠ هـ / ١٩٠٢ - ١٩٠٢ م)

القاربوزآبادى، وتقدم حتى صار من العلماء المبرزين، وتشرف الى النجف مدة ثم عاد الى الكاظمية ولازم فيها آل ياسين. وسافر إلى الهند، ثم رجع الى زنجان وعاد إلى الكاظمية وبقي فيها الى أن توفي سنة ١٣٢٧ هـ. له الإشارات فى الأصول، تسهيل الوصول الى علم الأصول، رسالة فى الشبهة المحصورة، رسالة فى الأخلاق، وشرح نجات العباد. (ف ٢/٢٢٦)

٢١ - عبد الله الزنجاني (٠٠٠ - ١٣٤٢ هـ/٠٠٠-١٩٢٤ م) عبد الله السرحمى، الزنجاني. فقيه، أديب توفي فى حدود سنة ١٣٤٧ هـ. له أرجوزة فى الطهارة (ف ٢/٢٤٣)

٢٢ - أبو عبد الله الزنجاني (١٣٠٩ - ١٣٦٠ هـ/١٨٩١ - ١٩٤١ م)

أبو عبد الله بن عبد الرحيم بن نصر الله الزنجاني. فليسوف مفسر، مشارك فى بعض العلوم. ولد بزنجان فى ربيع الأول ١٣٠٩ هـ. درس اللغة العربية وآدابها ومبادئ الفقه

شرح دعاء الصباح، وحاشية على الرسائل. (ف ٢/١٧٢)

١٩ - عبد الكريم الزنجاني (١٣٠٤ - ١٣٨٨ هـ/١٨٨٧ - ١٩٦٨ م)

عبد الكريم الزنجاني، من شيوخ النجف. من أثاره: ابن سيناخالد بأثاره وخصاله، الإعداد الروحي للجهاد الإسلامى فى فلسطين، جامع المسائل فى الفقه، دروس الفلسفة، ذخيرة الصالحين، صفحة فى رحلة الإمام الزنجاني وخطبه فى الأقطار العربية والإسلامية، طريق النجاة، الفقه الأرقى فى شرح العروة الوثقى، الكندى خالد بفلسفته، المثل العليا، محاضرات ومسائل شرعية، والوحدة الإسلامية والتقريب بين مذاهب المسلمين. (ف ٢/٢٠٤)

٢٠ - عبد الله الكاوندى (٠٠٠ - ١٣٢٩ هـ/٠٠٠-١٩١١ م) عبد الله بن أحمد الكاوندى، الإيجرودى الزنجاني، نزيل النجف، فقيه اصولى، أخلاقى، عالم فقيه، تتلمذ على

فقيه، أصولى. له قاعدة لا ضرر فى كتاب منجزات المريض، كتاب فى الأصول، كتاب الوقف، ونتيجة الحياة. (ف ٢/٣٢)

١٧ - عباس الزنجاني (٠٠٠ - ١٣٤٤ هـ/٠٠٠-١٩٢٥ م) - عباس يحيى الزنجاني. فاضل. من أثاره: حاشية على فن القطع لأبى عبد الله الموسوى الزنجاني المتوفى ١٣١٣ هـ. (ف ٢/٣٢)

١٨ - عبد العلى الزنجاني (١٢٦٨ - ١٣٤٩ هـ/١٨٥٢ - ١٩٣٠ م)

عبد العلى بن عبد الصمد بن على أكبر بن محمد سعيد الزنجاني، ولد فى ١٣ رجب ١٢٦٨ هـ، وقررة المقدمات والسطوح فى بلاده، وحضر فيها على قربان على الزنجاني، ثم هاجر إلى النجف، فحضر لى محمد حسن الحامقانى ومحمد الشريباتى وغيرهما، وبقي أكثر من عشر سنين ملازما الدروس والفقهاء وأبحاثهم وتوفى يوم الأربعاء ١٣ جمادى الثانية ١٣٤٩. له

أسرار الطفوف في مجلدين، شرح خطب زينب، أوجوزة في الفقه، وشرح منظومة بحر العلوم. (ف/١٧٣٦)

١٤ - صدر الدين الزنجاني (١٣٠٤ - ١٣٥٦ هـ / ١٨٨٧ - ١٩٣٧ م)

صدر الدين بن أبي القاسم بن أسد الله بن علي الديزجي، الزنجاني. له التقريرات. (ف/٨٣٨)

١٥ - أبو طالب الزنجاني (١٢٥٧ - ١٣٢٩ هـ / ١٨٤١ - ١٩١١ م)

أبو طالب بن أبي القاسم بن كاظم الموسوي الزنجاني. فقيه، أصولي، هاجر إلى طهران، وتوفي بها في ٢٦ ربيع الثاني، وحمل نعشه إلى المشهد الرضوي فدفن فيه. من تصانيفه: التقيد في أحكام التقليد، إيضاح السبل في الترجيح والتعادل. (ف/٨٠٢)

١٦ - عباس الزنجاني (١٢٩٥ - ١٣٥١ هـ / ١٨٧٨ - ١٩٣٢ م)

عباس بن علي محمد الحسن آبادي، الطارمي، الزنجاني.

وتوفي في شوال بزنجان. من تصانيفه الكثيرة: حاشية على القوانين في مجلدين، منتخب العلوم في الصرف والنحو، ربيع المجتهدين، تكميل الإيمان في إثبات وجود صاحب الزمان، والأصول الجعفرية في أصول الدين. (ف/٥١١)

١١ - حسين الزنجاني (توفي في حدود ١٣٢٢ هـ / ١٩٠٤ م)

حسين السجاسي، الزنجاني. مفسر، أصولي. من تصانيفه: تفسير سورة الزمر في مجلد واحد، وشرح أصول الكافي في ثلاث مجلدات. (ف/٦١١)

١٢ - حسين الزنجاني (١٣٦٥ هـ / ١٩٤٦ م)

حسين قلى الأوربادي، الزنجاني. شاعر. له ديوان بالعربية والفارسية والتركية. (ف/٦٣١)

١٣ - زلف علي (١٣٤٥ هـ / ١٩٢٦ م)

زلف علي بن عبد مناف بن محمد معصوم الديزجي، الزنجاني. عالم. أديب. له

٨ - جعفر الزنجاني (١٢٦٨ - ١٣٣٧ هـ / ١٨٥٢ - ١٩١٩ م)

جعفر بن محمد باقر بن عباس علي بن محمد القواقي، الأنكوراني، الزنجاني، السجاسي الأصل. فاضل ولد في حدود سنة ١٢٦٨ هـ. له تصانيف. (ف/٤٩١)

٩ - جواد الزنجاني (١٣٤٩ هـ / ١٩٣٠ م)

جواد بن أحمد الزنجاني، الكاظمي. أديب، شاعر، عارف بالعلوم الرياضية واللغات الأجنبية والكلام والفقه والأصول والنحو. توفي بالكاظمية، وهو في سن الكهولة، ونقلت جنازته إلى النجف. من آثاره: الكلم الطيب، التمهيد في النحو، علم الكلام، سنن في الأسر، وأمال في فنون العربية. (ف/٥٠٩)

١٠ - جواد بن محرم (١٢٦٣ - ١٣٢٥ هـ / ١٨٤٧ - ١٩٠٧ م)

جواد بن محرم علي بن قاسم الطارمي، الزنجاني، فقيه، أصولي، متكلم، نحوي، صرفي، ولد في ذي القعدة

(٤٤٧)

{ الزنجاني }

نسبة إلى زنجان، وهي: بليدة بين أبهر وقزويناً بأذربيجان، ينسب إليها:

١ - إبراهيم البكري (٦٨٣ هـ / ١٢٨٤ م)

إبراهيم بن إسماعيل بن إبراهيم البكري الزنجاني، الشيرازي، الشافعي (أبو إسحاق) محدث، توفي بشيراز. قدم بغداد، وصنف كتاباً على طريقة جامع الأصول لابن الأثير، حدث بمراغة وتبريز، وسمع منه صاحب شمس الدين محمد بن محمد بن محمد الجويني وأولاده. (ف ١/١٤)

٢ - إبراهيم الزنجاني (١٣٥١ هـ / ١٩٣٢ م)

إبراهيم بن أبي الفتح الزنجاني. عالم توفي في ١٣ رمضان بزنجان برع في علوم الفلسفة والرياضيات، والفقه، والأصول. من مؤلفاته: رسالة في حكم اللباس المشكوك، تعليقه على كتاب إقليدس

المعروف بالهندسة، رسالة في نسبة ارتفاع أعظم الجبال إلى قطر الأرض، كتاب مبسوط في الرد على البابية سماه مشي الإنصاف في كشف الاعتساف. (ف ١/٥١)

٣ - إبراهيم الزنجاني (كان حياً ٦٥٥ هـ / ١٢٥٧ م)

إبراهيم بن عبد الوهاب الزنجاني (عز الدين) فقيه، صوفي، له شرح على الوجيز، مختصر من شرح الرافعي سماه نقاوة العزيز في فروع الشافعية، العزى في التصريف. (ف ١/٤٢)

٤ - إسحاق الزنجاني (١١٠٠ هـ / ١٦٨٩ م)

إسحاق بن حسن الزنجاني، ثم التوقادي، الرومي، الحنفي. عالم مشارك في أنواع من العلوم. من تصانيفه: حاشية على رسالة الإسطرلاب لابن المارديني، سراج القلوب في شرح ضياء القلوب في التصوف، منظومة العقائد، ونظم ترتيب العلوم. (ف ١/٣٤١)

٥ - أسد الله الزنجاني (١٢٨٢ هـ - ١٣٥٤ هـ / ١٨٦٦ - ١٩٣٥ م)

أسد الله بن علي أكبر بن رستم الزنجاني. فقيه، أصولي ولد بقرية ديزج على مقربة من زنجان في ١٩ رمضان، وتوفي بالنجف في رجب. من آثاره: حاشية على الرسائل في ثلاث مجلدات، كتاب البيع مبسوط، كتاب الخيارات، رسالة في قاعدة لا ضرر، ورسالة في قاعدة أوفوا بالعقود. (ف ١/٣٤٧)

٦ - إسماعيل الزنجاني (١٣٣٢ هـ / ١٩١٤ م)

إسماعيل الزنجاني. فاضل. قضى مدة طويلة في تحصيل العلم في النجف، وتوفي بها. من آثاره: حاشية رياض المسائل. (ف ١/٣٦٤)

٧ - جعفر الزنجاني (١٢٥٤ هـ - ١٣٣٤ هـ / ١٨٣٨ - ١٩١٦ م)

جعفر بن عبد الله الخونيني، الزنجاني فقيه، أصولي. ولد في حدود سنة ١٢٥٤ هـ. من آثاره: تقارير في الأصول. (ف ١/٤٨٥)

(٤٤٦)

{ الزَمِّي }

نسبة إلى زَمٍّ، وهي: بليدة على طريق جيحون من ترمذوآمل، ينسب إليها:

١- يحي الزَمِّي

(أبو يوسف) يحي بن يوسف بن أبي كريمة الزَمِّي، حدث ببغداد، روى عن العلماء وروى عنه البخاري والرازي وابن أبي الدنيا وغيرهم، وكان ثقة صدوقاً، مات سنة ٥٢٥ (٥٢٦) هـ. (س ٣ / ١٦٦) (ب ٣ / ١٦٩)

٢- المعتز الزَمِّي

(أبو أحمد) المعتز بن أحمد بن يحي الزَمِّي الحاجي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٦٦)

٣- محمد الزَمِّي

(أبو جعفر) محمد بن حاتم بن سليمان الزَمِّي المؤدب، ثقة صدوقاً، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة ٢٤٦ هـ. (س ٣ / ١٦٦)

الخوارزمي الذي ولد في ٥٥٥ هـ. وله: شرح على " بحر المحيط في التفسير " للشيخ أبي حيان محمد بن يوسف الأندلسي المتوفى ٧٤٥ هـ. (ف ٣ / ٨٢٢) (ب ٣ / ١٦٥) (س ٣ / ١٦٣) (ظ ٤ / ٧٤) (ع ٧١١) (ش ٨٧)

(٤٤٥)

{ الزُمَلْقِي }

نسبة إلى زُمَلْقٍ، وهي: قرية من قرى مرو قريبة من سنج، ينسب إليها:

١- محمد الزُمَلْقِي

(أبو جعفر) محمد بن أحمد بن جناب الزُمَلْقِي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٦٤)

٢- عبدالله الزُمَلْقِي

عبد الله بن عمر الزُمَلْقِي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٦٤)

عدة علوم، ولد بزَمْخَشَر في رجب، وقدم بغداد، وسمع الحديث وتفقه، ورحل إلى مكة فجاور بها وسمى جار الله، وتوفى بجرجانية ليلة عرفة. من تصانيفه الكثيرة: ربيع الأبرار ونصوص الأخيار، المفرد والمؤلف في النحو، الفائق في غريب الحديث، المفصل في صنعة الإعراب، الكشف عن حقائق التنزيل، وديوان شعر، الجبال والأمكنة والمياه، الأنوذج في علم الإعراب، المحاجات بالمسائل النحوية، أعجب العجب في شرح لامية العرب، رسالة في إعجاز سورة الكوثر، المقامات (جزآن)، أسماء الأفعال، مقدمة الأدب في لغة العرب، نوابغ الكلم، أطواق الذهب، المتلقط من شرح شعر المتنبي وهو مختصر يشتمل على مائة مقالة، خاطب في كل صدر مقامة نفسه، والمستقصى في أمثال العرب، وأساس البلاغة، وأنموذج في النحو اقتضبه من المفصل وجعله مقدمة نافعة للمبتدئ كالكافية - له عدة شروح منهم: شرح صدر الأفاضل القاسم بن حسين

(٤٤٣)

{ الزكاتى }

نسبة إلى زكان، وهى: قرية من قرى سفد سمرقند بين رزمان وكمرجه، ينسب إليها:

١ - محمد الزكاتى

(أبو بكر) محمد بن موسى الزكاتى، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٦١)

(٤٤٤)

{ الزمخشري }

نسبة إلى زمخشر، وهى: قرية جامعة من قرى خوارزم، ينسب إليها:

١ - محمود الزمخشري

(٤٦٧ - ٥٣٨ هـ / ١٠٧٥ - ١١٤٤ م)
(أبو القاسم جار الله) محمود بن عمر بن محمد الخوارزمي الزمخشري، مفسر، محدث، متكلم، نحوى لغوى، بيانى أديب، ناظر ناثر مشارك فى

نسبة إلى زعريماش، وهى: محلة بسمرقند، ينسب إليها:

١ - عمر الزعريماشى

(الإمام) عمر بن محمد بن أحمد بن أبى بكر بن الحسين بن عبد الله الخباز الزعريماشى، من أهل سمرقند، وكان خطيباً لها، روى عن العلماء وروى عنه غيره، ولد سنة ٤٥٣، وتوفى سنة ٥٢٣ هـ. (س ٣ / ١٥٧)

(٤٤٢)

{ الزعندانى }

نسبة إلى زعندان، وهى: قرية من قرى مرو قريبة من سنج، ينسب إليها:

١ - سليمان الزعندانى

(أبو محمد) سليمان بن عبد الله الزعندانى، كان أحد الفقهاء، رحل إلى الإمام الشافعى حتى حصل كتبه، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفى سنة ٢٢١ هـ. (س ٣ / ١٥٧)

نسبة إلى زروديزه، وهى: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - أحمد الزروديزكى

(أبو يحيى) أحمد بن سعيد بن نوح التميمى الخياط الزروديزكى، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٤٩)

(٤٤٠)

{ الزرّي }

نسبة إلى زر، وهو: زر بن عبد الله قدم بخارى مع قتيبة الباهلى وسكنها، وولد له بها الأولاد ينسب إليه منهم:

١ - أحمد الزرّي

(أبو الفوارس) أحمد بن محمد بن جمعة بن السكن أمية بن زر بن عبد الله النفسى الزرّي، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفى سنة ٣٦٦ هـ. (س ٣ / ١٥٠)

(٤٤١)

{ الزعريماشى }

وسموا منه، فقيه تفته على أبي سهل السرخسي وعبد العزيز الطوان. من آثاره: أمالي الزرنجري. (ف ٤٤٥/١) (س ١٤٨/٣) (ب ١٥٥/٣)

٣ - داود الزَّرْنَجَرِي

(أبو سليمان) داود بن طلحة بن قابوس الزَّرْنَجَرِي، من أهل زرنكري، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٤٨)

٤ - يوسف الزَّرْنَجَرِي

(أبو يعقوب) يوسف بن طلحة بن قابوس الزَّرْنَجَرِي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣/١٤٨)

٥ - عمر الزَّرْنَجَرِي

(أبو حفص) عمر بن علي بن محمد بن الفضل الزَّرْنَجَرِي، عم أبو بكر السابق، روى عن عمه وعن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٣ / ١٥٥)

(٤٣٩)

{ الزَّرْوَدِيْزَكِي }

(٤٣٨)

{ الزَّرْنَجَرِي }

نسبة إلى زَرْنَجَرِي (زَرْنَجَرِي) من قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - عمر الزرنجري (٥٨٤ هـ

(١١٨٨ م /) (أبو بكر) عمر بن بكر بن محمد بن علي الزرنجري، البخاري. الحنفي (عماد الدين) فقيه. من آثاره: أدب القاضي. (ف ٥٥٥ / ٢)

٢ - بكر الزرنجري (٤٢٧ -

٥١٢ هـ / ١٠٣٦ - ١١١٨ م) (أبو الفضل) بكر بن محمد بن علي بن الفضل بن الحسن بن أحمد بن إبراهيم بن إسحاق بن عثمان بن جعفر بن محمد بن عبد الله الأنصاري، البخاري، الزرنجري، الحنفي، إمام فاضل عارف بروايات مذهب أبي حنيفة رحمه الله، حافظ لها مرجوع إليه في الفتاوى والوقائع، عمر العمر الطويل حتى انتشر عنه العلم، وحدث بالكثير وأملى

(٤٣٦)

{ الزَّرْكَرَانِي }

نسبة إلى زَرْكَرَان، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - الحسن الزَّرْكَرَانِي

(أبو علي) الحسن بن الحسن الزَّرْكَرَانِي، الحافظ المعروف بألب أرسلان، إمام سمرقند، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي بعد سنة ٥١٩ هـ، وعنده ١٣٩ سنة. (س ٣ / ١٤٧)

(٤٣٧)

{ الزَّرْمَانِي }

نسبة إلى زَرْمَان، وهي: قرية من قرى صغد سمرقند، ينسب إليها:

١ - محمد الزَّرْمَانِي

(أبو بكر) محمد بن موسى الزَّرْمَانِي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٤٨) (ب ٣ / ١٥٥)

(٤٣٣)

{ الزرخسى }

نسبة إلى زرخس، وهى: قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١- سليمان الزرخسى

(أبو داود) سليمان بن سهل بن ظفر بن يونس بن طلحة الزرخسى البخارى، من قرية زرخس، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفى سنة ٣٢٨ هـ. (س ٣ / ١٤٥) (ب) (١٥٣ / ٣)

٢- محمد الزرخسى

(أبو بكر) محمد بن سعيد بن حم بن داود بن سليمان الزرخسى، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفى سنة ٣٩٩ هـ. (س ٣ / ١٤٥)

(٤٣٤)

{ الزرزمى }

نسبة إلى زرزم، وهى: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- على الزرزمى

(أبو الحسن) على بن جعفر بن سعيد بن إياس بن مقاتل بن مخادش بن المشمرج السعدى الزرزمى، سكن قرية زرزم ومات بها، كان من أئمة مرو وعلمائها المبرزين المتقنين وكان ورعاً ناسكاً ثقة حجة أديباً فاضلاً عارفاً باللغة، خرج إلى العراق وادرك علمائها وعلماء الحجاز، روى عن العلماء وروى عنه البخارى ومسلم وأبو داود والترمذى وغيرهما، ورحل إليه الأئمة من الأمصار، ولد سنة ١٥٤ هـ، وتوفى سنة ٢٤٤ هـ. (س ٣ / ١٤٥)

٢- محمد الزرزمى

(أبو عبد الله) محمد بن أبى ثميلة عبد ربه بن سليمان الزرزمى، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٤٦)

(٤٣٥)

{ الزرقى }

نسبة إلى زرق، وهى: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- محمد الزرقى

(أبو أحمد) محمد بن أحمد بن يعقوب الزرقى المروزى، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفى بعد سنة ٣٨٠ هـ. (س ٣ / ١٤٦) (ب ٣ / ١٥٤)

٢- إسحاق الزرقى

(أبو يعقوب) إسحاق بن يوسف بن المثنى الزرقى، كان شديداً على أهل البدع، وكان من أهل العلم والفضل، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٤٦)

٣- أحمد الزرقى

(أبو بكر) أحمد بن يعقوب بن داود بن عمار الزرقى، كان شديداً على أهل البدع، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٤٧)

٤- حبيب الزرقى

حبيب الزرقى، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٤٧)

(أبو إسحاق) إبراهيم بن محمد الزُّجَاجي المروزي، من أهل مرو، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٤١)

(٤٣٢)

{ الزَّرَجِينِي }

نسبة إلى زَرَجِين، وهي: محلة بمرو، ينسب إليها:

١- رزين الزَّرَجِيني

رزين بن أبي رزين محمد بن أبي درين (بن أبي درين) السراج الزَّرَجِيني، كان مقبول الشهادة عند قضاة مرو، روى عن عكرمة أحاديث، وروى عنه ابن المبارك أحرفاً في النساء (س ٣ / ١٤٤) (ب) (١٥٣ / ٣)

٢- محمد الزَّرَجِيني

(أبو الفضل) محمد بن محمد بن أحمد الزَّرَجِيني، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٤٤)

١- علي الزَّبِيبي

(أبو الحسن) علي بن عمر بن الزَّبِيبي، من أهل سمرقند، كتب الكثير وجمع عن مشايخ خراسان وبخارا وبلده سمرقند، وكتب في حدود سنة ٤٠٠ هـ. (س ٣ / ١٣٤)

(٤٣١)

{ الزُّجَاجِي }

نسبة إلى زُّجَاج، وهي: اسم لجد المنتسب إليه ممن كان يبيع الزجاج من أهل سرخس، ينسب إليها:

١- إسماعيل الزُّجَاجي

(أبزو القاسم) إسماعيل محمد الزُّجَاجي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٤١)

٢- محمد الزُّجَاجي

محمد بن سعيد بن حمزة الزُّجَاجي السرخسي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٤١)

٣- إبراهيم الزُّجَاجي

(أبو محمد) أفلح بن بسام الشيباني الزَّبَعْدُواني، كان من أهل الخير، وكان مجاب الدعوى، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٣٣)

(٤٢٩)

{ الزَّبُوي }

نسبة إلى زَبُويّة، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- أحمد الزَّبُوي

(أبو حامد) أحمد بن سرور الزَّبُوي، كان صاحب أقاصيص، كثير الكتابة والأصول، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٣٤) (ب ٣ / ١٤٧)

(٤٣٠)

{ الزَّبِيبي }

نسبة إلى زَبِيبي، وهو: اسم لجد المنتسب إليه ممن كان يبيع الزببيب من أهل سمرقند، ينسب إليه:

إسرافيل الزاهد الزاميني، شيخ صالح زاهد، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٢٢)

٤ - جماهر الزاميني

(أبو بكر) جماهر بن علي الزاميني، شيخ كان على قضاء زامين من أعمال أشروسنة، دخل سمرقند، وسمع منه وكتب عنه، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٢٢)

٥ - أحمد الزاميني

(أبو سهل) أحمد بن محمد بن يزدان الرازي الزاميني، من أهل الري سكن زامين ومات بها، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة ٣٠٢ هـ. (س ٣ / ١٢٢)

٦ - علي الزاميني

(أبو الحسن) علي أبي سهل بن حمزة بن منصور الزاميني، كان إماماً زاهداً فاضلاً، ولي التدريس بسمرقند، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة ٤٩٤ هـ. (س ٣ / ١٢٣)

(٤٢٦)

{ الزاوري }

نسبة إلى زاور، وهي قرية من قرى صغد سمرقند، ينسب إليها:

١ - نصر الزاوري

(أبو الليث) نصر بن سيار بن الفتح الزاوري السمرقندي، كان قد عنى بطلب العلم وأكثر منه حتى حصل وجمع الجموع، وكانت له تصانيف، رحل إلى خراسان والعراق ومصر وغيرهما من البلاد، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة ٢٩٤ هـ. (س ٣ / ١٢٣) (ب ٣ / ١٤٤)

(٤٢٧)

{ الزاهري }

نسبة إلى زاهر، وهي اسم لجد المنتسب إليه من أهل سرخس وبخارا، ينسب إليها:

١ - محمد الزاهري

(أبو الفضل) محمد بن أحمد بن محمد بن إسحاق بن إبراهيم بن يوسف الدندنقاني الزاهري، رحل إلى أبي زاهر وتفقه عليه، وسمع منه الحديث الكثير، وحدث عنه وعن جماعة من المراوزة سواه، روى عن العلماء وروى عنه غيره، ولد سنة ٣٣٥ هـ، وتوفي سنة ٤٢٩ هـ. (س ٣ / ١٢٥)

٢ - الحسن البخاري

(أبو علي) الحسن بن يعقوب بن السكن بن زاهر الزاهري البخاري، نسب إلى جده الأعلى من أهل بخارا، روى عن العلماء وروى عنه غيره، وتوفي سنة ٤٤٩ / ٤٥٠ هـ. (س ٣ / ١٢٦)

(٤٢٨)

{ الزابعدواني }

نسبة إلى زابعدوان، وهي قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - أفلح الزابعدواني

ورحل الى هراة، وتوفى فى
١٢ جمادى الآخرة. من آثاره:
قيد الأوابد فى التفسير والحديث
والفقه واللغة فى أربعمئة
مجلدة. (ظ٦/٩٤) (ف٣/٢٥٨)
(س٣/١٢٢)

(٤٢٥)

{ الزامينى }

نسبة إلى زامين (سبذه)،
وهى: قرية من قرى بخارى
وقيل (بليدة من نواحي
سمرقند)، ينسب إليها:

١ - محمد الزامينى

(أبو جعفر) محمد بن أسد بن
طاوس الزامينى، روى عن
العلماء وروى عنه غيره، مات
سنة ٤١٥ هـ. (ب٣/١٤٣)
(س٣/١٢٣)

٢ - إلياس الزامينى

(أبو الفضل) إلياس بن خالد
الزامينى، روى عن العلماء
وروى عنه غيره. (ب٣/١٤٤)

٣ - إسرافيل الزامينى

نسبة إلى زاغرسرستن، وهى:
قرية من قرى نسف/ سمرقند،
ينسب إليها:

١ - بكر الزاغرسرستى

(أبو على) بكر بن عبد الله
بن موسى بن على
الزاغرسرستى النسفى، روى
عن العلماء وروى عنه غيره،
مات عن ٨٨ عام، سنة ٥٢٥
هـ. (س٣/١٢١)

(٤٢٤)

{ الزاغولى }

نسبة إلى زاغول، وهى: قرية
بنج ديه من قرى مرو الروذ،
ينسب إليها:

١ - محمد الزاغولى (٤٧٢ -

٥٥٩ هـ / ١٠٨٠ - ١١٦٤ م)
(أبو عبد الله) محمد بن

الحسين بن محمد بن الحسين
بن على بن يعقوب المروزى
الزاغولى الشافعى، محدث
حافظ، مفسر، لغوى، فقيه، ولدا
بزاغول من قرى بنج ديه بمرو
الروز، وأقام واشتهر بمرو،
وجمع وصنف، وكتب الكثير،

١ - بن رجاء الزاريانى

أبو الرجاء بن رجاء الزاريان
المروزى، من أتباع التابعين،
روى عن العلماء وروى عنه
غيره. (س٣/١٢٠)

(٤٢٢)

{ الزاز }

نسبة إلى الزار، وهو: اسم
لجد المنتسب إليه من أهل
سرخس، ينسب إليه:

١ - محمد الزاز

(أبو سعيد) محمد بن عبد
الحميد بن أحمد بن محمد بن
عبد الرحمن بن أحمد بن محمد
الزاز، من أهل سرخس، شيخ
سديد، من بيت العلم والحديث،
روى عن العلماء وروى عنه
غيره، ولد سنة ٤٧٠ هـ. (س٣/١٢١)

(٤٢٣)

{ الزاغرسرستى }

نسبة إلى ريورثون، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - إبراهيم الريورثوني

(أبو إسحاق) إبراهيم بن محمد بن عيسى بن خناج بن منصور الريورثوني البخاري، وكان يعرف بديباج الوجه، ورد خراسان، وسافر إلى العراق، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣/١١٦)

(٤١٦)

{ الريوقاني }

نسبة إلى ريوقان، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - عبيد الله الريوقاني

(أبو محمد) عبيد الله بن عقبة الريوقاني، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣/١١٦)

(٤١٧)

{ الريوي }

نسبة إلى ريو، وهي: محلة ببخاري، ينسب إليها:

١ - إبراهيم السرخسي

(أبو إسحاق) إبراهيم بن أحمد بن محمد بن عبد الله الزاهد الريوي السرخسي، روى عن العلماء وروى عنه غيره، وتوفي سنة ٤١٧ هـ. (س ٣/١١٨)

(٤١٨)

{ الزاذبيهي }

نسبة إلى زاذبه، وهو: اسم لجد المنتسب إليه من أهل نسا، ينسب إليه:

١ - محمد الزاذبيهي

(أبو جعفر) محمد بن أحمد بن عمرو بن زاذبه النسوي الزاذبيهي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣/١٢٠)

(٤١٩)

{ الزاذكي }

نسبة إلى زاذك، وهي: قرية من قرى كش بما وراء النهر، ينسب إليها:

١ - مسعود الزاذكي

(أبو سعيد) مسعود بن ليثوية بن عاصم بن نصر الزاذكي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣/١٢٠)

(٤٢٠)

{ الزاري }

نسبة إلى زار، وهي: قرية من قرى سغد سمرقند، ينسب إليها:

١ - يحيى الزاري

يحيى بن خريمة الزاري الإشتيخني، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣/١٢٠) (ب ٣/١٤٠)

(٤٢١)

{ الزارياني }

نسبة إلى زاريان، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

نسبة إلى ريودد، وهى: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - نعيم الريوددى (أبو منصور) نعيم بن محمد بن بكر بن إسحاق الريوددى، كان صحيح السماع، روى عن العلماء وروى عنه غيره، وتوفى سنة ٣٨٢ هـ. (س ٣ / ١١٥)

(٤١٤)

{ الريوددى }

نسبة إلى ريودى، وهى: قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - بشر الريودى (أبو سعيد) بشر بن إلياس الريودى، من أهل ريودى، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١١٥) (ب ٣ / ١٣٠)

(٤١٥)

{ الريورثونى }

ودرر السموط. (ف ١ / ١٦٥) (س ٣ / ١١٤)

٢ - جلال الدين الريغذموني (٠٠٠ - ٤٩٣ هـ / ٠٠٠ - ١١٠٠ م) (القاضى) جلال الدين الريغذموني، الحنفى، من القضاة، له: علم الشروط والسجلات. (ف ١ / ٥٠١)

(٤١٢)

{ الركزى }

نسبة إلى ريكنكج (ركزى)، وهى: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - منصور الركزى منصور بن عبد الله بن منصور بن عبد الله بن الحسن بن هلال الركزى، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١١٥)

(٤١٣)

{ الريوددى }

(الإمام) على بن أبى الطيب بن عبد الله بن أبى حفص الريخشنى المباركى، من أهل سمرقند، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفى سنة ٥٢٠ هـ. (س ٣ / ١١٤)

(٤١١)

{ الريغذموني }

نسبة إلى ريغذمون، وهى: قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - أحمد الريغذموني (٤١٤ - ٤٩٣ هـ / ١٠٢٤ - ١١٠٠ م) (القاضى أبو نصر) أحمد بن عبد الرحمن بن إسحاق بن أحمد بن عبد الله الريغذموني البخارى، المعروف بالقاضى الجمال، كان إماماً فاضلاً عاقلاً ساكناً كريماً، يقدم على العلماء ببخارا فى وقته ولى القضاء وأملى وكتبوا عنه، روى عن العلماء وروى عنه غيره، ولد فى شوال سنة ٤١٤ وتوفى ببخارا فى رمضان سنة ٤٩٣ هـ، من تصانيفه: غرر الشروط

(٤٠٩)

{ الرِّيَّانِي }

نسبة إلى رِيَّان (ردان)، وهي: قرية من قرى نسا، ينسب إليها:

١- محمد الرِّيَّانِي

(أبو جعفر) محمد بن أحمد بن عبد الله بن أبي عون النسوي الرِّيَّانِي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١١٢)

٢- أحمد الرِّيَّانِي

(أبو جعفر) أحمد بن محمد بن عبد الجبار الرِّيَّانِي النسوي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١١٣)

(٤١٠)

{ الرِّيخْشَنِي }

نسبة إلى رِيخْشَن، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - علي الرِّيخْشَنِي

غيره، توفي سنة ٥٠٨ هـ. (س ٣ / ١٠٢)

(٤٠٧)

{ الرُّوَدْكَي }

نسبة إلى رُوَدْكَ، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١- موسى الرُّوَدْكَي

موسى بن فضلوية الرُّوَدْكَي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٠٣)

(٤٠٨)

{ الرُّوَقِي }

نسبة إلى رُوَق، وهو: اسم لجد المنتسب إليه من أهل مرو، ينسب إليه:

١ - محمد الرُّوَقِي

محمد بن الحسن بن عبد الله بن رُوَق الراسبِي الرُّوَقِي، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة ٢٦٨ هـ. (س ٣ / ١٠٤)

الأدب، وقليل من الفقه، وكان مشغلاً بما يعنيه من نسخ الكتب بخطه ومطالعتها، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة نيف وأربعين وخمسمائة هـ. (س ٣ / ١٠١)

٢- أحمد الرُّوَدْبَارِي

(أبو محمد) أحمد بن يعقوب بن أحمد بن إبراهيم بن يوسف الرُّوَدْبَارِي، سكن سمرقند، وكان إماماً مفسراً بارعاً، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة ٤٦٥ هـ. (س ٣ / ١٠١)

(٤٠٦)

{ الرُّوَدْفَعْدِي }

نسبة إلى رُوَدْفَعْد، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - محمد الرُّوَدْفَعْدِي

(الإمام أبو بكر) محمد بن أبي حنيفة بن عمران بن علي بن عبد الكريم الأسروشَنِي الرُّوَدْفَعْدِي، سكن سمرقند، روى عن العلماء وروى عنه

(٤٠٤)
{ الرَّكْنَدِي }

نسبة إلى الرَّكْنَدِي، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - محمد الرَّكْنَدِي

(أبو بكر) محمد بن عبد المنعم بن الحسن بن الحسين بن أنس الرَّكْنَدِي، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي عن ٧٤ سنة، في سنة ٥١٠ هـ. (س) ٨٦/٣

(٤٠٥)
{ الرَّوْدَبَارِي }

نسبة إلى رُوْدَبَارِ، وهي: قرية من قرى مرو الشاهنجاه ومرو الشاش، ينسب إليها:

١ - محمد الرَّوْدَبَارِي

(أبو عبد الله) محمد بن أبي حامد أميركا بن أبي فيركا الجبلي الرَّوْدَبَارِي القاضى، من أهل مرو، ولى القضاء أكثر من ثلاثين سنة، وكان حسن الخط مليح، شد طرفاً من

شيخ الإسلام بخوارزم المعروف بالرشتاني. (ب ٣ / ٥٢)

(٤٠٢)
{ الرَّضْرَاضِي }

نسبة إلى الرَّضْرَاضَةِ، وهي: موضع بسمرقند، ينسب إليها:

١ - محمد الرَّضْرَاضِي

(أبو عبد الله) محمد بن محمود بن عبد الله الرَّضْرَاضِي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س) ٧٤ / ٣

(٤٠٣)
{ الرَّفُونِي }

نسبة إلى الرَّفُونِ، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - نصر الرَّفُونِي

(أبو الليث) نصر بن محمد بن بوك الرَّفُونِي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س) ٨٠/٣

(٤٠٠)
{ الرَّشَادِي }

نسبة إلى رَشَادِ، وهو: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل سمرقند، ينسب إليه:

١ - محمد الرَّشَادِي

(أبو النضر) محمد بن إسحاق بن رشاد بن بور بن عبيد الله الرَّشَادِي السمرقندي، من أهل سمرقند كان من الثقات ومن أهل الفضل والورع، مشهور بالطلب، روى عن العلماء وروى عنه غيره، مات سنة ٣٣٩ هـ. (س) ٦٧ / ٣

(٤٠١)
{ الرَّشْتَانِي }

نسبة إلى رشتان، وهي: قرية من قرى مرغينان ومرغينان من قرى فرغانة، ينتسب إليها:

١ - شيخ الإسلام الرَّشْتَانِي

(أبو عبد الله) الرَّزْمَانَاخِي (الصُّعْدِي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ٦٠)

(٣٩٦)

{ الرَّزْمَانَاخِي }

نسبة إلى رَزْمَانَاخ، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١- محمد الرَّزْمَانَاخِي

(أبو عبد الله) محمد بن يوسف بن ردام بن حنش الرَّزْمَانَاخِي البخاري، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة ٣٥٦ هـ. (س ٣ / ٦٠)

٢- حاتم الرَّزْمَانَاخِي

(أبو سعيد) حاتم بن محمد بن منصور الرَّزْمَانَاخِي البخاري، روى عن العلماء وروى عنه غيره.

(٣٩٧)

{ الرَّزِيْقِي }

نسبة إلى رَزِيْق، وهو: نهر بمرور عليه قبر الصحابي بريدة الأسلمي، ينسب إليه:

١- أحمد الرَّزِيْقِي

أحمد بن عيسى الحمال الرَّزِيْقِي المروزي، ثقة، من أصحاب ابن المبارك الكبار، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ٦٠) (ب ٣ / ٤٨)

٢- عبد الرحمن الرَّزِيْقِي

(أبو بكر) عبد الرحمن بن محمد بن حبيب الرَّزِيْقِي المروزي، كان حافظاً لأخبار رسول الله - صلى الله عليه وسلم -، عارفاً بالرجال، مميّزاً ناقداً للحديث، جهيداً فصيح اللسان جيد العبارة، ولد ببغداد ونشأ بها، ثم سكن أسفل الرزيق، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ٦٠)

(٣٩٨)

{ الرَّسْتَعْفَرِي }

نسبة إلى رَسْتَعْفَر، وهي: قرية من قرى إشتيخن من صغد سمرقند، ينسب إليه:

١- داود الرَّسْتَعْفَرِي

داود بن عمرو الرَّسْتَعْفَرِي الإشتيخني، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ٦٢)

(٣٩٩)

{ الرَّسْتَعْفَنِي }

نسبة إلى رَسْتَعْفَن، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١- علي الرَّسْتَعْفَنِي (كان حياً

قبل ٣٣٣ هـ - ٩٤٤ م)

(أبو الحسن) علي بن سعيد الرَّسْتَعْفَنِي، الحنفي، متكلم، من كبار الماتريدي، من تصانيفه: إرشاد المهتدي في أصول الدين، الزوائد والفوائد في أنواع العلوم، والفتاوى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ف ٢ / ٤٤٥) (س ٣ / ٦٢)

١ - محمد الرَّخْشِيوُذِي
(أبو الحسين) محمد بن
إسحاق الكرابيسي الرَّخْشِيوُذِي،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٥٣ / ٣)

(٣٩١)

{ الرَّخِيثُونِي }

نسبة إلى رَخِيثُون، وهي: قرية
من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - عبد الوهاب الرَّخِيثُونِي
عبد الوهاب بن الأشعث الحنفي
الرَّخِيثُونِي، روى عن العلماء
وروى عنه غيره. (س ٥٤ / ٣)

(٣٩٢)

{ الرَّذَائِي }

نسبة إلى رَذَان (ريان)، وهي:
قرية من قرى نسا، ينسب
إليها:

١ - محمد الرَّذَائِي
(أبو جعفر) محمد بن أحمد بن
أبي جعفر عون الرَّذَائِي
النسوي، سمع بنيسابور

وبالعراق، روى عن العلماء
وروى عنه غيره، توفي سنة
٣١٣ هـ. (س ٥٦ / ٣) (ب)
(٤٧ / ٣)

(٣٩٣)

{ الرَّزَابَادِي }

نسبة إلى رَزَابَاد، وهي: سكة
بمرو، ينسب إليها:

١ - إسماعيل الرَّزَابَادِي
(أبو الوفا) إسماعيل بن أحمد
الرَّزَابَادِي المروزي، روى
عن العلماء وروى عنه غيره
(س ٥٧ / ٣)

(٣٩٤)

{ الرَّزَامِي }

نسبة إلى رَزَام، وهي: محلة
بمرو الشاهنجاه، ينسب إليها:

١ - رَزَام الرَّزَامِي
رَزَام بن أبي رَزَام المطوعي
الرَّزَامِي، غزا مع عبد الله بن
المبارك، واستشهد قبل ابن
المبارك بسنتين روى عن

العلماء وروى عنه غيره. (س)
(٥٩ / ٣) (ب ٤٧ / ٣)

(٣٩٥)

{ الرَّزْمَازِي }

نسبة إلى رَزْمَاز، وهي: قرية
من قرى صغد سمرقند، ينسب
إليها:

١ - محمد الرَّزْمَازِي
(أبو بكر) محمد بن جعفر بن
جابر بن فرقان الرَّزْمَازِي
الصُّغْدِي الدهقان، روى عن
العلماء وروى عنه غيره، توفي
سنة ٣٧٩ هـ. (س ٦٠ / ٣)
(ب ٤٨ / ٣)

٢ - إبراهيم الرَّزْمَازِي

(أبو إسحاق) إبراهيم بن ذنون
الرَّزْمَازِي، روى عن العلماء
وروى عنه غيره. (س ٦٠ / ٣)

٣ - أبو محمد الرَّزْمَازِي

(أبو محمد) الرَّزْمَازِي
الصُّغْدِي، روى عن العلماء
وروى عنه غيره. (س ٦٠ / ٣)

٤ - أبو عبد الله الرَّزْمَازِي

(٣٨٦)

{ الرَّبَّجَنِيُّ }

نسبة إلى رَبَّجَن، وهي: قرية من قرى صغد سمرقند، ينسب إليها:

١- أحمد الربَّجَنِيُّ

(أبو نصر) أحمد بن محمد بن عبد الله الربَّجَنِيُّ السَّغْدِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٤٤/٣)

٢- محمد الربَّجَنِيُّ

(أبوسعدي) محمد بن هشام بن إسحاق الربَّجَنِيُّ ثم البخاري، يعرف بنون، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٤٤/٣)

(٣٨٧)

{ الرَّجَّائِيُّ }

نسبة إلى رَجَّاء، وهي: قرية من قرى سرخس، ينسب إليها:

١- عبد الرشيد الرَّجَّائِيُّ

عبد الرشيد بن ناصر الرَّجَّائِيُّ، واعظ نزل أصبهان رحالاً،

روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٣١/٣)

٢- القاضي الرَّجَّائِيُّ

أبو الفضل الرَّجَّائِيُّ السَّرْخَسِيُّ القاضي، من قرية من رستاق سرخس، سمع من العلماء وكتب عنهم. (س ٤٦/٣)

(٣٨٨)

{ الرَّحَّالِيُّ }

نسبة إلى رَحَّال، وهو: المبالغة في الرحلة وكثرة الأسفار في طلب الحديث من أهل سمرقند، ينسب إليها:

١- محمد الرَّحَّالِيُّ

(أبو الفضل) محمد بن أحمد بن مجاهد بن يونس الكاغدي السمرقندي، المعروف بالرحال الأعين، من أهل سمرقند، خرج في طلب العلم سنين كثيرة وتحمل المشقة في جمع الأخبار والحكايات فسمى رحالاً، روى عن العلماء وروى عنه غيره.

(س ٤٨/٣)

(٣٨٩)

{ الرَّخَّانِيُّ }

نسبة إلى رُخَّان، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- أحمد الرَّخَّانِيُّ

(أبو عبد الله) أحمد بن محمد الخطَّاب الرَّخَّانِيُّ، كتب الحديث الكثير، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣/٥٢) (ب ٤٣/٣)

٢- الحسن الرَّخَّانِيُّ

(أبو علي) الحسن بن القاسم الرَّخَّانِيُّ، فقيه فاضل من أهل رخان، روى عن العلماء وروى عنه غيره، وتوفي سنة نيف وسبعين وأربعمائة هـ. (س ٥٢/٣)

(٣٩٠)

{ الرَّخْشِيوُذِيُّ }

نسبة إلى رُخْشِيوُذ (رُخْشِيوُذ)، وهي: قرية من قرى ترمذ، ينسب إليها:

نسبة إلى الرباط، وهو: اسم لموضع يربط فيه الخيل، وعرف بالغزاة من أهل مرو، ينتسب إليه:

١- أحمد الرباطي

(أبو عبد الله) أحمد بن سعيد بن إبراهيم الرباطي، من أهل مرو، ثقة، من أكابر الشيوخ الصوفية، كان عالماً بعلوم الظاهر وعلوم الحقائق، روى عن العلماء وروى عنه غيره، وتوفي سنة ٢٤٣هـ. (س ٣٩/٣)

(٣٨٥)

{ الربضي }

نسبة إلى ربض مرو، وهو: حائط مرو المعروفة، ينسب إليه:

١- أحمد الربضي

(أبو بكر) أحمد بن بكر بن يونس بن الخليل المؤدب الربضي، مروزي الأصل، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٤٢/٣) (ب ٣ / ٢٩)

٢- محمد الراهوي

(أبو الحسن) محمد بن إسحاق بن إبراهيم الحنظلي المروزي الراهوي، ابن أبي يعقوب السابق، ولد بمرو ونشأ بنيسابور، وكتب ببلاد خراسان والعراق والحجاز والشام ومصر، وكان عالماً بالفقه، جميل الطريق، مستقيم الحديث، قلد قضاء مرو ثم نيسابور، روى عن العلماء وروى عنه غيره، وتوفي سنة ٢٨٩هـ. (س ٣٤/٣)

٣- محمد الراهوي

(أبو الطيب) محمد بن محمد بن إسحاق بن إبراهيم بن مخلد الحنظلي الراهوي، ابن أبي الحسن السابق المعروف جده بابن راهوية، مروزي الأصل، سكن بغداد وحدث بها، وكان ثقة عالماً فقيهاً مالكيًا، روى عن العلماء وروى عنه غيره، وتوفي سنة ٣٣٩هـ. (س ٣ / ٣٤)

(٣٨٤)

{ الرباطي }

٣٤٧هـ، وتوفي سنة ٤٢٦هـ. (س ٣٣/٣)

٣- أحمد الراهبي

(أبو محمد) عبد الله بن محمد جعفر بن راهب بن إسماعيل البزاز الراهبي، شيخ صدوق، روى عن العلماء وروى عنه غيره، وتوفي سنة ٣٨٦هـ. (س ٣٣/٣)

(٣٨٣)

{ الراهوي }

نسبة إلى راهوية، وهو: اسم لجد المنتسب إليه من أهل مرو، ينسب إليه:

١- إسحاق الراهوي

(أبو يعقوب) إسحاق بن إبراهيم بن مخلد بن إبراهيم بن عبد الله بن تميم الحنظلي المروزي الراهوي، كان إماماً مشهوراً من أهل مرو، سكن نيسابور، وكان متبوعاً له أقوال وإختيارات، روى عن العلماء وروى عنه غيره، ولد سنة ١٦١ وتوفي سنة ٢٣٨هـ. (س ٣٤/٣)

ومصر، وعمر حتى حدث، وكا
ن حسن الحديث صحيح
الأصول، روى عن العلماء
وروى عنه غيره، مات سنة
٣٦٠ هـ. (س ٢٨ / ٣)

(٣٧٩)

{ الرَّامِثِيُّ }

نسبة إلى رامث، وهي: قرية
من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - علي الرامثي (٠٠٠٠ -
٦٦٦ هـ / ٠٠٠٠ - ١٢٦٨ م)
(حميد الدين) علي بن محمد
بن علي الرامثي، البخاري،
الضرير، فقيه، أصولي،
محدث، مفسر، من تصانيفه:
الفوائد، وشرح النافع، وكلاهما
في فروع الفقه الحنفي. (ف ٢ /
٥١٦)

٢ - إبراهيم الرامثي

(أبو إسحاق) إبراهيم بن
الحسن بن محمد بن إبراهيم بن
إسحاق بن حماد بن قطن
بن منصور بن صالح بن رفيد
بن بجيح بن عبد العزيز
المصري الرامثي، روى عن

العلماء وروى عنه غيره.
(س ٢٩ / ٣) (ب ١٩ / ٣)

(٣٨٠)

{ الرَّامِيُّ }

نسبة إلى رامى، وهي: قرية
من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - أبو أحمد الرامى
(أبو أحمد) بن حكيم بن لقمان
الرامى، روى عن العلماء
وروى عنه غيره. (س ٣٠ / ٣)
(ب ١٩ / ٣)

(٣٨١)

{ الرَّامِيَّتِيُّ }

نسبة إلى راميثن (راميثنة -
أرميثنة)، وهي: قرية من
قرى بخارا، ينسب إليها:

١- روح الراميثي

(أبو إبراهيم) روح بن المستنير
الراميثي البخاري، روى عن
العلماء وروى عنه غيره.
(س ٣٠ / ٣) (ب ٢٠ / ٣)

٢- محمد الراميثي

(أبو عبد الله) محمد بن أبي
هاشم صالح بن رفيد بن عبد
السلام الراميثي، روى عن
العلماء وروى عنه غيره. (س
٣٠ / ٣)

(٣٨٢)

{ الرَّاهِبِيُّ }

نسبة إلى راهب، وهو: اسم
لجد المنتسب إليه من أهل
نسف، ينسب إليه:

١ - محمد الراهبي

(أبو الحسن) محمد بن بكر
بن محمد بن جعفر بن راهب
الراهبي الفرائضي، من أهل
بيت نسف، روى عن العلماء
وروى عنه غيره، توفي سنة
٣٨٥ هـ. (س ٣٣ / ٣)

٢ - أحمد الراهبي

(أبو نصر) أحمد بن محمد بن
بكر بن محمد بن جعفر بن
راهب الراهبي الفرائضي،
الأديب الشاعر، من مفاخرة
بلدة نسف، روى عن العلماء
وروى عنه غيره، ولد سنة

نسبة إلى زبيدوان، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - عبد الوهاب الذبيدواني (أبو أحمد) عبد الوهاب بن عبد الواحد بن أحمد بن أبي نوح الذبيدواني البخاري، شيخ فاضل صالح، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٩) (ب ١١ / ٣)

(٣٧٥)

{ الذيموني }

نسبة إلى ذيمون، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - عبد العزيز الذيموني (أبو القاسم) عبد العزيز بن أحمد بن محمد بن عبد الله بن مرثد بن مقاتل بن حيان النبطي البخاري الذيموني، من أهل بخارى، فقيه فاضل، روى عن العلماء وروى عنه غيره (س ١٩ / ٣) (ب ١١ / ٣)

٢ - حكيم الذيموني

(أبو محمد) حكيم بن محمد بن علي بن الحسين بن أحمد بن

حكيم الذيموني، فقيه أصحاب الشافعي رحمه الله، تفقه بمرو، ودرس الكلام، روى عن العلماء وروى عنه غيره، وتوفي بمرو سنة ٤١٦ هـ. (س ٢٠ / ٣)

(٣٧٦)

{ الراغسي }

نسبة إلى راعسرتي، وهي: قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١ - محمد الراغسرتي (الإمام أبو بكر) محمد بن عبد الله بن موسى النسفي الراغسرتي، سكن سمرقند، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٢٧ / ٣)

(٣٧٧)

{ الراغسي }

نسبة إلى راعن، وهي: قرية من قرى صغد سمرقند من الدبوسية، ينسب إليها:

١ - أحمد الراغسي

(أبو محمد) أحمد بن محمد بن علي الدبوسي الراغسي، أملي وحدث، سمع منه العلماء مغازي الواقدي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢٧ / ٣)

(٣٧٨)

{ الرامرائي }

نسبة إلى رامران، وهي: قرية من قرى نسا، ينسب إليها:

١ - الحسن الرامرائي (أبو علي) الحسن بن علي النسوي الرامرائي، كان إماماً فاضلاً، روى عن العلماء وروى عنه غيره، مات بعد سنة ٤٠٠ هـ. (س ٢٨ / ٣)

٢ - محمد الرامرائي

(أبو جعفر) محمد بن جعفر بن إبراهيم بن عيسى النسوي الرامرائي، الفقيه من أهل رامران، كان فقيهاً فاضلاً، حسن السيرة، مكثراً من الحديث، رحل في طلبه إلى الشام والعراق والحجاز

حدود سنة ٤٩٠ هـ. (س ٢ / ٥٣٣)

(٣٦٩)

{ الذَّحْكِيُّ }

نسبة إلى نَحْكُث (نَحْكُتْ)، وهي: من قرى أسفيجاب، قرية بالروزبار وراء نهر سيحون وراء بلاد الشاش، ينسب إليها:

١ - أحمد الذَّحْكِيُّ

(أبو نصر) أحمد بن عثمان بن أحمد المستوفى الذَّحْكِيُّ (الذَّحْكِيُّ)، أحد الأئمة، سكن سمرقند وحدث بها، روى عن العلماء وروى عنه غيره، مات في سنة ٥٠٦ هـ. (س ٣ / ٨) (ب ٤ / ٣)

(٣٧٠)

{ الذَّخِينَوِيُّ }

نسبة إلى ذَخِينَوِي، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - عبد الوهاب الذَّخِينَوِيُّ

(أبو محمد) عبد الوهاب بن الأشعث بن نصر بن سورة بن عرفة بن سيار الحنفي الذَّخِينَوِيُّ، رحل في طلب العلم إلى العراق، روى عن العلماء وروى عنه غيره، مات قبيل سنة ٣٠٠ هـ. (س ٣ / ٨) (ب ٤ / ٣)

(٣٧١)

{ الدَّرْعِيَّةِيُّ }

نسبة إلى دَرْعِيَّة، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - عمران الدَّرْعِيَّةِيُّ

(أبو زيد) عمران بن موسى بن غرامش الدَّرْعِيَّةِيُّ البخاري، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ٩) (ب ٥ / ٣)

(٣٧٢)

{ الذَّمِّيُّ }

نسبة إلى ذَمِّي، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - أحمد الذَّمِّيُّ

أحمد بن محمد بن السقر الدهقان الذَّمِّيُّ، كان حسن الرواية لا بأس به، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣ / ١٢) (ب ٧ / ٣)

(٣٧٣)

{ الذِّيَالِيُّ }

نسبة إلى ذِيَالٍ، وهو: اسم لجد المنتسب إليه من أهل مرو، ينسب إليه:

١ - أحمد الذِّيَالِيُّ

(أبو علي) أحمد بن محمد بن عبد الوهاب بن ثابت بن شداد بن الهاد بن الهداد المروزي المعروف بابن الذِّيَالِيِّ، مروزي الأصل، بغدادى المولد والمنتشأ، كان ثقة مأموناً، ضرير البصر، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات بعد سنة ٣١٣ هـ. (س ٣ / ١٩)

(٣٧٤)

{ الذَّبِيدَوَانِيُّ }

(٣٦٧)

{ الديواني }

نسبة إلى ديوان، وهي: سكة
بمرو، ينسب إليها:

١ - جعفر الديواني

(أبو العباس) جعفر وجيه بن
حريث بن عبدان بن إبراهيم
النجار الديواني، من أهل مرو،
وكان يسكن سكة ديوان، روى
عن العلماء وروى عنه غيره،
مات سنة ٢٩٧ هـ. (س ٢ / ٥٣٢)

(٣٦٨)

{ الديوكشي }

نسبة إلى ديوكش، وهي: بيت
مشهور لبعض العلماء بمرو،
ينسب إليها:

١ - عبد الله بن الديوكشي

(أبو محمد) عبد الله
بن عبد الله بن الديوكشي،
فقيهاً عالماً،
السيرة،
وروى
لحجاز

(٣٦٥)

{ الدينبازي }

نسبة إلى دينباز، وهي: قرية
من قرى مرو عند ريكتج
عبدان، ينسب إليها:

١ - القاسم الدينبازي

القاسم بن إبراهيم الدينبازي،
الزاهد، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء (ب) (س ٢ / ٥٣١)

(٣٦٦)

{ الدينمزداني }

نسبة إلى دينه مزدان، وهي:
قرية من قرى مرو عند ريكتج
عبدان، ينسب إليها:

١ - القاسم الدينمزداني

القاسم بن إبراهيم الدينبازي،
الزاهد، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (ب) (س ٢ / ٦١٦)

التاني الديزكي، من أهل
أصبهان، نسب إلى جده
الأعلى، وروى عن العلماء
وروى عنه غيره. (س ٢ / ٥٢٦)

٥ - عمر الديزكي

عمر بن شعيب بن أبي القاسم
الصرام الديزكي، من أهل
الديزك، كان قاضي المعسكر
في جميع مدن الخاقان، وكان
يروى الصحاح عن عبد الجبار
النحوي، ومعاني الأخبار
للكلاباذي، وروى عن العلماء
وروى عنه غيره، مات سنة
٥٢٥ هـ. (س ٢ / ٥٢٦)

(٣٦٤)

{ الديمسي }

نسبة إلى ديمس، وهي: قرية
من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - محمد الديمسي

(أبو طاهر) محمد بن يعقوب
الديمسي البخاري، وروى عن
العلماء وروى عنه غيره، مات
في حدود سنة ٤٣٠ هـ. (ب)
(س ٢ / ٦١٥) (س ٢ / ٥٢٩)

١- عبد العزيز الدِّيَزْكِي
عبد العزيز بن محمد الدِّيَزْكِي،
الواعظ السمرقندي، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
مات فى طريق مكة قبل سنة
٣٠٨ هـ. (ب ٢ / ٦١٣) (س)
٥٢٦ / ٢

٢- محمد الدِّيَزْكِي
(أبو المحامد) محمد بن على
بن إسماعيل بن منصور بن
يحيى الدِّيَزْكِي، المعروف
بالحجاج الكرابيسى
السمرقندي، كان فقيهاً فاضلاً
صالحاً عفيفاً نظيفاً، شديد
الرغبة إلى الخيرات، وروى
عن العلماء وروى عنه غيره،
ولد سنة ٤٨٩ هـ. (س ٢ /
٥٢٦)

٣- عمر الدِّيَزْكِي
(أبو حفص) عمر بن أحمد بن
محمد بن شيب الدِّيَزْكِي،
وروى عن العلماء وروى عنه
غيره، مات سنة ٥١١ هـ. (س)
٥٢٦ / ٢

٤- أحمد الدِّيَزْكِي
(أبو الطيب) أحمد بن محمد
بن عمر بن إسحاق بن ديزكة

تميم، من أهل بخارا، سكن
بغداد وحدث بها، وروى عن
العلماء وروى عنه غيره، مات
سنة ٢٥١ هـ. (س ٢ / ٥١٢)

(٣٦٢)

{ الدُّوَيْنِي }

نسبة إلى دوين، وهى: بلد فى
آخر أذربيجان بقرب من
تفليس، ينسب إليها:

١- نصر الله الدُّوَيْنِي

(أبو الفتوح) نصر الله بن
منصور بن سهل الدُّوَيْنِي
الجزى، كان فقيهاً شافعيّاً
صالحاً مستوراً، تفقه ببغداد،
وسمع الحديث من العلماء،
وروى عن العلماء وروى عنه
غيره، مات سنة ٥٤٦ هـ. (ب
٢ / ٥٥٨) (س ٢ / ٥١٣)

(٣٦٣)

{ الدِّيَزْكِي }

نسبة إلى ديزك، وهى: قرية
من قرى سمرقند، ينسب إليها:

له نظير فى وقته فى حسن
الوعظ، وروى عن العلماء
وروى عنه غيره. (س ٢ /
٤٩٧)

٥- أحمد الدُّدَانَقَانِي

أحمد بن خشنام
الدُّدَانَقَانِي، كان محدثاً فاضلاً،
وروى عن العلماء وروى عنه
غيره. (س ٢ / ٤٩٧)

٦- أحمد الدُّدَانَقَانِي

أحمد بن القاسم الدُّدَانَقَانِي،
كان حسن الصوت، كثير
الحديث، وروى عن العلماء
وروى عنه غيره. (س ٢ /
٤٩٧)

(٣٦١)

{ الدُّوَيْدِي }

نسبة إلى دُوَيْد، وهى: اسم
لجد المنتسب إليه من أهل
بخارى، ينسب إليها:

١- محمد دُوَيْدِي

(أبو بكر) محمد بن سهل بن
عسكر بن عمارة بن دويد
دُوَيْدِي البخارى، مولى بنى

من ثلاثين سنة، وروى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٥٤٣ / ٢) (س ٤٩٧ / ٢)

٢- فضل الله الدُّدَانَقَانِيُّ

(أبو محمد) فضل الله بن محمد بن إسماعيل بن محمد بن أحمد بن عبد الله بن الحسن بن روح الخطيبى الدُّدَانَقَانِيُّ، سكن بلخ، وكان فقيهاً فاضلاً، مناظراً حسن الكلام فى الوعظ والفقہ، سافر إلى بخارا يتفقه بها، ولد سنة ٤٨٨ هـ تقديراً، ومات سنة ٥٥٢ هـ. (ب ٢ / ٥٤٣)

٣- عبد الرحمن الدُّدَانَقَانِيُّ

(أبو بكر) عبد الرحمن بن أحمد بن محمد بن عبد الله بن صالح الخطيب الدُّدَانَقَانِيُّ، خرج إلى بلاد ماوراء النهر وحدث بها، وروى عن العلماء وروى عنه غيره، وتوفى قبل سنة ٤٠٠ هـ. (س ٤٩٧ / ٢)

٤- منصور الدُّدَانَقَانِيُّ

(أبو السرى) منصور بن عمار بن كثير السلمى الدُّدَانَقَانِيُّ، الواعظ، كان من القصاص المحسنين، ولم يكن

الحديث والتفسير والفقہ، وكان من أهل العلم راغباً فى تحصيل العلم محباً له، أفنى عمره فى طلبه، يعرف اللغة والأصول والفقہ، ورجب فى طلب الحديث، وبالغ فيه كبر السن ومعرفته، ولد سنة ٤٨٥ أو ٤٩٠ هـ، وتوفى سنة ٥٥٧ هـ. (ب ٢ / ٥٢٤) (س ٢ / ٤٨٨)

٣- نصر الدَّلْغَطَانِيُّ

(أبو سهل) نصر بن الحكم بن حامد الطهمانى الدَّلْغَطَانِيُّ، وروى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٢ / ٤٨٨)

(٣٦٠)

{ الدُّدَانَقَانِيُّ }

نسبة إلى دُدَانَقَان، وهى: بليدة بمرو، ينسب إليها:

١- أحمد الدُّدَانَقَانِيُّ

(أبو القاسم) أحمد بن أحمد بن إسحاق بن موسى الدُّدَانَقَانِيُّ، الصوفى، شيخ صالح كثير الخير، سافر والشام ومصر، وسمع بالاسكندرية، وسكن مكة أكثر

الدُّغُولِيّ، عم أبى العباس الدغولى السابق، قدم بخارا وحدث بها، وروى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٤٨٣ / ٢)

(٣٥٩)

{ الدَّلْغَطَانِيُّ }

نسبة إلى دَلْغَطَان، وهى: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- محمد الدَّلْغَطَانِيُّ

(أبو بكر) محمد بن الفضل بن أحمد الدَّلْغَطَانِيُّ، كان أحد الزاهد المتقشفين، حدث بشئ قليل عن أبيه، وروى عن العلماء وروى عنه غيره، وتوفى سنة ٤٨٨ هـ. (ب ٢ / ٥٢٤) (س ٢ / ٤٨٨)

٢- فضل الله الدَّلْغَطَانِيُّ

(أبو بكر) فضل الله بن محمد بن إبراهيم بن أحمد بن عبد الله الدَّلْغَطَانِيُّ البارى، من قرية دلغتان، كان فقيهاً فاضلاً عارفاً بالأدب والحساب، حسن السيرة، متابِعاً فى الإحتياط، حريصاً على جمع العلوم من

(٣٥٦)

{ الدزقى }

نسبة إلى دزق، وهى: قرى فى عدة مواضع بمرور الشاهنجان ومرار الرود، ينسب إليها:

١- على الدزقى

على بن حشرم الدزقى، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٥١٧/٢) (س ٤٧٥/٢)

٢- الحسن الدزقى

(أبو المعالى) الحسن بن محمد بن أبى جعفر البلخى الدزقى، القاضى بها، روى عن العلماء وروى عنه غيره، مات سنة ٥٤٨ هـ. (ب ٥١٧/٢)

٣- أحمد الدزقى

(أبو بكر) أحمد بن محمد بن خلف الدزقى، المعروف (بابن أبى شعيب)، سمع من العلماء، وروى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٥١٧/٢) (س ٤٧٥/٢)

٤- عبد المجيد الدزقى

عبد المجيد الدزقى، كتب الحديث، وروى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٢/٤٧٥)

(٣٥٧)

{ الدستجردى }

نسبة إلى دستجرد، وهى: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- سعد الدستجردى

(أبو محمد) سعد بن محمد بن أبى عبيد الدستجردى، كان صوفياً فقيهاً صالحاً، ولى الخطابة والوعظ بقرينته روى الحديث وسمعه، وروى عن العلماء وروى عنه غيره، ولد سنة ٤٧٧ هـ، توفى سنة ٥٥٢ هـ. (ب ٥١٨/٢)

(٣٥٨)

{ الدغولى }

نسبة إلى دغول، وهو: بيت كبير لأهل العلم بسرخس

وكانوا رؤساء الحديث بها، ينسب إليها:

١- محمد الدغولى (٠٠٠٠ -

٣٢٥ هـ / ٠٠٠٠ - ٩٣٧ م)

(أبو العباس) محمد بن عبد الرحمن بن محمد بن عبد الله بن سابور السرخسى الدغولى، أحد أئمة المسلمين، محدث حافظ، راوية، فقيه، لغوى، وكان شيخ خراسان فى عصره، وروى عن العلماء وروى عنه غيره، من آثاره: المسند فى الحديث. (ظ ٣٤/٦) (ف ٣ / ٤٠١) (س ٤٨٣/٢)

٢- محمد الدغولى

(أبو العباس) محمد بن عبد الرحمن بن محمد بن عبد الرحمن بن سابور الدغولى، كان زعيم سرخس وسمع من جده أبى العباس السابق، وكان له بسرخس مجلس الإملاء، وتوفى سنة ٣٦٥ هـ. (س ٣ / ٤٨٣/٢)

٣- على الدغولى

(أبو الحسن) على بن محمد بن عبد الرحمن بن سابور

العلماء وروى عنه غيره.
(ب ٥١٣/٢) (س ٤٦٩/٢)

(٣٥١)

{ الدَّرْسِينَانِي }

نسبة إلى دَرْسِينَان، وهي:
قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - عبدان الدَّرْسِينَانِي
عبدان بن سنان الدَّرْسِينَانِي،
روى عن العلماء وروى عنه
غيره. (ب ٥١٣/٢) (س ٢
٤٧٠/٢)

(٣٥٢)

{ الدَّرْعَانِي }

نسبة إلى دَرْعَان، وهي: مدينة
على شاطئ خوارزم، ينسب إليها:

١ - محمد الدَّرْعَانِي
(أبو بكر) محمد بن أبي سعيد
بن محمد الدَّرْعَانِي، روى عن
العلماء وروى عنه غيره. (ب
٥١٤/٢)

(٣٥٣)

{ الدَّرْعَمِي }

نسبة إلى دَرْعَم، وهي: بلدة
وكورة من أعمال بسمرقند،
ينسب إليها:

١ - صابر الدَّرْعَمِي
صابر بن أحمد بن محمد بن
أحمد بن علي بن إسماعيل
الدَّرْعَمِي الشكديزوي،
الواعظ، روى عن العلماء
وروى عنه غيره، مات سنة
٥٢٨ هـ. (ب ٥١٤/٢) (س
٤٧٠/٢)

(٣٥٤)

{ الدَّرَوَازِقِي }

نسبة إلى دَرَوَازِق، وهي: قرية
من قرى مرو، قديمة نزل بها
المسلمون لما قدمو مرو
لفتحها، ينسب إليها:

١ - عيسى الدَّرَوَازِقِي
(أبو المنيب) عيسى بن عبيد
بن أبي عبيد الكندي
الدَّرَوَازِقِي، روى عن العلماء

وروى عنه غيره. (ب ٢ /
٥١٦) (س ٤٧٢/٢)

(٣٥٥)

{ الدَّرِيْجَقِي }

نسبة إلى دَرِيْجَقِي (دَرِيْجَة)،
وهي: قرية من قرى مرو،
ينسب إليها:

١ - عبد العزيز الدَّرِيْجَقِي
عبد العزيز بن حبيب الأسدي
الدَّرِيْجَقِي، كان من قدماء
التابعين، شهد المواقع بمرو ثم
سكنها، روى عن العلماء
وروى عنه غيره. (ب ٢ /
٥١٧) (س ٤٧٢/٢)

٢ - خروف الدَّرِيْجَقِي

(أبو محمد) خروف بن أبي
الفضل الدَّرِيْجَقِي، شيخ صالح
كثير التهجذ والعبادة، رغب
في مجالس الذكر، وكان يحفظ
كثيراً من حكايات المشايخ،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، ولد سنة ٤٧٧ هـ. (س
٤٧٣/٢)

فقال زده خمسين فلقب بها،
ينسب إليها:

١- بكر الدُّخْمَسِينِي

(أبو أحمد) بكر بن محمد بن حمدان بن غالب بن طارق بن هلال الصيرفي الدُّخْمَسِينِي، من أهل مرو، وكان فاضلاً عالماً مسناً، وكان مختصاً بالأمرء السامانية لفصاحته وتقدمه، سمع بمرو وبلخ وبغداد وبالري، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة ٣٤٨ هـ. (س ٢ / ٤٦٤)

(٣٤٧)

{ الدَرَبَنْدِي }

نسبة إلى دَرَبَنْد، وهو: باب الأبواب، ينسب إليه:

١- الحسن الدَرَبَنْدِي

(أبو الوليد) الحسن بن محمد بن علي بن محمد الصوفي البلخي الدَرَبَنْدِي، كان ممن رحل في طلب الحديث وبالغ في جمعه وأكثر غاية الإكثار، سمع ببخارى، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي

في شهر رمضان سنة ٤٥٦ هـ.
(ب ٢ / ٥١١)

(٣٤٨)

{ الدُرَيْبِقَانِي }

نسبة إلى دُرَيْبِقَانِي، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- حريب الدُرَيْبِقَانِي

حريب (حريث) الدُرَيْبِقَانِي، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي قبل سنة ٣٠٠ هـ. (ب ٢ / ٥١١) (س ٢ / ٤٦٨)

٢- أحمد الدُرَيْبِقَانِي

أحمد بن محمد بن خشنام الدُرَيْبِقَانِي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٢ / ٤٦٨)

(٣٤٩)

{ الدِرْزَدَهِي }

نسبة إلى دِرْزَدَه، وهي: قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١- الحسين الدِرْزَدَهِي

(أبو علي) الحسين بن الحسين بن علي بن الحسن بن مطاوع بن عباد الدِرْزَدَهِي، الفقيه، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٢ / ٥١٣) (س ٢ / ٤٦٨)

٢- خلف الدِرْزَدَهِي

(أبو سعيد) خلف بن سليمان بن عبد الله بن عبد الرحمن الدِرْزَدَهِي النسفي، من قرية درزده، شيخ ثقة جليل، له رحلة إلى العراق، صنف: المسند، روى عن العلماء وروى عنه غيره، مات في صفر سنة ٣٠٠ هـ. (س ٢ / ٤٦٩)

(٣٥٠)

{ الدَرَزِيُونِي }

نسبة إلى دَرَزِيُون، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١- العباس الدَرَزِيُونِي

(أبو الفضل) العباس بن نصر بن جري الدَرَزِيُونِي، روى عن

العلماء وكان فاضلاً خيراً ثقة من أهل السنة، رحل إلى العراق وكتب الكثير، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة ٢٥٢ هـ. (س ٢ / ٤٥٤)

٧- سعيد الدَّبُوسِيُّ

(أبو عثمان) سعيد بن الأحوص الأزدي الدَّبُوسِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٢ / ٤٥٤)

٨- عثمان الدَّبُوسِيُّ

(أبو عمرو) عثمان بن الحسين بن محمد بن الحسن بن محمد بن رميح بن سهل بن رجاء بن تبع الدَّبُوسِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٢ / ٤٥٥)

٩- محمد الدَّبُوسِيُّ

(أبو حميد) محمد بن إبراهيم المروزي الماهياني الدَّبُوسِيُّ، من ماهيان مرو، وقيل له الدبوسى لأنه كان على مسلحة الدبوسية أيام بنى أمية، وهو أول من بايع أبا العباس السفاح بالكوفة وسلم عليه. (س ٢ / ٤٥٦)

(٣٤٤)

{ الدُّجَاكِيُّ }

نسبة إلى دُجَاكِن، وهي: قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١- إسماعيل الدُّجَاكِيُّ

إسماعيل بن يعقوب المقرئ الدُّجَاكِيُّ النسفي، دخل سمرقند وسمع من شيوخها، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة ٤٨٢ هـ. (ب ٢ / ٥٠٢) (س ٢ / ٤٦٠)

(٣٤٥)

{ الدَّخْفَنُودِيُّ }

نسبة إلى دَخْفَنُود، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١- عبد الله الدَّخْفَنُودِيُّ

(أبو إبراهيم) عبد الله بن جنح الدَّخْفَنُودِيُّ، ولقبه حمول، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة ٢٧٣ هـ. (ب ٢ / ٥٠٧) (س ٢ / ٤٦٣)

٢- محمد الدَّخْفَنُودِيُّ

(أبو عبد الله) محمد بن إسحاق بن إبراهيم بن حاضر الوراق الدَّخْفَنُودِيُّ، من قرية دخفندون، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٢ / ٤٦٣)

٣- إسحاق الدَّخْفَنُودِيُّ

(أبومحمد) إسحاق بن أحمد بن إبراهيم بن حاضر الوراق الدَّخْفَنُودِيُّ، روى عن العلماء. (س ٢ / ٤٦٣)

٤- إسماعيل الدَّخْفَنُودِيُّ

(أبو إبراهيم) إسماعيل بن محمد بن إسحاق بن حاضر الدَّخْفَنُودِيُّ البخاري، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة ٣٧١ هـ. (س ٢ / ٤٦٣)

(٣٤٦)

{ الدُّخْمَسِيُّ }

نسبة إلى دُخْمَسِين، وهي: شهرة لرجل من أهل مرو ولقب بها لأنه أمر رجل من أهل العلم بخمسين فاستزاد،

(٣٤٢)

{ الدُّبُزِّيُّ }

نسبة إلى دُبُزْن (دُبُزْنَد)، وهي قرية من قرى مرو عند كمران، ينتسب إليها:

١ - قريش الدُّبُزِّيُّ

(أبو عثمان) قريش بن محمد بن قريش الدُّبُزِّيُّ المروزي، كان شيخاً ثقة صدوقاً، وأديباً نحوياً فاضلاً حدث بكتاب المغازي عن عمار بن الحسن، مات سنة ٢٩٨ هـ. (ب ٢ / ٤٩٨) (س ٢ / ٤٥٤)

(٣٤٣)

{ الدُّبُوسِيُّ }

نسبة إلى دُبُوسِيَّة، وهي: بليدة من أعمال الصغد من ما وراء النهر، ينسب إليها:

١ - عبد الله الدُّبُوسِيُّ (٣٦٧ -

٤٣٠ هـ / ٩٧٨ - ١٠٣٩ م) (أبو زيد) عبد الله بن عمر بن عيسى الدُّبُوسِيُّ، كان من كبار فقهاء أبي حنيفة وممن يضرب

به المثل في النظر واستخراج الحجج والرأى، أصولي، ولي القضاء وتوفي ببخارا سنة ٤٣٠ هـ، من تصانيفه: تقويم الأدلة، كتاب الأسرار، الأمد الأقصى، تأسيس النظر في اختلاف الأئمة، والأنوار في الأصول. (ك ٩) (ب ٢ / ٤٩٩) (س ٢ / ٤٥٤) (ف ٢ / ٢٦٥)

٢ - ميمون الدُّبُوسِيُّ

(أبو الفتح) ميمون بن محمد بن عبد الله بن بكر مج الدُّبُوسِيُّ، من أهل دبوسية، سكن مرو، شيخ صالح ورع صدوق، تفقه وسمع الحديث من العلماء، توفي سنة ٥٣٥ هـ. (ب ٢ / ٤٩٩) (س ٢ / ٤٥٥)

٣ - محمود الدُّبُوسِيُّ

(أبو القاسم) محمود بن ميمون بن محمد بن عبد الله بن بكر مج الدُّبُوسِيُّ، ابن أبو القاسم السابق، كان شيخاً فقيهاً فاضلاً، وسمع الحديث من العلماء، توفي سنة نيف وثلاثين وخمسمائة هـ. (ب ٢ / ٤٩٩) (س ٢ / ٤٥٥)

٤ - علي الدُّبُوسِيُّ

(أبو القاسم) علي بن أبي يعلى بنزيد بن حمزة بن محمد بن عبد الله الحسيني العلوي الدُّبُوسِيُّ، الفقيه الشافعي، ولي التدريس بالمدرسة النظامية ببغداد، وكان إماماً في الفقه والتفسير والأدب، وكان عفيفاً كريماً جواداً، وكانت له يد قوية باسطة في الجدل وقمع الخصوم، وقد شوهد له مقامات في النظر ظهر فيها غزارة فضله، وسمع الحديث من العلماء، توفي سنة ٤٨٢ هـ. (ب ٢ / ٤٩٩) (س ٢ / ٤٥٥)

٥ - أحمد الدُّبُوسِيُّ

أحمد بن عمرو بن نصير بن حامد بن أحميد بن دبوسة الدُّبُوسِيُّ، ليس هو في دبوسية وإنما نسب إلى جده دبوسة، أسلم على يد قتيبة بن مسلم الباهلي سنة ٩٣ هـ. (ب ٢ / ٤٩٩) (س ٢ / ٤٥٦)

٦ - ظليم الدُّبُوسِيُّ

(أبو الغشيم) ظليم بن حطيظ الجهضمي الدُّبُوسِيُّ، من أهل دبوسية من العرب المواظيين على لزوم السنن روى عن

(٣٣٦)
 { الْخَيْشَانِيُّ }

نسبة إلى خَيْشَان، وهي:
 موضع بسمرقند، ينسب إليها:

١ - أبو الحسن الْخَيْشَانِيُّ
 السَّمَرْقَنْدِيُّ (أبو الحسن) الْخَيْشَانِيُّ
 السَّمَرْقَنْدِيُّ، روى جامع
 الترمذى عن أبى بكر أحمد بن
 إسماعيل السَّمَرْقَنْدِيُّ (ب ٢ / ٤٧١)
 (س ٢ / ٤٣١)

(٣٣٧)
 { الْخَيْلَامِيُّ }

نسبة إلى خَيْلَام، وهي: بلد بما
 وراء النهر من أعمال
 غرغانة، ينسب إليها:

١ - حمزة الْخَيْلَامِيُّ
 (الشريف الإمام) حمزة بن
 على بن المحسن بن محمد بن
 جعفر بن موسى بن عيسى بن
 أبى بكر الصديق
 الْخَيْلَامِيُّ، من ولد أبى بكر
 الصديق، كان فقيهاً فاضلاً
 وكان من خلفاء الدار

(أبو محمد) عبد الله بن
 الفضل الْخَيْرَازِيُّ، كان مفتى
 بخارا، روى عن العلماء،
 وروى عنه ابنه. (ب ٢ / ٤٧٠)
 (س ٢ / ٤٢٩)

٢- أحمد الْخَيْرَازِيُّ

(أبو نصر) أحمد بن عبد الله
 بن الفضل الْخَيْرَازِيُّ، قلد
 الإمامة فى الجامع ببخارا،
 وعقد له مجلس الإملاء بها،
 روى عن العلماء وروى عن
 أبيه. (ب ٢ / ٤٧٠) (س ٢ / ٤٢٩)

٣- محمد الْخَيْرَازِيُّ

(أبو بكر) محمد بن أحمد بن
 عبد الله بن الفضل الْخَيْرَازِيُّ،
 ابن أبى نصر السابق، روى
 عن العلماء وروى عنه ابنه.
 (س ٢ / ٤٢٩)

٤- محمد الْخَيْرَازِيُّ

(أبو بكر) محمد بن محمد بن
 أحمد بن عبد الله بن الفضل
 الْخَيْرَازِيُّ، ابن أبى بكر،
 روى عن العلماء وروى عنه
 غيره، توفى بعد سنة ٥١٨ هـ.
 (س ٢ / ٤٢٩)

محمد عبد الرحيم الْخَوِيُّ،
 روى عن العلماء وروى عنه
 غيره. (س ٢ / ٤٢٠)

(٣٣٤)
 { الْخَيْدَشْتَرِيُّ }

نسبة إلى خَيْدَشْتَر، وهي: قرية
 من قرى إشتيخن نواحى
 الصغد، ينسب إليها:

١- بلال الْخَيْدَشْتَرِيُّ

(أبو بكر) بلال بن رميار بن
 ربابة الإشتيخي الْخَيْدَشْتَرِيُّ،
 روى عن العلماء وروى عنه
 غيره، وليست روايته بالقوية
 لأنه لم يكن من أهل الصنعة.
 (ب ٢ / ٤٦٩) (س ٢ / ٤٢٨)

(٣٣٥)
 { الْخَيْرَازِيُّ }

نسبة إلى خَيْرَاز، وهي: قرية
 قريبة من بخارا بقرب
 الزندى، ينسب إليها:

١- عبد الله الْخَيْرَازِيُّ

(٣٣٣)

{ الخَوِيُّ }

نسبة إلى خَوِيٍّ، بلفظ تصغير خَوٍ، وهي: بلد بأذربيجان، ينتسب إليها:

١- عبدان الخَوِيُّ

(أبو معاذ) عبدان الطبيب الخَوِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء (ب ٢ / ٤٦٧) (س ٢ / ٤٢٠)

٢- يوسف الخَوِيُّ (كان حياً ٥٣٢ هـ / ١١٣٨)

(أبو يعقوب) يوسف بن طاهر بن يوسف بن الحسن الخَوِيُّ، من أهل خوى، أديب فاضل، وفقه بارع، حسن السيرة، رفيق الطبع، مليح الشعر، مستحسن النظم، سكن نوقان إحدى قصبتي طوس، وولى نيابة القضاء بها، وله تصانيف منها: فرائد الخرائد في الأمثال والحكم، فرغ منها سنة ٥٣٢ هـ، شرح سقط الزند للمعري، ورسالة تنزيه القرآن الشريف عن وصمة اللحن والتحريف، توفي سنة ٥٤٩ هـ أو قبلها. (ب)

(٤٦٧ / ٢) (س ٢ / ٤٢٠)
(ف ٤ / ١٦٥)

٣- محمد الخَوِيُّ (كان حياً ٨٦٥ هـ / ١٤٥٢)

محمد بن قطب الدين الخَوِيُّ، الحنفي، فاضل، صنف في النصوص في تحقيق الطور المخصوص فرغ منه سنة ٨٦٥ هـ. (ف ٣ / ٦٠٣)

٤- أحمد الخَوِيُّ (٥٨٣ - ٦٣٧ هـ / ١١٨٧ - ١٢٤٠ م)

(شمس الدين - أبو العباس) أحمد بن الخليل بن سعادة بن جعفر الخَوِيُّ، الشافعي، عالم في الحكمة والطب والنحو، والأصول، والكلام، والفقه، ولد بخوي، وتوفي بدمشق في شعبان، قرأ العلوم العقلية على فخر الدين الرتازي، والجدل على الطوسي، وسمع من ابن الزبيدي وابن الصلاح، وغيرهما، وولى قضاء الشام، من مؤلفاته: ينابيع العلوم، شرح الإرشاد لمحمد العميدي في الخلاف والجدل، كتاب في النحو، كتاب في العروض، مختصر النفاث في الجدل للعميدي السمرقندي وسماه:

عرائس النفاثس. وله نظم، السفينة النحوية. (شد ٥ / ١٨٣) (ط ٢ / ٨٢٩) (ف ١ / ١٣٥)

٥- ناصر الخَوِيُّ (٤٦٦ - ٥٠٧ هـ / ١٠٧٤ - ١١١٣ م) (أبو القاسم) ناصر بن أحمد بن بكر الخَوِيُّ، أديب، نحوي، محدث، فقيه، من أهل أذربيجان، ولى القضاء مدة، وتوفي في ربيع الآخر من أثاره: شرح اللمع لابن جنى في النحو، وله شعر. (ف ٤ / ٧)

٦- محمد الخَوِيُّ

(أبو بكر) محمد بن يحيى بن مسلم الخَوِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٢ / ٤٦٧) (س ٢ / ٤٢٠)

٧- محمد عبد الحلبي الخَوِيُّ محمد بن عبد الحلبي بن سويد الخَوِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٢ / ٤٢٠)

٨- محمد عبد الرحيم الخَوِيُّ

٤٦ - يوسف الخوارزمي (٥٥٥ - ٦٢٦هـ / ١١٦٠ - ١٢٢٩م)

(أبو يعقوب سراج الدين)
يوسف بن أبي بكر بن محمد بن علي السكاكي، الخوارزمي، الحنفي الأديب الشهير بالسكاكي، عالم في النحو والتصريف والمعاني والبيان والعروض والشعر وغير ذلك، ولد في ٣ جماد الأولى، وتوفي بخوارزم في أوائل رجب، من آثاره: تلخيص مفتاح العلوم في النحو والأدب والإشتقاق والمعاني والبيان وعليه شروح وحواشي، ومصحف الزهرة. (ظ ٥٥٣/٦) (ف ١٤٩/٤)

٤٧ - مؤيد الدين الخوارزمي (كان حياً ٦٢٠هـ / ١٢٤٢م)
مؤيد الدين الموفق بن محمد الخوارزمي الأصل، المصري المولد والدار، أديب، ناثر، ناظم، من آثاره: شرح نوابغ الكلم للزمخشري، ونثرة النثر وشعري الشعر. (ف ١٤٩/٤)

(٣٣٠)

{ الخوافندي }

نسبة إلى خوافند، وهي: بلد بفرغانة، ينسب إليها:

١- طاهر الخوافندي

(أبو الطيب) طاهر بن محمد بن جعفر بن نصر بن نصرمة الخوافندي المخزومي، الأديب المقرئ، سكن سمرقند، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي في صفر سنة ٥٠١ هـ، ودفن بجاكرديزة قبالة مشهد السادات. (ب ٢ / ٤٥٦) (س ٤١٢ / ٢)

(٣٣١)

{ الخوجاني }

نسبة إلى خوجان (خجآن)، وهي: قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١- أسد الخوجاني

(أبو الحارث) أسد بن محمد بن عيسى الخوجاني، من خوجان، كان عالماً فاضلاً مجتهداً. (ب ٢ / ٤٥٧) (س ٤١٣ / ٢)

٢- محمد الخوجاني

(أبو الفضل) محمد بن علي بن منصور بن عبد الله بن أحمد بن أبي العباس بن إسماعيل السنجي الخوجاني، سكن خوجان، شيخ صالح ثقة، سمع الحديث ونسخ بخطه، وطلب بنفسه الحديث، وله رحلة إلى نيسابور، وسمع بمرو وبنيسابور، وكانت ولادته ليلة النصف من شعبان سنة ٤٦٩ هـ بمرو، وتوفي سنة ٥٣٨ هـ. (ب ٢ / ٤٥٧)

(٣٣٢)

{ الخوزياني }

نسبة إلى خوزيان، وهي: قصر من نواحي نيسابور، ينسب إليها:

١- المهدي الخوزياني

(أبو العباس) المهدي بن سفيان بن حامد الزاهد الخوزياني، كان يقيم بقصر خوزيان من رستاق غوبدين، وكان يتكلم بكلام الزهاد، ولم يكن عنده شيء من الحديث توفي في ١٣ أو في ٣ من شعبان سنة ٣٩٨ هـ. (ب ٢ / ٤٦٣) (س ٤١٦ / ٢)

(٣٣٣)

{ الخَوِيُّ }

نسبة إلى خَوِيٍّ، بلفظ تصغير خَوٍ، وهي: بلد بأذربيجان، ينتسب إليها:

١- عبدان الخَوِيُّ

(أبو معاذ) عبدان الطبيب الخَوِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء (ب ٢ / ٤٦٧) (س ٢ / ٤٢٠)

٢- يوسف الخَوِيُّ (كان حياً)

(٥٣٢ هـ / ١١٣٨) (أبو يعقوب) يوسف بن طاهر بن يوسف بن الحسن الخَوِيُّ، من أهل خويٍّ، أديب فاضل، وفقه بارع، حسن السيرة، رقيق الطبع، مليح الشعر، مستحسن النظم، سكن نوقان إحدى قصبتي طوس، وولى نيابة القضاء بها، وله تصانيف منها: فرائد الخرائد في الأمثال والحكم، فرغ منها سنة ٥٣٢ هـ، شرح سقط الزند للمعري، ورسالة تنزيه القرآن الشريف عن وصمة اللحن والتحريف، توفي سنة ٥٤٩ هـ أو قبلها. (ب)

(٤٦٧ / ٢) (س ٢ / ٤٢٠) (ف ٤ / ١٦٥)

٣- محمد الخَوِيُّ (كان حياً)

٨٦٥ هـ / ١٤٥٢) محمد بن قطب الدين الخَوِيُّ، الحنفي، فاضل، صنف في النصوص في تحقيق الطور المخصوص فرغ منه سنة ٨٦٥ هـ. (ف ٣ / ٦٠٣)

٤- أحمد الخَوِيُّ (٥٨٣ - ٦٣٧ هـ)

(١١٨٧ - ١٢٤٠ م) (شمس الدين - أبو العباس) أحمد بن الخليل بن سعادة بن جعفر الخَوِيُّ، الشافعي، عالم في الحكمة والطب والنحو، والأصول، والكلام، والفقه، ولد بخوي، وتوفي بدمشق في شعبان، قرأ العلوم العقلية على فخر الدين الرتازي، والجدل على الطوسي، وسمع من ابن الزبيدي وابن الصلاح، وغيرهما، وولى قضاء الشام، من مؤلفاته: ينابيع العلوم، شرح الإرشاد لمحمد العميدي في الخلاف والجدل، كتاب في النحو، كتاب في العروض، مختصر النفائس في الجدل للعميدي السمرقندي وسماه:

عرائس النفائس. وله نظم، السفينة النحوية. (شد ٥ / ١٨٣) (ط ٢ / ٨٢٩) (ف ١ / ١٣٥)

٥- ناصر الخَوِيُّ (٤٦٦ - ٥٠٧ هـ / ١٠٧٤ - ١١١٣ م) (أبو القاسم) ناصر بن أحمد بن بكر الخَوِيُّ، أديب، نحوي، محدث، فقيه، من أهل أذربيجان، ولى القضاء مدة، وتوفي في ربيع الآخر من آثاره: شرح اللمع لابن جني في النحو، وله شعر. (ف ٤ / ٧)

٦- محمد الخَوِيُّ

(أبو بكر) محمد بن يحيى بن مسلم الخَوِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٢ / ٤٦٧) (س ٢ / ٤٢٠)

٧- محمد عبد الحلبي الخَوِيُّ

محمد بن عبد الحلبي بن سويد الخَوِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٢ / ٤٢٠)

٨- محمد عبد الرحيم الخَوِيُّ

٤٦ - يوسف الخوارزمي
(٥٥٥ - ٦٢٦هـ / ١١٦٠ -
١٢٢٩م)

(أبو يعقوب سراج الدين)
يوسف بن أبي بكر بن محمد بن
علي السكاكي، الخوارزمي،
الحنفي الأديب الشهير
بالسكاكي، عالم في النحو
والتصريف والمعاني والبيان
والعروض والشعر وغير ذلك،
ولد في ٣ جماد الأولى، وتوفي
بخوارزم في أوائل رجب، من
آثاره: تلخيص مفتاح العلوم في
النحو والأدب والإشتقاق
والمعاني والبيان وعلية شروح
وحواشي، ومصحف الزهرة.
(ظ٥٥٣/٦) (ف ١٤٩/٤)

٤٧ - مؤيد الدين الخوارزمي
(كان حياً ٦٢٠هـ / ١٢٤٢م)
مؤيد الدين الموفق بن محمد
الخوارزمي الأصل، المصري
المولد والدار، أديب، ناثر،
ناظم، من آثاره: شرح نوابغ
الكلم للزمخشري، ونثرة النثر
وشعري الشعر. (ف ١٤٩/٤)

(٣٣٠)

{ الخوافندي }

نسبة إلى خوافند، وهي: بلد
بفرغانة، ينسب إليها:

١ - طاهر الخوافندي
(أبو الطيب) طاهر بن محمد
بن جعفر بن نصر بن نصر
..... الخوافندي المخزومي،
الأديب المقرئ، سكن سمرقند،
روى عن العلماء وروى عنه
غيره، توفي في صفر سنة
٥٠١ هـ، ودفن بجاكرديزة
قبالة مشهد السادات. (ب ٢ /
٤٥٦) (س ٢ / ٤١٢)

(٣٣١)

{ الخوجاني }

نسبة إلى خوجان (خجان)،
وهي: قرية من قرى بخارى،
ينسب إليها:

١ - أسد الخوجاني
(أبو الحارث) أسد بن محمد
بن عيسى الخوجاني، من
خوجان، كان عالماً فاضلاً
مجتهداً. (ب ٢ / ٤٥٧) (س
٢ / ٤١٣)

٢ - محمد الخوجاني

(أبو الفضل) محمد بن علي
بن منصور بن عبد الله بن أحمد
بن أبي العباس بن إسماعيل
السنجي الخوجاني، سكن
خوجان، شيخ صالح ثقة، سمع
الحديث ونسخ بخطه، وطلب
بنفسه الحديث، وله رحلة إلى
نيسابور، وسمع بمرور
وبنيسابور، وكانت ولادته ليلة
النصف من شعبان سنة ٤٦٩
بمرور، وتوفي سنة ٥٣٨ هـ.
(ب ٢ / ٤٥٧)

(٣٣٢)

{ الخوزياني }

نسبة إلى خوزيان، وهي: قصر
من نواحي نسف، ينسب إليها:

١ - المهدي الخوزياني
(أبو العباس) المهدي بن
سفيان بن حامد الزاهد
الخوزياني، كان يقيم بقصر
خوزيان من رستاق غوبدين،
وكان يتكلم بكلام الزهاد، ولم
يكن عنده شيء من الحديث توفي
في ١٣ أو في ٣ من شعبان
سنة ٣٩٨ هـ. (ب ٢ / ٤٦٣)
(س ٢ / ٤١٦)

- ٣٨ - محمد الخوارزمي (أبو المؤيد) محمد بن محمود بن محمد بن حسن الخوارزمي، الترجماني، الحنفي، وينعت بالخطيب، فقيه، ولد وعاش بخوارزم، وحج وجاور، وعاد عن طريق مصر فدمشق، ونزل بغداد فدرّس بها إلى أن توفي، من آثاره: جامع مسانيد أبي حنيفة النعمان في مجلدين. (ف ٣ / ٧٠٦)
- ٣٩ - محمد الخوارزمي (كان حياً ٧٨١هـ / ١٣٧٩م) (شمس الدين) محمد بن الحسن الخوارزمي، الفارابي الشاشي، الحنفي، من آثاره: شرح كتاب الخمسين في أصول الدين لفخر الدين الرازي فرغ منه سنة ٧٨١هـ. (ف ٣ / ٢١٧)
- ٤٠ - محمد الخوارزمي (١١٧٣م - ٣٦٩هـ / ٩٧٩م) محمد بن سعيد بن سمعة الخوارزمي، محدث إخباري، من آثاره: أخبار خوارزم. (ف ٣ / ٣١٨)
- ٤١ - محمد الخوارزمي (٥٩٣هـ - ١٢٥٥هـ / ١١٩٧-١٢٥٧م) مجلدات، والكافي في الفقه. (ف ٣ / ٨٢٩)
- ٤٤ - محمود الخوارزمي (١٢٢١م - ٦١٨هـ تقريباً / ١٠٠٠) (أبو علي شرف الدين) محمود بن محمد بن عمر الجغميني الخوارزمي، فلكي، حاسب، من أهل جغمين من أعمال خوارزم، من آثاره: الملخص في الهيئة، رسالة في الحساب، قوة الكواكب وضعفها، وشرح طرق الحساب في مسائل الوصايا. (ف ٣ / ٨٣٠)
- ٤٥ - يوسف الخوارزمي (١٢٣٧م - ٦٣٤هـ / ١٠٠٠) (نجم الدين) يوسف بن أحمد بن أبي بكر الخوارزمي، الخاصي، الحنفي، الفطيس، فقيه، من آثاره: الفتاوى الصغرى، الفتاوى الكبرى، ومختصر الفصول، رتب فتاوى السراجية. (ظ ٦ / ٥٥٤) (ف ٤ / ١٤١)
- ٤٢ - محمود الخوارزمي (١٣٢٢م - ٧٢٢هـ / ١٠٠٠) محمود الخوارزمي، الملقب (بقتالي)، فاضل، من آثاره: كنز الحقائق (ف ٣ / ٨٠٦)
- ٤٣ - محمود الخوارزمي (١١٧٣م - ٥٦٨هـ تقريباً / ١٠٠٠) (أبو محمد ظهير الدين) محمود بن محمد بن العباس بن أرسلان العباسي الخوارزمي، فقيه، محدث، مؤرخ، صوفي، واعظ بالمدرسة النظامية، ثم رجع إلى بلده، وتوفي بها، من آثاره: تاريخ خوارزم في ٨

لغوى، مفسر، توفي نحو ٥٦٠ هـ. له: شماريخ الدرر فى تفسير الآى والسور، اشتقاق أسماء المواضع والبلدان، وله شعر. (ف ٢ / ٥١٤)

٣٦ - محمد الخوارزمي (٠٠٠ - ٣٨٧ هـ / ٠٠٠ م - ٩٧٧ م)

(أبو عبد الله) محمد بن أحمد بن يوسف الخوارزمي الكاتب، عالم، مشارك فى علوم، من آثاره: مفاتيح العلوم. (ف ٣ / ١١٥) (ظ ٦ / ٥١)

٣٧ - محمد الخوارزمي (٠٠٠ - ٨٢٧ هـ / ٠٠٠ - ١٤٢٤ م) (شمس الدين) محمد بن إسحاق الخوارزمي، نحوى، فقيه، رسام، مشارك فى بعض العلوم، نزل بمكة وناب بها عن إمام المقام الحنفى، وتوفى عن نحو ستين عاماً، من آثاره: مصنف فى فضائل مكة والكعبة سماه آثار التريغيب والتشويق إلى المساجد الثلاثة والبيت العتيق، ومناسك الحج. (ظ ٦ / ١٨٥) (ف ٣ / ١٢١)

٣٢ - أحمد الخوارزمي (توفى فى حدود ٦٠٠ هـ / ١٢٠٣ م) (ظهير الدين أبو محمد) أحمد بن إسماعيل بن محمد أيدغمش التمرتاشى الخوارزمي، الحنفى مفتى خوارزم، له: شرح الجامع الصغير، وكتاب التراويح. (ف ١ / ١٠٦)

٣٣ - أحمد الخوارزمي (كان حياً قبل ٤٥٦ هـ / ١٠٦٤ م) (أبو الفضل) أحمد بن على الصفار الخوارزمي، كاتب، شاعر، له: رسائل جمعها عمر بن الحسن، منها: رسالة إلى عميد الملك الكندرى سنة ٤٥٦. (ف ١ / ٢٠٣)

٣٤ - حسين الخوارزمي (توفى فى حدود ٨٤٠ هـ / ١٤٣٦ م) (كمال الدين) حسين الخوارزمي له: شرح البردة (ف ١ / ٥٥٠)

٣٥ - على الخوارزمي (٠٠٠ - ٥٦٠ هـ / ١١٦٥ م) (أبو الحسن) على بن محمد بن على بن أحمد بن مروان العمرانى، الخوارزمي، أديب،

محمد بن أحمد الخوارزمي شهرته شرف الدين، الصرفى النحوى المعروف بالعجيج المتوفى ٣٢٠ هـ. له: اشعار الخوارزمي. (ظ ٤ / ١٠٤) (ط ١٦)

٢٩ - محمد الخوارزمي محمد بن عبد الكريم الخوارزمي لقبه: بهاء الإسلام. (ط ٤٦)

٣٠ - محمد الخوارزمي (٢٣٥ هـ / ٨٥٠ م) (أبو عبد الله) محمد بن موسى الخوارزمي وينعت بالأستاذ، فلكى، رياضى، مؤرخ، جغرافى، كان منقطعاً إلى خزنة كتب الحكمة للمأمون، له: الزيج الأول والثانى، العمل بالإسطرلاب، التاريخ، الجبر والمقابلة، تقويم اللسان، وحكمة الداخلة، كتاب الجماهرة. (ج ٤٤) (ف ٣ / ٧٤١) (ظ ٦ / ٩)

٣١ - أمير الخوارزمي أمير محسن صالح الخوارزمي، وديوانه باللغة الأوزبكية. (ن ٤٢٦٣)

المواضع والبلدان. (ظ ١ /
١٠٢)

٢٦ - علي الخوارزمي

علي شاه بن محمد المعروف
بعلاء النجم الخوارزمي. له:
زيج شاهي، الأشجار والأثمار
في الأحكام. (ج ١٩)

٢٧ - محمد الخوارزمي (٥٣٣ هـ / ١١٢٩ م)

(زين المشايخ أبي الفضل)
محمد بن أبي القاسم
الخوارزمي البقالي الحنفي،
الملقب بالأدمي، مفسر، أديب
نحوي، لغوي، اخذ اللغة
والإعراب عن الزمخشري،
وجلس بعده مكانه، وسمع
الحديث منه ومن غيره. له:
تفسير القرآن، مفتاح التنزيل،
الإعجاب في علم الإعراب،
البداية في المعاني والبيان،
ومنازل العرب، تراجم
الأعمام، تقويم اللسان، أذكار
الصلاة، اسرار الكذب، إفتخار
العرب. (ج ٢٢) (ل ١٣)
(ظ ٤ / ٥١) (ف ٢ / ٥٩٣)

٢٨ - محمد الخوارزمي

(أبو محمد) عبد السلام
الخوارزمي. له: سر الصحابة
والزهاد والعلماء والعباد. (خ
١٧)

٢٣ - الموفق الخوارزمي (٥٠٠ - ٥٦٨ هـ / ٠٠٠ - ١١٧٢ م)

(أبو المؤيد) الموفق بن أحمد
المكي الخوارزمي، فقيه،
أديب، خطيب، شاعر، أخذ
العربية من الزمخشري
بخوارزم، وتولى الخطابة
بجامعها، وفيها قرأ عليه ناصر
بن عبد السيد المطرزي، له:
مناقب علي بن أبي طالب،
مناقب الإمام أبو حنيفة، مقتل
الحسين، وديوان شعر.
(ف ٣ / ٩٤٠) (خ ٤٢)

٢٤ - حسين الخوارزمي

حسين حسن الخوارزمي، له:
حاشية عرفاء ومشايخ. (خ
٤٢)

٢٥ - علي الخوارزمي

(حجة الأفاضل) علي بن
محمد الخوارزمي، المتوفى
٥٦٠ هـ. له: اشتقاق أسماء

الإستشهاد باختلاف الأرصاد.
(ظ ٤ / ٧٠)

١٨ - أحمد الخوارزمي (٤١٨ هـ / ١٠٢٧ م)

أحمد بن محمد السهيلي
الخوارزمي، أديب. له:
الروضة السهيلية في الأوصاف
والتشبيهات (ف ١ / ٢٦٨)

١٩ - طاهر الخوارزمي (كان حيًا ٧٧١ هـ / ١٣٦٩ م)

طاهر بن قاسم بن أحمد
الأنصاري الخوارزمي، فقيه،
من آثاره: جواهر الفقه في
العبادات فرغ من تأليفها سنة
٧٧١ هـ. (ف ٤ / ١٤٩)

٢٠ - أحمد الخوارزمي

(أبو بكر) أحمد بن محمد
الخوارزمي البرقاني المتوفى
٤٢٥ هـ. له: جامع الصحيحين
برقاني. (ث ١١)

٢١ - أبو سعيد الخوارزمي

(أبو سعيد بن القاضي
الخوارزمي. له تاريخ خوارزم.
(خ ٣٣)

٢٢ - عبد السلام الخوارزمي

العلماء، وتوفي سنة ٢٣٩ هـ.
(ب ٢ / ٤٥٥) (س ٢ / ٤٠٨)

٩- يعقوب الخوارزمي

(أبو يوسف) يعقوب بن الجراح الخوارزمي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٢ / ٤٠٨)

١٠- صالح الخوارزمي

(أبو عبد الله) صالح بن مالك الخوارزمي، مستقيم الحديث، وسكن بغداد، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٢ / ٤٠٨)

١١- إبراهيم الخوارزمي

(أبو إسحاق) إبراهيم بن بيطار الخوارزمي، كان على قضاء خوارزم، قدم بلخ وحدث بها. (س ٢ / ٤٠٨)

١٢- محمد الخوارزمي (٣٢٣

- ٣٨٣ هـ / ٩٣٥ - ٩٩٣ م)
(أبو بكر) محمد بن العباس الخوارزمي، الشاعر المعروف، الأديب، وقيل له الطبري لأنه ابن أخت محمد بن جرير الطبري، وكان أوحده عصره في حفظ اللغة والشعر،

نشأ في خوارزم، ورحل في صباه إلى بعض البلدان، فدخل سجستان ومدح إليها طاهر بن محمد ثم هجاه فحبسه، وانطلق فتابع رحلته، وأقام بدمشق مدة، ثم سكن في نواحي حلب، وانتقل إلى نيسابور، واتصل بالصاحب بن عباد وتوفي بها في رمضان سنة ٣٨٣ هـ.

روى عن العلماء وروى عنه غيره، من آثاره: ديوان شعر، مجموعة رسائل طبع سنة ١٢٩٧ بمطبعة الجوامع، ورسم المعمور من البلاد. (س ٢ / ٤٠٨) (ظ ٦ / ٥٧) (ع ٦٦٤) (ل ٧) (ف ٣ / ٣٨٠)

١٣- مجاهد الخوارزمي

(أبو علي) مجاهد بن موسى بن فروخ الخوارزمي، سكن بغداد وحدث بها، روى عن العلماء وروى عنه غيره، ولد سنة ١٥٨، وتوفي في شهر ربيع الأول سنة ٢٤٤ هـ. (س ٢ / ٤٠٩)

١٤- يوسف الخوارزمي

(القرن العاشر الهجري/القرن السادس عشر الميلادي)

يوسف بن محمد الخوارزمي، الفيدي، فقيه، من آثاره: كتاب في الفقه. (ف ٤ / ١٧٩)

١٥- الحسن الخوارزمي (كان

حيًا قبل ٥٥١ هـ / ١١٠٦ م)
الحسن بن حارث الخوارزمي الحنوبى، عالم رياضيات، من آثاره: كتاب الإحتساب، الإستقصاء فى الجبر والمقابلة، وهو مختصر شرح فيه طرق الحساب فى مسائل الوصايا بالجبر والمقابلة الخطائية. (ظ ٨٠ / ٥٤٤)

١٦- ناهد الخوارزمي

(أبو الفتح) ناهد بن أبى المكارم عبد السيد بن على، المطريزي الخوارزمي، الأديب، الفقيه الحنفى المتوفى ٦١٠ هـ. (ع ٨)

١٧- أحمد الخوارزمي

(أبو الريحان...) أحمد بن محمد "محمد بن احمد" البيروني الخوارزمي المتوفى فى حدود سنة ٤٣٠ هـ. له: الإرشاد فى أحكام النجوم، الآثار الباقية عن القرون الخالية (فى النجوم والتاريخ)،

بياني، ولد بخوارزم، وقتله التتار. من تصانيفه: الزوايا والخبايا في النحو، المحصل للمحصلة في البيان، عجالة السفر في الشعر، شرح مقامات الحريري وسماه التوضيح، لهجة الشرع في شرح ألفاظ الفقه، التخمير وهو شرح لكتاب المفصل في النحو للزمخشري، والكلم والحكم وله شعر، ترجمة الأسماء الأربعة، بدائع الملح. (خ ٣) (ف ٦٤٠/٢)

٧ - علي الخوارزمي (٥٥٥ - ٦١٧ هـ / ١١٦٠ - ١٢٢٠ م) (أبو الحسن) علي بن عراق الصناري الخوارزمي، فقيه، نحوي، لغوي، عروضي، مفسر، توفي بمذانة من قرى خوارزم، من تصانيفه: شماريخ الدرر في تفسير القرآن، فضل الوضاعين المنتزع عن كتاب تنزيه الشريعة. (ف ٤٧٥/٢)

٨ - داود الخوارزمي (أبو الفضل) داود بن رشيد أبو الفضل الخوارزمي، أصله منها وسكن بغداد، روى عنه مسلم بن الحجاج وغيره من

منصور بن علي بن عراق الخوارزمي، رياضي منجم، عاش أكثر أيامه في خوارزم، وأخذ عنه - أبو الريحان البيروني، وتوفي في حدود سنة ٤٢٥ هـ، من آثاره: كتاب المجسطي الشاهي، رسالة في الإسطرلاب السرطاني، المجنح في حقيقته بالطريق الصناعة، رسالو في معرفة القسي الفلكية بطريق غير طريق النسبة المؤلفة، وكتاب في السماوات. (ف ٩١٧/٣)

٥ - منصور القاء آني (٥٠٠ - ٧٧٥ هـ / ١٣٧٣ - ٥٠٠ م) (أبو محمد) منصور بن أحمد بن يزيد الخوارزمي، الحنفي، فقيه أصولي، وتوفي بمكة، من آثاره: شرح المغني للخبازي في أصول الفقه، وحاشية على المنتخب في شرح المنتخب في أصول المذهب. (ف ٩١٢/٣)

٦ - القاسم الخوارزمي (٥٥٥ - ٦١٧ هـ / ١١٦٠ - ١٢٢٠ م) (أبو محمد) القاسم بن الحسين بن محمد الخوارزمي (صدر الأفاضل)، فقيه، نحوي، أديب، ناظم، ناثر، لغوي،

(أبو عبد الله) محمد بن علي بن أحمد الحاكم، الخوارزمي، فقيه، خطيب واعظ، أديب، شاعر. من آثاره: فتح منقشلاغ ومدح فيه الملك المظفر اتسز خوارزمشاه. (ف ٤٩٥/٣)

٢ - إبراهيم الخوارزمي (٥٥٩ - ٥٠٠ هـ / ١١٦٤ - ٥٠٠ م) إبراهيم بن محمد بن حيدر بن علي المؤذي الخوارزمي، أديب، ولد في ذي الحجة، له من التصانيف: ديوان الأنبياء، الوسائل إلى الرسائل، يتيمة اليتيمة، مرتع الوسائل، ومرجع الرسائل. (ف ٦١/١)

٣ - محمد الخوارزمي (٥٠٠ - ٥٦٨ هـ / ١١٧٣ - ٥٠٠ م) (أبو عبد الله) محمد بن محمد بن أرسلان العباسي الخوارزمي، مؤرخ. من آثاره: تاريخ خوارزم بسط فيه الكلام حتى بلغ ٨٠ مجلد. (ظ ٦ / ٩٧) (خ ٣٢) (ف ٣ / ٦٢٦)

٤ - منصور الخوارزمي (٥٠٠ - ٤٢٥ هـ / ١٠٣٤ - ٥٠٠ م)

وروى عنه العلماء. (ب ٢ / ٤٤٧) (س ٢ / ٤٠٣)

(٣٢٦)

{ الخنباجي }

نسبة إلى خنباج، وهو: اسم لجد المنتسب إليه من أهل بخارى، ينسب إليه:

١ - علي الخنباجي

(أبو الحسن) علي بن أحمد بن خنباج بن يونس بن عبيد بن حسان التميمي الخنباجي، من أهل بخارى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢ / ٤٠٣)

(٣٢٧)

{ الخنّبوني }

نسبة إلى خنّبون، وهي: قرية من قى بخارى، ينسب إليها:

١ - واصل الخنّبوني

(أبو القاسم) واصل بن حمزة بن علي بن نصر بن الصوفي الخنّبوني، أحد الرحالين في طلب الحديث، وكان ثقة

صالحاً، يعرف الحديث ويفهمه، سمع ببخارا وبأصبهان وبنسف وبغيرهما، قدم بغداد وحدث بها، وسمع منه العلماء، وتوفي سنة ٤٦٧ هـ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٢ / ٤٤٧) (س ٢ / ٤٠٦)

٢ - أحمد الخنّبوني

(أبو رجاء) أحمد بن داود بن محمد الخنّبوني، من قرية خنّبون العليا، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢ / ٤٠٦)

(٣٢٨)

{ الخنليقي }

نسبة إلى خنليق، وهي: بلدة من بلاد دربند خزران عند باب الأبواب، ينسب إليها:

١ - حكيم الدربندي

حكيم بن إبراهيم بن حكيم اللكزي الخنليقي الدربندي، كان فقيهاً شافعيّاً فاضلاً صائناً جلدأ شهماً ثقة، تفقه ببغداد، وسكن بخارا سنين، إلى أن توفي في ١٢ شوال (شعبان) سنة ٥٣٨ هـ

هـ. (ب ٢ / ٤٥٠) (س ٢ / ٤٠٧)

(٣٢٩)

{ الخوارزمي }

نسبة إلى خوارزم، وهي: مدينة خوارزم ترجع إلى أسرة خوارزم التي ترجع إلى القرن الثالث قبل الهجرة، وكانت عاصمتهم (كاث) الواقعة على الشاطئ الأيمن لنهر جيحون. ولما فتح العرب خوارزم تركوا الأسرة الحاكمة في مكانها وأسسوا أسرة تلي الحكم بالوراثة، وبمرور الزمن أسس الأمراء المسلمون دولة مستقلة حتى أصبحت ولاية من ولايات جمهورية أوزبكستان بعد إستيلاء الشيوعيين على المدن، وكانت عاصمتها (أوركنج)، وقد ازدهرت خوارزم كثيراً في ظل الإستقلال، كما راجت الصناعات المختلفة فيها، ينسب إليها:

١ - محمد الحاكمي (٥٣١ هـ

/ ١١٣٧ م)

نسبة إلى خُمْرَك، وهي: بليدة بأرض الشاش من نواحي ما وراء النهر، ينسب إليها:

١ - المؤمل الخُمركي

(أبو الرجاء) المؤمل بن سرور الخُمركي الشاشي، روى عن العلماء وروا عنه، توفي بمرور سنة ٥١٦ هـ ودفن على نهر الرزيق وكان يسكن الرباط الذي عليه. (ب ٢ / ٤٤٤) (س ٣٩٧ / ٢)

(٣٢٢)

{ الخَمَقَابَادِي }

نسبة إلى خَمَقَابَاد، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - إسحاق الخَمَقَابَادِي

إسحاق بن إبراهيم بن الزُّبْرَقَان الخَمَقَابَادِي، شيخ لا بأس به، كتب الحديث، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٢ / ٤٤٤) (س ٣٩٨ / ٢)

٢ - أحمد الخَمَقَابَادِي

أبو نصر أحمد بن مأمون الخَمَقَابَادِي، كان كبيراً في الأدب. (س ٣٩٨ / ٢)

(٣٢٣)

{ الخَمَقْرِي }

نسبة إلى خمس قرى ويقال لها بنج ديه، وهي: أيفان، ومرست، مدو، وكريكان، وبهونة ينتسب إليها:

١ - عبد الله الخَمَقْرِي

(أبو المحاسن) عبد الله بن سعيد بن محمد بن سعيد بن محمد بن محمد بن موسى بن سهل بن موسى بن عبد الله بن محمد بن موسى الخَمَقْرِي، كان من المشهورين بالفضل والتقدم، وكانت له معرفة بالتاريخ، وكان ذا رأي وحزم وعقل، سمع من العلماء وسمع منه العلماء، توفي سنة ٥٤٣ هـ أو ٥٤٥ هـ. (ب ٢ / ٤٤٥) (س ٣٩٩ / ٢)

(٣٢٤)

{ الخُمَيْثِي }

نسبة إلى خُمَيْثَن، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - يوسف الخُمَيْثِي

(أبو يعقوب) يوسف بن حيدر الخُمَيْثِي، من أهل سمرقند، كان إماماً فاضلاً في الفرائض وغيرها، وكان مرجوعاً إليه في هذا العلم، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٢ / ٤٤٦) (س ٣٩٩ / ٢)

٢ - عبد الغفار السمرقندي

(أبو محمد) عبد الغفار بن محمد بن عبد الملك بن داود بن أحمد الخُمَيْثِي السمرقندي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣٩٩ / ٢)

(٣٢٥)

{ الخُنَامَتِي }

نسبة إلى خُنَامَتِي، وهي: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - الطيب الخُنَامَتِي

(أبو صالح) الطيب بن مقاتل بن سليمان بن حماد الخُنَامَتِي البخاري، روى عن العلماء

لقاضى مير، وشرح إثبات الواجب للدوانى، ومجموعة فى الحساب، الجامع الكبير فى صناعة المنظوم من الكلام والمنثور، رسائل ابن الأثير، تحفى العجائب وطرفة الغرائب. (ف ٤/ ٢٨)

٧ - حسن الخَلْخَالِي (١٠١٤ هـ / ١٦٠٥ م)

حسن (حسين) الحسينى الخَلْخَالِي، الحنفى، متكلم، مفسر، نحوى، فلكى، من آثاره: حاشية على شرح العقائد العضدية لجلال الدوانى، شرح الدائرة الهندية لصدر الدين الشيرازى، حاشية على أنوار التنزيل للبيضاوى من سورة يسّن إلى آخر القرآن، رسالة فى تحقيق وقت النزول، حاشية على رسالة إثبات الواجب، رسالة فى المبدأ الأول وصفاته. (ف ١/ ٥٤٩، ٦٠٦)

(٣١٨)

{ الخَلْوَقِي }

نسبة إلى خَلْوَقَة، وهى: بطن من العرب ينسب إليه جماعة من بوزن شاه مرو، منهم:

١ - محمد الخَلْوَقِي

(أبو عبد الله) محمد بن يوسف بن محمد بن يوسف الخَلْوَقِي، إمام فاضل، عارف بالمذهب. (س ٢ / ٣٩٣)

٢ - عبد الواحد الخَلْوَقِي

(أبو محمد) عبد الواحد بن محمد بن يوسف بن محمد بن يوسف الخَلْوَقِي، أبوه (أبو عبد الله) السابق، وكان فقيهاً صالحاً يعظ فى القرى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى سنة ٤٩٣ هـ. (س ٢ / ٣٩٣)

(٣١٩)

{ الخَمَانِي }

نسبة إلى خَمَانَة، وهو: اسم لجد المنتسب إليه من أهل كشانية، ينسب إليه:

١ - إسماعيل الكَشَانِي

(أبو على) إسماعيل بن محمد بن أحمد بن حاجب الكَشَانِي، حفيد (أبو عمر) السابق، آخر من روى صحيح البخارى عن الفربرى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى سنة ٣٩١ هـ. (س ٥ / ٧٣) (ب ٤ / ٥٢٣)

(٣٢٠)

{ الخُمَيْسَرِي }

نسبة إلى خُمَيْسَرَة، وهى: قرية من قرى بخارا، ينسب إليها:

١ - أحمد الخُمَيْسَرِي

(أبو سهل) أحمد بن محمد بن الحسين بن بهى بن النضر الخُمَيْسَرِي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٢ / ٤٤٤) (س ٢ / ٣٩٧)

(٣٢١)

{ الخُمْرَكِي }

١ - إسماعيل الخشيديزي

إسماعيل بن مهران الخشيديزي، ختن أبي الحسن العامري، سمع من العلماء. (ب) (٤٢٨/٢) (س ٣٧٤/٢)

(٣١٧)

{ الخخالى }

نسبة إلى خلخال، وهي: مدينة وكورة في أطراف أذربيجان متاخمة لجيلان في وسط الجبال ينتسب إليها:

١ - محمد الخخالى (٧٤٥ هـ

/ ١٣٤٤ م)

(شمس الدين) محمد بن مظفر الدين بن الشافعي المعروف بالخخالى، ويعرف بالخطيبي، عالم مشارك في العلوم العقلية والنقلية، توفي بأران، من تصانيفه الكثيرة: شرح مشكاة المصابيح للبعثي، وسماه تنوير المصابيح، منظومة في المنطق، شرح منتهى السؤل والأمل في علمي الأصول والجدل، شرح تلخيص المفتاح للقزويني في المعاني والبيان،

وشرح مفتاح العلوم للسكاكي. (ف ٣/٧٢٦)

٢ - محمد الخخالى (كان حياً ١١٣٤ هـ / ١٧٢٢ م)

محمد صالح بن محمد بن سعيد الخخالى، فاضل، أخذ عن محمد صادق الأرجستاني، من آثاره: رسالة في معرفة الله ومعرفة النفس، والعروة الوثقى. (ف ٣/٣٥٦)

٣ - محمد الخخالى (١٣٣٣ هـ / ١٩١٥ م)

محمد باقر الخخالى، مؤرخ، خطيب توفي بالمشهد الرضوي في حدود سنة ١٣٣٣، من آثاره: الجنات الثمان في تواريخ المشاهد الثمانية. (ف ٣/١٥٢)

٤ - محمد الخخالى (كان حياً ١٢٦٢ هـ / ١٨٤٦ م)

محمد علي بن محمد حسين بن محمد سعيد بن محمد صالح الخخالى، فاضل من آثاره: عيون الأسرار المكونة في بيان الوحي والإلهام والكشف والنبوة والولاية، كتبه بأمر محمد علي خان حاكم لاهيجان،

وفرغ منه ١٢٦٢ هـ. (ف ٣ / ٥٣٨)

٥ - علي الخخالى (القرن الثاني عشر الهجري / القرن الثامن عشر الميلادي)

علي قلى بن محمد الخخالى، الأصفهاني، نحوي، صرفي، مفسر، أديب، شاعر، حكيم، كاتب، توفي بأصفهان في أوائل القرن الثاني عشر الهجري، من آثاره: حاشية على تفسير البيضاوي، شرح الشافية لابن الحاجب، تبيان الحكمتين في الفرق بين حكمة القدماء، إحياء الحكمة، ومزامير العاشقين في حقيقة النفس والترعيب إلى عالم العقلي والتزهيد عن العالم الحسي وتعليم مراقب السلوك (ف ٢/٤٨٨)

٦ - نصر الله الخخالى (٩٤٦ هـ / ١٥٣٩ م)

نصر الله بن محمد العمري العجمي الشافعي، نزيل حلب، المعروف بالخخالى، مفسر، مشارك في بعض العلوم، من آثاره: حاشية على أنوار التنزيل للبيضاوي في التفسير، حاشية على شرح هداية الحكمة

١ - إبراهيم الخشاغري
(أبو إسحاق) إبراهيم بن يزيد
بن أحمد الخشاغري، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء. (ب)
(٤٢٥ / ٢)

(٣١٣)

{ الخُشمِنْجَكِيُّ }

نسبة إلى خُشمِنْجَكْت، وهي:
قرية من قرى كس، ينسب
إليها:

١ - يحيى الخُشمِنْجَكِيُّ

يحيى بن هارون بن أحمد بن
مكيال بن جعفر بن حم بن
المكيال إلى الخُشمِنْجَكِيِّ
الصُّرام، شاب صالح فتي يكتب
الحديث عن أهل السنة مناطحة
أهل البدعة، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء، توفي في
جمادى الأولى سنة ٤٢٠ هـ.
(ب) (٤٢٥ / ٢) (س) ٣٧٣

٢ - الحسن الخُشمِنْجَكِيُّ

(أبو علي) الحسن بن أحمد بن
إسماعيل بن منصور بن يحيى
الخُشمِنْجَكِيُّ الكسبي، كان من

أمناء القاضي بسمرقند، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء،
ولد سنة ٤٥٠ هـ. (س) ٢ /
(٣٧٤)

(٣١٤)

{ الخُشُوقَعِيُّ }

نسبة إلى خُشُوقَعْن، وهي:
قرية كبيرة كثيرة الخير من
قرى السغد بما وراء النهر بين
إشتيخن وكشانية تعرف الآن
برأس قنطرة، ينسب إليها:

١ - عمر الخُشُوقَعِيُّ

(أبو حفص) عمر بن محمد
بن بجير بن خازم بن راشد
البجيري الخُشُوقَعِيُّ، صاحب
كتاب الجامع الصحيح، ولد سنة
٢٢٣، وتوفي سنة ٣١١ هـ.
(ب) (٤٢٨ / ٢) (س) ٣٧٠

٢ - أحمد الخُشُوقَعِيُّ

(أبو العباس) أحمد بن أبي
الحسن محمد بن أبي حفص
عمر بن محمد بن بجير بن
خازم السغدي الخُشُوقَعِيُّ،

سمع من جده السابق (أبو
حفص) كتاب الصحيح الجامع
تصنيفه، وكتاب السفينة من
جمعه أيضاً، روى عن العلماء
وروى عنه غيره، مات في
ربيع الأول سنة ٣٧٢ هـ. (ب)
(٤٢٨ / ٢) (س) ٣٧٠ / ٢

(٣١٥)

{ الخُشُونْتَجَكِيُّ }

نسبة إلى خُشُونْتَجَكْت، وهي:
قرية من قرى كس متصلة
بقرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - (أبو أحمد) الخُشُونْتَجَكِيُّ

(أبو أحمد) الخُشُونْتَجَكِيُّ، لا
يعرف اسمه ونسبه، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء. (ب)
(٤٢٨ / ٢) (س) ٣٧٠ / ٢

(٣١٦)

{ الخُشَيْنْدِيْزِيُّ }

نسبة إلى خُشَيْنْدِيْزَة، وهي:
قرية من قرى نسف، ينسب
إليها:

(أبو العلاء) محمد بن محمد
بن أحمد بن الحسين الخزواني
البخاري، روى عن العلماء
وروى عنه غيره، توفي سنة
٤٨٠ هـ. (ب ٢ / ٤٢٣)
(س ٣٦٢/٢)

(٣١١)
{ الخسروشاهي }

نسبة إلى خسروشاه، وهي:
قرية من قرى مرو، ينسب
إليها:

١ - محمد الخسروشاهي
(أبو سعد) محمد بن أحمد بن
علي بن مجاهد الخسروشاهي،
كان شيخاً صالحاً عفيفاً تقياً
سليم القلب، ولد في المحرم سنة
٤٧٢ هـ، وتوفي في رجب سنة
٥٤٨ هـ. (ب ٢ / ٤٢٤) (س
٣٦٥ / ٢)

(٣١٢)
{ الخشاغري }

نسبة إلى خشاغر، وهي: قرية
من قرى بخارى، ينسب إليها:

(٣٠٩)
{ الخزائدي }

نسبة إلى خزاند، وهي: قرية
من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - محمد الخزائدي
(أبو بكر) محمد بن أحمد
الخزائدي السمرقندي، روى
عن العلماء وروى عنه غيره.
(ب ٢ / ٤٢٠) (س ٣٥٩/٢)

٢ - محمد الخزائدي
(أبو نصر) محمد بن عبد الله
بن عمر بن تاج بن الخزائدي
المقري، سكن خزند، كان شيخاً
صالحاً، لم يكن صنعتة الحديث
والرواية، مات سنة ٣٨٢ هـ.
(س ٣٥٩ / ٢)

(٣١٠)
{ الخزواني }

نسبة إلى خزوان (خثروان)،
وهي: قرية من قرى بخارى،
ينسب إليها:

١ - محمد الخزواني

الشاعر، روى عن العلماء
وروى عنه غيره. (ب ٢ /
٤١٥) (س ٣٥٣ / ٢)

(٣٠٨)
{ الخزاري }

نسبة إلى خزار، وهي: ناحية
قريبة من نسف، ينسب إليها:

١ - موسى الخزاري
(أبو هارون) موسى بن جعفر
بن نوح بن محمد بن موسى
الخزاري الكسي، من أهل
خزار، رحل إلى العراق
والحجاز وورد خراسان،
وسمع من العلماء، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء. (ب
٢ / ٤١٧) (س ٣٥٦ / ٢)

٢ - هشيم الخزاري
(أبو عجيف) هشيم بن
شاهدين بريدة الخزاري، رجل
صالح، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ٣٥٦ / ٢)

الخرقى، قاضى خرق، من أولاد العلماء، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفى فى حدود سنة ٥٤٠ هـ. (س ٢ / ٣٤٩)

(٣٠٦)

{ الخرميىتى }

نسبة إلى خرميىتن، وهى قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - داود الخرميىتى

(أبو الفضل) داود بن جعفر بن الحسن الخرميىتى، من أهل بخارى، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٢ / ٤١٤) (س ٢ / ٣٥٢)

(٣٠٧)

{ الخرورى }

نسبة إلى خرورى، وهى قرية من قرى خوارزم، ينسب إليها:

١ - محمد الخرورى

(أبو طاهر) محمد بن الحسن الخرورى الخوارزمى،

العلماء وروى عنه غيره. (س ٢ / ٣٤٩)

٨ - محمد الخرقى

(أبو مذعور) محمد بن عبيد الله الخرقى المروزى، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٢ / ٣٤٩)

٩ - إسحاق الخرقى

إسحاق بن الليث الجدى الخرقى، سكن قرية خرق، حدث عنه ابنه. (س ٢ / ٣٤٩)

١٠ - الحسن الخرقى

الحسن بن رشيد الخرقى، من القدماء، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٢ / ٣٤٩)

١١ - عبد الله الخرقى

(أبو محمد) عبد الله بن محمد بن قطن الخرقى، من قرية خرق، كان عالماً بالعربية ومسائل مالك. (س ٢ / ٣٤٩)

١٢ - عبد الله بن عبد الرحمن

الخرقى

(أبو محمد) عبد الله بن عبد الرحمن بن محمد بن ثابت

٥ - محمد الخرقى (٤٦٩ -

٥٣٣ هـ / ١٠٧٦ - ١١٣٩ م)

(أبو بكر) محمد بن أحمد بن أبي بشر الخرقى، المروزى، الحنفى، كان فقيهاً فاضلاً متكلماً يعرف الأصول، فلكى، رياضى، أقام بنيسابور مدة وتفقه بها وأحكم علم الكلام وسمع الحديث من العلماء، ثم سكن بلده خرق، توفى سنة نيف وثلاثين وخمسمائة بمرو من أعمال خراسان، من آثاره: التبصرة فى الهيئة، الرسالة الشاملة فى الحساب، ومنتهى الإدراك فى علم الأفلاك. (ب ٢ / ٤١٢) (س ٢ / ٣٤٩) (ظ ٦ / ٨٨) (ف ٣ / ٥١) (ط ٢ / ٦٠٥) (شد ٤ / ١٠٣)

٦ - زهير الخرقى

زهير بن محمد أبو المنذر التيمى العنبرى الخراسانى المروزى الخرقى، سكن مكة والشام، وحدث عن العلماء وحدث عنه العلماء. (ب ٢ / ٤١٢)

٧ - محمد الخرقى

(أبو قابوس) محمد بن موسى الخرقى، كان فاضلاً، روى عن

ودفن بمقبرة جاكرديزة. (س ٣٤٨ / ٢)

٤ - الحسين الخرقاني

الحسين بن أبي شهاب بن أحمد بن حمزة.... العلوي الخرقاني، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي بسمرقند في رجب سنة ٥٢٤ هـ، وهو ابن ٧٦ سنة ودفن قبالة جامع سمرقند. (س ٣٤٨ / ٢)

٥ - الحسين الخرقاني

(أبو علي) الحسين بن يوسف بن أبي يعقوب الخرقاني، الإمام الخطيب، كان فقيهاً فاضلاً، روى عن العلماء وروى عنه غيره، ولد سنة ٤٣٤ هـ، توفي سنة ٥٥٠ هـ. (س ٣٤٨ / ٢)

٦ - محمد الخرقاني

(أبو بكر) محمد بن جبريل بن يحيى بن جبريل بن صالح بن يوسف الخرقاني، الخطيب، روى عن العلماء وروى عنه غيره، ولد سنة ٤٥٢ هـ، توفي سنة ٥٢٢ هـ. (س ٣٤٨ / ٢)

٧ - مسعود الخرقاني

(أبو محمد) مسعود بن محمود بن أحمد الخرقاني، كان عالماً فاضلاً، وكان خطيب خرقان بعد أبيه ورفض أن يكون نائباً لقاضي القضاة بخرقان فقصده القاضي فهرب إلى كاشغر ومات بها. (س ٣٤٨ / ٢)

(٣٠٥)

{ الخرقى }

نسبة إلى خرقي، وهي قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - الحسين الخرقى (٢٩٩ هـ

/ ٩١٢ م)

(أبو علي) الحسين بن عبد الله بن أحمد الخرقى، الحنبلى، فقيه، توفي يوم عيد الفطر، من آثاره: المختصر فى فروع الفقه الحنبلى. (ف ٦١٧ / ١)

٢ - عبد الجبار الخرقى

(٤٧٧ - ٥٥٣ هـ / ١٠٨٤ -

١١٥٨ م)

(أبو محمد) عبد الجبار بن عبد الجبار بن محمد الشابتى الخرقى، الشاشى، الشافعى، فقيه، مؤرخ، محدث، مشارك

فى بعض العلوم، ولد بخرق إحدى قرى مرو فى ربيع الأول، وسمع الحديث الكثير، وتوفى بمرو يوم عيد الفطر، من آثاره: تاريخ مرو، فضائل الأوقات، ومنتهى الإدراك فى تقاسيم الأفلاك. (ط ٦٤٥ / ٢) (شذ ١٦٨ / ٤) (ف ٤٧ / ٢)

٣ - عبد الله الخرقى (٥٧٩ هـ

/ ١١٨٣ م)

عبد الله بن أحمد بن أبى الفتح الخرقى، محدث مسند أصفهان، من آثاره: الفوائد الملتقطة والفوائد الملتقطة. (ف ٢٢٧ / ٢)

٤ - عمر الخرقى (٣٣٤ هـ /

٩٤٦ م)

(أبو القاسم) عمر بن الحسين بن عبد الله بن أحمد الخرقى، البغدادى الحنبلى، فقيه، له تصانيف كثيرة أودعها بغداد وسافر فاحترقت، وتوفى بدمشق ودفن مقابل جامع جراح، من مؤلفاته: المختصر فى فروع الفقه الحنبلى. (ف ٥٥٧ / ٢)

حبيب بن أبي حبيب الخَرَطَطِي، المروزي، كان يضع الحديث على الثقات، لا يخلُّ كتب حديثه والرواية عنه إلا على سبيل القدح. (س ٣٤٦/٢) (ب ٢/٤١١)

(٣٠٢)

{ الخَرَعُوئِي }

نسبة إلى خَرَعُون، وهي قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - محمد الخَرَعُوئِي

(أبو عبد الله) محمد بن حامد بن حميد الخَرَعُوئِي، روى عن العلماء وروى عنه غيره، تكلموا فيه مات سنة ٣٠١ هـ. (س ٣٤٦/٢) (ب ٢/٤١١)

٢ - أحمد الخَرَعُوئِي

أحمد بن حامد الخَرَعُوئِي، أخو محمد السابق، وتعلم مع أخيه كتاب التفسير للإمام أبي الحسن على السمرقندي، في ثلاث سنين. (س ٣٤٧/٢)

٣ - موسى الخَرَعُوئِي

(أبو عمران) موسى بن الحارث الخَرَعُوئِي، تعلم الأدب، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣٤٧/٢)

(٣٠٣)

{ الخَرَعَانَكِي }

نسبة إلى خَرَعَانَكْت قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - محمد الخَرَعَانَكِي

(أبو بكر) محمد بن الخضر بن شاهوية بن سلم الخَرَعَانَكِي (الخَرَعَانَكِي)، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي في رجب سنة ٣٥٧ هـ. (ب ٢/٤١١) (س ٣٤٦/٢)

(٣٠٤)

{ الخَرَقَانِي }

نسبة إلى خَرَقَان، وهي قرية من قرى سمرقند، وبها رباط معروف يقال له رباط واعظ، ينتسب إليها:

١ - أحمد الخَرَقَانِي

(أبو الفتح) أحمد بن الحسين بن عبد الرحمن بن عبد الرزاق العبسي الشاشي الخَرَقَانِي الفرابي، الأديب، كان والده من الشاش وولد هو بخرقان، وسكن قرية فاراب في جبال سمرقند، قرأ عليه العلماء كتباً من تصانيف الحافظ البغدادي، وكان مولده سنة ٤٩٦ هـ، ووفاته سنة ٥٠٥ هـ. (ب ٢/٤١٢)

٢ - أحمد الخَرَقَانِي

(القاضي) أحمد بن الحسين بن يوسف الخَرَقَانِي، يعرف بمناه أندرجيه، كان واعظاً، سمع الحديث من العلماء، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي بالفاراب في أواخر شهر رمضان سنة ٤٩٩ هـ. (س ٢/٣٤٨)

٣ - بكر الخَرَقَانِي

بكر بن عبد الله بن عبد الرحيم الخَرَقَانِي، أحد الأئمة، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي في عصر الثلاثاء ١٨ من ذي القعدة سنة ٥٢٥ هـ،

أسباب دفنه، وحكى عنه
حكايات فى مناقب البخارى،
ومات بعده بقليل، وأوصى أن
يدفن بجنبه. روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س)
(٣٤١/٢) (ب ٤٠٩ / ٢)

(٣٠٠)

{ الْخَرَشْكِي }

نسبة إلى خَرَشَكْت، وهى: من
بلاد الشاش شرقى سمرقند،
ينسب إليها:

١ - سعد الْخَرَشْكِي

(أبو سعيد) سعد بن عبد
الرحمن بن حميد الْخَرَشْكِي،
روى وروى عنه، مات
سنة ٣٤٠ هـ. (س ٣٤٥/٢)
(ب ٤١٠ / ٢)

(٣٠١)

{ الْخَرَطِي }

نسبة إلى خَرَطَط، وهى: قرية
من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - حبيب الْخَرَطِي

أهل العلم. (س ٣٣٤/٢) (ب)
(٤٠٠/٢)

(٢٩٨)

{ الْخَرَادِينِي }

نسبة إلى خَرَادِين، وهى: قرية
من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - هارون الْخَرَادِينِي

(أبو موسى) هارون بن أحمد
بن هارون الرازى الحافظ
الْخَرَادِينِي، من أهل بخارى،
روى عن العلماء، مات سنة
٣٤٣ هـ. (س ٣٣٥/٢) (ب)
(٤٠٠ / ٢)

(٢٩٩)

{ الْخَرْتَنَكِي }

نسبة إلى خَرْتَنَك، وهى: قرية
من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - غالب الْخَرْتَنَكِي

(أبو منصور) غالب بن
جبرائيل الْخَرْتَنَكِي، كان من
أهل العلم، نزل عليه البخارى
ومات فى داره بخرتنك، وتولى

(أبو عمر) سليم بن مجاهد بن
يعيش الْخُدَيْمَنَكِي، روى عن
العلماء وروى عنه غيره. (س)
(٣٣٢ / ٢)

٣ - يحيى الْخُدَيْمَنَكِي

(أبو سعيد) يحيى بن معن بن
سليم بن مجاهد بن يعيش
الْخُدَيْمَنَكِي، حفيد (أبو عمر)
السابق، روى عن العلماء
وروى عنه غيره. (س)
(٣٣٣ / ٢)

٤ - عروة الْخُدَيْمَنَكِي

(أبو هشام) عروة بن أحمد بن
إبراهيم بن على الْخُدَيْمَنَكِي
الكرميني، روى عن العلماء
وروى عنه غيره، توفى سنة
٣٣١ هـ. (س ٣٣٣ / ٢)

(٢٩٧)

{ الْخَذَائِدِي }

نسبة إلى خَذَائِد، وهى: قرية
من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - أحمد الْخَذَائِدِي

أحمد بن محمد المطوعى
الْخَذَائِدِي الدهقان، يروى عن

الكلاباذي وغيره من العلماء،
سمع ببخارا وبمرو وبمكة،
وكان مولده سنة ٤٨٦ هـ
ببخارا. (س ٣٢٩/٢) (ب ٢
٣٩٨/)

(٢٩٣)

{ الخِدَامِي }

نسبة إلى خِدَام، وهو: اسم لجد
المنتسب إليه من أهل
سرخس، ينسب إليها:

١- زهير الخِدَامِي

(أبو النصر) زهير بن الحسن
بن علي بن محمد بن يحيى بن
خدام بن غالب الخِدَامِي
السرخسي، كان فاضلاً، روى
عن العلماء وروى عنه غيره،
ومات سنة نيف وخمسين
وأربعمئة هـ. (س ٣٢٩/٢)

٢- زهير الخِدَامِي

(أبو النصر) زهير بن علي
بن زهير بن الحسن الخِدَامِي،
حفيد زهير السابق، حدث
بكتاب (تحفة العالم وقرحة
المتعلم)، توفي سنة نيف

وثلاثين وخمسمائة هـ. (س
٣٢٩/٢)

٣- علي الخِدَامِي

(أبو الحسن) علي بن محمد
بن الحسين بن خدام الخِدَامِي،
ينسب إلى جده، توفي سنة
٤٩٣ هـ. (س ٣٣٠/٢)

(٢٩٤)

{ الخُدْقَرَانِي }

نسبة إلى خُدْقَرَان، وهي: قرية
من قرى صغد سمرقند، ينسب
إليها:

١- محمد الخُدْقَرَانِي

الدهلقيان الإمام الحجاج محمد
بن أبي بكر بن أبي صادق بن
المفتي الخُدْقَرَانِي، كان فقيهاً
مدرساً، ولد في شوال سنة
٤٨٣ هـ. (س ٣٣١/٢) (ب
٣٩٩/٢)

(٢٩٥)

{ الخُدَيْسَرِي }

نسبة إلى خُدَيْسَر، وهي: من
ثغور سمرقند من عمل
أشروسنة، ينسب إليها:

١- حمد الخُدَيْسَرِي

(أبو القاسم) (أبو الفوارس)
حمد بن حميد الخُدَيْسَرِي، روى
عن العلماء وروى عنه غيره.
(س ٣٣٢/٢) (ب ٣٩٩/٢)

(٢٩٦)

{ الخُدَيْمَنَكْنِي }

نسبة إلى خُدَيْمَنَكْن، وهي:
قرية من قرى كرمينية من
نواحي سمرقند، تختص
بأصحاب الحديث، ينسب إليها:

١- أحمد الخُدَيْمَنَكْنِي

(أبو نصر) أحمد بن أبي بكر
محمد بن أبي عبيد أحمد بن
عروة بن أحمد بن إبراهيم
الخُدَيْمَنَكْنِي الخطيب، سمع
صحيح البخار، روى عن
العلماء وروى عنه غيره. (س
٣٣٢/٢) (ب ٣٩٩/٢)

٢- سليم الخُدَيْمَنَكْنِي

- واعظ، فقيه، أصولي، محدث،
تفقه على أبي سهل الأبيوردى،
وسمع الحديث من جماعة
وحدث عنهم، ودرّس، وتخرج
به جماعة، وتوفى فى ذى
القعدة، من تصانيفه: روضة
المناظرين، زواهر الدررفى
نقض جواهر النظر. (ظ ٦ /
٧٥) (ف ١٨٨/٣)
- ٢ - أحمد الخُجَنْدِيُّ (٧٠٠ هـ /
١٣٠١ م)
(تاج الدين) أحمد بن محمود
بن عمر الخُجَنْدِيُّ، نحوي،
صرفي، من تصانيفه: شرح
المفصل للزمخشري سماه
الإقليد، شرح المصباح
للمطرزى وسماه الضوء،
زكلاهما فى النحو، وعقود
الجواهر فى علم التصريف.
(ف ٣٠٥/١)
- ٣ - حامد الخُجَنْدِيُّ (٣٩٠ هـ /
١٠٠٠ م)
حامد بن خضر الخُجَنْدِيُّ،
فلكي، توفى حوالى ٣٩٠ هـ،
له كتاب الآلة الشاملة فى الفلك.
(ف ٥٢١/١)
- ٤ - عمر الخُجَنْدِيُّ (٦٢٩ -
٦٩١ هـ / ١٢٣٢ - ١٢٩٢)
(جلال الدين أبو محمد) عمر
بن محمد بن عمر الخبازي
الخُجَنْدِيُّ، الحنفي، فقيه
أصولي، أصله من بلاد ما
وراء النهر من بلد يقال لها
خجندة، درس بخوارزم
وببغداد، وحج وجاور، وقدم
دمشق فدرس، وتوفى بها
لخمس بقين من ذى الحجة سنة
٦٩١ هـ وله من العمر ٦٢
سنة، ودفن بمقابر الصوفية،
من تصانيفه: المغنى فى أصول
الفقه، وحواش على الهداية فى
فروع الفقه الحنفي. (ف
٥٧٦/٢)
- ٥ - محمد الخُجَنْدِيُّ (٧٥٥ هـ /
١٣٤٥ م)
محمد بن محمد بن محمد
الخُجَنْدِيُّ، فاضل، له روضة
الملوك. (ف ٥٩٥ / ٣)
- ٦ - موسى الخُجَنْدِيُّ
(أبو عمران) موسى بن عبد
الله المؤدب الخُجَنْدِيُّ، كان
أديباً فاضلاً صاحب حكم
وأمثال مدونة مروية، حدث
عن العلماء، مات قبل سنة
- ٣٦٠ هـ. (س ٣٢٧/٢) (ب)
(٣٩٨ / ٢)
- ٧ - يحيى الخُجَنْدِيُّ
(أبو زكريا) يحيى بن الفضل
الوراق الخُجَنْدِيُّ، كان ممن
جمع الآثار وجمع وخرج
الكثير، وصنف كتاباً فى
الصحابة وجود، روى عن
العلماء وروى عنه غيره. (س
٣٢٧/٢)
- ٨ - عمر الخُجَنْدِيُّ
(أبو حفص) عمر بن هارون
بن طالب الخُجَنْدِيُّ، شيخ صالح
مليح الشيبه، حسن السيرة، من
مشايخ الصوفية، سمع من
العلماء ولم يكن له اصل بما
سمع. (س ٣٢٧/٢)
- ٩ - سلمان الخُجَنْدِيُّ
(أبو عبد الله) سلمان بن
إسرائيل بن جابر بن قطن بن
حبيب بن أبى حبيب الخُجَنْدِيُّ،
حدث ببغداد وغيرها وحدث
عنه العلماء بعجائب من
الحكايات والأخبار. (س
٣٢٨/٢)
- ١٠ - أحمد الخُجَنْدِيُّ

(٢٩٠)

{ الخُجَادِي }

نسبة إلى خُجَادَة (خُجَادِي)،
وهي: قرية كبيرة من قرى
بخارى، ينسب إليها:

١ - محمد الخُجَادِي

(أبو علي) محمد بن علي بن
إسماعيل الخُجَادِي، كان ثقة
فهماً، روى عن العلماء وروى
عنه غيره، ولد سنة ٤١٧ هـ.
(س ٣٢٧/٢) (ب ٣٩٧/٢)

(٢٩١)

{ الخُجْدِي }

نسبة إلى خُجْدَة (خُجْدِي)،
وهي: بلدة مشهورة بما وراء
النهر على شاطئ سيحون
متاخمة لفرغانة، ينتسب
إليها:

١ - محمد الخُجْدِي (٤٨٣ هـ

/ ١٠٩٠ م)

(أبو بكر) محمد بن ثابت بن
الحسن بن إبراهيم الخُجْدِي،
الشافعي، نزيل أصبهان،

الشرعية، وعينته الحكومة
العربية السعودية في مكنتات
المدينة، وأخرها المكتبة العامة،
وقام برحلات إلى بلاد الشام
والعراق وتركية وغيرها،
وتوفى بالمدينة، يجيد مع
العربية الأردية والتركية
والفارسية والبخارية، ودرّس
بالمسجد النبوي، وصنف كتباً
بالعربية وغيرها، منها:
مجموعة الفتاوى، تنقيح
النحو، تحفة المستجيبين
بأسانيد أعلام المحيذين في
الحديث، فتح الرؤوف ذي
المنن في تراجم علماء ختن.
(ف ٣٠/٣)

٢ - سليمان الخُتْنِي

(أبو داود) سليمان بن داود بن
سليمان الخُتْنِي، المعروف
بحجاج الختني، كان فقيهاً،
وقال أبو حفص عمر بن أحمد
النسفي: قصدني الحجاج
سليمان بن داود متميزاً من
مجموعاتي ومسموعاتي سنة
٥٢٣ هـ، وروى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س
٣٢٤/٢) (ب ٣٩٧/٢)

محمد بن جعفر بن أحمد بن
سلم الخُتْنِي، أخو عمر وجعفر
السابقين. (س ٢/٣٢٣)

١٤ - علي الخُتْنِي

(أبو الحسن) علي بن عمر بن
محمد الخُتْنِي، مات وعنده عدة
من المشايخ لم يبق من سمع
منهم سواه. (س ٣/٣٢٢)

(٢٨٩)

{ الخُتْنِي }

نسبة إلى خُتْن، وهي: بلدة
وولاية دون كاشغر ووراء
يُوزكُنْد، ينسب إليها:

١ - محمد الخُتْنِي (١٣١٤ -

١٣٨٩ هـ / ١٨٩٦ - ١٩٦٩ م)

محمد بن إبراهيم بن سعد الله
بن عبد الرحيم الفضيلي
الختني، مدرس من تركستان،
ولد ببلدة قره قاش من أعمال
ختن بتركستان، وتعلم بها
وبمدينة كاشغر، ورحل إلى
الآستانة، ومنها إلى مكة حاجاً،
واسنقر في المدينة، فقام
بالتدريس في مدرستها
النظامية، ثم بمدرسة العلوم

(٢٨٨)

{ الخُتلي }

نسبة إلى خُتل، وهي: كورة واسعة كثيرة المدن تضاف إلى هيطل، ينتسب إليها:

١- إسحاق الخُتلي (٢٠٣-٢٨٣ هـ / ٨١٨-٨٩٦ م) (أبو القاسم) إسحاق إبراهيم بن محمد البغدادي الخُتلي، محدث، من آثاره: الديباج. (ف/١/٣٤٢)

٢- إبراهيم الخُتلي (توفي في حدود ٢٦٠ هـ / ٨٧٤ م) (أبو إسحاق) إبراهيم بن الجنيد الخُتلي، محدث حافظ، زاهد، بغدادي، نزيل سامراء، وحدث بها، من حفاظ الحديث، صنّف وجمع من تصانيفه: الزهد، المحبة، الخوف، الورع، والرهبان (ف/١/٣٩)

٣- عباد الخُتلي

عباد بن موسى الخُتلي. (س ٢/٣٢٢) (ب ٢/٣٩٦)

٤- إسحاق الخُتلي

(أبو يعقوب) إسحاق بن عباد بن موسى الخُتلي البغدادي، مات سنة ٢٥١ هـ. (س ٢/٣٢٢) (ب ٢/٣٩٦)

٥- عمران الخُتلي

(أبو الفرج) عمران بن الحسن بن يوسف الخُتلي الخفاف، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة ٤٠٠ هـ. (ب ٢/٣٩٦)

٦- محمد الخُتلي

محمد بن علي بن الحسن بن طوق الخُتلي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢/٣٢٢)

٧- موسى الخُتلي

(أبو عيسى) موسى بن علي الخُتلي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢/٣٢٢)

٨- أحمد الخُتلي

(أبو بكر) أحمد بن عبد الله بن زيد الخُتلي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢/٣٢٢)

٩- عبد الرحمن الخُتلي

(أبو عبد الله) عبد الرحمن أحمد بن عبد الله بن زيد الخُتلي، كان يذاكر ويصنف، ويتعاطى الحفظ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢/٣٢٢)

١٠- علي الخُتلي

علي بن أحمد بن محمد بن حامد بن أم بن الأزرق الخُتلي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢/٣٢٢)

١١- عمر الخُتلي

(أبو القاسم) عمر بن جعفر بن أحمد بن سلم الخُتلي، كان من الصالحين، ولد سنة ٢٦١ هـ، ومات سنة ٣٥٦ هـ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢/٣٢٢)

١٢- أحمد الخُتلي

(أبو بكر) أحمد بن جعفر بن أحمد بن سلم الخُتلي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢/٣٢٢)

١٣- محمد الخُتلي

(٢٨٤)

{ الْخَالِدِيُّ }

نسبة إلى خَالِدٍ، وهو: اسم لبعض اسم لبعض أجداد المنتسب إليهم من أهل مرو، وينتسب إليها:

١ - علي الخالدي

(أبو الحسن) علي بن محمد بن يحيى بن خالد المروزي الخالدي، روى عن العلماء وروى عنه غيره، وتوفي في حدود سنة ٣٠٠ هـ. (س ٢ / ٣١١)

(٢٨٥)

{ الْخَانِقَاهِيُّ }

نسبة إلى خَانِقَاهٍ، وهي: بقعة سكنها أهل الخير من أهل سرخس، وينتسب إليها:

١ - الْخَانِقَاهِيُّ السَّرْخَسِيُّ

(أبو العباس) الْخَانِقَاهِيُّ السَّرْخَسِيُّ، من أهل سرخس، كان زاهداً ورعاً من أهل القرآن والعلم، وكان يُعلم الناس

كبر سنهم القرآن الكريم . (س ٢ / ٣١٣)

٢ - طاهر الخانقاهي

(أبو نصر) طاهر بن محمد الخانقاهي، من أهل سرخس، كان واعظاً حسن السيرة مليح القول رقيق الوعظ. (س ٢ / ٣١٣)

(٢٨٦)

{ الْخَاوَسِيُّ }

نسبة إلى خَاوَسٍ (خَاوَصٍ)، وهي: من أعمال أسروشنة إحدى بلاد المشرق بين النهرين (جيحون - سيحون)، وينتسب إليها:

١ - محمد الخاوصي

(أبو بكر) محمد بن أبي بكر بن عبد الرحمن الخاوصي، الخطيب، حدث بسمرقند، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢ / ٣١٥) (ب ٢ / ٣٩١)

٢ - الزاهد الخاوصي

الزاهد الخاوصي، الفقيه الزاهد، كان يأمر بالمعروف وينهى عن

المنكر ويضرب الناس على ذلك. (س ٢ / ٣١٥)

٣ - موسى السمرقندي

(أبو أحمد) موسى الزاهد السمرقندي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٢ / ٣١٥)

(٢٨٧)

{ الْخَبَاقِيُّ }

نسبة إلى خَبَاقٍ، وهي: قرية من قرى مرو قرب جيرنج، ينسب إليها:

١ - علي الخباقي

(أبو الحسن) علي بن عبد الله الخباقي الصوفي، كان عابداً صالحاً ديناً خيراً سديد السيرة كثير العبادة، سمع الحديث بالشام والعراق، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي ٦ من ذي الحجة سنة ٥١٩ هـ بمرو. (س ٢ / ٣١٧) (ب ٢ / ٣٩٢)

نسبة إلى حيزان، وهى: مدينة من مدن أرمينية قريبة من شروان، وينتسب إليها:

١ - حمدون الحيزاني

(أبو الحسن) حمدون بن على الحيزاني الأسعردى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢ / ٣٠٠) (ب ٢ / ٣٨٠)

(٢٨١)

{ الخاخرى }

نسبة إلى خاخر، وهى: قرية من قرى درغم قريبة من سمرقند، وينسب إليها:

١ - سعد الخاخرى

(أبو القاسم) سعد بن سعيد الخاخرى، الفقيه، خادم أبى على اليونانى الفقيه روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٢ / ٣٠٣) (ب ٢ / ٣٨٤)

٢ - عتيق الخاخرى

(أبو بكر) عتيق بن عبد العزيز بن عبد الكريم بن هارون بن عطاء بن يحيى الدرغى الخاخرى،

السمرقندى، النيسابورى، كان أبوه من خاخر إحدى قرى سمرقند، كان أديباً شاعراً حسن النظم، يحفظ الكتب فى اللغة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٧٧ هـ، وتوفى سنة ٥٦٠ هـ. (ب ٢ / ٣٨٤)

٣ - عبد القادر الخاخرى

(القاضى) عبد القادر بن أحمد بن القاسم بن نصر بن الفضل الفضلى الذريعينى الخاخرى، روى عن العلماء وروى عنه غيره، ولد فى رجب سنة ٤٦٣ هـ، وتوفى فى ربيع الأول سنة ٥٢٧ هـ. (س ٢ / ٣٠٣)

(٢٨٢)

{ الخالبرزنى }

نسبة إلى خالبرزن، وهى: قرية من قرى سرخس، وينسب إليها:

١ - جعفر الخالبرزنى

جعفر بن عبد الوهاب الخالبرزنى، خال عمر بن على

المحدث، روى عن العلماء. (س ٢ / ٣١٠) (ب ٢ / ٣٨٧)

(٢٨٣)

{ الخالدايادى }

نسبة إلى خالداياد، وهى: قرية من قرى سرخس، وينسب إليها:

١ - إبراهيم الخالدايادى (٠٠٠ - ٣٤٠ هـ / ٠٠٠ - ٩٥١ م) (أبو إسحاق) إبراهيم بن محمد الخالدايادى المروزى، إمام الدنيا فى عصره، صنف الأصول وشرح المختصر للمزنى، وقصده الناس من البلاد، وانتشر عنه علم الفقه، وخرج من عنده سبعون من مشاهير العلماء، وجلس ببغداد، ثم بمصر فأجلس مجلس الشافعى فى حلقة واجتمع الناس عليه، توفى بمصر سنة ٣٤٠ هـ، من تصانيفه: الأصول، وشرح المختصر للمزنى. (س ٢ / ٣١٠) (ب ٢ / ٣٨٧) (ف ١ / ٦٩)

غيره، ومات بعد سنة ٣٥٠ هـ.
(س ٢ / ٢١٣)

(٢٧٦)

{ الحَسَابُ }

نسبة إلى حَسَاب، وتطلق على
من عرف الحساب والمقدرات
من أهل بخارى، وينسب إليها:

١ - محمد الحَسَابُ

محمد بن إبراهيم بن حمدوية
الحَسَابُ البخارى الفرائضى،
روى عن العلماء وروى عنه
غيره، ومات فى ذى القعدة سنة
٣٣٩ هـ. (س ٢ / ٢١٧)

(٢٧٧)

{ الحَقَصَابَاذِيُّ }

نسبة إلى حَقَصَابَاذِيُّ، وهى:
قرية من قرى سرخس،
وينسب إليها:

١ - عثمان الحَقَصَابَاذِيُّ

(أبو عمرو) عثمان بن أبى
نصر الحَقَصَابَاذِيُّ، كان شيخاً
صالحاً حسن السيرة، روى عن

العلماء وروى عنه غيره، ولد
سنة ٤٦٠ هـ، ومات نحو سنة
٥٣٠ هـ. (س ٢ / ٢٣٨) (ب
٣١٨/٢)

(٢٧٨)

{ الحَلْبَسِيُّ }

نسبة إلى حَلْبَس، وهو: اسم
لبعض أجداد المنتسب إليه من
أهل مرو، وينسب إليها:

١ - محمد الحَلْبَسِيُّ

(أبو بكر) محمد بن أحمد بن
حلبس المروزى الحَلْبَسِيُّ،
المعروف بالأعمش، سكن
سمرقند، وكتب

الكثير، روى عن العلماء
وروى عنه غيره. (س ٢ /
٢٤٦)

(٢٧٩)

{ الحَلْوَانِيُّ }

نسبة إلى حَلْوَا، وهو: تطلق
على عمل الحلوا وبيعها ومن
يعملها من أهل بخارى، منهم:

١ - عبد العزيز الحَلْوَانِيُّ
(أبو محمد) عبد العزيز بن
أحمد بن نصر صالح الحَلْوَانِيُّ،
الملقب بشمس الأئمة، من أهل
بخارى، إمام أهل الرأى بها
فى وقته، روى عن العلماء
وروى عنه غيره، ومات نحو
سنة ٤٤٨ أو ٤٤٩ هـ. (س ٢
٢٤٨ /

٢ - أبو محمد الحَلْوَانِيُّ

شمس الأئمة (أبو محمد)
الحَلْوَانِيُّ، شيخ عالم بأنواع
العلوم، معظم للحديث وأهل
الحديث، روى عن العلماء
وروى عنه غيره، ومات سنة
٤٥٢ هـ. (س ٢ / ٢٤٨)

٣ - عبد الله الحَلْوَانِيُّ

(أبو المعالى) عبد الله بن
أحمد بن... الحَلْوَانِيُّ، من أهل
مرو، كان يكتب لنفسه فقيه
عالم حافظ، أكثر من الحديث،
روى عن العلماء وروى عنه
غيره، ومات سنة ٥٣٩ هـ.
(س ٢ / ٢٤٩)

(٢٨٠)

{ الحَيْرَانِيُّ }

(٢٧١)

{ الحَبَيْبِيُّ }

نسبة إلى حَبِيبٍ وهي: صفة
لجد المنتسب إليه من أهل
مرو، ينسب إليها:

١ - علي الحَبَيْبِيُّ

(أبو أحمد) علي بن محمد بن
عبد الله بن محمد بن حبيب بن
حماد بن يحيى بن حماد
المروزي الحَبَيْبِيُّ، حدث بمر
وبخارى، روى عن العلماء
وروى عنه غيره، ومات سنة
٣٥١ هـ. (س ١٧١ / ٢)

٢ - عبد الرحمن الحَبَيْبِيُّ

(أبو بكر) عبد الرحمن بن
عبد الله بن محمد بن حبيب بن
حماد بن يحيى بن حماد
المروزي الحَبَيْبِيُّ. (س ٢ /
١٧١)

(٢٧٢)

{ الحَبَيْبِيُّ }

نسبة إلى حَبِيبٍ وهي: سكة
معروفة بمر، ينسب إليها:

١ - عبد الله الحَبَيْبِيُّ

(أبو منصور) عبد الله بن
الحسن بن أبي سهل الحَبَيْبِيُّ
المروزي، من أهل مرو، حدث
عن العلماء وحدث عنه العلماء.
(س ١٧٢ / ٢) (ب ٢ /
٢٥٠)

(٢٧٣)

{ الحَجِّي }

نسبة إلى الحج، وتطلق على
من حج من أهل خوارزم،
وينسب إليها:

١ - المظفر الحَجِّي

(أبو عاصم) المظفر بن أحمد
بن محمد بن عراق الحَجِّي
الكاشي، كان فقيهاً فاضلاً حسن
السيرة، جميل الأمر راعياً
للحقوق، سمع من العلماء
وسمع منه العلماء، ولد سنة
٤٩٦ هـ. (س ١٨٠ / ٢)

(٢٧٤)

{ الحَدَّادِيُّ }

نسبة إلى حَدَّادٍ، وتطلق على
عمل الحديد ومن اتصف بها
من أهل مرو، وينسب إليها:

١ - محمد الحَدَّادِيُّ

(أبو الفضل) محمد بن
الحسين بن محمد بن موسى بن
مهران الحَدَّادِيُّ المروزي
الحاكم، كان يتولى الحكومة
عن القضاء بمر وبخارى
وكان فقيهاً فاضلاً من أصحاب
الرأى، توفي فى المحرم أو
صفر سنة ٣٨٨ هـ. (س ٢ /
١٨٢)

(٢٧٥)

{ الحَزَّام }

نسبة إلى حَزَّامٍ، وتطلق على
من يحزم الكاغذ بما وراء
النهر ويشد الحزم من الكاغذ
بعضها إلى بعض من أهل
مرو، وينسب إليها:

١ - محمد الحَزَّام

محمد بن أحمد بن علي بن
الحسن الحَزَّام المروزي، من
أهل مرو، سكن سمرقند مدة،
روى عن العلماء وروى عنه

نسبة إلى حَاسِبٍ وهي: صفة لمن كان يعرف الحساب من أهل سمرقند، ينسب إليها:

١ - الحسن الحَاسِبِي

(أبو علي) الحسن بن محمد الحَاسِبِ، من أهل سمرقند، كان ثقة، روى عن العلماء وروى عنه غيره، مات سنة ٢٧٩ هـ. (س ١٥٣ / ٢)

(٢٦٧)

{ الحَافِي }

نسبة إلى حَافِي وهي: صفة لمن ترك لبس النعال من أهل مرو، ينسب إليها:

١ - بشر الحَافِي

(أبو نصر) بشر بن الحارث بن عبد الرحمن بن عطاء بن هلال بن ماهان بن عبد الله المروزي المعروف بالحَافِي، كان ممن فاق أهل عصره في الزهد والورع، وتفرد بوفور العقل وأنواع الفضل وحسن الطريقة، وعزوف النفس وإسقاط الفضول، وكان كثير الحديث، روى عن العلماء

وروى عنه غيره، مات سنة ٢٢٧ هـ. (س ١٥٨ / ٢)

(٢٦٨)

{ الحَامِدِي }

نسبة إلى حَامِدٍ وهي: صفة لجد المنتسب إليه من أهل نسف، ينسب إليها:

١ - نصر الحَامِدِي

(أبو الحسن) نصر بن أحمد بن أحمد بن محمد بن جعفر بن محمد بن حامد الحَامِدِيّ النسفي الفقيه، ارتحل إلى مرو وتفقه بها وكتب الحديث عن أهلها، وسمع من علمائها، وكان شاباً فقيهاً ورعاً زاهداً ديناً فاضلاً، مات سنة ٣٩٦ هـ. (س ١٥٩ / ٢)

(٢٦٩)

{ الحَامِضِي }

نسبة إلى حَامِضٍ وهي: لقب لحامض رأسه من أهل مرو، ينسب إليها:

١ - عبد الله الحَامِضِيّ (٣٢٩ هـ / ٩٤١ م) (أبو هيثم) عبد الله بن محمد بن إسحاق بن يزيد بن نصر بن مهران الحَامِضِيّ المروزي، المعروف بحامض رأسه، مروزي الأصل سكن بغداد، محدث، له منتقى من حديثه، روى عن العلماء وروى عنه غيره، مات سنة ٣٢٩ هـ. (ف ٢٤٤ / ٢) (س ١٦٠ / ٢)

(٢٧٠)

{ الحَبَابِي }

نسبة إلى حَبَابٍ وهي: صفة لجد المنتسب إليه من أهل خوارزم، ينسب إليها:

١ - أحمد الحَبَابِيّ

(أبو بكر) أحمد بن إبراهيم بن حباب الخوارزمي الحَبَابِيّ، أحد الموصوفين بالصدق والديانة والأمانة، وكان ثقة مأموناً، ولد سنة ٢٩٩، ومات سنة ٣٨٩ هـ. (س ١٦١ / ٢)

المبارك وسمع الكثير منه. (س)
(١٤٢ / ٢)

٣ - أحمد الجيرنجي

أحمد بن الحسين بن زيد
القصار الجيرنجي، من قرية
جيرنج، سمع من مشايخ مرو.
(س ١٤٢ / ٢)

٤ - أحمد الجيرنجي

(أبو العباس) أحمد بن الحسن
بن محمد الجيرنجي، كان
صاحب ورع وخير. (س ١٤٢ / ٢)

٥ - عمران الجيرنجي

(أبو موسى) عمران بن
موسى الجيرنجي، كان أديباً
شاعراً بقرية جيرنج. (س ١٤٠ / ٢)

(٢٦٣)

{ الجيشبوري }

نسبة إلى جيشبوري وهي:
قرية من مرو، ينسب إليها:

١ - محمد الجيشبوري

(أبو يحيى) محمد بن أبي
علوية بن شداد الجيشبوري، كان
كثير السماع. (س ١٤٥ / ٢)
(ب ٢٣٣ / ٢)

(٢٦٤)

{ الحاتمي }

نسبة إلى حاتم وهي: صفة لجد
المنتسب إليه من أهل نسف،
ينسب إليها:

١ - ميمون الحاتمي

(أبو المؤيد) ميمون بن أبي
العلاء أحمد بن الحسن بن عدي
بن حاتم... الحاتمي، كان
قاضي نسف مدة طويلة، روى
عن العلماء وروى عنه غيره،
ولد سنة ٤٤٢ هـ، وتوفي سنة
٥١٣ هـ. (س ١٤٨ / ٢)

(٢٦٥)

{ الحاجبي }

نسبة إلى حاجب وهي: صفة
لجد المنتسب إليه من أهل مرو
والكشانية، ينسب إليها:

١ - صخر الحاجبي

صخر بن محمد بن حاجب
الحاجبي، من أهل مرو، روى
عن العلماء وروى عنه غيره.
(س ١٤٩ / ٢)

٢ - إسماعيل الحاجبي

(أبو علي) إسماعيل بن
محمد بن أحمد بن حاجب بن
نعمان الدهقان الكشاني
الحاجبي، من أهل
الكشانية، شيخ ثقة صالح
مشهور، رحل الناس إليه
وسعوا منه، توفي سنة ٣٩١
هـ. (س ١٤٩ / ٢)

٣ - ميمون الحاجبي

(أبو الفتح) ميمون بن طاهر
بن عبد الله بن محمد بن أحمد
بن حاجب الكشاني، القاضي
الرئيس الخطيب، من أهل
الكشانية، روى عن العلماء،
وروى عنه العلماء، مات
بسمرقند سنة ٤٨٠ هـ ودفن
بجاكرديزه. (س ١٥٠ / ٢)

(٢٦٦)

{ الحاسبي }

١ - محمد الجويكي

محمد بن حيدر بن الحسين الجويكي، روى عن العلماء. (س ١٢٨ / ٢) (ب ٢ / ٢٢٢)

(٢٥٨)

{ الجيسري }

نسبة إلى جيسر وهي قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - عبد السلام الجيسري

(أبو الخليل) عبد السلام بن خليل المروزي الجيسري، تابعي، أدرك أنس بن مالك، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ١٣٩ / ٢) (ب ٢ / ٢٢٦)

(٢٥٩)

{ الجيخني }

نسبة إلى جيخن وهي قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - محمد بن الجيخني

(أبو عبد الله) محمد بن أحمد الجيخني الخلال، شيخ صالح سديد السيرة، من أهل القرآن كثير التلاوة، توفي سنة ٥٣٩ هـ. (س ١٤٠ / ٢) (ب ٢ / ٢٢٩)

(٢٦٠)

{ الجيرأخشي }

نسبة إلى جيرأخشت وهي قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - عمر الجيرأخشي

(أبو مسلم) عمر بن علي الليثي الجيرأخشي، أحد حفاظ الحديث، روى عن العلماء وروى عنه غيره، جمع بين الصحيحين في أربعين مشرسة كل واحدة منها قريبة من مجلدة، مات سنة ٤٦٦ هـ. (س ١٤١ / ٢) (ب ٢ / ٢٢٩)

(٢٦١)

{ الجيرمزداني }

نسبة إلى جيرمزدان وهي قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - علي الجيرمزداني

(أبو الحسن) علي بن أحمد بن يحيى الجيرمزداني، كان إماماً عالماً زاهداً، كان كبيراً في الأدب، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٢ / ١٤٢) (ب ٢ / ٢٣٠)

(٢٦٢)

{ الجيرنجي }

نسبة إلى جيرنج وهي قرية كبيرة من أعالي مرو، ينسب إليها:

١ - أحمد الجيرنجي

(أبو بكر) أحمد بن محمد الجيرنجي، قدم بغداد وحدث بها، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ١٤٢ / ٢) (ب ٢ / ٢٣١)

٢ - سنجان الجيرنجي

سنجان بن فرخسري الجيرنجي، جالس عبد الله بن

١ - محمد الجُوبَانِي

(أبو عبد الله) محمد بن محمد بن أبي ذر الجُوبَانِي، كان شيخاً صالحاً كثير العبادة، مكثراً من الحديث، ولد في حدود سنة ٤٥٠ هـ، وتوفي سنة ٥٣٠ هـ. (س ٢ / ١٠٨) (ب ٢ / ٢٠٥)

٢ - شاه الجُوبَانِي

(أبو محمد) شاه بن إبراهيم الجوباني، من القدماء. (س ٢ / ١٠٨)

٣ - أحمد الجُوبَانِي

أحمد بن موسى الجوباني، من القدماء. (س ٢ / ١٠٨)

٤ - عيس الجُوبَانِي

عيس بن عقار الجوباني، من القدماء. (س ٢ / ١٠٨)

(٢٥٥)

{ الجُوبَقِيُّ }

نسبة إلى جُوبِق وهو: موضع بنسف كأنه شبه خان يجتمع فيه الناس، ينسب إليها:

١ - أحمد النَّسْفِيُّ الجُوبَقِيُّ

(٣٤٠ هـ / ٩٥١ م) (أبو نصر) أحمد بن علي الجُوبَقِيُّ، الأديب الشاعر، النَّسْفِيُّ الشافعي الفقيه، كان يلقب بأبي حامدات، رحل إلى العراق وخراسان ودرس الفقه، توفي سنة ٣٤٠ هـ، من تصانيفه: شرح مختصر المزني في فروع الفقه الشافعي. (ف ١ / ٢٠٣) (س ٢ / ١٠٩) (ب ٢ / ٢٠٦)

٢ - إسماعيل الجُوبَقِيُّ

(أبو تراب) إسماعيل بن طاهر بن يوسف بن عمرو بن معبد بن صاحب.... الجُوبَقِيُّ النَّسْفِيُّ، كان حافظاً فاضلاً مكثراً من الحديث، سمع وكتب بخطه الكثير، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي بعد سنة ٤٣٠ هـ. (س ٢ / ١٠٩) (ب ٢ / ٢٠٧)

٣ - أبو إبراهيم الجُوبَقِيُّ

أبو إبراهيم بن أحمد بن علي الجُوبَقِيُّ، من أهل نسف، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي بعد سنة ٤١٠ هـ. (س ٢ / ١٠٩)

٤ - علي الجُوبَقِيُّ

(أبو الحسن) علي بن أحمد بن الحسين بن حسان بن علي.... الجُوبَقِيُّ، من أهل نسف، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي بعد سنة ٤١٢ هـ. (س ٢ / ١٠٩)

(٢٥٦)

{ الجُوبَقِيُّ }

نسبة إلى جُوبِق وهي: موضع يمرؤ يباع فيه الخضر والفاكهة، ينسب إليها:

١ - تميم الجُوبَقِيُّ

(أبو بكر) تميم بن محمد بن علي البقال الجُوبَقِيُّ، كان شيخاً صالحاً، تعلم الأدب وسمع الحديث من صغره، وتوفي سنة ٥٠٥ هـ. (س ٢ / ١٠٩) (ب ٢ / ٢٠٦)

(٢٥٧)

{ الجُوبِقِيُّ }

نسبة إلى جُوبِق وهي: محلة بنسف، ينسب إليها:

بخارى، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي في شهر ربيع الأول سنة ٣٧٢ هـ. (س ١٠٤ / ٢)

(٢٥٣)
{ الجُوبَارِيّ }

نسبة إلى جُوبَار وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها :

١ - عبد الرحمن الجُوبَارِيّ (أبو محمد) عبد الرحمن بن الجُوبَارِيّ البُويَنَجِيّ، المعروف بجويبار بوبينك، روى كتاب " شرف اصحاب الحديث " لأبي بكر الخطيب، وروى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي بعد سنة ٥٣٠ هـ. (س ٢ / ١٠٦) (ب ٢٠٥ / ٢)

(٢٥٤)
{ الجُوبَانِيّ }

نسبة إلى جُوبَان (كُوبَان) وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

(٢٥١)
{ الجَوَالُ }

نسبة إلى جَوَال وهي: لجماعة من مشاهير المحدثين أكثروا الرحلة والجولان في البلاد من أهل (نسا)، ينسب إليها:

١ - أحمد الجَوَالُ (أبو العباس) أحمد بن محمد بن رميح النسوى الجَوَالُ، سافر الكثير وجمع الجموع، وحدث بخراسان والعراق وجرجان، وأكثر عن أهل مصر والشام. (س ١٠٣ / ٢)

(٢٥٢)
{ الجَوَالِقِيّ }

نسبة إلى جَوَالِق وهو: عمل الجوالق أوبيعه والمشهور بها من أهل بخارى هو :

١ - أحمد الجَوَالِقِيّ (أبو عصمة) أحمد بن محمد بن عمر بن سعيد الجَوَالِقِيّ البخارى، من أهل

عبد الله بن مسعود الجُنُودِيّ، له رحلة إلى العراق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٩٩/٢)

٤ - عبيد الله الجُنُودِيّ (أبو عبد الرحمن) عبيد الله بن الحسين الجُنُودِيّ، شيخ صالح، رحل إلى اليمن وسمع من شيوخها سنة ٤٠٠ هـ، وكان يسمع الحديث في كبره إلى أن مات بسمرقند سنة ٤٤٠ هـ. (س ٩٩/٢).

(٢٥٠)
{ الجُنَيْدِيّ }

نسبة إلى جُنَيْد وهي: اسم جد المنتسب إليه من أهل بخارى، ينسب إليها:

١ - حيدر الجُنَيْدِيّ (أبو محمد) حيدر بن محمد بن أحمد بن الجنيد البخارى الجُنَيْدِيّ، من أهل بخارى، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٩٩ / ٢)

نسبة إلى جَنْوَجْرَد (كُنُو كِرْد)،
وهي: قرية من قرى مرو،
وينسب إليها:

١ - سورة الجَنْوَجْرَدِي
(أبو الحسن) سورة بن شداد
الجَنْوَجْرَدِي، أدرك التابعين،
وكان صحيح السماع، روى
عن العلماء وروى عنه غيره.
(ب ٢ / ٢٠٠) (س ٢ / ٩٨)

٢ - عبدان الجَنْوَجْرَدِي
(أبو محمد) عبدان بن محمد
بن عيسى الجَنْوَجْرَدِي
المروزي، اسمه عبد الله
وعرف بعبدان، كان حافظاً
زاهداً أحد الأئمة، وهو الذي
أظهر المذهب الشافعي بمرو
بعد أحمد بن سيار، خرج إلى
مصر وأدرك من الفقهاء
والمشايخ ما لم يدرك غيره،
وحمل عنهم ورحل إلى الشام
والعراق وكتب عن أهل مصر
ورجع إلى مرو، ولد ليلة عرفة
سنة ٢٢٠ هـ، وتوفي سنة
٢٩٣ هـ، صنف كتاباً سماه
الموطأ. (ب ٢ / ٢٠١) (س
٢ / ٩٨)

٣ - عبد الله الجَنْوَجْرَدِي

(٢٤٨)

{ الجَنْزِي / الجَنْزَوِي }

نسبة إلى جَنْزَة، وهي: بلدة
من بلاد أذربيجان، مشهورة
من ثغرها، ينتسب إليها:

١ - عمر الجَنْزِي (٤٧٨ -
٥٥٠ هـ / ١٠٨٥ - ١١٥٥ م)
(أبو حفص) عمر بن عثمان
بن شعيب الجَنْزِي، أديب فاضل
متدين حسن السيرة، ولد تقديراً
بجنزة سنة ٤٧٨ هـ وتوفي
بمرو في ١٤ ربيع الأول سنة
٥٥٠ هـ. من تصانيفه: تفسير
القرآن. (ب ٢ / ١٩٩) (س
٢ / ٩٧) (ف ٢ / ٥٦٥)

٢ - إبراهيم الجَنْزِي

إبراهيم بن محمد الجَنْزِي، كان
يكتب الحديث وينقله على
المذهب الشافعي، وكان سديداً.
(س ٢ / ٩٧)

(٢٤٩)

{ الجَنْوَجْرَدِي }

المنشئ النحوي، كان فاضلاً
شهماً من الرجال، قدم بخارا
رسولاً من خوارزم، وكان من
أجل من قرأ على أبي القاسم
الزمخشري، وأقام بخوارزم.
(ب ٢ / ١٩٦) (س ٢ / ٩٥)

وإلى الثانية:

١ - أحمد الجَنْدِي

(أبو نصر) أحمد بن الفضل
بن موسى المذكر الجَنْدِي، أحد
الأئمة، له لسان المعرفة، كتب
الحديث وتلمذ للمفسرين، روى
عن العلماء وروى عنه غيره.
(س ٢ / ٩٥)

(٢٤٧)

{ الجَنْدَرَقَانِي }

نسبة إلى جَنْدَرَقَان
(جَنْدَرَقَان)، وهي: قرية من
قرى مرو، ينتسب إليها:

١ - أصبغ الجَنْدَرَقَانِي

أصبغ بن علقمة بن علي
الحنظلي الجَنْدَرَقَانِي، سمع من
أهل العلم. (ب ٢ / ١٩٨)
(س ٢ / ٩٤)

بروايات، وكان يسكن سمرقند
ويؤدب الصبيان بها. (س ٢ / ٩١)

(٢٤٥)

{ الجَنْدِيُّ }

نسبة إلى جَنْد، وهي: الجند
بمعنى العسكر من أهل
فرغانة، وينسب إليها:

١ - عبد الله الجَنْدِيُّ

عبد الله بن أحمد الفرغانى
الجَنْدِيُّ. (س ٢ / ٩٦)

(٢٤٦)

{ الجَنْدِيُّ }

نسبة إلى جَنْد، وهي: بلد
يقال لها الجند من حدود الترك
على طرف سيحون، وينتسب
الجند أيضاً إلى قوم بناحية
القرية الجديدة ببخارى،
وينتسب إلى الأولى:

١ - يعقوب الجَنْدِيُّ

يعقوب بن شيرين الجَنْدِيُّ،
القاضى الأديب الشاعر العالم

١ - محمد الجَمِيلِيُّ

(أبو سعيد) محمد بن محمد
بن جميل المروزي الجَمِيلِيُّ،
سكن سمرقند، كان سماعه
صحيحاً، وكان ينزل درب
جميل ببغداد، روى عن العلماء
وروى عنه غيره، ولد ببابل
سنة ٣٦٩ هـ، ومات ببغداد فى
صفر سنة ٤٤٦ هـ. (س ٢ / ٨٨)

(٢٤٤)

{ الجَنْبُذِيُّ }

نسبة إلى جَنْبُذ، وهو: شبيه
أزج مدور يقال له بالفارسية
كند كالقبة ونحوها، وينسب
إليه:

١ - محمد الجَنْبُذِيُّ

محمد بن أحمد البخارى
الجَنْبُذِيُّ، الأمين. (س ٢ / ٩١)

٢ - محمد الإِشْتِيخَنِيُّ الجَنْبُذِيُّ

(أبو الفضل) محمد بن عمر
الإِشْتِيخَنِيُّ الجَنْبُذِيُّ، الأديب،
كان شيخاً صالحاً راغباً فى
الخير، الفقيه، قرأ القرآن

(أبو نصر) محمد بن الحسن
بن على بن أحمد القزاز
الجُلُقَرِيُّ، كان فقيهاً فاضلاً
داهياً كافياً ذا شهامة، سافر
الكثير ورحل إلى العراق
والشام ولقى المشايخ والأكابر،
وكانت له رحلة إلى الشام سنة
٤١٣ هـ، وعاد إلى بلده
وحدث، سمع بمرور وبمنبج،
اعتزل ولزم البيت فى آخر
عمره بعد أن ضرب على
الشارع برأس سكة عبد
الكريم،، توفى بعد سنة ٤٦٣
هـ، روى عن العلماء وروى
عنه غيره. (ب ٢ / ١٧٩)
(س ٢ / ٧٤)

٢ - أحمد الجُلُقَرِيُّ

أحمد بن محمد بن هاشم
الجُلُقَرِيُّ، صاحب التفسير،
سمع مغيث بن بدر روى عنه
خارجة. (س ٢ / ٧٣)

(٢٤٣)

{ الجَمِيلِيُّ }

نسبة إلى جَمِيل، وهي: اسم
لبعض أجداد المنتسب إليه من
أهل مرو، ينتسب إليه:

بارعاً أصولياً، تفقه إلى الموفق بن عبد الكريم الهروي، وسمع الحديث. (ب ٢ / ١٥١) (س ٤٧ / ٢)

(٢٣٨)

{ الجصيني }

نسبة إلى جصين، وهي: محلة بمرور اندرست وصارت مقبرة، ودفن بها بعض الصحابة، وينسب إليها:

١ - أحمد الجصيني

(أبو بكر) أحمد بن بكر بن سيف الجصيني، ثقة، يميل ميل أهل النظر، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٢ / ١٦٤) (س ٦٤ / ٢)

٢ - عمر الجصيني

(أبو حفص) عمر بن إسماعيل بن عمر الجصيني، قاضي أرمية فقيهاً شافعيًا. (ب ١٦٤ / ٢)

٣ - محمد الجصيني

(أبو بكر) محمد بن علي بن محمد الجصيني الصوفي،

روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٦٤ / ٢)

(٢٣٩)

{ الجعاب }

نسبة إلى الجعاب، وهي: شئ يصنع ليوضع فيه السهام والمشهور بها مروزي، وينسب إليه:

١ - أحمد الجعاب

أحمد بن حماد الجعاب، مروزي ثقة، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٦٥ / ٢)

(٢٤٠)

{ الجكلي }

نسبة إلى جكيل، وهي: بلد بما وراء نهر سيحون من بلاد تركستان قرب طراز، وينسب إليها:

١ - عبد الرحمن الجكلي

(أبو محمد) عبد الرحمن بن يحيى بن يونس الجكلي،

الخطيب، خطيب سمرقند أيام قدرخان، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي بسمرقند ٨ شعبان سنة ٥١٦ هـ. (ب ٢ / ١٧٣) (س ٧٢ / ٢)

(٢٤١)

{ الجلخجاني }

نسبة إلى جلخجان، وهي: قرية من قرى مرو، وينسب إليها:

١ - سعيد الجلخجاني

(أبو مالك) سعيد بن هبيرة الجلخجاني، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٢ / ١٧٥) (س ٧٣ / ٢)

(٢٤٢)

{ الجلقري }

نسبة إلى جلقر، وهي: قرية من قرى مرو، وينسب إليها:

١ - محمد الجلقري

(٢٣٤)

{ الجَرَاحِيّ }

نسبة إلى الجَرَاح وهو: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من مرو الشاهنجان، وينتسب إليه:

١ - عبد الجبار الجَرَاحِيّ

(أبو محمد) عبد الجبار بن محمد المروزي الجَرَاحِيّ، شيخ ثقة صالح، راوية كتاب أبي عيسى الترمذي روى عنه جماعة كثيرة من أهل هراة، وروى عن العلماء وروى عنه غيره - توفي سنة ٤١٢ هـ. (س ٣٦ / ٢)

٢ - محمد الجَرَاحِيّ

(أبو بكر) محمد بن عبد الجبار بن محمد المروزي الجَرَاحِيّ، ابن عبد الجبار السابق، ثقة صدوق، سمع أباه، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة نيف وعشرين وأربعمائة هـ. (س ٣٦ / ٢)

(٢٣٥)

{ الجَرَادِيّ }

نسبة إلى الجَرَاد، وهو: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من مرو الشاهنجان (المروزي)، وينتسب إليه:

١ - عبيد الله الجرادِيّ

(أبو محمد) عبيد الله بن محمد بن علي بن عبد الرحمن بن منصور بن زياد الكاتب الجرادِيّ، مروزي الأصل وسكن بغداد، كان فاضلاً صاحب كتب كثيرة، مات في رجب سنة سنة ٣٨٣ هـ. (س ٣٧ / ٢)

(٢٣٦)

{ الجرْمِيّ }

نسبة إلى جرْم، وهي: بلدة من بلاد بنخشان، وينسب إليها:

١ - سعيد الجرْمِيّ

(أبو عبد الله) سعيد بن حيدر الجرْمِيّ، الفقيه، سمع من

العلماء، توفي بجرم سنة نيف وأربعين وخمسمائة. (ب ٢ / ١٥١) (س ٤٩ / ٢)

(٢٣٧)

{ الجرْمِيهِنِيّ }

نسبة إلى جُرْمِيهِن، وهي: قرية من قرى مرو، وينسب إليها:

١ - إبراهيم الجرْمِيهِنِيّ

(أبو إسحاق) إبراهيم بن خالد بن نصر الجرْمِيهِنِيّ، الحافظ إمام الدنيا في عصره، وكان يشبه بإمامي العصر أبي زرعة عبيد الله بن عبد الحكم الرازي وأبي عبد الله محمد بن إسماعيل البخاري في الحفظ والإتقان، وكان يلقب بالبيطي، واشتهر بالعراق بهذا اللقب، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة ٢٥٠ هـ. (ب ٢ / ١٥١) (س ٤٧ / ٢)

٢ - عبد الرحمن الجرْمِيهِنِيّ

(أبو عاصم) عبد الرحمن الجرْمِيهِنِيّ، كان فقيهاً فاضلاً

(٢٣٢)

{ الجديدي }

نسبة إلى الجديند، وهي: سكة
ببخاري، وينسب إليها:

١ - محمد الجديدي

(أبو عبد الله) محمد بن عبدك
البخاري الجديدي، من أهل
بخارا، روى عن العلماء
وروى عنه غيره. (س ٢ / ٣١)

(٢٣٣)

{ الجرابادي }

نسبة إلى جراباد (كراباد)،
وهي: قرية من قرى مرو،
وينسب إليها:

١ - محمد الجرابادي

أبو بكر محمد بن عبد الله
الجرابادي، روى عن العلماء
وروى عنه غيره. (ب ٢ / ١٣٥) (س ٢ / ٣٦)

١ - محمد الجخادي

(أبو علي) محمد بن إسماعيل
الجخادي، كان محدثاً حافظاً،
ولد سنة ٤١٧ هـ، روى عن
العلماء وروى عنه غيره. (ب
٢ / ١٣٠)

(٢٣١)

{ الجخزني }

نسبة إلى جخزني، وهي:
قرية من قرى سمرقند،
وينسب إليها:

١ - أعين بن جعفر الجخزني

أعين بن جعفر بن الأشعث
الجخزني السمرقندي، كان
شيخاً فاضلاً سخياً مكرماً
للفقراء، له آثار جميلة، بني
رباطاً على طريق كش وقف
عليه جملة من الضياع، روى
كتاب المشافهات تصنيفاً على
بن إسحاق الحنظلي
السمرقندي، روى عن العلماء
وروى عنه غيره، مات سنة
٣٥٤ هـ تقريباً. (ب ٢ / ١٣٠) (س ٢ / ٢٧)

بالجني، قدم بغداد حاجاً وحدث
بها، الفقيه الحنفي، وكان أحد
الفقهاء على مذهب أبي حنيفة،
توفي يوم الجمعة أول يوم من
ذي القعدة سنة ٣٩٥ هـ، روى
عن العلماء وروى عنه غيره.
(س ٢ / ٢١)

(٢٢٩)

{ الجحاري }

نسبة إلى جحار (سيجار)،
وهي: قرية النور ببخاري،
وينسب إليها:

١ - صالح الجحاري

(أبو شعيب) صالح بن محمد
بن شعيب الجحاري، روى عن
العلماء وروى عنه غيره. (ب
٢ / ١٢٨، س ٢ / ٢٥)

(٢٣٠)

{ الجخادي }

نسبة إلى جخادة، وهي:
قرية كبيرة من قرى بخاري،
وينسب إليها:

(٢٢٤)

{ الجَاجِنِي }

نسبة إلى جَاجِن، وهي قرية من قرى بخارى، وينسب إليها:

١ - أحمد الجَاجِنِي (أبو نصر) أحمد بن محمد بن الحارث الجاجني، سكن درب الحديد في مدرسة الإمام إبي بكر بن الفضل، وكتب الحديث ببخارى والعراق والحجاز، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ١٠٧ / ٢) (س ٢ / ٦)

٢ - حمزة الجاجني

(أبو عقيل) حمزة بن محمد الدهان الجاجني، من أهل هذه القرية أيضاً، كتب عنه أبو كامل البوصيري، روى عنه العلماء. (س ٦ / ٢)

(٢٢٥)

{ الجَاكْرَدِيْزِي }

نسبة إلى جَاكْرَدِيْزَة، وهي: محلة كبيرة بسمرقند، وينسب إليها:

١ - محمد الجاكرديزي (أبو الفضل) محمد بن اسحاق بن إبراهيم بن عبد الله الجاكرديزي السمرقندي، رحل في طلب الحديث إلى العراق والحجاز ومصر، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ١١٠ / ٢) (س ١٢ / ٢)

(٢٢٦)

{ الجامع }

نسبة إلى الجامع، وهو: لقب لأول من جمع فقه أبي حنيفة بمرور، وينسب إليها:

١ - نوح الجامع (أبو عصمة) نوح بن أبي مريم واسمه يزيد بن جعونة الجامع المروزي، هو من أهل مرو، يروى عن الزهري ومقاتل، وروى عنه العراقيون وأهل بلده، وكان عل قضاء مرو، وكان ممن يقلب الأسانيد،

لايجوز الإحتجاج به، مات سنة ١٧٣ هـ. (س ١٢ / ٢)

(٢٢٧)

{ الجَاوْرُسِي }

نسبة إلى جَاوْرُسَة، وهي: قرية من قرى بمرور، بها قبر عبد الله بن بريدة - رضى الله عنهما - وينتسب إليها:

١ - سالم الجاورسي (أبو عبد الله) سالم الجاورسي، مولى عبد الله بن بريدة. (ب ١١٢ / ٢) (س ١٣ / ٢)

(٢٢٨)

{ الجَبْنِي }

نسبة إلى الجَبْن، وهو: شئ يعمل من اللبن والمشهور بها من أهل بخارى، وينتسب إليها:

١ - إسحاق الجبني (أبو إبراهيم) إسحاق بن محمد بن حمدان بن محمد بن نوح المهلبى الخطيب، ويعرف

الكرابيسى التيمكى، نسبة إلى خان بسمرقند فى صف الكرابيسىين، روى عن العلماء وروى عنه غيره، مات فى ربيع الأول سنة ٣٢١ هـ. (ب) (٧٩ / ٢) (س ١ / ٤٩٦)

(٢٢٣)

{ الثابتى }

نسبة إلى ثابت، وهى: اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من أهل بخارى، وينسب إليها:

١ - أحمد الثابتى

(أبو نصر) أحمد عبد الله بن ثابت البخارى الثابتى، فقيه من أهل بخارا، سكن بغداد يُدرس الفقه ويفتى حتى وفاته يُدرس الفقه الشافعى، وكان له حلقة فى جامع المنصور، وكان يدرس الفقه على أبى حامد الإسفرايينى، وكان ليناً فى الرواية، مات فى رجب سنة ٤٤٩ هـ ودفن فى مقبرة باب حرب. (س ١ / ٥٠٢)

(أبو محمد) أحمد بن إسحاق الكسرى التويكى، كان رجلاً صالحاً. (ب ٧٣ / ٢) (س ١ / ٤٩٥)

(٢٢١)

{ التيركانى }

نسبة إلى تيركان، وهى: قرية بمرؤ، وينسب إليها:

١ - محمد التيركانى

(أبو عبد الله) محمد بن عبد ربه بن سليمان المروزى التيركانى، روى عن العلماء وروى عنه غيره، مات سنة ٢٠٥ هـ. (ب ٧٦ / ٢) (س ١ / ٤٩٦)

(٢٢٢)

{ التيمكى }

نسبة إلى تيمك (تيم)، وهو: خان بسمرقند، وينسب إليه:

١ - محمد التيمكى

(أبو عبد الرحمن) محمد بن إبراهيم بن مردوية بن الحسين

أبو عبد الله التوسكاسى السمرقندى، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٦٨ / ٢) (س ١ / ٤٩٢)

(٢١٩)

{ الثونكى }

نسبة إلى ثونكت، وهى: قرية من قرى الشاش، وينسب إليها:

١ - حم التونكى

(أبو جعفر) حم بن عمر البخارى التونكى، من أهل بخارى سكن ثونكت، روى عن العلماء وروى عنه غيره، مات سنة ٣١٣ هـ. (ب ٧٣ / ٢) (س ١ / ٤٩٤)

(٢٢٠)

{ التويكى }

نسبة إلى ثويك، وهى: سكة بمرؤ، وينسب إليها:

١ - أحمد التويكى

(أبو منصور) محمد بن أحمد بن عبد الله بن منصور التوثى المروزى، كان صالحاً عفيفاً فقيهاً، كتب الحديث الكثير، ولد فى حدود سنة ٤٦٠ هـ، وتوفى سنة ٥٣٠ هـ. (ب ٦٥ / ٢)

٥- عبد الواحد التوثى

عبد الواحد بن محمد بن عبد الجبار بن بن عبد الواحد بن عبد الجبار بن أبى بكر التوثى المروزى، كان فقيه قرينته، عمر حتى بلغ التسعين، مات فى عقوبة الغز فى شعبان سنة ٥٤٨ هـ. (ب ٦٥ / ٢)

٦- أحمد التوثى

(أبو يوسف) أحمد بن محمد بن يوسف التوثى، كان أحد الصالحين والعباد. (س ١ / ٤٩٠)

(٢١٥)

{ التوذى }

نسبة إلى توذ، وهى: قرية من قرى سمرقند، وينسب إليها:

١- محمد التوذى

محمد بن إبراهيم بن الخطاب التوذى الورثى، وكان يسكن ورسنين من قرى سمرقند أيضاً فانقل منها إلى توذ، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٦٦ / ٢) (س ١ / ٤٩١)

٢- نصر التوذى

(أبو الليث) نصر بن محمد بن إبراهيم بن الخطاب التوذى الورثى، كان من فقهاء الحنفيين المناظرين، توفى بسمرقند. (ب ٦٧ / ٢) (س ١ / ٤٩١)

(٢١٦)

{ التوذيجى }

نسبة إلى توذيج، وهى: قرية من قرى روزبار الشاش من وراء نهر سيحون، وينسب إليها:

١- أحمد التوذيجى

(أبو حامد) أحمد بن حمزة بن محمد بن إسحاق بن أحمد المطوعى التوذيجى الروذبارى، سكن سمرقند وحدث بها، خرج إلى

باتكر (قلعة على طرف جيحون مما يلى ترمذ) وتوفى بها فى الثانى عشر من شهر رمضان سنة ٥٢٦ هـ. (ب ٢ / ٦٧) (س ١ / ٤٩١)

(٢١٧)

{ التورانى }

نسبة إلى توران، وهى: قرية على باب حران، وينسب إليها:

١- سعد الخرانى

سعد بن الحسن أبو محمد العروضى الخرانى، له شعر حسن، دخل خراسان، وتأخرت وفاته، توفى فى ذى القعدة سنة ٥٨٠ هـ. (ب ٦٧ / ٢)

(٢١٨)

{ التوسكاسى }

نسبة إلى توسكاس، وهى: قرية من قرى سمرقند، وينسب إليها:

١- أبو عبد الله التوسكاسى

١- أحمد التمشكثي

أحمد بن عبد الله المقرئ أبو بكر التمشكثي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب) (٥٤ / ٢)

(٢١٢)

{ التتكتي }

نسبة إلى تتكت، وهي: مدينة من مدن الشاش وراء جيحون وسيحون، وينسب إليها:

١- نصر التتكتي

(أبو الليث) نصر بن الحسن القاسم بن الفضل التتكتي، من أهل تتكت، رحل إلى بلاد المغرب وأقام ببلاد الأندلس مدة يسمع ويسمع، وكان من مشاهير التجار من المشهورين بفعل الخير وأعمال البر، اشتهر برواية كتاب الصحيح لمسلم بالعراق ومصر والأندلس، ولد سنة ٤٠٦ هـ، وتوفي سنة ٤٨٠ هـ. (ب) (٥٨ / ٢) (س) (٤٨٣ / ١)

(٢١٣)

{ الثوبني }

نسبة إلى ثوبن، وهي: قرية من قرى نسف بما وراء النهر، وينسب إليها:

١- محمد التوبني

(أبو بكر) محمد نصر بن محمد بن جعفر بن محمد بن جعفر بن محمد بن التوبني الأمير الدهقان، من أهل هذه القرية، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي في المحنة بكمسرة (قرية عند خزار) وحمل إلى توبن فدفن بها في سنة ٣٨٠ هـ. ٤٨٠ هـ (ب) (٦٤ / ٢) (س) (٤٨٩ / ١)

٢- جعفر بن محمد التوبني

(أبو الفضل) جعفر بن محمد بن العباس التوبني، دهقان توبن مولى أمير المؤمنين، يقال له جعفر الكبير، هو الذي نزل قرية توبن فأعقب بها، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي بعد سنة ٢٧٨ هـ. ٤٨٠ هـ. (س) (٤٨٩ / ١)

(٢١٤)

{ التوثي }

نسبة إلى ثوث، وهي: قرية من قرى مرو، وينسب إليها:

١- بحر التوثي

(أبو الفيض) بحر بن عبد الله بن بحر التوثي المروزي، كان كثير الأدب والعلم، وكان من تلاميذ أبي داود السنجي. (ب) (٦٥ / ٢، س) (٤٨٩ / ١)

٢- جابر التوثي

(أبو الصلت) جابر بن يزيد التوثي، من أهل المعرفة، ولي الوادي أيام عمر بن عبد العزيز، وكان له ابن يقال له الصلت، روى عن العلماء وروى عنه ابنه وغيره. (ب) (٦٥ / ٢، س) (٤٩٠ / ١)

٣- محمد التوثي

(أبو جعفر) محمد بن أحمد بن حيان التوثي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب) (٦٥ / ٢)

٤- محمد التوثي

إعانة الحقير لذا الفقير وكلاهما
فى فروع الفقه الحنفى، الفوائد
المرضية فى شرح القصيدة
اللامية فى العقائد، الوصول
الى قواعد الأصول، عقد
الجواهر النيرات فى بيان
خصائص الكرام العشرة
الثقات، وسعة الحكام على
الأحكام المتعلقة بالقضاة
والحكام، معين المفتى فى
جواب المستفتى فى الفروع
الفقهية على مذهب أبى حنيفة.
(ظ ٦ / ٢٦٢) (ف ٣ / ٤٢٧)

٥ - نجم الدين التمرتاشى (كان
حيأ ١١٥٦ هـ / كان حيأ ١٧٤٣
م)

نجم الدين بن صالح التمرتاشى
العمري. مؤرخ من أثاره: فتح
المنان فى مفاخر آل عثمان ألفه
سنة ١١٥٦ هـ. (ف ٤ / ١٣)

(٢١١)

{ التَّمَشْكِيُّ }

نسبة إلى تَمَشْكْتْ، وهى: قرية
من قرى بخارى، وينسب
إليها:

والنظائر فى الفقه الحنفى،
أبكار الأفكار وفاكهة الأخيار،
شرح الألفية فى النحو (ف ١
٨٣٣ /

٣ - محمد الغزى (١٠٣٥ هـ /
١٦٢٦ م)

محمد بن صالح بن محمد بن
عبد الله بن أحمد الغزى،
التمرتاشى فرضى، نحوى
أديب، شاعر. تعلم بغزة
والقاهرة، وتوفى بغزة. من
أثاره: شرح الرحبية فى
الفرائض، نظم ألفية فى النحو،
رسالة فى تفضيل الإنسان،
منظومة فى المناسخات وله
شعر كثير. (ظ ٦ / ٢٧٤) (ف
٣ / ٣٥٦)

٤ - محمد التمرتاشى (٩٣٩ -
١٠٠٤ هـ / ١٥٣٣ -
١٥٩٦ م)

محمد بن عبد الله بن أحمد بن
محمد بن إبراهيم بن محمد
الخطيب، التمرتاشى، الغزى،
الحنفى، فقيه، أصولى، متكلم،
ولد بغزة هاشم، وتوفى بها فى
أواخر رجب. من تصانيفه:
تتوير الأبصار وجامع البحار
وشرحه وسماه منح الغفار،

٢٣٩ هـ. (ب ٢ / ٥٣) (س
٤٧٥ / ١)

(٢١٠)

{ التَّمَرْتَاشِيُّ }

نسبة إلى تَمَرْتَاشْ، وهى:
قرية من قرى خوارزم،
وينسب إليها:

١ - أحمد التمرتاشى (توفى
فى حدود (٦٠٠ هـ / ١٢٠٣ م)
أحمد بن إسماعيل بن محمد
التمرتاشى
الخدغمش، الخوارزمى، الحنفى (ظهير
الدين، أبو محمد) مفتى
خوارزم. من مؤلفاته: شرح
الدجامع الصغير، وكتاب
التراويج. (ف ١ / ١٠٦)

٢ - صالح التمرتاشى (٩٨٠ -
١٠٥٥ هـ / ١٥٧٢ - ١٦٤٥ م)
صالح بن محمد بن عبد الله بن
أحمد بن محمد الخطيب،
التمرتاشى،
الغزى،

الحنفى. فقيه، أديب، مشارك فى
بعض العلوم. من تصانيفه:
العناية فى شرح النقاية، زواهر
الجواهر، النضائر على الأشباه

أثاره: نظم السلوك، تقويم الأدوية، لباب الأسباب، تحصيل الصحة بالأسباب الستة، وكامل التدابير، اختصار فصول بقراط، أصول الملاحم وهوملحة دانيال، أدوية الأدوية فى الأدوية المفردة وكيفية أخذها، تحصيل الصحة بالأسباب الستة، تقويم الأدوية فى جداول المفردات، التلخيص فى علل الأدوية، الرسالة فيما يتعلق بالأغذية المطلقة والأدوية، الرسالة المتعارفة بأسماء المرادفة، رموز المنهاج وكنوز العلاج، شرح بعض المسائل من الأسباب والعلامات منتخبة من القانون فى الطب لابن سينا، صحة الأبدان، قانون اللباب، كامل التدبير، كفاية الطب، لباب الأسباب، مجموعة رسائل طبية، نظم السلوك، ووجوه القرآن. (ف ٥٢٧/١)

٢ حسين التفليسى (كان حياً قبل ١١٩٧ هـ / ١٧٨٣ م) حسين التفليسى. مفسر معاصر لمحمد بن محمد رفيع الجيلانى المتوفى سنة ١١٩٧ هـ. توفى

بأصفهان. من تصانيفه: تفسير القرآن. (ف ٦٠٥/١)

٣ - مبارك التفليسى (كان حياً ٦٤٤ هـ / ١٢٤٦ م) المبارك بن محمد بن على الموسوى، التفليسى فقيه شافعى. له كتاب فى الفقه فرغ من تصنيفه سنة ٦٤٤ هـ. (ظ ٣/٦) (ف ١١/٣)

٤ - محمد التفليسى (٤٨٠ هـ / ١٠٨٧ م) محمد بن المحسن بن الحسن التفليسى، الحسينى (أبو حرب) نسابة. أقام ببغداد، وسافر الى بلاد العجم، وتوفى بغزنة نيف وأربعمائة وثمانين. له تصانيف فى الأنساب. (ف ٦١٦/٣)

٥ - حامد التفليسى (أبو أحمد) حامد بن يوسف بن أحمد بن الحسين التفليسى، من أهل تفلِس، ورد بغداد وسمع بها وبغيرها من البلاد، وكان يرجع إلى فضل وتمييز، وفاته بعد سنة ٤٨٤ هـ. (ب ٢ / ٤٣) (س ٤٧٢ / ١)

٦ - محمد التفليسى

(أبو بكر) محمد بن إسماعيل بن بتون بن السرى التفليسى، والده ممن سكن نيسابور، وكان ثقة صدوقاً أكثراً من الحديث، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٤٧١ / ١)

٧ - محمد التفليسى

محمد بن بيان بن حمران المدائنى التفليسى، أصله من تفلِس سكن بغداد وحدث عن أبيه وغيره، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ١ / ٤٧٢)

(٢٠٩)

{ التليانى }

نسبة إلى تليان، وهى: قرية من قرى مرو، وينسب إليها:

١ - حامد التليانى

حامد بن آدم التليانى المروزى، كان من أهل العلم، نظر فى الرأى وأسرف فى الرواية، تكلموا فيه، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفى سنة

والأصليين والمنطق وغير ذلك. ولد بفتازان إحدى قرى نواحي نسا، وأخذ عن القطب والعضد، وانتفع الناس بتصانيفه، وتوفى بسمرقند. من تصانيفه الكثيرة: شرح تلخيص المفتاح فى المعانى والبيان، حاشية على الكشاف للزمخشري فى التفسير، والتهديب فى المنطق، المقاصد فى علم الكلام، وحقائق التنقيح لصدر الشريعة فى الأصول، شرح حكمة الإشراف، شرح العقائد النسفية، حاشية على شرح المختصر المنتهى للإيجى فى العقائد، شرح مختصر الشمسية فى المنطق، التلويح فى كشف حقائق التنقيح، شرح مختصر الزنجانى، المطول فى البلاغة، المختصر على تلخيص المفتاح، شرح تصريف الغزى شرح مفتاح العلوم، الرد على ابن عربى فى فصوصه، حل المعاهد فى شرح القواعد لابن هشام الأنصارى، شرح أبيات المصباح، الإرشاد الهادى، المطول، وشرح حكمة الإشراف، إرشاد العاصى، الأربعة، إرشاد الهادى ألفه ٧٧٨ هـ، بحث السيد الشريف

الجرجاني وسعد الدين التفتازانى فى استعارة قوله تعالى " أولئك على هدى من ربهم " فى مجلس التيمور فظهر السيد عليه لفصاحته وطلاقة لسانه وكان لسان السيد افصح من قلمه والتفتازانى بالعكس والأفاضل فى التفضيل بينهما على قسمين والأكثر فى جانب السعد. (ظ ٦ / ٤٢٩) (ع ٣٣٩) (ف ٣ / ٨٤٩)

٤ - يحيى التفتازانى (٨٨٧ هـ / ١٤٨٢ م)

يحيى بن محمد بن مسعود بن عمر التفتازانى، الهروى، الحنفى، الشهير بالحفيد، والملقب بشيخ الإسلام، مفسر. من أثاره: حاشية على أوائل الكشاف لجدته. (ف ٤ / ١١٥)

٥ - عبد الله التفتازانى

(أبو بكر) عبد الله إبراهيم بن أبى بكر، إمام فاضل عارف بالتفسير والقرآت المذهب والأصول، حسن الوعظ (مجموع له الفنون)، سمع من العلماء بنيسايبور، وتفقه بطوس على يد أبى حامد الغزالى. (ب ٢ / ٤٢) (س ١ / ٤٧١)

٦ - محمد التفتازانى

(أبو إبراهيم) محمد بن إبراهيم بن العلاء المقرئ النسوى التفتازانى، إمام فاضل عارف بالتفسير والقرآت المذهب والأصول، حسن الوعظ (مجموع له الفنون)، سمع من العلماء بنيسايبور، وتفقه بطوس على يد أبى حامد الغزالى. (ب ٢ / ٤٢) (س ١ / ٤٧١)

(٢٠٨)

{ التَّفْلِيسِي }

نسبة إلى تَفْلِيس، وهى: قصبة ناحية جرجان قرب باب الأبواب، وينسب إليها:

١ - حبيش التفليسى (حوالى

٦٠٠ هـ / ١٢٠٣ م)

(أبو الفضل) حبيش بن إبراهيم بن محمد الكمالى التفليسى. طبيب نزل قونية. المتوفى بها سنة ٦٢٩ هـ - أديب لغوى نحوى طبيب فلكى مشارك فى غير ذلك، وقد ترك زهاء ثلاثين كتاباً فى مختلف الفنون والعلوم والمعارف. من

الترمذى، له: المختصر
البرهانى. (ط ٢٢)

١٦ - على الترمذى

(جمال الدين) أبو جعفر
الحسينى بن المجد على بن
أحمد الحسينى الترمذى
العينى له: مذاق العشاق فى علم
الآفاق فى النجوم (ظ)

١٧ - أحمد الترمذى

(ناصر الدين) أحمد الترمذى
له: اصابة الراى والأقوال
وطهارة الذيل والأفعال، وهو
مجلد فى الموعظة على اثنى
عشرة باباً أوله: الحمد لله الذى
خلق افضل الخلق..... الى:
وإصابة الراى والأقوال
وطهارة الذيل والأفعال (ظ ١
/ ١٠٦)

(٢٠٥)

{ الترنواذى }

نسبة إلى ترنواذ، وهى:
قرية من قرى بخارى،
وينسب إليها:

١ - أحمد الترنواذى

(أبو حامد) أحمد بن عيسى
المؤدب الترنواذى محمد بن
إسماعيل بن بتون التقليسى، من
هذه القرية (ب ٢ / ٣٢)

(٢٠٦)

{ التشكيدزى }

نسبة إلى تشكيدزة، وهى:
قرية من قرى سمرقند،
وينسب إليها:

١ - أحمد التشكيدزى

أحمد بن محمد التشكيدزى،
حدث عنه العلماء. (ب ٢ /
٣٧)

(٢٠٧)

{ التفتازانى }

نسبة إلى تفتازان، وهى:
قرية من نواحى نسا، وينسب
إليها:

١ - حسن التفتازانى (١٠٧٠ -
١١٣٧ هـ / ١٦٦٠ -
١٧٢٥ م)

حسن بن محمد التفتازانى عالم،
فرضى، أديب مشارك فى
بعض العلوم. ولد فى حدود
سنة ١٠٧٠

هـ، وتوفى بمكة. من آثاره:
نظام السراجية وشرحها، وله
شعر. (ف ١ / ٥٨٢)

٢ - محمد الغنيمى (١٣١٢ -
١٣٥٥ هـ / ١٨٩٤ -
١٩٣٦ م)

محمد بن عبد الرحمن الغنيمى،
التفتازانى، صوفى، من أهل
الطرق، أديب، ناثر، شاعر،
عارف الإنكليزية كتابة وحديثاً.
ولد بالزقازيق من أعمال
مصر، وتولى مشيخة الطريقة
الغنيمية التفتازانية. من آثاره:
مذكرات سياسية عن المسألة
المصرية وبعض رجالات
السياسة المعروفين من
المصريين والإنكليز. (ف ٣ /
٣٩٧)

٣ - مسعود التفتازانى (٧١٢ -

٧٩١ هـ / ١٣١٢ - ١٣٨٩ م)
مسعود بن عمر بن عبد الله
التفتازانى (سعد الدين) عالم
مشارك فى النحو والتصريف
والمعانى والبيان والفقہ

١٢ - عبد العزيز الترمذي
عبد العزيز بن خالد بن زياد بن
جرو الأزدي الترمذي، بن خالد
السابق، كان على القضاء
بمرو، روى عن العلماء
وروى عنه غيره. (س ١ /
٤٥٩)

١٣ - سعيد الترمذي
(أبو عثمان) سعيد بن خالد بن
محمد بن مخلد بن خالد
الترمذي، قدم بغداد حاجاً
وحدث بها، روى عن العلماء
وروى عنه غيره. (س ١ /
٤٦٠)

١٤ - صالح الترمذي
(أبو محمد) صالح بن محمد
بن داود الترمذي، العابد، قدم
نيسابور سنة ٣٤٥ هـ وحدث
بها، ثم خرج للحج ثم مرض
بمنى، ولما ورد مكة توفي بها
ودفن بالبطحاء، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ١ / ٤٦٠)

١٥ - محمد الترمذي
(برهان الدين) محمد بن
محمد الزين الحسيني وهو من
أولاد الشيخ محمد بن علي

٢ / ٣١ (س ٤٥٩ / ١) (ع
٦١٣) (ف ٥٧٣ / ٣) (ظ
١٩ / ٦)

٨ - أحمد الترمذي
(أبو الحسن) أحمد بن جُنَيْدِ
أبو الحسن الترمذي، الحافظ،
رحال، طوَّف الشام والعراق،
وسمع بمصر والشام والعراق،
روى عنه البخاري والترمذي
وابن خزيمة وغيرهم. (ب ٢ /
٣٢)

٩ - إسحاق الترمذي
إسحاق بن إبراهيم ابن جبلة بن
باجوية الترمذي. (س ١ /
٤٥٩)

١٠ - أبو أحمد الترمذي
أبو أحمد بن الحسن الترمذي.
(س ١ / ٤٥٩)

١١ - خالد الترمذي
خالد بن زياد بن جرو الأزدي
الترمذي، من أهل ترمذ، روى
عنه قتيبة بن سعيد وغيره،
وأهل بلده، روى عن العلماء،
وروى عنه العلماء، توفي وهو
ابن مائة سنة وكان على
القضاء بترمذ. (س ١ / ٤٥٩)

وأقام ببلخ وصحب أحمد بن
خضرويه البلخي المتوفى سنة
٢٤٠ هـ له تصانيف في
الرياضيات. (س ٤٥٩ / ١)
(ف ٥٦٩ / ٣)

٧ - محمد الترمذي (٢١٠ -
٢٧٩ هـ / ٨٢٥ - ٨٩٢)
(أبو عيسى) محمد بن عيسى
بن سورة بن موسى بن
الضحاك السلمي، الضرير،
البوغى، الترمذي، محدث،
حافظ، مؤرخ، فقيه، أحد الأئمة
الذين يقتدى بهم في علم
الحديث، ولد في حدود سنة
٢١٠ هـ، وتلمذ لمحمد بن
إسماعيل البخاري، وشاركه
فيما يرويه في عدة من
مشايخه، مثل قتيبة بن سعيد،
وعلى بن حجر، وابن بشار،
 وغيرهم، وارتحل، وسمع
بخراسان والعراق والحرمين،
وسمع منه شيخه البخاري،
وتوفى بترمذ بقرية بوغ في
١٣ رجب من تصانيفه:
الجامع الصحيح، الشمائل في
شمائل النبي، رسالة في
الخلاف والجدل، والتاريخ،
تهذيب التهذيب، العلل،
الرباعيات في الحديث. (ب

منازل أهل الاختيار: (ظ ٤ / ٧٠) (ف ٣ / ٧٥٨)

(٢٠٤)

{ الترمذي }

نسبة إلى ترمذ، وهي مدينة مشهورة من أمهات المدن راكبة على نهر جيحون، وينتسب إليها:

١ - عمر الترمذي (كان حياً ٨٥٧ هـ / ١٤٥٣ م)

عمر الترمذي، صوفى واعظ، من آثاره: تفسير سورة الإخلاص ألفه للملك الظاهر محمد أبي سعيد المتوفى سنة ٨٥٧ هـ ذكر فيه مقدمة في نصيحة هذا الملك تتعلق بالإخلاص. (ف ٢ / ٥٥٥)

٢ - محمد الترمذي (٢٠٠ - ٢٩٥ هـ / ٨١٧ - ٩٠٨ م)

(أبو جعفر) محمد بن أحمد بن نصر الترمذي، من أهل ترمذ، كان فقيهاً فاضلاً ورعاً سديد السيرة، سكن بغداد وحدث بها فكان شيخ الشافعية، وكان ثقة من أهل الفضل والعلم والزهد

في الدنيا، وهو ثقة مأمون ناسك، كتب الحديث ٢٩ سنة، الشافعي من شيوخ الشافعية بالعراق، ولد في ذي الحجة سنة ٢٠٠ هـ وتوفى في ١١ من المحرم، وقد اختلط في آخر حياته، ولم يكن للشافعيين أريس منه ولا أشد ورعاً، وكان من أهل النقل في المطعم على حال عظيمة فقراً وورعاً وصبراً على الفقر، من آثاره: اختلاف أهل الصلاة في الأصول. (س ١ / ٤٦٠) (ط ١ / ١٨١) (ع ٥٧٢) (ف ٣ / ١١٢)

٣ - محمد الترمذي (٠٠٠ - ٢٨٠ هـ / ٠٠٠ - ٨٩٣ م)

(أبو إسماعيل) محمد بن إسماعيل بن يوسف، السلمى، الترمذي، محدث، حافظ، صنف، وكان فهماً متقناً مشهوراً بمذهب أهل السنة، وسكن بغداد وحدث بها، ورحل إلى الحجاز ومصر، وروى عنه الترمذي في جامعه والنسائي، وتوفى ببغداد في شهر رمضان. (ب ٢ / ٣١) (س ١ / ٤٦١) (ظ ٦ / ٢٠) (ف ٣ / ١٣٦)

٤ - محمد الترمذي (كان حياً ٣١٨ هـ / ٩٣٠ م)

(أبو عبد الله) محمد بن علي بن الحسين بن بشير الحكيم، الترمذي، محدث، حافظ، صوفى، سمع الكثير بخراسان والعراق، وقدم نيسابور وحدث بها، وسمع منه الحديث سنة ٣١٨ هـ. من تصانيفه: الأكياس والمغترين، رياضة النفس، الكسب، وكلها في التصوف، نوارس الأصول في معرفة أخبار الرسول، وعلل العبودية، جواب كتاب من الرى، ختم الأولياء، الصلاة ومقاصدها. (س ١ / ٤٥٩) (ظ ٦ / ١٥) (ف ٣ / ٥٠٢)

٥ - محمد الترمذي (٢٨٠ هـ / ٨٩٣ م)

محمد بن عمر الترمذي، ثم البلخي، الشافعي (أبو بكر) فاضل من آثاره: العالم والمتعلم. (ف ٣ / ٥٥٨)

٦ - محمد الوراق (كان حياً قبل ٢٤٠ هـ / ٨٥٤ م)

(أبو بكر) محمد بن عمر الوراق الترمذي، مؤدب الأولياء، صوفى، ولد بترمذ،

(أبو بكر) عبدالله بن عبد الصمد بن أحمد بن إبراهيم بن إسحاق بن جعفر بن إسحاق بن أحمد بن شرحبيل بن سراقبة بن مالك بن جعشم التراخي، كان شيخاً صالحاً، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي بعد سنة ٤٩٤ هـ. (س ١ / ٤٥٤)

٤- عبدالرحمن التراخي

(أبو محمد) عبدالرحمن بن عبد الله.... بن جعشم التراخي، ابن عبد الله السابق، شيخ سديد صالح عفيف من أهل العلم، توفي سنة ٥٣٠ هـ. (س ١ / ٤٥٤)

(٢٠٠)

{ التَّراخي }

نسبة إلى تَرَاخَة (تَرَاخِي)، وهي قرية من قرى بخارى، وينسب إليها:

١- محمد التراخي البخاري

(أبو عبد الله) محمد بن موسى بن حكيم (حليم) بن عطية بن عبد الرحمن التراخي البخاري، روى عن العلماء وروى عنه

غيره، توفي آخر ذي الحجة سنة ٣٥٠ هـ، ودفن أول يوم من المحرم. (ب ٢ / ٢٣) (س ١ / ٤٥٥)

(٢٠١)

{ الثَّرْبَانِي }

نسبة إلى ثَرْبان، وهي قرية من قرى بخارى، وينسب إليها:

١- محمد الثراباني

(أبو علي) محمد بن يوسف بن إبراهيم الثراباني، الفقيه المحدث، أحد الفقهاء، وكان من مشاهير المحدثين، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٣٢٣ هـ. (ب ٢ / ٢٣) (س ١ / ٤٥٥)

(٢٠٢)

{ الثَّرْكَانِي }

نسبة إلى ثَرْكان، وهي اسم لبعض أجداد المنتسب إليه من هذان، ينتسب إليها:

١- أحمد الهمداني التركاني (أبو العباس) أحمد بن إبراهيم بن أحمد بن تركان بن جامع بن الحسين الخفاف التميمي الهمداني التركاني، من محدثي همدان ومشاهيرهم، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ١ / ٤٥٨)

(٢٠٣)

{ الثَّرْكَسْتَانِي }

نسبة إلى ثَرْكُستان، وهي اسم جامع لجميع بلاد الترك، وينسب إليها:

١- محمد التركستاني (٧٦٩

هـ / ١٣٦٨ م) (بدر الدين) محمد بن هبة الله بن أحمد بن معلى بن محمود التركستاني، الحنفي، فقيه. أفتى وصنف المعروف بالطرازي (بكسر الطاء) نزيل القاهرة، ولد ٦٧١ هـ وتوفي ٧٣٣ هـ. من تصانيفه: الإرشاد في الفروع، تبصرة الأسرار في شرح المنار للنسفي، شرح الجامع الكبير للنشيباني في الفروع، شرح عقيدة الطحاوي،

نسبة إلى تَخْسِينِج، وهي قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - خالد التَّخْسِينِيُّ

(أبو يزيد) خالد بن كردة السمرقندي التَّخْسِينِيُّ، كان عالماً حافظاً، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٢ / ١٩) (س ١ / ٤٥٠)

٢ - الرسول التَّخْسِينِيُّ

الرسول بن زيد بن سعدان التَّخْسِينِيُّ، السمرقندي، شيخ صالح، يروى عن عمه عطاء، وروى عنه خطيب بخارا (المهلبى)، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ١ / ٤٥٠)

٣ - عطاء التَّخْسِينِيُّ

عطاء بن سعدان التَّخْسِينِيُّ، روى عنه الرسول بن سعد، وروى عن العلماء. (س ١ / ٤٥٠)

(١٩٨)

{ التَّدِيَانِيُّ }

نسبة إلى تَدِيَانَةَ، وهي قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١ - أحمد التَّدِيَانِيُّ

(أبو الفوارس) أحمد بن محمد بن جمعة بن السكن بن أمية بن رزين بن عبد الله النسفى التَّدِيَانِيُّ، من أهل قرية تديانة، روى عنه أهل بلده وشيوخ بخارا روى عن العلماء وروى عنه غيره، مات فى المحرم سنة ٣٦٦ هـ. (ب ٢ / ٢٣) (س ١ / ٤٥٢)

٢ - إبراهيم التَّدِيَانِيُّ

إبراهيم بن نبهان التَّدِيَانِيُّ، من هذه القرية، تفقه ببلخ وكتب بها عن أهلها، مات شاباً قبل أن يحدث بقرية تديانة يوم الأحد من شهر ربيع الأول سنة ٣٩٢ هـ. (س ١ / ٤٥٢)

٣ - القاسم التَّدِيَانِيُّ

(أبو محمد) القاسم بن الحسن بن محمد بن توبة بن حريس التَّدِيَانِيُّ، الكاتب، من قرية تديانة، لم يكن له إسناد، ولد سنة ٣٣٤ هـ، ومات ليلة الجمعة ودفن يوم الجمعة قبل الصلاة ٨

من شوال سنة ٤٢١ هـ. (س ١ / ٤٥٣)

(١٩٩)

{ التَّرَابِيُّ }

نسبة إلى تَرَاب، وهي مهنة بيع التراب لجماعة من مرو، لهم سوق ينسب إليهم، يبيعون فيه البذور والحبوب، وينتسب إليها:

١ - محمد التَّرَابِيُّ

(أبو بكر) محمد بن أبى الهيثم عبد الصمد بن على التَّرَابِيُّ المروزي، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفى فى شهر رمضان سنة ٤٦٣ هـ وله ٩٦ سنة. (س ١ / ٤٥٤)

٢ - محمد بن أحمد التَّرَابِيُّ

(أبو الحسن) محمد بن أحمد الحسين أبى التَّرَابِيُّ، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ١ / ٤٥٤)

٣ - عبدالله التَّرَابِيُّ

(أبو عيسى) محمد بن علي بن الحسين البزاز يعرف بالبخاري، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ١ / ٤٤٩)

٢ - حماد البخاري
حماد بن أحمد بن حماد بن أبي الرجاء الطاردي البخاري. (ب) (١٩ / ٢) (س ١ / ٤٤٩)

(١٩٦)

{ التّخسانجكتي }

نسبة إلى تّخسانجكت، وهي: قرية من قرى صغد سمرقند، ينسب إليها:

١ - محمد التّخسانجكتي

(أبو جعفر) محمد التّخسانجكتي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب) (١٩ / ٢) (س ١ / ٤٤٩)

(١٩٧)

{ التّخسيجي }

الحائري، الشهير بالعلامة. فقيه أصولي، مشارك في علوم، ولد في تبريز، وهاجر الى العراق وأخذ عن جماعة في كربلاء وتوفي بالنجف. من تصانيفه الكثيرة: لباب الأصول، أنيس الأدباء، كرائم القرآن، النواميس الإلهية في الأحكام الفقهية، وأنموذج العلوم. (ف ٦٥١ / ٢)

٨٩ - شعيب التبريزي

(أبو صالح) شعيب بن صالح بن شعيب التبريزي، القاضي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٢ / ١٥) (س ١ / ٤٤٦)

(١٩٥)

{ التّخاري }

نسبة إلى تخاران به (تخاران به)، وهي: قرية من قرى مرو (سكة معروفة بمرو يقال لها: تخاران به (تخاران به)، ينتسب إليها:

١ - محمد البخاري

وله شعر. (ب ٢ / ١٥) (س ١ / ٤٤٦) (ف ٤ / ١٠٦)

٨٥ - فتاح التبريزي (١٢٥٢ - ١٣١١ هـ / ١٨٣٦ - ١٨٩٣ م)
فتاح السرابي، التبريزي. فقيه، أصولي من آثاره: أصول الفقه. (ف ٦١٠ / ٢)

٨٦ - أحمد الأشعري (القرن الثاني عشر الهجري / القرن الثامن عشر الميلادي)

أحمد بن محمد بن عبد الملك الأشعري، التبريزي، له سراج القلوب. (ف ٢٧٧ / ١)

٨٧ - محمد التبريزي (١١٢٠ - ١٧٠٨ م)

محمد تقي الدين بن محمد صالح الحسيني، التبريزي، الأصفهاني فاضل من آثاره: رسالة في محاسبة النفس. (ف ١٨٣ / ٣)

٨٨ - أبو القاسم التبريزي (١٢٨٦ - ١٣٦٢ هـ / ١٨٦٩ - ١٩٤٣ م)

أبو القاسم بن محمد رضا بن أبي القاسم بن علي أصغر التبريزي، الطباطبائي،

- والحيرة كذلك، ثم عاد إلى النجف بصورة نهائية منصرفاً لأداء رسالته المنبرية، وعاكفاً على البحث والنشر، وانتخب رئيساً لجمعية الرباط الأدبية إلى آخر حياته، وتوفي بعد ليلة الأحد ٢١ جمادى الثانية ١٣٨٥ هـ، من آثاره: المقصورة العلوية في سيرة الإمام علي، عنوان المصائب في مقتل الإمام علي، البابلديات (ثلاثة أجزاء) ديوان شعر، الذخائر (ديوان خاص باهل البيت)، ديوان جهاد المغرب العربي، الجعفریات (مجموعة شعرية)، وقائع الأيام، ومع الشريف الرضى، ونقد كتاب شعراء الحلة لعلى الخاقاني. (ف/٣/٣٦٨)
- ٨١ - محمود التبريزي (كان حياً ١٢٨٧ هـ / ١٨٧٠ م) محمود بن محمد بن مهدي العلوي، التبريزي قارئ، من أهل تبريز، علم السلطان ناصر الدين شاه. من تصانيفه: جواهر القرآن في التجويد، ورسالة في أخلاق العلماء. (ف/٣/٨٢٩، ٨٣٠)
- ٨٢ - المظفر التبريزي (٥٥٨ - ٦٢١ هـ / ١١٦٣ - ١٢٢٤ م) (أمين الدين) المظفر بن إسماعيل بن علي الوراني، التبريزي، الشافعي، فقيه، أصولي تفقه ببغداد، وأفتى وناظر، ودرس وسمع، وحدث ورحل إلى شيراز، وتوفي بها في ذي الحجة من تصانيفه: مختصر المحصول لفخر الدين الرازي في أصول الفقه وسماه التفتيح، سمط المسائل الفقهية في ثلاث مجلدات، ومختصر التبريزي في فروع الفقه الشافعي. (ظ ٦ / ٤٦٣) (ف ٣ / ٨٩٣)
- ٨٣ - موسى التبريزي (٦٦٩ - ٧٣٦ هـ / ١٢٧١ - ١٣٣٦ م) (مصلح الدين، أبو الفتح) موسى بن أمير حاج بن محمد التبريزي، فقيه، أصولي. قدم دمشق والقاهرة، وتوفي بوادي بني سالم من طريق الحجاز وهو قاصد زيارة قبر الرسول صلى الله عليه وسلم، من آثاره: شرح البديع لابن الساعاتي في أصول الفقه وسماه الرفيع في شرح البديع. (ف ٣ / ٩٣٠)
- ٨٤ - يحيى التبريزي (٤٣١ - ٥٠٢ هـ / ١٠٣٩ - ١١٠٩ م) (أبو زكريا) يحيى بن علي بن محمد بن الحسن بن بسطام، الشيباني، المعروف بالخطيب، التبريزي، أديب، نحوي، لغوي، عروضي، نشأ ببغداد، ورحل إلى بلاد الشام، فقرأ على أبي العلاء المعري وأخذ عنه، وسمع من سليم بن أيوب بصور، وروى عنه الخطيب البغدادي، والحافظ بن ناصر، وتخرج عليه خلق كثير، وتعلموا له، وأقام بدمشق مدة، ودخل مصر وعاد إلى بغداد، فقام على خزانة الكتب في المدرسة النظامية، إلى أن توفي ببغداد فجأة في جمادى الآخرة، من تصانيفه: شرح سقط الزند لأبي العلاء المعري، شرح ديوان الحماسة لأبي تمام، تهذيب إصلاح المنطق لأبن السكيت، الملخص في إعراب القرآن في أربع مجلدات، الكافي في علمي العروض والقوافي، مشكاة المصابيح، اختيارات المفضل للخطيب التبريزي، وشرح المعلمات،

- العلمية والأدبية. (ف ٣ / ٥٣٤)
- ٧٤ - محمد التبريزي (كان حياً ٧٤٠ هـ / ١٣٣٩ م)
- محمد بن محمد بن محمد التبريزي، الأقسرائي (جمال الدين) نحوي. من آثاره: كشف الإعراب في شرح اللباب للأسفرائيني في النحو فرغ منه بشيراز سنة ٧٤٠ هـ. (ف ٣ / ٦٧٦)
- ٧٥ - محمد البردعي (٩٢٧ هـ / ١٥٢١ م)
- محمد بن محمد بن محمد البردعي التبريزي، الحنفي (محي الدين) عالم مشارك في بعض العلوم من موالى الروم درس على والده وغيره، ودخل شيراز وهرارة وقرأ على بعض علمائها، ثم ارتحل الى بلاد الروم، ودرس بمدرسة أحمد باشا بمدينة بروسة، ثم بادرنة، وتوفى بها. من تصانيفه: حواش على تفسير البيضاوي، وحواش على حاشية شرح التجريد للسيد الشريف، وحواش على التلويح، وشرح على آداب
- البحث لعضد الدين. (ف ٣ / ٦٧٦)
- ٧٦ - محمد التبريزي (القرن الثامن الهجري / القرن الرابع عشر الميلادي)
- (عز الدين) محمد بن محمد بن محمود بن يندار التبريزي الأصل، المقدسي، البعلبي، محدث، فقيه. ولد بببيت المقدس، وولى قضاء غزة. من آثاره: مختصر الروضة، ومختصر جامع الأصول. (ف ٣ / ٦٩٢)
- ٧٧ - محمد الأذربيجاني
- محمد مهدي بن محمد التقى محمد جعفر الإيراني، الأذربيجاني، التبريزي، نزيل القاهرة (الدكتور) فاضل. من آثاره: مفتاح باب الأبواب في شريعة الطائفة البابية. (ف ٣ / ٧٤٠)
- ٧٨ - محمد الطباطبائي
- (١٣٢٦ هـ / ١٩٠٨ م)
- محمد بن يوسف بن باقر الطباطبائي، التبريزي. فقيه، أصولي من آثاره: أصول الفقه،
- تقاريرات في الفقه ورسالة في الربا. (ف ٣ / ٧٨٠)
- ٧٩ - محمود الطباطبائي
- (١٣١٠ هـ / ١٨٩٢ م)
- محمود بن علي أصغر بن محمد تقى الطباطبائي، التبريزي. فقيه، محدث، عارف بالرجال توفي بمكة بعد الحج له كتاب في علم الدراية والرجال، ودكة القضاء في الأحكام والشهادات. (ف ٣ / ٨٢٠)
- ٨٠ - محمد التبريزي (١٣١٣ هـ - ١٣٨٥ هـ / ١٨٩٥ - ١٩٦٥ م)
- محمد علي بن يعقوب بن جعفر التبريزي، النجفي اليعقوبي، خطيب، شاعر، باحث، أصله من تبريز إلا أنه ولد في النجف ونشأ فيها، وحمله أبوه إلى الحلة في هجرته إليها، وهو صغير، فنشأ فيها، وقرأ القرآن، ثم أخذ يختلف إلى أندية الحلة، وبعد وفاة والده انقطع إلى محمد القزويني ولازمه، واستفاد من علمه وأدبه كثيراً، ثم هاجر إلى جناحة، ثم إلى النجف، ثم سكن الكوفة مدة

- العضدية لعضد الدين الأيجي. (ف ٣ / ٣٤٨)
- ٦٩ - محمد التبريزي (١٢٤٠ - ١٣٢٠ هـ / ١٨٢٥ - ١٩٠٢ م)
- ٧٠ - محمد التبريزي (١٢٩٤ - ١٣٦٠ هـ / ١٨٧٧ - ١٩٤١ م)
- ٧١ - محمد التبريزي (١٢٦٨ - ١٨٥٢ هـ / م)
- ٧٢ - محمد الأوفساوي (١٣١٠ هـ / ١٨٩٢ م)
- ٧٣ - محمد الأردوبادي (١٣١٢ - ١٣٨٠ هـ / ١٨٩٤ - ١٩٦٠ م)
- ٦٦ - محمد الخطيب (كان حياً ٧٣٧ هـ / ١٣٣٧ م)
- ٦٧ - محمد التبريزي (٩٥٤ هـ / ١٥٤٧ م)
- ٦٨ - محمد الطباطبائي (كان حياً قبل ١٣١٦ هـ / ١٨٩٨ م)
- وضع الألفاظ والحقيقة الشرعية. (ف ٣ / ٥٠٢)
- محمد بن عبد العظيم التبريزي، ناظم، ولد بتبريز، وانتقل الى العراق، وجال في بلدان كثيرة، واختلط بأعراب البادية محترفاً للتجارة، واستقر في الحلة، وتوفي بها، ونقل إلى النجف. من آثاره: ديوان شعر جمعه من بعده ابنه عيسى. (ف ٣ / ٤١٦)
- محمد بن عبد الأول التبريزي، فاضل من موالى الروم. له حاشية على شرح هداية الحكمة لمولانا زاده. (ف ٣ / ٣٨٢)
- محمد بن عبد الفتاح الطباطبائي التبريزي، عالم، أديب، شاعر. روى عنه جماعة، منهم شرف الدين علي سيد الأطباء الحسيني التبريزي المتوفى سنة ١٣١٦ هـ. من تأليفه: كتاب في الأدعية والأذكار. (ف ٣ / ٤١٨)
- محمد بن أحمد الأوفساوي القراجة داغي، التبريزي. فقيه شارك في بعض العلوم، هبط مشهد الرضا عليه السلام بعد سنة ١٣٠٠ هـ، وقطن زمناً - ثم هبط طهران، وتصدر للتدريس مدة، وتوفي في يوم الجمعة ٢ ربيع الثاني ١٣١٠ هـ له آثار منها: الرسالة التمرينية في المنطق، زين المعابد، التفريحات الأصولية، طيشة القوانين، وحاشية الروضة البهية. (ف ٣ / ٤٩١)
- محمد بن عبد الكريم الموسوي السراي، التبريزي. فاضل عارف بالرجال له طريقة الهداية في علم الدراية. (ف ٣ / ٤٢٤)
- محمد بن علي بن محمد تقى بن محمد قاسم الأردوبادي، التبريزي، النجفي، عالم، أديب، فقيه، من آثاره: كتاب ضخم في ست مجلدات على نهج الكشكول شحنه بالفوائد التاريخية والتراجم وغير ذلك في مختلف الموضوعات

- ٥٨ - محمد التبريزي (١٣١٠ هـ / ١٨٩٣ م)
محمد حسن عبد الكريم
للزنوزي، أديب، طبيب أقام
بالنجف، وأخذ عن مهدي
النجفي وغيره، وعاد الى
تبريز، فأقام فيها بالوظائف
الدينية الى أن توفي في ٢٦
شوال، ونقل الى النجف فدفن
بوادى السلام. من آثاره: كتاب
الحج، مباحث الألفاظ، أصل
البراءة، الأستصحاب. (ف ٣ /
٢٢٢)
- ٥٩ - محمد القاضي (١٢٩٣ هـ / ١٨٧٦ م)
محمد حسين بن علي أصغر بن
محمد تقى القاضي،
الطباطبائي، الحسني،
التبريزي، فقيه، أصولي،
محدث، هاجر الى النجف وأخذ
عن محمد حسن صاحب
تجواهر ومحمد جعفر شر
يعتد دار الأسترياذي وغيرهما
ورجع الى تبريز، وتوفي بها
عن نيف وثمانين سنة. من
آثاره: منهج الرشاد في شرح
الرشاد في الفقه، حاشية
عنين في الأصول، رسالة
لنض الخاص، علل الشرايع،
- ٦٣ - محمد التبريزي (١١٥٨ هـ / ١٧٤٥ م)
محمد رضا بن عبد المطلب
التبريزي، محدث، من القضاة:
تولى عسكر السلطان. من
مؤلفاته: المصاييح في شرح
المفاتيح، الشافي الجامع بين
البحار والوافي، والشفا في
أخبار آل المصطفى في عدة
مجلدات كبيرة. (ف ٣ / ٢٩٨)
- ٦٤ - محمد التبريزي (١١٣١ هـ / ١٧١٩ م)
محمد زمان بن كلب علي
التبريزي الشيعي، الإمامي.
فقيه، أصولي، مشارك في
بعض العلوم توفي في حدود
سنة ١١٣١ هـ. من آثاره:
الجبة في فوائد متفرقات، شرح
زبدة الأصول، فراند الفوائد في
أحوال المدارس والمساجد. (ف ٣ / ٣٠٦)
- ٦٥ - محمد منلا حنفي (٩٠٠ هـ / ١٤٥٩ م)
محمد شمس الدين التبريزي
المعروف بمنلا حنفي. متكلم
منطقي. من آثاره: حاشية على
إثبات الواجب لمحمد بن أسعد
الدواني، وشرح الأداب
- وسر الغيبة اللاهوتية. (ف
٢٥٤ / ٣)
- ٦٠ - محمد التبريزي (١٣١٠ هـ / ١٨٩٢ م)
محمد الخسروشاهي،
التبريزي، فاضل أخذ عن
مرتضى الأنصاري، وتوفي
بتبريز سنة نيف وعشر
وثلاثمائة وألف، ونقل الى
النجف، من آثاره: مشكاة
المصاييح في التعادل
والترجيح. (ف ٣ / ٢٧٣)
- ٦١ - محمد التبريزي (كان
حيّاً ٦٨٠ هـ / ١٢٨١ م)
محمد بن داود بن يوسف
التبريزي (أبو الفرج) محدث.
من آثاره: شرح مشكلات
المصاييح للبعوي فرغ منه سنة
٦٨٠ هـ. (ف ٣ / ٢٨٥)
- ٦٢ - محمد التبريزي (كان
حيّاً ٩٠٩ هـ / ١٥٠٣ م)
محمد بن رجب التبريزي،
الشافعي. فاضل. من آثاره: نفع
المسك في شرح تنمة السلك،
فرغ منه سنة ٩٠٩ هـ. (ظ ٦ /
٢٢٤) (ف ٣ / ٢٩١)

محمد التبريزي شاعر ولد في تبريز، وهاجر الى العراق للتجارة، وتوفي بالحلة، ونقل الى النجف فدفن فيه. من آثاره ديوان شعر في ثمانمائة صفحة (ف ٣ / ١٧٧)

٥٦ - محمد التبريزي (١٢٤٨ - ١٣١٢ هـ / ١٨٢٢ - ١٨٩٥ م)

محمد تقي بن محمد بن حسين بن زين العابدين بن علي بن ابراهيم المامقاني، التبريزي المعروف بحجة الإسلام التبريزي والملقب بنير. عالم، أديب، شاعر، توفي بالنجف ومقام المهدي من تصانيفه صحيفة الأبرار، اللاتي المنظومة، مفاتيح الغيب، عم الساعة، ولمح البصر. (ف ٣ / ١٨٣)

٥٧ - محمد نجف (١٣٢٣ هـ / ١٩٠٥ م)

محمد طه نجف بن محمد مهدي التبريزي. فقيه أصولي توفي في ١٣ شوال ١٣٢٣ هـ في القواعد النجفية. (ف ٣ / ٥٠٦)

محمد بن أحمد التبريزي. من القضاة له: دستور القضاة. (ف ٣ / ٥٤)

٥٣ - محمد التبريزي (١٣٠٢ - ١٣٥٧ هـ / ١٨٨٥ - ١٩٣٨ م)

محمد بن أحمد الموسوي، الكماري، التبريزي، فقيه، أوصلى. من آثاره: حاشية على الرسائل في الأصول. (ف ٣ / ١١١)

٥٤ - محمد القاضي (١٢٨٥ - ١٣٦٦ هـ / ١٨٦٨ - ١٩٤٧ م)

محمد باقر بن محمد علي بن محسن بن عبد الجبار بن مهدي القاضي، الطباطبائي، التبريزي. فقيه مشارك في بعض العلوم توفي في ٣ رجب. من آثاره: مخزن الفوائد، حاشية على الفصول، الدرر الغروية، رسالة في الإشتراك في اللغة، ورسالة في عقد البيع. (ف ٣ / ١٥٧)

٥٥ - محمد التبريزي (١٢٧٦ - ١٣٢٠ هـ / ١٨٥٩ - ١٩٠٢ م)

الظاهرية والباطنية، وله أشعار. (ف ٢ / ٦٧١)

٥٠ - لطف علي النسائي (١٢٦٨ - ١٣٥٠ هـ / ١٨٥٢ - ١٩٣١ م)

لطف علي بن محمد بن كاظم أمين السفراء بن لطف علي بن كاظم بن محمد النسائي، التبريزي، الشيرازي، المدعو فاني، ثم دانش (صدر الأفاضل) أديب، كاتب، شاعر، لغوي، مؤرخ، منطقي، خطاط. من آثاره: علقة الشادي وبلغة الحادي، الكلم والحلم، الوشيعية في شئ من كتب الشيعة، الداموس، تحفة اللبيب وطرفة الأديب. (ف ٢ / ٦٧٤)

٥١ - مجد الدين الحواني (كان حياً ٨٨٤ هـ / ١٤٧٩ م)

مجد الدين بن محمد الحلواني، ثم الخونجي، التبريزي، صوفي، أقام بمصر. من آثاره: تأديب النفس وتصحيح الاعتقاد لأهل الصفا والوداد. (ف ٣ / ١٥)

٥٢ - محمد التبريزي (كان حياً هـ / ١٣٧٠ م)

- جماعة وحصل جملة من كتب الحديث سماعة، وشغل الناس بالعلم على أصنافه من أصول وفقه ونحو وتفسير وبيان ومنطق وجدل وفرائض وحساب وهندسة وجبر ومقابلة. ودرّس بالحسامية وأفتى وكثرت طلبته وانتفع به الناس، وله تصانيف في التفسير والحديث والأصول والمعقول، ثم سافر الى شهرزور والسلطانية ومراغة ثم سافر من بغداد الى مكة ثم الى طيبة يثرب، ثم دخل القاهرة في محرم ٧٢٢ هـ / ١٣٢٢ م وتوفى بالقاهرة في رمضان. من تصانيفه: حاشية على شرح الحاوي الصغير للقزويني في فروع الفقه الشافعي، مبسوط الأحكام في تصحيح ما يتعلق بالكلم والكلام من شرح كافية ابن الحاجب، مختصر علوم الحديث لابن الصلاح، التذكرة في الحساب. (ف ٢ / ٤١٣، ٤٦٦)
- ٤٤ - علي التبريزي (١٢٨٢ هـ / ١٨٦٥ م)
علي بن عبد العظيم الحكم آبادي التبريزي، الخياباني مؤرخ، أديب، عالم ولد في حكم آباد من محال تبريز في ٢٨ شوال ١٢٨٢ هـ، وقرأ النحو والصرف والبلاغة والمنطق والرياضيات ونبغ في الخطابة حتى أصبح من مشاهير وعاظ إيران. من آثاره: وقائع الأيام في عدة مجلدات، منتخب المقاصد ومنتخب في ستع مجلدات كالكشكول فيه تعائس الفرائض والمطالب، قاشع الأيام، تحفة الأحياء في قصيدة سيد الشعراء ويعنى الحميري، وتوفى بعد سنة ١٣٦٦ هـ. (ف ٢ / ٤٥٩)
- ٤٥ - علي التبريزي (١٢٨٤ هـ / ١٨٦٧ م)
علي بن لطف علي المغاني، التبريزي. فقيه، أصولي له تقرير بحث حسين التركي والمامقاني في الأصول في سبع مجلدات. (ف ٢ / ٤٨٩)
- ٤٦ - علي الموسوي (١٣١٦ هـ / ١٨٩٨ م)
علي بن محمد الموسوي التبريزي، أديب، طبيب، له قانون العلاج، زاد المسافرين،
- ورسالة الجدرى. (ف ٢ / ٥٢٥)
- ٤٧ - علي التبريزي (١٣١٨ هـ / ١٩٠٠ م)
علي نقي بن علي لطف علي بن أحمد المغاني التبريزي. فاضل. توفى في تبريز. من آثاره: رياحين الرياض. (ف ٢ / ٥٣٩)
- ٤٨ - علي التبريزي (١٢٧٥ هـ / ١٣٣٠ هـ / ١٨٥٩ م - ١٩١١ م)
علي بن موسى بن شفيع بن رفيح التبريزي (تقّة الإسلام) فاضل. ولد في تبريز، وقتل شفقاً يوم عاشوراء عند احتلال الروس مدينة تبريز سنة ١٣٣٠ هـ. من مؤلفاته: رسالة في اثبات يوم ميلاد الرسول. (ف ٢ / ٥٣٥)
- ٤٩ - كمال الدين التبريزي (٨٠٣ هـ / ١٤٠١ م)
كمال الدين التبريزي. فاضل. سكن تبريز، وتوفى ودفن في وليان كوه على نصف فرسخ من تبريز. من آثاره: العلوم

٤٢ - علي الطباطبائي (١٢٧٤ هـ - ١٣٦٦ هـ / ١٨٥٨ - ١٩٤٧ م)

علي بن حسين بن أحمد بن رحيم الطباطبائي التبريزي عالم من القضاة مجتهد، ولد في تبريز في ١٣ ذى الحجة ونشأ في بيت علم، فأخذ الأوليات عن بعض الأفاضل وتلمذ علي والده وعلي موسى التبريزي وغيره، وهاجر الى النجف، فحضر علي مسجد الفاضل الشرايبياني، ومحمد حسن المامقاني وغيرهما، وتوفي ليلة الأربعاء ٦ ربيع الأول. من آثاره: تفسير القرآن. (ف ٢ / ٤٢٣)

٤٣ - علي التبريزي (٦٧٧ هـ - ٧٤٦ هـ / ١٢٧٨ - ١٣٤٥ م)
(تاج الدين، أبو الحسن) علي بن عبد الله بن أبي الحسن الأردبيلي التبريزي، الشافعي، عالم مشارك في التفسير والحديث والفقاه والأصول والحساب والهندسة والكلام والنحو والطب، ولد في أردبيل بأذربيجان، وسكن تبريز، ورحل الى بغداد فمكة حاجاً، فمصر، وسمع بها الحديث من

المرسلين، ودرر المعاني الجليلة. (ف ٢ / ٣١٩)

٤٠ - علي التبريزي (٦١٠ هـ - ١٢١٣ م)
علي بن أحمد بن هبل التبريزي البغدادي. طبيب له المختار في الطب. (ف ٢ / ٤٠٠)

٤١ - علي القونوي (٦٦٨ هـ - ٧٢٩ هـ / ١٢٧٠ - ١٣٢٩ م)
علي بن إسماعيل بن يوسف القونوي، التبريزي، الشافعي، (علاء الدين، أبو الحسن) فقيه، متكلم، أصولي، أديب، صوفي، ولد بقونية من بلاد الروم، ثم قدم القاهرة، ثم دمشق، وولى قضاء الشام، وتوفي بدمشق في ذى القعدة.

من تصانيفه شرح الحاوي الصغير في فروع الفقه الشافعي، مختصر منهاج الدين للحليمي في شعب الإيمان التعرف لمذهب التصوف للكلابادي، مصنف في حياة الأنبياء، الشافي في الأصول، الابتهاج في انتخاب منهاج، وله شعر. (ف ٢ / ٤٠٦)

٣٧ - عبد الله التبريزي (كان حياً ٧٠٠ هـ / ١٣٠١ م)

عبد الله بن علي بن محمد المعروف بالعلاء التبريزي. نحوي. من تصانيفه: الهادية الى حل الكافية في النحو وأهداه الى الوزير الأمير حاجي بن محمد الساوجي في حدود سنة ٧٠٠ هـ، والضوابط الكافية للتعريف فلا خلاصة النحو والتصريف. (ف ٢ / ٢٦٣)

٣٨ - عبد الله بن شريف (٩٥٥ هـ / ١٥٤٨ م)

عبد الله بن محمد التبريزي نزيل هراة، الملقب بشريف. شاعر من آثاره: ديوان شعر. (ف ٢ / ٢٧٦)

٣٩ - عبد الملك الصديقي (٨٩٦ هـ / ١٤٩١ م)

عبد الملك بن علي بن علي بن مبارك شاه بن أبي بكر البكري، الصديقي، الساوجي، التبريزي، ثم القزويني، الشيرازي، الشافعي (أبو القت) صوفي من آثاره: هدية المحبين في الأخبار والأدعية والأذكار، الحبل المتين في الأذكار والأدعية المأثورة عن سيد

- ٣٠ - شريف الشيرواني (كان حياً ١٢٢٨ هـ / ١٨١٣ م)
شريف بن الرضا الشيرواني، التبريزي، عالم مشارك في بعض العلوم. له التحفة البهية في الحساب، صنف المشحون، ومصباح الوصول ألفه سنة ١٢٢٨ هـ. (ف ١ / ٨١٣)
- ٣١ - عبد الحسين التبريزي (١٢٧٧ - ١٣٥٨ هـ / ١٨٦٠ - ١٩٣٩ م)
عبد الحسين بن محمد حسن بن محمد كريم الزنوزي التبريزي، طبيب، نشأ على أبيه، فتلقى على أبيه وعن غيره العلم والمعرفة، وتوفي بعد ١٣٥٨ هـ. من آثاره: مطرح الأنظار في تراجم أطباء الأعصار وفلاسفة الأمصار، مفتاح الأدوية، معرفة السموم، رسالة في مرض كريب، رسالة في الجذام، ورسالة في الجدرى. (ف ٢ / ٥٤)
- ٣٢ - عبد الحميد الخسروشاهي (٥٨٠ - ٦٥٢ هـ / ١١٨٤ - ١٢٥٤ م)
- عبد الحميد بن عيسى الخسروشاهي التبريزي الشافعي (شمس الدين) طبيب، حكيم، فقيه، أصولي متكلم، محدث، ولد بخسروشاه، وتوجه الى دمشق، وأقام بها الى أن توفي في ٢٥ شوال، ودفن بجبل قاسيون. له من الكتب: مختصر كتاب المهذب لأبي إسحاق الشيرازي في فروع الفقه الشافعي، مختصر كتاب الشفاء لابن سينا، تنمة كتاب الآيات البيئات لابن خطيب الري فخر الدين الرازي. (ف ٢ / ٦٤)
- ٣٣ - عبد الرحيم التبريزي (٧١٠ هـ / ١٣١٠ م)
عبد الرحيم بن إبراهيم التبريزي من فقهاء تبريز. ولد سنة ٧١٠ هـ تقريباً. له مصنفات. (ف ٢ / ١٢٨)
- ٣٤ - عبد الرحيم الأنصاري (١٢٧٢ - ١٣٣٤ هـ / ١٨٥٦ - ١٩١٥ م)
عبد الرحيم بن نصر الله الأنصاري التبريزي، عالم فقيه، ولد في هجر أندلس من قرى قره اداغ في حدود ١٢٧٢
- هـ وقرأ مقدمات العلوم، ثم هاجر الى النجف، فحضر على حسين الخليلي ومحمد كاظم الخراساني وغيرهما، وعاد الى تبريز، فكان من العلماء الى أن توفي في تاسع صفر ١٣٣٤ هـ. من آثاره: صراط النجاة في العقائد، مشكاة السالك في ظلم المسالك في الأدعية وغيرها. (ف ٢ / ١٣٦)
- ٣٥ - عبد الصمد التبريزي (٧٦٥ هـ / ١٣٦٤ م)
عبد الصمد التبريزي نزيل العراق، مقرر. من آثاره: مختصر الشاطبية في القراءات السبع. (ف ٢ / ١٥٢)
- ٣٦ - عبد القاهر التبريزي (٦٤٨ - ٧٤٠ هـ / ١٢٥٠ - ١٣٣٩ م)
عبد القاهر بن محمد بن عبد الواحد التبريزي الحراني، الدمشقي، قاض أصله من تبريز وولد في حران، ونشأ بدمشق، وولى قضاء صفد، وقضاء دمياط فاستمر الى أن توفي فيها له مجموعة خطب. (ف ٢ / ٢٠٢)

رجب علي التبريزي، الأصفهاني. حكيم متكلم، فقيه. كان حياً في أوائل المائة الثانية عشر. من مؤلفاته: الأصول الأصفية، تطبيق ما ورد في الشرع من أمر المعاد على صفات النفس وملكتها وعلومها. (ف ١ / ٧١٢)

٢٨ - رضا التبريزي (كان حياً قبل ١٢٤٩ هـ / ١٨٣٣ م) رضا بن رضا التبريزي، من الكتاب المنشئين في تبريز. اتصل بعباس ميرزا فتح علي شاه المتوفى ١٢٤٩ هـ له زينة التواريخ. (ف ١ / ٧١٩)

٢٩ - رفيع الدين التبريزي (١٣٢٦ هـ / ١٩٠٨ م) رفيع الدين بن علي أصغر بن أبي طالب الحسني، الطباطبائي، التبريزي، ويلقب بنظام العلماء. عالم مشارك في بعض العلوم. توفي بتبريز. من آثاره: المقالات النظامية، تحفة الأمثال، التحقيقات العلوية، المجالس النظامية، وتشرح التقويم. (ف ١ / ٧٢٣)

تصانيفه: روائع الأصول، مباني الأصول، دلائل الخيرات، كتاب الطهارة وكتاب الصلاة. (ف ١ / ٤٩٨)

٢٥ - جمال الدين التبريزي (١٣٢٦ - ١٣٦٩ هـ / ١٩٠٨ م - ١٩٥٠ م)

جمال الدين بن أبي القاسم بن محمد رضا بن أبي القاسم بن علي بن أصغر الطباطبائي، التبريزي، النجفي، عالم، فقيه، أصولي ولد بالنجف ونشأ بها. من آثاره: الكشكول. (ف ١ / ٥٠٣)

٢٦ - جواد الملكي (١٣٤٣ هـ / ١٩٢٥ م) جواد بن شفيع الملكي،

التبريزي، فقيه، صوفي. درس بالنجف على جماعة من أهل الفضل والعلم واستوطن ثم إلى أن توفي في يوم عيد الأضحى. من تصانيفه: أسرار الصلاة، السير والسلوك. (ف ١ / ٥١٠)

٢٧ - رجب الأصفهاني (القرن الثاني عشر هـ / القرن الثامن عشر م)

بالنجف وتوفي به في ٢ المحرم. من تصانيفه: التحفة النجفية في الرد على الأشعرية في مسألة الحسن والقبح والعقليين، وديوان شعر في مدح أهل البيت. (ف ١ / ٦٤٦)

٢٣ - جعفر التبريزي (١٢٦٢ هـ / ١٨٤٦ م)

جعفر بن أحمد بن لطف علي خان بن محمد المغاني، التبريزي، فقيه، حضر على محمد حسن صاحب الجواهر وغيره بالنجف، من آثاره: شرح الشرايع، ورسالة في العصير العنبي. (ف ١ / ٤٨٦)

٢٤ - جعفر التبريزي (١٢٩٠ هـ - ١٣٤٦ هـ / ١٨٧٣ - ١٩٢٧ م)

جعفر بن محمد بن محمد جعفر التبريزي. عالم، فقيه أصولي، ولد في ربيع الأول، ونشأ بتبريز، وهاجر إلى النجف، وبقي بها عشر سنين، وعاد إلى تبريز وقام بالوظائف الشرعية واشتغل بالتأليف إلى أن توفي في حدود سنة ١٣٢٤ هـ من

- التبريزي. فقيه أصولي. مكث أكثر من عشر سنين بالنجف، أخذ خلالها عن المامقاني والمازندراني ومحمد علي البكاء وغيرهم، ثم عاد الى بلاده فقام بالوظائف الدينية الموجهة إليه، من تصانيفه: مشكاة الأنوار في أصول الدين في مجلدين، مشكاة الأصول في علم الأصول في ثلاث مجلدات، صراط النجاة، جامع السعادة، بدائع الإسلام في شرح شرائع الإسلام. (ف ١ / ٥٦٩)
- ١٦ - حسن التبريزي (١٣٣٨ هـ / ١٩٢٠ م)
- حسن بن محمد بن باقر بن أحمد بن لطف علي بن محمد صادق القراداغي، التبريزي، عالم فقيه، ولد بتبريز، ونشأ بها ثم هاجر الى النجف وبقي فيه خمسة أعوام ثم قفل راجعاً الى أذربايجان، وتوفي في جمادى الثانية. من تصانيفه: تشريع الأصول، رسالة في مقدمة الواجب، وكتاب الطهارة، والرسالة العلمية. (ف ١ / ٥٨١)
- ١٧ - حسين القزويني (١١٢٦ - ١٢٠٨ هـ / ١٧١٤ - ١٧٩٤ م)
- حسين بن إبراهيم بن محمد معصوم بن محمد فصيح الحسيني، التبريزي، فقيه، أصولي مشارك في بعض العلوم. أخذ عن أبيه وأخيه محمد مهدي ونصر الله الحائري وغيرهم، وأخذ عنه بحر العلوم الطباطبائي، وتوفي بقزوين. من تصانيفه: معارج الأحكام في شرح مسالك الإفهام وشرائع الإسلام في مستدركات الوسائل، مستقصى الاجتهاد في شرح ذخيرة المعاد والإرشاد، تذكرة العقول في أصول الدين، اللآلي الثمينة في التراجم، وبراهين السداد في شرح الإرشاد في عدة مجلدات. (ف ١ / ٦٠٠)
- ١٨ - حسين التبريزي (كان حياً ١١٧٦ هـ / ١٧٦٢ م)
- حسين بن حيدر التبريزي، المرعشي الرومي، الحنفي. من آثاره: جامع الكنوز ونفائس التقرير في شرح الولدية من آداب المناظرة فرغ منه سنة ١١٧٦ هـ. (ف ١ / ٦٠٩)
- ١٩ - حسين التبريزي (توفي بعد ١٢٨٠ هـ / ١٨٦٣ م)
- حسين بن عبد الرزاق التبريزي. عالم، خطيب، أديب. من آثاره: بشائر الباكين وأنيس الذاكرين. (ف ١ / ٦١٥)
- ٢٠ - حسين التبريزي (كان حياً ١٣٤٦ هـ / ١٩٢٧ م)
- حسين بن عبد العلي التبريزي، التوتنجي متكلم من آثاره: إزالة الوسواس والأوهام في الرد على النصارى وإبطال أقوالهم. (ف ١ / ٦١٦)
- ٢١ - حسين الخسروشاهي التبريزي (توفي بعد ١٢٨١ هـ / ١٨٦٤ م)
- حسين بن علي الخسروشاهي، التبريزي فاضل، أخذ عن كاظم الرشتي في كربلاء. من آثاره: رسالة في الأدعية الثلاثة. (ف ١ / ٦٢٥)
- ٢٢ - حسين التبريزي (١١٥٩ - ١٢٥١ هـ / ١٧٤٦ - ١٨٣٥ م)
- حسين بن نجف بن محمد التبريزي. النجفي (أبو الجواد) متكلم، فقيه، أديب، شاعر. ولد

حسن بن شرف التبريزي (حسام الدين أبو عبد الله) فقيه، أديب، توفي سنة نيف وتسعين وسبعمئة. من آثاره: منظومة في فروع الفقه الحنفي، ودامغة المبتدعين وناصره المجتهدين. (ف ١ / ٥٥٤)

١٣ - حسن الهشترودي (١٣٠٤ هـ / ١٨٨٧ م)

حسن بن عبد الله بن علي الهشترودي التبريزي، فقيه، أصولي. توفي في كرد، ودفن بها. من تصانيفه: التقريرات، و متن الأبرار في ترجمة عاشر البحار. (ف ١ / ٥٦١)

١٤ - محمد التبريزي (١٣٠٤ هـ / ١٨٨٧ م)

محمد بن حسن بن عبد الله الهشترودي التبريزي. عالم، أديب، أقام بالنجف وأخذ عن المرتضى الأنصاري له آثار علمية وأدبية. (ف ٣ / ٢٢٣)

١٥ - حسن العلياري (١٣٥٨ هـ / ١٩٣٩ م)

حسن بن علي بن عبد الله بن محمد بن محب الله بن محمد بن جعفر العلياري، القراجة داغي،

الدين، أبو النعمان) مفسر، محدث، صوفي، فقيه. ولد باردبيل، وتوفي بمكة في صفر. من آثاره: تفسير كبير في عدة مجلدات، أحاسن الكلام ومحاسن الكرام، وأربعون حديثاً في أمور الدين. (ف ١ / ٤٢٨)

١١ - حسن المجتهد (١٢٦٨ م)

١٣٣٧ هـ / ١٨٥٢ - ١٩١٩ م) الحسن بن باقر بن أحمد لطف علي بن محمد صادق القرداغي، التبريزي، المعروف بالمجتهد. فقيه، أصولي. ولد في تبريز، وخرج إلى النجف لطلب العلم، فأخذ عن حبيب الله الرشتي وعلي بن فتح الله النهار وندی وحسين الترك وغيرهم وتوفي بتبريز في ٩ جمادى الثانية، ونقلت جنازته إلى النجف فدفن فيه. من تصانيفه: تشريح الأصول، رسالة في مقدمة الواجب وكتاب الطهارة. (ف ١ / ٥٤١)

١٢ - حسن التبريزي (٧٩٠ هـ / ١٣٨٨ م)

إسماعيل المرندي التبريزي فقيه أصولي، مفسر، توفي بتبريز في ٤ ربيع الأول وعمره تسعون سنة تقريباً، ونقل إلى النجف. من تصانيفه: حاشية على كتاب الطهارة وكتاب المكاسب وكلاهما للشيخ مرتضى، رسالة في التعادل والترجيح، درر الفوائد في الأخلاق، الموازين في شرح القوانين في تسع مجلدات، وشرح فصوص الحكم لابن عربي. (ف ١ / ٣٨٠)

٩ - بدل التبريزي (٦٠١ هـ / ١٢٠٥ م)

بدل بن إسماعيل التبريزي (بدر الدين) محدث، حافظ. من آثاره: تحفة الأولياء الأتقياء في ذكر حال سيد الأتقياء، وأربعون حديثاً أملاًها سنة ٦٠١ هـ. (ف ١ / ٤٢٣)

١٠ - بشير الزيني (٥٧٠ هـ / ١٢٤٨ - ١١٧٤ م)

بشير بن حامد بن سليمان بن يوسف بن سليمان بن عبد الله الهاشمي، الجعفري، الزيني، التبريزي، الشافعي (نجم

وروى عنه. (ب ٢ / ١١)
(س ١ / ٤٤٦)

(١٩٤)

{ التبريزي }

نسبة إلى تبريز، وهي مدينة
بأذربيجان، ينسب إليها:

١ - إبراهيم الجاربردي (٧١٢
هـ / ١٣١٢ م)
إبراهيم بن أحمد بن الحسن
الجاربردي، التبريزي،
الشافعي. قدم دمشق ومات فيها.
له الرد على العضد انتصاراً
لوالده. (ف ١ / ٩)

٢ - إبراهيم التبريزي (٦٧٣ /
١٢٧٤ م)
إبراهيم بن اسحاق بن سليمان
التبريزي (أبو إسحاق) أحد
العلماء الزهاد له أسرار
السرور بالوصول إلى عين
النور. (ف ١ / ١٤)

٣ - إبراهيم التبريزي (١٠٦٥ -
١١٤٥ هـ / ١٦٥٥ - ١٧٣٢ م)
إبراهيم بن معصوم بن فصيح
التبريزي محتدأ، القزويني

مسكناً، الحسيني نسباً، أمير
عالم، له تصانيف، عددها ١٤
مؤلفاً، منها: حاشية على آيات
الأحكام للأردبيلي، رسالة في
تحقيق العلم الإلهي، مقامات
كمقامات الحريري، أجوبة
مسائل فقهية وعقلية، وله
قصائد. (ف ١ / ٧٤)

٤ - أحمد الكوراني (٨١٣ -
٨٩٣ هـ / ١٤١٠ - ١٤٨٨ م)
أحمد بن إسماعيل بن عثمان بن
أحمد بن رشيد بن إبراهيم
الشهروزوري، الهمداني،
التبريزي، الكوراني، ثم
القاهري، الشافعي ثم الحنفي
(شرف الدين، شهاب الدين) من
علماء الروم. تولى قضاء
العسكر، ثم منصب الفتوى،
وتوفى بالقسطنطينية.

مؤلفاته: شرح صحيح
البخاري، كشف الأسرار عن
قراءة الأئمة الأخيار، شرح
جمع الجوامع في أصول الفقه،
غاية الأمانى في تفسير الكلام
الرباني، وقصيدة في علم
العروض، والكوثر الجارى في
أحاديث البخاري. (ف ١ /
١٠٤)

٥ - أحمد التبريزي (كان حياً
١٢٧١ هـ / ١٨٥٥ م)
أحمد بن باقر بن إبراهيم
التبريزي. فقيه أصولي من
تصانيفه: كتاب في أصول الفقه
في ثلاث مجلدات. (ف ١ /
٢٥٣)

٦ - أحمد التبريزي (١٢٦٥
هـ / ١٨٤٩ م)
أحمد بن لطف على خان بن
محمد بن صادق القراداغي،
التبريزي، عالم فقيه، نشأ على
أبيه في تبريز، ثم سافر الى
أصفهان، ثم هاجر الى العراق،
وقطن كربلاء، وتوفى ودفن
بالنجف. من تصانيفه: منهج
الرشاد في شرح الأرشاد. (ف
١ / ٢٥٣)

٧ - أحمد الأميني (١٢٨٧ -
١٣٧٠ هـ / ١٨٧٠ - ١٩١٥ م)
أحمد بن نجف على الأميني،
التبريزي، ولد في قرية سردها
من نواحي تبريز، وتوفى
بطهران. من مؤلفاته: تعليقه
على المكاسب. (ف ١ / ٣١٨)

٨ - إسماعيل المرندي (١٣١٨
هـ / ١٩٠٠ م)

(أبو نصر) أحمد بن أبى على
عبد الكريم البيوقانى
السرخسى، كان شيخاً صالحاً،
روى عن العلماء وروى عنه
غيره، توفى سنة ٤٦٦ هـ. (ب)
(٦٣٨ / ١) (س ٤٣٧ / ١)

(١٩٠)

{ التابشي }

نسبة إلى تابشة، وهى: اسم
لبعض أجداد المنتسب إليهم
من أهل بخارى، ينسب إليه:

١ - عبد الرحمن التابشي

(أبو الفضل) عبد الرحمن بن
زرنك بن تابشة البخارى
التابشي، من أهل بخارا، روى
عنه أبناؤه، توفى فى ٤ من
ربيع الآخر سنة ٢٥٧ هـ. (س)
(٤٤٠ / ١)

٢ - محمد التابشي

(أبو بكر) محمد بن عبد
الرحمن التابشي، من أهل
بخارى ابن عبد الرحمن
السابق، روى عن أبيه.
(س ٤٤٠ / ١)

(١٩١)

{ التادني }

نسبة إلى تادن (تاذن)، وهى:
قرية من قرى بخارى، ينسب
إليها:

١ - الحسن التادني (التاذني)

(أبو محمد) الحسن بن جعفر
بن غزوان السلمي التادني
(التاذني)، من أهل قرية تادن،
روى عن العلماء وروى عنه
غيره. (ب ٦ / ٢) (س ١ / ١)
(٤٤٢)

(١٩٢)

{ التاديزي }

نسبة إلى تاديزة، وهى:
قرية من قرى بخارى، ينسب
إليها:

١ - الحسن التاديزي

(أبو على) الحسن بن
الضحاك بن مطر بن هناد
التاديزي البخاري، من أهل
بخارا، روى عن العلماء
وروى عنه غيره، توفى فى

شعبان سنة ٣٢٦ هـ. (ب ٢ / ١)
(٦) (س ٤٤١ / ١)

(١٩٣)

{ الثباني }

نسبة إلى ثبان، وهى: قرية
من قرى سويخ من نواحي
نصف، ينسب إليها:

١ - أحمد الثباني (٠٠٠ -
٧٩٣ هـ / ٠٠٠ - ١٣٩١ م)
(جلال الدين) أحمد بن يوسف
الثباني، الحنفي، فقيه أصولي،
نحوي، توفى فى رجب، من
تصانيفه شرح المنار، رسالة
فى عدم جواز صحة الجمعة
فى مواضع، ونكت على الهداية
فى فروع الفقه الحنفي سماها
بالعناية بشأن الهداية. (ف ١ / ١)
(٣٢٧)

٢ - أبو هارون الثباني

(أبو هارون) موسى بن
حفص بن نوح بن محمد بن
موسى الثباني الكسي، له رحلة
فى طلب العلم إلى العراق
والحجاز، روى عن العلماء

صالح بن يحيى البيماني
(المعروف بصالح بن حيوية)،
كان عارفاً بالنحو واللغة
فاضلاً. (ب ١ / ٦٣٤) (س
٤٣٧ / ١)

(١٨٨)

{ البيوردي }

نسبة إلى أبيوردي، وهي: بلدة
من بلاد خراسان، ينسب إليها:

١ - شعثم البيوردي
(أبو أحمد) شعثم بن أصيل
العجلي البيوردي، روى عن
العلماء وروى عنه غيره، مات
بعد سنة ٢٤٠ هـ. (س ١ /
٤٣٧)

(١٨٩)

{ البيوقاني }

نسبة إلى بيوقان، وهي: قرية
من قرى سرخس، ينسب
إليها:

١ - أحمد البيوقاني

محمد بن جعفر البيكندي، روى
عن العلماء وروى عنه غيره.
(س ١ / ٤٣٤)

(١٨٦)

{ البيلقاني }

نسبة إلى بيلقان، وهي: مدينة
قرب الدربند (باب الأبواب)
عند شروان، ينسب إليها:

١ - عبد الملك البيلقاني
(أبو المعالي) عبد الملك بن
أحمد بن عبد الملك بن عبد كان
البيلقاني، كان حسن الخط
صحيح النقل، رحل في طلب
العلم إلى خراسان والعراق
وسمع من العلماء هناك، توفي
سنة ٤٩٦ هـ. (ب ١ / ٦٣٣)
(س ١ / ٤٣٥)

(١٨٧)

{ البيماني }

نسبة إلى بيمان، وهي: قرية
من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - صالح البيماني

(أبو عمرو) عثمان بن علي
بن محمد بن علي البيكندي،
الإمام الصالح الثقة، ولد
ببخارى في شوال سنة ٤٦٥
هـ، ووالده بيكندي، سمع
الحديث وتفقه على إمام
سرخس وسمع الحديث منه
ومن جماعة كثيرة سواه، توفي
في شوال سنة ٥٥٢ هـ. (س ١ /
٤٣٥)

١٠ - محمد بن أحمد البيكندي

(أبو جعفر) محمد بن أحمد بن
خالد بن موسى بن زياد بن
فروخان البيكندي، قدم بغداد
وحدث بها
روى عن العلماء وروى عنه
غيره. (س ١ / ٤٣٥)

١١ - أحمد بن يونس البيكندي

(أبو يحيى) أحمد بن يونس بن
النضر بن شميل البيكندي،
الخطيب، ولى الخطابة ببيكند،
روى عن العلماء وروى عنه
غيره، توفي ببيكند سنة ٣٧٢
هـ. (س ١ / ٤٣٥)

١٢ - محمد بن جعفر البيكندي

- ببغداد وقد جاوز التسعين، من تصانيفه: الهدى والإرشاد لأهل الحيرة والعناد، الرسالة المسعودية في المباحث النفسية، تحقيق الرسالة بأوضح الدلالة في النبوات (ظ ٦ / ٧٥) (س ١ / ٤٣٥) (ف ٣ / ٥٨)
- ٦ - محمد البيكندي (أبو أحمد) محمد بن يوسف البيكندي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ١ / ٦٣٣) (س ١ / ٤٣٤)
- ٧ - إسماعيل البيكندي (أبو سعيد) إسماعيل بن حمدوية البيكندي، قدم دمشق سنة ٢٢٩، روى عن العلماء وروى عنه غيره، وتوفى سنة ٢٧٣ هـ. (ب ١ / ٦٣٣)
- ٨ - محمد بن أبي عبد الله البيكندي (أبو نصر) محمد بن أبي عبد الله بن سلام بن فرج البيكندي، صاحب حديث لا بأس به، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ١ / ٤٣٤)
- ٩ - عثمان البيكندي يوسف السليماني، البيكندي، البخاري محدث. رحل إلى العراق، والشام وصنف وجمع، وتقدم في الحديث حتى قيل: له أكثر من أربعمئة مصنف صغار، وكان من الحفاظ المكثرين، وكان يصنف كل أسبوع مجموعاً في الجامع ويحضره في الجامع يوم الجمعة ويحدث به، وتوفى في ذي القعدة سنة ٤١٤ هـ. (ب ١ / ٦٣٣) (س ١ / ٤٣٤) (ف ١ / ٢٠٧)
- ٤ - يحيى البيكندي (٠٠٠ - ٢٤٣ هـ / ٠٠٠ - ٨٥٧ م) (أبو زكريا) يحيى بن جعفر بن أعين الأزدي البكري البيكندي، مفسر، سكن بيكون وتوفى بها، من آثاره: تفسير القرآن. (س ١ / ٤٣٤) (ف ٤ / ٩٠)
- ٥ - محمد بن أحمد البيكندي (٤١٢ - ٤٨٢ هـ / ١٠٢١ - ١٠٨٩ م) (أبو جعفر) محمد بن أحمد بن حامد بن عبيد البيكندي، الحنفي، من القضاة، عارف بعلم الكلام، المعتزلي، توفى نسبة إلى بيكند، وهي بلدة بين بخارى وجيحون، ينسب إليها:
- ١ - محمد البيكندي (١٦٢ - ٢٢٧ هـ / ٧٧٩ - ٨٤١ م) (أبو عبد الله) محمد بن سلام بن فرج السلمي مولاهم البخاري البيكندي، مولى بني سليم، فقيهاً محدثاً من أهل ماوراء النهر. له حديث كثير ورحلة ومصنفات في كل باب من العلم، وتوفى في يو الأحد من صفر سنة ٢٢٥ / ٢٢٧ هـ. (ب ١ / ٦٣٣) (س ١ / ٤٣٤) (ف ٣ / ٣٢٧)
- ٢ - علي البيكندي (كان حياً ٧١٩ هـ / ١٣١٩ م) علي بن محمد بن علي بن أبي بكر بن علي النسفي ثم البيكندي، فاضل. من آثاره: شرح القسم الثالث من مفتاح العلوم للسكاكي فرغ منه ٧١٩ هـ. (ف ٢ / ٥١٥)
- ٣ - أحمد البيكندي (٣١١ - ٤١٢ هـ / ٩٢٣ - ١٠١٤ م) (أبو الفضل) أحمد بن علي بن عمرو بن أحمد بن إبراهيم بن

نسبة إلى بَيْرْمَس، وهي: قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - أحمد البيرمسي

(أبو محمد) أحمد بن عمر البخاري البيرمسي، من أهل بخارا، روى عن العلماء، وروى عنه غيره. (ب ١ / ٦٢٢) (س ١ / ٤٢٨)

(١٨٤)

{ البيفاريني }

نسبة إلى بيفارين، ينسب إليها:

١ - موسى البيفاريني

(أبو عمران) موسى بن أفلح بن خالد بن شريك البيفاريني البخاري، كان من المعمرين، روى عن العلماء، وروى عنه غيره، مات في جمادى الآخرة سنة ٢٩١ هـ. (س ١ / ٤٣٣)

(١٨٥)

{ البيكندي }

(أبو الحسن) مقاتل بن مسعد الزاهد البيدي البخاري، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ١ / ٦٢١) (س ١ / ٤٢٧)

(١٨٢)

{ البيراني }

نسبة إلى بَيْرَان، وهي: قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١ - عمر البيراني

عمر بن محمد بن عبد الملك بن بنكي بن مذكور بن حفص بن البيراني، الفرخوزديجي النسفي، من أهل بيران، ورد بخار وسكن بها، وكان شيخاً صالحاً عالماً متميزاً جميل الأمر سمع من العلماء وسمع منه غيره، ولد سنة ٤٩١ هـ تقديراً بقرية فرخوزديزة، وتوفي ببخارا سنة ٥٥٠ هـ. (ب ١ / ٦٢١)

(١٨٣)

{ البيرمسي }

رقاد بن إبراهيم البهاري، روى عنه العلماء، وتوفي سنة ٢٤٦ هـ. (ب ١ / ٦٠٩) (س ١ / ٤١٩)

(١٨٠)

{ البهوني }

نسبة إلى بهوثة، وهي: قرية من بنج دية ناحية مرو الروز، ينسب إليها:

١ أحمد البهوني

(أبو نصر) أحمد بن عبد الله بن عبد الرحمن بن عبد الله بن شمر البهوني، كان إماماً فاضلاً، أديباً شاعراً، واختل في آخر عمره، ولد سنة ٤٦٦ هـ، ومات سنة ٥٤٤ هـ. (ب ١ / ٦١٢)

(١٨١)

{ البيدي }

نسبة إلى بَيْرَة، وهي: قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - مقاتل البيدي

(١٧٠)

{ البنكتي }

نسبة إلى بَنَكْت، وهي: قرية من عمل اشتيخن من سغد سمرقند، ينسب إليها:

١ - علي البنكتي

(أبو الحسن) علي بن يوسف بن محمد البنكتي، كان فقيها صالحاً سمع من العلماء بمكة، وروى عنه العلماء. (ب ١ / ٥٩٣) (س ١ / ٤٠٤)

(١٧١)

{ البنكتي }

نسبة إلى بَنَكْتُ، وهي: قصبة بالشاش، ينسب إليها:

١ - الهيثم البنكتي

(أبو سعيد) الهيثم بن كليب بن سريج بن معقل الشاشي البنكتي، أصله من ترمذ وسكن بنكت فنسب إليها، كان إماماً حافظاً رحالاً أديباً، صحيح الأسمعة والأصول، جمع المسند الكبير في مجلدين

ضخمين، روى عن أهل خراسان والعراق روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي في حدود سنة ٣٥٠ هـ أو قبلها. (ب ١ / ٥٩٣) (س ١ / ٤٠٥)

(١٧٢)

{ البنيرقاني }

نسبة إلى بَنِيرْقَان، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - عبد الله البنيرقاني

عبد الله بن الوليد بن عفان البنيرقاني، سمع من العلماء. (ب ١ / ٥٩٥) (س ١ / ٤٠٥)

(١٧٣)

{ البوتقي }

نسبة إلى بُوْتَقِي (بُوْتَه)، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - أسلم البوتقي

(أبو الفضل) أسلم بن أحمد بن محمد بن فراشة البوتقي، من

أهل مرو، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي بعد سنة ٣٥٠ هـ. (ب ١ / ٦٠٠) (س ١ / ٤٠٨)

(١٧٤)

{ البورنمذي }

نسبة إلى بُوْرِنَمَذ، وهي: قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - عبد الله البورنمذي

(أبو أحمد) عبد الله بن عبد الرحمن البورنمذي، الزاهد، كان ينتحل مذهب الزهد والتقشف قديم الموت، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ١ / ٦٠٠) (س ١ / ٤١١)

(١٧٥)

{ البوزنجردي }

نسبة إلى بُوْزَنْجَرْدِي، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - إبراهيم البوزنجردي

(١٦٥)

{ البنجيني }

نسبة إلى بنجيين، وهي:
محلة بسمرقند، ينسب إليها:

١ - علي البنجيني

علي بن محمد بن حامد
الكرابيسي الفقيه البنجيني،
روى عن العلماء وروى عنه
غيره، توفي سنة ٣٦٠ هـ. (ب)
(٥٩١/١) (س ٤٠٠/١)

(١٦٦)

{ البنجيكتي }

نسبة إلى بنجيكت، وهي:
قرية بسمرقند، ينسب إليها:

١ - مؤمن البنجيكتي

(أبو مسلم) مؤمن بن عبد الله
بن يونس البنجيكتي، روى عن
العلماء وروى عنه غيره. (ب)
(٥٩٢/١) (س ٤٠١/١)

(١٦٧)

{ البندكاني }

نسبة إلى بندكان، وهي: قرية
من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - محمد البندكاني

(أبو طاهر) محمد بن عبد
العزیز العجلي البندكاني،
الفقيه، كان إماماً فاضلاً
مناظراً، عارفاً بالتواريخ،
روى عن العلماء وروى عنه
غيره. (ب ١/٥٩٢) (س ١/٤٠٢)

٢ - علي البندائي

(أبو القاسم) علي بن محمد بن
إبراهيم البندائي، كان يدخل
البلد أحياناً، وكا مليح الشيبة،
جميل الظاهر، روى عن
العلماء وروى عنه غيره. (ب)
(٥٩٢/١) (س ١/٤٠٢)

(١٦٨)

{ البنديمشي }

نسبة إلى بنديمش، وهي: قرية
من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - عبد الرحمن البنديمشي

(أبو محمد) عبد الرحمن بن
عبد الرحيم القصار القصار،
البنديمشي، القاضي، الحافظ،
روى عن العلماء وروى عنه
غيره، توفي سنة ٥٢٤ هـ. (ب)
(٥٩٢/١) (س ٤٠٤/١)

(١٦٩)

{ البنسارقاني }

نسبة إلى بنسارقان، وهي:
قرية من قرى مرو، ينسب
إليها:

١ - الطيب البنسارقاني

(أبو منصور) الطيب بن أبي
سعيد بن الطيب الخلال
البنسارقاني، كان يسكن البلد
في سكة صدقة ابن الفضل،
وكان شيخاً صالحاً سديد
السيرة، مليح الشيبة متودداً،
سمع الحديث ورواه، وخرج
إلى الحجاز وتوفي في
الطريق، وكانت ولادته سنة
٤٦٦ هـ بمرو، وتوفي بهمدان
في شعبان سنة ٥٣٢ هـ. (ب)
(٥٩٣/١) (س ٤٠٤/١)

(١٦٤)

{ البَنْجَدِيهِي }

نسبة إلى بَنْج ديه (فَنج ديه)،
وهي: مدينة من نواحي مرو
الروذ، ينسب إليها:

١- محمد المسعودي

(أبو عبد الله) محمد بن أحمد
بن مسعود بن أحمد بن الحسين
بن مسعود المسعودي
البنجديهي، كان فاضلاً
مشهوراً، له حظ من الأدب،
شرح مقامات الحريري شرحاً
حاشاه بالأخبار والتنف، وكان
معرفةً بطلب الحديث ومعرفةً،
سافر الكثير إلى العراق والجلال
والشام ومصر والثغور
والإسكندرية، سمع أباه ببلده،
ومسعود النقي بأصبهان، وأبا
طاهر السلفي بالإسكندرية،
وكتب عن الحافظ الدمشقي
وكتب هو عنه، ووقف كتبه
بدمشق بدويرة السُمَيْسَاطِي ولد
سنة ٥٢١ هـ، ومات سنة ٥٨٤
هـ. (ب ١ / ٥٩١)

(أبو عبد الرحمن) علي بن
إبراهيم البُنَانِي المروزي،
صاحب عبد الله بن المبارك،
ورو عنه عامة كتبه وكان ثقة،
روى عنه أهل مرو القليل،
وورد نيسابور وسمع من
مشايخهم، روى عن العلماء
وروى عنه غيره. (ب ١ /
٥٨٩) (س ١ / ٣٩٩)

(١٦٣)

{ البَنْجِي }

نسبة إلى بَنْج، وهي: من قرى
رُوْذَك من نواحي سمرقند،
ينسب إليها:

١- جعفر الرُّوْذَكِي

(أبو عبد الله) جعفر بن محمد
بن حكيم بن عبد الرحمن بن
آدم الرُّوْذَكِي، الشاعر
السمرقندي، كان من بنج، وكان
حسن الشعر متين القول، أول
من قال الشعر الجيد بالفارسية،
وكان ليس له نظير في العرب
والعجم روى عن العلماء
وروى عنه غيره، توفي سنة
٣٢٩ هـ. (ب ١ / ٥٩٠) (س
١ / ٤٠١)

(أبو علي) عبد الله بن عبد
الرحمن البناكِي السمرقندي،
روى عن العلماء وروى عنه
غيره. (ب ١ / ٥٨٩)

٢- داود البُنَاكِي (٠٠٠ -
٧٣٠ هـ / ٠٠٠ - ١٣٣٠ م)
(فخر الدين أبوسليمان) داود
بن محمد البناكِي، مؤرخ،
شاعر، من آثاره: روضة أولى
الألباب في تواريخ الأكابر
والأنساب. (ف ١ / ٧٠١)

٣- محمد البُنَاكِي (٠٠٠ -
٨٩١ / ١٤٨٦ م)
(فخر الدين أبو الحسن) محمد
بن سليمان البناكِي، الأشعري،
مؤرخ، من آثاره: تاريخ ختاي،
روضة أولى الألباب في
التاريخ. (ظ ٦ / ٢١٤) (ف
٣ / ٣٣١)

(١٦٢)

{ البُنَانِي }

نسبة إلى بُنَان، وهي: قرية
بمرو الشاهجان، ينسب إليها:

١- علي البُنَانِي

(١٦٠)

{ البملاني }

نسبة إلى بملان، وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - النعمان البملاني

النعمان بن إسماعيل بن أبي حرب أبو حنيفة البملاني المروزي، فقيه صالح، ولد في حدود سنة ٤٣٠ هـ، ومات سنة ٥١٠ هـ. (ب ١ / ٥٨٧) (س ٣٩٨ / ١)

٢ - أحمد البملاني

(أبو حامد) أحمد بن محمد بن حيوية الأنماطي البملاي، كان ثقة، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ١ / ٥٨٧) (س ٣٩٨ / ١)

(١٦١)

{ البناكتي }

نسبة إلى بناكت، وهي: مدينة بسمرقند، ينسب إليها:

١ - عبد الله البناكتي

نسبة إلى بَمَجْكَثُ، وهي: قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - علي البمجتى

(أبو الحسن) علي بن الحسن بن شعيب البمجتى، الأديب، كان خطيب القرية، روى الحديث، مات ليلة الفطر سنة ٣٨٦ هـ. (ب ١ / ٥٨٦) (س ٣٩٨ / ١)

٢ - عباد البمجتى

(أبو جميل) عباد بن هشام الشامي البمجتى، سكن قرية بمجكث، روى عنه بحير بن النضر و قال عنه: كاب رجلاً مخضوباً يؤذن في المسجد ببمك. (س ١ / ٣٩٨)

٣ - محمد البمجتى

(أبو بكر) محمد بن عبد الله بن إبراهيم بن عبد الله بن قصى البكر البمجتى المقرئ، صاحب بحير بن النضر، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي بقريته في شهر رمضان سنة ٢٧٩ هـ، وذلك يوم سوق بمجكث فاجتمع عليه خلق لا يعلم عددهم إلا الله. (س ١ / ٣٩٨)

مدرساً، وتوفي بالقسطنطينية، من آثاره: شرح العقائد النسفية، اللوائح في عقائد أهل السنة الحقة وغيرها. (ف ٢ / ٣٢٩)

٣ - محمد البلغاري (١٠٠٠ - ٨٢١ هـ / ١٤١٨ م)

محمد بن محمود البلغاري، الحنفى، فاضل، من آثاره: خزينة العلماء وزينة الفقهاء. (ف ٣ / ٧٠١)

(١٥٨)

{ البلكياني }

نسبة إلى بلكيان، وهي: قرية بمرو، ينسب إليها:

١ - أحمد بن عتاب البلكياني

أحمد بن عتاب البلكياني، كان شيخاً صالحاً، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ١ / ٥٨٠) (س ١ / ٣٩٣)

(١٥٩)

{ البمجتى }

(أبو عبد الله) محمد بن موسى البلاساغوني، يعرف بالترك، تفقه ببغداد على الفقه الحنفي، وقصد الشام فولى قضاء بيت المقدس، ثم قضاء دمشق، ولم تحمد سيرته، وكان غالباً في التعصب لمذهب أبي حنيفة والوقية في مذهب الشافعي، مات بدمشق سنة ٥٠٦ هـ. (س) (٤٢٤ / ١) (ب / ١ / ٥٦٤)

(١٥٧)

{ البلغاري }

نسبة إلى بلغار، وهي: مدينة الصقالبة ضاربة في الشمال، ينسب إليها:

١ - إبراهيم البلغاري (٠٠٠ - ٦٠٠ هـ / ١٢٠٤ - ٠٠٠ م) (برهان الدين) إبراهيم بن يوسف البلغاري، له شرح آداب البحث للسمرقندي. (ف / ١ / ٨٤)

٢ - عبد النصير البلغاري (أبو النصر) عبد النصير بن إبراهيم القورصاوي البلغاري، القازاني، الحنفي، متكلم، تعلم في بخارى ثم عاد إلى بلده

(١٥٥)

{ البكري }

نسبة إلى بكر، وهي: نسبة إلى بعض أجداد بكر بن وائل من أهل سمرقند، ينسب إليها:

١ - أحمد البكري أحمد بن حاتم بن عبد الحميد بن عبد الملك البكري، روى عن العلماء. (س / ١ / ٣٨٥)

٢ - عبد الله البكري

(أبو محمد) عبد الله بن بشير بن عميرة بن الصدي بن حمل بن شرحبيل..... البكري الطالقاني، سكن نيسابور ومات بها في رجب سنة ٢٧٥ هـ. (س / ١ / ٣٨٥)

(١٥٦)

{ البلاساغوني }

نسبة إلى بلاساغون، وهي: بلدة من تغور الترك قريب من كاشغر، ينسب إليها:

١ - محمد بن البلاساغوني

(القاضي) أبو سعيد محمد بن علي بن أبي صالح البغوي الدباس، من أهل البلدة، وكان عالماً فاضلاً، عمر حتى كان آخر من روى في الدنيا جامع الترمذي، ولد سنة ٤٠٠ هـ أو قبلها، ومات سنة ٤٨٨ هـ. (س) (٣٧٦ / ١)

٩ - علي البغوي (٠٠٠ - ٢٨٦ هـ / ٠٠٠ - ٨٩٩ م) علي بن عبد العزيز بن المرزبان بن شابور البغوي، محدث حافظ، ولد سنة بضع وتسعين ومائة، من تصانيفه: المسند الكبير. (ف / ٢ / ٤٥٩)

(١٥٤)

{ البكردي }

نسبة إلى بكرد، وهي: قرية بمر، ينسب إليها:

١ - سلام البكردي سلام البكردي، توارى يزيد النحوي في داره، فأخرجه أبو مسلم من داره وأمر بضرب عنقه مع يزيد النحوي. (ب / ١) (٥٦٢ / ١) (س / ١ / ٣٨٥)

(١٥٣)

{ البَغوي }

نسبة إلى بغ و (بَغشور)، وهي: بلدة بخراسان، ينسب إليها:

- ١ - الحسين البَغوي (٠٠٠ - ٥١٦ هـ / ١١٢٢ - ٠٠٠ م) (أبو محمد) الحسين بن مسعود بن محمد المعروف بابن الفراء البغوي الشافعي، فقيه، محدث، مفسر. ولد في بغشور بين هراة ومرو المروز. توفي بمرو الروذ من مدن خراسان في شوال سنة ٥١٦ هـ وعاش بضعا وسبعين سنة، وفي رواية جاوز الثمانين. من تصانيفه: معالم التنزيل في التفسير، مصابيح السنة، التهذيب في فروع الفقه الشافعي، شمائل النبي المختار، والجمع بين الصحيحين، كتاب في الألفاظ والسنن، كشف المناهج والتناقض في تخريج أحاديث المصابيح، وفتاوى المرورزي، وشرح السنة، وكان يلقب بمحيي السنة، ولد في جمادى الأولى سنة ٤٣٣ هـ،

مات في شوال سنة ٥١٦ هـ. (ب ١ / ٥٥٣) (ع ١٨٥) (ف ١ / ٦٤٤)

٢ - عبد الله البغوي (٢١٤ - ٣١٧ هـ / ٨٢٩ - ٩٢٩ م)

(أبو القاسم) عبد الله بن محمد بن عبد العزيز بن المرزيان بن شابور بن شاهنشاه البغوي، كان ثقة مكثرأ فهماً عارفاً بالحديث، جمع وصنف المعجم الكبير، المسند، معجم الصحابة، حكايات أبي بسطام، وتاريخ وفاة الشيوخ في عصره، وكان محدث العراق في عصره، ولد سنة ٢١٣ هـ، ومات سنة ٣١٧ هـ. (ف ٢ / ٢٨٣) (ب ١ / ٥٥٣) (س ١ / ٣٧٥)

٣ - محمد البغوي

(أبو الأحوص) محمد بن حيان البغوي، سكن بغداد، ثقة، روى عن العلماء وروى عنه غيره، مات سنة ٢٢٧ هـ. (ب ١ / ٥٥٣) (س ١ / ٣٧٥)

٤ - الحسن البغوي

(أبو محمد الحسين) الحسن بن مسعود الفراء البغوي، أخو

السابق، كان من أهل العلم، رقيق القلب. (ب ١ / ٥٥٣)

٥ - أحمد البغوي (١٦٠ - ٢٤٤ هـ / ٧٧٧ - ٨٥٩ م)

(أبو جعفر) أحمد بن منيع البغدادي البغوي، جد أبي القاسم البغوي، المحدث، أصله من مروالروذ، رحل وجمع وصنف المسند، وحديث، روى عن العلماء وروى عنه غيره، مات سنة ٢٤٤ هـ. (ف ١ / ٣١٣) (س ١ / ٣٧٥)

٦ - محمد بن حيوية البغوي

(أبو جعفر) محمد بن حيوية بن سلموية بن النضر بن مرداس البغوي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ١ / ٣٧٥)

٧ - يوسف البغوي

(أبو يعقوب) يوسف بن يعقوب بن إبراهيم البغوي، الفقيه، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ١ / ٣٧٥)

٨ - محمد البغوي الدباس

١ - على البغاوزجاني
(أبو الحسن) على بن علي
البغاوزجاني، كان عاقلاً فاضلاً
كيساً ظريفاً. (ب ١ / ٥٤١)
(س ١ / ٣٧٢)

(١٥٢)

{ البغدخرقندي }

نسبة إلى بَغْدَخْرَقَنْد وهي:
اسم مركب من بلاد (بغداد -
خوارزم - سمرقند) ينتسب
إليها:

١ - عبد الحي البغدخرقندي
(أبو روح) عبد الحي بن عبد
الله بن موسى بن الحسين....
السلامي البغدخرقندي،
الحافظ، وكان أبوه يقول: إنما
قيل لإبني البغدخرقندي لأن
أباه بغدادى وأمه خزرية وولد
بسمرقند، سمع أباه، وتوفي
بنسف فى التاسع من صفر سنة
٤٢١ هـ، ودفن من يومه
بمقبرة كس. (ب ١ / ٥٤١)
(س ١ / ٣٧٣)

٤ - عبد الله بن صبيح
البشواذقي
عبد الله بن صبيح البشواذقي،
وفد إلى عمر بن عبد العزيز
من قرية بشواذق. (س ١)
(٣٦٢ /

(١٥٠)

{ البصيرى }

نسبة إلى بَصِير وهي: نسبة
إلى جد المنتسب إليه، ينسب
إليها:

١ - أحمد بن بصير البخاري
(أبو كامل) أحمد بن محمد بن
بصير البخاري، صنف وجمع،
وصنف كتاب المضاهات،
وكان كثير الوهم والخطأ. (س)
(٣٦٤ / ١)

(١٥١)

{ البغاوزجاني }

نسبة إلى بَغَاوَزْجَان
(عَاوَزْجَان) (عَاوَزْجَان)
وهي: قرية من قرى سرخس،
ينسب إليها:

ومزاح، مات قبل أن يحدث فى
رجب سنة ٤٠١ هـ فى البلد،
وحمل إلى قريته بشتان ودفن
بها. (س ١ / ٣٥٧)

(١٤٩)

{ البشواذقي }

نسبة إلى بَشَاوَذَق وهي: قرية
بمرو، ينسب إليها:

١ - سلمة البشواذقي
سلمة بن بشار البشواذقي، أخو
القاضى محمد بن بشار
البشواذقي. (ب ١ / ٥٠٩)
(س ١ / ٣٦٢)

٢ - محمد البشواذقي
القاضى محمد بن بشار
البشواذقي. (ب ١ / ٥٠٩)
(س ١ / ٣٦٢)

٣ - عبد الله بن بشار
البشواذقي

عبد الله بن بشار البشواذقي أخو
سلمة ومحمد ابنا بشار. (س ١)
(٣٦٢ /

١ - إسماعيل البسكتي

(أبو إبراهيم) إسماعيل بن أحمد بن سعيد بن النجم بن ولاته البسكتي الشاشي، سمع بمرور، روى عن العلماء وروى عنه غيره كانت وفاته بعد الأربعمائة. (ب ١ / ٥٠١) (س ١ / ٣٥٤)

(١٤٥)

{ البسيتي }

نسبة إلى بسينه وهي قرية بمرور، ينسب إليها :

١ - سليمان المروزي

(أبو داود) سليمان بن إياس البسيني المروزي، كتب الحديث، رحل إلى العراق وسمع الحديث وكتبه، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ١ / ٥٠٣) (س ١ / ٣٥٥)

٢ - الحسين البسيني

(أبو علي) الحسين بن زياد البسيني، روى عن العلماء وروى عنه غيره، مات

بطرسوس سنة ٢٢٠ هـ. (س ١ / ٣٥٥)

(١٤٦)

{ البشثاني }

نسبة إلى بثنان وهي قرية بمرور، ينسب إليها :

١ - إسحاق البشثاني

إسحاق بن إبراهيم بن جرير البشثاني، كان شيخاً صالحاً، يرجع إلى سلامة الصدر، يؤدى ما سمعه، حدث وروى كتب ابن المبارك، مات قبل الثمانين ومائتين. (ب ١ / ٥٠٤) (س ١ / ٣٥٦)

(١٤٧)

{ البشثبيقي }

نسبة إلى بشثبق وهي قرية بمرور، ينسب إليها :

١ - علي البشثبيقي

(أبو الحسن) علي بن محمد بن العباس البشثبيقي التعاويذي، كان شيخاً مسناً، تفقه في شبابه، وكان شيخاً صالحاً، يكتب

الرقى والتعاويذ، كانت ولادته سنة ٤٥٣ هـ، وتوفى في المحرم أو شوال سنة ٥٤٤ هـ، وكان قد جاوز المائة. (ب ١ / ٥٠٤) (س ١ / ٣٥٦)

(١٤٨)

{ البشثاني }

نسبة إلى بثنان وهي قرية بنسف، ينسب إليها :

١ - بشر البشثاني

بشر بن عمران البشثاني، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ١ / ٥٠٤) (س ١ / ٣٥٧)

٣ - محمد البشثاني

(أبو عبد الله) محمد بن عصمة المكتب البشثاني، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ١ / ٣٥٧)

٤ - محمد بن عوض البشثاني

(أبو أحمد) محمد بن عوض البشثاني، وكان يعرف بالظريف، وكان حسن الصوت بالقرآن، وكان ذا دعابة

(١٤٣)

{ البسكايي }

نسبة إلى بسكايرو وهي: قرية ببخاري، ينسب إليها :

١ - أحمد البسكايي

(أبو المشهر) أحمد بن علي بن طاهر بن محمد طاهر بن عبد الله من ولد يزيد جرد بن بهرام البسكايي، من أهل هذه القرية، كان عالماً فاضلاً عارفاً بالأدب واللغة، سمع الحديث ولم تكن له أصول صحيحة، رحل إلى خراسان والعراق والحجاز، وأدرك الشيوخ، وكان يملئ ببخارا، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة في المحرم ٣٢٠ هـ. (ب ١/٥٠١) (س ١ / ٣٥٣)

(١٤٤)

{ البسكتي }

نسبة إلى البسكت وهي: بلدة من بلاد الشاش، ينسب إليها :

٢ - عبد العزيز البزناني

(أبو محمد) عبد العزيز بن محمد بن احمد البزناني، كتب الكثير عن أبي العباس المعداني وغيره، وكان حسن الخط. (س ١ / ٣٤٢)

٣ - محمد البزناني

محمد بن أيوب بن سليمان البزناني، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ١ / ٣٤٢)

(١٤٢)

{ البسكاسي }

نسبة إلى بسكاس وهي: قرية ببخاري، ينسب إليها :

١ - نبهان البسكاسي

(أبو أحمد) نبهان بن إسحاق بن مقداس البسكاسي البخاري، من قرية بسكاس، رحل إلى مصر والشام وسمع الحديث من علمائهما، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي سنة ٣١٠ هـ. (ب ١/٥٠١) (س ١ / ٣٥٣)

(١٤٠)

{ البزماقاني }

نسبة إلى بزماقان وهي: قرية بمر، ينسب إليها :

١ - إبراهيم البزماقاني

إبراهيم بن أحمد بن عبد الواحد الكاتب البزماقاني، من برزن بزماقان، قرية متصلة بها، روى عن العلماء وروى عنه غيره، مات بعد سنة ٣٠٠ هـ. (ب ١ / ٤٨٨) (س ١ / ٣٤٢)

(١٤١)

{ البزنانتي }

نسبة إلى بزنان وهي: قرية بمر، ينسب إليها :

١ - أحمد البزناني

أحمد بن بندون بن سليمان البزناني، روى الحديث وكان الأدب غالباً عليه، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ١ / ٤٨٨) (س ١ / ٣٤٢)

البزدوي، جد أبي الحسن السابق، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ١ / ٣٤٠)

٩ - يوسف البزدوي

(أبو مسلم) يوسف بن محمد بن آدم بن عيسى بن بزذوية القصار البزدوي، نسب إلى جده الأعلى، كان من المحدثين، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ١ / ٣٤٠)

(١٣٩)

{ البزغامي }

نسبة إلى بزغام وهي: قرية بنسف، ينسب إليها :

١ - حمزة البزغامي

(أبو طاهر) حمزة بن محمد بن أسد البزغامي السوائي، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي في رمضان سنة ٤١٢ هـ شاباً. (ب ١ / ٤٨٧) (س ١ / ٣٤٢)

٤ - عزيز البزدوي

عزيز بن سليم بن منصور البصرى البزدوي، من أهل البصرة، قدم خراسان مع قتيبة بن مسلم فسكن بزدة فنسب إليها. (ب ١ / ٤٨٧)

٥ - عبيد الله البزدوي

(أبو عبد الله) عبيد الله بن عمرو بن حفص بن إبراهيم البزدوي، توفي سنة ٣٢٣ هـ، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ١ / ٣٣٩)

٦ - عبد الله البزدوي

(أبو محمد) عبد الله بن نصر بن سهيل بن عبدويه بن يزداد البزدوي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ١ / ٣٣٩)

٧ - داود البزدوي

(أبو سليمان) داود بن نصر بن سهيل بن عبدويه البزدوي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ١ / ٣٤٠)

٨ - عبد الكريم البزدوي

(أبو محمد) عبد الكريم بن موسى بن عيسى البزدوي

تصانيفه: المبسوط في ١١ مجلد، شرح الجامع الكبير للشيباني في فروع الفقه الحنفي، كشف الأستار في التفسير، كنز الوصول إلى معرفة الأصول، شرح الجامع الصحيح للبخاري. (ف ٢ / ٥٠١) (ب ١ / ٤٨٦) (س ١ / ٣٣٩) (ظ ٤ / ١١٢)

٢ - محمد البزدوي (٤٢١ - ٤٩٣ هـ / ١٠٣٠ - ١١٠٠ م) (أبو اليسر) محمد بن محمد بن الحسين بن عبد الكريم بن موسى بن عيسى الحنفي البزدوي، ويلقب بالقاضي، فقيه أصولي، له تصانيف في فروع الفقه وأصوله، منها: المبسوط في فروع الفقه في جلدات، أصول الدين، شرح الأجرومية. (ظ ٦ / ٧٧) (ف ٣ / ٦٣٨)

٩ - الحسن البزدوي

(أبو ثابت) الحسن بن علي البزدوي، ولي القضاء بسمرقند وبخارا، ثم عزل فانصرف إلى بزدة فسكنها، وسمع الحديث ورواه، ولد سنة نيف وسبعين واربعمائة، مات سنة ٥٥٧ هـ. (ب ١ / ٤٨٦)

١ - أحمد البرويزي
(أبو عبد الله) أحمد بن محمد
بن الفضل البرويزي
السرخسي، سكن مرو وهو
سرخسي الأصل، كثير
الحكايات واسع الخفظ،
واستوطن الري سنة ٣١٥ هـ،
ثم ولي البريد ولاه أبو الفضل
البلعمي، ثم ولي البريد
بخوارزم، ثم انصرف إلى مرو
ومات بمرو. (س ١ / ٣٣٣)

(١٣٨)

{ البرزدي }

نسبة إلى بزدة ويقال (بزدة)
وهي: قلعة حصينة بنسف،
ينسب إليها :

١ - علي البزدوي (٤٠٠ -
٤٨٢ هـ / ١٠١٠ - ١٠٨٩ م)
(أبو الحسن فخر الإسلام) علي
بن محمد بن الحسين بن عبد
الكريم بن موسى بن عيسى بن
مجاهد بن البزدوي، فقيه
أصولي، محدث، مفسر، روى
عنه محمد بن نصر المديني
الخطيب بسمرقند، من

٢ - جناح البركدي
جناح بن عبد الله البركدي والد
الضحاك بن جناح، المؤدب
يروى عن عيسى بن موسى
الغنجار، وروى عنه ابنه
الضحاك. (س ١ / ٣٢٦)

(١٣٦)

{ البرونجردي }

نسبة إلى برونجردي وهي: قرية
بمرو، ينسب إليها :

١ - محمد البرونجردي
(أبو محمد) محمد بن طاهر
بن العباس البرونجردي، روى
عن العلماء وروى عنه غيره.
(ب ١ / ٤٨١) (س ١ / ٣٣٣)

(١٣٧)

{ البرويزي }

نسبة إلى برويزي وهي: اسم
جد المنتسب إليه من أهل مر،
ينسب إليها :

الخوارزمي البرقي، وهو بن
أبي بكر السابق،، نشأ مقدماً
وولى القضاء ببخارا، ثم وزارة
طمغاج خان ثم صارت إليه
رياسة بخارا، وكان مفتياً
مدرساً مقدماً، سمع الحديث
الكثير والكتب الكبار، ولقبه
شرف الرؤساء، وكان ثقة
مأموناً فاضلاً أديباً له شعر.
(س ١ / ٣٢٦)

(١٣٥)

{ البركدي }

نسبة إلى بركد وهي: قرية
ببخاري، ينسب إليها :

١ - محمد البركدي
(أبو جعفر) محمد بن أحمد بن
موسى بن سلام البركدي
القاضي، كان على مظالم
بخارا، سمع من أهل بلده ومن
المراوزة، روى عن أبيه
وروى عنه غيره، مات في ذي
الحجة سنة ٣٨٩ هـ في ولاية
الأمير أبي إبراهيم إسماعيل بن
احمد. (س ١ / ٣٢٦) (ب ١ /
٤٧٥)

الفصحاء، سافر إلى العراق وحج واستوطن بخارا، وكان إماماً في الفقه والشعر واللغة والنحو وعلم المعرفة. (س ١ / ٣٢٥)

٦- عمر الخوارزمي البرقي (أبو حفص) عمر محمد بن أحمد بن يوسف بن إسماعيل الخوارزمي البرقي، ابن أبي عبد الله السابق، الفقيه العارف، الزاهد، من أهل العلم، ويقول الشعر (س ١ / ٣٢٥)

٧- أحمد البرقي (أبو بكر) أحمد بن محمد بن أحمد بن يوسف بن إسماعيل بن شاه الخوارزمي البرقي، من أهل العلم، وكان زاهداً، يقول الشعر، أحد الفضلاء المتقدمين في الأدب وفي علم التصوف والكلام، له كرامات، وله شعر كثير جيد فيه معان حسان مبتكرة، ومات في المحرم ستة ٣٧٦ هـ. (س ١ / ٣٢٥)

٨- أحمد البرقي (أبو عبد الله) محمد بن أحمد بن محمد بن أحمد بن يوسف بن إسماعيل بن شاه

٢ - محمد البرقي (٠٠٠ - ٢٤٩ هـ / ٠٠٠ - ٨٦٣ م) محمد بن عبد الرحيم بن أبي زرعة البرقي، محدث، راوية، مؤرخ، من آثاره: تأليف في مختصر بن عبد الحكم الصغير، وكتاب في التاريخ والطبقات. (ف ٣ / ٤٠٤)

٣ - أحمد البرقي (٠٠٠ - ٢٧٤ هـ / ٠٠٠ - ٧٨٨ م) (أبو بكر) أحمد بن محمد البرقي، عارف بالرجال، له كتاب في الرجال. (ف ١ / ٢٥٤)

٤ - محمد البرقي (كان حياً ١٨٣ هـ / ٧٩٩ م) (أبو عبد الله) محمد بن خالد بن عبد الرحمن بن محمد بن علي البرقي، أديب - أخباري، فقيه، من آثاره: العويص، التبصرة، المحاسن، الرجال، وكتاب النوادر. (ف ٣ / ٢٧٢)

٥ - محمد الخوارزمي البرقي (الإمام أبو عبد الله) محمد بن أحمد بن يوسف بن إسماعيل بن شاه الخوارزمي البرقي، كان أحد العلماء والخطباء

وكتبت ولادته في آخر سنة ٣٣٦ هـ، ووفاته أول رجب سنة ٤٢٥ هـ ودفن بمقبرة الجامع. (ط ١ / ٣٨٦) (شذ ٢٢٨ / ٣) (ف ١ / ٢٤٦) (ب ٤٦٠ / ١) (س ١ / ٣٢٣)

٢ - علي البرقاني (أبو الحسن) علي بن ناصر بن محمد البرقاني، الفقيه الشافعي، كان مصيباً في الفتاوى، كثير العبادة، مات في رمضان سنة ٥٤٩ هـ. (ط ٢ / ٦٣١) (شذ ١٥٤ / ٤)

(١٣٤)

{ البرقي }

نسبة إلى برق وهي: صفة لبعض أجداد المنتسب إليهم من أهل خوارزم، ينسب إليها:

١ - أحمد البرقي (٠٠٠ - ٢٧٠ هـ / ٠٠٠ - ٨٨٤ م) (أبو بكر) أحمد بن عبد الله البرقي، محدث حافظ، توفي في رمضان، وله مصنفات في معرفة الصحابة. (ف ١ / ١٧٨)

نسبة إلى بُرسانجرْد وهي: قرية بمرو، ينسب إليها:

١ - خالد البرسانجردي

خالد بن أبي برزه الأسلمي البرسانجردي، من علماء التابعين، سكن هذه القرية فنسب إليها. (ب ٤٥٦/١) (س ٣٢١/١)

(١٣٠)

{ البرُسانِي }

نسبة إلى بُرسان وهي: قرية بسمرقند، ينسب إليها:

١ - أحمد البرساني

أحمد بن خلف بن الحسين البرساني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤٥٦/١) (س هامش ٣٢١/١)

(١٣١)

{ البرُسانِي }

نسبة إلى بُرسان وهي: قرية بخارى، ينسب إليها:

١ - منصور البرسخي

(أبو بكر) منصور البرسخي، صاحب تاريخ بخارى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤٥٦/١) (س ٣٢١/١)

٢ - العلاء البرسخي

(أبو رافع) العلاء بن منصور البرسخي، الفقيه الشافعي، ابن منصور السابق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤٥٦/١) (س ٣٢٢/١)

(١٣٢)

{ البرُفسخِي }

نسبة إلى برُفسخ وهي: قرية ببخارى، ينسب إليها:

١ - فرينام البرفشخي البخاري

(أبو حاتم) فرينام بن جماهر البرفشخي البخاري، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٤٥٩/١) (س ٣٢٣/١)

(١٣٣)

{ البرُقانِي }

نسبة إلى برقان وهي: قرية من قرى كاث شرقي جيحون، ينسب إليها:

١ - أحمد البرقاني (٣٣٦ -

٤٢٥ هـ / ٩٤٨ - ١٠٣٤ م)

(أبو بكر) الحافظ الإمام أحمد بن محمد بن أحمد بن غالب الخوارزمي البرقاني، الشافعي، عالم بالقرآن والحديث والفقه والنحو، سمع ببلاد كثيرة مثل جرجان وخراسان وغيرهما، ثم استوطن بغداد وحدث بها وكتب عنه العلماء، قال عنه الحافظ الخطيب وغيره من الأئمة: كان ثقة ورعاً متقناً مثبناً فهماً لم نر في شيوخنا أثبت منه حافظاً للقرآن عارفاً بالفقه، له حظ من علم العربية، كثير الحديث حسن، الفهم له والبصيرة فيه، وكان حريصاً على العلم منصرف الهمة إليه، من تصانيفه الكثيرة، كان له كتب كثيرة، وكان عدد أسفاط كتبه ثلاثة وستين سफطاً وصندوقين، وخرج على الصحيحين، وصنف مسنداً ضمنه ما اشتمل عليه صحيح البخاري ومسلم، وجمع ولم يقطع التصنيف إلى حين وفاته،

١١- محمد النودهي البرزنجي
(١١٦٦ - ١٢٥٤ هـ /
١٧٥٣ - ١٨٣٨ م)

محمد معروف بن مصطفى بن أحمد النودهي، الشهرزوري البرزنجي، الشافعي القادري، عالم أديب، مشارك في عدة علوم ولد في شهر بازار، وتوفي في السلمانية بالعراق من تصانيفه الكثيرة: الأعراب في نظم قواعد الإعراب، زاد المعاد في مسائل الاعتقاد، ترصيف المباني في نظم تصريف الزنجاني، الجوهر النضيد في قواعد التجويد، و قطر العارض في علم الفرائض. (ف ٧٢٧/٣)

١٢ - مصطفى البرزنجي
(١٢٣٥ - ١٣٠٢ هـ / ١٨٢٠ -
١٨٨٥ م)

مصطفى بن بابا رسول البرزنجي أديب، شاعر، عارف باللغات العربية والكردية والفارسية، ولد في برزنجة، وتولى مقام الإفتاء بالسلمانية له بعض الحواشي والآثار لم تطبع. (ف ٨٥٩/٣)

(١٢٧)

{ البرزندی }

نسبة إلى برزند وهي: بليدة من ديار أذربيجان، ينسب إليها:

١ - صالح البرزندی

(أبو منصور) صالح بن بديل بن علي البرزندی، الفقيه، ورد بغداد وسمع مع والده ببغداد، توفي سنة ٤٩٣ هـ ببغداد. (ب ٤٥٤/١) (س ٣١٩/١)

٢ - بديل البرزندی

(أبو القاسم) بديل بن علي بن بديل البرزندی، الفقيه، كان صدوقاً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤٥٤/١) (س هامش ٣١٩/١)

٣ - محمود البرزندی

(أبو القاسم) محمود بن يوسف الحسين البرزندی التفليسي، ورد بغداد وتفقه بها وسمع الحديث، ثم رجع إلى بلده وحدث بها، توفي بعد سنة ٥٠٥ هـ. (س ٣١٩/١)

٤ - الحسن البرزندی

(أبو علي) الحسن بن الحسن البرزندی، حدث بآمل طبرستان، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣١٩/١)

(١٢٨)

{ البرزني }

نسبة إلى برزن، وباغ، وهما: من قرينتان بمرور متصلتان ببرماقان ينسب إليها:

١ - أحمد الكاتب

(أبو إبراهيم) أحمد بن أحمد بن عبد الواحد الكاتب البرزني، من برزن برماقان، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٤٥٤/١) (س ٣١٩/١)

٢ - إسماعيل الكاتب

إسماعيل البرزني، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٤٥٤/١) (س ٣١٩/١)

(١٢٩)

{ البرسانجردي }

نسبة إلى بُرْسَانْجَرْدٍ وهي: قرية بمرو، ينسب إليها:

١ - خالد البرسانجردي

خالد بن أبي برزه الأسلمي البرسانجردي، من علماء التابعين، سكن هذه القرية فنسب إليها. (ب ٤٥٦/١) (س ٣٢١/١)

(١٣٠)

{ البرساني }

نسبة إلى بُرْسَانَ وهي: قرية بسمرقند، ينسب إليها:

١ - أحمد البرساني

أحمد بن خلف بن الحسين البرساني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤٥٦/١) (س هامش ٣٢١/١)

(١٣١)

{ البرسخي }

نسبة إلى بُرْسَانَ وهي: قرية ببخارى، ينسب إليها:

١ - منصور البرسخي

(أبو بكر) منصور البرسخي، صاحب تاريخ بخارى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤٥٦/١) (س ٣٢١/١)

٢ - العلاء البرسخي

(أبو رافع) العلاء بن منصور البرسخي، الفقيه الشافعي، ابن منصور السابق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤٥٦/١) (س ٣٢٢/١)

(١٣٢)

{ البرفشخي }

نسبة إلى بَرَفْشَخٍ وهي: قرية ببخارى، ينسب إليها:

١ - فرينام البرفشخي البخاري

(أبو حاتم) فرينام بن جماهر البرفشخي البخاري، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٤٥٩/١) (س ٣٢٣/١)

(١٣٣)

{ البرقاني }

نسبة إلى بَرَقَانَ وهي: قرية من قرى كاث شرقي جيحون، ينسب إليها:

١ - أحمد البرقاني (٣٣٦ -

٤٢٥ هـ / ٩٤٨ - ١٠٣٤ م)

(أبو بكر) الحافظ الإمام أحمد بن محمد بن أحمد بن غالب الخوارزمي البرقاني، الشافعي، عالم بالقرآن والحديث والفقه والنحو، سمع ببلاد كثيرة مثل جرجان وخراسان وغيرهما، ثم استوطن بغداد وحدث بها وكتب عنه العلماء، قال عنه الحافظ الخطيب وغيره من الأئمة: كان ثقة ورعاً متقناً مثبتاً فهماً لم نر في شيوخنا أثبت منه حافظاً للقرآن عارفاً بالفقه، له حظ من علم العربية، كثير الحديث حسن، الفهم له والبصيرة فيه، وكان حريصاً على العلم منصرف الهمة إليه، من تصانيفه الكثيرة، كان له كتب كثيرة، وكان عدد أسفاط كتبه ثلاثة وستين سفاطاً وصندوقين، وخرج على الصحيحين، وصنف مسنداً ضمنه ما اشتمل عليه صحيح البخاري ومسلم، وجمع ولم يقطع التصنيف إلى حين وفاته،

١١- محمد النودهي البرزنجي

(١١٦٦ - ١٢٥٤ هـ /

١٧٥٣ - ١٨٣٨ م)

محمد معروف بن مصطفى بن أحمد النودهي، الشهرزوري البرزنجي، الشافعي القادري، عالم أديب، مشارك في عدة علوم ولد في شهر بازار، وتوفي في السليمانية بالعراق من تصانيفه الكثيرة: الأعراب في نظم قواعد الإعراب، زاد المعاد في مسائل الاعتقاد، ترصيف المباني في نظم تصريف الزنجاني، الجوهر النضيد في قواعد التجويد، و قطر العارض في علم الفرائض. (ف ٧٢٧/٣)

١٢ - مصطفى البرزنجي

(١٢٣٥ - ١٣٠٢ هـ / ١٨٢٠

- ١٨٨٥ م)

مصطفى بن بابا رسول البرزنجي أديب، شاعر، عارف باللغات العربية والكردية والفارسية، ولد في برزنجة، وتولى مقام الإفتاء بالسليمانية. له بعض الحواشي والآثار لم تطبع. (ف ٨٥٩/٣)

(١٢٧)

{ البرزندی }

نسبة إلى برزند وهي: بليدة من ديار أذربيجان، ينسب إليها:

١ - صالح البرزندی

(أبو منصور) صالح بن بديل بن علي البرزندی، الفقيه، ورد بغداد وسمع مع والده ببغداد، توفي سنة ٤٩٣ هـ ببغداد. (ب ٤٥٤/١) (س ٣١٩/١)

٢ - بديل البرزندی

(أبو القاسم) بديل بن علي بن بديل البرزندی، الفقيه، كان صدوقاً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٤٥٤/١) (س هامش ٣١٩/١)

٣ - محمود البرزندی

(أبو القاسم) محمود بن يوسف الحسين البرزندی التقليسي، ورد بغداد وتفقّه بها وسمع الحديث، ثم رجع إلى بلده وحدث بها، توفي بعد سنة ٥٠٥ هـ. (س ٣١٩/١)

٤ - الحسن البرزندی

(أبو علي) الحسن بن الحسن البرزندی، حدث بآمل طبرستان، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٣١٩/١)

(١٢٨)

{ البرزني }

نسبة إلى برزن، وباع، وهما: من قرنتان بمر و متصلتان ببرماقان ينسب إليها:

١ - أحمد الكاتب

(أبو إبراهيم) أحمد بن أحمد بن عبد الواحد الكاتب البرزني، من برزن برماقان، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٤٥٤/١) (س ٣١٩/١)

٢ - إسماعيل الكاتب

إسماعيل البرزني، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٤٥٤/١) (س ٣١٩/١)

(١٢٩)

{ البرسانجردي }

(١٢٥)

{ البرزى }

نسبة إلى بُرْزُ وهى: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - سليمان البرزى

سليمان بن عامر بن عمير الكندى البرزى، كان ثقة، صدوقاً، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفى بعد سنة ٢٣٠ هـ. (ب ١ / ٤٥٤) (س ١ / ٣٢٠)

(١٢٦)

{ البرزنجى }

نسبة إلى بَرزَنج وهى: مدينة من نواحي أَران، ينسب إليها:

١ - أحمد البرزنجى (٠٠٠ -

١٣٣٢ هـ / ٠٠٠ - ١٩١٤ م) أحمد بن إسماعيل بن زين العابدين بن محمد العادى بن زين بن جعفر بن حسن بن عبد الكبير البرزنجى، الحسينى، الموسوى، المدنى، عالم مشارك فى علوم مختلفة. توفى

بالمدينة. من مؤلفاته: رسالة فى مناقب عمر بن الخطاب، مقاصد الطالب فى مناقب علي بن أبى طالب، النصيحة العامة لملوك الإسلام والعامة، فتكة البرّاض بالتركزي المعترض على القاضي عياض وهو رد على محمد الشنقيطى، والمناقب الصديقية. (ف ١ / ١٠٤)

٢ - أحمد البرزنجى (١٢٥٨ -

١٣٣٦ هـ / ١٨٤٢ - ١٩١٨ م) أحمد فائز البرزنجى متكلم مشارك فى بعض العلوم. من آثاره: أبهى القلائد فى شرح منظومة أحمد النوهدى لقصائد النسفى، والسحر الحلال فى تعريفات العلوم. (ف ١ / ٢٢٢)

٣ - جعفر البرزنجى (٠٠٠ -

١٣١٧ هـ / ٠٠٠ - ١٨٩٩ م) جعفر بن إسماعيل بن زين العابدين بن محمد البرزنجى، الحسينى، فقيه، عالم بسيرة الرسول (صلى الله عليه وسلم) تعلم بالجامع الأزهر، وتولى إفتاء الشافعية بالمدينة، وتوفى بها، من آثاره: تاج الإبتهاج على النور الوهاج فى الإسراء

والمعراج، الكواكب الأنور على عقد الجوهى فى مولد النبى الأزهر، ونزهة الناظرين فى مسجد سيد الأولين والأخريين. (ف ١ / ٤٨٨)

٤ - جعفر البرزنجى (٠٠٠ -

١١٨٧ هـ / ٠٠٠ - ١٧٦٤ م) جعفر بن حسن بن عبد الكريم بن محمد بن عبد الرسول البرزنجى، المدنى، فقيه أديب، ولد بالمدينة فى شعبان وتولى إفتاء الشافعية بها، وتوفى بها. من آثاره: نظم مولد النبى (صلى الله عليه وسلم) قصة المعراج، مناقب سيد الشهداء سيدنا حمزة، العرين لأسماء الصحابة البدرين الفيض اللطيف بإجابة نائب الشرع الشريف، جالية الكروب بأسماء سيد العجم والعرب، عقد الجوهى فى مولد صاحب الحوض والكوثر، طلعة البدر (منظومة رائية فى أسماء أهل بدر على حروف المعجم). (ف ١ / ٤٩٠)

٥ - حسن البرزنجى (٠٠٠ -

١١٧٢ هـ / ٠٠٠ - ١٧٥٩ م)

بيغداد في رمضان. (ف ١ / ٣٢٠) (ب ١ / ٤٤٩) (س ٣١٥ / ١)

(١٢٤)

{ البرذعي }

نسبة إلى برذعة وهي: بلدة أقصى أذربيجان، ينسب إليها :

١- سعيد البرذعي (٠٠٠٠ - ٢٩٢ هـ / ٠٠٠ - ٩٠٥ م) (أبو عثمان) سعيد بن عمر بن عثمان بن عمار الأزدي، البرذعي، محدث، حافظ، رحال، جوال، مصنف. (ف ١ / ٧٦٨) (ب ١ / ٤٥٣)

٢- مكى البرذعي (البرذعي) (أبو بكر) مكى بن أحمد بن سعدوية البرذعي، حدث بسمرقند وعقد له مجلس الإملاء بها، نزيل نيسابور سنة ٣٣٠ هـ، وأقام بها ثم خرج إلى ما وراء النهر سنة ٣٥٠ هـ، وأحد الرجال المشهورين بطلب الحديث، وكتب بخراسان ما يتحير فيه الإنسان كثرة، توفي بالشاش

سنة ٣٥٤ هـ، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ١ / ٣١٤) (ب ١ / ٤٥٢)

٣- عبد العزيز البرذعي

(أبو بكر) عبد العزيز بن الحسن البرذعي، الحافظ العابد الزاهد، من الرّحالة، نزل نيسابور ثم خرج إلى رباط فراوة سنة ٣١٨ هـ فأقام به مدة، ثم سكن نسا إلى أن توفي بها سنة ٣٢٣ هـ. (ب ١ / ٤٥٣) (س ١ / ٣١٧)

٤- سعيد البرذعي

(أبو عمرو) سعيد بن القاسم بن العلاء بن خالد البرذعي، سكن طراز، وقدم بغداد حاجاً، في سنة ٣٥٠ هـ، وحدث بها، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي بأسيجاب سنة ٣٦٢ هـ. (س ١ / ٣١٦)

٥- الحسين البرذعي

(أبو علي) الحسين بن صفوان بن اسحاق بن إبراهيم البرذعي، من أهل بغداد، كان صدوقاً، روى عن العلماء وروى عنه غيره، توفي في

شعبان سنة ٣٤٠ هـ. (س ١ / ٣١٦)

٦- محمد البرذعي

(أبو الحسين) محمد بن جعفر بن عبد الله المقرئ البرذعي، يعرف بابن الصابوني، من أهل برذعة، قدم بغداد حاجاً وحدث بها. (س ١ / ٣١٧)

٧- محمد البرذعي

(أبو الحسن) محمد بن عبد العزيز بن جعفر بن محمد البرذعي، المعروف بمكى، من أهل برذعة، ولد سنة ٣٥٨ هـ، ثم حمل منها إلى بغداد وله سنتان، فنشأ ببغداد، وسمع من علمائها، توفي في ٢١ من جماد الأولى سنة ٤٢٣ هـ. (س ١ / ٣١٧)

٨- عبيد الله البرذعي

(أبو القاسم) عبيد الله بن عبد العزيز بن جعفر البرذعي، روى عن العلماء وروى عنه غيره، ولد في سنة ٣٦٣ هـ، وتوفي في ذى الحجة سنة ٤٣٤ هـ. (س ١ / ٣١٧)

٧ - عبد العليم البراني

(أبو محمد) عبد العليم بن محمد بن أبي بكر البراني، كان أديباً مقرباً. (س ٣٠٦ / ١)

٨ - محمد بن اسحاق البراني

(أبو نصر) محمد بن أبي أسامة بن زيد بن محمد بن سعيد بن حمدان بن إسحاق البراني، الأديب، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (س ٣٠٦ / ١)

(١٢٠)

{ البرخشاني }

١ - نسبة إلى برخشان وهي قرية من قرى ماوراء النهر، ينسب إليها:

١ - عبد الله البرخشاني

عبد الله بن علي الفرغاني الميرغيناني، المولود ببرخشان. (ب ٤٤٦ / ١)

(١٢١)

{ البردادي }

نسبة إلى بردادي وهي قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - النضر البردادي

(أبو سلمة) النضر بن رسول البردادي السمرقندي، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ٤٤٦ / ١) (س ٣١٢ / ١)

(١٢٢)

{ البردعي }

نسبة إلى بردعة وهي بلدة أقصى بلاد أذربيجان، ينسب إليها:

١ - محمد البردعي

(أبو بكر) محمد بن يحيى بن هلال البردعي، سكن بغداد، وقدم سمرقند، وكان أديباً فاضلاً شاعراً

٢ - منبه البردعي

(أبو أحمد) منبه بن عبد المجيد بن عبيد الله بن أحمد بن محمد بن بهزار بن بهبود البردعي، سكن سمرقند، وكان فاضلاً من أهل السنة. (س ٣١٤ / ١)

٣ - الحسين البردعي

(أبو علي) الحسين بن علي بن محمد بن الحسين بن طاهر بن خالد بن إدريس بن بكر بن حبيب بن زهير بن يغلب بن عاصم بن مدرك البردعي، من ساكني سمرقند ونشأ بها، وكان حافظاً أكثر، رحل إلى العراق وخراسان كانت ولادته سنة ٣٤٩ هـ، ومات بسمرقند في شهر رمضان سنة ٤٠٦ هـ. (س ٣١٤ / ١)

(١٢٣)

{ البرديجي }

نسبة إلى برديج وهي مدينة أقصى أذربيجان، ينسب إليها:

١ - أحمد البرديجي (٢٣٠ -

٣٠١ هـ / ٨٤٥ - ٩١٥ م)

(أبو بكر) أحمد بن هارون بن روح البرديجي، البردعي، نزيل بغداد، محدث حافظ، ثقة مأمون، أحد أركان الحديث، من المذكورين بالفقه والحفظ، ولد بعد سنة ٢٣٠ هـ أو قبلها جمع وصنف، وبرع في علم الأثر، وحدث، وتوفي

(أبو سهل) محمود بن محمد بن اسماعيل البراني، ابن أبي بكر السابق، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ١ / ٤٣٧) (س ١ / ٣٠٥)

٤ - سهل البراني

(أبو المعالي) سهل بن محمود بن محمد بن اسماعيل البراني، ابن محمود البراني السابق، من العلماء العاملين بعلمه، كان إماماً فاضلاً واعظاً، اشتغل بالعلم وحصل منه الكثير ثم انقطع إلى العبادة وتلاوة القرآن، جاور بمكة مدة، وكان كثير العبادة والإجتهد، مات ببخاري سنة ٥٢٤ هـ. (ب ١ / ٤٣٧) (س ١ / ٣٠٥)

٥ - محمد بن سهل البراني

(أبو الفضل) محمد بن سهل بن محمود بن محمد بن اسماعيل البراني، الخطيب، ابن سهل السابق. (س ١ / ٣٠٥)

٦ - محمد بن محمد البراني

(أبو بكر) محمد بن محمد بن أبي بكر البراني، كان فقيهاً فاضلاً صالحاً. (س ١ / ٣٠٦)

(أبو العباس) الفضل بن محمد بن سون البراكدي البخاري، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ١ / ٤٣٦) (س ١ / ٣٠٥)

(١١٩)

{ البراني }

نسبة إلى بران - براني، ويقال (فروان - فراني) وهي: قرية من قرى بخاري، ينسب إليها:

١ - علي ندا البراني (كان حياً ١٢٩١هـ / ١٨٧٤م)

علي ندا البراني، نحوي، من آثاره شرح أسنى المطالب لهداية الطالب، فرغ من تأليفه في المحرم سنة ١٢٩١ هـ. (ف ٢ / ٥٣٨)

٢ - محمد البراني

أبو بكر محمد بن اسماعيل البراني، كان فقيهاً، ثقة، مأموناً، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ١ / ٤٣٧) (س ١ / ٣٠٥)

٣ - محمود البراني

(١١٧)

{ البرارجاني }

نسبة إلى برارجان (برازجان) (برارقان) وهي: سكة بمرو، ينسب إليها:

١ - القاسم البرارجاني (البرازجاني)

(أبو محمد) القاسم بن محمد بن علي بن حمزة الفراهيناني البرارجاني (البرازجاني)، كان إماماً حافظاً عارفاً بالحديث، وأبوه أيضاً من مشاهير المحدثين، وكان له مجلس في المسجد الجامع بباب المدينة يحضره الحفاظ والعلماء، توفي سنة ٢٩٢ هـ. (ب ١ / ٤٣٣) (س ١ / ٣٠٥)

(١١٨)

{ البراكدي }

نسبة إلى براكدي (براكدي) وهي: قرية من قرى بخاري، ينسب إليها:

١ - الفضل البراكدي البخاري

(١١٢)

{ البَدْيَانَوِى }

نسبة إلى بَدْيَانَا (بَدْيَانَه) وهي قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

١ - أبو سلمة البديانوى

أبو سلمة البديانوى، كان أحد الزهاد، وكان له كلام فى الزهد والمعرفة والرقائق. (ب ١ / ٤٢٨) (س ١ / ٢٩٧)

(١١٣)

{ البَدْيَلِى }

نسبة إلى بَدْيَلٍ وهي اسم لجد المنتسب إليه من أهل بخارى، ينسب إليها:

١ - عبد الله البديلى

(أبو بكر) عبد الله بن محمد بن بديل الأشقر البديلى، شيخ أهل الراى فى عصره، ومقدمهم ببخارى، وأكثرهم تعصباً فى المذهب، كان كثير الحديث، صحيح السماع، سمع ببخارى

ويمرو الرى، وتوفى سنة ٣٤٣. (س ١ / ٢٩٨)

٢ - محمد بن جعفر

(أبو الفضل) محمد بن جعفر بن عبد الكريم بن بديل بن ورقاء الخزاعى البديلى المقرئ الجرجانى، من أهل جرجان وكان يعرف القراءات، وصنف فى علومها كتباً، روى عن العلماء وروى عنه غيره، وكانت وفاته قبل الأربعمائة بقليل

(١١٤)

{ البَدْخْشِى }

نسبة إلى بَدْخْشَانَ وهي بلدة فى أعلى طخارستان متاخمة لبلاد الترك، ينسب إليها:

١ - إبراهيم البَدْخْشِى

(أبو إسحاق) إبراهيم بن هارون البَدْخْشِى البلخى، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ١ / ٤٢٩)

(١١٥)

{ البَدْيَخُونِى }

نسبة إلى بَدْيَخُونٍ وهي قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - اسماعيل البَدْيَخُونِى

(أبو إبراهيم) اسماعيل بن أحمد بن إبراهيم بن محمد المكتب البَدْيَخُونِى، كان يحفظ القرآن، روى عن العلماء وروى عنه غيره. (ب ١ / ٤٣١) (س ١ / ٣٠٢)

(١١٦)

{ البَدْيَسِى }

نسبة إلى بَدْيَسٍ وهي قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - عبد الصمد البَدْيَسِى

(أبو عبد الله) عبد الصمد بن أحمد بن محمد البَدْيَسِى، إمام مسجد الصاغى بمرو، وكان شيخاً ظاهره الخير والصلاح، توفى سنة ٥٣٣ هـ، ودفن بسجدان. (ب ١ / ٤٣١) (س ١ / ٣٠٢)

(١١٠)
{ البَدَاكِرِي }

نسبة إلى بَدَاكِرٍ ويقال
(بَدَاكِرِي) وهي: قرية
ببخارى، ينسب إليها:

١ - رضوان البدَاكِرِي
(أبو جعفر) رضوان بن سالم
البدَاكِرِي البخارى، روى عن
العلماء وروى عنه غيره. (ب
١ / ٤٢٤) (س ١ / ٢٩٥)

(١١١)
{ البَدَخْكَنِي }

نسبة إلى بُدَخْكَنٍ وهي: قرية
من قرى أسفيجاب أو الشاش،
ينسب إليها:

١ - ميكائيل البَدَخْكَنِي
(أبو سعيد) ميكائيل بن حنيفة
البَدَخْكَنِي، روى عن العلماء
وروى عنه غيره، قتل شهيداً
سنة ٣٢٤ هـ. (ب ١ / ٤٢٥)
(س ١ / ٢٩٥)

هـ. صنف: معجزات الأنبياء
على سبيل الإختصار " لعله
قصص الأنبياء " (من تاج
الفردوس). (ي ١ / ٧)

٩٧ - مير البخارى
مير عبد الكريم بخارى المتوفى
١٢٤٦ هـ، من مصنفاته: ربدر
سعادت، سياحتنامه (فى تاريخ
تركستان وأفغانستان) (خ ١١)

٩٨ - محمد البخارى
أبو بكر محمد بن حسين
بخارى (خواهرزاده) المتوفى
٤٨٢ هـ، من مصنفاته: ايضاح
- مبسوط. (ط ٢٣)

(١٠٩)
{ البَجْرَمِيَانِي }

نسبة إلى بَجْرَمِيَانٍ ويقال
بَجْرَمَانٍ وهي: قرية بمر،
ينسب إليها:

١ - حفص البَجْرَمِيَانِي
حفص (حصن) بن عبد الحليم
البَجْرَمِيَانِي، رحل العراق
والحجاز، سمع من العلماء. (ب
١ / ٤٢٣) (س ١ / ٢٩٤)

العوفى البخارى الحنفى
الأشوى (من فضلاء أواخر
القرن السادس وأوائل القرن
السابع الهجرى). وهو من
علماء تركستان، له: جوامع
الحكايات ولداعم الروايات. (م
٥٦٠)

٩٤ - محمد البخارى
محمد امين بن عبيد الله المؤمن
آبَادِي البخارى الحنفى، له:
الأمنية فى الفروع، وهو
مختصر اكثره بالفارسية الفه
لأهل بخارى وفيه فصول كثير
عن شرح مختصر الوقاية
للقهستاني. أوله: يادائما للفضل
(يادائم الفضل) علينا.....
الخ (ط ٤ / ١٦٩ ك ١٥)

٩٥ - محمد البخارى
محمد بن محمد أبى الفتح
البخارى - الحافظ. له: شرح
حديث الأربعين. (ط ٥٧، ط ٤
٥٨ /)

٩٦ - إبراهيم البخارى
(أبو اسحاق) إبراهيم بن
محمد بن خلف بن خضر
الكرابيسى بخارى الأصل
نيسابورى المسكن، توفى ٤٠٠

- ٨٦ - محمد النوجابادى (٥٣٣ هـ / ١١٣٩ م) - (أبو بكر) محمد بن على بن محمد النوجابادى البخارى، فقيه، محدث، من تصانيفه: مرتع النظر فى فضائل الأعمال ومحاسن الخلاق. (ف ٥٤٦ / ٣)
- ٨٧ - محمود الشهيد (٥٧٠ هـ / ١١٧٤ م) - (برهان الدين، ابن مازه) محمود بن أحمد بن الصدر الشهيد البخارى، فقيه، توفى حوالى سنة ٥٧٠ هـ. من آثاره المحيط البرهانى فى الفقه، الذخيرة البرهانية فى الفتاوى، تتمة الفتاوى، وشرح الجامع الكبير. (ف ٧٩٥ / ٣)
- ٨٨ - محمود الحصري (٥٤٦ هـ / ١١٥١-١٢٣٨ م) - (أبو المحامد، جمال الدين) محمود بن أحمد بن عبد السيد بن عثمان بن نصر بن عبد الملك، الحصري (قرية حصير من اعمال بخارا)، الحنفى، محدث، فقيه، ولد ببخارا فى جماد الأولى، وسمع
- الحديث الكثير، ورحل إلى دمشق فدرّس بالمدرسة النورية، وتوفى بدمشق فى ٨ من صفر، ودفن بقابر الصوفية. من تصانيفه: شرح الجامع الكبير لمحمد الشيبانى فى فروع الفقه الحنفى فى ثمتن مجلدات، وله شرحان للجامع الكبير أحدهما مختصر والآخر مطول سماه (التحرير)، وكتاب سماه (خير المطلوب فى العلم المرغوب)، وشرح السير الكبير للشيبانى. (ف ٣ / ٧٩٦)
- ٨٩ - الحسين الحكيم البخارى (أبو على) شيخ الرئيس الحسين بن عبد الله بن سينا، الحكيم المشهور أمره، المقدر قدره، صاحب التصانيف، ولد سنة ٣٧٠ هـ بقرية أفشانه ببخارى، تقلبت أحواله، حتى مات فى شعبان سنة ٤٢٨ هـ، بهمدان، عن ثمان وخمسين سنة، من مصنفاته: مخاطبة الأرواح بعد مفارقة الأشباح، الممالك ونقع الأرصد هيئة الأرض، الأجوبة على المسائل العشر، أخلاق الشيخ الرئيس، الأدوية القلبية، أوسط
- الجرجاني، أرجوزة فى الطب، الإستبصار، الإشارات والتنبيهات فى المنطق والحكمة، الإشارة فى اثبات النبوة، الإنصاف والإتصاف، البرير الأتم فى الأخلاق، كتاب القانون فى الطب. (ب ١ / ٤٢٣، ع ٤١٩، خ ٤٦، ظ ٤ / ١٢، ٣٦، ح ١)
- ٩٠ - أبو عبد الله البخارى أبو عبد الله بن أبى حفص البخارى. له: زاد المتقين. (ط ٦٢)
- ٩١ - أبو الفضل البخارى (حافظ الدين) كسر أبو الفضل محمد البخارى المتوفى ٦٩٣ هـ. (ط ٤٨)
- ٩٢ - محمد البخارى (علاء الدين) محمد بن عبد الرحمن البخارى المتوفى ٨٥٢ هـ. له: تفسير العلائى، شرح إرشاد الهادى. (ظ ٧٩ / ٤ ن) (١١)
- ٩٣ - محمد البخارى (نور الدين) محمد بن محمد يحيى بن طاهر بن عثمان

- العقائد فى فنون الفوائد. (ظ ٦
 (٩٨ /) (ف ١٧١ / ٣)
- ٧٧ - عمر تاج الشريعة
 (٦٧٢ هـ / ١٢٧٣ م)
 (تاج الشريعة) عمر بن أحمد
 بن عبيد الله المجوبى، البخارى
 الحنفى، فقيه. من تصانيفه:
 نهاية الكفاية فى دراية الهداية
 فى فروع الفقه الحنفى. (ف
 ٥٥٢ / ٢)
- ٧٨ - عمر العقيلي (٥٧٦ هـ
 / ١١٨٠ م)
 (أبو حفص) عمر بن محمد
 بن عمر بن محمد بن محمد بن
 أحمد العقيلي، الأنصارى،
 البخارى، الحنفى، (شرف
 الدين) فقيه، متكلم. من آثاره:
 منهاج الفتاوى فى الفقه،
 والهادى فى علم الكلام. (ف
 ٥٧٧ / ٢)
- ٧٩ - أحمد العقيلي (٦٥٧ هـ
 / ١٢٥٩ م)
 (شمس الدين) أحمد بن محمد
 بن أحمد العقيلي، الأنصارى،
 البخارى، الحنفى، فقيه، تفقه
 على جده لأمه (شرف الدين)،
 وتوفى ببخارى، من تصانيفه:
- نظم الجامع الصغير للشيبانى،
 وشرحه فى فروع الفقه الحنفى.
 (ف ٢٤٥ / ١)
- ٨٠ - عبد العزيز الحلواى
 (٠٠٠ - ٤٥٦ هـ / ٠٠٠ -
 ١٠٦٤ م)
 (أبو محمد) عبد العزيز بن
 أحمد بن نصر بن صالح
 البخارى الحلواى، الحنفى فقيه،
 توفى ببخارى. من تصانيفه:
 شرح أدب القاضى للخصاف،
 الواقعات، شرح الجامع الكبير
 للشيبانى، وكلاهما فى فروع
 الفقه الحنفى، الفتاوى،
 المبسوط، وكتاب النفقات. (ف
 ١٥٨ / ٢)
- ٨١ - عبد الله البخارى
 (تاج الدين) عبد الله البخارى
 المتوفى ٧٩٩ هـ. له: البحر
 الجارى فى الفتاوى. (ظ ص ٤
 / ٢٢٤)
- ٨٢ - على البخارى
 على شاه محمد بن قاسم
 الخوارزمى المعروف بالعلما
 البخارى المنجم له: الأشجار
 والأثمار فى الأحكام. أحكام
- الأعوام (فارسى) (ظ ٤
 / ٨٤، ١٠٣)
- ٨٣ - أبو المحاسن الزرنجرى
 (كان حياً ٥٨٩ هـ / ١١٩٣ م)
 أبو المحاسن بن منصور بن
 محمود البخارى، من شيوخ
 الحنفية، له تصانيف. (ف ٣ /
 ١٦)
- ٨٤ - محمد البخارى (كان
 حياً ٦٠٣ هـ / ١٢٠٧ م)
 محمد بن عبد العزيز بن محمد
 بن عمر بن عبد العزيز بن
 عمر مازة البخارى، الحنفى،
 الملقب بصدر جهان، فقيه، من
 تصانيفه: تعليقه فى الخلاف.
 (ف ٤١٦ / ٣)
- ٨٥ - محمد البخارى (كان
 حياً ٩٦٧ هـ / ١٥٦٠ م)
 (علاء الدين) على بن على
 بن أحمد البخارى، الحنفى،
 متكلم. من تصانيفه: فرائد
 القلائد وغرر الفوائد فى شرح
 العقائد للنسفى فرغ منها سنة
 ٩٦٧ هـ. (ف ٤٧٨ / ٢)

- عليه وسلم، واستقام مجاوراً ثلاث سنين، ثم توجه الى نحو بغداد، ومنها الى بخارى وأصفهان، وصحب فى هذه الرحلة علماء سمرقند وبلخ، ثم أقام ببغداد مدة، رحل الى مكة ثانياً ومصر وقطن بها، ثم ارتحل الى القسطنطينية وأقطعه السلطان مصطفى بعض القرى بدمشق ينسب إليها المدرسة المرادية والمدرسة النقشبندية البرانية ومسجدها بدمشق، وأخذ عنه أحمد المنينى، وتوفى بالقسطنطينية فى ١٢ ربيع الثانى، ودفن فى مدرسة درسخانه. من تأليفه: المفردات القرآنية فى مجلدين باللغات العربية والفارسية والتركية، ورسائل كثيرة فى الطريقة النقشبندية منها: سلسلة الذهب. (ف ٨٣٩/٣)
- ٧١ - مسعود البخارى (٤٦١ هـ / ١٠٦٩ م)
مسعود بن محمد البخارى (أبو اليمن) مؤرخ من آثاره: مختصر تاريخ بغداد للخطيب البغدادي. (ف ٨٥٠/٣) (ظ بحقائق الوجود فى التصوف، ٢٨٨ / ٤) (خ ٢٩)
- ٧٢ - مير ماه البخارى (١٠٦٣ هـ / ١٦٥٣ م)
مير ماه بن الحسن الحسينى البخارى صوفى، فقيه، نزيل المدينة المنورة وتقي بها. من آثاره: مرج البحرين، والجمع بين المذهبين أى: مذهب أهل الظاهر وأهل الباطن. (ظ ٦ / ٤٨٦) (ف ٩٤٧/٣)
- ٧٣ - نصر الله الرويانى (٧٦٦ - ٨٣٣ هـ / ١٣٦٥ - ١٤٣٠ م)
(جلال الدين، أبو الفتح) نصر الله بن عبد الرحمن بن أحمد بن إسماعيل العجمى، الأنصارى، البخارى، الرويانى، الكجوروى صوفى، حكيم عارف باللغات العربية والفارسية والتركية، ولد بكجور من قرى رويان من بلاد العجم سنة ٧٦٦ هـ تقريباً، دخل القاهرة وصحب الأمراء والأكابر، وجمع الكتب النفيسة، وصارت له وجهة فى الدولة وتوفى بالقاهرة فى ٦ رجب، ودفن ببيته وأوصى أن يكون زاوية بالقرب من خان الخليلى. من تصانيفه: إعلام الشهود بحقائق الوجود فى التصوف،
- وغنية الطالب فيما اشتمل عليه الوهم من المطالب. (ف ٤ / ٢٧)
- ٧٤ - محمد بخارى (٩٨٦ هـ / ١٥٧٨ م)
محمد بن عبد اللطيف الشهير ببخارى زادة، مفسر، فقيه، توفى بطرابلس الشام وهو على قضائها، وقد أناف عمره على تسعين سنة. من آثاره: حواش على تفسير البيضاوى، وشرح كتاب الكراهية وكتاب الوصاية من الهداية. (ف ٣ / ٤٢٥)
- ٧٥ - عبد الخالق الملطى (٥٧٥ هـ / ١١٧٩ م)
عبد الخالق بن عبد الجميل الملطى، الغجدوانى، البخارى، صوفى، له الوصايا فى التصوف. (ف ٦٩/٢)
- ٧٦ - محمد إمام زاده (٤٩١ هـ / ١٠٩٨ - ١١٧٧ م)
محمد بن أبى بكر القمى، الجوغى البخارى، الحنفى، المعروف بإمام زادة، فقيه، متكلم، أفتى أهل بخارى. من آثاره: شرعة الإسلام، عقود

- محمد بن على الناموسى، البخارى. فاضل من آثاره: كتاب الدعاء. (ف ٥٥٠/٣)
- ٦٥ - محمد البخارى (٨٩٥ هـ / ١٤٩٠ م) (شمس الدين، أبو المجد) محمد بن محمد بن محمد البخارى، الرميثى، فقيه، نحوى تولى إمامة مقام الحنفية بمكة. له شرح المقدمة الأجرومية، وشرح تنقيح اللباب وكلاهما فى النحو. (ظ ٢١٦/٦) (ف ٦٧٦/٣)
- ٦٦ - محمد البخارى (٧٧٩ - ٨٤١ هـ / ١٣٧٧ - ١٤٣٨ م) (علاء الدين) محمد بن محمد بن محمد بن محمد بن محمد البخارى، العجمى عالم مشارك فى العلوم العقلية والنقلية، ولد ببلاد العجم ونشأ ببخارى، فتفقه بأبيه وعمه العلاء عبد الرحمن، وأخذ الأدبيات والعقليات عن السعد النفتازانى وغيره وتوجه الى الهند فاستوطنها مدة واستعظم أمره عند ملوكها، ثم قدم مكة فأقام بها، ودخل مصر فاستوطنها
- وتصدر للإقراء بها، ونال عظمة بالقاهرة، ثم توجه الى الشام فأقام بها حتى توفى بالمزة من ضواحي دمشق فى ٥ رمضان. من آثاره: شرح إرشاد العاصى لسعد الدين النفتازانى، فاضحة الملحدين وناصحة الموحدين صنفها بدمشق، ورسالة فى الرد على الوجودية، وفصوص الشيخ الأكبر وأمثاله فى أربع كراريس، نزهة النظر فى كشف حقيقة الإنشاء والخبر، تحقيق الأركان الأربعة لدين الإسلام وهى: التوحيد، المعرفة، الإيمان، الإسلام. (ظ ١٩١/٦) (ف ٦٨٨/٣) (ظ ١٢١٥/٢)
- ٦٧ - محمد النقشبندى (٧٩١ هـ / ١٣٨٩ م) (بهاء الدين) محمد بن محمد النقشبندى، البخارى واعظ. من آثاره: تنبيه الغافلين، والأوراد البهائية. (ف ٦٩٦/٣)
- ٦٨ - محمد البخارى (٦٧٨ هـ / ١٢٧٩ م) محمد بن محمود البخارى، الناكوروى الهندى
- السهروردى (حميد الدين) من القضاة. توفى بدلهى له طوابع الشمس فى أسماء القدوس أى: شرح أسماء الله الحسنى. (ف ٧٠١/٣) (ط ٤٧)
- ٦٩ - محمود الإفسنجى (٦٢٧ - ٦٧١ هـ / ١٢٣٠ - ١٢٧٢ م) (أبو المحامد) محمود بن محمد بن داود اللؤلؤى، البخارى، الإفسنجى، (أبو المحامد) فقيه، أصولى، محدث، حافظ، مفسر، متكلم، أديب، ولد ببخارى، وقتل فى وقعة التتار ببخارى. من آثاره: شرح على منظومة النسفى سماه حقائق المنظومة، وحصول المأمول فى الخلاف للنسفى. (ف ٨٢٨/٣)
- ٧٠ - مراد بن على (١٠٥٠ - ١١٣٢ هـ / ١٦٤٠ - ١٧٢٠ م) مراد بن على بن داود بن كمال الدين بن صالح بن محمد الحسينى، الحنفى، البخارى، النقشبندى، صوفى، مشارك فى التفسير والحديث والفقه، وغير ذلك من العلوم العقلية والنقلية، قصد الديار الحجازية للحج وزيارة قبر الرسول صلى الله

- ٦٢ - محمد البخارى (القرن الثالث عشر الهجرى)
 التاسع عشر الميلادى) محمد عاقل بن محمد كاشف البخارى. من مؤرخى أواخر القرن الثالث عشر وأوائل القرن الرابع عشر الهجرى. من آثاره: درر السلوك فيمن حكم مصر من النواب والملوك، ولوائح تجهيزية لتاريخ الديار المصرية. (ف ٣٧٧/٣)
- ٦٣ - محمد الزاهد (٥٤٦ هـ / ١١٥١ م)
 (أبو عبد الله) محمد بن عبد الرحمن بن أحمد البخارى العلانى، الحنفى، الملقب بالزاهد، فقيه، من مشايخ صاحب الهداية أصولى متكلم، مفسر، واعظ، توفى فى ١٢ جمادى الآخرة سنة ٥٦٤ هـ. من آثاره: تفسير القرآن الكريم فى أجزاء كثيرة يقال فى ألف جزء. (ظ ٦ / ٩١) (ف ٣٨٩/٣)
- ٦٤ - محمد الناموسى (القرن الرابع عشر الميلادى)
 وتوفى ليلة عيد الفطر، ودفن بخرتتك. من تصانيفه الكثيرة: الجامع الصحيح، التاريخ الكبير، التاريخ الصغير، التاريخ الوسط، السنن فى الفقه، الأسماء والكنى، وخلق أفعال العباد، الأدب المفرد، رفع اليدين فى الصلاة، وعوالى الصحاح، وأسماء الصحابة، و بر الوالدين، بدء المخلوقات، تفسير القرآن، كتاب الأشربة، كتاب الرقاق، كتاب الضعفاء، كتاب الفوائد، كتاب الوجدان، كتاب الهيئة، كتاب القراءة خلف الإمام، المبسوط فى الحديث. (ف ٣٠/٣) (ب ١ / ٤٢٢) (س ٢٩٣/١) (ت ٣٢٩) (خ ص ٤٥) (ظ ٦ / ١٦)
- ٦٥ - محمد البخارى (١٩٤ - ٢٥٦ هـ / ٨١٠ - ٨٧٠ م)
 (أبو عبد الله) محمد بن إسماعيل بن إبراهيم بن المغيرة البخارى، الجعفى، إمام أهل الحديث المعروف فى الشرق والغرب، محدث حافظ، فقيه، مؤرخ، مشارك فى علوم، ولد فى ١٣ ليلة خلت من شوال، ورحل فى طلب العلم الى سائر محدثى الأمصار، وكتب بخراسان والجبّال ومدن العراق كهلا وبالبحاز والشام ومصر، وتُعصّب عليه حتى أخرج من بخارى إلى خرتتك فمات بها،
- ٥٩ - محمد البخارى (٧٣٤ هـ / ١٣٣٤ م)
 محمد بن إسحاق بن على بن إسحاق الحسينى، البخارى، ثم الدهلى. صوفى، له معرفة بالإيقاع والنغم والشعر. حفظ القرآن وقرأ على أحمد النيسابورى وغيره من آثاره: أنوار المجالس فى التصوف. (ف ١٢٢/٣)
- ٦٠ - محمد البخارى (١٩٤ - ٢٥٦ هـ / ٨١٠ - ٨٧٠ م)
 (أبو عبد الله) محمد بن إسماعيل بن إبراهيم بن المغيرة البخارى، الجعفى، إمام أهل الحديث المعروف فى الشرق والغرب، محدث حافظ، فقيه، مؤرخ، مشارك فى علوم، ولد فى ١٣ ليلة خلت من شوال، ورحل فى طلب العلم الى سائر محدثى الأمصار، وكتب بخراسان والجبّال ومدن العراق كهلا وبالبحاز والشام ومصر، وتُعصّب عليه حتى أخرج من بخارى إلى خرتتك فمات بها،

٣٨ - عبد الرحيم التميمى
(٣٨٢ - ٤٦١ هـ / ٩٩٢ -
١٠٦٨ م)

(أبو زكريا) عبد الرحيم بن
أحمد بن نصر بن إسحاق بن
مزاحم بن غياث بن عمرو
التميمى، البخارى، نزيل
مصر، محدث، حافظ رحال،
ولد فى ربيع الأول، وسمع
بالمشرق والمغرب وحدث، ثم
سكن مصر وحدث بها، وكان
من الحفاظ الأثبات، وتوفى
بالحوراء، له: رسالة الرحلة
وأسبابها، وقول: لا إله إلا الله
وثوابها، وحدث عن عبد الغنى
بن سعيد بكتاب " مشتبه النسبة
". (ف ١٢٩ / ٢) (ب ١ /
٤٢٢)

٣٩ - عبد الرحيم البخارى
(١١٠٣ هـ / ١٦٩٢ م)

عبد الرحيم بن عبد الله
الرزमितى، البخارى،
النقشبندى. صوفى، من أهل
الطرق. توفى فى حدود سنة
١١٠٣ هـ له السلسلة الذهبية
الطيفورية الخفية النقشبندية.
(ف ١٣٢ / ٢)

الأول. من تصانيفه: منهاج
الدين فى شعب الإيمان فى نحو
ثلاث مجلدات، آيات الساعة
وأحوال القيامة. (ط ١ / ٣٥٠)
(ف ٦٠٧ / ١)

٣٦ - سليم البخارى (١٢٦٨
١٣٤٧ هـ / ١٨٥١ - ١٩٢٨ م)
سليم البخارى، الدمشقى، عالم
أديب، ولد بدمشق غرة ١٢٦٨
هـ، وتولى الفتوى بالجيش
العثمانى، وبعد انقضاء الحرب
العالمية الأولى عين عضواً فى
مجلس الشورى، فعضواً
بمجلس المعارف الكبير،
فرئيساً للعلماء، وانتخب عضواً
بالمجمع العلمى العربى وتوفى
بدمشق فى ١٠ من جمادى
الأولى. من مؤلفاته: رسالة فى
أدب البحث والمناظرة، وحل
الرموز فى عقائد الدروز. (ف
٧٧٧ / ١) (ف ٧٧٧ / ١)

٣٧ - طاهر البخارى (٥٠٤
١١١٠ هـ / م)

طاهر بن محمود بن أحمد بن
عبد العزيز البرهانى،
البخارى، الحنفى. فقيه. من
آثاره، فتاوى، وفوائد. (ف
٩ / ٢)

المكرمة، توفى سنة ١١٧٣ هـ،
من آثاره: ديوان شعر فارسي.
(ظ ٦ / ٣٣٢)

٣٣ - أسعد الصيرفى (١٠٨٨
١٦٧٧ هـ / م)

أسعد بن يوسف بن على
الصيرفى، البخارى (مجد
الدين) فقيه. من تصانيفه:
الفتاوى الصيرفية. (ف
٣٥٣ / ١)

٣٤ - الحسين البخارى (توفى
قبل ٧٧٤ هـ / ١٣٧٢ م)

الحسين بن حجاج السغناقي،
البخارى، الحنفى، المنعوت
بالحسام، فقيه، أصولى. دخل
بغداد وتوفى بمرو. من آثاره:
شرح الهداية فى فروع الفقه
الحنفى، وشرح أصول الفقه
للأخسيكتى (ف ٦٠٦ / ١)

٣٥ - الحسين الحلیمى (٣٣٨
٤٠٣ هـ / ٩٤٩ - ١٠١٢ م)

(أبو عبد الله) الحسين بن
الحسن بن محمد بن حلیم،
البخارى، الشافعى، فقيه،
محدث، متكلم، أديب، ولد
ببخارى ونشأ بها، وولى
القضاء، وتوفى فى ربيع

- ٢٦ - أحمد الريحذمونى (٤١٤
- ٤٩٣ هـ / ١٠٢٢ - ١١٠٠ م)
أحمد بن عبد الرحمن بن
إسحاق بن أحمد بن عبد الله
الريحذمونى البخارى المعروف
بالقاضى جمال (أبو نصر)
من علماء وقضاة بخارى. ولد
فى شوال وتوفى ببخارى فى
رمضان. من تصانيفه: غرر
الشروط ودرر السموط. (ف
١٦٥/١)
- ٢٧ - أحمد الثباتى (٤٤٧ هـ
١٠٥٥ م)
أحمد بن عبد الله بن أحمد بن
ثابت الثباتى، البخارى، فقيه،
فرضى، درس ببغداد وتوفى
بها. من مؤلفاته المذهب فى
الفرائض. (ف ١٧٧/١)
- ٢٨ - أحمد السليمانى (٣١١ -
٤٠٤ هـ / ٩٢٣ - ١٠١٤ م)
(أبو الفضل) أحمد بن على
بن عمرو بن أحمد بن إبراهيم
بن يوسف بن عنبر السليمانى
البيكندى، من أهل بيكند، كانت
له رحلة إلى الآفاق، وعرف
بالكثرة والحفظ والإتقان، ولم
يكن له نظير فى زمانه إسناداً
وحفظاً ودراية بالحديث
- وضبطاً وإتقاناً، صنف
التصانيف الكثيرة الكبيرة
والصغيرة، وكان يصنف كل
أسبوع شيئاً ويحمله إلى جامع
بخارا من بيكند، ويحدث به،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، ولد سنة ٣١١ هـ،
وتوفى فى ذى القعدة سنة ٤٠٤
هـ. (ف ١ / ٢٠٧) (س ٣ /
٢٨٦)
- ٢٩ - أحمد الصابونى (٥٨٠
١١٨٤ م)
أحمد بن محمود بن أبى بكر
الصابونى، البخارى، الحنفى،
(نور الدين، أبو محمد) فقيه،
متكلم. توفى ببخارى فى ٦
صفر. من تصانيفه: الكفاية فى
الهداية، البداية والنهاية،
والمغنى، وكلها فى أصول
الدين. (ف ١ / ٣٠٤) (ط
٤١)
- ٣٠ - إسحاق الصقّار (توفى
بعد ٤٠٥ هـ / ١٠١٤ م)
(أبو نصر) إسحاق بن أحمد
بن شيث بن نصر بن الحكم
الأديب الصقّار البخارى،
الفقيه، من أهل بخارى، عالم
بالعربية، الشاعر، له بيت فى
- العلم إلى الساعة ببخارى، طلب
الحديث فى أنواع من العلم،
سكن مكة وكثرت تصانيفه
وانتشر علمه بها، من تصانيفه:
المدخل إلى سيبويه، المدخل
الصغير فى النحو، الرد على
حمزة فى حدوث التصحيف،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، ومات بالطائف. (ف
١ / ٣٤٠) (س ٣ / ٥٤٧)
- ٣١ - إسحاق البخارى (٢٠٦
٨٢١ م)
(أبو حذيفة) إسحاق بن بشر
بن محمد بن عبد الله بن سالم
البخارى مؤرخ، ولد ببيلخ،
واستوطن بخارى، كان فقيهاً
متفناً فى العلوم ومقماً فى
المعارف. فنسب إليها، وتوفى
بها فى رجب سنة ٢٠٦ هـ. من
تصانيفه: كتاب الفتوح، كتاب
الردة، كتاب الجمل، كتاب
صفين، كتاب المبتدأ، منظومة
عربية فى التصريف. (ف
١ / ٣٤٠)
- ٣٢ - محمد بخارى محمد
أشرف مير أبى البركة
البخارى، المتخلص بيكتا، من
أكابر النقشبندية، نزيل مكة

- فى معرفة رجال البخارى. (ف) (٢٦٠/١) (ظ ٨٨/٤)
- ١٠ - سهيل البخارى (كان حياً ٣٤١هـ / ٩٥٢م)
- سهل بن عبد الله البخارى. فاضل له سر السلسلة العلوية. (ف ٨٠٢/١)
- ١١ - محمد البخارى (٦١٩هـ / ١٢٢٢م)
- (ظهير الدين، أبو بكر) محمد بن أحمد بن عمر البخارى الحنفي، فقيه، أصولي، من القضاة. تولى الحسبة ببخارى. من آثاره: الفتاوى الظهيرية، فوائد على الجامع الصغير للحسام الشهيد سماها الفوائد الظهيرية فى الفقه. (ف ٣ / ٨٨/ (ك ١١) (ظ ١١١/٦)
- ١٢ - محمود البخارى (٥٧٠هـ / ١١٧٤م)
- (برهان الدين، ابن مازة) محمود بن أحمد بن الصدر الشهيد البخارى فقيه، توفي حوالى سنة ٥٧٠هـ. من آثاره: المحيط البرهاني فى الفقه، الذخيرة البرهانية فى الفتاوى، تنمة الفتاوى، وشرح الجامع الكبير. (ف ٧٩٥/٣) (ط ٢٢)
- ١٣ - عمر الليثى (٤٦٦هـ / ١١٧٤م)
- عمر بن على بن أحمد بن الليث البخارى، الليثى (أبو مسلم) محدث، حافظ، جوال، صنف وجمع، وتوفى بجوزسنان، وفى رواية بالأهواز سنة ٤٦٦هـ. من تصانيفه: الجمع بين الصحيحين، المسند الصحيح. (ف ٥٦٦/٢)
- ١٤ - محمد البخارى (٨٣٩هـ / ١٤٣٥م)
- محمد بن محمد بن إبراهيم البخارى، الخزرجى، الزموزى، فاضل. من آثاره: مساطع الأنوار فى استخراج ما فى حديث الإسراء من الأسرار. (ف ٦١٨/٣)
- ١٥ - محمد الكشميرى (١٠٥٧ - ١١٣٠هـ / ١٦٤٧ - ١٧١٨م)
- محمد مراد بن على الكشميرى، البخارى، النقشبندى. مفسر، صوفى. ارتحل الى دمشق وهو شاب، ثم الى الديار الرومية، وتوفى بها. من آثاره: جامع المفرادات القرآنية، ورسالة فى آداب الطريقة النقشبندية. (ف ٧١٠/٣)
- ١٦ - علم البخارى (٩٥٠هـ / ١٥٤٣م)
- علم البخارى (الشريف مير) فاضل. توفى بالقسطنطينية، من آثاره: شرح الفوائد الغيائية فى المعانى والبيان. (ف ٣٨٥/٢)
- ١٧ - حسن القنوجى (١٢١٠هـ / ١٢٥٣هـ / ١٧٩٥م - ١٨٣٧م)
- حسن بن على بن لطف الله البخارى، ثم القنوجى، الهندى. فقيه، متكلم. من تصانيفه: الإختصاص فى الحدود والقصاص، تقوية اليقين فى الرد على عقائد المشركين، نور الوفا فى مرآة الصفا، وهداية المؤمنين، روضة العلماء. (ف ٥٧١/١) (خ ٢٠)
- ١٨ - الحسن القطان (٤٦٥هـ - ٥٤٨هـ / ١٠٧٣ - ١١٥٣م)
- (أبو على) الحسن بن على بن محمد بن إبراهيم بن أحمد القطان، المروذى، البخارى

٧ - عبد الله البخارى (كان حياً ٧٤٧ هـ / ١٣٤٦ م)
عبد الله بن مسعود بن محمود البخارى المحبوبي الحنفى صدر الشريعة الأصغر. فقيه، أصولى. من آثاره: تنقيح الأصول، و تعديل العلوم فى أحكام العلوم الفقهية. (ف ٢ / ٢٩٦) (ل ١٤) (ك ١٠)

٨ - على البخارى (١١٣٤ - ١٢٢١ هـ / ١٧٢٢ - ١٨٠٦ م)
على بن أحمد بن تقى الدين البخارى، المدنى الأصل، المكى، نزيل مصر، الشافعى، ويعرف بالقبانى، عالم، أديب، شاعر، ولد بمكة وقدم مصر. من آثاره: بديعية وشرحها وسماها مراقى الفرج فى مدح عالم الدرج، نفع الإكمام على منظومته فى علم الكلام، ديوان شعر. (ف ٢ / ٣٩١)

٩ - أحمد الكلاباذي (٣٢٣ - ٣٩٨ هـ / ٩٣٥ - ١٠٠٨ م)
أحمد بن محمد بن الحسين بن على بن رستم البخارى الكلاباذي (أبو نصر) محدث، حافظ، توفى فى جمادى الآخرة، من تصانيفه: الإرشاد

(شمس الدين) محمد بن محمد بن محمود البخارى، الحنفى، المدعو بالشيخ البخارى، فقيه، فرضى، متكلم قطن، الشام، وتوفى بها قرب سنة ٨٥٠ هـ ظناً، من آثاره: شرح درر البحار فى فروع الفقه الحنفى وسماه غرر الأفكار، شرح على نظم السراجية فى الفرائض، وكتاب فى أصول الدين، " المرشد " فى شرح ارشاد الهادى للتفتازانى. (ف ٣ / ٦٩١) (ظ ٤٧)

٦ - محمود الكلاباذي البخارى الحافظ شمس الدين أبو العلاء محمود بن أبى بكر بن أبى العلاء الكلاباذي البخارى الحنفى الفرضى، ولد سنة ٦٤٤ وتوفى سنة ٧٠٠ هـ بماردين، من تصانيفه: حل الفرائض فى شرح نظم السراجية، ضوء السراج فى شرح السراجية، مشتبه النسب فى أسماء الرجال، معجم الشيوخ، المنهاج المنتخب من ضوء السراج له. (ظ ٦ / ٤٠٦)

خلاصة السير فى التاريخ، ورسالة فى الحج والعمرة. (ف ٣ / ٦٩٠)

٢ - عبد الله المسندى (٢٢٩ هـ / ٨٤٤ م)
(أبو جعفر) عبد الله بن محمد بن عبد الله بن جعفر بن اليمان، الجعفى مولاهم، البخارى محدث، حافظ. من آثاره: مسند الصحابة. (ف ٢ / ٢٨٤)

٣ - عبد الوهاب البخارى (٩٣٢ هـ / ١٥٢٦ م)
عبد الوهاب بن أحمد البخارى، ثم الملتانى، الهندى، الحنفى. صوفى، مفسر، من آثاره: تفسير القرآن. (ف ٢ / ٣٣٨)

٤ - صفى الدين البخارى (١٢٠٠ هـ / ١٧٨٦ م)
صفى الدين البخارى، الحنفى، محدث، مؤرخ، توفى بنابلس. له القول الجلى فى ترجمة الشيخ تقى الدين ابن تيمية الحنبلى. (ف ١ / ٨٠٤)

٥ - محمد البخارى (٠٠٠٠ - ١٤٤٦ م)
٨٥٠ هـ / ٠٠٠٠ - ١٤٤٦ م

الشيخ الصالح، سكن بجوار.
(ب ٤٠٥/١) (س ٢٨٦/١)

(١٠٧)

{ البجيري }

نسبة إلى جد المنتسب إليه،
وهو: بجير، والمشهور منهم:

١- عمر البجيري

(أبو حفص) عمر بن محمد
بن بجير بن خازم بن راشد
الهمداني الخشوفغني السعدي
البجيري، صاحب كتاب الجامع
الصحيح، ولد سنة ٢٢٣هـ،
وتوفي سنة ٣١١هـ، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٢٨٦/١)

٢- محمد البجيري

(أبو عمر) محمد بن بجير،
والد عمر السابق، روى عنه
ابنه، ومات في شعبان سنة
٢٦٨هـ، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ١ /
٢٨٦)

٣- محمد بن عمر البجيري

(أبو الحسن) محمد بن عمر
البجيري، ابن عمر السابق،
روى عن أبيه وروى عنه
غيره، توفي في شهر ربيع
الأول سنة ٣٤٥هـ، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٢٨٧/١)

٤- أحمد البجيري

(أبو العباس) أحمد بن محمد
بن عمر البجيري، حفيد عمر
السابق، يروى عن جده وعن
غيره، وهو راوي الجامع
والسفيينة عن جده، توفي في
شهر ربيع الأول سنة ٣٧٢هـ،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (س ٢٨٧/١)

(١٠٨)

{ البخاري }

(سياوش بن كايكوس بن
كيقباد) من سلسلة الكيانيين،
وقد بنى بها قلعة (أرك)، وقد
وصفت بخاري بعد الإسلام
وظهور العلماء والزهاد بـ "و"
قبلة الإسلام "كما وصفت
ببركة الإمام البخاري صاحب
الجامع الصحيح بـ "الشريفة"
"و" بخاري شريف".

ومدينة بخاري لم تتوقف من
نشاطها العلمي والفني في
جوامعها ومدارسها ومكتباتها
المنتشرة في تركستان كمركز
علمي وثقافي هام ومتميز في
العالم الإسلامي خلال سطوة
الروس عليها، كما أخرجت من
معاهدها ومدارسها آلاف من
العلماء من جنسيات مختلفة،
ينتسب إليها:

١- محمد البخاري (١٠٤١-

١١١٠هـ/١٦٣١-١٦٩٨م)
محمد بن محمد بن محمد بن
موهب البخاري
البرهانپوروي، الهندي، الحنفي
النقشبدي، محدث، مؤرخ،
فقيه، من تصانيفه: ترغيب
الحسنات وترهيب السيئات،
جامعة الدلائل، خلاصة
الرسائل في فضائل مكة،

نسبة إلى مدينة بخاري وهي:
مدينة قديمة ذات مدن عظيمة
تم إنشاؤها منذ ألفين سنة أو
ما يزيد وهي اليوم عاصمة "و"
ولاية بخاري "من ضمن
اثنتي عشرة ولاية تتشكل منها
جمهورية أوزبكستان، وقد
بناها لأول مرة البطل الإيراني

نسبة إلى بُتَيْن وهي: قرية من قرى سغد سمرقند، من ناحية دبوسية، ينتسب إليها:

١ - جعفر البتيني

جعفر بن محمد بن بحر البتيني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣٩٩/١) (س ٢٨١/١)

٢ - القاسم البتيني

القاسم بن جعفر بن محمد بن بحر البتيني، ابن جعفر السابق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣٩٩/١) (س ٢٨١/١)

(١٠٦)

{ البجوري }

نسبة إلى بجوار وهي: محلة كبيرة بمرؤ بأسفل البلد، وقيل لها سكة بجوار: لأن على رأس السكة بجواراً للماء، ينسب إليها:

١ - الحسن البجوري

(أبو علي) الحسن بن محمد بن سهلان الخياط البجوري،

(أبو علي) محمد بن أبي الطيب بن ناصر الباياني، كان إماماً عارفاً باللغة والأدب، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي سنة ٣٦٧ هـ. (ب ٣٩٦/١) (س ٢٧٦/١)

(١٠٤)

{ البتخذاني }

نسبة إلى بُتْخَذَان وهي: قرية بنسف، ينسب إليها:

١ - الحسن البتخذاني النسفي

(أبو علي) الحسن بن عبد الله بن محمد بن الحسن البتخذاني المقرئ النسفي، شيخ فاضل صالح حسن السيرة، عفيف نظيف، ولد ببِتْخَذَان أول محرم سنة ٤٩١ هـ، وتوفي بعد سنة ٥٥١ هـ بنسف. (ب ٣٩٨/١) (س ٢٧٩/١)

(١٠٥)

{ البتيني }

بغداد وحدث بها سنة ٣٥٠ هـ، ومات في صفر سنة ٢٩٧ هـ. (س ٢٧٤/١)

٤ - عبد الله البوردي

(أبو محمد) عبد الله بن أحمد بن خزيمة البوردي، قدم بغداد وحدث بها، وروى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢٧٥/١)

٥ - مسلم البوردي

(أبو عبد الله) مسلم بن عبد الله بن مكرم المؤدب خراساني الأصل، يعرف بالبوردي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي في المحرم سنة ٢٩٢ هـ. (س ٢٧٥/١)

(١٠٣)

{ الباياني }

نسبة إلى بَايَان وهي: سكة بنسف معروفة يقال لها (سكة بايان)، نزلها الإمام محمد بن إسماعيل البخاري، خرج منها جماعة من العلماء منهم:

١ - محمد الباياني

(١٠٢)

{ الباوردي }

نسبة إلى باورد ويقال
(أبيورد) وهي: بلد بخراسان
بين سرخس ونسا، خرج منها
جماعة من الأئمة والعلماء
والمحدثين منهم:

١ - عبد الله الباوردي
(أبو محمد) عبد الله بن محمد
بن عقيل الباوردي، كان
إعتزالياً غالباً، وكان يغلو في
الإعتزال، سكن أصبهان
وروى بها الحديث، توفي سنة
٤١٠ أو ٤٢٠ هـ. (ب)
(٣٩٦/١) (س ٢٧٤/١)

٢ - الغمر الماوردي

(أبو أحمد) الغمر بن محمد
بن عبد الرحمن بن الغمر بن
عباد بن النعمان الباوردي، قدم
بغداد وحدث بها، وروى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(س ٢٧٤/١)

٣ - محمد الماوردي

(أبو سهل) محمد بن محمد بن
إسحاق الباوردي، الفقيه، نزل

(أبو علي) الحسن بن محمد
بن معروف البانبي، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
توفي سنة ٢٩٦ هـ. (س ١/
٢٧٣)

٨ - الحسن البانبي

(أبو علي) الحسن بن محمد
بن إسماعيل البانبي، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
توفي في ربيع الآخر سنة ٣٣٨
هـ. (س ١/٢٧٣)

٩ - الحسين البانبي

(أبو علي) الحسين بن
محمد بن خشوية البانبي،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء، توفي سنة ٣٤٧ هـ.
(س ١/٢٧٣)

١٠ - سعيد البانبي

(أبو سعيد) سعيد بن عصمة
بن عمر بن رجاء بن سمرة بن
ماهان البانبي، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء،
توفي في شوال سنة ٣٢٦ هـ.
(س ١/٢٧٣)

٣ - أحمد البانبي

(أبو بكر) أحمد بن سهل بن
عبد الرحمن بن طرخون
البانبي، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء (س ١/
٢٧٣)

٤ - الحسين البانبي

(أبو عبد الله) الحسين بن
محمد بن قريش البانبي، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء.
(س ١/٢٧٣)

٥ - أحمد بن زكريا البانبي

(أبو محمد) أحمد بن محمد بن
زكريا بن قطن الأنصاري
البانبي، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ١/
٢٧٣)

٦ - يعقوب البانبي

(أبو يوسف) يعقوب بن
يوسف بن قطن بن الجنيد بن
إبراهيم بن مشدود الأنصاري
البانبي، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (س ١/
٢٧٣)

٧ - الحسن البانبي

١- محمد البالقاني

(أبو الفتح) محمد بن أبي حنيفة النعمان بن محمد بن أبي عاصم البالقاني المعروف بأبي حنيفة، كان شيخاً عالماً بالتواريخ والوقائع تالياً لكتاب الله مواظباً عليه، غير أنه كان يعرف علم النجوم ويشرب المسكر، وكانت ولادته سنة ٤٧٨ هـ، ومات سنة ٥٥٧ هـ. (ب ٣٩٢/١) (س ٢٦٩/١)

(٩٩)

{ البألوجي }

نسبة إلى بالوؤوزجان، وهي: قرية من قرى سرخس، ينسب إليها:

١- خارجة البالوجي

(أبو الحجاج) خارجة بن مصعب بن خارجة بن الضبعي البالوجي، من أهل هذه القرية، أبو ه مصعب شهد مع علي - رضي الله عنه - صفين، وسمى خارجة لأنه أخرج من بطن أمه بعد موتها، قدم مرو واستوطنها، وكان ابن المبارك معظماً له ويحسن القول فيه،

روى عنه بن المبارك وغيره. (ب ٣٩٢/١) (س ١/١) (٢٦٩)

(١٠٠)

{ البألوزي }

نسبة إلى بألوز وهي: قرية من قرى نسا، ينسب إليها:

١- الحسن البألوزي

(أبو العباس) الحسن بن سفيان بن عامر بن عبد العزيز بن النعمان بن عطاء الشيباني النسوي البألوزي، إن إمام عصره في الحديث غير مدافع، والفقه والأدب، صنف المسند الكبير والجامع والمعجم، وكتب الأمهات والمصنفات لكبار العلماء، وهو الراوية بخراسان لمصنفات الأمة، وكتب الأمهات بالكوفة عن آخرها، ومصنفات اب المبارك، والموطأ الكبير من ابن أبي شيبة، والسنن من المسيب بن واضح، والتفسير من محمد بن أبي بكر المقدمي، وكانت إليه الرحلة بخراسان من أقطار الأرض، كناه علي بن حجر

بأبي العباس، وقرأ الحديث بين يديه، مات سنة ٣٠٣ هـ. (ب ٣٩٢/١) (س ٢٧٠/١)

(١٠١)

{ البانبي }

نسبة إلى بانب وهي: قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١- حلوان (جلوان) البانبي

(أبو الطيب) حلوان (جلوان) بن سمرة بن ماهان بن خاقان بن عمر بن عبد العزيز بن مروان بن الحكم بن أبي العاص بن أمية البانسي البخاري، كان زاهداً ورعاً عابداً، نزل بغداد وحدث بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣٩٣/١) (س ١/١) (٢٧٢/١)

٢- وكيع البانبي البخاري

(أبو سفيان - أبو طالب) عبد الله بن وكيع بن أحمد بن المنذر الهمداني البانبي البخاري، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣٩٣/١) (س ١/١) (٢٧٣/١)

نسبة إلى باغ ويقال (باغ، برزن) وهى: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - إسماعيل الباغى

إسماعيل الباغى، من أهل هذه القرية وكان من القدماء، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣٨٧/١) (س ٢٦٣/١)

(٩٤)

{ الباغنابادى }

نسبة إلى باغناباد وهى: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - محمد الباغنابادى

(أبو عمرو) محمد بن عبد العزيز الباغنابادى، الزاهد، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣٨٧/١)

(٩٥)

{ البافى }

نسبة إلى بَاف وهى: قرية من قرى خوارزم، ينسب إليها:

١ - عبد الله البافى

(أبو محمد) عبد الله بن محمد البافى، سكن بغداد، الأديب الفقيه الشافعى البخارى، له معرفة بالنحو والأدب مع عارضة وفصاحة، وله أدب وشعر ماثور، وكان حسن المحاضرة بليغ العبارة، حاضر البديهة، ويقول الشعر المطبوع من غير كلفة، ويعمل الخطب ويكتب الكتب الطويلة من غير روية وتفكر، توفى سنة ٣٩٨ هـ. (ب ٣٨٨/١) (س ٢٦٤/١) (ط ٣١٧/١) (شد ٣/١١٥)

(٩٦)

{ الباكوبى }

نسبة إلى باكوبية ويقال (باكو) وهى: إحدى بلاد دربند خزران عند شروان، ينسب إليها:

١ - محمد الباكوبى (٣٤ -

٤٢٨ هـ / ٩٥١ - ١٠٣٧ م)

(أبو عبد الله) محمد بن عبد الله بن باكوية الشيرازى الباكوبى، منسوب إلى جده، كان من الصوفية العلماء

المكثرين من الحديث، ولد سنة و نيف أربعين وثلثمائة، وجمع حكايات الصوفية، روى عنه أبو بكر بن خلف، وتوفى بشيراز سنة بعد ٤٢٠ هـ، من آثاره: أخبار العارفين، وبداية حال الحسين بن منصور الحلاج ونهايته. (ف ٤٣١/٣) (س ٢٦٧/١)

(٩٧)

{ البالائى }

نسبة إلى بالا ويقال لها (كوالا) وهى: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - عمارة البالائى

(أبو الحسن) عمارة بن عتاب البالائى، صحب بن المبارك. (ب ٣٩٠ / ١) (س ٢٧٦/١)

(٩٨)

{ البالقانى }

نسبة إلى بالقان وهى: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

العبادي وغيره، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وكتبوا عنه. (س ٢٥٨/١)

٥ - محمد بن حمدوية الفازي (أبو نصر) محمد بن حمدوية بن سهل الفازي المطوعي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي في رجب سنة ٣٢٧ هـ. (س ٢٥٨/١)

(٩٢)

{ البازكندي }

نسبة إلى بازكند وهي: بلدة بين كشغر وختن من بلاد الترك، ينسب إليها:

١ - أحمد البازكندي

(أبو نصر) أحمد بن محمد بن علي الأسترسني البازكندي، سمع منه جماعة من العلماء. (ب ٣٨٢/١)

(٩٣)

{ الباغي }

(٩١)

{ البازي }

نسبة إلى باز (فاز) وهي: محلة بمرو، ينسب إليها:

١ - زياد البازي

(أبو إبراهيم) زياد بن إبراهيم البازي الدهلي المروزي، من قرية فاز، حدث عن العلماء وحدث عنه العلماء. (ب ٣٨٢/١) (س ٢٥٧/١)

٢ - سلام البازي

(أبو المنذر) سلام بن سليمان البازي، من قرية سديور، أدرك التابعين وروى عنهم. (س ٢٥٧/١)

٣ - محمد بن الفضل الفازي

(أبو العباس) محمد بن الفضل بن العباس الفازي المروزي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢٥٧/١)

٤ - أحمد الفازي

(أبو جعفر) بن محمد بن إسماعيل الفازي التجيبي، كان أديباً، تأدب به أبو عصمت

نسبة إلى باركث وهي: قرية من قرى أشروسنة ثم حولت إلى سمرقند، ينسب إليها:

١ - أحمد الباركثي

(أبو سعيد) أحمد بن الحكم بن خدّاش بن عرفج المعلم الباركثي، انتقل عنها وسكن ورسنين محلة من محال سمرقند، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣٨٠/١) (س ٢٥٤/١، ٢٥٥)

(٩٠)

{ البارباباذي }

نسبة إلى بارباباذ (بارتاباذ) وهي: محلة بمرو عند باب شارستان، ينسب إليها:

١ - بزيع البارباباذي

(أبو القاسم) بزيع بن الهيثم البارباباذي، كان إمام محلته، وكان مؤذن المسجد، وكان مولى الضحّاك بن مزاحم، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣٨٠/١) (س ٢٥٥/١)

(٨٥)

{ البَارَابِي }

نسبة إلى باراب وهي: ناحية كبيرة واسعة وراء نهر سيحون من ببلاد المشرق، ينسب إليها:

١ - يحيى البَارَابِي (٠٠٠٠ - ٤٢٥ هـ / ١٠٣٤ - ٠٠٠٠ م)

(أبو زكريا) يحيى بن أحمد بن أبي زكريا البَارَابِي أديب، لغوي، كان أحد أئمة اللغة المتبعين، تخرج به جماعة من أهل باراب وما وراء النهر، روى عن العلماء الحديث، وروى عنه العلماء كذلك، من آثاره: المصادر في اللغة. (ف ٨٦ / ٤) (ب ٣٧٩ / ١) (س ٢٥١ / ١)

٢ - إسماعيل الجوهري

(أبو نصر) إسماعيل بن حماد الجوهري، صاحب كتاب الصحاح في اللغة. (ب ٣٧٩ / ١)

٣ - إسحاق بن إبراهيم

إسحاق بن إبراهيم، اللغوي، صاحب ديوان الأدب. (ب ٣٧٩ / ١)

(٨٦)

{ البَارَانِي }

نسبة إلى باران (ذرة باران) وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - حاتم الباراني

حاتم بن محمد بن حاتم الباراني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣٧٩ / ١) (س ٢٥١ / ١)

(٨٧)

{ البَارَدِيْزِي }

نسبة إلى بارديزه وهي: قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - الحسن البارديزي

(أبو علي) الحسن بن الضحاک بن مطر بن هناد البارديزي البخاري، روى عن العلماء وروى عنه العلماء،

توفي سنة ٣٢٦ هـ. (ب ٣٧٩ / ١) (س ٢٥٢ / ١)

٢ - يعقوب البارديزي

(أبو إسحاق) يعقوب بن إسرائيل بن أبي السميذع البارديزي من قرية برديزه، له رحلة إلى خراسان، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي في جمادى الأولى سنة ٣٠٩ هـ. (س ٢٥٢ / ١)

(٨٨)

{ البَارَسْكَتِي }

نسبة إلى بارسكت وهي: مدينة من مدن الشاش، ينسب إليها:

١ - أحمد البارسكتي

(أبو أحمد) أحمد بن حماد الشاشي البارسكتي، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣٧٩ / ١) (س ٢٥٣ / ١)

(٨٩)

{ البَارَكْتِي }

٢ - يوسف البابى

يوسف بن أبى صالح البابى (المعروف بروش)، من أهل قرية بابه من رستاق بخارى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ٢٤٤/١)

(٨٠)

{ البَاتِكْرُوِي }

نسبة إلى بَاتِكْرُو وهى: قلعة عظيمة على شط جيحون، ينسب إليها:

١ - محمد الباتكروى

(أبو الفتح) محمد بن أحمد بن الحسن بن على بن عبد العزيز الباتكروى. (ب ٣٧١/١)

(٨١)

{ البَاِجْخُوْسْتِي }

نسبة إلى بَاِجْخُوْسْت وهى: قرية من قرى مرو بأعلى البلد، ينسب إليها:

١ - النعمان الباجخوستى

(أبو سهل) النعمان بن محمد بن النعمان الأكار الباجخوستى، كان شيخاً صالحاً كثير العبادة والتهجد، أفنى عمره فى الكد والكسب باليمين وعرق الجبين، توفى سنة ٥٤٨ هـ. (ب ٣٧٢/١) (س ٢٤٥/١)

(٨٢)

{ البَادْنِي }

نسبة إلى بَادْن وهى: قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - محمد البادنى

(أبو عبد الله) محمد بن الحسين بن جعفر بن غزوان البادنى البخارى، رحل إلى العراق، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفى سنة ٢٦٧ هـ. (ب ٣٧٧/١) (س ٢٤٩/١)

(٨٣)

{ البَاِذْغِيْسِي }

نسبة إلى بَاِذْغِيْس وهى: ناحية تشتمل على قرى من أعمال هراة ومرو الروذ، وقيل إنها كانت دار مملكة الهياطلة، فتحها خلود بن عبد الله الحنفى فى زمن عثمان بن عفان رضى الله عنه، ينتسب إليها:

١ - أحمد الباذغيسى

أحمد بن عمر الباذغيسى، قاضيهما، مستقيم الحديث، كان يقيم بنيسابور، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣٧٨/١) (س ٢٥٠/١)

(٨٤)

{ البَاِذْنِي }

نسبة إلى البَاِذْنِي وهى: قرية من قرى خابران من أعمال سرخس، ينسب إليها:

١ - أبو عبد الله الباذنى

أبو عبد الله الباذنى، شاعر مجود، كان ضريباً. (ب ٣٧٨/١) (س ٢٥١/١)

الله بن طلحة بن قيس بن ثعلبة بن مالك بن خويشان القيسى البابدستانى، كان فاضلاً ثقة صدوقاً، من فقهاء أصحاب الراى، راغباً فى طلب العلم والحديث، وكتبة الآثار، ماهراً بالحساب والفقہ والشروط، جيد الأصول، صحيح السماع، مات بسمرقند سنة ٣٦٨ هـ. (ب ٣٦٥/١) (س ٢٤٠/١)

(٧٥)

{ الباشيرى }

نسبة إلى بابشير وهى قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١- إبراهيم الباشيرى

إبراهيم بن أحمد بن على الباشيرى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات سنة ٣٠٦ هـ. (ب ٣٦٦/١) (س ٢٤٢/١)

(٧٦)

{ الباشى }

نسبة إلى الباشى وهى قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١- إبراهيم الباشى

(أبو إسحاق) إبراهيم بن محمد بن إسحاق بن عبد الله بن حدير بن ذارع الأسدي الباشى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات سنة ٣٠٣ هـ. (س ٢٤٢/١)

(٧٧)

{ الباقرانى }

نسبة إلى باقران وهى قرية من قرى مرو بأعلى البلد، ينسب إليها:

١- أحمد الباقرانى

(أبو الحسن) أحمد بن محمد بن عيسى الباقرانى، رحل إلى العراق وسمع ببغداد، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ٣٦٦/١) (س ٢٤٢/١)

(٧٨)

{ الباكسى }

نسبة إلى باب كس وهى محلة حسنة بسمرقند، ويقال لها (دروازه كس) ينسب إليها:

١- إبراهيم الباكسى

(أبو إسحاق) إبراهيم بن إسماعيل بن جعفر بن داود بن يوسف الزاهد الباكسى السمرقندى، تولى بناء رباط المربعة بسمرقند، وكان من الفضل والزهد بمكان، مات يوم الجمعة ١١ رمضان سنة ٢٥٧ أو ٢٥٩ هـ. (ب ٣٦٦/١) (س ٢٤٢/١)

(٧٩)

{ البابى }

نسبة إلى بابة وهى قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١- إبراهيم البابى

(أبو إسحاق) إبراهيم بن محمد بن إسحاق الأسدي البخارى البابى، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. مات فى رمضان سنة ٥٤٨ هـ. (ب ٣٧١/١) (س ٢٤٥/١)

المعروف بابن أبى عمران
البابى، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (ب)
(٣٦٣/١)

٨ - حبيب البابى

(أبو الحسن) حبيب بن فهد بن
عبد العزيز البابى، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء. (ب)
(٣٦٣/١)

٩ - محمد بن أبى عمران
البابى
محمد بن أبى عمران البابى
الثقى، أصله من باب الأبواب،
نزل ببردعة، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (ب)
(٣٦٣/١)

(٧٤)

{ البابدستانى }

نسبة إلى باب دستان وهى:
قرية معروفة بسمرقند، ينسب
إليها:

١ - على البابدستانى

(أبو الحسن) على بن الحسن
بن نصر بن خراسان بن عبد

٢ - زهير بن نعيم البابى
زهير بن نعيم البابى محدث،
روى عن العلماء وروى عنه
العلماء. (ب ٣٦٣/١)

٣ - وإبراهيم البابى

وإبراهيم بن جعفر البابى
محدث، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (ب)
(٣٦٣/١)

٤ - الحسن البابى

الحسن بن إبراهيم البابى،
محدث، روى عن العلماء
وروى عنه العلماء. (ب)
(٣٦٣/١)

٥ - هلال البابى

هلال بن العلاء البابى، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء.
(ب ٣٦٣/١)

٦ - زهير بن محمد البابى

زهير بن محمد البابى، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء.
(ب ٣٦٣/١)

٧ - محمد بن هشام البابى

(أبو الحسن) محمد بن هشام
بن الوليد بن عبد الحميد البابى،

(أبو سعيد) عبدة بن عبد
الرحيم بن حبان المرزوى
البابانى مرزوى، سمع الكثير،
وسافر إلى العراق ومصر
والشام، وسكن ديار مصر
وحدث بها، توفى بدمشق
سنة ٢٤٤ هـ. (ب ٣٦٠/١)
(س ٢٤٠/١)

(٧٣)

{ البابى }

نسبة إلى باب الأبواب وهى:
مدينة بأذربيجان، ويقال لها
(دربند)، ينسب إليها:

١ - عبد المعطى البابى
(١٢٢١ - ١٢٩٦ هـ / ١٨٠٦ م)
(١٨٧٩ م)

عبد المعطى بن عبد القادر
البابى أصلاً الحلبي موطناً عالم
مشارك فى الحساب والفرائض
والنحو والتصريف وغيرها،
توفى فى ٢ من رمضان
المبارك. من مؤلفاته: شرح
نظم الأجرومية للعمريطى فى
النحو، شرح متن العزى فى
التصريف، شرح متن السخاوية
فى الحساب. (ف ٣١٥/٢)

الإيلاقي، كان من قواد إيلاق، سكن الشاش، كان فاضلاً خيراً، حج وحدث وكتب عن الناس، وقدم سمرقند حاجاً ونزل رباط الأمير بيباب دستان، مات بعد سنة ٣٧٠ هـ. (س ١ / ٢٣٩)

(٧٢)

{ الباباتي }

نسبة إلى بابان وهي: محلة من بلاد مرو، ويقال لها (بابي بابان)، ينسب إليها:

١ - إسماعيل البغدادي (١٠٠٠ - ١٣٣٩ هـ / ١٩٢٠ م) إسماعيل بن محمد أمين بن سليم الباباتي أصلاً البغدادي مولداً ومسكناً مؤرخ، أديب، عالم بالكتب ومؤلفها. من آثاره: إيضاح المكنون في الذيل على كشف الظنون عن أسامي الكتب والفنون في مجلدين، وهدية العارفين (أسماء المؤلفين وآثار المصنفين) في مجلدين. (ف ١ / ٣٧٧)

٢ - عبدة الباباتي مرزوي

الأصول عن أبي إسحاق الأسفرايني، تفقه عليه أهل الشاش، وروى الحديث عن أساتذته وغيرهم، توفي سنة ٤٦٥ هـ، وله ست وتسعون سنة. (ب ١ / ٣٤٧) (س ١ / ٢٣٨)

٤ - محمد بن داود الإيلاقي

(أبو عبد الله) محمد بن داود بن أحمد بن رضوان الإيلاقي الخطيب، من إيلاق فرغانة، أقام بمرمدة وعلق الطريقة على الحسن بن مسعود بن الفراء، ثم انتقل إلى نيسابور وسكنها، وعلق الخلاف على محمد بن يحيى الجيزي، وكان فقيهاً صالحاً، حسن السيرة سديداً، جميل الأمر، راغباً في قضاء حوائج الإخوان، سمع الحديث الكثير من الفراوي وعبد المنعم القشيري وزاهر الشحامي وطبقتهم، ثم قدم إلى مرو وأقام بها إلى أن مات في ربيع الأول سنة ٥٣٩ هـ. (ب ١ / ٣٤٧) (س ١ / ٢٣٨)

٥ - نصر الإيلاقي

(أبو سلمة) نصر بن محمد بن غريب الشاشي القائد الصوفي

(شمس الدين) (شرف الزمان، أبو عبد الله) محمد بن يوسف الإيلاقي طبيب، حكيم، تلميذ لابن سينا. من آثاره: كتاب اللواحق، كتاب في إعداد الوفاق، وكتاب الحيوان مختصر القانون لابن سينا، الأسباب والعلامات في الطب، والفصول الإيلاقية في كليات الطب اختصر فيها القانون لابن سينا. (ف ٣ / ١٤٩، ٧٨٠) (ظ ٦ / ٧١)

٢ - جعفر بن الرازي (القرن الرابع الهجري - القرن العاشر الميلادي)

(أبو محمد) جعفر بن أحمد بن علي القمي نزيل الري، المشهور بابن الرازي الإيلاقي محدث، فقيه، من آثاره: جامع الأحاديث المسلسلات، الأعمال المانعة من دخول الجنة، أدب الإمام والمأموم، كتاب الغايات. (ف ١ / ٤٨٦)

٣ - طاهر الإيلاقي

(أبو الربيع) طاهر بن عبد الله الإيلاقي، الفقيه الشافعي، كان إماماً، فقيهاً، تفقه بمرو ونيسابور وبيخارا، وأخذ

٥١٩ هـ. (ب ١ / ٣٣٤) (س)
(٢٢٨ / ١)

(٦٨)

{ الإهريجي }

نسبة إلى إهريج وهي: قرية
من قرى أذربيجان، ينسب
إليها:

١ - يعمر الإهريجي

يعمر بن الحسن بن المظفر
المنشي الإهريجي، الأديب، له
رسائل مدونة (ب ١ / ٣٣٧)

٢ - عبد الوهاب الإهريجي

عبد الوهاب بن يعمر بن
الحسن بن المظفر المنشي
الإهريجي، بن يعمر (السابق)،
كان مثل والده في الفضل
والبلاغة. (ب ١ / ٣٣٧)

(٦٩)

{ الإيبسني }

نسبة إلى إيبسن وهي: قرية
من قرى نخشب، ينسب إليها:

١ - يوسف الإيبسني

(أبو يعقوب) يوسف بن أبي
بكر بن أحمد بن يعقوب
الإيبسني، وهكذا أثبتوا له في
السماع، شيخ فاضل مقري،
حسن السيرة كثير العبادة، ولد
في صفر سنة ٤٧٨ هـ، وتوفي
سنة ٥٥٢ هـ. (ب ١ / ٣٤٢)

٢ - ميمون الإيبسني

(أبو المعين) ميمون بن أحمد
بن أبي بكر الإيبسني، ابن أخي
(أبو يعقوب) السابق. (س)
(٢٣٤ / ١)

٣ - محمد الإيبسني

(أبو جعفر) محمد بن غانم
الإيبسني، سمع وحدث، وتوفي
ليلة السبت ١٩ من جماد
الآخرة سنة ٤٢٥ هـ. (س ١ / ٢٣٤)

(٧٠)

{ الإيندجي / الإيذوجي }

نسبة إلى (إيندج) وقيل
(إيندوج)، وهي: قرية من قرى

سمرقند عند الجبل، ينسب
إليها:

١ - محمد الإيندجي

(أبو الحسين) محمد بن
الحسين الإيندجي (الإيندوجي)
المذكور السمرقندي،
الشاوذاري كان يجالس أبا
القاسم الحكيم وأخذ عنه من
كلامه وحكمته الكثير، وحدث
عن أبيه أيضاً، أخذ عن
العلماء وأخذ عنه العلماء من
كلامه وحكمته، توفي سنة
٣٨٧ هـ. (ب ١ / ٣٤٣) (س)
(٢٣٧ / ١)

(٧١)

{ الإيلاقي }

نسبة إلى إيلاق وهي: مدينة
من بلاد الشاش المتصلة ببلاد
الترك، أنزه بلاد الله وأحسنها،
بها معدن الذهب والفضة في
جبالها، كان منها جماعة من
الأئمة أشهرهم:

١ - محمد بن يوسف الإيلاقي
(كان حياً قبل ٤٢٨ هـ /
١٠٣٧ م)

الجواهر المضنية، أحداث الزمان، وأجرار البهائم. (ب) (٣٢٩/١) (ف ١ / ٧٠٢) (س ١ / ٢٢٦) (ظ ٤ / ١٦)

٢ - محمد الأودنى

(أبو بكر) محمد بن عبد الله بن محمد بن بصير (نصر) بن ورقة (ورقاء) الأودنى، إمام أصحاب الشافعى فى عصره، وكان حريصاً على طلب العلم راغباً فى نشره، ولم يترك طلبه إلى آخر عمره، وما خرج من بيته إلا والدفتر فى كفه، مات ببخارى فى شهر ربيع الأول سنة ٣٨٥ هـ. (ب) (٣٢٩/١) (س ١ / ٢٢٦)

٣ - أحمد الأودنى

(أبو منصور) أحمد بن محمد بن نصر الأودنى البخارى، حدث عنه بعض أهل العلم، توفي سنة ٣٠٣ هـ. (ب ١ / ٣٢٩) (س ١ / ٢٢٦)

(٦٦)

{ الأوزكندى }

نسبة إلى أوزكند وهى: مدينة من نواحى فرغانة، ينسب إليها:

١ - على الأوزكندى

(أبو الحسن) على بن سليمان بن داود الخطيبى الأوزكندى، قدم همزان سنة ٤٠٥ هـ، روى عن العلماء، وروى عنه العلماء. (ب ١ / ٣٣٣)

(٦٧)

{ الأوشى }

نسبة إلى الأوشى وهى: بلد من نواحى فرغانة، ينسب إليها:

١ - على الأوشى (٠٠٠٠ -)

٥٦٩ هـ / ٠٠٠٠ - ١١٧٤ م) على بن عثمان الأوشى نسبة الى أوش من بلاد فرغانة من ممالك ما وراء النهر. فقيه أصولى شارك فى بعض العلوم. من تصانيفه: مشارق الأنوار فى شرح نصاب الأخبار لتذكرة الأخيار، شرح منظومة عمر النسفى فى الخلاف وسماء مختلف الرواية،

وقصيدة يائنية، والقصيدة اللامية المسماه ببدء الأمالى فى أصول الدين. (ف ٢ / ٤٦٩) (ك ٤)

٢ - محمد الأوشى (٠٠٠٠ -)

٥١٣ هـ / ٠٠٠٠ - ١١١٩ م) (أبو عبد الله) محمد بن أحمد بن على بن خالد الفرغانى الأوشى، الحنفى، فقيه، سكن بخارى، وورد بغداد حاجاً، وسمع من أهلها فى سنة ٦١٢ هـ وعاد إلى بخارا فمات بها فى صفر سنة ٦١٣ هـ، من آثاره: مناسك الخالدي. (ظ ٦ / ٨٤) (ف ٣ / ٨٤) (ب ٣٣٤/١)

٣ - عمران الأوشى.

عمران بن موسى الأوشى، من أهل أوش من بلاد فرغانة. (ب ١ / ٣٣٤) (س ١ / ٢٢٨)

٤ - مسعود الأوشى

مسعود بن منصور بن مرسل الأوشى، سكن سمرقند، وكان فقيهاً فاضلاً، مات هو وأهله وولده كلهم فى ليلة واحدة منتصف ذى الحجة سنة

(٦٤)
{ الأيسونى }

نسبة إلى أيسون وهى: قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

- ١ - نصر الأيسونى (أبو الليث) نصر بن زاهر الأيسونى البخارى، روى عن اهل العلم، ورى عنه جماعة من العلماء. (ب ١ / ٣٢٤) (س ١ / ٢٢٤)

(٦٥)
{ الأودنى }

نسبة إلى أودنة (أودن) وهى: قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

- ١ - داود الأودنى (توفى فى حدود ٣٢٠ هـ / ٩٣٢ م) (أبو سليمان) داود بن محمد بن موسى بن هارون الأودنى الحنفى. فقيه، مشارك فى بعض العلوم، من أهل أودنة من قرى بخارى، من تصانيفه: ذكر الصالحين، فضائل القرآن،

نسبة إلى أنشميتن وهى: قرية من قرى نسف، ينسب إليها:

- ١ - حميد الأنشميتنى (أبو الحسن) حميد بن نعيم الفقيه الأنشميتنى، سمع الحديث وكان رجلاً صالحاً. (ب ١ / ٣١٥) (س ١ / ٢١٩)

(٦٣)
{ الأنقلقانى }

نسبة إلى أنقلقان (أنكلقان) وهى: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

- ١ - مظهر (مطهر) الأنقلقانى مطهر (مطهر) بن الحكم (أبو عبد الله) البيهق الأنقلقانى، كان من أهل القرآن والعلم، راوياً لتفسير مقاتل، ولكتب على بن الحسين بن واقد، روى عنه مسلم بن الحجاج وغيره، كان من آل القرآن والعلم وغيره. (ب ١ / ٣٢٢) (س ١ / ٢٢٢)

بالخانقاه بها، وسمع ببخارى، وبمرو، ولد بأندكان تقديراً فى سنة ٤٨٠ هـ، ونشأ بفرغانة، ودخل مرو سنة ٥٠٤ هـ، توفى بقرية قاشان من قرى مرو فى جماد الأولى سنة ٥٤٥ هـ. (ب ١ / ٣١٠) (س ١ / ٢١٧)

٢ - محمد الأنداكانى

(كمال الدين) محمد بن أبى محمد حجاج بن يوسف ابن عماد بن الغازى الأنداكانى، ولد فى المحرم سنة ٧٢٦ هـ بقرية أندكان بفرغانة ونشأ بها، ثم دار البلاد، ونزل بلاد العراقيين وأذربيجان. من تصانيفه: صدق الكلام فى علم الكلم فى مجلد لطيف فرغ منها فى رجب سنة ٧٧٧ هـ، والمتف لأوجاع العقائد وقوانين أصول الدين المنظف لمراثى السرائل عن صده الشبه. (ظ ٦ / ١٧٠)

(٦٢)
{ الأنشميتنى }

٢ - أحمد الأندرابي

أحمد الكرايبيسي الأندرابي،
سمع من أهل العلم، وسمع منه
أهل العلم. (ب ٣٠٩/١) (س ٢١٦/١)

٣ - أحمد الأندرابي

(أبو ذر) أحمد بن عبد الله بن
مالك بن إسماعيل الترمذي
الأندرابي، من أهل ترمذ، ولي
القضاء بأندراب فنسب إليها،
وله رحلة إلى العراق وسمع
من علمائها، وحدث ببخارى
ونسف. (س ٢١٦/١)

(٥٩)

{ الأندغني }

نسبة إلى أندغن وهي: قرية
من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - عبّاد الأندغني

عبّاد بن أسيد الأندغني، كان
من الزهاد، وجالس ابن
المبارك. (ب ٣١٠/١)

٢ - محمد الأندغني

(أبو بكر) محمد بن عبد
الرحيم الأندغني، فقيه فاضل،

مناظر تقي، تفقه على يد
منصور السرخسي، وكان يُدّ
رس الفقه بالعجمية بالجامع
برأس الصيارفة ويعظ، قتل في
رجب سنة ٥٤٨ هـ في وقعة
الغز. (س ٢١٦/١)

(٦٠)

{ الأندقي }

نسبة إلى أندق وهي: قرية
من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - عبد الكريم الأندقي

(أبو المظفر) عبد الكريم بن
أبي حنيفة بن العباس الأندقي،
كان فقيهاً فاضلاً، زاهداً ورعاً،
حسن السيرة متواضعاً، ولد بعد
سنة ٤٠٠ هـ وتوفي في شعبان
سنة ٤٨١ هـ. (ب ٣١٠/١) (س ٢١٧/١)

٢ - الحسن الأندقي

(أبو محمد) الحسن بن
الحسين الأندقي، سبط عبد
الكريم السابق، شيخ وقته،
وصاحب الطريق الحسنة في
تربية المريدين، ودعاء الخلق
إلى الله مع ما رزقه الله من

صفاء الوقت ودوام العبادة
وملازمة الرياضة، واتباع
الأثر، واستعمال السنة والأدب
المنقوله عن النبي - صلى الله
عليه وسلم - صحب الإمام
يوسف بن أيوب الهمداني وكان
من خواص مريديه، وصحبه
في السفر إلى خوارزم وبغداد،
كانت ولادته سنة نيف وستين
وأربعمائة، توفي في ٢٦
رمضان سنة ٥٥٢ هـ. (س ٢١٧)

(٦١)

{ الأنداكاني }

نسبة إلى أنداكان وهي: قرية
من قرى فرغانة، وسرخس،
ينسب إليها:

١ - عمر الأنداكاني

(أبو حفص) عمر بن محمد بن
طاهر الأنداكاني المقرئ
الفرغاني الصوفي، كان شيخاً
مقرباً عفيفاً صالحاً، سديد
السيرة، كثير التلاوة للقرآن
الكريم والدرس له، عالماً
بالروايات قرأ القرآن وخرج
إلى قاشان، وخدم الفقهاء

(٥٧)

{ الأندلسيون }

نسبة إلى أندلس وهي قرية من قرى نيسابور، ينسب إليها:

١ - محمد الأندلسي

محمد بن الفضل بن عمار بن ساكن بن عاصم الأندلسي، روى عن أهل العلم، وروى عنه ابنه أو حفيده. (ب ٣٠٩/١، س ١/٢١٦)

(٥٨)

{ الأندلسيون }

نسبة إلى أندلس (أندلس) وهي قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - أحمد الأندلسي

(أبو عبد الله) أحمد بن أبي عمر الأندلسي، المعروف بأحمد الزاهد، مقرب، سمع الحديث، وأكثر سماعه، له تصانيف في علم القراءات.

(ف ٢١٦/١)

بابن أبي الحسن، وبالسباعي. (ب ٣٠٨/١) (س ١/٢١٥)

٢ - محمد الأندلسي

(أبو منصور) محمد بن الحسن بن محمد بن نصر بن سباع الدهقاني الأندلسي، كان من أصحاب الحديث جيد السماعات، صحيح الأصول ومات بعد سنة ٣٧٠ هـ. (س ١/٢١٥)

(٥٦)

{ الأندلسيون / النخدي }

نسبة إلى أندلس، وهي بلدة على طرف البرية بين بلخ ومرو، ينسب إليها:

١ - يوسف الأندلسي

(أبو يعقوب) يوسف بن أحمد النخدي، تفقه ببخارا وأقام بها مدة، وسمع بها الحديث من الرئيس محمد البرقي، وغيره، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد في حدود سنة ٤٤٠ هـ، أو قبلها، وتوفي في حدود سنة ٥٣٠ هـ، بأندلس. (س ٥/٤٧٢)

والخطأ، مات سنة ٤٤٩ هـ. (ف ٢٨٣/١) (ب ٣٠٦/١) (س ١/٢١٣)

(٥٤)

{ الأندلسيون }

نسبة إلى أندلس وهي قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - عمر الأندلسي

(أبو حفص) عمر بن جرير بن خيدم بن ششبل خمارشير، الأديب الأندلسي البخاري، مات سنة ٣٢٦ هـ. (ب ٣٠٧/١) (س ١/٢١٤)

(٥٥)

{ الأندلسيون }

نسبة إلى أندلس وهي قرية من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - الحسن الأندلسي

(أبو علي) الحسن بن علي بن سباع بن نصر البكري السمرقندي الأندلسي، يعرف

(أبو بكر) محمد بن حاتم بن أذكر الأفرخشى، المعروف بابن حيت، شيخ من شيوخ بخارى، حدث. (س ١ / ١٩٦)

(٤٩)

{ الأفشوانى }

نسبة إلى أفتوان وهى: قرية من قرى بخارى، ينتسب إليها:

١ - أحمد الأفشوانى

(أبو النصر) أحمد بن إبراهيم بن عبد الله بن أسد بن كامل بن خالد الأفشوانى، روى عن العلماء. (ب)

(٢٧٥ / ١) (س ١ / ١٩٨)

٢ - خال (خالد) الأفشوانى

(أبو أحمد) خال بن أبى كرامة الأفشوانى، وقيل (خالد) البخارى، ولقبه خالان، روى عن العلماء، وروى عنه العلماء. (س ١ / ١٩٨)

(٥٠)

{ الإفشيرقانى }

نسبة إلى إفشيرقان وهى: قرية من قرى مرو، ينتسب إليها:

١ - العباس الإفشيرقانى

(أبو الفضل) العباس بن عبد الرحيم الإفشيرقانى الشافعى، كان فقيهاً أديباً فاضلاً، ورحل إلى سمرقند ونسا، وكان عالماً بأنساب العرب، كتب الحديث والفقه. (ب ١ / ٢٧٥) (س ١ / ١٩٨)

(٥١)

{ الأمديزى }

نسبة إلى أمديزة وهى: قرية من قرى بخارى، ينسب إليها:

١ - بشار الأمديزى

(أبو بشر) بشار بن عبد الله الأمديزى البخارى، من قرية أمديزة، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب) (٢٩٩ / ١) (س ١ / ٢٠٨)

(٥٢)

{ الأمين }

نسبة إلى صفة الأمانة، وقد اتصف بها جماعة من أهل العلم منهم:

١ - إسحاق الأمين

(أبو سهل) إسحاق بن محمد بن إسحاق الأمين المرزوى، حدث ببخارى بكتب عبد الرزاق. (س ١ / ٢١١)

(٥٣)

{ الأنبردوانى }

نسبة إلى أنبردوان وهى: قرية من قرى بخارى، ينتسب إليها:

١ - أحمد الأنبردوانى (٤٤٩ هـ / ١٠٧٥ م)

(أبو كامل) أحمد بن محمد بن على بن محمد بن بصير بن أحمد بن الحسين البصيرى الأنبردوانى، المعروف بالبصرى، سمع من محمد بن أبى إدريس الجرجانى وغيره، عالم بالأنساب، وجمع وصنف، جمع كتاباً سماه " المضاهاة والمضافات فى الأسماء والأنساب "، ونقل فيه تصحيحاً كثيراً، وكان كثير الوهم

وعبادة. (ب ١ / ٢٣٢) (س) (١٦٢/١)

(٤٢)

{ الأشرجى }

نسبة إلى أشرج وهي قرية من أعلى مرو، ينسب إليها:

١ - شاه بن النزال الأشرجى (أبو القاسم) شاه بن النزال بن شاه السعدى الأشرجى، وقيل إنه ابن النزال بن عبدة بن حذيفة الأشرجى، كان أعقب بها، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، وتوفى فى شهر رمضان سنة ٣٠١ هـ. (ب) (٢٣٢/٣) (س ١ / ١٦٢)

٢ - عمير الأشرجى

(أبو نعيم) عمير بن محمد بن سختويه الأشرجى، كان حافظاً. (س ١ / ١٦٣)

٣ - الفضل الأشرجى

(أبو الحسن) الفضل بن عمير بن عثم بن المنتجع بن عمرو السعدى المروزى العثمى، الأشرجى، من اشترج بالامن

مرو، رحل إلى العراق والحجاز، كان ثقة صدوقاً صاحب أدب وبلاغة. (س ١ / ١٦٣)

(٤٣)

{ الإشتيخنى }

نسبة إلى إشتيخن وهي قرية من قرى صغد سمرقند، على غاية النزهة وكثرة البساتين والقرى والخصب والأشجار والثمار والزروع، ينسب إليها جماعة وافرة من أهل العلم منهم:

١ - محمد بن متّ الإشتيخنى (أبو بكر) محمد بن أحمد بن متّ الإشتيخنى، كان من أئمة أصحاب الشافعى رحمه الله فى الفقه، وكان فاضلاً زاهداً، وكان من جملة ما حدث به الجامع الصحيح للبخارى، وتوفى بإشتيخن غرة رجب سنة ٣٨١ هـ وقيل سنة ٣٨٨ هـ. (ب ١ / ٢٣٣) (س ١ / ١٦٣)

٢ - نصر الإشتيخنى

(أبو الليث) نصر بن الفتح بن أحمد الإشتيخنى، روى عن العلماء، وروى عنه العلماء. (س ١ / ١٦٤)

(٤٤)

{ الأشرُوشنى }

نسبة إلى أشرُوشن وهي بلدة كبيرة بما وراء النهر من بلاد الهياطلة بين سيحون وسمرقند، ينسب إليها:

١ - حكيم الأسرُوشنى (أبو طلحة) حكيم بن نصر بن خانج بن خندبك الأسرُوشنى، من أهل أسروشنه، روى عن العلماء، وروى عنه العلماء. (س ١ / ١٤١)

(٤٥)

{ الأشفورقانى }

نسبة إلى أشفورقان وهي من قرى الرُود، ينسب إليها:

١ - عثمان الأشفورقانى

العلماء، وروى عنه ابنه. (ب)
(٢١٥/١) (س ١٤٨/١)

٢- محمد الإسكارني

محمد بن بكر بن حنظلة
الإسكارني الصُّغدي، روى عن
أبيه (بكر) السابق، ومات بعد
سنة ٣٧٠هـ. (ب ٢١٥/١)
(س ١٤٩/١)

٣- يوسف الإسكارني

يوسف بن خلف بن هارون بن
حاتم الإسكارني، روى عنه
العلماء. (س ١٤٩/١)

(٣٨)

{ الأسمندي }

نسبة إلى أسمند وهي: قرية
من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - محمد بن عبد الرشيد
الأسمندي (٠٠٠ - ٤٨٨ هـ /
٠٠٠ - ١٠٩٥ م)

(علاء الدين، أبو حامد) محمد
بن عبد الرشيد بن الحسن بن
الحسين السمرقندي، الأسمندي،
الحنفي فقيه، مفسر من آثاره:
تعليقة في مجلدات، وتصانيف

في الخلاف والتفسير. (ف)
(٤٠٩/٣)

(٣٩)

{ الإسميثي }

نسبة إلى إسميثن وهي: من
قرى الكشانية قريبة من
سمرقند، ينسب إليها:

١- محمد الإسميثي

(أبو بكر) محمد بن النضر
الإسميثي روى عن العلماء،
وروى عنه العلماء، مات قبل
سنة ٣٢٠هـ. (ب ٢٢٤/١)
(س ١٥٦/١)

(٤٠)

{ الأشتابديزكي }

نسبة إلى أشتابديزة وهي:
محلة كبيرة بسمرقند متصلة
بباب دستان، ينسب إليها:

١- صالح الأشتابديزكي

صالح بن محمود (محمد) بن
الهيثم الأشتابديزكي، والد محمد
بن صالح السابق، روى عن

العلماء، وروى عنه العلماء.
(س ١٦٢/١)

٢- سيحان الأشتابديزكي

(أبو محمد) سيحان بن الحسين
بن حازم المؤدب السمرقندي
الأشتابديزكي، روى عن
العلماء، وروى عنه العلماء.
(س ١٦١/١)

٣- محمد الدارمي

الأشتابديزكي

(أبو بكر) محمد بن جعفر
الدارمي السمرقندي
الأشتابديزكي، روى عن
العلماء، وروى عنه غيره.
(س ١٦٢/١)

(٤١)

{ الأشتاخوستي }

نسبة إلى أشتاخوست وهي:
قرية من قرى مرو، ينسب
إليها:

١- محمد الأشتاخوستي

(أبو عبد الله) محمد بن عبد الله
الأشتاخوستي، كان زاهداً
صالحاً، وكان صاحب صلاح

عن العلماء وحدثوا عنه. (س)
(١٤٢/١)

٥ - حامد الأسرُوشَتِي

حامد بن أبي حامد
الأسرُوشَتِي ورد خراسان
حاجاً، وحدث بنيسابور. (س)
(١٤٢/١)

(٣٤)

{ الإسفرنجي }

نسبة إلى إسفرنج وهي:
إحدى قرى السغد من نواحي
سمرقند، ينسب إليها:

١ - محمد الإسفرنجي

(أبو زيد) محمد بن محمد بن
إسماعيل الإسفرنجي، كان
شاباً فاضلاً، عالماً فقيهاً عارفاً
بالفقه من بيت العلم، حسن
المحاوره، كثير المحفوظ، مليح
الشعر. (ب ٢١٢/١) (س)
(١٤٥/١)

(٣٥)

{ الإسفسي }

نسبة إلى إسفس وهي: من
قرى مرو قرب فاز يقال لها
سبس والقن، ينسب إليها:

١ - خالد الإسفسي

خالد بن رقاد بن إبراهيم الأهلي
الإسفسي، كان أديباً شاعراً
فاضلاً كاتباً عالماً. (ب)
(٢١٣/١) (س ١٤٦/١)

(٣٦)

{ الإسفيجايي }

نسبة إلى إسفيجآب
(إسبيجآب) وهي: بلدة كبيرة
من بلاد المشرق من ثغور
الترك، ولها ولاية واسعة
وقرى كالمدين كثيرة، كان
أهلها أهل دين متين، وصلاح
مبين، ونسك وعبادة، والإسلام
فيهم غرض المَجْتَمِعي، حلو
المعنى، يحفظون حدوده،
ويلتزمون شروطه، لم تظهر
فيهم بدعة، ينسب إليها:

١ - الحسن الإسفيجايي

(أبو علي) الحسن بن منصور
بن عبد الله بن أحمد المؤدب
المقرى الإسفيجايي، لم يكن

ثقة، تكلموا فيه، كان يزيد في
الرقم ويسرق الأحاديث ويحدث
عن لم يرهم، مات بعد سنة
٣٨٠ هـ. (ب ٢١٤/١) (س)
(١٤٧/١)

٢ - أحمد الأسبيجايي (٤٨٠ هـ / ١٠٨٧ م)

(أبو النصر) أحمد بن
منصور الأسبيجايي، الحنفي،
فقيه، تولى القضاء من
تصانيفه: شرح مختصر
الطحاوي شرح على كتاب
الصدر ابن مازة على ترتيب
الدباس للجامع الصغير
للشيباني، شرح الكافي،
وفتاوى وكلها في فروع الفقه
الحنفي. (ف ٣١١/١)

(٣٧)

{ الإسكارني }

نسبة إلى إسكارن وهي: قرية
من قرى سغد سمرقند قرب
دبوسية، ينسب إليها:

١ - بكر الإسكارني

بكر بن حنظلة بن أنومرد
الإسكارني الصغدِي، روى عن

أدرك الأسانيد ونسخ بخطه الكثير، ولم يحدث إلا بالقليل، وكان قد أكثر المقام بأصبهان، وسمع بنسب وبسمرقند وبمرو وبلخ وبسرخس وبالبحرة وببغداد وبشيراز وبالرملة وبييت المقدس، وبصور، وبمصر، وبالإسكندرية وبغيرهم، ولد سنة ٤٠٨ هـ توفى بنخشب سنة ٤٥٦ أو ٤٥٧ هـ. (ب) (٢٠٨/١) (س ١/١٣٣)

٢ - محمد الأسنُّغداديزي (أبو بكر) محمد بن عاصم بن رمضان بن علي بن أفلح بن كاسمانه الأسنُّغداديزي، من أهل نسف، كان فقيهاً فاضلاً صالحاً، مات في النصف من ذي الحجة سنة ٣٧٨ هـ. (س ١/١٣٣)

٣ - محمد الأسنُّغداديزي (أبو جعفر) محمد بن محمد بن عاصم الأسنُّغداديزي، ابن (أبي بكر) السابق ذكره، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، مات سنة ٤٢٥ هـ شاباً. (س ١/١٣٣)

٤ - محمد حمدان الأسنُّغداديزي (أبو أحمد) محمد بن أحمد بن أبي النضر أحمد بن أبي القاسم حمدان الأسنُّغداديزي، كان شيخاً صالحاً صامتاً عالماً بالأدب، خرج إلى غزنة وكان يؤدب بعض ولد السلطان محمود بن سبكتكتين، ثم انصرف إلى وطنه، وبقي بها منزوياً ليس له شغل إلا العبادة، مات في شهر ربيع الأول سنة ٤٣٩ هـ، وشهد جنازته عدد كبير من قرى نسف وقصبتها. (س ١/١٣٤)

(٣٣)

{ الأسروشنى }

نسبة إلى أسروشنة وهي: مدينة بما وراء النهر من سمرقند، خرج منها جماعة من العلماء في كل فن، وينسب إليها:

١ - محمد الأسروشنى (٠٠٠ - ٦٣٢ هـ / ٠٠٠ - ١٢٣٥ م) (مجد الدين، أبو الفتح) محمد بن محمود بن حسين

الأسروشنى الحنفى، فقيه. من تصانيفه: الفصول فى فروع الفقه الحنفى، جامع أحكام الصغار، الفتاوى، وقررة العينين فى إصلاح الدارين. (ف ٧٠٢/٣) (ظ ١٩/٤) (ك ١١)

٢ - يونس الأسروشنى (أبو سعيد) يونس بن الفضل الأسروشنى، الفقيه، كان فاضلاً خيراً، وله عقب أفاضل بأسروشنة، دخل سمرقند وحدث بها. (س ١/١٤٢)

٣ - محمد بن عمرو الأسروشنى (أبو جعفر) محمد بن عمرو بن سليمان الأسروشنى، كان على قضاء بخارى، وكان عالماً مميزاً وولى القضاء بسمرقند، ومات بها وهو على القضاء، فى صفر سنة ٤٠٤ هـ. (س ١/١٤٢)

٤ - مطرف الأسروشنى (أبو بكر) مطرف بن جمهور بن الفضل الأسروشنى، قدم بغداد حاجاً وحدث بها، وحدث

(٣١)

{ الأسترسي }

نسبة إلى أسترسن وهي:
بلدة بين كشغر وخثن من بلاد
الترك، ينسب إليها:

١ - أحمد الأسترسي

(أبو نصر) أحمد بن محمد بن
علي الأسترسي البازكندي،
قدم بغداد وحدث بها، وسمع
بأسترايذ، سمع من العلماء،
وسمع منه جماعة من أهل
العلم. (ب ٢٠٨/١)

(٣٢)

{ الأستغداديزي }

نسبة إلى أستغداديزة وهي:
من قرى نسف ناحية نخشب،
ينسب إليها:

١ - عبد العزيز

الأستغداديزي
(أبو محمد) عبد العزيز بن
محمد بن عاصم بن رمضان
الأستغداديزي، المعروف
بالنخشي، أحد العلماء الحفاظ،

١ - أحمد الإسبنيكي

(أبو حامد) أحمد بن حامد بن
بكر الإسبنيكي، روى عن
العلماء وروى عنه العلماء.
(ب ٢٠٥/١) (س ١٢٩/١)

(٣٠)

{ الإسباني }

نسبة إلى إسبنا وهي: من قرى
سمرقند، ينسب إليها:

١ - صالح الخزاعي الإسباني

أبو شعيب صالح بن عمر بن
العباس بن حمزة بن عمرو بن
أعين الخزاعي الإسباني،
روى عن العلماء، وروى عنه
العلماء. (ب ٢٠٦/١) (س
١٢٩/١)

٢ - عيسى الخزاعي الإسباني

عيسى بن عمر بن العباس بن
حمزة بن عمرو بن أعين
الخبزاعي الإسباني، أخو
(صالح) السابق، روى عن
العلماء، وروى عنه العلماء.
(س ١٢٩/١)

٣٨٠ هـ وانصرف منها إلى
أسبانيكت ومات بها بعد سنة
٣٨٠ هـ. (س ١٢٨/١)

٤ - ظفر الأسبانيكي

ظفر بن الليث بن قلّ الثغري
الأسبانيكي، من بلاد
أسفيجاب، كان فقيهاً لأباس
بروايته عن الثقات، مات بعد
سنة ٣٢٠ هـ. (س ١٢٨/١)

٥ - محمد الأسبانيكي

(أبو بكر) محمد بن سيفان
الأسبانيكي، الفقيه الشافعي
كان على حكومة نسف مدة،
وكان من أورع الحكام
وأفضلهم وأتزههم، وكان من
أجلة أصحاب الشافعي - رحمه
الله -، وكان قليل الحديث، مات
سنة ٣٧٥ أو ٣٧٦ هـ بالسغد.
(س ١٢٨/١)

(٢٩)

{ الإسبنيكي }

نسبة إلى إسبنيكت وهي:
قرية من ناحية سمرقند، ينسب
إليها:

١ - أحمد الأسبانيكيثي

(أبو نصر) أحمد بن زاهر بن حاتم بن رستم الأسبانيكيثي، الأديب، كان فاضلاً ثقة مانلاً إلى الخيرات، توفي سنة ٣٦٠ هـ تقريباً. (ب ٢٠٤/١، س ١٢٧/١)

٢ - الحسين الأسبانيكيثي

(أبو علي) الحسين بن محمد بن زاهر بن حاتم بن رستم الأسبانيكيثي، وهو ابن أخي (أبو نصر) السابق، تفقه بسمرقند ورحل إلى أسبانيكث، وكان فقيهاً فاضلاً، حاذقاً بالحساب والفرائض، وانصرف من سمرقند إلى أسبانيكث، ومات بها بأخرة بعد سنة ٣٩٠ هـ. وكتب بياراب وبأسفيجاب عن العلماء وكتب عنه العلماء بسمرقند. (س ١٢٧/١)

٣ - سعيد الأسبانيكيثي

(أبو الحسن) سعيد بن حاتم بن عدى الأسبانيكيثي، الشيخ الفاضل الورع، الفقيه الشافعي سكن سمرقند مدة طويلة وتفقه بها، وولدها ابنه الحسن، ثم خرج إلى بلاد الترك بعد سنة

سمع منه العلماء بسرخس. (س ١١٩/١)

(٢٧)

{ الأزركياني }

نسبة إلى أزركيان وهو: اسم جد المنتسب إليه من أهل بخارى، وهو مجوسى أسلم على يد علي بن أبي طالب، وينتسب إليه:

١ - محمد الأزركيان

(أبو عبد الله) محمد بن الحسن بن علي بن الحسن باباج بن الأزركيان، من أهل بخارى له رحلة إلى العراق، وسمع ببخارا وبيغداد وغيرهما، توفي في شعبان سنة ٣٤٤ هـ. (س ١٢٣/١)

(٢٨)

{ الأسبانيكيثي }

نسبة إلى أسبانيكث وهي: مدينة بما وراء النهر من مدن اسبيجاب، ينسب إليها:

(أبو الفتح) محمد بن أحمد بن معاوية الأزجاهي، الخطيب، إمام جامع أزجاء، كان فقيهاً صالحاً عفيفاً أكثراً من الحديث، توفي بأزجاء في صفر سنة ٥٤٣ هـ. (ب ٢٠٠/١) (س ١١٩/١)

٣ - عبد الكريم الأزجاهي

(أبو الفضل) عبد الكريم بن يونس بن محمد بن المنصور الأزجاهي، إمام فاضل ورع، حافظ لمذهب الشافعي، تفقه بنيسابور وبمرو، توفي سنة ٤٨٦ هـ. (ب ٢٠٠/١) (س ١١٩/١)

٤ - عبد الجبار الأزجاهي

(أبو بكر) عبد الجبار بن علي بن سعيد بن محمد بن أحمد بن حرب الأزجاهي الحربي، إمام وفقه فاضل، سديد السيرة، عفيف، توفي سنة ٥٣٠ هـ. (س ١١٩/١)

٥ - محمد الأزجاهي

(أبو الفضائل) محمد بن عبد الجبار الأزجاهي الحربي، ابن (أبو بكر) السابق، كان فقيهاً،

وملح وحكايات، صنف كتاب السمير والنديم، وكان عريض الدعوى في الطب، رحل إلى العراق والحجاز، وكتب الحديث الكثير. (س ١١٧/١)

٢ - أحمد الأروائي (أبو الفضل) أحمد بن محمد بن يعقوب الأروائي. (س ١١٨/١)

(٢٦)

{ الأزجاهي }

نسبة إلى أزجاه وهي قرية من قرى خابران نواحي سرخس، وهي بلدة حسنة خرج منها جماعة من الأئمة، وينسب إليها:

١ - أصرم الأزجاهي (أبو بكر) أصرم بن محمد بن أصرم الأزجاهي المقرئ، كان صالحاً ورعاً، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، ولد سنة ٤٧٠ هـ. (ب ٢٠٠/١) (س ١١٩/١)

٢ - محمد الأزجاهي

(٢٤)

{ الأرمئي }

نسبة إلى إرمينية وهي: مدينة كورة البُسُفُرجان، ولم تزل بأيدي الروم حتى فتحها الإسلام، وقد نسب إليها قوم من أهل العلم منهم:

١ - عيسى الأرمئي

(أبو عبد الله) عيسى بن مالك بن شمر الأرمئي، سافر إلى مصر والمغرب (ب ١٩٣/١) (س ١١٧/١)

(٢٥)

{ الأروائي }

نسبة إلى أروى وهي: قرية من قرى مرو، ينسب إليها:

١ - أحمد المروزي (أبو العباس) أحمد بن محمد بن عميرة بن عمر بن يحيى بن سليم الأروائي المروزي، كان له حفظ من الأدب واللغة، وكان فاضلاً عالماً حسن الخط، صاحب أخبار ونوادير وطرف

وسرخس، وهو سيد السيرة. (س ١١٦/١)

١٣ - نعيم الأرموي

(أبو الطيب) نعيم بن مسافر بن جعفر الأرموي، قاضي أرمية ورد بغداد وسمع بها، وسمع منه غيره، توفي سنة ٤٦٠ هـ. (س ١١٦/١)

١٤ - عبد الغفار الأرموي

(أبو النجيب) عبد الغفار بن عبد الواحد الحافظ الأرموي، له: مختصر الحاصل من محصول الإمام الفخر الخطيب. (ب ١٩١/١)

١٥ - محمد الأرموي

(صفي الدين) محمد بن عبد الرحيم بن محمد الأرموي الأشعري، سافر إلى الهند والروم ولتنقل إلى دمشق وسكن بها إلى أن مات بها، ولد سنة ٦٤٤ هـ وتوفي سنة ٧١٥ هـ. من تصانيفه: الرسالة السنوية في الأصول، زبدة الكلام في علم الكلام، الفائق في أصول الدين، نهاية الوصول إلى علم الأصول. (ظ ١٤٣/٦)

(٢١)

{ الأرسابندي }

نسبة إلى: أرسابند وهي قرية قريبة من مرو، خرج منها طائفة من أهل العلم منهم:

١ - محمد الأرسابندي (٥١٢ هـ / ١١١٨ م)

(فخر الدين أبو بكر) محمد بن الحسين بن محمد الأرسابندي الحنفي. كان منها، فقيه، أصولي، من القضاة. إنتهت إليه رئاسة أصحاب أبي حنيفة رحمه الله بمرو، وكان كريماً سخياً، حسن الأخلاق متواضعاً، توفي في شهر ربيع الأول من سنة ٥١٢ هـ، ودفن بمقبرة حصين، من تصانيفه: الأصول في الفقه، أمالي، شرح الجامع الكبير للشيباني في فروع الفقه، ومختصر تقويم الأدلة للدبوسي. (ف ٢٥٧/٣) (ب ١٨١/١) (س ١١٢/١) (ظ ٨٣/٦)

٢ - محمد الأرسابندي

(أبو الفضل) محمد بن الفضل الأرسابندي، روى عن العلماء

نواحي إرمينية، وقد نسب إليها قوم من أهل العلم:

١ - سلامة القمي الأرزني (٣٣٩ هـ / ٠٠٠ - ٩٥٠ م)

سلامة بن محمد بن إسماعيل الأرزني، القمي، الشيعي (أبو الحسن) فقيه. أقام ببغداد، وخرج إلى الشام وعاد إلى بغداد وتوفي بها. من تصانيفه: مناسك الحج، الغيبة، المقنع في الفقه الشيعي، وكشف الحيرة. (ف ٧٧٣/١)

٢ - يحيى الأرزني (٠٠٠ - ٥١٢ هـ / ١١١٨ م)

يحيى بن محمد الأرزني (أبو محمد)، أديب، نحوي، لغوي، مليح الخط، سريع الكتابة، من أهل بغداد. له تأليف في النحو، وله شعر. (ف ١١٢/٤)

٣ - عياش بن إبراهيم الأرزني (أبو غسان) عياش بن إبراهيم الأرزني، صاحب الخط المليح، والضبط الصحيح، والشعر الفصيح، وله مقدمة في النحو، حدث عن العلماء. (ب ٣٤٩/٣) (س ١١١/١)

على شرح القطب للشمسية في المنطق، وشرح على شرح الإستعارة لعصام الدين الإسفراييني في البلاغة. (ف ٣٤٩/٣)

٧ - محمد الرومي الأرزنجاني (٠٠٠ - ٧٨٤ هـ / ٠٠٠ - ١٣٨٢ م)

(شرف الدين) محمد بن عبد الله الأرزنجاني، الرومي محدث. من آثاره: شرح مشارق الأنوار النبوية من صحيح الأخبار المصطفوية للصفاني. (ظ ١٧١/٦) (ف ٤٢٩/٣)

٨ - محمد الخلوتي الأرزنجاني محمد بهاء الدين الأرزنجاني الخلوتي، من خلفاء السيد يحيى الشرواني، مات سنة ٨٧٩ هـ. من آثاره: مقامات العارفين ومعارف السالكين منظوم تركي. (ظ ٢٠٩/٦)

(٢٠)

{ الأرزني }

نسبة إلى أرزن وهي مدينة مشهورة قرب خلاط من أعمر

(٢١)

{ الأرسابندي }

نسبة إلى: أرسابند وهي قرية قريبة من مرو، خرج منها طائفة من أهل العلم منهم:

١ - محمد الأرسابندي (٥١٢

هـ / ١١١٨ م)

(فخر الدين أبو بكر) محمد بن الحسين بسن محمد الأرسابندي الحنفي. كان منها، فقيه، أصولي، من القضاة.

إنتهت إليه رئاسة أصحاب أبي

حنيفة رحمه الله بمرو، وكان

كريماً سخياً، حسن الأخلاق

متواضعاً، توفي في شهر ربيع

الأول من سنة ٥١٢ هـ، ودفن

بمقبرة حصين، من تصانيفه:

الأصول في الفقه، أمالي، شرح

الجامع الكبير للشيباني في

فروع الفقه، ومختصر تقويم

الأهلة للدبوسي. (ف ٢٥٧/٣)

(ب ١٨١/١) (س ١١٢/١)

(ظ ٨٣/٦)

٢ - محمد الأرسابندي

(أبو الفضل) محمد بن الفضل

الأرسابندي، روى عن العلماء

نواحي إرمينية، وقد نسب إليها قوم من أهل العلم:

١ - سلامة القمي الأرزني

(٠٠٠ - ٣٣٩ هـ / ٠٠٠ -

٩٥٠ م)

سلامة بن محمد بن إسماعيل

الأرزني، القمي، الشيعي (أبو

الحسن) فقيه. أقام ببغداد،

وخرج إلى الشام وعاد إلى

بغداد وتوفي بها. من تصانيفه:

مناسك الحج، الغيبة، المقنع في

الفقه الشيعي، وكشف الحيرة.

(ف ٧٧٣/١)

٢ - يحيى الأرزني (٠٠٠ -

٥١٢ هـ / ٠٠٠ - ١١١٨ م)

يحيى بن محمد الأرزني (أبو

محمد)، أديب، نحوي، لغوي،

مليح الخط، سريع الكتابة، من

أهل بغداد. له تأليف في النحو،

وله شعر. (ف ١١٢/٤)

٣ - عياش بن إبراهيم الأرزني

(أبو غسان) عياش بن إبراهيم

الأرزني، صاحب الخط المليح،

والضبط الصحيح، والشعر

الفصيح، وله مقدمة في النحو،

حدث عن العلماء. (ب

٣٤٩/٣) (س ١١١/١)

على شرح القطب للشمسية في المنطق، وشرح على شرح الإستعارة لعصام الدين الإسفراييني في البلاغة. (ف ٣٤٩/٣)

٧ - محمد الرومي الأرزنجاني

(٠٠٠ - ٧٨٤ هـ / ٠٠٠ -

١٣٨٢ م)

(شرف الدين) محمد بن عبد

الله الأرزنجاني، الرومي

محدث. من آثاره: شرح

مشارك الأنوار النبوية من

صحيح الأخبار المصطفوية

للصغاني. (ظ ١٧١/٦)

(ف ٤٢٩/٣)

٨ - محمد الخلوتي الأرزنجاني

محمد بهاء الدين الأرزنجاني

الخلوتي، من خلفاء السيد يحيى

الشرواني، مات سنة ٨٧٩ هـ.

من آثاره: مقامات العارفين

ومعارف السالكين منظوم

تركي. (ظ ٢٠٩/٦)

(٢٠)

{ الأرزني }

نسبة إلى أرزن وهي مدينة مشهورة قرب خلاط من أعمر

(١٨)

{ الأزركياني }

نسبة إلى الأزركيان وهو: اسم جد المنتسب إليه، من أهل بخارى وهو:

١ - محمد الأزركياني

(أبو عبد الله) محمد بن الحسن بن علي بن الحسن بن نصر بن باباج الأزركيان الأزركياني البخاري من أهل بخارى، أسلم على يد علي بن أبي طالب - رضي الله عنه، سمع ببخارى وبغداد، ورحل إلى خراسان والعراق، وأدرك الشيوخ، وروى عنه ابنه، مات في شعبان سنة ٣٤٤ هـ. (س/١١٠)

(١٩)

{ الأزرنجاني }

نسبة إلى أرزنجان ويقال أرزنكان وهي: بلدة طيبة مشهورة نزهة كثيرة الخيرات والأهل، من بلاد إرمينية،

وفيها مسلمون وهم أعيان أهلها، وينسب إليها:

١ - إبراهيم الأرزنجاني

(٧٢٤ هـ / ١٣٢٤ م)

(أبو إسحاق) إبراهيم بن الحسين الأرزنجاني صوفي له سراج السائرين. (ف / ٢٠/١)

٢ - أحمد الأرزنجاني (٠٠٠

- ٨٠٠ هـ / ١٣٩٨ م)

أحمد الأرزنجاني (برهان الدين) قاضي أرزنجان درس بطلب من تصانيفه: حاشية على التلويح وسماها التريجيج، وإكسير السعادة في التصريف. وله نظم. (ف / ١٠٠/١)

٣ - أحمد نامي الأرزنجاني (كان

حياً ١٣١٤ هـ / ١٨٩٦ م)

أحمد نامي بن عبد الرحمن نامي الأرزنجاني الأصل، الحنفي. له التهاني الحميديات وهي قصائد في تهنئة السلطان عبد الحميد ١٣١٤ هـ. (ف / ١٦٨/١)

٤ - عمر الأرزنجاني (كان

حياً ٨٧١ هـ / ١٤٦٧ م)

عمر بن عبد المحسن الأرزنجاني، الحنفي (وجيه الدين) محدث، أصولي، نحوي، من تصانيفه: حدائق الأزهار في شرح حدائق الأنوار للصاغاني في الحديث فرغ منه سنة ٨٧١ هـ، شرح أصول البزدوي، وحاشية على الفوائد الضيائية لجامي في النحو، مناقب أبي حنيفة. (ف / ٥٦٥/٢)

٥ - فيض الله الأرزنجاني

(٠٠٠ - ١٣٢٣ هـ / ٠٠٠ -

١٩٠٥ م)

فيض الله الأرزنجاني، الرومي الحنفي، فاضل درس ببلده سوكة، وتوفى بها له تصحيح الألباب. (ف / ٦٣٣/٢)

٦ - محمد صادق الأرزنجاني

(٠٠٠ - ١٢٢٣ هـ / ٠٠٠ -

١٨٠٨ م)

محمد صادق بن عبد الرحيم بن سليمان بن عبد اللطيف الأرزنجاني، الرومي الحنفي، الشهير بمفتي زاده. منطقي، بياني توفي بالقسطنطينية، من آثاره: حاشية على شرح الحسينية في الأداب، حاشية

فقيه أصولي ولد في أردبيل في حدود سنة ١٢٧٨ هـ ونشأ بها، قرأ مقدمات العلوم على فضلائها، وهاجر إلى النجف وحضر دروس محمد كاظم اليزدي وغيره، وتوفي بها في شوال، ودفن بوادي السلام. له تقريرات في أصول الفقه وفروعه. (ف٣/٢٣٥)

١٨ - محمد طاهر الأردبيلي (كان حياً ١٠٩١ هـ / ١٦٨٠ م) محمد طاهر بن محمد طالب الحسيني، الموسوي، الأردبيلي، المشهدي. فاضل عارف بالرجال. من آثاره: كتاب الرجال فرغ من تأليفه سنة ١٠٩١ هـ. (ف٣/٣٦٧)

١٩ - محمد الأردبيلي الرومي (٩٨٠ - ١٠٣٦ هـ / ١٥٧٢ - ١٦٢٧ م) (جمال الدين) محمد بن عبد الغني الأردبيلي، ثم الرومي، المعروف بغني زاده، مفسر، فقيه، نحوي وقيل توفي في حدود سنة ٨٨٦ هـ، من تصانيفه: حاشية على أنوار التنزيل للبيضاوي في التفسير، الأنوار في الفقه الشافعي، شرح

الأنموذج للزمخشري في النحو، الرسالة القلمية. (ف٣/٤١٧) (ظ ٦/٢١٣)

٢٠ - محمد بن بابويه الأردبيلي (حوالي ١١٠٠ هـ / ١٦٨٩ م)

محمد بن علي بن الحسين بن موسى القمي الأردبيلي، ابن بابويه. محدث، أصولي، من آثاره: تصحيح الأسانيد. (ف٣/٥٠٧)

٢١ - يوسف الأردبيلي (٧٧٩ - ١٣٧٧ هـ / ١٣٧٧ - ١٣٧٧ م) يوسف بن إبراهيم الأردبيلي، الشافعي. فقيه، محدث، من أهل أردبيل. توفي في حدود سنة ٧٧٩ هـ وقد أناف على التسعين. من آثاره: الأنوار لعمل الأبرار في فروع الفقه الشافعي، وشرح المصابيح للبيهقي في ثلاثة أجزاء. (ظ ٦ / ٥٥٨) (ف٣/١٣٩)

٢٢ - ظهير الدين الأردبيلي (٩٣٠ هـ / ١٥٢٤ م) ظهير الدين الأردبيلي، الحنفي. الشهير بقاضي زاده، عالم، أديب، قرأ في بلاد

العجم على علمائها. السلطان سليم إلى مدينة تبريز لقتال شاه إسماعيل أخذه معه إلى بلاد الروم، وقتل بالقاهرة في ربيع الثاني، من آثاره: مختصر وفيات الأعيان. (ف ٢/٢١)

٢٣ - يعقوب الأردبيلي (أبو الحسين) يعقوب بن موسى الأردبيلي، سكن بغداد وحدث بها، وكان ثقة أميناً، فاضلاً فقيهاً على مذهب الشافعي، وثقه البرقاني، مات ببغداد في شهر ربيع الآخر سنة ٣٨١ هـ. (س ١/١٠٧)

٢٤ - عبد الوهاب الأردبيلي (أبو زرعة) عبد الوهاب بن محمد بن أيوب الأردبيلي، كان شيخاً زاهداً، مات بفارس الأحد من شهر رجب سنة ٤١٥ هـ. (س ١/١٠٧)

٢٥ - جعفر الأردبيلي (أبو محمد) جعفر بن محمد بن جعفر الأردبيلي، قدم أصبهان طالباً للحديث سنة ٣٤٢ هـ، وحدث عنه العلماء. (س ١/١٠٧)

القاهري، الشافعي (ركن الدين، أبو يزيد) فقيه، ولد بالجبلية سنة ٨٠١ هـ تقريباً. من آثاره: شرح المنهاج الأصلي وسماه نهاية الوصول، شرح الحاوي وسماه تحرير الفتاوى، وشرح المصابيح. (ف١٠٨/٣)

١٦ - محمد أمين الأردبيلي (كان حياً قبل ٨٧٥ هـ / ١٤٧٠ م)

محمد بن أمين السعيدى، الأردبيلي، الشهير بمير أبي الفتح. فاضل تتلمذ لقاضي زاده الرومى. من تأليفه: حاشية على شرح آداب الفاضل، حاشية على شرح قاضي زاده لأشكال التأسيس، وحاشية على شرح التبريزى، وحاشية على قسم المنطق من التهذيب للتفتازانى وعلى شرح تهذيب المنطق لجلال الدين الدوانى، وحاشية على شرح الآداب العضدية. (ف١٤٢/٣)

١٧ - محمد حسن الأردبيلي (١٢٧٨ - ١٣٤٨ هـ / ١٨٦١ - ١٩٣٠ م)

محمد حسن بن محمد على الموسوى، الأردبيلي، النجفى،

فرج بن محمد بن أحمد بن أبى الفرج الأردبيلي، الشافعي (نور الدين، أبو محمد) فقيه، أصولى قرأ المعقولات بتبريز، ثم قدم دمشق، وتوفى بها شهيداً، ودفن بمقبرة الباب الصغير. من آثاره: حقائق الأصول فى شرح منهاج الوصول للبيضاوى فى أصول الفقه، وشرح قطعة من منهاج الطالبين للنووى فى فروع الفقه الشافعي. (ف٦١٨/٢)

١٤ - محسن الأردبيلي (١٢٩٤ - ١٨٧٧ هـ / ١٨٧٧ - ١٩٠٠ م) محسن بن عبد الله الأردبيلي فقيه فر من تجارة والده الى الحائر، وقرأ على إبراهيم صاحب الضوابط، وتوفى بأردبيل فى المحرم، وحمل الى الحائر فدفن فيه. من آثاره: كتاب فى الفقه فى أربعة عشر مجلداً سماه ثمار الفرار. (ف٢٠/٣)

١٥ - محمد أحمد الأردبيلي (٨١٠ - ١٣٩٩ هـ / ١٣٩٩ - ١٩٠٠ م)

محمد بن أحمد بن محمد بن هلال بن إبراهيم الأردبيلي، ثم

شرح الحاوى الصغير للقزوينى فى فروع الفقه الشافعي، مبسوط الأحكام فى تصحيح ما يتعلق بالكلم والكلام من شرح كافية ابن الحاجب، مختصر علوم الحديث لابن الصلاح، والتذكرة فى الحساب. (ف٤٦٦/٢)

١١ - عمر الأردبيلي (١١٧٤ - ١٢٠٠ هـ / ١١٧٤ - ١٢٠٠ م) عمر بن محمد بن خضر الأردبيلي، نزيل دمشق (معين الدين، أبو جعفر) صوفى. ولد بالموصل وكان نور الدين الشهيد يعتقه. من آثاره: وسيلة المتعبدين فى سيرة سيد الأولين. (ف٥٧٣/٢)

١٢ - عيسى الأردبيلي (١١٠٠ - ١٦٨٩ هـ / ١١٠٠ - ١٦٨٩ م) عيسى (خان) الأردبيلي فاضل قرأ على المجلسى بأصفهان، وسافر الى الهند، فأقام بها نحواً من العشرين سنة، وتوفى فى حدود سنة ١١٠٠ هـ. من آثاره: فوائد وتعليقات. (ف٥٩٠/٢)

١٣ - فرج الأردبيلي (١٣٤٨ - ١٣٤٩ هـ / ١٣٤٨ - ١٣٤٩ م)

(١٥)

{ الأرجيشي }

نسبة إلى أرجيش وهي: مدينة قديمة من نواحي إرمينية الكبرى قرب خلاط، وأكثر أهلها أرمن نصارى / ونسب إليها:

١ - علي الأرجيشي

(أبو الحسن) علي بن محمد بن منصور يـن داود الأرجيشي، ولد في خانقاه أبي إسحاق من أعمال أرجيش، كان فقيهاً صالحاً تفقه للشافعي، وأقام بطلب متعبداً بمدرسة الزجاجين، قانعا باليسير من الرزق، فإذا زادوه عليه شيئاً لم يقبله، ويقول في الواصل إلى كفاية، وكان كثير العبادة، ملازماً للصمت. (ب ١٧٣ / ١)

(١٦)

{ الأرخسي }

نسبة إلى أرخس وهي: من قرى سمرقند، ينسب إليها:

١ - العباس الأرخسي

العباس بن عبد الله الأرخسي، أو الرخسي، روى عن غيره من العلماء وروى عنه العلماء. (ب ١٧٤ / ١) (س ١٠٧ / ١)

(١٧)

{ الأردبيلي }

نسبة إلى أردبيل وهي: من أشهر مدن أذربيجان، وكانت قبل الإسلام: قسبة الناحية، ينسب إليها خلق كثير من أهل العلم في كل فن، منهم:

١ - أحمد بن الأقا الأردبيلي (

١٢٩٠ - ١٣٥٠ هـ / ١٨٧٣ -

١٩٣١ م)

أحمد بن الأقا بابا الأردبيلي. عالم له من التصانيف: غنائم الدهر في أحكام الأسبوع والشهر، تنزيه العلل في أحكام الخلل، تكملة المتأملين في شرح تبصرة المتعلمين، وظيفة الحجاج في مستحبات الحج والمزارات في مكة والمدينة والشام. (ف ١٠٦ / ١)

٢ - أحمد الأردبيلي (٠٠٠ -

٩٩٣ هـ / ٠٠٠ - ١٥٨٥ م)

أحمد بن محمد الأردبيلي عالم مشارك في أنواع من العلوم. من مؤلفاته: حديقة الشيعة في تفصيل أحوال النبي (صلى الله عليه وسلم) والأئمة عليهم السلام، جمع الفائدة والبرهان في شرح إرشاد الأذهان، شرح إلهيات التجريد، زبدة البيان في شرح آيات أحكام القرآن، وتعليقات في شرح المختصر العضدي. (ف ٢٥٠ / ١)

٣ - إسحاق الأردبيلي (٠٠٠ -

١٠٥٥ هـ / ٠٠٠ - ١٦٤٥ م)

إسحاق بن أحمد الأردبيلي، الحنفي. من القضاة. له رسالة على الأشباه والنظائر لابن نجيم. (ف ٣٣٩ / ١)

٤ - إسماعيل البدرى (كان

حياً ٧٦٣ هـ / ١٣٦٢ م)

إسماعيل بن أحمد بن محمد البدرى الأردبيلي، له أنيس القلوب وغاية المطلوب في الدعوات والأذكار فرغ منه في المسجد الأقصى سنة ٧٦٣ هـ. (ف ٣٥٩ / ١)

٤ - نوح الفرغانى الأسيكىتى (أبو عصمة) نوح بن نصر بن محمد بن أحمد بن عمرو بن الفضل بن العباس بن الحارث الفرغانى الأسيكىتى، شاب فرغانى دخل نسف مراراً فكتب الحديث عن العلماء وعن شيوخ بخارا، ثم ارتحل عنها ودخل العراق فى طلب الحديث، سمع بالعراق والشام وخراسان. (ب ١٤٨/١) (س ٩٥/١)

(١٣)
{ الأذربيجانى }

نسبة إلى أذربيجان وهى: كورة تلى الجبل من بلاد العراق، وتلى كور أرمنية من جهة المغرب، وقد فتحت أولاً فى أيام عمر بن الخطاب - رضى الله عنه - على يد حذيفة بن اليمان، ثم ثانية فى عهد عثمان بن عفان - رضى الله عنه - على يد الوليد بن المغيرة، وينسب إليها:

١ - أحمد الكسروى (توفى بعد ١٣٦٧ هـ / ١٩٤٧ م)

أحمد الكسروى، الأذربيجانى من العلماء فى الحقوق تولى القضاء واشتغل بالصحافة وقتل بطهران. من مؤلفاته باللغة العربية: التشيع والشيعه. (ف ٢٣٢/١)

٢ - أبو الفتح المرعى (١٧٣٧ م) - ١١٥٠ هـ / ١٧٣٧ م - أبو الفتح الحسينى، المرعى، الطسوجى، الأذربيجانى. فقيه، أصولى من آثاره: كتاب فى الإنشاءات. (ف ٦١٠/٢)

٣ - محمد الأذربيجانى (١٢٤٨-١٣٢٢ هـ / ١٨٣٢-١٩٠٤ م)

محمد بن فضل بن على الشرايىانى، المعروف بالفاضل الشرايىانى، ويملا محمد المقرر، أصولى، ولد فى شسرايىان من قسنرى أذربيجان، وأخذ عن حسين الترك الكوه بالنجف، وكان معيداً لدروسه، وولد فى أذربيجان وقفاسية بعد الميرزا الشيرازى، وسمع بالنجف محسن الأمين العاملى، وتوفى

فى ١٨ رمضان. (ف ٣ / ٥٨٨)

(١٤)
{ الأربنجى }

نسبة إلى أربنجن وهى: بليدة من نواحي الصغد، ثم من أعمال سمرقند، ينتسب إليها:

١ - أحمد الأربنجى

(أبو بكر) أحمد بن محمد بن موسى بن رجاء بن حنش الأربنجى، من سغد سمرقند، كان فقيهاً حنفياً، يروى عن أبيه، وكان على قضاء أربنجن، لا بأس به وبروايته، مات سنة ٣٦٩ هـ فى شهر ربيع الآخر. (ب ١٦٩/١) (س ١٠٤/١)

٢ - محمد الأربنجى

محمد بن قطن بن عثمان بن عبد الله بن عاصم بن خالد بن قرة بن مشرف الهمدانى الأربنجى، كان فاضلاً خيراً، حسن الرواية، كتب الكثير، مات سنة ٢٩٣ هـ. (س ١٠٤/١)

(أبو المظفر) محمد بن أحمد بن محمد بن حامد بن نعيم بن الفضل بن سهل الكاتب الأثندي النسفي، وكان مشهوراً بالفصاحة والبيان والشعر والأدب، سمع الحديث، وكتبه عن علماء بخارا، وكان يتفقه لأبي حنيفة ويتكلم للإعترال، وهو صاحب حديث الرباعيات ما رواه أحد غيره. (ب/١١١) (س/٨١)

٢ - محمد الأثندي

(أبو بكر) محمد بن جعفر، الأثندي النسفي، يروي أحاديث مناكير عن أبي سعيد الفاريابي من موضوعات محمد بن تميم الفاريابي. (س/٨١)

(١١)

{ الأجنقاني }

نسبة إلى أجنقان (أجنكان)، وهي قرية من قرى سرخس، ويقال له أجنكان، ينتسب إليها:

١ - محمد الأجنقاني

(أبو الفضل) محمد بن عبد الواحد الأجنقاني، كان من المناظرين المبرزين، تفقه على جماعة من العلماء وتخرجوا عليه. (س/٦٠)

(١٢)

{ الأخصيكي }

نسبة إلى أخصيكت وهي: مدينة بما وراء النهر من بلاد فرغانة، وهي من أنزه بلاد ماوراء النهر خرج منها جماعة من أهل العلم والأدب قديماً وحديثاً، وينتسب إليها:

١ - أحمد الأخصيكي (٤٦٦ -

٥٢٨ هـ / ١٠٧٤ - ١١٣٤ م) (أبو رشاد، ذو الفضائل)

أحمد بن محمد بن القاسم بن أحمد بن خذيو الأخصيكي أديب، مؤرخ، حسن الشعر، مليح القول، تلمذ له أكثر الفضلاء بخراسان وتخرجوا عليه، كاتب مترسل في ديوان السلاطين، من تصانيفه: كتاب في التاريخ عرف بتاريخ أبي رشاد، شرح ديوان سقط الزند وسماء الزوائد، كتاب في قولهم

كذب عليك كذا، وديوان شعر. (ف/٢٨٩) (ب/١٤٨) (س/٩٥)

٢ - محمد الأخصيكي (١٠٠٠ -

٦٤٤ هـ / ١٢٤٧ - ١٠٠٠ م) (حسام الدين) محمد بن محمد بن عمر الأخصيكي الحنفي فقيه، أصولي. من تصانيفه: المختصر في أصول الفقه ويعرف بالمنتخب، الحسامي، مفتاح الأصول، غاية التحقيق، ودقائق الأصول والتبيين. (ف/٦٦٣)

٣ - محمد الأخصيكي (١٠٠٠ -

٥٢٠ هـ / ... - ١١٢٦ م) (أبو الوفا) محمد بن محمد بن القاسم الأخصيكي مؤرخ، لغوي متقن، حسن الشعر متين، وكان ورعاً وقوراً حسن السيرة، صنف التصانيف وكانت له يد باسطة في التواريخ ومعرفتها، سمع بأخصيكت، وتوفي سنة نيف وعشرين وخمسمائة، بأقصى سحدان، من آثاره: التاريخ. (ف/٦٦٧) (ب/٨٥) (س/٩٥)

(أبو العباس) أحمد بن محمد بن عبد الرحمن بن سعيد الأبيوردى، أحد الفقهاء الشافعيين، ثابت القدم فى العلم، فصيح اللسان يقول الشعر، سكن بغداد، وولى قضاء بغداد، ثم عزل ورد إلى عمله، وكان يدرّس فى قطيعة الربيع وله حلقة للفتوى، فى جامع المنصور، سمع الحديث ببلاد خراسان ولم يكن معه من مسموعاته غير شىء يسير كتبه بالرى وبهمذان عن على بن القاسم القاضى، وكان يصوم الدهر وغالب إبطاره كان على الخبز والملح، وكان فقيراً يظهر المروءة، وكانت ولادته سنة ٣٥٩ هـ، ومات فى جماد الآخرة سنة ٤٢٥ هـ ودفن من الغد فى مقبرة باب حرب. (س ٧٩، ٨٠/١)

(١٠)

{ الأتشندى }

نسب إلى أئشندى وهى: قرية من قرى نسف ينتسب إليها:

١ - محمد الأتشندى

(أبو النصر) المعافى بن هزيم الأبيوردى، الهزيمى أديب، شاعر من أهل أبيورد، وكان يكثر المقام ببخارا ويخدم فضلاء رؤسائها. من آثاره: محاسن الشعر، وأحاسن المحاسن، وديوان شعر، معجم الشيوخ. (ظ ٦ / ١٢٨) (ف ٨٩٦/٣)

٨ - يوسف الأبيوردى (٠٠٠ - ٤٠٠ هـ / ١٠١٠ - م) (أبو يعقوب) يوسف بن محمد الأبيوردى، فقيه من أهل خراسان أخذ عن أبى طاهر الزبادى، وتوفى فى حدود الأربعمائة. من آثاره: كتاب المسائل فى الفقه. (ظ ٦ / ٥٥٠) (ف ١٧٩/٤)

٩ - محمد الوراق الأباوردى (أبو طاهر) محمد بن عبد الله بن محمد بن العباس بن موسى بن إبراهيم الوراق الأباوردى المعروف بابن أبى القطرى، قدم بغداد وحدث بها، وكان ثقة. (س ٧٠/١)

١٠ - أحمد الأبيوردى (٣٥٩ - ٤٢٥ هـ)

وكوكب المتأمل وصف فيه الخيل، ديوان مجموع قصائد مختارة من شعره، شرح القصائد النجديات وله النسب، قبسة العجلان فى نسب آل أبى سفيان، نهزة الحافظ، المجتبى من المجتبى، طبقات العلم فى كل فن، الأنساب، الدرّة الثمينة، سهلة القارح، ديوان شعره، النجديات، تلو الحماسة، بغية الشادى فى علل العروض، شرح القصا فى النجدية النسب، ترجمة السلفى فى أخبار جاحظ، الدرّة الثمينة، تعلقة المقرور فى وصف البرد والنيران. (ع ٦٧٤) (ف ٤٧ / ٣) (ب ١ / ١١٠) (ت ٧١) (ظ ٦ / ٨١)

٦ - محمد الأبيوردى (٦٠١ - ٦٦٧ هـ / ١٢٠٥ - ١٢٦٩ م) (زين الدين، أبو الفتح) محمد بن محمد بن أبى بكر الأبيوردى نزيل القاهرة محدث. حافظ، سكن دمشق، وألف وخرج لنفسه معجماً، وتوفى بالقاهرة فى جمادى الأولى. (ف ٥١، ٦٣١ / ٣)

٧ - المعافى الأبيوردى (٠٠٠ - ٣٦٠ هـ / ٩٧٠ - م)

١٣ - عبد الواحد الأبهري (أبو نصر) عبد الواحد بن الحسن بن محمد بن خلف المقرئ الأبهري، قدم أصبهان سنة ٤٤٣ هـ، حدث عن شيوخه، وكتب عنه جماعة من أهل العلم من أصبهان. (ب ١٠٦/١)

١٤ - الحسين الأبهري (أبو علي) الحسين بن عبد الرزاق بن الحسين الأبهري القاضي، حدث عن شيوخه. (ب ١٠٦/١)

(٩)

{ الأبيوردي }

نسبة إلى أبيورث: مدينة بخراسان بين سرخس ونسا، فتحت على يد عبد الله بن عامر بن كرين سنة ٣١ هـ، ينتسب إليها:

١ - حسن الأبيوردي (٧٦١ - ٨١٦ هـ / ١٤١٣ - ١٣٦٠ م) (أبو محمد، حسام الدين) حسن بن علي بن حسن السرخسي الأصل الأبيوردي

الشافعي عالم مشارك في أنواع من العلوم، ولد بأبيورث ونشأ بها، ولازم السعد التفتازاني، رحل إلى بغداد وقرأ بها على جماعة، ورحل إلى أصبهان فقرأ علوم الرياضيات، وجاور مكة، وتوفي بتعز من أعمال اليمن في ١٣ جمادى الثانية.

من تصانيفه: حاشية على شرح قطب الدين الرازي لمطالع الأنوار في المنطق للأرموي، وربيع الجنان في المعاني والبيان. (ف ٥٦٦/١)

٢ - عبد الحق الأبيوردي

(٥٤٢ هـ / ١١٤٨ م)

عبد الحق بن الفضل بن محمد بن أحمد الأبيوردي العطار، محدث، حافظ، له تفسير. (ف ٥٩/٢)

٣ - علي الأبيوردي (٠٠٠ - ٩٦٦ هـ / ١٥٥٩ - ٠٠٠ م)

علي بن أحمد الأبيوردي، الشيعي، نزيل المشهد الرضوي. متكلم، من آثاره: إثبات الواجب، روضة الجنان في الحكمة، والشوارق في الكلام. (ف ٣٩٠/٢)

٤ - علي الأبيوردي (٠٠٠ - ٥٥١ هـ / ١١٥٦ - ٠٠٠ م) علي بن إسحاق الأبيوردي، الخاوراني (أوحده الدين) شاعر، حكيم، من آثاره: البشارات في شرح الإشارات لابن سينا، وديوان شعر. (ف ٤٠٤/٢)

٥ - محمد الأبيوردي (٤٥٧ - ٥٠٧ هـ / ١٠٦٥ - ١١١٣ م)

(صدر الدين، أبو المظفر) محمد بن أحمد بن محمد بن أحمد بن إسحاق بن الحسن بن منصور بن معاوية الأموي، العنبيسي المعاوي، الأبيوردي، الشافعي فاضل، أديب، شاعر، صاحب التحديات والعراقيات والتصانيف في الأدب، سمع جماعة وسمع منه جماعة، لغوي، نسابه، مؤرخ. ولد في أبيورث بخراسان وتوفي في ٢٥ من ربيع الأول بأصبهان مسموماً في ربيع الأول كهلاً. من تصانيفه الكثيرة: زاد الرفاق في المحاضرات المختلف والمؤتلف، ماختلف وانتلف في أنساب العرب، طبقات العلم في كل فن، ديوان شعر، تاريخ أبيورث ونسا،

- ٩ - عبد الوارث الأبهري (أبو المكارم) عبد الوارث بن عبد المنعم الأبهري، أحد الأدباء الفضلاء، تلمذ لأبي العلاء المعري وقرأ عليه الأدب، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (س ١ / ٧٨)
- ١٠ - محمد بن طاهر الأبهري (أبو بكر) محمد بن طاهر، ويقال: عبد الله بن طاهر، أشهر أحد مشايخ الصوفية، كان في أيام الشَّبْلِي يتكلم في علوم الظاهر وعلوم الطريقة والحقيقة، وكان له قبول تام، كتب الحديث ورواه. (ب ١٠٦/١)
- ١١ - سعيد الأبهري سعيد بن جابر الأبهري، صَحْبُ الجَنيْد، وكان في أيام الشَّبْلِي. (ب ١٠٦/١)
- ١٢ - محمد بن عيسى الأبهري محمد بن عيسى الأبهري، كان مقيماً بقزوين على الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر، ويكنى (أبا عبد الله) ويعرف بالصفار. (ب ١٠٦/١)
- رسائل في علم الفلك، والزيج المقنن. (ظ ٦ / ٤٦٩) (ف ٩٠٤/٣)
- ٧ - محمد المالكي الأبهري (الإمام أبو بكر) محمد بن عبد الله بن محمد بن صالح بن عمر بن مصعب بن الزبير بن سعد بن كعب بن عبَّاد بن النزال بن مرة بن عبيد بن الحارث بن تميم المالكي الأبهري، التميمي، المالكي، الفقيه، له تصانيف في مذهب مالك، وكان مقدم أصحابه في وقته، ومن أهل الورع والزهد والعبادة، دعى إلى القضاء ببغداد فامتنع منه. وكان مولده في سنة ٢٨٩ هـ، ومات في شوال سنة ٣٧٥ هـ. (ب ١٠٦/١)
- ٨ - عبد الرحمن الأبهري (أبو بكر) عبد الرحمن بن محمد بن علوية الأبهري القاضي، كان على قضاء الشاش، سكن بخارا، وكان يتولى عمل المظالم بخراسان، وكان كذاباً، وكان يتهم بالوضع، مات على باب الشاش سنة ٣٤٢ هـ. (س ١ / ٧٨)
- وسكن بغداد وتفقه بها وجمع بين القراءات وعلوم الإسناد، وحدث بها وتوفى في شوال سنة ٣٧٥ هـ ببغداد. من آثاره: شرح مختصر بن الحكم، الرد على المزني في ثلاثين مسألة، كتاب في أصول الفقه، فضل المدينة على مكة، وشرح كتاب عبد الحكم الكبير والصغير. (ف ٤٥٥/٣) (س ١ / ٧٧، ٧٨) (ظ ٥٠/٦)
- ٥ - محمد الأبهري (كان حياً قبل ٥٨٨ هـ / ١١٩٢ م) محمد بن محمد الأبهري. لغوى من آثاره: كتاب الحدائق. (ف ٦١٩/٣)
- ٦ - المفضل الأبهري (١٠٠٠ - ٦٦٣ هـ / ١٢٦٤ - ١٠٠٠ م) المفضل بن عمر بن المفضل الأبهري (أثير الدين) حكيم، منطقي، فلكي، من تصانيفه: هداية الحكمة، تنزيل الأفكار في تعديل الأسرار، شرح ايساغوجي وكلاهما في المنطق، درايات الأفلاك، والزيج الشامل، كشف الحقائق في تحرير الدقائق (في الفلسفة) المجسطي في الهيئة، ثلاث

عربية، ونحو، وفصاحة.
(س ٧٣/١)

٣ - الحصين المروزي

(أبو عبد الرحمن) الحصين بن المثني الإبرينقي المروزي، سمع من العلماء، وسمع منه العلماء. (س ٧٣/١)

(٧)

{ الأبخري }

نسبة إلى أبخري وهي: من قرى سمرقند، أو ناحية بها، ذات قرى متصلة، منها:

١ - خالد السمرقندي

(أبو يزيد) خالد بن كرده الأبخري السمرقندي، كان عالماً حافظاً (ب ٩٦/١) (س ٧٥/١)

٢ - محمد الأبخري

(أبو عبد الله) محمد بن محمد بن عمران الأبخري، كاتب الإنشاء في أيام دولة السامانية، وكان من البلغاء. (ب ٩٦/١)

(٨)

{ الأبهري }

نسبة إلى أبهر وهي: مدينة مشهورة بين قزوين وزنجان وهمذان، أهلها أحسن الناس صورة كلهم أهل سنة، لا يغلبهم وال إذار أو منه ظلاماً أو خلافاً، فتحها البراء بن عازب سنة ٢٤ هـ في خلافة عثمان بن عفان - رضي الله عنه -، وينتسب إليها كثير من العلماء والفقهاء المالكية وكانوا على رأي مالك بن أنس منهم:

١ - عبد الرحمن الأبهري

(٧٣٠ هـ / ١٣٣٠ م)

عبد الرحمن بن عمر الأبهري محدث، له مشكاة الأنوار في أنواع علوم السنن والآثار صفت ٧٣٠ هـ. (ف ١٠٢/٢)

٢ - عبد العزيز الأبهري (٠٠٠)

(٨٤٣ هـ / ١٤٣٩ - ٠٠٠ م)

(عماد الدين) عبد العزيز بن محمد بن عبد العزيز الأبهري محدث من تصانيفه: منهاج المشكاة على مشكاة المصابيح في الحديث. (ف ١٦٧/٢)

٣ - محمد الأبهري (٠٠٠)

(٦٧٣ هـ / ٠٠٠ - ١٢٧٤ م)

محمد بن أحمد الأبهري (أبو عبد الله) من القضاة. من آثاره: كافية النهوض في مسائل العروض، ولوامع المسائل في مطالع الرسائل. (ف ٤٥/٣) (ظ ١٣١/٦)

٤ - محمد الأبهري (٢٨٩ -)

(٣٧٥ هـ / ٩٠٢ - ٩٨٦ م)

(أبو بكر) محمد بن عبد الله بن محمد بن صالح بن عمر بن مصعب بن الزبير الأبهري، المالكي، فقيه، مقرئ، صاحب التصانيف في شرح مذهب مالك بن أنس، أصولي، محدث، له تصانيف في شرح مذهب مالك بن أنس والرد على من خالفه، وكان إمام أصحابه في وقته، سمع بجران وبيغداد وبالكوفة، وانتهت إليه الرئاسة في مذهب مالك، وكان معظماً عند سائر علماء وقته لا يشهد أحد محضراً إلا كان هو المقدم فيه، وإذا جلس قاضي القضاة أقعده عن يمينه والشهود والفقهاء وغيرهم دونه، وامتنع عن تولية القضاء، ولد بأبهر من أرض الجبل سنة ٢٨٩ هـ،

أحمد بن محمد بن إسحاق بن
هارون الأملى. (ب ٧٨/١)
(س ٦٧/١)

(٦)

{ الأبرينقى }

نسبة إلى أبرينق وهى: قرية
من قرى مرو يقال لها: إبرينة،
خرج منها جماعة من العلماء:

١ - على الأبرينقى (٤٤٠ -
٥٢٣ هـ).

(أبو الحسن) على بن محمد
الدهان الإبرينقى، كان فقيهاً
صالحاً، مليح الشببية، كثير
المحفوظ، وكان من أهل الورع
والعلم، حسن المحاورة، روى
عن العلماء وروى عنه العلماء،
وكانت ولادته فى حدود سنة
٤٤٠ هـ أو قبلها، وتوفى
بالقرنين (بليدة على طرف
وادي مرو) سنة ٥٢٣ هـ.
(ب ٩٣/١) (س ٧٣/١)

٢ - الحسن الإبرينقى

(أبو على) الحسن بن أحمد
الطائى الإبرينقى، صاحب

(أبو العباس) الفضل بن أحمد
بن سهل بن سعيد بن تميم
الأملى، حدث ببخارى، وروى
عنه العلماء (ب ٧٨/١)
(س ٦٧/١)

٢١ - عبيد الله الأملى

(أبو محمد) عبيد الله بن على
الأملى، حدث ببغداد فى سوق
يحيى سنة ٣٣٨ هـ. (س ٦٧/١)

٢٢ - محمد الأملى

(أبو سعيد) محمد بن أحمد بن
علويه الأملى. (ب ٧٨/١،
س ٦٧/١)

٢٣ - الليث الأملى

(أبو نصر) الليث بن جعفر بن
الليث البخارى الأملى، روى
عن العلماء، وروى عنه
العلماء. (س ٦٧/١)

٢٤ - إسحاق الأملى

(أبو يعقوب) إسحاق بن
يعقوب بن إبراهيم بن إسحاق
الأملى، حدث ببغداد، وحدث
عنه غيره. (ب ٧٨/١)

٢٥ - أحمد الأملى

١٥ - إبراهيم الأملى

(أبو إسحاق) إبراهيم بن بشار
الأملى، حدث عن غيره وحدث
عنه غيره، توفى سنة ٢٩٥ هـ.
(ب ٧٧/١)

١٦ - عبدالله الأملى

(أبو عبد الرحمن) عبدالله بن
حماد بن أيوب بن موسى
الأملى، حدث عن غيره وحدث
عنه العلماء، توفى فى ربيع
الأخر سنة ٢٦٩ هـ. (ب ٧٨/١)
(س ٦٧/١)

١٧ - خلف الأملى

خلف بن محمد الخيام الأملى.
(ب ٧٨/١)

١٨ - أحمد الأملى

أحمد بن عبدة الأملى، روى
عن غيره من العلماء، وروى
عنه العلماء، توفى سنة ٢٩٩
هـ. (ب ٧٨/١) (س ٦٧/١)

١٩ - موسى الأملى

موسى بن الحسن الأملى، سمع
من العلماء، وروى عنه
العلماء. (ب ٧٨/١)

٢٠ - الفضل الأملى

شرح مسائل الذريعة، الزهد
والتقوى، والفرج فى الأوقات
والمخرج بالبينات. (ف ٣ /
٥٣١، ٥٩٨)

١٢ - محمد الإسفنديارى (كان
حياً ٧٥٠ هـ / ١٣٤٩ م)

محمد بن محمد الإسفنديارى
الأملى، مؤرخ، من آثاره: تاريخ
طبرستان. (ف ٢٢٧ / ٣)

١٣ - محمد الأملى (.)

٧٥٣ هـ / ١٣٥٢ م)
(عز الدين) محمد بن محمود
الأملى فاضل. من آثاره: شرح
كليات القانون لابن سينا، نفائس
الفنون فى عرائس العيون
فارسي. (ظ ١٥٩ / ٦) (ف
٧٠١ / ٣)

١٤ - محمد الأملى (كان حياً
٧٤٤ هـ / ١٣٤٣ م)

(شمس الدين) محمد بن
محمود بن محمد بن على بن
يوسف الكاكيانى الخورانى
الأنزانى الأملى شاعر، منجم،
أصولى، مشارك فى بعض
العلوم. له تصانيف. (ف
٧٠٧ / ٣)

الخاصة والعامه ورجع إليه
الناس فى التقليد. وتوفى يوم
الخميس ٢٧ من المحرم له من
الأثار: تلخيص المسائل فى
الفقه، وشرحه المسمى تحقيق
الدلائل، توضيح المقال فى علم
الدراية والرجال. (ف ٤٧١ / ٢)

١٠ - محمد الأملى (.)

٧٥٠ هـ / ١٣٤٩ م)
(شمس الدين) محمد الأملى
عالم، مشارك فى العلوم العقلية
والنقلية، قدم شيراز وتوفى
حوالى سنة ٧٥٠ هـ من
تصانيفه الكثيرة: نفائس الفنون
وعرائس العيون جمع فيها من
كل فن من الفروع والأصول
والمنقول والمعقول. (ف
١٣٩ / ٣)

١١ - محمد الطبرى (.)

٥٢٥ هـ / ١١٣١ م)
محمد بن أبى القاسم بن محمد
بن على الأملى، الكجى،
الطبرى، الشيعى، الإمامى،
نزىل بغداد (عماد الدين)
فاضل، أخذ عن أبى على
الطوسى، وتوفى فى حدود سنة
٥٢٥ هـ من آثاره: بشارة
المصطفى لشعبة المرتضى،

تأليفه: شرح نهج البلاغة،
الرسالة الحسينية فى الأصول
الدينية. (ف ٣٧٥ / ٢)

٨ - على الأملى (١٢٩٨ -

١٣٥٥ هـ / ١٨٨١ - ١٩٣٧ م)
على بن أحمد بن الحسين،
الحسينى، العلوى، الملقب
بممتاز العلماء (أبو الحسن)
فقيه، أمامى أصله من أمل، ولد
فى بمبى، وأقام مدة فى
كربلاء، وأخذ عن علمائها،
وتوفى فى لكهنوء بالهند. من
آثاره: كتاب فى الفتاوى،
ورسائل فى الإجتهد وإثبات
النبوة والإمامة. (ف ٣٩٢ / ٢)

٩ - على الأملى (١٢٢٠ -

١٣٠٦ هـ / ١٨٠٥ - ١٨٨٨ م)
على بن قربان على بن قاسم بن
محمد بن على الأملى الكنى.
عالم. أصله من أمل فى
مازندران لكن بعض أجداده
نزل كن من قرى شمال
طهران. ولد فى كن وتعلم
القراءة والكتابة وهاجر الى
العراق، فأكمل دروسه
بالحضور الى الأفاضل من
أهل العلم وأجيز فى الإجتهد،
فعاد الى طهران، وحاز ثقة

(٥)

{الأملى}

نسبة إلى موضعين الأول: إلى أمل طبرستان وهى: اسم أكبر مدينة بطبرستان، وكان بها أول إسلام أهلها مسلحة فى ألفى رجل. والثانى إلى أمل جيحون وهى أيضاً: مدينة مشهورة فى غربى جيحون على طريق القاصد إلى بخارى من مرو، ويقال لها أمل زم، وأمل جيحون، وأمل المفازة وأمل الشط، وقد خرج منها كثير من العلماء منهم:

١ - أحمد الأملى (٣٣٣ -

٤٢١ هـ / ٩٤٤ - ١٠٣٠ م)

أحمد بن الحسين بن هارون بن محمد الحسنى الأملى الإمام المؤيد بالله الكبير. عالم فى الفقه، والنحو، واللغة، وبعلم القرآن، والشعر. ولد بأمل طبرستان، وبويع له بالخلافة، وتوفى يوم عرفة، وتوفى بليخا. من مصنفاته: شرح التجريد، وكتاب الإفاده.

(ف/١٣٠)

٢ - أحمد الطبرى (٠٠٠ -

٢٧٥ هـ / ٠٠٠ - ٨٨٨ م)

(أبو عبد الله) أحمد بن محمد الطبرى، الأملى، الخليلى ويقال له (غلام خليل) محدث، سكن بغداد، وحدث بها. من تصانيفه: الوصول الى معرفة الأصول، الكشف، وفضائل أمير المؤمنين عليه السلام.

(ف/٢٧٠)

٣ - جواد الأملى (٠٠٠٠٠ -

١٣٠٣ هـ / ٠٠٠٠٠ - ١٨٨٦ م)

جواد الأملى، الشيعى. له منهاج الكرام.

(ف/٥٠٩)

٤ - الحسن الطبرى (كان حياً

٦٩٨ هـ / ١٢٩٩ م)

(عماد الدين) الحسن بن على بن محمد بن على بن الحسن الطبرى المازندرانى، الأملى، الإستربادى، متكلم، أصولى من تصانيفه: أسرار الإمامة، معجزات النبى والأئمة، المنهج فى فقه العبادات، نقض المعاجم لفخر الدين الرازى، ونهج الفرقان الى هداية الإيمان فى الفقه.

(ف/٥٧٢)

٥ - حيدر الأملى (كان حياً

٧٧٠ هـ / ١٣٦٨ م)

حيدر بن حيدر الحسينى الأملى، متصوف له منبع الأسرار الإلهية برسم الحفرة الجلالية فى التصوف.

(ف/٦٦٣)

٦ - حيدر الأملى (كان حياً قبل

٧٨٧ هـ / ١٣٨٥ م)

حيدر بن على بن حيدر بن على العلوى، الحسينى، المازندرانى، المعروف بالأملى مفسر، محدث، فقيه، صوفى، متكلم، من تصانيفه: المحيط الأعظم فى تفسير القرآن الكريم، فص الفصوص فى شرح فصوص الحكم لابن عربى، جامع الأسرار، ومنع الأنوار فى الرياض فى علم التوحيد، تلخيص إصطلاحات الصوفية للكاشانى، والبحر الخضم فى تفسير القرآن الأعظم.

(ف/٦٦٤)

٧ - عز الدين الأملى (القرن

العاشر الهجرى - القرن

السادس عشر الميلادى)

عز الدين الأملى عالم، فقيه أخذ على بن هلال الجزائرى. من

عمرو بن نصر بن حامد الأفراني، مات بأفران سنة ٤٢٢ هـ. (س ١/٦٥)

٧ - الشعبي الأفراني

أبو الفضل الشعبي بن عبد الله بن منصور بن نصر بن فارس الأفراني الملقب بالشاه، كان جماعاً للعلم بندارا من البنادرة، مكثراً من الحديث مات في غرة محرم سنة ٣٨٣ هـ. (س ٦٥/١)

٨ - جبرئيل الأفراني

(أبو محمد) جبرئيل بن عون الأفراني، وهو من القدماء وكان رفيق محمد بن إسماعيل البخاري ووراقه أيام مقامه بنفسه. (س ٦٥/١)

٩ - عبد الملك الأفراني

أبو الطيب عبد الملك بن إسحاق بن المهدي الأفراني، الأديب الشاعر، ارتحل إلى مرو وتفقّه بها، ومات في العشر الأوسط من شعبان سنة ٣٨٨ هـ. (س ٦٥/١)

١٠ - عبد السلام الأفراني

أبو تمام عبد السلام بن إسحاق بن المهدي الحامدي الأفراني، الفقيه الأديب الشاعر، الشافعي، مات في شوال سنة ٤٠٠ هـ. (س ٦٥/١)

١١ - محمد الأفراني الحامدي

(أبو بكر) محمد بن أحمد الأفراني الحامدي، حدث عن العلماء. (ب ١/٢٦٩)

(٣)

{ الألوذاني }

نسبة إلى الوذان وهي قرية من قرى سرخس، ينتسب إليها:

١ - سورة الألوذاني

سورة بن الحسن الألوذاني، وكان يروى عن محمد بن الحسن الشيباني صاحب أبي حنيفة. (ب ١ / ٧٥) (س ٦٥/١)

(٤)

{ الأليني }

نسبة إلى آيين وهي قرية من قرى مرو على أسفل نهر خارقان، وينتسب إليها:

١ - فرات الأليني

فرات بن النضر الأليني، كان له سن وقدم وفضل، روى عن العلماء وروى عنه العلماء. (ب ١/٧٥) (س ٦٦/١)

٢ - طلحة الأليني

أبو منصور طلحة بن رزيق بن أسد الأليني، من قدماء هذه القرية، وأحد النقباء الإثني عشر، وولاه أبو مسلم خراج هراة فقتله الخوارج. (س ٦٦/١)

٣ - مصعب بن رزيق

مصعب بن رزيق بن أسد الأليني، أخو طلحة السابق. (س ٦٦/١)

٤ - طاهر الأليني

طاهر بن محمد بن سليمان الأليني، كان شاعراً كثير الأدب. (س ٦٦/١)

(١)

{الأغزوني}

نسبة إلى آغزُون (أغنون) وهي: قرية من قرى بخارى وينتسب إليها:

١ - حاشد الأغزوني

(أبو عبد الرحمن) حاشد بن عبد الله بن عبد الواحد بن محمد بن عبد الله بن أيمن بن عبد الله بن مرة بن الأحنف بن قيس السعدي الأغزوني، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي في حدود سنة ٢٥٠ هـ. (ب/٢٦٦) (س/١٩٤)

٢ - عبد الواحد الأغزوني

(أبو عبد الله) عبد الواحد بن محمد بن عبد الله بن أيمن بن عبد الله بن مرة بن الأحنف بن قيس التميمي الأغزوني، جد أبي عبد الرحمن حاشد السابق، من الأئمة القدماء، سكن قرية أغزون، روى عن العلماء وروى عنه العلماء، توفي في حدود سنة ٢٠٠ هـ. (س/١٩٤، ٦٤) (ب/٧٤/١)

(٢)

{الأفراني}

نسبة إلى أفران (أفران) وهي: قرية من قرى نيسابور، ينتسب إليها:

١ - عبد الله الأفراني

(٠٠٠ - ١٣٢١ هـ / ٠٠٠ - ١٩٠٣ م)

(أبو سالم) عبد الله بن محمد الأفراني، الحسنی، فاضل. من آثاره: فهرست. (ف/٢٧٣)

٢ - محمد الصغير الأفراني

(٠٠٠ - ١١٣٨ هـ / ٠٠٠ - ١٧٢٦ م)

(أبو عبد الله) محمد الصغير بن محمد بن عبد الله الأفراني الأصل، المراكشي، الموطن، مؤرخ، أديب، من رجال الدولة في سلطنة المولى إسماعيل بمراكش. من آثاره: صفوة من انتشار من أخبار صلحاء القرن الحادي عشر في الدولة السعدية في مراكش، الملك السهل في شرح توشيح ابن سهل. (ف/٣٦٠)

٣ - محمد الأفراني

(١٠٨٠ - ١١٤٠ هـ / ١٦٦٩ - ١٧٢٨ م)

(أبو عبد الله) محمد بن محمد الصغير الأفراني، فقيه، محدث، حافظ، مؤرخ، أديب، شاعر، نحوي، بياني، ولد بمراكش سنة ١٠٨٠ هـ تقريباً، وتوفي في حدود سنة ١١٤٠ هـ من تأليفه: شرح التوشيح، طلعة المشتري في توية الزمخشري، والإفادات والإشارات. (ف/٣٦٨)

٤ - الوثير الأفراني

(أبو موسى) الوثير بن المنذر بن جنك الأفراني النسفي. كان يروي كلام الزهاد. (ب/٧٤/١) (س/٦٤/١)

٥ - محمد بن سمعان الأفراني

(أبو بكر) محمد بن إبراهيم بن سمعان الأفراني، الفقيه كان مقيماً ببخارى ومات بها في شوال سنة ٤١٣ هـ وقد جاوز الثمانين سنة. (س/٦٥/١)

٦ - محمد بن حامد الأفراني

(أبو أحمد) محمد بن أحمد بن

رموز الكتاب

الرمز	ما يرمز إليه
*	يرمز إلى أن النسب إلى جد المنتسب إليه وليس إلى بلد
ء	كتاب عرفاء ومشايخ
ب	كتاب معجم البلدان
ت	كتاب وفيات الوفيات
ث	كتاب محدثون
ج	كتاب علماء ونجوم
ح	كتاب حكماء وأطباء
خ	كتاب مؤرخون وجغرافيون
د	كتاب دائرة المعارف
ذ	كتاب تهذيب الكمال
ر	كتاب التاريخ الكبير للبخارى
س	كتاب كتاب الأنساب
ش	كتاب الشعراء
ض	كتاب الضوء اللامع
ط	كتاب طبقات الفقهاء الشافعيين
ظ	كتاب كشف الظنون
ع	كتاب وفيات الأعيان
ف	كتاب معجم المؤلفين
ك	كتاب متكلمون وفقهاء
ل	كتاب علماء أدب
م	كتاب جوامع الحكايات
ن	كتاب سير أعلام النبلاء
هـ	كتاب الفهرست
و	كتاب الجواهر المضية
ى	كتاب هدية العارفين
شذ	كتاب شذرات الذهب

ويأتي هذا النشر كمساهمة متواضعة ضمن أعمال إحياء القيم الوطنية والمعنوية و الثقافية و المعرفية الواسعة المستمرة في جمهورية أوزبكستان و دراسة التراث العلمي لأجدادنا العلماء العظام الذين قدموا قسطاً كبيراً أمام الحضارة العالمية. خاصة أملنا كبير في أن هذه الموسوعة سوف تخدم كمصدر معنوي ثمين لطلاب وأساتيد مؤسسات التعليم العالي وباحثي المراكز و المعاهد المختصة بدراسة تاريخ آسيا الوسطى وتطور العلوم و الفنون و الثقافة فيها و لكل قاري مهتم في تاريخ وطننا. وذلك لأنها تدعو إلى فهم حقيقة التاريخ ليس بوسيلة الصفحات الزائفة المزورة بروح الزمن بل اعتماداً إلى المخطوطات والمصادر التاريخية الأصلية التي ترك لنا أجدادنا الأجلاء.

أ.د. زاهد الله منوروف

وإنطلاقاً من هذا ليس من المستحيل إذ أنه يحصل احتمالات في التفاهم تجاه ترجمة عناوين بعض المؤلفات. وفي حصول حالات مثل هذا يستحسن للمرء مراجعة المصدر الأصلي أي النص العربي و هذا أمر مهم للغاية بالنسبة للباحثين. ومع ذلك و بفضل المكانة المتميزة للغتين العربية والفارسية في تاريخ آسيا الوسطى الذي يخص القرون الوسطى وعهد التاريخ الحديث في مجالات العلوم والمعرفة و الأدب التي وردت في الموسوعة أغلبيتها تم تأليفها بهاتين اللغتين. و بهذا تكونت أسس لهاتين اللغتين بالأبجدية العربية. و هذا يجعل النص العربي الذي في حوزة القاري أكثر أهمية فيما بعد.

فطالما إننا نطرح هذه الموسوعة اليوم أمام القراء فلا بد علينا أن نعبر عن خالص شكرنا للشخصيات الأعراف الذين قاموا بخدمات جليلة في أنجاح هذا المشروع الهام وفي مقدمتهم أعضاء هيئة سفارة جمهورية أوزبكستان في جمهورية مصر العربية.

الموسوعة علماءً أن في القرون الوسطى عامة كانت منطقة آسيا الوسطى و خاصة منها (قلبها) أوزبكستان مركزاً علمياً وثقافياً ذات نفوذ قوي. بالإضافة إلى ذلك يجب عليه التأكيد أن أغلبية العلماء والفقهاء ذكر عنهم في المجموعة وهم أجدادنا منحدرين من منطقة آسيا الوسطى.

والأهمية الأخرى لهذه المجموعة العلمية هي أن العلماء الذين ذكر عنهم حتى أغلبية الباحثين ليس بإمكانهم معرفتهم بالكامل أو أحياناً لا يعرفونهم بعد و أسماء العلماء التي قُيِّدَتْ في هذا البحث غير معلومة لدى الجمهور العام. و إننا نلاحظ هذه الحالة حتى في موسوعات تم نشرها في اللغتين الروسية والأوزبكية علماءً بأن هذا الأمر يرفع ثمنها العلمي و العملي أيضاً.

و إذا عبّرنا عن ذلك بمختصر فإننا نرى الإثبات الفعلي الآخر لقول فخامة الرئيس اسلام كريموف رئيس جمهورية أوزبكستان حيث قال "أن أوزبكستان من إحدى مهدود الحضارة العالمية" من خلال هذه الموسوعة.

و في نفس الوقت يتم نس بالنصين العربي و الأوزبكي و لهذا أس. أولاً هذا أمر مرتبط برغبة المؤلف و أفاد سعادة الدكتور عبدالله سعد مختتماً تأليف كتابه عن رغبته أن يتم نشر الكتاب باللغتين العربية و الأوزبكية في آن واحد و أثبت المؤلف إلى ضرورة بأن المعلومات المنصوصة في الموسوعة في ذات الوقت لها أهمية بالغة على قدم وساق عند القاري العربي والأوزبكي. و بالفعل من الصعب ان يعارض هذا المنطق السليم و الصحيح الذي أفاد عنه المؤلف.

و السبب الثاني لهذا الموضوع أن تسمية بعض المؤلفات التي وردت في الموسوعة متكونة من معاني عبارية أحياناً و هي ذات الطابع الرمزي و المجازي. و المؤلفات من هذا النوع إذ ترجمت كلمة بكلمة أو حرفية ليس بإمكانها أن تفيد معانيها الدقيقة بالكامل دائماً. و في هذا الصدد ليس من الحق تحميل الذنب على المترجم علماءً بأن ليس في حوزته معلومات كافية إزاء معاني المؤلفات.

و الجهة الثانية لهذا الموضوع ولا بد الإشارة إليه على حده إن علمائنا الذين ورد اسمائهم في الموسوعة ما كانوا منحصرين بالعلوم الدينية فقط بل أنشطتهم كانت مرتبطة بإبداع العلوم الدنيوية والعلوم الطبيعية التي تضم مجالات علوم التاريخ و الفلسفة و الكيمياء و الطب و الرياضيات و حتى أساليب بناء و إدارة الدولة و المجتمع أيضاً. و حتى الآن أغلبية إبداع علمائنا وردت اسمائهم في هذه الموسوعة مازالت غير مدروسة وهذا يبشر بالإكتشافات المستقبلية إن شاء الله. و على الرغم من أن هذا المجمع للبحث العلمي ينطق عليه ("موسوعة علماء آسيا الوسطى") فثمة نلاحظ أسماء العلماء النسبية الذين ينتمون إلى مناطق ما وراء القوقاز و غيرها من البلدان. و السبب الأساسي لهذا أن أحياناً تكوين بعض الأشخاص كعلماء جرى في منطقة ما وراء النهر و تحقيق بحوثهم العلمية كانت مرتبطة بمنطقة آسيا الوسطى. فإن هذه الحالة تدل على الوقت الذي أحيط به

أكثر من مائة من العلماء والمعلومات الخاصة بهم. و من هنا بالإمكان الإستخلاص حول أهمية الدور الذي لعبت المراكز العلمية والثقافية المختلفة في تاريخ بلادنا و حول جغرافية توزيعها و قوة لكل منها. و كل هذا يتيح لنا فرصة فهم الحقيقة لكيفية تأسيس أكاديمية مأمون العلمي في خوارزم و مرصد و مدرسة عالية لأولغ بيك في سمرقند و مدرسة مير عرب في بخارى و مدرسة كوكالداش في طشقند وغيرها من مراكز العلم و المعرفة في ديارنا فهماً سليماً.

و بهذه الطريقة أن الموسوعة المذكورة تضم معلومات مختصرة عن أكثر من ٢٧٠٠ عالم و فقيه فهم أجدادنا عاشوا و ابدعوا مؤلفاتهم في الفترة ما بين القرون الثامن و التاسع عشر الميلادي. فهذا يدل على أن أوزبكستان كان بلداً ذات التطور العلمي و منارة المعرفة بصورة دائمة حتى على الرغم من الأوقات الصعبة التي قد مر بها البلد ما زال بدون توقف يجري فيها أعمال التشييد و الإبداع.

أعلاه والتي تم تأليفها في القرون الوسطى يتكون كل منها من عشرات أو أكثر من المجلدات وإجمالها يبلغ أكثر من مائتين مجلد الأمر الذي يزيد الثقة في الموسوعة.

فإن الموسوعة التي هي بين يديكم تحتوى على ٩٧٢ نسبة التي إنحرفت من اللغة العربية حيث تدل على مسقط رأس أو بلد أو قبيلة العلامة التي ينتمي إليها و بعض الميزات الأخرى التي تتعلق بمؤلف. و كل واحدة منها تضم أسماء العلماء و حسب الإمكانية تذكر فيها سنوات ميلادهم و وفاتهم و موطنهم و نشاط حياتهم و تراث أعمالهم العلمية. و قدر الإمكان يورد فيها أسماء المؤلفات و يضم وصف مختصر عن معانيها.

فهناك ضرب نسب مختلفة تشمل عدد العلماء الذي يختلف من بعضها البعض. على سبيل المثال بعض النسب أشيرت تحتها عالم واحد فقط (نسبة رقم ٣ ، ١١ ، ١٥ و إلخ)، بينما تضم بعض الأخر (نسبة رقم ٤٤٧ ، ١٩٤ ، ١٠٨ و إلخ) أسماء عشرات حتى

نلاحظها عند أي أحد ما. و لذلك أن موسوعات من هذا النوع قليلة في الكمية و العدد علماً أن شجاعة أشخاص من أمثالهم وأسمائهم تبقى في أوراق التاريخ الذهبية خالدة. ولذا العلامة عبد الكريم السمعاني والعلامة ياقوت الحموي و العلامة ابن خليكان و العلامة الحاج خليفة و العلامة رضاء الكهالة والآخرين الذين قد أستفيدت مؤلفاتهم في تأليف هذه الموسوعة يعتبرون شبه هذه الشخصيات.

بالتالي مؤلفات السمعاني تحت عنوان "كتاب الأنساب" وابن خليكان تحت عنوان "وفيات الأعيان" والحاج خليفة تحت عنوان "كشف الظنون عن أسامي الكتب والفنون" ورضاء الكهالة تحت عنوان "معجم المؤلفين" وغيرها من المصادر المهمة الخمسة و العشرون أدت هذه الكتب مهمة إرشادية في تأليف الموسوعة الأمر الذي يدل على صحة المعلومات التي وردت فيها. و يجب الإشارة إلى أن المصادر المذكورة

الإمتداح و من ضمن أعماله تمكن من إختتام البحث العلمي الثمين الذي يقدم إلى جمهور القراء اليوم. و قد تم نشر بعض أجزاء منها في دور النشر العربية. و بهذا قد ساهم مساهمة عملية في إعتراف أوزبكستان الحديثة أمام المجتمع العربي و الإسلامي. و كما يذكر في آيات الذكر الحكيم الله سبحانه و تعالى إن الله يجازيكم لكل أعمالكم الصالحة و في هذا الصدد قيل في القرآن الكريم "إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ" (القرآن الكريم، سورة الإسراء، الآية السابعة).

هذا و يجب الإشارة إلى أن إنجاز أي بحث علمي يتعلق بتأليف عمل قاموسي يعتبر من أصعب الأمور تحقيقه. وخاصة أن القيام بانجاز الموسوعة عن علماء عاشوا في بلدان مختلفة و الماضي البعيد يتطلب من الباحث الصبر و الشجاعة و الروح الفدائية غير المحدودة و خالص الحب تجاه العمل. فإن هذه الميزة و الفضيلة الطيبة نادراً ما

لهم و من المفخرين من إنتمائنا إلى هذه الأرض الطيبة. وإذا عبرنا عن ذلك بالمختصر، يقوي هذا التأليف أحاسيسنا لحب الوطن تلك الشعور الإنسانية الخالدة. وإنما مهما عبرنا عن خالص شكرنا و إمتناننا و إمتداحنا تجاه المؤلف فإنه لا يكفي بعد.

وهنا يجب التأكيد أن سعادة الدكتور عبدالله سعد الفاضل يتعاون معنا منذ فترة تأسيس صندوق الإمام البخاري الدولي في عام ١٩٩٨ م. و بعد إستماعه الخبر عن تأسيس صندوق الإمام البخاري الدولي أبدى سيادته عن إستعداده و رغبته في فتح فرع له في جمهورية مصر العربية و ذلك لتعميق الدراسات الخاصة بتراث الإمام البخاري رحمه الله ولتعريف الجمهور العربي بماضي مسقط رأسه وحاضره و تطلعاته المستقبلية. و بالفعل أن سعادة الدكتور عبدالله سعد خلال الفترة الماضية بذل المزيد من الجهد في هذا الإتجاه و أنجز أعمالاً تستحق كل التقدير و

المقدمة

صميم القلب التي يقدموها لنا أصدقائنا الكرام من الخارج من أمثال الدكتور عبدالله عبدالحميد سعد من جمهورية مصر العربية الذي كان في السابق طالبًا في جامعة الأزهر الشريف التي من أشهر الجامعات في العالم كله حيث يدرس فيها حالياً. إن هذا التأليف العلمي الذي بين يديكم هو ثمرة ذات البحث العلمي الطويل والصعب من نوعه حيث نال تحقيقه سنوات طويلة يدعوننا إلى الخير و البركة و الطيبة. و تشمل طبيته في الوصف و التوضيح لمكانة بلادنا المسمى في الماضي بلاد ماوراءالنهر في مسيرة الحضارة الإسلامية كما يوضح المساهمات النبيلة التي قاموا بها العلماء الكبار وُلدوا و ترعرعوا على هذه الأرض الخصبة. والناحية الأخرى في هذا البحث الذي يدغدغ كل الأحاسيس والشعور الرقيقة في قلوبنا و يجعلنا نعتر بأجدادنا العظام وأن نكون الوارثين المناسبين

إننا كثيراً ما نسمع كلمات ينطق فيها "أن أوزبكستان بلد العلماء" و بالتأكيد نفتخر بهذا التعبير و ننتقله باعتزاز. و ذلك لأننا نلاحظ في باطن هذا التعبير حقيقة عظيمة و إعترافاً خالصاً تستحق دولاً معدودة فقط في العالم أجمع. و لكن بحكم التاريخ أصبحت هذه الحقيقة خلال فترة زمنية دامت سنوات مطرودة و أهميتها ذات الإنسانية جمعاء عمداً عبّرت بالإهانة. و نحمد الله سبحانه و تعالى لقد تغير الزمن اليوم: و شعبنا يعيش في عصر الحرية و الإستقلال و أصبح بنفسه مالكا لثرواته الكل سواءً إن كانت هي مادية أو معنوية. و يتم في أيامنا هذه إعادة كشف أسماء علمائنا الأجلاء الذين قدموا الخدمات و الأقساط ليس في تطوير المجتمع الإسلامي وحده، بل حتى في تطوير الإنسانية جمعاء من جديد.

والشيء الذي يجلب لنا الفرحة و البهجة في قلوبنا هو المساعدة الطيبة المنبثقة من

إعداد: عبد الله عبد الحميد سعد. موسوعة علماء آسيا الوسطى

إن آسيا الوسطى، خاصة أوزبكستان هي وطن لآلاف من العلماء الذين ساهموا في الحضارة العالمية مساهمة كبيرة. وتحكي هذه الموسوعة التي وضعها الباحث المصري الدكتور عبدالله سعد و التي تقدم إليكم اليوم عن سيرة هؤلاء العلماء و تراثهم العلمى.

المحرر المسؤل : زاهد الله منوروف

المحرر المخصوص : نعمة الله جباروف

المترجمون : زاهد الله منوروف، صالح إنعاموف،
نعمة الله جباروف، عبيد الله أواطوف،
إبراهيم عثمانوف، سيدمختار عاقلوف،
عبد الهادي يوسفوف

المحرر الفني : عزيز عمروف

طبعت هذه الموسوعة على حساب مبالغ وزارة التعليم العالى والثانوي المتخصص فى جمهورية أوزبكستان

إعداد

عبدالله عبد الحميد سعد

موسوعة علماء آسيا الوسطى

مراجعة

أ.د. زاهد الله منوروف

دار النشر
لمركز الإمام البخاري للبحوث و الأنشطة الثقافية
طشقند

م ٢٠٠٧



موسوعة علماء آسيا الوسطى

طشقند

م ٢٠٠٧

ISBN 978-9943-308-02-2



9 789943 308022